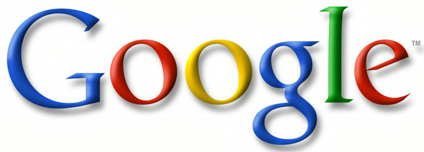
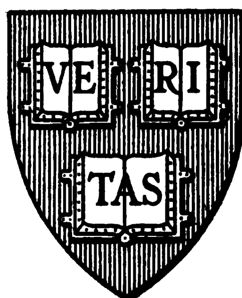

VE RI
TAS

VALTIOPÄIVÄT v. 1907

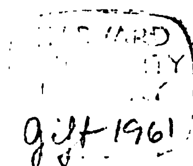
PÖYTÄKIRJAT

III.

SYYSKUUN 2 PÄIVÄSTÄ LOKAKUUN 8 PÄIVÄÄN.

HELSINGISSÄ 1907
HELSINGIN UUSI KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖ.

gift 1961

20. Maanantaina 2 p. syyskuuta 1907 k:lo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Gripenberg, Leppänen, Naaralainen, Paloheimo, Nuotio ja Nykänen.

Esitettiin päiväjärjestykseen otettavaksi, kun kellään ei ollut sitä vastaan muistuttamista, **laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1** arm. esityksen n:o 5 johdosta, joka sisältää ehdotuksen **Laiksi kaavojen ja mallien suojelemisesta.**

Vapautuksia valtiopäivätoimesta.

Ed. **Gripenberg** oli ilmoittanut että hän valtion käsiteollisuuskomitean asioissa ollessaan ulkomailla ei ollut voinut huonojen kulkuneuvojen ja laivavuorojen takia saapua tämänpäiväiseen istuntoon vaan että hän aikaisintaan huomenna tänne saapuu.

Puhemiehelle saapuneessa kirjelmässä ed. **Jenny Nuotio** myötäliittämänsä lääkärintodistuksen nojalla pyysi eduskunnalta vapautusta valtiopäivätoimesta tämän vuoden syys- ja lokakuun istunnoista. Samalla hän pyysi että hänen tilallensa kutsuttaisiin varajäsen sosiaalidemokraattisesta ryhmästä Kuopion itäisestä vaalipiiristä.

Mitä kirjelmän jälkimäiseen osaan tuli, ilmoitti **Puhemies** V. J:n olevan siinä kohden selvän että mitään varajäsentä ei voida kutsua sen tilalle, joka ainoastaan joksikin ajaksi vapautetaan edustajatoimesta. Varajäsen tulee kysymykseen ainoastaan silloin kun varsinainen jäsen koko-

naan luopuu toimesta. Puhemies ei siis katsonut voivansa esittää jälkimäistä osaa eduskunnan käsiteltäväksi, vaan ainoastaan pyynnön vapautuksesta, johon suostuttiin.

Ed. **Tainion** kirjeellisesti ilmoitettua että hän aikoi matkustaa tämän kuun 6—8 p:nä pidettävään Pohjoismaiseen työväen kongressiin Kristiaaniassa, jonka vuoksi hän pyysi vapautusta edustajatoimesta 10 päivän ajaksi syyskuun 2 päivästä alkaen,

lausui puheenvuoron saatuaan:

Ed. **Palmén:** Kun eduskunta näin alkaa uutta ja hyvin tärkeää työkautta, on hyvin tärkeää että alusta asti tulee selväksi, että edustajatoimi on siksi tärkeä, että ainoastaan välttämättömät esteet voivat oikeuttaa edustajaa jäämään pois. Minä siis tässä asiassa sen valiokunnan kannalta katsoen, johon ed. Tainio on valittu, tahdon ilmoittaa, että ed. Tainio on muiden muassa siinä valiokunnassa suljetuilla lipuilla valittu erääseen delegatsiooniin, jonka tulee valmistaa asia, jonka minä olen katsonut siksi kiireelliseksi, että olen ladottanut mietinnön, jotta se heti voisi tulla esille. Jos joku edustaja, joka on valittu toimeen, jää pois 10 päiväksi ja koko asia sentähden saa lykkäytyä, tulee siitä auttamatonta häiriötä. Minä voin sanoa että valtiovarainvaliokunnan työjärjestys ei mitenkään siedä viivytystä, ja jos eduskunta katsoo päteväksi sen esteen, jonka herra Tainio on ilmoittanut, täytyy minun sen valiokunnan esimiehenä, jossa hän on, panna pöytäkirjaan ilmoitus, että minä en katso mahdolliseksi valiokunnassa lykätä asioita sen mukaan. Minä uudistan mitä olen sanonut tätä ennen: valtiopäiväjärjestys asettaa siksi ankarat vaatimukset, että ainoastaan semmoiset esteet, jotka ovat välttämättömiä, niinkuin terveydelliset syyt tai laivavuorohäiriöt tai muut sellaiset, sopii tunnustaa esteiksi. Jos joku tahtoo lähteä kongresseihin mihin tahansa, niin se on semmoista, jota minä en omasta puolestani katso päteväksi esteeksi.

Ed. **Schybergson:** Personligen beklagar jag, om hr Tainio så länge skulle vara borta från våra sammanträden. Ehuru vi icke äro af just samma mening i alla frågor, så finner jag dock hans liffulla deltagande i debatten vara af den art, att vi i hög grad skulle sakna det, om vi under en så lång tid som 10 dagar skulle måsta undvara detsamma. Men detta är dock icke hufvudsaken. Hufvudsaken är den af hr Palmén framhållna, att L. O. förutsätter, att landt-

dagsmannauppdraget skall gå framom andra. Jag vill icke yrka, att hr Tainios ansökan skall afslås, men jag vågar hemställa till hr Tainio själf att han måtte återtaga densamma.

Ed. af **Ursin:** Minä olen ylipäänsä sitä mieltä, että valtiopäivämiestointa on hoidettava ilman suurempia keskeytymyksiä. Mutta tahdon muistuttaa siitä, että eräs edustaja täällä ennen yksityisiä asioitaan varten, joista sen enempää ei selkoa tehty, muistaakseni sai vapautta ainakin kokonaisen viikon. Ja minun mielestäni tämä ed. Tainion asia on ainakin yhtä tärkeä kuin se, jonka takia tuo toinen edustaja pyysi vapautusta yhdeksi viikoksi toimestaan.

Kun keskustelu oli päätetty, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy ed. Tainion pyynnön saada vapautusta 10 päiväksi, vastaa jaa; jos ei voittaa on pyyntö hyljätty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten oli hyväksytty ed. Tainion vapautuspyyntö.

Istuntosalin puhujalavat.

Puhemies ilmoitti puhemiesneuvostossa olleen mietittävänä puhujalavan siirtämisen vähän syrjempään, koska se olisi kaikin puolin mukavampaa. Mutta salin arkkitehtuuri vaati kahta puhujalavaa, yhden kummallekin puolelle puhemiehen paikkaa, ja oli arkkitehdillä jo teetetty piirustukset siihen. Kun eduskunnan työjärjestyksen 24 §:ssä mainitaan puhujalavasta, niin katsottiin puhemiesneuvostossa asianmukaista olevan ilmoittaa tästä muutoksesta eduskunnalle, siltä varalta että eduskunnalla olisi tehtävänä jokin muistutus tätä ehdotusta vastaan.

Puheenvuoroa käyttäen lausui

Ed. **Castrén:** Koska mahdollisesti puhujalavan muuttaminen tulisi aikaansaamaan myöskin istuntojärjestyksen muuttamisen, kuten ainakin minä olen asian käsittänyt, niin pyydän ilmoittaa, että jos istuntojärjestys ja istuimet myös tulisi muutet-

taviksi, en voi ehdotusta kannattaa, ollen sitä mieltä, että entinen järjestys kaikissa osissaan pysytettäisiin. Mutta sitä tapausta varten että ehdotettu muutos sisältää ainoastaan puhujalavan muuttamisen ja puhemiespöydän siirtämisen ilman että edustajain istuimet siirretään minulla puolestani ei ole mitään ehdotusta vastaan.

Puhemies: Ed. Castrénin lausunnon johdosta pyydän ilmoittaa, että tällä ehdotuksella ei ensinkään ole mitään tekemistä istuntojärjestyksen muuttamisen kanssa. Ehdotus on siitä aivan riippumaton.

Puhemiesneuvoston tekemä **ehdotus hyväksyttiin.**

Valtiopäiväkalenteri.

Puhemies kehoitti edustajia niin pian kuin suinkin ja ainakin ennen kolmen päivän kuluttua ilmoittamaan osoitteensa kansliaan, kun oli tärkeätä saada valtiopäiväkalenteri pian ilmestymään. Niihin edustajiin nähden, jotka eivät tämän ajan kuluessa ilmoittaisi osoitettaan kansliaan, tulisi merkittäväksi heidän entinen osoitteensa.

Laukon sukutilan lunastusta koskeva interpellatsiooni.

Puhemies ilmoitti että täysi-istunnosta viime kesäkuun 20 päivänä tähän täysi-istuntoon oli lykätty lippuäänestyksen toimittaminen siitä, jätetäänkö perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen ed. Sulo Vuolijoen tekemän ja Laukon fideikomissia koskevan interpellatsioonin johdosta perustuslakivaliokunnan vaiko maatalousvaliokunnan valmistettavaksi, jossa jälkimäisessä tapauksessa maatalousvaliokunnan asiana oli niissä kohdin, joissa havaitsee sen tarpeelliseksi, hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Vastattavaksi hyväksyttiin seuraava **äänestysesitys:**

Ken tahtoo lähettää mainitun asian perustuslakivaliokuntaan, vastaa jaa, jos ei voittaa, on eduskunta päättänyt lä-

hettää asian maatalousvaliokuntaan, jonka asiana on tarpeellisiksi havaitsemissaan kohdin hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Toimitetussa lippuäänestyksessä annettiin 45 jaa- ja 138 ei-ääntä, joten asia oli päätetty lähettää **maatalousvaliokuntaan,** jonka oli tarpeellisiksi havaitsemissaan kohdin hankittava perustuslakivaliokunnan lausunto.

Äänestyksessä oli hylätty 2 jaa- ja 3 ei-lippua senvuoksi, etteivät ne olleet taitetut kokoon; sitä paitsi oli hylätty myös 3 ei-lippua sentähden että ne olivat yhdessä sikermässä, jonka vuoksi näytti niinkuin ne olisivat olleet kaikki yhden henkilön antamia.

Päätöksen johdosta lausui puheenvuoroa käyttäen

Ed. **Castrén:** Pyytäisin nyt tehtyä päätöstä vastaan saada pöytäkirjaan panna vastalauseeni. Olen jo ennen valtiopäiväin lykkäystä tapahtuneessa keskustelussa työjärjestystä käsiteltäessä lausunut, minkä takia pidän ainoana oikeana että kaikki interpellatsiooniasiat lykätään perustuslakivaliokuntaan. Enkä luule, että eduskunta on alkanut onnellisen tolan lykätessään asian erääseen satunnaiseen valiokuntaan.

Lakivaliokunnan mietintö n:o 1

arm. esityksen n:o 4 johdosta **oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 4 §:n muuttamisesta** toisin kuuluvaksi, joka viime keväästä oli pöydällä, esitettiin nyt ensi käsittelyn alaiseksi suureen valiokuntaan lähetettäväksi.

Puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Nuorteva:** Pyydän huomauttaa, että mietintöön liitettyyn vastalauseeseen ovat yhtyneet kaikki sosiaalidemokraattisen puolueen edustajat lakivaliokunnassa, vaikka erehdyksestä ainoastaan yksi nimi on tullut painetuksi vastalauseen alle.

Ed. **Söderholm:** Med anledning af herr Nuortevas andragande ber jag att få erinra om, att jag icke hade den

uppfattningen, att utskottets ledamöter hade förenat sig om reservationen. Då den presenterades för utskottet, var den undertecknad endast af en reservant. Jag hade därför så mycket mindre anledning förmoda, att någon vidare reservation var afsedd. I öfrigt ber jag att få förorda utskottets förslag till antagande.

Ed. **Nuorteva:** En tarkoittanut lausuntoani minkäänlaiseksi huomautukseksi siitä, että erehdys olisi tapahtunut lakivaliokunnan puolelta. Erehdys tapahtui meidän edustajain puolelta, sillä emme olleet tilaisuudessa allekirjoittamaan vastalausetta silloin, kun edustaja Hämäläinen sen jätti. Tarkoitukseni oli vain täten saada yhtyä mainittuun vastalauseeseen.

Sen jälkeen mietintö lähetettiin **suureen valiokuntaan.**

Istunnon alussa päiväjärjestykseen otettavaksi esitetty

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1 pantiin pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksesta ensi istuntoon, joka oli oleva ensi perjantaina kello 11 a. p., ellei aikaisempaa kutsua tule.

Istunto päättyi kello 12,15 p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

21. Perjantaina 6 p. syyskuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi edustajat Nuotio ja Nykänen.

Pankkivaliokunnalta saapuneessa kirjelmässä ilmoitettiin että edustaja **Nuotion** sijaan valiokuntaan oli valittava toinen varajäsen,

ja kehoitti sen johdosta Puhemies valitsijamiehiä toimittamaan mainitun vaalin.

Ed. **Nykäselle,** joka sairauden tähden oli estetty saapumasta jo viime istuntoon, myönnettiin edelleenkin sen johdosta vapautta.

Poliisiasiassa tehdyn interpellatsioonin

johdosta sanoi **Puhemies** senaattori *Liliuksen* ilmoittaneen saapuvansa vastaamaan ensi perjantaina tämän kuun 13 päivänä kello 12 p.

Uusia arm. esityksiä.

Eduskuntaan saapui ilmoituksen jälkeen esittelijäsihteeri Albrecht'in seuraamana senaattori **Schildt,** joka lausui:

Kunnioitettava herra Puhemies! Arvoisa Kansaneduskunta!

Keisarillisen Suomen Senaatin määräyksestä on minulla kunnia jättää Kansaneduskunnalle seuraavat Keisarillisen Majesteetin arm. esitykset, nimittäin

n:o 25 **tarttuvien kasvitautien ja vahingollisten hyönteisten tuhotöitten ehkäisemiseksi Suomessa** sekä

n:o 26 **Suomen valtionvaroista Valtakunnanrahastoon sotilastarpeisiin suoritettavasta apumaksusta.**

Puhemies ilmoitti eduskunnalle jätetyt arm. esitykset otettavan perustuslainmukaisen käsittelyn alaisiksi.

Ensi käsittelyn alaiseksi **esitettiin** pöydällä ollut

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1 arm esityksen n:o 5 johdosta, joka sisältää ehdotuksen **laiksi kaavojen ja mallien suojelemisesta.**

Keskustelu:

Ed. **Häkkinen:** Minun mielestäni tässä lakiehdotuksessa valiokunta on vähän hutiloimalla tehnyt työtä. Tässä on mielestäni paikoin muodollisia virheitä, joita ei voitane painovirheiksi lukea, ja myös sisällyksen suhteen 3 §:ssä on kaksi kohtaa, jotka mielestäni ovat vähän ristiriidassa toistensa kanssa. Ensimäisen kohdan lopussa oleva lause: »taikka ei oleellisesti eroa ennen sillä tavoin tunnetuksi tulleesta kaavasta», on mielestäni tarpeeton, koska ensimäisen pykälän alussa jo sanotaan, »joka on sommitellut uuden ja omalaatuisen kaavan.« Ensimäisen pykälän tarkoitus on määritellä minkälaisia kaavoja voidaan rekisteröidä, ja kun tämä on sanottu, on mielestäni tarpeetonta enää 3 §:n ensimäisen kohdan lopussa sitä asiaa uusia.

Sitten toinen kohta samassa pykälässä on mielestäni sellainen, joka asettaisi toiset kaavojen ja mallien laatijat oikeutetumpaan asemaan kuin toiset. Kun kerran ensimäisessä kohdassa on mainittu: »kaavaa älköön pidettäkö uutena, jos se, ennenkuin hakemus sen rekisteröimisestä on rekisteriviranomaiselle tullut, jo on julaistu yleisesti saatavissa painotuotteissa taikka käytetty julkisesti kaupaksi pidetyissä tuotteissa», niin minun mielestäni niillä, jotka tahtovat asettaa kaavoja näytteille joko Venäjällä tai Suomessa tai ulkomailla, on tilaisuus rekisteröittää kaavansa ennen näyttelyyn lähetystä, jos sitä tahtovat, eikä sen vuoksi ole tarpeellista heille pidättää eri oikeutta näyttelyn jälkeen kuuden kuukauden kuluessa hakea rekisteröimisoikeutta.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut; puhuja tekee hyvin ja jatkaa lavalta.

Häkkinen: Niistä syistä minä ehdottaisin, että se toinen kohta jätettäisiin kokonaan pois.

6 §:ssä on mielestäni seikkoja, jotka sietäisi ottaa huomioon. Olisi sopivampaa, että 4:s eli viimeinen kohta asetettaisiin toiseksi, muutettuna seuraavalla tavalla. Neljännessä kohdassa sanotaan: »Jos useamman kaavan rekisteröimistä haetaan, annettakoon tai lähetettäköön teollisuus-

hallitukselle kustakin kaavasta eri hakemusasiakirjat». Minun mielestäni olisi lyhempää ja yhtä sattuvaa sanoa: »Jokaisesta rekisteröitävästä kaavasta on jätettävä teollisuushallitukselle eri hakemuskirja», ja silloin pykälä tulisi 2:sta kohdasta lähtien kokonaisuudessaan kuulumaan näin: »Jokaisesta rekisteröitävästä kaavasta on jätettävä teollisuushallitukselle eri hakemuskirja». »Jos hakija asuu Suomen ulkopuolella» j. n. e. voisi olla 3:ntena ja neljäntenä se, mikä nyt mietinnössä on 3:ntena kohtana eli: »Jos hakija ilmoittaa» j. n. e.

7 §:ssä on minun mielestäni tuntuva virhe. 1 kohdassa sanotaan: »*taikka* että kaava ilmeisesti ei ole uusi tai omalaatuinen, hyljättäköön hakemus». Koska kerta 1 §:ssä tehdään aivan selvä ero uuden ja omalaatuisen kaavan välillä, niin täytyy se ero löytyä myös tässä tapauksessa, joten siis on tässäkin käytettävä »ja» »tai» sanan asemasta.

8 §:n viimeisessä kohdassa sanotaan: »Rekisteröimisestä on myöskin teollisuushallituksen toimesta niin pian kuin mahdollista julaistava kuulutus virallisessa sanomalehdessä». Minun mielestäni olisi sopivampaa käyttää seuraavaa muotoa: »Rekisteröimisestä on teollisuushallituksen toimesta viipymättä julaistava kuulutus virallisessa sanomalehdessä.

9 §:ssä olisi mielestäni eräässä kohdassa toinen sana paremmin paikallaan. Pykälä kuuluu: »Jos hakemusta kaavan rekisteröimisestä ei ole otettu tutkittavaksi, taikka jos se on hyljätty, taikka rauenneeksi julistettu, on päätöksestä ynnä sen *syistä* kirjallisesti annettava tieto hakijalle, niinkuin 7 §:ssä on siinä mainitusta tapauksesta säädetty«. Minusta olisi parempi sanoa: »Päätöksestä ynnä sen perusteista on kirjallisesti annettava tieto hakijalle» j. n. e.

14 §:ään nähden minä kannatan toista vastalausetta, jonka ehdottama muoto ensimäiseen kohtaan mielestäni on sopivampi kuin valiokunnan enemmistön kannattama muoto. Vastalauseen ponsi kuuluu: »Jos kaava on rekisteriin otettu vastoin 1, 2, 3 tai 4 §:n säännöksiä, olkoon jokaisella, joka katsoo oikeutensa sen kautta loukatuksi niin myös 4 §:ssä mainituissa tapauksissa virallisella syyttäjällä valta tuomioistuimessa vaatia rekisteröimisen kumoamista».

15 §:ssä olisi mielestäni korjattava kohta. Siinä sanotaan sivun lopusta: »Jos hänen olisi pitänyt tietää käytetyn kaavan täällä rekisteröidyksi tai kaupaksi pidetyn tai myytäväksi maahan tuodun tuotteen luvatta valmistetuksi olkoon myöskin» j. n. e. Minä olen kenties paksupää, — mutta tätä kohtaa minä en vaan ymmärrä. Ehdottaisin sen muutettavaksi seuraavalla tavalla: »Jos hän tietämättään, että kaava on täällä rekisteröity, käyttää sitä luvatta tuotteen val-

mistamiseen, tai kuljettaa siten valmistettuja tavaroita tänne ulkomailta, olkoon velvollinen korvaamaan vahingon, mutta älkööhkä häntä silloin rangaistukseen tuomittako». Pykälän ensimäinen kohta kuuluisi minun ehdotukseni mukaan kokonaisuudessaan: »Jos joku, paitsi 13 §:ssä säädetyssä tapauksessa, ilman suojelusoikeuden haltijan lupaa Suomessa valmistaessaan myytäväksi taideteollisuus-, käsityö- tai teollisuustuotteita käyttää kaavaa, jonka tietää täällä rekisteriin otetuksi, taikka tässä maassa kaupaksi pitää tai myytäväksi maahan tuo sellaisen kaavan mukaan tehtyä tuotetta, joka hänen tietensä on valmistettu ilman suojelusoikeuden haltijan suostumusta, rangaistakoon vähintään 20, enintään 1000 markan sakolla. Jos hän tietämättään, että kaava on täällä rekisteröity, käyttää sitä luvatta tuotteen valmistamiseen taikka kuljettaa siten valmistettuja tuotteita tänne ulkomailta, olkoon velvollinen korvaamaan vahingon, mutta älköön häntä silloin rangaistukseen tuomittako. Näissä tapauksissa olkoon ainoastaan suojelusoikeuden haltijalla valta kanteen tekemiseen». Muuten hyväksyn pykälän valiokunnan ehdottamassa muodossa.

16 §:ssä olisi mielestäni tämä muoto sattuvampi: »Mitä 15 §:ssä on säädetty, sovellutettakoon silloinkin kuin kaavaa on käytetty muussa mitassa, muilla väreillä ja muussa aineessa taikka ainoastaan vähäpätöisiä muutoksia siihen tehden, sekä jos käyttäminen on tapahtunut kaavasta tehdyn kuvan mukaan».

17 §:ssä ehdottaisin myös tehtäväksi muutoksen. Pykälässä sanotaan: »Jos joku on syytteen alaisena suojelusoikeuden loukkaamisesta, ja jos asiaa käsiteltäessä havaitaan, että rekisteröiminen on tapahtunut vastoin 1, 2, 3 taikka 4 §:n määräyksiä, olkoon syytetty edesvastauksesta vapaa». Minun mielestäni kuuluisi seuraava muoto sujuvammalta: »Jos joku on syytteenalaisena suojelusoikeuden loukkaamisesta, mutta asiaa käsiteltäessä havaitaan rekisteröiminen tapahtuneeksi vastoin 1, 2, 3 tai 4 §:n määräyksiä, on syytetty edesvastauksesta vapaa».

Ed. **af Ursin:** Pyydän vaan saada kosketella toista pykälää, joka kuuluu: »Jos joku on sommitellut kaavan toiselta sen toimeksi saatuaan taikka muuten hänen varallensa, olkoon kaavan tekijäoikeus ensinmainitulla, ellei toisin ole sovittu». Siihen arvattavasti sisältyy, että jos työntekijä on saanut työnantajalta toimeksi sommitella tälläista kaavaa, niin on tekijäoikeus työnantajan. Samanlainen käsitys on myös Saksan laissa vuosilta 1876 ja 1891 ja ellen erehdy

muidenkin maiden lainsäädännössä. Minun mielestäni tämä ei ole nykyaikana oikea käsityskanta. Työntekijä on siksi heikossa asemassa työnantajaan nähden että hän tuskin voi käyttää hyväkseen tuota klausuulia lopussa »ellei toisin ole sovittu». Mielestäni pitäisi tekijäoikeuden tämmöisessä tapauksessa kuulua ainakin sekä työnantajalle että työntekijälle. Elleivät he sovi keskenänsä, on asia ratkaistava laillisen arvioimisen perustuksella tuomioistuimen edessä. Tämä asia on kyllä tärkeä, sillä se suuressa määrin lisäisi kekseliäisyyttä työntekijässä, jos hän saa melkoisen korvauksen siitä intelligenssistä, jonka hän on pannut tähän työhön. Minä ehdotan siis, että tämä näkökohta otettaisiin huomioon.

Ed. **Pohjanpalo:** Pyytäisin esilläolevaan ehdotukseen nähden saada huomauttaa muutamista kohdista, joiden mielestäni välttämättä tulisi siinä olla. Muun muassa olisi lakiin jollakin tavalla saatava myöskin määräys siitä, että suojelusoikeus tai rekisterimerkki on tavalla tai toisella painettava kaavaan tai malliin. Jos se tehdään, vältetään paljon selkkauksia, joita syntyy siitä, ettei rekisteröityyn kaavaan ole mitään merkkiä painettu siitä että se tosiaan on rekisteröity. Tehtailijan tai käsityöläisen, kun hän tapaa sopivia kuosia ja malleja, on muuten vaikea arvata ovatko ne rekisteröityjä. Voitaisiin välttää joutavia kyselyitä, kun laki kerran määräisi että sellaisiin esineisiin on sopiva merkki pantava, niin että selviäisi että ne on rekisteröity. Silloin jokainen tietäisi välttää jäljentämistä.

Samoin tulisi johonkin pykälään sovelluttaa sakko tehtailijalle tai käsityöläiselle, joka yli määrätyn ajan käyttäisi rekisteröimismerkkiä. Siten voitaisiin olla varmoja siitä, että, kun jonkun sellaisen tuotteen merkin aika loppuu, yleisö sitä ilman muuta saa käyttää. Selvyyden vuoksi pitäisi myöskin olla määräys siitä, että teollisuushallituksen tulee vuosittain tehdä yhteenveto voimassa olevista rekisteröidyistä kaavoista, joko itse viralliseen lehteen tai sen erityiseen liitteeseen. Ellei tällaista luetteloa ole, on useastikin hyvin vaikea päästä selville mitkä ovat voimassa ja mitkä ovat lakanneet voimassa olemasta.

Mitä lakiehdotuksen 14 §:ään tulee, tahtoisin yhtyä toiseen vastalauseeseen siinä, mitä tulee tämän pykälän sanoihin »taikka milloin se yleisen edun tähden muuten on tarpeen« j. n. e., sillä toinen vastalause tuntuu minusta luonnollisemmalta. Saman pykälän toisessa kohdassa mainitaan, »että jos joku on luvattomasti anastanut toisen kaavan ja saanut sen rekisteröidyksi, niin loukattu on oikeutettu sillä

perusteella vaatimaan rekisteröimisen kumoamista». En pitäisi riittävänä, että on oikeutettu vaatimaan ainoastaan rekisteröimisen kumoamista, vaan tahtoisin vielä lisättäväksi, että syyllisen on myös palkittava se vahinko, minkä hän on tehnyt.

15 §:ään nähden pitäisin, että sanat »jonka tietää täällä rekisteriin otetuksi», poistettaisiin, koska siitä voi syntyä ainoastaan joutavia selkkauksia. Sillä jos joku rupeaa vaatimaan vahingon korvausta, että toinen on väärinkäyttänyt toisen oikeutta, niin hänen silloin pitäisi aina näyttää toteen, että käyttäjä on tiennyt asian; muuten häntä ei voitaisi sakottaa. Olisi siis paljoa selvempi, että mainitsemani sanat poistettaisiin, koska monikin voisi tietämättömyyden varjon alla ryhtyä kaavaa jäljittelemään ja siten kiertää lakia.

Nämä kohdat pyytäisin evästyksenä huomioon otettaviksi ja harkinnan alaisiksi.

Ed. **Listo:** Laki- ja Talousvaliokunnan puolesta olisi kyllä jonkun verran vastattavaa niihin muistutuksiin, joita täällä on tehty valiokunnan esillä olevaa lakiehdotusta vastaan. Mutta kun käsitän, että tämä keskustelu on ainoastaan evästyskeskustelua suurelle valiokunnalle, jossa tämä asia epäilemättä tulee perinpohjaisen pitelyn alaiseksi, ja kun asia sen perästä joutuu toiseen lukemiseen eduskunnassa, niin lienee tarpeetonta tällä kertaa kuluttaa eduskunnan kallista aikaa.

Olisi kyllä houkuttelevaa vähän tarkastaa, missä määrin herrojen Ursinin ja Häkkisen vaatimukset lakiehdotuksen toiseen ja neljänteen pykälään tehtävistä muutoksista ovat sopusoinnussa heidän sosialististen periaatteittensa kanssa, mutta jääköön sekin. Edustaja Pohjanpaloa pyytäisin rauhoittaa sillä, että ne määräykset, mitä hän haluaisi pantavaksi lakiin, ainakin osaksi kuuluvat niihin hallinnollisiin määräyksiin, joita tämän lain mukaan senaatti voi antaa. Ne ovat sellaisia järjestysmääräyksiä, joita voidaan antaa teollisuushallituksen noudatettaviksi sen käsitellessä puheena olevaa alaa koskevia asioita.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Olen pyytänyt sananvuoroa ainoastaan huomauttaakseni siitä, että ainakin joku niistä puhujista, jotka tässä lähetekeskustelussa ovat esiintyneet, itse istuu siinä suuressa valiokunnassa, johon mietintö lähetetään, ja että siis olisi, jos tahdotaan täällä ollenkaan saada työtä tehdyksi, hyvä, jos ne, jotka itse istuvat suuressa valiokun-

nassa, mikäli mahdollista, säästävät sanottavansa sinne, sillä asiathan tulevat siellä uudestaan esitetyiksi.

Ed. **Ursin:** Minä pyydän saada oikaista erään erehdyksen. Äskeinen lausuntoni kohdistui sattumalta arm. esitykseen, (naurua keskuksessa) eikä valiokunnan mietintöön, jota minulla ei ole tässä käsillä. (naurua keskuksessa) Voihan sellainen erehdys tapahtua; pyydän siitä nyt vaan huomauttaa.

Ed. **Schultz:** Lag- och ekonomiutskottet förutsätter i sitt förslag till lag om mönster och modeller, att endast sådana ansökningar, som hafva inregistrering till påföljd, skulle beläggas med afgift, medan åter den nåd. propositionen går ut från den förutsättning, att alla ansökningar skulle beläggas med en viss afgift, som föreslagits till 15 mark. Den uti nåd. propositionen föreslagna afgiften anser jag hafva karaktären af en ansökningsafgift, såsom den också uti lagberedningens utarbetade förslag kallas. Jag anser för min del, att det vore skäl att gå en medelväg, d. v. s. att för ansökan skulle uppbäras en ansökningsafgift och för registrering en inregistreringsafgift, ty hvarje ansökan kommer att förorsaka den myndighet, som har att befatta sig med dessa ansökningar, icke endast arbete utan direkta utgifter, hvilka i det fall att ansökan icke bifalles eller att den sedermera icke blir fullföljd, icke blifva godtgjorda. Jag skulle därför vilja föreslå att till § 6 skulle i slutet fogas det tillägg att en ansökningsafgift af 5 mark bör biläggas ansökan, äfvensom att uti § 8 talet 10 skulle utbytas emot 5, emedan det möjligen kunde vara skäl att de sammanlagda afgifterna icke hållas högre än utskottet föreslagit eller inalles 10 mark. Om ingen ansökningsafgift behöfver biläggas, befarar jag, att industristyrelsen eller den myndighet, som kommer att ha att göra med dessa saker, kommer att belastas och belamras med en massa ansökningar, som kunde utgöra försök att i större eller mindre grad efterapa andras ideér och redan förut inregistrerade märken. Då nämligen ansökarene själfva icke hafva någon skyldighet att undersöka, huruvida mönstret eller modellen blifvit inregistrerad, så öfverlämnar han hela besväret och tungan åt industristyrelsen. Jag skulle därföre anhålla om att dessa synpunkter skulle blifva beaktade vid behandlingen af ärendet.

Ed. **Häkkinen:** Edustaja Liston huomautuksen johdosta, että muka 14 §:ssä lausumani mielipide sotisi sosialistisia periaatteita vastaan, pyydän huomauttaa että 2 §:ssä on hyväksytty

yksilöllinen oikeus rekisteröittää työnsä, ja tämä laki koskee senlaista oikeutta ainoastaan viiden vuoden ajaksi. Siis en katso sen olevan sanottavammin ristiriidassa sosialististen periaatteiden kanssa.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin mietintö **suureen valiokuntaan.**

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

talousvaliokunnan mietintö n:o 1 arm. esityksen n:o 24 johdosta, joka koskee **tuulaakimaksun laskemisen perustetta** sekä

kertomus hallituksen toimenpiteistä niiden päätösten johdosta, jotka Suomenmaan valtiosäädyt 1904—1905 vuosien valtiopäivillä ovat tehneet ja jotka ovat saaneet Hänen Majesteettinsa Keisarin ja Suuriruhtinaan armollisen suostumuksen ja vahvistuksen, kuin myös siitä, mitä Keisarillinen Majesteetti muuten on viimemainituilla valtiopäivillä olleiden keskustelujen nojalla suvainnut säätää, ynnä

vasta tuodut **arm. esitykset n:o 25 ja 26,**

sen jälkeen kun viimeksimainitun arm. esityksen johdosta puheenvuoroa käyttäen oli lausunut

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minä katson luonnolliseksi, että asia pannaan pöydälle tulevaan tiistaihin, koska edellytän, että jos hallituksen jäsenet toivoisivat jotakin toista päivää tämän asian käsittelylle, niin he olisivat antaneet siitä tiedon Puhemiehelle tai puhemiesneuvostolle. Minä oletan nimittäin, että hallituksen jäsenet käyttävät jo ensimäistä tilaisuutta antamaan eduskunnalle ja kansalle tietoja ja vastauksia niihin kysymyksiin, joita tämä anomus ehdottomasti herättää. Siinähän herää kysymys ensiksi siitä, missä määrin nyt hallituksemme sanat ja teot soveltuvat yhteen, mutta tärkeämpi vielä kuin tämä kysymys on välttämättömyys saada tietoa, millä tavoin kotimainen hallitus on toiminut, siitä kun se pääsi hallituksen johtoon, saadaksensa meidän polttavan sotilaskysymyksemme perustuslaillisella tavalla järjestetyksi, ja myöskin mikä ohjelma sillä on tämän kysymyksen selvittämiseksi läheisimmässä tulevaisuudessa. Minkäänlaista oh-

jelmaa ei armollisessa esityksessä ole ja luonnollista on, että eduskunta ja kansa, ennenkuin päätös tässä tapahtuu, kysyy hallitukselta, mitä se on tehnyt ja mitä se aikoo tehdä, jotta tulevan vuoden alusta tämä kysymys olisi toisella kannalla kuin millä se nyt on. Toivottavasti tulee hallitus antamaan nämät vastaukset jo tulevana tiistaina.

Samoin esitettiin ja pantiin pöydälle ensi istuntoon

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1 sen kertomuksen johdosta, joka on eduskunnalle annettu Suomen **Postisäästöpankin tilasta** ja hoidosta vuosina 1904—1905, sekä

anomusvaliokunnan mietintö n:o 1 eduskunnalle tehtyjen anomusehdotusten johdosta **50,000 markan suuruisen määrärahan myöntämisestä suomenkielisen kirjallisuuden kartuttamiseksi.**

Vapautuksia valiokuntajäsenyydestä.

Puheenvuoron sai

Ed. **Nuorteva,** lausuakseen: Pyydän eduskunnalta lupaa saada erota lakivaliokunnan jäsenyydestä sekä anomusvaliokunnan varajäsenyydestä saadakseni tämän jäsenyyden järjestykseksi toisella tavalla.

Ed. **Castrén:** Ed. Nuortevan pitäisi kumminkin perusella tätä pyyntöä, ilmoittamalla minkä vuoksi hän tahtoo vapautusta puheenalaisista toimista ja minkä vuoksi hän katsoo tarpeelliseksi, että asia uuden jäsenen ja varajäsenen valitsemisen kautta toisella tavalla järjestetään.

Ed. **Nuorteva:** Anomusvaliokunnassa herätettiin kysymys tästä asiasta sen johdosta, että edustaja Järvinen oli tullut valituksi vakinaiseksi jäseneksi kahteen valiokuntaan, ja niinpä anomusvaliokunnassa on useasti sattunut sillä tavoin, ettei siellä ole ollut täyttä jäsenmäärää. Saadakseni poistetuksi tämän epäkohdan olen tehnyt ehdotukseni aikoen siirtyä vakinaiseksi jäseneksi anomusvaliokuntaan, jolloin lakivaliokuntaan tulee toinen jäsen minun tilalleni. Tietääkseni on herra Puhemiehelle jätetty toinen eronpyynti; edustaja Järvinen on

nimittäin pyytänyt vapautusta anomusvaliokunnan jäsenyydestä, jolloin minä tulisin hänen sijalleen.

Puhemies: Pyydän ilmoittaa, että edustaja Järvinen on tehnyt ilmoituksen, jossa hän pyytää eroa anomusvaliokunnan jäsenyydestä.

Ed. **Hagman:** Katson velvollisuudekseni ed. Nuortevan lausunnon johdosta, että anomusvaliokunta ei ole ollut täysimääräinen, huomauttaa, että kyllä valiokunta on ollut täysimääräinen siinä suhteessa, että se on ollut päätösvaltainen, mutta se ryhmä, johon ed. Nuorteva kuuluu, ei ole ollut täysimääräinen yhdessä kokouksessa.

Ed. **Castrén:** Ed. Nuortevan asiassa antaman selityksen kuultuani pyydän saada ilmoittaa, että ainakaan minulla ei ole mitään muistuttamista hänen ehdotustaan vastaan.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **suostuttiin** ed. **Nuortevan pyyntöön.**

Tämän jälkeen puheenvuoron saatuaan lausui

Ed. **Järvinen:** Ed. Nuorteva on jo tuonut esille sen seikan, että olen tullut valituksi vakinaiseksi jäseneksi kahteen valiokuntaan. Näin ollen en luonnollisesti voi molemmissa olla saapuvilla. Tähän perustuen pyytäisin saada erota anomusvaliokunnan jäsenyydestä.

Pyyntöön suostuttiin.

Viimeksi tehtyjen päätösten johdosta kehoitti Puhemies valitsijamiehiä toimittamaan jäsenten vaalit eron saaneitten sijaan.

Seuraava istunto oli oleva ensi tiistaina kello 11 a. p.

Istunto päättyi kello 12,07 päivällä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

22. Tiistaina 10 p. syyskuuta 1907 k:lo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Gustafsson, Hämäläinen, K., Hänninen, Kares ja Komu.

Ed. K. Hämäläiselle myönnettiin yksityisten asiain tähden lupa olla poissa tämän päivän istunnosta ja mahdollisesti myöskin seuraavasta istunnosta sekä samoin ed. Komulle tämän päivän istunnosta.

Muutoksia esityslistaan.

Puhemies ilmoitti tämän päivän esityslistaan puhemiesneuvostossa tehdyn pari muutosta, niin että asia n:o 7, joka koskee suuren valiokunnan mietinnön n:o 1 käsittelyä, on siirretty asiaksi n:o 4, joten välillä olevat kolme asiaa siirtyvät vähän eteenpäin; numerolla 10 merkittyä asiaa, valtiovarain- ja talousvaliokunnan yhteistä kirjelmää anm. es. n:o 23 valmistelemisesta, ei voida vielä esittää, koskei asiaa ole ratkaisevasti valmistettu.

Lausuntojen poistaminen pöytäkirjasta.

Puheenvuoroa pyysi nyt

Ed. **af Ursin** lausuakseen: Eduskunnan viime istunnossa esitin minä kaksi lausuntoa laki- ja talousvaliokunnan mietinnöstä, koskeva malleja ja kaavoja, jotka lausunnot perustuivat ilmeiseen erehdykseen, erehdykseen muuten, johon minä en itse edes alkuperäisesti ollut syypää. Vedoten V. J:n 70 §:ään pyytäisin saada esittää eduskunnalle, että nämä kaksi lausuntoa kokonaisuudessaan sekä hra Liston repliikki minulle tässä asiassa, jonka poistamiseen hän on suostunut, nyt poistettaisiin pöytäkirjasta ynnä se, mitä tämän päivän istunnossa

nyt puhutaan ja mahdollisesti vielä puhutaan. Otaksun nimittäin, ettei eduskunta tahdo lisätä pöytäkirjain laajuutta tämmöisillä lausunnoilla, jotka eivät millään tavalla vaikuta päätökseen.

Ryhdyin muuten puhumaan remissikeskustelussa, koska pelkäsin, että tämä asia tulisi suuressa valiokunnassa esille aijotun poismatkustamiseni aikana.

Ed. **Listo:** Pyydän, ed. af Ursinin kanssa yksityisesti tehdyn suostumuksen mukaan kannattaa hänen ehdotustaan.

Ed. **Palmén:** Minä en epäile että, vaikka nämä puheet jätetään pois pöytäkirjasta, mitään vahinkoa ei tapahdu jälkimaailmalle. Mutta siltä kannalta katsoen, että tulisi säännöksi, että joka kerta, kun joku huomaa puhuneensa ilmeisesti erehdyttävästi, hän katsoisi olevansa oikeutettu vaatimaan sellaisen lausunnon pyyhittäväksi pois pöytäkirjasta — joka tietysti olisi hänelle hyvin hauskaa — rohkenen minä olla sitä mieltä, että asialla on jonkunmoinen merkitys. Minkätähden pidetään pöytäkirjaa, jollei siltä varalta että saadaan todenperäinen kuva keskustelusta? Mutta todenperäinen kuva keskustelusta ei ole saatavissa, jos ken tahansa, joka huomaa sanoneensa jotakin tuhmaa, perästä päin saa lausuntonsa pöytäkirjasta poistetuksi. Hra af Ursin on sananmukaisesti esittänyt että kaikki, mitä tänä päivänä puhutaan, jäisi pöytäkirjasta pois. Minä toivon että hra af Ursin tarkoitti ainoasti tätä asiaa. Mutta siinä on vaan uusi todistus, kuinka voidaan puhua suun viereen. Ei ole syytä laittaa kahdenlaisia lausuntoja, toisia julkisuutta varten, toisia pöytäkirjaa varten. Tietysti sanomalehtien kautta juuri ne lausunnot, jotka pyydetään poistettaviksi, tulevat erittäin maukkaiksi, niin että tarkoitus saada lausunto häviämään, menee myttyyn. Ajatukseni on siis se, että mitä puhutaan pöytäkirjaan — jota varten meillä on pikakirjoittajat — tulkoon pöytäkirjaan ja jokainen vastatkoon siitä mitä puhuu.

Ed. **Schybergson:** Misstag äro möjliga och ofta ganska löjliga. Det fick hr af Ursin erfara vid senaste plenum, det har jag och troligen andra, som deltagit i det offentliga lifvet, fått erfara nog så många gånger. Man får hålla till godo därmed och saken blir icke bättre genom att man understryker det passerade såsom hr af Ursin nu gjort. För min del kan jag icke finna någon anledning till att dessa yttranden skulle utgå ur protokollet. Vi hafva från den må-

nad, vi voro tillsammans på våren, kunnat hafva nästan lika god anledning att stryka ut hälften af protokollet.

Ed. **af Ursin:** Otaksuin että hra Palmén ymmärtäisi ilman että minun tarvitsisi sitä saivarrella, että kysymys oli poistaa pöytäkirjasta, mitä tässä asiassa tänäpäivänä puhutaan. Minua muuten hyvin kummastuttaa vapaaherran lausunto, kun muistan hänen esiintymisensä kerran aatelissa. Useammathan taitavat muistaa hänen juttunsa herra Lindelöfin kanssa.

Ed. **Setälä:** Puolestani kannattaisin ed. af Ursinin ehdotusta katsoen siihen, että asianomaisten kesken, joita kysymys pääasiallisesti koskee, sopimus on tehty.

Ed. **Palmén:** Ed. af Ursin olettaa, että eräs lausunto, jonka minä, muistaakseni 22 vuotta sitten, esitin ritaristossa ja aatelissa, olisi jokaiselle tässä kamarissa tunnettu. Minä en rohkene olettaa sitä. Voin ilmoittaa että asia oli se että kouluylihallituksen silloinen päällikkö teki lausunnossaan niin ilmeisen erehdyksen että siitä tuli puhe; asianomainen pyyhki sittemmin lausuntonsa pois pöytäkirjasta, jonka johdosta minun vastaukseni tuli häilymään ilmassa. Tein silloin asiasta muistutuksen ja seurauksena oli että mainittu lausunto täytyi panna takaisin pöytäkirjaan.

Ed. **Pykälä:** Kannatan hra af Ursinin pyyntöä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy ed. af Ursinin tekemän ehdotuksen, että kaksi hänen viime istunnossa antamaansa lausuntoa ja siitä silloin johtunut keskustelu pöytäkirjasta poistetaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annettiin 77 jaa- ja 105 ei-ääntä, joten ed. **af Ursinin ehdotus** oli **hylätty.**

Äänestyksessä käytetyistä lipuista oli 2 jaa-lippua hylätty, koska olivat yhdessä, yksi ei-lippu avoin ja yksi lippu oli tyhjä.

Esitettiin ensi käsittelyn alaiseksi

talousvaliokunnan mietintö n:o 1 arm. esityksen n:o 24 johdosta, joka koskee **tuulaakimaksun laskemisen perustetta.**

Keskustelu:

Ed. **Lagerlöf:** Sen ohessa kun pääasiassa kannatan valiokunnan mietintöä, rohkenen ehdottaa, että eduskunta muuten hyväksyessään arm. esityksen puolestansa päättäisi, että asiasta annettava asetus hyväksyttäisiin ainoastaan kahdeksi vuodeksi eikä, kuten on esitetty, viideksi vuodeksi. Ellen suuresti erehdy, on jo olemassa melkoisia esitöitä uudeksi lainsäädännöksi kaikista niistä veroista, joita kaupungit kantavat liikenteestä. Ainakin lienee varmaa, että, kuten minäkin, moni pitää suotavana, että koko tämä verotusala niin pian kuin suinkin asetettaisiin perinpohjaisen tarkastuksen alaiseksi. Jos väkijuomalainsäädännön muuttuessa kaupunkikunnat menettävät osuutensa vähittäismyyntiyhtiöitten voittoon, käy tuommoinen tarkastus suorastaan välttämättömäksi. Näin ollen olisi minusta arveluttavaa, jos tuulaakin kantoperusteet tällä kerralla järjestettäisiin niin pitkäksi ajaksi, kuin on esitetty. Arveluitani lisää vielä se, että vakaumukseni mukaan tullitariffiamme ennen viiden vuoden kuluttua olojen pakosta täytyy ehkä suurestikin muuttaa. Tämän olen tahtonut evästyksenä lausutuksi, kun asia ehkä lykätään suureen valiokuntaan.

Ed. **Kares:** Talousvaliokunnan jäsenenä pyydän ilmoittaa, että myöskin valiokunnassa oli asiasta, johon edellinen puhuja kosketti, eri mieliä. Meitä oli ainakin neljä valiokunnanjäsentä, jotka puolustimme tuulaakimaksuperustetta määrättäväksi lyhemmäksi ajaksi, kuin oli ehdotettu. Emme katsoneet asiaa kuitenkaan siksi tärkeäksi, että olisimme liittäneet mietintöön vastalausetta, mutta säilytimme itsellemme vapauden asettua lyhyemmän ajan puolelle, kun asiaa eduskunnassa käsitellään. Tässä edellinen puhuja jo lausui ne perusteet, jotka minunkin mielestäni puhuvat sen puolesta, että on tarpeetonta eduskunnan näin pitkäksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi sitoa itseään, eikä ainoastaan itseään, vaan vieläpä kahdeksi vuodeksi sitäkin eduskuntaa, joka kokoontuu tämän eduskunnan jälkeen, sillä todella kysymys voi hyvin helposti nousta tämän veron oikeutuksesta j. n. e. Pyy-

dän siis myöskin kannattaa sitä mielipidettä, että ehdotettu aika lyhennettäisiin.

Ed. **Perttilä, B.:** Puolustaessani valiokunnassa hallituksen esitystä puheenaolevassa kohdassa, oli minulla syynä se, että katsoin, ettei tämmöisen asian, joka on aivan toisesta verotusjärjestelmästä riippuvainen, pitäisi kovin usein tulla eduskunnan käsiteltäväksi. Jos nyt, kuten täällä on sanottu, tulee tullilainsäädännössä toimeenpantavaksi suuria muutoksia, jos todellakin tulli tulee kokonaan poistetuksi, jota minä puolestani toivon aivan pian tapahtuvan, niin silloinhan häviävät itsestään nämä tuulaakimaksut eikä siis ymmärtääkseni merkitse mitään silloin että eduskunta päättää näin pitkäksi aikaa. Esillä olevassa asiassa on vain pienet summat kysymyksessä satamakaupungeille, lukuun ottamatta Helsinkiä, jossa tuulaakimaksuista saatava tulo kohoaa jonkun verran suuremmaksi. Olisin siis puolestani sitä mieltä, että ehdotettu peruste voitaisiin pysyttää semmoisenaan.

Ed. **Huoponen:** Edellisen puhujan lausuman mielipiteen lisäksi pyydän mainita, että valiokunnassa myöskin huomautettiin, että jos tullilainsäädännön perusteet muuttuvat, niin tuulaakimaksu lasketaan prosenteissa, joten asia on aivan helposti sen mukaan järjestettävissä. Ei mitään käytännöllisiä vaikeuksia siis synny tässä suhteessa, vaikka tullilainsäädäntö muuttuisikin. Minä olen aivan samalla kannalla kuin valiokunnan enemmistö, ettei aivan pienillä toisarvoisilla asioilla eduskuntaa vaivattaisi niin usein, kun on paljon suurempia, syvemmälle käypiä uudistuksia eduskunnan huolenpidon esineenä.

Pyytäisin ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi valiokunnan mietinnön, joka on yhtä pitävä arm. esityksen kanssa.

Puhemies: Pyydän huomauttaa arvoisille edustajille, ettei puhevuoroja saa pyytää sillä aikaa kun toinen puhuu.

Ed. **Ripatti:** Kyllä me maalaiset sentään olemme ihmeteltävän armeliaita. Onhan selvää, kuinka monessa suhteessa kaupunkikunnat ovat paremmassa asemassa. Niiden toimeentulo ei riipu hallaöistä, vesitulvista ja monenmoisista luonnonoikuista, kuten meidän maalaisten. Jo vuosikymmeniä olemme nurkumatta suorittaneet varakkaammille kaupunkikunnille yhteisistä varoista niin sanottuja tuulaakimaksuja, jotka eivät suinkaan ole niinkään vähäpätöiset, koska voivat nousta miljooniin vuosittain. Ja sanottakoon mitä hyvänsä,

ovat nämä meidän maksumme tulleet kaupunkien kunnallisrasitusten helpottamiseksi yhteisen kansan kustannuksella. Valiokunnan mietintö näyttää, että tätä epäjohdonmukaisuutta olisi vielä jatkettava ainakin viisi vuotta. Ihmeteltävämmältä vielä näyttää se, minkä yksityisiltä olen kuullut, että meidän sosiaalidemokraattisen puolueemme edustajat valiokunnassa ovat äänestäneet tätä viisivuotista sortoaikaa, vaikka he kyllä muuten huutavat uudistuksia. Mielipiteeni olisi siis, että ainoastaan yhdeksi vuodeksi arm. esitys hyväksyttäisiin, jolla aikaa hallitus voisi mitä pikimmin eduskunnalle esittää uuden esityksen, jonka kautta nuo kohtuuttomuudet tulisivat poistetuiksi.

Ed. **Knuutila, K.:** Samoin kuin valiokunnassakin pyydän saada kannattaa ehdotusta että esitys aikamäärästä hyväksyttäisiin ainoastaan kolmeksi vuodeksi. Tämä siitä syystä, että jos nykyinen eduskunta katsoisikin olevan sopivaa luopua tämän kysymyksen täydellisestä uusille perusteille ohjaamisesta tai ehkä koko tämän maksumääräyksen poistamisesta sillä perusteella, että monia muita paljo tärkeämpiä reformikysymyksiä on käsillä, ei ole kuitenkaan minun mielestäni johdonmukaista eikä sopivaa sitoa uuden eduskunnan käsiä sillä, että hyväksyttäisiin aikamäärä viisi vuotta ja niin tavoin estettäisiin sitä jo sen ensimäisellä istuntokaudella ottamasta tätä asiaa perinpohjaisen käsittelyn alaiseksi.

Kannatan ehdotusta, että aikamäärä hyväksyttäisiin ainoastaan kolmeksi vuodeksi.

Ed. **Vuorimaa:** Suomen kansa lähetti edustajansa, ainakin useimmat uuteen eduskuntaan sillä toivomuksella, että ne epäkohdat ja kohtuuttomuudet, jotka yhteiskuntaruumiiseen ovat takertuneet aikojen kuluessa, korjattaisiin. Enimmät epäkohdat löytyvät verotusolojen alalla ja yksi semmoinen epäkohta on tuulaakimaksut. Sen kautta satamakaupungeille, joilla muutenkin on hyvät tulot, maakansa maksaa lähes miljoonan markkaa vuosittain. Helsingin kaupunki yksinään nauttii 240,000 markkaa tuloja tuulaakimaksuista. Oikeastaan ne lähtevät maakansan taskuista, ilman että se edes tietää näin olevan laita ja kaupunkikunnat käyttävät näitä varoja kunnallisten ulostekojensa vähennykseksi. Korvaukseksi kustantavat he ainoastaan ne mitat ja painot, joita pakka- ja tullihuoneessa käytetään. Tämä on selvästi vallan kohtuuton verotus. Jos jaettaisiin tämä verotus tasan Suomen kunnille ja oletettaisiin että kaikki kunnat ovat yhtä suuret, tulee joka kunta maksamaan 2,000 markkaa rannikko-

kaupungeille heidän kunnallismaksujensa suorittamiseksi. Jokainen ymmärtää, että tämä on kerrassaan epäoikeutettua. Kun nyt valiokunta kumminkin ehdottaa, että sama verotus vielä jatkuisi, ei ainoastaan niin kauan, kuin entiset säädyt tapasivat ehdottaa, nimittäin varainhoitokaudeksi, vaan kokonaista viisi vuotta eteenpäin,

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Vuorimaa:** niin en voi ymmärtää, että ainakaan täten käymme reformitietä, vaan aivan päinvastoin. Sitä paitsi pitää ottaa huomioon, että tämä on ensimäinen kohta, joka on joutunut eduskunnan päätettäväksi verotusasiassa. Jos me nyt kohta alussa peräydymme ja rupeamme kerrassaan vastakkaista suuntaa kulkemaan, kuin mitä kansa odottaa, nimittäin verojen oikeudenmukaiseen tasoittamiseen, niin on seuraus se, että täytyy kaikissa seuraavissakin käydä samaa tietä. Voidaan sanoa että tuulaakimaksuverotus voidaan järjestää vasta tulliveron järjestämisen yhteydessä tai että se voidaan järjestää sitte kun koko meidän verotuslaitoksemme järjestetään. Se on kuitenkin turha veruke. Me emme koskaan pääse siihen, että koko verotusjärjestelmä yhtaikaa voidaan järjestää ja muuttaa. Se on kerrassaan mahdotonta, verojärjestäminen voi tapahtua ainoastaan asteettaisesti sitä myöten kuin eri asiat tulevat käsittelyn alaisiksi. Tässä on ensimäinen verotusasia, jonka voimme oikeuden ja kohtuuden kannalle asettaa. Sitä paitsi tuulaakivero ei riipu ollenkaan yleisestä, muusta verotusjärjestelmästä. Tämä asia koskee kansakerrosten välistä verottamista yhtä toisen eduksi. Se koskee maalaiskansan verottamista kaupunkien hyväksi. Minä sentähden pyydän ehdottaa, että eduskunta ei hyväksyisi valiokunnan mietintöä tämmöisenään, vaan että eduskunta, kun se lykkää asian, niinkuin sen täytyykin tehdä, suureen valiokuntaan, lausuu mielipiteenään, että tuulaakiverotus on hyväksyttävä ainoastaan yhdeksi verotuskaudeksi tai yhdeksi vuodeksi ja että se samalla lausuu toivomuksen että ensi valtiopäiville, jotka kokoontuvat helmikuussa, hallitus antaa arm. esityksen, jonka kautta nämät verot kohtuuttomina poistetaan ja maakansa tai ne, jotka nyt maksavat kaupunkilaisille veroa, vapautetaan heille vastenmielisestä ja oikeudettomasta verotuksesta.

Ed. **Tulikoura:** Ed. Vuorimaa on juuri tuonut esille ne näkökohdat, mitkä minäkin aijoin esittää, jonka vuoksi lyhyesti pyydän eduskunnalle huomauttaa siitä, että nyt ky-

seessä oleva veroitus, nimittäin tuulaakimaksu, on siksi vanhentunut veroitusjärjestelmä, ettei se enään ole nykyajan vaatimuksia ja pyrintöjä vastaava verojen järjestämistä määrättäessä. Näin ollen ja kun tämän veron määrääminen viisi vuotiseksi tulisi olemaan esteenä uusille reformikysymyksille, niiden käytännölliselle toteuttamiselle, yhdyn minä sentähden ed. Vuorimaan lausuntoon siinä, että tämä vero hyväksyttäisiin ainoastaan yhdeksi vuodeksi.

Ed. **Ylikorpi**: Vaikka tämä asia onkin sitä laatua, ettemme voi näillä valtiopäivillä aikaansaada niitä muutoksia ja parannuksia, joita tämä asia kaipaa, sillä se on tuotava esille anomuksen muodossa, pyydän kuitenkin kannattaa kaikkea, mitä ed. Vuorimaa on täällä esiintuonut. Tämän ohessa en kuitenkaan saata olla lausumatta ihmettelyäni siitä ettei valiokunta tätä asiaa käsitellessään ole havainnut olevan mitään asianhaaroja, jotka antaisivat aihetta tuulaakimaksun laskemiseen nykyisen perusteen mukaan. Ei edes se seikka, kuten tiedetään, että maalaiskunnat ovat pakoitetut syyttömästi tämän kautta ottamaan osaa kaupunkien kunnallismaksuihin, ole antanut valiokunnalle siihen aihetta, vaan ehdottaa valiokunta päinvastoin, että sanottu maksu entisen perusteen mukaan hyväksyttäisiin vielä edelleen viideksi vuodeksi. Tästä selvästi näkyy, ettei valiokunta ole tahtonut edes mitään korjausta tehdä tämän asian suhteen. Minun mielestäni tämä on ilmeinen epäkohta, joka kaipaa pikaista korjausta tulevaisuudessa.

Ed. **Perttilä, E.**: Silloin kuin tästä asiasta oli evästyskeskustelu, ei eduskunnassa lausuttu valiokunnalle minkäänlaista mielipidettä eikä valiokuntaan sen mukaan minun tietääkseni myöskään ole lähetetty mitään evästyskeskustelua. Minä en tosiaankaan ole tätä asiaa pitänyt minkäänlaisena suurena periaatteellisena kysymyksenä. Minä olen ottanut asian aivan siltä yksinkertaiselta kannalta että, kun minkään puolueen edustajat eivät evästyskeskustelussa lausuneet mitään toivomuksia, valiokunta silloin voi menetellä sen mukaan kuin hallituksen esitys on. Tämä kysymys riippuu tulliasioista ja jos ne järjestetään sillä tavalla kuin me sosiaalidemokraatit tahdomme, niin kysymys tästä verotusjärjestelmästä raukee. Siinä on yksi peruste, jonka tähden minä en pidä tarpeellisena että siitä erittäin mainitaan. Minulla on se näkökohta ollut määrävänä että, jos jokaisilla valtiopäivillä tulisi kaikista näistä pienistä kysymyksistä pitkiä keskusteluja, se ei johtaisi mihinkään tuloksiin. Omasta puolestani minulla

ei ole mitään sanomista, vaikka eduskunta ei nyt hyväksyisikään hallituksen esitystä ja eiköhän eduskunnalla ollekkin siihen täyttä oikeutta. Poistetaan koko vero yhdellä kertaa, niin se tulee käytännöstä pois.

Ed. **Heikkilä:** Minusta ei tämä tuulaakimaksu ole niin yleinen kuin muutamat ovat sanoneet. Ei sitä jokainen maalaiskunta maksa satamakaupungeille, sillä ei maalaiskunnissa ole tullikamaria. Muutoin minä olen yhtynyt valiokunnan mielipiteeseen, vaikka en suinkaan vastusta verotusjärjestelmän uudistuksia. Tässä ei minusta ole kysymys mistään itsenäisestä verotuksesta, vaan ainoastaan tuulaakimaksun suhteesta tullimaksuun. Jos niin vähäpätöisiä asioita hyvin usein otettaisiin täällä käsiteltäväksi, niin sillä ei muuta kuin viivytettäisiin todellisten uudistusten, todellisten reformien toteutumista. Voisihan hallitus ja eduskunta vaikkapa joka vuosi tuhlata aikaa nyt puheenaolevain tuulaakimaksujen käsittelemiseen, mutta kun semmoinen vaan olisi esteenä todellisten verotusuudistusten toimeenpanemiselle, minä edelleen olen sitä mieltä kuin valiokunnassa olin, että ei »kuurnittaisi hyttysiä ja nieltäisi kameleja».

Ed. **Schybergson:** Jag anser mig böra anmäla, att jag i talmanskonferensen hållit på den mening, att tolagen icke är sådan bevillning, som i 61 § L. O. afses, och att remiss till stora utskottet af detta betänkande därför icke vore behöflig.

Ed. **Vuorimaa:** Talousvaliokunnan puheenjohtajan lausunnon johdosta pyydän saada tehdä muutamia huomautuksia. Esillä oleva kysymys koskee verojärjestelmää. Jos nyt eduskunta pitkittää tuulaakiveron 5 vuotta eteenpäin, on luonnollisena seurauksena että 5 vuotta eteenpäin siirtyvät myöskin kaikki muut verotusjärjestelmäin reformit. Vedotaan taantumuksen puolelta luonnollisesti siihen, ettei voida mitään uutta verojärjestelmää toimeenpanna, koska eduskunta itse on 5 vuodeksi eteenpäin hyväksynyt jo yhden verotusasian. Että tuulaakivero nyt suorastaan voitaisiin kieltää, niinkuin minä ymmärsin ed. Perttilän sanovan, on mahdotonta, sillä se ei ole laillista. Satamakaupungeilla on laillinen oikeus siihen, siksi kunnes se uuden lain kautta on kumottu.

Ed. Heikkilän puheeseen ei kannata vastata, sillä hän ei näytä ymmärtävän että kunnat tulevat maksamaan tuulaakia, vaikka ei tullikamareita niissä olekaan. Ed. Heikkiläkin on maksanut tuulaakiveroa omasta kukkarostaan, ja maksaa yhäti

vaikka hän ei sitä tiedä. Pitäisi toki ottaa selvää asioista ennenkuin menee niistä puhumaan.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin **talousvaliokunnan mietintö n:o 1 suureen valiokuntaan.**

Arm. esitys n:o 25 tarttuvien kasvitautien ja vahingollisten hyönteisten tuhotöiden ehkäisemiseksi Suomessa

aiheutti seuraavan

keskustelun:

Ed. **Perttilä, E.:** Minä olen ollut puhemiesneuvostossa sitä mieltä, ettei esilläoleva kysymys kuulu talousvaliokuntaan. Tämä asia on niin läheisessä tekemisessä maatalousasioiden kanssa, että minä pitäisin sen oikeana paikkana maatalousvaliokuntaa ja ehdotan siis, että asia lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan.

Ed. **Soininen:** Minä pyytäisin saada kannattaa edellistä puhujaa. Minusta tämä on kysymys, joka aivan läheisesti koskee maataloutta ja siis luonnollisesti kuuluu maatalousvaliokuntaan.

Ed. **Castrén:** Minä pyydän saada vastustaa tätä viimeksi tehtyä ehdotusta. Teen sen ensinnäkin sillä perustuksella, että maatalousvaliokuntaan, kuten tunnettu, on lähetetty äärettömän suuri joukko ei ainoastaan anomuksia, vaan myöskin esitysehdotuksia. Sitä paitsi tulee sinne lähetettäväksi mitä tärkeimpiä hallituksen esityksiä, sellaisia kuin uusi torpparilakiehdotus ja luultavasti myöskin maan hankinnasta tilattomalle maalaisväestölle. Jos tahdotaan, että maatalousvaliokunnan tulee käsitellä loppuun nuo asiat, jotka kuuluvat maamme polttavampiin kysymyksiin, niin ei silloin ole syytä lähettää nyt esillä olevaa arm. esitystä vastamainittuun valiokuntaan. Käsillä oleva arm. esitys ei myöskään ole niin pelkästään maataloudellista laatua, että se silläkään perustuksella olisi lähetettävä maatalousvaliokuntaan. Minä siis ehdotan, että esitys lähetetään talousvaliokuntaan.

Ed. **Perttilä, E.** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Söderholm:** Jag ber att få understöda landtdagsm. Castréns förslag.

Ed. **Merinen:** Minä pyydän kannattaa ed. Castrénin ehdotusta, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Ed. **Paasikivi:** Niillä syillä, jotka ed. Castrén on tuonut esiin, olen jo puhemiesneuvostossa kannattanut tämän arm. esityksen lähettämistä talousvaliokuntaan ja sen vuoksi yhdyn hänen tässä asiassa lausumiinsa mielipiteisiin.

Ed. **Pykälä:** Minä kyllä annan täyden arvon niille perusteille, jotka ed. Castrén on tuonut esiin, että nimittäin maatalousvaliokunnassa jo ilmankin on liian paljon työtä. Mutta valiokuntia valittaessa on pidetty silmällä, että niihin tulisi semmoisia jäseniä, jotka tuntisivat kutakin asiaa, ja, kuten tunnetaan, vahinkohyönteisten tuhotöiden tuntijat ovat juuri maatalousvaliokunnassa. Tämä asia koskee suorastaan maataloutta, ja on se meidän aikanamme ja vielä enemmän tulevaisuudessa pikkuviljelijöille hyvin tärkeä kysymys. Sentähden katson, että tämä asia on lähetettävä maatalousvaliokuntaan. Luulen, että se siellä tulee paremmin ja asiallisemmin käsitellyksi kuin talousvaliokunnassa.

Ed. **Perttilä, E.:** Minusta on vielä yksi seikka puhumassa sen puolesta, että tämä kysymys lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan, ja se on se, että maatalousvaliokunnassa on, kuten aikaisemmin sanottiin, tällä alalla tarkkoja tuntijoita. Sen mukaan, mitä minulle on kerrottu, pitäisi eduskunnan tarkin asiantuntija olla entinen senaattori Kairamo, joka kuuluu maatalousvaliokuntaan. Toiselta puolen epäilen, ettei talousvaliokunta ole kokoonpantu silmällä pitäen mitään maataloudellisia asioita. Ed. Castrénille en voi muuta sanoa kuin sen, että meilläkin talousvaliokunnassa on tärkeitä asioita, joiden pitäisi tulla käsitellyiksi ja joiden täytyisi jäädä, jos sinne tulisi asioita, jotka eivät sinne kuulu.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken tahtoo lähettää käsittelyn alaisen arm. esityksen talousvaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se päätetty lähettää maatalousvaliokuntaan.

Äänestyksessä annettiin 69 jaa- ja 104 ei-ääntä, joten **arm. es. n:o 25** oli päätetty lähettää **maatalousvaliokuntaan.**

Äänestyksessä oli hylätty 2 avonaista jaa-lippua sekä 2 jaa- ja 2 ei-lippua senvuoksi että ne olivat olleet niin yhdessä että näyttivät yhden henkilön antamilta.

Puheenvuoron sai päätöksen johdosta:

Ed. **Castrén** lausuakseen: Minä pyydän saada panna vastalauseen eduskunnan nyt tekemää päätöstä vastaan, joka sisältää sen että maatalousvaliokunta, joka oli jo ryhtynyt käsittelemään lakiehdotuksia torpparilaiksi, on pakoitettu jättämään tämän käsittelyn sikseen ja ryhtymään tätä nyt sinne lykättyä arm. esitystä käsittelemään.

Edellisen puhujan vastalauseeseen yhtyivät edustajat **Sirén, Vuolijoki, S., Martikainen** ja **Merinen.**

Ed. **Perttilä, B.:** Minä pyydän — — — — — — — — —

Puhemies: Ei saa keskustella uudelleen, vaan panna vastalauseen ja ilmoittaa, mihin on yhtynyt.

Arm. esitys n:o 26 Suomen valtiovaroista valtakunnan rahastoon sotilastarpeisiin suoritettavasta apumaksusta.

Keskustelu:

Senaattori **Mechelin:** Nyt esillä olevan armollisen esityksen johdosta on hra Danielson-Kalmari viime istunnossa lausunut m. m., että on välttämätöntä saada tietää, »millä tavoin kotimainen hallitus on toiminut siitä, kun se pääsi hallituksen johtoon, saadaksensa meidän polttavan sotilaskysymyksemme perustuslaillisella tavalla järjestetyksi, ja myöskin, mikä ohjelma sillä on tämän kysymyksen selvittämiseksi lähimmässä tulevaisuudessa. Minkäänlaista ohjelmaa ei armollisessa esityksessä ole ja luonnollista on, että eduskunta ja kansa ennenkuin päätös tässä tapahtuu, kysyvät hallitukselta, mitä se on tehnyt tai aikoo tehdä, jotta tulevan vuo-

den alusta tämä kysymys olisi toisella kannalla kuin mitä se nyt on. Toivottavasti tulee hallitus antamaan nämät vastaukset jo tulevana tiistaina.»

On luonnollista, että se asia, joka nyt on lähetettävä valiokuntaan käsiteltäväksi, johtaa ajatukset sen yhteydessä olevaan pääkysymykseen: maamme sotilaslaitoksen uudestaan elvyttämiseen.

Senaatti ryhtyi jo joulukuun 21 p:nä v. 1905 valmistaviin toimenpiteisiin mainittua tarkoitusta varten. Silloin päätettiin lähettää hallitsijalle alamainen esitys, joka oli näin kuuluva; »Sittekun Suomen sotaväenasiat ovat olleet niiden päätösten ja määräysten alaisina, jotka Teidän Keisarillinen Majesteettinne on armollisesti tehnyt 29 p:nä maaliskuuta ja 4 p:nä marraskuuta tänä vuonna — se tahtoo sanoa v. 1905 — annetuissa julistuskirjoissa, on tämä asia yksi niitä, jotka kaipaavat uusia lainsäädäntötoimenpiteitä. Senaatti ei ole jättävä huolellisesti harkitsematta kysymystä, millä tavalla ja minkä perusteitten mukaan mainittu lainsäädäntöasia olisi valmistettava, jotta se saataisiin tyydyttävästi ja pysyväisesti ratkaistuksi. Mutta vaikka senaatti ei vielä ole valmis Teidän Keisarillisen Majesteettinne armollisesti tutkittavaksi alistamaan ehdotusta tähän asiaan tarpeellisten alustavien töitten järjestämisestä katsoo senaatti tarpeelliseksi nyt jo alamaisimmasti pyytää Teidän Keisarillista Majesteettianne omistamaan armollista huomiotanne eräälle toimenpiteelle, joka on mitä lähimmässä yhteydessä uuden sotilaslain Suomeen aikaansaamisen kanssa. Senaatissa on nimittäin ajateltu, että uusien Suomen sotajoukkojen asettaminen kävisi melkoista helpommaksi, jos olisi olemassa kantajoukko, josta niille saisi harjoitusopettajia ja alapäällikköjä. Sellainen kantajoukko saataisiin ilman huomattavia vaikeuksia aikaan, jos Teidän Keisarillinen Majesteettinne suvaitsisi armollisimmasti käskeä, että hiljakkoin määrättyä henkivartioväen Suomen tarkka-ampujapataljoonan hajoittamista ei ole loppuun saatettava, vaan pataljoona jätettävä yllämainittua tarkoitusta varten edelleen olemaan. Vielä on tämä pataljoonan upseerikunta koossa ynnä alipäälliköt ja pienehkö määrä miehistöä, jotka ovat pidetyt jälellä hajoituksessa tarvittavien virkatehtävien takia. Semmoisen luotettavan päällikkö- ja alipäällikkökunnan avulla voitaisiin lyhyessä ajassa luoda uusi täydellinen pataljoona ottamalla palvelukseen tarvittava määrä miehiä vapaaehtoisten sopimusten perusteilla. Semmoista pataljoonan täydentämistapaa voidaan, niinkuin viimeksi koolla olleet valtiosäädyt ovat lausuneet, käyttää tarvitsematta sitä varten erityistä lainsäädäntötoimenpidettä. Jos

palvelukseen otetaan nuoria enintään 25 vuoden ikäisiä miehiä, niin joukko, mitä miehistön laatuun tulee, likipitäen vastaisi sitä, minkälainen se on asevelvollisuuteen perustuvana. Ja kun sillä nyt olisi se erikoistarkoitus, että se olisi kantaväkenä aliupseerien kehittämistä varten, niin näyttää senaatin mielestä siltä kuin tuo mainittu pataljoonan täydentämistapa, vaikkakaan asevelvollisuuden periaatetta ei noudatettaisikaan, ei pitäisi olla omansa synnyttämään epäilyksiä. Kaartin pataljoona tulisi siten olemaan samassa asemassa kun se oli niinä vuosina, jotka kuluivat lähinnä ennen Suomen sotojoukkojen asettamista v. 1878 annetun asevelvollisuuslain mukaan.

Senaatti on ollut sitä mieltä, että sen on joutuisasti alistettava Teidän Keisarillisen Majesteettinne tutkittavaksi tämä ehdotus, sillä kantajoukon muodostaminen puheenalaista tarkoitusta varten kävisi hyvin vaikeaksi, jos toimenpiteisiin ei ryhdyttäisi, nyt kun kaartin pataljoonan upseerit ja aliupseerit vielä ovat tarjona. Tähän liitetyssä alamaisessa asetusehdotuksessa ovat ne säädökset yhdistettyinä, jotka senaatin mielestä olisivat tarpeen tämän asian järjestämiseksi» j. n. e.

Tästä esityksestä ei ollut tarkoitettua tulosta. Kysymykseen oli sen vuoksi palattava toisesta lähdökohdasta. Senaatissa asetettiin valiokunta asian valmistamista varten. Valiokunta valtuutettiin käyttämään asiantuntijain apua; Semmoinen apu oli erittäin tarpeen sotilaallisten erityiskysymysten selvittelyä varten sekä erilaatuisia sotajoukkoja koskevien kustannuslaskujen laatimista varten. Nämä työt suoritettiin syksyllä v. 1906. Syistä, joita en tässä voi tarkemmin kosketella, huomattiin kuitenkin olevan asialle eduksi että uuden esityksen tekeminen hallitsijalle lykättiin jonkun verran myöhemmäksi. Kokemus on myös osoittanut tarpeelliseksi että voitaisiin esittää tarkka selvitys siitä järjestyksestä ja niistä oikeudellisista periaatteista, joiden mukaan Suomen sotalaitosta koskevan lainsäädännön tulee tapahtua. Ne sotilaslailaitosta koskevat säännökset, jotka sisältyvät senaatin ehdotukseen uudeksi hallitusmuodoksi, vastannevat tätä tarkoitusta.

Siinä alamaisessa kirjelmässä tämän vuoden toukokuun 30 p:ltä, jonka senaatti lähetti Hänen Majesteettinsa käskystä laatimansa ehdotuksen ohessa armolliseksi esitykseksi apumaksusta sotilastarpeita varten, on senaatti erittäin huomauttanut, kuinka tärkeätä olisi, että esityksestä selviäisi ettei kyseessä olevaa apumaksua ole tarkoitettu uudistettavaksi, jota paitsi lausuttiin se vakaumus, »että Suomen kansa tahtoo suorittaa avustuksensa maansa ja keisarikunnan puolus-

tukseksi voimassa pitämällä sotaväkeä eikä rahavastiketta maksamalla.»

Mikäli senaatista riippuu ei ole viipyvä kauvan, ennenkuin ehdotus uudeksi sotilaslaiksi on valmistuva.

Puhemies ilmoitti että puhemiesneuvostossa oli päätetty ehdottaa käsittelynalainen arm. esitys lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan, joka pyytäisi perustuslakivaliokunnalta lausuntoa, mikäli asia koskee perustuslain tulkitsemista.

Ed. **af Ursin**: Vaikka, niin kuin hra Puhemies täällä huomautti, on otaksuttavaa, että tämä arm. esitys ainakin osaksi lykätään perustuslakivaliokuntaan, niin pyydän minä kuitenkin saada täällä esittää mielipiteeni siitä, koska minulla on sangen vähän tilaisuutta ottaa osaa perustuslakivaliokunnan töihin.

Kun 1904—05 vuosien valtiopäivien loppupuolella hallitsija esitti säädyille 10,000,000 Smk siirtämistä vuosittain kolmen vuoden kuluessa Venäjän valtiorahastoon, niin tapahtui se, samalla kuin laittomat asevelvollisuuskutsunnat 1901 vuoden lain mukaan toistaiseksi lakkautettiin, sillä edellytyksellä, että Suomen sotilaslaitoksen järjestämistä ei voitu lopullisesti ratkaista ennenkuin se komitea, joka oli asetettu ratkaisemaan eli tutkimaan yhteisen valtakunnallisen ja Suomen paikallisen lainsäädännön alojen toisistaan rajoittamista, olisi suorittanut tämän tehtävänsä. Näitten sanojen sisällisen merkityksen oivaltaa jokainen ajatteleva suomalainen, varsinkin nyt, kun samanlaiset olot uhkaavat uudistua. Suomen kansan valtava enemmistö oli, huolimatta niistä, jotka myönnytyksillä luulivat pelastavansa isänmaan, pannut ankaraa vastarintaa perustuslainvastaisesti säädetyn 1901 vuoden asevelvollisuuslain toimeenpanoa vastaan, niin että hallitus katsoi hyväksi maaliskuussa 1905, samalla kun keisarillinen asetus annettiin, peruuttaa nämä laittomat asevelvollisuuskutsunnat. Että tähän peruuttamiseen suuresti olisi vaikuttanut muutamien yksityisten henkilöitten korvauslupaukset, on mielestäni jotenkin, niin sanoakseni, naiivista uskotella, vaikkakin tämä käsitys on sangen yleinen suurpolitiikan alalla. Mainittujen valtiopäiväin viimeisenä päivänä valmistui »erityisen valiokunnan» mietintö säädyille jaettavaksi ja päätettäväksi, niin että säätyjen täytyi parissa, kolmessa tunnissa, ellen erehdy, antaa siihen vastaus. Ei ole kumma, että näin ollen tämä vastaus saa jonkunlaisen kiiruullisuuden leiman, joka mielestäni olisi huomioon otettava. Pyydetty summa myönnettiin vuodeksi, kun ei täydellistä

selvitystä valtiobudgetista voitu saada, se tahtoo sanoa, kun ei voitu sanoa, salliiko valtiovarain tila koko summan antamista. Se olisi tietysti seuraavilla valtiopäivillä tarkemmin tutkittava. Säädyt olivat siis suostuneet maksamaan 10,000,000 asevelvollisuusasian asettamisesta lailliselle tolalle, vaikka tietysti huolimatta tästä korvauksesta se oli sille tolalle asetettava.

Erittäin on mielestäni huomioon otettava, ettei suurlakon jälkeen, jolloin kansan tahto jotenkin voimakkaasti puhkesi esille, 1905—06 vuoden valtiopäiville sattunut tulemaan mitään esitystä jälellä olevista 20,000,000:sta, vaikka kyllä muuten suostuntavarojen tulo- ja menoarvion järjestämisestä vuodeksi 1906—07 esitys annettiin säädyille. Vasta nyt on hallitsija katsonut sopivan ajan olevan esittää yhtaikaa 20,000,000:n maksamisen molemmista jälellä olevista vuosista. Mutta nyt on myöskin koko tuo 1901 vuoden perustuslainvastainen asevelvollisuuslaki marraskuun 4 päivän manifestin kautta 1905 tykkänään peruutettu, ja vuoden 1878 asevelvollisuuslaki on astunut täyteen voimaansa, vaikka hallituksen puolelta perustuslakia sivuuttamalla se on jätetty täytäntöön panematta. Ei siis nyt voi olla kysymys mistään korvauksen maksamisesta siitä, että asevelvollisuuskutsunnat, kuten edellisessä arm. esityksessä sanotaan, »toistaiseksi lakkautettiin». Hallitsija *itse* on suurlakon vaikutuksesta peruuttanut, kuten jo sanoin, koko tämän perustuslain vastaisen lain vuodelta 1901. Edellytykset ovat siis peräti muuttuneet.

Mainita sopii tämän yhteydessä, että vuosien 1902—04 välillä on siirretty Venäjän valtiorahastoon tässä tarkoituksessa yli 14 miljoonaa markkaa, ja että minun tietääkseni ei vieläkään Suomen sotaväen kasarmeista ole suoritettu mitään vuokraa, ja että vielä lisäksi Suomen sotaväen kiväärit ovat, tietääkseni myöskin ilman korvausta, siirretyt Pietariin. Voi siis sanoa että Suomen kansa on koko sinä aikana, kunnes vuonna 1905 1878 vuoden asevelvollisuuslaki astui voimaan, suorittanut melkoiset summat Venäjän muka meille antamasta sotilaallisesta suojasta. Viimemainitun 1878 vuoden asevelvollisuuslain 122 §, jolla on perustuslain pyhyys, määrää, että Suomen sotaväen varustamiseksi ja ylläpitämiseksi, — ja mitä sillä ymmärretään on valtiovarainvaliokunnan toisessa mietinnössä vuoden 1897 valtiopäivillä selitetty — on käytettävä sotilasrahaston varoja, ja mitä sen yli tarvitaan, suoritetaan niillä rahavaroilla, joita säädyt sitä varten ovat määränneet. Muista valtion rahastoista siis ei perustuslainmukaisesti voi suorittaa mitään maksua tähän tarkoitukseen, ennenkuin eduskunnan ja hallituksen yhtei-

sellä suostumuksella 122 § mainitussa asevelvollisuuslaissa on kumottu. Sitä paitsi edellyttävät Hallitusmuodon 50 § ja nykyisen V. J:n 27 §, että kaikki valtion tulot ovat maan hyödyksi ja parhaaksi käytettävät.

On väitetty, että Venäjä meitä suomalaisia ulkonaisia vaaroja vastaan suojelee ja meitä siinä suhteessa tukee. Mutta me tahdomme, mikäli mahdollista, suojella itse itseämme, ja sentakia tehdä uhrauksia. Ja tämä tapahtuu siten, että senmukainen kotimainen kansanpuolustusohjelma luodaan, joka on omiaan meitä suojelemaan ulkoa päin hyökkääviä vihollisia vastaan. Siitä suojasta, jonka Venäjän sanotaan meille antavan, suoritamme enemmän kuin riittävästi epäsuotuisain tullien muodossa. Sillä taloudellisella alalla ainakin nykyään on varsinainen suoja tai sen vastakohta haettava. Nuo 20 miljoonaa ovat siis mielestäni kokonaisuudessaan, eikä vaan osittain, perustuslain nojalla eduskunnan määrättävissä. Siitä oikeudesta me emme voi luopua. Ja ne ovat kokonaisuudessaan kiellettävätkin, sitä vaatii Suomen kansan arvo, se on sen »kunniavelka».

Kummastelen suuresti että n. k. perustuslaillisella taholla löytyy semmoisia, jotka voivat ehdottaa niiden myöntämistä. Kun myöntyväisyyden kannattajat routavuosina peräänantamisellaan muka pelastivat maan ja kansan — olkoonpa, että se tapahtui heidän paraan vakaumuksensa mukaan — silloin tuomitsivat perustuslailliset heidät isänmaan kavaltajiksi, ja sitä ankarammin, mitä syvemmälle he tässä politiikassaan luisuivat alaspäin. Luullaanko nyt että yleinen poliittinen tila maassamme on suuresti toinen? Kun 20 miljonaa idän taholta ehdotetaan myönnettäväksi, heikonnetaan asemaa, vastustusasemaa, ja »ruokahalu kasvaa syödessä,» on tapana sanoa. Ei auta, että väitetään: myöntyminen tässä asiassa ei ole mikään laiton teko. Se on laiton, kun sillä estetään laillisen asevelvollisuuslain käytäntöön panemista tai uuden sotilasjärjestelmän luomista. Laillisuuden palauttaminen estetään siten, ja laittomuuden tilaa ylläpidetään. Jos perustuslailliset tässä asiassa asettuvat myöntyväiselle kannalle, niin he eivät enää ole perustuslaillisia, ja he saavat astua alas korkealta jalustaltaan. Ja ellemme kaikki seiso yhtenä miehenä vastassa, kun pitäisi lujalla vastustuksella palauttaa laillisuutta, silloin voimme hyvin helposti joutua perin vaaralliseen asemaan. Ainoaksi todelliseksi laillisuuden ja vapauden esitaistelijapuolueeksi ehkä silloin kohta huomataan tässäkin maassa sosiaalidemokraattinen puolue yksin.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Asevelvollisuuskysymys on tätä nykyä epäilemättä maassamme polttavin ja kansa on oikeutettu vaatimaan, että ennenkuin se muodostaa lopullisen käsityksensä tästä asiasta, sille on annettava kaikki ne tiedot, jotka muita velvollisuuksia rikkomatta voidaan sille antaa. Sentähden minä olen erittäin iloinen siitä, että se kysymys, jonka minä viime istunnossa tein, se kääntyminen kotimaisen hallituksen puoleen, on vaikuttanut, että talousosaston varapuheenjohtaja on saattanut eduskunnan ja myös kansan tietoon, mitä senaatti on tehnyt tämän kysymyksen saattamiseksi lailliselle kannalle. Nyt me tunnemme sen, nyt ei ole arvatenkaan mitään peitetty, nyt voimme me, nyt voi Suomen kansa lopullisesti muodostaa itselleen käsityksen siitä, mitä isänmaan asema ja etu tässä asiassa vaatii. Mutta se voi myöskin muodostaa itselleen käsityksen siitä, onko sen nykyinen hallitus tässä kysymyksessä toiminut sellaisella tavalla, että voidaan toivoa jälkimaailman myöntävän, että se on ollut tehtävänsä tasalla.

Se kysymys, jonka minä viime kerralla tein, velvoittaa nähdäkseni minua eduskunnan edessä lausumaan tässä kohdin käsitykseni. Mutta ennenkuin ryhdyn siihen, pyydän viitata erääseen syrjäseikkaan lausunnossani, jotta ei jäisi mitään, jossa olisin ajatukseni peittänyt. Minä lausuin täällä viime perjantaina, että kun saimme nyt esillä olevan keisarillisen esityksen, heräsi kysymys, ovatkohan hallituksen teot ja sanat täydellisesti sopusoinnussa. Tahdon selittää mitä minä tarkoitin.

Viime huhtikuussa senaatti, niinkuin herra Mechelinkin täällä on muistuttanut, sai hallitsijalta käskyn valmistaa arm. esityksen 20 miljoonan siirtämisestä valtakunnan rahastoon. Tämä käsky sisälsi määräyksen, että esitysehdotus oli valmistettava samoilla perusteilla, joilla oli ollut vuosien 1904—05 säätykokoukselle annettu arm. esitys. Näitä perusteita oli ennen kaikkia se, ettei esitetty eduskunnan päätettäväksi koko rahamäärä, vaan että ainoastaan osa siitä oli tunnustettu eduskunnan päätäntövallan alaiseksi. Eduskunta, niinkuin tiedämme, ilmoitti, että sillä on oikeus päättää koko summasta ja nyt tänä vuonna valmistaessaan arm. esitysehdotuksen on senaatti ilmoittanut hallitsijalle, että valtiopäivien käsitys oikeudestaan on eittämättömästi oikea ja sen mukaan senaatti valmisti esityksen, jossa oli tunnustettu eduskunnalle oikeus päättää koko puheena olevasta summasta. Hallitsija ei ole hyväksynyt tätä senaatin esitysehdotusta. Hyväksyen kenraalikuvernöörin eroavan ehdotuksen hallitsija on vahvistanut esitysehdotuksen, jossa jätetään ainoastaan

osa pyydettyä kysymyksessä olevaa rahamäärää eduskunnan päätettäväksi. Senaatti on jäsenensä kautta jättänyt tämän arm. esityksen eduskunnalle. Siinä se ei ole poikennut siitä tavasta, jota ennen on noudatettu tällaisessa tapauksessa. Mutta onhan aika nyt toinen kuin ennen, onhan juuri kotimaisen hallituksen keskuudesta ja sen lähimpien kannattajien piiristä kuulunut se vaatimus, että meidän hallitusmiestemme tulee tällaisessa tapauksessa menetellä aivan toisin kuin ennen. Siinä edesvastuulain ehdotuksessa, jonka viimeiset valtiopäivät hyväksyivät, oli määräys, joka sisälsi, että hallituksen jäsen, joka virallisella toiminnallaan edistää laittomuutta, on saatettava rikoslainalaiseen vastuuseen, ja lausuntoja on, jotka sisältävät sen, että juuri hallituspuoluelaisten mielestä kaikellainen myötävaikutus lainvastaiseen hallitsijan toimeen joutuu puheena olevan säännöksen alaiseksi. Niinikään siinä valtiomuotoehdotuksessa, joka äskettäin on tullut julkisuuteen, omituisella tavalla tosin, kotimaisen hallituksemme arvoa ei suinkaan kohottavalla tavalla — on luettava pykälä, joka tietää että, milloin Suomen senaatti huomaa, että hallitsijan antama määräys on lainvastainen, tulee sen ilmoittaa tämä ja ehdottaa, että kysymyksessä oleva määräys peruutetaan tai muutetaan ja samalla on sen ilmoitettava, että tuota määräystä ei voi panna toimeen. Olkoon sallittu lausua että kun sanat ovat tällaiset, heräsi väkisinkin senaattorin jättäessä nyt kysymyksessä olevan esityksen eduskunnalle tuo hiljainen tunne että tokkohan tässä sanat ja teot ovat täydellisesti sopusoinnussa.

Mutta minä jo viime perjantaina mainitsin että tärkeämpi kysymys kuin se, tokko herra Mechelin ja hänen toverinsa ovat kyenneet noudattamaan lausumiaan periaatteita, on tällä hetkellä se kysymys, mitä he ovat tehneet ja saaneet aikaan, jotta Suomen sotilaskysymys tulisi lähimmässä tulevaisuudessa perustuslaillisella tavalla järjestetyksi, niin että meidän ei tarvitsisi tässä kohden pelätä uusia laittomuuksia. Herra Mechelin on nyt ilmoittanut, mitä he ovat tehneet. Voidaksemme arvostella sitä, mitä he siis ovat tehneet, täytyy ymmärtääkseni luoda katsaus siihen, mitä he tekivät siihen aikaan, jolloin he eivät olleet hallituksessa eivätkä kantaneet siitä edesvastuuta. Ja luodessani tämän katsauksen taaksepäin pysähdyn minä siihen kirjelmään, jonka hra Mechelin omasta ja herrojen Donnerin ja Felix Heikelin puolesta 19 päivä tammikuuta 1905 Pietarissa jätti maan kenraalikuvernöörille, ruhtinas Obolenskille. Siinä kirjelmässähän hra Mechelin ilmoittaa ruhtinas Obolenskille, millä tavoin hallitsija voisi suostua valtiosäätyjen suureen anomukseen ilman että sen

kautta hän näkyisi joutuvan tuomitsemaan vääräksi edellisten vuosien hallintojärjestelmän Suomessa. Hra Mechelin ja hänen kanssaan herrat Donner ja Felix Heikel jakoivat asiat, niinkuin kyllä valtiopäivätkin olivat tehneet, sellaisiin, joiden lopullinen ratkaisu vaati pitempiä valmistuksia ja sellaisiin, jotka voitiin heti ratkaista. Edelliset jakoivat he kahteen eri ryhmään. Ensimmäinen ryhmä sisälsi ne asiat, jotka koskivat samalla Venäjän etuja kuin Suomenkin, ja hra Mechelin ja hänen toverinsa lausuivat tuossa kirjelmässä että nämä kysymykset piti jätettämän silloin hra Tagantsevin johdolla toimimaan määrätyn suomalais-venäläisen komitean asiaksi. Sitä vastoin muut kysymykset, jotka olivat puhtaasti suomalaisia, piti jätettämän aivan erityisellä tavalla valmistettaviksi. Sääntönähän meillä on että valmistustyöt suorittaa Suomen senaatti. Mutta mainitut kolme herraa ehdottivat kenraalikuvernöörille että sillä kertaa siitä järjestelmästä poikettaisiin. Piti nimitettämän komitea, jonka jäsenet valtiosäädyt saisivat ehdottaa ja jonka puheenjohtaja, niinkuin kirjelmässä huomautetaan, olisi oleva keskeymättömässä yhteistoiminnassa maan kenraalikuvernöörin kanssa. Kuka se nyt oli, joka tämän komitean puheenjohtajana sillä tavoin oli oikeastansa astuva senaatin johtomiesten sijaan maamme asiain valmistamisessa, sitä ei kyllä kirjelmässä mainittu.

Kuten sanottu, paitsi näitä kysymyksiä, jotka vaativat pitempiä valmistuksia, hra Mechelin ja nuo muut tunnustavat, että on kysymyksiä, jotka ovat heti ratkaistavat. Ja samoin valtiopäivät olivat tehneet sen. Näitä kysymyksiä oli nyt myöskin sotilas-asia osittain, ei suinkaan pääasiassa, sillä hra Mechelinin kirjelmästä käy aivan selvästi näkyviin, että hän ajatteli sotilaskysymyksen lopullisen ratkaisun tuon hra Tagantsevin komitean ehdotettavaksi. Hän sanoo, että tämä kysymys vaatii pitkää työtä, on »oeuvre de longue haleine», ja se kysymys, jos mikään, oli, niinkuin tiedetään, niitä, joita venäläiset ymmärsivät ja ajattelivat sekä Venäjän että Suomen etuja koskeviksi; se oli, tämän kirjelmän mukaan, hra Tagantsewin toimintapiiriin kuuluvaa. Mutta tässä kirjelmässä ehdotetaan, että heti ryhdyttäisiin lakkauttamaan kutsunnat ainakin vuodeksi 1905. Ja vastikkeeksi tässä kirjelmässä, niin kuin kaikki tiedämme, tarjotaan rahamaksu. Sanotaan olevan aivan oikein että Suomenmaa suorittaa rahassa korvauksen, ja ilmoitetaanpa samassa kirjelmässä, että korvaus kohtuuden mukaisesti voidaan määrätä 10,000,000 markaksi vuosittain. Mitään vuosimääriä ei tässä tarjouksessa ilmoiteta, vaan tarjous näiden miljoonien maksamisesta ulottui siksi, kunnes asevelvollisuusasia saataisiin laillisella tavalla

eduskunnan myötävaikutuksella pysyväisesti ratkaistuksi. Tämän tarjouksen, tämän ehdotuksen mukaan on, se on kieltämätön asia, asevelvollisuusasia keväällä 1905 järjestetty. Siinä esityksessä, jonka hallitsija jätti valtiosäädyille 29 p:ltä maaliskuuta 1905, huomautetaan nimenomaan, hra Mechelinin kirjelmän mukaisesti, että asevelvollisuusasiaa Suomessa ei voitu lopullisesti ratkaista, ennenkuin se on ollut hra Tagantsewin johdossa olevan komitean valmistama, ja miltei käyttämällä hra Mechelinin sanoja lausutaan tässä esityksessä, että on havaittu kohtuulliseksi, että Suomenmaa suorittaa vuosittain 10,000,000 markkaa sen vastikkeeksi, että H. K. Majesteettinsa suostuen valtiosäätyjen anomukseen on päättänyt lakkauttaa toistaiseksi asevelvollisuuslain toimeenpanon. Tämä oli siis täydellisesti suomalaiselta taholta lähteneen tarjouksen mukaista. Se poikkeus tässä on, että ei vaadita rahamääräystä siksi kuin asia saadaan lopullisesti järjestetyksi, vaan tahdotaan se kolmeksi vuodeksi. Tässä on määräaika asetettu, jommoista ei ollut hra Mechelinin ehdotuksessa. Mutta tietysti tämä määräajan asettaminen, jota ymmärrettävästi kyllä hrat Mechelin, Donner ja Felix Heikel myöskin olivat ajatelleet, jos kohta eivät olleet sitä erittäin painostaneet, ilmeisesti tietää sitä, että hallitsija arm. esityksessä on antanut Suomen eduskunnalle ja Suomen kansalle lupauksen, että asevelvollisuuskysymyksen lopullista järjestelyä on joudutettava, niin että se on saatava puheenaolevan kolmen vuoden kuluessa järjestetyksi. Me voimme epäilemättä tarttua kiinni siihen, että tämä arm. esitys sisältää sellaisen lupauksen, kun se ilmoittaa, että kysymys oli valmistelun alaisena mainitussa komiteassa ja että, kun se siellä oli valmistettu, se sen jälkeen oli otettava lopulliseen ratkaisuun. Näissä mainituissa kohdissa siis on täydellinen sopusointu hra Mechelinin tarjouksen ja armollisen esityksen välillä olemassa, ei täydellisesti aina sanoihin nähden, mutta henkeen nähden. On olemassa toinen eroitus sitten ja se koski valtiosäätyjen oikeutta määrätä koko summasta, mutta siinä kohden valtiosäädyt käyttivät oikeuttaan päättää koko pyydetystä summasta. Ja kun hallitsija ei evännyt näiden 10 miljoonan vastaanottamista, vaikkakin säädyt päättivät koko summasta, niin täytynee sanoa, että se väliaikainen järjestely, joka valtiosäätyjen ja hallitsijan päätöksen kautta tuli toimeen 1905, oli sellainen kuin herra Mechelinin kirjelmässä oli ehdotettu.

Me olimme siis päässeet laittomista kutsunnoista sillä ehdolla että täältä suoritetaan 10 miljoonan sotavero. Mutta me tulimme suorittamaan toisenkin hinnan, jota hra Mechelin, hänen toverinsa ja myös valtiosäätyjen enemmistö olivat toivoneet

ja arvaten uskoneetkin meidän pääsevän suorittamasta. Valtiosäädyt olivat jo suuressa anomuksessa, kuten tunnettu, niin sanoaksemme myöntäneet hallitsijalle oikeuden täydentää kaartin pataljoonaa vapaaehtoisilla. Hra Mechelin y. m. olivat puheenaolevassa kirjelmässä ruhtinas Obolenskille ehdottaneet tätä samaa, mutta se ei ollut, tämän ehdotuksen toteuttaminen, minkäänlaisena sopimuksen ehtona. Valtiosäädyt, jotka, kuten sanottu, toivoivat että tällä tavoin meneteltäisiin, he eivät myöskään suostuessaan arm. esitykseen 29 p:ltä Maaliskuuta 1905 puhuneet sanaakaan siitä, että kaartin pataljoonan täydentäminen vapaaehtoisilla oli ehto, jonka he tekivät myöntäessänsä mainitun rahamäärän. Oli siis jätetty hallituksen päätäntövaltaan, millä tavoin, miten se aikoi menetellä sitten, kun oli eduskunnan pyynnöstä vuoden kutsunnat jätetty käytäntöön panematta. Valtiopäivien enemmistön keskuudessa näkyi kuten sanottu varmasti toivotun että venäläiseltä taholta suostuttaisiin täydentämään kaartin pataljoonaa vapaaehtoisilla, mutta jokainen, joka keväällä 1905 vähäsenkään oli tilaisuudessa kuulemaan niitä mielipiteitä, jotka vallitsivat venäläisissä hallituspiireissä, saattoi jo silloin täydellä varmuudella olettaa että tämä toivomus ei toteutuisi. Meidän täytyy tunnustaa venäläisten vastustajiemme kunniaksi sillä kertaa, että he eivät lainkaan peitelleet sitä, myöskään ruhtinas Obolenski ei suinkaan peitellyt sitä, että oli mahdotonta toivoakaan kaartin pataljoonan täydentämistä vapaaehtoisilla ja että, jos kutsunnat jätettäisiin sikseen, niin ettei niitä ollenkaan pantaisi sinä vuonna toimeen, niin seurauksena siitä olisi Suomen kaartin pataljoonan, Suomen ainoan aseellisen joukon, täydellinen lakkautus. Ja niinhän kävikin sitten kesällä vuonna 1905. Tämä lakkautus johtui aivan itsestään siitä että vuoden kutsunnat jätettiin sikseen ja vakuutettuina että näin tulisi käymään, Suomen silloinen senaatti, jonka sijaan hrat Mechelin, Donner ja Felix Heikel tahtoivat asettaa tuon erityisen komitean, Suomen silloinen senaatti ymmärtäen ja tuntien aseman oli ehdottanut virallisessa esityksessään että säilytettäisiin kutsunnat siinä määrin, kuin ne olivat tarpeen kaartin pataljoonan täydentämiseksi, mutta että nämä tapahtuisi täysin perustuslaillisella tavalla niin että eduskunnalle jätettäisiin lakiehdotus siitä, millä tavoin nämä kutsunnat suoritettaisiin, niin että siis voitaisiin perustuslaillisella tavalla säilyttää Suomelle oma kotimainen, jos kohta pienikin joukko, jonka ympärille sitten Suomen vastainen uusi sotalaitos, minkälaiseksi se muodostuisikin, voisi järjestyä. Tämä silloisen senaatin yritys pelastaa maamme sotilaskysymys tulevaisuudessa joutumasta

aivan arvaamattomien vaikeuksien alaiseksi, raukesi tyhjiin sen ehdotuksen johdosta, jonka hra Mechelin jätti ruhtinas Obolenskille, vallankin kun viimemainittu sai sen vakaumuksen, jonka hän useasti lausui, että jos hän suostuisikin kannattamaan senaatin ehdotusta, minkä lupauksen hän ensin oli antanut ja jos hänen onnistuisi saada hallitsijan suostumus senaatin ehdotukseen, niin hallitsijan esitys kutsuntain väliaikaisesta järjestämisestä kuitenkin hylättäisiin silloisilla valtiopäivillä.

Sillä kannalla oli siis asia, kun marraskuun manifesti ilmestyi. Kaikki oli tapahtunut niinkuin silloisen valtiopäiväenemmistön keskuudessa oli ehdotettu, siten vain että tämä menettely oli johtanut tärkeässä kohdassa kaartin pataljoonaan nähden tulokseen, joka ei voinut olla ehdottajille, mainitulle enemmistölle, enemmän kuin Suomen kansalle ylipäänsä muuta kuin äärettömän arveluttava. Marraskuun manifestissa sitten saatiin koko tuo laiton asevelvollisuusasetus vuodelta 1901 kumotuksi, mutta sillä ei vielä ollut asevelvollisuus ja sotilasasia ylipäänsä meillä järjestetty.

Mitä on nyt Suomen senaatti uudessa kokoonpanossansa tehnyt saadaksensa tämän äärettömän tärkeän kysymyksen laillisella tavalla järjestetyksi?

Me olemme kuulleet sen. Se riensi kohta senjälkeen kun se pääsi hallitusta johtamaan, esittämään hallitsijalle vielä kerran, että Suomen kaartinpataljoona oli säilytettävä, ehdottamaan, että hallitsija tässä kohdin peruuttaisi muutamaa kuukautta aikaisemmin antamansa määräyksen. Se ei onnistunut tälläkään kertaa enemmän kuin sen jäsenet olivat onnistuneet aikaisemminkaan yksityisissä yrityksissään. Ja siten siis meiltä puuttuu juuri heidän toimintansa tuloksena se keskusta, jonka ympärille vastainen sotilaslaitoksemme vuoisi muodostua. Ja mitä se on tehnyt, jotta se valmistelutyö tapahtuisi, jonka valtiosäädyt edellyttivät keväällä 1905 suostuessaan siihen, että 10 miljoonaa markkaa myönnettiin Venäjän valtiorahastoon? Hallitsijan nimenomaisesti lausumana edellytyksenä oli, kuten sanottu, se, että asian lopullista järjestelyä valmisteltaisiin ja voimme sanoa: välillisesti seuraa esityksestä, että tämän valmistelun piti olla — tietysti, jos ei aivan voittamattomia esteitä syntynyt — loppuun saatettu kolmen vuoden kuluessa. Onko tätä valmistelua tapahtunut? Ei ainakaan semmoisella tavalla kuin hra Mechelin oli olettanut ja ehdottanut kirjelmässään ruhtinas Obolenskille, nimittäin että se tapahtuisi tuossa hra Tagantsewin johtamassa suomalaisvenäläisessä komiteassa. Ja kuitenkin, kuten sanottu, arm. esityksessä juuri tämä valmistelu oli mainittu edelläkäyväksi ja välttämättömäksi, ja valtiosäädyt olivat hyväksyneet esityksen

lausumatta tätä menettelyä vastaan minkäänlaista muistutusta. Tämä valmistelu ei ole tapahtunut siitä syystä, että Suomen senaatti on tehnyt sen työn miltei mahdottomaksi. Asia on nimittäin se, että mainitun komitean suomalaiset jäsenet, siihen nähden että enemmistö heitä kuului valtiolliseen ryhmään, joka ei nauttinut nykyisen senaatin luottamusta ja joka puolestansa ei myöskään luottanut tähän nykyiseen senaattiin, katsoi velvollisuudekseen heti suurlakon jälkeen kääntyä senaatin puoleen asettamalla niinkuin sanotaan sijansa ja paikkansa mainitussa komiteassa senaatin käytettäväksi, siten että senaatti saisi ehdottaa hallitsijalle henkilöt, joiden valtiollinen kanta paremmin kuin puheenaolevien henkilöiden soveltuisi senaatin jäsenten valtiolliseen kantaan. Tämä tapahtui, kuten sanottu, suurlakon jälkeen marraskuussa vuonna 1905. Mutta vielä tänä päivänä eivät mainitun komitean suomalaiset jäsenet ole saaneet minkäänlaista tietoa siitä, mitä senaatti on tehnyt tämän anomuksen, tämän tarjouksen johdosta, onko se hallitsijalle esitetty, ovatko he mainitusta komiteasta vapautetut vai eivätkö. Ja kuitenkin on — se tiedetään — venäläisellä taholla käytetty tätä seikkaa, että Suomenmaa ei ole nyt edustettuna mainitussa komiteassa tai että sen edustus on epätietoisella kannalla, että sen jäsenet ovat asettaneet paikkansa hallituksen käytettäväksi, mutta että tätä kysymystä ei ole ratkaistu, — tätä tosiasiaa on tiettävästi venäläisellä taholla käytetty jonkinlaisena tekosyynä, sanoisinko verukkeena kysymyksen jättämiseksi epätietoiseen tulevaisuuteen. Onko nyt senaatti menettelemällä tällä tavoin paraiten valvonut Suomenmaan etua ja täyttänyt velvollisuutensa hallitsijaa ja maata kohtaan? Ja onko tämä ylipäänsä tapahtunut siinä tiedossa, että senaatti saattoi vastata tästä menettelystä, ja onko sen onnistunut saattaa käytäntöön toinen, maallemme onnellisempi valmistelumuoto asevelvollisuusasiamme lopulliseksi järjestämiseksi kuin se oli, jonka hra Mechelin aikaisemmin oli hyväksynyt ja jonka hallitsija oli esityksessään valtiosäädyille ilmoittanut? Minä olen hra Mechelinin lausunnosta huomannut, että senaatti on ajatellut aivan toisenlaista menettelytapaa. Mutta kysymys on, onko se siinä onnistunut, ja onko se siinä onnistuva. Sen ratkaisee tulevaisuus, ehkä läheinenkin. Mutta varmaa on, että senaatti menettelyllään on synnyttänyt suuren osan niitä vaikeuksia, jotka nyt ovat olemassa. Kummallista, enemmän kuin kummallista on, ettei tätä esitystä näistä miljoonista hankittu Suomen eduskunnalle jo viime valtiopäivillä. Kenen asiana oli valvoa, ettei tässä kohden syntyisi minkäänlaista laittomuutta? Tottahan Suomen omat hallitusmiehet ovat tietäneet sen,

että mikäli julkisuudessa on ilmoitettu ja mikäli muutenkin vakuutetaan Venäjän valtiobudgettiin oli jo aikaisemmin otettu vuodeksi 1906 ja 1907 nämä 10 miljoonaa. Oliko silloin asian mukaista, että kun tämä erä oli otettu Venäjän valtiobudgettiin, kun Venäjän hallitus oli käsittänyt Suomen valtiosäätyjen päätöksen niin selväksi, että sen perustuksella voitiin tehdä tämä, ja kun mahdollisesti Suomen edustavalla taholla oli selitetty tämä käsitystapa oikeaksi, oliko silloin, kysyn sen, oikein, että Suomen senaatti niin vähän seurasi asiain kehitystä, ettei se rientänyt tekemään, mikä sille oli mahdollista uhkaavan laittomuuden estämiseksi ja hankkimaan eduskunnalle niin pian kuin suinkin armollista esitystä. Asia on saanut venyä, ja niin me nyt olemme siinä tilassa, että hallituksen edustaja ei voi lausua sanaakaan siitä, millä kannalla tämä kysymys on 1:nä päivänä tammikuuta 1908 siinäkin tapauksessa, että eduskunta myöntäisi nyt pyydetyt 20 miljoonaa. Se on tulevaisuuden asia, tulevaisuuden huoli, sanotaan ehkä, miten on tehtävä tulevana keväänä, jos silloin pyydetään tämä rahamäärä. Mutta syytä on kuitenkin ottaa huomioon, että nyt jo on puolivirallisesti lehdessä, jota mainitaan Venäjän nykyisen hallituksen äänenkannattajaksi, lausuttu se vaatimus, että jos eivät suomalaiset tahdo suorittaa sotapalvelusta valtakunnan yleisessä sotajoukossa, niin heidän tulee suorittaa vuotuinen sotavero. Tämä johtaa siihen että, ellemme tahdo olla sokkosilla, meidän täytyy tunnustaa itsellemme, että se ehdotus ehkä kyllä muutaman kuukauden kuluttua on edessämme, että on suoritettava yhä edelleen tämä rahamääräys. Tärkeätä, erittäin tärkeätä olisi ollut, että kotimainen hallituksemme olisi voinut antaa eduskunnalle tässä kohden rauhoittavia tietoja, että se olisi käyttänyt sitä aikaa, joka sillä on ollut — noin kaksi vuotta — valmistaakseen tätä maamme kaikkein polttavinta kysymystä lopulliseen onnelliseen ratkaisuun. Minä tiedän hyvin, että vaikeudet sittenkin olisivat epäilemättä olleet suuret, mutta silloinkin olisi ainakin tehty, mikä olisi ollut mahdollista. Nyt saattaa käydä niin onnettomasti, että tämän vitkastelun kautta me olemme kadottaneet ne hetket, jolloin tämäkin kysymys olisi voitu saada suhteellisesti onnellisella tavalla ratkaistuksi ja että me olemme antaneet pahimmille vastustajillemme aikaa ja tilaisuutta ottaa tämä kysymys esille juuri silloin kuin heidän voimansa on suurin ja meidän vaikutusvaltamme pienin. Jo ennen on käynyt niin, että juuri ne miehet, jotka nyt johtavat kotimaista hallitustamme, ovat tietämättänsä auttaneet mitä suurimmassa määrin niitä henkilöitä, jotka juuri asevelvollisuusasian alalla ovat tahtoneet saada erikoisasemamme kokonaan hävitetyksi. Jo kenraali-

kuvernööri Bobrikoff-vainaja oli useamman kuin yhden kerran sanonut olevansa täysin valmis myötävaikuttamaan kutsuntain lakkauttamiseen, kunhan vaan viimeinenkin jäännös Suomen omaa sotaväkeä, Suomen kaartinpataljoona, saataisiin samalla hävitetyksi. Ehkä hänen henkensä edustajat Venäjällä nyt mielihyvällä ovat myötävaikuttaneet siihen, että Suomen asevelvollisuusasia tällä tavoin on jäänyt ratkaisematta, on jäänyt odottamaan siksi, kunnes he voivat saada sen esille sellaisessa venäläisessä eduskunnassa, jossa enemmistön mielipiteet ovat saman hengen ilmauksia. Kaikki me hartaasti sydämen pohjasta toivomme, ettei näin kävisi, hartaasti me kaikki toivomme, että kotimainen hallituksemme todella olisi tehtävänsä tasalla tässä äärettömän tärkeässä asiassa ja että sen lopulta onnistuisi saada maamme etujen ja oikeudenmukaisesti asia järjestetyksi. Mutta epäilykset ovat tässä kohden tosiaankin suuria ja minä puolestani olen katsonut sen suorastaan edustajavelvollisuudekseni lainkaan peittelemättä esiintuoda käsitykseni ja ne epäilykset, jotka tietääkseni ovat vallalla hyvinkin laajoissa kansalais- ja valitsijapiireissä.

Ed. **Runeberg:** Det är icke min afsikt att söka följa landtdagsmannen Danielson-Kalmari i det andragande han nyss har hållit. Han har där på sitt vanliga glänsande sätt sökt att prisa den senat, som närmast föregått den nuvarande och riktat sitt skarpa och sinnrika tadel mot den nuvarande senatens åtgärder. Han har på sitt vanliga intressanta sätt skildrat det vanliga människoödet, som träffar den enskilde och äfven träffar partier, nämligen huruledes de glänsande förhoppningar och föresatser, med hvilka man skrider till ett arbete, så mången gång inför verklighetens bistra kraf krympa något samman. Jag vill som sagdt icke alls inlåta mig på denna sida af frågan. Det synes mig, som om den i frågans nuvarande skede ligger väsentligen på sidan af saken. Det är nu fråga om remiss till utskott utaf propositionen, och jag skall be att med anledning af denna remiss få uttala några synpunkter. Det kan självfallet icke, förrän saken blifvit allsidigt beredd i utskott, komma i fråga att slutgiltigt uttala sig. Men jag anhåller att vid propositionens remiss få framhålla några synpunkter till utskottets beaktande. Det är uppenbarligen icke de rent finansiella sidorna af saken, icke ens de formelt rättsliga, som äro af hufvudsaklig betydelse för frågans slutliga afgörande i den ena eller andra riktningen. Frågan är till sin väsentliga innebörd af allmänt politisk art och måste främst från denna synpunkt bedömas. Det synes dock, efter allt hvad

man har sig i saken bekant, vara säkert, att en vägran från landtdagens sida att godkänna det i propositionen framstälda krafvet, omedelbart skulle frammana en konflikt af allvarsammaste slag. Hvilken form denna komme att ikläda sig må lämnas därhän. Jag vill endast nu påpeka, att ett förordnande om medlens utbetalande emot landtdagens beslut skulle stå i så afgjord strid mot vår uppfattning af vårt lands rättsliga ställning och nationella självständighet, att det väl icke skulle kunna sättas i värkställighet af *någon* finsk senat med anspråk på folkets och egen aktning. Men hvilken gestaltning konflikten än närmast skulle taga, måste vi vara beredda på att den måste leda till en förnyad strid för hela vårt nationella självbestånd på en tid, då fred är för oss mer än någonsin ett lifsbehof.

Jag är nu ingalunda den, som anser att vår internationella politik alltid borde gå ut på undvikande af konflikter. Tvärtom! När det gäller själfva grunden för vår rättsordning och vårt nationella självbestånd, och när de enskilda öfvergreppen, äfven om de hvar för sig äro af mindre betydenhet, endast utgöra delar af ett system, som afser kullstörtandet häraf, fordrar en framsynt politik att icke gå ur vägen för konflikten genom eftergifter af rättsståndpunkten, icke ens i enskilda fall. Man kan annars lätt förlora mer på eftergifter än på strider, man kan förlora hela känslan af rättsbegreppets betydelse för samfundslifvet och folkets aktning för lag och samfundsordning. Ofärds- och förnedringsårens historia och följder gifva oss outplånliga lärdomar i detta afseende.

Det gifves sålunda förvisso förhållanden, där det är en oeftergiflig plikt för dem, som bära ansvaret för landets öden, att icke rygga tillbaka för en konflikt, äfven om man har fullt klart för sig de hotande faror en sådan bär i sitt sköte. Men för att man i vår ställning skall besluta sig för att inlåta sig på en konflikt af den vidtgående och djupt ingripande innebörd, hvarom nu är fråga, måste man vara öfvertygad om, för det första, att det verkligen gäller en lifssak för det nationella självbeståndet. För det andra, och viktigaste, måste man vara förvissad om, att man därvid kan intaga en fullkomligt säker och otvetydig rättsståndpunkt — såväl i formelt som i sakligt afseende — såsom fallet var i vårt folks strid mot den Plehve-Bobrikoffska omstörtnings- och förstöringsregimen. I vårt läge är detta det enda, som kan skänka oss styrka och uthållighet i striden. Den rent praktiska betydelsen af, att i en sådan kamp kunna stöda sig på sin klara, sakliga, lagliga rätt må ej underskattas.

Utan detta stöd skola vi alltid draga det kortare strået, med detta stöd kunna vi, jämväl i hårda tider och med mörka utsikter trots allt hoppas på vår saks slutliga seger.

Huru förhåller det sig i antydda afseende med nu föreliggande sak? Ingen kan säga att dessa 20 miljoner, om också en nog så stor summa för våra förhållanden, skulle medföra landets utarmande och försvagande, så mycket mindre som vi under dessa år icke haft några utgifter för militärväsendet. Att vi icke själfva föranledt utan tvärtom med all makt motsatt oss denna »besparing» förändrar icke själfva sakförhållandet. Icke häller kan man med fog säga att detta kraf på bidrag till militärväsendet för de tre senaste åren skulle utgöra en länk utaf ett system, som sträfvar att tillintetgöra vår rättsordning och vårt nationella själfbestånd. Mycket återstår visserligen förrän den lagliga rättsordningen på alla områden af vårt autonoma lif bragts i sina riktiga gängor, men vi böra ej förneka att regeringssystemet sedan novembermanifestet i det väsentliga syftat till lagliga förhållandens upprätthållande. Att andra och motsatta sträfvanden med all makt söka göra sig gällande inom de mot oss fientliga lagren af det ryska samhället, kunna vi visserligen icke förneka och ej häller förbise. Men ännu åtminstone hafva de ej fått ledningen, och så länge kunna vi icke betrakta det nu ifrågavarande krafvet såsom en enskild del af ett mot vårt själfbestånd riktadt förstöringssystem.

Och slutligen rättsståndpunkten för en vägran att utbetala den kräfda summan, den rättsståndpunkt, på hvilken man skulle kunna stöda sig i en, hela vårt själfständiga lif hotande konflikt. Huru förhåller det sig med den? Det minsta, som kan sägas, är att den är i hög grad svag och osäker. Det är visserligen sannt, att man måste anse att en allsidig och rättvis pröfning af sakförhållandet borde hafva ledt till att detta kraf icke vidare framstälts, ty nekas kan icke att det tillkommit på grund af en för sig orättmätig fordran på ersättning för upphäfvandet af ett olagligt förordnande och att en sådan fordran icke rättvisligen bort upprätthållas sedan oriktigheten af det system, hvaraf detta förordnande utgjorde en så väsentlig del, blifvit erkänd. Men häraf förändras icke vår skyldighet att fullt honorera våra förbindelser, äfven om vi iklädt oss dem på grund af nödtvång samt på grund af en i och för sig orättmätig fordran, och jag kan icke komma till en annan mening än att en opartisk granskning af handlingarna vid 1904—05 års landtdag, den nåd. propositionen och ständernas därvid afgifna svar, alltid måste leda till den uppfattningen, att ständerna

å landets vägnar iklädt sig en sådan förbindelse, hvars uppfyllande nu kräfves, om också ej i juridiskt bindande form. Monarken har i sin proposition föreslagit, att inställa tilllämpningen af värnepliktsförordningen mot att landet betalar ett bidrag till militärväsendet af 10 miljoner mark per år i tre års tid. Representationen svarar att förslaget kan godkännas, men att på grund af tidens knapphet, summans storlek och omöjligheten att uppgöra budget för tre år, anslaget beviljats för endast ett år. För tolkningen af svarets innebörd är statsutskottets af ständerna godkända betänkande af stor vikt, och ur detta framgår än mer otvetydigt, att förslaget godkändes i dess helhet, ehuru det begärda anslaget på grund af för tillfället gällande förhållanden endast kunde medgifvas på ett år. Under sådana omständigheter synes det, som om omsorgen om landets ära icke mindre än om dess säkerhet kräfde att vi, utan att söka undflykter, till sista skärfven fullgöra våra förpliktelser. Det bör icke ens med skenet af berättigande kunna sägas om oss, att vi med lätthet gifva våra löften i nödens stund, och med samma lätthet slingra oss undan, då tvånget åter lättas. Om möjligt än mer än annars är detta i vårt förhållande till Ryssland af utomordentlig vikt, att icke med rätta någon skugga kan kastas på vår vederhäftighet och tillförlitlighet.

Jag vill ej för denna gång mer i detalj inlåta mig på en utläggning af nyss berörda förhållande. Utskottet skall naturligtvis egna denna sida en ingående granskning, och jag är öfvertygad om, att den måste leda till det anförda resultatet. I hvarje händelse måste man helt visst medgifva, att rättsståndpunkten för en vägran att utbetala den kräfda summan är synnerligen svag, alltför svag för att därpå kunna stöda sig i en för landet måhända ödesdiger konflikt.

Såvidt mig nu synes, kunna vi därför icke vägra utbetala det kräfda beloppet, men självfallet synes att detta endast kan ske med fullt klart och otvetydigt häfdande af representationens rätt att besluta öfver hela den ifrågavarande utgiften, och tillika med otvätydigt utsägande af att bidrag i denna form, såsom äfven en föregående landtdag uttalat, endast kan komma i ifråga såsom provisorisk åtgärd för en kortare tid, och sålunda icke utgöra grunden för några kraf för framtiden. Vidare synes det såsom någon särskild bevillning för detta ändamål icke borde medgifvas, utan att ifrågavarande summa till hela sitt belopp borde utgå ur besparade statsmedel. Att nödvändigheten af militärfrågans ordnande i närmaste framtid med representationens medverkan kraftigt bör framhållas i detta sammanhang, synes likaså vara självfallet.

Jag hoppas att utskottet, eller utskotten, till hvilka frågan remitteras, skola grundligt utreda alla olika sidor af densamma, så att landtdagen, då den återkommer från utskotten, med fullt medvetande om frågans viktiga innebörd och kännedom om därpå verkande förhållanden, kan fatta sitt definitiva beslut.

Ed. **Alkio:** Näitä sotalaitoskorvausvaroja koskeva arm. esitys vuoden 1904—05 valtiopäivillä annettiin sen johdosta, että vuoden 1901 asevelvollisuusasetusta, joka oli syntynyt perustuslainvastaisessa järjestyksessä, oli lakattu sovelluttamasta käytäntöön. Silloisessa arm. esityksessä mainitaan nimenomaan, että tämä tapa korvata Venäjän valtiolle Suomen osallisuus sotalaitoskustannusten korvaamiseen oli oleva väliaikainen. Mainitaan vielä, että tämä korvaustapa oli aiheutunut sen johdosta, ettei valtiosäätyjen anomusta Suomen sotalaitoksen järjestämisestä voida lopullisesti ratkaista ennenkuin yleisvaltakunnallisen ja Suomen paikallisen lainsäädäntöolojen toisistaan rajoittamista varten erittäin asetettu komitea on suorittanut tehtävänsä. Valtiosäädyt hyväksyivät silloin kysymyksessä olevan maksun suoritettavaksi yhdeltä vuodelta, nähtävästi myöskin pitäen silmällä sitä, että sotalaitoskysymyksen laillisella pohjalla järjestäminen maassamme oli eroittamattomasti yhdistetty tämän rahallisen korvauskysymyksen jatkuvan käsittelyn kanssa. Suomen kansa seurasi silloin suurella levottomuudella tämän asian kehitystä. Tuhansissa kansalaiskeskuuksissa nousi kysymys: kuinka kauan tulee tämä laittomuuden välitila vielä kestämään ja minkälaista ratkaisutapaa tulee Pietarissa istuva komitea ehdottamaan, sillä siinä onnettomassa laittomuuden ja epävarmuuden tilassa, missä maa oli edellisinä vuosina ja silloin vieläkin yhä jatkuvasti oli, ei 1878 vuoden asevelvollisuuslaitoksemme mielivaltainen lakkauttaminen suinkaan ollut vähäpätöisimpiä. Kun asian jatkuva kehitys näin jäi riippumaan Pietarin komiteasta, se ei suinkaan ollut omiansa mieliä pysyväisesti levollistuttamaan. Jäätiin odottavalle kannalle. Mainittu vuoden 1904—05 valtiosäädyille annettu arm. esitys tosin viittasi siihen, että asevelvollisuuskysymyksen lopullinen valmistaminen tulisi ainakin suureksi osaksi riippumaan äsken mainitsemani komitean lausunnosta. Mutta jo se seikka, että laittomassa järjestyksessä syntynyttä asetusta oli mahdottomana lakattu sovelluttamasta, antoi nyt aihetta uskomaan, että asian lopullinen järjesteleminen perustuslaillista tietä oli kuitenkin ensi tilassa odotettavissa.

Tarkastaessa nyt eduskunnalle jätettyä arm. esitystä kiintyy huomio heti siihen, että tässä ei sanallakaan mainita siitä, miten mahdollisesti sotalaitoskysymys maassamme lopullisesti järjestetään. Tämä vaillinaisuus johtaa heti siihen epäilykseen, että tämä kerta ei kentiesi olekaan viimeinen, jolloin Suomen eduskunnalle esitetään tässä muodossa korvata valtakunnan sotalaitosmenoja. Suomen sotalaitoskysymyksen lopullinen järjestäminen on niin erottamattomasti yhdistettynä kysymykseen näitten korvausvarojen myöntämisestä valtakunnan rahastolle, että eduskunta mielestäni ei voi ottaa lopullisesti käsiteltäväksi tätä varojen myöntämistä muuta kuin mahdollisesti yhteydessä arm. esityksen kanssa siitä, miten maanpuolustuslaitos Suomessa on lopullisesti järjestettävä.

Keskusteltaessa tästä kysymyksestä on myös mainittu, että valtiosäädyt vuonna 1905 oikeastaan jo lupasivat vaaditun maksun kaikilta kolmelta vuodelta, vaan että se ainoastaan puuttuvan ajan vuoksi, kun ei enää ehditty tulo- ja menoarviota tämän johdosta riittävästi muodostella, määrättiin maksettavaksi vain yhdeltä vuodelta. Sen verran kuin silloisista valtiopäiväasiakirjoista käy selville ei tätä ehdotusta kuitenkaan saata pitää oikeana. Valtiosäädyt anomuksessaan laillisten olojen palauttamisesta maahan tekivät tärkeimmäksi asiaksi sen, että kysymys Suomen asevelvollisuudesta olisi perustuslaillista tietä lopullisesti ratkaistava. Keis. Majesteetti silloin suvaitsi suostua valtiosäätyjen anomukseen, lakkauttaa laittomat kutsunnat ja esittää rahallisen suorituksen väliaikaisena korvauksena. Vastauksessaan valtiosäädyt nimenomaan merkitsivät, että rahallinen vastike käsitettiin tulevan kysymykseen ainoastaan lyhyeltä ajalta sekä ettei asian perustuslain mukaista järjestelyä viivytettäisi yli tarpeellisen ajan. Siitä on nyt kulunut yli kahden vuoden. Kun meille nyt annetaan arm. esitys, josta puuttuvat jo nekin viittaukset, jotka asian lopulliseksi järjestämiseksi olivat vuoden 1905 arm. esityksessä, puuttuu meiltä näin ollen sekä oikeudellista että siveellistä pohjaa korvauksen myöntämiseen edes samassa merkityksessä kuin valtiosäädyt sen tekivät vuonna 1905.

Tässä arm. esityksessä sitä paitsi ehdotetaan eduskunnan osotettavaksi ainoastaan pienempi erä, jota vastoin, paitsi sotilasrahaston varoja, valtiorahastoon säästyneistä varoista osotetaan maksettavaksi 12,547,000 markkaa ilman eduskunnan päätöstä. Koska käsitykseni mukaan arm. esitys jo tässä suhteessa on jyrkästi ristiriidassa niiden perustuslainmääräysten kanssa, jotka koskevat Suomen valtion varojen hoitoa,

katson velvollisuudeksi asettaa valiokunnassa kysymyksen alaiseksi, eikö arm. esityksen vaillinaisuus sellaisenaankin aseta eduskunnalle jo täysin perustuslaillisia velvoituksia sen hylkäämiseen.

Olen lopulta sitä mieltä, että jos tämä arm. esitys tulisi hyväksytyksi, sisältäisi se samalla vaarallisen luopumisen siitä oikeudesta, mikä Suomella on perustuslaillisena valtiona järjestää maanpuolustusta ja verotusta. Arm. esityksen hyväksyminen tässä muodossa sisältäisi periaatteellisen luopumisen näistä kalliista oikeuksista. Se merkitsisi sitä, että Suomi seuraavissa kehitysasteissa sotalaitosta koskevissa suhteissa menettäisi vähitellen kokonaan sananvaltansa, josta johtuvia käytännöllisiä seurauksia voi ainoastaan pelolla aavistaa. Sellainen on tällaisissa tapauksissa poikkeuksetta kehityksen kulku. Sen jälkeen kuin sellaiselle tielle astutaan, on myöhäistä ruveta kiistelemään perustuslaillisuuden periaatteesta, ja sen vuoksi olen sitä mieltä, että eduskunta ei nyt esillä olevan arm. esityksen nojalla voi ottaa lopullisesti käsitelläksensä kysymystä vaaditun rahamäärän maksamisesta Venäjän valtakunnan rahastoon. Ennenkuin sellainen käsittely saattaa tulla kysymykseenkään, olisi saatava arm. esitys myöskin siitä, miten maanpuolustuslaitos Suomessa tullaan lopullisesti järjestämään.

Ed. **Pykälä:** En tahdo menettää aikaa sellaiseen historiikkiin, jota tässä on pidetty asevelvollisuusasiamme vaiheista. Että meillä on velvollisuus isänmaata ja yhteistä valtaistuinta puolustaa, siitä ei suinkaan liene täällä kellään eri mieltä. Mutta yhtä selvää on myöskin, kenen aiheuttama on nykyinen olojen ristiriita meidän asevelvollisuuskysymyksessämme. Ei suinkaan Suomen asevelvollinen sotajoukko milloinkaan antanut aihetta korkeille venäläisille tarkastajille moitteeseen huonosta sotakunnosta, päinvastoin se useinkin sai osakseen ylistyksiä. Vielä vähemmin voitiin syyttää sitä uskottomuudesta tai petollisuudesta tehtäviensä täyttämisessä valtaistuinta kohtaan. Mutta kuitenkin tämä sotajoukko meiltä riistettiin ilman valtiopäivien myöntymistä ja sen sijalle tarkoitettiin antaa väliaikainen, kansan eduskunnan mieltä kuulematta syntynyt asevelvollisuuslaki. Kun se ei onnistunut ja asevelvollisuuslaki peruutettiin, myönsi Suomen kansan eduskunta v. 1905 10 miljoonaa mk. sotaveroa sen johdosta, että Suomen ei persoonallista asevelvollisuutta tarvitse suorittaa. Nyt on taas kysymyksessä tuo sotavero, jonka pienestä summasta on annettu eduskunnalle esitys; suurempi summa tulee ehkä otettavaksi hallinnollista tietä. Mikäli voi seurata vir-

tauksia eri puolueitten sanomalehdissä ja saada selville niistä lausunnoistakin, joita täällä on tänään pidetty, ei olla vieläkään täysin selvillä, mihinkä eri ryhmät tässä pyrkivät, lukuunottamatta tohtori Ursinin lausuntoa, josta täysin kävi selville, että hän on kielteisellä kannalla. N. s. perustuslaillinen ryhmä eritoten on viime aikoina vedonnut kansan yleiseen mielipiteeseen kaikissa asioissa, mutta en usko että sillä nykyisessä menettelyssään olisi kansa takanaan. Sikäli kuin minä tunnen yleistä syvien rivien mielipidettä tässä asiassa, niin suuresti kun ne toivovatkin, että tämä kysymys onnellisesti tulisi ratkaistuksi, on mielipide siitä yhteinen, että eduskunnan ei ole myönnettävä nyt kysymyksessä olevia rahoja. Päinvastoin on kansa valmis suorittamaan asevelvollisuutta persoonallisesti, jos se eduskunnan myötävaikutuksella vaan laiksi tulee. — Ei ole mitään takeita siitäkään, joudutetaanko asevelvollisuuskysymyksen ratkaisua tällä myöntymisellä, vai yhäkö sitä lykätään hämärään ja tiedottomaan tulevaisuuteen.

Niistä lausunnoista, joita täällä on annettu, ei valiokunta suurestikaan hyödy syystä, että on asiaa kierretty puolelta ja toiselta ollenkaan kajoamatta ytimeen, kuten esim. suomalaisen puolueen johtaja Danielson-Kalmari on tehnyt. Pyydän vaan lyhyesti määrätä kantani, myöskin valitsijoitteni puolesta, että vastustan varojen myöntämistä. Lausun sille valiokunnalle, joka asiaa tulee käsittelemään, että olkoot valtiolliset näkökohdat kuinka tärkeät tahansa, tässä tulee ottaa huomioon ainoastaan mitä meidän perustuslakimme määrää. Maksakoon meille oma sotalaitos vaikka enemmänkin kuin 10 miljoonaa, silloin olemme kuitenkin perustuslaillisella pohjalla, josta niin paljon on puhuttu ja josta nyt näytään olevan niin kauvas luisumassa.

Ed. **Hjelt:** Se arvoisa eduskunnan jäsen, joka alotti nykyisen keskustelun, lausui suuresti ihmettelevänsä, jos n. s. perustuslaillinen ryhmä myöntäisi nyt vaaditun sotaveron. Hänen ihmettelynsä on varmasti kasvanut kuullessaan ed. Runebergin puheen, jonka tahtoisin sanoa hautajaispuheeksi sille katsantokannalle, joka takavuosina oli hänen edustamassaan ryhmässä määräävänä, katsantokanta, jonka mukaan oli velvollisuus noudattaa lain puustavia äärimmäisyyteen asti, kokonaan katsomatta, millainen seuraus siitä oli maalle ja kansalle. Tämä puhe on mielestäni erinomaisen kuvaava, se kuvaa sitä todellista asemaa, johon kehitys on vienyt saman ryhmän.

Hra af Ursinin ihmettely on luullakseni jonkun verran kasvanut hänen kuullessaan ed. Danielson-Kalmarin puheen. Ne seikat, joihin hän siinä kosketteli, tämän kysymyksen esihistoria, ovat omiansa nostamaan ihmettelyä, sanoisinko hämmästystä.

Minä puolestani pyysin puheenvuoroa oikeastaan vain saadakseni alleviivata erästä erityistä kohtaa nyt esillä olevan miljoonakysymyksen esihistoriasta.

Ed. Danielson-Kalmari ohimennen jo mainitsi, että sitä rahamäärää, 10 miljoonaa markkaa vuotta kohti, jota 1905 vuoden valtiopäiville annetussa armollisessa esityksessä vaadittiin Venäjälle maksettavaksi, ei esitetty siinä esitysehdotuksessa, jonka silloinen kotimainen hallitus oli valmistanut. Silloinen senaatti oli näet teettänyt tarkan selonteon kaikista niistä menoista, joita maamme asevelvollinen sotaväki oli vuotta kohti aiheuttanut, ja senaatti oli tämän selonteon pohjalla aluksi ehdottanut, että maamme Venäjälle suoritettava sotavero saisi supistua vastaavaan määrään eli noin 6—7 miljoonaan markkaan vuodessa. Hyviä toiveita oli olemassa, että Venäjän puolelta tähän summaan tyydyttäisiin.

Asiain tällä kannalla ollen pistäytyivät, kuten ed. Danielson-Kalmari jo mainitsi, silloisen vastustuspuolueen johtomiehet väliin. He tarjosivat nämä 10 miljoonaa, esittäen tämän tarjoumuksensa suurimmassa salaisuudessa kotimaisen hallituksen selän takana ja karttaen kaikkea lojaalista yhteistoimintaa niiden eduskunnan jäsenten kanssa, jotka eivät heidän ryhmäänsä kuuluneet. Ei sovi ihmetellä että tarjous, joka eduskunnan silloisen vahvimman ryhmän nimessä tehtiin, joskin näin erinomaisen vähän sympaattisella, valonaralla tavalla, oli tervetullut Venäjän, sodan rasittamalle rahalaitokselle. Tarjous hyväksyttiin Pietarissa ja sitten säädyt vuorostaan hyväksyivät saman tarjouksen, tosin vaan yhdeksi vuodeksi. Sen vekselin, jonka silloisen valtapuolueen johtomiehet Pietarissa asettivat ja jonka säädyt sittemmin hyväksyivät, sen vekselin suorittamista vaaditaan nyt vähävaraiselta kansaltamme.

Olen tässä vaan keveällä kädellä, muutamilla viittauksilla koskettanut kysymyksessä olevan miljoonakysymyksen syntyä, sivuuttaen kokonaan ne mieltä kiinnittävät detaljit, jotka liittyvät tähän kysymykseen. Mutta pyydän saada lausua sen toivomuksen, että se valiokunta tai ne valiokunnat, joiden pohdittavaksi nyt esilläoleva armollinen esitys lykätään, tahtoisivat ottaa vaivakseen mietinnössään objektiivisesti ja riittävän täydellisesti valaista tämän tärkeän kysymyksen vai-

heita, joten kansamme, kun se tai jos se ottaa vaadittua sotaveroa suorittaakseen, myöskin täysin tuntisi nekin.

Ed. **Schybergson:** Det ter sig mer än vanskligt att deltaga i denna debatt för den, som till grundprincip i vårt politiska lif för det närvarande uppställer satsen, att man skall stryka öfver de föregående mellanhafvandena och endast se framtiden an. Ty den ena efter den andra af talarena i dag hafva intagit den motsatta ståndpunkten, den ena efter den andra har försökt yttermera rifva upp de gamla såren. Men jag må dock försöka så godt jag kan med hvad man kallar praktisk politik. Den har icke något godt namn, men för mig har benämningen opraktisk politiker om möjligt ännu sämre klang.

Det har varit tal om, hur vår värnepliktsfråga i framtiden skall komma att gestalta sig och må det förunnas också mig att yttra några ord därom. Jag sade vår värnepliktsfråga, men menade vår militärfråga. Hr Danielson-Kalmari omnämnde det uttalande, som för någon tid sedan ingick i den ryska tidningen Rossija, hvilken med skäl anses vara den nuvarande ryska regeringens officiösa organ och där det icke gafs oss några andra alternativ än att blifva instuckna såsom värnepliktige i den ryska armén eller betala 10 millioner årligen. I det valet stannar väl vårt folk icke tveksamt. Jag förmodar att icke ens den talare, som började debatten i dag, skulle, om han måste välja mellan dessa två alternativ, komma att tveka i valet. Jag förmodar att hr af Ursin, äfven han i sådant fall, skulle föredraga den skatt hvarom nu är fråga. Men jag tror att det finnes en icke ringa del af vårt folk, som jämväl ställda i valet mellan värneplikten efter den gamla lagliga normen och en penningeskatt måhända föredrager detta senare alternativ. Det är visserligen sant att värneplikten under tidernas lopp vann en viss popularitet. Man vande sig vid den. Men när man nu blifvit fri värneplikten, så tror jag att en icke ringa del af vårt folk ogärna skulle ånyo foga sig i den. Det bör märkas att värneplikten hos oss liksom annorstädes är en tvångsutskrifning på grund af lottning och det må icke förvåna någon, om man öfverhufvud icke gärna finner sig i en sådan institution och i all synnerhet icke gör det sådan vår statsrättsliga ställning är, då vi sist och slutligen dock ingenting kunna uträtta med denna militär, utan densamma snarare är till, om jag så får säga, för principens skull. Jag vågar gå längre än så. Jag fäste mig uti hr Danielson-Kalmaris tal vid hans uttalande om vår gardesbataljon, denna

sista ögonsten, som vi gingo miste om till följd af det konstituella partiets misstag vid 1904—1905 års landtdag. Jag är väl kättersk i den frågan, men sedan vår öfriga militär blifvit indragen, så gjorde denna åtgärd mot gardesbataljonen, åtminstone på mig, ett föga betydande intryck. Det var ju en trupp som mer än de andra var till blott för skenets skull och som väl knappast, efter allt hvad som passerat under en öfverskådlig framtid, kunde bli något slags utgångspunkt för en ny lifskraftig militär. När jag på utrikesort såg notisen om gardesbataljonens indragning, så hade jag nästan på läpparne orden »olkoon menneeksi». Den hade dessutom i många stycken den sista tiden icke hållit profvet, så att man knappast kunde ha full sympati för den.

Denna min ståndpunkt i militärfrågan är för mig icke ny. Redan vid urtima landtdagen 1899 vedervågade jag att i anledning af värnepliktsutskottets betänkande vid dettas föredragning framhålla, att i den statsrättsliga ställning, i hvilken vi befinna oss, en armé på värnepliktens grund icke är betingad, utan snarare, att värfvade trupper i mån af våra resurser borde uppställas, alltså en återgång ske till förhållandena före värnepliktslagens antagande. Förmodligen är emellertid icke heller denna lösning af frågan vidare möjlig. Efter hvad som passerat få vi nog en tid bortåt vänta på uppställandet af egen militär i landet, och den bästa lösningen vore antagligen den, hvilken man tänkte sig vid ett sammanträde på detta rum år 1905 på hösten. Jag var icke själf närvarande, men har af protokollen funnit, att flertalets mening då gick ut på, att vår militärfråga skulle lämnas beroende tills fullt normala förhållanden mellan kejsardömet och storfurstendömet åter inträdde; först då kunde den med framgång återupptagas. Och jag skulle nästan vilja försöka hålla mig fast vid den förhoppningen, att efter alla de svårigheter, som denna militärfråga har beredt både oss och myndigheterna i kejsardömet, frågan nu, efter det dessa 20 millioner beviljats, skulle lämnas hvilande och beroende på vidare utredning. Det kan ju hända, att detta är en öfverdrifven optimism, det är ju det sannolikaste att, såsom hr Danielson-Kalmari det framhöll, krafvet på 10 millioner återigen om ett år upprepas, och jag för min del, om jag då är med, är villig att taga äfven en sådan proposition under öfvervägande, ehuru jag vill hoppas, att andra möjligheter till frågans lösning skulle kunna påfinnas. Detta om framtiden. Jag gör mig icke några stora förhoppningar om den. Jag hör öfverhufvud icke till dem, som uti våra yttre tvistefrågor anser oss förfoga öfver så stora resurser, att vi

kunna frammana ungefär hvilka konflikter som hälst. Jag är häri alldeles ense med hr Runeberg och finner icke, att hr Runebergs yttrande, såsom hr Hjelt påstod, varit något slags begrafningstal öfver det konstitutionella partiets drömmar och förhoppningar. Det vidhöll tvärtom, att när det gäller vår autonomi och det rättstillstånd, som blifvit oss af försynen förunnadt, vi då måste kämpa, äfven om vi ingen utsikt ha till framgång. Det innebar helt enkelt samma ståndpunkt, som lagutskottet intog vid 1900 års landtdag, då utskottet framhöll, att vi böra visa tillmötesgående emot de ryska anspråken, såvidt vi det kunna, men då det gäller vår tillvaro som nation, då måste vi afböja förslag i sådan riktning. Denna min ståndpunkt är icke från i dag; jag gjorde den gällande äfven då den Bobrikoffska regimen var som häftigast och då å andra sidan chauvinismen var som störst.

Redan i våras yttrade jag, att de 10 millioner, som beviljats af 1904—1905 års landtdag, voro väl använda, och jag tvekar icke att vidhålla denna min mening, ty det var redan på tiden, att ansvaret för konflikten flyttades från de värnepliktiges skuldror på landtdagen, på dem som voro ansvariga gent emot nationen. Och det var äfven af nöden, att resultaten af värnepliktssträjken säkerställdes, ty så föga motståndskraftiga de värnepliktige visat sig redan året förut, så var det för ingen del gifvet, att de varit starkare år 1905, och det hade då kunnat hända, att hela vår kamp hade varit förgäfves. Men jag går längre än så. Hade jag varit närvarande vid 1904—1905 års landtdag, hade jag utan tvekan beviljat hela beloppet, beviljat de 10 millionerna för treårs perioden. Det var ju dock, såsom en af våra mest framskjutna politiker vid privat sammanträde då yttrade i denna sak, endast en fråga om pointen, och jag kan verkligen icke fatta hurusom en del medlemmar af denna samma landtdag nu efteråt lägga så stor vikt på, att de dock icke beviljade summan för mer än ett år och därmed tycka sig kunna fritaga sig från ansvaret för hela saken och inslå en ton och en taktik, som är alldeles motsatt den, hvilken de då följde.

Men jämte det jag sålunda är villig att nu göra, hvad jag, om jag varit med år 1905, redan då skulle hafva gjort, nämligen bevilja de återstående 10 millionerna, så gör jag det naturligtvis under den form, att landtdagen beviljar hela beloppet och ingalunda medgifver, att en del däraf utan landtdagens tillgörande af senaten utbetalas. Jag är villig att medgifva, att bokstafven i detta afseende kan gifva anledning till annan tolkning, men jag har dock klart för mig, att beviljandet af en så stor summa som 20 millioner icke

kan undgå att invärka på landtdagens bevillningsrätt, och att detta belopp, äfven om det tages ur allmänna statsmedel, därförinnan måste af landtdagen beviljas. En detalj härvid är den, huruvida medlen skola tagas af bevillningsmedel, till någon del af öfverskottsstatsmedel eller ur militiefondens hopbesparade fonder. Det har anmärkts, jag vill minnas också af hr af Ursin i dag, att 22 § i värneplikslagen, hvilket stadgande har grundlagsnatur, förutsätter att militiefondens tillgångar användas till förmån för den inhemska militärens behof och äfven om man anser, att värnepliktslagen icke ens i fråga om grundlagsparagraferna vidare har giltighet, så borde dock från äldre tider den grundtanke bibehållas, att dessa medel skola för den inhemska militärens behof användas eller ock besparas. En disposition af dem, såsom det skedde vid 1905 års landtdag, var måhända icke riktig. Med afseende härå vore jag för min del mest benägen för, att hela beloppet skulle utbetalas af andra öfverskottsmedel.

Med den ståndpunkt, jag sålunda intager, är det för mig af underordnad betydelse, hvad som möjligen kan följa i händelse dessa 20 millioner icke utbetalas. Men då såväl uti offentligheten för öfrigt som också vid detta sammanträde dessa påföljder hafva framhållits, så må det tillåtas också mig att uppehålla mig vid dem. Följden af att dessa 20 millioner icke blefve beviljade vore väl enligt all sannolikhet den, att de icke dess mindre utrekvireras såsom uti regeringens proposition utttryckligen säges och däraf åter följer, att den nuvarande senaten afgår. Detta är visserligen icke en oväntad eventualitet. Redan efter den skrifvelse, som regeringens chef på våren delgaf de olika landtdagsgrupperna, har man haft all anledning att räkna med den nuvarande regeringens afgång och jag förmodar att en icke ringa del af kammaren med jämnmod skulle se detta. Men hvilken regering kommer i stället? Det är en trossats, hvars riktighet på flere håll nästan icke får ifrågasättas, att det gammalfennomanska partiet vore villigt att i så fall öfvertaga regeringen. Jag kan dock icke förstå, huru man ens kan tänka sig en sådan eventualitet. Det gammalfennomanska partiet skulle icke under normala förhållanden öfvertaga regeringen, då ju koalitionen gentemot den med detsamma vore gifven. Men allraminst kan det komma ifråga, att partiet skulle göra det under förhållanden sådana som de hvilka uppstode om de 20 millionerna icke beviljades. Resultatet blefve därför såsom hr Runeberg framhöll, att vi icke vidare kunna påräkna en regering af personer, som hafva något som hälst anspråk på folkets eller egen aktning.

Det kommer i så fall att uppstå en situation ungefär sådan som den efter februarimanifestet. En hel del röster komma naturligtvis att höjas, som anse det vara en plikt för dugande män att öfvertaga ansvaret, såsom det skedde t. ex. 1901 på sommaren, då det var talan om att flere framskjutna personer inom det konstitutionella lägret skulle ingå i regeringen och dessa äfven eventuelt förklarade sig därtill villiga. För min del tvekar jag emellertid icke att ställa mig på den motsatta ståndpunkten. »Än kommer dag» och när den kommer, så blir den oss dyrbarare och klarare, om vi visat oss den värdiga, om vi icke på något sätt bidragit till detta olaglighetssystem, som utan tvifvel bryter ut, därest konflikten nu icke undvikes.

Vi måste sålunda bereda oss på en konflikt, på ett nytt olaglighetssystem. Hr Ursin har emellertid försäkrat att, om icke andra göra det, så skola nog socialisterna »yksin» hålla på lagligheten här i landet. Det är ju godt, att vi hafva det att bygga på. Jag hoppas nämligen, att hr Ursin icke i morgon anhåller, att denna del af hans yttrande skall utgå ur protokollet, utan står för det och hans parti med honom.

Men med den erfarenhet jag har från vårt folks kamp under de föregående åren, så behöfves det mycken uthållighet för att en sådan kamp skall kunna lyckligt genomföras. Det är visserligen fallet att positionen i vissa afseenden blir gynnsammare nu. Vi hafva gått miste om den utgångspunkt för vårt lands motstånd, som vi hade i värnepliktssträjken, men vi hafva också undgått den fara, som låg i den ryska värneplikten. Samhället i stort blir icke i samma mån satt på prof som under de förgångna åren, dess laglighetskänsla utsättes icke för så starka frestelser, demoralisationen behöfver icke sträcka sig så långt som då, och t. o. m. angifvarena komma icke att hafva lika stort fält för sin verksamhet. Den kan ju dessutom icke räcka vidare än ett tiotal, ett tjugutal år på sin höjd, och nationen skall väl räta upp sig också efter en dylik pröfning. Men hvad som dock är påtagligt är, att den reformernas tid, i hvilken vi trott oss vara inne, blir ett minne blott. Det kan ju förefalla egendomligt att jag, kapitalisten från topp till tå, som icke tänker på någonting annat än huru kapitalet skall trifvas i landet, är den som med bekymmer föreställer mig en tid, då reformerna upphöra. Men saken är den, att när den praktiska politikern har att välja mellan två onda ting, så väljer han det mindre onda. Och med den erfarenhet vi hafva från de föregående åren, måste jag för min del

komma till det resultat, att olaglighet uppifrån eller rättare utifrån är det värsta onda vi kunna hafva. Men därjämte är det så med oss borgare i detta land, att när en ny landtdagsordning på basen af allmän rösträtt kommit till stånd, så foga vi oss lojalt däruti och vilja önska bygga vidare på den basen. Vi önska att den demokrati, som med flygande fanor och klingande spel kommit till makten i vårt land, skall visa sig möjlig och icke förhindras i sitt arbete. Vi försöka sakta farten, men vi vilja för ingen del medverka till en reaktion.

Då den nya landtdagsordningen antogs, hörde jag till dem, som vågade uttala en tvekan om hvad den skulle bära i sitt sköte. Och det mest oroande för mig var, att vår representation i dess nya form icke skulle kunna i samma mån som den gamla intaga denna hållning af på en gång värdighet och måttfullhet, som den gamla ständerförsamlingen, om jag möjligen undantager 1904—05 års landtdag, öfverhufvud intog i de frågor, där differens egde rum mellan vår ståndpunkt och ståndpunkten i kejsardömet. Om man följer med våra landtdagars historia, så är det anmärkningsvärdt, hurusom vi trots partiolikhet, trots fördelningen på fyra stånd, dock uti frågorna om vårt förhållande till kejsardömet öfverhufvudtaget enades och fattade beslut som ledde till ett så pass lyckligt resultat, som förhållandena öfver hufvud taget det medgåfvo. Jag skulle önska, att detsamma kunde sägas om representationen i dess nya form, och att jag skulle hafva haft orätt i mina bekymmer. Jag vore glad om jag vid ett framtida tillfälle kunde öppet och offentligt erkänna detta.

Jag har ansett det vara min plikt att yttra mig i denna fråga, ehuru min åsikt går vidt skildt från andras, och ehuru det väl är fullständigt förgäfves. Den största gruppen inom landtdagen har redan genom sin främsta man sagt sitt nej till propositionen. I de andra grupperna finnes det säkert ett stort antal, som af politiska samvetsbetänkligheter icke kunna rösta för de 20 millionerna, och då är ju frågans öde afgjordt. Det är väl näppeligen ett lyckligt beslut, om beslutet blir sådant, men äfven det har måhända det goda med sig, att ett åskådningssätt, som bättre går ihop med vår politiska ställning, efterhand skall vinna ökadt inflytande i landet. Ingenting ondt sålunda utan något godt.

Puhemies ilmoitti että koska on pyydetty muutamia puheenvuoroja eivätkä ne liene aivan lyhyitä, niin keskeytetään istunto kello 6:ksi i. p.

Istunto keskeytettiin kello 3,45 i. p.

Kun kello 6 i. p. jälleen oli kokoonnuttu käytti puheenvuoroa

Ed. **Renvall:** Ed. Hjelt on puhunut perustuslaillisen suunnan kuolemasta. Tämä ilonilmaus on kuitenkin hieman liian aikainen, sillä ei juuri sopisi puhua perustuslaillisen suunnan kuolemasta samana päivänä, jolloin kaikki puolueet tahtovat olla perustuslaillisia. Sosialistien puolelta on täällä lausuttu, että he ovat perustuslaillisia, jopa ainoita perustuslaillisia; maalaisliittolaiset ovat selittäneet samoin ja hra Danielson-Kalmari on herättänyt hra Hjeltin »hämmästyksen ja kummastuksen» kai siitä, että hän on käynyt nykyistä hallitusta arvostelemaan juuri perustuslailliselta kannalta. Hyvät herrat! Perustuslaillinen suunta ei ole kuollut, se ajatustapa on päinvastoin koko meidän kansamme ajatustapa ja ehkä me pääsemme, kun tämä asia on ratkaistu, uudestaan koettelemuksiin, jolloin nähdään, kuinka monta miestä jää myöntyväisyyssuunnan taakse.

Hra Danielson-Kalmarin esityksen johdosta olisi paljon sanottavaa, ehkä paremmin paljon lisättävää. Ja paljon olisi siitä ehkä myös poistettava. Sanalla sanoen, jos otettaisiin siitä pois kaikki se, mikä siinä on puoluetarua ja puolueväritystä, niin luulen, että ei jälelle jäisi muuta kuin ne alastomat tosiasiat, jotka Suomen kansa hyvinkin tunsi silloin, kun se suurlakossa syöksi senaatista pois sen puolueen, joka oli lokaan vetänyt meidän kansallistuntomme ja meidän oikeudentuntoamme loukannut. Ja niistä tosiasioista, jotka silloin olivat tunnetut tai myöhemmin olivat tulleet tunnetuiksi niistä toimenpiteistä, jotka johtivat asevelvollisuuskutsuntain lakkauttamiseen, oli kaikessa tapauksessa, — sanottakoon näistä toimenpiteistä mitä hyvänsä, — seurauksena ensimäinen varma passiivisen vastarinnan saavuttama voitto.

En kuitenkaan tahdo viipyä näissä kysymyksissä. Minä arvelenkin, että nämä asiat ovat viritetyt sentähden, että pääasiaa mahdollisesti vähän peitettäisiin ja koetettaisiin tällä tavalla saada jonkinlaista korjausta sen tappion jälkeen, jonka suomettarelainen puolue täällä kärsi esittäessään niin sanotun Lagerlöfin anomuksen. Tahdon pysyä asiassa ja luulen, että meillä onkin nykyään enemmän syytä kohdistaa katseemme ja toimintamme juuri nykyhetkeen kuin repiä auki haavoja, jotka kuuluvat menneisyyteen ja joilla ei ainakaan ole meille suurtakaan merkitystä, jos todellakin olemme valmiit astumaan uuden sortoajan kynnyksen yli.

Kun ottaa miettiäkseen sitä asiaa, joka sisältyy arm. esitykseen, niin on minun mielestäni siinä kolme kohtaa, jotka ikäänkuin ovat kiinteitä lähtökohtia arvostelulle. Ensimäinen tällainen kohta on silloin kysymys, missä määrin ovat 1904—05 vuoden valtiopäivät tehneet sopimusta näiden miljoonien maksamisesta, missä määrin on olemassa jonkinlaisia lupauksia? Täällä on jo esitetty yhden puhujan puolelta, joka on ollut mukana mainituilla valtiopäivillä, tähän seikkaan vaikuttavia kohtia, ja minulle puolestani, joka olen myös myötävaikuttanut sen silloisen 10 miljoonan myöntämiseen, minulle ainakin nämä syyt ovat päteviä. Minä katson ettei olisi meidän rehellisen kunniantuntomme kanssa täysin sopusoinnussa, jos tahtoisimme kieltäytyä niistä johtopäätöksistä, jotka ilmeisesti seuraavat silloin tehdystä päätöksestä ja silloin annetuista lausunnoista ja selityksistä. Niin, se asia on persoonallisesti minuun nähden sitova.

Toinen asia, joka minun mielestäni on huomioon otettava, on se muoto, jossa anomus on tehty. Minä puolestani en tästä asiasta tahdo pitemmältä lausua mielipidettäni, koska juuri tässä kohden asia tulee nähtävästi perustuslakivaliokuntaan lykätyksi. Tahdon lyhyesti vaan mainita, että minä, niinkuin ehkä kaikki täällä, en voi katsoa mahdolliseksi hyväksyä esitystä tässä muodossa, missä se nyt on annettu.

Kolmas kohta on sitten kysymys asevelvollisuus-asiasta. Kun tarkastamme tämän kysymyksen alkuvaiheita, niin on kai lähdettävä suuresta anomuksesta. Siinä valtiosäädyt anoivat, että heinäkuun 12 p:nä 1901 annettua asetusta olisi, peruuttamalla hetimiten kutsunnat, lakattava käyttämästä, kunnes kysymys asevelvollisuudesta Suomessa tulee perustuslaillisessa järjestyksessä ratkaistuksi. Ja lisätään: »Kun väliaikaisia toimenpiteitä saattaa olla tarpeen siihen asti kuin sotilaskysymys saadaan laillisesti järjestetyksi, saanevat valtiopäivät vastaanottaa semmoista toimenpidettä koskevan armollisen esityksen, johon ei voida hallinnollista tietä ryhtyä». Kun tämä suuri anomus maaliskuun loppupuolella 1905 esitettiin hallitsijalle, niin hyväksyi hän sen osittain, ja siitä oli seurauksena julistuskirja 29 p:ltä maaliskuuta ja esitys samalta päivältä. Nämä molemmat asiakirjat ovat sanamuodoltaan melkein yhtäpitävät. Arm. esityksessä sanotaan: »Siihen katsoen että Valtiosäätyjen anomusta Suomen sotalaitoksen järjestämisestä ei voida lopullisesti ratkaista, ennenkuin yleisvaltakunnallisen ja Suomen paikallisen lainsäädännön alojen toisistaan rajoittamista varten erittäin asetettu komitea on suorittanut tehtävänsä, H. M. Keisari-Suuriruhtinas näkee hyväksi, suostuen nyt koolla olevien Valtiopäivien

esitykseen, toistaiseksi nyt käytännöstä lakkauttaa kesäkuun 29 p:nä 1901 annetun asevelvollisuuslain», ja jatketaan: »ollen samalla Suomen valtiovaroista tammikuun 1 p:stä 1905—07 vuoden loppuun suoritettava valtakunnan rahastoon vuotuinen apulisä sotilastarpeisiin». Arm. esitys asettaa siis korvauskysymyksen eriämättömään yhteyteen asevelvollisuusasian kanssa, ja Valtiosäädyt antaessaan vastauksensa hallitsijan esitykseen terottamalla terottavat juuri tätä näkökohtaa. Niissä valtiovaliokunnan ja erityisen valitusvaliokunnan mietinnöissä, joihinka sitten vastaus sana sanalta on rakennettu, on useammassa kohdassa huomautettu siitä, että tässä miljoonakysymyksessä onkin oikeastaan sotalaitoksen alaan kuuluva kysymys, niinkuin sanotaan erityisen valitusvaliokunnan mietinnössä. Valiokunta ja samoin Valtiosäädytkin vastauksessaan huomauttavat siitä, että tämä korvauskysymys yksinomaan oli niitä väliaikaisia toimenpiteitä, joita tarvitaan, jotta asevelvollisuus voitaisiin uudestaan saada laillisella tavalla järjestetyksi. Vieläpä Valtiosäädyt samalla kun ne ilmoittavat, että on erityisesti tärkeätä, ettei tätä kysymystä asevelvollisuuden järjestämisestä turhaan viivytetä yli tarpeellisen ajan, lausuvat suoraan, että »jos sotilaslaitoksen alalla alkanutta lainvastaista hallitussuuntaa edelleen jatkuisi, mutta rahallista apua sotilaallisiin tarkoituksiin Suomen sotilasmenojen vähäisen määrän perusteella kuitenkin vaadittaisiin, olisi olemassa täysin päteviä oikeudellisia syitä kieltäytyä sellaisia apumaksuja suorittamasta.»

Valtiosäädyt ovat siis nimenomaan asettaneet nämä kysymykset yhteen ja Valtiosäädyt ovat nimenomaan selittäneet, että miljoonien myöntäminen ei voi tulla kysymykseenkään muussa yhteydessä kuin edistääkseen hallituksen toimenpidettä laillisuuden palauttamiseksi sotilaslaitoksen alalla.

Kun tarkastamme nykyään meillä esilläolevaa esitystä, niin emme siinä huomaa minkäänlaisia jälkiä tästä käsitystavasta, vaan päinvastoin ilmenee selvästi, että tässä on yritys kokonaan erottaa miljoonakysymys ja sotilaskysymys toisistaan, kysymykset, jotka edellisiltä vaiheiltaan ja säätyjen vastauksen kautta ovat eriämättömässä yhteydessä. Tämän johdosta on minun mielestäni mahdotonta, että eduskunta nyt päättäisi hyväksyä esitystä sellaisenaan, ilman että sillä on täydet takeet siitä, että hallitus todellakin tahtoo järjestää olot asevelvollisuuskysymyksen alalla laillisella tavalla.

Näin ollen seison minä sillä kannalla etten tahtoisi kieltää niitä miljoonia, joita tässä vaaditaan, vaan olisin valmis ne antamaan, mutta ainoastaan siinä tapauksessa että ne edellytykset, joiden vallitessa 10 miljoonaakin myönnettiin, uudes-

taan palautetaan ja asia saatetaan lähemmäksi ratkaisuaan. Tämä on päämaali. Luulen myöskin että on olemassa keino, jonka kautta voidaan sovittaa yhteen nämät molemmat mielipiteet, toiselta puolen se mielipide että miljoonakysymykseen olisi suostuttava ja toiselta puolen se ajatustapa että asevelvollisuusasia olisi yhteydessä tämän asian kanssa saatava uudestaan sellaisen valmistuksen tolalle.

Sentähden minun ehdotukseni olisi että eduskunnan, samalla kun se ilmoittaisi ettei se tahdo olla täyttämättä sitä, mikä voidaan katsoa edellisten valtiopäivien siveellisesti luvanneen, kuitenkin täytyy pitää kiinni niistä edellytyksistä, joiden vallitessa tämäkin lupaus tehtiin ja että se sentähden toivoo hallitukselta asiassa uutta esitystä, joka sisältää varmat takeet siitä että asevelvollisuusasia tulee järjestettäväksi perustuslaillisella tavalla.

Tällaisen lupauksen antaminen ei ole mikään veruke asian kiertämiseksi. Sama eduskunta, joka tämän lupauksen antaisi, olisi myöskin tilaisuudessa siitä päättämään. Siis olisi tällainen lupaus kaikissa muodoissa täydellisesti sitova. Ja samalla olisi se puolitiehen astumista, se olisi suoranainen rauhan tarjous Suomen kansan puolelta, se olisi samalla viisauden vaatimuksia täyttävä kuin myöskin mielestäni täydellisesti perustuslaillisen ajatustavan mukaista. Hallitsijamme, joka on marraskuun julistuskirjan kautta ilmoittanut tahtovansa palauttaa lailliset olot Suomeen, saada Suomen kansa uudestaan nauttimaan lain pyhyyden suojaa, hän ei voisi löytää minkäänlaista syytä voimakeinoihin ryhtymiseksi Suomen kansaa vastaan, jos se tällaiselle tielle astuisi, jos se suorastaan ilmottaisi tahtovansa päästä uhkaavasta ristiriidasta, mutta samalla vakavasti toisi ilmi järkähtämättömän vaatimuksensa siitä että laillisuus myöskin sotilasalalla palautettaisiin.

Minä esitän tämän ehdotuksen omasta puolestani ilman että se ryhmä, johon minä kuulun, olisi minut siihen valtuuttanut. Mutta minä luulen ja toivon että tällainen kanta on ainoa, joka voi saattaa mielipiteet täällä mahdollisesti käymään yhteen, ainoa joka voi estää meitä turhaan heittäytymästä niiden ristiriitojen ja koettelemusten pyörteisiin, joista täällä on puhuttu.

Minä olen kyllä suurimmalla mielihyvällä tänään kuullut eri ryhmien puolelta lausuntoja siitä että tahdotaan laillisuus palautetuksi vaikkakin koteja rasittavilla uhrauksilla mieluummin kuin suostutaan antamaan ilman takeita pois kansamme varoja. Minä näen näissä mielipiteissä Suomen kansan syvien rivienkin puolelta uhrauksiin altista laillisuustunnetta ja se on tietysti henkilöille, jotka ovat seisoneet samalla kannalla kuin minä meidän suurissa kysymyksissämme entisinä vuo-

sina, ollut hyvinkin ilahuttavaa. Mutta toiselta puolen minä pelkään että meidän kansamme sittenkään ei ole nyt edes niinkään paljon valmistunut kestämään sitä ainoata vastarintaa, mikä meillä on mahdollinen, nimittäin passiivista vastarintaa. Minä pelkään että tällainen laillinen vastarinta, niin paljon kuin tänään onkin vakuutettu perustuslaillisia tunteita, tulisi olemaan ajan pitkään mahdoton ja veisi selkkauksiin ja tapauksiin, joista me emme voisi hyvällä omallatunnolla kansamme tulevaisuuden edessä vastata.

Ed. **von Alfthan:** Dagens remissdebatt gifver åter en gång otvetydigt vid handen, hurusom en och samma sak, sedd från olika synpunkter eller under olika synvinkel kan gestalta sig olika. I en sak torde, oaktadt dessa olika sätt att se på saken, vi dock alla för unders skull vara ense, nämligen att den nu föreliggande frågan är utaf den största betydelse för hela Finlands både närmare och fjärmare framtid och för huru förhållandena här skola komma att gestalta sig. Dessa blifva väsentligen olika, ifall frågan tager utgången utaf ett beviljande med särskilda vilkor och förbehåll eller af ett afslag under uppställande af andra förutsättningar utaf ett eller annat slag. Väsentligen måste det blifva antingen ett beviljande af anslaget eller ett afslag af detsamma. Inför en fråga af denna vitala betydelse för Finland i dess helhet borde representanterna här i denna kammare enligt mitt förmenande lösgöra sig från hvarje tanke uppå, huru afgörandet kan värka uppå det ena eller det andra partiets fördel och värkligen känna sig och förnimma sig vara, hvar och en för sig personligen, som en utaf Finlands folks representanter, samt underkasta frågan och alla uppå densamma värkande omständigheter en kritisk pröfning och i enlighet därmed fatta sitt självständiga beslut, såsom hvars och ens samvete bjuder. Jag vill icke ingå i någon saklig pröfning af frågan nu vid denna remissdebatt. Jag vill blott uttala den förhoppning, att det slutliga afgörandet skall vara grundadt på ett sådant noggrant och personligt öfvervägande, som jag här har antydt.

Ed. **af Ursin:** Pyydän saada lausua muutamia huomautuksia hra Schybergsonin puheen johdosta, varsinkin koska se muutamissa kohdissa erityisesti kohdistui minuun. Voihan olla hauskaa kuulla hra Schybergsonin välistä leikillisiä, välistä toisellaisia esityksiä. Minun täytyy sanoa, että minä en voi ottaa tässä tuota leikillistä puolta yhtään huomioon näin vakavassa asiassa; käsittelen esillä olevaa kysymystä hyvinkin vakavalta kannalta.

Ensiksikin minusta on mahdotonta, kun näin tärkeä kysymys on eduskunnassa ratkaistavana, ottaa huomioon kaikenmoisia sanomalehtikirjoituksia, vaikkapa ne olisivatkin puolivirallisia. Ne voivat aivan yhtä hyvin olla, niinkuin monasti on nähty, jonkinlaisia pelotuksia, joilla tahdotaan estää edustajia eduskunnassa kannattamasta sitä, mitä heidän mielipiteittensä mukaan kansan suuri enemmistö ajattelee. Minun mielestäni on kansan edustajan velvollisuus asettua sille kannalle, että hän lausuu, mitä hän luulee kansan asiasta ajattelevan. Hän ei saa lausua, mitä hän itse vain siitä ajattelee, mutta etupäässä mitä kansa asiasta ajattelee. Voi olla toisiakin mielipiteitä edustajan toimesta. Minun käsitykseni on tämä.

Hra Schybergson on otaksunut, että sosiaalidemokraattinen ryhmä tulisi seisomaan, jos käsitin hänet oikein, ehdotetun rahaverotuksen ja vanhan asevelvollisuuden lain välillä. Pyydän saada huomauttaa, että minä eräässä paikassa lausunnossani nimenomaan huomautin, että tätä vaihtopuolta ei ole olemassa näin ehdottomasti. Me tahdomme, että hallitus ensin järjestää sotalaitoskysymyksen perustuslaillisesti ja sitte pyytää veroja sotalaitostarpeisiin kuluneilta vuosilta. Voisihan olla mahdollista, että siinä tapauksessa, että näin menetellään, meidänkin ryhmämme rupeisi ajattelemaan toisin, ottaessaan silloin tarkemmin harkitaksensa mitä tehdä. Mutta yllä mainittua järjestystä vaatii ehdottomasti kansan tahto, syvien rivien tahto ja näitten samojen syvien rivien selvä oikeudentunto. Minäkin puolestani olen vakuutettu, että jos kieltäydytään myöntämästä nuo 20 miljoonaa, ne määrätään maksettavaksi n. s. hallituksen rahoista, jotakuinkin niinkuin vuosina 1902—04 tehtiin. Onhan näissä hallituksen rahoissa heti käytettävinä ainakin kolme kertaa niin suuri summa, mutta mielestäni on melkoinen ero, myöntääkö kansaneduskunta ilman mitään semmoista, mitä se ei katso oikeaksi myöntää, vai antaako se hallituksen menetellä tämmöisessä asiassa, niinkuin se hyväksi katsoo. Jos nyt nykyinen hallitus, joka ei suinkaan ole huonompi kuin edelliset — persoonallisesti minä tahtoisin sanoa: monessa suhteessa parempi — ei voi seisoa paikallaan, jos minun käsityskantani hyväksyttäisiin, niin olen vakuutettu, että kyllä sittenkin tulee löytymään niitä, jotka ottavat osaa uuteen hallitukseen — ehkäpä itse hra Schybergsonkin. (Ed. Schybergson: Det var mera oförskämdt, uppriktigt sagdt;) Kyllä minä luulen, että sosialistinen puolue sittenkin tulee tämmöisen uuden hallituksen suhteen asettumaan tarpeellisen tarkastavalle kannalle ja pitämään huolta tarpeellisista uudistuksista eli »reformeista», niinkuin hra Schybergson mainitsi. Hra Schybergson voi olla täysin rauhallinen ja minä toivon,

että hän ensi yönä nukkuu aivan rauhassa. Minä en tule esittämään täällä mitään lausuntojeni poistamista pöytäkirjoista, jos hra Schybergson ja muut, huolimatta ruikutuksista, että ne tulevat niin pitkiksi ja laveiksi, tahtovat pitää siellä semmoisia lausuntoja, joita rehellisesti on ilmoitettu erehdyksiksi. Selitykseni annettuani ei minulla sitä vastaan ole yhtään mitään.

Lopuksi suotakoon anteeksi, että minä tosiaan käsitän hra Schybergsonin täysikarvaiseksi kapitalismin edustajaksi — siksi paljon minä olen jo seurannut hra Schybergsonin toimintaa — huolimatta kaikista niistä kauniista ja liikuttavista reformiharrastuksista, joita hän täällä on esittänyt.

Des Pudels Kern: Luulen että on herättänyt hiukan pahaa verta hra Schybergsonissa, että hän ylipäänsä kaikilla letkauksillaan sosialisteja vastaan ei ole saavuttanut sen enempää.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ehkä minä ensiksikin en ole oikeutettu jättämään hra Renvallin äskeisiä sanoja aivan huomaamatta. Hän sanoi, että minun puheessani tässä ennen päivällistä oli ollut puoluetarua ja paljonkin. Kaiken sen, minkä minä silloin sanoin, perustin asiakirjoihin, joko painettuihin tai kirjoitettuihin. Jos siis siitä huolimatta joku erehdys olisi ollut olemassa, niin minä olen oikeutettu vaatimaan, että ed. Renvall mainitsee sen. Jos hän ei voi sitä tehdä tänä iltana, suon minä hänelle mielelläni aikaa siksi kunnes asia uudestaan tulee esille. Mutta jos hän tahtoo käydä rehellisestä miehestä, niin hän silloin todistaa sanansa tai peruuttaa ne.

Muuten hra Renvall tässä lausui seikkoja, jotka ymmärtääkseni ovat ristiriitaisia. Hän arveli, että nyt ei enää voida nähdä, jos pahat ajat tulevat, mitään muuta kuin osoitteita siitä, että ollaan sillä kannalla, jota hän ja hänen ryhmänsä tässä takavuosina ovat edustaneet. Hän kysyi, missä olisi silloin muunlainen toiminta, ja sitte hän kuitenkin lopetti puheensa sillä, että hän arveli, että tuo menettely, jota hän on tahtonut noudattaa, tuo passiivinen vastarinta se arvatenkin tulee osoittautumaan kerrassaan mahdottomaksi tässä asiassa. Epäilemättä on muiden vähä vaikea ymmärtää, kuinka tällaiset lauseet soveltuvat yhteen. Minä käsitän ne jotenkin siten syntyneiksi, että hra Renvall ei nyt voi tyynesti keskustelua seurata. Ja eihän se olekaan tosiaan kummallista, sillä niin katkeraa pilleriä kuin se oli, jonka hra Schybergson tässä tarjosi hra Renvallille ja muutamille muille, en luule heidän julkisesti aivan äskettäin saaneen. Sillä kyllähän me »suomettarelaiset» olemme puhuneet kaikellaista ko-

vaa ja ankaraa, mutta siihen nyt hra Renvall ja muut ovat tottuneet. Mutta kun hra Schybergson tältä paikalta lausui, että se menettelytapa, jota valtiosäädyt v. 1904—05 noudattivat, poikkee siitä säädyllisestä esiintymistavasta, jolla Suomen eduskunta aina on kääntynyt hallitsijansa puoleen, niin silloin minä arvelen, että tällainen huomautus niin läheiseltä taholta tulleena kuitenkin saattaa miehen, joka ei ole aivan tyynimpiä, mahdollisesti hiukan hermostumaan.

Ja vielähän tässä on toinenkin seikka. Hermostumisen aihetta saattaa hra Renvallilla ja muutamilla muilla olla myös siitä, että tämä heidän kannattamansa ja ylistämänsä hallitus on asettunut noudattamaan aivan toisenlaista menettelyä kuin mitä herra Renvall ja myöskin tuon hallituksen jäsenet äskettäin vielä, ennenkuin he olivat tulleet hallitukseen, noudattivat. Vai, minä kysyn sen, onko tosiaankin se tosiasia, että Suomen senaatti lähettää jäsenensä tänne eduskunnalle tuomaan keisarillisen esityksen, joka senaatin oman selityksen mukaan sisältää laista poikkeavan ilmoituksen ja joka on tämän senaatin luottamusmiehiin kuuluvan henkilön varmentama, onko tämä sopusoinnussa niiden lauseiden kanssa, joita mainitulta taholta on esitetty ja joissa on lausuttu, mitä täytyy vaatia isänmaalliselta hallitukselta meidän maassa?

Täällä muutamat puhujat — myöskin hrojen Runebergin ja Schybergsonin lausuntojen johdosta tahdon mainita tämän — ovat tavallaan vaatineet, ettei lähdettäisi arvostelemaan meidän nykyisen hallituksen toimintaa, millä taidolla, millä menestyksellä se on täyttänyt tehtävänsä. Tietysti näin ei ole sanottu, mutta on viitattu siihen, että syyttä on kaivettu esiin vanhoja asioita. Tuollainen huomautus hallituspuolueen keskuudesta vastustuspuolueelle lienee jokaisessa parlamentissa vähän omituista, tuollainen pyyntö, että jätettäisiin kritiikki, arvostelu sikseen. Mutta tähän voitaisiin epäilemättä suostua, jos olisi kysymyksessä sellaiset toimenpiteet senaatin puolelta, jotka ovat olleet ja menneet. Näin tosiaankaan ei nyt ole laita, kysymys ei ole niinkuin sanotaan viime vuoden sulaneesta lumesta, vaan niistä hallituspuolueen jäsenten ja senaatin johtomiesten toimista, jotka juuri ovat luoneet sen valtiollisen aseman, joka nyt on olemassa, asevelvollisuuskysymykseen ja näihin 20 miljoonaan nähden, jotka ovat luoneet ne vaikeudet, joissa me nyt olemme ja jotka näyttävät, kuinka juuri tämä hallitus on tällä alalla saattanut asiamme aivan hyllyvälle pohjalle.

Olkoon vielä sanottu, että hra Schybergson erittäin tahtoi esittää, että oli hyvin vähäpätöinen asia, erehtyivätkö senaatin johtomiehet, herra Mechelin y. m. toimiessaan niin,

että kaartin pataljoona lakkautettiin. Tietysti tällaisesta asiasta voi olla eri mieltä. Minä luulen kuitenkin, että suhteellisesti harva voi yhtyä tässä kohdin hra Schybergsonin mielipiteeseen, mutta minä ymmärrän, kuinka se on syntynyt. Sillä kaikki, joilla on ollut tilaisuus seurata hra Schybergsonin valtiollista toimintaa, tietävät, että hän on vastoinkäymisissäkin hyvin valmis aina löytämään jonkun uuden pelastuskeinon, tosin taas hyvin pian siirtyäkseen johonkin muuhun. Ja juuri tälläkin alalla, asevelvollisuus- ja sotilaskysymyksemme alalla, tunnemme, että hän takavuosina esitti pulman voittamiseksi aivan erityisen ehdotuksen, ja tämä ominaisuus, josta meillä on niin monta osoitusta, tekee sen että juuri hra Schybergson helpommin kuin useimmat muut voi kestää sellaisen kolauksen kuin minun ymmärtääkseni oli tuo että viimeinenkin suomalainen joukko meiltä riistettiin, niin että meillä sen jälkeen ei ole alaupseeristoa, eikä minkäänlaista ylempää upseeristoa, joka voitaisiin asettaa järjestämään ja opettamaan niitä kotimaisia joukkoja, jotka täällä toivottavasti tulevat asetettaviksi.

Mutta tämä kaikki kuuluu nyt kritiikkiin ja minä rajoituin aamupäivällä täydellisesti siihen, mitä myöskin hra senaattori Mechelin oli täällä kosketellut tai mikä oli läheisimmässä yhteydessä sen kanssa ja mikä johtui viime perjantaina tekemästäni kysymyksestä. Mutta kaikkea tätä arvostelua tärkeämpi, paljoa tärkeämpi kuin se kysymys, onko tässä erehdytty, on epäilemättä se kysymys, mitä nyt on tehtävä, jotta päästäisiin asiaa järjestämään niin onnellisella tavalla kuin suinkin mahdollista on. Eikä minulla suinkaan siinä kohden ole mitään syytä olla käyttämättä tätä tilaisuutta käsitykseni esiintuomiseksi.

Jonkun verran se synnytti minussa hämmästystä eli oudoksumista, että senaattori Mechelin aamupäivällä ei maininnut sanaakaan siitä, oliko hänen käsittääksensä eduskunnan hyväksyminen tämä hallituksen esittämä esitys. Kun tiedämme sen, että senaatti puolestansa on ehdottanut kokonaan toisellaisen arm. esityksen, niin voisi syntyä se ajatus, että hallituksemme kotimainen esimies tässä ei tahtonut kehoittaa eduskuntaa hyväksymään esitystä. Mutta olen vakuutettu, että sellainen selittely olisi väärä. Sillä niinkuin aamupäivällä luulen osottaneeni, on tapahtunut järjestely niin kokonaan hra Mechelinin ehdottama, ja hänen esittämänsä ehdot on niin täydellisesti täytetty, että hänen kannaltansa on suorastaan mahdotonta tehdä muuta kuin voimien mukaan toimia niin, että tämä arm. esitys pääasiassa tulee hyväksytyksi, että siis nuo 20 miljoonaa myönnetään. Se on siinä

määrin hänen asiansa, että minä en voisi käsittää muuta kuin että hän ja hänen johtamansa hallitus siirtyisi heti paikaltaan niin pian kuin Suomen eduskunta tässä asiassa menisi tekemään päätöksen, joka osottaisi, että se ei tunnusta sitovaksi sitä, mitä hra Mechelin, Donner ja Felix Heikel valtiopäiväenemmistön nimessä vuonna 1905 esittivät Venäjän edustajalle. Ja näin ollen en ole voinut ymmärtää sitä puhetta, että hallituspuolueiden molemmissa ryhmissä voisi olla minkäänlaista epäilystäkään tämän summan suorittamisesta, sillä tuon puolueen ulkopuolella ei kuitenkaan ole voitu ajatella mahdolliseksi, että siinä niin vähän tunnustettaisiin sen johtomiesten antamat sitoumukset puoluettakin sitoviksi.

Suomalainen puolue nyt ei ole siinä asemassa. Se on puolueena tässä kohden vapaa. Kun nämä miljoonat ensi kerran myönnettiin, olisi se toivonut, niinkuin aamupäivällä mainitsin, toisellaista järjestelyä. Se ei tuonut tätä eriävää käsitystänsä valtiopäivillä silloin esille, jotta se ei sen kautta millään tavoin häiritsisi sitä sopimusta, joka oli syntynyt valtiopäiväenemmistön ja Venäjän hallituksen edustajien välillä. Ja se on sittekin pysynyt tässä kohden ääneti. Se ei ole lausunut epäilyksiä nykyisen senaattimme menettelystä asevelvollisuusasiassa niinä vuosina, jotka ovat kuluneet valtiopäivistä v. 1905. Se on tapahtunut tarkan harkinnan mukaan, jotta ei minkäänlaisia esteitä tehtäisi hallitukselle sen yrityksissä saada tämä maalle niin äärettömän tärkeä kysymys järjestetyksi. Vasta nyt, kun kysymys tulee esille semmoisella tavalla, että edustajan velvollisuus on peittelemättä lausua käsityksensä, nämä epäilykset ja siihen liittyvä kritiikki on lausuttu julki. Ja suomalainen puolue valtiopäivillä v. 1905 ei asettunut, kuten sanottu, ei keskusteluissa eikä äänestyksessä vastustamaan sitä sopimusta, jonka hra Mechelin oli saanut aikaan. Mekin otimme sen vastaan, tosin vähän sekavilla tunteilla, ilon tunteilla, — joihin sekaantui pelko eli aavistus, että vastapuolueitten toiveet eivät toteutuisi, — mutta me otimme sen vastaan. Me suostuimme siihen sopimukseen, että kun hallitsija oli lakkauttanut kutsunnat, kun hän oli luvannut valmistaa asevelvollisuusasian lopullista järjestelyä suostuen eduskunnan suureen anomukseen, toisin sanoen siis perustuslain mukaisesti, niin meidän tuli myös hyväksyä hänen asettamansa ehto, että nuo 10 miljoonaa myönnettäisiin ja myönnettäisiin siksi ajaksi, jonka hän tahtoi, nimittäin kolmeksi vuodeksi. Suomalainen puolue on kuten sanottu sekä pappissäädyssä että talonpoikaissäädyssä äänestänyt sen puolesta jo v. 1905, että mainittu rahasumma myönnettäisiin kolmeksi vuodeksi. Me katsoimme

sen silloin suorastaan eduskunnan velvollisuudeksi emmekä luulleet eduskunnan arvon mukaiseksi ruveta aikaa tinkimään. Sopimus oli joko kokonaan torjuttava ja hyljättävä, niinkuin pieni ryhmä valtiopäivillä ehdotti, tahi se oli täydellisesti hyväksyttävä niillä ehdoilla, jotka hallitsija tarjosi. Ja tämä katsantotapa on siitä asti ollut meille määräävänä. Sanomalehdissä on ollut mainittu, että äskettäin täällä on tapahtunut neuvottelu, jossa suomalaisen ryhmän edustajat saattoivat neuvotella maaseuduilta tänne kutsuttujen henkilöiden kanssa. Ja koska nyt eri tahoilta on tuotu esiin se kanta, joka eri tahoilla vallitsee, niin katson oikeaksi mainita, että tuossa kokouksessa aivan yksimielisesti, lukuun ottamatta sitä, että kaksi jäsentä syrjäseikassa lausui toistaiseksi olevansa eriävällä kannalla, katsottiin, että sopimus vuodelta 1905 oli sitä laatua että, niinkuin ed. Palmén pappissäädyssä jo v. 1905 lausui, näiden miljoonien suorittaminen hallitsijan ehdottaman kolmen vuoden kuluessa on Suomen kansan kunniavelka. Me emme pane mitään painoa siihen, että rahakorvaus alkuansa on kotimaisten valtiollisten vastustajiemme tarjoama. Me torjumme omassa keskuudessamme sen mielipiteen, että tässä on kysymyksessä yksistänsä herra Mechelinin vekseli. Me torjumme kaikki semmoiset ajatukset, me julistamme vääräksi ne. Herra Mechelin ja hänen mukanansa herrat Donner ja Heikel ovat aikanansa voineet esiintyä valtiopäiväenemmistön nimessä ja sillä tavalla moraalisesti sitoa Suomen eduskuntaa ja koko Suomen kansaa ja sittemmin on Suomen laillinen eduskunta hyväksynyt sen sopimuksen, jonka nämä herrat saivat aikaan. Eikä nykyinen eduskunta ole meidän käsityksemme mukaan oikeutettu millään tavoin horjuttamaan tätä sopimusta, vaan on velvollinen täyttämään sen ehdot viimeiseen asti. Tämä käsitys niinkuin sanottu on aivan yksimielisesti lausuttu suomalaisen puolueen valtiopäiväryhmän ja sen laajennetun puoluevaltuuskunnan kokouksessa. Luonnollista ja tiettyä on, ettei tämä rahanmyönnytys saa tapahtua muulla tavoin, kun että Suomen eduskunnan oikeus päättää koko rahasummasta tulee noudatetuksi. Siinä kohden luulisin minä puolestani, että voitaisiin tukea eduskunnan oikeutta pätevämminkin tai ainakin selvemmin ja muissakin kuin suomalaisissa piireissä käsiteltävällä tavalla.

Nykyisen senaatin alistuksessa viitataan siihen perusteluun, jolla valtiopäivät 1905 vaativat itselleen päätäntöoikeutta koko kysymykseen nähden. Siinä on pääkohtana se huomautus että Suomen valtiovarat muodostavat eheän kokonaisuuden, josta ei hallitsija yksinänsä voi siirtää ilman edus-

kunnan päätöstä mitään osaakaan muihin tarkoituksiin käytettäväksi kuin sellaisiin, jotka ovat Suomen kansan hyväksi. Tämä selitys on epäilemättä kaikkein suomalaisten oikeaksi tunnustama, mutta myönnettäköön kuitenkin, että hallitsija voi käsittää asian sillä tavoin, että hän käyttäessänsä 10 miljoonaa Venäjän sotalaitoksen tukemiseksi käyttää niitä myöskin Suomen hyväksi. Sitävastoin se, joka tutustuu Suomen lakeihin ja uudempaan historiaan, tietää että näitten lakien mukaan hallitus ei ole oikeutettu käyttämään eikä ennen, kun sortoaika alkoi, yrittänytkään käyttää Suomen varoja sotilaallisiin tarkotuksiin muulla tavoin kuin mikä oli asevelvollisuuslaissa määrätty. Kun 1878 vuoden valtiosäädyt hyväksyivät asevelvollisuuslain, niin nimenomaan he ilmoittivat käsittävänsä asian siten, että vastaisuudessa ei saisi Suomen valtiovaroja käyttää sotilaallisiin tarkoituksiin muuta kuin mainitussa laissa määrätyssä järjestyksessä. Nyt on hallitsija asevelvollisuuden alalla ilmeisesti tahtonut palauttaa laillisuuden. Hän on tehnyt sen manifestillään maaliskuulta 1905 ja vielä täydellisemmin sitte marraskuun manifestilla. On mahdotonta ajatella, että jos asia täysin hänelle selvitetään, hän voisi tahtoa sitä, että sittekin jäisi joku laittomuus tässä asiassa voimaan. Ja tämä väliaikainen järjestely olisi laiton, jos hallitsija yksiksensä vastoin vanhan asevelvollisuuslain määräyksiä omasta päätöksestään siirtäisi Suomen valtiovaroja sotilaallisiin tarkoituksiin. Tähän päätökseen tarvitaan ehdottomasti Suomen valtiopäiväin suostumus. Sille pohjalle me voimme asettua ja tulemme epäilemättä joka ainoa eduskunnan jäsen sen tekemään.

Minä palaan hra Renvallin lausuntoon. Hän on tehtävään päätökseen nähden lausunut sen ajatuksen että meidän tulisi periaatteessa hyväksyä tämä maksu, mutta ilmoittaa että me voimme päättää nämä miljoonat maksettaviksi vasta sitte kun hallitus on antanut meille varmat takeet siitä, että kysymys lopultakin tulee perustuslaillisesti järjestettäväksi niinkuin 1905 vuoden arm. esityksessä viittaamalla silloin asetettuun komiteaan luvattiin. Tämä ajatus on lausuttu myöskin sen edustajaryhmän keskuudessa, johon minä kuulun ja yksi niistä kahdesta edustajasta, jotka olivat osittain eriävällä kannalla, ajoivat juuri tätä mielipidettä. Mutta meidän ryhmämme hylkäsi sen siitä syystä, että me olemme sitä mieltä, että, niinkuin aamupäivällä koetin näyttää, syy siihen, että asevelvollisuusasian lopullista järjestelyä ei ole valmisteltu siten kun 1905 vuoden arm. esityksessä luvattiin, suureksi osaksi, ehkä suurimmaksi osaksi on suomalaisten miesten, se on nykyisen senaatin, sillä kuten sanottu se on keskeyttänyt

sen valmistelutoimen, joka silloin oli alulla, saamatta aikaan minkäänlaista muuta valmistelua tällä väliajalla. Ja näin ollen tuntuu mahdottomalta että Suomen eduskunta voisi peräytyä sen lupauksen täyttämisessä, jonka se päätöksellään 1905 moraalisesti antoi.

Minä tiedän hyvin, että kaikki puhe siitä, että olisi pitänyt jatkaa sillä pohjalla, jonka herra Mechelin kirjelmässään ruhtinas Obolenskille esitti silloin, kun hän siinä puhuu hra Tagantsevin komitean tehtävistä ja joka sitte ilmautui arm. esityksessä, että kaikki puhe tästä on monelle kerrassaan pahennus. He eivät tahdo tietää siitä, että Suomen eduskunta 1899 vuoden ylimääräisillä valtiopäivillä tarjosi sellaista menettelyä, jota mainitun komitean asettaminen sisälsi. Ja minä olen huomannut myöskin senaatin alamaisesta alistuksesta, joka seurasi sen esitysehdotusta, että tuo kohta keisarillisessa esityksessä 1905 on kokonaan jätetty mainitsematta. Ei ole lainkaan tartuttu kiinni siihen keisarilliseen lupaukseen, joka sisältyy tässä kohden mainittuun esitykseen. Mutta vaikka onkin siis johtavissa ja määräävissä piireissä tämä käsitys ilmeisesti vallalla, että pitää tehdä ikäänkuin olemattomaksi, mitä valtiopäivät 1899 hallitsijalle esittivät, sikäli kuin silloiset mielipiteet eivät enää ole mieluisia meille, ja tehdä ikäänkuin olemattomaksi, mikä tapahtui tämän valtiopäivien lausunnon nojalla, niin sittekin minä sovitan saman katsantokannan, joka saattaa meidät vaatimaan, että 1905 vuoden sitoumus empimättä täytetään, vaatimaan myöskin sitä, että jos hallitsija tarttuu kiinni niihin lupauksiin, jotka Suomen laillinen eduskunta ylimääräisillä valtiopäivillä 1899 antoi, niin meidän on velvollisuus, ellei saada muuta sopimusta aikaan, täyttää silloin annetut lupaukset, sillä niinkuin täällä on tavallansa jo sanottu valtiopäivät eivät ole riippumattomia toisistansa. Kansa elää halki vuosikymmenien ja vuosisatojen, toinen sukupolvi sitoo toista. Me rakennamme sen pohjalle, mitä toiset ovat ennen meitä tehneet ja myös luvanneet ja mihin ne ovat sitoutuneet. Suomen kansan nimessä kaikki päätökset, kaikki lupaukset tässäkin asiassa ovat tehdyt ja meidän on ehdottomasti katsominen, ettei vähimmässäkään kohdassa päästä sanomaan että Suomen eduskunta ei ole sen edelläkävijäin antamia sitoumuksia täyttänyt.

Ed. Söderholm: Närmaste ändamålet med remissdebatterna är självfallet att öfverlägga om till hvilket utskott ett förslag, som är öfverlämnadt till landtdagen, kan hänvisas. Såvidt jag har kunnat fatta, har under den debatt, som egt rum i dag, ingen talare berört denna sida af saken. Jag

ber därför för min del nu att få uttala mig därhän, att jag omfattar det förslag, som gjorts af talmanskonferensen, eller att den nådiga propositionen öfverlämnas till statsutskottet, som eger af grundlagsutskottet inhämta yttrande angående propositionen, såvidt däruti beröras frågor, som angå grundlag. I stället hafva flere talare, utan att afvakta den beredning, som vederbörande utskott borde egna åt frågan, tagit ställning för eller emot i densamma. Detta är en enligt min tanke icke remissdebattens uppgift, men hvarje talare är ju oförhindrad att göra så. Sin hufvudsakliga betydelse har debatten emellertid fått genom den uppfordran, som hr Danielson-Kalmari vid senaste plenum ställde till regeringen att afgifva förklaring om hvad den tillgjort i fråga om vår militärfrågas lösning. Från den inhemska regeringens sida har svar gifvits. Detta har dock icke tillfredsställt hr Danielson-Kalmari. Man har också nu under debatten i dag fått erfara hvad det är som han klandrar regeringen för. Regeringen klandras för att den icke gått vidare på den väg, som anvisats för militärfrågans lösning, nämligen dess behandling uti rikslagsstiftningsväg. Regeringen får uppbära ogillande för att densamma icke vidtagit åtgärder för upplifvandet af den komité, som egde förbereda rikslagsstiftningen. Allt från det frågan om rikslagsstiftningen dök upp genom februari-manifestet har rikslagsstiftningen d. v. s. en lagstiftning, gällande för Finland, som skulle till större eller mindre del utföras genom andra än våra egna lagstiftnings organ icke varit populär i detta land. Det är riktigt såsom hr Danielson-Kalmari anförde, att Ständerna uti sitt svar på värnepliktspropositionen vid 1899 års landtdag gåfvo en antydan om införandet af en särskild ordning för stiftandet af lagar, gemensamma för Kejsaredömet och Finland, men så vidt därmed skulle kunnat afses sådan rikslagstiftning, jag nyss antydde, hade detta uttalande icke vunnit gehör uti landet. Landtdagen var icke sammankallad på basen af en sådan fråga och i detta ständersvar bör därför icke för framtiden inläggas ofvanberörda betydelse. Vid sådant förhållande och då det förslag till regeringsform, som den inhemska regeringen utarbetat, upptager att vår militärlagstiftning icke skulle utgöra någon gemensam fråga för kejsaredömet och oss, utan ordnas på samma sätt som alla andra våra lagstiftningsärenden, synes mig alldeles riktigt, att regeringen icke har vidtagit de utaf hr Danielson-Kalmari föreslagna åtgärderna, man måste tvärtom hålla regeringen räkning därför, om ock militärfrågan tyvärr icke blifvit löst.

Dessutom har hr Danielson-Kalmari riktat ett angrepp

emot senaten för dess åtgärd i fråga om den förevarande nåd. prop:s öfverlämnande till landtdagen. Regeringen klandras här för någonting mer än att den skulle hafva begått ett politiskt felsteg. Hr Danielson-Kalmari säger, att uti det förslag till regeringsform, som senaten uppgjort, stadgas, att senaten icke borde skrida till verkställighetsåtgärder af monarkens beslut uti frågor, som den finner olagliga, utan att den borde hemställa till monarken om deras återkallande. Den tillämpning hr Danielson-Kalmari nu gifvit åt denna bestämning, är emellertid icke riktig. Hade det varit fråga om en åtgärd, sådan som promulgerandet af en författning, som skall lända till efterrättelse, hade det gällt vidtagandet af förvaltningsåtgärder, som skulle bringas till verkställighet och dessa hade varit olagliga, då hade senaten varit skyldig att icke vidtaga dessa verkställighetsåtgärder. Här är fråga om någonting helt annat. Här är det fråga om en monarkens proposition skall få öfverbringas till folkrepresentationen. En proposition är icke någon definitiv åtgärd utan ett förslag, som folkrepresentationen kan vare sig godkänna eller förkasta. Dess öfverbringande till landtdagen, har därför icke betydelse af värkställighetsåtgärd i den mening, som här är i fråga. Under hela vårt parlamentariska lif har det aldrig satts i fråga att icke vår inhemska regering skulle hafva varit förbunden att till landtdagen befordra de propositioner som monarken för sådant ändamål till dem öfverlämnat. Då värnepliktspropositionen och öfriga propositioner vid 1899 års landtdag öfverbragtes till Ständerna af senaten, så satte ingen i fråga, att det skulle varit senatens skyldighet att vägra att tillställa landtdagen dessa propositioner. Denna uppfattning måste fortsättningsvis gälla och kan enligt min tanke icke undergå ändring, med mindre naturligtvis en positiv föreskrift i annan riktning kommer till. Men därom har tillsvidare ej varit fråga. Jag finner således, att det väsentliga i de angrepp, som riktades emot regeringen i denna angelägenhet, är fullkomligt omotiveradt. Man har slutligen berört interiörer sådana, som fallit utom vår nuvarande regerings verksamhet. Dem har jag ingen anledning att yttra mig om, hälst jag beträffande dem eger alltför liten tillförlitlig kännedom.

Ed. **Setälä:** Koska tämä keskustelu, joka nyt on käynnissä, on lähetekeskustelua, jonka tarkoituksena siis on antaa niille eduskunnan jäsenille, jotka eivät kuulu asianomaisiin valiokuntiin, tilaisuutta tehdä huomautuksia, ja koska minä olen jäsenenä valiokunnassa, johon tämä asia ainakin

tärkeältä osalta on ehdotettu lähetettäväksi, niin en katso asiakseni esittää evästyksiä valiokunnille. Siihen minulla on sitä vähemmin syytä, kun minulla ei ole mitään uutta kantaa esitettävänä niiden lisäksi, joita tänä päivänä jo on tuotu esiin. Minä en olisi käyttänyt ensinkään puhevuoroa, jollei ed. Danielson-Kalmarin aamupäivällä tekemä historiallinen esitys muutamissa kohdin kaipaisi täydennyksiä ja myöskin oikaisuja.

Ensimäinen kohta, johon tahtoisin kajota, on kysymys siitä, kuka on *vastuunalainen* siitä, että asevelvollisuusasia on joutunut semmoisen väliaikaisen järjestelyn alaiseksi kuin se joutui 1904—05 vuoden valtiopäivillä. Voidaan ehkä myöntää, että suurin vastuu on niillä henkilöillä, jotka neuvoteltuaan aatetoveriensa kanssa ensinnä antautuivat keskusteluun tuosta — sen mukaan kuin ainakin minulle on tunnettua — venäläiseltä taholta esiintuodusta ehdotuksesta, että Suomen asevelvollisuus suoritettaisiin rahavastikkeena. Tässä kohdin tietysti kukin yksityinen silloinen eduskunnan jäsen vastaa toimistaan. Ne henkilöt, jotka ensi sijassa antautuivat keskusteluihin, eivät ole antaneet eivätkä voineet antaa mitään sitoumuksia. He ovat saattaneet ilmaista ainoastaan oman mielipiteensä sekä niiden mielipiteen, joiden kanssa he ovat keskustelleet. Minun käsitykseni mukaan ei missään tapauksessa vastuusta voi vapautua kukaan, joka on ottanut osaa asian ratkaisuun ja äänestänyt sen puolesta, — olipa sitten puoltanut rahavastiketta yhdeksi vuodeksi tai kolmeksi vuodeksi, ja olipa sitten ollut mukana yksityisissä neuvotteluissa asiasta tai ei. Niinkuin ed. Danielson-Kalmari itse on huomauttanut, ei hän itse eikä kukaan hänen ryhmänsä miehistä 1904—05 vuoden valtiopäivillä erityisessä valitusvaliokunnassa eikä myöskään säädyissä tuonut esiin mitään eriävää mielipidettä, vaan he päinvastoin kaikki, niinkuin ed. Danielson-Kalmari nyt on nimenomaan maininnut, äänestivät sen puolesta, että rahavastike annettaisiin, ja vieläpä kolmeksi vuodeksi. En ymmärrä että se syy riittää kansan edustajalle vaitiolon tai myötävaikutuksen puolustukseksi, että hän sanoo, että hän ei ole tahtonut häiritä muka toisten tekemiä sopimuksia ja että asema — jos minä oikein ymmärrän — ei ollut semmoinen, että peittelemättä olisi voinut sanoa mitä tahtoi sanoa. 'Minun ymmärtääkseni kansan edustajan asema on aina semmoinen, että hän ei saa pelätä häiritä toisia tai toisten mielipiteitä, ja se on aina semmoinen, että hänen peittelemättä täytyy vakaumuksensa lausua. Sen mukaan kuin käsitin, onkin ed. Danielson-Kalmari tänään iltapuolella pitämässään puheessaan myöntänyt, että

vastuu on yhteinen, joten siis siitä ei sen enempää sanomista.

Toinen kysymys, jota minä puolestani en myöskään voi sivuuttaa, on kysymys *entisen senaatin kanriasta* asevelvollisuusasian järjestelyyn vuonna 1905. Ed. Danielson-Kalmari huomautti aamupäivällä, että silloinen senaatti teki ehdotuksen asevelvollisuusasian järjestämisestä säätyjen puolelta hyväksyttävällä *lailla* ja semmoisella tavalla, joka olisi Suomelle säilyttänyt kaartin pataljoonan. Mutta minä luulen, että jos ainoastaan tämä mainitaan, silloin sangen tärkeitä kohtia entisen senaatin esityksestä jätetään syrjään. Lausunnossaan Valtiosäätyjen n. s. suuresta anomuksesta senaatti puolsi asevelvollisuusasian väliaikaista järjestämistä siihen suuntaan, että »Valtiosäätyjen valtiosäännön mukaisella myötävaikutuksella määrättäisiin, että 12 p:nä heinäkuuta (29 p:nä kesäkuuta) 1901 annettua asevelvollisuuslakia toistaiseksi ja siksi kun puheena oleva kysymys on saanut lopullisen ratkaisunsa, niinkuin tähänkin asti käytettäisiin vain sen verran kuin Suomen kaartin tarkka-ampujapataljoonan täydentämiseksi tarvittaisiin, mutta Suomen yleisistä varoista sillä aikaa maksettaisiin apulisiä valtakunnan menojen suorittamiseksi sotilaallisia tarkoituksia varten». Tämä senaatin ehdotus ansaitsee kyllä täyden tunnustuksen siinä suhteessa, että siinä oli selvästi lausuttu Valtiosäätyjen myötävaikutuksen välttämättömyys asian väliaikaistakin järjestelyä varten, ja jos senaatin ehdotuksen mukainen esitys olisi valtiopäiville annettu, niin olisi kylläkin saatu aikaan se, että tämä seikka olisi tullut hallituksen puolelta tunnustetuksi. On edelleen lausuttava, että se oli erinomaisen valtioviisas ehdotus. Saatettiin huomauttaa ylöspäin, että asevelvollisuusasia tulee järjestettäväksi aivan »niinkuin tähänkin asti», niinkuin sanottiinkin, aivan niinkuin 1901 vuoden asevelvollisuuslakia oli siihen asti sovellutettu. Alaspäin saatettiin huomauttaa: kaikkihan tapahtuu nyt kansan eduskunnan suostumuksella ja siis täysin perustuslaillisella tavalla. Vieläpä saattoi toivoa, että kansa helposti johtuisi siihen käsitykseen, että ne, jotka olivat ihmisiä kehottaneet jäämään pois kutsunnoista, olivat olleet väärässä, koska nyt valtiosäädytkin myöntäisivät että kutsuntaan oli mentävä, vieläpä noudattamalla juuri 1901 vuoden asetusta. Minä luulen, että vaikka kaartin pataljoona olisi *sillä hinnalla* voitu säilyttää, se hinta, 1901 vuoden asevelvollisuuslain sillä tavoin tunnustaminen, olisi ollut liian kallis.

Tulee edelleen vielä huomauttaa että tämän lisäksi entinen senaatti myöskin nimenomaan ehdotti että *apulisiä* val-

takunnan menojen suorittamiseksi sotilaallisia menoja varten olisi maksettava. Ed. Hjelt on tosin maininnut että silloisen senaatin ehdottama summa oli pienempi kuin 10 miljoonaa. Mutta se kai tässä lopultakin on sivukysymys itse periaatteellisen kysymyksen rinnalla; venäläiseltä taholta lienee alkujaan vaadittu 15 miljoonaa eikä senaatin ehdotus vielä ollut esitykseen johtanut. Tuleehan lisäksi muistaa että entisen senaatin ehdotuksen mukaan kuitenkin olisi noiden 190 miehen vuotuista kokoonkutsumista varten ollut koko kutsuntakoneisto pidettävä voimassa, ja olisihan sekin jotain lisäksi maksanut. Edelleen ei käy unohtaminen että silloinen senaatti oli aivan ilman valtiosäätyjen suostumusta jo maksanut 14 miljoonaa Venäjän valtakunnanrahastoon. Ei siis näyttänyt ainakaan mitään vakavampia periaatteellisia epäilyksiä noita apulisiä vastaan silloisessa senaatissa vallinneen.

Minä tulen lopuksi siihen n. s. Tagantsewin komiteaan, josta ed. Danielson-Kalmari aamupäivällä puhui. Minä kuullen ensi kertaa, tunnustan sen, että perustuslailliset olisivat ajatelleet että muka Tagantsewin komitea olisi jollakin tavoin järjestänyt asevelvollisuusasian. Missä määrin jokin kohta eräässä kirjeessä, johon ed. Danielson-Kalmari aamupäivällä viittasi, voi antaa tuollaiseen esitykseen aihetta, en voi sanoa, koska minulla ei tuota kirjettä ole. Mutta sen saatan sanoa että semmoinen käsitys ei milloinkaan ole ollut perustuslaillisissa piireissä vallitsemassa. Herra Danielson-Kalmari esitti asian sillä tapaa, että Tagantsewin komitean jäsenet suurlakon jälkeen jättivät paikkansa hallituksen käytettäviksi, koska he kuuluivat ryhmään, jolla ei ollut hallituksen luottamusta. Ja jos ymmärsin oikein, niin hän pahoitteli sitä, ettei hallitus suomalaisten jäsenten erottua ollut nimityttänyt uusia jäseniä tähän komiteaan. Tämä tiedonanto hämmästytti minua jossain määrin kun sen kuulin, sillä niinkuin ed. Danielson-Kalmari itse mainitsi, Tagantsewin komitean suomalaiset jäsenet antoivat erohakemuksensa jo marraskuussa 1905, jolloin nykyistä hallitusta ei vielä ollut olemassa, ja silloinhan olisi ollut melkoinen anakronismi puhua epäluottamussuhteesta Tagantsevin komitean suomalaisten jäsenten ja hallituksen välillä. Niiden tietojen mukaan, joita ehdin hätäisesti hankkia tänä väliaikana, olen saanut kuulla että asianlaita ei olekaan semmoinen kun ed. Danielson-Kalmari esitti. Tagantsevin komitean suomalaiset jäsenet antoivat *yhteisen* erohakemuksen 9 päivänä marraskuuta; siinä oli siis mukana myös professori Hermanson, joka ei kuulu hra Danielson-Kalmarin ryhmään. Pääsyyksi erohakemukseensa komitean jäsenet mainitsivat »ne muuttuneet

olot, jotka heidän nimittämisensä jälkeen komitean jäseniksi olivat syntyneet, erittäinkin marraskuun 4 päivän julistuskirjan julkaisemisen jälkeen». Epäluottamussuhteesta komitean ja senaatin jäsenten välillä ei minun saamaini tietojen mukaan mitään mainita. Kun erohakemus sittemmin lähetettiin Pietariin, niin nykyinen senaatti esitti, että koska puheenalaisen komitean edellytykset ovat kadonneet, tähän eronpyyntöön suostuttaisiin, ja samalla senaatti ilmoitti ettei uusien jäsenien valitsemiseen ollut syytä.

Minun ymmärtääkseni oli senaatilla tämmöiseen ilmoitukseen sangen päteviä syitä. Komiteahan oli asetettu valmistelemaan »yleisvaltakunnallisen ja Suomen paikallisen lainsäädännön alojen toisistaan rajoittamista» ja tämä tehtävä oli kieltämättä perin arveluttava. Meidän suomalaisten on puolestamme vaikea tunnustaa »yleisvaltakunnallista lainsäädäntöä», semmoista lainsäädäntöä, jota varten ei edes ole olemassa mitään lainsäädäntöorgaania. Ja hyvin vaikealta tuntuu kuvailla itselleen, millä tavalla semmoinen orgaani mainitunlaista valtakunnanlainsäädäntöä varten olisi edes luotavissa. Sitäpaitsi sopinee muistaa että myöskin Venäjän puolelta koko asia oli melkoisesti joutunut uuteen asteeseen, sen jälkeen kun 17/30 päivänä lokakuuta annettu manifesti oli julkaistu. Ed. Danielson-Kalmari vetoo kylläkin 1899 vuoden valtiopäiväpäätökseen ja katsoo sen sisältävän jonkunmoisen sitoumuksen, jos oikein ymmärsin, Suomen eduskunnan puolelta »valtakunnanlainsäädäntöön». Valtiosäätyjen vastauksessa sanotaan että »jos Teidän Keisarillinen Majesteettinne katsoisi erityisen järjestyksen, jossa Keisarikunnalle ja Suomelle yhteiset lait olisivat säädettävät, tarpeen vaatimaksi, valtiosäädyt odottavat että Teidän Keisarillinen Majesteettinne suvaitsisi perustuslainmukaisen käsittelyn noudattamiseksi jättää valtiosäädyille arm. esitykset, jotka sisältävät ehdotuksen semmoiseksi maamme perustuslakien muutokseksi, joka on siihen tarkoitukseen tarpeellinen.» Nämä sanat ovat hyvin varovaiset; ne eivät ehdottomasti suinkaan sisällä edes ajatusta valtakunnanlainsäädännöstä, vaan se »järjestys,» josta tässä puhutaan, saattaa aivan yhtä hyvin koskea semmoista järjestystä, jossa kummankin maan lainsäädäntövalta toimisi erikseen yhtäpitävien lakien aikaansaamiseksi. Edelleen se sisältää ainoastaan sen, että jos tämmöistä järjestystä katsotaan tarpeelliseksi, valtiosäädyt odottavat esitystä asiasta. Mitään sitoumusta mahdollisen esityksen hyväksymiseen ei tästä kukaan voi lukea eikä se ollut edes mahdollinen.

Oli miten oli, asianlaita on nyt se että Tagantsevin komitea on kuollut, yhtä kuollut kuin 1901 vuoden asevelvollisuuslaki. Ed. Danielson-Kalmarin aamupäivän lausuntoa minun on vaikea ymmärtää muuten kuin siten, että hän toivoi että kumpikin näistä olisi vielä jollakin tavalla elossa, 1901 vuoden asevelvollisuuslaki kyllä Suomen säätyjen myötävaikutuksella väliaikaisesti hyväksyttynä. Mutta mitä tahansa nyt ajatteleekin rahavastikkeesta, — minä puolestani tahdon lausua etten saata asettua sille kannalle kuin hra Schybergson, että rahavastike vastaisuudessa olisi hyväksyttävä muoto asevelvollisuuden suorittamiselle, — niin missään tapauksessa ei pitäisi olla syytä toivoa että meillä tuon entisenkin senaatin ehdottaman rahavastikkeen *lisäksi* vielä olisi olemassa sekä 1901 vuoden asevelvollisuusasetus että Tagantsevin komitea ainakin jossakin muodossa henkiin heränneenä.

Ed. **Neovius, Dagmar:** Det var icke att uttala min åsikt om dessa 20 miljoner, som jag anhöll om ordet, utan för att beröra en sak, som vid dagens remissdebatt kommit fram. Jag förstår mycket väl att man i denna fråga har olika åsikter. Jag förstår också att man för att öfvertyga sina motståndare och dem, som tänka olika, framhåller alla sakliga skäl, som man kan påfinna, men denna dystra målning, denna skräck och hotpolitik, den har jag alls icke kunnat förstå. Jag tycker det icke är värdigt att försöka påvärka andra genom skrämskott. Och insynnerhet har det förvånat mig, att det är män, som kunnat stödja sig på dylika skäl.

Ed. **Pennanen:** Suomen kansa ei ole tietääkseni milloinkaan tahtonut vetäytyä pois luonnollisien velvollisuuksiensa täyttämisestä. Se ei ole sitä tehnyt sotilasrasituksiinkaan nähden. Jo Ruotsin vallan aikana kantoi maamme suhteellisesti suuren osan valtakunnan monasti hyvinkin raskaista sotilasrasituksista. Venäjän keisarikuntaan yhdistettynä suostui kansamme suorittamaan asepalvelusta yleisellä asevelvollisuudella lain mukaan, jonka kansan silloinen eduskunta, valtiopäivät, ja hallitsija olivat hyväksyneet noudatettavaksi ja jolla tärkeimmissä osissaan on perustuslain luonne. Vaikka tämä 1878 vuoden asevelvollisuuslaki on vielä tänäkin päivänä voimassa, on kansamme mielipahalla saanut nähdä sotajoukkonsa hajotettuna hallinnollisella toimenpiteellä, samalla kuin se myös sai nähdä ryhdyttävän sovelluttamaan kutsuntoja, joilla ei ollut Suomessa laillista pätevyyttä. Kuten kaikille on tunnettu, pyysivät 1904—05 vuosien valtiopäivät

noiden laittomien, niin paljon ristiriitoja synnyttäneiden kutsuntojen lakkauttamista, ja ne lakkautettiin. Mutta kun oli luonnollista, ettei Keisari ja Suuriruhtinas voinut yhdessä käden käänteessä järjestyttää takaisin koko asevelvollisuusasiaamme lailliselle tolalle, myönsivät sanotut valtiopäivät 10 miljoonan markan korvauksen vakantti-verona valtakunnan rahastoon. Tästä on kulunut jo kappaleen kolmatta vuotta. Aikaa olisi siis ollut jo aivan riittävästi joko ruveta sovelluttamaan voimassa olevaa asevelvollisuuslakiamme tai antaa kansan eduskunnalle esitys sotilaskysymyksen toisin järjestämisestä. Mutta kumpaakaan ei ole tapahtunut. Tämä nyt käsiteltävänä oleva arm. esitys ei myöskään sisällä viittaustakaan kumpaisestakaan, tässä vaan ilman muuta esitetään eduskunnan hyväksyttäväksi uusi korvausvaatimus kahdelta vuodelta ja esitetään siinä muodossa, että eduskunnalla ei olisi oikeutta päättää koko tuosta rahamäärästä, vaan ainoastaan verrattain pienestä osasta siitä.

Mitä nyt tulee tuohon mainittuun korvausvaatimukseen, joka tässä arm. esityksessä esiintyy, niin minun on täytynyt, muodostaessani itselleni kantaa tässä kysymyksessä, jättää syrjään kaikki sivuvaikuttimet ja katsoa yksinomaan sitä, minkä olen voinut harkita maalle ja kansalle parhaaksi. Käsitykseni on se, että eduskunnalla on oikeus myöntää tällaista vakanttiveroa, jos se katsoo sen koituvan maan ja kansan parhaaksi. Mutta kyseessä oleva korvausvaatimus, voidakseen tosiaan olla kansan parhaaksi, ei saisi millään tavalla hidastuttaa koko sotilaskysymyksemme lopullista järjestelyä, se ei saisi millään tavalla yhä edelleen pitkittää voimassa olevan asevelvollisuuslakimme sivuuttamista. Olkoon että koko sotilaskysymys on monelle ihmiselle jo nykyään vastenmielinen, samoin kuin sotilasrasitus, mutta niin kauvan kuin maailman mahtavat kansat katsovat asiakseen kumartaa niskansa kantamaan sotilasiestä, niin kauvan on Suomenkin kansan asiana valita ainoastaan kahden mahdollisuuden välillä: joko me tänne kustannamme sotaväkeä, joka kieleltään, mielellään ja kansallisuudeltaan on meille vieras, tai me voimassa olevan lakimme mukaan suoritamme asepalvelusta yleisellä asevelvollisuudella, omalla sotajoukolla, jota me voimme tarvittaessa luottamuksella käyttää myöskin sisäisen järjestyksen ylläpitämiseen. Kumpi näistä kahdesta on maallemme parempi, siitä ei ole epäilemisen varaa, ja siksi minä pidän, että jokainen toimenpide, joka hidastuttaa asevelvollisuuskysymyksemme järjestämistä, ei ole maallemme hyödyksi. Meidän velvollisuutemme on kantaa sotilasrasituksia, siitä meidän ei tarvitse emmekä voi pyrkiä pois, mutta meidän

oikeutemme on saada kantaa nuo rasitukset sillä tavalla kuin voimassa oleva hallitsijan vahvistama laki säätää. Mielestäni täytyy eduskunnalla, voidakseen nyt kyseessä olevasta sotaverosta päättää, olla tilaisuus päättää koko rahamäärästä eikä vain sen osasta. Ja vielä: eduskunnalla tulee mielestäni olla tietoisuus siitä, ettei korvauksen myöntäminen tule jatkamaan asevelvollisuuslakimme sivuuttamista, hidastuttamaan asevelvollisuusasiamme johtamista täysin lailliselle tielle. Arm. esitys nykyisessä muodossaan ei tarjoa kumpaakaan näistä edellytyksistä. Sotilaskysymyksemme lopullinen järjestäminen ja korvauksen myöntäminen niiltä vuosilta, jolloin ei täällä ole kutsuntoja toimitettu, ovat niin läheisesti kietoutuneet toisiinsa, että toisen ratkaiseminen voi vaikuttaa toiseenkin.

Mielipiteeni on siis lyhyesti sanottuna se, että eduskunnan on hyljättävä käsillä oleva arm. esitys tällä kertaa ja anottava ensi valtiopäiville uutta arm. esitystä koko sotilaskysymyksemme uudestaan järjestämisestä ja sen yhteydessä vakanttiveron myöntämisestä niiltä vuosilta, jolloin kutsuntoja ei ole toimitettu.

Ed. **Renvall:** Minulla ei ole monta sanaa sanottavana. Ed. Setälä on minut vapauttanut ryhtymästä siihen ed. Danielson-Kalmarin vaatimaan selitykseen, jonka minä kyllä olisin ollut valmis antamaan nyt kohta. Siksi ilmeinen oli se värittelytyö, jonka valtioneuvos Danielson-Kalmari suoritti maalatessaan meille entisyyden tapahtumat. Siitä voi sanoa, niinkuin eräs runoilija on sanonut: Minä maalaan niinkuin minä rakastan. Juuri tätä minä tarkoitin kun minä sanoin ed. Danielson-Kalmarin puheen sisältävän puoluevääritystä. Asioita voidaan väritellä sillä, että niihin lisätään jotakin, ja myös sillä, että asioita ei kokonaisuudessa kerrota.

Hra Danielson-Kalmari on pyytänyt minulta selitystä myös erääseen toiseen seikkaan, nimittäin siihen ristiriitaan nähden, joka muka oli huomattavissa minun puheessani perustuslaillisesta suunnasta. Minä kuitenkin luulen, että sen, joka minun sanojani vähän ajattelee, ei tarvitse tällaista ristiriitaa siinä ollenkaan nähdä. Minä sanoin perustuslaillisen suunnan olevan vallalla, kun kaikki puolueet kilvan selittivät olevansa perustuslaillisella pohjalla, ja varsinkin minä näen lisätodistuksen siinäkin, että nykyistä senaattia koetetaan moittia tuomalla esiin että se on menetellyt niinkuin entinen senaatti. Minä katson että tällainen moitetapa on samalla jonkunlainen tunnustus perustuslailliselle kannalle. Mitä taas tulee lausuntooni siitä että minä pelkään että, jos sortovuodet uudestaan tulisivat, perustuslaillinen rintama ei pysyisi

eheänä, niin se johtuu siitä, niinkuin jokainen ymmärtää, että sanokaamme kymmenkunnan, kahdenkymmenen henkilön ajattelemattomuus voi sen särkeä, enemmän vielä kuin kymmentuhansien myöntyväisyys sitä takavuosina heikonsi. Ja näiden muutamien kymmenien tekoja minä pelkään. Mutta minä olen toiselta puolen varma siitä, että ne joukot, jotka seisoivat myöntyväisyyskannalla, eivät enään tulisi sille kannalle asettumaan.

Ed. **Sirola:** Täällä ovat taas monet puhujat laulaneet tuota virttä, että evästyskeskustelussa ei pitäisi mennä kovin pitkälle asiaan, etenkään ei pitäisi puhua niitten valiokunnan jäsenten, joilla on tilaisuus asiaan valiokunnassansa vaikuttaa. Nyt on kuitenkin niin, että tällaisessa tärkeässä kysymyksessä on välttämätöntä merkitä pääpiirteitä, ääriviivoja jo silloin, kun se menee valiokuntaan, että eduskunnan jäsenet ovat tilaisuudessa väliaikana yhä enemmän tarkistamaan kantaansa. Myöskin on tärkeätä, että valitsijat ulkopuolella eduskuntaa vielä voivat jonkun verran siveellisellä oikeudellansa vaikuttaa valitsemiinsa edustajiin ja antaa heidän ymmärtää, miltä kannalta he valtuuttaessaan edustajansa ovat käsittäneet tällaiset seikat.

Pitkässä keskustelussa täällä on käytetty sangen paljo neron lahjoja kauniilla aatteellisilla verhoilla, »oikeuden», »velvollisuuden», »siveellisyyden» j. n. e. verhota sitä alastonta ja sangen aikaisin tässä maailmassa keksittyä valtioviisasta periaatetta, että »kultakuormaa kantava aasi kiipee korkeankin muurin yli». Suomen kansan edustajat koettavat tällä tavalla rakentaa kansan luota hallitsijan sydämeen eheäksi sitä siltaa, joka on katkennut ja jonka eteen jälleen yhä korkeammaksi näyttää kohoavan aukoton muuri. On siis silmäiltävä tämän politiikan menestymismahdollisuuksia ja sen vaikutuksia nykyisyyteen ja kansamme vastaisuuteen.

Heti alussa oli meillä ed. Danielson-Kalmarin lausunnossa ilo ihailla sitä ylösrakentavaa näytelmää, joka syntyy, kun suometarlaiset kiertävät puukkoa perustuslaillisuuden sydänhaavassa. Se on tapahtunut täällä jo monasti ja tällä kertaa se tapahtui ehkä tähän saakka suurimmalla menestyksellä, kuten monet myöntävät lausunnot oikealta osottavat. Se perustuslaillisuus, jota ed. Renvall on edustanut, on yksissä vaaleissa jo saanut jokseenkin musertavan tuomion, ja jos »armollinen Jumala», kuten ed. Castrén sanoi, tai »sallimus», jota sanaa ed. Schybergson rakasti käyttää, lähimmässä tulevaisuudessa tarjoisi meille uudet vaalit, niin tuskinpa tarvitsee olla profeetta ennustaessansa, että nykyinen oikeisto yhä

supistuu. Jos on totta ed. Renvallin lause, että Suomen kansa on kauttaaltaan perustuslaillista, niin on se totta vallan toisessa merkityksessä, kuin mikä sille sanalle tässä maassa on viime aikoina annettu. Jo säätyeduskunnan ihailluilta ajoilta, etenkin sen loppupuolelta, noilta »arvokkuuden ja kohtuuden» ajoilta, joista ed. Schybergson puhui, on ollut Suomen kansalle, etenkin sen köyhälistölle, tiettyä, kuinka ontto tämä perustuslaillisuuden ja vastarinnan kaapu on ollut.

Ne tapaukset, joihin tässä on runsaasti viitattu ja jotka viime vuosina yhä enemmän ovat tätä käsitystä perustuslaillisuudesta vakiinnuttaneet, ovat kylläj vettä suomettarelaisten myllyyn,j kuten ed. Danielson-Kalmarin ja Hjeltin y. m. lausunnot osottavat, mutta tämä mylly ei jauha jauhoja Suomen kansalle, se mylly käy tyhjään, niinkuin ed. Danielson-Kalmarin kiertelevä ja kaarteleva lausunto lopulta osoitti. Mitä oli tämän lausunnon sisältö? Hän ensiksikin todisti jotenkin »terävästi ja nerokkaasti», kuten muistaakseni ed. Runeberg sanoi, että nykyinen senaatti on vikapää rikkomuksiin, joista ikivanhojen lakien mukaan olisi seurauksena »lyhyt virsi». Mutta seuraavassa puheenvuorossa hän on valmis peruuttamaan tämän. Hänen lausuntonsa koetti valitsijoille, Suomen kansalle, uskotella, että hänellä ja hänen ryhmällänsä olisi tarjottavana parempia diplomaatteja tällaisia ratkaisevia hetkiä varten, joita hän nyt katsoo menneen hukkaan niin paljon nykyisen senaatin laiminlyömisten takia. No, nykyinen senaatti on köyhälistön puolelta saanut tuomionsa. Sillä on siitä vakiintunut käsitys. Mutta minä luulen että tämä tuomio ei kohota edellisen senaatinkaan arvoa. Herrat siis riitelevät siitä, kuka nokkelammin voisi liikkua diplomatian liukkailla lattioilla, ja siihen perustavat he puuhansa asevelvollisuusasian perustuslailliselle ratkaisulle, sille perustavat he senaatinvaihdoskysymyksensä y. m. ja saavat kai siitä saaliista riidellä.

Todellakin hämmästyttäisi, jollei olisi niin luonnollista, että ed. Danielson-Kalmarin toinen lausunto etenkin ensimmäisen valossa, muuttui sellaiseksi, että se pakkovero, jota koskevan arm. esityksen tänne tuominenkin jo on jonkinlainen valtiorikos, saa nimen »kunniavelka» j. n. e. Eikö tällaisia sanoja kuullessa koko tuo ensimmäinen lausunto saa räiskyvien rakettien luonnetta, jotka lennettyään ilmaan räjähtävät ja haihtuvat. Ja perustuslailliselta puolelta jotakuinkin yleiseen käytetään sanoja »moraalisesti sitovia lupauksia» j. n. e. Vain jotkut »viimeiset mohikaanit» vielä täällä koettavat tuota viime vuosilta niin tutun laillisuuden loukkaa-

mattoman periaatteen vaikutusta, — hyvin ilmeisesti vähällä menestyksellä.

Täällä annettujen lausuntojen yleisestä sävystä eroaa merkitsevästi ed. Schybergsonin lausunto. Hän on kapitalisti kiireestä kantapäähän, kylläksi rehellinen myöntämään, että perustuslaillisen »liberalismin», tai miten minä sanoisin, unelmat ovat rauenneet, usko johonkin »oikeuden» aatteeseen on pettänyt, »lain henkeen», joka muka leijailee paperilunttojen ympärillä ja suojelee niitten puolustajia. Hän ei antanut lausuntoansa kiertelevällä häpeän tunteella, niinkuin monet muut entiset aateritarit, vaan voipa vielä kehua jo aikaisemmin lakanneensa tarkkaan muotoja palvelemasta ja voi yhä vakuuttaa rakentavansa jollekin reaaliselle mahdille. Ja hän rakentaa tosiaankin sille reaaliselle mahdille, joka tällä hetkellä vielä on vallitsevana. Se on raha. Siltä kannalta laskee hän, kauppiaan kalkkyyleillä puhuu hän politiikasta, ja minun täytyy myöntää, että se on jo koko lailla tuntuva askel eteenpäin siitä sanaratsastuksesta, joksi muuten tällainen laillisuuskeskustelu niin helposti muuttuu. Kun hän sanoo että moni suomalainen kernaammin maksaa jonkun summan, ennenkuin menee palvelemaan kotimaiseenkaan väkeen, on se totta, mutta kyllä minun täytyy sanoa, että se hänen suustansa kuulostaa hyvin hirtehiseltä totuudelta, katkeralta surkealta totuudelta. Ei ole meikäläisen velvollisuus, ei ole meikäläiselle sopivaa puhua vanhan asevelvollisuuden puolesta. Joka on ollut tilaisuudessa siinä kansalaisvelvollisuuttansa täyttämään, tietää kyllä, kuinka vähän rakastettu ja suosittu se oli, ja tietää todeksi sen, minkä ed. Schybergson lausui kaartin pataljoonan suhteen, että etenkin viime aikoina — lisään siihen: kun alkoi tulla idässä kouluutettuja upseereja — että tämän armeijan henki alkoi olla peloittava sen johtajien puolelta. Mutta sittenkin täytyy lausua oudostuksensa, että maan porvarilliset luokat niin kevyesti uhraavat kokonaisen armeijan, kuin mitä keskustelu täällä osoittaa. Se kierteleminen, jolla puhutaan vuoden 1878 asevelvollisuusasetuksesta osoittaa, että herroilla ei ole toivoakaan saada edes sellaista asevelvollisuusasetusta voimaan, vaan että siitä kulkee mahdollisuuksien tie, kuten ed. Schybergson sanoi, Venäjän armeijaan saakka suoranaisesti. Hän koettaa osoittaa, että tämän pakkoveron suorittamisella voitaisiin tätä kehitystä viivyttää, mutta hän ei voi antaa mitään takeita siitä, kuinka paljo se viivyttäisi, ja miten pitkälle mentäisi, jos se suunta, jolle tällä maksamisella kumarrettaisiin, yhä saa jatkua. On merkittävä todellakin suureksi periaatteelliseksi eroksi, maksetaanko ilman muuta pakkovero vai koetetaanko kaikilla

mahdollisilla tarmokkailla toimenpiteillä saada aikaan kansan puolustus, jota, puhuttakoon rauhan aatteesta kuinka kauniisti tahansa, kansat nykyisin varmasti tarvitsevat ja joka meidänkään kansallemme minun käsittääkseni ei suinkaan olisi mikään vaara, kuten hra Schybergson sanoi, vaan tekijä, jonka oikeutemme supistajat toki olisivat pakotetut ottamaan huomioon.

Useat tästä asiasta puhevuoroa käyttäneet ovat huomauttaneet sangen tarmokkaasti, että eduskunnan täytyy saada käsitellä koko laajuudessansa kysymystä 20 miljoonasta eikä arm. esityksen puitteissa. Se näyttää kauniilta, mutta se tuntuu huvittavalta, kun jokaisen lausunnon takaa paistaa vallan selkeä käsitys, että tämän eduskunnan tulee saada vain myöntää nämä 20 miljoonaa, sillä monikaan näistä puhujista ei ole tahtonut merkitä, että tällä eduskunnalle olisi mahdollisuutta ja oikeutta kieltää niitä. Tosinhan jotkut haluavat panna ehtoja. No, sanomattakin on selvää, että ehdot, jotka heitetään myönnettyjen rahojen jälkeen, eivät merkitse yhtään mitään. Sen sijaan on jonkun verran periaatteellisempi ed. Renvallin lausunto, kun hän rupesi asettelemaan ehtoja edellä myöntämisen, mutta paljoa pitemmälle ei sekään mennyt, se vaan tottuneitten juristien tavalla koetti todistaa lailliseksi sen, mikä kaiken Suomen kansan oikeuskäsityksen mukaan täytyy laittomuuden edistämiseltä tuntua. Näin ollen tämä ehdotus tulee mahdollisesti vielä salakavalammaksi kuin muut. Se antaa suurimman muodollisen laillisuuden toimenpiteelle, jota ei asiallisesti voida ainakaan minun käsitykseni mukaan hyväksyä. Ja siksi arvelenkin, että tämän ehdotuksen vaikutus ei voi olla suuri meidän ryhmään.

Täällä pelotellaan, ja on varsin oikein sitä vakavasti paheksuttu. Millä pelotellaan? Sillä, että olisi uudestaan esissä perustuslakitaistelu. Missä muodossa se ilmenisi? Asevelvollisuusasiaan nähden mahdollisesti jonkunlaisina kutsuntalakkoina, jos sellaisia taas tulisi kysymykseen. Minä arvelen, että ed. Schybergsonilla on varsin oikein, kun hän puhuu pahaa viimeaikaisista kutsuntalakoista, kun hän huomauttaa, että ne muuttuivat niin heikoiksi, että alkoi peloittaa. Mutta hän ei muista, mistä se johtui. Se johtui siitä, että näitä kutsuntalakkoja ajoivat perustuslaillisen ryhmän henkilöt, jotka eivät sisäisissä kysymyksissämme, ankarista ulkonaisista varoituksista huolimatta, oppineet mitään, ja joille kansan syvät rivit eivät siis voineet antaa luottamusta.

Tiedetään ja sanottakoon se nyt, että näitä asevelvollisuuslakkoja myös paljon koeteltiin keinotekoisesti saada aikaan,

mutta sanottakoon tämän rinnalla, että vuosien kuluessa alkoi nousta yhä selkeämpi voima, joka näille asevelvollisuuslakoille antoi todellista sisällystä. Sitä ei voitane kieltää, ei ainakaan 1905 vuoden kesän ja loka- marraskuun tapausten jälkeen.

Asevelvollisuuskutsuntalakkoja ja niiden yhteydessä olevia seikkoja lienee meidän laillisillamme syytä peljätä, koska tällaisten tapausten yhteydessä vastaisuudessa hyvin luultavasti meidän oikeuslaitoksemme riippumattomuus yhä alenisi, ja koska on täysi syy pelätä, että sellaisissa tapauksissa voisivat meidän lakitieteelliset juristimme kylläkin löytää syytä kuritushuonetuomioihin. Ne taistelutavat, joita mahdollisesti voisi ilmetä ilman että ne olisivat sitä lajia, mitä hra Renvall täällä niin pelokkaasti muistutti, voisivat kuitenkin peloittaa meidän perustuslaillisiamme. Sen sijaan on minun käsittääkseni hra Schybergsonin lausunto, että kuinka käy meidän reformikautemme raukeamisen, aivan teeskennellen tarkoitettu. Ensinnäkin ne reformit, joita äärimmästä oikeustosta päin on toivossa, lienevät sitä lajia, ettei Suomen kansa niistä paljoa kostuisi. Ja toiseksi voisihan sellaisia reformeja, joita sen hallituksen suostumuksella pantaisiin toimeen, jonka kamalia toimenpiteitä täällä niin pelotellen ennustetaan, voisihan sellaisia reformeja kylläkin saada myöntyväisemmän eduskunnan kautta. Hra Schybergson puhui niin paljon »mahdollisesta eduskunnasta», joksi tietysti herroille olisi erittäin mukava muuttaa tämä eduskunta. Eihän voisi ajatella mitään toivotumpaa meidän äärimmäiselle oikeustollemme, kuin että se saisi tämän eduskunnan pelotetuksi niin araksi, että tämä suostuisi mihin painostuksiin tahansa, sillä missäpä niiden lopullinen raja on.

Hra Schybergsonin lausunnosta ei ilmennyt suoranaisesti, mutta sen läpi paistoi eräs käsitys joka on lausuttu, se nimittäin että meidän kapitalistinen porvaristomme ei enää katso itäistä rajaa niin suurella kauhulla kuin ennen. Se on tehnyt kylläksi kauppaa tämän rajan yli itse — en tarkoita valtiollista kauppaa, vaan porvarillista, taloudellista kauppaa — ja tämän ajan kestäessä on se oppinut siellä tapaamaan tovereita, vertaisia, joiden kanssa se on hyvästi sopinut ja joiden se katsoo taloudellisten lakien mukaan yhä selkeämmin pääsevän määräävään asemaan silläkin. Hra Schybergsonin pelko meidän kotimaisten tapahtumien suhteen ei voi olla niin suuri kuin hän ajattelee sitä tässä valossa, kun hän tietää että mitä tahansa tapahtuukin rajan takana, se tapahtuu Venäjän porvariston suostumuksella. Se ei siis tällä puolen rajaa voi olla niin kovin pelottavaa meidänkään porvaristollemme. Ja

tässä juuri eroaakin meidän porvaristomme ja työväestömme tie. Sillä samoin kuin porvaristo, kuten kapitalismi aina edellä kulkee yli kansallisuuksien ja valtakuntien rajojen, samalla tavalla myös työväestö etuineen ja oikeuksineen voi katsella yli rajojen ja voi rajan takana monasti löytää suuria joukkoja parempia ystäviä kuin hyvin monet rajan tällä puolen ovat ja paljoa lähempänä istuvat.

Täällä, kuten jo huomautin, pidetään erittäin tärkeänä perustuslaillisena oikeutena saada myöntää nuo miljoonat hallitukselle. Minä luulen että hallitsijalla ei voi olla mitään sellaista »perustuslaillista oikeutta» vastaan, joka ei mitään muuta pyydä kuin tällaisiin pyyntöihin myöntyä. Mutta jos tahdotaan tästä eduskunnasta tehdä tällaisten mahdollisuuspyrkimysten kätyriä, niin silloin on pantava vakava vastalause. Ei ole suurin vaara niissä läheisissä tapauksissa, jotka voivat tuntua katkerilta, ja jotka voivat vaatia uhrauksia. Suurin vaara on kansan oikeustajunnan heikontumisessa, ja se tapahtuu, jos tämä eduskunta alentuu tämäntapaisiin myönnytyksiin. Tämän kansan täytyy saada hyvä käsitys yleisellä äänioikeudella valitusta eduskunnasta, olkoot ulkonaiset suhteet mitkä tahansa. Sillä jos tämän perustuslaillisen vapauden ja oikeuden käyttämisen takia tätä eduskuntaa vastaan tähdätään ankarampia iskuja, ei se voi olla muu kuin tekosyy, ja silloin on meillä yhä suurempi aihe katsoa eteenpäin, kuten täällä niin paljon huomautetaan, katsoa eteenpäin yli lähimpien vuosien. Eikä tässä kysymyksessä ole yhden tai toisen puolueen agitaattorinen etu, josta ed. Alfthan puhuu. Puolue, joka siveellisesti luottaa ohjelmaansa, menettelytapaansa, pitää sitä oikeana ja vakaumuksellisesti on sen omaksunut, se ei voi muuta kuin katsoa, että sen käsitys on tuleva koko kansan käsitykseksi, että sen menettelytapa ei voi olla vaarallinen eikä vahingollinen koko kansalle. On jo monasti osotettu, kuinka tässä kysymyksessä perustuslaillista, tai oikeammin, — koska tätä sanaa on niin paljon kulutettu ja väärin käytetty, — eduskunnallista periaatetta ei saa hämmentää, vaan täytyy se säilyttää kansallemme puhtaana. Ja käytännössä ja myös periaatteessa on tässä kysymys toisestakin seikasta, kysymys siitä, kummalle voimalle rajan takana me haluamme antaa ehkä pienen kannatuksen. Sitäkö tahtoisimme heikontaa, joka on tämän eduskunnan Suomen kansalle lahjoittanut ja lupaa sitä tilaisuuden tullen tukea ja vahvistaa, ja tahtoisimmeko tukea sitä, joka tällä hetkellä uhkauksilla pakottaa tätä eduskuntaa toimeen, johon tämä kansa ei ole sitä valtuuttanut! (Hyvä!)

Ed. **Ahmavaara:** Kun minä kuulun siihen valiokuntaan, nimittäin valtiovarainvaliokuntaan, johon tämä asia lähetettänee, niin minulla ei olisi ollut tarvetta pyytää tässä asiassa puheenvuoroa, elleivät muutamat täällä annetut lausunnot olisi siihen suorastaan pakottaneet. En tahdo kosketella ollenkaan mille kannalle miljoonakysymyksen suhteen tulen asettumaan, koska minulla on valiokunnassa tilaisuus perusteellisemmin mielipiteeni lausua. Koskettelen vain muutamia kohtia hra Danielson-Kalmarin lausunnossa.

Aamupäivällä hän täällä tahtoi erittäin painostaa sitä, että muka koko tämä miljoonakysymys olisi herännyt yksinomaan perustuslaillisissa piireissä ja että perustuslailliset olisivat yksistään syypäät kaikkeen siihen ikävyyteen mikä siitä on johtunut. Minä odotin tämän lausunnon jälestä, että valtioneuvos Danielson-Kalmari asettuisi jyrkästi vastustamaan pyydettyjä miljoonia, sillä se olisi ollut siitä aivan selvään johtuvaa. Jos hän kerran pahoittelee, että on tällainen kysymys saatettu vireille ja että se on tapahtunut vastapuolueitten toimesta, niin olisi luonnollista, että hän hylkäisi sen. Mutta nyt hän on iltapäivän istunnossa aivan selvästi vakuuttamalla vakuuttanut, että sekä hän että koko se ryhmä, johon hän kuuluu, yhtenä miehenä puolustaa näitten miljoonien myöntämistä. Mitä näin ollen merkitsee tämä paheksuva lausunto, josta koko tämä pitkä keskustelu on johtunut. Voisi ehkä vielä sanoa, että tällä tahdotaan todistaa sitä, että sen ryhmän jäsenet, johon herra valtioneuvos kuuluu, eivät ole edellisillä valtiopäivillä tätä asiaa kannattaneet. Mutta senkin hän itse tunnusti, että he ovat asiaa kannattaneet. Ja näin ollen minusta jää jotenkin syrjäasiaksi' se, mitä yksityiset henkilöt ovat siellä tai täällä puhuneet tai kirjoittaneet, sillä he eivät ole voineet antaa sitoumuksia kenenkään muitten kuin itsensä ja muutamain ystäväinsä puolesta. Minusta tässä on perustettava ainoastaan siihen, mitä 1904—05 vuoden valtiopäivät ovat asiasta lausuneet. Siellä on Suomen kansan puolesta puhuttu ja annettu sitoumuksia. Ja siellä ei ole mitään erimielisyyttä, niinkuin herra valtioneuvos tunnustikin, ollut hänenkään ryhmänsä käsityksen kanssa. Hän tosin sanoi, ettei heidän käsityksensä ollut samaa, vaan ettei eriävää kantaa tahdottu julkilausua, kun ei muka tahdottu loukata toisin ajattelevia. Minä en luule, että herra valtioneuvos uskoo itsekkään, että tämä olisi yksimielisyyden syy ollut. Sillä kyllä siellä vanhan suomalaisen puolueen puolella on lausuttu vakaumus asiasta. Jos me luemme valtiopäivän asiakirjoista keskusteluja säädyissä, niin näemme, että herra Danielsonin ryhmän miehet

ovat tästä asiasta lausuneet paljon enemmän kuin koskaan me, jotka silloin olimme enemmistönä. Minulla tosin ei ole ollut tilaisuutta tutustua kaikkien säätyjen keskusteluihin, mutta ainakin talonpoikaissäädyssä vanhan suomalaisen puolueen miehet ovat tästä asiasta enemmän puhuneet ja lausuneet erittäin ilonsa siitä, että on annettu täänlainen esitys ja päästy sillä tavoin laillisuuden tielle. Ja eräs niinikään samaan ryhmään kuuluva edustaja lausui, että Jumala on kuullut ahdistetun kansan rukoukset. Ei siis ole vähintäkään epäilystä siitä, ettei tässä olisi oltu aivan yhtä mieltä, ja aivan samalla kannalla. Mitä sitten maksaa vaivaa enää puhua päiväkausia asiasta ja koettaa sysätä syyt toisille, koska kerran kaikki ollaan yhtäsuuressa edesvastuussa. Minusta tällainen ei ole oikein miehuullista. Siten kun haetaan jonkunlaista esiliinaa moittiakseen asiaa, joka kuitenkin oikeaksi tunnustetaan. Sellainen väittely ei minusta ole paljon arvoinen.

Sama arvoisa edustaja on sanonut, että oli hyviä toiveita saada asevelvollisuusasia toisella tavalla ratkaistuksi, nim. entisen senaatin esityksen mukaan. Jääköön toistaiseksi, olisiko se ratkaisu, jota tuo senaatti ehdotti, ollut parempi. Mutta nämät toiveet taisivat olla jotenkin heikot ja vähäiset, sillä minä ainakin kuulin silloin sanottavan luotettavalta taholta, että silloinen kenraalikuvernööri Obolenski olisi sanonut, ettei hän mitenkään voisi esittää Majesteetille että hän antaisi jo hyväksymänsä ja vahvistamansa asetuksen Suomen eduskunnan hyväksyttäväksi. Minä luonnollisesti en ole itse ollut kuulemassa tätä; niin kuulin vain kerrottavan. Mutta olipa tämä miten tahansa, niin on selvää, että olihan paljon helpompi taipua siihen, että vaikeaksi käynyt asiantila jollakin muulla tavalla muutetaan, kuin että hallitsijan olisi tullut eduskunnalle ehdottaa että se hyväksyisi lain, jonka H. M. Keisari jo oli vahvistanut ja moneen kertaan vakuuttanut katsovansa voimassa olevaksi. Sellainen ehdotus olisi ollut mahdoton tulla hyväksytyksi. Toiselta puolen olisi ollut taas, arvelen minä, jotenkin vaikeata Suomen eduskunnalle mennä hyväksymään asetus, vaikkapa vähän supistettuna, jota vastaan vuosikausia oli taisteltu ja joka oli osoitettu laittomaksi. Totta kyllä, että se olisi tullut lailliseksi, jos eduskunta olisi sen hyväksynyt. Mutta kyllä olisi ollut vaikea tunnustaa tuo laki lailliseksi eduskunnan puolelta, sillä siitä olisi tullut hyvin ikävä esimerkki vastaisuutta varten, se nimittäin että kunhan suomalaisille pannaan ensin laittomalla tavalla toimeen laki, niin kyllä ne sen lopuksi hyväksyvät. Tästä syystä juuri olisi eduskunnan puolelta ollut jotenkin mahdo-

tonta hyväksyä tällaista lakia. Eikä tällaisesta asian järjestämisestä olisi ollut, niinkuin professori Setälä jo on laajemmasti esittänyt, mitään etua kenellekään muulle kuin sille katsantokannalle, joka kehoitti asevelvollisia ja kansaa tottelemaan tätä laitonta lakia. Sille suunnalle kyllä olisi ollut etua, mutta ei Suomen kansalle, eikä sen tulevaisuudelle.

Mitä sitten kaartin pataljoonan lakkauttamiseen tulee, niin minä puolestani en usko sen olleen lainkaan seurauksen 1904—05 vuoden säätyjen päätöksestä. Kyllä se oli edeltäpäin päätetty ja suunniteltu, niinkuin kaikki muukin laittomuus ja meidän sotalaitoksemme lakkauttaminen, joka sorron vuosina tapaktui. Ei ole ollenkaan oikeutta sanoa, että jos niin ja niin olisi tehty, niin se ja se ei olisi tapahtunut. Ne ovat vaan sellaisia luuloja, jotka eivät perustu mihinkään. Muuten on verrattain vähäpätöinen asia, olisiko noita muutamaa sataa miestä ollut vai ei. Myönnän, että olisi ollut hyvä, jos edes osa sotaväestämme olisi jäänyt hajoittamatta, mutta ei sillä asialla minusta niin suurta merkitystä ollut. Kun asevelvollisuus laillisella tavalla järjestetään, niin sen voi yhtä hyvin alkaa alusta kuin jos nuo pari sataa kaartilaista meillä olisi ollut.

Mitä sitte venäläis-suomalaiseen komiteaan tulee, jonka lakkauttamista ja sitä, ettei sen annettu tehtäviään suorittaa, herra valtioneuvos on niin paljon valittanut, niin luulen, että Suomen kansan syvät rivit pitivät ilona että tällainen komitea lakkautettiin, sillä ei meillä ole suurta luottamusta tuollaisiin sekakomiteoihin. Kyllä sen lakkautus oli onni maalle. Ja marraskuun lakkoviikosta se seurasi; eikä kellään pitäisi olla syytä sitä valittaa. Jos on totta, että hra Mechelinin kirjeestä käy selville, että hän olisi ajatellut tämän komitean kautta selvittää asiaa — sitä seikkaa minä en tiedä, kun en ole kirjettä nähnyt —, niin kyllä se ajatus ei ole ollut perustuslaillisen ryhmän, sen minä voin vakuuttaa. Herra valtioneuvos Danielson-Kalmari lausui, että senaatin olisi pitänyt keksiä parempi tie asian ratkaisulle kun kerran komitea lakkautettiin. Mutta mikäli minä käsitin senaatin varapuheenjohtajan lausuntoa, niin senaatti on sen keksinyt, sillä hän sanoi nimenomaan, että senaatti ei ole viivyttelevä seikkaperäistä asevelvollisuuslakia ehdottaessaan, ja käsitin tämän sillä tavoin, että tarkoitettu ehdotus jo olisi tehty ja mahdollisesti lähetetty asianomaiseen paikkaan tai ainakin olisi sillä tiellä. Mutta käsitin, että ehkä valtioviisaus ei sallinut selittää asiaa pitemmältä.

Sitten myös herra valtioneuvos valitti, ettei tätä esitystä, jos minä nimittäin häntä oikein ymmärsin, hallitus hankki-

nut jo viime valtiopäiville. Luullakseni on Suomen kansa tässä kohdin sentään aivan toisella kannalla. En luule, että eduskunta olisi hyvää sanonut sellaisesta hallituksesta, joka olisi mennyt pyytämään, että esittäkää nyt nuo 20 miljoonaa maksettavaksi. Soisin, että tämä kysymys olisi nytkin esittämättä ja parempi jos ei koskaan tällaista esitystä olisi tullut. Ei siis ole senaatille laiminlyönniksi luettava sitä, ettei se tällaista esitystä hankkinut viime valtiopäiville, siihen sillä on ollut aivan luonnollinen syy.

Herra valtioneuvos Danielson-Kalmari lausui, että hallituksen esimiehellä ei ollut sanaakaan sanottavana siitä, millä kannalla asevelvollisuuslaki on järjestettynä tammikuun 1 päivänä 1908. Se nyt taitaa olla liian paljon vaadittu, sillä ei suinkaan yksikään suomalainen voi vakuuttaa eteenpäin, millä kannalla se ja se asia on, asioista, jotka eivät riipu meistä itsestämme, vaan joista määrää toinen vieras mahti. Ja jos hallitus on tässä asiassa esityksiä tehnyt, niin ei se voi mennä vakuuttamaan, että niin ja niin tulee käymään. Sellainen vaatimus on kohtuuton ja sellainen, jota ei voida täyttää.

Valtioneuvos Danielson-Kalmari sanoi viime lausunnossaan myöskin, ettei herra Mechelin sanonut sanallakaan mitenkä eduskunnan olisi tämän esityksen suhteen meneteltävä olisiko se hyväksyttävä vai hylättävä. Luulen, että hallituksen jäsen olisi aivan väärin käsittänyt asemansa, jos hän olisi tullut maan eduskuntaan selittämään, että teidän pitää niin ja niin menetellä. Se ei kuulu hallituksen jäsenelle eikä hallituksen jäsen ole siihen edes oikeutettu — sen kai valtioneuvos Danielson-Kalmari tietää —, joten tuo hänen lausuntonsa on sellaisista puoluesyistä syntynyt lausunto, joka ei ole ollenkaan perusteltu eikä pidä paikkaansa. Minä ainakin olisin ensimäinen, joka panisin vastalauseen, jos hallituksen jäsenet tulisivat tänne neuvomaan miten meidän tulee asiat päättää.

Sama edustaja lausui, että on nykyisen hallituksen syy tähän ikävään sekasortoon. Jokainen kumminkin tietää, että se sekasorto on paljon kauempaa haettava. Ei siitä voi syyttää ketään suomalaista. Mutta jos syy on kotimaisen hallituksen, niin kai tuo syytös on kohdistuva edelliseen hallitukseen paljoa oikeutetummin kuin nykyiseen.

Eräs arvoisa eduskunnan jäsen moitti sitä, että täällä on peloteltu tässä asiassa, ja minustakin ovat tuollaiset pelotukset ikäviä. Eräältä taholta on peloteltu, että jos niin ja niin päätetään, niin sen puolueen asia on mennyt, se ja se puolue saa astua, niinkuin eräs arvoisa ed. sanoi, perustuslaillisuuden jalustalta alas y. m. semmoista. Nämä ovat sel-

laisia pelotuksia, jotka eivät vaikuta eivätkä saa vaikuttaa yhteenkään rehelliseen edustajaan. Ensinnäkin on selvää, että päätti eduskunta niin tai näin, se ei tee mitään laittomuutta; sillä eduskunta on laillisesti oikeutettu päättämään asiassa. Ja toiseksi minun täytyy sanoa, että jos käsitän että puolue-etu olisi ristiriidassa sen kanssa, mistä isänmaalle ja kansalle tulisi hyötyä, niin kyllä silloin valitsen sen, josta on isänmaalle etua. Ja olen varma, että se ryhmä, johon kuulun, on valmis uhraamaan oman puolue-etunsa, jos isänmaan etu tulee sen kanssa ristiriitaan. Lausua jotain pelotusta puolue-etujen kadottamisesta tämän yhteydessä on kerrassaan sopimatonta.

Hra Sirolalle olisi paljonkin sanottavaa, mutta se ei taida maksaa vaivaa. En tiedä, millä oikeudella hra Sirola asettui nyt, niinkuin ennenkin, ripittämään kaikkia muita toisin ajattelevia niin pappamaisella tavalla kuin hän teki. Ei suinkaan tämä voi perustua hänen ikäänsä, tietoihinsa tahi kokemukseensa; se siis perustunee yksiomaan hänen röyhkeyteensä. Ei maksa vaivaa ruveta vastaamaan sellaisiin puheisiin.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minä saatan jättää ed. Ahmavaaran muistutukset arvoonsa. Kun minun ei onnistunut kahdella pitkällä lausunnolla ainoassakaan kohdassa saada häntä ymmärtämään mitä tarkoitin, niin se ei voi nytkään enää onnistua. Ja muuten käsitykset hänen ja minun välilläni ovat monesta asiasta ilmeisesti niin eriäviä, ettei kannata vaihtaa paljon mielipiteitä. Muun muassa hän ilmoitti että, jos hallituksen jäsenet rupeaisivat neuvomaan eduskuntaa, miten sen olisi tehtävä, niin hän, hra Ahmavaara, panisi ankaran vastalauseen sitä vastaan. Hän ei näytä tietävän että perustuslaillinen eduskuntaelämä koko maailmassa vaatii sitä, että hallituksen jäsenet suoraan eduskunnan edessä lausuvat ajatuksensa, puolustavat sitä ja koettavat saada eduskunnan kannattamaan hallituksen mielipiteitä. Monessa muussakin kohdassa oli ed. Ahmavaaran lausunto tuollaisen tietämättömyyden tulos.

Ed. Söderholm teki pari muistutusta siivossa muodossa, jommoista hän aina käyttää, ja sentähden mielelläni niihin vastaan. Minun täytyy kuitenkin sanoa ettei hänkään seurannut lausuntoani sillä tavoin, että olisi täysin huomannut, mitä tarkoitin. Luulen, että tarkkaava kuulija aamupäivällä saattoi huomata, etten lukenut sitä nykyiselle senaatille viaksi, että se oli tuonut meille keisarillisen esityksen. Minä sanoin nimenomaan, että sillä tavoin on menetelty ennen ja sillä tavoin on menetelty aina tässä maassa, mutta minä viittasin

siihen, että tämä menettely on ilmeisessä ja räikeässä ristiriidassa niiden lausuntojen, niiden vaatimusten kanssa, joita tuolta suursanaiselta n. k. perustuslailliselta puolelta on tässäkin asiassa esitetty, ja ristiriidassa myös nimenomaisen pykälän kanssa senaatin esittämässä hallitusmuodossa; ed. Söderholm esitti tämän nykyisen arm. esityksen sisällyksen väärin. Siinä ei alisteta eduskunnan päätettäväksi sitä, saadaanko siirtää suurempi tai pienempi summa Venäjän valtionrahastoon, vaan Hänen Majesteettinsa ilmoittaa siinä, että hän on päättänyt eduskuntaa kysymättä siirtää useampia miljoonia, yli 12 miljoonaa Suomen markkaa, ja tuon ilmoituksen, joka tietää välillisesti käskyn niille virkamiehille, joiden on lopulta tämä siirto tehtävä, nimenomaan senaatille, tuon ilmoituksen senaatin jäsen tuo tänne. Tämä ilmoitus on niitä määräyksiä, joista sama senaatti valmistamassaan hallitusmuodossa sanoo että, kun sellainen tulee sille, niin senaatin tulee alamaisuudessa vastata että sitä ei voida panna käytäntöön.

Tässä olen myös antanut vastauksen hra Sirolalle, joka menee niin pitkälle sanojeni väärinesittämisessä, että hän sanoo minun huomauttaneen, että olemassaolevain vanhojen lakien nojalla senaatti tällaisen menettelyn johdosta minun väitteeni mukaan olisi — en muista kuinka sanat olivat — olisi saanut hyvin lyhyen oikeudenkäynnin. Mitään sellaista en ole maininnut, huomautin vain, millaisessa ristiriidassa senaatin menettely oli ehdotettujen lakimääräysten kanssa.

Edustajat Renvall ja Setälä ovat — nimenomaan ed. Setälä, ed. Renvall vaan viittaamalla hra Setälän lausuntoon — koettaneet väittää, että minun esitykseni Tagantsevin komiteaan kuuluvien suomalaisten jäsenten ilmoituksesta senaattiin marraskuussa 1905 olisi ollut kokonaan väärä. Jos minun sanani sattuivat sillä tavoin, että niistä voitiin tehdä se johtopäätös, että olisi tarkoitus, että siinä kirjelmässä, joka jätettiin senaattiin, nämä suomalaiset jäsenet olisivat ilmoittaneet, että koska heillä ei ole uuden senaatin luottamusta eikä heillä, niinkuin minä sanoin, myös ollut luottamusta tähän uuteen senaattiin, — jos käsitettiin sanani niin, että olisin väittänyt, että tuossa alamaisessa senaattiin jätetyssä kirjelmässä, joka oli lopulta hallitsijalle asti esiteltävä, olisi ollut joku tuollainen oletus, niin silloin oletetaan, että minä olisin sanonut jotain suorastaan mieletöntä. Sillä useimmat meistä toki tietävät, ettei tuollaista sanota kirjelmässä, jolla on virallinen luonne. Sitä paitsi oli tämä kirjelmä, niinkuin täällä oikein on huomautettu, jätetty senaattiin ennenkuin vielä uudet jäsenet olivat astuneet virkaansa, mutta silloin kun kuitenkin

vanhat jäsenet jo olivat pyytäneet eroa virastaan. Sanoillani minä luulin sanoneeni ja ainakin nyt voin sanoa, että minä tarkoitin vain sitä, mitä suomalaisten jäsenten enemmistö piti silmällä silloin, kun he pyysivät eroa puheena olevasta komiteasta.

Tässä on tahdottu esittää asia siten kuin minä olisin moittinut senaattia siitä, ettei se pysynyt Tagantsevin komitean pohjalla ja antanut sen toimia rauhassa. Olen nimenomaan sanonut, että senaatin olisi tullut, kun se lakkautti tämän komitean toiminnan, hankkia toinen valmistelumuoto asevelvollisuusasialle, niin että tämä olisi edistynyt. Mutta senaatti ei ole saanut tätä kysymystä askeltakaan edistymään eteenpäin siitä, millä kannalla se oli marraskuussa 1905. Niiden useiden kuukausien aikana, jonka tämä senaatti oli ollut toimessa, ei tämä maamme polttavin kysymys ollut lainkaan kulkenut onnellista kehitystä kohti. Ja jos senaatti ei saanut tätä kysymystä valmistetuksi jotain toista tietä, niin sen olisi ollut velvollisuus antaa asian kulkea eteenpäin sitä tietä, jonka hallitsija oli esityksessään valtiopäiville 1905 ilmoittanut noudatettavaksi, jonka ilmoituksen eduskunta otti vastaan lausumatta asiassa mitään muistutusta. Tämä on huomioon otettava, kun on arvosteltava puheenaolevaa kysymystä. Tämän rinnalla että hallitus on antanut sellaisen ilmoituksen eduskunnalle että eduskunta on äänettömästi sen vastaanottanut ja äänettömyydellä hyväksynyt, tämän rinnalla merkitsee hyvin vähän se seikka, että puheenaoleva komitea ei ole nauttinut maassamme kansan suosiota. Jos senaatti — ja tässä minä taas uudistan, mitä minä aamupäivällä sanoin — jos senaatti onnistuu toista tietä kuin tuollaisen venäläis-suomalaisen komitean kautta saamaan Suomen asevelvollisuusasian onnelliseen tulokseen, niin kyllä tässä maassa kaikki ovat siitä iloiset. Mutta vielä valitettavasti ei siltä näytä. Muistakaamme että hallituksemme jäsenet ovat olleet pakotettuja istumaan venäläis-suomalaisessa komiteassa silloin kuin maamme valtiopäiväjärjestys oli valmistettava.

Täällä on paljon puhuttu entisen senaatin ehdotuksesta. Puolestani puhuin siitä hyvin vähäsen. Minä ainoastaan viittasin siihen, että suomalaisen puolueen keskuudessa oli epäilyksiä, tokko se menettely, jota perustuslaillisten enemmistö noudatti vuonna 1905, kun laskettiin kaartinpataljoona alttiiksi, oli onnellinen, ja huomautin, että silloisen senaatin menettelyn kautta tämä olisi voitu välttää. Hra Setälä varmaankin suurena valttina on sanonut minulle että ed. Danielson-Kalmari näyttää toivovan sitä että tässä maassa olisi 1901 vuoden asevelvollisuusasetus jäänyt voimaan sekä myöskin

että hän näyttää toivoneen sitä että venäläis-suomalainen valtakunnan lainsäädäntökomitea olisi jäänyt voimaan. Minä käsitän hyvin, mitä herjaavaa tällaisessa huomautuksessa on tarkoitettu, mutta minä sanon suoraan sen, että vaikka en tuossa muodossa olisi tätä toivonut, niin olisin hartaasti toivonut, että oltaisiin vuonna 1905 keväällä päätetty sellainen menettely asevelvollisuusasiassa, ettei meidän kansaamme olisi levinnyt se käsitys, että vallattomuus saa rehoittaa tässä maassa. Jokaisen ajattelevan täytyy tietää, että kun kysytään syitä, minkätähden vallattomuus niin hirvittävällä tavalla on ilmautunut kansamme keskuuteen, niin suurena tekijänä siinä on se käsitys, joka pääsi valtaan, kun kaikki kutsunnat keväällä vuonna 1905 lakkautettiin. Silloin laajoihin kerroksiin, vallattomuuksiin ja anarkismiin taipuvien keskuuteen juurtui se käsitys että kaikki puhe esivallan voimasta ja sen kyvystä ylläpitää järjestystä maassa, on turhaa puhetta. Kalliisti me olemme ostaneet sen huvin, jonka me saimme, sen tyydytyksen että kutsunnat vuonna 1905 kokonansa lakkautettiin.

Vasemmiston keskuudessa on noudatettu samaa esiintymistapaa tässä asiassa kuin kauttaaltaan kaikissa suurissa kysymyksissä. On vaikea uskoa, että ed. Sirola todenteolla ei pystynyt ymmärtämään, että minun molemmat äskeiset lausuntoni täydellisesti soveltuivat yhteen ja täydensivät toisiaan, että ensimäisessä oli kritiikki esillä hallituksen toimesta, toisessa sitävastoin mainittiin se kanta, joka on ollut puolueellani ja minulla siitä asti kuin tämä kysymys nousi esiin. Ei ollut nyt vasta jälkeen puolenpäivän herännyt tuo ajatus, että noitten miljoonien maksaminen on kunniavelka, koska vapaaherra Palmén 1905 vuoden valtiopäivillä käytti juuri sitä sanaa, että niiden suorittaminen kolmen vuoden kuluessa on sellainen velka. Mutta muutenkin mainitun vasemmiston ensimäinen puhetorvi, eduskuntamme ensimäinen varapuhemies on ilmoittanut meille tänä iltana, ettei hänen ja hänen puolueensa jäsenten käsityksen mukaan heidän ole ollenkaan velvollisuus noudattaa omaa vakaumustaan, vaan sitä, mitä kansa kulloinkin ajattelee. Tässä ilmenee se tosiasia, että ne henkilöt, joiden valtiollinen kanta tulee esiin tuollaisissa lausunnoissa, eivät ole huolineet hankkia itsellensä selvyyttä valtiopäiväjärjestyksen ensimmäisistä periaatteista, ei edes siitä periaatteesta, joka tulee ilmi ja on lausuttu siinä valassa, jonka puhemies ja varapuhemiehet astuessaan toimiinsa täällä tekivät. Joka ajattelee valtiopäiväjärjestyksen sisällystä, tietää hyvin sen, ettei ulkopuolella olevien kansajoukkojen mielipide erityisissä kysymyksissä saa silloin

enää, kun me olemme tänne tulleet, olla ratkaisevana, vaan meidän on täytymys valtiopäiväjärjestyksen mukaan noudattaa vakaumustamme, hankkia se meille ja sitä noudattaa. Toista on että, ennenkuin valitsijat meidät tänne lähettävät, he ovat oikeutettuja hankkimaan meiltä tiedon siitä, mille kannalle me ylipäänsä asetumme. On vastenmielistä ruveta tällaisia kaiken laillisen, perustuslaillisen ja eduskuntalaillisen elämän alkeita esittämään, mutta kun jonkun puolueen ensimäinen luottamusmies tuo esiin sellaista tietämättömyyttä tällaisessa ydinkohdassa, niin täytyy lausua se, että siinä näkyy tosiaan olevan se juopa, joka erottaa Suomen eduskunnan vasemmiston tämän kansan kaikista muista ryhmistä.

Ed. **Schybergson** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Nuorteva**: Tämän asian yhteydessä on tuotu esille paljon syrjaseikkoja, jotka ovat vieneet enemmän aikaa kuin mitä itse pääasia on ottanut. Niin houkuttelevaa kuin olisikin kajota näihin, en katso tarpeelliseksi sitä tehdä, tahdon vaan kosketella itse pääasiaan ja vastata muutamiin väitteisiin, joita täällä pitkin päivää on esille tuotu, kun on tahdottu puolustaa sitä mielipidettä, että nämä varat on myönnettävät.

Minä lähden ensinnäkin siitä, joka tässä kysymyksessä on tärkeintä, nimittäin onko tämä myöntäminen oikeutettu? Ed. Runeberg tänä aamuna piti asian aivan selvänä. Hän sanoi, että tämä eduskunta on velvollinen lunastamaan sen lupauksen, jonka entinen eduskunta asiasta on antanut. Muut puhujat ovat vähemmän tai enemmän selvästi yhtyneet häneen. Erittäinkin on ed. Danielson-Kalmari, ainakin minun ymmärtääkseni, esittänyt tämän seikan olevan sen, joka pääasiallisesti on vaikuttanut siihen, että hänen ryhmänsä on tällaisen päätöksen tehnyt. En tiedä olenko käsittänyt väärin, mutta minusta näyttää että hra Danielson-Kalmari tahtoi tällä tavalla hiipiä perustuslaillisen puolueen selän taakse, väittäen hänkin, että se on entisen eduskunnan tekemä päätös, joka pääasiassa velvoittaa meitä, tätä nykyistä eduskuntaa, ilman muuta hyväksymään näiden rahojen myöntämisen. Olen puolestani aivan päinvastaista mielipidettä tässä suhteessa, enkä katso ollenkaan että entiset eduskunnat, olkootpa ne mitä laatua tahansa, minkäänlaisilla ennakkopäätöksillä sitovat meidän vapaata toimintaamme. Minä luulen että tällainen sitoutuminen sokeasti noudattamaan kaikkea sitä, mitä entiset eduskunnat mahdollisesti ovat päättäneet tai päättämättä jättäneet, olisi yhtä suuri tai vielä suurempi

häpeä kuin se, mistä ed. Danielson-Kalmari mainitsi, kun hän väitti että me sokeasti seuraamme vaikuttimia ja lupauksia, jotka saattavat olla ristiriidassa sen vakaumuksen kanssa, joka syystä tai toisesta myöhemmin kehittyy. Mutta koska tällainen väite on esiintuotu perustuslaillisenkin puolueen taholta, tahtoisin viitata muutamiin seikkoihin sortovuosien ajoilta.

Muistaneehan yksi ja toinen, että kun Bobrikoffin ajan kestäessä useasti oli puhe siitä, että valtiopäivät kutsuttaisiin kokoon, silloin useat perustuslaillisen puolueen johtomiehistä olivat sitä mieltä, että olisi mitä suurin onnettomuus, jos valtiopäivät kutsuttaisiin kokoon, sillä silloin arveltiin, että myöntyväisyyssuunta saisi hyvinkin suuren edustuksen ja arveltiin että nämä valtiopäivät silloin olisivat antaneet jonkinlaisen vahvistuksen Bobrikoffilaisen ajan laittomuuksille. Jos näin olisi todellakin käynyt ja tällaisissa oloissa kokoon kutsuttu eduskunta olisi antanut jonkunlaisen pyhyyden leiman bobrikoffilaiselle ajalle, niin luulen harvan perästäpäin olevan valmiin sanomaan, että kaikki mitä se on päättänyt ja luvannut, on niin pyhää ja kumoamatonta, että meidän täytyy ehdottomasti lunastaa kaikki sen lupaukset. Yhtä vähän meillä on velvollisuus lunastaa ne lupaukset, jotka entinen eduskunta on antanut, erittäinkin kun nämät lupaukset ovat tehdyt sellaisten olosuhteitten vallitessa kun näyttää. Onhan tullut ilmi jotakuinkin selvästi, että silloista eduskuntaa suoranaisesti vedettiin nenästä. Muutamat perustuslaillisen puolueen johtomiehet pelasivat koko eduskunnan selän takana jonkinlaisella naurettavalla yltäkylläisyydellä, luulivat itsellään olevan niin suuren vallan, että saattoivat koko eduskunnan nimessä tehdä sitoumuksia, jotka sitten piti muitta mutkitta lunastaa. Minä luulen, että tuo tapa, millä silloinen nelisäätyinen eduskunta sokeasti ja syventymättä asiaan puolen tai parin tunnin kuluessa saattoi hyväksyä näin pitkälle menevän asian, on, jos mikään, suuri häpeä. Tämä, jos mikään, osoittaa että silloiset edustajat eivät noudattaneet omaa vakaumustaan, vaan sokeasti tekivät sen, mitä heidän enemmän tai vähemmän tunnustetut puolue-johtomiehet katsoivat sopivaksi. On herättänyt paljon ihmettelyä yleisön keskuudessa, kun on tullut ilmi ne sivuseikat, jotka silloin vaikuttivat tämän päätöksen tekemiseen. Tuo herrojen Mechelinin, Donnerin ja Heikelin käynti Pietarissa näyttää olleen kokonaan tuntematon silloisen eduskunnan jäsenille tai ainakin suurimmalle osalle sen jäsenistä. Ei paljoakaan näytä tiedetyn niistä sitoumuksista, joita nuo hrat siellä olivat antaneet. Olenpa kuullut että suorittamiseen suostuttiin kun aate-

lissäädystä päin väitettiin että tällainen myöntäminen olisi muka aivan välttämätön ja rahat myönnettiin voimatta, kykenemättä ja tahtomattakaan syventyä tämän asian todelliseen merkitykseen. Nyt perästäpäin ollaan hyvinkin alttiit puhumaan asian vakavuudesta, puhutaan, kuinka asia on tarkasti harkittava, mitenkä ei millään tavalla ole tehtävä ennenaikaisia hätäisiä päätöksiä. Mutta silloin tätä ei otettukaan huomioon, sokeasti uskottiin jonkun puoluejumalan sanoihin ja tehtiin, niinkuin hän oli käskenyt. Meillä, tällä eduskunnalla, ei ole vähintäkään velvollisuutta lunastaa tällaisten olosuhteiden vallitessa tehtyjä lupauksia, vaan meillä jos kellä, on täysi valta ja velvollisuus syvästi harkita kaikki asiaan kuuluvat seikat, punnita toinen toistaan vastaan eri mahdollisuudet ja sitten valita se, joka meidän maallemme on edullisin.

Meidän ryhmämme taholta on jo sanottu, että näiden rahojen myöntäminen ei ole oikeutettua. Se on perustuslainvastaista. Ensinnäkin sillä perusteella, että perustuslaki selvästi määrää, että maan rahat ovat käytettävät ainoastaan maan hyödyksi. Se on epäoikeutettua toisistakin syistä. Senkin takia, että meidän sotilasasiamme ei ole ratkaistu, ja että me siis emme ole itse syypäät tähän konfliktiin, joka täten on syntynyt. Monia muitakin syitä on tuotu esiin, joihin en tahdo tämän enempää kajota.

Ed. Runeberg väitti täällä, että tämä muka ei ole sellainen kysymys, joka koskisi meidän maamme poliitillista asemaa tai tarkemmin sanottuna hän sanoi, että tähän venäläiseltä taholta tulleeseen vaatimukseen me voimme myöntyä sentähden että se ei ole mikään hyökkäys meidän maamme *itsenäisyyttä* vastaan, hän sanoi ettei se sisällä mitään tuollaista uhkausta meidän itsenäisyydellemme, niinkuin ne teot, ehdotukset ja asetukset, jotka olivat alkuna niin sanotulle passiiviselle vastarinnalle. Minä olen aivan päinvastaista mielipidettä. Luulen, että tämä on juuri niitä kysymyksiä, joita venäläiseltä taholta tahdotaan herättää saadakseen konfliktia aikaan. Olen vakuutettu siitä — ja onhan siitä niin äärettömän monia todistuksia, jos vaan tahtoo tarkasti ja selvästi katsoa, mitä meidän ympärillämme tapahtuu — että Venäjältä päin uudelleen suunnitellaan meitä kohtaan hyökkäyksiä; jollei onnistuta tämän kysymyksen yhteydessä, niin koetetaan toisen syyn perusteella synnyttää konflikti ja sellaisen tulon me voimme hyvin vähäisessä määrässä välttää. Venäjällä päin voimistuu taantumus yhä enemmän ja enemmän. Voimme olla vakuutetut siitä, että yksi myöntymys ei millään tavalla pelasta meitä toisesta samanlaisesta,

että meillä on taistelu edessämme ja että me emme voi sitä välttää. Minusta näyttää, että me seisomme aivan samanlaisen situatsioonin edessä, joka vallitsi silloin, kun niin sanottu Bobrikoffilainen aika alkoi. Tahdommeko me nyt taas lähteä myöntyväisyyspoluille, noudattaa tuota nähtävästi niin korkeassa kurssissa olevata katsantokantaa, että tarkoitus pyhittää välikeinot. Luulemmeko tällä yhdellä myöntämisellä pelastuvamme kaikista muista vaaroista, uskommeko ettei tämän jälkeen tule mitään muita. Minä ihmettelen, että tällaiset väitteet ja kehoitukset tulevat siltä taholta, joka Bobrikoffin ajan aikana kaikista suurisuisimmin vastusti tällaista ajatuskantaa. Onko se nyt jo valmis siihen myöntymään?

Se katsantokanta, että me seisomme aivan välttämättömän konfliktin edessä, on suuressa määrin vaikuttanut siihen menettelytapaan, jonka meidän ryhmämme on katsonut sopivaksi tässä kysymyksessä. Me emme voi myöntyä epäoikeutettuihin vaatimuksiin, ja meidän täytyy varustautua taisteluun, josta on suoriuduttava kunniakkaammalla tavalla, kuin Bobrikoffin ajan taistelusta suoriuduttiin.

Ed. Renvall epäili, mahtaneeko aika olla sellainen, että yksimielinen vastarinta voi tulla kysymykseen. Uskallan väittää, ettei meillä koskaan ole ollut niin suotuisaa aikaa, ja juuri sentähden, että aika on sellainen kuin se nyt on, voisimme me uskaltaa ja meidän pitäisi uskaltaa ryhtyä tähän taisteluun. Me voimme nyt enemmän kuin koskaan ennen odottaa, että tuosta taistelusta kunnialla suoriudutaan. Passiivinen vastarinta Bobrikoffin aikana ei johtanut mihinkään. Miksikä ei? Sentähden että se alotettiin ja johdettiin taholta, jolla ei ollut minkäännäköistä luottamusta kansan syvien rivien keskuudessa. Se ei onnistunut sentähden, että meidän yläluokkamme oli kaikenlaisista »Maamme-kirjoista» ja muista kansan isänmaallisuutta ylistävistä kirjoista ammentanut itselleen tietoja ja luonut itselleen käsityksen kansan keskuudessa vallitsevista mielipiteistä, käsityksen sellaisen, joka oli kerrassaan väärä. Se ei onnistunut senkään tähden, että kansa, joka oli yläluokan sortamana, joka oli kärsinyt kapitalistisen järjestelmän nurinkurisuutta, ei ollut millään tavalla taipuvainen sokeasti astumaan perästä, silloin kun yläluokkalaisklikki vaati sitä siihen. Passiivinen vastarinta ei voinut onnistua senkään tähden, että silloin tämän taistelun päämääriä ja tämän taistelun tarkoitusta selitettiin niin kovin abstraktisella tavalla, selitettiin tavalla sellaisella, jota ei voitu ymmärtää eikä käsittää kansan syvien rivien keskuudessa. Sen lähtökohdaksi ja sen selittämiseksi lausuttiin kaikenlaisia kauniita lauseita, jotka mahdollisesti si-

sälsivät jotakin, mutta joita kansan suuri enemmistö ei ymmärtänyt etenkin sen tähden, että ne tulivat siltä taholta, miltä ne tulivat. Mutta aika on nyt vallan toinen ja erittäin tämä kysymys, joka nyt on esillä, on luonteeltaan toista laatua, kuin ne, jotka silloin olivat esillä. Tämä on enemmän konkreettinen, enemmän kouraan tuntuva asia. Jos eduskunta yksimielisesti kieltää kansanvarojen käyttämisen epäoikeutettuihin tarkoituksiin ja jos tämän perusteella syntyy konflikti ja taistelu, jossa meidän täytyy puolustautua, niin uskallan väittää, että satoja kertoja suuremmat ovat ne joukot, jotka silloin yhtyvät taisteluun puolustamaan meidän itsenäisyyttämme. Silloin selvemmin ja paremmin ymmärretään, mikä on kysymyksessä, ymmärretään, että nyt on vastustettava ja mistä syystä vastustettava. Yksimielisyys ja vastustuksen suuruus tulee olemaan nykyoloissa paljoa suurempi kuin se konsanaan saattoi olla Bobrikoffin aikana vielä senkin tähden, että suurlakon päivät synnyttivät siksi paljon vapauden halua meidän maassamme, mielipiteet ovat siksi paljon kehittyneet ja sorron tunne käynyt siksi paljoa herkemmäksi.

Minusta eduskunta ei voisi millään tavalla puolustautua kansan edessä, jonka edustajana se joka tapauksessa on, myöntämällä nämät varat venäläisten sotajoukkojen ylläpitämiseksi. Ja koska mainitsin nuo sanat venäläisistä sotajoukoista, niin minun täytyy vielä lausua eräs näkökohta, jota täällä ei ollenkaan ole tuotu esille. Myöntämällä nämä 20 miljoonaa Venäjän hallitukselle me palvelemme jotakin niin häpeällistä, niin mustaa ja niin synkkää, että jo sekin saattaa veren kuohuksiin, kun ajattelee että me Suomen kansan köyhillä varoilla sellaista edistämme. Tuo 10 miljoonaa markkaa ei suinkaan olisi niin äärettömän suuri summa Venäjän valtakunnan rahastossa, mutta siitä että Venäjä niin kiihkeästi sitä vaatii, me ymmärrämme että se tarvitsee noita varoja. Mihin se niitä tarvitsee? Se tarvitsee niitä yhä enemmän vahvistaakseen taantumusta, se tarvitsee niitä vapausliikettä vastaan, se tarvitsee niitä käyttääkseen niitä kansanoikeuksien vastustamiseksi. Sellaisiin tarkoituksiinko me rupeisimme heille rahoja antamaan? Vaikkapa näiden rahojen saanti venäläiseltä taholta olisi kuinka oikeutettu tahansa, vaikka heillä olisi kuinka pätevät syyt saada nämät rahat, niin minusta tämä olisi jo omiaan asettamaan koko asian hyvinkin arveluttavaan valoon. Suomen kansa joutuisi tällä tavalla auttamaan vapausliikkeen murhaajia, tulisi avustamaan Venäjän hallitusta kukistamaan sen, joka meille on antanut sen oikeuden, jonka nojalla me täällä istumme. Se

olisi Venäjän kansan pettämistä. Minä uskallan väittää, että näiden rahojen kieltäminen olisi suuresta merkityksestä ei ainoastaan meidän kunniallemme ja arvollemme vaan myöskin Venäjän edistysliikkeen elpymiselle. Venäjän valistuneet piirit, niin Venäjän itsetietoinen työväestö kuin muutkin vapaustaistelua ja vapausliikettä suosivat ainekset Venäjällä, tulisivat lausumaan meille monta kovaa ja hyvin ansaittua paheksumisen sanaa, jos me myöntäisimme nämät rahat heidän liikkeensä kukistamiseksi. Vielä eilen tapasin erään venäläisen, joka ei suinkaan edusta niitä mielipiteitä, joita minä kannatan, vaan päinvastoin kuului Venäjän korkeimpiin piireihin ja vaikuttavimpiin virhamiehiin. Hänkin lausui että Venäjän valistuneissa piireissä jännityksellä odotetaan, minkä vastauksen Suomen eduskunta tulee tähän vaatimukseen antamaan, tuleeko se myöntymään siihen ja tällä tavalla laulamaan hautausvirren kaikelle suurlakon aikana voitetulle vapaudelle, tuleeko se näin häpeällisellä tavalla maksamaan sen hyvän, minkä Venäjän vapaamielisyys ja vapausliike ovat meille antaneet.

Minä en tahdo tästä asiasta enempää puhua. Minä vaan ilmaisen suuren surkutteluni siitä käänteestä, joka mielissä on tapahtunut. Taas toteutuu tuo vanha sananlasku: »Ajat muuttuvat ja me muutumme aikojen kanssa.» Ne, jotka vielä muutama vuosi sitten jyrkästi lausuivat tahtovansa vastustaa Venäjältä päin tulevaa sortoa, ne jotka olivat ensimmäisiä kielen mitä katkerimmilla sanoilla soimaamaan niitä, jotka vakaumuksenkin nojalla omistivat toisellaisia mielipiteitä, nämät samat henkilöt tänä päivänä toinen toisensa perästä ovat esittäneet myöntyväisyyden katsantokantoja. Ed. Renvall täällä ihmetteli että koko eduskunta on tullut niin kovin perustuslailliseksi. Minä pyydän ihmetellä, että se on tullut niin kovin suomettarelaiseksi, että perustuslaillisetkin ovat suomettarelaisiksi muuttuneet.

Mutta palatakseni takaisin asiaan, minä katson, että olisi tehty paljo suurempi palvelus tälle asialle, jos tämä päivä olisi käytetty lausuntoihin sellaisiin, jotka olisivat meille selittäneet, millä tavalla, millä pohjalla ja millä keinolla on järjestettävä se venäläisen taantumuksen vastustaminen, joka meillä kaikesta huolimatta on edessä. Minä pyydän vaan viitata V. J:n 61 §:ään. Esillä oleva asia on suostuntakysymys ja jotta tästä voisi syntyä päätös, vaaditaan $^2/_3$ annetuista äänistä. Sitä ei voida millään muulla tavalla selittää, ja suostuntaa varten vaaditaan tällä tavalla määritelty enemmistö. Voin vakuuttaa että tällaista enemmistöä tämän asian puolesta ei tulla saamaan. Meidän on siis väkisinkin, tah-

dommeko sitten tai ei, ajateltava ja täysin selvästi itsellemme selvitettävä se asiaintila, joka on odotettavissa. On arvioitava ja arvosteltava, mihin toimenpiteeseen venäläinen hallitus saattanee ryhtyä ja millä tavalla voimme niitä vastustaa seisoen lakiemme pohjalla. Minä en ollenkaan, niinkuin äsken sanoin, pelkää että tällainen vastustaminen epäonnistuisi. En myöskään sitä pelkää, että meidän todelliset reformimme tämän kautta viipyisivät. Se on aivan turhaa huolenpitoa ed. Schybergsonin puolelta. Emme me saa tässä maassa mitään todellisia reformeja, mitään kouraan tuntuvia parannuksia, ennenkuin eduskunnallemme on hankittu valtaa. Mutta tälle eduskunnalle emme saa valtaa ennenkuin kaikki laskut ovat selvillä itäpuolella rajaa olevan vallan kanssa, ennenkun meillä on varma asema siihen valtaan nähden. Ja minä olen vakuutettu siitä että tällaista varmaa asemaa emme saa minkäännäköisillä myöntymyksillä, emme saa sillä, että rupeamme vastustamaan vapausliikettä, emme saa sillä, että rupeamme myöntämään miljoonia markkoja vuodessa Venäjän hallitukselle, jotta se näillä rahoilla ostaisi pistimiä ja vereen upottaisi kaikki edistyspyrkimykset Venäjän maalla. Emme sillä mitään itsenäisyyttä voita, emmekä sillä saa ikinä mitään mahdollisuutta todellisten reformien toimeenpanoon. Tämä siitä.

Minä luulen ettei tästä kysymyksestä voida mitään muuta sanoa eikä ole syytä mitään muuta ajatella kuin vaan tuota seikkaa, millä tavalla ja millä keinolla parhaiten saadaan semmoinen esiintyminen, joka takaa meille parhaita tuloksia siinä taistelussa lakiemme puolesta, joka on meidän edessämme.

Minun tekisi mieli huomauttaa ed. Ahmavaaralle niistä sanoista, joita hän äsken käytti. Herra Ahmavaaralla on se minun mielestäni sangen vähäpätöinen kunnia että hän tältä puhujalavalta on henkilökohtaisesti soimannut erästä edustajaa, käyttänyt hänestä haukkumasanoja. Minä en suinkaan vaadi että edustajalle ruvetaan antamaan muistutuksia tällaisen johdosta, mutta minä uskallan väittää että puhemiehellä tässä tapauksessa olisi ollut paljo suurempi syy antaa hra Ahmavaaralle se muistutus, kun kerran aikaisemmin.

Ed. **Castrén:** Aamupäivällä pitämässään pitkässä puheessaan käytti ed. Danielson-Kalmari taasen tilaisuutta moittiaksensa nykyistä hallitusta sen menettelystä erinäisissä asioissa. Koko tuo edeltä puolenpäivän pidetty puhe oli tähdätty yksinomaan nykyistä hallitusta vastaan. Nykyisen hallituksen viaksi oli edustaja Danielson'in mielipiteen mu-

kaan luettava kaartin pataljoonan hävittäminen, asevelvollisuusasian järjestämisen raukeaminen, ja vihdoin nyt esillä olevan armollisen esityksen jättäminen eduskunnalle.

Mitä nyt ensimäiseen syytekohtaan tulee, on osotettu, että se keino, joka entisen, routavuosien Senaatin puolelta esitettiin kaartinpataljoonan pysyttämiseksi, oli sitä laatua, ettei Suomen kansan eduskunta olisi konsanaan voinut sitä hyväksyä, se kun tarkoitti laittoman asevelvollisuusasetuksen vuodelta 1901 laillistuttamista, laittoman asetuksen, jota vastaan Suomen kansa vuosikausia oli ponnistanut viimeisetkin voimansa. Kaartinpataljoonan hävittämiseen ei ollut se syy, jota täällä on luuloteltu. Vaan sen hävittäminen riippui siitä väärästä ja kaikkea todenperäisyyttä vailla olevasta raportista, mikä silloisen kenraalikuvernöörin kautta jätettiin hallitsijalle hänen oleskellessaan Suomen saaristossa, joka raportti sisälsi sen, että Suomessa oli 70,000 asestettua miestä valmiina, jotka odottivat ainoastaan kaartinpataljoonan palaamista Suomeen ryhtyäkseen ilmikapinaan. Tämän väärän ja kaikesta todellisuudesta poikkeavan raportin nojalla annettiin käsky kaartinpataljoonan hajottamisesta. Kaartinpataljoonan ei edes annettu saapua leiriharjoituksista aseineen Helsinkiin takaisin, vaan siltä riistettiin aseet jo Pietarissa ja komennettiin pataljoona ainoastaan pienissä plutoonissa palaamaan takaisin Suomeen. Tämä oli todellinen syy kaartinpataljoonan hajottamiseen eikä ne muut luulottelemiset, joita täällä on esiintuotu.

Toiseksi on ed. Danielson-Kalmari lukenut nykyisen hallituksen syyksi asevelvollisuusasian järjestämisen sikseen jättämisen. Tämä olisi mainitun edustajan lausunnon mukaan tapahtunut siten, että nykyinen hallitus olisi ehdottanut niinkutsutun Tagantsevin komitean lakkauttamista, komitean, joka tvöskenteli tuon tunnetun yleisen valtakunnan lainsäädännön aikaansaamista varten, komitean, mikä oli nostanut niin suuria huolia kaikissa Suomen valtiollisesti kehittyneissä kansalaisissa. Minun ymmärtääkseni on nykyisen hallituksen muiden ansioitten joukkoon luettava myöskin se, että se ehdotti tuon vaaran poistamista, joka uhkasi meitä valtakunnan lainsäädäntöä harkitsevan komitean muodossa. Ja epäilemättä päästi suurin osa Suomen kansasta kevennyksen huokauksen, kun tieto saapui, että tuo meille turmiota uhkaava komitea on lopettanut tehtävänsä.

Edelleen on ed. Danielson-Kalmari moittinut nykyistä hallitusta siitä, että se on jättänyt valtiopäiville nyt käsillä olevan arm. esityksen, jossa vaaditaan eduskunnan suostu-

musta ainoastaan 3,853,000 markan siirtämiseen valtakunnan rahastoon, jota vastoin yli 16 miljoonaa olisi suoritettava ilman valtiopäivien suostumusta sotilasrahaston- sekä yleisen valtiorahaston varoista. Koko tässä eduskunnassa ei liene kuin yksi mielipide siitä, että eduskunnan ei käy tällaista vaatimusta täyttäminen, jossa oletetaan, että hallitsijalla puheenalaiseen kahteen rahastoon nähden on yksinmääräämisoikeus. Jos nykyinen senaatti olisi tehnyt itsensä virheenalaiseksi jättämällä käsilläolevan arm. esityksen nykyisille valtiopäiville, niin pyydän huomauttaa, että entinen senaatti jätti sisällöltään aivan samallaisen esityksen v. 1904—05 valtiopäiville. Säädyt lausuivat silloin peittelemättä, etteivät voi silloisen hallituksen jättämässä arm. esityksessä esiintuotua kantaa, jossa tehdään ero hallituksen rahojen ja eduskunnan rahojen välillä, hyväksyä. Kun silloiset valiiosäädyt asettuen kannalle, että koko rahamäärän myöntäminen riippui säätyjen suostumuksesta, täten myönsivät 10 miljoonaa markkaa, vahvisti hallitsija Säätyjen päätöksen ja siis samalla Valtiopäivien käsityskannan. Sentähden ei voi olla kipeätä huomiota herättämättä, että huolimatta tästä, hallitus kuitenkin on katsonut hyväksi jättää eduskunnalle esityksen, joka on rakennettu samalle periaatteelle erotuksesta hallituksen ja eduskunnan varoista kuin 1904—05 vuosien valtiopäiville jätetty mutta niitten hylkäämä.

Edusmies Danielson-Kalmari on kuitenkin myöntänyt, että aina siitä saakka kuin meillä on ollut laillinen kansaneduskunta, on menetelty siten, ettei kotimainen hallitus, senaatti, ole kieltäytynyt jättämästä eduskunnalle mitään hallitsijan esitystä. Viimeksi pitämässään puheessaan edustaja Danielson-Kalmari kumminkin justeerasi, jos niin saan sanoa, mielipidettään siten, että se seikka, että nykyinen Senaatti on jättänyt Hallitsijan käsillä olevan esityksen eduskunnalle, on ilmeisessä ristiriidassa senaatin hallitsijalle jättämän ehdotuksen kanssa Suomen Suuriruhtinaanmaan hallitusmuodoksi.

Tämä väite antaa minulle aihetta tarkastaa nykyisen Senaatin ehdotusta hallitusmuodoksi mikäli koskee 25 §:n toista momenttia, joka kuuluu: »Jos niin kävisi, että jokin Keisari-Suuriruhtinaan päätös, joka on täytäntöön pantavaksi senaatille ilmoitettu, huomattaisiin olevan lainvastainen, olkoon senaatti velvollinen alamaisesti esittämään että se peruutettaisiin tai muutettaisiin ja samalla ilmoittamaan, ettei sitä voi täytäntöön saattaa.» Lukemani § pitäisi osotttaa, että ehdotuksessa hallitusmuodoksi ei puhuta sellaisista toimenpiteistä kuin hallitsijan esityksen jättämisestä eduskunnalle,

vaan Keisarin päätöksen täytäntöön panemisesta, siis täytäntöönpanotoimenpiteistä. Minun ymmärtääkseni ei siis edustaja Danielson-Kalmarin tulkitseminen senaatin ehdottamasta Suomen Suuriruhtinaanmaan hallitusmuodon 25 §:stä pidä paikkaansa, eikä siis voi katsoa, että se seikka, että hallitus on jättänyt käsillä olevan esityksen säädyille, sotisi puheenalaista pykäläehdotusta vastaan.

Kun arm. esitys jätetään eduskunnalle, on eduskunnalla valta asettua lailliselle pohjalle, hyväksyä ehdotus, jos se sisältää sellaista, mikä laillista on ja muuten hyväksyttävää, taikka hyljätä se, jos se sisältää sellaista, joka ei ole laillista eikä hyväksyttävää. Esityksen jättäminen eduskunnalle eroaa siis niistä toimenpiteistä, joista puhutaan hallitusmuotoehdotuksen 25 §:ssä.

Edustaja Danielson-Kalmari on vielä tehnyt yhden minun mielestäni enemmän kuin rohkean väitteen. Hän on sanonut, että laittomien kutsuntain lakkauttaminen osaltaan olisi antanut aihetta siihen anarkismiin ja vallattomuuteen, mikä niin surkuteltavassa määrässä on viime aikoina meidän kansassamme ilmestynyt. Tämän johdosta pyytäisin saada sanotuksi etten lainkaan usko, että laittomain toimenpiteitten lakkauttaminen ja siis laillisuuteen palaaminen olisi antanut aihetta anarkismin ja väkivaltaisuuden ilmauksille tässä maassa. Minä etsin syyt toisaalta. Anarkismilla ymmärretään sitä suuntaa joka kieltää oikeusjärjestyksen sitovan voiman ja jättää itsekunkin indiviidin vapaaseen valtaan seurata oikeusjärjestystä vaiko ei. Luulen, että anarkismin ja väkivaltaisuuden juuret ovat etsittävät kahdelta taholta. Ensiksikin siitä opista, jonka nojalla on väitetty, että virkamies ja yksityinen sorron uhatessa voipi oman harkintansa mukaan päättää, onko lakia noudatettava vaiko ei ja toiseksi siitä opista, jota on tuotu toiselta taholta esille ja jonka nojalla sanotaan, etteivät yhteiskuntalait ole velvottavia, jos ne sotivat jonkun kansanluokan väitettyjä etuja vastaan, vaan että ne ovat mitättömiä. Näistä kahdesta opista, jotka itse asiassa perustuvat aivan samaan näkökantaan, ovat anarkismi ja vallattomuus suoltaneet sukuperänsä.

Täällä on puhuttu viimeisistä mohikaaneista, verrattu perustuslaillisia viimeisiin mohikaaneihin, häviävään indiaaniheimoon. Suurisuisia sanoja on kyllä totuttu tuolta taholta, jolta tuo vertaus on tuotu esille, kuulemaan mutta nuo tullaiset puheet eivät ole ainoastaan suurisanaisia, ne ovat ennenaikaisia. Oikeusjärjestystä, laillisuutta kaipaa jokainen kansalainen. Se on yhtä kallis jokaiselle kansalaiselle, joka tahtoo välttää sortoa kuin ilma, jota hän tarvitsee hengittämiseen. Se puo-

lue, joka kannattaa oikeusjärjestystä ja vaatii että lakia on noudatettava siksi kuin se laillisessa järjestyksessä muutetaan tällainen puolue, joka samalla kannattaa edistystä se ei kuole, se ei ole häviävään indiaaniheimoon verrattava, mutta se elää, se varttuu ja se paisuu. Luulen päinvastoin että sellainen ryhmä joka väittää, etteivät yhteiskuntalait, ole sitovia, vaikk'ei niitä ole laillisessa järjestyksessä lakkutettukaan, jos ne muka sotii tämän tai toisen kansanryhmän etua vastaan, sellainen ryhmä, kutistuu, niin pian kuin kansan oikeudentunto kasvaa ja valistus nousee, kouran kokoiseksi mohikaanijoukoksi.

Ed. af **Ursin:** Herra Danielson-Kalmari moitti minua persoonallisesti siitä, että minä omalla tavallani ja oman vakaumukseni mukaan tulkitsen, mitenkä kansan edustajan tulee edustaa kansaa. Että minä siinä olisin puhunut sosiaalidemokraattisen ryhmän puolesta, en usko. Muuten uskon kyllä, että sosiaalidemokraattisella ryhmällä on sama käsitys kuin minullakin. Hän vetosi, ellen erehdy, Valtiopäiväjärjestyksen 1 §:ään ja sitten johonkin »valaan». Minä en voi tietää, mikä se vala mahtanee olla, voin aavistaa, että se mahdollisesti on se vakuutus, josta puhutaan 23 §:ssä nykyisessä V. J:ssä ja että mahdollisesti herra Danielson-Kalmari kutsuu sitä valaksi sentähden, että häntä sanotaan sen puolueen johtajaksi, joka aina, kun se kääntyy kansan puoleen, ratsastaa uskonnollisella keppihevosella. Ensimäinen pykälä V. J:ssä sanoo nyt, että Suomen Suuriruhtinaanmaan valtiopäiville kokoontunut eduskunta s. t. s. edustajat edustavat Suomen kansaa ja tuo n. s. »vala» sanoo, että minä vakuutan j. n. e. että tulen puolustamaan Suomen kansan oikeutta. Herra Danielson-Kalmari katsoo nyt hyväksi antaa pienen opetuksen minulle valtiotieteessä. Vaikka herra Danielson-Kalmari on sekä *valtio*neuvos että myöskin tahtoo käydä jostakin *valtio*miehestä, niin minä kuitenkin pyydän saada huomauttaa, että tästä asiasta tosiaan on kaksi aivan eri käsitystä. Minä esitin oman käsitykseni, mutta huomautin samalla, että voi olla toinen ja onkin. Herra Danielson-Kalmari ja hänen sivuadjutanttinsa ovat kyllä ottaneet privileegioksi täällä vähä väliin ripittää ja pitää ripityssaarnoja sosialisteille. Onnea eteenpäin! Mutta minä pyydän sanoa suoraan, että herra valtioneuvoksen ja herra vapaaherran ripityssaarnat eivät yhtään imponeeraa ja että me sosialistit emme tästä lähin aijo paljon välittää tämmöisistä suuremmoisista ripityssaarnoista.

Minä pyydän vielä saada käyttää puhevuoroa niiden mustien kuvien johdosta, joita on maalattu sen perusteella, että mahdollisesti se hylkäämisehdotus, jonka minä tein, tulisi

eduskunnassa hyväksytyksi. Minä olen kuitenkin vakuutettu siitä, että idässä jotenkin tarkasti harkitaan, ennenkuin ryhdytään semmoisiin toimenpiteisiin eduskunnan hylkäävän päätöksen johdosta, jotka epäilemättä voisivat viedä kaikkiin niihin selkkauksiin, jotka seuraisivat Bobrikoffin toimenpiteitä.

Ed. **Ahmavaara:** Minä en rupea ed. Danielson-Kalmarin kanssa väittelemään siitä, missä määrin meidän eduskuntaamme voi verrata ulkomaalaisiin eduskuntiin ja meidän hallitusta niiden ministeristöihin. Tiedän vallan hyvin, että meidänkin eduskunnassa on hallituksen jäsenillä oikeus lausua mielipiteensä. Mutta kun kysymys oli nyt siitä, että hallituksen jäsenen olisi pitänyt selittää hallitsijan kannasta eroava kantansa ja ruveta sitä vastaan protesteeraamaan, niin kyllä se oli semmoinen vaatimus, jota en luulisi minkään maan esimerkillä voitavan todistaa; ei minkään maan ministeristö asetu eduskunnassa hallitsijaa vastaan taistelemaan. Se on minusta sopimatonta ja sellaista, jota vastaan voi panna vastalauseen.

Edusmies Nuorteva suvaitsi antaa täällä minulle kovan varoituksen siitä, että olin käyttänyt muka loukkaavaa sanaa eräästä edustajasta. Ihmettelen, että se tuli taholta, jossa alituiseen käytetään mitä loukkaavimpia sanoja, ei ainoastaan yhdestä edustajasta vaan kaikista ei sosiaalisista ryhmistä, siitä kyllä meillä painettu pöytäkirja on todistuksena. Kun lausuin vaan yhdestä edusmiehestä aivan sitä, mikä vastasi hänen esiintymistään, niin tein sen tahallani, sillä en tahtonut syyttää kokonaista ryhmää siitä, mitä yksilö lausui, ja sitä paitsi se sana, jota käytin ei ollut muuta kun aivan oikea mainitun edustajan esiintymiseen katsoen.

Ed. **Huoponen:** En aikonut lainkaan käyttää puheenvuoroa, semminkin kun jo sangen pitkän keskustelun vuoksi aika muutenkin on kulunut myöhäiseksi. Muutamat täällä annetut lausunnot ovat kuitenkin antaneet minulle erityisen aiheen pyytää puheenvuoroa. Tahdon sentähden lausua sanottavani mahdollisimman lyhyesti.

Kun nyt käsittelemme esillä olevaa arm. esitystä, niin on mielestäni lähtökohdaksi asetettava juuri se olotila, joka on tämän aiheuttanut, nim. 1904—05 vuoden maassa vallitseva laittomuuden tila. Jokainen, joka vähänkin muistelee noita aikoja, tietää, kuinka suurta omantunnon tuskaa ja velvollisuuden ristiriitaa Suomen asevelvolliset nuorukaiset, niiden isät, äidit ja läheiset saivat kärsiä siitä, pitikö heidän poikansa olla poissa laittomista kutsunnoista vaiko noudattaa laitonta ase-

velvollisuuskutsua. Kun valtiosäädyt 1904—05 olivat koolla, aikoi hallitus kaikesta huolimatta panna toimeen laittoman asevelvollisuuskutsunnan. Silloin oli valtiosäätyjen kunniakas velvollisuus ryhtyä kaikkiin laillisiin toimenpiteisiin saadakseen tämän laittomuuden vallan murretuksi. Että se siinä onnistui, on jokaiselle tunnettua. Ja kun viesti vieri kautta Suomen että laittomat asevelvollisuuskutsunnat olivat peruutetut, tiedän että lukemattomat vanhemmat vuodattivat ilon ja kiitollisuuden kyyneleitä sen johdosta että tämä velvollisuuksien ristiriita oli loppunut. Kun valtiosäädyt myönsivät 10 miljoonaa, en puolestani kuullut ainoatakaan moitteen sanaa julkisuudessa siitä että valtiosäädyt olisivat laittomasti menetelleet tässä kohden.

Minun mielestäni on kuitenkin tärkeätä tietää, millä kannalla yleensä säätyeduskunnassa oltiin, kun arm. esitys miljoonien myöntämisestä tuli sen käsiteltäväksi. Olen odottanut, että joku saman eduskunnan, esim. talonpoikaissäädyn jäsenistä, jotka olivat silloin mukana, olisi käyttänyt puhevuoroa ja selvittänyt esim. talonpoikaissäädyn kannan ylimalkaan tässä asiassa. Kun se ei ole tapahtunut, ainakaan sen käsityksen mukaan, jonka minä silloin asiasta sain, niin katson siinäkin suhteessa olevani velvollinen käyttämään puhevuoroa. Olen nyt ottanut asiakirjat esille, ja niistä käy selville että asianomainen valiokunta, joka käsitteli tämän miljoonakysymyksen, yhden äänen enemmistöllä päätti ehdottaa varat myönnettäväksi ainoastaan yhdeksi vuodeksi, mutta vähemmistö hyväksyi arm. esityksen että ne myönnettäisiin koko varainhoitokaudeksi, siis kolmeksi vuodeksi. Täällä eräs edustaja on huomauttanut että suomalaisen puolueen jäsenet olivat yksinomaan olleet sillä kaunalla että varat olisivat olleet myönnettävät kolmeksi vuodeksi. Tämän johdosta katson velvollisuudekseni huomauttaa että ainakin talonpoikaissäädyssä oli suuri vähemmistö, joka kuului vanhaan suomalaiseen puolueeseen. Pöytäkirjoista käy kuitenkin selville, että kun asia tuli esille, niin äänestyksessä annettiin 32 ääntä 24 vastaan, jotka annettiin varojen myöntämiseksi koko varainhoitokaudeksi. Tästä käy siis kieltämättömästi selville, että suuri osa nuorsuomalaisen puolueen jäseniä myös otti osaa tähän päätökseen. Samaan tapaan kävi äänestys pappissäädyssäkin.

Minä nyt en tahdo tässä kosketella siihen, miten valiokunnan perustelu on kauttaaltaan tämän koko varainhoitokaudeksi myöntämisen kannalla, ja mitenkä syynä siihen että se ehdotti yhden vuoden esitettäväksi vastauskirjelmässä hallitsijalle oli se että esitys tuli eduskunnalle vasta yhdennellätoista hetkellä. Täällä eräs edustaja on lausunut että silloisen säätyeduskun-

nan jäsenet tuli nenästä vedetyksi. Katson kunniakkaaksi velvollisuudekseni silloisen eduskunnan jäsenenä ja nyt kansan edustajana panna vastalauseeni tällaista herjaavaa arvostelua vastaan. Pyydän huomauttaa edustajalle että hän voi olla elävästi vakuutettu siitä että säätyeduskunnan jäsenet olivat yhtä tietoisia ja itsenäisiä arvostelemaan kuin tämäkin kunnianarvoisa eduskunta. Ei heitä voinut kukaan nenästä vetää, kyllä jokainen oli tietoinen siitä, mitä kansan ja isänmaan etu kulloinkin vaati. Minä siis sekä omasta että toverieni puolesta, jotka ovat ottaneet osaa tähän päätökseen, panen julkisen vastalauseen tällaista herjausta vastaan.

Täällä on eräs edustaja huomauttanut että, jos eduskunta nyt hyväksyisi arm. esityksen, joka lainvastaisesti on esitetty, niin se hyväksyisi laittomuuden periaatteen, sillä kun se tahtoi välttämättömästi myöntää nämä varat, sanoi hän, niin koko eduskunta nyt on ottanut tämän kysymyksen koko laajuudessaan käsittelyn alaiseksi; hän sanoi edelleen että, kun tämä ehdotus on lainvastaisesti esitetty niin se olisi sillä perusteella hylättävä. Tämän johdosta pyydän huomauttaa että samallainen mielipide vallitsi ylimääräisillä valtiopäivillä 1899. Kuten kaikki tiedämme niin asevelvollisuusesitys silloin myös oli syntynyt lainvastaisella tavalla. Silloin osa eduskunnan jäseniä tahtoi että valtiosäädyt panisivat vastalauseen tällaista laittomuutta vastaan ja lähtisivät tiehensä. Enemmistö valtiosäätyjen jäsenistä katsoi kuitenkin velvollisuudekseen, isänmaalliseksi, kunniakkaaksi velvollisuudekseen ottaa asevelvollisuuskysymys koko laajuudessaan käsittelyn alaiseksi, huolimatta siitä että se oli annettu lainvastaisessa järjestyksessä. Minä luulen että ylimääräisten valtiopäiväin menettely silloin sai koko Suomen kansan yksimielisen hyväksymisen osaksensa, ja me olemme siitä vakuutetut että ainakin ylimääräisten valtiopäiväin toiminta tulee kestämään historian tuomion.

Kun ne 30 miljoonaa pyydettiin valtiopäiviltä, oli tämä sama virhe esityksessä kuin silloinkin. Mutta valtiosäädyt eivät hylänneet esitystä sentähden että se oli vastoin perustuslakia annettu, vaan ottivat koko kysymyksen uudestaan esille. Valtiosäädyt käsityksenään lausuivat että Suomen valtiosäädyillä on ehdoton oikeus päättää koko varoista ja kun hallitsija omaksuu tämän periaatteen, niin hän tunnustaa tämän käsityksen oikeaksi. Siitä ei pitäisi olla eri mieliä. Samalla tapaa nytkin — minä olen vakuutettu siitä — kun valiokunta ottaa tämän kysymyksen käsittelyn alaiseksi, se ei millään tavalla voi hyväksyä sitä laittomuuden periaatetta, joka arm. esityksessä esiintyy, vaan perustuslaillisen oikeuden säilyttä-

minen on valiokunnalle, niinkuin meille kaikille, kunniavelvollisuus.

Täällä on eräs puhuja, edustaja, joka asuu samassa läänissä missä minäkin, vakuuttanut että kansan pohjakerrokset yksimielisesti vastustavat näitten varojen myöntämistä. Kun minäkin olen kansan edustaja ja luulen että minäkin tunnen kansan mielipiteitä, niin katson, että rehellinen velvollisuus vaatii minua ilmoittaman, että minä olen tullut aivan päinvastaiseen kokemukseen. Minäkin olen sitä mieltä, että edustajan velvollisuus V. J:n mukaan on harkita oman vakaumuksensa mukaan, mitä kansan ja isänmaan etu kulloinkin vaatii, mutta kansanvaltaisen edustajan velvollisuuksiin kuuluu myöskin ottaa selkoa, mikä käsityskanta vallitsee valitsijamiespiireissä. Minä olen aina neuvotellut valitsijamiesteni kanssa sekä ennen että nyt, ja kun tämä äärettömän arkaluontoinen ja tärkeä asia vaatii, että edustaja on vuorovaikutuksessa valitsijainsa kanssa, katsoin minäkin velvollisuudekseni kuulustella valitsijaini mielipiteitä. Aivan yhtä suuri väkijoukko kuin minkä tämän eduskunnan jäsenistö muodostaa, oli saapunut tähän tilaisuuteen. Siinä käytettiin yli puolisataa puheenvuoroa ja ainoastaan kaksi oli jyrkästi vastaan, kaikki muut olivat sitä mieltä, että nämä pyydetyt varat oli myönnettävä. Mutta ne olivat myönnettävät sillä ehdolla, että päästään kerrankin selville vesille tässä suhteessa, että arm. esitys asevelvollisuusasian perustuslainmukaisesta järjestämisestä kansan eduskunnalle annetaan. Minä olen iloinen siitä, että tämä suuri valitsijamiesten joukko on samalla kannalla kuin minäkin. Minä nimittäin — eduskunnan pöytäkirjasta tämä käypi selville — kuulun niihin, jotka silloin jo katsoivat velvollisuudekseen myöntää varat koko varainhoitokaudeksi. Kun kerran periaatteessa voidaan myöntää yhdeksi vuodeksi, niin katson, että ne voidaan myöntää myös kolmeksi vuodeksi, että hallitsijalle jää aikaa järjestää asevelvollisuusasia perustuslaillisessa järjestyksessä. Minä olen siis aivan samalla kannalla nyt niinkuin silloinkin.

Tätä vastaan huomautetaan, että vastaisuudessa voidaan esittää sama vaatimus. Mutta kyllä minä luulen, että jokaisen pitäisi olla tietoisuudessa siitä, että jos Suomen eduskunta tekee semmoisen päätöksen, että tämä on viimeinen loppusuoritus, se myöskin on pysyväinen. Suomalaisen sanoihin täytyy luottaa. »Sanasta miestä» on sananlasku, joka on meille kaikille tunnettu. Minä olen vakuutettu siitä, että jos uusi vaatimus tulee, eduskunta on sen yksimielisesti hylkäävä, ja jos sitten vastarintaan, taisteluun meidän täytyy ryhtyä, niin kyllä pyydän vakuuttaa sille edustajalle, joka

epäili, ettemme olisi valmiit uuteen taisteluun, että kyllä minäkin puolestani asetun taistelijain riveihin. Minä olen vakuutettu siitä, että me vältämme historian ja sivistyneen maailman tuomion, kun Suomen kansa täyttää sen moraalisen sitoumuksen, jonka Suomen kansan eduskunta säätyeduskunnan aikana teki. Mutta jos uudet vaatimukset esitetään, silloin on Suomen kansan eduskunta yksimielisesti kieltävä. Sillä Suomen kansan, Suomen valtion perusvelvollisuuksiin ja oikeuksiin kuuluu, että sillä on oma sotalaitos.

Ehdotan siis puolestani, että valiokunta, kun se harkitsee tätä asiaa, ottaa tämänkin näkökohdan huomioon.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Saattaa ehkä olla syytä joskus vähän valaista, missä määrin hra Castrénin, sanoisinko, jutut, pitävät yhtä todellisuuden kanssa. Mainitsen vaan yhden esimerkin. Hän kertoi täällä minun väittäneeni, että anarkismi meidän maassamme on syntynyt siitä että laittomien kutsuntojen ei sallittu jatkua, vaan että ne keskeytettiin, ja sitten hän lähti todistamaan, kuinka juuri laittomuus johtaa anarkismiin. Jokainen, joka kuuli, mitä minä sanoin, tietää minun sanoneeni, että kutsuntojen täydellinen lakkauttaminen on puolestansa, ei yksinomaisesti, vaikuttanut anarkismin leviämiseen. Se seikka siis, että ei laillisella tavalla saatu meidän maassamme kutsuntoja jatkamaan.

Hra Huoponen on käsittänyt täällä tehdyt lausunnot väärin, kun hän sanoi täällä väitetyn, että vanha suomalainen puolue yksinänsä olisi 1905 valtiopäivillä puolustanut näiden miljoonien myöntämistä kolmeksi vuodeksi. Kyllä on ollut tunnettu, että sekä pappis- että talonpoikaissäädyssä useat nuorsuomalaiset edustajat olivat samalla kannalla.

Ed. **Turkia:** Minä olen kaiken keskustelun ajan ihmeekseni seurannut sitä keveyttä, jolla meidän juristimme ovat syrjäyttäneet koko sen puolen kysymystä, onko ja missä määrin tämä kysymys perustuslain mukainen, ja onko se edes nimeksi kansan oikeudentunnetta vastaava. Usein, monissa pikkukysymyksissä ovat meidän juristimme täällä esittäneet vanhoja satavuotisia lakipykäliä, on tuotu Kustaa III:n aikuisia lakipykäliä esille, joilla on koetettu todistaa asia joko vääräksi tai oikeaksi. Minä olisin toivonut että lakimiehet olisivat selittäneet, miten tämä kysymys voidaan sovelluttaa esim. Valtiomuodon 50 §:ään. Siellä sanotaan, että valtion varat ovat käytettävät maan hyötyä ja parasta silmällä pi-

täen. Sellainen ajatus löytyy mainitussa pykälässä ja sitä ajatusta tukevat V. J:n §§ 28, 43 ja 63. Jos nyt meidän täällä olevat lakimiehet ovat sitä mielipidettä, että Venäjän virkavaltaisen hallituksen tukemiseksi myönnetyt 20 miljoonaa ovat maallemme hyödyksi ja paraaksi, niin kyllä todellakin silloin lakien tulkitsemistapa menee kovin pitkälle. Tämä olisi ollut lakimiesten tehtävä, mutta niinkuin sanoin, olen ihmetellyt, että on syrjäytetty noin tärkeä puoli asiasta.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Turkia:** Muuten pyytäisin erittäin alleviivata ed. Danielson-Kalmarin sanat, jotka sisälsivät sen, että Suomen kansan kunniavelkana on suorittaa nuo kyseessä olevat miljoonat. Jos ed. Danielson-Kalmari olisi sanonut, että sen ryhmän tai puolueen kunnia-asiana, johon hän kuuluu, on palvella Venäjän virkavaltaista hallitusta, että sen kunnia asiana on koettaa tukea ja pitää pystyssä sitä, niin minä olisin sivuuttanut tuon, vaan miksikä vedetään koko kansa tähän? Minä uskallan vakuuttaa, että se kansanluokka, johon minä kuulun, tulee pitämään häpeällisenä tekona, jos eduskunta myöntää nuo miljoonat. Se ei pidä sitä kunniavelkana, mutta häpeänä koko kansalle ja tälle eduskunnalle. Minä olen kerran ennen jo huomauttanut tässä eduskunnassa, että käsitteet kunniasta saattavat hyvin suuressa määrin erota. Siitä on tässäkin taas uusi todistus. Se ryhmä, johon minä kuulun, pitää kunnia-asianaan vapauden, edistyksen, kansanvaltaisuuden ja kaikkien sellaisten hyvien asioitten edistämisen. Mutta näyttää, että se ryhmä, johonka ed. Danielson-Kalmari kuuluu, pitää kunniavelkana, kunnia-asiana näitten vastustamisen. Sillä todistettavasti voidaan tuoda esille, että Venäjän hallitus tähän asti on kaikilla keinoin taistellut vapauden, kansanvaltaisuuden ja kaiken hyvän ja jalon polkemiseksi, ja jos pidetään kunnia-asiana tuollaisen vanhoillisen hallituksen tukemista, jos pidetään sille varojen myöntämistä kunniavelkana, niin silloin ollaan apuna mainituiden aatteiden ja asioiden polkemisessa. Tämä osoittaa, että kunniakäsitteissä on tavattoman suuri ero.

Ed. **Mäkelin:** Täällä on meidän porvaristomme tänä iltana aivan yksimielisesti tunnustanut sen tosiasian että asema on erittäin vakava ja erittäin sotkuinen. Minäkin yhdyn siihen. Samalla he ovat hakeneet syntipukkia, yksi puolue toisensa perästä on syyttänyt toistaan. Olkoon sen asian kanssa miten hyvänsä, olkoon syyllinen kuka tahansa, se

on kuitenkin varma että asema on vakava ja asia on sotkuinen ja yhä sotkuisemmaksi meidän porvaristomme sitä vielä haluaisivat. Samalla kun he hakevat syntipukkia, samalla he johdonmukaisesti osottavat olevansa taipuvaiset tekemään uutta syntiä. Tosiaankin, jos nuo pyydetyt varat myönnetään, muuttuu asema paljon sotkuisemmaksi, paitsi sitä että tulevat kansan oikeuskäsitteet horjuutetuiksi, niin saapi meidän uusi eduskuntamme sen leiman että se on taipuvainen palvelemaan Venäjän taantumuksellista hallitusta. Ja jos kerran kansan oikeuskäsitteet horjuutetaan, niin on se, Jonas Castrénin luvalla sanoen, anarkismia. Jos kansan oikeuskäsitteet eksytetään siitä mikä on laillista, mikä laitonta — eikä itse meidän valpas lainvartiamme Jonas Castrén ole väittänyt sitä että myöntäminen olisi laillinen — niin älkää siis hyvät herrat, saarnatko kansalle laittomuutta sentähden että eduskunta hyväksyisi nuo varat ja vielä koittaisi kansalle vakuuttaa että kaikki on käynyt laillisessa järjestyksessä. Siitä kasvaa anarkia. Kuitenkin, vaikka tiedän että porvarillinen ryhmä on erittäin taipuvainen myöntämään, ovat minun valitsijani vapauttaneet minut sitä pahaa tekemästä; he ovat kaikissa kokouksissa, useimmissa jyrkästi, asettuneet kielteiselle kannalle varojen myöntämisen suhteen. Ja uskon kaikesta vakuutuksesta huolimatta että useimpien edustajain valitsijat ovat tosiaankin samalla kannalla että maalle tapahtuu vääryys, jos nuo varat myönnetään. Ed. Danielson-Kalmari täällä kyllä huomautti että heidän ryhmällään on ollut jonkunmoinen pienempi edustajakokous ja että he ovat saaneet yksimielisen valtuutuksen. Mutta ainakin se puolue, joka on minut valinnut, on kielteisellä kannalla asiassa. Senpätähden toivoisin että valiokunnan ponsi asiassa tulisi kuulumaan lyhykäisesti että »ei».

Päätös:

Arm. esitys n:o 26 lähetettiin **valtiovarainvaliokuntaan,** jonka oli pyydettävä perustuslakivaliokunnalta lausuntoa, mikäli asia koskee perustuslakia.

Esitettiin pöydällä ollut **suuren valiokunnan mietintö n:o 1** arm. esityksen n:o 4 johdosta **oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.**

Puheenvuoroa käyttäen lausui:

Ed. **Nuorteva:** Lakivaliokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen perusteella pyytäisin ehdottaa että eduskunta palauttaisi asian lakivaliokuntaan sellaisen muutoksen tekemistä varten että varaton syytetty kuten syyttäjäkin saisi yhteiskunnan kustannuksella asettaa asiamiehen etujaan valvomaan.

Ed. **Suomalainen** kannatti ed. Nuortevan tekemää ehdotusta yhtyen valiokunnan vähemmistön mietintöön liittämään vastalauseeseen.

Ed. **Söderholm:** För min del hemställer jag att stora utskottets förslag måtte godkännas.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy suuren valiokunnan käsillä olevan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Nuortevan asiassa tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten suuren valiokunnan **mietintö** oli **hyväksytty** ja asian **toinen käsittely** julistettiin päättyneeksi.

Esitettiin ja keskustelutta **hyväksyttiin valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1 Postisäästöpankin tilasta ja hoidosta** vuosina 1904 ja 1905 annetun kertomuksen johdosta.

Esitettiin pöydällä ollut **anomusvaliokunnan mietintö n:o 1** eduskunnalle jätettyjen anomusehdotusten johdosta **50,000 markan suuruisen määrärahan myöntämisestä suomenkielisen kirjallisuuden kartuttamiseksi,**

ja aiheutti se seuraavan

keskustelun:

Ed. **Kairamo:** Kun olen lukenut niitä voimakkaita, meheviä, ja | kuitenkin asiallisia anomusehdotuksia, joilla tämä asia on eduskunnassa viritetty, ja kun senjälkeen olen tutustunut nyt esillä olevaan valiokunnanmietintöön, olen tuntenut jotenkin samaa, kuin jos kirkkaitten, tuoksuavien hedelmien jälkeen minulle olisi syötetty jonkinlaista puoleksikeitettyä raakelokompottia. Tässä mietinnössä on tosin uutta ja on myöskin hyvää. Mutta minusta pitää paikkansa se, että mikä siinä on uutta, se ei ole hyvää, ja mikä on hyvää, se ei taas ole uutta. Minä valitan, ettei ole paremmin voitu ottaa varteen eduskunnan työjärjestyksen määräystä, että mietintö on tehtävä tähän mahdollisimman lyhyt. Ymmärtääkseni se, mikä mietinnössä on asiallisesti uutta, olisi mahtunut paljoa lyhempään esitykseen. — Koska mietinnön ponnet ovat laaditut siihen muotoon, että ne edellyttävät näitten varojen käyttämisessä noudatettavaksi mietinnön perusteluita, täytyy niihin kajota, sillä puolestani en voi asettua valiokunnan kannalle.

Tahdon ensiksikin huomauttaa, että mietinnössä on eräs seikka, jota ei ollenkaan ole anomuehdotuksissa esitetty, eikä myöskään mietinnössä mitenkään perusteltu. Ehdotetaan nim., että näistä varoista myöskin voitaisiin myöntää matkarahoja. Vaikkapa kukaties joskus saattaa tulla semmoisia tapauksia, että katsotaan edulliseksi käyttää näitä varoja myöskin maan ulkopuolelle, niin en tahtoisi kuitenkaan eduskuntaa nimenomaan määräämään, että näistä varoista olisi säännöllisesti matkarahoja myönnettävä. Sehän ei ole ollut anomuksentekijäin tarkoituskaan.

Toiseksi on minusta vähemmin onnistunutta tai suorastaan asialle haitallista, että on ehdotettu niin paljon yksityisseikkoja, että on koetettu vahvistaa erityinen suunnitelma näitten varojen käyttämiselle. Mietinnössä luetellaan koko joukko eri tarpeita, jotka valiokunnan mielestä ennen kaikkea olisivat otettavat huomioon. Näitten tarpeitten joukossa mainitaan ensimmäisenä kaunokirjallisuus. Minä puolestani luulen, että tuotanto juuri tällä alalla yleisesti katsotaan jotakuinkin tyydyttävän ainakin kaikkein kipeimpiä tarpeita. Sitä vastoin on jätetty niinkin tärkeä ala kuin lakitiede luettelosta pois. Jos kerran ryhtyy tämmöistä luetteloa laatimaan, voi tietysti helposti syntyä sarja hyvinkin paljon eroavia mielipiteitä ja helposti tapahtuu, että siitä tehtävästä

tuskin kunnolla suoriudumme tässä eduskunnassa. Luulen myöskin, että on kokonaan aiheetonta sitoa näitten varojen käyttäjää tämmöisellä suunitelmalla.

Sitä paitsi on ehdotettu, että eduskunta valitsisi erityisiä luottamusmiehiä yhdessä neuvoin kirjallisuusseuran hankkimien asiantuntijain kanssa valvomaan varain käyttämistä. Asetun tässä kokonaan vastalauseen kannalle. On selvä että, jos eduskunta kerran määräisi tämmöisiä luottamusmiehiä, niin heillä joko on määräämisvalta varain suhteen taikka heillä ei ole tämmöistä määräämisvaltaa. Edellisessä tapauksessä minun ymmärtääkseni he kokonaan tärvelisivät asian, sillä pahasti täytyy pelätä, että kirjallisuusseuralle kävisi jotenkin vaikeaksi saada päteviä voimia kysymyksessä olevaan luottamustoimeen, jos henkilöt, jotka siihen pyydetään, toimisivat tämmöisen eduskunnan asettaman toimikunnan käskyn alaisina. Jos taas näillä edustajilla ei ole ratkaisevaa määräämisvaltaa, niin he eivät myöskään jaksa täyttää sitä tehtävää, jota varten heidät nyt ehdotetaan.

Siinä on toinenkin vaikeus. Mietinnössä sanotaan, että näitten edustajain tarkoitus olisi valvoa, että varat tulisivat käytetyiksi eduskunnassa vallalla olevan käsityksen mukaisesti.» Minä suuresti epäilen, onko yhtäkään edustajaa, joka tietää, mikä käsitys eduskunnassa on vallalla suomalaisen kirjallisuuden kartuttamisen suhteen ja onko ylimalkaan mitään semmoista mielipidettä olemassa, josta saattaisi sanoa, että se on eduskunnassa vallalla. Pyytäisin vastustaa tätä toimenpidettä ja johdonmukaisesti tarpeettomana vastustaa myöskin erityisen selonteon antamista eduskunnalle. Jos nämä varat kirjallisuuden seuralle myönnetään, niin ei ole minkäänlaista epäilystä siitä ettei Suomalaisen kirjallisuuden seura niistä tekisi täydellisesti ja seikkaperäisesti julkisuudessa selkoa, niinkuin se aina on tehnyt selkoa kaikista sen huostaan uskotuista varoista. Pääasia minusta on se, että semmoinen selonteko on olemassa ja että se on julkinen, niin että eduskunnalla on tilaisuus sitä tarkastaa, ja mikäli se katsoo syytä olevan, ryhtyä tarkoituksen mukaisiin toimenpiteisiin sen johdosta. Mutta mitään asiallista hyötyä tuskin on odotettavissa siitä, että erityinen selonteko juuri näistä varoista lähetetään eduskunnalle. Meidän on aivan mahdotonta — se on ainakin minun vakaumukseni — täältä ruveta seikkaperäisesti ohjaamaan niitä toimenpiteitä, joista nyt on kysymys. Siihen eduskunta ei kykene. Ei ole eduskunnan asia ruveta kilpailemaan semmoisten seurojen ja yhdistysten, esim. Kotikielen seuran, Vanamo-yhdistyksen ja

muiden sellaisten seurojen kanssa, joiden tehtäviin tämä tosiaan kuuluu.

Olisi kenties sopinut odottaa, että valiokunta olisi koettanut lähemmin määritellä sen toimikunnan kokoonpanoa, jonka huostaan puheena olevien varojen hoito on aijottu jätettäväksi. Mutta koska näin ei ole tapahtunut, niin en puolestani katsoisi tätä miksikään erityiseksi puutteellisuudeksi, sillä tämäkin seikka voidaan luullakseni huoleti jättää Suomalaisen Kirjallisuudenseuran asiaksi, semminkin kun seura jo on tätä asiaa käsitellyt ja tullut siihen vakaumukseen, että sellainen toimikunta on tarpeellinen. Minä luulen varmasti, että Kirjallisuuden Seura aivan hyvin kykenee tätäkin asiaa tyydyttävällä tavalla järjestämään.

Myöskään en katso sopivaksi, että eduskunta rupeaa alamaisesti anomaan, että näitä varoja myönnettäisiin määräajaksi, aivan niinkuin joku tieteellinen seura tai yksityinen yhdistys tavallisesti tekee. Eduskunta lienee yksimielisesti tullut siihen käsitykseen että nämä varat ovat tarpeen vaatimat, ja jos hallitus on tässä asiassa samaa mieltä kuin eduskunta, niin ne tietysti myönnetään juuri määräajaksi, kentiesi kolmeksi, kentiesi viideksi vuodeksi, mutta kuitenkin määräajaksi. Jos eduskunnan anomuksessa nimenomaan puhutaan ainoastaan määräajaksi myönnettävistä varoista, niin seuraus on, että eduskunnan asia on huolehtia niiden uudistamista. Tämä on minusta tarpeetonta. Minusta riittää, että tämä tarve konstateerataan; olkoon sillä seuralla, joka nämä rahat saapi, asiana pitää huolta siitä että varat uudistetaan silloin kun aika on ummessa. Olkoon myöskin hallituksen asiana tässä tapauksessa niinkuin muutenkin, asettaa näiden varojen suhteen sellaisia ehtoja, joihin eduskunnassa tapahtunut selvitys kentiesi antaa aihetta tahi jotka muuten mahdollisesti katsotaan tarpeellisiksi. Eduskunnan asia ei ymmärtääkseni ole tässä säätää kaikenlaisia pikkumaisia ehtoja ja määräyksiä. Eduskunnan asia on puuttua asiaan siinä tapauksessa, että varoja ei käytetä tavalla, jota eduskunta hyväksyy. Jos tämmöinen tapaus esiintyy, silloin tietysti on huomautus tehtävä sillä tavalla, sillä voimalla, että se ehdottomasti otetaan varteen.

Tällä perustelulla pyytäisin puolestani ehdottaa, että eduskunta tekisi alamaisen anomuksen siitä että yleisistä varoista myönnettäisiin 50 tuhannen suuruinen vuotuinen määräraha suomenkielisen kirjallisuuden korottamiseksi sekä alkuperäisillä teoksilla että käännöksillä ja että varat jätettäisiin Suomalaiselle Kirjallisuudenseuralle hoidettaviksi ja käytettäviksi.

Tämä ponsi on asiallisesti täydessä sopusoinnussa niiden ponsien kanssa, jotka ed. Setälä y. m. ovat eduskunnalle jättäneet.

Ed. **Ingman, Lauri:** Minäkin olen kiinnittänyt huomiota niihin luetteloihin, jotka löytyvät mietinnön sivuilla 2 ja 6 kirjallisuuden aloista, joissa on olemassa pahimmat puutteet ja jotka siis kipeimmin kaipaavat avustusta. On mielestäni ilmeistä, että nämä luettelot ovat aivan epätäydellisiä, ylimalkaisia ja mielivaltaisesti tehtyjä. Niinkuin edellinen puhuja huomautti, on erittäin tärkeitä tiedonhaaroja, joihin nähden suomalaisessa kirjallisuudessa on suuria aukkoja, mutta joita tässä ei ensinkään mainita. Luulen että, jos nämä luettelot jäävät motiveeraukseen, ne tulevat huomattavassa määrässä sitomaan sen toimikunnan toimintavapautta. joka joutuu kyseessä olevia rahoja hoitamaan, jos ne myönnetään. Voidaan nimittäin aina vedota siihen, että eduskunta on avustuksen tarpeessa olevina ensi kädessä maininnut mietinnössä luetellut tiedonhaarat, ja voidaan siis, kun varat eivät kaikille riitä, sanoa että ne, jotka tässä eivät ole mainitut, tulevat kysymykseen vasta sitte kun tässä mainittujen tiedonhaarojen tarpeet ovat tyydytetyt. Siitä olisi asian menestymiselle suuressa määrässä haittaa. Sentähden pyytäisin ehdottaa, että tätä koskevat lauseet sivuilla 2 ja 6 poistetaan mietinnöstä. Sivulta 2 olisi poistettava kolme lausetta alkaen sanoista: »Niinpä on syytä erikoisesti huomauttaa» j. n. e. ja sivulta 6 se lause, joka alkaa: »Kun ajattelee mitkä kirjallisuudenhaarat avustusta kaipaavat» j. n. e.

Sen ohessa pyydän kannattaa sitä ehdotusta, jonka edustaja Kairamo täällä teki. Minäkin arvelen, että jos eduskunta osoittaa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle sen luottamuksen, että anoo varoja sille myönnettäväksi, niin osoittakoon silloin myös sen luottamuksen, että jättää Kirjallisuusseuran päätettäväksi, millä tavalla nämä varat ovat käytettävät — ilman että eduskunta asettaa erikoisia tarkastusmiehiä ja ilman että Kirjallisuudenseuran tarvitsee tehdä näistä varoista toisella tavalla tiliä kuin muustakaan valtion avustuksesta, minkä tämä seura saa.

Ed. **Nuorteva:** Koska minä anomusvaliokunnassa olen myötävaikuttanut esillä olevan mietinnön sekä sen ponsien aikaansaamiseen, katson tarpeelliseksi tehdä muutamia huomautuksia viimeisten lausuntojen johdosta. Mitä tämän mietinnön pituuteen tulee, niin kyllä on totta, että se sietäisi paljonkin lyhentämistä ja voin lohdutukseksi sanoa, että sitä

jo anomusvaliokunnassa parannettiin, vaikka kyllä sitä olisi voinut parantaa vielä enemmänkin.

Mitä itse asiaan tulee, minä olen päinvastaista mielipidettä kuin ed. Kairamo. Kun eduskunta myöntää varoja niin tärkeään tarpeeseen kuin kirjallisuuden avustamiseen, sillä täytyy myös olla jonkunlaisia takeita siitä, että rahat käytetään tavalla, joka vastaa niitä edellytyksiä, joilla näitä rahoja myönnetään. Jokainen tietää, kuinka suuressa määrässä kirjallisuus vaikuttaa kansan mielipiteeseen, katsantokantaan j. n. e. Jos kirjallisuuden alalla tahdotaan erityisesti edustaa sitä tai tätä ajatussuuntaa, sillä voidaan paljo vaikuttaa puoleen ja toiseen. Ja että juuri kirjallisuutta hyvinkin paljo käytetään erilaisiin tarkoituksiin, se on tunnettu seikka. Tämän johdosta minusta on aivan välttämätöntä, että eduskunta ensinnäkin saa joitakin takeita siitä, että sen myöntämät rahat käytetään tavalla sellaisella, joka tekee mahdolliseksi sen, että eduskunnassa ja siis kansan keskuudessa yleensä vallitsevat mielipiteet tulevat varteen otetuiksi silloin kun päätetään, minkälaista kirjallisuutta näillä rahoilla kustannetaan.

Olen myös sitä mieltä, että on hyvin tarpeellista mietinnössä mainita ne erilaiset tieteen haarat, jotka olisivat avustuksen tarpeessa. Mitä niihin luetteloihin tulee, jotka ovat tässä mietinnössä, niin kyllä niiden johdosta voidaan tehdä huomautuksia, mitä niitten järjestykseen tulee. Täällä näkyy todellakin kaunokirjallisuus mainittuna ensimmäisenä, vaikka sille olisi voitu antaa vaatimattomampikin paikka. Mutta minusta se on vähäpätöinen seikka. Pääasia on, että mainitaan ne eri tiedonhaarat, jotka ovat avustuksen tarpeessa.

Tärkeintä tässä asiassa on kuitenkin se, millä tavalla eduskunta voisi valvoa sitä, että näitä rahoja oikein käytetään. Kyllä valiokunnassa harkittiin tätä seikkaa puolelta niinkuin toiseltakin. Siellä oli ehdotettu vieläkin jyrkempiä toimenpiteitä tämän tarkoitusperän saavuttamiseksi, nim. että tuo toimikunta, joka yhdessä Kirjallisuudenseuran ja muitten tieteellisten seurojen asettaman komitean kanssa määräisi näitten rahojen käyttämisen, olisi vieläkin suurempi. Välitysehtona hyväksyttiin sitte, että eduskunta valitsisi neljä jäsentä, ja tämä tehtiin siitä nimenomaisesta syystä, että useat edustajat eivät voineet millään tavalla pitää niin varmana asiana sitä, että jos nuo varat annetaan Kirjallisuudenseuralle, eduskunta voisi ilman muuta luottaa siihen, että Kirjallisuudenseura käyttää niitä tavalla sellaisella, joka vastaa ajan vaatimuksia. Valiokunnassa nimenomaan tuotiin esille se ajatus, että Kirjallisuudenseura on tässä suhteessa asetettava

jonkinlaisen kontrollin alaiseksi. Kyllähän meillä jo on kokemusta siitä, minkälaista kirjallisuutta Kirjallisuudenseura on kustantanut. Hyvin vähän on se kustantanut kirjallisuutta sellaista, joka olisi esiintuonut ja edistänyt vapaamielisiä aatteita ja toiminut esim. meidän hyvin niukan sosiologisen kirjallisuuden kartuttamiseksi. Hyvin vähän on Kirjallisuudenseura ottanut huomioon niitä eri virtauksia, jotka vallitsevat niin tieteellisen kuin taiteellisen kirjallisuuden alalla. Jokainen tietää että Kirjallisuudenseura on edustanut hyvinkin vanhoillista suuntaa, ja meillä ei ole minkäänlaisia takeita siitä, että se vastaisuudessa tulisi olemaan vapaamielisempi. Se oli juuri tämä nimenomainen epäilys, jonka ainakin minä — en voi tätä sanoa muitten jäsenten puolesta kuin niiden, jotka kuuluvat samaan puolueryhmään kuin minä — tahdoin saada sanotuksi, koska täällä tahdotaan nimenomaan vaatia, että Kirjallisuudenseura yksin näistä varoista päättäisi. Tietysti ehdotetut neljä jäsentä eivät millään tavalla voi ratkaisevasti vaikuttaa siihen, minkälaista kirjallisuutta kustannetaan, mutta heidän neuvoillaan ja mielipiteillään olisi kuitenkin jonkimmoinen pakottava valta. Se toimikunta, jonka tehtävänä olisi käyttää näitä varoja, ei suinkaan voisi olla huomioonottamatta niitä mielipiteitä, joita nämä henkilöt esiin toisivat. Olen vakuutettu siitä, että ainakin jonkun verran enemmän tasapuolisuutta tällä tavalla saataisiin aikaan. Tällainen menettely ei muuten periaatteellisestikaan ole outo. Onhan meillä olemassa n. s. Antellin komitea, johon eduskunnan puolelta on valittu jäseniä, jotka valvovat näitten taiteellisten kokoelmien kartuttamista j. n. e. Nyt ehdotettu komitea olisi luonteeltaan samanlainen, vaikkapa sen tehtävä olisi tietysti suuressa määrässä toisenlainen.

Mitä ed. Ingmanin pyyntöön tulee, että perusteluista kokonaan otettaisiin pois viittaukset siihen, minkälaista kirjallisuutta olisi etupäässä hankittava, niin minä en voi siihen millään tavalla yhtyä. Minusta eduskunta ei voi muuten kuin juuri mietintönsä kautta esiintuoda niitä puutteita, jotka ovat vallalla. Minä olen siis sitä mieltä että, vaikkapa myönnän että mietintö voisi olla paljon lyhyempi ja lausunnot siellä ehkä sattuvammin sanotut j. n. e., se ajatussuunta, joka ilmenee tässä mietinnössä, kuitenkin olisi hyväksyttävä. Ehdotan sen vuoksi, että esillä oleva mietintö ja sen ponsi hyväksyttäisiin tällaisenaan.

Ed. **Gripenberg:** Samalla kuin pyydän saada kannattaa mietintöön liitettyä vastalausetta pyytäisin saada esiintuoda pari huomautusta mietintöä vastaan. Mietinnössä sanotaan,

että valiokunnan mielestä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralla on »mahdollisimman suuret edellytykset varojen tarkoituksen mukaiseen ja oikeaan käyttämiseen. Sehän lukee piiriinsä runsaan määrän henkilöitä, joilla on sekä kykyä että harrastusta tässä esilletuleviin kysymyksiin. Niinikään se omistaa pitkäaikaisen kokemuksen tällä alalla ja on seuran tähänastinen toiminta takeena siitä, että varat voidaan uskoa sen käytettäviksi. Lisäksi on otettava huomioon sekin etu, että tässä on valmiina jo toimessa oleva yhdistys, jota ei ole tarvis ensin ruveta järjestämään, vaan joka viipymättä, kun varat on päätetty myöntää, voi ryhtyä niitä käyttämään tarkoitukseensa». Lisäksi sanotaan vielä, että seura voi myöskin kutsua avuksensa lisävoimia nimenomaan tässä puheenaolevaa toimintaa varten. Kuitenkin tahtoo valiokunnan enemmistö ehdottaa, että eduskunta valitsisi siihen toimikuntaan, jonka Suomalaisen Kirjallisuuden Seura yhdessä muiden seurojen kanssa asettaa, neljä jäsentä. Miksi? Siitä syystä, jotta eivät »yksipuoliset näkökohdat pääsisi siinä vallitseviksi, vaan että varat tulisi käytetyksi eduskunnassa vallalla olevan käsityksen mukaisesti». Valiokunnan enemmistö pelkää siis yksipuolisuutta, mutta se tahtoo panna toisen yksipuolisuuden tämän peljätyn yksipuolisuuden sijaan. Tässä ei voi olla kysymys vallalla olevasta kirjallisesta mielipiteestä eduskunnassa, sillä sehän olisi mahdotonta. Tällä voidaan tarkoittaa ainoastaan eduskunnassa vallalla olevan puolueen valtiollista ja sosiaalista käsitystä. Mutta löytyyköhän ainoatakaan maata, jonka kirjallisuus olisi jonkun arvoinen, jossa tällä tavalla tahdotaan ikäänkuin tyrkyttää valtiollisia puoluenäkökohtia kirjallisuuteen. Eikö päinvastoin kaikkialla niissä maissa, joiden kirjallisuus todellakin on kehittynyt, vapautta tässä suhteessa pidetä kirjallisuuden terveellisen kehityksen ensimmäisenä ehtona? Minä puolestani juuri sen vuoksi, että mietinnössä niin selvästi lausutaan, mitä tarkoitusta varten tämä lisäys, tämä ehto on tehty, tahtoisin jyrkästi sitä vastustaa. Tahtoisin etupäässä tulevien sukupolvien ja nuorison tähden pitää kiinni siitä periaatteesta, että kirjallisuuden kuten taiteenkin, pitäisi olla ala, johon meillä ei ole oikeutta sekoittaa puoluenäkökohtia.

Lopuksi, vaikka olenkin ensikertalainen näillä valtiopäivillä, rohkenen kuitenkin lausua sen toivomuksen, että tämä olisi ensimmäinen ja viimeinen mietintö, joka jätetään eduskunnalle muodollisessa suhteessa niin huonosti kokoonpantuna. Tahdon ainoastaan huomauttaa sivusta 6, jossa viisi lausetta peräkkäin alkaa sanalla »kun»: »Kun kysymyksessä olevia varoja» »ja kun siitä jaettaisiin», »Kun sitten muis-

tamme», »Kun ajattelemme», »Kun sitten tulee» j. n. e. Sitähän jo voi korrehtuurissa vaikkapa viimeisenä hetkenä korjata.

Ed. **Setälä**: Pyydän ensinnäkin saada lausua iloni siitä, että valiokunta niin yksimielisesti on puoltanut tätä pyydettyä melkoista apurahaa, että se ilman mielipiteen eroavaisuutta on myöntänyt suomalaisen kirjallisuuden kaipaavan tätä kannatusta. Tästä ei tarvitse siis sen enempää puhua. Minä pyysin puhevuoroa ainoastaan myöskin puolestani lausuakseni epäilyksiä noiden neljän valtuutetun valitsemista vastaan. Tämäntapainen ennakkopäätös voisi nimittäin johtaa omituiseen menettelyyn muissakin tapauksissa. Samanmukaisesti voisi vaatia, että eduskunnan pitäisi valita muutamia edustajia esim. Ratttiuden Ystävien toimikuntaan tai Kansanvalistusseuran johtokuntaan, tai valvomaan kansanopistoapurahojen käyttämistä kansanopistojen hyväksi j. n. e., yleensä, milloin apurahoja myönnetään eri yhdyskuntien edustamiin tarkoituksiin. Minusta ei esiintuotu esimerkki Antellin delegatsionista ole vertaukseksi oikein sopiva, sillä Antellin valtuuskuntahan syntyi sen aivan erityisen asianhaaran johdosta, että oli tehty lahjoitus nimenomaan Suomen kansalle, lahjoitus, jota ei voida muulla tavalla hoitaa, kuin että Suomen kansa edustajiensa kautta asettaa hoitokunnan. Mutta nyt ehdotettujen neljän eduskunnan valitseman valtuutetun asema tulisi olemaankin toisenlainen kuin Antellin delegatsionin. Heillä ei tehdyn ehdotuksen mukaan kaiketikaan olisi mitään suurempaa päätäntövaltaa kuin muillakaan aiotun toimikunnan jäsenillä, ja näin ollen he eivät voisi aivan paljon vaikuttaa sen asian hyväksi, jota on tarkoitettu. En tietysti luule, että näiden neljän valtuutetun osanotto toimikuntaan missään suhteessa myöskään olisi vaarallinen, epäilemättä ei se mitään haittaakaan tuottaisi. Ja jos se todellakin voisi lisätä eduskunnan luottamusta puheenalaisten varojen käyttämiseen, niin olkoon kernaasti menneeksi! Mutta eiköhän tätä samaa tarkoitusta voida saavuttaa sillä, että on se uhka olemassa, että eduskunnalla on tilaisuus ensi kerralla kieltää tämä apuraha, jos sitä on huonosti käytetty. Sehän on paras uhka, mikä on olemassa sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran että asetettavan toimikunnan pään päällä.

Näin ollen en siis minäkään puolestani katsoisi olevan syytä neljän eduskunnan valittavan jäsenen asettamiseen. Se määräys voi olla kylläkin paikallaan, että varain käyttä-

misestä on eduskunnalle selko tehtävä, mutta mietinnön toista pontta en pidä tarkoitusta vastaavana.

Ed. **Kivilinna:** Valiokunnan jäsenenä pyydän vaan ilmoittaa, että minä — ja luulen, etten ollut ainoa enkä ole vieläkään ainoa — periaatteellisesti oikeastaan olin ja olen vieläkin samalla kannalla kuin ed. Kairamo. Se, että olen yhtynyt kannattamaan ensimäistä pontta kokonaisuudessaan, johtuu siitä, että valiokunnassa esitettiin niin suurella painolla epäilyksiä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran puolueettomuutta ja kykyä vastaan, etupäässä juuri sosiaalidemokraattiselta taholta, että katsoin sopivaksi suostua tällaiseen välitysehdotukseen, jonka mukaan selonteon muodossa eduskunnalle annettaisiin tilaisuutta valvoa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimia, en kyllä sentakia, että pitäisin sen erittäin tarpeellisena, mutta taittaakseni kärjen niiltä epäilyksiltä, joita lausuttiin.
Mitä mietinnön ulkoasuun tulee, niin olen minä varsin valmis myöntämään, että se on liian höyläämättömänä päästetty valiokunnasta. Toivottavasti seuraavalla kerralla käytetään höylää tuntuvammin.

Ed. **Pykälä:** Lyhyesti pyytäisin tästä mietinnöstä huomauttaa, että tässä ei ole mainittu mitään, että maanviljelyskirjallisuus myös pitäisi ottaa huomioon. Jos mikään meillä on vähäinen ja puutteellinen, niin se on juuri maanviljelyskirjallisuus. Mitä tulee siihen, että eduskunnalle ei jäisi mitään tarkastusvaltaa, on valiokunnan enemmistö ehdottanut vuosittaista selontekoa. En minäkään täydellisesti kannata sitä, että eduskunta valitsisi erityiset luottamusmiehet. Mutta kuitenkaan en Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraa pidä niin korkealla kannalla, kun täällä kehutaan, että sen viimeaikainen toiminta on enemmän vienyt taaksepäin kuin eteenpäin on näkyvissä. Nykyajan kirjallisuutta harrastava yksin maalaisnuorisokin asettaa suuremmat vaatimukset kirjallisuudelle, kun tähän asti. Kannatan sitä, että selko tehdään joka vuosi eduskunnalle, ja eduskunnalla on silloin oikeus tehdä niitä muistutuksia, mitä se katsoo välttämättömäksi.

Ed. **Hagman:** Täällä on toiselta puolen moitittu että mietinnön perusteluissa on lueteltu erityisiä puutteita kirjallisuudessamme, toiselta puolen että tästä luettelosta on jätetty pois muutamia kirjallisuuden aloja ja on tahdottu siihen lisätä toisia aineita. Jos hyvällä tahdolla lukee tämän perustelun, huomaa mielestäni aivan helposti että erityisten tietoalojen luetteleminen on siellä ainoastaan *esimerkin* vuoksi.

Asiata käsitellessään katsoi valiokunta aivan luonnolliseksi velvollisuudekseen tällä tavoin viittaamalla niihin puutteihin, jotka vallitsevat kirjallisuudessamme, perustella sitä pontta, jonka se on esittänyt. Niistä monista muistutuksista, joita täällä on tehty valiokunnan mietintöä vastaan, jääpi pääasiallisesti jälelle ainoastaan toisessa ponnessa mainittu asia nim. se, että valiokunnan enemmistö ehdottaa että eduskunta valitsisi neljä jäsentä siihen komiteaan, jonka tulisi kyseessä olevia rahoja hoitaa. Täällä on nimenomaan sanottu 7 sivulla, mistä syystä tämmöinen ehdotus on tehty. Sanottakoon nyt mitä sanottaneekin, niin minä luulen kuitenkin, että meidän hyvin monen täytyy tunnustaa, mitä sosiaalidemokraattiselta puolelta on esitetty, nim. että siinä kirjallisuudessa, joka meillä tätä nykyä on saatavissa, on se suuri puute, että ylipäänsä siinä ei ole edustettuna sitä kirjallista suuntaa, — varsinkaan ei yhteiskunnallisella ja valtiollisella alalla, — jota suuri enemmistö kansastamme pitää oikeana. Erittäin mainittiin valiokunnan tätä asiaa käsitellessä sitä seikkaa, että, jos ei eduskunnalla olisi oikeutta millään tapaa ottaa osaa määrättäessä näitten varojen käyttämisestä, niin se yksipuolinen suuntaa, joka tähän asti on ollut vallalla kirjallisuudessamme, jäisi yhä edelleenkin vallitsevaksi, että se komitea, jonka haltuun raha uskottaisiin, voisi menetellä siten, että palkintoja jaettaisiin yksipuolisella tavalla, että matkarahoja esim. annettaisiin yksistään sellaisille kirjailijoille, jotka harjoittavat kirjallista tointa ainoastaan sen suunnan palveluksessa, jossa porvarilliset näkökannat vallitsevat. Valiokunnan enemmistö on sitä mieltä, että sosiaalidemokraattisen puolueen keskuudesta esitetylle näkökohdalle voi antaa tunnustuksensa, ja sen vuoksi tämä toinen kohta tähän ponteen tuli lisätyksi. Itse puolestani olen nyt niinkuin silloinkin olin juuri tällä välittävällä kannalla, jonka tämä toinen ponsi ilmaisee.

Täällä on sitte vastustettu myös sitä, mitä ensimmäisessä ponnessa on ehdotettu, että tämä apuraha määrättäisiin kolmen vuoden ajaksi. Valiokunnassa oli se mielipide vallitsevana, että tämä kolmivuotinen aika, senvuoksi että se sisälsi varainhoitokauden, oli sopiva. Tämän ajan umpeenkuluttua eduskunta voisi uudistaa tämmöisen anomuksen. En minä siis voi ymmärtää, minkä tähden juuri tähän ehdotettu kolmen vuoden määräaika on voinut herättää vastustusta muutamissa puhujissa.

Tahdon lisätä, että mitä tulee niihin muistutuksiin, joita erityisesti on tehty valiokunnan mietinnön muotoa vastaan, minä olen kyllä ensimmäinen myöntämään että tämä on jo-

tenkin pitkä. Sitä on kyllä lyhennettykin, mutta oli kuitenkin asianhaaroja, jotka vaikuttivat sen, että valiokunta katsoi mietinnössä olevat selostukset tarpeellisiksi.

Täällä nyt on eräs arvoisa puhuja joltakin sivulta lukenut muutamia lauseita, jotka alkavat sanalla »kun». Minusta on semmoinen saivartelu jotenkin etsittyä ja minä olisin suonut ettei sitä muistutusta olisi tehty siltä taholta, jolta se tuli. Se arvoisa edustaja, joka muistutuksen teki, olisi tehnyt paremmin, jos ei olisi sitä tehnyt, sillä kylläpä niitä virheitä sieltäpäin tulee suomenkieltä sekä puhuessa että kirjoittaessa. Minä siis edelleen kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Pesonen:** Olen hrojen Kairamon ja Ingmanin kanssa yhtä mieltä siitä, että kirjallisuusluettelot sivuilla 2 ja 6 ovat vaillinaiset. Koska kuitenkin nämä luettelot tahtovat olla ainoastaan esimerkkinä kannatusta kaipaavista kirjallisuudenhaaroista eikä minään suunnitelmana, jota Kirjallisuuden Seuran olisi noudatettava, niin en ole katsonut niitä vaarallisiksi, varsinkaan kun ensimäisessä ponnessakaan ei viitata mihinkään suunnitelmaan, vaan puhutaan siinä ainoastaan niistä perusteista, joita valiokunnan mietinnössä esitetään.

Ed. **Nevanlinna:** Kun asia on niin erinomaisen tärkeä, että jokaisen isänmaan ystävän huomio on siihen pakostakin kiintynyt, ja kun ainakin minusta tuntuu siltä, kuin tämä asia olisi kääntymässä väärälle tolalle tai ainakin voisi sille kääntyä, niin olen minäkin rohjennut pyytää puheenvuoroa. Väärällä tolalla minä luulen tämän asian olevan, jos aikomus on ikäänkuin ruveta — jos niin saan sanoa — tilaamaan erikoisenlaista suomalaista kirjallisuutta, olkoonpa vaan vaikka tilaamaan kirjallisuutta senlaatuista, kuin tämä eduskunta tahtoo. Ainakin minä olin käsittänyt niin hyvin ne anomusehdotukset, jotka tämän asian panivat vireille, kuin myöskin ne lausunnot, jotka sitä ennen olivat julkisuudessa tästä asiasta tulleet esiin, aivan toisin. Minä olin käsittänyt ne kaikki lausunnoiksi, tunnustuksiksi siitä, että meidän kansallinen kirjallisuutemme on köyhää, puutteellista ja, ennen kaikkea, että se kituu aineellisen kannatuksen puutetta. Olin siis käsittänyt sen tarpeen, joka nyt eduskunnan eteen on kannettu, juuri tältä viimeksimainitulta kannalta, että nimittäin eduskuntaa pyydetään ryhtymään toimeen, jotta, mikäli mahdollista, nuo aineelliset vaikeudet kansallisen kirjallisuutemme kehittymisen tieltä raivattaisiin. Näin minä tahtoisin tämän asian edelleen käsitettäväksi. Eduskunnalla olisi vain tuo yksi tehtävä: tehdä mitä se saattaa, jotta kansallinen kirjalli-

suus voisi vähän edullisemmissa taloudellisissa oloissa kasvaa, ei suinkaan siten että me rupeisimme tälle kirjallisuudelle mitään uomia uurtamaan, mitään suuntia viittomaan. Ei toki tarvinne erityisemmin huomauttaa, että jos mikään toiminta voi viihtyä ainoastaan täydellisessä vapaudessa, niin tottahan se on kirjallisuus, olkoon se laatua tai toista. Me suomalaiset saamme sellaista kirjallisuutta, jommoisia me olemme; me itsehän sen luomme. Ja meidän tuleekin saada juuri semmoista kirjallisuutta kuin se tulee niistä henkilöistä, jotka kansamme keskuudessa yleensä harjoittavat kirjallista toimintaa, jotka siihen luonteensa lahjojen ja muiden ominaisuuksiensa puolesta ovat kutsutut. Ne kirjoittavat sitä, mitä he kirjoittavat ja se muodostaa Suomen kansallisen kirjallisuuden. Meidän tehtävämme on minun ymmärtääkseni vain, jos me tahdomme tätä kirjallisuutta edistää, pitää huolta siitä, että se voi ilman erinomaisempaa aineellista ahdinkoa tätä luonnollista kehityskulkuansa kulkea, mutta ei millään tavalla puuttua siihen, mihin suuntaan se menee tai on menemättä. Sen vaikuttavat aivan toiset seikat. Tällä tavalla minä ainakin tahtoisin tämän asian käsittää ja myös ne toimenpiteet järjestettäviksi, joihin me ryhdymme. Meidän tulee siis oikeastaan vaan hankkia kirjallisuudellemme aineellista tukea. On selvää, että meidän täytyy, kun tämäkin asia tietysti on käytännön maailmassa järjestettävä, pitää huolta siitä, että joku korporatsiooni tai yleensä jotkut ihmiset ottavat nämät rahat käyttääksensä, suorittaakseen kaikki ne välttämättömät käytännölliset toimenpiteet, jotka tämä asia vaatii, ja siinä suhteessa on ajateltu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraa. Minä puolestani myös kannatan täydellisesti tätä ajatusta. Mutta minä käsitän tämänkin seuran tehtävän ehkä toisin kuin mitä olen ollut huomaavinani muutamista lausunnoista. Käsitän sen pääasiallisesti vain yksinkertaisesti toimeenpanevana. Sen on vain pidettävä huolta siitä, että nämät rahat tulevat tarkoitukseensa käytetyiksi, siis siihen, että niille henkilöille, joilla on lahjoja, kykyä, tilaisuutta rikastuttaa Suomen kansallista kirjallisuutta, todellakin näiden varojen kautta tätä tilaisuutta, sikäli kuin rahat riittävät, valmistetaan. Se kirjallisuus, jota syntyy, tulee riippumaan siitä, minkälaisia ne henkilöt ovat, jotka juuri — jos niin saan sanoa — sattuvat maassa olemaan kulloinkin kirjailijoita. Kaunokirjallisuudenkin alalla tahtoisin, että asiat olisivat näin, mutta omasta puolestani en ole käsittänyt, että kaunokirjallisuus varsinaisesti olisikaan niitä kirjallisuuden lajeja, joita tässä suhteessa olisi erityisesti ajateltava. Ja myös muunkin isänmaallisen kirjallisuuden alalla soisin ja toivoisin näin ole-

van. Isänmaan historian, sen valtion, sen yhteiskunnan, sen talouden, sen luonnon kuvaaminen, esittäminen, tutkiminen, se on tapahtuva niitten kirjailijain, niitten tutkijain kautta, jotka siihen ryhtyvät ja tulokset ovat laadultansa sellaisia kuin nämä kykenevät ne antamaan. Ne ovat käytettävät, nämä voimat, joita on saatavissa, ja ne painavat henkensä leiman, eikä mikään komitea, niihin teoksiin, joita he luovat. Nyt voidaan sanoa, että jossain määrin toisin on asian laita, jos on puhe käännöskirjallisuudesta, siinä kun pakostakin valikoiminen astuu etualalle. Myönnän sen, että jos olisi puhe yksistään käännösten hankkimisesta, niin asia voi muodostua toisin kuin mitä olen tässä koettanut esittää. Mutta minun ymmärtääkseni ei ole ollut tarkoitus käännösteosten hankkimiseen näitä varoja käyttää muuta kuin — niin sanoakseni — riidattomissa tapauksissa, maailman kirjallisuuden klassillisten muistomerkkien siirtämiseksi meidän kielellemme. Ainoastaan tässä määrässä ja merkityksessä olen käsittänyt, että olisi aikomus käännöskirjallisuutta näillä varoilla kustantaa. Minä puolestani ainakin toivoisin, ettei mitään muuta käännöskirjallisuutta näillä varoilla ruvettaisi hankkimaan. Mutta jos tähän rajoitutaan, niin on myös käännöskirjallisuuden alalla tämä tendenssinäkökohta aivan mitättömiin syrjäytetty.

Näin ollen minusta on kerrassaan joutavaa ja niistä syistä, joita useat arvoisat puhujat ovat huomauttaneet, sitä paitsi sopimatonta, että eduskunta rupee olemaan — en voi aivan välttyä tuolta tunteelta, joka tahtoo pukeutua sanoihin — tulevien kirjailijaimme sensorina tai kustoksena. Minä en, niinkuin jo sanoin, käsitä toimeenpanevan seuran tehtävää tämmöiseksi ja vielä vähemmin minä soisin, että eduskunta siihen puuttuisi, sillä sensorina ei saa olla edes maan eduskunta, kun on puhe hengen tuotteista. Mitä tuohon kertomukseen tulee, niin on minusta myös vallan turhaa virallisuutta, että eduskunta vaatisi, että se kertomus, joka kuitenkin näiden rahojen käyttämisestä tietysti tulee laadittavaksi, pitäisi erityisesti lähetettämän jokaisen meidän pöydälle. Me olemme muutenkin tilaisuudessa seuraamaan ja seurannemmekin jokainen niitä ilmiöitä, jotka tämän toivottavasti saatavan apurahan kautta syntyvät. Ja jollemme sitä tee, niin tokkopa me silloin myöskään lienemme oikeat antamaan asiassa erinomaisempia neuvoja.

Pyydän senvuoksi saada kannattaa ed. Kairamon tekemää ehdotusta. Mielestäni on ylen tärkeää, että tässä asiassa ollaan alun pitäen oikealla tolalla. Luulen, että kirjailijamme ja kaunokirjallisuutemme muuten saa sanoa Suomen edus-

kunnastakin tuon vanhan sanan: Jumala varjelkoon meitä ystäviltämme.

Ed. **Setälä:** Siihen, mitä äsken lausuin, tahtoisin lisätä, että toisessa ponnessa on kuitenkin yksi seikka, joka kenties ansaitsee ponteen ottamista, vaikka kyllä luulen että tästä asiasta tulee huolta muutenkin pidettäväksi. Siinä puhutaan nim. toimikunnasta, jonka Kirjallisuuden Seura muiden kirjallisten ja tieteellisten seurain avulla tarkoitusten edistämiseksi asettaisi. Jos toinen ponsi hylättäisiin, olisi syytä palauttaa ensimmäinen ponsi valiokuntaan siinä tarkoituksessa, että mainittu ajatus tulisi ponnessa lausutuksi. Ensimäisessä ponnessa olevan sanan »käytettäväksi» jälkeen, sopisi mielestäni lisätä esim.: »toimikunnan avulla, jonka mainittu seura yhdessä muiden kirjallisten ja tieteellisten seurain kanssa tarkoitusten toteuttamiseksi asettaa».

Ed. **Ingman, L.:** Pyydän edustajain Hagmanin ja Pesosen lausuntojen johdosta huomauttaa, että ensimmäisessä ponnessa viitataan perusteluihin, siinä kun sanotaan että ne rahat, jotka annettaisiin Suomalaisen Kirjallisuusseuran hoidettaviksi, olisivat käytettävät »yllä esitettyjen perusteiden mukaisesti». Silloin täytyy etsiä »yllä esitettyjä perusteita» perusteluista, ja löydetään 6 sivulla esitys siitä, mitkä kirjallisuuden haarat Suomen Eduskunnan mielestä enimmin kaipaavat avustusta, ja Kirjallisuuden seura on velvollinen myös, kun se nämä rahat saa, noudattamaan sitä luetteloa, joka tässä on. Mutta nyt tuo luettelo mielestäni on aivan puutteellinen. Maalainen kaipaa siitä maataloustieteitä, valtiomies valtiotiedettä, kasvatusopin edustaja kasvatusoppia, maantieteen edustaja maantiedettä, minä kaipaan lisäksi erityisesti uskontotiedettä j. n. e. Ja selvää on, että, jos tämä luettelo jää tällaiseksi, niin nämä, mainitsematta jääneet, kirjallisuudenhaarat tulevat kysymykseen vasta sen jälkeen kuin on tyydytetty ne tarpeet, jotka mietinnössä tärkeimmiksi mainitaan. Siis ponnen viittaaminen perusteluihin antaa kyseessä olevalle luettelolle varsin suuren merkityksen. — Muuten käsitän asian siten että, jos edustaja Kairamon loppuponsi hyväksytään, Toimitusvaliokunta voi ilman muuta poistaa ne kohdat mietinnöstä, jotka eivät sovellu hänen ponteensa. Voin näin ollen luopua tekemästäni eri ehdotuksesta ja ilman muuta kannattaa edustaja Kairamon ehdotusta.

Ed. **Ahmavaara:** Pyydän saada kannattaa ed. Setälän muodostamaa ponsilausetta.

Ed. **Hagman:** Minä tahdon vain lausua sanan siitä huomautuksesta, jonka ed. Lauri Ingman teki sen johdosta että ponnessa sanotaan »käytettäväksi ylläesitettyjen perusteiden mukaisesti». Näillä sanoilla tietysti ei tarkoiteta, että nämä »perusteet» eli perustelut olisivat aiotut ohjeiksi, joita täytyisi kaikissa seurata. Kun ponnessa puhutaan perusteista, niin tarkoitetaan sillä sitä periaatteellista kantaa varain käyttämisen suhteen, joka mietinnössä esitetään. Jokainen ymmärtänee, että lauseella ei tahdota määrätä, että mietinnössä esitetyt perusteet olisivat samaa kuin ohjeet, joita yksityiskohtaisesti olisi seurattava varoja käytettäissä.

Ed. **Sillanpää:** Ehdotan, että mietintö pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon.

Ed. **Nuorteva:** Kyllä minä olen sitä mieltä, että kaikki tässä mietinnössä on lausuttu ohjeeksi sille toimikunnalle, joka saa rahat huostaansa. Mitä varten muussa tapauksessa tämä mietintö olisi kirjoitettu? Ojennukseksi se on kirjoitettu, ainakin minun ymmärtääkseni. Mutta ei tämä kuitenkaan estä minua tunnustamasta, että mietintö on puutteellisesti kokoonpantu. Kannattaisin kyllä sitä, että mietintö palautettaisiin anomusvaliokuntaan itse mietinnön tarkastamista varten. En kuitenkaan tee tätä ehdotusta siltä varalta, että siitä tarvitsisi äänestää. Tein sen vaan tunnustaakseni, että mietintö on puutteellisesti kirjoitettu.

Ed. **Gustafsson:** Det, som hr Setälä i sitt senaste yttrande saknade, tyckes mig inneligga i utskottets första kläm, uti orden »användas enligt ofvan angifna grunder». Hvad återigen den egentliga meningsskiljaktigheten beträffar, ber jag få framhålla att medlen dock utgöra 50,000 mark om året och att det hela i alla fall är ett något ovanligt företag. Jag anser således att ett beviljande för denna första gång på 3 år är riktigt och likaså att redogörelse bör afgifvas. Sålunda ber jag få framhålla, att reservationen mot utskottets andra kläm bildar en medelväg mellan ingen redogörelse och det alldeles öfverdrifna förslag i andra klämmen, som här särskildt af hr Nuorteva har försvarats. Såvidt jag vet, vore det alldeles exempellöst, att landtdagen sålunda skulle mänga sig in i ett dylikt företag i stället för att stå öfver detsamma. Såsom hr Nuorteva i utskottet först föreslog, skulle landtdagen tillsätta en särskild delegation, som skulle öfvervaka hela företaget, således ungefär såsom Antellska delegationen eller bankfullmäktige eller något dylikt,

hvilket hade mer mening än utskottets andra kläm. Minä siis puolustan vastalausetta.

Ed. **Martikainen:** Pyydän kannattaa edustaja Sillanpään tekemää ehdotusta mietinnön pöydälle panosta.

Puhemies: Kun kaksi edustajaa on pyytänyt mietintöä pöydälle, niin se on tietysti pantava pöydälle.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Täytyy tietysti alistua siihen. Mutta kun minun tietääkseni ensimäisen kerran tapahtuu, että sittenkun asia on saatettu niin pitkälle, että keskustelu on päättynyt, pyydetään pöydälle panoa esittämättä minkäänlaista syytä tahi ilman että edes voidaan käsittää erityistä syytä olevan, niin pyydän huomauttaa että tällainen menettely on kerrassaan outoa eikä sitä suinkaan olisi vastedes esimerkkinä noudatettava.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **pantiin anomusvaliokunnan mietintö n:o 1** vielä **pöydälle** ensi istuntoon.

Vaikka kello jo oli yli 11, päätettiin istuntoa vielä jatkettavaksi, koska seuraavat päiväjärjestyksessä olevat asiat olivat vaan n. s. ilmoitusasioita, joista ei arveltu pitkiä keskusteluja sukeutuvan.

Anomusehdotusten siirtämisestä toisiin valiokuntiin.

Valtiovarainvaliokunnan alistuksen, joka koski kruununvoutien virkojen lakkauttamista käsittelevän **an. ehd. n:o 45 siirtämistä perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi** ja jota puhemiesneuvosto oli puoltanut, eduskunta **hyväksyi.**

Anomusvaliokunnalta saapuneessa kirjelmässä valiokunta alisti eduskunnan päätettäväksi että **an. ehd. n:o 179,** joka koskee vuotuisen määrärahan myöntämistä maanviljelysharrastusten elvyttämiseksi toimeenpantavia retkeilyjä varten, siirrettäisiin maatalousvaliokuntaan,

sekä että passipakon poistamista koskeva **an. ehd. n:o 134** siirrettäisiin lakivaliokuntaan.

Molempia alistuksia puhemiesneuvosto oli puoltanut.

Asiassa puheenvuoroa käyttäen lausui:

Ed. **Neovius, A.:** Beträffande ifrågavarande petition om passtvånget, ville jag förorda, att densamma skulle lämnas kvar i petitionsutskottet. Jag medgifver att skäl kunna anföras för hvardera remissen, men frågan har en gång blifvit remitterad till petitionsutskottet och den hör nog också till sin natur dit. Det gäller endast att anhålla hos regeringen att en administrativ förordning måtte blifva förändrad. Lämnas frågan kvar i petitionsutskottet, så finnes dessutom större möjlighet för att densamma blir behandlad. Lagutskottet har nämligen ett halft dussin propositioner, som först måste behandlas. Kommer således denna fråga dit, så blir den antagligen obehandlad. Petitionsutskottet har däremot endast petitioner och kan själf bestämma ordningen. Detta ärende är enkelt och kan afgöras på ett sammanträde, då åsikterna i saken äro ganska eniga. Jag tror därför att det vore bättre om denna petition skulle kvarstanna i petitionsutskottet.

Ed. **Rosenqvist, V. T.:** Jag tror att denna petition har lika litet utsikt att medhinnas inom petitionsutskottet som inom lagutskottet. Petitionsutskottet har redan uppgjort sin arbetsordning och vill väl följa den. Denna petition skulle således komma till sist. Det är ju möjligt, att den kan afgöras vid *ett* sammanträde, men jag tror att denna möjlighet ligger närmare till hands om petitionen hänskjutes till lagutskottet. Jag skulle därför bedja att få understöda utskottets förslag.

Ed. **von Alfthan:** Jag ber att få understöda hr Neovius' förslag.

Ed. **Nuorteva** kannatti ed. Neoviuksen tekemää ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **an. ehd. n:o 179** siirrettiin **maatalousvaliokuntaan.**

An. ehd. n:o 134 johdosta hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy anomusvaliokunnan esityksen että an. ehd. n:o 134 siirretään lakivaliokuntaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tämä esitys hylätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **an. ehd. n:o 134** oli päätetty siirrettäväksi **lakivaliokunnan** käsiteltäväksi.

Esityslistaan merkitsemättä jäänyt, mutta viime istunnossa pöydälle pantu **kertomus hallituksen toimenpiteistä valtiosäätyjen 1904—1905 vuosien valtiopäivillä tekemien päätösten johdosta pantiin** vielä **pöydälle** ensi istuntoon.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 arm. esityksen n:o 10 johdosta, joka koskee **suostuntaveroa pelikorteista,**

pantiin pöydälle ensi istuntoon.

Ensi istunto oli oleva ensi perjantaina klo 11 a. p.

Istunto päättyi kello 12,10 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

21. Perjantaina 13 p. syyskuuta 1907 klo 11 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Antila, Castrén, Hämäläinen, K., Hänninen, Lepistö ja Nuotio.

Puhemies mainitsi ed. Castrénin ilmoittaneen olevansa yksityisten asiain tähden estetty saapumasta istunnon alkupuoleen, samoin ed. Antilan yksityisten asiain tähden olevan estetty saapumasta tämän päivän istuntoon, ed. af Ursinin pyytävän yksityisten asiain tähden vapautusta ensi maanantaiksi, ja ed. Tulikouran yksityisten asiain tähden vapautusta ensi maanantaiksi ja tiistaiksi.

Mainitut ilmoitukset ja pyynnöt eduskunta hyväksyi.

Suostuntavero pelikorteista.

Esitettiin ensi käsittelyn alaiseksi

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 arm. esityksen n:o 10 johdosta, joka koskee suostuntaveroa pelikorteista.

Keskustelu:

Ed. **Huoponen:** Eduskunta on kyllä lausunut sen toivomuksen, että valiokunnan mietinnöt laadittaisiin niin lyhyeen muotoon kuin suinkin. Tässä mietinnössä, jossa ehdotetaan korttileikkien verotuksen korottamista, kosketellaan kuitenkin ainoastaan asian taloudelliseen puoleen. Suostuntaveroja nimittäin tarvitaan ja sillä perustellaan tätä korottamista, mutta ei mainita sanaakaan toisesta minun mielestäni paljoa tärkeämmästä, siveellisestä puolesta. Olisin toivonut, että valiokunta olisi tähänkin viitannut ja lausunut sen toivomuksen, että tämä korotus aiheuttaisi myös kortinpelaamisen vähenemisen. Minä olen vakuutettu siitä, että valiokunnan jäsenet kyllä ovat tietoiset siitä, että jotenkin laajalla alueella Suomessa varsinkin Karjalassa kortinpeluu on muuttunut aivan kansallispaheeksi, jonka sekä siveelliset että kansataloudelliset seuraukset ovat äärettömät, johon en tahdo erityisesti kajota. Tämän johdosta oli aikomus näillä valtiopäivillä jättää anomus, jossa korttileikkien valmistaminen ja pelaaminen kerta kaikkiaan kiellettäisiin, mutta kun oli suurenmoinen

anomustulva, niin se jäi tekemättä. Minä olen vakuutettu siitä, että lähimmässä tulevaisuudessa tulee tämmöinen anomus kuitenkin tehtäväksi. Olisin suonut, että tähän puoleen olisi kajottu tässä valiokunnan mietinnössä ja minä toivon, että tämä korotus puolestaan vaikuttaisi sen, että kortinpeluu vähän kerraltaan saataisiin vähenemään. Olen korotuksen kannalla ollut ennenkin ja hyväksyn sen siinä merkityksessä kuin olen esittänyt, mutta ei valtion tulolähteenä.

Ed. **von Alfthan:** Med anledning af hr Huoponens anmärkning skulle jag be att få framhålla att, fastän betänkandet verkligen är kort, så har hr Huoponen icke hunnit läsa igenom detsamma. Sista meningen på andra sidan i första stycket innehåller nämligen i korthet just det som hr Huoponen sade. Hvad beträffar hr Huoponens förhoppning om att förhöjning af skatten med 40 penni skulle komma att i någon som hälst mån invärka på själfva kortspelet, så kan jag icke på något sätt styrka honom i denna förhoppning. Den blir nog utan värkan. Vill han gå till förbudslagstiftning i denna fråga, så återstår det att se, hvilken värkan den här kunde hafva. Att upptaga i ett betänkande förhoppningar, som säkert skulle komma på skam, vore enligt min åsikt alldeles olämpligt.

Ed. **Hjelt:** Pyydän saada lausua mielihyväni siitä, että valtiovarainvaliokunta on ilman minkäänlaista vastalausetta ehdottanut pelikorttiveron korottamista. Yrityksiä tämän itsessään kyllä vähäpätöisen veron korottamiseksi on tehty jo ennenkin. Varsinkin viimeisessä säätykokouksessa oli esillä sama ehdotus, joka nyt esiintyy valiokunnan yksimielisenä ehdotuksena, mutta silloin tätä ehdotusta kannatti yksinomaan pappis- ja talonpoikaissääty. Muut säädyt sen hylkäsivät, ja koska myöskin esitys puolsi pelikorttiveron jättämistä muuttumatta, niin oli pakko rakentaa säätyjen päätös sille pohjalle. Ne syyt, joita on eri kerroilla tuotu esiin pelikorttiveron korottamista vastaan, ovat minusta aina tuntuneet hyvin heikoilta, ja on oleva hupaista nähdä, tulevatko nämä epäilykset osoittautumaan ensinkään perustelluiksi, jos nyt, niinkuin toivottava on, pelikorttivero korotetaan. Veron korotus on, niinkuin sanottu, itsessään hyvin vähäpätöinen, mutta on ilahuttava ja hyvä, että me verotusasioissa ja niin tässäkin asiassa kuljemme oikeaan suuntaan.

Ed. **Kuisma:** Yhdyn herra Huoposen lausuntoon.

Ed. **Rosenqvist. V. T.:** Frågan har två sidor, en sedlig och en ekonomisk. Jag är för min del öfvertygad om att den

förhöjda bevillningsskatten i intet afseende kommer att invärka på sedligheten i landet. Men jag är också öfvertygad om att förhöjning af bevillningsskatten kommer att minska inkomsterna, ty i det afseende finnes erfarenhet från Sverige. Jag vill dock icke gå närmare in på någon motivering af min ståndpunkt, hvilken går ut på att omfatta den nåd. propositionen i stället för utskottets betänkande, då ju denna fråga hänskjutits till stora utskottet, och jag där är i tillfälle att uttala mig.

Ed. **Vuolijoki, V.:** Valiokunta on ollut sitä mielipidettä, että tällainen pieni veronkorotus ei todellakaan tulisi vaikuttamaan korttien käyttämiseen enemmän, kuin esim. mallasjuomatai paloviinaveron korottaminen on vaikuttanut juomiseen, ja sentähden se ei ole tahtonut siveellistä puolta tässä oikeastaan ollenkaan ottaa huomioon. Valiokunta on pääasiallisesti pitänyt tätä veroa varallisuusverona, sillä ne, jotka sen veron maksavat, ovat pääasiallisesti herraspelureita, jotka ostavat kapakassa kortit; köyhempi kansa, niinkuin tukkimiespelurit, ostavat käytettyjä kortteja.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 **suureen valiokuntaan.**

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 1 arm. esityksen n:o 4 johdosta **Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi**

ja **hyväksyttiin** mietinnön mukaisesti arm. esitykseen sisältyvä **lakiehdotus** muuttamatta.

Kertomus hallituksen toimenpiteistä valtiosäätyjen 1904—05 vuosien valtiopäivillä tekemäin päätösten johdosta.

Puheenvuoroa käyttäen lausui:

Ed. **Neovius, A.:** Viktigt är visserligen att en landtdag fattar många och visa beslut; men det förefaller mig vara icke mindre viktigt att den undersöker, huruvida och i hvilken mån föregående landtdagars beslut blifvit verkstälda i öfverensstämmelse med sin bokstaf och anda och grundlagens föreskrifter.

En utgångspunkt och underlag för en dylik undersökning har landtdagen i de berättelser och relationer af olika slag, som af regeringen öfverlämnas till densamma. För att emellertid det surrogat för regeringsansvarighet, som inneligger i dessa berättelser, skall kunna i tillbörlig mån tillgodogöras och vidare utvecklas, förefaller det mig vara af betydelse, att dessa berättelser underkastas en grundlig uppmärksamhet och en konsekvent behandling, och en sådan är icke möjlig utan en föregående beredning i utskott. Jag tillåter mig därför föreslå, att denna berättelse blefve remitterad till grundlagsutskottet.

Ed. **Estlander:** Jag anhåller att få understöda det af hr Neovius gjorda förslaget.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin kertomus **perustuslakivaliokuntaan.**

Määrärahasta suomalaisen kirjallisuuden kartuttamiseksi.

Esitettiin uudelleen pöydälle pantu anomusvaliokunnan mietintö n:o 1 eduskunnalle tehtyjen an. ehd. johdosta 50,000 markan suuruisen määrärahan myöntämisestä suomalaisen kirjallisuuden kartuttamiseksi.

Keskustelu:

Ed. **af Ursin:** Kun tämä asia ensi kerran oli esillä, niin minä huomautin siitä, että, kun raha myönnetään, pitäisi olla takeita siitä, että kaikki eri vivahdukset, varsinkin historiallisella ja sosiaalisella alalla, tulisivat huomioon otetuiksi kirjojen julkaisemisessa. Tähän on kyllä viitattu itse anomuksessa, mutta kun katselee mietinnön loppuun, niin huomaa, että siellä löytyy vastalause, joka on omiaan haihduttamaan toivomusta, että tasapuolisuus tulisi valtaan. Minä olen kyllä allekirjoittanut anomuksen, joka antaa huolenpidon koko tästä toimesta pääasiallisesti Suom. Kirjallisuudenseuralle, mutta minä tiedän aivan hyvin ja sentähden siitä huomautinkin jo ensimmäisessä remissikeskustelussa, että Suom. Kirjallisuudenseura seisoo jokseenkin vanhanaikaisella kannalla. Sitä varten tarvitaan juuri tuota delegatsioonia, jonka asettamista vastalauseen tekijät ovat vastustaneet. Minä pyydän saada kaikin puolin kannattaa tällaisen delegatsioonin asettamista, sillä se voi ainakin jossain määrin ylläpitää tasapuolisuutta tällä alalla.

Kun nyt kaksi viidesosaa eduskunnan jäsenistä on sosiaalidemokraatteja, niin tämä suuri ryhmä vaatii, kun se yhtyy varojen myöntämiseen, että historiallisella ja sosiaalipoliittisella alalla myöskin sen ryhmän mielipiteet tulevat huomioon otetuiksi, silloin kun rahat myönnetään. Minä suorastaan vaadin, että painetaan semmoisia arvokkaita sosiaalidemokraattisia teoksia kuin Marxin „Kapitaali" ja Lassallen teokset. Vastalauseen tekijäin puolelta voitaisiin sanoa, että se on selvää puolueellisuuden edistämistä. Mutta samalla tavalla voisin minä sanoa, että jonkun porvarillisen kirjan julkaiseminen on ilmeistä puolueellisutta. Mitä muuten esim. Marxiin tulee, niin täällä ei ole paikka hänestä laveammin puhua, mutta tahdon sivumennen mainita, että sellainen suuri auktoriteetti kuin prof. Wagener on täydellisesti myöntänyt, että Marx on tieteellinen suuruus, ja mitä Lassalleen tulee, niin on yhtä kuuluisa kirjallisuuden arvostelija Brandes hänestä kirjoittanut myötätuntoisuutta uhkuvan elämänkerran. Se olkoon todistuksena, etten tässä kysymyksessä vaadi mitään joutavia.

Ed. **Järvinen, J.**: Vaikka en olekaan anomusvaliokunnan jäsen, tahdon kuitenkin kansan kaikkein syvimpien kerrosten edustajana lausua mielipiteeni kysymyksenä olevasta 50,000 markan myöntämisestä Suomalaisen Kirjallisuuden seuralle.

On ilahuttavaa, että uusi eduskuntamme on yksimielisesti myöntänyt kysymyksessä olevat rahat. Se on sitä enemmän merkille pantava, kun Eduskunnalla on suoritettavana syvälle käypiä reformeja, jotka mitä suurimmassa määrässä tulevat vaatimaan köyhän kansamme varoja. Kun on tehty esitys omakielisen kirjallisuutemme avustamisesta, ovat köyhälistön edustajat unohtaneet ne monet sadat häädetyt perheet, jotka nyt harhailevat ilman kotoa, ilman kattoa talven varalle; ovat unohtaneet tuhannet työttömät, joiden vaimot ja lapset pyytävät, rukoilevat vaatteita verhokseen ja leipää, edes kuivaa leipää. Nämä kaikki tällä kertaa sivuuttaen on köyhälistön tänne lähettämät edustajat rientäneet myöntämään varoja kirjallisuuttamme ja siis samalla sivistystämme varten.

Tätä kaunista taulua himmentää kuitenkin tummat varjot. Porvariston ja niistä varsinkin suomettarelaisten taholta on eduskunnan sopusointua häiritty sora-äänillä ja ne ilmenevät anomusvaliokunnan mietinnön loppuun liitetyssä vastalauseessa.

Tahdon nyt hetkeksi kajota suomettarelaisten tekemään vastalauseeseen.

Viime istunnossa edustaja Ingman, arvostellessaan edellä mainitun valiokunnan mietintöä, huomautti, että pitäisi ottaa lukuun myös uskonnollinen kirjallisuus. Olen hänen kanssaan siinä yhtämieltä. Avustettakoon vaan teoloogistakin tieteenhaa-

raa, mutta sillä nimenomaisella ehdolla, että avustettavat teokset eivät saa olla tusinapostilloita, eikä kolportööriromaaneita, ei sellaisia kirjoja, jotka vaan nukuttavat lampaita, jotta turpeat paimenet paremmin rauhassa saisivat omaksi hyväkseen keritä villat laumansa selästä. Tällaista kirjallisuutta meillä on jo liiaksikin. Jos kysymyksessä olevilla 50,000 markalla tahdotaan avustaa teologista kirjallisuutta, niin se olkoon uudempaa raamatun kritiikkiä ja vertailevaa uskontotiedettä. Olemmehan jo uudemman ajan lapsia, onhan jo tieteet luoneet uutta valoa kaikille elämän aloille, on aika jo päästää raikkaampaa ilmaa, terveempiä käsitteitä kuivuneeseen tunkkeiseen kirkolliseen elämään. Se siitä.

Tehdyn vastalauseen lopussa mainitaan, että jos valiokunnan enemmistön mielipide tulee hyväksytyksi, vedetään koko kirjallisuuden avustaminen puolue-elämän taistelukentälle.

Oi nuo kiltit suomettarelaiset, jotka varovat puolue-elämää ja sen tuoksinaa!

Kokemuksemme puhuu kuitenkin toista kieltä, se sanoo, ettei mikään puolue armaassa maassamme ole vielä tähän asti polkenut kansamme pyhimpiä tunteita siinä määrässä puoluelokaansa, kuin juuri tuo sama puolue. Se on ottanut patenttioikeudekseen uskonnon, siveyden ja kansallisuuden.

Mene kirkkoon, kuuntele pappia; hänen pitäisi puhua päivän tekstistä, mutta hänpä selittääkin useimmissa tapauksissa suomettarelaisten ohjelmaa. Kinkeritilaisuudet, jolloin pitäisi sieluja ylösrakentaa, ovat muuttuneet hetkiksi, jolloin kansan pohjakerroksia haukutaan hengellisen ruuan asemasta. Kuulutetaan pidettäväksi raamatunselitys. Näissä vaan sosialisteja parjataan. Näin menettelevät suomettarelaiset.

Vieläpä koululaitoskaan ei ole säilynyt. Uskallapa vaan vähäpätöinen kansakoulunopettaja olla sosialisti, jo on sinua puristamassa suomettarelainen johtokunta ja tapahtuupa johtokunnan puolesta vaikka kuinkakin huutavia vääryyksiä ei näistä mitään välitetä. Virkasi menetät. . .

Varmaan moni tässä sangen kunnioitettavassa eduskunnassa tuuminee kuullessani näitä sanoja, että joutavia juttelee tuo sarkatakki, sekottaa joukkoon aivan asiaan kuulumatointa. Ei ole asia niin. Esille toin mainitsemiani esimerkkejä valaistakseni, miten suomettarelainen puolue käytännöllisessä elämässä menettelee — ja näitä merkille pannen tulemme näkemään, miten surkea teeskentely on vastalauseen loppuun liitetty lause muka puolue-elämän pelosta. . . .

Päinvastoin, juuri sitä mitä vastalauseen tekijät ovat varovinaan, nimittäin puoluekynsiä, on kätkettynä heidän väitteesensä. Tahdon todistaa lauseeni.

Otaksutaanpa, että Eduskunta hyväksyy valiokunnan enem-

mistön tekemän mietinnön, että valitaan 4 miehinen komitea valvomaan, miten Kirjallisuuden seura käyttää saamiaan 50,000 markkaa. Jos se hyväksytään, niin luonnollisesti tuohon pelättyyn 4 miehiseen joukkoon tulee kuulumaan ainakin yksi sosialisti ja hänen äänensä vaikkapa vaan vähemminkin, pitää ottaa huomioon kirjavalinnassa. Silloin on ehkä hiukan vaikeaa avustaa rutivanhoillista eli suorastaan sosialisteja kohtaan kieroa kirjallisuutta.

Mutta jos edellytämme täytäntöön pantavaksi vastalauseentekijäin mielipiteen, että Eduskunta ei valitse puheenaolevaa komiteaa, vaan jättää Kirjallisuuden seuralle rajoittamattoman vallan, niin silloin joutuu rahat kokonaan porvariryhmien käsiin. Silloin on hyvä menetellä monasti mainittujen rahojen kanssa miten haluavat.

Ehkä väitettänee: täytyyhän Kirjallisuuden seuran tehdä tili Eduskunnalle rahojen käytöstä. Tämä ei muuta asiaa. Meillä on vielä porvarienemmistö. Se hyväksyy Kirjallisuuden seuran kirjavalinnan, olipa se vaikka millaista tahansa ja vähemmistöön jäävät sosialistit saavat vielä kaiken päälle haukkumista suut silmät täyteen. Tällaiset puoluekynnet piiloutuvat vastalauseentekijäin väitteissä.

Meillä on muuten hyvä kokemus, miten käytetään valtion varoja kirjastoihin kirjoja ostettaissa. On kansakoulunopettajain kirjastot. Niihin antaa valtio vuosittain 25,000 mk. Mutta katselepa noita hankittuja teoksia. Ei keskiajan munkkien käpertyneet pergamenttirullat olleet enemmän ahdasmielisiä ja jo mailleen mennyttä aikakautta edustavia kuin sanotut kirjastot. Niissä on raamatunselityksiä, biblianselityksiä, johtoja vanhaan testamenttiin, selityksiä uuteen testamenttiin. Suuri osa juuri näitä. Jos ilmestyy painosta joku reklameerattu patavanhoillinen teos, se heti hankitaan.

Ja että tämä tällainen valinta yhä edelleen tulee niissä vallitsemaan, kyllä siitä asianomaiset sensuurit huolenpitävät.

Puheenaoleviin kirjastoihin kirjojen hankinta ja ostaminen on harvoja poikkeuksia lukuunottamatta suomettarelaisten käsissä. Näin lienee myös Kirjallisuuden seuran laita ja vähälläkin logiikan taidolla voi vetää siis johtopäätöksen, että mikä suunta on vallalla opettajakirjastoihin nähden, sitä myös sovellutetaan Kirjallisuuden seuraan ja siis myös tuohon 50,000 mk.

On siis kokonaan ajattelematonta ja taka-askel vanhoillisuuteen päin, jos uusi Eduskuntamme antaa pitkän aikaa puheenaolleet rahat vanhoilliselle Kirjallisuuden seuralle ilman ettei se saa valita valiokunnan enemmistön ehdoittamaa 4-miehistä komiteaa valvomaan, että kirjavalinta tulee vastaamaan uuden ajan vaatimuksia.

Suokaa anteeksi arvoisat Eduskunnan herrat! Te olette jo vuosisatoja olleet kansan henkisenä sensuurina, te olette kansalle antaneet vaan sitä puretusta, minkä itse olette ensin pienistäneet. Teille on vieraita kieliä taitavina avoinna olleet koko sivistyneen maailman kultuurikehitys. Te saatte seurata vapaita henkisiä virtauksia, mutta Savon sarkatakki ei ymmärrä muuta kuin Kalevan kansan kieltä, ei tiedä muuta kuin kotikuusen kuiskehista, miksi siis tahdotte kieltää häneltä oikeuden itse saada edes pienessä määrässä katsoa, minkälaista ravintoa Te hänelle tarjoatte.

Herrojen sensuuriaika on jo mennyt. Kansa tahtoo jo itsekin ruveta ajattelemaan. Se tahtoo jo itse katsoa siihen henkiseen leipäkoriin, joka sen eteen pöydälle tuodaan, josta sille ruokaa tarjotaan. Juuri tätä samaa aatetta kannattaa anomusvaliokunnan enemmistö ja omasta puolestani pyydän saada yhtyä siihen anomusvaliokunnan enemmistön mielipiteeseen, että tämä nelimiehinen valiokunta on valittava ja vastalause hyljättävä.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Milloin on kysymys sellaisista merkkiteoksista maailman kirjallisuudessa kuin Marxin „Kapitaali" esimerkiksi on, silloin ei voi olla epäilystäkään siitä, että se on yhdistettävä suomalaiseen kirjallisuuteen niin pian kuin meillä on kykeneviä voimia toimittamaan se tyydyttävällä tavalla. Se myönnytys on tehtävä herra Ursinille. Ja ylipäänsä, mitä vaan todella arvokasta maailman kirjallisuudessa on, niin sen hankkimista meidän henkiseksi omaisuudeksemme, meidän tietojemme piiriin, varmaan jokainen mielihyvällä tervehtii. Ei kenenkään tarvitse pelätä sitä, ettei tuollaisten teosten suomentaminen ole asia, jota tervehdittäisiin suurella ilolla, vaikkapa ymmärretäänkin ne suuret virheet ja erehdykset, jotka luonnollisesti ovat löydettävissä juuri senlaisissa muutamissa suhteissa käänteen tehneissä teoksissa kuin esim. Marxin Kapitaali on. Mutta tästä ei seuraa, että saisi tulla johtavaksi periaatteeksi, että pitää yhdistää meidän kirjallisuuteemme teoksia katsomalla sitä, että jos on suomennettu joku porvarillinen teos, pitää vastakohdaksi hankkia joku sosialistinen tai päinvastoin. Tämän työn täytyy tapahtua sillä tieteellisellä tavalla kuin täällä viime kokouksessa jo huomautettiin välttämättömäksi, muuten koko tästä yrityksestä ei ole mitään hyötyä, ja jääköön sitte koko rahasumma ennen käyttämättä.

Minun täytyy vastustaa eduskunnan valitsemien jäsenten asettamista tuollaiseen kysymyksessä olevaan komiteaan siitä syystä, että menettely on ehdottomassa ristiriidassa kaiken sen kanssa, mikä on vakaantunut eduskuntien toimintapiirien ja tehtäviin nähden. Se myönnetään pitkällisen kokemuksen perus-

tuksella kaikissa maissa, että eduskuntien tulee pysyä tuollaisista hallintoon kuuluvista — hallinto sana kaikkein laajimmassa merkityksessä käsitettynä — toimenpiteistä erillään. Meillä tulee kuitenkin olemaan aina riittävä tilaisuus, joko välikyselmien tai muitten toimenpiteitten kautta saattaa puheenalaiseksi ne mahdolliset yksipuolisuudet, jotka saattavat ilmaantua näitten rahojen käyttämisessä. Me voimme sillä tavalla paljon paremmin, kuin erityisesti valittujen jäsenten kautta vaikuttaa siihen, että rahat tulevat käytetyiksi tavalla, jonka kansamme enemmistö hyväksyy.

Viimeisen puhujan, herra Järvisen lausunto täällä herätti tavallansa, minä sanon sen suoraan, vastakaikua. Sillä huolimatta siitä katkeruudesta, joka siinä esiintyy, huolimatta siitä suuresta yksipuolisuudesta, jonka siinä luulin huomaavani, kuulin siinä ilmauksen siitä, että tosiaankin tätä nykyä Savon sarkatakit tahtovat laajentaa tietojaan ja ovat tulleet huomaamaan, että se tila, jossa ovat olleet, se henkinen ahdinkotila, jossa ovat olleet, on lopetettava ja näköala on saatava laajaksi. Mutta minä pyydän, että edustaja Järvinen ja kaikki muut, jotka hänen kanssaan tässä toivovat samaa, ymmärtäkööt sen, että jos emme voikaan hyväksyä heidän ehdottamaansa toimenpidettä, niin se tapahtuu siitä syystä, että me olemme vakuutetut, ettei se toimenpide veisi perille, vaan että on olemassa toisenlaisia mahdollisuuksia sen tarkoitusperän saavuttamiseksi, joka meillä ja heillä on yhteinen.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.**: Kun esilläoleva asia pöydälle panon kautta on joutunut uuden, jatkuvan käsittelyn alaiseksi, pyydän minäkin vielä lausua muutaman sanan sen johdosta. Minä tahtoisin nimenomaan kiinnittää eduskunnan huomiota siihen, että mietinnön hyväksyminen semmoisenaan lienee jotenkin mahdoton asia. Puhumatta siitä, että mietinnön perustelut ovat varsin huonosti kokoonpannut ja sen vuoksi epäilemättä uudestaan kirjoitettavat ennen kuin anomus lähetetään eteenpäin, niin itse tämä mietintö ponsineen on jotenkin suora epäluottamuslause Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraa vastaan. Se ilmenee selvästi mietinnön perustelmista, mutta vielä selvemmin käy se ilmi eräistä lausunnoista, joita viime istunnossa ja tänään on esiintuotu. Neljän sensorin asettaminen silmällä pitämään ja valvomaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimintaa on jo itsessään aivan selvä epäluottamuslause tätä seuraa kohtaan Minun mielestäni ei ole mahdollista, ei ainakaan sopivaa, eduskunnan tällä tavoin kääntyä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran puoleen. Sen verran kuin voin käsittää, on valittavana ainoastaan kaksi tietä: joko eduskunta luottamuksella jättää tämän asian

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran hoitoon, taikka uskoo tämän tärkeän toimen jollekin toiselle seuralle, yhdistykselle tai valtuuskunnalle, johon sillä on täysi luottamus. Jompikumpi. Kolmatta ehdotusta, mietinnön ehdottamaa, minä en saata pitää täysin siivona, enkä siis myöskään mahdollisena.

Omasta puolestani minä täydellisesti yhdyn niihin ehdotuksiin, joita edustajat Kairamo ja Lauri Ingman täällä edellisessä istunnossa toivat esiin, mutta hätätilassa saatan kannattaa myöskin vastalausetta nimenomaan sillä edellytyksellä, että mietinnön perustelut uudestaan kirjoitetaan.

Itse asiasta minulla ei ole sen enempää sanottavaa. Edustaja Järvisen lausunnon johdosta vain tahtoisin vähän lisätä. Hän on puhunut kansakoulu-opettajakirjastojen kokoonpanosta, johon hän on tyytymätön. Hänen pitäisi kuitenkin tietää, yhtä hyvin kuin minunkin, että näitten kirjastojen kokoonpano pääasiallisesti riippuu opettajien ehdotuksista. Heidän asiansa siis on määrätä, mitä niissä on ja heidän syynsä siis myös etupäässä on, jos ne eivät heitä tyydytä. Ne tarkastukset, joita opettajien tekemien ehdotuksien suhteen suoritetaan, eivät mainittavia muutoksia yleensä ole aiheuttaneet. Opettaja Järvinen saattaa siis syyttää etupäässä itseään, jos ei ole saanut opettajakirjastoaan siihen muotoon, johon olisi toivonut.

Ed. **Kivilinna:** Alunpitäen en ajatellut käyvän tarpeelliseksi tähän keskusteluun enään sekaantua, mutta ne lausunnot, joita täällä on annettu, ovat tavallaan minua valiokunnan jäsenenä ja samoin vastalauseen kannattajana pkottaneet siihen.

Ed. Ursin näyttää lähtevän siitä edellytyksestä, että meiltä porvareilta ei voi odottaa mitään muuta kuin täyttä oikeaoppista, ortodoksista suvaitsemattomuutta, samaan malliin, kuin me olemme tottuneet tapaamaan sillä suunnalla, jota hän itse edustaa. Puuttumatta enempää siihen asiaan voin vaan täydellisesti yhtyä valtioneuvos Danielson-Kalmarin lausuntoon siinä suhteessa. Sen puolen edustajat saavat olla aivan varmat siitä, ettei mikään todellinen merkkiteos senkään aatesuunnan puolelta, jota he edustavat, tule syrjäytetyksi.

Luulen, että meillä on syytä väittää, että todellakin olemme saaneet oppia kokemaan jotenkin pitkälle menevää suvaitsemattomuutta ja holhousta juuri sosiaalidemokraattisen aatesuunnan puolelta, siellä missä se suinkin on siihen pystynyt. Voisinhan vedota monenlaisiin tapauksiin eduskunnan ulkopuolella, mutta minun ei tarvitse mennä ollenkaan sen pitemmälle, kuin viitata vaan niihin lausuntoihin, joita edustaja Järvisen puhe sisälsi. Kaikkien niitten tavallisten kilisevien kulkusten ohella, joita olemme tottuneet löytämään joka ikisestä sosialistisesta esitelmästä,

puhuttakoon niissä muuten sitte mistä asiasta hyvänsä maan ja taivaan välillä, oli siinä selvä tarkotus päästä määräämään, mikä on pidettävä ajanmukaisena, mikä uuden aikaisena, mikä vapaamielisenä j. n. e. Yksin uskonnollisen kirjallisuuden suhteen tahtoo hän päästä määräämään, minkä henkistä kirjallisuutta siinä suhteessa saisi painattaa. Tämä, jos mikään, osottaa, että sillä puolen ollaan valmiit, missä se suinkin on mahdollista, tukahuttamaan toiset ajatussuunnat. Meillä porvareilla ei ole syytä ryhtyä sellaiseen, sillä me, ainakin se ryhmä, johon minä kuulun, olemme täysin vakuutetut siitä, että meillä ei ole mitään syytä pelätä eri aatesuuntien tiedoksi tulemista. Päinvastoin ainakin minä puolestani toivoisin, että sosiaalidemokratiian opit todellakin tulisivat kansamme keskuudessa lähemmin tunnetuiksi sellaisina, kuin ne todellisuudessa ovat. Siitä minä en odota minkäänlaista vahinkoa meidän asiallemme, päinvastoin hyötyä. Luulen olevani oikeutettu sanomaan, että jos nyt mahdollisesti herrain sensuuriaika on mennyt —ja kyllä minä ainakin puolestani kaiken sensuuriajan toivoisin menneeksi, — niin näyttää sosiaalidemokraattien sensuuriaika olevan tuntuvasti nousemassa.

Että meillä oli syytä tehdä vastalause, sen osoittaa tämä keskustelu päivän selvästi. Jos tällainen delegatsiooni asetetaan, ei siitä ole mitään muuta seurauksena, kuin että koko tämä homma vedetään puolue-elämän pyörteisiin, niin kuin se on vedetty jo täällä. Ja sitä paitsi, mitä oikeastaan yksi sosialisti, taikka vaikkapa kaksikin tuollaisessa delegatsioonissa saisi aikaan. Jos todellakin me porvarilliset olisimme niin suvaitsemattomia, kuin sosiaalidemokraatit edellyttävät, niin he luonnollisesti äänestettäisiin kumoon. Senkään kannalta en ymmärrä, mitä tällä oikeastaan toivotaan saavutettavan.

Vaikka, niinkuin sanoin jo viime kerralla, olen periaatteessa samalla kannalla kuin ed. Kairamo, niin luulen, että tämäkin keskustelu on näyttänyt, että meillä vastalauseen tekijöillä oli syytä yhtyä siihen välitysehdotukseen, joka sisältyy valiokunnan mietinnön ensimäiseen ponteen. Sillä niin valtava kuin epäluulo ja epäluottamus on toisella puolen, on minusta hyvin luonnollista, että jonkunlainen kontrolli, sen vertainen kontrolli, kuin sisältyy vuosittaisen kertomuksen vaatimiseen, saattaa olla paikallaan. Että siitä olisi sanottavampaa haittaa, sitä en saata käsittää, mutta, niinkuin jo viime kerralla sanoin, kärjen taittajana siltä valtavalta epäluulolta, joka on olemassa, on sellainen kontrolli hyvä olemassa.

Ed. **Pärssinen**: Täällä on yksimielisesti hyväksytty se periaate että tuo 50 tuhatta markkaa vuosittain käytettäisiin kysymyksessä olevaan tarkoitukseen. Mutta siitä on eri mielipi-

teitä, mitenkä sitä summaa voidaan niin käyttää, että tulos on tasapuolinen. Ja kummallisinta on että ne, jotka tällä kertaa ovat Kirjallisuudenseurassa määräävinä, muka tasapuolisuuden nimessä esiintyvät kauheasti vastustamassa sellaisten aineksien pääsyä vaikuttamaan Kirjallisuudenseuraan, jotka siitä tähänasti ovat olleet pois suljetut.

Mietinnön perusteluissa lausutaan nimenomaan, että olisi toivottava, että kirjallisuus tulisi edustamaan erilaisia tieteellisiä suuntia ja katsantokantoja. Mutta miten on se mahdollista, jos kivenkovaan vastustetaan sellaisien henkilöiden pääsemistä tuohon toimikuntaan, jotka siellä kykenisivät edustamaan myös erilaisia katsantokantoja ja tieteellisiä suuntia? Toisin sanoen, jos siis tahdotaan, että tulos tulee tasapuolinen, niin minun mielestäni se edellyttää ettei estetä esim. yhden tai kahden sosiaalidemokraatin pääsemistä tuohon toimikuntaan, kuten tapahtuisi, jos eduskunta nyt päättäisi tehdä tuon 5 henkisen lisäyksen. Mutta tätä pelätään niin kauheasti. Minun mielestäni sosiaalidemokraattien vaatimus on ollut liian pieni; olisi täytynyt vähintään vaatia 5 eduskunnan jäsentä tuohon toimikuntaan, jotta eduskunnassa vallitsevat puoluesuhteet olisivat tulleet siinäkin edustetuiksi.

Täällä on viitattu että, jos tuollainen lisäys tulisi kysymyksessä olevaan toimikuntaan, se merkitsisi samaa kuin sensuuri, painostus, toisen vastakkaisen ajatuskannan tukahduttaminen j. n. e. Minä luulen että tämä toimikunta, joka kustantaa kirjallisuutta, on pakotettu harjoittamaan tuollaista sensuuria joka tapauksessa. Kun se nimittäin ottaa esim. kaunokirjailijan kirjoja kustantaakseen, niin tietysti noiden tarjoilijain tulva on niin suuri, ettei voi tulla kysymykseenkään, että kuka tahansa saisi tämän seuran kautta kirjojansa julkisuuteen. Siis tämä toimikunta on pakoitettu ratkaisevasti määräämään, mitkä kirjat tämän raha-avun kautta pääsevät julkisuuteen. Ja jos se on niin yksipuolinen kuin täällä eräät muka vapauden nimessä sitä vaativat, niin seuraus on silloin, että ei ainakaan sellaiset kaunokirjaillijat, jotka ovat köyhälistön riveistä, voi saada tämän kautta kirjojansa julkisuuteen, vaikka heillä olisikin sellaisia teoksia että ne sen ansaitsisivat. Päinvastoin voi paremmalla syyllä niille, jotka sanovat, että täällä on tahdottu harjoittaa sensuuria, vasten silmiä paiskata heidän oman syytteensä ja sanoa että he itse pyrkivät täällä yksipuolisesti sensuroimaan ja määräämään, miten se apuraha, jonka eduskunta antaa, tulee käytetyksi. Täällä on kyllä koetettu lohduttaa ja selittää, ettei suinkaan tarvitse pelätä. Kyllä siellä kustannetaan sosiaalidemokraattisiakin teoksiakin Marxsin „Kapitaalia" y. m. Voi olla mahdollista, että jonkunlaiset tämänsuuntaiset tieteelliset vaikea-

tajuiset kirjat saisivat armon ja pääsisivät julkisuuteen. Mutta miten olisi tähän suuntaan käypäin kansantajuisten kirjojen laita, joiden vaarallisuutta juuri enimmin pelätään. Sen sijaan voitaisiin kylläkin kapitalistisen tai porvarillisen katsantokannan mukaista kansantaloudellista kirjallisuutta vapaasti julkaista.

Sitä paitse ei Kirjallisuudenseura ole mikään sellainen seura, että voitaisiin sanoa köyhälistöllä olevan tilaisuutta pääsemään sen jäsenyyteen. Tähän jäseniksi pääsemiseen on olemassa siksi vaikeat ehdot — jokainenhan tietää, että jäsenmaksu on sangen suuri, luullakseni 24 markkaa — .. että työväenluokan jäsenet eivät näitä ehtoja voi muuta kuin aniharvoissa tapauksissa täyttää. Ja näin on työmieheltä suljettu tilaisuus päästä vaikuttamaan Kirjallisuudenseurassa tämän toimikunnan kokoonpanoon. Näin ollen siis ne, joilla on rahaa niin, että he itse tai heidän ystävänsä ja hengenheimolaisensa voivat päästä sangen lukuisasti, oikein kilpajuoksulla Kirjallisuudenseuraan jäseniksi, ne nyt täällä, muka vapauden nimessä, esiintyvät vastustamassa pientä yritystä siihen suuntaan, että köyhälistökin saisi jonkunlaista, edes vähäistäkään sanavaltaa tässä asiassa.

Sitten on sanottu että, jos muka eduskunta nyt tässä näin menettelee, että valitsee nuo 5 tai 4 ehdotettua henkilöä tuohon toimikuntaan, niin kuka tietää, mitenkä esim. Raittiudenystävien apurahoja jaettaessa menetellään. Jos eduskunta näkee tarpeelliseksi tällaiseen toimenpiteeseen ryhtyä, niin sillä on siihen täysi vapaus, eikä mitkään tällaiset vetoamiset vanhoihin tapoihin saa olla tämän eduskunnan toimenpiteen esteenä.

Kömpelöin on kuitenkin se väite, joka täällä myös on lausuttu, että muka tämän kautta vedetään kirjallisuuden edistäminen kiistakapulaksi puoluetaistelussa. Mutta minusta tntuu että tämänlaisessa pelossa, joka eräällä taholla ilmenee, päinvastoin vivahtaa tuollaista puoluetarkoitusta. Jos nim. eduskunta tässä tulee toimimaan tämän valiokunnan enemmistön suunnitelman mukaan, vaikka, kuten toivomme, muuttamalla henkilöluvun viideksi, niin seuraus on, että juuri sillä tavalla Kirjallisuudenseuran toiminta tulee välttymään siitä epäluulosta, jonka alaiseksi se päinvastaisessa tapauksessa ehdottomasti joutuu. Pitäisihän kai jokaisen käsittää, että, jos eräät vissit porvarilliset puolueet, jotka esim. Kirjallisuudenseurassa ovat enemmistönä ja määräävinä, yksinään käyttävät tämän summan, niin pian ulkopuolelta aletaan osoittaa niin suurta ja painostavaa tyytymättömyyttä, ettei tämä toiminta ole lainkaan niin rauhallista ja kirjallisuuden eduksi käypää, kuin jos asetetaan tuo 5 henkinen lisä toimikuntaan, jolla täten tulee olemaan mahdollisimman täydellinen luottamus.

Siis minun mielestäni kaikki ne syytökset, joilla täällä on

tahdottu sosiaalidemokraatteja leimata, ovat niin epäonnistuneita, että voimme ne heittää takaisin ja sanoa että yhtä vähän puheet sensuurista kun asian vetämisestä puolueriitain esineiksi ovat sellaisia että ne kohdistuvat, ei tännepäin, vaan sinne, missä tätä tasapuolista esitystä on vastustettu.

Puhemies keskeytti asian käsittelyn, mainiten että ne puhujat, jotka vielä ovat puheenvuoroa pyytäneet, saavat sitä käyttää, kun keskustelua tässä asiassa jatketaan.

Esitettiin ulkopuolella päiväjärjestystä oleva

poliisivoiman lisäämistä koskeva interpellatsiooni

johon hallituksen puolesta vastasi seuraavasti

Senaattori **Lilius**: Suomen kansaneduskunnan puhemiehelle annetussa kirjelmässä ovat edusmiehet Hämäläinen, Nuorteva ja Valavaara ehdottaneet kysymyksen esittämistä asianomaiselle senaatin jäsenelle siitä, mitkä syyt ovat aiheuttaneet maamme poliisivoimain kansanvaltaisuuden vaatimusten kanssa ristiriidassa olevaa suurta lisäämistä ja miksi senaatti ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin poliisin väärinkäytösten ehkäisemiseksi sekä katsooko senaatti tämän menettelytapansa ja edellä sanotun toimenpiteensä kautta onnistuneensa täyttämään velvollisuutensa puolueettomana koko yhteiskunnan etua ja todellista edistystä valvovana valtana? Eduskunta on päättänyt, että tuon kysymyksen saa esittää.

Poliisivoiman lisääminen on, sanovat arvoisat kysymyksentekijät, antanut erikoisen leimansa maamme viimeaikaiselle hallintotavalle. Se tapa ja henki, joka poliisin toiminnasta yleensä on ilmennyt, on ollut omiansa synnyttämään jyrkkää vastenmielisyyttä koko „n. k. järjestysvaltaa" kohtaan. Senaatti ryhtyi, jatketaan kyselyssä, muodostamaan maatamme oikeaksi poliisivaltioksi tuon sanan täydellisimmässä merkityksessä. Tuo huimaava kehitys poliisivaltiota kohti on sangen monissa erikoistapauksissa ja yleensäkin vaikuttanut järjestyksen häiriöitä synnyttävästi. Kyseessä olevan asiain menon ja poliisin mielivaltaisten menettelytapojen jatkuessa on yhä enemmän ja enemmän alkanut näyttää siltä kuin koko tuo suuri poliisivoiman lisääminen olisi sekä lähtökohtaansa että tarkoitusperäänsä nähden ennen kaikkea tähdätty juuri sitä kasvavaa kansanliikettä vastaan, joka tarkoittaa työväenluokan ja samalla koko kansan kohottamista henkiseen ja aineelliseen hyvinvointiin ja valtiolliseen

vapauteen ja täysi-ikäisyyteen. Tällä tavalla välikysymyksessä sanotaan.

Näinkö siis viime vuosien oloja maassamme kuvataan, näinkö nykyisen hallituksen aikomuksia, sen lähes kaksi vuotta kestäneen uupumattoman työn tarkoituksia?

Helposti huomattava oli 1905 vuoden lopulla että eräissä kansalaisryhmissä ilmeni jonkunmoista tyytymättömyyttä, jopa kiihtymistäkin, joka ei voinut olla herättämättä huolta. Hallituksella, samoin kuin suurimmalla osalla kansaamme, oli kuitenkin se varma toivo että nämä oireet, olojen yhä vakaannuttua ja ohjelmassa olleitten suurten uudistusten toteututtua, vähitellen itsestään haihtuisivat. Jos kohtakin hallituksen velvollisuus siis oli pitää näitä ilmiöitä silmällä, eivät ne, ilmeten pääasiallisesti sanoissa, antaneet aihetta erityisiin toimenpiteisiin. Tosin tapahtui sen ohessa tähän aikaan — 1905 ja 1906 vuosien vaiheella — eri osissa maata sellaisiakin tekoja, jotka olivat arveluttavaa laatua, mutta niidenkin suhteen oli sama toivo olemassa. Niinpä tehtiin lyhyessä ajassa sarja murtovarkauksia, joilla ei ollut tavallisen varkauden luonne ja joiden tarkoitukset ainakin osaksi vasta jälkeenpäin kävivät selvemmin ilmi. Varastettiin räjähdysaineita: Joulukuussa Lahdessa, Valkeakoskella, Turussa ja Kouvolassa, Tammikuussa 1906 Kotkassa, Tyrväässä, Kyröskoskella ja Voikan tehtaalla, joissa tilaisuuksissa hävisi pääasiallisesti dynamiittia, kerran sellainenkin määrä kuin neljättäsataa kiloa. Saman kaltaisia murtoyrityksiä tehtiin Kuopiossa ja Haminassa. Joulukuussa 1905 lähti Lahdessa joukko ihmisiä oluttehtaalle, särkivät ikkunoita, mursivat portin ja tunkeutuivat tehtaaseen, josta heidät kuitenkin saatiin karkoitetuiksi. Seuraavan Tammikuun 2 p:nä saapui isompi väkijoukko Hauhon kunnanhuoneeseen, mihin veroituslautakunta oli kokoontunut toimittamaan veroitusta, sekä keskeytti, syyttäen lautakuntaa puolueellisestä verotuksesta, virallista laatua olevan toimituksen. Kiihtelysvaarassa ryntäsi niinikään saman kuun 20 p:nä noin 60:neen henkeen nouseva väkijoukko vastoin asianomaisten kieltoa kansakouluun pitääkseen kokousta, päätti häätää papin perheen, lähti pappilaan pannaksensa päätöksen toimeen perheenisän ollessa sairaalassa, mutta otti vihdoin ojentuakseen läsnäolleitten varoituksista ja luopui aikeistaan.

Luulisi että jokainen kansalainen, joka harrastaa kansamme siveellistä kohottamista ja kohtuuttoman väkijuomain nauttimisen tuottamien onnettomuuksien ehkäisemistä, olisi kiitollinen, kun järjestysvalta toimii sellaisessa tarkoituksessa ja kernaasti antaisi apuaan. Niin kuitenkaan usein ei ole tapahtunut. Kun esim. muuan poliisikonstaapeli viikkoa myöhemmin yöaikana tässä kaupungissa yritti korjata juopuneen naisen kadulta, hyö-

kättiin poliisin kimppuun ja iskettiin häntä salakavalasti veitsellä niskaan. Apuaan läsnä olevat eivät antaneet. Päinvastoin näkyi vähitellen käyvän tavaksi sellaisissa tilaisuuksissa asettua järjestysvaltaa suorastaan vastustamaan, Värtsilän tehtaalla olleen lakon aikana esiintyi joukko asestettua väkeä niin yleistä turvallisuutta uhkaavalla tavalla että viran- ja asianomaisten oli pakko täältä pyytää järjestysvallan apua. Tyytymättöminä työnjohtajaansa sai Tammikuussa 1906 joukko ulkotyömiehiä Tampereella aikaan epäjärjestyksiä, otti hänet kiinni sekä asettui, järjestyneen työväen taholtakin annetuista varoituksista huolimatta, järjestyksen ja laillisen työtaistelun ulkopuolelle. Kun Pyhtään piirin nimismies Varjus virkavelvollisuutensa mukaisesti samassa kuussa oli Stockforsin tehtaan konttorissa toimeenpanemassa ulosottoa maksamattomien ulostekojen suorittamiseksi, niin lukuisa väkijoukko riisti häneltä rahat, sen sijaan että olisi käyttänyt laillisia keinoja mahdollisen erehdyksen tai virkamahdin väärinkäyttämisen korjaamiseksi. Kuolajärvellä tuli nimismies Granlundin toimittaa tutkimus jonkun siellä tapahtuneen väkivallan johdosta. Silloin esti sen sata-miehinen joukko. Oloja sangen kuvaava oli se murha, jossa kirvesmies Tuores niinikään talvella 1906 Helsingissä menetti henkensä, kuin myös se, mitä tämän teon yhteydessä tuli ilmi. Saunalahden esikaupungissa Viipurissa harjoittivat venäläiset sotamiehet helmikuun 17 päivän vastaisena yönä väkivaltaa, rääkkäsivät ihmisiä ja rikkoivat ikkunoita. Yhteentörmäys suomalaisten kanssa otti asettuakseen vasta poliisin väliintulosta. Nämät tapaukset ovat vaan esimerkkejä.

Ensimäinen laatuaan maassamme oli se teko, joka tapahtui täällä helmikuun 26 päivänä 1906. Venäjän valtakunnan pankin haaraosastoon hyökkää keskellä päivää toistakymmentä aseilla varustettua miestä, ovenvartija ammutaan kuoliaaksi, toinen henkilö haavoitetaan ja rahoja viedään 75,000 ruplaa. Tuoreessa muistissa on vielä, kuinka pahantekijöitä kiinniotettaessa nämä säälittä käyttivät aseitaan. Uhreiksi jäivät m. m. maaliskuun 1 päivänä Tampereella poliisikomisarius Balkevitsch, konstaapeli Grönfeldt ja muuan palokuntalainen. Hämmästystä ja suurta huolta herätti laajoissa piireissä se tapa, jolla lukuisasti poliisikamarin edustalle kokoontunut väkijoukko siinä esiintyi.

Keväällä vuonna 1906 jatkuneen Loviisan—Vesijärven rautatienlakon aikana oli radalla jo tapahtunut ilkitöitä. Muita katalampi oli yritys huhtikuun 29 päivänä räjähyttää Lahden rautatiensilta dynamiitilla ilmaan.

Jo kevättalvella oli julkisuudessa alkanut kuulua vaatimuksia järjestysvoiman lisäämisestä. Varmaan toivoen että tuollaiset teot sittenkin olisivat ohimenevää laatua suurena murros-

aikana, ei hallitus luullut olevan syytä vielä ulottaa toimenpiteitänsä niitä ulommaksi, joihin ne tällä alalla siihen asti olisivat keskiytyneet, eli olemassa olevan järjestysvallan kohottamiseen siitä rappiotilasta, jossa se viime vuosien jälkeen oli, sellaiselle kannalle että se mahdollisimman hyvin voisi turvata kansalaisten henkiä ja omaisuutta oikeudettomilta hyökkäyksiltä. Tuollainen maassamme ennen kuulumaton rikos, jonka tekijät eivät kammonneet panna edes aivan syyttömäin matkustajain henkiä alttiiksi, pakotti nyt hallituksen järjestysvoiman lisäämiseksi sillä paikkakunnalla toukokuun 7 päivänä määräämään tarpeellisia varoja, joiden maksaminen jatkui puolisen vuotta, sillä seurauksella ettei mitään erikoisempaa sieltäpäin sen jälestä kuulunut.

Sillä välin oli maaliskuun lopulla 1906 Tampereen pellavatehtaassa alkanut työlakko, johon huhtikuussa Lapinniemen tehtaan työväki liittyi. Jätän mainitsematta ne tapahtumat, jotka lakon kestäessä sattuivat ja vihdoin toukokuun alussa antoivat niille, jotka tahtoivat työtä tehdä, aihetta vedota järjestysvallan puoleen työvapautensa turvaamiseksi. Hallituksenkin toimenpiteestä tapahtuneista välityksistä huolimatta olot kärjistyivät ja johtivat vihdoin toukokuun puolivälissä väkivaltaisuuksiin, jolloin ei säästetty edes tehtaan palveluksessa olevaa muun valtion alamaista, jonka kotirauhaa yritettiin rikkoa. Poliisivoiman lisäystä täytyi muualta lähettää oman paikkakunnan melkein yöt päivät kestäneestä virantoimituksesta rasittuneen järjestysvallan avuksi. Vähemmän tunnettua lienee, että ainoastaan hallituksen päättäväinen esiintyminen ratkaisevalla hetkellä ja järjestyksen samalla tapahtunut palauttaminen estivät sotaväen kutsumista, josta ulkomaalaisten suojelemiseksi heidän edustajiensa puolesta jo oli määrä Pietarissa tehdä pyyntö. Tämä teki järjestysvallan vahvistamisen Tampereellakin tarpeelliseksi ja senaatti valtuutti sentähden toukokuun 17 päivänä kuvernöörin satunnaisesti lisäämään sen poliisivoimaa 50 ylimääräisellä miehellä.

Kun sen ohessa oli osottautunut etteivät maamme silloiset poliisimiehet aina olleet arkaluontoisiin tehtäviinsä täysin kykeneviä ja kelvollisten järjestysvallan edustajain puutetta maaseuduiltakin oli valitettu, katsoi Senaatti velvollisuudekseen, siitä tehdyn ehdotuksen mukaisesti, Toukokuun 31 p:nä tehdä alamaisen esityksen määrärahojen myöntämisestä koulun perustamiseksi Helsingin poliisikunnan yhteyteen korkeintaan 60 miestä varten. Sen johdosta myönnettyjä varoja käytettiin kuitenkin vaan osa, koska koulu sittemmin väliintulleista syistä lakkautettiin.

Mutta yleistä turvallisuutta uhkaavia tekoja jatkui edelleen. Viittaan vaan Muolan tapahtumiin Kesäkuun 12 p:nä 1906

ja hoitaja Geffertin siinä tapahtuneeseen murhaan kuin myös niihin hämmästyttäviin paljastuksiin, joita asian yhteydessä sittemmin on tehty, ratavartija Järvisen työntekijäin hyökkäykseen hänen kimppuunsa saman kuun 24 p:nä Paimiossa, siihen kuinka Räisälässä saman kuun 26 p:nä useat henkilöt, peitetyin kasvoin, ampumalla koettivat estää ulkomaalaiselle yhtiölle kuuluvan, 90,000 tukkia sisältävän lautan kokoamista, kun se Vuoksessa oli hajonnut, asevarkauteen Heinäkuun 29 p:nä kapteeni Nybergin asunnossa Helsingissä, jolloin 74 browning-pistoolia hävisi, dynamiittivarkauteen kauppias Tallbergin kellarista Espoossa seuraavana p:nä sekä siinä varastettujen räjähdysaineiden löytöön osaksi täältä Helsingistä.

Kaksi viimeksimainittua tekoa oli jo niiden järkyttävien tapahtumien enteitä, jotka pari päivää myöhemmin seurasivat. Viaporin kapina, johon suomalaisiakin miehiä sekaantui, rautatiekiskojen repimiset, sähkö- ja telefoonijohtojen katkaisemiset, uudistetut hyökkäykset räjähdysainevarastoihin ja vihdoin Hakaniemen ylen surkeat mellakat, joihin siviilipukuisia venäläisiä sotamiehiäkin otti osaa — nämä ovat vielä niin tuoreessa muistossa, ettei niitä tarvitse tässä sen lähemmin kuvata. Mitä Suomen paraikaa koossa olevat Valtiosäädyt istunnossaan Heinäkuun 1 p:nä senastisten tapahtumain johdosta yksimielisesti, jos kohtakin eri säädyissä eri sanoin, lausuivat, sen varmaan jokainen täällä läsnäoleva muistaa. Ne antavat selvän viittauksen siitä, miten kansalaisteen tuli toimia ja esiintyä, jos sellaiset kohtaukset uudistuisivat, ja mikä hallituksen velvollisuus silloin oli. Jo seuraavana, elokuun 1 p:nä antoi Senaatti ensi toimenpiteenään — käskyn Kuvernööreille kaikilla laillisilla keinoilla koettaa ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä estää väkivaltisuuksia ja rikollisia yrityksiä ja, jos varsinainen poliisivoima ja lisäksi hankittu apumiehistö ei ollut tarkoitusta varten riittävä, heti aikaansaada järjestysvoiman tarpeellista lisäystä sellaisten kansalaisten ja kansalaisyhdistysten vapaan myötävaikutuksen kautta, jotka asettuivat järjestysvallan johdon alaiseksi. Varojen myöntämisestä siten käsketyksi järjestysvoiman lisäämiseksi Senaatti elokuun 4 p:nä teki alamaisen esityksen, jonka se perusteli muun muassa seuraavaan tapaan:

„Senaatti on ottanut harkittavaksi, mitkä toimenpiteet valtion puolelta ovat tarpeen, jotta estettäisiin ja vastustettaisiin sellaisia laillisen järjestyksen loukkaamisia, joita vieläkin on peljättävissä, koska väestössä on näyttäytynyt olevan ryhmiä, joissa yhteiskunnalle vaarallinen lain halveksiminen on päässyt valtaan. Oikeudenvastaisia ajatuksia ja vaatimuksia, joita levottomana aikana ovat synnyttäneet kiihoittavat opit ja vaikutukset, ei valtakäskyllä voida hävittää. Siihen tarvitaan valistuneitten ja yleis-

tä parasta harrastavien kansalaisten ahkera toiminta uutteran kansanvalistustyön ohella. Mutta tällainen tehtävä voi vain pitemmän ajanjakson kuluessa tulla ratkaistuksi. Nykyinen asiain tila vaatii kuitenkin heti, että yleinen turvallisuus taataan ja lain pyhyyttä vakavasti ja ankarasti voimassa pidetään. Siihen ovat ne valtakeinot, mitkä Suomen valtioviranomaisilla on käytettävänänsä, riittämättömät."

Kun Helsingissä heinäkuun lopulla tapahtunut poliisilakko sen ohessa yhä selvemmin oli osoittanut, — mikä jo ennestään tiettiin — että riittävää määrää kelvollisia poliisimiehiä entisellä, kovin alhaisella palkalla ei voitu saada, oli tämäkin huomioon otettava varoja pyydettäessä. Tarvittavia lähempiä tietoja lisäyksen suuruudesta ja kustannusarvioita eri paikkakunnilta kuitenkaan silloin vielä ei ollut käytettävänä; ja varojen määrä ilmoitettiin sentähden vaan arviolta vuodelle 1906 500,000 markaksi ja seuraavaa vuotta varten 1,000,000 markaksi.

Että tähän toimenpiteeseen oli päteviä syitä, sen osoittivat myöskin Valtiosäätyjen saman päivän ilta-istunnossaan ilman erimielisyyttä antamat lausunnot silloisen tilan johdosta sekä kehoitukset poliisivoimain lisäämisestä ja vahvistamisesta. Viitaten pöytäkirjaansa Heinäkuun 31 päivältä esimerkiksi Talonpoikaissääty lausui „syvän surunsa sen johdosta, että ryhmä maamme asukkaita, unohtaen velvollisuutensa Suomen kansalaisina, on sekaantunut Viaporin linnassa raivonneeseen sotilaskapinaan ja sen ohessa murhilla ja muilla väkivallanteoilla häirinnyt omankin yhteiskuntamme rauhaa. Silmälläpitäen niitä onnettomuuksia yksityisille ja sitä vaaraa valtiolliselle olemuksellemme, joita mainittu rikoksellinen toiminta jo on tuotanut ja joita se edelleen, jos se saa jatkua, yhä enenevässä määrässä tuottaa, kehottaa sääty kaikkia niitä kansalaisia, joille Suomen menestys ja sisällinen itsenäisyys on rakas, yhteisin voimin tekemään työtä niiden epäsäännöllisten olojen poistamiseksi, joista rikosten syyt ovat etsittävät," jatkaen näin: „Ottaen huomioon, että poliisivoima maan pääkaupungissa ja osittain muillakin paikkakunnilla, jouduttua edellisten vuosien sortojärjestelmän vallitessa perinpohjaiseen rappiotilaan, ei suinkaan vieläkään täysin kykene tehtäväänsä, odottaa sääty, että hallitus, jonka viime sijassa tulee vastata järjestyksen ylläpidosta, viipymättä ryhtyy tarmokkaisiin toimiin saadakseen sanotun poliisivoiman niin sisälliseen kuntoon kuin mieslukuun nähden kaikkia oikeutettuja vaatimuksia vastaavaksi".

Sama vaatimus tehtiin yleisesti sanomalehdissä. Vaan tavasta ja muodoista oltiin eri mieliä ja ehdotuksia tehtiin erilaisiakin. Siten kirjoitti Uusi Suometar elokuun 5 p:nä „Mitä on tehtävä?" nimisessä kirjoituksessaan muun muassa:

„Että jotakin on tehtävä sellaisten tapausten estämiseksi, joita äsken olemme eläneet, siitä alkavat vähitellen kaikki olla selvillä. Ehdotuksia on hallituspuolueen lehdissä ollut esillä useampia. Mikä on tahtonut muodostettavaksi vapaita suojeluskaarteja puolueisiin katsomatta, mikä kaikista puolueista kokoon pantuja. — — — — — — — — —

Hallituksen aikeista, koettaa saada suojeluskaarteja kokoon kuntien välityksellä, olemme aikaisemmin lausuneet mielemme. Lisäksi tahdomme vielä kerran painaa mieliin, että me pidämme kaikki yritykset aseellisten järjestysjoukkojen perustamiseksi muulla tavalla kuin että nämä joukot välittömästi edustavat valtion valtaa ja että niiden hallinto ja johto on kokonansa valtion viranomaisten käsissä, ei ainoastaan lapsellisina vaan suorastaan turmiollisina. Mitä ovat aseet ilman sitä siveellistä auktoriteettiä, jonka ainoastaan valtion valta, oikeuden ja laillisen järjestyksen ylläpitäjänä, voi niiden kantajille antaa? — — —

— — — — — — — — —

Mutta kun näin on laita, on sitä vähemmän suotavaa, että hallitus jää syrjästä-katsojana seisomaan sen asiain tilan ääressä, joka nyt on avautunut kansamme ja yhteiskuntamme eteen. Ryhdyttäköön viivyttelemättä perustamaan sotilaallisesti harjotettuja, säännöllisiä järjestysjoukkoja, jotka tarpeen mukaan sijoitetaan eri paikkoihin maata."

— — — — — — — — —

Hallituksella on todellakin, kuten edellä olevasta näkyy, alkuaan ollut se mielipide, että tarkoitus paraiten ja vähimmillä kustannuksilla olisi saavutettavissa siten, että jossakin määrin lisätyn, hyvin valitun ja järjestetyn järjestysvallan rinnalle muodostettaisiin kaikista kansan kerroksista vapaaehtoisesti kokoon pantuja suojelusjoukkoja, tietysti varsinaisen järjestysvallan johdon ja käskyn alaisina. Se sangen yleinen epäluottamus, joka tuollaisia suojeluskaarteja kohtaan ilmeni, ja kokemus Hakaniemen tapahtumain johdosta, saattoi kuitenkin hallituksen luopumaan tästä ajatuksestaan. Niin pitkälle kuin äsken mainitussa kirjoituksessa oli ehdotettu, ei kuitenkaan näyttänyt olevan syytä mennä, varsinkin kun ehdotuksen toteuttaminen olisi kysynyt aikaa ja ilmeisesti varojakin enemmän kuin suotava oli.

Hallitus näin ollen ei voinut muuta kuin keskittää toimenpiteensä yksinomaan varsinaisen järjestysvallan lisäämiseen ja asettamiseen yhä paremmalle kannalle. Kun sillä välin asianomaisesta paikasta senaattia oli tullut perusteellisesti valmistettu ja seikkaperäisesti laadittu suunnitelma Helsingin kaupungin suhteen, jossa muun muassa oli pidetty silmällä miehistön perin alhaisten palkkojen korottamista, teki Senaatti vihdoin elokun 10 p:nä 1906 tunnetun alamaisen esityksensä. Vaikka tarkoitus oli

tarpeen vaatiessa käyttää pääkaupungin järjestysvoimaa myöskin maaseuduilla, mikä aika ajoin on tapahtunutkin, Senaatti kuitenkaan ei katsonut olevan syytä mennä niin pitkälle kuin suunnitelma tarkoitti. Että Senaatti sen johdosta, että vähensi ehdotetun lisäyksen 600:sta miehestä noin 400:taan, eräiltä puolin sai osakseen ankaraa arvostelua, on tunnettu asia.

Ikäänkuin todistaakseen poliisivoiman lisäyksen tarvetta tapahtui edelleen lähinnä seuraavan ajan kuluessa sarja törkeitä rikoksia. Pudasjärvellä vapautettiin samaan aikaan rikoksesta vangittu talollinen Ellala väkivaltaisesti viranomaisten huostasta; lomakursseihin täällä elokuussa osaa ottavaa kansakoulunopettajaa Pääkköstä hätyytettiin Helsingin kaduilla, koska hän, joka kantoi lomakurssien merkkiä, muka kuului suojeluskaartiin; saman kuun 15 p:nä löydettiin Vaasan läheisyydessä joukko luvattomasti maahan tuotuja ampuma-aseita; 16 p:nä ammuttiin Hovinsaaressa rautatienjunaa; seuraavana päivänä varastettiin Masabyyn asemalta ampuma-aseita; 24 p:nä viskattiin Perkjärvellä ratamestari Saarelaisen asuntoa vastaan pommi; 26 p:nä ammuttiin täältä Fredriksbergiin kulkevaa ruumisjunaa; kaksi päivää myöhemmin tapahtui Viipurin asemalla 68:n mauserpistoolin varkaus; 31 päivänä ryöstettiin rahastonhoitaja Tojkanderilta Viipurissa kadulla 20,000 markkaa rahaa; syyskuun 1 päivänä 1906 murhattiin Kaukaan tehtaan isännöitsijä Björkenheim, saman kuun 4 päivänä ryöstettiin Yhdyspankin täkäläinen haaraosasto; 8 päivänä ryöstettiin Sydänmaan asemalta koko kassakaappi; 11 päivänä varastettiin Lappeenrannan tavaramakasiinista laatikko revolvereja; kaksi päivää myöhemmin nousi Minkiön pysäkin läheisyydessä junaan kolme naamioittua, aseella varustettua miestä; seuraavana päivänä yritettiin murtautua ruutikellariin Viipurissa; ijäkkäät Popoff-aviopuolisot murhattiin Sakkolassa; 17 päivänä varastettiin Vesijärven asemalla lukitusta tavaravaunusta laatikko haulipyssyjä; 20 p:nä tuli niin järjetön rikos ilmi kuin yritys dynamiitilla räjähyttää Helsingin kaupungin vesijohto Eläintarhassa; Helsingissä tehtiin suurempi aselöytö; 25 päivänä koetettiin räjähyttää talo n:o 22 Kasarminkadun varrella ilmaan, jossa — puhumatta siitä, että toistasataa ihmistä olisi voinut menettää henkensä, jos teko olisi onnistunut — ei edes suuren sairaalan läheisyys ja siellä kärsivien kohtalo voinut pidättää julmureita yrityksestään; seuraavana yönä tapahtui yhtä katala teko Siltasaaren kadun n:o 2:ssa, jolloin m. m. kaksi vanhaa naista yösydännä oli menettää henkensä; seuraavana yönä jälleen pommiheitto, tällä kertaa Säämingin pitäjässä; ja päivää myöhemmin Loviisan kaupungissa kumminkin kuusi murhapolttoa — kaikki nämä ja monta muuta tekoa tuskin kahden kuukauden kuluessa. On mahdotonta jatkaa luettelemista samaan tapaan.

Mutta koska syitä kerran on tiedusteltu, mainittakoon seuraavaltakin ajalta vaan joku esimerkki. Viittaan pommilöytöihin Grahnin tehtaalla Sörnäisissä, Siltasaarenkadun n:o 7:ssä ja muurari Laineen luona Tokankadun varrella, 70,000 markan ryöstämiseen kasööri Holmsténilta Viipurissa, ryöstöyritykseen Kouvolan pankissa, aselöytöihin Porissa, ja Suikin murhaan Muolassa viime vuonna, sekä tältä vuodelta: venäläisten sotamiesten mellakkaan Viipurin kaduilla ja talonmiehen Pitkäsen siinä tapahtuneeseen murhaan, murhapolttoon Myllykosken tehtaalla, poliisikonstaapeli Tirrosen murhaamiseen Vaasankadulla täällä, rahastonhoitaja Hahlin ampumiseen ja neiti Heinosen rääkkäämiseen Viipurissa, insinöörien Norrménin ja Petterssonin murhaan Taalin tehtaalla, murhayritykseen isännöitsijä Segercrantzia vastaan Nurmen tehtaalla, pommitehtaan löytöön Kivennavalla, 67,000 markan ryöstämiseen ja kuski Flinckhammarin ampumiseen Kouvolassa, mellakoihin venäläisten ja suomalaisten välillä Säiniössä, jossa työmies Mitikka tapettiin, venäläisten sotamiesten väkivaltaisuuksiin Lappeenrannassa heinäkuun 29 p:nä ja vihdoin viime elokuussa tehtaanisännöitsijä Hellmerin ryöstämiseen Kuopiossa ja ryöstöihin Niirasen puodissa Viipurissa, kauppias Gorgunoffilta Imatrassa, talonomistaja Laamaselta Puumalassa ja talolliselta Kurjelta Ruokolahdella, puhumattakaan muista saman kuun kuluessa tapahtuneista tapoista, murhayrityksistä, pahoinpitelyistä ja ampumisista. Mitä eräitten rikosten tutkimuksissa on rikoksellisten järjestöjen olemassaolosta tullut ilmi, on yleisesti tunnettua.

Että näin levottomat olot pakottamalla pakottivat senaattia milloin viranomaisten, milloin kuntien tai yksityisten pyynnöstä järjestysvoiman lisäämiseksi eri paikkakunnilla tuon tuostakin käyttämään sitä varten osoitettuja varoja, on päivän selvä. Mutta siihen löytyi vielä toinenkin painava syy. Niinkuin jo mainitsin, kuului Tampereen kohtausten johdosta ulkomaalaisten edustajain puolelta keväällä vuonna 1906 vaatimuksia sotaväen kutsumisesta palauttamaan järjestystä, koska hallitus muka ei omin voimin kyennyt sitä tekemään. Sama oli asian laita, kun syyskuussa viime vuonna Kemijoen laaksossa olleitten työnselkkausten aikana ruotsinmaalaisten yhtiöitten tavallista suuremmat aineelliset edut olivat vaaranalaisina. Hallitukselle pitäisi kai olla ansioksi luettava että se on voinut torjua nämä vaatimukset, joiden seuraukset olisivat voineet olla hyvinkin arveluttavat. Varmaa on myöskin että voimakkaan järjestysvallan olemassaolo on suuresti lisännyt yleistä turvallisuutta ja estänyt monta rikosta tapahtumasta.

Mitä sitten tulee siihen että maamme poliisi olisi tehnyt itsensä syypääksi „väärinkäytöksiin" ja että niitä olisi „saanut va-

paasti jatkua", niin sekin syytös on aiheeton. Nykyisen hallituksen käsitys järjestysvallan velvollisuuksista on siksi vakava ja se pitää järjestysvallan tehtävää puolueettomasti ja sävyisästi, mutta samalla tarpeen vaatiessa pontevasti turvata ja suojata jokaista kansalaista, — kuulukoon hän mihin puolueeseen tahi luokkaan tahansa, — siksi tärkeänä, että hallitus ei saata jäädä välinpitämättömäksi, jos poliisimies todellakin rikkoisi siinä kohden. Sen osoitti muun muassa se seikka että, kun muutamat sanomalehdet viime talvena kertoivat, että Laukon torpparihäädöissä järjestystä ylläpitämään lähetetyt poliisimiehet olisivat tehneet itsensä syypäiksi aiheettomaan väkivaltaan, Senaatin Siviilitoimituskunta käski toimeenpanemaan tutkimuksen. Tutkimus tapahtui; mutta tulos oli sellainen että hallitus ei katsonut olevan syytä virkasyytteen nostamiseen, varsinkin koska se, joka olisi tullut loukatuksi, itse ei ollut mitään ilmoitusta siitä tehnyt. Jos loukkauksia on tapahtunut, miksi ei niiden johdosta ole syytettä tai ilmiantoa asianmukaisessa järjestyksessä tehty? Voin esimerkiksi siitä että vetoaminen tuomioistuimeen ei ole ilman tulosta mainita, että Oulun Raastuvanoikeus hiljakkoin tuomitsi poliisimiehen rangaistukseen siitä, että hän järjestystä ylläpitäessään oli oikeuden mielestä hairaantunut käyttämään pakkokeinoa, joka siinä tilaisuudessa oli oikeudeton. Muuta valitusta Oulusta tietääkseni ei ole kuulunut eikä liioin Turusta tietooni tullut mitään mielivaltaisuutta poliisin puolelta. Arvoisat kysymyksen tekijät valittavat edelleen sitä että Kemijoen lakkoalueelle lähetettiin muualta järjestysvoimaa. Siitä olen jo puhunut. Eihän toki olisi ollut suotavampaa, että sinne toisten kun Senaatin toimesta olisi lähetetty venäläistä sotaväkeä kotimaisen järjestysvallan sijasta. Helsingin kaupungista esiintuodusta esimerkistä, Eduskunnassakin käsitellystä asiasta — muutoin ainoa, joka erikoistapauksena mainitaan — minulla ei ole syytä nyt puhua, koska se paraikaa on viranomaisten käsiteltävänä.

Mutta jos loukkauksia joskus olisikin tapahtunut, on loukkauksissakin eroa. Inhimillistä on erehtyä; mahdottomia ei saa vaatia. Sillä järjestysvallan tehtävä on nykyaikoina ollut niin vaikea: se on vaatinut niin suurta itsensä hillitsemistä sille usein syydetyistä solvauksista ja sen osaksi tulleista vastustuksesta huolimatta, että tosiaankin on kiitettävä, ettei kärsivällisyys kuin ani harvoin ole puuttunut. Ja minä voin oman kokemukseni nojalla vakuuttaa, että maamme poliisipäällystökin täysin tuntee vastuunsa ja toiminnassaan on tarkoittanut yksinomaan yleistä parasta. On muutoin syytä muistaa, mitä sanomalehdet tiesivät kesällä kertoa vapaasta Englannista, jonka poliisi kuitenkin on kuuluisa inhimillisyydestänsä ja arvokkuudestansa. Ei edes se

voinut säilyttää malttiansa, kun sitä Lontoossa suuressa mielenosotuksessa, poikkeustapauksessa, vastustettiin ja härnättiin.

Syytöksen, että maamme poliisi nykyisen hallituksen aikana olisi järjestelmällisesti tehnyt itsensä vikapääksi väärinkäytöksiin, sen minä siis päättävästi torjun.

Tämän jälestä minulla ei ole paljon lisättävää kyselyn loppuosaan.

Oikeus maan perii. Valtio- ja yhteiskuntajärjestys ovat kaiken inhimillisen yhteiselämän peruskivet ja ehdottomat edellytykset. Ne ovat pidettävät loukkaamattomina. Korjauksia tavotettaessa on kuljettava laillista edistyksen tietä ja siihenhän meillä nyt on mahdollisuutta enemmän kuin ennen. Yllätyksillä, muuta tietä saavutettu tulos ei ole mikään todellinen voitto. Ainoastaan järjestetyissä oloissa, missä kulloinkin olemassaolevaa yhteiskuntarakennusta ja voimassa olevan lain turvaamia oikeuksia tunnustetaan ja kunnioitetaan, saavutettu edistys on pysyväistä laatua. Kun sitä vastoin oikeuskäsitteet ovat siinä määrin himmentyneet kuin edellä kerrotut rikokset osottavat, kun yksityiset ja varsinkin kun rikokselliset järjestöt pyrkivät järkyttämään yhteiskunta-järjestystä, silloin on ensi sijassa hallituksen velvollisuus ehkäistä sitä. Se on sitä, jota nykyinen hallitus arvostelunalaisilla toimenpiteillään on koettanut tehdä. Vapautta se ei ole sortanut, vaan vallattomuutta koettanut estää. Ja minä, tässäkin torjuen vielä enemmän loukkaavan syytöksen, siis empimättä vastaan, että hallitus toimenpiteillään yhteiskuntajärjestyksen ylläpitämiseksi ja yleisen turvallisuuden vakaannuttamiseksi juuri on pyrkinyt „täyttämään velvollisuutensa puolueettomana koko yhteiskunnan etua ja todellista edistystä valvovana valtana”.

Keskustelu:

Ed. **Nuorteva:** Kun tämä välikysymys tehtiin keväällä, niin seuraavina päivinä oli luettavana porvarillisissa sanomalehdissä ihmettelyä siitä, miksi välikysymyksessä ei ollenkaan mainittu näistä lukuisista rikoksista, joista senaattori Lilius täällä mainitsi, miksi ei ollenkaan tuotu esille edes olettamustakaan, että jonkinlaisia syitä tällaiseen poliisivallan lisäämiseen olisi ollut olemassa. Tämä poisjättäminen ei suinkaan tapahtunut erehdyksestä ja vielä vähemmän siitä syystä, että olisi tahdottu väittää, ettei tällaisia rikoksia ole tapahtunut. Niitä on todellakin tapahtunut, tapahtunut hämmästyttävän paljon. Mutta koko tämä pitkä luettelo jätettiin mainitsematta sen johdosta, että pääasia tässä kysymyksessä ei ole se että rikoksia on tapahtunut. Se on tunnettu seikka, tunnettu surullinen tosiasia, sekin tavallaan kuvaava sitä ajanjaksoa, jossa elämme. Pääasia tässä on kysy-

myksen viimeinen ponsi. Onko hallitus menettelyllään kyennyt estämään rikoksia, onko se esiintymisellään ja toiminnallaan voinut täyttää tehtävänsä, niinkuin välikyselyssä sanottiin, „puolueettomana koko yhteiskunnan etua ja edistystä tarkoittavana valtana?" Siviilitoimituskunnan päällikkö on katsonut voivansa empimättä vastata myöntävästi tähän viimeiseen kysymykseen, ja koska käsitykset siitä ovat kuitenkin sangen erilaiset, niin pääosa lausunnostani tulee siis koskemaan sitä. Jo sanoin, ettei suinkaan kukaan kiellä, että tällaisia rikoksia on tapahtunut. Tunnustettava kuitenkin on, että äsken luetusta rikosluettelosta, joka kait tarkoitti olemaan jonkinlainen yleiskuvaus nykyisestä levottomasta ajasta, olisi voitu jättää pois koko joukko rikoksia, jotka kuuluvat noihin, kaikista rauhallisimpinakin aikoina tapahtuviin rikoksiin, yksityisiin murhiin j. n. e. Mutta siitä huolimatta että tästä pitkästä luettelosta otettaisiinkin pois nuo yksityiset murhat, yksityiset varkaudet, jotka ovat aivan tavallista luonnetta ja joita tapahtuu jokapäiväisen elämän mitä järjestyneimmissäkin oloissa, jäähän sinne kuitenkin koko joukko tapahtumia, jotka tavallaan kuvaavat aikojen levottomuutta ja joita ei voida laskea noihin tavallisiin rikoksiin, joita muutenkin tapahtuu, Mutta minua hämmästytti eräs seikka siviilipäällikön lausunnossa. Hän alotti tämän pitkän luettelon ajalta suurlakon jälkeen ja tämä luettelo oli todellakin tavattoman pitkä siihen saakka, kunnes poliisivoiman lisääminen alotettiin. Sitte tapahtui tuo herra senaattorin mielestä aivan välttämätön ja tarpeellinen työ, nim. poliisivoiman lisääminen. Olisin olettanut, että jos tämä toimenpide todellakin olisi ollut tarkoituksenmukainen, tuo pitkä luettelo olisi siihen loppunut. Mutta minusta tuntui, niinkuin tuo luettelo olisisi yhä paisunut ja paisunut. Se oli yhtä pitkä ja vielä pitempikin sen jälkeen kuin poliisivoimaa oli lisätty monin kerroin. Tämä osoittaa, että hallituksen toimenpide ei ollut siis mihinkään johtunut, että rikoksia yhä edelleen jatkui, yhä enenevässä ja enenevässä määrässä. Siis hallitus ei onnistunut saavuttamaan sitä tarkoitusta, joka sillä mahdollisesti on ollut. Minä tahdon panna tämän merkille ennenkun ryhdyn yksityiskohtaisesti perustelemaan niitä syitä, joiden johdosta tämä välikysymys on tehty.

Voin täydellisesti yhtyä herra siviilipäällikön lausunnon loppuosaan, jossa hän ilmaisi mielipiteensä hallitusvallan tehtävistä. Meidänkin mielestämme hallitusvallan täytyy esiintyä kaikkien puolueitten yläpuolella seisovana, oikeusjärjestelmää valvovana valtana. Me emme vähemmässäkään määrässä väitä, ettei oikeusjärjestelmää ole ylläpidettävä. Se o n ylläpidettävä mitä tarmokkaimmalla tavalla. Järjestystä täytyy yhteiskunnassa olla ja kaikki, mitä herra senaattori loppulausunnossaan tästä asiasta

mainitsi, ei kaipaa mitään vastaansanomista meidän puolelta. Kysymys on vaan siitä, mitä tällä oikeusjärjestelmällä ymmärretään, ja millä tavalla olisi voitu estää todellisten rikosten tapahtuminen, kysymys on siitä, oliko hyödyllistä ja tarkoituksenmukaista ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, joihin on ryhdytty, ja onko syytä katsoa, että näissä toimenpiteissä on ollut jotakin toista, kuin ainoastaan sen oikeutetun ja kohtuullisen tarkoitusperän tavoitteleminen, että oikeusjärjestelmää puolueettomasti ylläpidettäisiin. Epäilemättä meidän aikamme on yhteiskunnalliseen rauhaan nähden paljo toisenlainen kuin jokunen vuosikymmen sitte. Siihen on syitä. Olemme eläneet ajan, jolloin vieras sortovalta tässä maassa vallitsi, jolloin tapahtui oikeusjärjestelmän loukkauksia mitä törkeimmässä muodossa. Tapahtui paljo sellaista, joka kaikki oli omiaan järkyttämään oikeuskäsitteitä ja viekoittelemaan ihmisiä noudattamaan menettelytapoja, jotka olivat ristiriidassa oikeuskäsitteen kanssa. Ja epäilemättä vielä nytkin on yhteiskunnan keskuudessa löydettävissä suuri joukko aineksia, joiden oikeustajunta on niin vähäinen, että he ovat taipuvaiset rikkomaan oikeusjärjestelmää vastaan, joka estää heitä seuraamasta rikoksellisiakin vaistojaan. Mutta tällaista on ennenkin ollut olemassa.

Kun tämä hallitus astui paikallensa, olivat ajat tosin paljon levottomammat kuin koskaan ennen. Suurlakon päivät olivat herättäneet uusia toivomuksia, olivat tuoneet esille paljo kiihtymystä, paljo mielten kuohua ja voimme tunnustaa, että sillä hallituksella, joka tällaisten aikojen vallitessa astui yhteiskunnan ohjaksiin, oli ehkä vastuunalaisempi tehtävä kun monella muulla. Sitä ei tahdota kieltää, mutta samassa on sanottava, että jos joku kansalaisryhmä tällaisena aikana ryhtyy niin vastuunalaiseen toimeen kuin yhteiskunnan oikeusjärjestelmän ylläpitäminen ja yhteiskunnan kehityksen ohjaaminen, niin tällaiselta hallitukselta, tällaiselta miesryhmältä saattanee myös vaatia tavallista enemmän.

Koko se ristiriita, joka tämän kysymyksen perusteella on syntynyt, on, niinkuin monet muutkin asiat, selitettävissä sillä tavalla, että niissä piireissä ja niiden henkilöiden keskuudessa, jotka ottavat tehtäväkseen vastata yhteiskunnan johtamisesta, ei ollut käsitystä siitä, mitä maassa todellakin tapahtui, mitä kansa arveli, minkälaiset pyrkimykset sillä oli, mitä se tahtoi ja mitä oli etsittävä kaikkien niiden monenlaisten ilmiöiden alta, jotka olivat näkyvissä. Aika oli kerrassaan erilainen kuin ennen. Ihmisten katsantokanta oli paljo syvempi, monimutkaisempi, sen alta oli etsittävä paljo muutakin kuin mitä niistä päältäpäin katsoen saattoi ajatella. Mutta niin ei kuitenkaan tehty yhteiskunnan johtavissa piireissä. Kun suurlakon viimeisinä päivinä tapahtui ristiriitaa köyhälistöön kuuluvien ja porvaristoon kuulu-

vien aineksien välillä, ja kun tämän ristiriidan perusteella tapahtui selkkauksia jos jonkinlaisia, niin ei tahdottu käsittää niitä sillä tavalla kuin ne poliittisesti olisivat käsitettävät. Suurlakon viimeisinä päivinä tapahtui rauhattomuuksia. Porvarillisissa lehdissä tämä heti leimattiin jonkunlaiseksi rosvousyritykseksi, leimattiin ne mitä mustimmiksi teoiksi ja sanottiin, niinkuin sanotaan nytkin, että näiden rauhattomuuksien alkusyynä ei ollut mikään muu kuin tavallinen rosvoamis- ja tappelemishalu j. n. e. Se viha, joka silloin ilmeni porvarillisten ja köyhälistöläisten piirien välillä, tuli tällä tavalla katkeraksi ja kärjistyneeksi alusta pitäen. Köyhälistön käsitys suurlakon viimeisten päivien jälkeen oli yleensä se, että silloin suoritetun taistelun hedelmät eivät joutuneet niiden ainesten osalle, jotka sen taistelun raskaimman kuorman kantoivat. Köyhälistö oli käsittänyt tuon vapaustaistelun sekä valtiolliseksi taisteluksi, että myös taisteluksi taloudellista sortoa vastaan, ja kun porvarillinen katsantokanta ja porvarilinen valta pääsi silloin valloille ja köyhälistö jäi niinkuin ennenkin kaiken tämän ulkopuolelle, niin selvää oli että tämän johdosta syntyi hirmuisen paljon katkeruutta, joka monessa tapauksessa juuri johti ristiriitoihin ja yksityisissä tapauksissa väkivaltaisuuksiin, silloin kun näillä eri katsantokannoilla syystä tai toisesta oli tilaisuus törmätä yhteen.

Tällä tavalla me voimme selittää suuren osan niistä poikkeustilassa olevista väkivaltaisuuksista, jotka tapahtuivat silloin ja sen jälkeen. Ja minusta on jyrkästi eroitettava nämä toisista rikostapahtumista, sillä ne ovat juuri niitä rauhattomuuksia, niitä väkivaltaisuuksia, joita poliisivoimalla ja väkivallalla ei ikinä tukahuteta. Väkivaltaisuuksia, ristiriitoja, joiden alkujuuret ovat etsittävät ihmisten sielullisesta tilasta, joiden syyt ovat syvästi psykoloogista laatua, joiden syyt eivät ole poistettavissa senkään kautta, että panee satoja poliiseja yhtä ainoata ihmistä varten, sellaisia ristiriitoja ja sellaisia väkivaltaisuuksia ei estetä muula tavalla kuin että yhteiskunnallisen työn, valtiollisen toiminnan kautta niiden taholta, joiden käsissä oikeusjärjestyksen ylläpitäminen on, koetetaan poistaa näitä ristiriitoja, annetaan niin vähän kuin suinkin tilaisuutta epäillä ja uskoa, että oikeusjärjestelmä, yhteiskunnallinen toimeenpaneva valta seisoo toisen tai toisen puolella. Mutta yleisenä käsityksenä köyhälistön keskuudessa niin silloin kuin nytkin on, että hallitusvalta ja oikeusjärjestelmä tässä maassa yhtä paljon kuin muissakaan eivät ole puolueettomia, että ne palvelevat ja suojelevat luokkaetuja. Siitäkin pitkästä luettelosta, jonka hera siviilipäällikkö täällä luki, löytyisi paljon todistuksia tähän. Lukemattomia ovat ne tapaukset, jolloin poliisivoimaa aiheettomasti on lähetetty suojelemaan kapitalistisia etuja jonkun työriitaisuuden sattuessa. Lukemat-

tomia ovat ne tapaukset, jolloin, kun tällaisia ristiriitoja kapitalistisen suunnan ja työtä tekevän luokan välillä on syntynyt, hallitusvalta on empimättä asettunut väkevämmän puolelle, suojellut kaikin tavoin tätä kapitalistista valtaa ja lähettänyt näitä koko yhteiskunnan varoilla kustantamiaan järjestysjoukkoja avustamaan sitä työväenliikettä, työväenjärjestöjä vastaan, tällä tavoin tehden vaikeaksi, useasti jopa mahdottomaksikin, kaikkien tällaisten työriitojen onnellisen ja rauhallisen ratkaisun. Ja tällaisen risitiriidan pystyssä pysymistä on mitä suurimmassa määrässä edistänyt porvarillinen sanomalehdistö, joka tällaisissa tapauksissa aina on ollut ensimäisenä vaatimaan noita poliisijoukkoja kapitalistista valtaa suojelemaan. Tahdon huomauttaa vaikkapa Laukon tapahtumista. Kuinka silloin porvarillisissa sanomalehdissä julistettiinkaan, että nuo lakkolaiset ovat mitä suurimpia väkivallantekijöitä, että he tahtovat ryöstää, että yhteiskunnan täytyy ehdottomasti lähettää sinne suuri poliisiarmeija tuota parooniraukkaa suojelemaan, he ryöstävät hänen talonsa, rikkovat hänen tavaransa j. n. e.! Jos puolueettomasti olisi tätäkin seikkaa harkittu, olisi ymmärretty, ettei siellä ollut kysymys mistään tällaisesta, että siellä oli ainoastaan joukko rauhallisia maanviljelijöitä, jotka yksinomaan passiivisella tavalla taistelivat sitä sortoa vastaan, jonka alaiseksi he olivat joutuneet. Samanlainen esimerkki ovat nuo Tampereen lakot. Se, että järjestysvalta aina empimättä asettuu työnantajan puolelle, suojelee häntä, koettaa peloittaa lakkolaisia — tämä jo sellaisenaan herättää niin suurta kiihtymystä ja kiihkoa työläisten keskuudessa, että kun poliisivoima tapauksessa tai toisessa ryhtyy ylläpitämään järjestystä, missä sitä todellakin tarvitaan, niin siinä syntyy heti kohta selkkauksia juuri tämän kiihkon, tämän vihan perusteella, joka on aivan luontainen sentähden, että järjestysvalta meidän yhteiskunnassamme, niinkuin monessa muussakin, palvelee työnantajain etuja työväkeä vastaan.

Olisihan syytä kajota muihinkin herra siviilipäällikön mainitsemiin esimerkkeihin, vaikkapa noihin Pohjanmaan lakkoihin, jotka oikeastaan ansaitsisivat oman historiansa. Herra siviilipäällikkö kyllä puhui niistä väkivaltaisuuksista, jotka siellä tapahtuivat, hän oli kyllä valmis meille väittämään, etä siellä todellakin tehtiin sellaisia väkivallantekoja, joita järjestysvallan ehdottomasti tuli estää, jottei vieras valta tulisi väliin sekaantumaan. Mutta herra siviilipäällikkö ei puhunut mitään siitä surkeasta ahdinkotilasta, johon nuo samat tukkityöläiset olivat joutuneet, tuon yhteiskunnan suojan alaisena olevan kapitalistisen järjestelmän painon alla. Tässä samassa salissa on ennenkin mainittu näiden Pohjanmaan tukkityöläisrettelöiden johdosta eräs seikka, joka herra siviilipäällikönkin olisi ollut hyvin sopiva mai-

nita, kun hän näitä kysymyksiä kosketteli. Työläisjoukko erämaassa, monen penikulman matkan päässä läheisimpään asuntoon, ruotsalaisen kapitalistiyhtiön kourissa nääntyneenä ja väsyneenä ravinnon puutteessa; seisovat nälissä monet päivät yhtiön omistamain ruoka-aittojen edessä. Mutta vihdoin nälkä voittaa ja nälän pakoittamina he ryhtyvät noita ruoka-aittoja tyhjentämään, ottamaan itselleen ravintoa. Tosin he punnitsivat tarkoin, mitä he ottavat, mutta tämä oli sittenkin ryöstöä ja siitä he saivat rangaistuksen — kuritushuoneessa istuu suurin osa heistä. Tietysti olisi ollut yhteiskunnan järjestysvallan kannalta katsottuna paljon parempaa ja laillisempaa, että nuo monet sadat ihmiset olisivat kiltisti istuutuneet ruoka-aittojen ääreen ja kiltisti kuolleet nälkään, etteivät olisi puhuneet mitään, eivät olisi millään tavoin ryhtyneet suojelemaan omaa henkeänsä — se olisi ollut paljon laillisempaa, paljon mieluisempaa. Mutta sitä he eivät kuitenkaan tehneet. On niin omituista, että ihmiset koettavat viimeiseen saakka ylläpitää henkeään. En nyt tätä tahdo millään tavoin sanoa selittääkseni, että ryöstöt ja väkivallanteot ovat suotavia, tahdon vaan panna merkille, että elämä nykyisessä kapitalistisessa järjestelmässä useasti asettaa ihmiset olosuhteisiin sellaisiin, jolloin ei enää kysytä, mikä on oikeus.

Mutta niinkuin jo sanoin, syrjään voipi jättää herra siviilipäällikön luettelon kaikista näistä rikoksista. Pääasia tässä on kuitenkin se, että hallitusvalta toimenpiteittensä kautta ei ole onnistunut. Rikoksia jatkuu yhä, rauhattomuuksia yhä edelleen. Huolimatta siitä, että poliisivalta on lisääntymistään lisääntynyt, ei ole tarkoitettuja tuloksia saavutettu. On saavutettu jotakin vallan toista, on saavutettu se, että nykyään koko meidän maamme työväenluokan keskuudessa vallitsee mitä vakavin vastenmielisyys poliisivaltaa vastaan. Mutta ei siitä syystä, että tämä taistelee todellista rosvoamista ja ryöväämistä vastaan. Meidän ryhmämme ja ne kansan ainekset, joita se edustaa, ovat erinomaisen kiitollisia hallituksellemme, jos se vihdoinkin saisi lopun kaikista niistä rosvoista, joita täällä todellakin on. Mutta eipä sen ole onnistunut sitä tehdä. Lukemattomia rikoksia on tapahtunut, mutta huolimatta poliisivoiman äärettömän suurista toimista, suuri osa rikoksentekijöistä ei ole vielä vangittu. Joku heistä on joutunut kiini, joku heistä tulee kyllä saamaan sen, mikä hänelle kuuluu ja tulee estetyksi vastaisuudessa rikoksia harjoittamasta, ainakin niin kauvan kuin on lukkojen ja telkien takana. Mutta löytyy suuri joukko sellaisia rikostapauksia, joissa järjestysvallan ei ole onnistunut pääsemään rikoksentekijäin perille. Kerrassaan naiivilta tuntuu herra siviilipäällikön lausunto niistä rikoksista, joita täällä Helsingissä oli tapahtunut m. m. Kasarminkadulla. Minusta se tapaus mitä loistavimmin todisti poliisi-

voiman lisäämisen tarpeettomuutta. Pommiräjähdys tapahtui talossa, jossa asui satakunta poliisia. Mitä varten ne poliisit siellä olivat sitten? Kylläpä se tuntuu vähän omituiselta, että talo, joka on täynnä poliiseja, räjähytetään ilmaan, ja nuo poliisit, jotka siinä talossa asuvat, eivät voi millään tavalla estää tällaista tapahtumasta. Mitä varten he ovat sitten olemassa? Jos he kerran ovat olemassa sitä varten, että he estäisivät väkivaltaisuuksia, niin kyllä tuntuu kummalta, että tällainen väkivaltaisuus tehdään heidän nenänsä alla eikä tähän päivään saakka ole saatu selville, kuka sen on tehnyt. Toinen samanlainen tapaus on tuo väkivallan teko, joka tapahtui Siltasaarella, jossa viskaali Albrechtin talo räjäytettiin ilmaan, talo, joka on ollut, ainakin mikäli minä tiedän ja mikäli minulle on kerrottu, poliisin valvomana. Siis huolimatta isällisestä huolenpidosta, huolimatta kaikesta tästä suunnattomasta poliisivoiman lisäämisestä, tällaisia väkivaltaisuuksia tapahtuu poliisin nenän alla ja he eivät voi sitä estää, huolimatta siitä että niitä on paljon. Kyllä tämä tuntuu kummalta ja kumoaa kokonaan kaikki väitteet poliisivoiman lisäämisen tarpeellisuudesta.

Sanoin jo, että tämä rikosluettelo, jonka herra siviilipäällikkö on täällä esittänyt, olisi oikeastan jaettava kahteen osaan. Siitä pitäisi ensin erottaa sellaiset rikokset, jotka ovat tavallisia rikoksia, tavallisia murhia, varkauksia, väkivallantekoja, joita tapahtuu jokaisessa yhteiskunnassa huolimatta järjestysvallan suuruudesta tai pienuudesta. Näihin rikoksiin nähden poliisivallan suunnaton lisääminen ei suinkaan ole ollut tarpeen. Sillä jos poliisivoima lisättäisiin kuinka suureksi tahansa, ei silti voi asettaa poliisia jokaisen ihmsen viereen. Murhia tulee tapahtumaan niin kauvan kuin kapitalistisen yhteiskunnan myrkyttämä ihmissuku on sellainen kuin se on. Yksityisiä varkauksia ja ryöstöjä ei suinkaan estä poliisivalta, jos yhteiskunnassa löytyy henkilöitä, jotka nimenomaan tahtovat tällaista ammattinaan harjoittaa. Järjestysvallan velvollisuus on tietysti koettaa mikäli mahdollista estää tällaista. Se käy päinsä siten, etä nämä rikoksen tekijät hyvin kehittyneen, ammattitaitoisen ja nerokkaan detektiivilaitoksen kautta saadaan kiinni ja saatetaan edesvastaukseen teoistaan.

Mitä taas tulee noihin toisiin väkivaltaisuuksiin, rauhattomuuksiin joita ei voida katsoa tavallisiksi rosvoamis- ja ryöväämis-halun ilmaisuja oleviksi, joita täytynee katsoa meidän kiihtyneen aikamme ilmaisuiksi, niin minä luulen, että poliisivoimain suuruus yhtä vähän tällaisiinkaan vaikuttaa. Tällaiset ristiriidat syntyvät syistä, jotka ovat syvältä etsittävät. Ihmiset, jotka ovat tällaisen kiihtymisen vallassa, eivät poliisivoimaa pelkää. Heidän rauhoittamiseksi tarvitaan jotakin toista ja se on sitä,

jota kaivataan, jos tahdotaan tarkastaa nykyisen hallituksen toimintaa. Kaivataan sitä, että järjestysvalta ja hallitusvalta toiminnallaan kaikkien kansakerrosten keskuudessa yhä enemmän juurruttaisi sen käsityksen, että se todellakin tahtoo olla puolueeton, että se todellakin tahtoo olla järjestysvalta, joka suojelee ei ainoastaan jonkun erityisen kansaluokan oikeuksia, vaan joka todellakin tahtoo seistä yläpuolella kaikkia puolueita, yläpuolella kaikkia muita kansalaisia, pitäen silmällä ainoastaan niitä velvollisuuksia, jotka sillä on. Tällaista minä en kuitenkaan usko voitavan sanoa meidän nykyisestä yhtä vähän kuin entisestäkään hallitusvallasta. Puhumattakaan siitä, että se on jonknu yksityisen pikkupuolueklikin keskuudesta lähtenyt ja sen pönkittämänä pysynyt pystyssä, niin meidän, Suomen köyhälistön edustajain kannalta katsottuna, on ehdottomasti pidettävä tätä valtaa ja sen toimintaa luokkavaltana ja luokkatoimintana. Äärettömän paljon enemmän työväen intressien valvomista vaaditaan hallitusvallalta yleensä ennenkuin syvien rivien keskuudesta poistetaan se epäluulo, että hallitusvalta todella on luokkavalta. Paljon todellista harrastusta ja paljon kaikkien oman luokkansa etujen valvomisen välttämistä tarvitaan hallintovallalta meidän maassamme, niinkuin monessa muussakin, ennenkuin kansa sellaisenaan käsittää, että tämä hallitusvalta ei ole olemassa edistääksensä jotain yksityistä luokka- tai yksityistä puolue-etua, vaan pitää velvollisuutenaan ylläpitää koko kansan oikeuksia ja etuja.

Jos tässä valossa katselee meidän aikamme ilmiöitä, niin ehdottomasti on tultava siihen käsitykseen, että poliisivoimien lisääminen on ollut ensinnäkin aivan tarpeetonta. Se ei ole voinut estää yksityisiä rikoksia, se ei ole voinut estää mielten kuohuessa syntyneitä rauhattomuuksia. Ja tämän viimeisen asian suhteen minä uskallan mennä vielä pitemmälle. Minä uskallan väittää, että poliisivoiman nykyinen kokoonpano sekä suuruus on mitä voimakkaammalla tavalla omiaan yhä enemmän ja enemmän saamaan aikaan tällaisia rauhattomuuksia. Minä tahdon tämän todistaa muutamilla tapauksilla meidän viimeisimpien päivien historiasta. Nuo mellakat, jotka täällä Helsingissä ovat niin tavallisia — kyllähän useat niistä ovat sitä laatua, että joku juopunut viinan kiihottamana hyökkää poliisin kimppuun — ovat useimmissa tapauksissa johtuneet siitä, että joukkojen keskuudessa elää niin voimakas vastenmielisyys poliisia ja poliisilaitosta vastaan, että se kaikissa mahdollisissa ja mahdottomissa tapauksissa todellakin purkautuu tuollaisiksi ilmiöiksi, joita ei voida estää kymmenenkään poliisi-automobiilin avulla.

Laukon tapahtumat ja poliisin esiintyminen siellä oli yksi sellainen tapahtuma, joka vielä juurrutti jo ennen ollutta vas-

tenmielisyyttä nykyistä poliisilaitosta vastaan. Herra siviilipäällikkö täällä väitti, ettei Laukossa tapahtunut mitään sellaista, joka olisi antanut aihetta muistutuksiin poliisivoimaa vastaan. Tässä suhteessa minä uskallan olla aivan toista mielipidettä. Mikäli minä tiedän tästä asiasta ei pantu mitään todellista tutkimusta aikaan, ei kuulusteltu kaikkia niitä henkilöitä, jotka mahdollisesti olisivat voineet antaa valaistusta tähän asiaan. Etupäässä tyydyttiin niihin lausuntoihin, jotka itse nuo rikollisiksi syytetyt olivat antaneet. Minun täytyy tunnustaa, että kun ensin kuulin Laukon tapahtumista ja poliisivallan esiintymisestä siellä, luulin, että tuo mahtoi olla vähän liioteltu. Olin tilaisuudessa myöhemmin käymään siellä, jolloin tämän kiihtymys oli jo sentään koko joukon alempana ja vähempänä kuin se alussa oli. Olin itse siellä nähdäkseni, oliko mitään aihetta muistutuksiin poliisin käytöksestä, ja kyllä minun täytyy sanoa, että se mitä siellä kuultiin, kun poliisivalta — en tarkoita poliisikonstaapeleita, jotka seisoivat hyvinkin vastenmielisesti katsellen tuota surkeata näytelmää, lausuen syvän inhonsa ja vastenmielisyytensä sitä tapaa vastaan, jota siellä harjoitettiin — vaan korkeampi poliisivalta, jolta olisi voinut odottaa paljo enemmän malttia ja taktillisuutta, kiroten, huutaen ja räyhäten siellä esiintyi. Kyllä se oli kauheata. Jos siellä joku uskalsi niin korkealle herralle kuin kruununvouti tehdä muistutuksen hänen kirouksiensa johdosta, niin kyllä sai kunniansa kuulla ja suun täyden uhkauksia, että jollei lakata sellaisia muistutuksia tekemästä, niin ajetaan pois täältä mitä pikimmin.

Laukossa tapahtui poliisivallan väärinkäyttämistä paljon enemmän silloin, kun poliisit siellä ensimäisen kerran kävivät, ja tuo kovin traagillisissa olosuhteissa ilmennyt röyhkeys herätti siksi syvää inhoa ja vastenmielisyyttä kansan keskuudessa, että jo senkin perusteella poliisi on vihattu. Tahdon mainita erään esimerkin. Kun tapahtui tuo kuuluisa katurähinä Sörnäasissä tai missä se oli, samana päivänä kun poliisi suvaitsi ratsastaa kumoon tämän kansaneduskunnan jäseniäkin, koko tämä rähinä sai alkunsa siitä, että sinne ilmestyi eräs ratsumestari, joka oli tullut niin kovin kuuluisaksi Laukossa, ja tuo henkilö oli siksi vastenmielinen, hänen nimensä, hänen persoonansa jo sellaisenaan sen maineen kautta, minkä hän oli saanut, oli kiihdyttävästi vaikuttanut kansaan, joku alkoi häntä kivittää. Tähän voidaan sanoa vastaan, ettei tämä ratsumestari tehnytkään siellä kaikkea mistä häntä on syytetty. Paljon mahdollista, ettei hän ole tehnyt tätä kaikkea, että hän on ollut enemmän viaton kuin miltä asia näyttää. Mutta tosiasia on kuitenkin se, että hänen esiintymisensä kiihtyneen väkijoukon keskuuteen vaikutti niin kuin öljy tuleen. Tuon vastenmielisen henkilön esiintymi-

nen vaikutti sillä tavalla, että väkijoukko yhä enemmän kiihtyi. Voitaneeko silloin sanoa viisaaksi, että järjestysvalta, jonka pitäisi tämä tietää, pitäisi tuntea joukkojen psykologiaa tai ainakin, jonka velvollisuus olisi tuntea sitä, ikäänkuin kiihoittaakseen lähettää tuonlaisen vastenmielisen henkilön ja tämän kautta kiihdyttää rauhattomuuksia.

Tahdon kaikesta tästä vetää johtopäätöksen, että Siviilipäällikön kategoorinen vastaus, että hallitus todellakin on onnistunut onnellisella tavalla ratkaisemaan järjestyskysymyksen ja palvelemaan yhteiskunnan etua puolueettomana valtana, ei ole ainakaan meidän mielestämme paikkaansa pitävä. Hallitus ei ole onnistunut estämään yksityisiä rikoksia ja poliisivoimain suuri lisääminen ei ikinä tule tällaista estämään, vaan siihen tarvitaan vallan toisenlaisia voimia. Hallitus ei myöskään ole kyennyt tämän poliisivoimain lisäämisen kautta estämään väkijoukkorauhattomuuksia. Niihinkin ovat syyt sellaiset, jotka vaativat vallan toisenlaista menettelyä, vaativat sitä, että hallitus ennen kaikkea hankkii itselleen luottamusta joukkojen keskuudessa, niin että todellakin uskotaan ja tiedetään, että se tahtoo olla kaikkien puolueitten yläpuolella seisovana järjestysvaltana. Ja edelleen hallitus ei ole onnistunut saamaan tyydytystä aikaan kansan laajojen rivien keskuudessa, vaan kaikki nämä toimenpiteet, jotka ovat jääneet tarkoituksettomiksi, ja vieneet suuren määrän rahoja yhteiskunnan niukoilta varoilta, eivät ole vahingollisilla seurauksillaan rajoittuneet ainoastaan tuohon, vaan on todella — tämä ei ole mitään liioittelua eikä mikään vastuunalaisuuden tunnetta vailla oleva fraasi — poliisivoimain nykyinen tila vaikuttaa kiihdyttävästi joukkoihin. Tahtovatko herrat senaattorit väittää, että koko tuo laaja väestö tuolla kaupungin varsinaisten rajojen ulkopuolella olisi mikään huligaani- ja rosvojoukko. Jos tuollainen joukko todellakin esiintyy tuollaisella rauhaa häiritsevällä tavalla, niin kyllä kai siihen on löydettävissä jonkunlaisia syitä. Jos tätä asiaa pintapuolisesti katselee ja luulee kansaa suotta rähiseväksi roskajoukoksi, niin kuin meidän maamme porvarillinen sanomalehdistö suvaitsee tehdä, niin silloin tehdään sellainen erehdys, jonka seurauksista itse saadaan vastata. En tällä tarkoita puolustaa tällaisia rauhattomuuksia ja laittomuuksia, tahdon vaan panna merkille, että kun niitä sillä tavalla tahdotaan ehkäistä, niin niitä ei ikinä saada ehkäistyiksi, vaan ne tulevat yhä enemmän ja enemmän tavallisiksi.

Mutta tällä kysymyksellä on vieläkin yksi puoli. Väkivallalla ei koskaan rakenneta rauhaa, olkoonpa se väkivalta kuinka järjestettyä tai kuinka kiiltäviin takkeihin puettua tahansa. Väkivalta on aina väkivaltaa, ja kun aikoina sellaisina, jolloin yhteiskunnassa ilmenee syvälle, pitkälle meneviä, ja paljon mer-

kitseviä virtauksia, uskoo voivansa estää sen mahdollisesti vahingollisetkin seuraukset väkivallalla, niin se on mitä suurin erehdys, sitä suurempi, kun tämä erehdys tapahtuu oikeusjärjestystä valvovan vallan puolelta. Mutta vielä suuremmaksi tulee tämä erehdys vielä, kun se aiheella tahi aiheettomasti kuitenkin antaa suurille joukoille sen varman vakaumuksen perusteelle perustuvan uskon, että tällainen poliisivoimain lisääminen ja tällainen yhteiskunnassa tapahtuvien levottomuuksien väkivallalla tukahuttaminen on itse asiassa tarkoitettu jotakin toista varten. Eihän se ole ensimäinen kerta, kun maailmassa on ollut sellaista. On sanottu vastustavansa anarkismiä, on sanottu vastustavansa väkivaltaisuuksia, mutta tällä vastustamisella on tarkoitettu jotakin aivan toista. On tarkoitettu vastustaa sitä joukkojen itsetietoisuuden heräämistä, joka nykyaikana niin valtavasti tapahtuu, on tahdottu estää sen katsantokannan voitolle pääsemistä, että kansan syvilläkin riveillä on yhteiskunnassa yhtä suuri oikeus kuin muilla. Onhan ennenkin käytetty poliisivaltaa järjestynyttä työnväenliikettä vastaan ja tekosyyksi otettu aina erityisiä anarkistisia tekoja. Minä jo täällä sanoin, että mitä anarkistisiin tekoihin, rosvouksiin ja todellakin rikoksellisiin väkivaltaisuuksiin tulee, niin ei kukaan ole medän arvoisalle hallituksellemme kiitollisempi kuin sosiaalidemokraattinen ryhmä, jos se todellakin kykenee anarkismia estämään. Mutta me olemme vakuutetut siitä, että väkivaltaa käyttäen, väkivallalla koettaen ratkaista kaikki tällaiset yhteiskunnallisen kehityksen kautta syntyneet ristiriidat, se juuri johtaa mitä suurimpaan anarkismiin.

Ed. **von Alfthan:** Jag vill att börja med gifva åt hr Nuorteva ett rättvist erkännande för att den förra delen af hans andragande innehöll ett försök att i någon mån se kritiskt på den fråga, som utgör föremål för interpellationen, medan man icke kan spåra någon anmärkningsvärd grad af kritik i interpellationen själf. Vid ett tidigare plenum hade jag äran framhålla, hurusom samma sak, sedd från olika synpunkter och under olika synvinkel, gestaltar sig olika för betraktaren. Det sakförhållande, som af de ärade interpellanterna framhållits, eller orsakerna till polismaktens förstärkning, ser jag personligen i ett helt annat ljus. Sedan polisen tidigare skött sina åligganden på ett sätt, som tillfredsställt allmänheten, inmängdes i poliskåren under ofärdsåren dåliga och t. o. m. brottsliga element, hvilka genom de då rådande förhållandena yttermera depraverades. Härigenom förlorade polismakten efterhand allt anseende hos allmänheten och undergräfde därigenom också aktningen för lag och rätt. Kom så novemberstrejken 1905, som medförde en fullständig upplösning af poliskåren. Det måste då bli den nya lag-

trogna regeringens första omsorg att få till stånd en ny, allmänhetens förtroende åtnjutande ordningsmakt. En sådan uppgift var ingalunda lätt. Såväl befäl som manskap från den tidigare lagliga polisen hade sökt sig nya värksamhetsområden, så att vid ordning och lydnad vant manskap icke fanns att tillgå, isynnerhet sedan tyvärr den inhemska militären några år tidigare hade blifvit fullständigt upplöst. Att poliskåren under sådana förhållanden att börja med skulle lyckas mindre väl i att fylla sina viktiga uppgifter, är ju en själffallen följd af de rådande förhållandena, såsom det ju också visade sig vid tiden för det beklagansvärda sorgespelet på Hagnäs torg. Om vi ville rikta ett angrepp mot regeringen i denna sak, så skulle detta klander närmast gälla det förhållandet, att regeringen hyst alltför stort förtroende till Finlands befolknings lust och förmåga att, sedan lagliga förhållanden i väsentliga delar hade blifvit återstälda, självmant medverka till upprätthållandet af lag och ordning och sålunda underlät att omedelbart skrida till en förstärkning af ordningsmakten, såsom från särskilda håll hade påyrkats och hvilket kunde anses hafva varit betingadt af den upphetsning, som efter novemberhändelserna rådde i landet. Interpellanterna framställa självfva i sin interpellation, att en märkbar förstärkning af ordningsmakten ägde rum först i september 1906, d. v. s. omedelbart efter revolten på Sveaborg i slutet af juli samma år. Ringaste mått af eftertanke borde hafva låtit dem inse, att förstärkningen af ordningsmakten utgjorde en direkt påföljd af dessa händelser samt af de talrika mord, plundringar och våldsdåd, hvilka före och efter dessa händelser utförts och planlagts af personer, som på olika orter intagit en mer eller mindre ledande ställning i den socialdemokratiska arbetarerörelsen på nämnda orter. Om det också bör framhållas, att äfven andra orsaker härtill hafva medvärkat, bär det socialdemokratiska partiet i sin helhet dock en dryg del i ansvaret för det sålunda uppkomna sakläget, enär dess centralstyrelse under julidagarna utsände en officiel uppmaning till allmänheten att ansluta sig till den af kapten Kock proklamerade storsträjken under samma tid. Härvid bör tillika beaktas, att den af partiledningen beroende socialdemokratiska tidningspressen samtidigt gentemot tidigare omnämnda brott och våldshandlingar intog en synnerligen tvetydig ställning, i det densamma på det borgerliga samhället vältrade hela ansvaret för dessa tilldragelser, sålunda undergräfvande de fåkunniges personliga ansvarskänsla. Man kan sålunda säga att regeringen snarare stälde sig ovillig till krafvet på polisstyrkans ökande än att densamma skulle hafva särskildt omhuldat detsamma, men att regeringen i anledning af det socialdemokratiska partiets hufvudlösa upphetsningspolitik blifvit mot sin vilja

tvungen att skrida till en sådan åtgärd. Och det var just samma parti, hvars representanter nu vid landtdagen uttala sin förkastelsedom öfver denna politiks oundvikliga påföljder. Förstärkt ordningsmakt måste ju nödvändigt upprätthållas, så länge samma upphetsningspolitik, af hvilken jämväl nu till behandling föreliggande interpellation utgör ett uttryck, af socialdemokratiska partiet fortsättningsvis upprätthålles. Det står närmast i den socialdemokratiska partiledningens hand att så snart som möjligt göra den förstärkta polismakten öfverflödig genom att värka lugnande i stället för upphetsande på de folklager, som lystra till dess ledning. När det af partiet predikade klasshatet minskas i intensitet, skola våldsdåden aftaga, och då skall regeringen säkerligen med största tillfredsställelse genomföra en afsevärd besparing i utgifterna för polisväsendet. Ett lyckligt tecken i denna riktning föreligger äfven i partistyrelsens beslut att genom en utsänd broskyr varna arbetarene för att låta sig af agitatorer förledas till våldsamheter, och må detta första tecken af vaknande ansvarskänsla här tacksamt antecknas.

När de ärade interpellanterna likstält ökningen i utgifterna för polisväsendet under Bobrikoffs tid med ökningen under den nuvarande regeringen, göra de sig skyldiga till det logiska felslutet att jämföra med hvarandra ojämförbara storheter. Den Bobrikoffska regeringen ökade polismakten för att utöfva våld mot lagtrogna medborgare och förvandlade polisen från ordningsmakt till politisk polis. Den nuvarande regeringen, som saknat hvarje stöd i inhemsk militär, ökade polismakten för att skydda lagtrogna medborgare mot våld, utöfvad af egna landsmän. Af ofärdsårens erfarenhet borde väl det socialdemokratiska partiet draga den slutsats, att hvad som vinnes med våld är af kort bestånd, men hvad som vinnes på laglig väg, är organiskt bestämmande för framtidens utveckling.

Herrar interpellanter klandra äfven regeringen för att densamma sändt förstärkt ordningsmakt till sträjkområdet vid Kemi älf. Den förefaller som om herrar interpellanter skulle anse det höra till medborgarenes naturliga fri- och rättigheter att vid sträjktillfällen nedskjuta olika tänkande, ty så långt gingo förvecklingarne i Rovaniemi trakten, innan förstärkt ordningsmakt ditsändes. För regeringen stod tydligen ingen annan utväg öppen än att antingen låta befolkningen börja tillämpa lynchjustice mot våldsmännen eller att ditsända militär, som sannolikt icke skulle hafva gått lika mildt tillväga som den nu så förkättrade polismakten, eller att sända folk från Helsingfors och Åbo, som voro de enda orter, där en del af ordningsmakten under någon tid kunde undvaras.

Hvad hänvisningen till Laukkofrågan angår, är denna fråga ju nu föremål för agrarutskottets utredning, och däraf skall väl i sinom tid framgå, hvar hufvudansvaret bör sökas, och må denna fråga här stå öppen. Att ordningsmakten i vissa fall nödgas sätta våld mot våld, utgör icke blott dess rätt, utan det är dess plikt. Mot fredliga sträjkare har ordningsmakten aldrig inskridit. Det hafva icke ens interpellanterna gittat påstå. Men mot våldshandlingar, som störa allmän ordning — vid sträjker liksom vid alla andra tillfällen — är det otvifvelaktigt ordningsmaktens skyldighet att inskrida.

Hvad fallet Orasmaa beträffar, gifver den redan nu offentligt föreliggande utredningen otvifvelaktigt vid handen, att här har gjorts en elefant af en mygga, och ju mindre det socialdemokratiska partiet rör vid denna sak, dess bättre blir det för partiets anseende, i händelse framdeles någon värklig orsak att beklaga sig skulle komma att föreligga.

Herrar interpellanter beskylla regeringen för att vilja förvandla Finland till en „polisstat i detta ords fullständigaste bemärkelse", såsom orden lyda. En dylik beskyllning, riktad mot en regering, som under förloppet af ett år genomfört allmän rösträtt i hittills okänd grad, som förvandlat representationsformen från klassrepresentation med 4 kamrar till ett opröfvadt enkammarsystem och som dels förelagt, dels förberedt ett stort antal genomgripande socialpolitiska lagförslag, afseende det s. k. proletariatets bästa, en sådan beskyllning är helt enkelt löjlig.

Enär hela den nu föreliggande interpellationen synes mig innebära ett dåligt bruk af interpellationsrätten, vill jag vördsamt föreslå, att landtdagen måtte besluta, att densamma skall läggas till landtdagens handlingar.

Ed. **Huoponen**: Vaikka siviilitoimituskunnan päällikkö, senaattori Lilius, antamassaan lausunnossa perinpohjin osoitti ne moninaiset rikokselliset syyt, jotka poliisikunnan väliaikaisen lisäämisen ovat aiheuttaneet, pyydän kuitenkin kiinnittää eduskunnan huomiota muutamiin väkivallantekoihin, jotka erittäin Viipurin läänissä ovat tapahtuneet, sillä Karjalan kansa tässäkin suhteessa »on kärsinyt sorrantaa enemmän kuin Suomi muu».

Tapahtumien seikkaperäinen esittäminen ei tietenkään tule kysymykseen, ainoastaan muuramia hajanaisia ääriviivoja tahtoisin vetää. Jo Geffertin ryöstömurha ja petomaisen Savinaisen nimen mainitseminen synnyttää kauhun tunteita. Minkälainen voima järjestysvallan puolelta täytyikään panna liikkeelle mainitun julmurin kiinniottamiseksi! Samoin tiedämme, että Viipurissa ja muualla, kuten esim. Pölläkkälässä, on perustettu erityisiä rosvojärjestöjä. Viipurin rosvoliigaan kuuluu huomattava määrä Suomen rautateiden

palveluksessa olevia henkilöitä: junain kuljettajia, konduktöörejä, asemamiehiä ja heidän esimiehiään, joista useimmat ovat kuuluneet työväenyhdistyksien ja punakaartien johtohenkilöihin. Viime mainittu rosvojärjestö, joka piti kokouksiaan ja varustautui tehtäviinsä myöskin Viipurin työväenyhdistyksen talolla, toimeen pani ryöväyksiä, ryöstömurhia, aseiden varkauksia ja suunnitelmia junien suistamiseksi pois radalta ryöväyksen toimeenpanoa varten. Kuinka suuri alennuksen tila onkaan siinä, että yhdellä ainoalla asemalla Suomen rautateiden henkilökunnassa on olemassa niin suuri rosvojoukkue! Ennen oli luottamus rautatienhenkilökunnan rehellisyyteen yleinen ja horjumaton. Mutta mainitun järjestön toiminta on tätä luottamusta suuresti järkyttänyt. Kernaasti tunnustettakoon, että rehellisiä, kunnon kansalaisia mainitussa henkilökunnassa edelleenkin on olemasssa. Mutta minkäänlaista varmuutta siitä, kuka on rehellinen, kuka hautoo mielessään uusia rosvosuunnitelmia, ei ole olemassa. Valppaan ja lisätyn poliisikunnan tunnustukseksi on mainittava, että näiden rosvoliittojen perille on vihdoin päästy. Tästä huolimatta leviävät ryöväykset ja varkausyritykset niinkuin rutto saastutetulla alueella. Sanomalehdet kertovat joka päivä kauhistuttavia tapauksia tässä suhteessa, tänä päivänä viimeksi. Vaikka näin huolestuttava asiaintila on kieltämätön ja kaikille tunnettu, vaaditaan, tässä kaikesta huolimatta, selostusta, mikä poliisikunnan lisäämisen on aiheuttanut. Tämän lisäksi työväenpiireissä kovaäänisesti huudetaan, että Suomi muuttuu oikeusvaltiosta poliisivaltioksi. Syystä voidaan kysyä, mitä työväen piireissä on tehty mainittujen väkivaltaisuuksien ehkäisemiseksi, että Suomi edelleen pysyisi oikeusvaltiona. Onko kansan joukkojen kiihoittaminen niin sanottuja porvarillisia vastaan oikeusvaltion periaatteiden vakiinnuttamista? Kun julmia rikoksia pannaan toimeen ja niistä vaaditaan vastuunalaisiksi piirejä, joiden keskuudesta rikoksentekijät löydetään, silloin selitetään kaiken pahan olevan seurauksena nykyisestä porvarillisesta yhteiskunnan-järjestyksestä. Ja kiihotusta kaikin tavoin jatketaan. Aivan äskettäin on eräässä sosialistisessa sanomalehdessä julaistu kirjoitus, jossa nykyisiä maanomistajia kutsutaan rosvoiksi, »jotka työtätekevältä väestöltä ovat jokaisen tuuman Suomenmaasta anastaneet. Maa on näiltä rosvoilta pois otettava joko lainsäädännöllä tai muulla väkivallalla, se on itse asiassa aivan yhdentekevä, riippuen kokonaan satunnaisista vaikutuksista ja molemminpuolisista voimasuhteista«. Lopuksi ilmoittaa kirjoittaja työväestöllä olevan kyllin voimaa voidakseen ottaa maan työnraatajain ikivanhalla perintöoikeudella.

Tällä tavoin kehoittamalla kehoitetaan työväestöä väkivallantekoihin. Tämä ei ole satua eikä mielikuvitusta, vaan pelkkää, selvää totuutta. Moinen väkivaltaoppi ja vaatimus poliisimiehistön vähentämiseen, kuinka mainiosti ne lopputarkoitusten saavuttami-

seksi soveltuvat yhteen! Lopputarkoitusten saavuttamiseksi tehdään työväenpiireissä kaikki, mikä mahdollista on, että yleisen järjestyksen valvojain vaikutus heikkenisi ja koko toiminta onnistuttaisi saamaan kansan halveksumisen ja pilkan esineeksi. Oiva keino lainalaisen yhteiskuntaelämän perusjuurien järkyttämiseksi! Kuinka peräti toisin suuret sivistyskansat menettelevät tässä suhteessa! Että järjestysvalta on hyödyllinen ja välttämätön rauhallisen yhteiskuntaelämän turvaamiseksi, siitä on kaikilla elävä tietoisuus. Järjestysvaltaa kunnioituksella kohdellaan ja tarpeen tullen auliisti autetaan. Kun katselee poliisin toimintaa ja vaikutusta esim. Lontoon suuressa jättiläiskaupungissa, on se kerrassaan ihmeteltävää, niinpä esim. valtakaduilla, jossa kaikenlaatuinen liike on niin suurenmoinen, että tuskin semmoista saattaa mielessään kuvitella, poliisi levittämällä äänettömänä kätensä saapi silmänräpäyksessä kaiken liikkeen pysäytetyksi jonkun uhkaavan vaaran ehkäisemiseksi. Kunnioitus ja tottelevaisuus poliisin määräyksille on aivan ehdoton. Kuinka toisin meillä! Muistutan vaan Tampereen tapahtumista sekä kansanjoukkojen menettelystä Savonlinnassa, Käkisalmessa, Mikkelissä ja aivan äskettäin Kuopiossa. Sen sijaan että kansa olisi ryhtynyt auttamaan järjestysvaltaa, pahantekijäin kiinni ottamiseen, ryhtyy se päinvastoin pahantekijää vapauttamaan poliisin huostasta. Tämmöisten kansanjoukkojenko huostaan, joiden oikeuskäsitys on tällainen, olisi kansalaisten rauhallisuus ja turvaaminen uskottava?

Näistä tosiasioista välittämättä huudetaan kuitenkin, että Suomenmaa muuttuu oikeusvaltiosta poliisivaltioksi. Mitä on sanottava tällaisesta menettelystä? Eikö huuto oikeusvaltion hävittämisestä ole aivan samanarvoinen kuin semmoinen raittiusharrastus, että suurissa kansan kokouksissa puhutaan ääni käheäksi kieltolain aikaansaamiseksi, mutta ensimäisen tilaisuuden sattuessa ryhdytään juopottelemaan. Tämmöinen kaksinainen menettely ei ole rehellistä peliä, se on suorastaan inhottavaa.

En ole sotilas- ja poliisilaitoksen ihailija, päinvastoin toivon hartaasti, että todellinen ihmisyys kaikkialla niin voimistuisi, että tämmöisestä järjestelmästä päästäisiin joko vapaaksi tai niin vähään määrään kuin mahdollista. Mutta idealistinkin tulee asettua olevien olojen kannalle ja jokapäiväisyys puhuu voimakkaasti sen puolesta, että väliaikaisen poliisikunnan lisääminen on ollut välttämätön. Tällä ei suinkaan ole sanottu, että jokainen toimenpide poliisin lisäämiseksi olisi ehdottomasti tunnustusta ansaitseva. Suurempiin kaupunkeihin nähden on poliisivoimain lisääminen epäilemättä hyvin harkittu, mutta sitävastoin pienemmissä kaupungeissa ja erittäin harvaan asutuilla maaseuduilla saattaa se olla vähemmin tarpeellinen, sillä mitäpä parin kolmen poliisin lisääminen harvaan asutuilla maaseuduilla voisi aikaan saada. Siinä on voitu mennä

liiallisuuteen. Mutta toiminnan määrääjinä, siitä olen vakuutettu, on joka tapauksessa ollut kansan ja isänmaan yhteinen paras.

Poliisilaitoksessa on kuitenkin ala, joka minussakin on huolia herättänyt. Laajoissa piireissä on näet vallalla semmoinen käsitys, että poliisilaitoksen päällikkökunta, upseeristo, olisi jotakuinkin virkavaltainen ja mieleltään epäkansallinen. Jos niin on laita, olisi siinä suhteessa perinpohjainen muutos ja parannus saatava aikaan.

Siitä, mitä edellä olen sanonut, käynee selville, että alinomaan uudistuvat väkivallanteot muodossa tahi toisessa ovat epäämättömänä todistuksena siihen, että Suomi auttamattomasti kulkee raakaalaiskansaa kohti, elleivät kaikki kansankerrokset ryhdy miehissä taistelemaan epäkohtien poistamiseksi ja yleisen rauhallisen yhteiskuntaelämän palauttamiseksi. Tässä on meillä kaikilla suuri velvollisuus suoritettavana eikä vähemmin niillä, jotka nyt kovaäänisesti huutavat poliisilaitosta vastaan. Voimakas, väsymätön valistustyö kansan syvien pohjakerrosten kohottamiseksi tietämättömyyden ja hämärän mailta valoon ja valistukseen lienee ainoa auttava keino tässä suhteessa. Jos rauhallinen elämä kaikissa kansan kerroksissa saataisiin vallitsemaan, silloin poliisihenkilökuntaa tullaan vähentämään mahdollisimman harvalukuiseksi. Tämmöinen muutos on mahdollinen ainoastaan sillä edellytyksellä, että jokaisen Suomen miehen ja naisen kunniavelvollisuutena pidetään auttaa ja helpoittaa järjestysvallan toimenpiteitä rauhan ja turvallisuuden säilyttämiseksi sekä sellaisella toiminnallaan näyttää raaka väkivalta inhimillisyydelle soveltumattomaksi.

Lopetan sillä hartaalla toivomuksella, että Suomen kansan elämä palautuisi säännölliseen uomaansa, että rakas rauha, sulo sopu piammittain pääsisi maassa vallitsemaan.

Ed. **Castrén**: Ed. Nuorteva on väittänyt, että hallitusvalta sensijaan, että sen olisi pitänyt esiintyä yhteiskunnan puolueettomana suojelijana, on empimättä suojellut kapitalistivaltaa, että hallitusvalta, sen asemasta että se olisi antanut työriitojen ja lakkojen kehittyä *onnelliseen* ratkaisuunsa — oikeammin edustaja Nuortevan kai pitäisi sanoa: *aseelliseen* ratkaisuun — on väliintynyt ja ehkäissyt tätä ratkaisua. Tämän väitteensä todisteeksi on edustaja Nuorteva ensin tuonut esille Laukon lakkojutun väittäen, että lakon tehneet torpparit olivat ainoastaan rauhallisia maalaisia, jotka taistelivat etujensa puolesta. Asian laita ei nyt kumminkaan ole sellainen kuin edustaja Nuorteva on väittänyt. Sillä väkivaltaa, ja hyvinkin törkeätä väkivaltaa yritettiin käyttämään ja käytettiinkin Laukon lakon alkaessa, väkivaltaa, joka teki hallitukselle välttämättömäksi velvollisuudeksi väliintyä lähettämällä poliisivoimaa väkivaltaisuuksien ehkäisemiseksi. Kun puheenalainen lakko tehtiin, tapahtui se siten että lakkolaisten ja muitten heidän hengenheimolaisten satoihin nou-

seva joukko punaisine lippuineen Laukon sukukartanon hallitsijan suostumuksetta marssi Laukon kartanon pihalle, jossa sen päärakennuksen edessä eräs sosiaalidemokraattisen puolueen agitaattori Leskinen kuuluutti lakon alkaneeksi, soimasi ja solvasi kartanon hallitsijaa, piti intohimoisia puheita, jota paitsi lakkolaisten puolesta, kuten oikeuden pöytäkirjat osoittavat, julistettiin, että Laukon kartanossa nyt vaan vallitsi »*myrkkivalta ja korpilaki*». Ryhdyttiinpä vielä pakottamaan karjanhoitajia yhtymään lakkoon, ja kun se ei onnistunut, kun eivät karjanhoitajat taipuneet sellaiseen eläinrääkkäykseen, jolloin heidän olisi pitänyt jättää lehmät ruokkimatta ja lypsämättä, niin koetettiin heitä pakottaa ainakin kaatamaan maahan lehmistä lypsetyn maidon. Kun hallitus poliisivoimineen tällaiseen tilaisuuteen väliintyi, ei se tapahtunut kapitalistivallan kannattamista vaan kalliitten kansalaisoikeuksien suojaamista varten.

Edelleen on ed. Nuorteva samaa nurjaa väitettään todistaakseen toisena esimerkkinä maininnut Tampereen pellavatehtaan työlakon. Onko edustaja Nuortevalle tuntematonta, että Tampereen pellavatehtaan lakkolaiset väkivallalla murtautuivat lakkotehtaan alueelle ja että he väkisin tunkeutuivat yksityisten työnjohtajain asuntoihin harjoittaakseen siellä pakkoa ja väkinäisyyttä? Samalla tavalla kuin Laukon jutussa, oli hallituksen ehdoton velvollisuus poliisivoiman kautta käydä suojelemaan väkivallalla uhattuja. Missä sovittelutoimet taloudellisesti koko yhteiskunnalle turmiollisten lakkojen ja sulkujen ehkäisemiseksi ovat turhaan rauenneet eivätkä lakkolaiset työtaistelussaan mene lain rajojen ulkopuolelle, siellä on hallituksen asia antaa heidän rauhassa kamppailla. Mutta missä jompikumpi taisteleva puoli käyttää uhkauksia, pakotusta ja väkivaltaa, siellä täytyy hallituksen yhteiskuntajärjestyksen nimessä astua suojelemaan yksityisten kansalaisten laissa turvattuja oikeuksia. Edustaja Nuortevan väitteessä, että hallitus puheenalaisissa lakoissa olisi asettunut kapitalistivallan suojelijaksi, ei siis lainkaan ole perää. Hallitus on niissä vaan astunut esille yleisinhimillisten oikeuksien, persoonallisen loukkaamattomuuden ja persoonallisen vapauden suojelemiseksi.

Edustaja Nuorteva on edelleen kosketellut Oulun läänin pohjoisessa osassa tehtyyn tukinhakkuulakkoon, jossa lakkolaiset väkivaltaisesti murtautuivat työvoutien ruokamakasiineihin luulotellen eduskunnalle että lakkolaiset tätä tehdessään olivat pakkotilassa, heidän kun joko oli valittava nälkäkuoleman tai luvattoman ruokavarain anastuksen välillä. Tämäkin esitys on alusta loppuun saakka perätön. Kun tukkiyhtiöiden palveluksessa olleet talvityöntekijät, hakkuu- ja vetomiehet, keväällä palaavat kotiinsa, on heillä aina ollut melkoisen suuret säästöt mukanaan, työpalkat kun Oulun läänin pohjoisissa osissa ovat olleet verrattain korkeat. Näitä tähän saakka

tyytyväisiä työmiehiä yllytettiin lakkoon, ja he tekivät lakon. Heillä ei ollut valintana joko nääntyä nälkään tai murtautua ruokavaramakasiineihin, vaan lakon tehtyä jäivät he entisille työpaikoilleen väkivallalla estääkseen muita työtä tekemästä, ja ilmoittaen samalla työnantajille, että jollei heille lakosta huolimatta edelleen työpalkkoja suoriteta eikä ruokavaroja anneta, niin he ottavat ne väkivallalla. Tämmöinen oli tuo tukkityön lakko koko raa'assa todellisuudessaan.

Edustaja Nuorteva on lausunut ihmettelynsä siitä, että huolimatta poliisivoimain lisäämisestä yhä edelleen tapahtuu pöyristyttäviä rikoksia, eikä rikoksentekijöitä saada ilmi ja kiinni. Ed. Nuorteva on arvellut, että näillä huolestuttavilla tosiseikoilla täytyy olla syvät syynsä, ilman että edustaja Nuorteva on kyennyt ilmoittamaan, missä syyt piilevät. Ed. Nuorteva sallinee, että tuon esille yhden syyn, joka minun ymmärtääkseni on vaikuttanut siihen, että törkeitä rikoksia yhä edelleenkin poliisivoimien lisäämisenkin jälkeen tapahtuu, ja rikoksentekijäin selville saaminen on varsin vaikea. Minun ymmärtääkseni riippuivat nämä seikat suuressa, kenties suurimmassa määrässä siitä kannasta, millä juuri sen puolueen sanomalehdistö, johon edustaja Nuorteva kuuluu, on asettunut maassamme tätä nykyä vallitsevaan rikoksellisuuteen, oikeusjärjestystä tukeviin yhteiskuntalakeihimme ja järjestysvaltaan nähden. Sosiaalidemokraattisen puolueen sanomalehdet, alkaen sen pää-äänenkannattajasta, Työmiehestä, ovat kaikin tavoin koittaneet lykätä kaikki viimeajan kamalat rikokset porvarillisten ja nykyisen yhteiskuntalaitoksen niskoille, ovatpa niitä ylistäneetkin ja toiset sosiaalidemokraattiset lehdet ovat tehneet, minkä ikinä ovat voineet törkeiden rikosten ilmituomisen ehkäisemiseksi. (Ääniä vasemmistosta: valhetta!) Täällä huudetaan valhetta! Malttakaa, hyvät herrat sosialistit ja säästäkää arvostelunne siksi, kunnes olette kuulleet ne kaipaamanne todistukset, joita sanojeni tueksi nyt käyn esittämään sosiaalidemokraattisesta sanomalehtikirjallisuudesta. Alkakaamme sosiaalidemokraattisen puolueen pää-äänenkannattajasta Työmiehestä. »Työmiehessä» N:o 40 vuodelta 1906 kirjoittaa nimimerkki »Mikko» otsakkeella: »Parjauksia vastaan», Tuoreen murhaajasta Majamäestä seuraavalla tavalla:

»Henkilö, joka oli joutunut tällaisen hurjan ilmiannon alaiseksi, tunsi ihmisoikeutensa loukatuksi. Hänen rehellinen oikeutta ja julkisuutta vaativa mielensä syttyi . Hän päätti paikalla vaatia tilille sen, joka oli tehnyt rikoksen, ei ainoastaan häntä , vaan koko hänen kansaansa vastaan, ampui hänet varottavaksi esimerkiksi toisille, ei paennut. *Hän oli vaan tehnyt kansalaisvelvollisuutensa.*»

49 n:rossa samana vuonna kirjoittaa pääkirjoituksessaan »Työmies» otsakkeella: *Toimintavapautamme uhattu ryöstää»* näin: »Mihin tuo perustuslaillinen bobrikoffilaisuus tulee ajamaan asian, jos

se tosiaankin pääsee vielä suuremmassa määrässä »Hufvudstadsbladet'in viittaamaan suuntaan? *Se saattaa suuret joukot ihmisä ajattelemaan että aseilla taistelematon sosiaalidemokratiia ei ole tuottava köyhälistön tilaan parannuksia. Onko samalla pyyhäisty käsitys pois että parannuksia ei millään keinoilla saada? Ei suinkaan! Joukot sittenkin luottavat omiin voimiinsa.* Venäläiselle sosiaalidemokratiialle ei suotu verettömän edistyksen väylää, osa siitä meni verisen vallankumousliikkeen uralle. Suomen yläluokkalaisten sellaiset kurituskeinot kuin Hufvudstadsbladetin esittämät vaikuttavat täällä kuten Hufvudstadsbladetin esittämiin verrattavat ovat vaikuttaneet Venäjällä. Täälläkin saattaa rauhallinen edistysuria salpaava kuristusjärjestelmä luoda — tai lisätä, jos on jo luonut — ryhmäkunnan tahi puolueen, joka ivailee aseettoman sosiaalidemokratian »siveellisiä voittoja» ja pitää aseellisen taistelun välttämättömänä. *Porvaristomme vanhoillinen osa luo sellaisen itämaisen sosiaalidemokratian edellytykset.*»

Selvä uhkaus, mille kannalle sosiaalidemokratiia tulee meidän maassamme kääntymään muka sen takia että Hufvudstadsbladetissa on kirjoituksia. jotka teroittavat järjestysvallan lisäämistä.

»Työmiehen» numerossa 21 sanotaan: nimimerkki Emilius'en allekirjoittamassa agitatsiooni-kirjoituksessa otsakkeella »*Tietämättömille*» »*Lait ja järjestelmät* ovat niitä *jotka sortavat ja orjuuttavat.* Lain avulla voidaan nylkeä, riistää ja rosvota, lain avulla voidaan toiset kansanluokat tehdä toisten orjiksi» ja myöhempänä: »Tahdotko nähdä itse ja jättää jälkeentulevaisillesi Suomen, jossa on vallalla vakaa ihmisyyttä polkeva rosvovalta, vai sellaisen Suomen, jossa *kansan tahto* on korkein laki. Siis lakia ei tarvitse noudattaa, joka juuri on kansan tahdon ilmaus, vaan sosiaalidemokraattisen puolueen tahto on *kansan* tahto, ja se, eikä laki, on korkein laki.

Saman vuoden »Työmiehen» n:ssa 97 otsakkeella: »*Mitä on kirjoitettu laki*» sanotaan: »Vaan mitä tulee nykyisiin etuoikeutettujen luokkain lakeihin, niin ne todellisuudessa ovat vain lain irvikuvia ja kuitenkin juuri näitä on pidetty ja kunnioitettu aivan ylimaallisesti, vaikkakin näiden avulla on monasti lokaan poljettu kansan oikeuskäsitteet ja riistetty köyhälistöltäkin viimeinen leipäpala suusta». — »*Nykyisiä luokkalakeja kunnioittamaan ei velvoita meitä luonnon lait ei ihmisyys eikä oikeuskäsitys eikä myöskään niitä noudattamaan, vaan sen tekee ainoastaan ulkonainen pakko.*»

Voiko selvemmin lausua vallankumouksellis-anarkistista kantaa kuin lukemassani »Työmiehen» otteessa on lausuttu, voiko selvemmin julistaa ettei oikeusvaltiossa tahdota elää, ei oikeusvaltiota kannattaa oikeusvaltiossa, jonka käsite sisältää sen että laki on yksistään laillisella tavalla muutettava, jos se huomataan epäedulliseksi toiselle tai toiselle kansanluokalle, vaan ettei sitä jotkut yksityiset tai

joku kansaluokka saa väkivaltaisesti kumota tai julistaa mitättömäksi.

Punainen kaarti oli kuten tunnettu lähtenyt sosiaalidemokratiian helmasta. Sen edustajain kokouksessa 21 ja 22 päivältä heinäkuuta 1906 laadituissa ponsissa sanotaan seuraavasti: »Jos hallituksen ehdotus kokoontumisvapaudesta tulee laiksi, niin punainen kaarti *ei sitä tule tunnustamaan laiksi ja tulee se tekemään kaiken voitavansa sen toimeenpanemisen vastustamiseksi* ja että kaikki poliisit poistetaan kokouksista ja juhlista, missä kaarti on järjestystä valvomassa.» Kumminkin oli hallituksen esitys vapaamielisin esitys kokoontumislaiksi, mitä vielä millään eurooppalaisella valtiolla on olemassa, mutta jo ennakolta sosialistiselta taholta julistettiin että, jos se tulee laiksi, niin tehdään kaikki voitava sen käyttämisen ehkäisemiseksi, se ei velvoita sosiaalidemokraatteja. Senaatin ehdotuksen johdosta yhdistyslaiksi lausuu Työmiehen 110 numerossa nimimerkki Mikko otsakkeella »*Senaatin viimeinen suurtyö*» näin: »Tällainen lakiehdotus ei voi Suomen työväessä herättää muuta kuin syvintä inhoa. *Se päivä ei ikinä koita että Suomen kansa tällaista häpeällistä lakia noudattaisi. Hetki tulee, jolloin se orjuuttajansa puistaa.*»

Onko mokomampaa kuultu! Yhdistyslaki ehdotus semmoisena kuin hallitus sen esitti ja vanha eduskunta sen hyväksyi oli vapaamielisempi kuin lait yhdistyksistä missään muussa maassa. Hallitus sen hyväksymistä puolsi, mutta se ei saanut vahvistusta korkeimmassa paikassa juuri vapaamielisyytensä takia. Siitä huolimatta vastustaa sosiaalidemokraattisen puolueen pää-äänenkannattaja tuota lakiehdotusta, joka vaan muka herättää siinä syvintä inhoa ja uhittelee hallitusvaltaa tavalla, joka ei jätä jälelle mitään epäilystä uhkauksen laadusta.

Geffertin murhan johdosta kirjoitetaan Työmiehen 134 numerossa otsakkeella «Veriteko« seuraavaa: »Syynä epätoivoiseen tekoon, jos se todella on sulkulaisten tekemä, on siis epäilemättä ollut työnantajan puolelta harjoitettu työnkielto. Nälkiintynyt kiusattu työmies ei aina kykene erottamaan sopivia todella köyhälistöä hyödyttäviä taistelukeinoja sopimattomista ja ehdottomasti paheksuttavistakin, vieläpä suorastaan vahingoittavistakin. *Julman verityön syynä on siis herrojen työnantajain harjoittama nälkä-agiteeraus.*»

Samassa Työmies lehden n:ssa on Viipurin sosiaalidemokraattisesta lehdestä »Työ»-lehdestä otettu uutinen, koskeva Albin Hämäläisen ja Reinholt Hyvärisen vangitsemista, jotka olivat Geffertin murhaan osallisina. Siinä sanotaan: »*Tutkimukset ovat täysin sortovuosien toimenpiteitä muistuttavia ja salaperäisiä.*»

Työmiehen n:ssa 176 otsakkeella »*Katutaistelu*« alla olevien kaskujen joukossa sanotaan erään Hakasalmen taistelussa kaatuneen suojeluskaartiin kuuluneen kansalaisen kuoleman johdosta:

»Eräs kuoleva lahtarikaartilainen sanoi: »rahan tähden minä tässä kaadun».»

Voiko ajatella jotakin raaempaa, jotakin inhottavampaa, jotakin kaikkea ihmisyytttä enemmän polkevata! Kuolon majesteetin edessä vaikenee ainakin hetkeksi vastustajatkin, mutta siitä huolimatta katsoo sosiaalidemokraattisen puolueen pää-äänenkannattaja arvonsa mukaiseksi tämän kansalaistaistelussa kaatuneen kansalaisen vielä kylmenemättömän ruumiin ääressä sopivaksi lausua tällaisia raakuuksia. Muistettakoon, miten saksalaisen sosiaalidemokraattisen puolueen johtaja Bebel lausui Stuttgartissa pidetyssä sosiaalidemokraattisessa kokouksessa ranskalaisen sosialistin raakuudesta: »raakuudet vahingoittavat ainoastaan sitä, joka niitä käyttää aseina toisia vastaan.» Oppikaat tästä saksalaisesta sosiaalidemokraattisen puolueen päälliköstä edes jotain, ainakin mitä raakuuksien välttämiseen tulee.

Disponentti Björkenheimin murhan johdosta lausutaan Työmiehen 202 n:ssa tuolla kuvaavalla otsakkeella: »*Taaskin murhaajaksi tehty*» seuraavaa: »Monet suomalaiset anastajaryhmät elävät kuin suomukset silmissä. He eivät näe omien luokkapyyteittensä ulkopuolelle. Eivät aina edes, mikä heidän omissa teoissaan voi olla heille ja niille vaarallista. Eivät ota edes huomioon meikäläisten huomautuksia. Olemmehan lukemattomia kertoja varoittaneet: älkäät kuristako viimeisilleen tätä kansaa, älkää salvatko siltä kaikkia sen tilan parantamisen keinoja, älkää vaivatko kuin metsänpetoja köyhälistön kärsimyksille lievennyksiä puuhaavia. Minna Canthin Topra-Heikit ovat varoittaneet samoin näyttämöltä. Historialliset opetukset mistä maasta hyvänsä, nykyisin huomattavimmin Venäjällä.

Kaikesta huolimatta ovat valitettavan useat suomalaisherrat *panneet täällä täytäntöön ryssäläiskurssin, jolle räikeimmät venäläiset esimerkit sopivat malliksi.* Kuinka herrat ovat kuristelleet kansaa Kyminlaaksossa! Kuinka siellä Voikan patruunat karkoittivat useita työorjia nälkään ja maanpakoon niiltä seuduilta. »Sivistyneitten» —oppineitten herrojen on pitänyt tietää, mitä sellainen vainottuihin ja karkoitettuihin synnyttää. Katkeruutta, kostonhalua. Sitä synnytti bobrikoffilainen sorto niihin »sivistyneisiin», niin että he hyväksyivät sortajan murhaamisen ja ja kukittivat murhaajan. Ja sellaiset hyväksyivät, joille bobrikoffilaissorto oli tuottanut vahinkoa, vaan joita se kuitenkaan ei vielä ollut ehtinyt syöstä niitä äärimmäiseen hätään kuin suomalaiset pikku bobrikoffilaiset syöksevät työläisiään. Maanpakoonajo Tukholmaan nauttimaan sen ylellisyyksistä oli kyllä raaka ja paheksuttava, mutta pakoittaminen nälkään, viluun ja sellaiseen epätoivoon ettei tiedä, mistä elintarvetta henkipitimiksi saa, on toki vielä raaempaa, epäinhimillisempää ja julmempaa. Ja kuitenkin näyttää että »sivistyneet» ovat sitä jär-

jestelmällisesti harjoittaneet. He ovat vainonneet työläisiä yhteiskunnallisten mielipiteittensä takia. He ovat merkinneet erityisiä henkilöitä »mustiin kirjoihinsa». Niitä on pantu pois yhdestä työpaikasta. Niitä on ilmiannettu toiselle työnantajalle. Urkkija- ja ilmiantojärjestelmä niin noiden pikkubobrikoffilaisten omassa keskuudessa. Vainotuista on usea saanut kokea: ei saa työtä yhdessä, ei toisessa, ei kolmannessa paikassa, ei hän — vaikka toiset saavat. Kamala tila. Kielletään totutulla ammattityöllä hankkimasta elintarpeita itselleen ja rakkaille omaisilleen. »Poikottaus» mitä kurjinta laatua.

Se on ollut perin useain suomalaisherrain yhtä mieluisaa urheilua kuin sunnuntaimetsästys. Kamariurheilua. Leikkiä ihmisten kiduttamisella. Neeron hirmutöihin verrattavaa pirullisuutta.»

Samaan suuntaan jatketaan vielä pitkälti samassa kirjoituksessa. Ei yhdelläkään sanalla paheksuta murhantekijän kamalaa tekoa, vaan koetetaan lykätä edesvastuu tästä murhatyöstä porvarillisten n. s. herrain niskoille.

Työmiehen 217 n:ssa kirjoittaa nimimerkki Y. S. otsakkeella »*Se senaatin peseminen*»: »Sosiaalidemokraattinen puolue suree syvästi että kansalle mahtikäskyillä säädetään lakeja, joitten olemassa olo ei ole omiaan laillisuuden käsitettä vahvistamaan. Se koettaa niitä muuttaa, vallassaolijat niitä puolustavat poliiseilla. Nya Pressen! Kumpi edistää mielivaltaa ja epäjärjestystä?»

Työmiehen 222 numerossa kirjoitetaan otsakkeella »*Ne räjähdykset*» pommiräjähdysten johdosta poliiseja ja virallista syyttäjää Albreht'iä vastaan: »Sortojoukko syyttäköön siis omia sortotoimiaan, jos kosketellut teot ovat heistä riippumattomien laittamia ja heitä vastaan todella tähdättyjä; sortoluokat hävetkööt historian ja sivistyneen maailman edessä, jos he itse tai jotkut heidän osat ovat laittaneet moisia, viattomien naisienkin henkiä uhanneita räjähdyksiä tehdäkseen siten aiheita, joihin viitaten ryhtyvät uusiin kuristustoimiin.»

Ollaan otaksuvinaan sosiaalidemokraattisen puolueen pää-äänenkannattajassa että nuo kamalat pommiatentaatit olivat porvarillisten toimeenpanemia tarkoituksessa saada aihetta työväenliikkeen kuristustoimiin.

Työmiehen 24 n:ssa vuodelta 1907 nim. —s. kirjoittaa otsakkeella »*Poliisit ja me*»: »Bobrikoffit antoivat Suomessa ennen lakejaan Suomen kansaa tai sen perustuslaillisten mieltä kuulematta. Perustuslailliset eivät hyväksyneet niitä lakeja, kun ne oli säädetty heidän valtiopäiväinsä päätöksettä ja vaativat että kansa ei niitä lakeja noudattaisi ja koettivat itse olla niitä noudattamatta. Niiden lakien täytäntöönpanijoita de vainosivat, pilkkasivat ja häpäisivät ja järjestivät täytäntöönpanijoille kaikenlaisia esteitä.

Suomen vähävaraiset ovat nyt samassa suhteessa perustuslail-

lisiin, harvainvaltaisiin kuin myös ne perustuslailliset olivat ennen bobrikoffilaisuuteen. Perustuslaillisten lait näet on säädetty yhtä varmasti kansan mieltä kuulematta kuin Bobrikoffin lait ennen olivat. Mikään kansan enemmistö ei ole niitä hyväksynyt. Mikään työväestö ei ole niille antanut tunnustusta. Bobrikoffit saattoivat aseelliseen voimaan turvautuen lakejaan noudatettaviksi, Suomen »perustuslailliset» saattavat myös aseelliseen voimaan turvaten harvain säätämiä ukaaseja kansan enemmistönkin noudatettavaksi.»

Onko raaempaa oppia kuin sitä, mitä nimimerkki —s tuossa kirjoituksessaan istuttaa, nimimerkki —s, jonka omistaja itse lienee eduskunnan jäsen?

Meidän yhteiskuntamme lait, siis rikoslakikin, joka ei ole työväen hyväksymä eikä muka kansan enemmistön hyväksymä, se on yhden arvoinen kuin bobrikoffilainen laki. Sitä ei tarvitse totella. Onko kummaa, jos rikoksen taimet tuollaista oppia päivä päivältä saarnattaessa vähitellen kasvavat rehoittavaksi puuksi, joka myrkyllisellä varjollaan uhkaa peittää koko meidän maamme.

Työmiehen 51 n:ossa kirjoittaa nim. S. L—n otsakkeella »*Laki ja oikeus*»: Lain kunnioitus vähenee, laillisuuskäsitteet höltyvät, näin valittavat porvarilliset. Vai ettekö hyvät herrat huomaa että kun kansa alkaa käsittämään teidän omien tekojenne kautta, että teidän lakinne *on vaan laki eikä oikeutta siitä löydy*, niin eihän se voi asettaa sellaista lakia yläpuolelle oikeutta vaan se asettaa oikeuden etusijalle ja vaatii sellaista lakia, joka todella on laki ja oikeus.» (hyvähuutoja vasemmalta).

Työmiehen 130 n:ossa nim. Spartakus otsakkeella »*Adressipuuhan johdosta*» (Keisarille ehdotetun adressin johdosta laittomuuksien poistamisesta): Mutta — meidän ja porvarillisten välillä on aina suuri »mutta» — hyväksyessämme tämäntapaisen toimenpiteen, jonka esittämistavasta meillä arvattavasti tulee hyvinkin eri mieltä porvarillisten kanssa, pidämme velvollisuutenamme huomauttaa kaikesta siitä, mitä kansan pohjakerrokset pitävät suurena laittomuutena, kaikesta joka loukkaa kansan luontaista oikeudentunnetta ja johon ovat syynä omat vallanpitäjämme ja valtaluokkamme. Heidän laittomuuksiansa, joita he itse »laillisuudeksi» nimittävät, olemme paljastaneet tuon tuostakin, olemme osoittaneet, kuinka näiden heidän toimiensa kautta koko tuo »laillisuuden» käsite on tullut sekä ivan että vihan esineeksi; olemme todistaneet että heidän syynsä on se että »lain pyhyys» on kadottanut tenhovoimansa. Jos kerran lait ilmeisesti ovat epäpyhiä, niin ei niitä pyhiksi saada katkismussaarnojen eikä sapelien avulla. Sen todistuksen me tahdomme tulikirjaimin painaa kaiken kansan — eikä vähimmin yläluokan — tietoisuuteen.» (hyvä vasemmalta!).

Sitten on Työmiehen 55 n:ossa pääkirjoitus otsakkeella »*Ne äskeiset murhat — Pirullisia vaalivehkeitä*»: »Meidän mielestä oli pyhänä

velvollisuutena vihdoinkin ruveta pääsemään selville, mitkä ryhmät noita anarkistitöitä oikein järjestävät. Epäluuloa lankeaa luonnollisesti niihin, jotka niitä vainajain vielä hautaamattakin ollessa käyttävät poliitillisiin tarkoituksiinsa sosiaalidemokratiiaa vastaan. Tällä kertaa — kuten monasti ennen — tekevät siten eräät ruotsinmieliset vanhoillisryhmät. Mutta että ruotsinmielisiä rahapohatoita nyt olisi murhan järjestäjinä, tuntuu toisista syistä vähemmän luultavalta. Nehän äskenkin murhatut ovat olleet siksi pidettyjä herroja ruotsalaisella taholla että ei olisi luullut heissä toisissa olevan niin suuria konnia että olisivat valinneet Taalintehtaan insinöörin anarkiiansa uhriksi, saadakseen käyttää tuhotyötä aiheena sosiaalidemokratiiaa vastaan. Minä en tunne murhattua herra insinööri Norrménia — mutta jos hän oli mustimpain taantumusherrain mielestä liian vapaamielinen mies ja siitä syystä on katsottu joutavan sanotulla tavalla uhriksi. Murhatun herra Norrménin veli, pankinjohtaja Helsingissä, on ainakin Helsingin valtuustossa useissa työväkeä koskevissa asioissa ollut inhimillisemmällä kannalla kuin vanhoillisimmat pataviikingit.

Silti ei minusta näytä mahdolliselta otaksuma että mustimmat viikingit itse olisivat, saadakseen taantumukselliselle kuristukselle aihetta, sentään tuhotuttaneet joukostaan niin kovin teknillisesti etevän henkilön kuin itse insinööri Norrménin vakuutetaan olleen. Sellaisen tuhoaminenhan olisi vahinko ei ainoastaan yhden puolueen etujen vaan koko kansan teollisuus- ja liike-elämän kannalta.

Mutta saattaa löytyä toisia anastajaluokan mustan taantumuksen ryhmiä, jotka voisivat luulla itselleen etuja toisen anastajaryhmän miesten tuhoamisesta tai muuten anarkisista ilmiöistä. Sekin on vain eräs mahdollisuus, eräs oletus, mutta mielestäni asian tutkimuksessa huomioon otettava. Silloin voisi vetää yhteyteen muutkin murhat, joita on tehty perustuslaillisen puolueen henkilöitä vastaan ja koettaa ottaa selville niitten yhteyttä.»

Siis ollaan tässäkin kirjoituksessa otaksuvinaan että Taalin tehtaalla tapahtuneet murhat olisivat jonkun äärimmäisen porvarillisen puolueen toimeenpanemat.

Tulemme sitten Työmiehen 77 n:ossa olevaan kirjoitukseen, jonka ovat allekirjoittaneet *puoluetoimikunnan puolesta* Edvard Valpas, eduskunnan jäsen, ja Matti Turkia, niinikään eduskunnan jäsen. Tässä sanotaan: »Älkäämme pysähtykö, vaan innostakoot entiset saavutetut voitot meitä yhä uusiin ponnistuksiin. Puoluetoimikunnan lausunto. Kauan olivat kansamme syvät kerrokset ilman valtiollista valtaa, ilman valtiollista äänioikeutta, kauvan ovat riistäjäluokat Venäjän virkavallan avulla saaneet olla yksin määräämässä yhteiskunnassamme. Kauan ovat he saanut haaskata kansamme yhteisiä varoja ja varallisuutta, keinotella suunnattomia rikkauksia itselleen ja nylkeä kansan pohjakerroksia. Kansan pohjakerrok-

silla ei näihin aikoihin asti ollut edes sen verran sananvaltaa että olisivat voineet kieltäytyä olemasta nyljettävinä. Köyhälistön täytyi, kuin teurastettavaksi määrätyn raavaan, alistua riistäjäin imettäväksi.

Kurjaksi muuttui kansan enemmistön asema maassamme riistäjien mielivallan vallitessa. Eipä ihme, jos se vähin erin alkoi kasvattaa tyytämttömyyttä riistäjiä ja heidän järjestelmäänsä kohtaan. Tyytymättömyys ajoi toimintaan riistäjiä vastaan. Köyhälistö alkoi liittyä yhteen. Se alkoi käsittämään että yksimielisyys on voimaa. Yhdistyksiä syntyi, kunnes viimein perustettiin työväen puolue. Se kasvatti köyhälistöön yhä enemmän itsetietoisuutta. Riistäjät eivät tuosta ottaneet oppiakseen. Eivät parannuksia toimeenpanneet. Uusia kuristuslakeja vaan suunnittelivat. Tyytymättömyys tuosta kasvoi kasvamistaan, kunnes se bobrikoffilaisen kuristusjärjestslmän aikana alkoi jo muuttua katkeruudeksi.

Bobrikoffilaisen järjestelmän aikana jakautuivat riistäjät kahteen vastakkaiseen joukkoon: toinen näistä vastusti bobrikoffilaisia mielivallan määräyksiä ja koetti kieltää kansaa niitä noudattamasta. Toinen taas niitä noudatti ja kehoitti kansaa niitä noudattamaan. Järjestynyt työväki, joka ei hyväksynyt *kotimaisten riistäjien mielivaltaisia määräyksiä, joita he lakien nimellä kunnioittivat,* ei myöskään voinut antaa tunnustusta Venäjän virkavallan mielivaltaisille manifesteille.»

Tässä kirjoituksessa asetetaan kuten selvästi käy ilmi, meidän nykyiset yhteiskuntalait samanvertaisiksi kuin sortovuosien aikana ilmestyneet laittomat asetukset. Tälläkö tavallako kansan lainkuuliaisuustunteita kasvatetaan?

»Työmiehen» 159 n:ssa kirjoittaa nim. Y. S. otsakkeella *»Ottaa mistä saa»*: »Ja sosiaalidemokratiia noudattaa järjestelmällisiä taistelumuotoja, se noudattaa porvarillisenkin yhteiskunnan lakeja koettaen ne rauhallisella eduskunnallisella tavalla muuttaa. Mutta missä niitten kuristus käy sietämättömäksi, *uskaltaa se myös ne rikkoa.»*

Tämän nimimerkin käyttäjä lienee hänkin tämän eduskunnan jäsen.

Nämä muutamat otteet, ja samallaisia voitaisiin poimia kuinka paljon hyvänsä »Työmiehestä», osottavat, mille kannalle sosiaalidemokraattisen puolueen pää-äänenkannattaja on asettunut voimassa oleviin lakeihin ja oikeusjärjestykseen nähden. Ei sanallakaan ole moitittu murhia, ryöstöjä ja väkivallantekoja, ei sanallakaan ole koetettu istuttaa kansaan lainkuuliaisuutta, vaan yksistään vastakkaista käsitystä. Ei sanallakaan ole köyhälistölle lausuttu että jos lait ovat sille epäedullisia, ovat ne laillisella tavalla muutettavat, vaan istutettu sitä oppia, etteivät ne sido, eivät velvota, niitä saa ja täytyy rikkoa ja että se on ansio, että niitä rikotaan. Luulevatko

herrat sosiaalidemokraatit, että tuo suuri alhaiso ymmärtää tätä millään muulla tavalla kuin sillä, että sen omasta mielivallasta riippuu, tahtooko se lakia noudattaa vai asettua yhteiskuntalakien ulkopuolelle.

Tullaan toiseen sosiaalidemokraattiseen lehteen.

Mac Kela kirjoittaa Turussa ilmestyvässä sosialistilehdessä:

»Olen minäkin ajatellut Suomen valloittamista paroonien ja rusthollarien käsistä. Mutta minä en tunnusta heillä olevan siihen maahan mitään sellaisia oikeuksia, jotka heiltä olisi rahalla lunastettava. Jokainen tuuma Suomen maata on alkujaan kuulunut työtätekevälle väestölle. Suuret alat siitä on joko väkivallalla taikka viekkaudella ja kaikenmoisella keinottelulla ryöstetty niiltä, joille se työnoikeudella olisi kuulunut. Rosvot ovat kyllin kauan saaneet nauttia saaliistaan.

Se on heiltä otettava pois — joko lainsäädännöllä taikka muulla *väkivallalla, on itse asiassa aivan yhden tekevä*, riippuen kokonaan satunnaisista vaikuttimista ja molemman puolisista voimasuhteista. Maan on tämän pallon tärkeimpiä tuotantolähteitä ja se on tuleva työntekijäin yhteisomaisuudeksi. Se on enää ainoastaan ajan kysymys. Ostaa sitä rahattomat eivät voi, vaan ottaa työnraatajain ikivanhalla perintöoikeudella.

Eikä ole rosvolla mitään oikeutta vaatia korvausta takaisin otetusta ryöstösaaliista. *Ainoastaan silloin kun ei ole voimaa riittävästi*, täytyy antautua rosvon kanssa neuvotteluihin ja jättää hänelle osa saaliista.

Mutta Suomessa on työväellä kylliksi voimaa, kun se vaan tulee sen tuntemaan. Turha sen on ottaa suorittaakseen sotakulunkeja ennen aikojaan, ilman koettelematta.»

Tästäkin kirjoituksesta käy ilmeisesti selville, että jos järjestysvaltaa ei olisi olemassa, niin tämä sosialistilehti heti paikalla ryhtyisi riistämään maanomistajilta kaiken heidän omistamansa maan. Ja jos kiinteätä omaisuutta voidaan ryöstää, miksei irtainta omaisuutta, ja jos kerran omistusoikeus ei ole loukkaamatoin, niin miksi olisi niitten kansalaisten ihmishenki pyhää, jotka eivät ole sosiaalidemokraattien kannalla. Johtopäätökset antavat itsensä.

En vielä voi olla koskettelematta erääseen kirjoitukseen, jonka eräs sosiaalidemokraattiseen puolueeseen kuuluva edustaja, edustaja Sirola, on antanut kirjailija Juhani Aholle Laukon juttua koskevan sananvaihdon johdosta. Kirjailija Aho oli lausunut, ettei intohimojen, ei väkivallan teoilla Laukon torppariasiassa oltu voitettu mitään, vaan päinvastoin syösty torpparit onnettomuuteen. Tähän vastaa mainittu eduskunnan jäsen seuraavasti: »Sitä tekisi todella mieli uskoa, kun lukee hänen, (nimittäin Juhani Ahon) lapsellisen lausunnon siitä, ettei intohimoilla eikä väkivallalla mitään korjata. Minä viittaan vaan vallankumouksen historiaan, jota porvarillisimmatkin

luettavat lapsilleen. *Se kertoo. kuinka väkivallalla korjataan.* Johan vanha roomalainen sanoi: »*mitä eivät lääkkeet paranna, rauta parantaa; mitä ei rauta, tuli.*» Tehköön jokainen eduskunnan jäsen johtopäätöksensä tämän lauselman sisällöstä sovellutettuna Laukon juttuun.

Mutta sosiaalidemokraattisen puolueen ansioluettelo laittomuuteen nähden ei vielä läheskään ole tyhjennetty edellä esiintuomillani todistuksilla. Minun on pakko vielä kosketella niitä oloja, jotka vallitsevat siinä valtioväivämiespiirissä, jota minun on kunnia edustaa. Täällä on tosiaankin sosiaalidemokraattisen puolueen kanta mitä törkeimpiin rikoksiin nähden pöyristyttävä. Tunnettu asiahan on, että anarkistinen suunta ja kamalat väkivallanteot, ovat Viipurin läänissä ja Viipurin kaupungin tienoilla esiintyneet yleisemmin kuin muissa osissa maatamme. Mistä tämä johtuu, kysyttänee. Siihen on ollut montakin syytä. Ensinnäkin on siellä oltu lähempänä Venäjällä vallitsevia rauhattomia oloja yleensä, toiseksi on Bobrikoffin aikaisen vallan aiheuttama sekasorto sikäläisen kansan keskuudessa ollut suurempi kuin muualla ja kolmanneksi kuljeksivat työväenjoukot siellä epäluotettavampia kuin muualla, ne kun matkalla lännestä itäänpäin ja päinvastoin pitävät Viipurin lääniä ja Viipurin kaupunkia pysyväisenä majapaikkana. Sitte on Karjalan väestön luonne vilkkautensa tähden vastaanottavaisempi niin huonoille kuin hyville aatteille. Vihdoin näyttävät sosialistien johtomiehet siellä olevan, jos mahdollista, vieläkin tunnottomampia kuin muualla ja heidän sikäläinen äänenkannattajansa vieläkin kunnottomampi kuin muut sosialistien äänenkannattajat Suomessa. Viimeisen väitökseni todistamiseksi lienee paikallaan, että tässä hiukan seikkaperäisemmin kosketteleri Viipurin läänissä ja Viipurin kaupungissa tapahtuneisiin törkeisiin väkivallantekoihin, sitä suuremmalla syyllä, koska nämä seikat puolestaan osottavat, miten välttämätöntä hallituksen toiminta poliisivoiman vahvistamiseksi on ollut.

Monien dynamiittivarkauksien jälkeen oli insinööri O. Geffertin ryöstömurha ensimäinen Viipurin läänissä syntyneen rikosliittokunnan toimeenpanema verityö sielläpäin. Niinkuin oikeustutkimuksessa on käynyt selville, oli tätä kauhistuttavaa tekoa valmisteltu ja suunniteltu Pölläkkälän työväenyhdistyksen talolla ja olivat monet tämän työväenyhdistyksen johtomiehet mukana sitä suunnittelemassa. Istuuhan mainitun työväenyhdistyksen puheenjohtaja Gabriel Korpela sekaantumisestaan tuohon kauhistuttavaan tekoon linnassa, vähemmin johtavista miehistä puhumattakaan. Mainitulla työväenyhdistyksen talolla säilytettiin Pölläkkälän punasen kaartin kiväärit, jotka monet todistajat näkivät siellä, joilla kivääreillä insinööri Geffert sitten ammuttiin. Nämät kiväärit oli tuonut paikkakunnalle äsken mainitun työväenyhdistyksen puheenjohtaja G.

Korpela. N. s. veljeys eli rosvousvalanteko tapahtui puheena olevalla työväenyhdistyksen talolla julkisesti työväenyhdistyksen jäsenten tieten. On aivan mahdotonta ajatella, etteivät myöskin työväenyhdistyksen johtomiehet Viipurissa tästä tienneet, koskapa olivat mitä läheisimmässä vuorovaikutuksessa Pölläkkäläisten kanssa ja joko itse tai lähettämänsä agitaattorit tuon tuostakin kävivät paikkakunnalla. Kun sitten murha oli tapahtunut ja oli koetettava saada rikoksentekijät oikeuden käsiin, niin miten menettelivät silloin nuo työväenyhdistyksen johtomiehet Pölläkkälässä ja Viipurissa sekä heidän lähettämänsä joukot sielläpäin. Heidän toimestaan oli väestö koko Pölläkkälän tienoilla niin terroriseerattu, niin kauhun alaiseksi tehty, että se tuskin uskalsi hengittää. Rikoksen paljastamiseksi todistajat eivät uskaltaneet todistaa juuri mitään, kuten asiaa tutkittaessa saatiin vahvistetuksi. Heitä uhattiin murhalla, kuoleman tuomiolla, jos puhuisivat totta. Kun paikkakunnan nuorsuomalainen lehti kävi tunnettujen tosiasioitten nojalla asioihin käsiksi ja vaati yleistä mielipidettä nousemaan rosvoja vastaan, syyttämättä tietysti sanallakaan sosiaalidemokraattista puoluetta mistään, kävi Viipurin sosialistilehti »Työ» vimmatusti sen sekä järjestysvallan kimppuun. Murhan tapahduttua kesäkuun 11 p:nä ei Viipurin sosialistilehti »Työ» hiiskunut siitä sanaakaan ennenkuin vasta kesäkuun 16 p:nä, jolloin se, kertomatta tapahtumaa objektiivisesti, ainoastaan ivallisesti huomautti, että joku tai jotkut ovat murhanneet Muolan Suursaaren sahanisännöitsijän sekä ryöstäneet hänen rahansa. »Kaikki osottaa,» lausui tämä sosiaalidemokraattinen lehti, »että se on tehty samalla tavalla kuin ennen jo niin monta ryöstömurhaa. On ryöstetty postia ja rautatiekassoja y. m. ja poikkeuksetta ovat nämä roistotöitten tekijät olleet täällä kristillisen kirkon jäseniä. Mutta ei koskaan ole syytetty kirkkoa noitten murhien toimeenpanemisesta, vaikka siihen olisi ollut usein ainakin välillisesti perusteet.» Sitte syyttää »Työ»-lehti porvarillisia lehtiä, että ne muka panevat tämän murhan sosiaalidemokraattisen puolueen syyksi ja on epäilevinään, tokkopa vaan murhaajat ovat edes sosiaalidemokraattisen puolueen jäseniä. »Lapsetkin tässä maassa tietävät,» väitti tämä sosiaalidemokraattinen lehti, »ettei punaisilla kaarteilla ole aseita». Seuraavissa numeroissaan sättii se seudun nuorsuomalaista lehteä mitä törkeimmin santarmimaiseksi, katalaksi j. n. e., kun se kertoo, mitä rikosta tutkittaessa on saatu ilmi.

Yhä katalampiin keinoihin käytiin mainittujen sosialistien puolelta rikollisten ilmisaamisen peittämiseksi ja viranomaisten toimenpiteitten vaikeuttamiseksi konnantyön tekijäin ilmisaamiseksi. Heidän toimestaan pidettiin Pölläkkälässä suuri kansalaiskokous, minkä kaiken todennäköisyyden mukaan olivat kokoon kutsuneet itse murhamiehet tai murhajuttuun sekaantuneet ja kertoo

mainitsemani sosialistilehti siitä kesäkuun 30 p:nä numerossaan 71 huomattavalla paikalla seuraavaa:

«Muolan verityö.

«Kansalaiskokous pidettiin Muolan Pölläkkälässä t. k. 27 p:nä, jossa oli saapuvilla 200—240 henkilöä. Kokous keskusteli Suursaaren sahan isännöitsijän O. Geffert-vainajan murhan johdosta pidettyjen poliisikuulustelujen menettelytavasta ja yhtyi laajan keskustelun perästä seuraaviin ponsiin:

Kansalaiskokous vaatii seikkaperäiset tiedot poliisitutkinnosta siitä, mitkä seikat ovat katsottavat aiheuttaneen Reinhold Hyvärisen ja Albin Hämäläisen (henkilöt, jotka sittemmin täydellisesti todistettiin murhaajiksi) vangitsemisen ja täältä pois viemisen. Sillä perusteella, että kansalla yleensä on käsitys, että mainitut henkilöt eivät ole missään osallisuudessa Geffert-vainajan murhaan ja koska he voivat näyttää toteen, missä ovat silloin olleet, vaatii kansalaiskokous että vangitut ovat päästettävät vapaiksi.

Koska yleisen kansan keskuuteen on levinnyt huhu, että Geffert-vainaja, tehtailija Ahlström ja prokuristi Mäkelä olivat aikoneet murhan edellisenä iltana lähteä matkalle ja että heidän keskenään on ollut riitaa, ja että Geffert silloin oli kieltäytynyt matkalle lähtemästä sekä että tehtaan konttorissa kävi joku vieras herrasmies, niin kansalaiskokous katsoo että nykyinen laki vaatii viranomaiset ottamaan tarkan selvän tämän huhun perusteista j.n.e.»

Sellainen kansankokous! Sellaiset päätökset! Sellainen sosialistinen lehti, joka antautuu niitten levittäjäksi!

Muun kurjuutensa lisäksi sisältää tämä kansan nimessä tehty päätös, joka on joko itse murhamiesten tai heidän avustajiensa vaatima, senkin väitöksen, että herrat olisivat muka riidellessään toisiaan ampuneet ja että murhaaja siis mahdolisesti olisikin herra Ahlström, josta viranomaisten olisi otettava tarkka selvä. Kun tähän lisätään, että juuri viattomaksi vakuutetut Reinhold Hyvärinen ja Albin Hämäläinen ovat oikeuden päätöksellä tuomitut murhasta elinkautiseen vankeuteen, ja että heidän rikollisuutensa tältä heidän vapauttaan vaativalta kansalta ei voinut olla niin peitetty kuin luettu päätös edellyttää, niin selviää, miten saastaista peliä siellä kansan ja vapauden nimessä on koetettu harjoittaa. Kansa ja vapaus! Silloinkin kun murhantekijät ovat irti päästettävät.

Mutta ei vaan nouse *yhtäkään ääntä* sosialistien taholta moista kälmimäistä menettelyä vastaan! Järjestysvalta ja sitä tukeva sanomalehdistö sitävastoin leimataan Bobrikoffilaiseksi, inhoittavammaksi kuin santarmit j. n. e., kun ne kaikista vaikeuksista huolimatta ja roskajoukon uhkauksista välittämättä koittivat päästä rikoksentekijäin jälille, mikä ei ollut suinkaan helppo moi-

sissa olosuhteissa. Niinpä Muolaan punainenkaarti, jonka keskuudesta murhaajat olivat, joka punainen kaarti järjestänsä kuului sosiaalidemokraattiseen puolueeseen, ja jonka kivääreillä murha oli tehty ja jonka aseiden hoitaja murhaaja Hämäläinen oli, »osotti hyvin uhmaavaa käytöstä rikoksentutkijoita vastaan». »Punakaartilaiset eivät tahtoneet päästää murhaaja Hämäläistä poliisikuulusteluun.» ja kun Hänäläinen kuitenkin saatiin kuulusteltavaksi, niin kaarti pani lähetystön kuulustelupaikalle tarkoituksella tunkeutua huoneeseen »valvomaan muka viranomaisten toimenpiteitä,» joihin he muka eivät voineet luottaa. Punakaartilaisten uhkaavan esiintymisen vuoksi ja varoen kostotoimia eli paikkakunnan väestö alituisen pelon vallassa. Yhä edelleen mainittu sosialistinen »Työ»-lehti sätti melkein joka numerossaan järjestysvaltaa ja seudun nuorsuomalaista lehteä »Karjalaa» jutun penkomisesta, jopa murhan vuoksi paikkakunnalla liikkuvia etsiviä poliisia oikein nimiltä mainiten.

Heinäkuun 7 p:nä 74 numerossaan julkaisi Työ-lehti huomattavalla paikalla »ciserolla» ja kaksinkertaisella välikkeellä painetun näin kuuluvan kehoituksen kansalle: »*Virka- ja poliisivallan* perin kummallisten laittomain tutkintojen ja vangitsemisien johdosta pidetään Muolaan Pölläkkälän työväen talolla huomenna sunnuntaina klo 2 p:llä kansalaiskokous. Saapukaat tähän tilaisuuteen kaikki, jotka ette hyväksy sitä että vapauttanne riistetään teiltä ilman syytä. Kansalaisia Pölläkkälässä.» Tämän kansalaiskokouksen jälkeen julkaisi »Työ» 10 p:nä heinäkuuta numerossa 75 kaksinkertaisella välikkeellä painetun näin kuuluvan kirjoituksen: »Muolaan *verityö. Kansalaiset vaativat totuuden ilmi.* Suuri kansalaiskokous pidettiin sunnuntaina t. k. 8 p:nä klo 1 p:llä Pölläkkälän T. Y. talon pihalla. Laulettiin aluksi *köyhälistön laulu.* Tämän jälkeen valittiin puheenjohtajaksi toveri Pihlman ja kirjuriksi toveri Reinikainen. Useita puheenvuoroja käytettyä hyväksyttiin yksimieliseti seuraavat ponnet:

»1) Lailliset olot ovat maassamme. Näin herrat ovat kansalle huutaneet. Todistaakseen kauniita sanojaan antavat he alaistensa kätyrien toteuttaa laillisuutta. Ympäri maata on sattunut tapahtumia, jotka osoittavat, kuinka santarmimaiseksi nykyisten poliisiviranomaisten menettely on tullut. Varsinkin täällä Pölläkkälän sahalla on siinä suhteessa laittomuus kohonnut huippuunsa. Useampia *viattomia* kansalaisia on laittomasti vangittu. Heikkoja vaimoja on uhkauksilla peloteltu valehtelemaan. Pikku lapset ovat jätetyt yksin avonaisiin huoneisiin ilman mitään hoitoa ja peräänkatsojaa, kun poliisit ovat kuljettaneet äidit pois. Mitään eivät poliisiviranomaiset ole tehneet laillisesti ja oikeuden mukaisesti ja kun heiltä ei ole sellaista edes odotettavissakaan, niin vaatii kansalaiskokous että viattomasti ja syyttä vangitut heti päästetään irti, että kaikki

poliisitutkinnot pidetään julkisesti ja että aivan heti pannaan asianomaisessa oikeudessa toimeen tutkinto, jossa viattomasti epäillyt kansalaiset voivat todistaa syyttömyytensä. Muuten toivoo kokous että oikeat rikoksentekijät hetimiten saataisiin rangaistuksen alaiseksi, mutta vaatii että kaikki asiaa koskevat seikat tulee ehdottomasti tapahtumaan julkisesti ja laillisesti.

2) Kokous lausuu samassa ankaran paheksumisensa niille porvarillisille sanomalehdille, jotka ovat tehneet vääriä ja hävittömiä syytöksiä paikkakunnan järjestynyttä työväkeä kohtaan. Varsinkin halveksumme Karjala-lehteä, joka tässä asiassa on osottautunut olevansa oikea konnamainen ammattivalehtelija.

3) Viattomasti vangituille henkilöille vaatii kokous maksettavaksi täydellisen vahingonkorvauksen, jonka suorittakoot laittomat vangitsijat, tahi, jollei niillä varoja löydy, Ahlströmin toiminimi, jonka sahanhoitaja on antanut vangitsemiskäskyjä.

Vielä toivoo kokous että kaikki todellista laillisuutta harrastavat kansalaiset panisivat ympäri maata toimeen kokouksia, joissa lausuisivat mielipiteensä asiasta.

Valittiin toimikunta, jonka tuli käydä läänin kuvernöörin luona vaatimassa että julkinen ja laillinen tutkinto asiassa toimitettaisiin. Lähetystön jäseniksi tulivat työmiehet *Korpela* Pölläkkälästä, sama mies, joka nyt istuu vankeudessa, *Pihlman* Antreasta ja agit. *Autio* Viipurista sekä varalle *toimittaja Valavaara*, joka nyt istuu eduskunnan jäsenenä ja räätälimestari *Lehtovaara Viipurista.*

— — — — — — — — — — — — — — — —

Läsnä oli noin 600—700 kansalaista. Käytettiin kiivaita puheenvuoroja. *Innostus yleinen.* Lopuksi kaikui voimakkaasti *työväen marssi.*

Kuten näkyy valittiin tähän kansalaisten vapautta turvaavaan komiteaan kansanedustaja Valavaaran seuraksi muun muassa samainen Pölläkkälän työväenyhdistyksen puheenjohtaja Korpela, joka nyt istuu vankeudessa murhajutussa tekemästään väärästä valasta y. m. sekaantumisestaan siihen, agitaattori Matti Autio, joka murhan tapahtuma-aikana *sattui* oleskelemaan murhapaikan tienoilla, sekä muutamia muita »järjestyksen ja laillisuuden ystäviä» niinkuin sanottiin. Näiden herrojen käsiin olisi kai hallituksen viranomaisten pitänyt jättää laillisen tutkinnon valvominen tässä samaisessa murha-asiassa, jos se olisi tahtonut odottaa »kansan» kannatusta, ja kun se ei näin tehnyt, toisin sanoen oli kuuro »kansan» äänelle, on se bobrikoffilainen kaikkine poliisineen, onhan se selvää ja luonnollista. Tuo 6—700 lukuinen »kansa» väitti kokuksessaan m. m. poliisiviranomaisten »uhkauksilla» peloitelleen »ihmisiä valehtelemaan». Nyt on kuitenkin yksi tämän surkean jutun surkuteltavimpia ja kauhistuttavimpia ilmiöitä se, että juuri tuon »kansan» puolelta on *pakotettu monia kymmeniä ihmisiä* todistamaan

väärin murhaajien eduksi. Monia näistä todistajista on jo tuomittu väärästä valasta ja sangen moni tulee pian alkavissa käräjissä asetettavaksi syytteeseen, mutta aina vaan jatkoi useinmainittu sosialistilehti toisten asetoverien avustamana sotaansa järjestysvaltaa ja sitä tukevaa sanomalehdistöä vastaan. Ja kun sen oli muuten enää vaikea saada kantavuutta sanoilleen tässä likaisessa asiassa, kansa kun ei sittenkään yleisemmin hyökännyt järjestysvallan kimppuun sen vaikeassa tehtävässään ponnistellessaan, koetti se uskotella kansalle, että »porvarit ovat rahoillaan palkanneet mustan sotnian tekemään konnantöitä punasen kaartin laskuun j. n. e.« Niinpä kirjoittaa tuo samainen sosialistilehti »Työ» 73 numerossaan m. m.:

»Juuri tämä antaa syytä olettamiseen, että todellakin, jos »Karjalan» juttu aselajien muodosta on tosi, olisi mahdollista sellainen katala yritys työväestöä vastaan, että porvarit rahoillaan ostamilla aseilla ja varoilla ovat palkanneet mustasotniansa tekemään konnantöitä punasen kaartin laskuun, niin saadakseen tehdä vahinkoa sosiaalidemokraattiselle puolueelle. Siis mitä katalin keino poliitillisen vastustajansa kukistamiseksi olisi porvareilla suunniteltu. Musta sotnia on pakotettu nostamaan rauhattomuuksia. Ne tehdään punasen kaartin nimeen. Näin etsitään aihetta saada kukistetuksi asevoimalla työväestön järjestöt. Tällaiseen kauheaan uhkapeliin ovat ryhtyneet rahaporvarit kukistaakseen poliittisen vastustatajansa.»

»Voisimme jatkaa todisteluja kuinka pitkälle tahansa. Mutta ajatteleva ihminen huomaa jo selvästi »Karjalan» nykyisestä suunnasta, mihin se aikoo kansaa kiihoittaa. Emme todellakaan tiedä sitä, onko sillä taholla enää vastuunalaisuuden tunnetta olemassa. Mutta olisi kuitenkin kansanvaltaisien pyrintöjen vastustamiseksikin käytettävä keinoja, jotka eivät niin suoraan kuin »Karjalan» käyttämät ja puolustamat, veisi koko kansaamme vaaralliselle pinnalle. Olisi mielestämme jo aika kaikkien oikeutta puolustavien kansalaisten kääntää inholla selkänsä moisille vehkeilijöille. Varsinkin kun tiedämme, että he näihin kataliin keinoihin ryhtyvät oman aseman säilyttämisen tähden. Meidänkin porvaristollamme on siis mustasotnia ja he näkyvät innolla koettavan saada täällä uudistumaan Itämerenmaakunnan verilöylyt.»

Yhtä korkeata moraalia kuin edellinen osoittaa myöskin Porissa ilmestyvän »Sosialdemokraatti»-nimisen lehden seuraava uutinen, joka on myös julkaistu »Työn» 75 numerosssa:

«Muolaan verityö, provokaatorien vehkeitä.

Jotenkin varmojen todisteiden perusteella ovat muutamat henkilöt tulleet siihen käsitykseen, että Muolaan verityö on muuta-

mien saaliinhaluisten yksilöiden toimeenpanemaa provokatsioonia, tarkoitettu vahingoittamaan sosiaalidemokraattista puoluetta ja punaisia kaarteja. Tutkimuksia jatketaan, ja olisi toivottavaa, että kaikki henkilöt, jotka asiassa jotakin vihiä saavat, kysyttäessä niistä empimättä selkoa tekisivät, ja jos tietonsa ovat kiireellisiä, niin viipymättä ilmoittaisivat poliisille.»

Oliko siis ihme, jos seudun väestö moisilla keinoilla saatiin vihamieliseksi rikosta tutkivia poliisiviranomaisia vastaan ja että koko tuo kauhistuttava rikos oli seudun väestön viranomaisia kammovan menettelyn tähden jäädä hämäryyden verhoon.

Tämmöisissä oloissa on hallituksen järjestysvalta saanut taistella veritöitten tekijöitä ja heidän suojelijoitaan vastaan. Kansalaiset, jotka ylvästelevät oikeuden-, vapauden- ja järjestyksen rakkaudellaan y. m. hyvillä avuillaan, eivät ole ainoastaan olleet passiivisina rosvojen ja murhamiesten oikeuden käsiin saattamisessa, vaan ovat käyneet päinvastoin *julkista sotaa* järjestysvaltaa ja sitä tukevaa sanomalehdistöä vastaan murhamiesten eduksi — vaikkakin onneksi huonommalla menestyksellä kuin alussa uskoivat. Jos nyt hallitus poliisivoimaa vahvistamatta olisi jättänyt kansalaisten hengen ja omaisuuden moisten kansanainesten armoille, eikä olisi tarmokkaalla kädellä käynyt tuota anarkiiaa tukehuttamaan, niin olisi kaikki oikeuden turva kansalaisilla ollut menetetty muka »kansan tahdon» nimessä, jonka ilmaisijaksi sellaiset työväenyhdistykset kuin Pölläkkälän ja Viipurin julistaisivat itsensä.

Semmoinenko se on tuo »kansan tahto», josta täälläkin on tänä päivänä niin paljon puhuttu ja sanottu, että »kansan tahto on korkein laki». »Kansan» tahto ei ole tämän eikä tuon kansanryhmän tahto, mutta kansan tahto on se tahto, joka esiintyy sen laillisen edustajan, eduskunnan kautta ja kukaan ei ole oikeutettu väärinkäyttämään »kansan» tahdon pyhää nimeä omien katalien tarkoitustensa hyväksi.

Tulemme sitten toisiin, Viipurin puolessa viimeaikoina tapahtuneisiin murhiin ja ryöstöihin.

Kohta Geffertin murhan jälkeen tapahtui Räisälässä suurta huomiota herättäneitä järjestyksen häiriöitä. Pyssymiehet ammuskelivat rantametsissä tukkilauttaa kuljettavia miehiä ja ahdistelivat poliisiviranomaisia. Monia muitakin huolestuttavia järjestyksenhäiriöitä tapahtui, joten hallitus oli pakotettu ryhtymään poliisivoiman vahvistamiseen. Mutta siirtykäämme niistä tuohon surkean kuuluisaan Viipurin rosvoliittokuntaan.

Oliko kumma että sosiaalidemokraattien siipien suojassa, kun sen viipurilainen äänenkannattaja niin julkealla tavalla oli taistellut Muolaan rosvojärjestön hyväksi, muodostui se suuremmoinen rosvoliittokunta, joka Viipurista käsin on ulottanut haaransa melkein kautta koko maan. Tämän jättiläsjärjestön veri- ja rosvotyö-

työsuunnitelmista ovat arvoisat edustajatkin kuulleet niin paljon, ettei tässä tarvitse käydä niitä lähemmin selvittelemään. Tekihän se virallisessa kokouksessaan m. m. suunnitelmia Nikolain kirkon räjähyttämisestä ilmaan, silloin kun 1906 vuoden valtiosäätyjen piti siellä viettää viimeisen säätyvaltiopäivien lopettajais-jumalanpalveluksen. Kaksi liiton jäsentä kävi varta vasten Helsingissä paikkoja lähemmin tarkastamassa, mutta kun liiton käytettävänä ei sillä kertaa sattunut olemaan niin tarpeellista määrää dynamiittia näin suurta konnantyötä varten, raukesi hanke. Tämäkin käypi aivan todistettavasti selville oikeuden asiakirjoista puheenalaista liittokuntaa vastaan vireillä olevassa jutussa.

Kasöörien Tojkanderin, Holmsténin ja Hahlin kassanryöstöt ynnä niiden yhteydessä tehdyt verityöt y. m. ovat tämän kamalan järjestön näkyviä hedelmiä. Sen matka-asiamiehet kiertelivät ympäri maata ja sen toimihenkilöinä kuuluisa Savinainenkin oli.

Kurja ja kelvoton olisi se hallitus, joka jättäisi maan ja kansan moisten järjestöjen käsiin, koettamatta mikäli mahdollista edes poliisivoimaa vahvistamalla turvata kansalaisten henkeä ja omaisuutta sen laajoja ja pirullisia suunnitelmia vastaan. Ovatko meidän sosialistimme tulleet ajatelleeksi, missä tilassa kansalaisten turvallisuus tässä maassa — ja erittäinkin Viipurin läänissä — olisi, jollei hallituksen järjestysvalta tarmokkaasti olisi kiiruhtanut moisia järjestöjä paljastamaan ja niitten rikollisia jäseniä vangitsemaan? Te sanotte: »Kansa itse pitää järjestystä,» ei siinä hallituksen poliisivoima muka auta. Niin, kansa!

Edellä osoitin, millä tavalla »kansa itse» Pölläkkälän tienoolla oli järjestystä pitänyt». Katsotaanpas nyt, miten meikäläinen sosialistinen »kansa» itse Viipurin kaupungissa sen on tehnyt. Kentiesi se on omiansa hiukan selvittämään asemaa.

Kuten tähänastisessa oikeudenkäynnissä on selvinnyt, on tuo kysymyksessä oleva hirmuinen rosvoliittokunta *pitänyt useimmat kokouksensa Viipurin työväenyhdistyksen talolla.* Siellä on vannottu »veljeysvala» s. o. rosvousvala, sormet pöydällä makaavan mauser pistoolin päällä. Sieltä on lähetetty *keskellä päivää miehiä naamioituina ryöstämään ja murhaamaan,* ikäänkuin jollekin mielenosoitusretkelle vaan. Kahvia juoden talon emännöitsijän makeitten leivosten kanssa, on siellä noin vaan sivumennen päätetty kasöörijunan suistamisesta kiskoilta, murhaamisesta ja ryöväämisestä; aivan kuin olisi kysymyksessä joku »porvareille» tehtävä vähäpätöinen kolttonen. Ja murhapäätöksen tehtyä on sitten päätetty mennä miehissä — teaatteriin!

Ne eivät kai edustaja Sirolan mielestä ole mitään »viimeisiä mohikaaneja» ne, jotka noin »aatetaan» ja asioitaan ajavat. Ne kai ovat tulevaisuuden puolueen todellista kantajoukkoa, oikeita reaalipoliitikkoja!

On vaikeata ajatella, ettei yhdistyksen johtohenkilöitten piirissä olisi ollut pienintäkään aavistusta siitä, mihin tarkoituksiin jäsenet työväenyhdistyksen huoneustoa käyttivät ja mihin tunnetut yhdistyksen jäsenet naamioiduin kasvoin noin joukolla lähtivät. Jollei heillä mitään aavistusta tuosta kaikesta ollut, niin tarvitsevat he todellakin poliisia omalla talollaankin; vaikkapa sinne sisälle onkin päässyt ainoastaan jäsenkortilla tai tunnussanan ovenvartijalle sanomalla.

Ja tuo liittokunnan jäseniksi joutunut joukko sitten, mikäli se nyt jo on saatu paljastetuksi, mitä väkeä se on? Tuntunee monesta uskomattomalta kun sanon, että se on — Viipurin »järjestyneen työväen» kermaa. Tämä on kuitenkin kamala tosiasia, joka ei parane sillä että sitä peitellään. — Se ei ole sitä kaikkein kurjinta n. s. »ryysyköyhälistöä» tai muuten »järjestyneen työväen» vanavedessä kulkevaa joukkoa, johon yhdistyksen toiminnan olisi ollut mahdoton ulottua; se on ollut, kuten sanottu, Viipurin sosialistijoukon kermaa, sen huippuja. Ainoastaan yksi tähän saakka tietoon tulleista liittokunnan jäsenistä lienee noina ryöstö-aikoina ollut työväenyhdistyksen ulkopuolella. — Useat noista ovat sikäläisten sosialististen yhdistysten luottamusmiehiä tai toimihenkilöitä, ollen monet hyvinkin edesvastuullisissa toimissa. Mainittakoon tässä heistä vaan muutamia: — *Raunio*, — joka jo on tuomittu murhasta elinkautiseen vankeuteen — oli Rautatieläisten liiton Viipurin osaston rahastonhoitaja y. m.; *Vihavainen* — jolle jo on tuomittu kuritushuonerangaistusta, vaan jonka lisärikoksia vielä tutkitaan — oli Viipurin työväenyhdistyksen järjestysvaliokunnan puheenjohtaja y. m.; *Väinölä* — rosvoliittokunnan ylijohtaja — oli punaisen kaartin ylipäällikkö, jäsen punaisen kaartin koko maata käsittävässä johtavassa toimikunnassa y. m.; *Koskimies* — tuomittu rosvouksistaan kuritushuoneeseen ja odottaen päätöstä muista rikoksistaan — oli jäsen Viipurin työväenyhdistyksen järjestysvaliokunnassa, missä kuritushuoneeseen ryöstöstä tuomittu *Risiseppäkin* ilmoitti olleensa jäsenenä; *Elis Himanen*, joka oli punaisen kaartin varapäällikkö ja toimiva jäsen työväenyhdistyksessä, on ollut rosvoliittokunnan varapäällikkö ja vähän aikaa ylipäällikkö; *Hurme* — rosvoliittokunnan rahastonhoitaja ja tilapäinen johtaja — oli edustajana asemamiesten Turussa pitämässä yleisessä kokouksessa j. n. e.; *Kukkanen* ja *Kyyrö* taasen toimivia jäseniä Karjalan esikaupungin työväenyhdistyksessä, jäseniä rautatieläisten sääntökomiteassa j. n. e. Sanalla sanoen: melkein kaikki rosvoliittokunnan vangitut jäsenet ovat ulkopuolistenkin tietojen mukaan olleet yhdessä tai toisessa luottamustoimessa sikäläisissä sosialistisissa järjestöissä, ja tunnusti työväenyhdistyksen talonhoitajatarkin kaikkien syytettyjen olevan »hyvin tunnettuja ja

ahkeraan nähtyjä työväenyhdistyksen» vierailta suljetulla talolla. — Vielä vapaalla jalalla olevissa liittokunnan jäsenissä tai syytetyissä on niinkin merkillisiä miehiä kuin sosiaalidemokraattisen puolueen entinen edusmiesehdokas. Lieneepä rosvoliittokunnan »matkustava asiamies» J. A. Vartiainenkin sikäläisten sosialistien johtomiehiä; suurlakon aikana oli hän työväen lakkokomitean huomatuimpia miehiä.

Ja tuo moniin kymmeniin nouseva todistajain lauma? Astuipa heistä miten siivon, valistuneen ja rehdin näköinen sosialistina tunnettu henkilö tahansa, niin kaikki ovat he — jotain yksityistä poikkeusta lukuunottamatta — joko pitemmän tai lyhemmän ajan olleet liittokunnan jäseninä, sekä mauserpistoolin päällä, joka on levännyt pöydällä raamatun asemasta, tehneet tuon »veljeysvalan». Tuntuu todellakin melkein siltä, että jos tuon kamalan liittokunnan paljastaminen voisi täydellisesti ja perinpohjaisesti tapahtua, niin sen ulkopuolelle tuskin jäisi montakaan Viipurilaista miehuusvoimissaan olevaa sosialistia, kourallinen mohikaaneja vaan.

Tuntuu aivan käsittämättömältä, miten niin suuri joukko siivoina ja kunniallisina pidettyjä työläisiä on voinut joutua puheenaolevaan rosvoliittokuntaan, vaikkei heistä vasta kuin pieni osa ehtinytkään takertua itse rosvotekoihin, kun poliisi pääsi väliin. Asiasta saa kuitenkin jonkunlaisen käsityksen, kun lähemmin syventyy asiassa syntyneisiin oikeuden pöytäkirjoihin.

Ensiksikin alussa mainitut omituiset olot, sitten Venäjän vallankumouspyrinnöt, sosiaalidemokraattisen puolueen toimesta valmistettu toinen suurlakko, punakaartit j. n. e. Rikolliset ainekset, kuten esim. tämän rosvoliittokunnan johtajat, osasivat taitavasti kietoa pauloihinsa alkujaan pahaa tarkoittamattomia työmiesjoukkoja, mikä oli sitä helpompaa, kun heidän lukemansa sosialistiset sanomalehdet joka numerossaan mustasivat voimassa olevia lakeja ja järjestysvaltaa, agitaattorit vielä räikeämmin.

Jäseniksi saatujen oli tehtävä n. k. »veljeysvala», jonka jälkeen alkoi mitä ankarin pakotus johtajien puolelta heitä kohtaan, kuoleman rangaistus oli valmiina pienimmästäkin peräytymisyrityksestä. Rehellisimmätkin jäseniksi viekotetut tunsivat ikäänkuin he olisivat »myyneet sielunsa paholaiselle». Miten kauheisiin sieluntuskiin ja ristiriitaisuuksiin ne monet liittokunnan jäsenistä joutuivat, jotka eivät alkujaan olleet valmistautuneet kataliin rosvontöihin, kun liittokunnan tarkoitus heille täysin alastomana paljastui, näkyy m. m. Viipurissa vangittujen A. Kukkasen ja J. L. Kyyrön sekä monien muitten oikeuteen antamista kertomuksista. He olivat todellakin, kuten sanovat *»kahden tulen välissä, laki toisella ja järjestö hirveine pakkokeinoineen toisella puolella»*. Ei ollut heillä turvaa siinä, että olisivat menneet sosialistisen puolueen johtomiesten luo, apua anomaan järjestöjen hirmuvaltaa vastaan, jotta

nämä olisivat käyneet koko vaikutusvaltansa voimalla näitä hirvittäviä järjestöjä kukistamaan. Päinvastoin ne lehdissä ja muuten hyökkäsivät mitä vimmatuimmin niitä toisten puolueiden sanomalehtiä ja järjestysvaltaa vastaan, jotka paljastamalla moisten järjestöjen olemassa oloa kokivat siten vapauttaa kuoleman uhkaa pelkääviä ihmisraukkoja rosvojen teiltä, jonne olivat pakotuksesta joutuneet. Kuvaavana seikkana mainittakoon tässä sikäläisen sosialistilehden johtava kirjoitus 21 p:ltä helmik. 1907 n:o 44, jossa mitä julkeimmin hyökätään sikäläisten rautatieläisten kimppuun siitä syystä että nämä kauhistuneina ammattikuntansa keskuudessa rehottavasta anarkiiasta ja väkivallasta lausuivat siitä paheksumisensa ja puhdistaaksensa ammattikuntansa mennyttä mainetta tahtoivat käydä puhdistamaan rivejänsä rikollisista aineksista. Näin kirjoittaa Viipurin sosialistilehti otsakkeella »*Puhdistautumisinto*»: »Aina kun Suomessa tapahtuu jokin rikos, niin puolueessa alkaa hälinä. Porvarilliset puolueet riemulla rientävät yhä uudestaan teroittamaan mieliin sosiaalidemokraattisen kiihotuksen turmiollisuutta, se kun aiheuttaa moisia tekoja. Heidän mielestään on todistamattakin selvää, että sosiaalidemokratiia se on syypää kaikkiin rikoksiin.

Ja sosiaalidemokraatit, he taas yhä uudestaan torjuvat itsestään moisia syytöksiä. Suurella tuskalla he vakuuttamistaan vakuuttavat, ettei se ole heidän syynsä, etteivät he kiihoita tällaisiin tekoihin, etteivät he edes hyväksy niitä, että he ovat puhtaat kuin viattomat lapset. Todellakin on jotain lapsellista näissä vakuutuksissa. Luulisi sosiaalidemokraattisen itsetietoisen työväestön katsovan yli olan porvarillisten syytöksiä ja korkeintaan nauravan niille voimastaan tietoisina. Mutta nyt uusiutuu yhä sama näytelmä: porvarillisten taholta irvistellään: teidän syy se on, te sen teitte. Ja sosiaalidemokraatit, nämä voimakkaat, itsenäiset, taipumattomat ihmiset, lyövät rintoihinsa ja itkien huutavat: ei, ei se ole meidän syymme, me emme tehneet sitä, voi kun meitä ei uskota. Mutta porvarilliset nauttien sosiaalidemokraattien tuskasta ja pelosta, yhä ärsyttelevät: mutta sittenkin se on teidän syynne. Mutta sittenkin se on teidän tekonne.

Syrjästä katsojalta tämä alkaa tuntua naurettavalta. Ja tietysti porvarillisetkin hiljaa nauraa virnistelevät sille hälinälle, jonka heidän syytöksensä synnyttävät sosialidemokratien leirissä. Todellakin toivoisi enemmän oman arvon säilyttämistä sosialidemokratien taholta.

Mutta hälinä alkaa mennä jo niin pitkälle, ettei se enään ole vain naurettava, vaan jo vaarallistakin, vaarallista sosialidemokratien itsetietoisuudelle. Sitä todistaa äskettäin »Työ»-lehdessä julaistu rautatieläisten »julkinen paheksuminen». Siinä näet luvataan jo ryhtyä tekoihin, jotka loukkaavat jokaisen itsetietoisen ja

valistuneen ihmisen — vapaamielisen porvarinkin eikä vaan sosialidemokraatin — oikeudentunnetta.

Onko »pakokauhu», vai miksikä sitä sanoisi, jo siinä määrässä vallannut rautatieläisparat, ettei heidän järkensäkään enään tottele. Kovia sanoja säästämättä lausuvat he paheksumisensa tavallisesta murhasta entiselle toverillensa, joka jo on joutunut viranomaisten käsiin ja siis saa varmasti lainmukaisen »ansaitun» rangaistuksensa. Vieläpä toverit tarjoutuvat, oikein pyytävätkin olla apulaisina viranomaisille syyllisten ilmisaamiseksi. Sopiiko tällainen urkkijatehtävä tosiaankin sosiaalidemokraateille?

Mutta ei siinä kyllä. Paheksumisen lausujat menevät niin pitkälle, että ryhtyvät itse ja yllyttävät päällystöään urkkimaan onnettomien toveriensa entisyyttä, mainetodistuksia y. m. sekä tahtovat »armotta» ajetuiksi pois työstä kaikki ne, jotka jollakin tavalla ovat erehtyneet rikkomaan nykyaikaisia nurinkurisia lakeja vastaan. Heiltä siis kerrassaan riistetään mahdollisuus todellisella työllä ansaitsemaan leipäänsä. Mitä heille silloin jää jälelle, kuin mennä rikoksien tielle.

Toverit! Älkää toki menettäkö järkeänne pelosta porvarien mielipiteen edessä.

Älkää ruvetko kilpailemaan riistäjienne kanssa toverienne sortamisessa. Älkää unohtako, että tämä yhteiskunta ja sen lait ovat kieroja, että rikoksentekijät ovat onnettomia riistämisjärjestelmän uhreja, että heitä varten on poliisit, oikeudet, vankilat, kahleet, kansalaisluottamuksen menettäminen, jotka ovat omansa jo riittävästi tekemään heidän kohtalonsa katkeraksi, ilman että toverien tarvitsee painaa heitä, musertaa heitä paheksumisellaan. Ei sovi tällä tavalla vastata porvarien syytöksiin.

Onneksi tiedän että sosialidemokratien riveissä on itestietoisiakin ja siveellisesti tarmokkaita ihmisiä, jotka eivät rupea porvarillisten syytöksistä pelästyneinä heittämään kiviä jo ilmankin avuttomiksi ja vaarattomiksi tehtyihin »rikoksentekijöihin».

Toivottavasti he saavat pelosta hämmästyneet toverinsa järkiin.»

Ehkä tämä jo riittää osottamaan, millainen sosialistien äänenkannattaja Viipurissa on. Mutta tarkastakaamme, mille kannalle Sosialistinen Aikakauslehti tässä maassa on asettunut, lehti, joka edustaa muka n. s. tieteellistä sosialismia, onko se vähintäkään poikkeavalla kannalla siitä, mitä täällä on muista sosiaalidemokratiian äänenkannattajista esitetty. Sosialistisen Aikakauslehden toimittajia ovat m. m. edustajat Sulo Vuolijoki ja Yrjö Sirola. Sosialistisen Aikakauslehden numerossa 6 vuodelta 1906 otsakkeella »Laillisuus ja sosialidemokratit» kirjoitetaan m. m. näin: »Nykyjään ovat lait meillä sortavia *luokkalakeja*. Ensikseenkin ne suurimmaksi osaksi ovat laaditut juuri vallassa olevan vähemmistön,

porvarillisen riistäjäluokan valtaa ja etua silmällä pitäen: kansan enemmistölle ovat ne kuristavia kahleita. Toiseksi ovat myös vähemmistö-luokan laatimia ilman, että muulla osalla kansaa kuin harvoilla vallassa olevilla olisi ollut mitään määräämisvaltaa niitä säädettäessä. — Sen vuoksi me oikeudettoman kansan jäsenet *periaatteellisesti katsoen seisomme kaikkien nykyisten lakien ulkopuolella, emmekä tunne olevamme millään tavalla niihin sidottuja.* Forssan kokouksessa sen selvästi ilmaisimme kaikille yläluokkain lainvaltuuttamille kansanruoskijoille, jotka vaativat, että meidän pitäisi heidän vääriä lakejansa kumartamaan. *Ja kun tahdomme kumota nykyjään voimassa olevia luokkalakeja, olemme kyllä oikeutettuja turvaamaan n. s. »laittomiin» keinoihin, milloin sen edulliseksi katsomme, sitäkin suuremmalla syyllä, jos näemme, ettemme voi oikeuksiamme nykyisen luokkalaillisuuden tiellä saavuttaa. Väärää lakia rikkomalla me rakennamme oikeata lakia.»*

Kaunis periaatteellinen kanta! Onko kummeksittavaa millaisia vallitsee tuossa suuressa sosialistijoukossa, kun ne, jotka muka ovat tieteellisen sosialismin edustajia, julkeavat asettua tällaiselle periaatteelliselle kannalle.

Saman aikakauskirjan Lokakuun kirjoituksessa *»Anarkia ja vallankumous»* sanotaan m. m. numeroissa 17 ja 18: »Noita viime aikaisia väkivallantekoja ei kuitenkaan voi katsella eikä arvostella aivan samalta kannalta. Friarin teko on yksi sellainen, jota ei voi sekoittaa esim. niihin pommiräjähdyksiin, joita salaperäiset terroristit ovat Helsingissä toimeenpanneet. Se esiintyy pikemmin epätoivoiseen asemaan ajetun proletarin epätoivoisena *itsepuolustuksena* kuin minään väkivaltaisena hyökkäyksenä.» Ja etempänä: *»Ja samallaisilta näyttävät myöskin jotkut muut, suurten lakkojen ja työnsulkujen yhteydessä työväen puolelta hiljan tapahtuneet väkivaltaisuudet.»* — Ehkä tämä riittää Sosialistisen Aikakauslehden osaksi.

Sosiaalidemokraattinen puolue eduskunnassa vaatii poliisivoiman vähentämistä huolimatta suuresta rikollisuudesta ja laillisuuden tunteen arveluttavasta heikkenemisestä. Eikö sosiaalidemokraattisella puolueella ole silmiä eikä korvia? Eikö se ole nähnyt, miten rikosten lukumäärä kasvamistaan kasvoi, ennenkuin järjestysvaltaa enennettiin? Eikö se ole kuullut niitä hätähuutoja, joita murhattujen perheiden vaimot ja lapset korottavat niistä murhatöistä, joitten uhriksi heidän puolisonsa ja isänsä ovat joutuneet ja jotka ovat villiintyneitten rosvojoukkojen ja yksilöjen aikaansaamia? Se ei ole näkemätön, se ei ole kuuro. Mutta kun se asiain näin ollen vaatii poliisivoiman vähentämistä, sisältää tämä vaatimus sen, että yhteiskunnan porvarilliset ainekset ja ne muut yksityiset kansalaiset, jotka eivät kuulu sosiaalidemokraattiseen puolueeseen, olisivat jätettävät uhreiksi tuolle »kansan» tahdolle, jonka ilmauksesta minä olen tuonut esimerkkejä esille.

Koko tämä interpellatsiooni näyttää sisältävän sen, että tämä on sosiaalidemokraattisen puolueen tarkoitus. Uskallan sanoa, että tämä interpellatsiooni on häväistys ei ainoastaan sosiaalidemokraattiselle puolueelle itselleen, vaan häväistys sille kansalle, jonka keskuudessa se on nostettu. Jokaisen valtion, joka tahtoo olla oikeusvaltion, täytyy ylläpitää järjestysvaltaa, sillä järjestysvalta tukee oikeusjärjestystä ja oikeusjärjestys taasen on välttämätön edellytys kaikelle aineelliselle ja henkiselle vaurastumiselle? Se turvaa jokaisen kansalaisen loukkaamattomuuden ja vapauden. Mutta jos järjestysvaltaa ei ole olemassa oikeusjärjestystä ylläpitämässä, niin me joudumme anarkiian valtaan. Tarkoitetaanko sitä tällä interpellatsioonilla?

Antakaa herrat sosialistit epäluottamuslause hallitukselle. Jokainen oikein ajatteleva ihminen tässä maassa huomaisi kuitenkin, että se sisältää moitteen lausumisen siitä, että hallitus on turvannut yhteiskuntaa suuria järjestyneitä rosvoliittokuntia vastaan ja koettanut ylläpitää sitä oikeusjärjestystä, joka on sivistyskansan ensimmäinen tunnusmerkki. Antakaa epäluottamuslause, mutta silloin myös saatte olla varmat siitä, ettei tuollaisen taktiikan kautta — sillä taktiikkaahan kaikki teidän esiintymisenne on eduskunnassakin — teidän rivinne enene, mutta että ne vähenevät, ne vähenevät viimeisten mohikaanien vertaisiksi.

Puhemies ilmoitti ajan jo kuluneen niin pitkälle, että täytyi keskeyttää istunto ja jatkaa sitä kello 6 i. p.

Istunto keskeytyi kello 4 i. p.

Kun istunto kello 6 i. p. jälleen alkoi, ilmoitti Puhemies edustajain Schultzin ja I. Hoikan olevan erityisten asiain takia estetyn saapumasta loppuosaan istuntoa sekä K. Knuutilan loppuosaan tätä istuntoa sekä viimemainitun pyytävän vapautusta toimestaan huomispäivänä.

Ilmoitukset ja pyynnöt hyväksyttiin.

Jatkettaessa keskustelua poliisin lisäämistä koskevan **interpellatsioonin** johdosta

käytti puheenvuoroa:

Ed. **Rosenqvist G. G.:** Det förefaller, åtminstone för ett borgerligt förstånd, helt naivt, att man i en tid, då hvarje tid-

ningsblad är uppfylldt af berättelser om de mest grofva och upprörande kränkningar af den bestående samhällsordningen, på allvar uppkastar den frågan: „hvarför behöfva vi en ökad och förstärkt ordningsmakt?” Vill man då verkligen till regeringen ställa den frågan, hvarför den söker att upprätthålla ordning och skick i detta land, hvarför den söker att skydda oskyldiga medborgares lif och egendom, eller menar man, att allt detta under en så upprörd tid som de år, hvilka vi genomlefvat, varit möjligt utan en fast och stark ordningsmakt? Vill man då verkligen hafva ett svar på den frågan, om en tid, som lagt i dagen en så exempellös kriminalitet, som den nuvarande, är i behof af en fast och stark ordningsmakt? Man hade snarare kunnat vänta, att till regeringen hade stälts den frågan, hvarför denna regering så länge hyste förtroende till det röda gardets samhällsbevarande och samhällsordningen skyddande tendenser, innan den på ett energiskt sätt skridit in. Men jag har icke begärt ordet för att från några nya eller gamla synpunkter belysa denna enligt min åsikt redan fullt klara och tillräckligt belysta fråga om ordningsmaktens ökande och orsakerna härtill, utan för att med några ord beröra en omständighet, som står i sammanhang med sättet för väckandet af denna fråga. Det är icke naivt, utan enligt min mening i hög grad beklagansvärdt, att den interpellationsrätt, som blifvit införd uti den nya landtdagsordningen, begynt få en sådan användning som fallet varit såväl i våras som nu. Jag är öfvertygad om, att hvar och en, som varit med om antagandet af denna nya landtdagsordning, genom att godkänna den däri ingående bestämningen om interpellationsrätten, alls icke afsett att skapa ett medel åt partitaktiken att på ett pojkaktigt sätt mästra åtgärder fullt motiverade och fullt förklarliga från regeringsmaktens sida. Vi hafva visserligen här begynt vänja oss vid att de mest allvarliga och för vårt land mest vitala frågor timtal diskuteras företrädesvis från partiintressenas, från partihatets trånga, för att icke säga futtiga synpunkter. Skall då också den interpellationsrätt, som i den nya landtdagsordningen blifvit inrymd åt representationen, begynna användas för att tjäna dessa syften? Säkert är, att den därigenom helt och hållet förlorar den karaktär, man afsåg att skänka densamma, och säkert är, att vi därigenom icke komma åt regeringen, utan blott bidraga till att sänka vårt eget, d. v. s. representationens anseende och auktoritet. — Jag har begärt ordet, emedan jag ansett det vara skäl, att här i denna sal en gensaga mot detta sätt att begagna sig utaf den nya interpellationsrätten måtte komma till uttryck.

Ed. **Valavaara:** Mielestäni tämän asian ydinkohta on siinä suunnassa, johon poliisilaitoksemme on ohjattu, sen jälkeen kuin nykyinen kotimainen hallitus on pitänyt ohjia tässä maassa käsissään.

Tosin meillä virastot jo ammoisista ajoista asti ovat kohdelleet varsianaista kansaa komentavalla töykeydellä, mutta vasta sen jälkeen, kun tuotannon kehitys teki työväestön kehittymisen välttämättömäksi, joka taas vuorostaan teki välttämättömäksi työväen pyrkimykset työajan lyhentämiseksi ja palkkojen parantamiseksi, toisin sanoen vasta, kun olevat olot synnyttivät varsinaisen työväenliikkeen, vasta sen tukahuttamiseksi alettiin tässäkin maassa astua nopeassa tahdissa kohti poliisivaltiota.

Ne periaatteet, joita autuaasti edesmennyt herra Bobrikoff piti ojennusnuoranaan tämän maan yksinvaltiaana diktaattorina, olivat hänen kannaltaan varsin hyvin ymmärrettävissä. Teeskentelemättömän rehellisesti osoitti hän, että hallituksen, joka ei hallitse maata kansan tahdon mukaan, tulee muodostaa tarkoituksensa täyttäjäksi luja sekä salainen että julkinen poliisilaitos.

Mutta yhtä ymmärrettävältä ei tunnu se, että kotimainen hallituksemme, joka sai vallan käsiinsä jälkeen marraskuun vallankumouksen, jatkaa autuaasti nukkuneen hra Bobrikoffin aatteiden toteuttamista, varsinkin mikäli se koskee poliisilaitoksen menojen ja poliisin lisäämistä, sellaisella innolla, josta edesmennyt varmaan häntä olisi kiittävä.

Kun v. 1903—1904 tilinpäätöksen mukaan poliisilaitoksen kustanuksiin oli käytetty 329,000 mk. enemmän kuin edellisinä vuosina, lausuttiin tästä v. 1904—1905 valtiopäivillä ankaria arvosteluja, eikä syyttä. Mutta nyt v. 1907 ovat sanotut menot menoarvion mukaan lisääntyneet 3,806,558 mk., kun Helsingissä on nykyään poliisi joka 104 henkilöä kohti, ja kun kaupungin jokaisen asukkaan — lastenkin — kesken jaetaan ne menot, jotka poliisilaitos Helsingissä nielee, tulee sitä 17 mk. 69 p:iä. Suhde muissa kaupungeissa on sama. Näin pitkälle ei liene vielä päästy missään maassa, joten Suomen eduskunnalla on täysi syy kysyä: mihin aikoo hallitus lopettaa?

Hallituksen selityksessä ja muutamien edellisten edustajain lausunnoissa tahdotaan antaa kysymyksessä-olevassa asiassa se käsitys, että hallitus on pitänyt poliisien lisäämisen vaikuttavana tekijänä niitä murhia ja ryöväyksiä, joita valitettavasti on toimeenpantu viime aikoina. Todellisuudessa asia näyttää kokonaan toiselta. Hallitus oli suunnitellut poliisien lisäämisen jo ennen näitä tapahtumia, ja niissä asiakirjoissa, joita hallitus on alaisilleen virastoilleen lähettänyt ja vastaanottanut, puhutaan toista kieltä. Mainittujen asiakirjojen perusteluissa lausutaan julki ajatuksia, jotka antavat aihetta oletukseen, että näillä toi-

menpiteillä on tahdottu antaa isku työväestön henkisille ja aineellisille pyrinnöille.

Pyydän tehdä siteerauksia mainituista asiakirjoista, jotta arv. edustajat tulisivat vakuutetuiksi, että olettamukseeni on ollut riittävästi aiheita. Tämän sitä suuremmalla syyllä, koska ne tukevat kansamme enemmistön käsitystä, että hallituksemme ei ole tähän tarkoitukseen käyttäneet kansamme vähiä varoja, ettei se ole lisännyt poliiseja ja poliisien palkkoja rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vaan tehdäkseen mahdottomiksi vähävaraisten vapautumispyrkimykset.

Kuten tiedetään, alkoi hallitus varsinaisen poliisiohjelmansa toteuttamisen poliisikoulun muodostamisella. Vuodelta 1906 kesäk. 23 p:nä on senaatti myöntänyt tähän tarkoitukseen 122,000 markkaa.

Tämä hallituksen toimenpide herätti maassamme yleistä suuttumusta. Oppilaitten käytös kansaa kohtaan kuvastuu siitä, että kansan keskuudessa vallan yleisesti kutsuttiin mainittua opetuskuntaa „lahtarikaartiksi". Pian tultiin vakuutetuiksi myös siitä, että laitoksessa tahdottiin kasvattaa poliiseihin sellaista henkeä, että he olisivat taipuneet käymään „sovittajiksi" työn ja pääoman välisissä riitaisuuksissa omalla tavallaan ja pääomanomistajain eduksi.

Tähän oli sitäkin suurempi syy, kun hallitus kehoitti — omasta aloitteestaan — erityisellä kiertokirjeellä läänin kuvernöörejä vaikuttamaan poliisivoiman lisäämiseksi, johon tarkoitukseen hallitus on aulis myöntämään varoja.

Tällä kehotuksella oli vallan ihmeteltävä vaikutus. Ensin Hämeen läänin kuvernööri pyytää senaatilta 780 mk. ylimääräisten konstaapelien palkkaamiseksi Hämeenlinnan kaupunkiin yhden kuukauden ajaksi, koska kuvernööri oli mainitun kaupungin poliisin lähettänyt pitämään järjestystä Laukon ja Jokioisten kartanojen alueilla, missä oli puhjennut lakko. Kuvernööri ei puhu mitään, mistä syystä lakko on puhjennut, mutta erityisesti viivaa hän alle sanat: „torpparit mainituissa kartanoissa ovat rauhattomia ja kiihoitettuja".

Vuonna 1906 elokuuta 16 p:nä on hallituksemme luullut torpparien lakon tarkoittavan poliisien hankkimista mainituille alueille ja kuvernöörin esitys on hyväksytty.

Erittäin merkittävä on se, että Viipurin läänissä laillisenakin aikana käydään edellä muuta Suomea tällä alalla, jos se vaan on mahdollista.

V. 1906 kesäkuun 7 p:nä anoo Kotkan kaupungin poliisimestari 6 ylimääräisen poliisikonstaapelin palkkaamista varten mainittuun kaupunkiin 2,500 mk. Anomustaan Viipurin läänin kuvernöörille perustelee hra poliisimestari, että „Kotkassa on

äärettömän paljon työkansaa, josta syystä kaupungin rauhalliset asukkaat ovat joutuneet vaaranalaiseen tilaan. Todistukseksi, että „vaaranalaisuus on kauhistuttavaa" liittää hra poliisimestari anomukseensa erään tilaston siitä — vaaranalaisesta tilasta, johon kaupungin rauhalliset asukkaat ovat suuren työväenjoukon vuoksi joutuneet. Nämät kauheat asiat ovat seuraavan laisia:

Pienempiä varkauksia	9.
Vieraan tavaran anastamisia	2.
Ilkitöitä	1.
Taskuvarkauksia	2.
Näpistelyjä	3.
Vahingon laukaus kuoleman seurauksella	1.
Irtolaisuus	1.
Ryöväys	1.
Häiriön matkaansaattaminen	1.

Tilasto osoittaa,ettei ole tapahtunut mitään sellaista, joka poikkeaisi erityisesti edellisestä järjestyksen tilasta, tai joka osoittaisi, että järjestystä olisi häiritty enemmän kuin entisinäkään kuukausina. Poliisimestarilla ei ole siis ollut todellista syytä valittaa, että työkansan paljous olisi Kotkan rauhallisia asukkaita häirinyt tai saattanut heitä vaaranalaiseen tilaan. Poikkeus edellisestä on tuossa vahinkolaukauksessa, mutta on syytä epäillä, että 6 poliisin lisääminen sellaisia vahinkoja ehkäisee, sillä niitä on sattunut itse poliiseillekin.

Viipurin läänin kuvernööri puoltaa anomusta „lämpimästi" ja lisää siihen kainosti, että senaatin olisi se hyväksyttävä koska työväestö siinäkin osassa hänen lääniään tekee ehtimiseen lakkoja ja tuottaa suurta vaaraa rauhallisiin oloihin.

Senaatti selittää päätöksessään, että se on tarkastanut kuvernöörin sekä poliisimestarin kirjelmää ja on siis tullut vakuutetuksi, että kauheat olot ovat vallalla Kotkassa, ja pyyntöön suostuttiin.

Vuonna 1906 elokuun 16 p:nä anoo Viipurin läänin kuvernööri Viipurin poliisien lisäämiseksi ja palkkojen parantamiseksi 36,500 markkaa. Perusteluissaan sanoo hän, että kotsoen nykyisiin lakkoaikoihin on poliiseja yleensä lisättävä. Hänkin, kuvernööri, on lähettänyt Viipurista poliiseja Lamposaaren sahalle, jossa on lakko, ja tukkilaisten lakkopaikalle Unnunkoskelle. Nojautuen poliisimestarin kirjelmään ja sitä puoltaen suosittaa kuvernööri senaatille anomukseen suostuttavaksi.

Senaatti suostuu, koska senkin mielestä lakkovartioita tarvitaan.

V. 1906 syyskuun 18 päivänä anoo Kotkan poliisimestari taas poliisivoiman lisäämistä. Keväällä väitti hän, että kaupungin rauhalliset asukkaat ovat vaaranalaisessa tilassa työkansan

paljouden tähden. Nyt syksyllä selittää herra poliisimestari, että Kotkan lukuisasti kokoontuneen työväestön oikeuskäsitteet ovat hämmentyneet, jotta ne tekevät vaan lakkoja, ja siksi on poliiseja lisättävä.

Kuvernööri on samaa mieltä ja ehdottaa, että senaatti myöntyy anomukseen sekä vielä seuraavaan ehdotukseen: Kuvernööri pitää välttämättömänä, että nämä poliisit, — jotka erittäin lisätään sitä varten, kun työväestön oikeuskäsitteet ovat hämmentyneet, jotta ne tekevät lakkojakin — varustetaan ampuma-aseilla ja remeleillä.

Kuvernööri anoo, että v. 1906 annetaan tähän tarkoitukseen 4,740 ja v. 1907 15,600 markkaa. Hallituksella ei ole mitään vastaan muistuttamista, että työväestön oikeuskäsitteitä aletaan täten selvitellä.

Samaan aikaan kääntyy Lappeenrannan kaupungin virasto anomaan poliisivoiman lisäämiseksi 8,875 markkaa, koska heidän mielestään poliisivoima on ylen riittämätön. Anomuksensa perustelussa selittävät mainitut viranomaiset, että Lappeenrannan kaupungilla on tiheään asuttu esikaupunki, jonka asukkaista on poliisille suuri vastus ja työkansa on levotonta näinä levottomina aikoina. Pahana seikkana pitävät he myöskin sitä, että kaupunki on läpikulkupaikkana lähiseudun tehtaitten työväestölle. Tähän katsoen on Lappeenrannan kaupungin poliisivoimaa lisättävä. Viipurin läänin kuvernööri pitää myöskin erittäin raskauttavana sitä seikkaa, että tiheään asuttu esikaupunki ja läheiset tehtaat ovat täynnä työväestöä, ja samaa mieltä on hallituksemme, koska se myöntää sanotut rahat.

V. 1907 toukokuun 21 päivänä on senaatti myöntänyt Viipurin poliisilaitoksen 20 poliisin lisäämiseksi 18,900 markkaa ja browning-revolverien ostamiseksi ja patruuniin yhteensä 2,000 markkaa, koska edelliset varustukset ovat riittämättömät, katsoen työväestön rauhattomaan tilaan.

Näistä asiakirjoista käy selville, että hallitus on kehoittanut lisämään poliisivoimaa ja myöntänyt siihen varoja työväestön pyrkimysten ehkäisemiseksi. Näiden asiakirjain perusteluissa ei siis puhuttu mitään ei ryöväyksistä eikä murhista.

Ed. Castrén lausui tältä paikalta äsken tälle eduskunnalle kaikki ne väitteet, joita me jo olemme tottuneet noin liki parin vuoden ajan lukemaan kaikista sanomalehdistä, jotka katsovat oikeudekseen levittää sellaisia tietoja sosiaalidemokraattisesta liikkeestä. Niissä siis ei ollut mitään uutta. Ne eivät siis myös kaipaa korjauksia. Mutta hän teki myöskin — riittämättömien tietojensa vuoksi Viipurin läänin oloista — varsin tuntuvia erehdyksiä. Asia on sillä tapaa, että Viipurin läänissä on todellakin majaillut Viipurin seutuvilla samoin kuin muillakin paikoilla

erinlaisia rosvokoplia, mutta näiden rosvojoukkojen alkujuuret ovat kokonaan toisaalta etsittävät, kuin ed. Castrén ja pari muuta edellistä puhujaa ovat olettaneet tai tahtoneet oletettavaksi. Se kuuluisa rosvopäällikkö Savinainen, josta tahdotaan väittää, että hän on sikäläisen työväenyhdistyksen jäsen, ei sitä kuitenkaan ole ollut. Tämä on yksi tosiasia. Toinen tosiasia on se, että mainittu Savinainen on saanut alkuopetuksensa ja toiminut kokonaan toisenlaisissa seuroissa, kuin ne ovat, joita ed. Castrén tässä luetteli. Ne aseet, joista syytettynä vankeudessa istuu entinen Pölläkkälän työväenyhdistyksen puheenjohtaja, eivät ole punaisen kaartin aseita. Me voimme hankkia todistuksia siihen, että mainittu entinen työväenyhdistyksen puheenjohtaja Korpela on kulkenut silloin asioilla, jotka ovat hyvin lähellä niitä arvoisia edellisien puhujien piirejä, jotka ovat tältä paikalta puhuneet.

Sitte se Viipurin rosvokopla. Lähimmässä tulevaisuudessa tulemme saamaan tässä asiassa vielä seikkaperäisempiä ja selvempiä todistuksia — tämän sanon sen vuoksi, että sikäli, kun tätä asiaa tutkitaan Viipurin raastuvanoikeudessa, todistuksista alkaa käydä varsin selvästi selville, että tässäkin jutussa on haudattuna joku sangen vaivainen ja rääkyvä viimeinen mohikaani entisistä järjestöistä, jotka niin paljon tuottivat aseita hallitusherrain kiusaksi, jotka olivat pakoitetut sen mukaan kuin täällä selitettiin, lisäämään poliisivoimia. Sen voimme todistuksien perustuksilla varsin selvästi jo lausua julki, että mainitun rosvokoplan johtaja — sillä tällaisen johtajan toimi annetaan usein väärille henkilöille, niinkuin tässäkin tapauksessa — oli itse asiassa poliisi Kontiainen, josta niin sangen vähän mainitussa raastuvanoikeudessa puhutaan. Ja mikä sitä kummempi, tämä sama poliisi Kontiainen on samaan aikaan, kun hän on ollut mainitun rosvoliiton jäsen, ollut myöskin poliisin asiamiehenä ja järjestelmällisesti tehnyt raportteja päämiehelle, jonka asiamiehenä hän on ollut. (Ed. Tainio: Hauskoja tietoja!) Aina siitä hetkestä asti, kuin kassööri Tojkander ryöstettiin, on hän tehnyt raportteja näistä olettamistaan tai todellakin siihen liittoon kuuluneista kymmenkunnasta jäsenistä ja heidän toiminnastaan — säännöllisesti. Ja koska hän on niitä päämiehelleen lähettänyt, täytyy tulla siihen oletukseen, joka tulee lähimmässä tulevaisuudessa todistetuksi, että poliisilaitokseen kuuluvan miehen tai miehien on täytynyt tietää, että mainitunlainen rosvokopla on olemassa. Poliisi Kontiainen on ollut tämän rosvokoplan johtajana, yllyttänyt sitä tekemään ryöväyksiä, suunnitellut niitä heidän kanssaan yhdessä ja samaan aikaan aina antanut tietoja niistä mainitulle päämiehelleen. Hän tuli vangituksi vasta sen-

jälkeen, kun oli antanut ilmi ja saattanut vankeuteen kaikki johtamansa miehet, koska hän siis oli käynyt tarpeettomaksi. Todistettavasti kerrotaan muuten sitä paitsi, että hänen vaimolleen nykyään maksetaan viisi markkaa päivässä, vaikka poliisi Kontiainen itse on istunut jo pitemmän aikaa Viipurin läänin vankilassa. Minun ei ole onnistunut saada vielä selville, kuka nämä rahat lähettää, mutta tietysti on joillakin syytä maksaa, koska ne kuitenkin hänelle kuuleman mukaan säännöllisesti saapuvat perille.

On varsin hyvä puhua, on varsin hyvä syyttää, on varsin hyvä tehdä viittauksia, kun tiedetään varmasti, että nykyään eräällä suunnalla olisi suuresta merkityksestä, jos voitaisiin siirtää nuo kaikki huligaanien työt, noiden samojen huligaanien, jotka ennen ovat olleet varsin haluttuja ja varsin mieluisia palvelijoita silläpäin, noin vaan ilman muuta jonkun valtiollisen puolueen laskuun (Iloisuutta keskustassa).

Näissä jutuissa on kietoutunut yhteen niin äärettömän monta seikkaa. Tiedetään varsin hyvin, että tähän maahan on toimitettu aseita. Tiedetään myöskin varsin hyvin, että tässä maassa on ollut salaisia järjestöjä, joihin on koottu ja joihin on kuulunut tuhansia kunnon kansalaisia. Kun sitten näistä järjestöistä ja niihin kuuluvista jäsenistä on yksi ja toinen sattumalta tai tietämättään joutunut yhteen varsinaisten rosvoliittojen kanssa, silloin häntä syytetään kaikista niistäkin töistä, joita ennen pidettiin kauniina tekoina. Sellaisia esimerkkejä on m. m. siinä Viipurin asevarkaudessa, browning-revolverien varkaudessa tullut esille. Olen nimittäin vakuutettu siitä, että sama poliisi Kontiaisen rosvoliitto tiesi, että aseita oli saapunut Viipurin asemalle. Mutta asemamiehet ja asemalla olevat rautatien palvelijat — täytyy eroittaa nimittäin asevarkaus ja kassööriryöväys, vaikka raastuvanoikeudessa nämä kaksi asiaa on sekoitettu yhteen — nämä rautatienpalvelijat luulivat, kuin heitä kehoitettiin viemään aseet pois Viipurin asemalta, että heidän on tehtävä nyt samalla tapaa, kun oli tehty useampia kertoja ennen, ja he siis menivät ja yksinkertaisesti ottivat sieltä nämä browning-revolverit, sillä he olivat liiton jäseniä ja pitivät siis täytenä oikeutenaan ja täytenä velvollisuutenaan koplia ne omiin tarkoituksiinsa. Mutta nyt sattui tässä niin onnettomasti, että nämä olivat taas tarkoitetut toisiin tarkoituksiin, sillä tässä maailmassa on niin paljon tarkoituksia ja niin paljon koplia ja liittoja, että me olemme oikeastaan hukassa noiden liittojen kanssa. Kun sitte kävi niin, että he luulivat tekevänsä teon, josta ennen olivat kauniit ja hienot naiset panneet kukkia napinläpeen, niin nytkin he tulivat tehneeksi teon, josta ilmoitettiin, että ne saavat luopua viroistaan ja palveluksestaan rautatiellä, sillä tällä kertaa ei brow-

ning-revolverien siirtäminen yön aikana tavaramakasiinista ollut kunnioitettu. Sillä tavalla saattaa maailmassa käydä. Varsin merkillisiä todistuksia oli viimeisen edellisessä ja viimeisessä raastuvanoikeudessa asevarkausjutussa. Toiset edustajat eivät tietysti tule seuranneeksi yleensä tuollaisia oikeusjuttuja, eivätkä ne nyt sen arvoisia itse asiassa olekaan, jos ei edustaja Castrén niitä olisi täällä siksi tehnyt. Niin siellä muun muassa — minä nyt siteeraan kokonaan vaan ainoastaan sitä, mitä silloin raastuvanoikeudessa todistettiin — siellä muun muassa todisti ensiksi eräs ajuri, että hän on ajanut paljo aseita Viipurissa — niitä oli oikeastaan lukemattoman paljon — ja että hän on ollut tekemisissä jos kuinka paljo tällaisten aseitten kanssa. Mutta sitte hän luetteli varsin kummeksittavia nimiä, jotka olivat näitten asioitten kanssa yhteydessä. Minä en pidä tarpeellisena näitä nimiä mainita. Minä olen kertonut koko tämän jutun sen vuoksi, että arv. edustajat olisivat niin viitelijöitä ja hakisivat mainitut raastuvanoikeuden pöytäkirjat ja silloin he tulisivat vakuutetuiksi, että tällä asialla on toisenkinlainen luonne kuin minkälaiseksi sen on edustaja Castrén tahtonut maalata. Tämän todistuksen, mutta, monaisemmin vahvisti asemamies Maidell ja lisäsi siihen vielä varsin merkillisiä seikkoja. Kuten sanottu tämä juttu itse asiassa on vielä keskeneräinen ja, jos Sallimus tai Jumala tai miksi häntä sanomme, jos se meille elon päiviä suo, niin minä olen vakuutettu siitä, että nämä samaset asevarkaudet ja aseitten kuljettamiset tulevat eroitettavaksi rosvoliigoista. Minä olen myös vakuutettu siitä, että tulee vielä selville, mikä osa kussakin rosvoliigan johtajan toimessa ja suunnittelussa on poliisiasiamiehillä ja poliisivakanssia nauttivilla henkilöillä; ja minä olen myös vakuutettu siitä, että ennenkuin tämä koko häätanssi on loppuun suoritettu, yleensä tästä asiasta käsitykset tulevat siksi, mikä siitä nyt jo on varsin laajoilla kansajoukoilla tässä maassa.

Ed. **Hämäläinen**: Ne perusteet poliisivoiman lisäämisen syistä, jotka herra siviilitoimituskunnan päällikkö täällä on esittänyt, tuntuvat osittain keinotekoisilta, ja ainakin näyttävät suuressa määrin toisilta kuin miltä ne näyttää asiakirjoissa ja miltä ne näyttävät sen mielipiteen valossa, joka vallitsi silloin kun senaatti alotti suuremmassa määrässä lisätä poliisivoimaa. Silloin ei voitu sanoa yleisessä mielipiteessä olevan sellaista turvattomuuden tunnetta, joka olisi vaatinut sen tapaiseen ja niin laajaperäiseen toimenpiteeseen ryhtymistä kuin mihin sittemmin on ryhdytty. Viaporin kapina oli ohimenevää laatua, ja senaattihan ryhtyi noihin järjestystoimenpiteisiin vasta mainitun kapinan jälkeen. Ei se siis voinut toimenpiteillään estää tätä kapinaa eikä ne voineet näin ollen olla sen kanssa suoranaisessa yhtey-

dessä. Mutta vaikka kansan keskuudessa ei tunnettukaan tällaisten toimenpiteiden tarvetta, niin sitä kiivaammin touhusivat hallitusherrat sellaisissa toimissa. Senaatti lähetti 1 päivänä elokuuta viime vuonna kuvernööreille kiertokirjeen, jossa se kehoitti niitä lisäämään järjestysvoimaa ja jossa kirjeessä muun muassa lausuttiin: „Jos varsinainen poliisivoima ja lisäksi hankittu apumiehistö eivät ole tarkoitusta varten riittävät, kehoitetaan kuvernöörejä heti aikaansaamaan järjestysvoiman tarpeellista lisäämistä sellaisten kansalaisten ja kansalaisyhdistysten vapaan myötävaikutuksen kautta, mitkä asettuvat järjestysvallan johdon alaisiksi, ja saa herra kuvernööri yllämainittua tarkoitusta varten yleisistä varoista käyttää tarvittavan määrän, josta aikanaan on ilmoitus tehtävä. Sen ohessa on herra kuvernöörin velvollisuus koettaa saada kunnat laillisen oikeutensa mukaisesti myöskin puolestansa ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi kunnassa".

Seuraavan kehoituskirjeen eli paremmin kiihoituskirjeen lähetti senaatti kuvernööreille 14 päivänä syyskuuta. Siinä ilmoitettiin että senaatti oli onnistunut saamaan keisarilliselta Majesteetilta luvan käyttää varsinaisista valtiovaroista Helsingin poliisin lisäämiseen vuonna 1906 arviolta 600,000 markkaa ja vuonna 1907 1,300,000 markkaa sekä poliisin lisäämiseen muissa kaupungeissa vuonna 1906 noin 300,000 markkaa ja vuonna 1907 noin 600,000 markkaa. Alemmat hallintoviranomaiset lienevät joutuneet osittain vaikeaan asemaan toimeenpannessaan senaatin määräyksiä, joita vastaan kansan keskuudessa oli olemassa vihamielisyyttä. Ainakin niissä asiakirjoissa, millä kuvernöörit ja muut alemmat viranomaiset perustelevat järjestysvallan lisäämistä, ei yleensä esitetä sellaisia perusteita kuin herra siviilitoimituskunnan päällikkö on täällä esittänyt. Kun senaatti oli lähettänyt nuo kaksi kirjettä, näyttävät kuvernöörit ja alemmat viranomaiset tietenkin käsittäneen velvollisuudekseen ryhtyä laajaperäisemmin lisäämään järjestysvaltaa, vaikka sellaiseen ei olisikaan tarvetta. Niinpä näyttää Oulun läänin kuvernööri saaneen vaikeaa miettimistä siitä, mitenkä hän uskaltaisi tällaista järjestysvaltaa panna pystyyn, kun kansan keskuudessa se käsitettiin tarpeettomaksi, oltiin semmoista hommaa kohtaan vihamielisellä kannalla. Tästä kuvernööri kirjoittaa kirjeessä senaatille m. m. seuraavaa: „Kun Oulun lääni on alueeltaan avara ja siellä olevat työmaat, joilla epäjärjestyksiä saatetaan lakkojen johdosta olettaa syntyvän, ulottuvat laajoille aloille lääniä, on selvää että rauhattomuuksien puhjetessa jotenkin suuri poliisivoima on pikaisen tarpeen vaatima. Näin ollen katson minä, että voidakseni tällaisissa poikkeustapauksissa hiukankin vallita olosuhteet, ainakin 50 miehen poliisivoima pitäisi olla järjestysvallan tarpeen

vaatiessa käytettävissä. Vaan toiselta puolen, säännöllisten olojen vallitessa, niin suuressa määrässä lisääminen ja lääniin sijoittaminen vakinaisen poliisikunnan lisäksi tuottaa voittamattomia vaikeuksia, riippuen varsinkin eräistä tämän läänin asujamiston ominaisuuksista. Pohjois-pohjalainen, joka yleensä on kunnollinen ja järjestystä rakastava, samalla kuin hän on suuressa määrin itsetietoinen ja erityisesti vapauden haluinen, ei yleensäkään suotuisin silmin katso poliisia eikä kernaasti liity sen riveihin. — Vakinainen poliisi vielä suvaitaan, vaan kaikkinainen sen vahvistaminen herättää vastenmielisyyttä.

Sen nojalla, mitä edellä olen esittänyt, olen vakuutettu siitä, että niin suuri ylimääräinen poliisivoima, kuin edellä olen esittänyt tarvittavan ainoastaan poikkeustapausten varalta, vaikkapa tilapäinenkin, mikä poliisivoima varsinaisesti olisi keskitettävä Ouluun, ei luultavasti järjestystä turvaisi, vaan päinvastoin olisi omiansa aikaan saamaan epäjärjestyksiä ja niin muodoin olisi enemmän vahingoksi kuin hyödyksi".

Vaan sanomalehdistä olen minä havainnut, että Uudenmaan läänin kuvernööri on keisarilliseen senaattiin tehnyt esityksen, että Helsingin kaupungin poliisikuntaa lisättäisiin siinä määrin, että osa siitä tarpeen vaatiessa voidaan maasuduillekin lähettää. Tämä asiain järjestely on minun käsittääkseni erittäin sopiva, sen kautta kun tulisi suurelta osalta vältetyksi edellähuomauttamani ylimääräisen poliisivoiman toimeenpanemisesta johtuvat epäkohdat". Kuvernööri siis esitti, että Helsinkiin perustettaisiin niin suuri poliisivoima, että täältä voitaisiin tarpeen vaatiessa lähettää poliisvoimaa Ouluunkin. Tämän esityksen senaatti hyväksyi. Tästä Oulun läänin kuvernöörin kirjeestä siis selviää, että kansa oli tuollaista toimenpidettä kohtaan niin vihamielisellä kannalla, että herra kuvernööri piti arveluttavana seikkana ryhtyä senaatin käskemiin toimenpiteisiin, koska hän sanoi, että sellaisen poliisivoiman lisääminen ja Ouluun sijoittaminen ei turvaisi järjestystä, vaan olisi omansa aikaansaamaan järjestyksen häiriöitä. Kun me siis olemme väittäneet, että järjestysvallan lisääminen monessakin tapauksessa on vaikuttanut kiihoittavasti ja synnyttänyt järjestyksen häiriöitä, niin näkyy tämän väitteen tueksi olevan virallisiakin lausuntoja. Kun senaatti siitä huolimatta, vaikka tuollaisia käsityksiä poliisivoiman lisäämisen seurauksista lienee ollut muuallakin, on ryhtynyt poliisivoimaa lisäämään, niin ei voi olla väärin sanoa, että sen kautta on suoranaisesti aiheutettu järjestyksen häiriöitä.

Siitä huolimatta, että senaatti hyväksyi Oulun läänin kuvernöörin esittämän käsityskannan, lisättiin kuitenkin poliisivoimaa Oulun läänin kaupunkeihin niin paljon, että kustannukset lisäyksestä arvioittiin 30,000 markaksi vuodelta. Senaatin liet-

soma poliisi-innostus näkyy sitten tarttuneen alempiin hallintoviranomaisiin kautta maan. Useat kuitenkin esittäessään poliisivoiman lisäämistä näyttävät tärkeimpänä lisäystä puoltavana perusteena pitävän sitä, että varoja sitä tarkoitusta varten oli olemassa. Yllämainitut senaatin kirjeet näyttävät sitä paitsi johtaneen väärinkäytöksiin kuvernöörien puolelta. Niinpä Turun ja Porin läänin kuvernööri ryhtyi, vaikka ei päteviä syitä ollut poliisivoiman lisäämiseen, niin laajaperäisesti kehittämään poliisivoimaa läänissään, että siitä syntyi viime vuoden osalle 99,806 markan 60 pennin menoarvio ja tämän vuoden osalle 344,120 markkaa. Miehistöä lisättiin yksistään Turussa 146:lla. Ja noin suuremmoisiin toimenpiteisiin ei ollut sen parempia perusteita, kuin että se tapahtui noudattaen senaatin määräystä, kuten herra kuvernööri kirjelmässään mainitsi. Vaikka työväen järjestöt ja työlakkoihin joutuneet työläiset eivät ole vaatineet hallitukselta poliisivoimaa lakkomaille, ovat herrat kuvernöörit kuten esim. Hämeen, Oulun, Kuopion ja Viipurin lääneissä isällisestä huolenpidostaan juuri työlakkojen varalta selittäneet tarvittavan lisättyä poliisivoimaa. Ja tätä seikkaa he käyttävät huomattavana perusteena toimiessaan senaatin määräyksen mukaan. Tällaisilla perusteilla on senaatti hyväksynyt suuria rahasummia käytettäväksi. Että kansan keskuudessa yleensä ei ollut olemassa sellaista poliisi-innostusta, jota oli hallituksen piireissä, se näkyy siitäkin, että senaatin kehoitus kunnille yleensä kaikui kuuroille korville. Senaatti nimittäin, kuten sanottu, kehoitti kuvernööreille lähettämissään kirjelmissä, että myös kuntia olisi kehoitettava järjestämään ylimääräistä lisättyä poliisivoimaa. Mutta sellaistahan ei ole ainakaan huomattavasti tapahtunut. Ja yhtä huonoja tuloksia näkyi olleen kehoituksesta jonkunmoisten vapaitten kaartien järjestämiseen, sellaisten kaartien, jotka tarvittaessa ryhtyisivät poliisin riveissä toimimaan. Yrityksiä tosin on tähän suuntaan tehty ja senaatti on osoittanut suosiollista huomiota ja avustusta sellaisia kohtaan. Olihan Mikkelin läänin kuvernööri 4,750 markan hinnalla ostanut revolvereja niille sadoille kansalaisille, jotka lupasivat vapaaehtoisina astua taisteluriveihin vapaita kansalaisia vastaan. Senaatti tietysti vahvisti kaupan. Muuten on omituista, että väitetään hallituspuolueitten ja hallituksen taholta, että senaatin järjestystoimenpiteistä olisi yleensä pitänyt saada sellainen käsitys, että niitä johtaa puolueettomuus ja että näitten toimenpiteitten ei missään tapauksessa olisi pitänyt kiihottaa mieliä. Kun kuitenkin muistaa, minkälainen käsitys yleensä levisi n. k. suojeluskaartin toiminnasta, tuon kaartin, joka esiintyi m. m. niissä tunnetuissa Hakaniemen mellakoissa, kun muistaa, minkälainen käsitys kansan keskuudessa syntyi tätä kaartia kohtaan, niin tuntuu kummalliselta, että se-

naatti juuri näitten tapausten jälkeen viitsi kehoittaa yli maan järjestämään samanluontoisia kaarteja. Senaatti ei liene ollut niin kokonaan vailla selvyyttä asemasta, ettei se olisi käsittänyt, millä mielellä tällaisia toimenpiteitä tultaisiin ottamaan vastaan.

Muistakin syistä poliisilaitos nykyiseen tapaansa järjestettynä ei voi herättää väestössä luottamusta.

Räikeänä todistuksena poliisin väärinkäytöksistä on m. m. Oulun viimetalviset poliisiselkkaukset. Näistä selkkauksista muuten on mainittu tiedustelun perusteluissa, mutta siviilitoimituskunnan päällikkö sivuutti ne melkein äänettömyydellä. Nämä selkkaukset aiheutti typerällä ja taitamattomalla menettelyllä hallituksen nimittämä poliisimestari. Nuo tapahtumat joutuivat paikkakunnallaan yleisen arvostelun alaiseksi, ja melkein yleinen mielipide oli, että juuri herra poliisimestarin menettely aiheutti nämä selkkaukset. Herra poliisimestari suorastaan erotti 24 miestä poliisilaitoksesta ja sillä tapaa saivat nuo vakavat selkkaukset alkunsa. Poliisimestarin menettely oli siihen määrään typerä, ettei edes läänin kuvernöörikään voinut sitä hyväksyä. Mutta asiat kehittyivät niin pitkälle, että nuo poliisit tulivat lopullisesti eroitetuiksi ja yleensä sellaisilla syillä, joita ei voi pitää pätevinä. Ja silloin tuotiin paikkakunnalle poliisivoimaa Helsingistä. Ennen noita tapauksia ei yleensä Oulussa ollut tapahtunut minkäänlaisia rauhattomuuksia. Yleensä oli siellä ollut aivan rauhallista. Mutta niin pian kuin Helsingistä tuotiin väliaikaista poliisivoimaa, synty siellä heti sen jälkeen rauhattomuuksia. Poliisin käytös yleisöä kohtaan oli niin töykeä, että se synnytti ääretöntä mieltenkiihkoa. M. m. tammikuun 29 päivänä poliisi paljasti aseensa kadulla, jolloin syyttömät henkilöt saivat maistaa miekaniskuja. 30 päivän iltana taas poliisit toimeenpanivat pieksäjäisiä ja syyttömiä raahattiin poliisiputkaan, jossa olivat joutuneet mitä tunnottomimman kohtelun esineeksi.

Kuvaavana näytteenä siitä, millä tapaa nämä herrat kohtelivat yleisöä ja kohtelivat niitä, joita oli otettu poliisiputkaan, mainittakoon, että kun eräskin syyttömästi poliisiputkaan viety illalla oli huomauttanut, että hänen pitäisi päästä aamulla niin aikaiseen pois, että ennättäisi työhön, vastattiin hänelle: ei sinun tarvitse siitä huolehtia, sillä aamulla sinut hirtetään. Muuten nämä Helsingin poliisit yleensä tituleerasivat paikkakunnan työväestöä sellaisilla voimalauseilla, että ne ovat liian siivottomia tässä kerrottaviksi. Myös helmikuun 3 päivänä poliisi pieksi ja rääkkäsi useita viattomia henkilöitä, niiden joukossa sairaita ja heikkoja vanhuksia; myös erästä kaupungin valtuuston jäsentä lyötiin oman talonsa portilla piiskalla niin kovasti, että syntyi verihaavoja. On väitetty, että poliisilaitoksen johto on yleensä ollut puolueettomalla kannalla, mutta vaikka esimerkiksi Oulun

poliisilaitoksen päällikkökuntaan kuuluvat henkilöt ovat olleet hyvinkin räikeitä puoluemiehiä, niin silti miehistöön nähden asetettiin sellaiset vaatimukset, että poliisi ei saa olla sosialisti j. n. e. Ja tällaisella syyllä sitte toimeenpantiin erottamisia. Mutta herrojen porvarien mielestä kaikesta huolimatta on aivan aiheetonta puhua poliisin väärinkäytöksistä. Tässä tapauksessa saattavatkin he pitää lieventävänä asianhaarana sitä, että esim. Oulussa rääkätyksi tulleet henkilöt olivat työväenluokkaan kuuluvia.

Perustuslaillisella taholla pidetään yleensä nykyisen poliisin kykyä sangen korkeana ja väitetään, että se kykenee olemaan kansan luottamuksen arvoinen. Mutta mitä on oikeastaan tehty silmällä pitääkseen sitä että poliisi ansaitsisi tämän luottamuksen. Tämän luottamuksen saamistako varten on järjestelmällisesti erotettu poliisilaitoksesta rehellisimmät ja kunnollisimmat miehet ja haalittu sijaan sellaista väkeä, josta tiedetään ainoastaan, että se on valmis kaikessa sokeasti tottelemaan päälliköiden komentoa? Sitä vartenko on hankittu semmoinen pykälä poliisin virkapukuja koskevaan asetukseen, että konstaapelit ja ylikonstaapelit saavat tarpeen tullen olla varustettuina kivääreillä? Sitä vartenko senaatti piti tarpeellisena Keisarilliselle Majesteetille selittää, että se kyllä on valmis viime hädässä turvautumaan venäläiseen sotaväkeen? Sitäkö varten hallitus on aina ollut altis luovuttamaan poliiseja yksityisten kapitalistien vahtipalvelukseen, että nämä paremmin onnistuisivat työväkeä kiristäessään.

Tunnettua on, että esim. Helsingin poliisivoimaa on niin huimasti lisätty, että sen suuruutta tuskin muut voivat tarkkaan sanoa kuin viranomaiset; laitoksen miesluku lienee lähes 900; niiden joukossa ovat poliisimestari apulaisineen ja 7 poliisiupseeria, kukin 6,000 markan vuosipalkalla. Yleensä on palkkoja lisätty, ja menot tuon menettelyn kautta jo tänä vuonna yksistään Helsingin poliisilaitoksessa ovat kolmatta miljoonaa markkaa, s. o. lähes kolmasosa siitä, mitä vuotuiset menot olivat Suomen sotaväestä.

Kun taloudelliset ristiriidat ja yhteiskunnalliset epäkohdat ovat arveluttavassa määrässä lisääntyneet ja olisi kaivattu vastavaikutukseksi tarmokasta uudistuspolitiikkaa hallituksen puolelta, niin mitä on hallitus tehnyt? Se on selittänyt, että täytyy taistella ajan henkeä vastaan; mutta kiihotuksen tuottamaa vaikutusta ei voiteta yksin mahtikäskyllä, siihen tarvitaan enemmän, selitti se, että se katsoi siihen tarvittavan suurta, hampaisiin asti asestettua poliisivoimaa. Elämisen oikeuksista taisteleville työläisille ei hallituksen taholta tarvitse tarjota muuta kuin ruoskaa; vai mitä muuta on tehty esim. työriitaisuuksien suhteen?

Täällä on herra Castrén antanut selityksen Pohjolan tukki-

työläisten lakossa sattuneista tapauksista. Mutta tämä selitys on kerrassaan väärä. Ensinnäkin niiden tapausten yhteydessä on mainittava, että nuo lakkopaikat olivat 11 penikulman päässä asutuilta seuduilta, ja sitte, että niillä miehillä, jotka ottivat varastoista ruokatavaraa, oli saatavia yhtiöltä, jotenka he siis ottivat ruokatavarat palkkaansa vastaan, vaikka ottivatkin niitä omin tuuminsa.

Herra Castrén on täällä laajaperäisessä luentosarjassansa esittänyt erityisiä väkivallantapauksia, mutta hän ei ole kuitenkaan tuollaisia väkivallantöitä ja anarkistisia tekoja vastaan minun käsittääkseni lausunut periaatteellista tuomiotansa. Onhan tunnettua, että tällaisista tapauksista ovat aikaisemmin muut olleet tilaisuudessa ja pakotetut lausumaan mielipiteensä kuin työväestö. Sellaisia tekoja on tapahtunut aikaisemmin kuin sosialistista liikettä tässä maassa on ollut olemassakaan. Kun sellaisia tapahtuu myös työväen keskuudessa, niin on selvää, että niistä lausutaan mielipide. Niiden mielipiteiden ei tarvitse olla hyväksyviä, mutta ne saattavat olla selittäviä. Mutta onhan tunnettua, että väkivaltaisia tekoja on porvarillisella taholla valmistettu ja suorastaan ihailtu, silloin kun nämä väkivaltaiset teot ovat olleet porvaristolle eduksi.

Sosiaalidemokraattien taholla ei liene koskaan niin imelästi ja runollisen imartelevasti kirjoitettu väkivaltaisista taistelutavoista kuin on kirjoitettu ja puhuttu porvarillisella taholla. Esim. kenraalikuvernööri Bobrikoffin murhasta puhuttiin ylistelevästi sen tapauksen jälkeen, ja vielä vuosikausia sen jälkeen on kirjoitettu tapauksen johdosta niin leimuavia artikkeleita, että herra Castrén olisi saanut paljon suuremman ja juhlalllisemman kokoelman, jos olisi suvainnut leikata niitä artikkeleita täällä luettavakseen. Tuota imartelua ei suinkaan ole annettu yksistään perustuslaillisella taholla, vaan on sitä esiintynyt suomettarelaiseltakin taholta, vaikka paljon varovaisemmassa muodossa. Muistan olleeni eräässä suomettarelaisten puoluekokouksessa Oulussa viime syksynä. Siellä arvoisa avauspuheen pitäjä erittäin runollisella tavalla kuvasi sitäkin tapausta, joka heidät oli vapauttanut sortajasta. Tässä kokouksessa oli puhujina n. k. vanhan suomalaisen puolueen johtomiehiä Helsingistä. enkä kuullut kenenkään heistä panevan vastalausetta sitä avajaispuhujan lausuntoa vastaan. Hekin siis lienevät tavallansa hyväksyneet väkivallantyön ylistämisen.

Herra Castrén on lausuntonsa yhteydessä sanonut, että sosiaalidemokratian politiikka eräissä suhteissa johtaa anarkiaan. Mutta kyllä se anarkiaan johtava politiikka on tavattavissa aivan toiselta taholta, ja herra Castrén on valmis sellaista politiikkaa kannattamaan ja imartelemaan. Täällä oli keväällä puhe poliisin toiminnasta, ja herra Castrén silloin suvaitsi lausua sellaisen ajatuksen, ettei hän hyväksy piiskan käyttämistä poliisin puolelta.

täytyy käyttää kovia aseita, ampuma-aseita ja muita kovia aseita. Siis nykyään kun on oikeutettua poliisin asestaminen ei ainoastaan miekalla, vaan myös revolvereilla ja kivääreillä, niin joka tapauksessa täytyisi edustaja Castrénin mielestä käyttää kansaa vastaan kiväärejä ja miekkoja. Eiköhän tämä jos mikään ole anarkiaan johtavaa, eiköhän jo yksistään se, että tällaisia käsityksiä ja mielipiteitä hallituspuolueen edustaja esittää eduskunnassa, ole omansa synnyttämään sellaista mielialaa, josta voi olla seurauksena anarkismia?

Vaikkakin olisi olemassa syitä, jotka pakottavat tarmokkaaseen järjestyksen valvontaan, niin ei tämä seikka silti pyhitä kaikkia niitä typeriä ja vahingollisia menettelyjä, mihinkä poliisi ryhtyi, eikä tämä seikka silti pyhitä hallituksen laiminlyömisiä toisessa suhteessa. Onhan käsitettävää, ettei suinkaan poliisivoiman lisäämisellä ja sen kehittämisellä voida tyytymättömyyttä yhteiskunnassa ehkäistä, vaan se voidaan ehkäistä tyytymättömyyden syiden poistamisella. Miksei hallitus, jonka taholta selitetään, kuinka muiden muassa juoppous suuresti vallitsee ja kuinka poliiseja tarvitaan korjaamaan juoppoja poliisiputkaan, ole eduskunnalle esittänyt kieltolakiehdotusta ja sillä tavalla tehnyt poliisin tarvetta pienemmäksi, ja miksei monilla muilla aloilla ole ryhdytty uudistuspolitiikkaan? Ei ryhdytä poistamaan epäkohtia, vaan järjestetään ja suurennetaan poliisivaltaa ja siten koetetaan pakkokeinoilla säilyttää epäkohtia. Monista epäkohdista on porvaristolla hyötyä niinkuin esim. väkijuomaliikkeen olemassaolosta. Siksi ei niitä epäkohtia poisteta, vaan koetetaan niitä äärettömyyksiin asti kasvatetun poliisivoiman avulla pitää pystyssä, jotta porvaristo voisi nauttia niitä tulolähteitä, mitä sillä on olemassa.

Minusta siis näyttää, että hallituksen poliisitoimet eivät ole puolueettomia, ja kun tämä käsitys on päässyt leviämään, ei tuon suuntainen poliisivoima ole omansa lisäämään rauhallista mielialaa. Tuosta seikasta ja kaikkialla näkyvästä varojen tuhlauksesta voi päättää, että senaatin järjestyspolitiikka on sitä laatua, että sitä ei voi pitää viisaana eikä yleisen edun kannalta suvaittavana.

Ed. **af Ursin:** Herra E. G. Palmén on eräässä Valvojassa julkaistussa kirjoituksessa vuonna 1904 lausunut seuraavat sanat: „Meillä on nähty ja nähdään yhä, että suunnattomia (raha)määriä välistä on annettu tarkoituksiin, joita ei kansan yleinen käsitys eikä tiedekään kannata. Oikeus- ja sivistysvaltion vastakohtana on ammoisista ajoista ollut poliisivaltio, ja me olemme nähneet, millaisia ponnistuksia viime aikoina on tehty, jotta Suomi sellaiseksi muuttuisi." Tämän lausui herra vapaa-

herra tarkastaessaan Suomen budgettia. Lausunto on aivan oikea ja se pitää täydelleen paikkansa vielä nytkin kolmen vuoden perästä. Ero on se, että meillä kolme vuotta sitten oli virolaisia ja sen kaltaisia poliiseja ja nyt meillä on n. s. kotimaisia. Mutta minä luulen, että useimmista tuntuu paljon vastenmielisemmältä saada piiskaniskuja kotimaisilta miehiltä kuin virolaisilta. (Äärimäisestä oikeistosta: smakfråga!)

Todistukseksi yllämainitulle lauseelle pyydän vaan aivan lyhyesti saada mainita muutamia numeroita. Vuonna 1896 olivat poliisilaitoksen menot 200,000 markkaa. Vuonna 1906 ne olivat 400,000 markkaa, vuonna 1904 noin 1,500,000, vuonna 1905 1,834,000 ja olivat silloin menneet jo 40,000 yli arviolaskunkin, sekä vuonna 1906 noin 2,630,000 markkaa. Tämä viimeinen summa jää nykyisen hallituksen kontolle. Näiden kaikkien menojen lisäksi tulee vielä, että kaupunkien lisäapu samaan tarkoitukseen nopeasti on kasvamassa miljoonaa kohti. Meidän poliisilaitoksestamme on siis jo saatu kokonainen sotajoukko. Näyttää siltä kuin tahdottaisiin saada se korvaamaan varsinaista sotajoukkoa.

Viimeisenä päivänä vuonna 1904 lausuivat Suomen säädyt suuressa anomuksessaan seuraavasti: „Useitten maamme kaupunkien poliisilaitoksia on suunnattomasti laajennettu, sillä seurauksella, että valtiolle ja kunnille on siitä koitunut kohtuuttoman suuria kustannuksia. Yhtäkaikki on poliisihoito yleensä huonontunut, mikä johtuu siitä, että poliisilaitoksen johto on annettu sopimattomille henkilöille." Tämäkin säätyjen väite pitää pääasiassa paikkansa nytkin. Bobrikoffin poliisi toimitti kurjan tehtävänsä niin sanoakseni tasapuolisesti kaikkia kansalaisia vastaan. Se oli, niinkuin eräs arv. puhuja täällä oikealla puolella lausui, jonkunlainen poliitinen poliisilaitos. Nyt me olemme siirtyneet toiselle tolalle. Me olemme saaneet niin sanoakseni sosiaalisen poliisilaitoksen. Nykyinen poliisilaitos menettelee, niinkuin täällä jo — minun ei sen takia tarvitse siihen enään kajota — on toteen näytetty edellisten puhujien puheessa, sillä tavalla kuin se olisi oikeastaan tai etupäässä alempien, siivompienkin kansalaisainesten kurissa pitämiseksi luotu, (hyvä-huutoja vasemmalla). Poliisi on kylliksi monta kertaa näyttänyt ettei se tosiaan käsitä tehtäväänsä oikein. Se on, niinkuin jokainen, joka tahtoo asioita jotakuinkin avoimilla silmillä katsella, voi nähdä, ollut käytöksessään raaka ja suuresti nagaikkaa rakastava sen sijaan, että sen olisi pitänyt arkaluontoisessa tehtävässään menetellä aivan toisin. Se on suorastaan rikkonut rikoslain 16 luvun 6 §:lää vastaan, ja vaikka se itse rikkoo lakia, niin se vaatii kansalaisia kunnioittamaan lakia. Se laahaa rauhallisia kansalaisia poliisikonttoriin asioista, joitten kanssa niillä ei ole mitään teke-

mistä ja vaikka sen pitää asianomaisissa tapauksissa useimmiten se tietää.

Vastakohdaksi meillä vallitsevalle poliisin menettelylle pyydän minä täällä saada esiintuoda erään poliisivaltioksi sanotun valtakunnan, Preussin, ministerin sanat hänen äsken pidetyssä puheessaan: „Poliisin entisen pääasiallisesti kielteisen toiminnan lisäksi, joka on julkisen turvallisuuden ylläpitäminen ja sen rikkoutumisen ehkäiseminen, tulee uusi positiivinen huolenpito kansalaisten hyvinvoinnista. Sen takia tulee poliisivirkailijain, ensimäisestä viimeiseen saakka, olla selvillä siitä, että heidän velvollisuutenaan on väestön palveleminen ja sen hyvinvoinnista huolehtiminen, mikäli se heidän tehtäviensä puitteisiin mahtuu".

Mikä nyt on seuraus meidän poliisimme menettelytavasta? Seuraus on ollut se, että poliisi on niittänyt siitä aivan ilmeisesti kansan vihan. Ja kun kansan viha on syttynyt, niin on aivan selvä seuraus sekin, että poliisivoimaa tulee yhä edelleen lisätä.

Luullaan yläpiireissä, että vahva poliisivaltio on kansan onneksi, mutta se on ilmeinen harhaluulo. Tunnettu professori Harms Saksassa lausuu eräässä puheessaan: „Luuletteko te, että ylen suuri poliisiturva yhteydessä valtiollisen alaikäisyyden kanssa on paras turva kansalaisten onnelle?" Ja tuo tunnettu sukkela ranskalainen poliitikko Talleyrand sanoo aivan sattuvasti, että pajuneteilla, se tahtoo tässä sanoa poliisisapeleilla ja senkaltaisilla aseilla voi saada kaikkea muuta toimeen paitse rauhallisia oloja.

Miksi nyt, jos me vielä tarkemmin tutkimme asiaa, meillä olot ovat tämmöiset? Ne johtuvat ensiksi niin sanoakseni vanhoista synneistä, jotka yläluokka on tehnyt alempia kansankerroksia kohtaan. On ollut koko joukko epäkohtia, joita olisi aikoja sitte pitänyt korjata. Olisi aikoja sitte pitänyt ryhtyä reformityöhön, ankariin uudistuksiin. Olisi pitänyt ottaa paljon enemmän huomioon varsinaisen kansan, syvien rivien toivomuksia, mutta sen sijaan on vuosikymmeniä katsottu ainoastaan yläluokan etuja, ainakin niin vähässä määrässä syvien rivien toivomuksia ettei siitä paljoa voi puhua. En tarvitse täällä tuoda esimerkkejä. Maanvuokralaki on loistava esimerkki ja kuristuspykälä 1899 vuoden elinkeinolainehdotuksessa. Meillä on ollut ja on vieläkin koko joukko luokkalakeja ja me elämme luokkavaltiossa.

Täällä huomautti edellinen puhuja kieltolaista. Herra senaattori Lilius sanoi että poliisia tarvitaan juopumusta vastaan. Kansa vaatii aivan yksimielisesti, huolimatta pienestä, jos niin saan sanoa, nurkkakunnasta, yleistä kieltolakia. Välittämättä tästä hallitus, selvään uhmaillen kansan tahtoa, esittää kunnallisen kieltolain. Jos nyt tulevaisuudessa taas tulee kysymys polii-

sivaltiosta ja sanotaan, että tarvitaan poliisia juopuneita vastaan, niin tottakai taas pestään käsiä ja sanotaan, että sitä tarvitaan lisää yleisen turvallisuuden suojaamiseksi. Kun noin vuosikymmen takaperin joku yksityinen kansalainen harrastuksesta ja rakkaudesta näitä syviä riviä kohtaan ryhtyi huutamaan hiukkasen niiden hyväksi, silloin leimasi hyvinkin etevä mies nykyisessä hallituksessa tämän henkilön joksikin turhapäiväiseksi agitaattoriksi, josta ei tarvitse pitää mitään lukua. Ja kun kansan syvät rivit nousevat ylös itsetietoisina ja heitä kehoitetaan vaatimaan parempia elämänehtoja — ja tämä voi tapahtua ainoastaan yläluokan kustannuksella — silloin leimaa täällä oikeistolla eräs puhuja sen luokkavihan kylvämiseksi. Mutta me olemme tulleet toiseen aikaan. Kansa on noussut ja pyrkii taloudelliseen vapauteen. Kun silloin muutamat yltiöpäät, ikävä kyllä, väkivaltaisesti käyvät toteuttamaan tätä tarkoitusperää, käyvät korjaamaan niitä epäkohtia, joita yläluokka on huolimattomuudellaan luonut, silloin huudetaan poliiseja, silloin huudetaan: tarvitaan enemmän poliiseja, yhä enemmän poliiseja. Silloin puhutaan „upphetsningspolitiikasta", silloin unohdetaan, kuka se oikeastaan kansaa alkuperäisesti on kiihoittanut.

Herra Castrén on, ja minä olen hänelle siitä kiitollinen — räikeissä väreissä kuvannut, miten kurjassa tilassa tosiaan meidän yhteiskuntamme ja yhteiskunnalliset olomme ovat juuri yläluokan laiminlyömisen takia. Koko hänen pitkä esitelmänsä oli ankara saarna nykyistä porvarillista yhteiskuntaa vastaan. Sen takia minä kuulin sen sekä ilolla että surulla. Herra Castrén todisti, että meillä on koko joukko luokkalakeja, joita kansan siveellinen oikeustajunta ehdottomasti hylkää, mutta joita ei yläluokka tahdo poistaa ilman taisteluja. Syyttäköön silloin itseänsä! Tuomarin ohjeessa sanotaan: „Rahvaan paras on korkein laki. Se, joka on hyödyksi rahvaalle, se on lakina pidettävä, vaikka kirjoitettu laki sanain mukaan toisin kuuluisikin".

Minä tunnen aivan hyvin, mitä herrat lakimiehet tahtovat tähän sanoa, mutta se aate, joka siinä piilee, on ehdottomasti oikea. Ja koko tämä ohjesääntö ja edellinen esitys näyttää, mihin surkeisiin oloihin tullaan, kun ei lakia pian korjata kansan oikeuskäsityksen mukaan.

Sanottiin aikoinaan että Bobrikoffin venäläiset lait eivät velvoita ja nyt sanotaan taas, kun eivät lait hyvin monessa suhteessa vastaa kansan oikeuskäsitystä, että yläluokan luokkalait eivät velvoita. Bobrikoffin aikana vallitsi murha. Bobrikoffin säädökset veivät johdonmukaisesti siihen. On pelättävä, että nykyiset luokkalait, ellei yläluokka tahdo niitä pian korjata, vievät yhä enemmin samoihin tuloksiin.

Kuka on syypää? Surkeata se on, sen minä myönnän.

Näyttää siltä kuin herra Castrén olisi hiukan vanhentuneella kannalla omassa tieteessään. On hyvin helppo sanoa ja on aina ennen sanottu: „Tuo mies on lurjus, hän on rangaistava ansion mukaan. Nykyään uusi kriminaalinen tiede, professori Listin ja muiden edustama, hakee ja selittää syyt, millä tavalla on tultu tähän tilaan, ja olisi hyvä, jos meidänkin herrat juristit antaisivat enemmän arvoa tälle menettelylle ja tuomitsisivat sen mukaan. Syyt ovat nurjissa sosiaalisissa oloissa, se mielipide astuu yhä enemmän voimaan tieteessäkin.

Täällä ovat useat sanoneet, että sosiaalidemokratiian kontolle tulevat anarkistiset teot. Millä oikeudella se sanotaan? Sosiaalidemokraattinen puolue on jo melkein täsmälleen vuosi sitte julistanut, että se ei ole minkäänlaisessa solidaarisuudessa tällaisten anarkistien kanssa. Ne ovat kulkeneet väkisin niin sanoakseni meidän vanavedessä. Ne ovat juosseet meidän jäljissämme, niinkuin ne ovat juosseet ulkomaillakin, mutta ne, jotka ovat tosiaan seuranneet näitä asioita, he tietävät, että ulkomaillakin ne saivat olla siellä jonkun aikaa, kun luultiin, että ne olivat jonkinlainen vasemmisto sosiaalidemokraattisessa liikkeessä, mutta kun huomattiin, mitä he oikeastaan tarkoittivat, niin ne suljettiin pois ja kun ne tahtoivat tulla Lontoon internatsionaaliseen kokoukseen, niin ne ajettiin ulos. Kun yllä mainittu julistus on tapahtunut jo vuosi sitten, niin ei hallitus saa mennä sanomaan, että tarvitaan lisää poliisijoukkoja sen takia, että anarkismi olisi kasvamassa, kun on hyviä toiveita, että, kun sosialidemokratiia ei niitä millään tavalla hyväksy, se päinvastoin on vähenemässä.

Herra Huoponen puhui Lontoon poliiseista. Minä tunnen myös hiukan tätä poliisia, koska minä olen muuutamia viikkoja Lontoossa ollut ja minä voin vahvistaa sen, mitä herra Huoponen sanoi. Mutta minä tiedän myös, että Lontoon poliisi menettelee aivan toisin kuin meidän poliisimme. Lontoon poliisit eivät enää, niinkuin kyllä ennen, ärsytä kansalaisia lainrikkomiseen, he eivät enää käy piiskalla niiden selkään; he kohtelevat yleisöä lujasti, mutta arvokkaasti. Se on ainakin minun kokemukseni siitä ja sen takia annetaan sille tosiaankin kunnioitusta ja arvoa.

Minulla ei nyt ole tässä numeroita käytettävänä, jotta voisin verrata missä suhteessa esim. Helsingin poliisivoima on muiden suurkaupunkien poliisivoimaan, mutta minä luulen uskaltavani sanoa, että se on ainakin Lontooseen nähden vähintäin kaksinkertainen ja kuitenkaan ei tämä maa mahda olla sellainen kauhea rikosten maa (huutoja: on.) Lontoon kaupunki on päinvastoin tunnettu suurrikosten pääpesäksi.

Kun nyt tämä on selitetty, niin minun käsitykseni mukaan

hallituksella ei ole vähääkään syytä lisätä poliisivoimaa tässä maassa vaan päinvastoin vähentää. Poliisia lisäämällä ei oloja paranneta, niinkuin minä ja muut olemme täällä esittäneet, poliisi tulee yhä enemmän tarpeettomaksi sen mukaan kuin reformeja toimeenpannaan alempien kansakerrosten hyväksi, mikäli tosiaan noudatetaan k a n s a n t a h t o a. Jos niin tehdään, niin tullaan kuten sanoin, toimeen paljon pienemmällä poliisivoimalla kuin mitä Suomessa nyt on. Kaikki muut toimenpiteet ovat turhat eivätkä vie mihinkään pysyviin tuloksiin, kuten Talleyrand sanoo: „pajuneteilla ja poliisisapeleilla saadaan toimeen kaikkia muuta, mutta ei rauhallisia oloja”.

Ed. **Bäck**: Minäkin olen yhtynyt niihin, jotka ovat lausuneet siviilitoimikunnan päällikölle kiitollisuutensa hänen asiallisesta ja valaisevasta lausunnostaan. Täällä on tahdottu tänä iltana heikontaa tämän lausunnon vaikutusta sillä, että on koeteltu todistaa, että ne rikokset, jotka ovat näinä vuosina maassamme tapahtuneet, ovat muka jossain yhteydessä n. k. aktiivisen vastarinnan kanssa. Tällä tavalla kuitenkin minun mielestäni vedetään keskustelu syrjäseikkoihin. Eihän interpellatsioonin tekijäkään ole tehnyt senaatille kysymystä siitä, mitenkä rikokset ovat syntyneet ja missä suhteessa ne ovat menneisyyteen. Hän on kysynyt, minkätähden poliisivoimaa on lisätty. Minä en ota tutkiakseni, missä suhteessa viime vuosien rikokset ovat n. k. aktiiviseen vastarintaan. Tämä on mielestäni sivuseikka. Pääasia on, että rikoksellisuus on äärettömän suuressa määrässä kasvanut. Tämän on itse interpellatsioonin tekijäkin tämänpäiväisessä lausunnossaan tunnustanut. Rikos on aina rikos, oli se sitten missä yhteydessä menneisyyteen tahansa. Vallattomuus on aina vallattomuus. Minä uskallan mennä niinkin pitkälle mahdollisista tuomioista ja vastaväitteistä huolimatta, että tuomitsen senkin työn rikokseksi, kun sortajan sydämeen lennätetään kuolettava nuoli. Minä nim. en voi irtautua sen miehen sanasta, joka lausui: „Joka miekkaan tarttuu hänen pitää myös miekkaan hukkumaan”. Jos nyt pidämme kiinni siitä, että rikoksellisuus on maassamme kasvanut, eikö meidän sitte täydy antaa nykyiselle hallitukselle tunnustustamme siitä, että se on koettanut ehkäistä tätä rikoksellisuutta? Missään kulttuurivaltiossa ei kärsitä vallattomuutta. Ranska on vapauden syntymämaa, mutta ranskalaiset politikoitsijat ovat niin ymmärtäväisiä, että he voivat tehdä eroituksen vapauden ja vallattomuuden välillä. Täällä on tänäpäivänä sanottu, että kun mahtavia virtauksia ilmaantuu kansan keskuudessa, niin ei hallitus saa niitä väkivallalla ehkäistä silloinkaan, kun nämä virtaukset esiintyvät vallattomuuden muodossa. Näin sanoi interpellatsioonin tekijä. Tätä periaatetta ei

Ranskassa, tuossa radikaalisessa Ranskassa noudateta. Arv. edustajat ovat varmaankin seuranneet tuota liikettä etelä-Ranskassa, viinin viljelijäin keskuudessa. Sekin oli mahtava virtaus, mutta kun tämä virtaus meni vallattomuuteen, silloin hallitus pelkäämättä voimakkaasti astui sitä vastaan. Ja kun siitä tehtiin interpellatsiooni Ranskan edustajakamarissa, niin kamari oli niin ymmärtäväinen, että se antoi tunnustuksensa hallitukselle siitä että se oli tehnyt lopun vallattomuudesta. Minä toivon, että Suomen ensimäinen kansallinen eduskunta on niin ajatteleva, että sekin antaisi tunnustuksensa hallitukselle siitä, että se on koettanut tehdä lopun vallattomuudesta, joka kaikista vastaväitteistä huolimatta maassamme vallitsee.

Interpellatsioonin tekijä ed. Nuorteva väitti, siviilitoimituskunnan päällikön asiallisesta lausunnosta huolimatta, että poliisin lisäys on tarpeeton. Hän koetti myös todistaa tätä väitettään, mutta minun mielestäni se tapahtui sillä tavalla, että vastoin tahtoani tulin kysyneeksi: uskooko hän itsekään siihen mitä hän sanoo. Ed. Nuorteva todisti nimittäin väitettään sillä, että hallituksen toimenpiteet eivät ole johtaneet mihinkään tulokseen. Ed. Castrén on täällä jo tänä päivänä valaisevasti antanut ed. Nuortevalle vastauksen juuri tässä suhteessa. Hän on selvästi todistanut että pääsyy, minkätähden hallituksen toimenpiteet eivät ole johtaneet toivottuun tulokseen, on juuri se seikka, että sosiaalidemokraattinen sanomalehtiryhmä maassamme ei ole toiminut sillä tavalla kuin sen olisi pitänyt toimimaan. Ed. Castrén luki monta todistusta, ehkäpä nämä todistukset jäävätään, ehkäpä niitä koetetaan selittää siten että ne tulevat interpellatsioonin tekijän hyväksi. Olkoon tämän asian laita miten hyvänsä. Minä puolestani tahdon mainita yhden todistuksen, joka on omansa todistamaan että sosialistinen sanomalehdistö on tehnyt itsensä syylliseksi kansan yllyttämiseen.

Täällä on tänä päivänä puhuttu tuosta kamalasta murhasta, joka tapahtui Taalin tehtaalla; siellähän Högberg ampui kaksi ihmistä. Sama Högberg sanoi poliisitutkinnossa, kun häneltä tiedusteltiin syytä hänen kamalaan tekoonsa, että syy, minkätähden hän oli tuon kamalan työnsä tehnyt, oli se kiihoitus, joka oli hänelle annettu sosiaalidemokraattisen puolueen sanomalehdissä. Minä toivon ettei Högbergin todistusta jäävätä. Ed. Castrén on täällä tänä päivänä puhunut itkevistä vaimoista, jotka ovat surreet vainajiensa kohtaloa. En tahdo niistä puhua. Puhun Högbergistä, joka vankilassa epätoivoisena suri kauheaa tekoansa. Hänen epätoivonsa meni niin pitkälle, se tuli niin syväksi ja valtavaksi, että hän viimein lopetti elämänsä. Minun mielestäni tämä oli tapaus, jonka olisi pitänyt herättämään sosialististen ammattipolitikoitsijain omaatuntoa.

Herra Nuorteva puheessaan antoi tietysti läimäyksen hallitukselle. Hallituksessa, senaatissa on pääsyy nykyajan rikoksellisuuteen. Ja millä tavalla? Siten että hallitus ei ole ymmärtänyt niitä demokraattisia virtauksia, jotka voimallisina liikkuvat meidän kansassamme. Minun täytyy nytkin sanoa, että epäilen tokkohan herra Nuorteva, kun hän näin lausui, puhui vakaumuksensa mukaisesti. Eikö meidän hallituksemme ole koettanut ymmärtää kansamme vapauden rientoja, eikö se ole koettanut ymmärtää ja tyydyttää sitä voimakasta demokraattista henkeä, joka nyt puhaltaa keskuudessamme? Jos tahdomme olla rehellisiä, kuulummepa sitte mihin puolueeseen tahansa ja ajattelemmepa senaatista mitä hyvänsä, niin meidän täytyy myöntää, että senaattimme on antanut arvoa juuri tälle demokraattiselle kansan hengelle. Meillä on yleinen äänioikeus, yksikamarijärjestelmä j. n. e. Onhan sekin tosiasia, että edustaja Nuorteva on voinut tehdä merkillisen interpellatsiooninsa, todistus siitä, että meidän hallituksemme on käsittänyt kansamme demokraattisia vaatimuksia.

En tahdo täällä kauemmin puhua, täällä on jo niin pitkiä puheita pidetty. Tahdon lopuksi vaan kajota yhteen seikkaan. Suomen sosiaalidemokraatit ovat luvanneet luoda uuden Suomen, Suomen, jossa vapaus, oikeus, ihmisrakkaus asuu. Tässä uudessa Suomessa on tietysti oleva parempia ihmisiä kuin ne, jotka asuvat meidän „porvarillisessa, huonossa isänmaassamme". Epäilen kuitenkin, tokkohan sosiaalidemokraatit meidän maassamme, ainakaan sillä kannalla kuin he nyt ovat, voivat luoda noita parempia ihmisiä. Ja jos joku rikos tapahtuu, silloin ei sosiaalidemokraattisissa sanomalehdissä koskaan koeteta herättää rikoksentekijän vastuunalaisuustunnetta. Kun joku juopottelee, niin se tietysti on yhteiskunnan vika. Siinä voi olla jotakin perää, mutta kyllä kai se on myös juopottelijan vika. Sitä eivät kuitenkaan sosiaalidemokraatit tahdo myöntää; syyttävätpä he kirkkojen ehtoollisviiniäkin. Jos joku varastaa, ei se tietysti ole varkaan vika, vaan yhteiskunnan. Jos joku murhaa, ei se ole murhaajan syy, ei. Luullaanko todellakin, että tällä tavalla voidaan kasvattaa sellaista kansaa, joka voi kärsiä, joka voi tehdä työtä, joka voi ottaa vastaan ei ainoastaan elämän iloisia, vaan myöskin synkkiä vastoinkäymisen päiviä. Ei! Tuollaisella kasvatuksella synnytetään vaan raukkamaisia ihmisiä, joilta kokonaan puuttuu voimaa ja ennen kaikkea persoonallista edesvastuuntunnetta.

Minä uskallan lausua toivomuksenani sen, että herra Nuortevan interpellatsiooni pannaan paperien joukkoon, ettei se siis anna aihetta mihinkään toimenpiteeseen. Minun mielestäni herra Nuortevan oma lausuntokin on ollut paras todistus siitä, että hän

itsekin on sitä mieltä, että hänen interpellatsiooninsa oli taktillinen erehdys.

Ed. **Pykälä:** Saadakseni lähtökohdan nyt kysymyksessä olevalle asialle, täytyy ottaa suurlakosta kiinni. Jokainen tietää tuon puhdistavan myrskyn, joka Suomessa silloin kävi. Olisi luullut, että kaikki puolueet, kaikki kansankerrokset silloin olisivat ryhtyneet todelliseen luovaan työhön, luomaan uutta yhteiskuntaa, jota niin kipeästi kaikki kaipaavat, mutta puoluekiukku ja toistensa ymmärtämättömyys tuli silloin vasta kaikessa loistossaan näkyviin. Entisiä hallituspuoluelaisia syytettiin siitä, kuinka suuria tyranneja ne olivat ja kuinka paljon ne tuottivat isänmaalle pahaa. Olisihan silloin voitu unohtaa tuo ja ruveta tekemään parempaa, kun kerran oli tilaisuus. Tuo suurlakon huumaus oli niin voimakas, että meidän herrat sosialistien johtajat juopuivat siitä luulosta, että valta on luiskahtanut heidän käsiinsä. Ruvettiin järjestämään kautta maan punakaartia ja sanottiin, että sillä hoidetaan maan poliisivoimia ja pidetään järjestystä yllä tarpeen tullen. Aivan oikein, tarkoitus hyvä — mutta mihin tuloksiin siitä johduttiin? Niillä toimitutettiin sotilasharjoituksia, niitä komennettiin marssimaan ja kestämään, annettiin säännölliset ohjeet ja määräykset, valittiin päähallinto Helsinkiin ja vihdoin viimein ilmestyi heille oma Gaponinsa, toisin sanoen Kock. Tämä otti koko suuren liikkeen hoitonsa ja antoi päiväkäskynsä niinkuin ainakin armeijalle. Tätä julistettiin saloilla ja kylissä, että tämä on se köyhälistön armeija, jolla köyhälistö itselleen raivaa tien valtaan. Oli myös olemassa Suomen kaarti, oli n. s. kaartin pataljoona. Mutta tämä ei voinut riittää. Meidän herrat porvarit täällä Helsingissä muodostivat kolmannen kaartin, n. s. suojeluskaartin, ja nämä kolme kaartia nyt pitävät silmällä kuka tässä vihdoin viimein vallassa pysyy. Venäläisellä valtiomahdilla hajoitettiin ensin Suomen kaarti ja kotimaisella hallitusmahdilla suojeluskaarti ja punainen kaarti. Nyt ei olisi ollut kaartia ensinkään, muta hallitus rupesi luomaan n. s. poliisikaartia niitten tilalle. Siis kaartitta ei mitenkään voida Suomessa olla, se on itsestään selvä. Minkä verran hallituksella oli aihetta ruveta järjestämään poliisikaartia, se on tässä täysin selvästi näytetty. Niin vähän kuin minä olen poliisivaltion ihailija, niin pakostakin meidän täytyy turvautua ennemmin poliisivaltaan kuin rosvovaltaan; kolmatta mahdollisuutta tässä ei ole valittavissa. Jos herrat sosialistit olisivat tuon valtavan kansaliikkeen koettaneet ohjata todelliseen valistustyöhön ja järkevään, ajattelevaan toimintaan, olisivat he tehneet suuremman palveluksen kuin kiihoittaessaan toisia kansanluokkia vastaan. Minä olen juuri siitä seudusta,

jota tänään on täällä niin monta kertaa mainittu, nim. Pölläkkälästä, — Pölläkkälän työväenyhdistyksen talo näkyy minun ikkunaani ja olen jotenkin likeisessä tekemisessä niitten henkilöitten kanssa, jotka täällä ovat tänään monta kertaa mainitut. Tämän työväenyhdistyksen toiminta oli kaikkea muutakin kuin työväenliikettä suurlakon jälkeen. Siellä kävi kiihoittajia, agitaattoreita, mutta järkevää johtoa ei siinä ilmestynyt. Tunnettu Suursaaren sahan lakko, joka oli myös kiihottajien toimeenpanema, päättyi isännöitsijä Geffertin murhaan. Täällä on jo niin selvän selvästi valaistu murhan syy ja seuraukset, ettei minun tarvitse niihin enempää kajota. Samaan aikaan Kiviniemessä tapahtui myöskin Popoffin murha, jota täällä niinikään on mainittu. Siinä myöskin oli Pölläkkälän järjestyneen työväen yhdistys johtotoimissa. Joulukuun 15 p:nä tapahtui ihan naapurissani Suikin murha ja sen verran kuin siinäkin päästiin jälille, oli siinä järjestynyt työväki johtamassa, vaikka todella Räisälän työväenyhdistyksen jäsenet, tuon suurmurhaajan Savinaisen johdolla. Täällä on mainittu, mitä ne vangitut ovat sanoneet, jotka rikokset ovat tehneet. Minä myöskin voin mainita mitä Suikin murhaaja Hilli sanoi. Hän tunnusti itse oikeudessa, että hän oli viimeinen, joka huivia kiristi. Muolan käräjillä, silloin kun hän sai tuomionsa, pyysi hän minua viemään terveiset vanhemmilleen. Hän sanoi olevansa rikollinen perinnöllisesti, hänen isänsä oli hänelle ohjeita antanut, hänen äitinsä oli häntä aina neuvonut hyvään. Mutta hänellä oli niin voimakas vastavaikutus rikoksiin, että hän ei ehkä koskaan olisi tullut niitä tehneeksi, ellei hän olisi joutunut sosialidemokraattisen agitaattorin kiihotuksen alaiseksi. Lukiessaan näitä kiihoittavia kirjoituksia hän ymmärsi ne yksipuolisesti ja joutuessaan suurrosvon Savinaisen vaikutuksen alaiseksi hänen kohtalonsa päättyi tuohon kamalaan tekoon. Hän mainitsi tutkimusvankeuden aikana Viipurin linnassa, että hän ei voinut nukkua neljään yöhön silloin kun hän vietiin linnaan. Olin myöskin mukana vangitsemassa häntä; hän sanoi aina ajatelleensa isäänsä, oliko hän ehkä vangittu samasta rikoksesta, johon hän ei ollut syypää. Sunnuntaina kun menin kirkkoon, sanoi hän, en joutanut seuraamaan papin sanoja, sillä omaatuntoani kaivoi, vaan minä rauhattomana vaanin silmilläni ympäri kirkkoa näkyisikö missään harmaahapsista isääni. — Se vaivasi tätä nuorta miestä. Hilli lähetti tovereilleen Räisälään nämä terveiset: Etsikää valistusta, hankkikaa itsellenne tietoja, ei murhilla tätä maailmaa paranneta; omatuntoni on minut tuominnut eikä maallinen oikeus. — Jos tätä selitettäisiin suurille laumoille, niin luulen, että poliisivoima kävisi osaltaan tarpeettomaksi.

Tässä on jo annettu vastauksia herra Nuortevan selityk-

siin. Minäkin meinasin sanoa, ettei se sisältänyt mitään muuta kuin tunnustuksen, että hallitus on ollut oikeutettu tässä asiassa miin tekemään kuin se on tehnyt. En voi olla ed. Castrénille, — niin paljon kuin eräissä kohdin yhdynkin häneen — huomauttamatta siihen hänen väitteeseensä, että paikkakunnan väestö muka olisi rikoksellisia suojannut tuolla Vuoksen laaksossa tehdyissä Pölläkkälän y. m. murhissa, en voi olla paikkakuntalaisena ja paikkakuntalaisten edustajana panematta vastalausetta hänen ehkä vasten tahoaan lausumaansa sanaan. Ne, mitä oli suojelijoita Savinaisella ja muilla, eivät olleet paikkakuntalaisia, vaan heitä suojeltiin Käkisalmen, Räisälän ja Kaukolan saloilla, missä ei mikään valistus ole käynyt, vaan ainoastaan sosialistien agitaattorit. Ei suinkaan paikkakunnan väestö suojelusta antanut. Paikkakuntalaiset olivat näistä tapahtumista niin kauhuissaan, että jokainen talo oli varustettu aseilla, sellaisetkin talot, joissa ei ikinä ollut aseita käytetty, lähettivät vartavasten miehiä Viipuriin ostamaan aseita suojellakseen itseään noilta kauheilta rosvojoukoilta. Jokaisen talon ikkunat olivat siihen aikaan, jolloin tuli tehdään, peitetyt paksuilla matoilla ja ryyjyillä, ettei voisi näkyä ikkunan läpi. Kokonaiset kylät ja seudut olivat ikäänkuin haudan hiljaisuudessa ja pimeydessä. Tällaisen vaikutuksen olivat sosialistit tehneet sillä paikkakunnalla. Niin likellä kuin minä seisonkin herroja sosialisteja — minä olen ehkä ensimäisiä, jotka ovat tässä maassa sosialistisia oppeja selittäneet —, niin en koskaan ole ymmärtänyt, että rosvouksilla voidaan mitään sosialistista enemmän kuin mitään muutakaan yhteiskuntaa luoda. Jos kuka tuntee yhteiskunnassa olevat puutteet ja virheet, niin maalaisväesö; ketäpä ne enemmän painavat kuin meitä maalaisia. Mutta me emme koskaan turvaa aseisiin emmekä rosvouksiin, me koetamme päästä valistuksen tietä oikeuden voittoon. Jos tätä sosialistitkin tahtovat, niin me voimme käsi kädessä taistella kurjuutta kärsivän köyhälistön puolesta. Mutta me maalaiset emme voi koskaan tarjota ystävän kättä, niin kauan kun itse sosialistien johtajat sanomalehdissään ylistävät murhaa ja kiihoittavat rikoksiin. Niin katkeraa kuin tämä on kuulla, niin ei se myöskään ole hauskaa sanoa.

Ed. Valavaara mainitsi myöskin, että kysymyksessä oleva Korpela, Pölläkkälän työväenyhdistyksen johtaja, olisi ollut niin likellä perustuslaillisia tai porvarillisia, että sai niiltä aseita. Pyydän edustaja Valavaaralle huomauttaa, että hän ei kykene sitä todistamaan. Mainittu henkilö oli paikkakunnallaan siinä huudossa, ettei kukaan kunnon kansalainen laskenut häntä niin likelle, että olisi hänen kanssaan ruvennut sellaisista asioista keskustelemaan. Millä punainen kaarti hankki aseita? Se hankki kootuilla varoilla. Minullakin oli tilaisuus nähdä keräyslistat,

johon oli merkitty 600 markkaa, joukossa sadankin markan eriä — en lähde sanomaan, minkä puolueen jäsenet olivat noita sadan markan eriä merkinneet, se ehkä ymmärretään ilman sitäkin. Tällaista toimintaa oli punakaartilla ainakin siellä ja ehkä lienee ollut koko maassakin, vaikka sitä koetetaan todellisuudessa salata. Sanoihan Kockikin, kun Viaporin kapina ei onnistunut: Nyt kaivetaan aseet maahan siksi, kun tulee parempi tilaisuus. Tämä todistaa, että on niitä aseita ollut muuallakin, ei ainoastaan Räisälässä ja Muolassa.

Täällä on puhuttu niin paljon ja valaistu asiaa siksi paljon, ettei siihen enää mitään sanottavaa ole. On totta, että rauhallisiin maaseutuihin, johon niitä ei ole pyydetty ja joissa niitä ei olisi tarvittu, on lähetetty poliseja, mutta on ymmärrettävä, että virheitä tehdään aina, missä ei voida seisattua kohtuullisuuteen, vaan mennään yli äyräitten. Jos tahdotaan päästä poliisivallasta, niin jokaisen kansalaisen on pyrittävä siihen, ettei sitä tarvita, eikä vaadittava, että hallituksen asia on johtaa meitä. Sitä tietä pääsemme siihen, mutta emme muuten. Ruvetaan nyt näyttämään, että poliisi on tarpeeton tästä lähtein. Kyllä luullakseni hallitus mielellään hävittää poliisin mitättömän pieneksi. En tahdo ylistää hallitusta, ettei se olisi tehnyt virheitä, mutta en myöskään voi kannattaa interpellatsioonia, ettei hallituksella olisi ollut todellista aihetta poliisivoiman lisäämiseen. Hallituksen selityksen saatuamme katson, että tämä keskustelu jo täysin valaisee, mihin eduskunta pyrkii, ja ehdotan, että pitemmittä keskusteluitta siirrytään päiväjärjestykseen, joten hallituksen selityksen ja tämän keskustelun annetaan olla vastauksena kysymykseen.

Ed. **Tainio:** Tässä ei oikein tiedä, kummalleko täällä vastaa, herra siviilipäällikölleko vai ed. Castrénille, he kaksi näyttävät kuuluvan niin läheisesti yhteen. Minä hyvin hyvällä syyllä uskon, että kun siviilipäällikkö, senaattori, ei kehdannut olla niin hävytön kuin tunnettu ed. Castrén, niin kuitenkin samassa toimistossa on (huutoja: järjestykseen, järjestykseen!) laadittu ne asiapaperit, joita täällä on pari tuntia luettu. Näin ollen minun täytynee pitää myös ed. Castrénia hallituksen puolivirallisena edustajana. Sentähden ehkä tulen kiinnittämään pikkuisen suuremman huomion hänen saarnaansa kuin se ansaitsisi, sillä oikeastaan se ei ansaitsisi mitään. Hän oli kyllä valmistanut hirveän raskaita syytöksiä sisältävän asiakirjan, esitti sen tunnetulla puhujataidollaan ja kuitenkaan ei tässä huoneessa ollut yhtään edustajaa, johon se olisi vaikuttanut (huutoja: on kyllä, on kyllä!), sillä kukaan ei ottanut sitä vakavalta kannalta; olemme tottuneet herra Castrénin leikillisyyteen ja sentähden sitä katsotaan kuin klovnia sirkuksessa. Jos sen esittäjänä olisi ollut

joku toinen henkilö, (huutoja eri tahoilta) — kiitoksia paljon! — (huutoja: Puhemies kutsuu järjestykseen) niin ehkä olisi (huutoa!)

Ja mitä taas tulee itse tähän asiaan, niin me jo ennakolta hyvin tiesimme, millä tavalla tämä interpellatsiooni tullaan täällä vastaanottamaan. Me tiesimme ennakolta aivan hyvin, että saamme täällä niskaamme kaikki ne ikivanhat syytteet anarkismista ja jos jostakin, mutta siitä huolimatta sen teimme, sillä se oli välttämätöntä. Se puhdistaa jonkun verran asemaa ja sen kautta toivottiin myöskin tilaisuutta — jos tämä asia nimittäin lähetettäisiin valiokuntaan — saada selvyyttä eräisiin seikkoihin, joista puolueitten välillä on riidelty. Täällä nyt jo on ihmeen omituisia, ristiriitaisia väitteitä heitetty toinen toisiaan vastaan. Ed. Castrén tiesi kertoa, että paikkakunnan väki suojeli Pölläkkälässä noita roistoja, Savinaista ja muita. Ed. Pykälä kumoaa sen jyrkästi, että näin on tapahtunut, että muka sosialistit sen tekivät, mutta senhän tekivät perustuslailliset (naurua), senhän teki Matti Läheniemi, joka oli tuon kuuluisan Karjalan mahdin päällikkö ja perustuslaillisten parhaita luottomiehiä (hyvä! hyvä!) Matti Läheniemi, joka oli tunnettuja toimihenkilöitä ja nauttii koko Karjalan perustuslaillisten suosiota, piti suurlakon loppujuhlassa puheen, jossa selvin sanoin viittasi, ettei toiminta vielä tähän lopu, tämän jälkeen alkaa toisenlainen toimintakausi, ja silloin siellä perustuslailliset huusivat: hyvä.

Ja kun me toivomme tämän asian lähettämistä valiokuntaan ja olemme tätä esittäneet, niin olisi siinä selvitettävä vielä eräs toinenkin seikka: tuomitaanko ainoastaan köyhät roistot vai tuomitaanko rikkaatkin, onko murha tai ryöstö luvallinen silloin, kun sen tekee yläluokkaan kuuluva henkilö yläluokkalaisten suostumuksella ja onko se ainoastaan silloin moitittava, kun sen tekee köyhä, sivistymätön ja valistumaton, niinkuin täällä usein on huomautettu. Meillä on tutkimatta vielä eräitä pommihistorioita, mutta, jos haluttaisiin ruveta perinpohjaiseen pyykkiin, niin olen jotakuinkin varma, että saataisiin tarkkoja tietoja niistä ja niihin syylliset eivät löydy täältä vasemmalta (huutoja: todistuksia!). Todistukset tulevat olemaan liian murhaavia silloin kun minä ne annan. (Naurua.) Olisin toivonut, ettei minun olisi tarvinnut tulla täällä tällaisen asian kanssa esille — vaikka voihan joukko samallaisia vielä vastakin esille tulla —, mutta se on ed. Castrénin tyhmyys, joka pakottaa tällä tapaa esiintymään. Hän alkaa provoseerata täällä pitkällä rikoslistalla — ja miltei samalla tavalla menetteli sivilipäällikkö —. Täällä syytetään sosiaalidemokraattista puoluetta, aivan kuin mikään puolue voisi vastata yksityisen jäsenensä työstä. Ja vaikka Pölläkkälän työväenyhdistys olisi täynnä anarkisteja ja vaikkei siellä olisi yhtään sosialistia, ei sillä ole tuomittu vielä sosiaalidemok-

raattinen puolue. Saattaa olla, että meillä on sellaisia yhdistyksiä joissa on suuri joukko anarkisteja, joita emme saa pois, koska he eivät ole tarpeeksi rehellisinä esiintyneet, mutta ei heillä ole naamassa kylttiä enemmän kuin ed. Castrénilla siitä, mihinkä puolueeseen he kuuluvat. (Naurua).

Ed. Castrén aina tiesi erittäin raskauttavana asianhaarana huomauttaa, jos rikollinen kuuluu tai oli joskus kuulunut työväenyhdistykseen. Muistelen että eräs surullisen kuuluisa Karstén oli aikoinaan Castrénin asianajotoimistossa, olisikohan siveellinen turmelus sieltä tarttunut. (Naurua). Logiikka on ainakin yhtä hyvää kuin ed. Castrénilla.

Se olin minä, joka huusin: valhetta, silloin kun ed. Castrén väitti, että sosiaalidemokraattinen sanomalehdistö olisi puoltanut rikoksia, tehnyt kaiken voitavansa tällaisten rikollisten ilmitulon estämiseksi j. n. e. Ja minä rohkenen yhä edelleen uudistaa tämän hieman törkeän sanan, joka kuitenkin oli niin paikallaan. En käytä sitä mielelläni, mutta kun meitä vastaan esiinnytään jotenkin törkeästi, niin se on siten kuin ed. Danielson-Kalmari sanoi, että sellainen nahka sietää sellaisen parkin (Naurua).

Sosiaalidemokraattinen sanomalehdistö on tehnyt enemmän, oikeastaan tehnyt kaiken, mitä tässä maassa tehty on, anarkismin vastustamiseksi, ja ilman sosiaalidemokraattista puoluetta ja jollei sen voima olisi ollut siksi suuri kuin se on, tämä maa ei olisi suurlakon vaiheista suoriutunut sillä tavalla kuin se suoriutui (hyvä! hyvä! vasemmistosta). Olen kuullut että senaattori Mechelin on joskus luvannut Pietariin, että hän rauhoittaa tämän maan. Se olisi ollut mahdottomuus kymmenelle Mechelinille ilman meitä. Jos tätä maata on onnistuttu rauhoittamaan, siitä koko ansio, niin kiittämätön työ kun se onkin, on sosiaalidemokraattisen puolueen. Mutta siitäkö, että me emme ole onnistuneet siinä paremmin, te meitä syytätte? Ja se, että me emme ole onnistuneet siinä paremmin, sehän johtuu juuri siitä vastustuksesta, jota porvaristo on harjoittanut koettaessaan kylvää epäluuloa sitä ainoaa liikettä vastaan, joka kuitenkin antaa niille tulevaisuuden toiveen, sellaisille Högbergeille ja muille, joilta se toivo on aikoja sitte jo kadonnut. Anarkismi on sen työläisen katsantokanta, jolla ei ole toivoa paremmasta, sosialismi antaa toivon parempaan, se opettaa ihmisiä ajattelemaan, panee heitä itsenäiseen työhön ja toimintaan, se kasvattaa heitä. Ja sitä paitsi ilman sitä, mitä olisi ollut koko perustuslaillinen puolue ja liike tässä maassa, se, joka ylpeilee täällä laillisuudesta ja yhtä mittaa ylpeilee sillä, sekin kaikki vielä on niitten ansio, jotka ovat osanneet juuri tuon köyhälistön herättää itsenäiseen työhön ja ajatteluun ja näyttää sille, että elämässä on muutakin

eikä vaan paljasta työtä ja nälkää, vaikka sitähän sillä vaan kai toivottaisiin olevan.

Sellaiset yksityiset sanomalehtileikkaukset, kuin ed. Castrén esitti, ovat aina mitä suurimmassa määrin valheellisia. Sieltähän oli jätetty pois joko alku tai loppu, ehkä keskeltäkin, sinne oli kelvannut lause sieltä tai täältä. Jos minä rupeisin sillä tavalla ed. Castrénin puheen karsimaan sieltä tai täältä, niin jokainen luulisi häntä hulluksi.

Mutta kyllä me olemme sanoneet ja väittäneet, ettei riitä se, että murhaajat tuomitaan ja saatetaan ne rangaistukseen. Sillä ei murhia poisteta. Täytyy poistaa todella rikollisuuden syy, sillä joskin murha on rangaistava ja murhaajaa moitittava, niin ei se yksinomaan riitä, kuten ed. Bäck luulee, sillä määrätyt olosuhteet synnyttävät määrättyjä mielialoja ja henkilöitä ja sikäli kuin olosuhteet voidaan muuttaa, sikäli muuttuu näiden henkilöiden työ ja toiminta. Kun sosialistinen sanomalehdistö on noiden murhien syitä selitellyt yhteiskunnallisiksi, on se siten tahtonut vaikuttaa vallassa oleviin, huomauttaa niille, että jos haluatte rauhaa, jos haluatte järjestystä tässä maassa, niin poistakaa epäkohdat sikäli kuin se teidän voimastanne riippuu. Me kyllä olemme aina tienneet meidän velvollisuutemme: se on sivistyksen ja valistuksen levittäminen ja työläisjoukkojen järjestäminen ei yksistään paljojen puheitten ja agitatsioonin kautta, vaan sillä vakavalla tavalla, jolla toistakymmentä vuotta on työväenyhdistyksissä valistustyötä harjoitettu ja jonka kautta on saavutettu hämmästyttäviä tuloksia. Ja jos nämä tällaiset seikat katsotaan murhan puoltajiksi, niin tarvitaan todella ammattiasianajaja, joka ottaa väärän asian rahan edestä puoltaakseen.

Ed. Castrénilla oli kylliksi röyhkeyttä sanoa, että interpellatsioonin tarkoituksena olisi muka saattaa tämä maa ryöstö- ja anarkistiliigojen haltuun. Silloinhan kyllä olisi ollut syytä kutsua puhujaa järjestykseen, mutta minä pidän enemmän vapaudesta ja annan puheenjohtajalle tunnustuksen, ettei hän kutsunut järjestykseen, niin törkeä kuin tuo väite olikin, törkein mitä tässä eduskunnassa on koskaan heitetty. Ei sille riitä meidän pienten hävyttömyydet, sellaiselle suurelle mestarille. (Naurua!) — Eikö todellakaan voida nähdä tällaisessa vakavassa asiassa mitään muuta kuin saattaa maamme anarkistiliittojen terroriseerattavaksi, vaikka tiedetään, kuinka peloittavassa määrässä vihamielisyys poliisin ja kansanjoukkojen välillä kasvaa. Tappeluita kansanjoukon ja poliisin välillä harva se päivä. Tämänpäiväinen „Työmies" kertoo Mikkelistä, kuinka siellä joukko poliiseja ja kansaa tappeli keskenään ja haavoittuneita tuli joukottain, ja kuinka siellä siviilipukuinen poliisi huiskutti sapelia ilmassa huutaen että „päät poikki perkeleiltä, minun henkeni ei

paljo maksa". Silloin, jos poliisi esiintyy tällä tavalla ja siitä saapi esimiehiltään kiitoksia, niin kyllä meillä silloin on syytä tehdä pieni kysymys asianomaiseen paikkaan, että mitä siellä on tehty tällaisten epäkohtain korjaamiseksi. Ja sitä paitsi — meidän velvollisuutemme on kerta kaikkiaan sanoa, että poliisivoimien lisäämisellä ei mitään maata koskaan rauhoiteta. Minä haluaisin kysyä siviilitoimituskunnan päälliköltä, kuinka suuressa määrässä Venäjällä on onnistuttu. Siellä on käytetty miljoonia sadottain, siellä on poliisia joka nurkassa, joka talossa sotaväkeä ja poliiseja yhtä paljon kuin ketään muita ihmisiä yhteensä. Eikä siellä siltä lopu terrori, ei siltä lopu murhat. Huomataan siis, että vika on muualla. Ja vaikka Venäjällä tehtäisiin joka miehestä poliisi, vaikka olisi poliiseja kuinka paljon enemmän tahansa, ei se lopu siellä, sitä tietä ei palaannu rauha ja järjestys. Jos me emme ole täällä sen verran oppineet, kyllä sietää silloin jo muistuttaa.

Nyt kun olen ollut tässä näin laillisella kannalla ja ed. Castrén meille vielä monta kertaa huomautti, että „laki on laillisella tavalla muutettava", niin minä haluaisin kysyä, millä tavalla lait ovat syntyneet. Yleensä kaikki lait. Eivätkö kaikki lait ole väkivallan tulosta? Väkivalta jokaisen hallitus-suvun oikeuden perustana, väkivalta tai vallankumous jokaisen valtaoikeuden perusteena. Väkivalta tai voima se on jokaisen lain, jokaisen valtion turva, eikä laki sinänsä. Ja kun sitä lakia nyt täällä niin jumaloidaan, niin onhan syytä muistuttaa että ei yksikään ainoa sivistysvaltio pysyisi päivääkään pystyssä ilman kiväärien ja kanuunien suojaa. Sellaiset ovat meidän lakimme. Täällä on sanottu, että ne ovat luokkalakeja. Ne eivät ole ainoastaan luokkalakeja, vaan kuristuslakeja ja pakkolakeja. Sillä joka ainoa valtio nykyisessä muodossaan lysähtää paikalla kasaan, tai pirstautuu, kun otetaan pois kiväärit ja pistimet, joilla lakeja pidetään voimassa, sen jälkeen ei niitä kukaan kunnioita niiden siveellisen arvon takia sentähden etteivät ne tyydytä kansan siveellisyyden ja oikeuden tunnetta. Ja jokainen maa ja kansa rikkoo nuo lait niin pian kuin sillä on siihen voimaa. Meillä oli eräs laki voimassa ja käytännössä Bobrikoffin aikana; meillä oli voimaa ja me murskasimme sen. Jos Suomen työväellä olisi ollut voimaa enemmän, jos sillä tänä päivänä olisi voimaa enemmän kuin sillä on, se olisi tehnyt toisin jälkeenpäin kuin se teki ja samalla tavalla menettelisi koko maailman työväki; eikä ainoastaan työväki vaan koko maailman ihmiset sinänsä. On turhaa ruveta puhumaan sillä tavalla meille laeista. Mehän kunnioitamme niitä jonkunlaisen keskinäisen sopimuksen perusteella, kun voimasuhteet ovat epävarmat, ja meillä erityisesti senkin tähden, että tulee ottaa huomioon myös voimasuhteet ulospäin. Ei

ole tarvis tuoda esiin semmoisia fraaseja, vaan on pysyttävä enemmän reaalisella pohjalla, niin kunnioituskin vastustajaa kohtaan olisi vähän suurempi, varsinkin kun tiedämme, miten lakia kaikki lakimiehet ja asianajajat halveksivat. Sillä jos ne ajaisivat vaan laillisesti oikeita asioita, niin tuskin olisi käräjäkäyntiä. Mutta ei ole koskaan niin huonoa asiaa, ettei sitä asiaa puolustamaan saisi asianajajaa, vaikka olisi kuinkakin väärässä. Laki on niinkuin luetaan ja se riippuu niin paljon asianajajista ja muista sellaisista. Oikeus ja laki ovat sittenkin kaksi eri asiaa ja oikeutta olemme sanoneet jo ennen kunnioittavamme, sen edessä kumartavamme, mutta ei lakia, jos laki ei ole sopusoinnussa oikeuden kanssa. Sitä paitsi on huomattava vielä, että puheenaolleista sanomalehtilausunnoista useimmat olivat kirjoitetut ennen kun työväellä oli äänioikeutta ja se muuttaa paljon asiaa. Työväen sanomalehdistö on tuntuvasti muuttunut sen jälkeen, kun työväki sai äänioikeuden ja muuttuu yhä enemmän sitä mukaa kuin luottamus eduskunnan hedelmälliseen työhön kasvaa, siis olosuhteitten mukaan. Eikä työväen lehtien kanta riipu toimittajista, sillä kyllä työväki meillä itse toimittaa lehtensä. Niitten lausunnot kuvaavat työväen yleisen käsityksen. Jos meidän sanomalehdistömme on kuinka vallankumouksellinen tahansa, ei se ole toimittajien vika eikä ansio, se on yleisön, jota lehti palvelee. Meidän lehtemme ovat toisenlaisessa asemassa kuin porvarillisten lehdet. Niiden suuntaa ei määrätä puoluehallinnossa; puoluehallinnon suunnan määrää puolue ja sen lehdet. Lähdetään väärästä päästä, kun syytetään sanomalehdistöä; se ilmaisee ainoastaan lukijainsa ajatukset, se on niiden tulkki.

Ed. Castrénin puheessa olisi hyvin paljon korjaamisen alaista, mutta ei niihin viitsi kajota, eivät ne ole sen arvoisia. Mutta voisin hänelle vielä tehdä erään kysymyksen. Mahtaneeko hän tietää, mistä ovat kotosin ne grafton-kiväärit, joita käytettiin Geffertin murhassa. Eiköhän ed. Castrénilla ole hyvin tarkkoja tietoja noista kivääreistä. Minä en ehdottomasti vaadi vastausta, mutta kyllä olisin iloinen, jos sen saisin. Ja tätä älköön kutsuttako provokatsiooniksi, sillä kuka käskee lakimiehen tekemään tuhmuuksia. Minä luulen, että ed. Castrén voisi vastata tähän kysymykseen hyvin tyhjentävästi, jos vaan tarvittaisiin. Siihen kysymykseen sisältyy kyllä sen jälkeen paljon enemmän; minä vaan tahdoin opastaa oikealle tolalle, kyllä minä kysyä voin sen jälkeen miltei yhtä paljon kuin Albrecht.

Täällä arvoisa senaattori pahoitteli sitä, että järjestysvalta ei saa apua yleisöltä, että yleisö järjestysvaltaa vastustaa, sen sijaan että sen tulisi sitä auttaa. Enhän minä ole vanha mies, paljon nuorempi kuin herra senaattori, mutta olen minä nähnyt Suomessa toistakin. Helsingissäkin yleisö on ollut sangen aulis

avustamaan poliisia. Se oli silloin kun översti Gordie oli poliisipäällikkönä. Silloin tultiin toimeen paljon pienemmällä poliisivoimalla ja järjestys oli tyydyttävän hyvä. Yleisöstä ei riipu tämä suhde. Niin kauan kun poliisi pysyy sellaisena kuin meidän nykyinen poliisi on, niin yleisö ei koskaan sitä auta. Sellainen poliisi pysyy voimattomana, sillä yleisö halveksii sellaista poliisia, halveksii sitä sentähden, että sitä johdetaan huonosti, sen päälliköissä vallitsee virkavaltainen henki. Ja varsinkin köyhälistö halveksii sitä sentähden, että poliisiksi pyrkijältä ei vaadita mitään muuta tutkintoa kuin että hän tuntee vastenmielisyyttä köyhälistön liikettä kohtaan. Kaikista muista puolueista sinne kyllä kelpaa, sillä ehtona poliisiksi pääsemiseen on sosialistiviha, ja kun tällainen ehto asetetaan, kyllä tiedämme, millä tavalla tällainen poliisi järjestynyttä työväkeä kohtelee. Minä olen myöskin kuten ed. Huoponen ja tohtori af Ursin ollut ulkomailla ja nähnyt, kuinka siellä poliiseja kunnioitetaan, esim. Amerikassa ja Englannissa ja Skandinaavian maissa. Olen nähnyt suuren suuren väentungoksen, 2 à 3,000 henkilöä, joita yksi ainoa poliisi piti kurissa. Sen ei tarvitse pitää järjestystä. Jos poliisi joskus jotakin sanoo, niin sitä paikalla totellaan ilman muuta. Mutta se poliisi ei ole koskaan menettänyt arvoansa yleisön silmissä. Ja niin meilläkin asian laita voisi olla. Mutta meillä olisi tehtävä puhdistus päällikkökunnassa. Vasta sen jälkeen kun meillä aletaan saada toisenlaisia poliiseja, silloin alkaa se saada apua yleisöltä ja silloin yleisö kunnioittaa sitä. Ja silloin huomataan myös, että meillä nyt on kolme kertaa enemmän poliiseja kuin mitä tarvitaan. Kysymys ei ole siitä, millä tavalla työväki kohtelee poliiseja, vaan millä tavalla poliisi kohtelee heitä. Eikä meidän työväkemme aina ole kohdellut poliisia vihamielisesti, vasta nyt se on tullut sille päälle ja sen on poliisi siihen opettanut. Sitä paitsi onhan yleisesti tunnettu asia, että poliisi kohtelee ihan eri tavalla n. s. herrasmiehiä ja työmiehiä. Työmies voi saada hyvin törkeitä käskyjä, jopa lyöntejäkin, ja viedään putkaan mitä pienimmistäkin rikoksista, kun sen sijaan herrasmiehet saavat olla sikahumalassa kadulla ja räyhätä niin paljon kun mieli tekee eikä poliisi ollenkaan sekaannu asiaan. Minä katselin yöllä täällä Helsingissä maisterinvihkiäisten jälkeen ja ihmettelin, ettei missään maailmassa ole niin hyvää poliisia kuin täällä Helsingissä: kadut täynnä humalaisia valkolakkisia ja ne huusivat ja räyhäsivät, ettei työväki koskaan pahemmin. Mutta minä ihailin, kuinka hyvä poliisi oli, se ei puhunut mitään. Tässä asiassa on menty niin pitkälle, että on eräillä paikkakunnilla ruvettu tekemään poliisista ivaa. Tampereella eräs liikemies heittäytyi humalaiseksi, pukeutui tavallista vähä hienommin ja esiintyi sitten kadulla kuin sikahumalainen. Hän sai pian koko väkijoukon pe-

räänsä. Väkijoukko vaati poliisia viemään häntä putkaan, mutta poliisi käänsi selkänsä ja lähti kiireesti pois, siksi kuin kokeileva kauppias löysi ajurin ja pääsi yleisön näkyvistä pois. Hän oli tahtonut ikäänkuin vedon perästä näyttää tuttavilleen, ettei poliisi koske herrasmieheen, ja hän pääsi tarkoituksensa perille. Kun työväki tämän näkee ja samalla huomaa, miten poliisi sitä itseään kohtelee, niin ompa ihme, jollei se ala sellaista poliisia halveksua. Siis kun näitä kireitä välejä arvostellaan, niin pitää ottaa huomioon toinenkin puoli. Se on minun mielestäni tärkeää.

Olisi paljon muutakin vielä sanottavaa tästä herra senaattorinkin esityksestä. Mutta tämä niin sanoakseni periaatteellinen puoli riittää, niin etten ryhdy kaikkiin yksityiskohtiin. Sivumennen sanoen voin mainita yhden kohdan senaattorin puheesta. Hän sanoi, että rikoksia ilmestyy ikäänkuin todistamaan lisätyn poliisivoiman tarpeellisuudesta, se on, että rauhattomuuksia jatkui yhä edelleen j. n. e. Minä kyllä olen arvellut ihan samaa kuin herra senaattorikin, että meillä sattui rauhattomuuksia ainoastaan todistukseksi lisätyn poliisivoiman tarpeellisuudesta.

Meillä on tahdottu lisätä poliisivoimaa, sitä on tahdottu vanhoillisimmalta taholta sitä varten, että sitä voitaisiin käyttää työtaistelussa työväkeä vastaan, ja sitä onkin käytetty häikäilemättömällä tavalla ei ainoastaan suojelemaan työnantajia, vaan myös suojelemaan lakon rikkojia. Mutta on sitäkin vähän sääli, että pannaan parikymmentä poliisia suojelemaan pariakymmentä lakon rikkojaa. Mutta on sitä vielä käytetty suorastaan lakkolaisten yhteistoiminnan estämiseksi, on käytetty rähinöiden synnyttämiseen. Poliisi on synnyttänyt epäjärjestyksiä myös tässä maassa ja sitte sen johdosta hakannut ihmisiä, niin että ovat saaneet maata viikkokausia sairaaloissa. Mutta jos pannaan minkäänlaista tutkintoa toimeen tästä, niin poliisi pääsee muutaman kymmenen markan sakolla tai jollakin sellaisella. Muttä nämähän ovat asioita, jotka ovat paljastettuja aikoja sitten sanomalehdissä, niin ettei tarvitse minun niitä yksityiskohtaisesti ruveta selittelemään.

Mitä siihen Lahden rautatiesillan räjähyttämiseen tulee, niin ei ole todistettu, miltä puolelta se räjähyttäminen oli aijottu toimittaa. Tällaisia räjähyttämisiä panevat toimeen ne, joilla on hyötyä siitä, että lakkolaiset joutuvat huonoon maineeseen. Se on vanha tapa. Tätä on sanottu työväen lehdissä, ja hyvin useassa tapauksessa huomataan, jos ruvetaan etsimään syitä, että syyllinen on toinen puolue, jonka edut lakkotaistelussa vaativat, että työväki pitää saattaa huonoon huutoon. Sen kautta koetetaan valloittaa puoluelleen yleinen mielipide ja valtiomahti, sillä silloin on helpompi voittaa lakkotaisteluissa.

Sitte täällä mainitsi myöskin herra siviilipäällikkö tuon

Taalintehtaan murhajutun ja siitä puhui myös ed. Bäck ison ajan. Minä ihmettelen että tällaisessa niin sanoakseni yhteiskunnallisessa rikosluettelossa otetaan huomioon mielipuolien työt. Sattuuhan houruinhoitoloissa ja milloin missäkin, että joku mielipuoli tekee töitä, joitten mukaan ei ainakaan suurta yleisöä arvostella. Minä olen tuntenut ja kysynyt useilta tämän Högbergin tuttavilta ja he ovat kaikki yksimielisesti selittäneet, että hän ei ollut täysin normaali, vaikka ei hän ollut aivan niin vaarallinen, että olisi tarvinnut telkeitten taakse panna. Ja mitä sitte tulee siihen hänen sanaansa, että hän olisi villiytynyt lukiessaan sosialistisia lehtiä, niin en voi väittää suorastaan vastaan, ettei hän olisi näin sanonut, mutta asia on se, että hänet oli eroitettu pois Taalintehtaan työväenyhdistyksestä jo paljoa aikaisemmin, ja että hän oli uhannut ampua Taalintehtaan työväenyhdistyksen johtomiehet samalla tapaa kuin ne insinöörit. Hän oli alituisesti moittimassa työväenliikettä siitä, että se on liika maltillinen, ja lupasi siitä syystä ampua johdossa olijat. Ja tässä suhteessa olisi ed. Bäck saattanut ottaa huomioon insinööri Norrménin sanat, jotka hän kuolinvuoteellaan sanoi, ettei nim. tästä murhasta pitäisi syyttää mitään järjestöä. Nimenomaan tahtoi hän ennen kuolemaansa puhdistaa Taalintehtaan työväenyhdistyksen, ettei sen päälle lankeaisi pienintäkään epäluuloa, juuri sentähden, että tunsi persoonallisesti Högbergin ja tiesi, minkälaiset olosuhteet olivat. Joka sitäpaitsi tuntee Högbergin historian tarkemmin ihan pienestä pojasta asti, niinkuin minä otettuani murhan tähden selvän siitä, käsittää myöskin hänen tekonsa varsin hyvin. En tahdo kuitenkaan tässä ruveta eduskunnan aikaa kuluttamaan kertomalla, minkälainen se on.

Esillä olevassa poliisijutussa on vielä eräs hämmästyttävä asia, ja se on poliisimiehistön palkat. Kysymyksessä ei ole ainoastaan poliisivoiman lisääminen, mutta myös poliisien palkat. Polisikomisarjuksella esim. on palkkaa 5,000 markkaa vuodessa eikä vaadita minkäänlaisia tutkintoja, ei minkäänlaista sivistysmäärää. Kunhan osaavat nimensä piirtää, siinä kaikki. Ja sillä tavalla saattaakin meillä kohota komisariuksen asemaan minkälainen roisto tahansa, niinkuin Bobrikoffin aikana tapahtuikin. Ja näillä sitten on vuotuista palkkaa 5,000 markkaa. Miehistön palkka on taas 2,200 à 2,700 markkaa. Siis paljon paremmat palkat kuin monella alalla, joihinka vaaditaan ainapa yliopistotutkintoja, puhumattakaan sellaisesta kuin liikealasta. Ehkä tätä selitettäisiin sillä tapaa, että on pantu palkat niin hyviksi, jotta saataisiin parempi poliisimiehistö, koska huonolla palkalla sinne ei tule kunnollista väestöä. Mutta ei tule kunnollista väestöä, niin kauan kuin johto pysyy entisissä käsissä, ei tule sinne kunnollista väkeä, niin kauvan kuin välit suuren yleisön kanssa py-

syvät niin kireinä kuin ne nyt ovat. Nyt kunnon mies halveksuu koko tointa, tietää siinä joutuvansa asemaan, jota hän ei voi sietää. Siitä syystä on ollut ihan turhaa kohottaa palkkoja, kun ei samalla ole pantu toimeen toisenlaisia muutoksia itse järjestyksessä.

Anarkismia vastaan tätä poliisivoimaa on oltu lisäävinään, mutta kyllä minä olen ihan syvästi vakuutettu, että tämän lisäämisen lopullisena tarkoituksena on ollut sosiaalidemokraattisen työväenliikkeen vastustaminen. Syy ja aihe löydetään aina helposti anarkismista, mutta todelliset syyt ovat syvemmällä. Ja meidän hallituksemme vika, sen auttamaton heikkous on se, että se on ollut liian taipuvainen, hämmästyttävässä määrässä taipuvainen noudattamaan meidän vanhoillisimman ruotsalaisen sanomalehdistön vaatimuksia. Meillä on näyttänyt, niinkuin Hufvudstadsbladet komentaisi meidän hallitustamme ja niinkuin sieltä talosta, Hufvudstadsbladetin toimituksesta tätä maata hallittaisiin. Sieltähän kaikki nämä tällaiset ehdotukset ovat ensiksi tulleet, ne on esitetty uudestaan ja uudestaan ja lopuksi senaatti „yleisen mielipiteen" pakosta, se tahtoo sanoa Frenckell-herran pakosta taipui. Tällaista hallitusta ei voi suuresti kunnioittaa. Ja se, että se asettuu vain yhden pienen kansaluokan opinioonin ohjattavaksi, se ei osota valtiomieskykyä. Tämä voipi olla epäkohteliaisuus, mutta se on totta, sentakia, että hyvä hallitus, etevä valtiomies ottaa huomioon aina kansan enemmistön tahdon ja toiveet ja toteuttaa niitä sikäli kuin se on mahdollista, eikä antaudu pienen, vanhoillisen rahavaltaisen nurkkakunnan kätyriksi, kuten meidän hallituksemme on tehnyt.

Puhemies: Kutsun puhujaa järjestykseen.

Tainio: Minä ehdotan että interpellatsiooni lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Senaattori **Lillius:** Pyydän vaan ilmoittaa, etten katso mahdolliseksi vastata sillä tavalla esitettyyn lausuntoon, millä äskeinen puhuja lausuntonsa esitti, niin paljo kuin siihen olisikin vastaamista. (Hyvä! hyvä!).

Ed. **Schybergson:** Jag hoppas att kammaren ursäktar mig om icke heller jag kan inslå samma ton som herr Tainio. Min röst och min förmåga räcka icke till.

Det har gått interpellanterna såsom det går dem, hvilka önska gräfva grop åt andra. De hafva själfva fallit i den. Detta intryck befästes under förmiddagens sammanträde, och det har förblifvit, i trots af att den socialdemokratiska fraktionen skickat i elden först sin vördade chef, hr af Ursin, och sedan hans

främste adjutant, herr Tainio, som vi ju nu fått höra för första gången efter hans långa frånvaro, om möjligt ännu norsk-morskare än förut, och i trots af att vi ju också fått höra unga, förut opröfvade, men såsom jag vill hoppas lofvande förmågor. Intrycket har dock, såsom sagdt, fortbestått.

Jag har icke af diskussionen kunnat finna annat än att på ordningsmaktens debetsida kommit endast några förmenta öfverilningar i Laukko och uppe vid strejkerna i Österbotten, men på motsatta sidan hela denna långa förteckning, som civilchefen framlagt för oss. Då den upplästes kom jag att tänka: hafva vi nu verkeligen orkat genomlefva allt detta under några få år? Och då jag nu, såsom hr Danielson-Kalmari vid senaste sammanträde sade, har en viss benägenhet att söka finna utvägar och se sakernas bättre sidor, så kom jag på den tanken, att, då vi hafva orkat genomlefva allt detta och dock behållit någon del af vår arbetsförmåga och energi, så kan situationen här i landet måhända till slut reda sig. Men som sagdt, där blef ett saldo, en differens emellan ordningsmaktens kreditsida, om jag så får kalla den, och debetsidan, som är rent af enorm, såsom ju också interpellanten Nuorteva framhållit med stort eftertryck. Hr Nuorteva var visserligen af den åsikt att man med ordningsmakten ingenting förmådde däremot, samt att, eftersom dessa brott fortgått äfven efter ordningsmaktens ökning, denna ökning alls icke varit till någon nytta. Han kunde ju med sin bevisföring, som synbarligen stödde sig på satsen „post hoc propter hoc" kunnat gå längre, ända därhän att han kunde ha föreställt sig att, om vi alls ingen polis hade haft, så skulle heller inga brott förekommit. Ungefär sådan var hans tankegång. För min del tror jag dock att hvarje sundt tänkande människa måste komma till den slutsats, att om vi nödgats bevittna en sådan mängd förbrytelser i detta land, trots det att polisen blifvit bättre, så skulle de varit än talrikare, om icke polisen förstärkts.

Emellertid hade hr Nuorteva icke orätt, då han delade förbrytelserna i sådana, som direkt härrörde af den brytningsperiod vi nu genomlefva, och förbrytelser i vanlig mening. Det är icke något tvifvel om, att då det gäller t. ex. agrarförbrytelser eller sådana, som framträda vid konflikter emellan arbetsgifvare och arbetare, man endast på reformernas väg kan komma till en lösning af frågorna och eventuellt icke heller på den vägen utan måste låta tiden hela såren, måste låta tiden återigen bringa det på rätt, som under svåra brytningsförhållanden vridits på sned. Men också ifråga om förbrytelser, som direkt härröra från den politiska situationen, gäller det dock äfven i fråga om dem att i vissa fall en stark polismakt är ovillkorligen nödvändig. Jag ber att i detta afseende få beröra Hagnäs-katastrofen. Jag vill icke dö-

ma om den. Låt oss kalla den en katastrof, en oundviklig samhällsolycka, sådan konflikten emellan samhällsklasserna hade till följd. Hvad som emellertid är påtagligt är att stormen lade sig det första ett militärkommando ryckte ut. Och det har dock kanske icke utan skäl sagts att, om detta kommando icke ryckt ut, så hade en plundring af Helsingfors stad förestått. Det är påtagligt att, om vi då redan haft en kraftig och pålitlig polis, så hade militär icke alls behöft tillkallas. Men tillika hade antagligen hela katastrofen kunnat undvikas. Jag har i detta afseende att åberopa mig på en af socialisterna i borgareståndet vid senaste landtdag — visserligen icke en socialist från novemberdagarna, utan en af äldre datum och därför naturligtvis något förlegad och numera icke erkänd af sitt parti, men enligt min tanke värd att vara det. Då han sökte taga arbetarena och röda gardet i försvar, framhöll han, att vi dock måste se det hufvudsakliga felet däri att polisen i Helsingfors var för svag.

Men låtom oss öfvergå till hr Nuortevas andra kategori, de s. k. vanliga brotten, hvilka icke härröra direkt af vare sig strejker eller den politiska situationen. Äfven dessa måste, under en brytningstid som den närvarande, i allra högsta grad tilltaga, och de påkalla ovillkorligen en förstärkning af ordningsmakten. Jag kommer så väl ihåg under värnepliktsstrejkens tider, hurusom det ingalunda för dem, som då sökte drifva på strejken, var en främmande tanke, att många af dem, som då bragtes till olydnad mot auktoriteterna, sedan, när normala förhållanden skulle inträda, svårligen återigen skulle kunna komma i normala gängor. Jag tror att icke blott de suometarianska bladen, utan flere inom kagalen insågo faran häri, men funno att den under de gifna förhållandena måste riskeras. Men äfven oberoende häraf måste under den Bobrikoffska perioden känslan af vördnad för lag och öfverhet i högsta grad gå förlorad. Och så kommo alla dessa angifvare, alla dessa, som stodo i polisens och de dåvarande myndigheternas sold. Huru ofta talades icke om hvar alla dessa skulle hamna. Det var gifvet att de, då normala förhållanden inträdde, måste hamna uti brottets armar och fängelserna. Och vidare: då vi tänka på alla dessa arbetskonflikter, som naturligtvis haft till följd att en mängd arbetare afskedats och icke vidare kunnat antagas i arbete, så få vi yttermera en grupp arbetslösa, som också mer eller mindre blifvit hänvisade till ett oregelbundet lif. Det är naturligt, att under sådana förhållanden dessa af hr Nuorteva s. k. vanliga brott ökats och att polisstyrkan måste förstärkas för att i någon mån kunna behärska alla dessa oroliga element.

Jag vill nu icke gå in på frågan om hvem som har hufvud-

felet till sakernas nuvarande tillstånd. Jag ser så gärna, att hrr socialdemokrater kunna göra sig fullkomligt oskyldiga i saken. Det är för saken af underordnad betydelse, såsom hr Valavaara upplyste med så stor detaljkännedom, att man nästan kunde funnit honom lämplig såsom kronovittne i de karelska rättegångarna, om Karjalan-Mahti eller Voima eller röda gardet eller någon annan „liitto" befinnes vara den skyldige. Hufvudsaken är att vi stå inför en situation, där ordningsmakten måste stärkas. Det är visserligen sannt att såväl Talleyrand som hr af Ursin äro af den åsikt, att man med poliser och sablar icke kan åstadkomma lugn och fred. Jag vill tro, att de på olika vägar, såsom de stora filosoferna, kommit till denna i hufvudsak och för normala förhållanden riktiga uppfattning, men så abnorma som förhållandena äro hos oss för närvarande, så måste vi hafva en stark polismakt. Och framförallt, — härmed vill jag vända mig mot hr Tainio — måste den vara väl aflönad. Det är få statsfunktionärer, om hvilka detta gäller i samma grad.

Civilchefen framhöll i sitt svar på interpellationen att regeringen redan i slutet af år 1905 och början af påföljande år funnit tecken till det börjande självsvåldet. Så gjorde nog andra också, och det felades icke dem, som fäste uppmärksamheten på att regeringen ju förr dess hellre borde vidtaga åtgärd för polisens förstärkande och framförallt för dess bringande i ett bättre skick. Om därför en anmärkning i detta afseende mot regeringen vore befogad, så vore det, på sätt hr Rosenqvist framhållit, den, att regeringen för sent vidtagit med denna åtgärd, för sent reformerat polisen. Men jag kan föstå, att regeringen i det sista hoppats, att den sunda känslan hos nationen ändock skulle få öfverhanden, i hvilket fall sådana åtgärder kunnat undvikas. Det är med samhällssjukdomarna som med andra sjukdomar, att t. o. m. den skicklige läkaren till en början försöker använda lindriga medel, innan han skrider till ingripande åtgärder. Och vi borgare äro tillfreds med att regeringen åtminstone numera, såsom också af civilchefens svar framgår, anser ovägerlig lydnad för lag och sträng ordning vara oeftergifliga.

Hr Tainio var den första, som påyrkade att denna interpellation skall remitteras till utskott. Han tyckes sålunda icke anse slaget förloradt, såsom jag för min del hade tänkt det. Jag vet emellertid icke huru landet ligger. Måhända skall det lyckas hr Tainio att få majoritet såsom senaste vår i fråga om Orasmaa-affären. Men uppriktigt sagdt, stor fröjd hafva vi icke haft af vårt ingripande då. Det blir nog, såsom jag förutsade, en mycket stor pannkaka och ingenting vidare. Och jag tror verkligen icke, att kammaren har anledning att åtminstone i polissaker gifva

hrr socialdemokrater ledningen. Det vore att göra bocken till trädgårdsmästare.

Jag föreslår enkel öfvergång till dagordningen.

Ed. **Näs:** Det har nu inte varit min afsikt att vid detta tillfälle tala om nödvändigheten eller icke nödvändigheten af en polis- och rättsbetjäning. Denna sak har blifvit så tillräckligt omordad här af de föregående talarene och isynnerhet af landtdagsmannen Castrén, att jag anser ett vidare ordande därom från min sida alldeles öfverflödigt, hälst jag icke tänker behålla ordet så alltför länge. Icke heller vill jag söka kritisera socialdemokratin, ehuru den i vårt stilla samhälle nog visat sig nästan för mycket maktlysten. Men hvad socialismens företrädare i öfrigt i reformatoriskt afseende beträffar, i socialpolitiskt samhällsförbättrande syfte på lagstiftningens väg, så är jag villig att understöda desamma, och jag tänker hvarje förnuftig människa gör detsamma. Sålunda kunna vi understöda dem i deras sträfvanden t. ex. för militärbördornas lyftande och krigens afskaffande eller sträfvan att åtminstone göra dem mindre barbariska än förut. Desslikes kan man arbeta tillsammans med socialisterna för skiljedomstolars upprättande för biläggande af uppkomna folkeliga tvister och mellanhafvanden o. s. v. Vidkommande socialdemokraternas hufvudsyftemål, nämligen egendomsgemenskap och gemensamt arbete, så tror jag att ett samhälle, uppfördt på en så vacklande grund, snart likt byggnaden i det förbistrade Babel komme att sammanstörta, emedan denna samhällsbyggnad är uppförd på en temligen lös grundval, som vi på svenska helt enkelt kalla lättja och afundsjuka. Ett samhälle, bygdt på sådan lös grund, som socialisterna här framhållit, utan några lagens väktare och dylikt, kan aldrig ega bestånd, och ett sådant lagens samfund tillkommer endast banditer, tjufvar och rackare.

Ed. **Häkkinen:** En aikonut esiintyä tässä asiassa, mutta eräs äskeinen etevä puhuja, ed. Castrén sai minut siksi innostumaan, että päätin käyttää puheenvuoroa.

Kuten sanottu, en ollut aikonut esiintyä puhujana enkä sentähden arvannut varustautua niinkuin ed. Castrén. Mutta kun annettiin päivällisloma, niin käytin aikaa hyväkseni ja etsin käsiini sanomalehtiä saadakseni niistä aineksia kuten ed. Castrén. Ed. Castrén etsi aineksensa työväenlehdistä, minä taas kokosin niitä porvarillisista lehdistä. Niitä voisin lukea pitkältäkin, paksut pinkat, mutta säästääkseni eduskunnan aikaa, esitän niistä ainoastaan lyhyitä yhteenvetoja. Tämän teen silmällä pitäen sitä seikkaa, että me maalaisihmiset Keskisuomessa emme ole juuri politiikasta huvitettuja. Mutta taloudelliset seikat, ne meitä huvittavat ja herättä-

vät tarkkaavaisuuttamme. Siltä varalta, että muutkin maalaiset maassamme ovat yhtä huvitettuja samanlaisista seikoista, pyydän esittää yhteenvetoja poliisiasiasta, varsinkin pitäen silmällä Helsingin poliisilaitosta. Me maalaiset olemme valmiit uskomaan, että poliiseja ei tarvita. Suurissa laajoissa pitäjissä maalla ei ole kuin yksi nimismies ja yksi tai ehkä korkeintaan kaksi poliisikonstaapelia, ja kuitenkin näiden avulla kymmenet tuhannet ihmiset pidetään järjestyksessä. Sentähden emme tahdo uskoa, että Helsingissäkään tarvitaan niin äärettömän paljon poliiseja ja niiden ylläpitämiseen niin suuria summia kuin siihen todella käytetään. Avatakseni maalaisten silmät pyydän siis esittää vähän tilastoa tältä alalta, tilastoa Helsingin kaupungin poliisilaitoksen menoista viimeisten vuosikymmenen kuluessa.

Vuonna 1897 eli ennen Babrikoffin aikoja palveli Helsingin poliisilaitoksessa poliisimestari, jonka palkka teki noin 7000 markkaa ja palkkio 4000, yhteensä 11,000 markkaa, poliisitarkastaja, joka sai 4000 markkaa palkkaa ja 3000 markkaa palkkiota, yhteensä 7000 markkaa, sihteeri, jolla oli palkkaa 2000, ja palkkiota 1200 mk, yhteensä 3200 m, kaksi notariota, joilla oli kummallakin palkkaa 2400 mk, yhteensä 4800 mk, kolme kanslistia, joista yhdellä oli palkkaa 1200 mk ja palkkiota saman verran, toisilla taas palkkaa 1000 mk ja palkkio 1000 mk, yhteensä 4400 mk, vahtimestari, jolla oli palkkaa 1100 markkaa, rikosasiain komisarius, jolla oli palkkaa 4000 ja palkkiota 2000 makkaa, yhteensä 6000 markkaa, etsivän osaston komisarius, jonka palkka oli 2000 markkaa ja palkkio 1800 markkaa, yhteensä 3800 markkaa, neljä keskusosaston komisariusta, joilla oli palkkaa à 2000 ja palkkiota à 1600 markkaa, yhteensä heillä 14,400 markkaa, kolme ylikonstaapelia, joilla oli palkkaa à 1000 ja palkkiota à 800 mk, yhteensä 5400 markkaa, sekä neljä, joilla oli palkkaa à 900 markkaa ja palkkiota à 800 markkaa, yhteensä 6800 markkaa. Viisi, joilla oli palkkaa 1600 markkaa, yhteensä 8000 markkaa, viisi, joilla oli palkkaa 750 mk ja palkkiota saman verran, yhteensä heillä 7500 mk, kolme konstaapelia, joilla oli palkkaa ja palkkiota yhteensä 1500 markkaa kullakin, kolme, joilla oli palkkaa yhteensä 4500 markkaa, kaksitoista, joilla oli 700 markkaa palkkaa ja palkkiota saman verran, yhteensä 16,800 markkaa, kaksikymmentä konstaapelia, joilla kullakin oli palkkaa ja palkkiota 1300 markkaa, yhteensä 26,000 markkaa, 28 à 1200 markkaa, yhteensä 33,600 mk, 28 à 1100 mk, yhteensä 30,800, 30 à 1000 markkaa, yhteensä 30,000 markkaa, 8 ylimääräistä à 750 markkaa, yhteensä 6000 markkaa. Sitten oli vielä opetuspoliisi, joka sai palkkiota 400 markkaa, ja siveyspoliisi, joka sai saman verran, varastonhoitaja, jolle maksettiin 120 markkaa, sekä lääkäri, joka sai 1000 markkaa. Yhteensä oli siihen aikaan Helsingin poliisilaitoksessa 163 poliisipalvelijaa, ja nousivat kaikki kustannukset yhteensä 231,820 markkaan.

Menemme sitten Bobrikoffin aikaan. Silloin tapahtui suuri muutos. Vuonna 1903 oli poliisimestarilla palkkaa 7000 markkaa ja palkkiota 6500 markkaa, yhteensä 13,500 markkaa. Poliisimestarin vanhempi apulainen sai palkkaa 6000 mk, ja 4000 markkaa palkkiota, yhteensä 10,000 markkaa, nuorempi apulainen 5,000 palkkaa, 3,000 palkkiota, siis 8,000, yksi sihteeri 3,200 palkkaa, 1,800 palkkiota, yhteensä 5,000, kaksi notariota, joista toinen sai 2,000 palkkaa, 2,000 palkkiota, yhteensä 4,000, ja toinen 2,400 palkkiota. Kanslisteista yksi sai 1,500 palkkiota ja kolme 1,200, yhteensä 3,600. Vahtimestaria oli yksi, joka sai 1,200 palkkaa. Rikosasiain etsivän osaston johtajalla oli 5,000 markkaa palkkaa ja 3,000 palkkiota, yhteensä 8,000 markkaa, keskusosastossa komisario sai 3,000 palkkaa ja 2,000 palkkiota, yhteensä 5,000. Komisarioita oli kuusi kappaletta, joista kukin sai 2,000 palkkaa ja 2,000 palkkiota, yhteensä 24,000. Kolme komisariota sai 2,000 palkkaa ja 1,600 palkkiota, yhteensä 10,800. Ylikonstaapelia oli kuusi kappaletta, joista kukin sai 1,000 palkkaa ja 800 palkkiota, 620 vaatetusapua, yhteensä 2,420 mk eli kaikkiaan 14,520 mk. Toisenlaisia ylikonstaapeleita oli neljä, joilla oli vähemmän palkkaa nimittäin 900 palkkaa ja 800 palkkiota, vaatetusapua 620 mk, yhteensä kaikilla 9,280 mk. Sitten oli ylikonstaapelia viisi, joilla kullakin oli 800 palkkaa ja 800 palkkiota, yhteensä vaatetusavun kanssa 2,220 mk. Ja vielä oli viisi sellaista, jotka saivat 750 palkkaa ja saman verran palkkiota sekä lisäksi vaatetusapua, niin että nuo viisi tulivat yhteensä saamaan 12,720 mk.

Yli palkkaussäännön oli konstaapelia 15, jotka saivat 750 mk palkkaa ja 750 palkkiota ja lisäksi vaatetusapua, yhteensä 1,960 mk ja kaikkiaan 29,400 mk, kolmekymmentä konstaapelia, joista kukin sai 700 mk palkkaa ja 700 mk palkkiota sekä lisäksi vaatetusapua, yhteensä 1,860 mk. Heille tuli kaikkiaan 55,800 mk. Vielä 40 semmoista, joilla oli 650 mk palkkaa ja saman verran palkkiota sekä vaatetusapua, jotta heille tuli 1,706 mk eli kaikille yhteensä 70,400 mk, 55, joilla oli 600 palkkaa ja 600 palkkiota, vaatetusapua 360 mk, siis 1,660 mk eli kaikkiaan 91,300 mk, 65 konstaapelilla oli 550 mk palkkaa, 550 palkkiota, vaatetusapua 460 mk, yhteensä 1,560 mk, kaikkiaan 101,400 mk, 75 konstaapelia, joilla oli 500 mk palkkaa 500 mk palkkiota, vaatetusapua 460 mk, 1,460 mk, joista tulee kokoon summa 109,500. Ylimääräisiä oli 40, jotka kukin saivat 750 palkkiota, vaatetusapua 360, yhteensä 44,400 mk. Samana vuonna oli varastonhoitaja, joka sai palkkiota 300 ja lääkäri 2,400 mk. Yhteensä oli Bobrikoffin aikana poliisimiehiä Helsingissä 365 ja heidän palkkansa nousi yhteensä 649,520 mk vaatetusavun kanssa.

Mutta kun siirrytään perustuslailliseen hallitusaikaan, nousevat palkat ja myöskin miesten luku koko laillla tuntuvasti. Poliisimestari sai silloin 7,000 mk palkkaa, 6,500 palkkiota, 1,500 lisäpalkkiota, yhteensä 15,000. Poliisimestarin vanhempi apulainen sai 6,000 palk-

kaa, 4,000 palkkiota, yhteensä 10,000. Nuorempi apulainen sai 5,000 palkkaa, 3,000 palkkiota eli 8,000 yhteensä. Sihteeri sai 3,200 mk palkkaa, 1,800 palkkiota, lisäpalkkiota à 1,000 mk eli yhteensä 6,000. Yksi notario sai 2,000 palkkaa, 2,000 palkkiota, yhteensä 4,000. Sitte oli vielä yksi notario, jolla 2,400 palkkiota. Kanslisteistä oli yhdellä 1,500, yhdellä 2,400 mk ja kolmella 1,200 palkkaa. Vahtimestarilla oli palkkaa 1,200 mk. Poliisiupseereita oli 7, joista jokaisella oli 6,000 mk palkkiota eli yhteensä 42,000, rikosasiain komisario, jolla oli palkkaa 5,000 ja palkkiota 3,000, yhteensä 8,000. Komisarioilla keskusosastossa oli yhdellä 3,000 palkkaa ja 2,000 palkkiota, 500 lisäpalkkiota, yhteensä 5,500. Kuudella heistä oli 2,000 palkkaa ja 2,000 palkkiofa ja sitten lisäksi vielä 1,000, kaikkiaan heillä 30,000. Vielä oli kolme komisariota, joilla oli 2,000 palkkaa; 1,600 palkkiota sekä 400 lisäpalkkiota, yhteensä 4,000, eli kaikkiaan 12,000. Yli palkkauslistan oli kaksi, joilla oli 4,000 palkkaa, yhteensä 8,000. Sitten oli ylikonstaapelia kuusi, joilla oli kullakin 2,700 palkkaa, joten kaikkien kuuden ylikonstaapelin palkat tekivät yhteensä 16,200. Vielä oli ylikonstaapelia neljä, joilla oli kullakin 2,700 palkkaa, yhteensä 10,800. Samoin 5 konstaapelia, joilla oli 2,220 palkkaa ja palkanlisäyksiä 480 mk kullakin, niin että tulee yhteensä 13,500 ja vielä 6 kappaletta konstaapeleja, joista kullakin 2,120 palkkaa. Heidän kaikkien palkka nousee lisäpalkkioiden kanssa yhteensä 16,200. Sitten oli yli palkkaussäännön 29 ylikonstaapelia, joilla oli kullakin 2,700 palkkiota, yhteensä 78,300. Konstaapeleita oli vielä 15 kappaletta, joilla kullakin palkkaa 2,200 mk eli yhteensä 33,000. Vielä oli 30 konstaapelia ansaiten yhteensä palkan lisien kanssa 66,000 mk, 40 konstaapelia, joilla kullakin oli 1,706 mk palkkaa, ja 440 mk palkkalisää eli yhteensä 88,000. Konstaapeleita oli 55 semmoista, joilla kaikilla oli yhteensä palkkaa 121,000 mk. Sitten on 65 semmoista, joilla on palkkaa 1,560 ja lisäpalkkiota 640 mk, niin että yhteensä tulee heille 143,000. 75 konstaapelia on, joilla 1,460 palkkaa, 760 mk palkkiota, yhteensä 165,000 sekä 40, joilla on 1,110 palkkaa ja kun siihen pannaan lisäpalkka 1090 mk, tulee heille yhteensä 88,000. Varastonhoitajalla on 3,600 palkkaa. Lääkäri saa palkkaa 3,500. Kaikkiaan on tänä vuonna eli v. 1907 834 miestä Helsingin poliisin palveluksessa, joiden palkanlisäys tekee Bobrikoffin aikaan verraten sievosen summan eli yhteensä noin 1,302,180 mk. Palkkoja menee kaikkiaan Helsingin poliiseille 1,951,700 mk. Poliisien luvusta puuttuu vielä joitakuita, jotka ovat senjälkeen asetetut, kun tämä tilasto on saatu. Poliisilaitoksella on vielä muita menoja, esim. palveluksessa syyttömästi vahingoittuneiden vaatteiden korjaukseen, kun ei ole saatu korvausta syytteen alaisilta ja lahjapalkkioita erinomaisesta poliisipalveluksesta noin 4,000 mk, kuvernöörin käytettäväksi palvelustoimissa erityisiin tarkoituksiin tiliä vastaan 8,000 mk, tarveaineita tilintekoa varten 4,000 mk, puhtaaksikirjoitusta varten

5,000 mk., Venäjänkielen kääntäjille 3,000 mk, kuvernöörin käytettäväksi, ainoastaan kenraalikuvernöörille tapahtuvaa tilitystä vastaan 5,000 mk, harjoittelijoille palkkiota tilintekoa vastaan 3,000 mk, vaatetukseen ylikonstaapeleille 22,670 mk, ratsupoliisien hevosten ylläpitoon 41,600 mk, poliisimestarin hevosten ylläpitoon 1,500 mk, ja reservin tarvekalujen kunnossapitoon 500 mk. Näitä sekalaisia menoja tulee yhteensä ei vähemmän kuin 123,600 mk, ja kun siihen summaan lasketaan miehistön palkkana 1,951,700 mk, niin tulee Helsingissä poliisilaitos vuodessa maksamaan 2,075,300 markkaa.

Kun polisien luku on 834 miestä, siis äärettömän suuri, niin luulisi järjestyksenpidon Helsingin kaupungissa olevan niin hyvän, ettei mitään epäjärjestyksiä tapahtuisi. Mutta kuten nyt juuri täällä on puhuttu ja usein nähty, on Helsingissä paljon epäjärjestyksiäkin tapahtunut ja rikoksiakin. Rikoksien luku ei ole vähentynyt siitä, että poliiseja on lisätty. On mainittu, että heinäkuun 29 ja elokuun 4 päivän välisenä aikana tuomittiin Helsingissä pikkurikoksista 292 henkilöä noin 5:stä aina 70 markan sakkoon taikka vastaavaa vankeutta 4—14 vuorokauteen. Elokuun 5—10 välisellä ajalla tuomittiin pikkusyistä vaan 320 henkeä 5—110 markan sakkoihin tai vankeutta 4—21 vuorokauteen. Vielä voin mainita että esim. elokuun 27 päivänä oli raastuvan oikeuden toisessa osastossa — vaan yhdessä osastossa yhtenä päivänä — käsiteltävänä pikkurikosasioita 78 juttua. Kun näihin tulee lisäksi vielä varkaukset, murhat ja muita sellaisia suuria rikoksia, niin todellakin on summa suuri. Kun rikoksia Helsingin kaupungissa on tehty näin lukuisasti, vaikka poliisilaitos on suuri ja kallis, niin todistaa se järjestelmän heikkoutta.

Siis ei näy poliisien paljous tekevän sitä vaikutusta kuin sillä tarkoitettiin. On hyvin kuvaavaa, mitä sanoi aikanaan Saksan suuri rautakansleri Bismark, että huonosti kasvatettu, kyvytön ja vähätietoinen poliisi on maalle ja kansalle onnettomuus; sillä järjestyksen ja turvallisuuden asemesta se aiheuttaa epäjärjestyksiä ja turvattomuutta. Mielestäni tämä Bismarkin lausunto on hyvin soveltuva meidän poliisilaitokseen, mikäli se toteutuu tämän tilaston perustuksella Helsingin kaupungissa. Onko sitten totta, että Suomen poliisit olisivat huonosti kasvatettuja? Minä myönnän, että meidän poliisimme ovat tiedollisesti sivistyneitä, ainakin poliisipäälliköt, koska ovat kasvatetut korkeassa kadettikoulussa. Ehkä monet muut poliisiherroista ovat kasvatetut samassa koulussa. Ei heiltä siis tiedollista sivistystä puutu. Mutta moraalinen sivistys, mitenkä sen kanssa on? Onko se totta, mitä kerrotaan, että raakoja sanoja käytetään virantoimituksessa? Se ei oikeastaan todista paljon moraalia. Mitä tulee miehistön sivistysmäärään, niin täällä on huomautettu, ja tiedetään muutoinkin ettei vaadita mitään erityistä pätevyyttä ehdoksi poliisitoimeen pääsemiseen. Onhan se silloin luon-

nollista, että siihen antautuu henkilöitä, joilla ei ole älyllistä eikä moraalista sivistystä, puhumattakaan käytännöllisestä sivistyksestä. Kenenkä on velvollisuus valvoa, että tämmöiseen tärkeään laitokseen tulisi miehiä, jotka kykenevät todella esiintymään kansan edessä niin sivistyneinä ja tarmokkaina, että todella voisivat tehtävänsä toimittaa? Luonnollisesti se on hallituksen tehtävä. Kun niin ei ole kuitenkaan tapahtunut, kun tällaista polisilaitoksessa huomataan, mitä täällä on mainittu, niin itsestänsä nämät seikat todistavat, miten hallitus on siinä asiassa käyttäytynyt. Ei ole kumma, jos Suomen kansa, köyhälistö, maalaiskansa varsin usein on tyytymätön asiain menoon, kun yksistään Helsingin poliisilaitos nielee yli kaksi miljoonaa markkaa vuodessa köyhän kansan varoja. Se toivoo, kansa toivoo täydellä oikeudella, että poliisilaitoksen menoja pienennettäisiin. Se voidaan tehdä palkkoja pienentämällä ja miehistön lukua supistamalla. Kolme toivomusta on siis: Pitäisi poliisien lukua vähentää, äärettömästi vähentää, palkat alentaa ja sivistysmäärää korottaa. Ammattisivistystä varsinkin olisi korotettava.

Ed. **Malmivaara:** Minä en ole pitkillä puheilla tähän asti eduskunnan aikaa viivyttänyt, enkä aio sitä paljon tälläkään kertaa kysyä. Tuntuu vaan velvollisuudelta lausua julki, mitä minä olen tämän iltaisesta keskustelusta oppinut.

Minusta näyttää, että se interpellatsiooni, jota on käsitelty, ei ole aivan hyödytön. Se on ensinnäkin aiheuttanut siviilitoimituskunnan päällikön esittämään eduskunnalle kansamme viimeaikaisesta historiasta erään merkillisen lehden, joka puhuu synkkää kieltä, niin synkkää, että tuskinpa sellaista ennen on meidän aikakirjoihimme kirjoitettu: se kertoo paljosta synnistä ja paljoista kyyneleistä. Se kertoo meidän joutuneen niin kauvas, että osaa meidän kansastamme täytyy jo asevoimalla hallita. Ja miten voisikaan toisin olla, kun Suomen eduskunnassakin pyrkii olemaan ylinnä keskusteluissa riita ja kiukku. Tämä keskustelu sisältää toiseksi kehoituksen minulle ja muille edustajille menemään itseensä, tarkastamaan mikä osa minulla on kansani villiintymiseen. Minkä verran minusta johtuu pakko poliisivoiman lisäämiseen? Mitä kylvöä minä kylvän, vihan siementäkö, vai rauhanko, jota tämä kansa nyt enin kaipaisi? Mitä minun puheeni tänä iltana on vaikuttanut eduskuntaan? mitä se vaikuttaa siihen väestöön, joka sen huomenna sanomalehdistä lukee? — Ja kolmas hyöty, mikä minulla on tästä keskustelusta ollut, on että se on ainakin minun mieleeni entistä elävämmin tuonut erään vanhan kirjan, joka sanoo: älä juovu viinasta, älä varasta, älä tapa, älä vanno väärin! Sitä kirjaa on Suomen kansa paljon ennen lukenut; se lukee sitä osalta vielä nytkin. Ja missä sitä luetaan, siellä ei poliiseja tarvita. Mutta siitä kirjasta luopuminen, sen pilkkaaminen tulee kansallemme kalliimmaksi kuin mikään muu. Mitä useampi

siitä vieraantuu, sitä enemmin tarvitsee poliisivoimaa lisätä; siitä ei päästä.

Täällä on moitittu hallitusta sen lisäämisestä, mutta minä joudun moittimaan itseäni, kun en kansan edustajana kykene ohjaamaan kehitystä siihen suuntaan, että tämä kirja tulisi jälleen Suomen kansalle kalliimmaksi kuin muut, että siihen heräisi kunnioitus kaikkien sydämmissä. Sitä mukaa kuin sinne palajaminen tapahtuu, päästään poliisivaltiosta vapaiksi, ja silloin pääsee Hallitus myöskin siitä raskaasta velvollisuudesta, jonka alla sen nyt täytyy surra, kun sen täytyy lisätyllä poliisivoimalla yleistä turvallisuutta suojata.

Ed. **Pesonen:** Kun siviilitoimituskunnan päällikkö antoi selityksen siihen välikysymykseen, joka täällä on ollut esillä, niin näytti siltä, että sen jälestä ei ole enään mitään asiallista sanottavana niiden taholta, jotka ovat kysymyksen herättäneet. Ja vaikka keskustelu on pitkälle kulunut, niin ei todellakaan ole mitään sellaista huomautusta tehty, joka vähimmässäkään määrässä halventaisi annetun selityksen arvoa. Ne paljot puheet, joita on täällä tosin pidetty hallitusta ja hallituksen toimenpiteitä vastaan, ovat nim. liikkuneet toisella alalla, kuin mistä kysymys on.

Ensiksikin on suuri joukko puheita liikkunut sen kysymyksen alalla, mistä ovat nykyisessä yhteiskunnassa olevat epäkohdat johtuneet. Ja vallan luonnollisesti sosiaalidemokraatit ovat tahtoneet osoittaa, etteivät he ainakaan yksinään ole epäkohtia aiheuttaneet, vaan että epäkohdat ovat johtuneet muistakin syistä. Luulen, että me kaikki voimme olla yksimielisiä siitä, että epäkohdat ovat todellakin johtuneet monenlaisista syistä, eivätkä suinkaan yksistään sosiaalidemokraattisista. Mutta eihän hallituksen jäsenen selitys sitä väittänytkään, että sosiaalidemokraatit yksin olisivat aiheuttaneet nykyiset ikävät olot. Tuo puhe jo, että syytetään toisiansa siitä, että on epäkohtia olemassa, osoittaa vain todeksi sen, mitä hallituksen jäsenen selityksessä sanottiin, että nim. asiain tila on sellainen, että se aiheuttaa erityisiä toimenpiteitä.

Edelleen on keskustelu liikkunut sen kysymyksen alalla, kutka meistä ovat syyllisiä, ja ymmärrettävästi kyllä tässäkin tapauksessa sosiaalidemokraatit tahtovat osoittaa, etteivät he yksinään ole aiheuttamassa epäjärjestyksiä. Minä luulen että me emme siinäkään tahdo ruveta heitä jyrkästi vatsustamaan, vaan saattanemme myöntää, että epäjärjestyksiä aiheuttavat muutkin. Tahdon vaan muistuttaa ettei tässäkään suhteessa hallituksen puolelta annetussa selityksessä ollut minkäänlaista erikoista moitetta sosiaalidemokraatteja vastaan. Olkoot epäjärjestykset aiheutuneet noiden tai näiden kansan ryhmien puolelta, kun ne kerran ovat olemassa, niin tarvitaan niitä torjua ja sen vuoksi lisätä poliisivoimaa. Siis keskustelu tässäkin suhteessa

on vain todistanut oikeaksi sen, mitä hallituksen antamassa selityksessä on väitetty.

Sitten vielä on keskustelu liikkunut kolmannella alalla, nim. sillä, minkälainen nykyinen poliisilaitos on, ja on sitä paljon moitittu, jopa on moitittu vieläpä alempienkin poliisimiesten palkkojen suuruutta. Ja kummallista kyllä, on moitteita annettu niitten puolelta, jotka ovat tähän asti vaatineet, että alemmassa asemassa oleville henkilöille lisättäisiin palkkoja. Tämä keskustelu minun mielestäni olisi ollut paikallaan, jos olisi tehty välikysymys siitä, miksi hallitus pitää huonoa poliisia. Mutta eihän välikysymys sellainen ollut, vaan koski se toista seikkaa. En tunne lähemmin oloja poliisilaitoksessa enkä siis omasta puolestani väitä sitä enkä tätä. — Mutta ei se seikka, että siinä mahdollisesti on epäkohtia olemassa, millään tavalla osoita sitä ettei sitä olisi tarvittu lisätä, korkeintaan se aiheuttaa sen vaatimuksen, että poliisivoimaa on ei ainoastaan lisättävä, vaan myöskin koetettava kaikin puolin parantaa.

Yksi ainoa asia minun käsittääkseni on täällä tuotu esiin, joka koskee jollain lailla itse pääkysymystä. On nim. väitetty, ettei ole sen kautta saatu järjestystä aikaan, että on lisätty poliisivoimaa. Minä puhun ainoastaan omasta kokemuksestani. Muistan hyvin ne ajat, jolloin meillä valtion kannattama poliisivoima oli heikko. Ja silloin meidän persoonallinen turvallisuutemme oli hyvin uhattu ja vaarassa. Luulen että sen muistavat muutkin. Mutta sitä myöten kun on poliisivoimaa vahvistettu, ovat kansalaiset alkaneet tuntea itsensä turvallisemmaksi tässä maassa. Ja mikäli olen liikkunut maaseudulla, olen kaikkialla huomannut suurta tunnustusta annettavan hallitukselle sen johdosta, että hallitus on lisännyt poliisivoimaa ja että kansalaiset voivat tuntea nyt itsensä turvallisemmiksi kuin ennen tunsivat. Tämän johdosta ainakin minä puolestani olisin pakotettu väittämään, että poliisivoiman lisäämisestä on ollut hyötyä. Mutta samalla olen valmis tunnustamaan, ettei siitä ole ollut niin paljon hyötyä, kun me olisimme toivoneet. Mutta mepä lienemmekin kai yhtä mieltä siinä, ettei poliisivoiman lisäämisestä yksistään koidu hyötyä kansalle. Tarvitaan sitä, johon edellinen puhuja viittasi, tarvitaan, että kansassa kunnioitus yhteiskuntajärjestystä kohtaan vahvistuu ja että tämän kunnioituksen takana on sitä kannustamassa ja ylläpitämässä kunnioitus korkeimpaan siveelliseen, sanon: jumalalliseen maailmanjärjestykseen. Jos sosiaalidemokraatit tahtovat tehdä työtä meidän muitten kansalaisten kanssa tällä alalla, niin he tekevät paremmin, jos lakkaavat järkyttämästä kansan uskon perusteita ja rupeavat pikemmin rakentamaan tässä suhteessa eikä repimään.

Näin ollen minä puolestani olen velvollinen yhtymään siihen ehdotukseen että siirryttäisiin yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. **Renvall:** Minä voin olla hyvin lyhyt. Minä pyysin puheenvuoroa ainoastaan ed. af Ursinin kysymyksen johdosta, koska siinä tyynemmässä muodossa tuotiin esille muutamia mielipiteitä, joita sitte on uusittu toinen toisensa perästä ja jotka kaipaavat jonkunlaista lyhyttä selvitystä.

Syyt sosiaaliseen rikoksellisuuteen olkoot missä tahansa; ne poistetaan yksinomaan sosiaalisella reformityöllä. Siitä olemme kaikki yksimieliset ja se on asia, joka ei ollenkaan koske nyt käsiteltävänä olevaa kysymystä. Että porvarilliset puolueet ovat tämän asian ymmärtäneet, osoittavat aivan tarpeeksi ne reformiohjelmat, jotka kaikkien puolueiden keskuudessa ovat syntyneet ja jotka kilpailevat minkä maan reformiohjelmien kanssa tahansa. Toinen asia on sitte se, millä tavalla on estettävä niitä rikollisuuden hetkellisiä ilmauksia, jotka sattuvat levottomana aikana. Ne johtuvat tosin näistä syistä, mutta on pakko ne ehkäistä ja alaspainaa jo ennenkuin reformityö on tehty loppuun. On puhuttu kieltolaista. Jos hallitus esim. antaisi kieltolakiesityksen, tuskin sillä vielä juoppous loppuisi. Vaadittaisiin aikaa, ennenkuin se olisi saanut kasvattaa kansaa periaatteittensa mukaiseksi. Jos talo palaa, niin eihän silloin auta ruveta ajattelemaan, mikä ruiskukone olisi paras tulen sammuttamiseksi, vaan silloin täytyy käydä käsiksi niillä keinoin, jotka silloin on saatavissa. Ja että meidän kansassamme on ollut äärettömän paljon olkoonpa sosialistisista tai poliitillisista syistä karttunutta hetkellistä rikoksellisuutta, siitä ei nyt pääse mihinkään. Se luettelo, minkä siviilitoimikunnan päällikkö on antanut, on peloittavan runsas ja se asiallinen ainehisto, jonka ed. Castrén on täällä selaillut, täydentää sitä. Jos tästä voidaan sanoa, että meidän oikeusvaltiomme on muuttumaisillaan, niin voidaan yhtä hyvin sanoa, että se on ollut muuttumaisillaan oikeusvaltiosta rosvovaltioksi kuin koskaan poliisivaltioksi, ja minä luulen, että sittenkin poliisivaltio seisoo ylempänä tällaista laitonta anarkistista rosvovaltaa. Ja siitä olemme lisääntyneen poliisivoiman kautta pelastuneet.

Onkin jyrkimpienkin puhujien puolelta tunnustettu, että on tällaista anarkismia meidän maassamme. On selvää, että voi olla kokonaisia sosiaalidemokraattisia yhdistyksiä anarkistisiä, että ne eivät ole voineet mitään; ne ovat koettaneet ajaa pois anarkismia, mutta se pysyy siellä. Eräässä sosialistilehdessä sanotaan: rosvot ja ryövärit pois meidän riveistämme, siinä selitetään, kuinka viljavalti niitä siellä on. Nämä ovat omiansa tekemään riitelemättömäksi sen tosiasian, että meillä on anarkian virtauksia maassamme, sitä ei kukaan kiellä, ja jos niitä on, niin niitä on parannettava ripeällä sosialistisella toiminnalla, mutta niiden ilmaukset ovat alaspainettavat ja ihmisten omaisuus, turvallisuus ja vapaus on turvattava näiden hyökkäyksiltä ja siihen vaaditaan juuri minun ymmärtääkseni poliiseja.

Lopuksi eräs asia. Sanottiin, että poliiseja on tarvittu. Mihin niitä on tarvittu? On tarvittu 10 poliisia suojelemaan kymmentä lakonrikkojaa. Tämä hämmästyttää ja kauhistuttaa minua. Eikö siis vaivainen työmies saa vaatia itselleen sitä suojaa järjestysvallan puolelta, mitä korkeammalla yhteiskunta-asteella oleva henkilö? Eikö eduskunta valmistu nyt kokonaisuudessaan kääntymään hallitsijan puoleen anomuksella yhden ainoan työmiehen takia Kalle Prokopén saattamiseksi Suomessa tuomittavaksi. En ymmärrä että voi poliisia moittia siitä, että poliisi on tahtonut suojella yhtä työhaluista ja yhtä lakkorikkuria. Olkoon että lakkorikkuri on monen mielestä vähemmän sympaattinen henkilö, hänkin on suojeltava laillisissa oikeuksissaan.

Kun minä kerran olen tällä sijalla, niin minä pyytäisin saada lausua vielä pari sanaa. Meidän ei pidä tappaa interpellatsioonioikeuttamme liiallisella rähinällä. Täällä jo kerran ennen, kun Laukon asia oli esillä, esiintyi eräs eduskunnan ehkä nuorin jäsen senaatin vanhinta jäsentä kohtaan tavalla, joka herätti kaikissa ihmisissä, joilla on jonkunlaista säädyllisyyden tunnetta, häpeätä, ja joka minun mielestäni oli sellainen, että jos se tulisi tavaksi täällä, se aivan oikeuttaisi hallituksen jokaista jäsentä olemaan antamatta vastausta. Täällä on nyt taas toisen kerran esiinnytty tänä iltana sillä tavalla, että senaatin jäsen ei ole voinut katsoa ihmisarvolle sopivaksi vastata. Jos tämä tulee tavaksi, niin me olemme hyvin pian päässeet interpellatsioonioikeudesta ja siihen kai me emme pyri.

Ed. **Castrén**: Katson asiakseni muutamilla sanoilla vastata niille edustajille, jotka ovat esiintyneet minun lausuntoani vastaan.

Ed. Valavaaran lausunto oli pilkusta pilkkuun sama ja hänen taktiikkansa yhtäläinen kuin se, jota hänen toimittamansa »Työ»-lehti edusti Pölläkkälän, s. o. Geffertin murhaan nähden. Minä valaisin tuon murhaasian tosiseikoilla eikä ed. Valavaara sitä vastaan edes yrittänytkään väittää. Murha-aikana koetti ed. Valavaara »kansan» nimessä osoittaa että Muolan murhamiehet olivat viattomia ja, kuten sanat kuuluivat, „todistettavasti, pois paikkakunnalta.“ Mutta nyt ne kumminkin istuvat linnassa murhasta tuomittuina eikä edustaja Valavaarakaan yrittäne enää pysyä aikaisemmissa väitteissään. Nuo murhamiehet eivät sittenkään olleet, kuten edustaja Valavaara julkesi »Työ»-lehdessä väittää, porvareita eikä mustasotnialaisia, vaan sosialisteja. Samoin on laita Viipurin liittokunnan kanssa. Ne kunniattomat väitökset poliisien ja porvarien suhteesta siihen, joita ed. Valavaara katsoi arvolleen sopivaksi tuoda eduskunnassa esille, ne ovat samanarvoiset kuin hänen toimittamansa »Työ»-lehden väitökset Geffertin murha-asiassa. Viipurin rosvoliittokunnan todistukset eivät riipu Kontiaisen todistuksesta yksistään, kuten ed. Valavaara on väittänyt, joka Kontiainen muka olisi ollut poliisin pal-

veluksessa. Kontiaisen todistukselle ei ed. Valavaara näytä panevan suurta merkitystä, koska hän ei ole sosialistien toimihenkilöitä, kuten kaikki muut rikostoverinsa. Mutta on myöskin sosialisteja, puhdasverisiä sosialisteja jotka, kuten asiassa syntyneet pöytäkirjat osoittavat, ovat tarkalleen vahvistaneet Kontiaisen kertomukset kaikissa kohdin oikeiksi. Sellaisia ovat Kukkanen, Kyyrö ja myös osaksi Ristseppä.

Ed. Valavaara on tehnyt koko joukon hämäriä salaviittauksia, Minä olisin suonut että ed. Valavaara olisi avonaisesti tuonut tässä eduskunnassa päivän valoon kaiken sen, minkä hän muka katsoo raskauttavaksi perustuslaillista suomenmielistä puoluetta vastaan eikä tyytynyt salaperäisiin viittauksiin. Olen vakuutettu että tämä puolue tulee Valavaaran paljastuksista huolimatta pysymään aivan yhtä puhtaana kuin ennenkin.

Edelleen on edustaja Valavaara tehnyt jonkunlaisen hämärän viittauksen nojautuen todistaja Maydellin todistukseen. Maydell'in todistus, joka on olemassa oikeuden pöytäkirjoissa, jotka ovat minulla saapuvilla, on aivan epämääräinen ja yksistään muiden kertomuksiin ja huhuihin perustuva. Ed. Valavaara on väittänyt että Savinainen ei kuulunut Pölläkkälän työväenyhdistykseen. Minä en ole sitä väittänytkään; hän kuului Antrean työväenyhdistykseen jonka jäsen hän oli. Vielä on ed. Valavaara puhunut Pölläkkälän työväenyhdistyksen puheenjohtajasta Korpelasta ja sanonut että hän seisoo lähellä kahta niitä puhujaa, jotka ovat täällä esiintyneet. Avonaista kieltä, ed. Valavaara! Ketkä ovat nuo puhujat ja keitä on Korpela seisonut lähellä? Lausukaa se julki! Minä en ainakaan persoonallisesti ole nähnyt, en tuntenut enkä ollut vähimmässäkään tekemisessä mainitun Korpelan kanssa.

Lopuksi on ed. Valavaara lausunut että joltakulta hämärältä taholta maksettaisiin viisi markkaa erään rosvoliittokuntaan kuuluneen vangitun vaimolle. Miksei herra Valavaara julkisesti lausu, miltä taholta ja keitten toimesta tuo maksu suoritetaan? Avonaisuus, ennen kaikkea avonaisuus!

Ed. Hämäläinen on väittänyt että minä olisin sanonut ettei poliisi saa käyttää piiskaa vaan kiväärejä. Ilmeinen vääristely! Mitä minä olen lausunut, käypi esille tämän eduskunnan pöytäkirjoista ed. Orasmaan juttua käsiteltäessä, silloin kun se palasi 7-miehisestä valiokunnasta. Lausuin silloin että Kalliovuoren kahakoissa, jolloin suuri kansajoukko yhteistuumin ryhtyi väkivaltaa harjoittamaan järjestysvaltaa vastaan, poliisi olisi voimassa olevan rikoslain osottamassa järjestyksessä ja nojalla ollut oikeutettu käyttämään aseita.

Ed. af Ursin on sanonut että poliisi on kiihoittanut »kansan» vihaa, että meillä on luokkalakeja, joita »kansa» hylkää, koska ne eivät ole »kansan» oikeuskäsitteen kanssa sopusoinnussa. Mitä ed. af Ursin tarkoittaa kansalla? Kansa ei ole yksistään meidän maamme so-

siaalidemokraattinen ryhmä, mutta kansan muodostavat meidän maamme kaikki kansalaisryhmät. Onkohan se aivan varmaa, edustaja af Ursin, että meidän kansamme sanan oikeassa merkityksessä pitää kaikkia lakejamme luokkalakeina? Sosiaalidemokraatinen puolue, siis yksi kansanryhmä epäilemättä tekee niin, mutta sosiaalidemokraatinen puolue ei ole Suomen kansa. Meidän lakimme ovat herra af Ursinin käsityksen mukaan luokkalakeja, sentakia että meidän maahamme ei ole perustettu sosialistista valtiota, sellaista pakkovaltiota, jota sosialistit haaveksivat. Mutta kulunee aikoja, ennen kuin tuo tulee tapahtumaan; minä ainakin uskon ettei se päivä konsanaan koita, jolloin maailmassa vallitsee puhtaasti sosialistinen valtio. Kansat edistyvät, mutta järjellisellä tiellä, vapauden tiellä, eivätkä sosialistisen pakkovaltion toteuttamiseksi.

Täällä on väitettv että tuo tunnettu Läheniemi kuuluisi perustuslailliseen puolueeseen ja että hän olisi pitänyt suurlakon päättyessä lopettajaispuheen. Tässä viimemainitussa väitteessä ei ole pienintäkään perää. Sellaista puhetta ei ensiksikin mainittu Läheniemi ole pitänyt ja toiseksi julistettiin Sortavalan kokouksessa jo vuonna 1906 että Läheniemi ei kuulu eikä saisikaan kuulua perustuslailliseen suomenmieliseen puolueeseen.

Täällä on sanottu että hallitus on tarkoittanut poliisivoiman lisäämisellä tehdä tyhjäksi työväenliikettä. Jos tämä olisi hallituksen tarkoitus, niin ei sen suinkaan tarvitsisi ryhtyä poliisin lisäämiseen tätä tarkoitusta varten, sillä kyllä ed. Tainio pitää huolen työväen liikkeen tyhjäksi tekemisestä. Jos moinen edustaja saa yhä edelleen olla sosiaalidemokraattisen puolueen ja työväen liikkeen etupäässä, niin kyllä hän, kuten tänä päivänä on nähty, pitää huolen siitä että se liike taittaa niskansa.

Minun olisi sitten tuleminen niihin väitteisiin, joita vastamainittu edustaja täällä on tehnyt. Mutta yhtä vähän kuin hallituksen jäsen on katsonut sopivaksi vastata tällaiseen esiintymiseen, yhtä vähän katson minä soveliaaksi siihen vastata. Tahdon ainoastaan vastata yhteen hänen tekemäänsä suoranaiseen kysymykseen, kysymykseen tiedänkö minä mistä Pölläkkälän työväenyhdistyksen Graftonkiväärit oli saatu. Siihen minä vastaan: Minä en tiedä sitä (ed. Tainio: En minä kysynyt sitä), minä en tunne sitä, minä en tiedä enkä tunne mistä Graftonkiväärit ovat sinne tai muuanne tulleet (ed. Tainio: En minä sitä kysynyt).

Täällä on aivan oikein huomautettu että syyt rikokselIisuuteen saattavat olla moninaisia ja ettei siinä ole kyllä että poliisivoimaa lisätään, mutta että myöskin täytyy poistaa ne yhteiskunnalliset syyt, jotka ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat rikosten syntymiseen. Tämän johdosta tahtoisin kysyä, eikö nykyinen hallituksemme ole tehnyt kaikkea voitavaansa näiden syiden poistamiseksi, ehdottamalla eduskunnalle sekä entiselle että nykyiselle uusia lakeja, jotka tar-

koittavat suurten kansankerrosten henkisen ja aineellisen aseman parantamista. Mutta millä tavalla näitä esityksiä on otettu vastaan juuri siltä taholta, jonka parasta ne etupäässä tarkoittavat? Millä tavalla otettiin vastaan lakiehdotus kokoontumisvapaudesta, millä tavalla otettiin vastaan esitys uudeksi vaalilaiksi, esitys yhdistysvapaudesta, millä tavalla hallituksen asettaman komitean ehdotus torpparilaiksi? Eihän ole mahdollista tyydyttää kansakerroksia, puolueita, ja puolueen jäseniä, jotka eivät tahdo tulla tyydytetyiksi.

Edelleen on täällä lueteltu joukko numeroita siitä, mitä poliisivoima eri vuosina on maksanut ja nykyään maksaa meidän maassamme. Nämät numerot eivöt semmoisenaan merkitse niin mitään. Sillä poliisivoimain palkkaamiseen käytettävään rahasumman suuruus riippuu siitä, hninka paljon poliisivoimia tarvitaan. Ja siitähän on kysymys, ovatko poliisivoimat olleet tarpeelliset. Siihen on vastattu kaikkien niitten puolueitten puolelta, joiden edustajat tähän saakka ovat käyttäneet puhepuoroa, paitsi sosiaalidemokraattiselta taholta, tunnustamalla hallituksen selitykset poliisivoiman lisäämiseen nähden olleen täysin tyydyttäviä.

Kuten jo edelliset arvoisat puhujat on huomauttaneet, ei ole asiasta syntyneessä keskustelussa voitu tuoda esille lainkaan sellaisia syitä, jotka olisivat omansa kumuamaan hallituksen arvoisan jäsenen esille tuomaa selitystä. Kaikki siviilitoimituskunnan päällikön esilletuomat tosiasiat pysyvät siis voimassa ja jos kerran nuo tosiasiat pysyvät voimassa, silloin sisältävät ne myöskin vastauksen siihen, onko poliisivoimaa aiheettomasti lisätty vaiko ei. Yhtä vähän on yksikään edustaja sosiaalidemokraattiselta taholta kyennyt väittämään etteikö sosiaalidemokraattiselta taholta »Työmlehessä», »Työssä», »Sosialistisessa aikakauslehdessä» ja muissa sosialistein lehdissä olisi lausuttu sitä, mitä minä olen esille tuonut. Jokunen on maininnut että otteeni ovat olleet katkonaisia. Minä olen luetllut jokaisen lehden numeron, josta ote on poimittu. Tarkastakaa, herrat sosialistit ja Te tulette epäilemättä huomaamaan tästä tarkastuksesta, että ei otteeni ole sellaisia katkonaisia kappaleita, jotka antaisivat väärän käsityksen puheenalaisten sosialistilehtien kannasta rikoksiin ja rikoksentekijöihin nähden.

Minäkin puoletani myös yhdistyn niihin, jotka kannattavat yksinkertaiseen päiväjärjestykseen palaamista.

Lopuksi sananen. Täällä on muuan puhuja esiintynyt tavalla, joka sotii kaikkea ulkonaista säädyllisyyttä vastaan. Jos me tahdomme ettei tämä eduskunta muutu räyhääjien temmellyspaikaksi, niin silloin täytyy, jos eduskunnan jäsenet itse eivät pysty itseänsä hillitsemään eivätkä oivalla, mikä on heidän ja eduskunnan arvon mukaista mikä ei, puhemiehen pitää huolta siitä että Valtiopäiväjärjestyksen säädösten nojalla sekä hallituksen jäsenet että yksityiset turvataan moisia kansan edustajia vastaan.

Ed. **Alkio**: Pyysin puheenvuoroa saadakseni minäkin merkitä kantani esillä olevassa kysymyksessä. En ole koskaan ollut poliisilaitoksen varsinainen ystävä. Ja minä odotin senvuoksi jonkinlaisella jännityksellä tämän päivän keskustelua ja arvelin, että se interpellatsiooni, josta täällä on ollut kysymys, tultaisiin perustelemaan tosiasioilla, tavalla, joka todella antaisi aihetta siihen, että eduskunta saisi syytä antaa epäluottamuslauseen hallitukselle. Näin odotin siksi, että minusta interpellatsioonioikeus Suomen eduskunnassa on otettava vakavalta kannalta, varsinkin siihen nähden että meillä interpellatsioonioikeus samalla on jossain määrin kysymys poliittisesta menettelytavasta, joka vaikuttaa myös maan rajojen ulkopuolelle. Mutta mitä enemmän olen tätä keskustelua kuunnellut, sitä enemmän olen tullut vakuutetuksi siitä, että koko tämä välikysely on ollut turhanpäiväinen. Se on ollut sitä siksi, että ymmärtääkseni se on enemmän johtunut periaatteellisista syistä kuin tosiasiain tai tapahtumain johdosta, jotka olisivat siihen pakoittaneet. Ja sen vuoksi on minun tunnustaminen, että olen valmis kannattamaan tässä kysymyksessä siirtymistä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Mutta tämän johdosta pyydän vielä saada viitata eräisiin seikkoihin, jotka tavallansa ovat minun käsityskantani perustuksena. Meillä ei kansan ja poliisien välinen suhde ole muodostunut sellaiseksi, mitä se nyt on, ainoastaan viime vuosien aikana. Minun muistaakseni jo silloin, kuin tässä maassa muodostettiin nykyinen maapoliisilaitos, kansan vastenmielisyys tätä laitosta vastaan oli varsin yleinen. Eikä se vastenmielisyys nytkään vielä ole muuttunut toiseksi. Tämä vastenmielisyys johtuu erityisesti siitä, että niinä aikoina, jolloin maapoliisilaitos maassamme perustettiin, ei siihen ollut minkäänlaisia järjellisiä syitä. Ja sen vuoksi on maaseudulla yleensä tätä laitosta vastaan ollut vastenmielisyyttä, että maapoliisilaitos vähitellen on muodostunut enemmän tai vähemmän nimismiesten palvelijajoukoksi. Kun nykyinen hallitus katsoi sopivaksi korottaa nimismiesten palkkoja ilman että heidän työvelvollisuutensa olisi lainkaan viime aikoina kasvanut tai muuten tähän palkankorotukseen aihetta antanut, se synnytti mielipahaa. Ja niinpä oli eräässä eduskuntaryhmässä kysymys siitä, että juuri tämän kysymyksen johdosta olisi interpellatsiooni tehtävä. Mutta se jätettiin kumminkin tekemättä sen vuoksi, että edellytettiin tärkeämpiä ja parempia aiheita välikysymyksen tekemistä varten esiintyvän. Sillä, niinkuin jo äsken sanoin, tuollaista välikyselyoikeutta, sitä on meidän maassamme käsiteltävä arvokkaalla tavalla eikä sillä tavoin, että se joutuu yleisen pilkan ja naurun alaiseksi.

Mutta vielä pyytäisin sanoa muutakin. Kuunnellessani tänä päivänä keskustelua tässä eduskunnassa, keskustelua, joka yleensä ei ole poikennut niistä muistakaan keskusteluista, joita täällä edellisinä päivinä on tapahtunut ja joissa puolueet ovat törmänneet voi-

makkaasti toisiansa vastaan, olen taasen joutunut kerran kysymään sitä, onkohan tässä todellakin tarkoitettu Suomen kansan parasta? Ja minun on täytynyt itselleni vakuuttaa, että puolueintressit, puoluetarkoitukset ovat olleet tänäkin päivänä keskustelussa paljon suurempana tekijänä kuin mitä meillä nykyisellä hetkellä olisi aihetta antaa niille voimaa. Ja sen vuoksi ajattelin kuunnellessani syrjästä tämän keskustelun loppupuolella pyytää puheenvuoroa, huomauttaakseni siitä että, kun me siellä maaseudulla olemme viime vuosina joutuneet poliitillisten tapausten mylläkkää seuraamaan, olemme joutuneet vähitellen ikäänkuin jonkunlaisen poliittisen sairaaloisuuden, poliittisen kulkutaudin alaisiksi. Me olemme monta kertaa viime aikoina toivoneet, että tämä sairaaloisuus loppuu, kun eduskunta, johon kansan paraat miehet kokoontuvat, pääsee käsittelemään asioita, joilla voitaisiin tämn maan olot järjestää niin, ettei täällä ijankaiken tarvitse riidan vallita eri ryhmien välillä. Ja kun ajattelee niitä paljastuksia, joita täällä tehdään yhtä myötään puoluetaistelussa, en pitäisi niitä niin vaarallisina, jos ne jäisivät vaikuttamaan vaan yksinkertaisesti meidän mieliimme. Mutta minulla on semmoinen käsitys, että tuolla, jossa meidän maamme valtiolliset ohjakset oikeastaan ovat, siellä ei erikoisella myötätuntoisuudella katsella meidän eduskuntamme nykyistä koossaoloa eikä sen kokoonpanoa. Ja minulla on sen johdosta herännyt epäilys, että myös eräänlaiset paljastukset tämän eduskunnan keskuudessa, joilla on tarkoituksena kukistaa ja kurittaa vastapuolueita, lopultakin koituvat meidän omille niskoillemme sangen raskaiksi ja painaviksi. (Hyvä! Hyvä!) Ja sen vuoksi ajattelen, että meidän tämän keskustelun päätyttyä, olisi koetettava päästä siihen, että me vähemmän urheilisimme sukkeluuksillamme, sanasutkauksilla ja varsinkin aiheettomilla soimauksilla ja loukkaussanoilla, sillä luulen, että meidänkin joukossamme, jotka koetamme olla vaiti ja kuunnella, myös olisi jossain määrin kykyä ja taitoa käyttää haukkumasanoja. Mutta jos me kaikin siihen ryhtyisimme, niin miksi luulisitte tämän eduskunnan muodostuvan? (Hyvä! Hyvä!)

Täällä on tänä päivänä koetettu saada nykyisestä hallituksesta todistetuksi, että se on tarkoituktella asettunut valvomaan porvarillisten luokkaetuja. Minä taasen olen sitä mieltä, että tuollainen väite ei olekaan tullut vakaumuksesta. Eihän nykyinen hallitus kielläkään olemasta porvarillinen, jotenka on luonnollista, että sillä on myös porvarillisuuden virheet. Mutta kun on kysymyksessä aika sellainen, jota me nyt elämme, jolloin Suomessa on olemassa niin paljo rikollisuutta, niin paljon yhteiskunnallista epäjärjestystä, kuin meillä sitä nykyään on, niin en todellakaan ymmärrä, mitenkä hallitukselta voitaisiin pyytää muuta kuin sitä, että se paraan käsityksensä mukaan koettaa saada järjestystä siihen yhteiskuntaan, jonka etunenässä se on, ja jossa se on järjestyksestä edesvastuussa.

Minäkin uskon, että kapitalistisen yhteiskuntajärjestyksen vuodet ovat vuosikymmenissä tai ainakin vuosisadoissa luetut. Otaksun että meillä täällä Suomessa sosiaalidemokraatit jo sangen lyhyen ajan kuluttua voivat saada eduskunnassa ehdottoman enemmistön. Silloin tulee sosiaalidemokraattien asiaksi osottaa, millä tapaa he ylläpitävät järjestystä ja takaavat siitä silloin, kun nousee uusi taistelu niitä anastuksia vastaan, joita silloin mahdollisesti tullaan tekemään. Sillä ei ole lainkaan edellytettävissäkään, että kun sosiaalidemokraatista järjestelmää ruvetaan käytännössä toteuttamaan meidän oloissamme, jossa on vaan sangen harvoja todella periaatteellisia sosiaalidemokraatteja, ettei silloin kaikkien niiden kanssa, joiden omaisuussuhteisiin tullaan tavalla tai toisella lainsäädäntötietä koskettelemaan, syntyisi myöskin voimakas taistelu aivan samalla pohjalla, jonka sosiaalidemokratia nykyään periaatteessa omistaa — siis omistusoikeudesta. Ja sen vuoksi toivoisin, että tämän keskustelun lopussa jäisi kuitenkin kaikkiin se käsitys, että jokainen liike, jokainen puolue yhteiskunnassa pyrkii hallituksessa ollen toteuttamaan paraimpia periaatteitansa ilman, että sillä on tarkoituksena yksinomaan itsekkäästi sortaa muita. Niin korkealta kannalta käsitän minä jokaisen hallituksessa kulloinkin olevan ryhmän käsittävän velvollisuutensa. Ja kun tulee se aika, jolloin sosiaalidemokraateilla on hallitseva valta, niin olen ainakin minä valmis tunnustamaan ja uskomaan, että sosiaalidemokraatit silloin panevat liikkeelle paraimmat voimansa ja parhaimmat tarkoituksensa hallitaksensa tätä maata niinkuin osaavat ja voivat.

Minä siis kaiken lopuksi ehdotan siirtymistä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. **Turkia:** Niistä senaatin asiakirjoista, joista otteita täällä esittivät ed. Valavaara ja Hämäläinen, käy jotensakin selväksi että poliisivoiman luonnoton lisäys on tapahtunut siinä tarkoituksessa, että poliisia tultaisiin käyttämään työväen liikettä vastaan. Niissä asiakirjoissa ei puhuta mitään rosvotöistä, ryöstöistä eikä murhista, vaan ainoastaan työlakoista. Ja työlakkoja, niinkuin tiedetään, eivät tee rosvot eikä ryövärit vaan hyvin järjestynyt työväki, ja kun niitä varten on lisätty poliisivoimaa, niin silloin on tarkoitus koettaa hidastuttaa, tai mikäli mahdollista lopettaa maasta työväenliike. Kaikki rosvojutut ovat minun käsittääkseni sivuseikkoja, joilla koetetaan pääasiaa, tuota perussyytä peittää.

Esimerkiksi siinä pitkässä luettelossa, jossa lueteltiin viime aikuiset tapahtumat, ryöstöt, murhat ja muut sen sellaiset tapahtumat, oli mainittuna sellaisia asioita, jotka eivät mikäli minä tunnen, ole menneistä vuosista kovinkaan paljon poikkeavia. Näyttää että kun tuota ainehistoa on kasattu, siihen on täytynyt kerätä monen moista tavaraa.

Siinä luettelossa esim. mainitaan, että Stockforsin tehtaalla Pyhtäällä on tapahtunut jotakin tavatonta ja että sekin on muka puolestaan aiheuttanut poliisivoiman lisäämistä. Minä tunnen tuon tapauksen. Olin siihen aikaan Kotkassa. Olen Kotkassa kasvanut ja tunnen Kotkan ja sen ympäristön oloja jotenkin tarkkaan ja voin vakuuttaa, että siitä asti kuin minä muistan, siellä on joka vuosi tapahtunut sellaista kuin senaattori Lilius mainitsi. Asian laita on niin, että Kotkan samoin kuin Kyminlaakson tehtailla ja sahoilla työskentelee suuret joukot muualta saapunutta työväkeä, joka tulee sinne etenkin kesäaikana työhön. Nuo muualta tulevat työläiset ovat kirjoissa kotipuolessaan ja maksavat sinne veronsa, ja kun he Kotkassa työskentelevät kesän aikoina, niin heitä verotetaan myös Kotkaan. Työläiset eivät tahtoisi suorittaa veroa kahteen paikkaan. He eivät suorita vapaaehtoisesti. Ryöstövouti saapuu tehtaan tai sahan konttoriin, tiliä maksettaissa, hänellä on luettelo mukana ryöstettävistä työläisistä. Hän odottaa ja kun hän huomaa työmiehen, jolta on ryöstettävä, kiirehtii hän luukulle, josta rahoja annetaan, ja koettaa asianomaisen kanssa kilpailla siitä, kumpi rahat saa. Tällaisia näytelmiä suoritetaan siellä joka sahalla ja lähes joka vuosi. Jos työmies on kyllin sukkela, niin hän koppaa rahansa, eikä anna niitä ryöstövoudille ja sillä hyvä. Jos ryöstövouti saa kopatuksi rahat, ottaa hän niistä rästinä olevat verot ja hänelle tulevan palkan, eikä työmiehellä ole mitään vastaan sanomista. Yksitoista vuotta takaperin jouduin minä Kotkassa sanomalehtipolemiikkiin tällaisessa asiassa erään ryöstövoudin kanssa. Tämä ryöstövouti esiintyi ryöstöjä toimitettaessa niin sopimattomasti, että minun täytyi turvautua julkiseen sanaan. Sellaiset levottomuudet, joista senaattori Lilius mainitsi, eivät ole siellä uusia.

Kyseessä olevan asian johdosta puhuin nimismies Variuksen kanssa, jota kohtaan tämä muka tavaton väkivallanteko tapahtui Stockforsissa. Kysyin, eikö olisi parasta jättää koko asia sikseen, kun tuo tapahtuma laadultaan ei ole uusi, vaan näyttää täällä syöpyneen luihin ja ytimiin, ja kun siitä viranomaisten puoleltakaan ei ole ennen pantu ahtaalle. Hän myönsi, että asia on vähäpätöinen, mutta kun asia on mennyt niin pitkälle, että se on tullut julkisuuteen ja kun siihen on määrätty toinen nimismies syyttäjäksi, niin hän ei voi asiaa sanottavasti auttaa. Lupasi kuitenkin tehdä mitä voi, jotta asia tulisi niin lieväksi kuin suinkin.

Kun siis hallitus nojaa tuollaisiin juttuihin, todistaakseen aseman vakavuutta ja puoltaakseen menettelytapaansa, niin se todistaa sitä, ettei ole tosisyitä mihin nojata. Samanlaisia vähäpätöisiä ovat olleet myös levottomuudet Hauholla ja Värtsilässä.

Loviisan—Vesijärven radalla tapahtunut rautatiensillan räjäyttämisyritys oli niitä päävaltteja, joita täällä hallituksen puolelta esitettiin, mutta tämän asian yhteydessä jätti herra senaattori mai-

nitsematta erään tärkeän seikan. Ja se seikka on se, että vieläkään ei ole tullut selville, kuka tämän räjähdyksen yritti panna toimeen (huutoja oikeistosta: Yhden tekevää) ja miksi se ei ole tullut selville, lienee siihen suurimpana syynä kai se, että räjähdyspaikalta löydettiin nenäliina ja rautalapio, joissa oli nimikirjaimet O. P. Paikkakunnalla olevien kenenkään muun nimeen nuo kirjaimet ei sopineet kuin erään paikkakunnan poliisin. Tästä saapi jokainen tehdä senmukaisia johdelmia kuin huvittaa.

Räjähdykset täällä Helsingissä taas eivät suinkaan liene olleet tarkoitetutkaan niin kauheiksi kuin niitä on koetettu kuvitella, sillä luulisinpa, että, vaikkapa olisi kokemattomampikin dynamiitin käsittelijä, niin jonkunverran hän voi arvostella sen räjäyttämisvoimaa ja määritellä, paljonko sitä tarvitaan ennenkuin kivimuuri menee, hajalleen tai kuinka paljon sitä tarvitaan ennenkuin pikku puurakennus, niinkuin Siltasaarella oli, hajoaa. Siis katsoen siihen, että nuo paukaukset olivat niin voimattomat, en ainakaan minä voi otaksua että siinä olisi ollut vakavaa aikomusta. Aikomus lie ollut vaan toimittaa jonkinmoinen merkkilaukaus, joka kuuluisi hiukan kauemmaksi. Sillä ellen väärin muista, oli samaan aikaan Pietariin lähetetty anomus, jossa puhuttiin poliisin kivääreillä asestamisesta.

Ed. Castrén täällä huomautti, että hallitus on ollut ja sen täytyy olla tasapuolinen lakkotapauksissa. Esim. kun lähetettiin Laukon lakkomaille poliiseja, niin siihen olivat muka pätevät syyt. Hän muun muassa mainitsi, että torpparit siellä yrittivät kaataa paroonin omistamaa maitoa maahan. No, kun poliisia kerran lähetettiin estämään torppareita kaatamasta paroonin omistamaa maitoa maahan, niin minä olisin myös toivonut etteivät he olisi kaataneet torpparien omistamaa maitoa, jos olisivat kerran olleet tasapuolisia. Nyt ovat kuitenkin huhti- ja toukokuun ajalla hallituksen lähettämät poliisit tehneet yksityisille torppareille suunnattomia vahinkoja. Siellä on toimitettu katselmus, sen ovat toimittaneet puolueettomat henkilöt. Tässä on minulla pöytäkirjan ote, jonka katselmuksen pitäjät ovat nimikirjoituksillaan varmentaneet. Pöytäkirjasta käy ilmi, että siellä on särjetty irtainta omaisuutta 1,470 m:kan arvosta, joka on torpparien yksityisomaisuutta. Samassa katselmuksessa kävi myös selville, että paleltuneen karjan arvo, joka kuoli kylmän tähden, niinkuin vasikoita y. m. teki 135 mkaa. Koko karjataloudellinen vahinko torppareille, mikä siellä on tehty hallituksen avustuksella, nousee ei vähempään kuin 6,024 markkaan. Minä pyytäisin kysyä hra Castrénilta, onko tämä todellakin puolueetonta menettelyä, kun mennään muka estämään ettei paroonille tulisi mitään vahinkoa, mutta samalla tehdään toiselle riitapuolelle mitä suurinta vahinkoa?

Sellaisia asioita, kuin esim. Friarin teko Kaukaan tehtaalla, ei pitäisi tällaisiin asioihin ensinkään yhdistää, sillä mitäpä poliisi voi sellaisten tekojen tekijöille. En luule että poliisi, olipa se kuinka

perustuslaillinen tahansa, voi nähdä kenenkään sydämmeen, aikooko hän murhata tai ei. Sitä paitsi ne henkilöt, jotka ovat itse saaneet kärsiä sen tapaista vainoa kuin Friari, he paraiten tietävät, että tarvitaan erittäin hyvä moraali, erittäin voimakas tahto, teräksinen tarmo, ennenkuin voi säilyä tuollaisista teoista, kun joutuu oikein kapitalistien painettavaksi. Minä olen esim. saanut kokea vielä pitemmälle menevää vainoa kuin Friari. Noin kymmenen vuotta sitte ajettiin minua takaa kuin metsän petoa pitkin Suomea. Työpaikan kuin sain, niin herrat, jotka minua vainosivat, lähettivät heti tietoja minusta ja taas minut boikotettiin työpaikasta. Minä tunnustan rehellisesti, että olin silloin hyvin likellä semmoista epätoivon tekoa. Ajatelkaa henkilöä, joka omantuntonsa mukaan ei ole tehnyt pienintäkään vääryyttä kellekään, joka pyhimmän vakaumuksensa mukaan on toiminut ja sentähden saa kärsiä syyttömästi vainoa, saa nähdä nälkää ja vilua, maata portaitten alla, kuten herrojen koirat! Ihmekö jos silloin yksityinen kosto herää; sitä ei estä minkäänmoiset poliisit. Siis kun asia otetaan kerran esille, täytyy arvostelijain kuvitella itsensä siihen asemaan, jossa tekijä oli ja tuomita sitten vasta.

Täällä on koetettu muka todistusten avulla sysätä murhat ja muut roistomaiset teot sosiaalidemokraattisen puolueen laskuun. Minä olen sellaisessa asemassa, että olen jonkun verran paremmin tilaisuudessa pitämään silmällä asemaa kuin jotkut muut edustajat. Meillä on noin puolitoista tuhatta yhdistystä, niiltä saapuu kirjeitä yhtenään ja myös yksityisiltä. Minä saan usein niistä kirjeistä tietää minkälaista väkeä missäkin paikkakunnalla risteilee. Kysytään myös usein mikä mies se on, joka matkustelee siellä ja siellä, se puhuu sellaista ja sellaista ja toimii sitä ja sitä. Voin vakuuttaa, että agitaattoreina kulkee miehiä, joiden nimeä minä en ennen ole koskaan kuullut. Niitä kulkee, mutta kenen varoilla, se on minulle vielä arvoitus. Kun meitä syytetään että me muka suosisimme rikollisuutta, että me panisimme rikoksia toimeen, niin yhtä hyvällä syyllä ja vieläpä paremmalla me voisimme sanoa, että ne ovat porvarillisia jotka niin toimivat. Sillä nuo agitaattorit, joita ei meidän puolueemme palkkaa ja joista me emme ole saaneet vielä selkoa kuka niitä palkkaa, ne eivät meitä kiitä. Ne haukkuvat meitä ainakin yhtä paljon kuin herra Castrén tai ehkä vieläkin enemmän: he käyttävät vaan toista kieltä. He koettavat kylvää epäluuloa kansaan, jopa järjestyneisiin joukkoihinkin, että se puolueneuvosto ja toimikunta on muka herrojen ostama, pelaavat yhdessä herrojen kanssa. Samalla nuo salaperäiset kiertäjät yllyttävät jos jonkunlaisia tekoja tekemään. Jos ne olisivat meikäläisiä tai meille edes ystävällisiä, eivät ne suinkaan koettaisi järkyttää sosiaalidemokraattisen puolueneuvoston auktoriteettia.

Kun ottaa huomioon sen ajan, jolloin bobrikoffilainen järjestelmä

vallitsi tässä maassa, kun ottaa huomioon sen menettelytavan, mitä senaikuinen hallitus käytti ja mitkä olivat ne syyt, jotka tekivät sen menettelytavan sellaiseksi kuin se oli, niin voi jotensakin arvostella nykyistäkin hallitusta. Bobrikoffin aikana lisättiin poliiseja tuntuvasti. Edustajat muistanevat että järjestyneen työväen taholta pantiin mielenosotuksia poliisivoiman luonnottoman lisäyksen johdosta toimeen. Sellainen tehtiin m. m. Senaatintorilla; perustuslailliset, ainakin osa, yhtyivät meihin. Lausuttiin ankaria paheksumisia siitä luonnottomasta lisäyksestä, valtionvarain haaskauksista ynnä niistä epäkelvollisista aineksista, mitä poliisikunnassa oli. Bobrikoffilaisten virkailijain taholta selitettiin silloin, että jos maa rauhoittuisi, ei tarvittaisi niin paljon poliiseja.

Siihen aikaan oli järjestetty sekä salainen että julkinen poliisi. Salaisia poliiseja tuppautui työväenyhdistyksiin; toiset niistä olivat niin ovelia että menettelyllään saavuttivat jonkun verran kannatusta. He osasivat joidenkuiden eri henkilöiden suhteen asettaa sympatiansa niin että saivat jonkun verran luottamusta, jopa toisinaan joku heistä onnistui niin, että pääsi työväenyhdistystenkin luottamustoimiin. Nuo hallituksen poliisit tai urkkijat koettivat ottaa selkoa, mitä työväen piireissä piili ja samalla he koittivat lietsoa rikoksellisuutta, koettivat saada työväkeen tartutetuksi sellaista, josta olisi ollut huonot seuraukset. Jopa menivät julkisetkin poliisit niin pitkälle, että kuten muistetaan tuli Helsingin raastuvanoikeudessa selville, että yksin poliisiupseeritkin olivat osallisina ikkunain särkemiseen ja katukahakoihin, josta sitten työväkeä syytettiin. Kun työväen puolelta vaadittiin poliisin vähentämistä, viitattiin viranomaisten puolelta noihin rikoksiin ja levottomuuteen.

Sen ajan hallituksella oli tarkoitus, niinkuin tiedetään, saada maa niin tukalaan asemaan kuin suinkin, saada työväenliike juuritetuksi pois, saada suoraan sanoen käyntiin täysi bobrikoffilainen järjestelmä, jonka tarkoituksen jokainen tietää. Kun poliiseja ei silloin saatu tavallisilla ehdoilla palvelukseen, täytyi niille korottaa palkkoja. Poliisin tehtävä oli silloin kovin epäkiitollinen. Kun nykyinen hallitus astui satulaan, on seurattu jotenkin samaa menettelytapaa poliisien palkkaukseen nähden. Poliiseja ei ole saatu, kai ei ole saatu, koska on täytynyt lisätä palkkoja yli vielä bobrikoffilaisajan korotuksen. Se todistaa ettei poliisintehtävä ole kovinkaan mieluisa, sillä työttömyyttä löytyy joka aika maassa ja jos ei poliisina tarvitsisi toimia työväenliikettä vastaan tai jos ne tehtävät olisivat oikeuden käsitteiden kanssa yhtäpitäviä, niin olisi kai poliiseiksi menijöitä, ilman, että palkkoja tarvitsisi kovin suuresti nostaa.

Minun käsitykseni tästä asiasta on se, että jos hallitus omaisi sellaisen katsantokannan, että työväen liike on yhteiskunnallisen järjestelmän tulos, ja että sitä ei voida poliisivoimalla eikä minkäänmoisilla väkivaltaisilla keinoilla poistaa, jos hallitus omaisi tämän

katsantokannan, eikä komentaisi poliiseja lakkomaille, heittäisi työlakot pääoman ja työn väliseksi taisteluksi, eikä muutenkaan suunnittelisi työväen liikkeen kuristamista, niin silloin tultaisiin toimeen puolta vähemmällä poliisivoimalla ja silloin myös lakkaisivat tai ainakin vähenisivät provokatooriset teot. Kun nykyisen hallituksen tarkoituksille on poliisijoukon luonnoton suuruus aivan välttämätön, niin yhtä tärkeätä on poliisijoukkojen luonnottomalle suuruudelle rosvojoukkojen olemassa olo. Jos ei olisi salaisesti järjestettyjä rosvojoukkoja, joihin hallitus osoittaa: katsokaa, maa on rauhaton! niin noin luonnottoman suurta poliisijoukkoa ei voitaisi pitää.

Hallitus, jonka suunnitelmat ovat kansalle niin vastenmielisiä, että se niiden toteuttamiseksi tarvitsee noin luonnottoman suuren poliisivoiman, sellainen hallitus minun mielestäni saisi vetäytyä syrjään ja antaa tilaa paremmalle. Muuten yhdyn ed. Tainioon, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Ed. **Runeberg:** Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga. Ehuru jag icke var i tillfälle att själf deltaga uti landtdagens förhandlingar under våren, så har jag ändock bland annat tagit kännedom om den beräkning, som en representant, jag tror det var representanten Pärssinen, anstälde öfver, huru betydande summor utaf folkets surt förvärfvade medel, som öddes bort på tomma diskussioner under hela dagars lopp, och det syntes mig från första början vara klart och otvetydigt, att den interpellation, som i dag skulle behandlas, icke kunde leda till något praktiskt resultat, ja det syntes vara alldeles klart, att den icke ens syftade till något praktiskt resultat, till någon åtgärd från landtdagens sida. Det syntes alldeles otvetydigt, att den endast afsåg att utgöra en led uti den serie af diskussioner, som hafva försiggått under denna landtdag, diskussioner, som åsyfta att lämna tillfälle för det ena eller andra partiet att som man säger komma åt eller förgöra det andra, eller för flere partier att förena sig om att slå ihjäl regeringen. Den försiggångna diskussionen har tillfullo bekräftat detta. Så hafva vi åter lagt en rad till i raden af de många dagarna förut. Den ena dagen stöter hr Danielson-Kalmari dolken i det konstitutionella partiets hjärta och hr Sirola jublar öfver att såret är dödligt, den andra dagen fattar hr Jonas Castrén uti klubban och för den med väldig kraft samt krossar det socialdemokratiska partiet till små smulor, en tredje gång förena sig det socialdemokratiska och det konstitutionella partiet för att aflifva det många gånger förut aflifvade suometarianska partiet. Man strider och angriper hvarandra och framkastar tillmälen, hvilka närma sig, för att icke säga öfverskrida, gränsen af hvad man bland anständigt folk kallar angifvelser. Så fortgår slagtningen från morgon till kväll, och slagfältet ligger beströdt med lik. Cui bono? Till hvems fröjd? Jag behöfver icke besvara den frågan. Jag tror utan något svar, att hvar

och en af oss vet till hvems fröjd. Det är sannt, att de ihjälslagna partierna stiga upp igen följande dag och se ut alldeles liksom förut, och naturligtvis äro alla lika oskyldiga och lika förträffliga, som de varit förut. Men det är dock icke så. Om de icke blifvit skralskjutna af sina motståndare, så hafva de blifvit skralskjutna af sig själfva, och den som lider på det är hela folket.

Under hela denna dag, där det radats ord efter ord, vackra ord och fula ord, har diskussionen nästan helt och hållet rört sig på sidan om den sak, som är före. Jag vill nu fråga af hvar och en, som åhört denna diskussion, huru mycket, om man pröfvar densamma, som verkligen finnes kvar rörande själfva frågan, rörande själfva interpellationen därom, huruvida regeringen haft grundad anledning att föröka polisstyrkan och huruvida det varit en tvingande nödvändighet att skapa en stark ordningsmakt, som kunde utöfva något inflytande i den tid, i hvilken vi lefva. Civilchefens redogörelse var ju ett sakligt och fullt belysande svar på interpellationen. Jag, och jag tror mången med mig, är tacksam för att denna redogörelse affattats i så värdig, så lugn och sakrik form. Den var fullt tillfredsställande, hvad beträffar besvarandet af frågan, om det var nödvändigt att öka polisstyrkan. Den var också fullt tillfredsställande i afseende å ådagaläggandet af att den polisstyrka, som landet nu förfogar öfver, i det väsentliga — man kan icke tala om enskilda undantag här och där — fullgör sina åligganden i syfte att skydda den enskilde, icke endast de lagtrogne, såsom hr v. Alfthan på förmiddagen sade, utan likasåväl den, som icke är lagtrogen, med ett ord att skydda hvarje person, han må förhålla sig si eller så, mot öfvervåld, skydda hans lif och hans egendom. Civilchefens redogörelse var, såsom sagdt, i detta afseende tillfredsställande. Men den var i hög grad nedtryckande för hvar och en, som har sitt folks ära och lycka kär. Den var i hög grad nedslående för den, hvilken liksom jag alltid har trott och ännu trots allt tror på frihetens makt till det goda.

Det, som egentligen föranledde mig att begära ordet, oaktadt den långt framskridna tiden, och oaktadt kostnaden för folket för hvarje ord som förlänger diskussionen, var ett uttalande af hr Nuorteva på förmiddagen, hvilket uttalande icke synes mig hafva blifvit riktigt besvaradt. Hr Nuorteva utbredde sig med en viss fyndighet och icke utan skicklighet i framställningen öfver huruledes, oaktadt polisstyrkans stora ökande, brotten icke hafva aftagit, icke hafva upphört att finnas till, och han anförde detta såsom ett bevis för att ökandet af polisstyrkan och skapandet af en verklig effektiv ordningsmakt icke ledt och icke kan leda till något resultat.

Hr Jonas Castrén svarade att detta berodde på det socialdemokratiska partiet och särskildt på den socialdemokratiska partipressens upphetsande arbete. För min del måste jag finna detta svar minst sagdt ensidigt och ytterst ofullständigt. Det kan ju icke för-

nekas, att ett skrifsätt, sådant som framgick ur hvad hr Castrén uppläste i dag, i någon mån bidragit till de bedröfliga resultat, som vi alla sett. Men orsaken till brottens stegring under de sista åren ligger dock mycket djupare och har en mycket bredare grund. Jag vore snarare benägen att närma mig de talare, som i kväll hafva framhållit, huruledes en stor del af dessa brott äro beroende på missförhållanden i samhället. Missförhållanden i samhället och bland människor i allmänhet hafva alltid existerat och komma alltid att existera, och den, som litet känner människonaturen och de förhållanden, som göra att en människa utvecklas till en brottsling, vet nogsamt, att brotten alltid hafva sin orsak i de förhållanden, under hvilka den brottslige lefvat, att dessa orsaker äro att söka på många olika håll, och att man måste hysa medkänsla med brottslingen och att man egentligen knappast kan tillräkna honom det personligen såsom skuld. Men allt detta är omständigheter, som ligga alldeles på sidan om den fråga, som nu är före. Orsakerna till dessa brott må vara hvilka som hälst, och man må hysa huru stor medkänsla som hälst med brottslingen, så måste vi, sålänge vi lefva i ett samhälle, söka förhindra begående af sådana brott. Vi måste skydda, — och detta kan icke ske genom annat än en verksam ordningsmakt —, samhället måste skydda den enskilde för dylika våldsamma öfvergrepp, ty annars inträffar det, som antyddes af en talare, att hvar och en måste taga sitt skydd i egen hand, och att vi i stället för den lagliga rätten och ordningsmakten måste gripa till den knutna näfvens rätt, den knutna näfven med pistol eller hvad man har till hands. Då komma vi till det, att hvar och en måste försvara sig själf, och vi hafva åter urtillståndet, allas krig mot alla.

Hr Nuorteva säger nu, att denna ordningsmakt icke kan förhindra brott. Ja, visserligen. Jag är i detta afseende alldeles ense med hrr Talleyrand, af Ursin och Schybergson, och jag tror det är många som äro ense med oss däri, att en polismakt aldrig skall kunna förhindra brott att begås. Nog är det utvecklingen och förbättringen af de samhälleliga förhållandena, som efterhand skola minska brottens antal. Men jag frågar hr Nuorteva, om med den kännedom han har om människonaturen, han verkligen tror, att, om det skulle stå fritt för hvarje röfvare, som plundrar en bank eller enskild person, att göra detta utan att ordningsmakten ingriper, detta icke skulle smitta. Tror han icke, att det skulle finnas fem, tio eller hundra personer, som skulle tycka, att detta är ett bekvämt sätt att skaffa sig sitt lifsuppehälle, eftersom han icke hindras på något sätt? Ja, man hindrades väl af sina bättre känslor och af socialismens läror, hvilken framställning ju är alldeles sann och riktig, men jag tviflar på att dessa predikningar skulle hindra, att den ena efter den andra skulle gripa till brottets väg, om det skulle stå fritt att göra det utan hinder af en ordningsmakt. Och vi kunna vara öfvertygade om att,

om vi icke nu hafva kunnat utrota brotten mot person och egendom från vårt land, så skulle dessa, om vi icke hade haft någon ordningsmakt att stöda oss på, hafva vuxit till i ofantligt större proportion. Jag framhöll redan att civlichefens redogörelse är af den art, att den tillfullo motiverar polisstyrkans förstärkande. Polisstyrkans stora ökning är ett ondt, därom är jag ense med socialdemokraterna, men det är ett nödvändigt ondt, för att vi måtte undgå ett ännu större ondt. Och dagens diskussion med alla de långa andraganden, som vi fått höra, har, såvidt jag kunnat följa med densamma, åtminstone icke i någon punkt vederlagt detta eller ådagalagt att polismakten skulle varit riktad mot arbetarenas sträfvanden. Jag vill därför liksom flere föregående talare föreslå, att landtdagen skulle öfvergå till dagordningen, och jag hoppas att denna skall syfta till positivt arbete med blick för, att en genomförd reform, om också liten, har oändligt mycket större värde än alla stora ord och fraser som omhvälfningar och verldsförbättringar, som ligga i ett aflägset fjärran.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Tämä päivä on tosiaan ollut kansallisen surkeuden päivä, sillä yhteiskuntamme syvimmät mätähaavat ovat selvästi tulleet kaikkien näkyviin ja kuuluviin. Mielellään silloin jokainen pysyisi tästä keskustelusta erillään, jonka ei välttämättömästi täydy siihen sekaantua. Mutta ehkä kuitenkin voidaan vaatia, että jokaisen puolueen ryhmän keskuudesta lausutaan se käsitys, joka siellä on vallalla päivän keskustelussa esillä olevaan kysymykseen nähden. Pyydän sentähden saada lausua oman kantani.

Minä viime valtiopäivillä yhdyin niihin, jotka lausuivat sen ajatuksen, että Viaporin kapinan yhteydessä sattuneet surulliset tapaukset velvoittivat meitä voimiemme mukaan yrittämään siveellisiä ja yhteiskunnallisia parannuksia, niin että vallitsevat epäkohdat saataisiin poistetuiksi ja sillä tavoin pohja lasketuksi, jolle eheämpi yhteiskunta, kuin tämä nykyinen, voitaisiin rakentaa. Mutta samalla minä yhdyin, ja ylipäänsä suomalaisen puolueen jäsenet yhtyivät, siihen lausuntoon, että olot ovat sellaiset, että oli syytä kansan edustajien kehoittaa hallitusta, jonka tuli vastata järjestyksen ylläpitämisestä maassa, ryhtymään tarmokkaisiin toimenpiteisiin järjestysvallan kohottamiseksi, niin sisälliseen kuntoon kuin mieslukuunkin nähden. Mitä siihen asti maassamme oli tapahtunut suurlakon jälkeen, se näytti meistä riittävästi osoittavan, että oli ryhdyttävä järjestysvallan kaiken puoliseen kohottamiseen ja vahvistamiseen. Ja mikä sen jälkeen tässä maassa on tapahtunut, se minun nähdäkseni osoittaa, että kansan edustajat silloin olivat täysin oikeassa. Se todellakin mieltä järkyttävä luettelo, jonka siviilitoimituskunnan päällikkö täällä on meille esittänyt, on sellainen historiallinen todistuskappale, että kun tulevaisuudessa tutkitaan, tokko

tosiaan olot maassamme olivat sellaiset, että tavallista enemmän järjestysvaltaa kysyttiin, niin kyllä yksinänsä tämä luettelo antaa siihen vastauksen.

Me siis emme voi muuta kuin antaa tunnustuksemme hallitukselle sen johdosta, että se tällä alalla on koettanut täyttää velvollisuuttaan. Onko se siinä kohdin mennyt pitemmälle maan varojen käyttämisessä, kuin olisi ollut välttämätöntä, se on kysymys, johon näin vain ilman perinpohjaista seikkaperäistä tutkimusta ei voi antaa vastausta. Sehän kyllä on selvä, että varoja tässä on kysytty enemmän, kuin kukaan saattoi ennalta ajatella. Että näitä varoja tarvitaan ainakin toistaiseksi vielä tähän samaan tarkoitukseen suurissakin määrin, sitä osotti minun ymmärtääkseni se tosiasia, että edelleen vielä tavallista paljoa suuremmassa määrässä tapahtuu meillä järjestyksen kaikkein pahempia rikkomuksia, ja vielä minun täytyy lisätä, että kyllä täällä on lausuttu tänään asioita, jotka panevat uskomaan, että kun ne ajatukset leviävät painetun sanan avulla halki maamme, niin monessa kodissa ne ovat omiansa vahvistamaan sitä ajatusta, että kyllä yksityinen saattaa, joko oman tahi luokkansa kohottamiseksi taloudellisessa suhteessa ryhtyä maan lakia rikkomaan. Ja niin kauvan kuin tällaisia käsityksiä kansaan levitetään, nimenomaan tältä sijalta, niin kauvan, vaikkapa puhujat sitä eivät olisikaan tarkoittaneet, niiden kautta kylvetään siemen, joka velvoittaa yhteiskuntaa vahvistamaan sitä voimaa, jota viime kädessä on lain rikkojia vastaan.

Toinen on sitten kysymys, onko hallitus myöskin voinut kohottaa järjestyksen valvojien sisällistä kuntoa, sillätavoin kuin kansan edustajat viime vuonna toivoivat. Että tässäkin kohden joku kohoaminen on tapahtunut, se lienee kieltämätön tosiasia. Että kuitenkin on tapahtunut paljon sellaistakin, joka osoittaa, että poliisimme eivät suinkaan vielä ole kohonneet sille asteelle, johon heitä on välttämättömästi saatava, se näyttää myös kieltämättömältä. Mutta minä puolestani olen tässä kohden valmis antamaan täyden arvon sille huomautukselle, että yhtäkkiä ei ole voitu kohottaa meidän poliisilaitostamme täysin tyydyttävälle kannalle. Siihen määrin oli tosiaankin se käsitys kansaamme laajalti levinnyt, että voitiin ryhtyä kaikenlaiseen vallattomuuteen ja väkivaltaisuuteen. Siihen määrään tämä käsitys on levinnyt, että jälkiä siitä epäilemättä täytyy ilmaantua myös yleisen järjestyksen valvojissa jonkun ajan.

Että nimenomaan tuo lukuisa poliisimiehistö esiintyy vielä nykyjänsäkin ehkä paljon useammin, kuin mitä minä tiedän, kansalaisia loukkaavasti, raa'asti, kaikin puolin moitittavasti, se on mahdollista ja se on luullakseni vielä ymmärrettävissä, enkä minä olisi sellaisista tapauksista suinkaan valmis hallitusta moittimaan, sillä minä en luule, kuten sanottu, että tässä kohden yht'äkkiä on voitu täydellistä parannusta saada aikaan. Mutta arveluttavampaa on, jos kor-

keampien järjestyksen valvojien keskuudessa sattuu sellaista, joka näyttää, että he eivät ymmärrä tehtäväänsä yhteiskunnassa. Ja sellaista on sattunut. Oli ehkä jonkun verran varomatonta siviilipäälliköltä ottaa puheeksi asejuttuja poliisiolojen yhteydessä, sillä tiedetäänhän, että ollaan jouduttu niinkin pitkälle, että ainakin yhden poliisivirkamiehen on täytynyt virastansa luopua menettelynsä johdosta aseitten kuljettamiseen nähden, ja maaseudulta eri osista maata on kyllä tiedossa tapauksia, jotka selvästi osoittavat, että noitten kysymysten yhteydessä asianomaiset poliisivirkamiehet eivät ole ymmärtäneet sitä, että he ovat asetetut tasapuolisesti samalla lujuudella tukahuttamaan kaikkia lain rikkomisia. Voidaan sanoa, että kyllä hallitus tässäkin kohden on syytön, eihän se ole ylipäätänsä nimittänyt niitä poliisivirkamiehiä, jotka ovat osottautuneet toimessansa enemmän tai vähemmän kykenemättömiksi, mutta valitettavasti on kuitenkin sanottava, että on nimitetty tällä ajalla, joka on kysymyksessä, ainakin joku ylempi poliisivirkamies ja säilyttänyt toimensa senkin jälkeen, kun julkisuudessa on osoitettu, että hän oli ja on kaikin puolin omansa vaikeuttamaan järjestyksen ylläpitoa siitä syystä, että hän itse on toiminut tavalla, joka sisältää mitä pahimman järjestyksen ja lain rikkomisen. Oulussa tapahtuneitten poliisirettelöitten yhteydessä sisälsi siellä ilmestyvä »Kaiku»-lehti yksityiskohtaisen kertomuksen, mitenkä Oulun virkaatoimittava poliisimestari oli esiintynyt Turussa noitten niin surullisten lakkotapausten aikana. Viittaamalla poliisitutkinnossa pidettyyn pöytäkirjaan osotettiin, että mainittu virkaatoimittava poliisimestari, muuan luutnantti, oli ollut kotirauhaa mitä pahimmalla tavalla rikkovien — ja tuomarien ruumiillista koskemattomuutta häiritsevien kansanjoukkojen johdossa ja ensimäisenä Turun hovioikeuden jäseniä rääkkäämässä. Hän ei kieltänytkään tätä. Hän on itse poliisitutkinnossa sen tunnustanut. Ja tämän miehen maamme hallitus nimitti virkaatoimittavaksi poliisimestariksi ensin Loviisan kaupunkiin ja sitten Ouluun. Tämä asianhaara kerrottiin seikkaperäisesti Kaikulehdessä. Kaiun kirjoitus oli sitte 5 päivänä helmikuuta tänä vuonna painettu Uuteen Suomettareen, ja sen on täytynyt tätä tietä — minä en voi muuta ymmärtää — joutua hallituksen tietoon. Kun kuukausmääriin ei kuulunut, että tutkimus olisi pantu tässä asiassa toimeen, kun ei mainittu poliisimestari tiettävästi millään tavoin väittänyt näitä tietoja vääriksi, kun ei hänen päällikkönsä, Oulun läänin kuvernööri, mikäli tiedetään, ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin eikä myöskään senaatti, niin oli huhtikuun 27 päivänä Uudessa Suomettaressa uusi kirjoitus pääkirjoituksen sijalla, jossa tämä asia kerrotaan ja vedotaan hallitukseen kysymällä, katsooko se, että tuon tapainen henkilö, joka on sillä tavoin unohtanut itsensä, on sopiva järjestyksen valvoja, Ei tämä toinenkaan kirjoitus tiettävästi ole aiheuttanut minkäänlaista muutosta, edelleen kuuluu

mainittu henkilö toimivan Oulun kaupungin poliisien johtajana. Tässä maassa on laajoja kansankerroksia, joista tämä tapaus on kuulumaton skandaali. Se on käsittämätön, sillä ei voida ymmärtää, mikä se on, joka vaikuttaa, että hallitus asettaa arvonsa vaaran alaiseksi sillä tavoin kuin tässä on tapahtunut. Minä myönnän sen, tämä on kaikkein arveluttavin yksityistapaus, mitä minä tunnen. On ollut kysymys siitä, pitäisikö sekin saattaa välikysymyksen kautta hallituksen vastattavaksi. Siihen ei ole ryhdytty toivossa, että aihe poistettaisiin, mutta asia on ollut mainittava nyt esillä olevan välikysymyksen yhteydessä, koska se on omansa näyttämään, että, vaikka täytyykin antaa hallitukselle tunnustus sen toimista poliisihoidon alalla, niin on sen toiminnassa kuitenkin synkkiäkin syrjäpuolia.

Mainitsemani seikka ei luullakseni vaikuta eduskunnan lopulliseen päätökseen. Ainakaan minä en tahdo sen perustuksella ehdottaa syrjäytymistä puhtaasta ja yksinkertaisesta päiväjärjestyksestä, sillä viimeiseen asti toivon ja olen toistaiseksi vakuutettukin, että kun asia on saatettu eduskunnan puheeksi, niin ei ole kuluva pitkää aikaa, ennenkuin sellainen loukkauskivi kuin tuon tapaisten henkilöiden käyttäminen järjestyksen valvojina poistetaan. Minä en suinkaan tahdo sanoa sitä, ettei indemniteettiä, anteeksi antoa saisi tulla, niidenkin osaksi, jotka täällä lakkoaikana, sen huumauksessa, kokonaan unohtivat, mitä laki ja järjestys vaatii. Mutta sellaiset henkilöt pysykööt kuitenkin syrjässä järjestyksenvalvojain keskuudesta, sillä minkä arvon voivat tuollaisen henkilön käskyn alaiset hänelle antaa, mitä ajattelee se väkijoukko, jonka keskuudessa hänen on esiintyminen järjestyksenvalvojana, kun paikkakunnan sanomalehti on hänestä totuuden mukaan kertonut pöyristyttävän rikoksen.

Mahdollista on, että voidaan osoittaa toimenpiteitä poliisiupseerien puolelta useitakin, jotka näyttävät, että heidän keskuudessaan vallitsee valitettavassa määrässä tuo ylönkatse kansanjoukkoja, yhteistä kansaa, köyhälistöä ja »raakalaisjoukkoja» vastaan, niinkuin toisinaan kuulee sanottavan. Mutta täytyy toivoa, että ajan pitkään, suhteellisesti lyhyessäkin ajassa, hallituksen onnistuu teroittaa tällaisiin henkilöihin se tieto, että elleivät he voi asettua alimpienkin kansalaisten kannalle ymmärtämään heitä, antamaan heille ja heidän tunteilleen arvoa ja kohtelemaan heitä täysin tasa-arvoisina kansalaisina, niin ei heille voi järjestyksen valvominen onnistua, eikä voi se epäluottamus kadota, joka tätä nykyä kieltämättä vallitsee poliisia vastaan laajoissa piireissä. Jos hallituksen onnistuu tässä kohdin saattaa nyt alottamansa työ onnelliseen tulokseen, on se silloin täyttänyt sen tehtävän, jonka Suomen viimeinen säätyeduskunta yksimielisesti sille antoi. Toivossa, että näin käy, minäkin puolestani yhdyn niihin, jotka ovat sitä mieltä, että meidän ei tällä hetkellä

tarvitse tehdä muuta kuin siirtyä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. (Sosialistein puolelta: Ohoo!)

Senaattori **Lilius:** On ehkä valtioneuvos Danielson-Kalmarin lausunnon johdosta syytä huomauttaa, että poliisimestarit eivät ole senaatin nimitettävissä.

Ed. **Tainio:** Minulla on muutamia huomautuksia tehtävänä vieläkin ed. Castrénille. Hän väitti nim. että Savinainen on ollut Antrean työväenyhdistyksen jäsen ja siinä on yhtä paljon perää kuin siinä, että Karsten oli Castrénin asianajotoimistossa, se tahtoo sanoa, että Savinainen oli puolitoista vuotta aikaisemmin erotettu Antrean työväenyhdistyksestä sen johdosta että hänen toimintaansa ei hyväksytty. Jos kerran hän yhdistyksestä erotettiin sen johdosta, ettei se hänen toimintaansa hyväksynyt, niin onhan silloin tällaisen yhdistyksen kanta tarpeeksi selvästi leimattu. Silloin on valheellista syyttää semmoista työväenyhdistystä, joka sen kautta on koettanut puhdistautua. Ja senjälkeen vasta hän liittyi Karjalan kansan mahtiin, jonka johtajana oli tunnettu perustuslaillisten suosija Läheniemi. Ja koska ed. Castrén väitti, että Läheniemi ei olisi pitänyt puhetta Viipurissa suurlakon jälkeen, niin minä pyydän saada yhä uudelleen pysyä väitöksessäni ja voin sen todistaa täällä milloin tahansa useamman täällä eduskunnassa olevan edustajan todistuksella. Hän piti semmoisen puheen Viipurin raatihuoneen salissa ja huomautti, että, niin kauvan kuin sortoa on, täytyy aseellista toimintaa käyttää.

Ja mitä tulee sitten täällä esiintymiseen ja siihen tapaan, niin ed. Castrén on kaikista sopimattomin henkilö kenellekään muistutuksia antamaan. Mitä minuun persoonallisesti tulee, niin enpä minä kehtaisi ketään kohdellakaan sillä tavoin kuin ed. Castrén, sillä hän näytti niin loistavaa esimerkkiä. Ja jos onnistuisin vielä toisen kerran hänen suunsa yhtä hyvin tukkimaan, kuin äsken, niin olisin tyytyväinen, sillä minä olen toivonut saada lopun siitä esiintymistavasta, jota ed. Castrén käyttää ja siinä ei taida muut keinot auttaa.

Ehkä ed. Alkio teki hyvinkin yleisen huomautuksen, kun hän sanoi, että on odottanut yksityiskohtaisia seikkoja tuotavan täällä enemmän esille, ja niitä olisi ollut meillä miltei lukemattomiin saakka, mutta me olemme päinvastoin tahtoneet niitä välttää, välttää mahdollisimman paljon, sillä yleensä on tiedossa niin paljon, rajattomasti tapauksia, esim. Caloniuksen menettely Laukossa ja se suosio, mitä hän edelleen nauttii, ainakin yhtä painava asia kuin se Oulun luutnantin, poliisimestarin säilyminen virassaan. Olemme tarkoituksella koettaneet saada tästä periaatteellisemman keskustelun, sillä kyllä niitä yksityiskohtaisia olisi voitu luetella kuinka paljon tahansa, mutta eivät ne muuta eivätkä itsessään vahvista sitä hallitussuuntaa, joka

on ollut vallitsemassa. Kysymyksessä ei ole ainoastaan poliisien lukumäärä, vaan se henki joka siellä vallitsee, ja se henki on sama kuin hallituksen henki, ja hallituksen henki ei ole sopusoinnussa aikamme hengen kanssa. Kansanvaltaisuus ei ole ulottunut yleensä meidän yläluokassamme sanoja pitemmälle, ja kuitenkin elämme sellaista aikaa, että tarvittaisiin jotain muutakin rauhan ja järjestyksen säilyttämiseksi kuin vaan poliisivoimaa.

Minä olisin myös hyvin tyytyväinen tähän välikysymykseen, jos minä voisin olla yhtä vakuutettu kuin ed. Danielson-Kalmari, että tämä surullisen kuuluisa Caloniuksen virkatie olisi poliisilaitoksesta katkaistu. Mutta paha kyllä, minulla ei ole sitä luottamusta, sentähden että sen verran toki hallitus voi maksaa siitä avustuksesta, minkä se tänä päivänä keskustasta saa, ja hinta on todellakin pieni. Pitäisi vielä tulla paljon suurempia myönnytyksiä siitä, minä sanon, hämmästyttävästä tuloksesta, mihin tämä keskustelu johtaa. Me olemme lukeneet Suomettaresta useampia kirjoituksia, joissa meitä sosiaalidemokraatteja on esitetty ruotsalaisen virkavallan liittolaisina sen tähden että me emme ole olleet halukkaat erään kysymyksen tähden antamaan epäluottamuslausetta nykyiselle senaatille. Mutta mitä me sanomme huomenna? Pilatus ja Herodes tulleet ystäviksi (naurua). Ed. Castrén sanoi kerran täällä, että valtioneuvos Danielson-Kalmari ei puhunut tämän oikeiston puolesta, kun tänä keväänä erottiin, mutta kyllä minä nyt uskon, että kyllä te yhteen kuulutte (naurua vasemmistosta). Ja jos nyt tulee kysymykseen, kuka tukee sitä epäkansallista hallitusta — en minä muista niitä kaikkia Suomettaren fraaseja, siihen kuuluu 5—6 laatusanaa: epäkansallinen, ylimysmielinen, en niitä kaikkia nyt muista — minä tiedän, että sitä hallitusta tukee tämä keskusta. Minä onnittelen sitä, sillä tästä kuherruksesta tulee hyvät häät.

Sitten täällä on pari puhujaa lausunut, että täällä interpellatsioonioikeutta pitäisi suojella ja säilyttää. Jos nim. ei esiinnyttäisi hallituksen jäseniä vastaan tarpeellisella kohteliaisuudella ja hovi miehen maneerilla, niin ne kieltäytyvät vastaamasta eduskunnan kysymyksiin. Saattavathan ne sen tehdä, mutta silloin minun käsittääkseni alkaa eduskunnan taistelu hallitusta vastaan. Sitä tulosta me emme säikähdä. Kysymys on todellakin siitä, kumpiko on ylempi, eduskuntako vai hallitus, senaatti. Ja jollei senaatilla olekaan tarkemmin määriteltyä vastuuvelvollisuutta eduskunnalle, niin kuitenkin se ryhmä, mihinkä minä kuulun, asettuu sille kannalle käytännössä, niinkuin sellainen vastuuvelvollisuus olisi. Ja jos siis sen mukaan, millä tavalla mikäkin kysymys esitetään, millä tavalla hallituksen jäseniä arvostellaan, ne kieltäytyvät vastaamasta, niin minä pidän sen joko turhana ylpeytenä tai noloutena. Jos samat hallituksen jäsenet olisivat täällä eduskunnassa, niin kuin täällä onkin entisiä senaattoreja, niin saisivat he tyytyä samaan kohte-

luun eikä mitään erityistä muistutusta sitä vastaan esitettäisi. Jos he taas vetäytyvät kuoreensa vain sentähden, että ovat hallituksen jäseniä, niin minä ainakin miltei koko ryhmän puolesta voin sanoa, että me käsittelemme hallitusta eduskunnan jonkinlaisena toimeenpanevana valiokuntana, (hyvä), ei sen enempänä eikä parempana. Ja jollei se sitä vielä ole, niin kyllä me pyrimme siihen, että se siksi tulee. Niin että se hallituksen edustajan vaitiolo sentähden, että hän ei pitänyt minun menettelyäni täysin hienona, kohteliaana, ei ainakaan minuun vaikuta. Ja jos joskus toisen kerran joudun tekemiseen sellaisen hallituksen kanssa kuin nykyinen ja sellaisen poliisipäällikön kanssa kuin nykyinen, jonka hallitsemassa poliisilaitoksessa vallitsevat sellaiset surullisen kuuluisat epäkohdat, en suinkaan tule niillä edellytyksillä samoissa oloissa kohteliaammin esiintymään.

Ed. **af Ursin:** Olisin mieluummin ollut puhumatta sen enempää tästä asiasta, sillä minusta se jo on jotenkin selvä. Mutta minun täytyy ehkä kuitenkin kajota kahden edustajan väitteisiin ja sen takia pyydän saada lausua muutamia huomautuksia.

Herra Castrén on kysynyt suoraan minulta, luulenko minä että kansa on ainoastaan sosiaalidemokraattinen ja ovatko siis ainoastaan niiden säätämät lait lakeja. Minä olen sanonut ja olkoon siinä vastaus samalla, että meillä on koko joukko luokkalakeja, jotka ovat syntyneet säätyedustuksen aikana, jolloin sanottiin, että Suomen säädyt edustavat Suomen kansaa, mutta eivät ne edustaneet. Kun hallitus — pysyäkseni jo ennen mainitussa esimerkissäni — esitti jonkunlaisen torpparilain, niin Suomen kansan edustajat laittoivat siitä aivan selvästi luokkalain, siitä me emme pääse mihinkään. Herra Castrén on myöskin tehnyt jotenkin rohkean väitteen ja sanonut, ettei ole voitu kumota hallituksen selityksiä tässä asiassa. Eikö hän ja muut ole yhtään ottanut huomioon, että useista niistä todistuskappaleista, joita täällä on esitetty, aivan ilmeisesti käy selville, että on pyydetty poliisivallan lisäämistä lakkojen takia. Täällä on jo monta kertaa huomautettu, että ei aina ole kysymys ryöstöistä, vaan monta kertaa lakoista ja että *sentähden* on pyydetty poliisivoiman lisäämistä. On sanottu, että me sosiaalidemokraatit olisimme vastuunalaiset kaikenmoisista anarkistisista kirjoituksista, olkoon ne vaikkapa puolueen lehdissä julaistuina. Ei koko puolue ole vastuunalainen sellaisesta, ainoastaan puoluehallinnon julistusten mukaan saa puoluetta arvostella. Sosiaalidemokraattien lehdissä on paljon kirjoituksia niinkuin esim. ranskalaisessa »L'Humanité» lehdessä, jotka vivahtavat anarkismiin ja joilta ei ole kielletty tilaa, mutta ei puolue mene niistä sentään vastaamaan.

Minä en ole yhtä suuri rahamies kuin ed. Schybergson, mutta kyllä minäkin pyydän saada esittää pienen laskun poliisilaitoksen

suhteen, joka lasku pitää paikkansa. Toisella puolella on tämän laitoksen raaka, laiton ja itämaalaisuuteen vivahtava esiintyminen ja tarpeettomuus monen monessa lakkotilaisuudessa, ja toisella puolen on kansan viha, joka kohdistuu etenkin upseeristoa eli korkeampia poliisimiehiä vastaan. Tästä seuraa johtopäätöksenä hallitukselle, että poliisilaitos on humaniseerattava, tehtävä inhimillisemmäksi kohtelussaan ja että sen lukumäärä on vähennettävä. Ei kansaa saa, niinkuin täällä sanottiin, lakia ja järjestystä tottelemaan, jos vielä kannatetaan tämmöistä poliisilaitosta. On hyvin luultavaa, että, niinkuin eräs puhuja täällä kauniisti lausui, tästä asiasta tulee »pannukakku», se arvattavasti tarkoittaa että siirrytään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Mutta minä luulen, että vaikka niin tapahtuisikin — epäilemättä voitoksi sosiaalidemokraateille, — niin on kuitenkin saavutettu sangen paljon. Tämä interpellatsiooni on siis tosiaan vienyt, niinkuin herra Runeberg toivoi, »käytännöllisiin tuloksiin.»

Ed. **Sirola:** Olen pakotettu parilla lyhyellä sitaatilla osoittamaan, mitä laatua edustaja Castrénin siteeraustapa on. Hän luki juhlallisella äänellä Sosialistisesta Aikakauslehdestä seuraavan lauseen Friarin teosta: »Se esiintyy pikemmin epätoivoiseen asemaan ajetun proletarin epätoivoisena itsepuolustuksena kuin minään väkivaltaisena hyökkäyksenä.» — — Hän jätti kuulijat siihen uskoon, että tällä lauseella tuommoinen teko sekä hyväksytään että puolustetaan. Ja kuitenkin seisoo seuraavalla rivillä: »tuollaista itsepuolustustakaan ei sosialidemokratia voi hyväksyä!» Sitaatti siis saa jotakuinkin toisen värin jo tämän kautta. Mutta jos hän olisi vaivaantunut ja mennyt vähän pitemmälle samassa artikkelissa, olisi hän huomannut lauseen, jossa sanotaan, että tällaiset anarkistiset teot kaikki edistävät vastavallankumousta. Väite että tällaista lukevan proletariaatin, joka rehellisesti haluaa luokkansa parasta, mieleen siitä jää käsitys, että tällaiset teot hyödyttävät hänen luokkaansa, on todellakin omituista logiikkaa.

Edustaja Castrén sanoi juhlallisella äänellä: Ettekö kuule kaikkien niiden vaimojen ja lasten valituksia, jotka ovat joutuneet kärsimään tämän ajan myrskyistä. Kyllä ne kuullaan, mutta niitä kovemmin kaikuu koko sen ajan kärsimykset, jotka tällaisen murroskauden ovat luoneet. Onhan varsin tunnettu tosiasia, että esim. Ranskan vallankumouksen hirveät historian kertomat väkivaltaisuudet olivat kuitenkin vain pieni murto-osa kaikesta siitä, mitä katolinen kirkko ja itsevaltius olivat yhdessä kansaa vastaan rikkoneet, ennenkuin tämä puhkesi esiin. Joka siis näitä itkee, itkeköön enemmän sitä kehitystä, joka on ne luonut, älköönkä teeskennelkö.

Siinäkin suhteessa on herra Schybergson jälleen niin paljo korkeammalla ja selvemmällä kannalla, kun hän rehellisesti myönsi, että näin todella on, ja että murrosaika on rikolliset teot luonut. Mutta,

lisäävät monet kohauttaen olkapäitään: minkä me sille voimme! Ja minkä sille todella voikaan?!

Kun Suursaaren sahalla koko talvi nälkiinnytettiin työväkeä työsululla niin että ne tuon tuostakin kääntyivät epätoivoisilla kirjeillä puoluetovereitten puoleen pitkin maata, jotka taas olivat yhtä ahdistetussa asemassa kuin hekin, niin olisiko ihme, jos se paikka joutuisi jonkunlaisen anarkian keskipisteeksi. Ja kun jokaisen lakon jälkeen: metallityöriidan jälkeen täällä Helsingissä, Tampereen suuren lakon jälkeen j. n. e. heitetään kymmenittäin työläisiä maantielle; kun heidät näin heitetään epätoivoisina maantielle eivätkä mistään muusta paikasta saa työtä, koska työnantajilla on musta kirja; kun tällaista tapahtuu ja nämä kodittomat työttömät kuljeksivat ympäri maata, niin onko ihme että keskustankin herrojen täytyy myöntää näitä varten tarvittavan poliiseja!? Vaikka niille vuosi vuodelta keräillään varoja kuinka paljon tahansa, niin eivät ne Ameriikkaan kaikki pääse. Sosiaalidemokraatit ovat tavattomilla uhrauksilla paljon lähettäneet meren taakse, jotta ne eivät olisi täällä anarkiaa levittämässä, mutta niitä on liiaksi paljon.

Toinen ed. Castrénin sitaatti koskee minua lähemmin. Minä esitin kirjoituksessani viittauksia siitä, kuinka kapitalismi tässä maassa on riistänyt Suomen metsät, kuinka tukkiliikkeet ovat ottaneet haltuunsa maat ja mannut »oikein ja väärin», useimmiten väärin, kuinka tällä tavalla kansa on jäänyt kodittomaksi, kuten tilastolliset tiedot osoittavat, niin että esim. maanomistajien luku kansan väkilukuun verrattuna pysyy arveluttavan alhaisena, kun kauppiaat ja kaikenlaiset luoton antajat yhä maalaisrahvasta orjuuttavat. Tällä tavalla kapitalismi ilmeisesti harjoittaa sitä, mitä ei voi muulla sanalla nimittää kuin riistämiseksi. Nuorsuomalaisten kokouksessa — siitä ei ole pitkää aikaa kulunut — sanottiin Raja-Karjalan kauppiaita verenimijöiksi, — vaikkei tosin sittekään ole mitään Raja-Karjalan talonpoikain hyväksi tehty! Se valaisee asemaa. Minä viittasin, että tämän kapitalismi-anarkismin rinnalla on rosvo-anarkia, joka on yhtä suuri sosialidemokratian perivihollinen, huomautin, kuinka pitkä matka näistä molemmista on sosiaalidemokratiaan, sanoin että kansan terve oikeudentunto julistaa, että työntekijät, tuottajat, ovat oikeutetut, he, eivätkä muut, määräämään työn tuotteiden jaosta, ja että sosiaalidemokratia noudattaa järjestelmällisiä taistelumuotoja, se noudattaa porvarillisenkin yhteiskunnan lakeja, koettaen rauhallisella eduskunnallisella tavalla ne muuttaa, mutta missä se ei ole mahdollista, missä niiden puristus käy sietämättömäksi, uskaltaa se myös ne rikkoa! Miksi ed. Castrén pysähtyy tähän. Minä jatkoin: »tämä on joko poikkeus, kuten Pohjolan tukkilaisten menettely tai vallankumous, kuten suurlakkomme, kumpaakaan ei kansan oikeudentunto tuomitse.» Poikkeamisen lain kirjaimesta myöntää meidän lakimme henki, kuten useasti siteeratut viittaukset

tuomarin ohjeihin osoittavat. Ei siis mitenkään meidän tarvitse kantaa syytöksiä rosvoudesta ja rosvouden levittämisestä, kuten ed. Castrén on täällä antanut ymmärtää. Mitä tulee vallankumoukseen, on se historiallinen tosiasia ja niin yleinen tosiasia, että tietääkseni kaikki tunnetut perustuslait Europassa ja muualla rakentuvat suoranaisemmin tai epäsuoremmin vallankumoukselle laittomana ilmiönä. Kun se on tällainen tosiasia, miksi ei se ala mennä ed. Castréninkin päähän, ja miksi hän yhä uudelleen vallankumouksellisuudesta täällä lyö suurta rumpua. — Olisihan sitä siteeraamista Sosialistisesta Aikakauslehdestä enemmänkin, mikä kyllä taitaisi asiaa hieman valaista ja olisihan sitä hyvä porvarillisten aikakauslehtien lauseilla tehdä muutamia alkeellisia huomautuksia uudenaikaisemmassa rikosopissa, mutta siitäkin on täällä jo huomautettu.

Täällä ovat jotkut halveksuneet muutamia viittauksellisia paljastuksia tai, kuten he sanovat, »ilmiantoja». Eihän sellaisilla ole kaunista kaikua tässä maassa ja etenkin se pilkkanauru, vahingonilo, joka suometarlaiskeskustassa tällaisista asioista syntyy, saattaa yhä enemmän vakiintumaan sen käsityksen, kuinka mätäpaiseinen paha tässä on kysymyksessä. Mutta kuitenkin, mitä täällä on sanottu, on kaikki ollut sellaista, joka on jo julkista sanomalehtiviittausten kautta eikä siis ole kellekään mitään vahinkoa voinut aikaansaada. Sosiaalidemokraattisen puolueen kokouksessa Oulussa, kuten sen painosta julkitullut pöytäkirja osoittaa, nostivat muutamat puhujat kysymyksen, missä suhteessa saa sosiaalidemokraatti olla porvarillisiin kansanasestuspuuhiin, ja siellä sanottiin, että olkaa varovaiset, sillä ratkaisevalla hetkellä istutte te vankilassa ja porvarilliset pesevät kätensä. Tämä hieman valaisee, tämäkin, kysymyksessä olevan asian eri puolia. Ja hieman ymmärrettäväksi se tulee sellaisen lausunnon valossa kuin ed. Castrénin ja muiden. Nuo suorat ja selkeät, ei suinkaan peitetyt, vaan porvarillisista lehdistä hyvin tunnetut ilmiannot sosiaalidemokraatista puoluetta vastaan, ei vain ilmiannot, vaan perusteettomat syytökset, ne kylläkin yhtä varmasti kuuluvat kauvas ja tekevät kai vaikutuksensa!

Yksityiskohtiin, kuten Hakaniemen taisteluun, tänä levottomana aikana, josta ed. Schybergson sanoi, että onhan sen yli päästy ja päästään kai eteenkinpäin, ei minun tarvitse kajota. Minä tulenkin itse tämän asian ytimeen, jota ymmärtääkseni ei vielä ole aivan selvästi sanottu, tuohon useasti tehtyyn kysymykseen, mitä sitten sosiaalidemokratit tekisivät, mitä he ehdottavat murrosaikain levottomuuksien tullessa, millä tavalla he luulevat kansan pääsevän sen yli ettei tarvitse järjestysvaltaa lisää. Meidän taholtamme on huomautettu monasti, että ainoa keino kansan rauhoittamiseen on sen itsehallinnon vakiintuminen m. m. järjestysvaltaa koskevissa kysymyksissä. On tietysti lähinnä kysymys kunnallisesta itsehallinnosta. Maalaiskunnista tulee tuon tuostakin huomau-

tuksia, niinkuin täällä maalaisedustajat ovat sanoneet: minkätähden tarvitsee tänne poliiseja lähettää, me itse pidämme järjestyksen yllä? Kaupungeissa sanottaisiin myöskin niin, mutta jokainen tässä tietää, minkälaiset kunnalliset olot ovat esim. Helsingin kaupungissa, ja jokainen tietää, minkänäköistä tunnetta, mitä käsitystä yhteenkuuluvaisuudesta voi proletaarilla olla sellaisessa yhteiskunnassa, kuin Helsingin kunta on; onko ihme että täällä tarvitaan monenkertaista poliisivoimaa, niin että todella ulkomaalaiset, jotka täällä käyvät, kysyvät, kuinka täällä kulkee 4—5 poliisia rinnakkain, se näyttää sekä huvittavalta, että oudoksuttavalta! Ja mitä on tehty, että kunnallinen äänioikeutemme, joka on tämän kunnallisen itsehallinnon perustus, saataisiin ajoissa korjatuksi. Senaatti on asettanut komitean myöhään ja eduskunnallinen toimi tässä asiassa juuri tämän samaisen senaatin viivytyksen takia voi myöskin tulla myöhään, kuten ed. Schybergson kaikelle reformitoiminnalle on ennustanut. Onhan taantumus edessämme! Mitä on saatu aikaan sillä paljolla lainsäädännöllä ja puuhalla, jota on nähty suurlakon jälkeen? Säätyeduskunta on istunut koko vuoden koossa, se on uudistanut meidän Valtiopäiväjärjestyksemme. Hyvä! Se on saanut valmiiksi perustuslakisäädökset kansalaisvapauksista ja niitä rajoittavia erikoislakeja. Mutta ettekö käsitä, että tämä kaikki on valtiollista paperiperustuslakia, silloin kun voimakkaampi valta sen pyyhkii pois. Sen sijaan kunnallinen äänioikeus, johonka saakka ei itäisessä naapurimaassakaan kovin pitkälle virkavalta jaksa ulottaa kynsiään, kunnallinen itsehallinto olisi lohdutuksena pimeinäkin aikoina. Kunnallinen äänioikeus antaisi köyhälistölle jotakin toivoa, jotakin edistysmahdollisuutta, silloinkin kun valtiollinen uudistustie on tukkeessa. Mutta, kuten sanottu, sen uudistuksen saaminen näkyy kysyvän aikaa. Eikähän sitä ihmettelekään. Tiedetäähän se, että se on suurempi vallankumous kuin oli valtiollisen äänioikeuden laajentaminen. Sitä valtiollista äänioikeutta, s. o. tämän eduskunnan päätöksiä, voidaan estää toimeentulemasta, mutta kunnat hoitaisivat kuitenkin omia asioitaan. Ne myös valvoisivat järjestystä ja punnitsisivat, mitä todellakin tarvitaan uhrata järjestysvaltaan. Tämmöisissä asioissa tiedetään että kansan itsehallinto kykenee pitämään järjestystä, ja samoin on laita muittenkin semmoisten reformisuunnitelmien, jotka olisivat muuttaneet omistussuhteita, jotka olisivat saaneet aikaan köyhälistöluokan taloudellista kehittymistä, jotka olisivat tehneet sen luokkana kansalaiskuntoisemmaksi. Se on laiminlyöty ja siitä todellakin lankeaa sangen suuri syy senaatin niskoille. Tämä on mitä oleellisimmassa yhteydessä poliisikysymyksen kanssa. Sillä jos tällaista reformitointa olisi todellisella tarkoituksella kiirehditty, niin ei olisi tarvittu näihin väliaikaisiin poliisilisäyksiin ryhtyä.

Ed. Schybergson osasi joku hetki takaperin ennustaa, että tästä

interpellatsioonista tulee pannukakku. Minä pelkään, ettei se pannukakku maistu hyvältä herrojen suussa. Te tiedätte kaikki, että tämä eduskunta tuli kokonaan kääntämään tämän maan kehityssuuntaa toisaalle, ja että useimpien ryhmien edustajat tässä eduskunnassa, lukuunottamatta ehkä sen kahdeksatta osaa taikka niille paikoille, tulivat tänne, mikäli voi päättää keväällä annetuista lausunnoista, sillä varmalla päätöksellä, että maan toimeenpaneva valta, hallitus uudistetaan, jotta eduskunta ja hallitus yhdessä voisivat tarmolla ryhtyä sisäiseen uudistustyöhön ja puolustaa maata ulkonaisia sen kehitysmahdollisuuden rajoittamisia vastaan. Nyt on toinen ääni kellossa. Täällä on jo huomautettu, että kourallinen Turun hovioikeuden virkamiehiä ja yksi poliisimestari ovat paljoa tärkeämmät suometarlaisille kuin koko sen kehityssuunnan kukistus, jota he ovat kaksi vuotta herkeämättä joka päivä kielen karkeimmilla sanoilla solvanneet, ja jolle he ratkaisevalla hetkellä antavat — luottamuslauseen. Puhutaan puoluetaktiikasta, puhutaan puoluepolitiikasta. Millä nimellä tällaista sanottaisiin? Luulihan sen jo olleen selvän tämän kansan valtavalle enemmistölle, että senaatti, otettuaan ratkaisevana aikana maan ohjakset käsiinsä ilman että sen henkilökunta oli tämän kansan luottamusta erikoisemmin ansainnut, olihan se olevinaan selvää, että tällainen maan hallitus ei kykenisi luotsaamaan sitä lävitse myrskyisen ajan, ei kykenisi käyttämään kansan hyväksi sitä lyhyttä lomaa, jonka maatamme alituisesti painaneet ulkonaiset ahdistukset hetkeksi meille soivat. Luulihan tämän jo olevan selvää ja odotettiinhan tältä eduskunnalta jotakin enemmän. Ja minä muistutan, että vaarallisin asia, mitä te voitte tälle kansalle antaa, on se, että siltä horjahtaa luottamus tähän eduskuntaan. Ja siltä horjahtaa varmasti se, jos hallitus tässä asiassa, joka juuri koskee koko viimeaikaisen suuntamme ydintä, jos se tässä saa luottamuslauseen. (Vasemmistosta: »Hyvä! Hyvä!»)

Ed. **Pärssinen:** Minä tulen hyvin vastenmielisesti tänne lavalle tässä asiassa, mutta ed. Castrénin julkeat solvaukset ovat minut pakottaneet sellaiseen. Hän on nimittäin sanonut, että jos viipurilaiset työväenliikkeen eturivin toimivat henkilöt seulotaan, kukapa sen tietää, onko siellä enää ketään, joka ei ole rosvoliitoissa. Voiko sellaista suu tukossa kuulla? Minä en kuitenkaan käy tässä edellisten puhujain tapaan pitkästi tekemään selvää siitä, mistä syistä on tullut rauhattomuuksia ja mistä syystä on lisätty poliisivoimaa j. n. e. Semmoiset tehtävät eivät kuulu minulle. Minäkin olen Viipurin työväenliikkeessä 7 vuotta tehnyt työtä ja melkein kaikki vapaailtani ollut mukana, enkä minä ole sieltä saanut semmoisia vaikutuksia kuin ed. Castrén täällä nyt on kertonut. Kumman puhe on todempi, ed. Castrénin vaiko minun. Minä olen nähnyt, että tämä työväenliike on siellä esiintynyt työväkeä kohottavasti, järjestystä

lisäävästi. Se on pannut työväkeä kehittämään henkisiä voimiansa, se on antanut sille toivoa paremmasta vastaisuudesta ja innostanut sitä tällaiseen taisteluun, ja siis siellä on ollut kohottava merkitys eikä kansaa alasrepivä, niinkuin täällä on koetettu uskotella. Mutta tämän julkisen työväenliikkeen rinnalla on kytenyt semmoista salaista toimintaa, joka nyt tahdotaan panna työväen niskoille. Onko näillä syytöksillä, joita ed. Castrén täällä teki, tarkoitus vetää joku meikäläisistä tekemään ilmiantoja, onko tarkoitus saattaa meidät semmoiseen kuohumuksen tilaan, että me tekisimme kunniattomia ja häpeällisiä ilmiantoja ja siten häpäisisimme itsemme. Me olemme nyt kuitenkin niin maltilliset, että me emme semmoisiin ilmiantoihin rupee, vaikka meillä olisi niin erinomainen tilaisuus; ja ne ilmiannot tulisivat olemaan vaikeita muutamille täällä, jotka ovat pitäneet suurta suuta meitä vastaan. Mutta nyt me olemme niin kauhean maltilliset, ettemme kiusastakaan tee niitä. (Naurua). Kun me olemme paljastaneet ed. Castrénin halpamaisen tarkoituksen, niin minä luulen että se puolue, joka tällaisia tarkoituksia hyväksyy, se perustuslaillinen puolue, ei kauankaan Karjalan kannaksen kansan luottamusta nauti. (Hyvä).

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minä en odottanut, että siviilipäällikkö antaisi vastauksen, joka osoittaisi sellaista heikkoutta, kuin hänen vastauksensa osottaa. Sillä kuka olisi uskonut sitä, että olot nykyään meidän maassamme ovat sellaiset, ettei hän, siviilitoimituskunnan päällikkö ja hänen kanssaan Suomen senaatti saa estetyksi sitä, että täydelleen sopimaton henkilö, muuan aliluutnantti, tulee nimitetyksi poliisimestariksi. Onko tosiaankin meidän senaattimme vaikutusvalta mennyt niin äärettömästi alaspäin? Silloin se lienee ainakin yhtä vähäinen kuin oli sorron aikana sen senaatin, joka astui toimeen tietäen että sen valta oli oleva perin vähäinen. Herra senaattorin vastaus oli sitä laatua, että se helposti voisi herättää kysymyksen, eikö asia sittenkin olisi lähetettävä valiokuntaan. Mutta minun päätöstäni se ei kuitenkaan muuta. Sillä on tärkeätä, että tänä päivänä tulee selville, että sosiaalidemokraattinen ryhmä ei voi odottaa minkäänlaista kannatusta yrityksissä, joitten tarkoituksena nähtävästi ei ole mikään muu kuin vaikeuksien synnyttäminen hallitukselle.

Herrat Sirola ja Tainio näkyvät joutuneen aivan pois suunniltaan sen johdosta, että suomalainen puolue ei kannata sosiaalidemokraattien esillä olevaa ehdotusta. Minä tahdon vastata siihen aivan suoraan, että minä ilolla käytän jokaista tilaisuutta, jolloin periaatteeni sallii minun yhtyä täällä toisella puolen salia oleviin ryhmiin taistelussa sosiaalidemokraattien mahdottomia ehdotuksia vastaan. Sillä sen ovat sosiaalidemokraatit nyt jo opettaneet meille, että heidän reformiharrastuksiinsa ei käy lainkaan luottaminen. Siinä määrin

he väärentävät kaikkea, mikä heidän eteensä tulee, voidaksensa vaan herättää kansanjoukoissa epäluuloa muita kansalaisia vastaan. Sen ovat herrat Tainio ja Sirola äskenkin osottaneet. Niinpä esim. herra Sirola täydelleen väärentää, kun hän koettaa esittää suomalaisen puolueen kannan tässä asiassa jonkunlaiseksi luottamuslauseeksi sille suunnalle, jota nykyinen hallitus edustaa. Kyllä me olemme niin usein osoittaneet kantamme siinä kohden, ettei tarvitse joka kerta lausua sitä ilmi. Ainoastaan se, joka lähtee enemmän taikka vähemmän tahallaan väärentämään, voi tuoda esiin sellaisia väitteitä kuin herra Sirola äsken.

Ed. **Castrén**: Tarkoitukseni ei ole enää kovinkaan kauvan vaivata eduskuntaa. Kuitenkin on minun pakko vastata muutamien edellisten puhujain lausuntoon, koska en voi jättää niitä koskettelematta.

Ed. Tainio väitti ensimäisessä lausunnossaan, että tilallinen Läheniemi olisi pitänyt puheen suurlakon lopettajaisissa Viipurissa. Viipurin suurlakko lopetettiin urheilukentällä ja siellä ei esiintynyt mitään Läheniemtä, mutta eräässä yksityisessä illanvietossa, joka pidettiin raatihuoneella, esiintyi joukko kansalaisia, puhuen muiden joukossa sosialistit Hilja Pärssinen, Mikko Piirainen ja myöskin Matti Läheniemi. Vaikka asia on itsessään varsin vähäpätöinen pysyn kumminkin kiinni väitteessäni siitä ettei edustaja Tainion ilmoitus ollut oikea.

Ed. af Ursin on tehnyt melkoisen peräytymisretken edellisestä lausunnostaan. Ensimäisessä lausunnossaan väitti edustaja Ursin että meidän lakimme ylimalkaan ovat luokkalakeja, joita »kansa» ei hyväksy ja jotka eivät vastaa »kansan» oikeudentuntoa. Jälkimäisessä puheessaan edustaja Ursin kumminkin koko joukon supisti tätä väitettään. Hän lausuu nyt, että voimassa oleva torpparilaki, toisin sanoen maanvuokralaki on luokkalaki. Mutta nykyisen voimassa olevan torpparilain todellakin kansa, siis kaikki puolueet, ei ainoastaan sosiaalidemokraattinen puolue, joka ei yksistään ole Suomen kansa, tunnustaa olevan korjattavan. Senpätähden ovatkin kaikki puolueet maassamme rientäneet ehdottamaan korjauksia puheenalaiseen lakiin ja näitten korjausehdotusten hedelmät toivottavasti nähdään jo tässä eduskunnassa.

Sama arvoisa puhuja on lausunut, että on pidettävä kiinni ainoastaan siitä, mitä puoluehallitus sosialistisissa lehdissä lausuu, eikä siitä, mitä yksityiset kirjailijat kirjoittavat. Tällaisella väitteellä ei sosiaalidemokraattinen puolue voi vapauttaa itseään edesvastuusta lehtiensä sisällöstä, sillä puolueen on vastaaminen siitä *hengestä*, missä sen lehdet toimitetaan. Mitä sitten tulee puoluehallituksen julistuksiin, niin oli minulla kunnia lukea yksi sellainen, josta huo-

kuu aivan sama laittomuuden henki, kuin se, mikä esiintyy yksityisten kirjoituksissa sosiaalidemokraattisissa lehdissä.

Ed. Sirola on nähnyt vaivaa koettaessaan osoittaa, että minä muka olisin katkonaisesti esittänyt Sosialistisesta Aikakauslehdestä poimimiani otteita. Väitteensä todisteeksi on edustaja Sirola tuonut esille otteeni kirjoituksesta Friiarin murhasta. Otteessa sanotaan, kuten ed. Sirolakin julkiluki, että »Friiarin teko on yksi sellainen, jota ei voi sekoittaa esim. niihin pommiräjähdyksiin, joita salaperäiset terroristit ovat Helsingissä toimeenpanneet. Se esiintyy pikemmin epätoivoiseen asemaan ajetun proletaarin epätoivoisena itsepuolustuksena kuin minään väkivaltaisena hyökkäyksenä.» Tuonnempana lisätään: »Samoin näyttävät myöskin jotkut muut suurlakkojen ja työn sulun yhteydessä työväen puolelta hiljan tapahtuneen väkivaltaisuudet olevan.» Totta on että kirjoituksessa jälestäpäin ja ikäänkuin sivu mennen mainitaan että murhatyö ei itsessään ole hyväksyttävä. Puheenalaisessa otekohdassa siis ensin selitetään että tuo murhatyö, joka tapahtui ainakin vuosi sen jälkeen kun murhantekijä oli erotettu palveluksesta, oli itsepuolustusta. Tämä on tuota sosialistien tavallista taktiikkaa: Ensinnä puolustetaan kaikin tavoin tuollaisia kauhistuttavia tekoja ja sitte lopussa sanotaan, niinkuin tässäkin oli sanottu, ettei sitä kuitenkaan käy hyväksyminen. Mutta minkälaisen vaikutuksen tuontapainen kirjoitus tekee sivistymättömään lukijaan, suureen yleisöön, työväen laumoihin. Sen vaikutuksen, etteihän tuo murha ollutkaan muuta kuin itsepuolustusta; siis hyväksyttävä.

Erästä toista otekohtaa yritti ed. Sirola myöskin asettamaan samaan katkonaisuuden valoon, mutta yritys ei lainkaan onnistunut. Minun siis ei tarvitse tuota turhaa yritystä torjua. Vastauksessaan ed. Sirola otti taasen puhuaksensa vallankumouksesta. Missä tarkoituksessa? Samassa tarkoituksessa, jossa alituisesti uhmaillen puhutaan Sosialistisessa Aikakauslehdessä ja sosialistisissa lehdissä vallankumouksesta. Ummistavatko sosiaalidemokraatit silmänsä sille tosiseikalle, että laillisuus pääpiirteissään on palautettu ja että porvarilliset kansalaisluokat puolestaan pyrkivät mahdollisuutta myöten täyttämään niitä yhteiskunnallisia juopia, joita on olemassa eri kansankerroksien välillä? Mitä varten sitten vallankumouksesta puhutaan, mitä varten sillä alituisesti uhataan, mitä varten maalataan vallankumous tietämättömän työväen, rahvaan ja samalla porvarillisten silmien eteen? Kiihotuksena edellisille ja pelotuksena jälkimäisille. Tuollainen taktiikka ei ole hyödyllinen. Sen taktiikan nojalla eivät koskaan sosiaalidemokraatit tule meidän maassamme voittamaan pysyväistä alaa. (Hyvä!)

Ed. Sirola on lausunut, että jollei tämä eduskunta sosiaalidemokraattisen puolueen komentosanoja noudattaen päätä antaa nyt käsillä olevan välikyselyn johdosta epäluottamuslausetta hallituk-

selle, niin katsokoon eduskunta, millä tavalla »*kansa*» tulee sellaista menettelyä arvostelemaan. Olkaa huoleti ed. Sirola! »Kansa» ei ole sosiaalidemokraattinen puolue. Me tyynesti odotamme, millä tavalla Suomen kansa tulee tätä asiaa arvostelemaan. Minä olen vakuutettu siitä, että Suomen kansan suuri enemmistö tulee leimaamaan tuota hankettanne, saada hallitus kukistetuksi sen takia että se on suojellut rauhallisten kansalaisten omaisuutta ja henkeä, ansaitulla tavalla. Olkaat, herrat sosialistit, varmat siitä ettei teillä tästä taktillisesta hyökkäyksestä tule olemaan vähintäkään hyötyä, mutta katkerata katumusta, vaikka myöhään.

Olisihan minun jotakin sanottavaa edustaja Hilja Pärssiselle hänen niin suureksi väittämänsä maltillisuuden vuoksi, joka itse tosi teossa oli mitä kiihkoisinta intohimoisuutta. Mutta kun sosialistinainen vakuuttaa toista ja esiintyy toisena, niin onhan se anteeksi annettava. (Naurua). Muutama kysymys vaan edustaja Pärssiselle. Pyytäisin kysyä ed. Pärssiseltä, mitenkä ed. Pärssinen selittää sen seikan, että Viipurin rosvoliittokunnan kaikki murha- ja rosvosuunnitelmat ovat olleet tuntikausien keskustelujen alaisina ja tulleet päätetyiksi Viipurin työväenyhdistyksen talossa? Onko mahdollista, onko uskottavaa että Viipurin työväenyhdistyksen johtokunta on ollut tietämätön näistä ja miksei se ole pitänyt huolta siitä, ettei sen huoneusto olisi muuttunut ryövärien pesäpaikaksi.

Näillä minun esille tuomillani tosiseikoilla, jotka pysyvät tosiseikkoina, ei ole tarkoitettu saada puheenalaista edustajaa tekemään ilmiantoja. Ei! Mutta sillä tarkoitetaan sitä, että työväenliikkeen johtajien on karistettava pois liepeistään ne anarkistiset ainekset, jotka itse teossa ovat olleet ne, jotka ovat olleet määräävinä, hallitsevina ja päättävinä Viipurin työväenyhdistyksen talolla. Koko Viipurin työväenyhdistyksen talo on ollut rosvoliittokunnan hallussa. Tämän suuresti valitettavan asianhaaran, joka käy esille sanomalehdistä ja oikeuden pöytäkirjoista, olen rohjennut tuoda ilmi, ei ilmiantoja tehdäkseni, vaan osottaakseni, millä surkuteltavilla harhateillä sosiaalidemokraattinen puolue on. Vasta viime hetkellä — tapahtuma, joka näyttää ajatukselta, kun arvattiin, että interpellatsioonin johdosta tuotaisiin esille näitä valitettavan kamalia tosiasioita — on vihdoin viimeinkin sosiaalidemokraattinen puoluehallitus nähnyt sopivaksi antaa moitelauseensa moisista väkivallan teoista. Mutta me jäämme odottamaan, mikä henki, huolimatta tästä moitelauseesta tulee puhumaan Sosialistisessa Aikakauslehdestä, Työmiehestä ja muista sosialistisista lehdistä. Näyttäköön sosiaalidemokraattinen puolue että sillä todellakin on moraalista rohkeutta irtaantua kyseenalaisista rosvoaineksista. Näyttäkää, että teidän suuntanne ei ole, niinkuin se tähän asti on ollut, anarkistinen. (Alas, vasemmalta).

Ed. **Hänninen:** Tämän pitkän keskustelun jälkeen ollaan niin väsyksissä ja nälkäkin jo on, että tuntuu ihan vastenmieliseltä ryhtyä näihin roskaisiin asioihin. Muutamat seikat kuitenkin väkisinkin pakottavat vaivaamaan yleisöä, vaikkakin on jo kovin myöhä.

Olisi kai velvollisuus kaikkein ensiksi koettaa selittää, mikä niitä rosvoja on vienyt sinne Viipurin työväenyhdistykseen. Täytyy myöntää, että kyllähän sitä on ihan mahdoton selittää, syystä ettei ole varmoja tietoja. Voi lausua arveluja puoleen ja toiseen. Ensimäinen arvelu on se, että ne ovat tavalla tai toisella kavaltaneet itsensä sosiaalidemokraattien joukkoon, vaikka ovatkin anarkistia, ja siinä sitten keinotelleet itselleen työväen luottamusta, niin että heitä on pantu luottamustoimiin. Se voi kyllä olla mahdollista, jos he julkisissa kokouksissa ovat taitavasti teeskennelleet itsensä hyviksi sosiaalidemokraateiksi. Jos he sitten ovat olleet jonkun verran lahjakkaita, niin pian ovat he itselleen kannatusta saaneet. Onhan ennen nähty ulkomaalaisen työväenliikkeen historiasta, että hallituksen kätyreitä on sillä tavalla mennyt työväen järjestettyihin riveihin, saaneet luottamustoimia ja käyttäneet niitä väärin kiihoittaakseen työväkeä tekoihin.

Täällä Helsingissä on meillä kokemusta juuri samallaisesta Bobrikoffin ajalta. Muistutan eräästä tapauksesta. Helsingin kadulla levitettiin hyvin raakoja julistuksia, joissa mitä raaimmilla sanoilla kiihoitettiin murhiin. Mutta annas olla. Oliko se suomettarelainen vai bobrikoffilainen poliisikomisarius, hän piti aivan luonnollisena, että sieltähän ne ovat aivan järjestyneen työväen leiristä ja järjestynyt työväki oli syypää. Hänellä oli jotenkin sama oletus kuin ed. Castrénilla. Minä en tällä vertauksella tahdo erityisesti loukata, mutta samallaisia ne joka tapauksessa ovat. Komisarius Pekonen vaati minut tutkittavaksi poliisikamariin. Ed. Castrén vaatinee meidät tutkittaviksi samanlaisesta anarkistisesta syytöksestä. Minä kuuntelin kaksi tuntia komisarius Pekosen esitelmää, jossa hän todisteli, että työväenliike on anarkistinen. Täällä olen nyt useampia tunteja kuunnellut puheita, joissa samanlaisia syytöksiä tuodaan esille. Kun sitten perusteltiin syitä, minkätähden työväenliike olisi anarkistinen Pekosen mielestä, niin ei päästy muihin tuloksiin, kuin siihen, että komisarius Pekonen selitti sen olevan anarkistisen, sentähden että se tahtoo eräitä vapauksia, joita myös anarkistit tahtovat. Työmies-lehdessä oli siihen aikaan kirjoituksia painovapaudesta ja muista semmoisista asioista. Minun oli helppo selittää, että jos sen mittakaavan mukaan arvostellaan, niin enin osa maailman ihmisiä on pidettävä anarkisteina. Ja kuinka kävi noitten lappujen kanssa? Perustuslailliset herrat muistaakseni todistivat, että ne laput olivat henkilöitten laittamia, jotka olivat sen poliisiherran kanssa yhteydessä. Eräs yhteydessä olleista, Hokkanen, istuu kai vielä tänäkin päivänä asiasta linnasta. Minä arvelen, että työväenyhdistyksissä

ehkä olevista anarkisteista voi kyllä osa olla sellaisia, jotka ovat yhden tai toisen porvarisryhmän kanssa yhteydessä. Ei niitten ryhmien tarvitse olla suomalaisia. Ulkomaalaisissa lehdissä näkyy olleen julistuksia, että jotkut muut ryhmät tahtovat saada levottomuuksia aikaan, ei ainoastaan Suomessa vaan ulkomailla yleensä, tuhotakseen ulkomailla erään maan vapaustaistelijoille myönnettyä olemisoikeutta.

Kun nuo asiat vielä ovat näin tutkimattomat, niin kyllä pitäisi välttää, olla tekemättä niin rumia ja törkeitä syytöksiä kuin täällä on tehty. (Hyvä!) Mutta vaikka näitä vastaväitteitä esitettäisiin kuinka paljon tahansa, niin ei suinkaan ole luultava, että sillä mitään voidaan meidän porvarillisiin vaikuttaa. Hehän nyt käyttävät kaikenlaisia epämoraalisia keinoja työväenliikettä vastaan, ja me käsitämme, että monet esitelmät, mitä täällä on pidetty, tarkoittavat työväenliikkeen mustaamista. Kapitalistiset lehdet tulevat huomenna käyttämään niitä lauseita, ja ne jo tänäänkin niitä käyttävät. Nya Pressenissä jo esitetään ed. Castrénin puheen johdosta tämän suuntaisia tiedonantoja: »Syyt anarkistisiin tekoihin ovat suuressa määrin etsittävät sosiaalidemokraattisista sanomalehdistä, erittäinkin Työmiehestä.» Tämmöinen väärä päätelmä on tehty ed. Castrénin täällä pitämän puheen perusteella. Onko tämä kaunista? Ja mitkä olivat ne muka anarkistiset synnit, jotka ed. Castrén oli Työmiehestä lainannut? Minä olin useita sen nyt esittämistä sepustuksista lukenut jo ennen ja koetin nytkin kuunnella tarkasti, missä niistä olisi edes anarkismin vivahdusta. Ja tosiaan luulen huomanneeni sitä eräässä. Se oli siinä kirjoituksessa, joka koski Tuoreen murhaa. Jos, niinkuin ed. Castrén mainitsi, murhaajasta oli sanottu, että hän täytti kansalaisvelvollisuutensa, niin täytyy myöntää, että siten oli annettu murhalle tunnustus, ja semmoinen lauseparsi on ehdottomasti anarkistinen. Minä muistelen, vaikka hyvin hämärästi, että tästä kirjoituksesta oli riitaa jo heti sen jälkeen, kun se oli lehdessä julaistu. Sen oli kirjoittanut eräs nuorukainen, joka ei nyt kuulu lehden toimitukseen, ja vanhemmat toimittajat kai antoivat hänelle siitä nuhteita. Mutta tuo kirjoitus oli juuri niiden kirjoitusten mukainen, joita Bobrikoffin aikana oli hyvin paljon perustuslaillisissa lehdissä, joissa annettiin tunnustusta prokuraattorin murhaajalle, Bobrikoffin murhaajalle j. n. e. Se ei ollut mikään sosialidemokraattinen mielipide, se oli niitä porvarillisiä yksilöllisyyteen perustuvia mielipiteitä. Puheenaolevan kirjoituksen kirjoittaja ei siis ollut vielä siihen aikaan edes vielä täydellisesti sosiaalidemokratian kannalla.

Toinen kohta ed. Castrénin esittämistä, jota en voinut hyväksyä, oli se Työ-lehdestä, jossa moititaan Viipurin rautatieläisosastoa siitä että se oli paheksunut sikäläisiä tekoja. Se kirjoitus vaikutti ensi kertaa sitä lukiessani pöyristyttävästi minun karvoihini. Mutta

olen varma, että kun meidän eduskuntamme, s. o. puoluepäivämme tulevat, niin kyllä me ilman Jonas Castréninkin apua kirjoitustemme suhteen tiedämme tehdä tarpeellisen puhdistuksen. Mitä muihin kirjoituksiin tulee, niin hyvät herrat eivät kai tunne sosiaalidemokratian periaatteitakaan, kun he koettavat niistä löytää anarkismia, koettavat löytää anarkismia sellaisista selityksistä kuin että sosialiset syyt, se yhteiskunnallinen kurja asema, se ahdistettu tila, missä köyhät ihmiset elävät, kiihoittaa murhiin ja muihin rikoksiin. Ovatko nämä anarkistisia mielipiteitä? Ne eivät ole edes pelkkiä sosialidemokraatisia mielipiteitä, vaan niitä hyväksyvät monet juriidillisestikin oppineet henkilöt Euroopassa. Niitä on esim. Wienin oikeustieteen ent. professori Anton Menger ja saksalainen tohtori Aschaffenburg. Voisi luetella loistavia nimiä koko joukon, voisi esittää niiden teoksista koko joukon asioita, jos herrat niin tahtovat, näyttääkseen, että he antavat arvoa tälle ajatustavalle, ja että he myös johtavat siitä toisenlaisen rikoksen poistamissuunnitelman kuin teikäläisillä herroilla on olemassa.

Ed. Castrén näytti lukeneen erittäin hyvästi muutamia Työmieslehden artikkeleita. Se on erittäin ilahuttava asia, jotta sitä lehteä luetaan, vahinko vaan, että ed. Castrén on kasvanut niin toisenlaisissa elinsuhteissa, etteivät mitkään aatteet häntä saa kääntymään sosialidemokraatiksi. Jos olisi toivoa, että saisimme hänet kääntymään, niin epäilemättä saisimme hyvän agitaattorin puolueellemme, jolle mielellämme maksaisimme 150 markkaa kuukaudessa. Mutta mitkään hyvät aatteet eivät voi kääntää ed. Castrénia, ja todistaa se, että mitkään yksityiset kirjoitukset eivät saa villityksi ihmistä mihin suuntaan hyvänsä. Eikä sen nuorukaisen kirjoitus, jota mainitsin anarkistiseksi, siis yksin ole voinut villitä.

Eräs italialainen ministeri on sanonut, että sananvapaus on hyvä, sen avulla tosin esitetään paljon vääriä mielipiteitä, mutta sen avulla myös voi esittää toisia mielipiteitä, jotka kumoavat noita vääriä. Jos siis Työmies-lehden yhdessä numerossa voisikin esittää tällaisen, niinkuin minä käsittäisin, anarkistisen kirjoituksen, niin samassa lehdessä on monta tätä suuntaa vastustavaa. Kun ed. Castrén on sitä lehteä lukenut, siitä lausuntoja ottanut, on hän tahtonut välttää lausuntojen esittämistä, jotka ehkä hänenkin mielestään olisivat anarkismia vastustavia. Ja semmoisia lausuntoja on kuinka monta hyvänsä. Jos olisin tahtonut perusteellisesti kumota ed. Castrénin mielipidettä, niin olisin pyytänyt aikaa itselleni viikkokauden, tehnyt leikkauksia ja tuonut tietoni esiin ja lukenut edes yhden päivän niitä täällä. Olen varma, että Työmies-lehdestä olisi löytynyt niin paljon anarkismia vastustavia mielipiteitä. En ole tahtonut ryhtyä vaivaamaan eduskuntaa noin suurella tehtävällä, sillä luulen, ettei täällä ole niin paljon anarkisteja, että tarvitsisi valistaa niitä kääntymään sosialidemokraateiksi. Tuskin on täällä edes yhtään. Sattu-

malta on minulla tässä esitettävänä muutamia lausuntoja. En tee sitä sen takia, että tahtoisin valistaa herroja, vaan saadakseni hiukan vastapainoa ed. Castrénin lausunnoille edes pöytäkirjaan. Kädessäni on lentokirja, joka on otettu ylipainoksena Työmies-lehdestä, ja tässä on seuraava pätkä:

»Saattaessa tuolla ja muulla tavalla sekä järjestyneiden osan että järjestymättömien epäilemään työväenpuoluetta ja estymään luottamasta sen auttavaisuuteen jäävät lukuisat köyhät ymmälle, mihin oikeastaan on turvauduttava. Tuollainen epätietoisuus niissä, joiden kuitenkin jokaiset solukatkin pyrkivät yksipuolisten rasitusten alta vapautumaan, sallii syntyä runsaasti harhaisia kuvitteluja. Joissakin voi kehittyä ihan epätoivon kamalata mielentilaa. Kuinka omituisia, melkein sairaloisia, luonteita tapaakaan olojen synkiksi ja toivottomiksi tekemissä köyhissä, siellä yhteiskunnan perimmäisissä sakkakerroksissa. Niissä on ihmisiä, jotka päivät pääksytysten kiusaantuvat, siitä että työ koneen kanssa tai muuten vaivaa yksipuolisesti ja liiallisesti vain eräitä ihmisosia, sallimatta toisille käyttötilaisuutta. Toiset osat rasittuvat uuvuttaviin asti, toiset osat ovat pakotettuja kuihtumaan käytäntötilaisuuden puutteessa. Mitä ei käytetä, sehän tuskallisesti ja vitkallisesti heikentyy, muodostuakseen, jos käyttötilaisuuden puutetta jatkuu kauan, rudimentäärisiksi osiksi j. n. e. Samaten kuin ihmisen surmaaminen tuottaa tuskia, samaten tuolla tavalla erikoisten pienoisosain kuihduttaminen ihmisessä. Olosuhteellisista syistä on työväessä siten melkoisesti perin tuskallisia luonteita. Ei ole hyvä olla, vaan kuihduttavan paha. Elämään miltei alinomainen tyytymättömyys. Sietääkseen sitä eksytään käyttämään edes hetkiksi unhottamaan saatavia keinoja. Alkoholin menekille on siten oloissa edellytyksiä. Ainakin tajuttomana rypöessä on mielenrauhaa. Juopottelemisen huumausasteilla näyttäytyy kuitenkin katkeruus, mitä jokapäiväisyydessä on luonteeseen kasaantunut. Elämässä perin kiusatut purkavat raivoaan tappeluissa. Purkautumisvimma on usein niin villi, että isketään mihin ja kehen sattuu. Olen nähnyt säälittäviä olentoja, jotka hurjasti iskeilevät tuppipuukkoaan seinään, purevat raa'asti narskutellen hampaita ja tiristävät kiukun purskuttamaa itkuvettä silmistään. Sellaiset yhteiskuntamme epäkohtain kehittämät luonteet ovat perin vaarallisia. Maaseuduilla sattuu, että isketään teräaseilla eläimiin. Helsingin katukäytävillä on tapahtumia, että epäkohtain raivomieliseksi tekemä on, selvänä tai pöhnässä, iskenyt puukolla, pullolla tai kivellä ihan iskijällekin outoa ohikulkijaa tai ystäväänsä. Raivo kääntyy itseäkin vastaan. Helsingissä rutkautti ruokapaikassa, useiden läsnä ollessa, eräs kovanonnen synkistyttämä suutarinveitsen rintaansa, seurauksella että pian kuoli. Hirvittävän monia sellaisia tapauksia löytyisi. Ne todistaisivat inhimillisen mielentilan, psykologian, tutkijoille, että kapitalistisen järjestelmän olosuhteet syn-

kimmillä kohdillaan synnyttävät luonteita, joita voisimme sanoa anarkistisiksi. Kun noita luonteita on kaikissa kapitalistisen järjestelmän maissa, niin sehän todistaa, että täytyy löytyä noita kauhistuttavia synnyttävät syyt. Niiden vaikutuksen on nähty menevän, joko suorastaan niiden alaisina olevissa tai välillisesti niitä vastaan ottavissa, niin pitkälle, että on kehitetty anarkistisia epäkohtain poistamiskeinoja. Sellaisia jotka tyydyttävät noita luonteita. Niitä kuuluu olevan kovin useanlaatuisia. Hirvittävinä ovat tunnetut n. s. poliitilliset murhat. Noista petomaisuuksista on jo pakko puhua Suomessakin. Humaaniset ainekset eivät hyväksy niitä ensinkään niiden raa'an, julman ja yksilöitä kauheasti kärsimään saattavan laadun takia. Sosialidemokraatiset työväenliikkeet ulkomailla hylkäävät ne, tuomitsevat ja vastustavat niiden käyttämistä, joskin koettavat selittää yhteiskunnallisia epäkohtia niitä aiheuttaviksi. syiksi. Suomalaisen työväenliikkeen ei ole erikoisesti tarvinnut edustajakokouksessa määritellä noihin nähden kantaansa, kun työväen keskuudessa ei ole ennen ilmennyt huomattavia oireita. Vasta äsken havaittiin Helsingissä. Eräs »proletäärikomitea» levitti, kuten lehdissä jo kerrottiin, murhaa taistelukeinona puoltavaa sepustusta. Moista petomaista koetettiin kytkeä järjestyneen työväen toimiin. Helsingin työväenyhdistys ilmaisi luonnollisesti, vaikuttaakseen etupäässä köyhälistöön, että se ei kuulu työväenpuolueen taistelukeinoihin. Suomen kaikki työväenyhdistykset ovat tietenkin valmiit tekemään yhtä jyrkän pesäeron, estämään anarkistit, mikäli suinkin voidaan, vaikuttamasta yhdistysten piirissä ja olemasta yhdistyksissä. Myös on nuuskittava, ettei sellaisia petoksella pääsisi, sillä sellaisilla, jos ne salakavalat tunkevat niitä vastustaviin yhdistyksiin, ei ole muuta tarkoitusta kuin yhdistysten vahingoittaminen, siten että he petoksella antaisivat aihetta niiden virallisesti ehkä lakkauttamiselle. Moisella vahingoittamisella voivat he yrittää epäjärjestyksellisen mielen työväestöön kartuttamista ja tuolla omien joukkojensa lisäämistä.

Miksi me sitte vastustamme anarkisteja? jos he tarkoittavat epäkohtain poistamista hirmutöillä? Ensiksi sentähden että me emme hyväksy murhia. Toiseksi sentähden, että erikoisia yksityisiä murhaamalla ei voida, eikä millään nykyishetkellisellä tempulla, muuttaa järjestelmää. Kolmanneksi siitä syystä, että anarkistiset yhteiskuntakuvitelmat, päämäärät, ovat jo nimeltäänkin ja useat suunnitelmiltaan sellaisia, että niiden saavuttamista voi pitää aivan mahdottomana. Neljänneksi siitä syystä, että sellaiset murhatyöt eivät saa niin runsaasti kannattajia, että anarkisteilla olisi oleva kyllin voimaa pannakseen yhteiskuntasuunnitelmansa käytäntöön, sillä murhan käyttäminen työntää ehdottomasti inhimillisimmät ainekset sitä inhoamaan ja sitä vastustamaan, siis anarkismin vastustajiksi.

Kun se sisältää petomaisuutta ja mahdottomuuksia, on se kerrassaan hyljättävä, ja niitä aineksia, joita epäkohtain heihin synnyttämä luonne siihen vetäisi, koetettava pelastaa pois. Tätä varten tarvitaan sellainen työväenliike, johon mahdollisimman suuri osa pimeissäkin sokkeloissa synkistettyjä luottaa. Itsenäisellä ja hyvin järjestyä sallitulla työväenliikkeellä on moista vaikutusta. Ensiksi vähentää se luonneanarkistisuutta synnyttäviä syitä. Siten esim. että lyhentää työaikaa. Jokainen minuutti, mikä voitetaan työaikaa lyhentämällä, vapauttaa niitä ihmisosia, joita yksipuolinen työ liiaksi kiusaavasti ja ärsyttävästi rasittaa, ja samalla suo vapaata aikaa, jona toiset, yksipuolisen työn liian toimettomiksi pakottamat ihmisolemuksen osat pääsevät vilkkaampaan liikehtimis- ja kehittymistilaisuuteen. Pyydän ajattelemaan niitä näkymättömän pieniäkin osia, ihmeteltäviä eläviä osia, joita ihmisessä on lukemattomia miljooneja. Sellaisten laskeminen sopusointuisempaan vaikutukseen sekä mahdollisimman monia niistä kehittävään ympäristöön vähentää olemuksen epäjärjestyksellisyyttä, anarkistisuutta, ja ihmiskokonaisuuden luonne tulee säröttömämmäksi. Työväenliikkeen nuo ihmisluonnetta muuttavat vaikutukset ovat liian vähän huomioonotettuja, sillä niidenhän aiheuttama kehitys tapahtuu usein kuin huomaamatta yksilöissä. Selvemmin on havaittu, että järjestynyt työväenliike vähentää anarkismia, sillä juuri että saa lukuisien muuten synkistyttämien epäkohtain vaikutusten alaisien uskomaan, että työväenliike on kykenevä joskus poistamaan epäkohtain kiduttavaa vaikutusta. Tuo usko on valonsäteenä arvaamattoman monissa, pimennoissa olemaan pakotettujen sydämissä. Tuo vetää niistä väkeä murhia kammoksuvan ja inhimillisen menettelytavan suosioksi. Vetää niin suuressa määrässä, että esim. Belgiassa väheni anarkismia, sittekun siellä tehtiin järjestetyn työväenliikkeen edistäminen pahimmista vainoista vapaaksi. Ulkomaalaiset hallitukset, jotka tuon seikan ymmärtävät, sallivat olla järjestetyn työväenliikkeen, vieläpä sosialidemokraatisen, estääkseen anarkismin levenemistä, vaikka itse ovatkin sosialdemokraatisen liikkeen hylkääjiä. Siten sattuu se ihme, että hallitus ja sosialidemokraatia heikontavat samaa yhteiskunnallisen sairauden tuotetta.»

Hyvät herrat. Jos ed. Castrénilla olisi ollut oikein paljon totuudenrakkautta, oikein paljon rehellisyyttä, eiköhän niiden edellisten lausuntojen yhteydessä olisi sopinut myös ottaa huomioon tätä kirjoitusta, joka oli painettuna jo vuonna 1904 Työmiehessä ja siitä on otettu ylipainoksena tähän. Sitte hän täällä, ellen erehdy, mainitsi, että puolueen puolelta on vasta nyt, hiukan tämän kokouksen edellä, esitetty jonkunlainen julistus rosvouksia vastaan. Eikö hän lausunut vähän siihen tapaan (huuto: niin!) Tämän väitteen ensin teki jo aikaisemmin Helsingin Sanomissa eräs alakerran kirjoittaja ja nyt

voisi tulla tähän johtopäätökseen, että ed. Castrén ja kirjoittaja on sama henkilö — — —

Puhemies: Ei se kuulu asiaan.

Ed. **Hänninen:** Mutta tällä välin tapahtui kuitenkin eräs huvittava ihme. Me kirjoitimme Työmieheen tästä asiasta hyvin pitkän artikkelin ja tässä artikkelissa todistettiin, että lokakuun 13—14 päivänä vuonna 1906 oli puolueneuvoston kokous ja siinä keskusteltiin rosvouksista ja lausuttiin erittäin jyrkkä tuomio ja sitte hyväksyttiin ponsi, joka on ollut julkaistuna kaikissa työväenpuolueen lehdissä ja luultavasti useat porvarillisetkin lehdet ovat sen ottaneet työväen lehdistä. Se kuuluu tällä lailla: »Koska yleisesti tiedetään, että maassamme viime aikoina tapahtuneita hämäräperäisiä ryöstöjä, ryöstö- ja murhapolttoyrityksiä, varkauksia ja pommiräjähdyksiä ovat toimeenpanneet täällä muodostuneet, siveellisessä rappiotilassa olevain henkilöiden johtamat rosvosakit, joissa todennäköisesti on ollut mustasotnialaisiakin aineksia, ja koska jotkut väittävät puolueessamme olevan joitakuita sellaisia henkilöitä, jotka poiketen puolueemme periaatteiden mukaan järjestetyn luokkataistelun tieltä olisivat antautuneet osallisiksi moisiin rikoksellisiin ja sosialidemokratian asialle turmiollisiin hommiin, niin velvottaa puolueneuvosto kaikkia puolueeseen kuuluvia järjestöjä pitämään tarkkaa huolta jäsenistään ja heti ryhtymään puolueemme järjestösääntöjen mukaan sellaisten jäsenten erottamiseen, jotka huomataan olevan osallisina tuollaisissa rikoksellisissa ja väkivaltaisissa hommissa.»

Voin hankkia paljon todisteita, että semmoinen päätös tehtiin neuvostossa ja että se on julistettu. On huomattava vielä, että Helsingissä pidettiin suuri kokous Ylioppilastalolla; siinä kokouksessa tehtiin samansuuntainen päätös ja niinikään vaadittiin erottamista. Tuollainen erottaminen lienee jossakin yksityistapauksessa pantu käytäntöön. Mutta mitenkä voi kaikissa tapauksissa sitä panna käytäntöön, kun ei saada tietää, kutka ovat anarkisteja, kun ne ovat salassa. Eihän sovi pelkkien epäluulojen takia erottaa, koska se saattaa johtaa hirveisiin väärinkäytöksiin, vaan sitte vasta, kun voidaan todistaa ja silloin, kun teidän raastuvat ja teidän poliisit luotettavasti todistuttavat joitain anarkisteiksi, kyllä ne silloin karsitaan pois työväenpuolueesta, siitä ei ole epäilemistä.

Edellä oli vuosilta 1904—1906 varmoja lausuntoja sitä punaista peikkoa vastaan. Tämän väliseltä ajalta voisi poimia Työmiehestä kuinka paljon hyvänsä sellaisia lausuntoja. Kun oli äänioikeustaistelu Suomessa kireimmillään, silloin vaadittiin Työmies-lehdessä äänioikeutta sen perusteella, että siten voitaisiin saada aikaan uudistuksia. Me selvitimme, että jos äänioikeus saadaan, niin köyhälistön joukot rupeavat luottamaan siihen, ja siten vähitellen vuosien ku-

luessa ehkä kasvaa luottamus parlamenttaarisiin taistelutapoihin, ja kun niin käy, niin anarkismi häviää. Bobrikoffin aikana emme saaneet edes laittaa lujia ammattiyhdistyksiä. Tiedetäänhän, että suomettarelainen senaatti silloin ei suvainnut vahvistaa sääntöjä eräille semmoisille keskusliitoille, että kaikki saman ammatin työläiset kuuluisivat yhteen liittoon. Se teki kaikenlaista hankaluutta niitten suhteen ja oli alinomainen pelko, että ammattiyhdistyksiä hajotettaisiin. Köyhälistö ei luottanut niiden olemassaoloon. Ei voitu rahoja panna niihin, ei voitu kehittää semmoisia ammattiyhdistyksiä siihen aikaan, että köyhälistö niihin luottaisi. Siinä on ollut myös yksi syy, minkätähden työväestö ei kylliksi luottanut näihin keinoihin, vaan jotkut ovat eksyneet syrjäpoluille. Äänioikeustaistelun aikana vielä huomautettiin, silloin kun te, hyvät herrat, vastustitte äänioikeuden antamista nuorisolle, meidän taholta, että voisi sen antaa siitä syystä, eikä ainoastaan oikeuden takia, että nuoriso vedettäisiin parlamenttaariseen toimintaan sillä tavalla, eikä niin helposti eksyisi anarkistisiin toimiin.

Sosiaalidemokraatit ovat siis kaikilla keinoilla koettaneet luoda oloja, joissa anarkismia ei olisi, ja porvarit ovat koettaneet säilyttää sellaisia oloja, joissa anarkismia mahdollisimman paljon versoisi.

En tahdo tällä kertaa tämän enempää jatkaa tästä anarkistijutusta, tietysti olette hyvin kiitollisia, kun en jatka. Mutta poliisiasiaan täytyy minun vielä kajota.

Täällä valitettiin, ettei ole esitetty mitään tosiasioita, ja kun tosiasioita ei ole esitetty, niin hallitusta ei ole vähääkään moitittava, ei ole paheksuttava hallituksen menettelyä. Jos tosiasioita lähdettäisiin luettelemaan, niinpä löydettäisiin hyvin paljon ylipäänsä. Pyydän vaan muutamia kohtia esittää.

Kun poliisilaitos joutui nykyisen hallitussuunnan haltuun, koetettiin poliisilaitoksen palveluksessa säilyttää muiden muassa sellaista henkilöä, joka oli aiheuttaa tunnetun verikahakan kansalaislakon aikana, josta seikasta nostettiin kovia protesteja. Sitte tästä poliisilaitoksesta ruvettiin perkaamaan ehkä anarkistisia aineksia, sellaisia, jotka Bobrikoffin aikana olivat tehneet itsensä epäluulon alaisiksi, kaikenlaisiin synteihin vikapäiksi. Se oli aivan oikein meidän mielestä. Vaan kaikkia niitä aineksia ei lie perattu, vaan se, jonka luultiin taipuvan uutta järjestelmää hyväksymään, lie säästetty.

Mutta kun poliisikuntaan meni alussa joitakin sosiaalidemokraattejakin, jotka toivoivat siitä jotakin parempaakin, niin heitä erotettiin hyvin kummallisilla syillä. M. m. erotettiin joitakuita sentähden, että he hommailivat poliisiyhdistystä, jossa toverikurin avulla olisi kasvatettu hyvää henkeä poliisilaitokseen, ja kun he esittivät parannusvaatimuksia ja vielä päälliseksi olivat niin röyhkeitä että esiintyivät niiden puollustajina rehellisesti, niinkuin sosiaalidemokraat-

tein tapa on esiintyä. Mutta kun sitten uusia miehiä pantiin sijaan, oli niistä hauskoja juttuja lehdissä. Kerrotaan eräästä annoksesta uusia harjoittelijoita, joita tuotiin Helsinkiin, että ne ryyppäsivät niin paljon, että konduktöörin täytyi ajaa eräitä heistä pois junasta. Heillä oli viinapulloja mukanaan. Uudet panivat joskus tappeluja toimeen. Näitä uusia poliiseja tavattiin juovuksissa kaduilla, niin että yleisönkin täytyi toimittaa heitä putkaan. Tietysti ei suinkaan kaikki konstaapelit ole olleet tällaisia, mutta osa näkyy olleen kuitenkin.

Poliisikuntaa on sitten käytetty köyhälistöä vastaan. Täällä on mainittu siitä kultaisesta kokousvapaudesta. Mutta kerran, kun Helsingistä lähti eräs joukko työväkeä vähän ulos kaupungista pienelle kävelyretkelle.ja meni sisään erääseen tupaan seuraa pitämään, niin poliisi, joka on vielä virassaan, ajoi heitä sieltä pois. Tämä asia on todistettu raastuvan oikeudessa. Samoin on raastuvan oikeudessa nykyään käsiteltävänä eräs tapaus, kun poliisi hajoitti kulkueen, joka teki niin suuren synnin että kävi kunnioittamassa erästä haudattua henkilöä. Mutta tietysti tällaiset rikokset eivät ole raastuvan oikeudessa silloin tutkittavina, kun porvarilliset tekevät samanlaisia kulkueita suuruuksiensa haudoille, vaikkei olisikaan poliisilta lupaa pyydetty.

Nämä ovat vähempiä syntejä, mutta tietoja suuremmista synneistä olisi paljon. Minulla olisi täällä jotenkin runsas kokoelma kirjeitä Oulusta, jotka valaisevat, miten poliisi siellä on menetellyt. Minun täytyy, niin ikävää kuin se onkin, lukea muutamia otteita näistä:

»Helmikuun 2 päivän illalla poliisikonstaapelit — — — hyökkäsivät kimppuuni taloni portilla, ilman että olisin mitään ääntänyt, ja vaikka heidän kolhiessaan ilmoitin olevani talon isäntä, ei se muuta vaikuttanut kuin että iskut kovenivat, joten verissäpäin lopulta pääsin heidän käsistään.»

»Isonkadun kulmasta läksimme mekin kotiamme kohti, mutta emme ehtineet kuin puoliväliin risteystä, muurari Jaakko Hätälän talon kohdalle, niin kolme poliisia yhtäkkiä pujahtivat mainitun talon porttikäytävälle. Samassa mekin seisahdimme katsomaan. Mainitussa porttikäytävässä oli kaksi eli kolme ihmistä. Samassa kuulin Hätälän äänen, jonka hyvin tunsin, sanovan: Me seisomme omalla portillamme. Eräs poliiseista, jota en tuntenut, lausui: Jassoo, sinä olet sitte isäntä, ja samassa alkoi kuulua läiskeitä kuin myöskin naisen äänellä siunailemisia. Tämän tehtyä poliisit taasen palasivat nätisti keskelle katua ja läksivät hiljaisuudessa marssimaan eteenpäin niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. Päätimme mennä Hätälän asuntoon katsomaan, miten hänen kävi ja kyseleen, mitä tämä poliisien menettely tarkotti, johonka Hätäläkään ei voinut mitään syytä sanoa muuta kuin että heillä näytti olevan halu hei-

luttaa pamppuaan, jonka näki hänen poskestaankin ja korvasta, josta veri juosta tillitteli. Kysäsin Hätälältä, etkö puolustanut itseäs, vai annoit ilman vähintäkään syytä järjestyksen valvojan rikkoa järjestystä. Siihen vastasi Hätälä, ettei.»

»Olimme kaupungilta kotia menossa tammik. iltana klo 10—11 välillä. Näimme, että Kirkko- ja Hallituskadun risteyksessä seisoi suuri joukko poliiseja keskellä katua. Samojen katujen risteyksessä laitakäytävällä seisoi kolme nuorukaista, jotka näyttivät koulupojilta. Yhtäkkiä, ilman että pojat olisivat mitään virkkaneet, hyökkää yksi poliiseista heidän luo ja ärjäsi: Mitä te seisotte, lähtekää pois tästä, jota komentoa kaksi heti totteli, lähtien rivakasti poistumaan. Kolmas sanoi: Eihän me ole mitään pahaa tehneet. Poikaparka alkoi saada iskuja niskaansa. Lyöjällä oli kummista valmistettu lyöntiase. Tätä rääkkäystä tehdessään lyöjä kehui, että kyllä me teitä Pohjolan p—tä opetamme. Helmik. 1 pnä olimme kotia menossa. Näimme kadun kulmassa useampia poliiseja ja poikasia ja tyttösiä ihan tungokseen asti kadulla. Joltain puolelta kuului jonkunmoista huutoa. Sen kuultua hyökkäsi poliisilaumasta yksi väkijoukkoon ja sieppaa yhden pienen poikasen nurin ja alkaa rääkätä poikaa. Mekin kuulimme, että se huuto oli kuulunut toisaalta, joten se poika, jonka poliisi oli kynsiinsä siepannut, oli syytön, jonka johdosta moni rupesi huutamaan, että laskekaa irti se poika, elkää sitä rääkätkö. Silloin hyökkää poliisi poikaparkaa puolustavia henkilöitä kohti, pamppu ojennettuna ja huusi: pitäkää suunne kiinni eli saatte tekin s—n koirat.»

»Olin tulossa kotiani vaimoni seuraamana illalla. Näin tulevan useita naisia nuorukaisten seurassa, jotka hätäisesti vaan meluamatta tulivat kirkolta päin. Vaimoni kehotuksesta menimme porttikäytävään. Ehdimme juuri seisahtua. Silloin sivuuttivat mainitut nuorukaiset porttikäytävän juoksujalassa, useita poliisimiehiä jälessä lyöden oikeaan ja vasempaan, karjuen että kaikkien täytyy mennä, seistä ei saa. Samassa tuli yksi ja löi minua raa'asti pampulla korvalle, että lensin tunnotonna maahan. Veri vuoti korvistani ja oisin jäänyt siihen, ellei vaimoni olisi virottanut että toinnuin jaloilleni. Järjestyksen valvoja oisi rientänyt pois tekonsa täytettyä, vaan vaimoni huomautti häntä, kysyen saapiko noin lyödä syyttömästi kipeätä miestä. Silloin oli hänkin saada samanlaisen iskun, vaan hän arvasi väistyä muistuttaen vieläkin törkeästä teosta, josta taas poliisi yltyi mahtiinsa tarttuen sapelin kahvaan, kuitenkaan kerkiämättä paljastaa sitä, kun toiset toverinsa kiirehtivät uusia uhreja tempaamaan, joten mulle suotiin armo jäädä vertavuotavana. Arvelin: voi näitä maailman lakeja ja järjestyksen mahtia suurta«.

»Tammik. 31 p. illalla olivat teatteriharjoitukset t. y:n talolla. Muiden poistuttua klo 10:ltä jatkettiin harjotuksia. Hetkisen kuluttua kuului huuto: Poliisit hakkaavat ihmisiä! Riensin yhdessä

toisten kanssa ottamaan selkoa asiasta. Saavuttuamme paikalle oli siellä jo; kahakka. Ainoastaan poliisit olivat kovin hermostuneita, kiroten pohjalaisia ja uhaten opettaa heitä, sekä tekivät hyökkäyksiä katukäytävälle, jossa kulki yleisöä. Heidän nimittäessä kansalaisia lurjuksiksi, huomautin heidän käyttäytymään säädyllisemmästi. Silloin tarttuivat he kiini ja raahasivat poliisivankilaan. Tämä kaikki tapahtui 5:ssä minuutissa. Poliisiputkan kansliassa nimitettiin minua saatanan sosialistiksi sekä uhattiin käyttää kaikkia t. v. y:n jäseniä tyrmässä, jolloin kyllä taipuvat. Eteishuoneessa hakattiin paraikaa erästä henkilöä mitä julmimmasti, minulle annettiin isku päähän, jolloin pudotin lakkini, sekä sitte sysäyksiä rintaan. Näiden toimituksien päätyttyä puristettiin kurkusta, jolloin huumaannuin. Putkassa, jonne ei annettu mitään makuuvaatteita, olisi kaiketikin suvaittu pitää jos kuinka kauvan, ellen olisi ankarasti vaatinut vapautusta klo 10:ltä a. p., johon vastahakoisesti suostuttiin sekä annettiin haaste yleisen rauhan rikkomisesta ja metelöimisestä. Oikeudessa raukesi juttu omaan mitättömyyteensä. Pahoin pitelyt jätettiin oikeudessa huomioon ottamatta.»

Täältä Helsingistä voitaisiin vetää esille kaikenlaisia seikkoja, mutta jätän ne nyt ja pyydän vaan lukea muutamia todistuksia Laukon tapahtumista. On väitetty että Laukossa sikäläisten surullisen kuuluisien tapahtumain johdosta olisi pantu toimeen jonkunlainen tutkimus. Mutta asianlaita on niin, että tämän tutkimuksen toimeenpanivat sellaiset henkilöt, jotka ehkä itse olivat jossain määrin, jollei osallisia niin ainakin myötätuntoisia tuollaisille hankkeille, ja niinpä ne selitykset, joita korkeat herrat ovat antaneet näistä seikoista, ovat valaisevia. Ratsumestari Calonius muiden muassa tunnusti selityksessään, että kaksi kevyttä piiskaniskua on annettu, ja huomautti, ettei se paljon tuntunut, kun torppareilla on paksu takki. Mutta minulla on täällä asiakirjoja. Herra Castrénkin ehkä luottaa hiukan, ellei paljon, tämmöisiin asiakirjoihin. Se on »ote Tampereen kaupungin raastuvanoikeuden pöytäkirjasta Toukokuun 3 päivältä 1907.» Tässä jutussa kuulusteltiin suuri joukko todistajia, joiden todistuksia tässä mainitaan. Voidaan tosin ehkä huomauttaa, että ne ovat olleet jäävillisiä. Mutta Tampereella oli jäävimuistutuksia tekemässä kantajan asiamies ja virallinen syyttäjä, siis kaksi lainoppinutta herrasmiestä. Oikeusto hylkäsi jäävimuistutukset, joten näitä todistuksia voi pitää ainakin jonkun verran pätevinä. Nämät todistukset ovat jotenkin kauniita.

Niinpä kertoi esim. todistaja Välilä että häätöä Halisevan torpassa toimitettaessa oli väkijoukkoon ratsain tullut kaksi poliisia Verstaan torpasta päin ja kaksi, joista toinen oli ollut upseerin pukuun puettuna, Silfverbergin torpasta johtavata tietä ja olivat näiden yhdyttyä ja väkijoukon, jossa oli ollut lapsiakin, aljettua paksussa lumessa juosta ratsastavien edellä upseerin puvussa oleva polii-

simies *raa'asti huutaen väkijoukolle piiskallaan useita kertoja lyönyt erästä väkijoukossa ollutta Jooseppi Lehtoa,* joka käsiään eteen asettaen oli koettanut suojella itseään sekä muut ratsastavat käyttäen kirous-sanoja hevosen selästä nyrkillään iskeneet vieressä olevia, selittäen todistaja, että väkijoukko, joka koko ajan oli käyttäytynyt siivosti, oli menossa — — —»

Eräs toinen todistaja, Nestor Telkkä, kertoo kuinka eräs upseerin pukuun puettu ratsastaja, joka kuten muutkin ratsastavista oli käyttänyt kiromasanoja. oli väkijoukolle huutanut: *»Roistot kyllä minä teidät opetan» ja kymmeniä kertoja lyönyt Jooseppi Lehtoa piiskalla;* ja kuinka häätöä Rosenlundin torpassa toimitettaessa joukko jalka- ja ratsastavia poliiseja, mukana eräs upseerin pukuinen poliisimies olivat »joukon luo saavuttuaan, alkaneet käyttäytyä sopimattomasti, lyöden m. m. upseerinpukuun puettu mies rottingin tapaisella aseella erästä Herman Humalojaa ja muitakin sekä että eräs ratsastavista aidasta ottamalla seipäällä erästä Kalle Koivistoa, jonka sen vuoksi oli täytynyt paeta aidan yli, jota paitsi jalkapaliisit olivat aseenaan käyttäneet tuppea sapelineen.» Sama todistaja oli Tennvikin torpan häätötilaisuudessa nähnyt, kuinka väkijoukkoa vastaan, johon kuului kymmenkunta ihimstä, oli »ratsain tullut upseerinpukuinen mies ja poliisi, joista ensiksi mainittu, huutaen väkijoukkoa lähempänä oleville ratsupoliiseille: »Antakaa niille selkään oikein perkeleesti ja lyökää niitä oikein saatanasti,» oli matkalla väkijoukkoon ratsastanut kumoon erään miehen, jota torpasta jälkeenpäin tulleet jalkapoliisit alkaneet lyödä käyttäen aseenaan tuppea sapeleineen ja oli väkijoukko, joka oli käyttäytynyt siivosti ja poliisien tullessa ilmoittanut poistuvansa, ratsastavien poliisien ahdistamana paennut maantien vieressä olevaan hakaan, jossa joukkoa vieläkin oli ahdistettu, jota paitsi todistaja oli torpan pihamaalta kuullut huudon »ottakaa sapelit» — — —»

Näin voisi jatkaa todistuksia Laukon mailta. Mutta arvelen, että nämä jo riittävät valaisemaan tuota nykyisen hallituksen menettelyä poliisiasiassa. Sellaisesta menettelystä ei voi sanoa muuta, kuin että se on sekä raakamaista että rikoksellista sekä sitä suuremmassa määrässä paheksuttavaa, kun sitä menettelyä johtamassa oli poliisiherra, joka kaiketi on kasvatettu Suomen kadettikoulussa ja siis saanut jotenkin korkean sivistyksen. Jokainen rehellinen ja kansalaisrauhaa rakastava suomalainen tuskin olisi voinut muuta odottaa kuin että asiasta olisi pidetty luotettava tutkimus, koetettu saattaa syylliset edesvastuuseen. On kyllä valitettava asia, että ne, jotka kärsivät näistä lyönneistä, eivät nähtävästi ole tehneet mitään alotetta syytteen nostamiseen, mutta se johtui siitä, että näistä iskuista kärsineet henkilöt ovat olleet rahvaan miehiä, ja ne eivät suomalaisilta oikeusistuimilta ole tottuneet odottamaan itselleen oikeutta. Sen takia he nähtävästi eivät ole ryhtyneet näissä asioissa

toimenpiteisiin, ehkä eivät myöskään sentähden, että heillä ei ole ollut rahoja millä palkata herroja asianajajia valvomaan sitä pyhää oikeusjärjestystä, josta he niin kauniisti täällä puhuvat. Mutta olisi voinut toivoa, että tuon poliisiupseerin korkeat esimiehet olisivat sopivalla tavalla ryhtyneet asiaan. Mutta sen sijaan — minulla ei ole asiakirjoja, mutta perustuslaillisella taholla kai luotetaan »Helsingin Sanomiin» yhtä paljon kuin asiakirjoihin — on mainitussa lehdessä tällainen uutinen: »Eilisessä poliisimestarin päiväkäskyssä luettiin seuraavaa: Se ratsukomennuskunta, joka aliratsumestari Caloniuksen johtamana oli lähetetty Laukkoon ja Tottijärvelle järjestystä ylläpitämään häätöjä toimeenpantaissa, palasi tämän kuun 19 p:nä velvollisuutensa täytettyään. Siitä mallikelpoisesta tavasta, jolla tehtävä suoritettiin, kiitän päällystöä ja miehistöä. Tämän ohessa tahdon vielä verran huomauttaa, että kun poliisijoukkue lähetetään järjestystä ylläpitämään, on sen velvollisuus laillisilla keinoilla hankkien saada tottelevaisuutta osakseen. Tämän on ratsumestari Caloniuksen johtoon uskottu komennuskunta tehnyt yhtä hyvin pontevuudellaan kuin välttämällä tarpeetonta ankaruutta. Vielä kerran kiitän aliratsumestari Caloniusta, ylikonstaapeli Kuokkasta sekä konstaapeleita.»

Näin korkeat herrat esimiehet menettelevät? Nekö antavat tuolle raa'alle kansalaisten ruoskimiselle mitä jaloimmat tunnustukset ja mitä sulimmat kiitokset? Kun sitte toisissa kansalaispiireissä, sosiaalidemokraattien piireissä on rohjettu arvostella sekä ratsumestari Caloniuksen että kiitosta antaneen upseerin menettelyä toisella tavalla, niin mitä arvostelusta on seurannut? Minä olen saanut sakkoa 150 markkaa Helsingin raastuvan oikeudessa, jossa nämä asiakirjat kuitenkin ovat olleet todistuskappaleina — —

Puhemies: Raastuvanoikeuden juttu ja että teitä on sakotettu, ei kuulu asiaan. Jatkakaa.

Hänninen: Kun tällaista on saanut tapahtua eikä hallituksen taholta ole millään tavalla ryhdytty ehkäisemään eikä myöskään poistamaan poliisitoimista sellaisia henkilöitä, jotka noihin hämmästyttäviin tekoihin ovat tehneet itsensä syypäiksi, niin kyllä kansalla itsellään tai sen osalla edustajainsa kautta on velvollisuus hiukan sekaantua asiaan. Me emme suinkaan tee sitä sen takia, että saisimme joitakuita pois viroista, vaan teemme sen paljon suuremmista syistä. Me arvelemme, että jos tällaista poliisijärjestelmää jatkuu, voi se johtaa ehkä hyvinkin kamaloihin selkkauksiin. On huomattava, että monessa paikassa maaseudulla on maalaisväestöä, jonka on viime aikoihin asti täytynyt tehdä kovin pitkiä työpäiviä. Eihän voi mitenkään odottaa, että sillä väestöllä olisi suuria tietoja yhteiskunnallisista asioista ja muista tähän kuuluvista seikoista. Se

väestö saattaa olla mieleltään kiihkeää. Meillä on usein saatu kokemuksia, jotka osoittavat, että väkivaltaisuudet saattavat olla mahdollisia. Todistukseksi kerron yhden tapauksen. Puhelin kerran erään maalta olevan torpparin kanssa. Hän valitti, miten taas heidän puolessaan on niin ja niin ihmisettömästi häädetty torppareita, ja kysyi, millä keinoin asiaa voitaisiin auttaa. Minä en tietysti voinut neuvoa hänelle mitään varmaa keinoa häätöjen estämiseksi, sillä eihän torppareilla ole oikeutta, vaikka laki on olemassa, eivätkä he siis voi estää niitä. Hän tuli luottavaiseksi, vaikka minulla oli kaulus kaulassa ja vaikka semmoisille ei yleensä tahdota luottavaisesti puhua. Hän kuitenkin kertoi, että heidän puolessaan aijotaan ruveta estämään häätöjä. Siellä otetaan kättä pitempi kouraan, ja kun häätöjä tulee, niin kokoonnutaan siihen paikkaan, missä häätö aijotaan toimittaa, ja sillä kättä pitemmällä estetään häätö. Se oli tietysti anarkistinen toimenpide torpparien puolelta, ja me koetimme niin järjestää asioita, että sosiaalidemokraattiset agitaattorit menivät niille paikoille, ja minä luulen, että nämä sosiaalidemokraattiset agitaattorit — meidän anarkistien agitaattorit, kuten ed. Castrén sanoisi — mahdollisesti ovat voineet vaikuttaa, että siellä täällä torpparien keskuudessa on ruvettu luottamaan siihen, että ehkä äänioikeuden avulla saataisiin jotakin apua, tai on ruvettu käsittämään, että semmoiset vimmatyöt voisivat olla kaikille turmiollisia. Mieliala maaseudulla voi siis monin paikoin olla sellainen, että jos vaan väestöä kiihoitetaan tuollaisilla keinoilla kuin poliisiupseerit Laukossa ovat kiihoittaneet, niin voi syntyä meteleitä. Huomatkaa, että Rumeeniassa, jossa maataviljelevää väestöä nykyään ahdistetaan yhtä armottomasti ja raaemmin kuin Suomessa — vaikkein raaempia keinoja paljon voi keksiä — syntyi maalaisväestön keskuudessa kapina, ja useissa lausunnoissa, joita minä olen lukenut ulkomaalaisista, porvarillisistakin lehdistä, selitettiin aivan varmasti, että syyt kapinaliikkeeseen olivat tavaton kansan nylkeminen, sen huonossa tilassa pitäminen ja sitten poliisi- ja virkavallan taholta toimitettu ärsytys. Porvarilliset menettelivät siellä sillä tavalla. Meidän sosiaalidemokraattien mielestä on Suomessa ollut samanlaisia vaaroja, mutta onneksi ne eivät vielä ole saattaneet yhteentörmäyksiin. Mutta jos poliisi olisi useammin niin raa'asti menetellyt tai sitä jatkaisi, niin voisi olla mahdollista, että siellä täällä puhkeaisi hyvin ikäviä selkkauksia, jotka kerran vauhtiin päästyään voisivat käydä uhkaaviksi. Meillä sitäpaitsi ovat olot sitä arveluttavampia, kun tiedetään lähes aina olevan väijymässä ulkopuolisen vaaran, ja jos sieltä käsin aijotaan taantumusta tänne tuoda, niin voidaan myöskin lähettää torppariväestön keskuuteen anarkismin kiihottajia, jotka voivat ärsyttää mielipiteitä ja saada aikaan selkkauksia. Sellaista lie jo tapahtunut viime vaalien aikana. Eräät agitaattorit ovat saarnanneet: älkää äänestäkö sosiaalidemokraatteja, älkää äänestäkö ketään! Sellaiset

agitaattorit lienevät olleet toimitettuja jostain maan ulkopuolelta, joten vaara voipi olla suuri. Jotta saataisiin tilaa jonkunlaiselle rauhalliselle kehitykselle, pitäisi jollakin tavoin saada nuo raakalaistyöt poliisilaitoksesta häviämään. Jollei nykyinen hallitus kykene sitä tekemään, niin pitäisi rauhallisen edistyksen nimessä saada hallitus muuttumaan. (»Hyvä!» vasemmistosta.)

Ed. **Rannikko:** Tämän pitkän, jo kohta 12 tuntia kestäneen keskustelun aikana on sosiaalidemokraattisen puolueen puolelta Suomen köyhälistön nimessä esiinnytty täällä eduskunnassa sellaisella käytöksellä ja sellaisella lausetavalla, joka ei suinkaan ole kunniaksi Suomen köyhälistölle, sitä vähemmän Suomen kansanvaltaiselle eduskunnalle. Mutta koska on tunnettua, että Suomessa vielä on köyhälistöä, joka ei kuulu sosiaalidemokraattiseen puolueeseen ja joiden edustajana minäkin olen tässä eduskunnassa, rohkenen panna sellaista käytöstä vastaan, jota tässä on osoitettu, mitä jyrkimmän vastalauseen.

Senaattori **Nybergh:** Minä pyysin puheenvuoroa pääasiallisesti torjuakseni sen syytöksen, jonka arv. edellinen puhuja, herra Walpas, teki meidän Suomen oikeuslaitostamme vastaan, hän kun sanoi, että meidän oikeuksissamme tuomitaan eri tavalla sen mukaan, mihin yhteiskuntaluokkaan henkilö kuuluu. Meidän oikeuslaitoksemme tosin on vanhentunut, sillä on vanhat muodot, mutta siinä on hyvä henki, ja me voimme sen sanoa, että meidän oikeuslaitoksemme on yhtä hyvä kuin muissakin sivistysmaissa, mitä sen henkeen tulee.

Asian näin ollen minä voin kysyä, niinkuin moni muu: miks'eivät ne henkilöt, jotka muka Laukon häätöasiassa ovat tulleet loukatuiksi, miks'eivät ne ole itse kääntyneet oikeuteen hakemaan lain turvaa? Sehän tässä maassa on ammoisista ajoista ollut yleinen tapa; loukattu hakee itse oikeuttansa, ja hän sen saa, jos se hänelle on tuleva.

Minun täytyy myöskin, koska minulla on sananvuoro, lausua hämmästykseni ja syvä paheksumiseni siitä kun täällä on sanottu, että hallitus muka on lisännyt poliisivoimia sortaakseen työkansaa. Onhan täällä niin monta rikosta lueteltu, rikoksia, joista sosiaalidemokraattinen puolue on sanonut itsensä irti, että ne monet rikokset yksinään ovat olleet täysin pätevä syy hallitukselle lisäämään poliisivoimaa, niinkuin on tehty. Ja työväenliikkeelle itselleen on järjestyksen ylläpitäminen tärkeä asia. Sillä niin pian kuin työväenliike jättää vallankumouksen tien ja kääntyy tavalliselle edistyksen tielle, niin silloin on järjestysvoima ja järjestyksen ylläpitäminen sille yhtä tärkeä kuin jokaiselle muulle reformiliikkeelle yhteiskunnassa. Hallitus on kyllä hyvin tiennyt, niinkuin täällä on lausuttukin, että järjestysvoiman lisääminen ei yksinään ole kylliksi, vaan että tarvitaan edistystyötä myöskin syvemmässä merkityksessä. Mutta Roomaa

ei rakennettu yhdessä päivässä. Onhan jo tämän hallituksen tuskin kaksivuotisella ajalla saatu aikaan niin suuri sarja lakiehdotuksia, että niiden pitäisi todistaman, että hallitus on pyrkinyt myöskin kehitystä edistämään. Onhan saatu aikaan uusi valtiopäiväjärjestys, onhan saatu aikaan laki kokoontumisvapaudesta, onhan tehty esitys yhdistyslaiksi, ja esitys laiksi hallituksen jäsenten vastuunalaisuudesta, onhan tehty lakiehdotus uudeksi elinkeinolaiksi, ja onhan paraikaa tekeillä lakiehdotus uudeksi maanvuokralaiksi. Eikö siinä jo ole kylliksi todisteita? Minä luulen voivani sanoa, että kyllä hallitus jaksaa tehdä niin paljon lakiehdotuksia edistykselliseen suuntaan, kuin eduskunta suinkin jaksaa niellä.

Ed. **Castrén:** Ainoastaan muutama sana. Kun on syntynyt puhe anarkismista, niin täytyy olla selvillä, mitä anarkismilla ymmärretään. Anarkismi on tieteilijäin yhtäpitäväisen käsityksen mukaan sellainen suunta, joka ei tunnusta mitään oikeusjärjestystä, joka tahtoo sen poistettavaksi, jättäen itsekullekin yksilölle elää ja toimia kuten hän tahtoo. Sellainen on anarkismi. Kun sosiaalidemokraattisissa lehdissä väitetään, etteivät nykyiset yhteiskuntalait, ettei nykyinen oikeusjärjestys ole sitova eikä työväenluokkaa velvoittava, niin sisältää sellainen kanta selvän anarkistisen piirteen. Kun minä tässä eduskunnassa luin Työmiehestä otteita, jotka todistivat, että sekä Työmies että useat muut sosialistiset lehdet, yksin Sosialistinen Aikakauslehtikin, olivat asettuneet tälle kannalle, kuulin minä täällä sosiaalidemokraattisen puolueen taholta huudettavan »oikein!» (vasemmalta: niin huudettiin!) Tunnustettiin siis tuo lukemissani otteissa esiintyvä kanta oikeaksi, ja kun se tehtiin, omaksuttiin samalla tuo anarkistinen piirre, joka täten tuli todistetuksi.

Ed. **Tikkanen:** Kun hallituksen syytösluettelossa mainittiin Kiihtelyksen tapahtumista, tahdon asiaatuntevana lausua siitä muutaman sanan.

Jo suurlakon aikana sai Kiihtelyksen vieläkin virassa oleva rovasti seurakuntalaisilta huomautuksen omituisen menettelytapansa johdosta — joka itse asiassa on huomautuksen arvoinen — että hänen olisi parempi jättää paikkansa, koska ei mitenkään säily sopusointu ja rauha sielunpaimenen ja seurakuntalaisten välillä. Tätä kehoitusta ei rovasti kuitenkaan noudattanut. Kuulumatta mihinkään järjestyneihin johti Kiihtelyksessä eräs varakas henkilö käsitystä siihen suuntaan, puhuen että aika on vielä siihen määrään laiton, että voipi ottamalla ovet ja ikkunat pois paikoiltaan häätää ulos sanotun rovastin. Minulta tuli Kiihtelyksen kunnan esimies pyytämään punasen kaartin jäseniä edes 50 henkeä pitämään turvallisuutta yllä, jotta ei mitään rauhattomuutta tapahtuisi. Kyseltyäni asiaa tarkemmin, katsoin paraaksi kieltää koko tuon punasenkaartin hen-

kilöitten lähettämisen, vaan sen sijaan Joensuun kaupungin työväenyhdistykseen kuuluvana ja silloisena johtavana henkilönä katsoin tarpeelliseksi lähettää kolme miestä pitämään silmällä, miten siellä käypi. Kehoitin heitä nimenomaan puhumaan kokoontuneelle kansanryhmälle, etteivät he ryhtyisi tuollaiseen tekoon, johon heitä oli yllytetty. Kun meidän miehet saapuivat paikalle, tietämättä että sinne oli piilottautunut järjestysmiehiä, poliiseja, tekivät he tehtävänsä sen mukaan kuin heille neuvottu oli. Ja niinkuin hallituksen tiedonannossa sanotaan, keskeytyi teko. Se on luettava yksistään sosiaalidemokraattien ansioksi.

Meistä maalaisista on sangen ikävää tuntea sortoa, tuntea rauhattomuutta ja olla kireissä väleissä sielunpaimenen kanssa. Tuo mainittu rovasti on itse asiassa sellainen, että eipä huonokuntoinen tohdi mennä millekään asialle hänen luokseen, kun menee, niin hyökkäys niskaan on tarjolla. Tällä tavalla on laita. Ei ole kumma, jos ymmärtämättömässä maalaisväestössä, jolla ei ole sivistystä, herää anarkistinen henki, ja vielä enemmän sen tähden, että joku sivistyneempi heitä siihen kiihoittaa. Toivottavaa olisi, että nämä tämänlaiset teot lakkaisivat. Täällä on aivan selvästi ja valaisevasti selitetty, millä tavalla näistä tämmöisistä teoista päästäisiin. Poliisiasioista puhuttaessa tahdon mainita Joensuun kaupungin poliisivoiman lisäyksen syyn. Kun alkoi huhu kuulua, että Joensuun kaupunkiin lisätään poliisivoimia, antoi se meille aihetta ajatella: Minkä tähden? Emme tienneet, miksi tuohon rauhalliseen kaupunkiin oli lisättävä poliiseja. Ei ollut pienintäkään syytä sanottiin, ehken voipi jotain tapahtua, ei ole mitään rauhattomuuksia tähän päivään asti tapahtunut, josta edes sanomalehtiuutiset olisivat voineet kertoa. Me kansalaisina ajattelemme: miksi yhteiskuntaa tällä tavalla pitää ohjata ja ajaa sitä päämäärää kohti, joka tuo enemmän ja enemmän kärsimyksiä köyhälistölle. Kun käypi sellaisissa torpissa, jotka ovat maan sisään kaivetut ja joissa isät ja äidit monen lapsen kanssa ovat pakotetut elämään, panee se ajattelemaan: Minkätähden yhteiskunta tällaista surkeutta keskellänsä säilyttää? Siitä taas johtuu ajatus toiseen kysymykseen: Miksi rauhallisissa paikoissa tuhlataan varoja semmoiseen, johon niitä ei tarvitsisi tuhlata ja säästetään siinä, missä pitäisi niitä käyttää? Kun tämä katsantokanta pääsee enemmän juurtumaan kansaan, ei enää voitane todenteolla syyttää sitä rikkomuksista, joita se tietämättömyydessään voi tehdä.

Mitä muuten tuohon hallituksen esille tuomaan Kiihtelysvaaran tapahtumaan tulee, oli sen synty itse asiassa sellainen, ettei siitä suinkaan niin suurta melua ja sotaa olisi pitänyt syntyä. Mutta, niinkuin on sanottu, sillä nähtävästi on tahdottu ajaa puoluetarkoituksia s. o. leimata sosiaalidemokraattinen puolue mustaakin mustemmaksi.

Ed. **Pesonen:** Tahdon vain lyhyesti ilmoittaa, että se, mitä ed. Valpas mainitsi Helsingin poliisimestariasiasta heti suurlakon jälkeen, on kokonansa perätöntä. Koska tunnen asian vallan tarkoin, niin olen katsonut velvollisuudekseni tämän lyhyesti mainita.

Ed. **Nuorteva:** Minulla ei ole muuta sanottavana kuin että kun edustajat Bäck ja Runeberg refereerasivat muutamia lausuntoja, he vääensivät niitä täydellisesti. Minä en rupea ajan vähyyden tähden sen tarkemmin niitä selittelemään, mutta tahdon tämän vain saada pöytäkirjaan merkityksi. Muuten soisin, ettei tätä keskustelua enää pitennettäisi.

Ed. **Valjakka:** Täällä on jo osittain mainittu niistä toimenpiteistä, mihin Mikkelin läänin kuvernööri ryhtyi poliisivoiman lisäämiseksi viime vuonna, mutta mainitsen vielä tästä muutamia seikkoja tämän yhteyteen.

Viime syksynä Mikkelissä ei tyydytty ainoastaan siihen, että poliisivoimaa kaupungissa oli lisätty yhdellä ylikonstaapelilla, 5 vanhemmalla ja 8 nuoremmalla konstaapelilla, vaan tämän poliisivoiman lisäksi hommattiin vielä 100-miehen suuruinen salainen suojeluskaarti ja näille 75 browning-revolveria ja niihin kuuluvat 7,500 patruunaa, jotka maksoivat 4,500 markkaa. Tämän suojeluskaartin perustamisen johdosta silloin pidettiin kansalaiskokous, jossa koetettiin saada selville, ketä tuohon aseilla varustettuun kaartiin kuului, mutta siitä ei saatu selvää, vaikka sitä kuvernööriltä tiedusteltiin julkisesti sanomalehden palstoilla. Minun tietääkseni Mikkelissä olot siihen asti, kuin myöskin sen jälkeen, ovat olleet erittäin rauhalliset. Siis näytti tuo poliisivoiman lisääminen ja salainen suojeluskaarti aivan tarpeettomalta. Lisäksi voin vielä mainita, että siellä on tultu toimeen noin 6—7 vuotta takaperin 4 à 5 poliisilla. Bobrikoffin aikana tosin poliisivoimaa lisättiin ja sitä silloin perustuslaillisetkin paheksuivat, mutta nyt »laillisena aikana» kun on poliisivoimaa lisätty, niin heikäläiset ovat tuon toimeenpiteen hyväksyneet.

Siitä, miten poliisiviranomaiset täyttävät velvollisuutensa, pyydän vain lyhyesti mainita, että kesän ajalla olin itse tilaisuudessa näkemään, kuinka Mikkelin poliisimestari itse mitteli pampullaan erään maamiehen selkää ja samalla ratsullaan ratsasti jalkakäytävälle, kun ei tahtonut saada miestä kiinni. Myöskin on kokemuksia siitä, miten herra poliisimestari on aiheettomasti sekaantunut työväenjärjestöjen kokouksiin. Minä nimittäin kutsuttiin poliisikamariin erään kokouksen johdosta, johon oli kutsuttu ainoastaan puolueen jäseniä, tekemään selvää kokouksen tarkotuksesta. Herra poliisimestari tahtoi sovelluttaa tuon kokouksen pitoon uutta kokoontumislakia, minkä hyvistä puolista täällä on niin paljon puhuttu. Koetin selvittää, että kokous on ainoastaan järjestyneitä työläisiä

varten, joten ei rauhattomuutta ole odotettavissa. Mutta siitä huolimatta uhattiin kokous hajottaa, jollei poliisiviranomaisia saisi olla kokouksessa läsnä. Tästä voidaan vetää se johtopäätös, että meidän poliisiviranomaiset eivät osaa tulkita kokoontumislakia sillä tavalla, että kansalaisilta ei kokoontumisvapautta riistettäisi.

Vielä mainitsen, että viime viikon lopulla, lauantaina, on Mikkelissä ollut jonkunmoinen katumellakka poliisien ja kansajoukon kesken. Siellä poliisi on paljastanut miekkansa ja lausunut: »ettekö te perkeleet väisty, kyllä minä opetan» ja siten on uusittu aivan samanlaisia lauseparsia, joita kuultiin viime talvena Laukossa. Kahakassa myöskin useat poliisit olivat paljastaneet sapelinsa, joita huitelivat ympärilleen seurauksella, että eräs mies sai sapelin iskusta kasvonsa halki ja toiselta mieheltä meni joitakuita sormia poikki.

Mielestäni nykyinen poliisijärjestelmä on osottautunut liiaksi virkavaltaiseksi, ja kun poliisia käytetään niin monenlaisiin tehtäviin, on siitä seurauksena luonnollisesti kansan luottamuksen menettäminen.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, esitti puhemies vastattavaksi seuraavan **äänestysesityksen:**

Ken hyväksyy ehdotuksen: »Kuultuansa annetun selityksen, eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen,» vastaa jaa; jos ei voittaa, lähetetään asia perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee ehdottaa perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen.

Äänestyksessä annettiin 110 jaa- ja 75 ei-ääntä, joten eduskunta oli **hyväksynyt yksinkertaisen siirtymisen päiväjärjestykseen.**

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1 eduskunnassa tehdyn an. ehd. n:o 3 johdosta, joka koskee **valtionavustuksen myöntämistä yksityisestä alotteesta perustettavalle maanviljelyslyseolle,** sekä

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2 arm. esityksen n:o 6 johdosta, joka koskee **eräiden kirkollisten maksujen taksoittamisen** perusteita.

Muu osa päiväjärjestystä siirrettiin ensi istuntoon, jolloin ensiksi jatketaan aamupäivällä keskeytynyttä käsittelyä anomusvaliokunnan mietinnöstä n:o 1.

Ed. Laineelle myönnettiin yksityisten asiain tähden lupa olla poissa valtiopäivätyöstä huomenna ja maanantaina.

Seuraava istunto oli oleva ensi tiistaina kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 3,04 a. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

24. Tiistaina 17 p. syyskuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi edustajat Gebhard, Hannes, Hämäläinen, K., Huotari, Merinen, Nuotio, Nykänen, Pykälä, Tulikoura, Tuunainen ja Yrjö-Koskinen, E. S.

Edustajat E. S. Yrjö-Koskinen ja Gebhard ilmoitettiin sairauden takia olevan estetyt saapumasta tämän päivän istuntoon.

Edustajat Pykälä, Tuunainen ja Huotari pyysivät yksityisten asiain takia vapautusta tämän päivän istunnosta, Häyrynen ja Koskelin ensi perjantain istunnosta, ed. Leppänen yksityisten asiain takia kahdesta seuraavasta istunnosta, perjantaisesta ja tiistaisesta.

Yllämainitut pyynnöt eduskunta hyväksyi.

Muutoksia valiokuntien jäsenyydessä.

Valitsijamiehiltä saapuneessa kirjelmässä ilmoitettiin että **pankkivaliokuntaan varajäseneksi** ed. Nuotion sijaan oli valittu ed. **Järvinen,**

lakivaliokuntaan ed. Nuortevan sijaan ed. **Tikkanen,**

anomusvaliokuntaan vakinaiseksi ed. **Nuorteva** ja varajäseneksi ed. **Jalava.**

Puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Suomalainen, J.:** Koska on viime aikoina sattunut eräitä kertoja, jonka lakivaliokunnan jäsenet paraiten tuntevat, ettei ole voinut olla kaikkia meidän ryhmämme jäseniä lakivaliokunnassa, ehkäpä rautatievaliokunnassakin, johon myös kuulun, koska on mah-

dotonta, kun istunnot ovat samaan aikaan, olla kahdessa valiokunnassa, niin pyydän, että valittaisiin lakivaliokuntaan joku henkilö, joka on vähemmän estetty ja suostuttaisiin eronpyyntööni.

Pyyntöön suostuttiin ja kehoitti puhemies valitsijamiehiä valitsemaan toisen jäsenen **lakivaliokuntaan.**

Esitettiin ja **lähetettiin** keskustelutta **valtiovarainvaliokuntaan**

kertomus siitä mitä on tehty niiden muistutusten johdosta, jotka valtiovarainvaliokunta 1904—1905 vuosien valtiopäivillä oli tehnyt valtiovarain tilasta silloin annetun kertomuksen johdosta,

mikä liitteenä seuraa kertomusta valtiovarain yleisestä tilasta, joka aikaisemmin jo oli lähetetty valtiovarainvaliokuntaan.

Määrärahasta suomenkielisen kirjallisuuden kartuttamiseksi.

Esitettiin jatkuvan käsittelyn alaiseksi

anomusvaliokunnan mietintö n:o 1 eduskunnalle tehtyjen an. ehd. johdosta 50,000 markan suuruisen määrärahan myöntämisestä suomenkielisen kirjallisuuden kartuttamiseksi.

Keskustelu:

Ed. **Erkko:** Minä pyydän tässä kannattaa vastalausetta, siis että valiokunnan ensimäinen ponsi hyväksyttäisiin, vaan toinen hylättäisiin. Minä kyllä myönnän, että olisi mahdollisesti syytä epäillä puolueellisuutta näitten varojen käyttämisessä, jos Kirjallisuuden Seura yksinään valitsisi ne henkilöt tai sen toimikunnan, joka varojen käyttämisestä päättää. Mutta, niinkuin tunnettu, on varojen käyttämistä varten ehdotettu erityinen järjestö, johon Kirjallisuuden Seura valitsisi ainoastaan pienen osan jäseniä ja suurimman osan erityiset tieteelliset ja kirjalliset yhdistykset tai järjestöt, jotka Kirjallisuuden Seura vuosittain kutsuisi ottamaan osaa tähän yhteistyöhön. Minun käsittääkseni ei näin ollen voi olla mitään epäilystä, eikä pelkoa siitä, että tultaisiin puolueellisesti näitä varoja käyttämään. On nimittäin huomattava, että luonnollisesti kukin näistä seuroista ja yhdistyksistä valitsee semmoisia henkilöitä, joilla paitsi asiantuntemusta on myös harrastusta suomalaisen kirjallisuuden kehittämiseen, ja että nämä henkilöt koettavat pitää huolta siitä, että heidän alansa tulee kaikin puolin hyvin kirjallisuudessa edustetuksi. Minä siis täydellä luottamuksella jätän varojen käyttämisen sen järjestön hoidettavaksi, joka anomusehdotuksissa ehdotettiin.

Ed. **Palmén:** Suomen eduskuntalaitoksen perusteena oli vielä äsken säätyjako, ja epätyydyttävä oli tämä pohja, luokkahenki saattoi useinkin vaikuttaa päätöksiin, vaikka säätyjen tulikin silloisen valtiopäiväjärjestyksen mukaan edustaa, ei omia etujansa, vaan koko kansan. Niinpä tuo vanha valtiopäivärakennus revittiinkin, jättääkseen tilaa uudelle ajanmukaisemmalle. Mutta vaikka meillä nyt on yleisiin vaaleihin nojautuva eduskunta, on, välistä väkisinkin, tunkeutunut mieleeni kysymys, emmeköhän ole joutuneet ojasta allikkoon. Valtiosäädyt ovat Suomessa uudemman ajan kuluessa olleet edustuksena 43 vuotta. Tämän kamarin tähänastinen työaika supistuu 43 päivään; mutta pelkään pahoin, että tämä kansanvaltainen eduskunta on antanut julkisuuteen törkeämpiä | luokkaitsekkäisyyden ilmauksia, kuin konsanaan vanha säätylaitos on sen tehnyt. Melkein täytyy mennä takaisin vapauden ajan loppupäiviin, jolloin tavattomassa määrässä turmeltunut puolue-elämä kaivoi sekä vapauden että silloisen hallituksen haudan, löytääksemme siksi naiivista, sanon vielä kerran siksi naiivista, ja peittelemätöntä itsekkäisyyttä, mikä joskus on esiintynyt täällä ja valiokuntain kokouksissa, kun on tullut joku asia käsiteltäväksi, joka on koskenut koko isänmaata. Me saimme viimeisenä istuntopäivänä kuulla jotenkin samanlaista: »Me vaadimme — vai sanottiinko: »minä vaadin» — että Marxin ja Lassallen teokset suomennetaan», lausui ed. af Ursin. Aikonee muuten kieltää kai kansalliskirjallisuudelta avun. Edustajat Järvinen ja Pärssinen eivät olleet huonompia hekään. Edellinen suvaitsi ilmoittaa puhuvansa kaikkien syvimpien kerrosten edustajana, vaikkei taida olla edes omassa vaalipiirissään yksinoikeutettu olemaan syvien kerrosten edustajana. Vähintäin yksi sosialisti varoja jakamaan, muuten kirkko, suomettarelaiset ja tämän kamarin kurja enemmistö saavat väärinkäytöksiä aikaan, sanoivat molemmat puhujat. Mentiinpä jo varmuudella määräämään, mitä kirjallisuutta, tai oikeammin mitä mielipiteitä, mitä aatesuuntia saa palkita, mitä ei. Muista keskusteluista on kuultu samaa tai pahempaa. Missä ei omalle ryhmälle koidu etuja jostain ehdotuksesta, puhutaan joskus aivan niin kuin kaikkien muiden oikeus ei merkitsisi yhtään mitään. Tämä kaikki on mielestäni siksi huolestuttava, että täytyy lausua suoraan, mitä siitä ajattelen. En mene puhumaan siitä käskevästä sävystä, siitä diktaattorin tapaisesta äänestä, jolla meille annetut käskyt joskus esitetään, sillä toivon, että kokemus saa asianomaiset ymmärtämään, mitenkä kansanedustajan siinä kohden tulee esiintyä.

Veisi nyt tietysti aivan kauvaksi, jos rupeaisi seuraamaan ed. Järvisen kaikkia hyppyjä ja harppauksia aineen ulkopuolelle. Mutta muutamissa kohdin en voi olla vastalausetta panematta hänen väitteilleen, joitten luulisi olevan pikaisuudessa syntyneitä, mutta jotka

puhuja luki paperista, joten täytynee otaksua, että puhuja on vahvasti harkinnut väitteitään.

Jätän aivan sikseen sen kylläkin odottamattoman uutisen, jonka puhuja meille esitti, että tämän kamarin herrat edustajat — naiset kaikeksi onneksi jäivät ulkopuolelle syytöstä — ovat jo *vuosisatoja* olleet kansan henkisenä sensuurina. Kyllä tämä syytös kuuluu peloittavalta joka tapauksessa. Lähinnä se muistutti erästä paikkaa tunnetussa huvinäytelmässä »Kuopion takana», joka ei koskaan tule lausutuksi, kutkuttamatta kuulijakunnan nauruhermoja erinomaisessa määrässä. Mutta leikki sikseen. Voi nauraa tuollaiselle lauseparrelle, jota parlamenttikielellä ulkomailla sanotaan suusta päästetyksi sammakoksi. Mutta mikä ei naurata, on se sanomaton ja suunnaton katkeruus, millä puhuja näytti katselevan Suomalaisen Kirjallisuuden seuraa. Siitä ed. af Ursin suvaitsi antaa arvostelun, että se on »jokseenkin alkuperäisellä kannalla», ja ed. Pärssinen valitti jäsenmaksujen suunnatonta kalleutta, ikäänkuin sekin olisi isku kansan syvejä rivejä vastaan. Äskettäin saimme kuulla, että ed. Erkko koetti mennä samaan suuntaan niin pitkälle, kuin vaan siivet kannattivat. Minun täytyy kuitenkin sanoa, että nämä syytökset ovat sitä laatua, ettei tarvitse niistä suuresti huolia. Jos en erehdy, ei ed. af Ursin koskaan, ei ainakaan vielä vuosi sitten suvainnut edes pyrkiä jäseneksi Kirjallisuudenseuraan, niin että se voi selittää, minkätähden hänen tietonsa siitä seurasta ovat hyvin alkuperäisellä kannalla. Mutta muutenkin näkyy selvästi, että tiedot tästä seurasta ovat valitettavan heikot. Niinpä minun täytyy sanoa, että jos ed. Järvinen kenties on hautonut mielessään jonkunmoisia hämäriä muistoja siitä, mitä hän on kuullut 50-luvun oloista, jos hän kenties muistaa, että tässä maassa oli kielletty mitään painattamasta suomeksi, että oli siihen aikaan ja myöhemmin virkavaltainen joukko, joka teki voitavansa estääksensä suomenkielistä väestöä kaikista oikeuksista, ja tämä on sovitettu Kirjallisuuden seuraan, niin voisi ymmärtää sitä kuohuvaa vihaa, millä hän tässä esiintyi, mutta tuskinpa muuten. Voi siis olla paikallaan ilmoittaa, ei muille mutta hänelle, että Suomalaisen Kirjallisuuden Seura tuntuvammin kuin mikään laitos tai mikään yksityinen tässä maassa on ollut luomassa sitä suomenkielistä kirjallisuutta, jonka avulla kansan taajat rivit nyttemmin voivat, luopumatta omasta äidinkielestään, päästä tietoon siitä, mitä sivistysvirtauksia on tässä maassa ollut, mitä ulkomailla. Hän voi myös saada tietää, että ei ole tässä maassa, eikä luultavasti missään Euroopan maassa yhtään seuraa, joka siihen määrään on nojautunut syvien rivien myötävaikutukseen, ei ainoastaan siinä, että sen etevin mies oli matalasta mökistä lähtenyt, vaan siinä, että seura vielä tähän viimeiseen päivään saakka joka ikinen vuosi saa tieteelliseen työhönsä paljon apua, arvaamattoman tärkeää apua taajain rivien miehiltä ja nai-

silta, jotka eivät ehkä ole koulua käyneet, mutta jotka tämä seura kuitenkin on ymmärtänyt liittää isänmaalliseen ja tieteelliseen työhön. Se jos mikään taitaa osoittaa, että tämä seura on todellakin täyttänyt suuren tehtävän maansa ja kansan palveluksessa.

Ehkä minun sopii lisätä sekin tiedonanto, että nuo jäsenmaksut, jotka, jos tahtoisi laskea sen ajan mukaan kuin keskimäärin jäsenet ehtivät kuulua seuraan, tekisivät yhden markan vuotta kohti, vaikka niitä mukavuuden vuoksi kannetaan kerta kaikkiaan — eivät ole mitään muuta kuin yksityisten kansalaisten vapaasti suorittama vero tarkoituksiin, joihin valtio noin 40 vuoden kuluessa ei suvainnut antaa yhtään penniä, Siihen aikaan, ja kunnes yksityiset kansalaiset rupesivat antamaan testamentteja, seura saattoi tulla toimeen yksistään sen kautta, että kansalaiset vapaasti maksoivat tuon veron. Ehkä tämäkin seikka on omiansa johonkin määrin hiljentämään sitä ääntä, millä koetetaan leimata pahaksi ja moitittavaksi kaikki, mikä koskee tuota seuraa.

Nämä maksut, niin pieniä kuin ne olivatkin ja ennen kaikkea se vaatimattomuus, jolla lähes puolen vuosisadan kuluessa Kirjallisuuden Seuran toimivat miehet ja johtohenkilöt tekivät työtä, — he kun eivät vaatineet työläistä tehtävistään tuskin niin paljon palkkaa kuin nykyaikana huonoinkin puhtaaksikirjoittaja saisi, tavallisestipa tekivät ihan ilmaiseksi työtä, — nämä seikat yhteensä, uhraavaisuus toiselta, vaatimattomuus toiselta puolen, tekivät mahdolliseksi, että Kirjallisuuden Seura, jolla ei ollut yhtään mitään varoja yhteiskunnalta ja jonka olemassa olosta syvät rivit siihen aikaan eivät tieneet mitään, saattoi lyhyessä ajassa laskea kansallisuutemme kulmakiven, julkaista Kalevalan, Kantelettaren ja muita semmoisia teoksia, jotka ijäti pysyvät tärkeimpinä muistomerkkeinä Suomen kansan alkuperäisistä oloista.

Ja sitten kun tämä jakso oli mennyt ohitse, kun vähitellen ruvettiin milloin vähäisten valtioapujen, milloin testamenttien muodossa, sekä yhä edelleen tuon moititun jäsenmaksun avulla vähän laajempiin yrityksiin, jotka vaativat yhä enemmän kustannuksia, on saatu toimeen suuremmoisia tieteellisiä ja kirjallisia yrityksiä, niin suuria, ettei mikään tieteellinen seura tässä maassa ja — minä uskallan vielä kerran lisätä — ei missään muussakaan maassa voi vetää tälle seuralle vertoja.

Jos viimeisinä vuosikymmeninä olot ovat muuttuneet siinä kohdin, että uusia miehiä vanhojen kuollessa on astunut toimeen, niin on henki pysynyt samana. Me voimme ylpeydellä sanoa, että sama isänmaallinen, uhrautuvainen suunta ja samainen ylevä, korkea aatteellinen kanta, joka oli Lönnrotin ja Snellmanin ajalle ominainen, yhä edelleen on pysynyt Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa ohjeena. Soisin että arvoisat puhujat suvaitsisivat siinä seurassa edes tulla käymään, jolleivät jäseniksi tahdo tulla, ennenkuin rupeavat

lausumaan syytöksiä, jotka todella muodostavat ruman pilkun tämän kamarin pöytäkirjassa.

Valtiolliset riitakysymykset sitä vastoin ovat olleet tämän niin kuin ainakin useampien tieteellisten seurojen ulkopuolella, vieläpä siinä määrässä, että todellakin voi tutkia vuosikymmenien pöytäkirjoja ja asiakirjoja löytämättä vähintäkään mahdollisuutta panettelunkaan avulla esittää tätä seuraa valtiolliseksi seuraksi, joka olisi ajanut taantumuksen asiaa ja muuta sellaista, jota arvatenkin nämät muutamat edustajat puheessaan ovat tarkoittaneet. Semmoiset suurct tutkimukset kuin esim. suomalaiset itsenäiset kansanrunouden tutkimukset, jotka ovat tietä raivaavia koko Europan samanlaisille tutkimuksille ja uutuudellaan ja rohkeudellaan ovat herättäneet huomiota muualla, semmoiset äärettömän raskaat tehtävät kuin nuo suuret sanakirjat, jotka seura on saanut aikaan, semmoiset työt kuin Shakespeare'in ikimuistettavien neron tuotteitten suomentaminen, ja useat muut julkaisut, kaikki nämä ovat sitä laatua, että ne tosiaankaan eivät mitenkään liity puolueriitoihin. Jos nyt mahdollisesti kaksi teosta erikseen, Herknerin ja Ehebergin tunnetut teokset, jotka katsotaan sen arvoisiksi, että ne kuuluvat miltei jokaisen edistyneen sivistyskansan kirjallisuuteen, ovat herättäneet herrojen ja rouvien sosialistien paheksumista tässä kohdin, niin pyydän kuitenkin huomauttaa, että joskaan nämä teokset eivät ole Marxin reseptien mukaiset, niin on niiden asiallinen sisällys sitä laatua, että ken tahtoo tutustua yhteiskuntatalouden kysymyksiin, joka tapauksessa ei voi muuta kuin omaksi haitakseen jättää tämmöiset teokset lukematta. Ja niillä on ollut vielä yksi merkitys, joka ei ole vähäinen, sillä niillä on raivattu tie kirjallisuuden haaralle, jolla ennen tuskin oli edustajaa Suomen kirjallisuudessa. Jokainen, joka tällä alalla vastedes liikkuu, saa käyttää sitä hiihdettyä latua, jonka Kirjallisuuden seura julkaisemalla näitä teoksia on saanut tehdyksi kansansa hyväksi.

Tuommoinen on yleensä Kirjallisuuden Seuran vaikutus ollut. Voisin jatkaa kauan, mutta tyydyn sanottuun ja lisään, että se ylevä ja kauttaaltaan tahraton isänmaalle ja kansallemme omistettu toiminta, jonka tämä seura on liittänyt Suomen kansan historiaan, todellakin olisi ansainnut palkinnoksi — jollei kiitosta niin ainakin että koetetaan hillitä vihaa ja suuttumusta siksi, kun on ehditty ottaa asiasta selkoa. Minä en ainakaan tiedä, sen sanon uudestaan, minkä maan historia voi osottaa meille seuran ja tieteellisen yhdistyksen, joka vähillä varoilla 80 vuodessa olisi saanut semmoista aikaan.

Jos tahdotaan käyttää niitä varoja, jotka vastedes joko kirjallisuuden seuran tahi jonkun muun seuran käytettäväksi tulevat, esim. Marxin maailmankuulun teoksen suomentamiseen, niin en saata suinkaan muuta sanoa kuin että sillä rikastutetaan suomenkielistä

kirjallisuutta, jos kohta tämä teos, joka on maailman kirjallisuuden vaikeimmin tajuttavia luomia, arvatenkin olkoon millä kielellä tahansa painettu, tulee pysymään arvoituksena sille, joka ei ole valmis tuntikausia omistamaan yhden ainoan sivun miettimiselle. Minä luulen, sanon sen suoraan, että useimmat niistä, jotka meillä ja muualla puhuvat uljaasti Marxista ja vannovat hänen sanansa luotettavaisuuteen, eivät tunne Marxista muuta kuin että voivat jäljitellä muutamia huomattavia väitteitä, jotka jäljentäjät tai jäljentäjäin jäljentäjät tavallisesti esittävät melkoista huonommin kuin oppi-isä itse. Ennen kaikkea olen havainnut, että se materialistinen kanta, joka on Marxille ja hänen koululleen ominainen, on tässä eduskunnassa esiintynyt liiankin selvänä. Sen perustuksella, minkä olen saanut, seurattuani monta vuotta Saksan etevimpiä sosialistisia äänenkannattajia, voin sanoa, etten ole mistään sellaista tavannut. Kyllä luulen että oppi-isät Saksassa ottaisivat korvasta kiinni meidän herroja ja pyytäisivät heitä vähän enemmän lukemaan. Niin vanhat pedagoogit tekivät.

Mutta olkoon miten on, se on totinen tosi, että herrat sosialistit meillä eivät kykene vähimmässäkään määrässä vapautumaan siitä käsityksestä, että miesluku, se se kaikki ratkaisee: missä vain on enemmän päitä, luullaan olevan enemmän järkeä, ja niinpä eletään hyvin iloisesti eteenpäin ja toivotaan että kahdesta viidesosasta pian tulisi viisi viidesosaa. Kernaasti minun puolestani, jos vaan esiintyy kykyjä, mutta se minun täytyy sanoa, että kun tässä nimenomaan ajatellaan, että miesluku tekee kaiken, täytyy minun sanoa, että vaikka Kirjallisuuden Seura tai joku muu seura olisi pelkkiä sosialisteja, niin ei asia olisi sillä ensinkään parannettu.

Tahdotteko tietää, millä tavalla Kirjallisuuden seura työskentelee? Siinä on ollut tuhansia jäseniä, mutta luulen että olen ollut mukana äänestyksessä ainoastaan yhden kerran, paitsi vaaleissa ja vuosikokouksissa. Tässä seurassa on valitettavasti hyvin harvoja työntekijöitä, ainoastaan kaksi,kolme, kussakin tehtävässä. Meitä muita jäseniä on koko joukko, sadottain ja tuhansittain, jotka eivät kokouksiin saavu, eivätkä äänestyksiä tarvitse; Kirjallisuuden seurassa saadaan ehtimiseen nähdä että ainoastaan harvoilla on tietoa ja älyä, mutta ne lausuvat sanansa, eikä suuri joukko mene sitä repimään eikä vaatimaan että meidän tahtomme mukaan kaikki pitää järjestää. Sielläkin on asianlaita sama kuin kaikissa muissakin henkisissä ja aatteellisissa yrityksissä, että kellä on kykyä, se ratkaisee. Löytyy latinalainen sananparsi, jonka pitäisi olla monelle tunnettu, että ääniä ei aina ole laskettava, vaan niitä voi joskus punnita.

On varsin tarpeellista lausua tämä ja herrojen sopisi miettiä sitä. Sillä totta puhuen, vaikka tulisikin yksi sosialisti tuohon Kirjallisuuden Seuran toimikuntaan — en tiedä ovatko herrat ajatelleet sensuurihallitusta tai jotakin muuta valiokuntaa, joka saisi olla

jarruttamassa todellista edistystä — niin voin vakuuttaa että kirjailijat, tiedemiehet ja taiteilijat ovat siksi oikullista väkeä, että kyllä jokainen heistä tekee työtä oman päänsä mukaan, eivät he ota toimiakseen sen mukaan kuin herrat mahdollisesti suvaitsevat vaatia. Te luulette että, kun on olemassa sellainen ylihallitus, jolla on hyvä rahapussi, niin se saisi olla työnantajana ja lähettää hengen ja aatteen työmiehiä mihin tahansa. Mutta nämä työmiehet eivät ole sillä tavalla käskettävissä, kyllä ne tekevät, mitä oma mieli ja taipumus käskee, eivät ne lainkaan ota palvellakseen kultaista vasikkaa; rahamääräys on välttämätön painatus- ja elatuskustannuksiin, mutta aatteita ei rahapussin avulla synnytetä. On ollut tarpeellista sanoa tämä, sillä se materialistinen kanta, joka täällä esiintyy niin suuresti, vaatii jotain vastalausetta.

Voin vielä huomauttaa muutamista seikoista, jotka ovat tärkeitä. On ajateltu että pitäisi eduskunnan asettaman valiokunnan käyttää näitä varoja. Epäilen suuresti, ollaanko oikealla tolalla, jos ruvetaan enentämään eduskuntadelegatsiooneja. Minun kokemukseni niistäkin, joissa olen ollut mukana, on ollut sellainen, että joskin täytyy testamentintekijän tahtoa noudattaen pitää muutamasta sellaisesta valiokunnasta kiinni, saapi suuresti epäillä, onko onnellista että eduskunta panee kokoon jonkinmoisia ylihallituksia. Meillä on Antellin delegatsiooni, Längmanin varoista pankkivaltuusmiehet antavat lausuntonsa, mutta tiedämme myöskin että juuri sentähden että valtiollinen laitos, jossa puolueet taistelevat vallasta, on tullut välillisesti varojen jakajaksi, on syntynyt varsin suuret vastukset. Valtiolliset näkökohdat ovat monasti vaikuttaneet vaaliin, ja siitä seuraus ei ole suinkaan ollut onnellinen. Siitä on joskus seurannut ja tulee varmaan vastedes seuraamaan, jos tahdotaan pysyä tässä tavassa, että asiantuntemus väistyy ja puoluenäkökohdat astuvat sijaan. On mahdoton ajatella, että asiantuntemus erilaisissa asioissa — kirjallinen, tieteellinen ja taiteellinen ymmärrys — olisi jakautunut Suomen kansalle täsmälleen jokaisessa erikoishaarassa juuri niin kuin puolueet ovat saaneet edustajia tähän eduskuntaan, ja jos rupeisi kuinka tarkan suhteellisen laskutavan tai muiden sukkeluuksien avulla määräämään tuota tasapainoa, niin emme saavuta hyvää tulosta. Minun kokemukseen perustuva vakaumukseni on se, että mitä enemmän voidaan asettaa delegatsiooneja pitämällä yksistään asiain ymmärrystä silmällä ja jättämällä sikseen puoluenäkökohdat, sitä parempi se on asialle. Ja minä lisään: opetukset Suomen-Ruotsin vapauden ajasta ovat siksi varoittavaa laatua, etten voi muuta sanoa kuin että tämä eduskunta on kerrassaan väärälle tolalle kääntymäisillään, jos se luulee, että sen pitää ottaa ollakseen jonakin hallinnon keskipisteenä, joka delegatsiooneilla ja muilla valiokunnilla koettaa hallita vieläpä valtiopäivien väliaikanakin, jolloin kuitenkin perustuslain mukaan eduskunta ei ole vai-

kuttamassa. Oikea on että sananvalta jätetään niille, jotka ovat asianharrastuksesta ottaneet toimiakseen jossakin asiassa. Ei tarvitse heiltä vaatia kertomusta muuta kuin julkisuuteen, sillä jos näiden varojen käyttämisestä pitää antaa eduskunnalle erikoinen kertomus, on eduskunnan sitä harkittava ja lähetettävä valiokuntaan, valiokunnan taas, yhden tai kahden, tulee antaa lausunnot, ja niin siitä tulee meille lisäksi asioita, mutta semmoisia, jotka eivät sovellu eduskunnalle. Vapauden aikana, kun eduskunta sekaantui kaikkeen, ei se voinut suorittaa kunnollisesti niitäkään asioita, joita se perustuslain mukaan oli kutsuttu ratkaisemaan.

Tyydyn mainitsemaan tämän ja lisään vielä, että olen täydelleen alkuperäisten anomusten ja vastalauseen kannalla, jota edustaja Kairamo ja joku muu on kannattanut. Mielestäni olisi varsin tarpeellista, että eduskunta oikeuttaisi toimitus- tai jonkun muun valiokunnan, ehkäpä anomusvaliokunnan, muodostamaan uuden perustelun, sillä valiokunnan antama mietintö ei ole sellainen, että se kelpaisi semmoisenaan ponsien perusteluksi.

Ed. **Käkikoski:** Sen jälkeen kuin ed. Palmén on puhunut, minä oikeastaan olisin voinut luopua puheenvuorostani, sillä hän on lausunut useita niistä ajatuksista, joita olin aikonut esiintuoda, ja lausunut tietysti monin verroin paremmin kuin minä koskaan olisin voinut tehdä. Mutta koska olen yksi vastalauseen allekirjoittajista, ja tämän vastalauseen kimppuun on ankarasti käyty, niin katson velvollisuudekseni lausua muutaman sanan.

Mielestäni sosialistit ovat täällä tehneet aivan liian suuren numeron niistä neljästä edustajasta, joita eduskunnan pitäisi valita mainittuun kirjalliseen toimikuntaan, varsinkin kun heidän osakseen ei voisi tulla niistä muuta kuin yksi, korkeintaan kaksi. Olemme nyt jo tässä eduskuntatyössä kyllin kokeneet, ettemme päälukumme nojalla saa asioita menemään, vaan meidän aatteittemme todellinen menestys riippuu siitä, minkä verran meissä on henkistä etevyyttä ja todellista työkykyä. Koska näin on laita eduskunnassa, jossa kuitenkin on niin paljon arkipäiväisiä asioita esillä, niin kuinka paljon enemmän on niin laita kirjallisessa työssä. Kirjallisuuden maailma, jos mikään, on sellainen kuningaskunta, jossa ei kukaan saa kansalaisoikeutta ainoastaan äänilippunsa nojalla, ja jossa hallitusvaltaa ei ole kenelläkään muulla kuin sillä, jolla henkistä etevyyttä on. Tätä hallitusvaltaa ei kukaan kiellä sosialisteilta, mutta sitä ei kukaan myös voi heille antaa äänioikeuden nojalla.

Vaikka noiden neljän jäsenen vaikutus tulisikin olemaan verrattain vähäinen tuossa kirjallisessa toimikunnassa, niin oli meistä periaatteellisesti väärin hyväksyä noiden neljän jäsenen asettamista, sillä siitä, joka äänilippunsa, äänivaltansa nojalla koettaa vallita

hengen maailmassa, tulee auttamattomasti sensori, ja siitä syystä me katsoimme olevamme velvolliset panemaan vastalauseen.

Sitten tahtoisin sanoa muutaman sanan erään omituisen kohdan johdosta rouva Pärssisen lausunnossa. Hän lausui siihen suuntaan, että kun avustusta annetaan, voisi syntyä kirjallisia tuotteita niin paljon, että tuon toimikunnan täytyisi arvostella, sillä olisi vara valita. Hän näkyy pelkäävän sitä, mitä me kaikki muut toivomme. Mehän olemme huolehtineet siitä, että syntyy niin vähän kirjallisia tuotteita, että ei ole varaa valita, ei kustantajilla eikä liioin ostajillakaan. Ja paras mitä voisi toivoa, olisi että syntyisi todellakin niin paljon, että täytyisi valita, että ensikertalaisten kokeilijain täytyisi uudestaan ja kentiesi yhä uudestaan kirjoittaa tekeleensä, ennenkuin ne olisivat siinä kunnossa, että ne ansaitseisivat tulla julkisuuteen. Se vaan kohottaa, kehoittaa ja kannustaa. Eikä saa edes näyttää siltä, kuin me pelkäisimme kritiikkiä, pelkäisimme valikoimista.

Vielä toinen omituinen seikka. Minä olen jo kauan ihmetellyt erästä asiaa. Jo keväällä aijoin siitä puhua, nyt sen täytyy vihdoinkin tulla esille. Olen ihmetellyt sitä erinomaista varmuutta, jolla nämä nuoret sosialistijohtajat rupeavat ajamaan kansan syvien rivien asiaa. He luulevat yksin ymmärtävänsä, mikä kansan paras on, ja esiintyvät erinomaisen suurella varmuudella. Rouva Pärssinen esim. lausui niin varmasti tuomionsa niistä, jotka ovat vastalauseen tehneet ja tätä asiaa ajaneet. Ne muka tahtovat sortaa köyhälistöä, ja mitä kaikkea siinä hänen puheessaan oli. Ja kuitenkin näyttää, niinkuin hän ei muistaisi mitä anomuksissa on lausuttu. Sivulla 11 lausutaan esim. ed. Yrjö-Koskisen y. m. anomuksessa: »Suomalaisen kansan keskuudessa on paljon kätkettyjä voimia, jotka köyhyyden masentamina eivät koskaan pääse kehittymään kirjailijoiksi. Kirjalliselle alalle pyrkivää työntekijää lamauttaa se tieto, että ani harva meidän pienen, kielellisesti kahtia jaetun kansamme keskuudessa voipi kirjallisella työllä hankkia itsellensä tyydyttävän toimeentulon, ja siitä syystä monen vähävaraisen kirjallisen kyvyn täytyy kuluttaa voimansa muissa parempipalkkaisissa töissä. Nämä työvoimat on saatava irti.» Köyhien työvoimien takia tässä on toimeen ryhdytty eikä suinkaan rikasten, ja köyhiä työvoimia meidän kirjallisuudessamme on paljon enemmän kuin aineellisesti rikkaita. Tämän anomuksen allekirjoittajien joukossa, jotka juuri köyhien työvoimien puolesta puhuvat, ei ole yhtään sosialistia, mutta kyllä on syvien rivien lapsia, niitä, jotka polttavan tiedonhalun ahdistamina istuivat palava päretikku toisessa kädessä ja kynä toisessa, hankkiessaan itselleen ahmien niitä vähäisiä aarteita, joita 1860- ja 1870-luvulla oli suomalaisessa kirjallisuudessa, siihen aikaan, jolloin meidän muutamat nuoret sosialisti-johtajamme vielä makasivat kehdossa. Minä en

tiedä, mikä se on, joka näitä herraskodeissa kasvaneita nuoria sosialisteja oikeuttaa käyttämään tämmöistä kieltä, ajaaksensa kansan syvien rivien asiaa. Jos heillä itsellään olisi vähänkään kokemusta niistä kärsimyksistä ja siitä tiedonjanosta, mitä me köyhän kansan lapset olemme kokeneet, silloin he luultavasti esiintyisivät vähemmällä varmuudella.

Ed. **Vuorimaa:** Liian suuri merkitys on annettu tälle vaatimattomalle mietinnölle ja varsinkin sen toiselle ponnelle. Jos saisi päättää niistä lausunnoista, joita on julkilausuttu, niin olisi tämän mietinnön toteuttaminen omiansa antamaan jollekulle puolueelle suuren ylivallan kirjallisuudessa ja synnyttämään kirjallisuuden alalla puoluekiistoja ja puoluetaisteluja. Kuitenkaan tällä asialla, semmoisessa vaatimattomassa muodossa kuin se valiokunnan mietinnössä esiintyy, ei ole mitään tekemistä puolueasioitten kanssa. Valiokunta on pitänyt puhtaasti käytännöllisiä seikkoja lähtökohtana, kun se on muodostanut pontensa. Todellinen arvokas kirjallisuus lähtee ihmiselämän ja kansanelämän ilmiöistä voidakseen hedelmää tuottavana palata sinne takaisin. Jos se vieraantuu siitä, niin se ennen pitkää kangistuu kaavoihinsa ja jähmettyy. Varsinkin osottaa meille kirjallisuuden historia että, jos sitä valtio kokonaan tukee tai jos se suureksi osaksi sitä tukee, niin silloin on jähmettymisen vaara sangen likellä. Me tiedämme mitä nykyään ajatellaan esim. Ruotsin akatemiasta ja osaksi Ranskan akatemiasta, jotka ovat kokonaan valtion tukemia. Kirjallisuuden tulee olla mitä likeisimmässä yhteydessä kansanelämän kanssa ja niiden virtausten kanssa, jotka siinä liikkuvat, niin ettei se ennen pitkää muodostu ainoastaan viralliseksi kansliatoimeksi. Nämä näkökohdat kun valiokunta on huomioon ottanut, ei se kuitenkaan sillä ole sanonut että Suomalaisen Kirjallisuuden Seura olisi jähmettynyt kaavoihinsa. Päinvastoin, kaukana siitä. Mutta kun Kirjallisuuden Seura saa näinkin suuren valtion kannatuksen kuin 50 tuhatta markkaa, niin on tarpeen vaatimaa ja hyödyllistä että on Kirjallisuuden Seurallakin jonkunlainen side, joka sitoo sen likeiseen yhteyteen sen kansanelämän virtausten kanssa, jotka eduskunnassa semmoisena kaikkein selvimmin esiintyy. Sillä siinä jos missään ne sekä valtiolliset että kansalliset liikkeet, jotka kansassa liikkuvat, esilletulevat. Että ne henkilöt, joita eduskunta valitsisi, olisivat sensoreja, ei suinkaan sekään puhuja ole tarkoittanut, joka niin on lausunut. Ystäviähän ne ovat, kunniajäseniä oikeastaan, jotka Kirjallisuudennseuralle jo läsnäolollaan vakuuttavat että Suomen eduskunta tunnustaa kirjallisuuden suuren, korkean arvon ja että se myöskin tunnustaa Kirjallisuudenseuran suuren työn Suomen kirjallisuuden kohottamiseksi. Kun täällä eräs puhuja on esittänyt että kysymyksessä oleva menettelytapa olisi jotain ennen kuuluma-

tonta, niin jos se niin olisikin, ei sen tässä eduskunnassa pitäisi antaa aihetta puheenaolevan ponnen hylkäämiseen. Sillä jos silmäilemme eduskunnan rivejä, niin näemme että meidän seassamme on myöskin naisia, jotka ottavat osaa lainsäädäntötyöhön. Sekin on jotakin ennen kuulumatonta, ja kuitenkaan ei kukaan voi väittää että se olisi mitään haittaa aikaansaanut.

Sitte on kohta, jonka eräs puhuja on esille tuonut ja joka on asiallisempi, nimittäin että lainsäädäntökunnan työ on jyrkässä ristiriidassa hallinnollisen toiminnan kanssa. Teoriassa on tämä väite vallan oikea, mutta kaikissa teorioissa on myöskin poikkeuksia ja me tiedämme, niinkuin vapaaherra Palmén on täällä jo myös maininnut, että itse Suomen eduskuntakin on tehnyt näitä poikkeuksia. Sillä on delegatsiooneja ja siis hallintotoimia finanssien alalla, taiteen ja muullakin alalla. Se asettaa pankkivaltuusmiehiä, delegatsioonit Antellin ja Längmanin rahastoja varten. Samoin jakavat Norjan suurkäräjät yhden Nobelin palkinnoista j. n. e. Kuinka asiaa siis katsottaneekin, ei voi ymmärtää, minkätähden valiokunnan toista pontta on niin kovasti vastustettu.

Mitä muuten mietinnön ulkomuotoon tulee, tunnustetaan kyllä ettei se ole mikään nerontuote. Mutta ei se ole ylipäänsä sen huonompi eikä parempi kuin monet muutkaan valiokunnan sekä entiset että nykyiset että tulevat mietinnöt. Näistä syistä ja seisoen valiokunnan päätöksen takana ehdotan että eduskunta ilman muuta hyväksyy valiokunnan mietinnön ja myös sen toisen ponnen.

Ed. **Setälä:** Minä lausun ensinnäkin mielipahani siitä, että tämmöinen asia, josta kaikki varsinaisesti ovat yhtä mieltä, on joutunut riitakapulaksi aivan vähäpätöisen sivuseikan vuoksi, seikan, jonka tähden minusta ei olisi tarvinnut hermostua puolelta eikä toiselta. Minä tahdon tietysti nyt käyttäessäni puheenvuoroa rajoittua vain itse asiaan.

Minä sanoin puolestani, kun tämä asia oli ensi kerran esillä, etten luullut olevan mitään todellista haittaa siitä, että eduskunta valitsisi neljä edustajaa siihen toimikuntaan, jonka tulisi käyttää puheena olevia varoja, ja lausuinpa vielä että, jos eduskunnan luottamus varojen oikein käyttämiseen siten vahvistuisi, tämmöinen valinta voisi kernaasti käydä laatuunkin. Minun mielestäni ei myöskään tarvitsisi pelätä sitä jonkinmoista epäsuoraa epäluottamuslausetta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraa kohtaan, jonka kenties tämän mietinnön toisen ponnen hyväksyminen voitaisiin katsoa sisältävän. Mutta pääasia mielestäni on se, että nämä toimikunnan jäsenet, jotka eduskunta valitsee, joutuisivat todellakin sangen omituiseen asemaan. Minun käsittääkseni ei ole sopivaa, tuskin edes eduskunnan arvon mukaista, että se ikäänkuin rinnastettuna erinäisille tieteellisille seuroille valitsisi edustajia yhteiseen toimikuntaan. Minun mielestäni tässä voi

ainoastaan kaksi mahdollisuutta tulla kysymykseen: joko se, että eduskunta valitsee erityisen valtuuskunnan eli delegatsioonin, joka todella päättäisi kyseessä olevien rahojen käyttämisestä, — tämmöistä ei kuitenkaan kukaan ole ehdottanut, — tai sitten ettei se valitse mitään edustajia ensinkään. Jäsenten valitseminen eduskunnan puolelta tällaiseen toimikuntaan olisi kieltämättä prejudikaattina, joka johtaisi kenties kuinka pitkälle, jäsenten valitsemiseen kenties mihin toimikuntaan.

Minä ymmärrän että keskustelun alaisella ehdotuksella on oikeastaan tahdottu korjata erästä puutetta, aukkoa, jonka on ajateltu syntyvän uuteen toimikuntaan, sitä nim. että siinä ei todennäköisesti tulisi olemaan yhtään sosiaalidemokraattia. Eihän kyllä sosialidemokraaattien pääsyä tieteellisiin seuroihin ole millään tavalla estetty, mutta harvoin heitä kuitenkin on nähty näiden seurojen kokouksissa, joten siis on hyvin vähän luultavaa että heidän edustajansa tieteellisten seurojen kautta tulisi asetettavaan toimikuntaan. Mutta eiköhän tätä puutetta ole asian harrastajain puolelta mahdollista auttaa toisella tavalla? Eikö sosialismi, joka meidän maassamme on saanut 80 edustajaa eduskuntaamme, ole siksi voimakas että se voi saada aikaan tieteellisen yhdistyksen sosialismia varten, yhdistyksen, joka sosialismin periaatteiden nojalla, mutta tieteellisellä tavalla käsittelisi niitä suuria kysymyksiä, jotka kuuluvat sosialismin ohjelmaan? Ja jos tämmöinen seura syntyy, ei saata olla vähintäkään epäilystä siitä, että sen edustajia kutsutaan myötävaikuttamaan siinä toimikunnassa, jonka asettamisesta kaikki näkyvät olevan yhtä mieltä.

En tahdo jatkaa pitemmältä. Koska on olennaiseksi asiaksi katsottava että asian toteuttamista varten tulee asetettavaksi eri seuroja edustava toimikunta, niin tahdon uudistaa sen jo viime kerralla tekemäni ehdotuksen, että tämä asia tulisi mainituksi myöskin ponnessa, vaikka kyllä ymmärränkin sen voivan kuulua niihin perusteisiin, joihin ponsi viittaa. Edelleen minäkin puolestani yhtyisin siihen, että valtuutettaisiin joko anomus- tai toimitusvaliokunta jokseenkin vapaasti käsittelemään tämän mietinnön perusteluja, kun eduskunnan anomus hallitsijalle tulee laadittavaksi.

Puhemies: Puhuja siis pysyy entisessä ehdotuksessaan.

Ed. **Gustafsson:** Till det jag senaste gång i största korthet yttrade vid midnattstid ber jag få tillägga några få ord, naturligtvis i sak. Hr Kairamos understödda förslag till omformulering af den första klämmen motiverar icke någon återremiss till utskottet, då detsamma är både formelt och sakligt fullkomligt klart. Det innebär bland annat, att ur dessa medel reseunderstöd åt litteratörer icke kunde beviljas. Det finnes skönlitterära författare, till och med

ganska betydande, hvilka så att säga komma till rätta med sitt eget land och sitt eget folk och icke från utländska resor hafva erhållit några nämnvärda ingifvelser för sin produktion. Men det finnes å andra sidan författare med mer omfattande fantasi, hvilka säkert hafva nytta af dylika resor. Huru skulle t. ex. en nutida författare kunna skildra vår tids sociala rörelse utan att hafva personlig känning af densamma i något af de stora kulturländerna. Jag hoppas att Finska Litteratursällskapet också i denna punkt kommer att hålla sig till det riktiga och ingalunda missbruka dessa reseunderstöd. Och då nu hr Kairamo och de, som förenat sig med honom, vilja gifva detta anslag åt Litteratursällskapet utan någon redogörelseskyldighet för landtdagen och på obestämd tid, så synes det mig, att de också kunde hafva förtroende till Sällskapet i afseende å reseunderstöden.

Här har vidare förutsatts att de luckor, som finnas i den finska litteraturen, borde fyllas i något slags kronologisk ordning, såsom de här i betänkandet — naturligtvis blott såsom exempel — upptagits. Detta förefaller mig vara en synnerligen sökt och rent af besynnerlig tolkning. Utskottet afser ju att medlen skola användas af Litteratursällskapet jämte andra föreningars representanter och att dessa representanter tillsammans skola uppgöra den närmare planen för medlens användning för att få, såsom det heter, »en slutlig praktisk lösning» af frågan till stånd.»

Jag måste således anse att den första klämmen i utskottsbetänkandet är fullt tillfredsställande. Däremot måste jag fortfarande opponera mig mot andra klämmen. Jag ber att få framhålla, att i en sak, som gäller 50,000 mark om året, folkets röst nog kommer att höras och olika meningar att göra sig gällande i tidningar och på annat sätt. Hvad särskildt de sociala sträfvandena vidkommer, så hafva ju socialisterna med sina 80 medlemmar här i kammaren vid behandlingen af redogörelsen för medlens användning samma möjlighet att göra sig gällande som genom att utse en eller högst två representanter till den ifrågavarande delegationen. Af dylika representanter väntar jag icke något synnerligt, vare sig nytta eller skada, men de kunna ändå invärka störande på detta rent litterära arbete genom att där fungera såsom ett slags politiska busar — jag menar öfverherrar — och tillsättandet af dylika tycker jag är fullkomligt onödigt. Minä siis puolustan ensimäistä pontta, vastustan toista ja vastustan myös lähettämistä takaisin valiokuntaan.

Ed. **af Ursin:** On sangen hauska kuulla tänään ja viimein, kun oli tästä asiasta kysymys, että niin etevät miehet kuin herrat Danielson-Kalmari ja Palmén tahtovat kannattaa ainakin Marxin »Kapitali»n painattamista. Tosin he eivät hiiskuneet mitään Lassallesta. Tämä tietysti ei tapahtunut ilman hyvää syytä. Marx,

jos kohta hän ei olekaan niin vaikeatajuinen, kuin herra Palmén otaksui, — en tiedä, onko herra Palmén lukenut häntä — on kuitenkin hiukan vaikeatajuisempi kuin Lassalle. Lassalle, joka oli, kuten tunnettu, tiedemies hänkin, — tosin ei niin suuri kuin Marx — osasi samalla erinomaisen hyvin, niin sanoakseni herättävästi, esittää sosialismin oppia, ja minä arvaan, ettei Lassalle muka siitä syystä liioin tule kysymykseen kyseessä olevassa kääntämisessä. Muuten minä en ole suinkaan tarkoittanut, että edes nämä kaksi riittäisi, vaikka olen maininnut heidät suurimpina edustajina. Saattaisinhan lisäksi mainita Engelsin ja Kautzkyn ynnä monet muut.

Pari kolme puhujaa täällä ovat sanoneet, että kysymyksessä olevasta asiasta on tehty suuri numero. Kukapa oikeastaan suuren numeron siitä on tehnyt? Valiokunta on ehdottanut, että asetettaisiin delegatsiooni, mutta valiokunnan mietintöön tässä kohden ovat muutamat kirjoittaneet vastalauseensa ja minun mielestäni on nyt hyvin suuri numero tehty siitä, että tämä vastalause tulisi hyväksytyksi. Se johtuu epäilemättä siitä, että pelätään, ettei Suomalaisen Kirjallisuuden Seura saisi yksipuolisesti oman mielensä mukaan menetellä näitten rahojen kanssa. Tosiasia nimittäin on, että löytyy sosiaalisella alalla kaksi suurta maailmankatsomusta. Siitä me emme pääse. Ja toinen tosiasia on, että Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, jonka puoleen meidän nyt pitäisi ehdottomalla luottamuksella kääntyä, ei ole julaissut mitään kirjoja toisen suuren maailmankatsannon pohjalla. Onhan se kyllä julaissut Herknerin »Työväenkysymys»-nimisen teoksen, mutta niinkuin jokainen tietää, Herkner ja Sombart ja heidän kaltaisensa eivät ole sosialisteja, vaan porvarillisia radikaaleja. Kun nyt asia on tällainen, ei ole kumma että sosialistinen ryhmä ei voi ehdottomalla luottamuksella antaa puheenaolevaa tointa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle, se sanottakoon aivan suoraan. Se epäilee, että Seura yhä edelleen julkaisee yhtä yksipuolista kirjallisuutta sosiaalisella alalla.

En nyt katso asiaan liioin kuuluvaksi kajota herra Palménin pitkiin juttuihin materialistisesta historiankatsomuksesta ja muusta semmoisesta ja suurella paatoksella esitetystä kultaisen vasikan palvelemisesta ja sen torjumisesta. Minäkin voisin puolestani sanoa, että porvarillisella taholla palvellaan hyvin paljon tätä kultaista vasikkaa, vieläpä palvellaan kirjallisuudessakin juuri sillä, että siinä julaistaan yksipuolisesti kapitalistisia teoksia eikä sosialistisia yhtään. Niinkuin sanoin, siitä voisi puhua ainakin yhtä paljon kuin herra Palmén, mutta se ei suorastaan kuulu tähän asiaan. Herra Palménin esitys on niitä tavallisia letkauksia sosialismille, joista me emme paljoa välitä.

Nyt me ehdotamme tuommoisen delegatsioonin asettamista juuri siitä syystä, että delegatsiooni voisi punnita tasapuolisesti

näitä asioita. Kun jossakin korporatsioonissa on eri katsantokantojen edustajia, niin tietysti asiaa harkitaan monipuolisesti eri tahoilta, jokainen pääsee, vaikka olisi yksinkin toista mieltä, ainakin *puhumaan* toiseen suuntaan. Siis lyhyesti sanoen: asia tulee tasapuolisesti ja puolueettomasti pohdituksi. Täällä on jo eräs edellinen puhuja aivan oikein sanonut, että kirjallisuuden tulee kuvastaa sitä, mitä kansassa liikkuu. Tähän asti ei Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ole valvonut tätä, se on yksipuolisesti valvonut sosiaalisella alalla n. s. kapitalistisen maailmankatsannon teosten julkaisemista. Siis tasapuolisuus on ollut kaukana. Jotta nyt saisimme asiat uudelle paremmalle tolalle, on tämmöinen delegatsiooni ehdotettu. Myönnän mielelläni, että se on jotakin uutta, mutta me emme ylipäänsä voi ratsastaa kaikella vanhalla, jos me maailmassa jotakin edistystä tahdomme aikaan saada.

Ed. **Heikkilä:** Jos valiokunnan toista pontta olisi vastustettu joltakin muulta taholta kuin mitä nyt on tapahtunut, olisi sitä vähän helpompi ymmärtää. Sillä toisen ponnen vastustaminen juuri niillä perusteilla, joita keskustelussa sen vastustajat ovat esille tuoneet, sisältää ilmeisesti epäluottamuslauseen eduskunnalle. Tulisi muka suuri vahinko näiden varain käyttämisessä, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimintaa tässä muka vaikeutettaisiin, jos eduskunta valitsisi edustajia ehdotettuun toimikuntaan. Erittäinkin ed. Palmén toi selvemmin esille, mistä tuo epäluottamuslause eduskunnalle johtuu, nimittäin siitä, että kansan eduskunta, jota vanha luokkaeduskunta oli teoriassa, on nyt myös käytännössä sitä ja sellaisena mennyt ojasta allikkoon, s. o. kun kansanvaltaisesti valittu eduskunta on nyt kokoontunut ja sinne on sattunut pujahtamaan semmoisia, jotka eivät ole porvareita. Siitä syystä pitäisi annettaman epäluottamuslause eduskunnalle. Vaikka minulla tähän ryhmään kuuluvana olisi enemmän syytä kuin herra Palménilla tuohon epäluottamuslauseeseen, en minä sittenkään ole niin luokkavihaa kantava. Täällä on enemmistö porvarillisia, mutta sittenkään minä en tahdo epäluottamuslausetta. Tarkoitukseni on siis huomauttaa, että äänestäessämme valiokunnan toisesta ponnesta samalla äänestämme myös, sen keskustelun perusteella, mikä täällä on tapahtunut, epäluottamuslausetta eduskunnalle.

Minulla on vielä toinen huomautus, ja se aiheutuu ed. Erkon lausunnon johdosta. Ed. Erkko nimittäin sanoi olevansa taipuvainen yhtymään tämän toisen ponnen poisjättämiseen ja asettumaan siis vastalauseen tekijäin kannalle. Vastalauseen tekijäin ilmeinen tarkoitus näyttää olevan työntää myöskin muut tieteelliset seurat tästä pois, kuin ainoastaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran, sillä olisivathan he muussa tapauksessa laittaneet toisenlaisen vastalauseen, eikä juuri tämmöistä, jossa valiokunnan toista pontta vaan

tahdotaan hylättäväksi. Kun siis äänestämme tämän toisen ponnen pois, silloin äänestämme myös kaikki muut tieteelliset seurat näiden varain käyttämisestä pois ja se jääpi yksinomaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran huostaan. Pidän velvollisuutenani tehdä tämän huomautuksen, kuten huomautin, ed. Erkon lausunnon johdosta.

Minusta nähden ei nyt, kun kysymys on keskustelussa tällaiseksi muodostunut, voi asettua muulle kannalle kuin puolustamaan mietietöä tällaisenaan. Jos olisi liikuttu vain näissä rajoissa, ettei eduskunnan tarvitse sen enempää tehdä kuin mitä ensimäisessä ponnessa ssanotaan, että varainkäyttäjä tekee niistä tiliä eduskunnalle, olisi asia hieman toinen. Mutta keskustelussa on asia saanut ilmeisesti semmoisen luonteen että nyt, kun eduskunta oa mennyt ojasta allikkoon, tulee suuri vaara, jos semmoinen eduskunta valitsee edustajia tuommoisten varain käyttämistä valvomaan. Näin ollen minäkin, vaikka alkujansa olin vähän sitä mieltä, ettei eduskunnan tarvitsisi tähän toimeen ryhtyä, en voi muuta kuin kannattaa valiokunnan mietintöä semmoisenaan.

Ed. **Komu:** Ymmärtääkseni tämän laveaperäiseksi menneen keskustelun ytimenä on vaan kysymys; sopiiko eduskunnan valita jäseniä siihen toimikuntaan, joka tulisi huolehtimaan, että nuo rahat, mitkä valiokunta esittää, tulevat paraiten käytetyiksi. Minä en näe tuollaisessa valitsemisessa mitään arveluttavaa. Onhan luonnollista, että kun näinkin suuri summa kansan varoja luvataan, myös pidetään läheisesti huolta siitä, että rahat tulevat edullisimmin käytetyiksi.

Tämä kysymys ei ole aivan samanluontoinen kuin monet muut kysymykset, joissa raha-apua myönnetään. Kaikki tiedämme ja myönnämme, mitenkä kirjallisuudella voidaan paljon avustaa tai myöskin vastustaa jotakin erityistä kehityssuuntaa, vieläpä erityistä puoluetta. Ja kun tässä tapauksessa, niinkuin valiokuntakin perusteluissaan mainitsee, varat olisivat käytettävät niin, että ne tulisivat eduskunnassa vallalla olevan mielipiteen mukaisesti käytetyiksi, on ymmärtääkseni paras keino se, että eduskuntakin nimittää jäseniä toimikuntaan.

En tiedä, mitenkä tuollaiseen toimikuntaan jäsenten valitseminen loukkaisi Suomalaista Kirjallisuudenseuraa, josta täällä niin paljo on puhuttu. On sanottu valitsemispäätöksestä, että se on suora epäluottamuslause Suomalaiselle Kirjallisuudenseuralle, mutta siitä voi olla kullakin omat mielipiteensä. Ja vaikka päätös ei luottamuslauseelle näyttäisikään, en tahtoisi, että se muutettaisiin vuotuiseksi 50,000 markkaa sisältäväksi luottamuslauseeksi. Ei kaikilla kansankerroksilla ole erikoisesti odotettavaa sanotulta

seuralta sellaista kirjallisuutta, jota ne kaipaavat ja jonka takia ne nyt edustajiensa kautta tuon suuren summan myöntävät.

Täällä on huomautettu, että eihän vasemmistoon paljoakaan vaikuta, jos toimikuntaan eduskunnan puolelta valitaan jäseniä; tulisihan ainoastaan muutama henkilö vasemmistosta siihen kuulumaan, eikä hän voisi tehdä ryhmän mielenmukaisia päätöksiä. — Sitä vähemmän luulisi silloin olevan aihetta vastustaa toimikunnan asettamista, kun siinä kuitenkin vastustavat ryhmät tulisivat määrääviksi, kuten uskotellaan.

Aikaisemmassa keskustelussa joku puhuja lausui, mitenkä kaikissa maissa on tullut yleiseksi se käsitys, että eduskuntien ei olisi tartuttava tällaiseen hallinnolliseen toimenpiteeseen — hallinnollinen toimenpide laajimmassa merityksessä käsitettynä — ja sanottu, että eduskunnalle jää tilasuutta riittävästi ottaa varainkäyttö esille eduskunnassa välikyselyn tai muun toimenpiteen muodossa. Tuskinpa tällainen näkökanta, jos se otetaan määrääväksi, kumminkaan hyvin paljo itse asiaa muuttaa. Olla erillään ja ei olla erillään! Eiköhän parempi ole, että eduskunta heti päättää mitä läheisimmästi huolehtia tuon 50,000 markan tarkoitukseensa käyttämisestä.

Täällä on puhuttu sensuurista. Mielestäni on se huono vertaus, tällaisessa tapauksessa aivan käymätön. Jos joku rahoja myöntää määrättyyn tarkoitukseen, on aivan oikeutettua, että määrääjä myös katsoo, mitenkä varat käytetään, vieläpä on osallisena käytössä osottamassa, mikä on rahojen myöntämisen tarkoituksena ollut. Ainakin niillä monilla vasemmistoon kuuluvilla, jotka tämänkin eduskunnan lyhyenä koossaolon aikana ovat saaneet kulkea hovioikeuksissa painoviranomaisten nostamien juttujen tähden, on toinen käsitys sensuurista. Minun mielestäni valiokunnan ponnet ovat hyvät. Sen muutoksen kuitenkin hyväksyn niihin, että sana n e l j ä muutetaan sanaksi: v i i s i.

Ed. **Hagman:** Pääasiasta näkyy eduskunta olevan yksimielinen valiokunnan kanssa, että nim. on pyydettävä 50,000 markan määräraha suomalaisen kirjallisuuden kartuttamiseksi. Mitä sitte ponsiin tulee, niin ensimäisen ponnen suhteen tehtiin jo edellisessä keskustelussa muutamia pienempiä muistutuksia. Tahdottiin nimittäin valiokunnan ensimäisestä ponnesta poistaa se ehdotus, että määräraha myönnettäisiin kolmeksi vuodeksi, ja sen sijaan ehdotettiin, että tätä määrärahaa pyydettäisiin rajattomaksi ajaksi. Syyt, minkä vuoksi valiokunta puolestaan on tullut yksimieliseen päätökseensä, on se, että kun kysymyksessä oleva kirjallinen yritys on laadultaan aivan uusi, olisi valiokunnan mielestä edullista ensiksi saada sen menestymisestä jonkinlaista kokemusta. Semmoinen kokemus voidaan saavuttaa kolmessa vuodessa. Jos

tämä kokemus osoittautuu hyväksi, niin tehdään kolmen vuoden päästä uusi anomus, ja silloin pyydetään näitä määrärahoja vaikkapa kuinka pitkäksi ajaksi, miksipä ei määräämättömäksikin ajaksi. Jos taas niin olisi, että kokemus ei näyttäisi tyydyttäviä tuloksia, niin silloin olisi tilaisuus jättää anomus uudistamatta. Sitä vastoin eduskunta, jos se nyt heti ensi kerralla anoo tätä kannatusta rajoittamattomaksi ajaksi, ja tämä kannatus myönnetään, tavallaan sitoo kätensä tässä asiassa.

Toiseksi on valiokunnalla ehdotustaan tässä kohdin muodostaessaan ollut tukea toisessa anomusehdotuksessa, jossa nimenomaan puhutaan yhdestä rahainhoitokaudesta. Näistä syistä valiokunta yksimielisesti päätti ehdottaa ajan rajoittamista ja tämän kannatuksen myöntämistä kolmeksi vuodeksi.

Mitä sitte tulee selontekovelvollisuuteen, jota jotkut puhujat ovat pitäneet tarpeettomana, niin siitäkin on puhuttu ainakin toisessa anomusehdotuksessa, ja valiokunnassa on sitä pidetty niin luonnollisena asiana, ettei siitä ole vallinnut muu kuin yksi mieli. Saanen ehkä huomauttaa, että valiokunta tällä ehdottamallaan selonteolla on tarkoittanut ainoastaan lyhyttä kertomusta, vedosta, varain käyttämisestä. Varsinaisen tilityksen varain käyttämisestä valiokunta on ajatellut jätettäväksi asianomaiselle valtionvirastolle, niinkuin mietinnöstä näkyy.

Mitä tähän ensimäiseen ponteen tulee, niin on valiokunta muodostanut sen aivan yksimielisesti, ja merkinnee sekin jotain. Näin ei ole tapahtunut toisen ponnen suhteen, sehän käy selville mietintöön liitetystä vastalauseesta. Että tähän ponteen kuitenkaan sisältyisi epäluottamuslausetta Kirjallisuuden seuraa vastaan, kuten täällä eräs arv. edustaja asian ollessa ensi kertaa esillä oletti, ei pidä ollenkaan paikkaansa. Valiokunta päinvastoin selvin sanoin lausuu vakaumuksensa, että juuri mainittu seura on oleva varain luotettavin käyttäjä. Mietinnön seitsemännellä sivulla sanotaan nimenomaan, että „Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralla pitäisi olla mahdollisimman suuret edellytykset varain tarkoituksenmukaiseen ja oikeaan käyttämiseen. Sehän lukee piiriinsä runsaan määrän henkilöitä, joilla on sekä kykyä että harrastusta tässä esillä tuleviin kysymyksiin; niinikään se omaa pitkäaikaisen kokemuksen tällä alalla, ja on seuran tähänastinen toiminta takeena siitä, että varat voidaan uskoa sen käytettäviksi". Minkäänlaista epäluottamuslausetta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraa vastaan ei siis valiokunnan puolelta ole lausuttu.

Täällä on väitetty, että jos eduskunta puolestaan valitsisi neljä jäsentä tähän komiteaan eli lautakuntaan, joka yhdessä Kirjallisuuden Seuran ja muiden tieteellisten ja kirjallisten seurain kanssa tulisi aijottua yritystä toteuttamaan, niin tämä yritys sen kautta vedettäisiin puoluetaistelun piiriin. Niinhän nimenomaan

edellisessä keskustelussa mainittiin. Pyydän nyt tämän johdosta ensinnäkin muistuttaa siitä, että eihän valiokunnan ulkopuolellakaan, niiden puolelta, jotka ovat tämän asian panneet vireille, ole ajateltu, että Kirjallisuuden Seura yksin, välittömästi tulisi hoitamaan tätä kirjallista yritystä. Tiedämmehän, että on jo kauan puhuttu ja kirjoitettu akatemiasta, komiteasta, lautakunnasta, johon ei Kirjallisuuden Seura yksin, vaan monet muutkin seurat ja yhdistykset valitsevat jäseniä. Jos tahdomme sanoa, mitä ajattelemme, niin on se sitä, ett'eivät meidän seuramme eivätkä yhdistyksemme, olkootpa ne nyt tieteellisiä taikka kirjallisia, sen pahempi ole niin puhtaita puolueväritykseslä, että me voisimme olettaa, ettei puoluetaistelua syntyisi tuossakin aijotussa komiteassa, johon nuo seurat asettaisivat jäsenet, vaikkakaan siihen ei tulisi ollenkaan eduskunnan valitsemia jäseniä. Ei ole mielestäni ymmärrettävissä, että yksin nuo henkilöt, jotka eduskunta valitsisi tähän komiteaan, toisivat siihen mukanaan tuon pelätyn puoluetaistelun. Tämä pelko siis oikeastaan koskee sitä tai niitä sosiaalidemokraattiseen ryhmään kuuluvia kansalaisia, jotka mahdollisesti tulisivat valituiksi tähän komiteaan, ja näiden tähden kai tätä toista pontta oikeastaan niin kovasti vastustetaankin. Mutta kyllä kai jokaisen meistä täytyy myöntää, ettei esim. tämä eduskunta sillä puhdistuisi puoluetaistelusta, että koko vasemmisto täältä poistettaisiin. Minä en siis jaksa käsittää, että yksistään yhden tai kahden sosiaalidemokraatin läsnäolo tuossa lautakunnassa, josta on puhe, tuottaisi siihen puoluetaistelun. Kyllä se taitaa osata sinne muutenkin. Mutta mitä tuo tahi nuo jäsenet voisivat tehdä tuossa lautakunnassa, on mielestäni se, että ne olisivat tilaisuudessa siellä edustamaan sitä ajatussuuntaa, jonka sosiaalidemokraattinen puolue omaksuu, ja oikeus ja kohtuus mielestäni käskee, että se suunta todellakin puheenaolevassa lautakunnassa saapi ja voipi olla edustettuna.

Tämä ajatus on minulla ollut määräävänä, kun olen tämän kohdan suhteen omistanut valiokunnan enemmistön mielipiteen. Sosiaalidemokraattiselta puolelta tehtiin valiokunnassa paljoa jyrkempi ehdotus kuin tämä oli. Sitä puolestani en voinut hyväksyä, mutta tähän välittävään ehdotukseen minä saatoin yhtyä, ja sitä minä kannatan tälläkin hetkellä. Kyllähän minä ymmärrän, että semmoisen kovan ottelun perästä, mikä täällä tapahtui muutama päivä sitte, voipi käydä niin, että tällaisella kannalla ei ole minkäänlaisia toiveita päästä vaikutukseen, mutta onhan minulla kuitenkin tilaisuus lausua se toivomus, että me voisimme tämmöisessä pienessä asiassa ojentaa veljes- tai sisaruskäden sille ryhmälle, joka niin hartaasti on toivonut tämmöistä määräystä tähän ponteen. Eihän ollenkaan ole ollut puhetta siitä, niinkuin joku puhuja täällä näkyi olettaneen, että eduskunta asettaisi tämän

lautakunnan semmoisenaan. Ei millään tavalla. Näkyyhän selvästi tästä valiokunnan mietinnöstä, että se ehdottaa että Kirjallisuuden Seura yhdessä muiden tieteellisten ja kirjallisten seurojen kanssa tämmöisen lautakunnan asettaisi, ja tämä pieni lisä-ehdotus toisessa ponnessa sisältää vaan , että eduskunta saisi siihen valita neljä jäsentä.

Täällä on sitte puhuttu myöskin mietinnön takaisin lähettämisestä valiokuntaan siinä tarkoituksessa, että perustelut muutettaisiin. Voihan niinkin tapahtua, se on kyllä usein ennenkin tapahtunut, mutta pelkään puolestani, että kun valiokunta on mielipiteensä lausunut, sillä ei ole sen parempaa ehdotettavana. Uskallan siis edelleen kunnioittaen pyytää että eduskunta hyväksyisi valiokunnan mietinnön.

Ed. **Rosenqvist V. T.**: Jag skall endast hålla mig till den fråga uti föreliggande ärende, som hufvudsakligast har berörts vid diskussionen i dag, d. v. s. det förslag, som framträder uti utskottsbetänkandets klämmar, och det, som ingår i reservationen. Jag kan för min del icke helt och hållet förneka, att det ligger någonting berättigadt uti betänkandets andra kläm, liksom jag också icke kan godkänna, att man har kallat den delegation af 4 personer, som representationen skulle utse, till en censurkomité. Det skulle denna delegation ju på intet sätt utgöra. Detta oaktadt kan jag icke godkänna utskottets betänkande. Förslaget där synes mig först och främst vara opraktiskt. Det är opraktiskt, att landtdagen utser medlemmar uti en literär delegation. Och för det andra är jag öfvertygad om att det man åsyftat med dessa 4 personers väljande icke på något sätt kommer att realiseras. Jag fäster mig nu icke vid att det i betänkandet säges, att det tillhör dem att se till, att de inom landtdagen härskande åsikterna och tänkesätten komma till sin rätt vid val af litteratur; det är ju självfallet fullkomligt omöjligt för någon att taga reda på hvilka åsikter och tänkesätt, som härska i landtdagen. Jag tror att detta redan påpekats vid diskussionen under föregående plenum. Men den andra synpunkten, som tvifvelsutan har mera berättigande, kan icke häller förvärkligas, nämligen att dessa 4 personer skulle kunna förhindra att ensidiga synpunkter blefve gällande. Här har nog redan tillräckligt framhållits, hurusom det är omöjligt för en eller två personer, som möjligen hysa ifrån Litteratursällskapets bestyrelse afvikande åsikter, att genomdrifva sin åsikt. Det gäller ju nu här att skapa garantier för att denna rundliga summa, hvarom anhållan göres, skall komma att användas på det bästa möjliga sätt till befordran utaf god litteratur på finska språket. De faktorer, som åstadkomma dessa garantier, äro väl sakkännedom och erfarenhet, och båda dessa faktorer förefinnas,

såvidt jag förstår, hos Finska Litteratursällskapet. Men då kan man uppställa frågan: Förefinnes också inom detta sällskap god vilja att verkligen taga hänsyn till olika meningsriktningar och olika åsikter. Jag för min del tror att en sådan god vilja finnes inom detta sällskap. Men skulle den icke finnas där, så är jag öfvertygad om, att saken i intet afseende blefve bättre, om en fyramannanämd utaf landtdagen utsåges. Dessutom böra vi ju erinra oss, att Finska Litteratursällskapet, enligt förslaget uti reservationen, icke endast har att aflämna redogörelse för landtdagen, utan äfven, hvad som är af ännu större vikt och som jag anser att i intet afseende får utelämnas, att detta anslag beviljas blott på 3 år. Har detsamma då i något afseende blifvit missbrukadt, så beviljas det icke mera eller också beviljas det under andra vilkor. Redan denna möjlighet skall väl utgöra en maning för Finska Litteratursällskapet att taga hänsyn till alla berättigade fordringar, som framställas med hänsyn till litteraturen uti landet.

En ärad talare har här framhållit att, ifall man antoge reservationen och således utskottsbetänkandets andra kläm helt och hållet lämnades bort, däraf skulle följa, att Finska Litteratursällskapet icke ens behöfde förstärka sig med representanter från andra sällskap. Detta är nu emellertid icke fallet. Läser man betänkandet, så finner man, att det är allas mening att Litteratursällskapet skall förstärkas; och detta står därför fast, om också detta icke uttryckligen utsäges i klämmen. Kortligen: Jag ber att få förorda reservationen.

Ed. **Kairamo:** Olen pakotettu lyhyesti oikaisemaan erään kohdan ed. Gustafssonin lausunnosta, joka johtuu ilmeisestä väärinkäsityksestä. Olen käsittänyt anomusvaliokunnan mietinnön siten, että sen kautta matkarahain myöntäminen tulisi ainakin säännölliseksi, kenties pakolliseksi. Ensimäisestä lausunnostani käy kyllin selville, etten suinkaan tahtoisi vastustaa näiden varain käyttämistä myöskin tarkoituksia varten maan ulkopuolella. Mutta en tahtoisi tehdä matkarahain myöntämistä pakolliseksi, vaan tahtoisin tässäkin suhteessa myöntää Suomalaiselle Kirjallisuuden Seuralle täyden vapauden harkita ja päättää, tarvitaanko ja missä määrin tämmöisiä matkarahoja myöntää. Minulla on siis se luottamus tähän seuraan, jota ed. Gustafsson kaipasi lausunnossani, ja olen siis juuri samalla kannalla, jonka käsitin olevan myöskin ed. Gustafssonin.

Me olemme nyt eduskunnan istuntoajan keskivaiheilla. Verrattain vähän on eduskunta vielä saanut aikaan, ja tavaton on se työtaakka, joka lepää meidän hartioillamme. Olemme siinä asemassa, että huolella ajattelemme, voimmeko todellakin täyttää niitä suuria vaatimuksia ja toivomuksia, joita kansa edustajillensa

asettaa. Ja varmuudella voimme sanoa, että eduskunnan työaika aina vastedeskin tulee olemaan niukka. Totta tosiaan tuntuu, kuin meillä ei olisi syytä lähteä hakemaan kaikenmoisia pikkutehtäviä eduskunnan varsinaisten tehtävien ulkopuolelta, tehtäviä, joita ei mikään eduskunta vielä ole huomannut käytännöllisiksi ja tarkoituksenmukaisiksi.

Ed. **Helkiö:** Valiokunnan mietinnössä sivulla 2 lausutaan, että kansallisen sivistyksen lujin pohja on kansan omakielisessä, arvokkaassa ja sen oman hengen mukaisessa kirjallisuudessa. Tämä lienee epäilemättä oikein, ja sellaisen syntymiseksi tulee jokaisen sivistyskansan uhrata työtä ja varoja, jos se tahtoo suorittaa tehtävänsä kansojen suuressa sisaruspiirissä. Mutta kun nyt on kysymys kymmenien tuhansien markkojen myöntämisestä Suomalaisen kirjallisuuden kartuttamiseksi, niin herättää se luonnollisesti syvää vastuunalaisuuden tuntoa jokaisessa kansamme tulevaisuutta ajattelevassa ja painetun sanan vuosisatoihin ulottuvaa vaikutusta käsittävässä kansamme jäsenessä. Nousee vastustamattomalla vakavuudella eteen kysymys, saadaanko tällä rahamäärällä jaloa, arvokasta ja kansan oman hengen mukaista kirjallisuutta. Ehkäpä saadaan, ehkäpä ei. Ei voitane salata, että maamme sadoissa kodeissa löytyy tuhansia kansalaisia, jotka ovat joutuneet tätä salaisesti epäilemään. Ja tätä epäilystä ei voitane tuomita aivan aiheettomaksi, jos tarkastetaan, minkälaista alkuperäistä ja käännös-kirjallisuutta on viime vuosien kuluessa maamme lukevalle yleisölle ja sen kasvavalle kansalle tarjottu. Tämä kirjallisuus ei suinkaan aina ole ollut arvokasta, ja vielä vähemmän se on ollut kansamme oman hengen mukaista, siveellisesti jaloa. Usein on laita ollut päinvastoin. Ja tämä on asiantila, joka tällaisena uhrauksen hetkenä saattaa tosiaankin huolettaa. Tähän seikkaan viittaa valiokuntakin mietinnössään, kun se sivulla 3 sanoo, ettei suinkaan aina parhain ja vakavin kirjallisuus ole tullut käännetyksi, ja samoin, että kaunokirjallisuuden alalla valitetaan syntyvän usein heikkoja teoksia. En tiedä, mistä syystä tämä ala-arvoisuus, tämä heikkous yleensä katsottanee kirjallisuuteemme tulevan. Voinee sitä aavistaa. Siitä voinee kyllä olla eri mieliä. Niinpä valiokunta esim. viittaa siihen, ettei hyvällä kirjallisuudella ole tarpeeksi suurta menekkiä. Sanotaan, että kysyntä synnyttää tuotannon. Mutta tästä me saisimme verrattain huonon käsityksen kirjailijoittemme moraalista. Mietinnössä sanotaan myöskin, ettei kirjailijoilla monestikaan ole ollut riittävästi aineellisia varoja uhratakseen tarpeeksi aikaa kypsyneiden teoksien luomiseen .Me kristillismieliset kansalaiset käsitämme kyllä nämä syyt olevan olemassa. Mutta perussyyt tähän ilmiöön käsitämme löytyvän siinä, että kansa yleensä ja monet sen kirjailijakyvyt ovat vie-

raantuneet raamatun yksinkertaisesta, suurenmoisesta ja oikeamielisestä sanasta ja hengestä. Kun aivan hyvin tunnen valitsijoitteni — ainakin sen suuren osan — katsantokannan tässä asiassa ja tiedän monen syvästi surevan sitä, että kirjallisuuteen on ilmestynyt epäilyttävä määrä teoksia, joita ei hyvällä omalla tunnolla voi laskea lastensa käsiin sen luettavaksi, niin olen tämän tahtonut tuoda esiin, varsinkin kun itse puolestani myöskin tunnen suurta vastuunalaisuutta siitä, mihin nyt kansan varoja aijotaan käyttää. Kuitenkin kannatan näiden varojen myöntämistä, toivossa, että huonon kirjallisuuden sijaan mahdollisimman parasta saataisiin, sillä rakastan sitä, että kansamme kirjallisuus kukoistaisi. Olenkin lausunut tämän vain sentähden, että se, joka näitä varoja vastaisuudessa tulee hoitamaan, tätäkin puolta kansamme katsantokannasta tahtoisi huomioon ottaa.

Muuten pidän tarpeettomana tämän mietinnön palauttamista valiokuntaan. Kannatan puolestani tähän liitettyä vastalausetta, siinä luottamuksessa, että tätä tietä myöskin ne mielipiteet, joita tässä esiin toin, tulevat huomioon otetuiksi.

Ed. **Käkikoski:** Anomusvaliokunnan puheenjohtajan lausunnossa oli eräs kohta, joka hiukkasen kaipaa, sanoisinko oikaisua tai täydennystä. Anomusvaliokunnan puheenjohtaja, neiti Hagman selitti syyt, joiden johdosta valiokunta oli ehdottanut varoja myönnettäväksi kolmeksi vuodeksi, ja mainitsi huomattavana syynä sen, että valiokunta olisi ajatellut, että yritys olisi ikäänkuin jonkinmoista kokeilua, että nämä varat voitaisiin kieltääkin. Ensi hetkessä minä en voinut ymmärtää, että sellaista olisi lausuttu, mutta koska edustaja Rosenqvist, joka on myös anomusvaliokunnan jäsen, myöskin viittasi siihen, niin on kyllä mahdollista, että tämmöistä on lausuttu, mutta minun tietääkseni se on lausuttu ainoastaan sivumennen, ainakaan ei ole ollut vaikuttavana syynä tämmöiseen päätökseen se, että olisi ajateltu, että tämä kannatus kiellettäisiin tai että se olisi ikäänkuin kokeeksi, vaan kyllä todellakin valiokunta ajattelee, että tämä rahojen myöntäminen tulisi pysyväiseksi, ettei se olisi ollenkaan hetken oikuista riippuvainen, vaan olisi todellakin pysyväisesti laskettu perustus suomalaisen kirjallisuuden kehitykselle. Mutta minkä takia ei ehdotettu epämääräistä aikaa, johtui minun ymmärtääkseni, ainakin minun päätökseeni vaikutti se, että luultiin muodollisista syistä sopivan paremmin tuommoinen ehdotus kolmeksi vuodeksi, mutta ajateltiin, että se aina kolmen vuoden kuluttua uudistettaisiin. Ei se nyt johdu siitä, että olisi kolmivuotiskautta pidetty varainhoitokautena, sillä tiedämmehän, että varainhoitokausi ei ole kolme vuotta, mutta lausuttiin se syy, että edustajain valtakirjat ovat kolmeksi vuodeksi annetut, ja olisi asi-

allista, että varat myönnettäisiin juuri siksi ajaksi, jolloin edustajain valtakirjat ovat voimassa.

Sitten ed. Heikkilän lausunnossa oli eräs kohta, jota tahtoisin oikaista. Hän lausui, että vastalauseen tekijät olisivat tahtoneet sulkea kirjallisesta toimikunnasta pois kaikki muut tieteelliset ja kirjalliset seurat, paitsi Kirjallisuudenseuran. Kyllä se on meille aivan vieras ajatus, ei sellaista ajatusta ole ollut. Me, jotka emme ole hyväksyneet valiokunnan toista pontta semmoisenaan, me olemme hyväksyneet ensimmäisen, jossa on sanat: „esitettyjen perusteiden mukaisesti", ja niihin „perusteihin" kuuluu se, että Kirjallisuuden Seura yhdessä toisten tieteellisten seurojen valitsemien henkilöiden kanssa näitä asioita hoitaisi.

Vielä on kolmas seikka. Ed. Vuorimaa puolustaessaan valiokunnan mietintöä sitä kritiikkiä vastaan, mitä on tehty sen muodon johdosta, sanoi, että tämä ei ole muodoltaan huonompi eikä parempi kuin muutkaan mietinnöt. Onko se huonompi tai parempi, sitä en minä ensikertalaisena voi arvostella aivan tarkasti, mutta minun mielestäni tämmöinen puolustustapa ei ole sopiva, vaan minä anomusvaliokunnan jäsenenä, kantaissani varsin suureksi osaksi edesvastausta tämän mietinnön heikoista puolista, en tahdo ruveta puolustamaan sitä tällä tavalla. Jos on heikkoutta muissakin mietinnöissä, niin se ei oikeuta meitä millään ehdolla tekemään heikkoa työtä, vaan kyllä meidän täytyy ottaa se kritiikki vastaan, minkä me saamme ja koettaa tehdä niin hyvää työtä kuin voimme. Ja jos kritiikki tosiaankin on oikeutettua, niin en minä tahdo olla mukana torjumassa sitä semmoisella syyllä. Samalla kun mainitsen tästä ed. Vuorimaan lausunnosta, niin tahdon myös, koska siihen nyt on aihetta, lausua mielipahani siitä tavasta, jolla valiokunnan puheenjohtaja ensimmäistä kertaa keskusteltaessa puolusti tämän valiokunnan mietinnön muotoa. Se syy, että on edustajia, jotka valitettavista historiallisista syistä ovat oppineet suomenkieltä vasta aikaihmisinä, eivätkä siitä syystä voi vapaasti, aivan täydellisen virheettömästi käyttää puheessaan suomenkieltä, ei millään ehdolla oikeuta meitä puolustamaan valtiopäiväin asiakirjojen huonoa muotoa. Onnetonta olisi, jos me ensikertalaiset tämmöisillä syillä koettaisimme torjua kritiikkiä, vaan kyllä se on parempi, että me, ensikertalaiset niinkuin muutkin, otamme kritiikin vastaan koko sen ankaruudessa. Se on ainoa keino kasvattaaksemme tätä eduskuntaa pyrkimään niin korkeita ihanteita kohden työn täydellisyyden suhteen kuin suinkin mahdollista on.

Ed. **Vuolijoki. Väinö:** Pyysin puheenvuoroa parin lausunnon johdosta, joita en mielestäni saa jättää sinään ohi menemään.

Ed. Palmén täällä antoi lausunnon, joka ei paljoa eronnut siitä ennen valtiopäiviä kuullusta lausunnosta, jonka espissankarit näistä valtiopäivistä olivat antaneet: ne ovat „pöbellandtdag", roskaväkivaltiopäivät. Mielestäni vapaaherra Palménin ja tämän lausunnon välillä ei ollut juuri suurta eroa. Olemme kuulleet, että täällä on tekeillä jonkunlainen koalisatsioonihallitus. Olisin luullut, että läheneminen mielipiteissä olisi tapahtunut oikealta keskelle eikä keskeltä päin oikealle, mutta tämä lausunto todistaa, että läheneminen tapahtuukin niin päin. Ed. Palmén viittasi puheessaan m. m. sosiaalidemokraattisten edustajain kypsymättömyyteen ja siihen hävittömään vastustushaluun, joka muka olisi ilmennyt. Minä kyllä käsitän ed. Palménin äkäisyyden ja hermostumisen varsinkin, kun hän tässä yhteydessä mainitsee valiokuntaa itsessään, sillä tämän asian ei olisi pitänyt antaa syytä niin perin hermostuneeseen lausuntoon, kuin minkä vapaaherra Palmén antoi. Pitäisihän voida ymmärtää, että, vaikka annammekin Kirjallisuuden Seuran entiselle työlle kaiken arvon, kuitenkin meidän, nuorten, maailmankatsomus suuresti eroaa niiden vanhojen herrojen maailmankatsomuksesta, jotka ovat Kirjallisuuden Seuran johdossa.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Vuolijoki:** Se, mitä he pitävät sopivana ja hyvänä ja oikeana, ei aina meidän mielestämme ole sitä. Ja he kirjallisuutta valitessaan valitsevat tietysti sen mukaan, mitä he pitävät oikeana, ja silloin jäävät ne näkökohdat huomioon ottamatta, jotka me tahtoisimme huomioon otettavaksi. Luulen että esim. sellaiset merkkiteokset, muutamia mainitakseni, kuin Darwinin ja Hæckelin, tai sanoaksemme Marxin, Lassallen tai Voltairen ja Renanin teokset vielä hyvin kauan saavat odottaa suomeksi julkaisemista, jos tämä asia yksinomaan jää Kirjallisuuden Seuran huoleksi.

Toinen lausunto oli viime istunnosta, ed. Danielson-Kalmarin. Hän sanoi, että jos tällaisia ehtoja pannaan, niin jääköön koko homma sikseen. Ainakin ajatus oli tämä, sanoja en tarkoin muista. Minun täytyy sanoa, että tämä lausunto tuntuu hyvin omituiselta siltä taholta, jolla on tahdottu suomalaisuuden ja Suomalaisen kirjallisuuden harrastus ottaa monopooliksi. Minä jätän eduskunnan arvosteltavaksi, minkälaista Suomalaisen kirjallisuuden harrastusta se on, jos tästä syystä, että eduskunta kysymyksessä olevaan komiteaan valitsisi neljä jäsentä, koko asia jätettäisiin sikseen.

Täällä ovat jotkut puhujat, muistaakseni ed. Käkikoski, kysyneet, millä oikeudella me puhumme kansan syvien rivien ni-

messä. Me puhumme sillä oikeudella, että ne ovat valinneet meidät, me puhumme sillä oikeudella, että ne rivit, jotka ovat meidät valinneet, ovat syvempiä, kuin ne, jotka ovat valinneet ed. Käkikosken.

Itse puolestani en pidä valiokunnan mietintöä erittäin onnistuneena. Pidän tämän tavankin, että eduskunta valitsisi neljä jäsentä, vähemmän onnistuneena. Mutta minusta tässä ei ole muuta valittavana. En tahtoisi enää asiaa valiokuntaan palautettavaksi. Luulen, ettei se paljoakaan siellä parane. Paremman puutteessa olen valmis hyväksymään valiokunnan mietinnön sellaisenaan.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Edellisen puhujan lausunto pakottaa minua sanomaan muutamia sanoja. Minä viittasin viime kerralla siihen, että mahdollisesti eduskunnan päätös voisi muuttua sellaiseksi, että saattaisi olla parempi, jos rahamääräyksestä ei tulisi mitään, ja minä pysyn tässä ajatuksessa. Se ei tapahdu siitä syystä että sillä taholla, johon minä kuulun, oltaisiin koskaan ajateltu että suomalaisen kirjallisuuden kartuttaminen olisi meidän monopoolimme. Sellaisen ajatuksen lausuminen on suorastansa naurettava, siihen ei ole minkäänlaista aihetta. Mutta tätä asiaa, suomalaisen kirjallisuuden kartuttamista, voi lämpimästi harrastaa, vaikkakin on vakuutettu, että sen eduksi ehdotetut toimenpiteet ovat kerrassaan sopimattomia. Ja minä olen vakuutettu, että jos eduskunta nyt pyrkisi, kun sillä ensi kerralla näennäisesti on siihen tilaisuutta, valitsemaan jäseniä tämän tapaiseen toimikuntaan, niin se olisi onneton teko, siitä syystä, ensinnäkin, että se tällä alalla juuri, jossa on kysymys kirjallisuudesta, olisi mitä pahin harhaisku, se vahingoittaisi sitä asiaa, joka täällä on kysymyksessä; ja lisäksi se houkuttelisi eduskunnan uralle, joka monessa muussakin asiassa voisi viedä ihan harhaan. Se olisi kirjallisuuteen nähden, ymmärtääkseni, harhaisku sentähden että se saattaisi esille aivan toisenlaisia näkökohtia, kuin ne ovat, joiden pitää olla määrääjinä.

Anomusvaliokunnan puheenjohtaja piti aivan luonnollisena, koska nyt kaikenlaiset seurat saavat valita edustajia tuohon toimikuntaan, että valtiopäivätkin valitsevat siihen jäseniä. Ja, arveli hän, jos nuo seurojen edustajat voivat joutua keskenänsä riitaan ja jonkunlaista puoluetaistelua heidän välillä syntyä, niin mitä pahempaa siinä on, jos eduskuntakin valitsee puolueiden mukaan jäseniä tähän lautakuntaan. Erotus on kuitenkin se, että kaikki ne seurat, jotka tulisivat olemaan tuossa lautakunnassa edustettuina, saisivat tämän oikeuden sentähden että ne edustavat ja ajavat jotakin kirjallista tointa, ja ovat jonkun erityisen kirjallisen alan edustajia, kun sitä vastoin valtiopäiväin edustajat tässä

lautakunnassa olisivat ainoastaan valtiollisten puolueharrastusten edustajia.

Vielä muuan muistutus. Eduskunta ei voi valita näitä jäseniä, hankkimatta ensin siihen itsellensä hallitsijan suostumusta. Katsommeko tosiaankin tämän vaalin sellaiseksi, että meidän on välttämätöntä jättää koko tämä kysymys, tämä kirjallisuuden kartuttamisen edistäminen, riippumaan siitä, arvosteleeko hallitsija, arvostelevatko hänen neuvonantajansa sen sopivaksi, että eduskunta valittujen jäsentensä kautta on tieteellisten ja kirjallisten seurojen ohella päättämässä mainittujen varojen käyttämisestä.

Ed. **Pärssinen:** En käsitä, mitä yhteyttä tällä sivistysky symyksellä, joka nyt on esillä, on niiden nuhteiden kanssa, joita me olemme vapaaherra Palménilta saaneet. Minä kuitenkin rohkenen ajatella, että se on sellaista suurta asiallisuutta, jota meidän täytyy oppia kokemaan tai ymmärtämään. En tahdo paljon poiketa asiasta, mutta kun muut ovat pitäneet pitkiä saarnoja siitä, miten eduskunnan työ tulee onnistumaan ja miten ei, niin tahtoisin lisätä siihen mietintöön, jossa lausuttiin, ettei se ole joukko joka määrää j. n. e. vaan se on kyky, joka täällä eduskunnassa lopullisesti ratkaisee ja vie voittoon, ettei kyky yksin riitä, vaan meillä sosiaalidemokraateilla on vielä muuhunkin uskoa, meillä on uskoa asiamme oikeuteen ja me uskomme, että sen lopultakin täytyy voittaa.

No niin, noista nuhdesaarnoista minä pääsin semmoiseen käsitykseen, että niillä oli tarkoituksena sovittaa tähän se vanha suomalainen sananlasku, että „suutari pysyköön lestissään" ja työväenluokan edustajat pitäkööt suunsa kinni, kun on kysymys sivistyskysymyksistä, eivät he niistä mitään ymmärrä. Semmoinen hieno viittaus siinä lausunnossa huokui. Mutta minun mielestäni kuitenkin sosialistitkin ovat uskaltaneet puhua senvuoksi, että heillä nyt kumminkin on henkisiä harrastuksia, vaikka he ovat olleetkin pakoitetut niitä tukahduttamaan, kun kuuluvat tuohon luokkaan, jonka täytyy henkisiä harrastuksiansa syrjäyttää ja elättää itseänsä ruumiillisella työllä. Myöskään ne vastustavat lausunnot, joita täällä on niin lukuisasti satanut, eivät kykene sitä tosiasiaa poistamaan, että nim. taide ja kirjallisuus ovat olleet suljettu ala, jossa työväen luokalla on ollut hyvin vähän tekemistä, ja jonka hedelmistä työväenluokka on hyvin vähän päässyt osalliseksi. Ja minä luulen, ettei kukaan muu niin hyvin kuin työväenluokan edustajat tai ne, jotka ovat nimenomaan itse kärsineet tuosta ulossulkemisesta, ymmärrä, mitä kirjallisuus kaipaisi nimenomaan köyhälistöön nähden, eikä siis tältä kannalta suinkaan ole kohtuutonta toivoa, että tuonne valiokuntaan pääsisi yksi tai korkeintaan kaksi henkilöä tuomaan niittenkin toiveita

julki, jotka tähän saakka ovat melkein kokonaan olleet sivistyksestä, tieteestä ja taiteesta osattomia. Sitäpaitsi on täällä jokainen tunnustanut, että esiintyy kirjallisuudessakin eri suuntia ja tämä jo mielestäni on kyllin pätevä syy puoltamaan valiokunnan mietintöä ja sillä muutoksella, jonka minä esitin, että jäsenluku tulisi viideksi.

Neiti Käkikoski sanoi, että minä olisin sanonut pelättävän arvostelua ja että olisin lausunut jotakin sellaista toivomusta, että tämän apurahan avulla pitäisi ala-arvoisen kirjallisuuden tulvaa lisätä. Sitä minä en suinkaan sanonut, vaikka minä sanoin, että toimikunta voi olla yksipuolinen arvostelussaan, kun siellä on yksipuoliset katsantokannat edustettuna. — Aivan lyhyesti sanoen, täällä ei ole kyetty sitäkään kumoamaan, ettei Kirjallisuuden Seuran jäsenehtona ole m. m. 24 markan suoritus, johon ei työläisillä ole varaa.

Neiti Käkikoski puhui hyvin vanhan ja meille tutun kauniin laulun siitä, mitenkä köyhä lapsi lukee päre toisessa kädessä ja toisessa kirja. No niin, jospa minä lisäisin tähän vielä surkeamman kuvauksen semmoisista, joilla ei ole tähänkään tilaisuutta, joiden on täytynyt keskeyttää koulunsa ja jotka ovat pusertaneet itkua senvuoksi, että ne eivät ole päässeet kansakouluun. Ja jos minä vielä kertoisin, että täällä on sosiaalidemokraateissa paljon edustajia, joilla on semmoisia äänestäjiä, että niillä ei ole edes pärettäkään panna palamaan — kun kerran niin koreasti täällä ruvetaan puhumaan, niin minäkin puhun sillä lailla.

Täällä on pilkattu kovasti sitä, että nämä vasemmistolaiset ovat niin nuoria ihmisiä. Minun mielestäni on hyvin hauska nykyaikana olla nuori, voi paljon paremmin olla aikansa mukana kuin jos olisi vanha, ja sitäpaitsi, nuoruus on semmoinen vika, että se häviää itsestään. (*Hyvä*).

Ed. **af Ursin:** Olen koettanut kuulla jotakuinkin tarkkaan niitä vastaväitteitä, joita on tehty tätä valiokunnan mietintöä kokonaisuudessaan vastaan. Mutta minun täytyy sanoa, että ne ovat minun mielestäni olleet sangen heikot. Se oudostuttaa ehkä täällä oikeata puolta, jos minä sanon, että ne ovat olleet yhtä heikot kuin syyt poliisin lisäämiseksi.

Täällä on ed. Danielson-Kalmari puhunut — minä toivoin häneltä kuitenkin saavani kuulla jotakin enemmän — aivan ylimalkaisesti, että se „vahingoittaa asiaa", se on „harhaisku" ja „pitäisi olla aivan toisenlaisia näkökohtia" ja siihen suuntaan. Nämä ovat yleisiä lauseita, jotka eivät yhtään kohdistu ytimeen, joka täällä on esitetty aivan selvin sanoin, että $^2/_5$ Suomen eduskunnasta tahtoo tämmöisen takeen, s. t. s. $^2/_5$ Suomen kansasta. Jos $^3/_5$ ei myönny siihen, niin olkoon menneeksi. Mutta emme me

anna tälle toiminnalle silloin minkäänlaista luottamusta. Arvattavasti tämäkin päätös, joka tässä luultavasti sukeutuu, on alku siihen suuntaan, jota on ennustettu ja jonka ed. Tainio konsentreerasi sanoihin, että „kuherruksen perästä tulee kohta häät". Nämä häät taitavat olla jo ehkä ensi sunnuntaina ja jos ne eivät ole silloin, niin tulevat hiukan myöhemmin.

Ed. **Huoponen:** Vaikka kysymys 50 tuhannen markan myöntämisestä Kirjallisuuden Seuralle on jo kolmessa istunnossa joutunut perinpohjaisen harkinnan alaiseksi, on mielestäni eräs näkökohta vielä jäänyt koskettelematta, johon tahtoisin aivan lyhykäisesti kajota.

Jos valiokunnan mietintö hyväksytään, tietää se, että eduskunta asettaa nelihenkisen sensuurin. Selvää on, että jokainen puolue tietysti valitsee tähän toimeen ensimäiset luottamusmiehensä, jotka kaikin puolin voivat tätä kunniakasta ja ansiokasta tehtävää hoitaa kansan onneksi ja menestykseksi. Otaksutaan nyt, että kaikkien puolueiden luottamusmiehet eivät asu pääkaupungissa, ajatellaan, että vasemmistolaiset valitsevat luottamusmiehensä esim. Turusta tai Oulusta. Onko nyt mahdollista, että nämä miehet saapuvat jokaiseen Kirjallisuuden Seuran toimeenpanemaan kokoukseen vai pitäisikö heidän vakituisesti muuttaa pääkaupunkiin tätä tointa hoitamaan? Joka tapauksessa tämän mietinnön hyväksyminen tietää sellaista toimenpidettä, että eduskunnan tulee noille luottamusmiehille maksaa palkkaa. Tulee siis eduskunnan varsinaisia virkajärjestöjä muodostettavaksi. Jos nyt sosialistien kannalta tätä asiaa katselee, niin tiedämmehän, että heidän ohjelmaansa kuuluu paljo palkkaa ja vähä työtä, tai ainakin niin lyhyt työaika kuin mahdollista, jotenka siis selvää on, että eduskunnan myöskin tulee määrätä jotenkin korkea palkka näille luottamusmiehille.

Ja kuten ensimäisessä istunnossa on osotettu, niin tämä periaate veisi äärettömän laajalle moninaisilla aloilla, kun epäilemättä kaikille niille seuroille ja yhdistyksille, jotka henkisillä tai taloudellisilla aloilla meidän maassamme toimivat, myös pitäisi valita erityiset tarkastajat, joiden tulee saada nauttia palkkaa. Siitä tulisi semmoinen virkakoneisto, ettei kaksisatainen eduskunnan jäsenistö siihen riittäisi, vaan sen pitäisi olla monenkertainen. Onko tässä vaatimuksessa, jos sitä johdonmukaisesti ruvetaan noudattamaan, mitään yhdenmukaisuutta sen huudon kanssa, joka vaaliagitatsioonin aikana oli niin yleinen, että Suomi on virkamiesten luvattu maa, että virkapaikkoja ja -palkkoja on vähennettävä? Eiköhän päinvastoin tämän mietinnön hyväksyminen tiedä, että Suomen virkamieskoneistoa monenkertaisesti lisätään?

Olen tahtonut ainoastaan tämän näkökohdan merkille pantavaksi, ja pidän puolestani jo Suomea kyllin virkamiesten luvattuna maana, jottei enää muuta virkamieskoneistoa tarvita. Jos Kirjallisuuden Seura käyttää väärin tätä luottamusta, niin eduskunta ei vastedes myönnä varoja, ja sillä hyvä.

Ed. **Palmén:** Minua kummastuttaa, kuinka ihmisen muisti voi olla lyhyt. Näyttää siltä, kuin eräät jo olisivat kokonaan unohtaneet sen mielentilan, jota heidän puolueensa puhujissa huomattiin viime istunnon aikana. Ei ole syytä puhua hermostumisesta, jos muistetaan muutamia kohtauksia viime perjantain istunnosta. Mitä minuun tulee, minä olen pysynyt tarkalleen siinä järjestyksessä, jonka V. J. 48 § suo jokaiselle meistä, puhua kaiken sen laillisuudesta, mitä täällä tapahtuu. Ja kun täällä näkyy unohtuneen, mitä V. J:n 1 pykälä sisältää, että me edustamme Suomen kansaa eikä mitään erikoisryhmää, niin minä olen oikeutettu siitä muistuttamaan. Kun sen lisäksi kuulen, että yksi meidän kansamme kauniimpia muistoja, Kirjallisuudenseuran 80-vuotista toimintaa, häväistään sillä tavalla, ettei törkeä tietämättömyyskään enää riitä puolustukseksi, niin minä olen oikeutettu sitäkin vastustamaan. Ne sanat, jotka täällä lausutaan, ne kaikuvat ympäri maata, niitä luetaan kaikkialla, ja jos tämmöinen kova syytös saa tulla lausutuksi ilman että sitä vastustetaan, arvellaan siinä ehkä olevan jotakin perää. Sentähden katson olevani oikeutettu torjumaan tämmöisiä lausuntoja, varsinkin koska minulla aikoinaan on ollut se kunniakas toimi, että sain antaa kuvauksen siitä, mitä Kirjallisuudenseura 50 vuoden kuluessa on tehnyt.

Sen tulkinnan, minkä edustaja Vuolijoki ja Pärssinen tahtoivat antaa minun sanoilleni, jätän huoleti sikseen. Taidanpa vielä olla oikeutettu vastaamaan heille, että jos joku tahtoo tahrata muistoansa, hänen pitää tehdä se itse. Muut eivät sitä voi tehdä.

Mitä muuten minuun tulee, luulen tuntevani myötätuntoisuutta köyhälistöäkin kohtaan. Tämä kanta alkoi 40 vuotta sitte, ja olen sen mukaan toiminut jokaikinen vuosi. Ei ole sitä maakuntaa Suomessa, jossa minulla ei olisi ollut tilaisuutta pitää esitelmiä, Savon saloilla, Karjalan kankahilla, Pohjanmaan viljavilla tasangoilla, puhumattakaan lähimmistä maakunnista. Taajain rivien hyväksi olen koettanut toimia, vanhuuteni on antanut minulle siihen tilaisuutta. Voin myöskin vakuuttaa rouva Pärssiselle ymmärtävinäni, mikä etu on nuorilla, kun on pitkä vaikutusaika edessään.

Mitä noihin arveluihin tulee jostakin koalisatsiooneista ja muusta, mitä täällä ennustettiin, se ei kuulu tähän, enkä ole siitä

kuullut sanaakaan; se sikseen. Mutta kyllä täytyy tunnustaa, että kun selitetään, ettei voi luottaa Kirjallisuuden Seuran tasapuolisuuteen ja toiselta puolen luetellaan Voltairesta alkaen Renaniin asti ja matkalla Lassallet ja Häckelit ja muut, niin kyllä ne,, jotka ovat esittäneet, että nämä kaikki ovat suomennettavat, eivät ole antaneet hyvää todistusta omasta tasapuolisuudestaan. Mutta mitä siihen tulee, jota eräässä puheessa äsken saimme kuulla, mitä 2/3 vaatii j. n. e., niin riittää vastata, että siihen olemme jo tottuneet.

Tahtoisin muuten sanoa, että herroilla sosialisteilla ja sosialistien valitsijoilla on olemassa erinomaisen hyvä keino tarjona, jos tahtovat näihin asioihin vaikuttaa; ken tahtoo jotakin maailman kirjallisuuden helmiä liitetyksi suomenkieliseen kirjallisuuteen, pitäköön itse huolen siitä, että tehdään kelvollista työtä. Kyllä luulen, että missä arvokasta hyvin käännetään, ei puutu palkintoa. Ja vielä parempi on, jos voisi esiintyä heidän joukostaan niitä kykyjä ja neroja, jotka voivat itse luoda uutta. Käännöskirjallisuus on hyvin tärkeä, mutta minun täytyy sanoa, että Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralla on ollut tavallisesti kädet täynnä niitä tehtäviä, jotka välittömästi liittyvät meidän oman kansamme kehitykseen ja välistä „oma maa on mansikka, muu maa mustikka”. Ja koska täällä on syötetty sananlaskuja, niin ehkä saan minäkin muistuttaa erästä sananlaskua, jota herrojen sosialistien voi olla hyvä muistaa, nimittäin „ettei kukko käskien laula, jollei laula käskemättä”. Tehkää itse mitä täällä tarvitaan; älkää aina syyttäkö muita ettei tule tehtyä.

Mitä muuten itse kysymykseen tulee, tahdon sanoa, että pysyn horjumatta siinä vakaumuksessa, mikä minulla on ollut siitä saakka, kun sain historiallisten opintojeni kautta nähdä, mihinkä mentiin, kun koetettiin vapauden aikana luoda säätyhallitusta. On monessa kohdin tummin muisto Suomen ja Ruotsin kansan elämässä, kun kansa koetti valittujen edustajiensa kautta sekaantua kaikkeen ja sen kautta itse takertui erehdyksiin. Näilläkin valtiopäivillä on niin paljon työtä, että on hyvä, jos siitä tärkein osa saadaan toimitetuksi. Ei ole liioin hyvä, jos valtiolliset puolueet vedetään tuomareiksi tai sensoreiksi holhomaan kirjallisia ja tieteellisiä rientoja. Ainoastaan vapaa vakaumus ja vapaa toiminta saa näitä versomaan.

Ed. **Aalto:** On hyvin kerskaavasti sanottu ettei joukot mitään erityistä aikaansaa, jollei ole tietoa. Mutta kyllä on toiselta puolen silläkin lailla ettei tieto mitään aikaan saa, jollei ole joukkoja takana. Jos suuri sotasankari lähtee sotatantereille suurilla tiedoilla varustettuna, niin mitä hän siellä tekee, jollei joukkoja ole selän takana. Manittu puhe on näin ollen farisealaista

itsekiittämistä suurista tiedoista, joita on monta kertaa hankittu juuri „valtion lihavain patojen ääressä", niin kuin kansan suussa sanotaan. Tuollaiseen suureen itserakkauteen kukistui aikanaan Kreikan kaunis tiede ja edistyskin. Muuten minä tahtoisin juuri huomauttaa, että jostakin rikkaasta ylimysperheestä lähtenyt henkilö, jolla ei ole koskaan mitään puutetta ollut, jolle on kotoa kaikki varattu, joka on saanut monet koulut käydä, hänellä ei ole lähimainkaan sitä käsitystä tiedonhalusta, mikä on monella köyhästä perheestä lähteneellä. Lähteä 7—8 vuotiaana kotoa paimenpojaksi, saada töintuskin katekismuksen käsiinsä, joutua maailmaan, tehtaaseen syöpäläisten ja lian käsiin, saada vatsansa tuskin koskaan täyteen, koettaa kuitenkin aina tyydyttää tiedonhaluaan työnsä ohessa, työn raskaan päätyttyä lähteä tietoja etsimään, olla sairaana ja väsyneenä ja aina vaan hankkia tietoa; ei ole rahaa, että saisi kunnolla kirjoja, täytyy saada lainatuksi, hankkia mistä hyvänsä — semmoinen on köyhän kohtalo.

Tässä eduskunnassakin on monta sellaista edustajaa, jotka tuolla tavalla ovat tietoja itselleen hankkineet, tuolla tavalla elämän koulussa käyneet. Sitä eivät voi arvostella, niinkuin jo sanoin, ylimysperheistä lähteneet, millainen elämä on ollut, kuinka raskasta teidon hankkiminen. Ja kuitenkin sitten pilkaten sanotaan, että ne tiedot ovat niin sangen pienet. Pelätään kun tuon ryhmän edustajat myöskin tahtoisivat ja haluaisivat päästä ylimmän kirjallisuuden valvomiseen, valvomaan, että se tulisi halvaksi ja sellaiseksi, että kansa voisi siitä hyötyä. Hyötyy se nytkin, mutta täällä on todistettu, että niissä piireissä on hankittu sangen vähän toiselta näkökannalta olevaa kirjallisuutta. Sanotaan, että siellä ovat kädet täynnä työtä: „hankkikaa itse"! Eikö sitte niillä joukoilla ole kädet täynnä, joiden on valvottava suurten köyhälistöjoukkojen kehitystä ja edistystä. Suuret ne joukot ovat, sen osottaa vasemmisto, koska niin monta edustajaa on tänne lähetetty. Kyllä heilläkin on kädet täynnä työtä kohottaessaan niitä joukkoja. Ja nyt kun se tahtoisi saada köyhänkin kansan luottamuksen suomalaisen kirjallisuuden kohottamistoimintaan, nyt tahdotaan se kuitenkin estää. Kun sosialistit haluaisivat edes yhden edustajan mainittuun valtion rahoilla kannatettavaan suureen kirjallisuuseuraan, niin sehän osottaa, että he tahtoisivat, että kansan pohjakerrokset rupeisivat luottavammin siihen katsomaan. Ja jos siihen yksikin heidän joukostaan tulisi, niin olisi köyhälistö valmis ymmärtämään, että sen pyrkimyksille ruvetaan antamaan enemmän arvoa kuin tähän saakka. Mutta jollei tätäkään suvaita, niin on varmaa, että juopa sillä tavalla vaan suurenee. Elleivät porvarilliset puolueet halua, että juopa pienennetään, niin voivat he kyllä tässäkin asiassa tuota juopaa suurentaa.

Ed. **Setälä:** Minä pyytäisin ainoastaan saada tehdä erään pienen korjauksen äskeiseen lausuntooni. Kannatin sitä ehdotusta, että valtuutettaisiin joko anomus- tai toimitusvaliokunta jokseenkin vapaasti käsittelemään tämän mietinnön perusteluja, kun anomus hallitsijalle tulee laadittavaksi. Tahtoisin kuitenkin peruuttaa kannatukseni, koska katson tällaisen valtuutuksen tarpeettomaksi. Toimitusvaliokunta on ennenkin katsonut tämmöisissä tapauksissa olevansa oikeutettu koettamaan mietinnöstä ottaa sen pääkohdat ja muodostelemaan sen asianmukaiseksi. En siis luulisi tämmöistä valtuutusta tarvittavan.

Ed. **Turkia:** Minä pyytäisin huomauttaa herra Huoposelle, joka täällä tiesi jutella, että sosialistien ohjelmaan kuuluu „paljo palkkaa ja vähä työtä", että sosialistien puolueessa ei ole sellaisia, joilla on paljo palkkaa. Ne löytyvät sieltä teidän puolueestanne. Sellaisia meidän puolueessamme kyllä on äärettömän paljo, jotka tekevät tavattomasti työtä.

Minä en näe tässä valiokunnan ehdotuksessa enkä sen ponsissa mitään sellaista, että siinä ehdotetuista henkilöistä tulisi jonkunmoinen sensuurikomitea, että nuo neljä henkilöä, jotka valitaan, tulisivat harjoittamaan sensuroimista. Herra Huoponen näytti pelkäävän, että niin tulisi käymään. Ja mikä pahinta, hän pelkäsi sitä, että kun hän ei ole helsinkiläinen, hän ei pääsisi siihen sensuurikomiteaan. Tuollaiset pelkäämiset ovat minun käsittääkseni aivan aiheettomia.

Herra Palmén huomautti puheessaan, että häntä ilettää materialistinen kanta. Minun täytyy tunnustaa, että minua ilettää se suomettarelaisten kuuluisa suvaitsevaisuus, joka tässä on tullut niin tavattoman selvästi ilmi. Olemmeko koskaan ennen nähneet suurempaa suvaitsevaisuutta, kuin millä tässä kysymyksessä suomettarelaiset ovat esiintyneet. On kysymyksessä ainoastaan yksi sosialidemokraatti taikka korkeintaan kaksi, mutta ne, jotka tähän asti ovat esiintyneet muka suvaitsevaisina, nostavat aika jytäkän siitä. Herra Palmén sanoi myös, että sosialistit luottavat aina päälukuun. Onko tässä nyt otettu pääluku huomioon, kun ponnessa sanotaan: „että, sittenkun tämä anomus on tullut hyväksytyksi, eduskunta siihen toimikuntaan, jonka mainittu seura muiden kirjallisten ja tieteellisten seurain avulla tarkoituksen toteuttamiseksi osoittaa, valitsee neljä jäsentä". Ajatellaan nyt, että Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja muut valistusseurat valitsevat yhteensä 21 edustajaa. Eduskunta valitsee neljä, joiden joukkoon tulee yksi sosialidemokraati. Luottavatko nyt tässä sosialidemokraatit päälukuun, kun yksi heistä tulee 24 porvarin joukkoon? Jos on vähänkään pontta herra Palménin sanoissa, että ne ovat henkiset kyvyt, jotka tällaisissa

asioissa määräävät, niin tarvitseeko silloin 24 henkilön pelätä yhtä eri katsantokannan miestä? Näyttää siltä, että suomettarelaiset eivät luota henkisiin kykyihinsä eikä päälukuun. Ne pelkäävät, pelkäävät joka tapauksessa, mutta minä en käsitä oikein, mitä.

Eräs kunnia-arvoisa vanhus, nimittäin neiti Käkikoski tiesi täällä kertoa, mitenkä vanhaan aikaan, ennen sitä aikaa, kuin isä lampun osti, luettiin päretikun valossa. Minä kuitenkin uskallan epäillä, tokko neiti Käkikoski koskaan on päretikun valossa lukenut.

Kun suomettarelaiset käyvät noin suvaitsevaisiksi, että pelkäävät yhden sosiaalidemokraatin pääsyä tuollaiseen valistuskoplaan, toivoisin minä, että he sitä ennen, kuin näin pitkälle menevät siinä kehutussa suvaitsevaisuudessaan, lukisivat kirkkopostillasta pari värssyä.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken vastaehdotukseksi mietinnölle hyväksyy ed. Kairamon tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Setälän tekemä ehdotus hyväksytty vastaehdotukseksi.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

2:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Setälän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty mietintöön liitetty vastalause.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o Ken hyväksyy vastaehdotukseksi ed. Setälän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Pärssisen tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

4:o Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on sen sijaan hyväksytty ed. Setälän tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 86 jaa- ja 102 ei-ääntä, joten oli **hyväksytty** ed. **Setälän ehdotus** että mietintö oli palautettava takaisin valiokuntaan uudestaan muodostettavaksi hänen ehdottamaansa suuntaan.

Paloviinan valmistamisesta suoritettavasta verosta.

Esitettiin pöydällä ollut seuraava **valtiovarain- ja talousvaliokunnan yhteinen kirjelmä,** syyskuun 7 p:ltä, n:o 10 koskeva sitä osuutta, joka kumpaisellakin näistä valiokunnista on oleva arm. es. n:o 23 käsittelyssä:

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnan pöytäkirjan otteen mukaan kesäkuun 20 p:ltä 1907 N:o 189 on armollinen esitys N:o 23, siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on suoritettava, sekä sanotun veron käyttämisestä, lähetetty valmistelevaa käsittelyä varten niinhyvin Valtiovarain- kuin Talousvaliokuntaan, nimittäin edelliseen, mikäli se koskee veron määrää ja jälkimmäiseen mitä tulee verosta kertyvien varojen käyttämiseen. Mutta kun tämä jako on näyttänyt olevan ristiriidassa asiasta Eduskunnassa tapahtuneen lähetekeskustelun kanssa ja asianomaisten valiokuntain jäsenet ovat olleet erimielisiä siitä, miltä osalta mainittu armollinen esitys olisi kummankin valiokunnan käsiteltävä, niin ovat molemmat valokunnat, puhemiesneuvoston kehoituksesta, tänään pitäneet yhteisen kokouksen, jossa yksimielisesti katsottiin kysymysten paloviinan valmistuksen silmälläpidosta ja syyttäjäin palkitsemisesta sekä kunnille jaettavasta vero-osuudesta kuuluvan Talousvaliokunnalle ja kysymyksen jälelle jäävän verotulon käyttämisestä Valtiovarainvaliokunnalle, jota vastoin valiokuntain jäsenistä 21 tahtoi valmistettavasta paloviinasta suoritettavan veromäärän ehdottamisen olevan Valtiovarainvaliokunnan asian ja 15 Talousvaliokunnan asian. Tästä ilmoittaen Valiokunnat kunnioittaen alistavat asian Eduskunnan ratkaistavaksi.

Valtiovarainvaliokunnan Talousvaliokunnan
puolesta:
E. G. Palmén. Emil Perttilä.

Käsittelyn aluksi lausui:

Puhemies: Kun tämä asia koskee valiokuntain työsuunnitelmaa, on puhemiesneuvosto katsonut asiaksensa valmistella sitä ja on puhemiesneuvoston mieli asiasta seuraava:

Mitä ensinnäkin asian muodolliseen puoleen tulee, niin eduskunta, lähettäessään esityksen valiokuntaan, selvästi päätti, että valtiovarainvaliokunta saisi ottaa asian käsiteltäväkseen, mitä tulee koko sen valtiotaloudelliseen eli finanssipuoleen, talousvaliokunta ainoastaan, mikäli koski kunnille tulevaa osaa viinarahoista eli tuota 400,000 markan määrärahan jakamista. Tämä nyt mitä muodolliseen puoleen tulee.

Mitä taas itse asialliseen puoleen tulee, niin sisältää talous-

ja valtiovarainvaliokuntain kirjeessä tehty ehdotus asiallisen muutoksen eduskunnan äsken mainittuun päätökseen; ja puhemiesneuvosto katsoo puolestaan myös, että eduskunnan päätöksessä on korjaamisen varaa. Puhemiesneuvoston enemmistö on kuitenkin katsonut parhaimmaksi tehdä asiassa toisellaisen ehdotuksen kuin valiokunnat. Sen sijaan kuin valiokunnat yksimielisesti ehdottavat, että talousvaliokunta käsittelisi arm. esityksen 2 §:ssä kosketeltuja molempia määrärahoja, mutta ovat eri mieltä siitä, kumpiko valiokunta ehdottaisi paloviinaveron määrän, katsoo puhemiesneuvoston enemmistö, että arm. esitys, se kun kauttaaltaan koskee verotusta, olisi V. J:n 43 §:n mukaan kokonaisuudessaan lykättävä valtiovarainvaliokuntaan, mutta valtiovarainvaliokunta oikeutettaisiin tarpeellisiksi katsomissaan osissa vaatimaan talousvaliokunnan lausuntoa.

Keskustelu.

Ed. **Palmén:** Luonnollista on, kun nämät valtiopäivät laillansa ovat ensimmäiset, että se päätös, joka tehdään asiain käsittelyyn nähden, saattaa saavuttaa pitemmälle ulottuvaa vaikutusta kuin ainoastaan näiksi kuukausiksi. Jos yksimielisesti tehdään joku työjakoa koskeva päätös näillä valtiopäivillä, tullaan epäilemättä ensi vuonna ja vastedes sanomaan että, koska jo ensi kerralla oltiin siinä kohdin yksimieliset, niin tämä asia on selvä eikä muutosta enää voi tehdä. Siihen nähden minä vaikkakin epäillen olen katsonut oikeaksi esittää asian kokonaisuudessaan eduskunnalle.

Jotakuinkin vähäinen enemmistö, on molempien valiokuntien yhteisissä keskusteluissa ollut voittopuolella. Pääasia on mielestäni se, että saadaan aikaan niin järkiperäinen työnjako kuin mahdollista. Ei tahdota että mikään asia tulisi kahdessa valiokunnassa punnittavaksi, josta tietenkin seuraa että toinen valiokunta voi ehdottaa yhtä, toinen toista. Kysymys viinaverosta on niitä asioita, joilla on kaksi eri puolta, molemmat tärkeät. Kysymys on tähän asti paraasta päästä ollut valtiovaroja koskeva asia; on alkujaan etupäässä katsottu sitä, mitenkä saataisiin suuria tuloja. Mutta aikaa voittaen kysymys yhä enemmän on saanut siveellis- yhteiskunnallisen luonteen. Kysymys kiellosta on nyttemmin mielestäni se, jossa pääpaino on. Nyt on tunnettua, että ne ehdotukset, jotka koskevat siveellis- yhteiskunnallista puolta, eli kieltokysymys koko laajuudessaan on lykätty talousvaliokuntaan. Finanssikysymykset, rahavaraston tilaa koskevat kysymykset menevät valtiovarainvaliokuntaan. Minä puolestani epäilen sitä työnjakoa, että verokysymys semmoisenaan menisi valtiovarainvaliokunnan käsiteltäväksi, sillä hyvin tärkeä osa koko kysymystä jää kuitenkin talousvaliokunnan haltuun. Talousvaliokuntaan on kieltoesitykset ja -anomukset lähetetyt ja jos

kieltokysymyksen tilapäisesti tai ainaiseksi rauetessa raittiusharrastukset kääntyvät sille tolalle, että hyvin tuntuvalla verotuksella koettavat ehkäistä viinan käyttämistä, niin siitä seuraa että verokysymys oikeastaan on talousvaliokunnan valmistettava. Tässä niinkuin tullilainsäädännössä askel suuresta verosta kieltoon on mitättömän vähäinen. Silloin kun verotus on vähäinen, saattaa sanoa, että kysymys on kokonaan rahavarakysymys. Minä tähän nähden ja jottei eduskunta tulisi niin ikävään välikäteen, että yksi sen valiokunta ehkä heikolla enemmistöllä kannattaisi yhtä näkökohtaa, kieltolakinäkökohtaa, ja toinen ehkä samoin äänestyksen perästä tulisi vastakkaiseen kantaan, kannattaen veron korottamista, katson parhaaksi että nyt tehdään muutos: sanottaisiin että kysymys veromäärästä jää talousvaliokunnan valmistettavaksi. Sitte kun talousvaliokunta on käsitellyt noita eroittamattomassa yhteydessä olevia kysymyksiä, joko kieltoa tai korkeata veroa, ja eduskunta on tehnyt päätöksensä, on kysymys muissa osissa helposti ratkaistavissa joko yhtäänne tai toisaanne. Jos eduskunta tahtoo etupäässä pitää tätä rahaverona, niin siinä tapauksessa saattaa määrätä kaikki laskut ja järjestyssäännöt sen mukaan. Jos sitä vastoin raittiusperiaatteet ovat ratkaisevina, niin tulee ihan toisenlainen käsittely kysymyksen osaksi.

Minä siis katsoen siihen, mitenkä saadaan järkiperäinen työnjako, ehdottomasti pitäisin parhaana, että kysymys talousvaliokunnan valmistamana tulee eduskuntaan ja että siitä ensiksi eroitetaan se kysymys, joka on sen kulmakivi, veron määrä, ehdollisesti kielto. Kun se kysymys on selvillä, on talousvaliokunnan helppo määrätä, mitä järjestystoimia tarvitaan tuon periaatteen toteuttamiseksi, ja valtiovarainvaliokunnan laskea mitä tuloja sen kautta saadaan ja ehdottaa kuinka ne ovat käytettävät.

Yksi syy, eikä aivan vähäpätöinen, puhuu vielä tämän työnjaon puolesta. Valtiovarainvaliokunta on nykyänsä, koska se on kahden entisen valiokunnan sijassa, saanut sellaisen työtaakan että ainakin nykyään ainoastaan huolestuneella mielellä katselee, mitenkä on mahdollista saada suoritetuksi kaikki, mikä valiokunnalle kuuluu. Jos tahdotaan pysyä tässä periaatteessa että jokainen asia, joka on valtiovarain kanssa yhteydessä, kuuluu sinne, niin tulisi puolet kaikista kysymyksistä valtiovarainvaliokunnan valmistettaviksi. Itse asiassa tuo tilitys- ja finanssikysymys on eroitettava valtiovarainvaliokunnan alaksi, mutta nyt puheena oleva asia on mielestäni pääpainoltaan siveellis- yhteiskunnallinen kysymys. Sentähden minä luulisin olevan onnellisinta että talousvaliokunta saisi valmistaa ja eduskunnalle esittää, mikä vero olisi maksettava.

Ed. **von Alfthan:** Jag beklagar mycket att jag i denna sak måste vara af diametralt motsatt uppfattning emot frih. Palmén. Då jag

ursprungligen väckte förslag om att frågan skulle remitteras såsom det tidigare beslutet gaf vid handen, skall jag be att få motivera hvarför jag ännu står på samma ståndpunkt. För det första är det utan tvifvel en vådlig praxis om landtdagen inslår på metoden att rifva upp tidigare beslut. Detta är något som vi borde undvika, emedan detsamma kunde leda till ledsamma konsekvenser. För det andra är det näppeligen fråga om, hvilken mening den ena eller andra har om det lämpliga när L. O. klart och tydligt gifver vid handen hvad som måste ske. Jag skall be att i sådant afseende få läsa upp första delen af 2 mom. i 43 §, som lyder på följande sätt: »Till statsutskottet hänskjutes ock Kejsarens och Storfurstens i 26 § 2 mom. omförmälda proposition och propositioner om bevillningar samt likaledes öfriga propositioner och hos landtdagen väckt förslag angående finansiella frågor, som underligga landtdagens afgörande.» Utaf samtliga skatter, hvilkas bevillning å landtdagen ankommer, utgör denna den största och man kan i ingen händelse antaga att, om lagstiftaren velat undantaga den största skatten från denna bestämning, han skulle underlåtit att därom särskildt skrifva. För öfrigt ingår i den följande delen af samma moment i L. O. en uttrycklig bestämning, som under de senare landtdagarna blifvit praktiskt följd, nämligen att utgiftsfrågor och anslagsfrågor icke blefvo definitivt afgjorda innan statsutskottet i sista handen därom afgifvit yttrande. Då man med detta sakförhållande sammanställer att bevillningsutskottet helt och hållet blef slopadt just i afsikt att föra hela budgeten, både inkomster och utgifter, till statsutskottet för att möjliggöra en enhetlig behandling af sakerna, så är det alldeles påtagligt att statsutskottet, om det också har knappt om tid — och det har det, det erkänner jag — dock enligt L. O. klara och tydliga bokstaf och anda är tvunget att handlägga denna fråga. Jag vill tillika fästa uppmärksamheten vid att precist på samma sätt förfares med den bevillning, som antagligen kommer att bli den näst största, nämligen maltskatten. Emot den kan precis samma etiskt-sociala betänklighet framhäfvas, som beträffande bränvinsskatten. Således skulle den också böra gå till ekonomiutskottet. Med ett ord: ekonomiutskottet borde vara ett bevillningsutskott och statsutskottet på sin höjd handlägga stämpelbevillningen, där likvisst också liknande omständigheter kunde åberopas, så att sist och slutligen all bevillning skulle komma att behandlas af ekonomiutskottet. Jag kan därför icke anse hr Palméns bevisning i denna del hålla streck. Hvad för öfrigt den omständighet beträffar, att förbudslagen handlägges af ekonomiutskottet, så inverkar detta icke på föreliggande sak, då i ingen händelse denna förbudslag kan träda i kraft under loppet af nästa finansår. Under sådana förhållanden skulle jag vara mest benägen att yrka på förkastande både af talmanskonferensens förslag och hr Palméns yrkande, men för att icke inveckla frågan, vill jag dock stanna vid tal-

manskonferensens förslag, förutsatt att detsamma förstås rätt. Frågan om dispositionen af de 400,000 mark, som i alla fall undandragas från skattens intrader och kommer kommunerna tillhanda, är icke utaf finansiell natur. Det är ett servitut, som följer med skatten och som man icke kan undgå och denna del af propositionen, som är ganska vidlyftig och som afser en alldeles ny fördelningsgrund, träffar mycket nära den kommunala ekonomin, emedan den gifver åt en del kommuner och tager bort från andra. Detta är tillika den del af propositionen, som gifver mest arbete och då ekonomiutskottet för närvarande icke har under handläggning några nådiga propositioner, så synes det mig vara rätt och billigt att ekonomiutskottet skulle öfvertaga behandlingen af propositionen i denna del. Men då talmanskonferensens förslag i denna sak lämnar full frihet och möjlighet för statsutskottet att öfverlämna denna del utaf propositionens behandling åt ekonomiutskottet med anhållan om dess yttrande i saken, så vill jag för min del förena mig om talmanskonferensens förslag under det uttryckliga förbehåll att ekonomiutskottet verkligen öfvertager denna del af arbetsbördan, hvilken under förevarande förhållanden icke på något sätt kan medhinnas i statsutskottet.

Ed. **Kares:** Minun ymmärtääkseni tässä asiassa on kaksi lähtökohtaa, jotka ovat otettavat huomioon. Ensiksikään ei V. J. tässä kohden suinkaan ole selvä, vaan voidaan tämä kysymys valiokuntaan lähettämisestä V. J:tä loukkaamatta ratkaista miten parhaiksi nähdään. Toiseksi tahtoisin edellistä puhujaa vastaan huomauttaa, että eduskunnan edellisellä kerralla tästä asiasta tekemä päätös ei ollut sekään millään tavalla selvä. Se oli kyllä jotenkin selvä, että veron määrääminen sillä kertaa jäi valtiovarainvaliokunnalle, mutta myös oli selvä, että eduskunnan silloisen päätöksen mukaan talousvaliokunnalle jäi täydellisesti kysymys näiden varojen käyttämisestä, siis myös niiden varojen käyttämisestä, jotka ovat kulkulaitosrahastoon määrätyt. Se on eduskunnan nimenomainen päätös pöytäkirjan mukaan, joskin sitte lausunnot, joita evästyskeskustelussa on annettu, menevät toiseen suuntaan. Tämän tahdon vaan huomauttaa siltä varalta, että minun ymmärtääkseni ei tätä asiaa vastassa ole mikään V. J:n määräys eikä myöskään eduskunnan päätös, vaan voidaan asia järjestää miten tahdotaan. Minun nähdäkseni on puhemiesneuvosto tätä lopullista ehdotusta tehdessään katsonut asiaa kokonaan finanssikysymyksenä. Täällä on vapaaherra Palmén jo huomauttanut, että varsinkin viime aikoina, viimeisimmillä valtiopäivillä on tätä kysymystä käsiteltäessä otettu huomioon myös se seikka, että itse tämä veron määrääminen voi myös olla ehkäisemässä väkijuomain liian ylellistä käyttämistä. Niin tietysti tästä asiasta voi olla eri mieliä. Voidaan sanoa, ettei tämä paloviinaveron lisääminen vaikuta mitään juoppouteen, väkijuomain enempään tai

vähempään käyttämiseen. Tästä voidaan, kuten sanottu, olla eri mieltä. Siitä me kuitenkin voimme kaikki olla yksimielisiä, että jos veron vähentäminen tai lisääminen koskee vaan 10 penniä j. n. e., niin tämä ei varmaankaan vaikuta juomiseen sitä eikä tätä. Mutta emme kuitenkaan voi sanoa, etteikö veron lisääminen hyvin tuntuvassa määrässä vaikuttaisi väkijuomien käyttämiseen. Jos väkijuomaveroa lisätään oikein paljon, niin voi tämä asettaa maamme väkijuomatehtaat hyvin vaikeiden konjunktuurien alaisiksi, konjunktuurien sellaisten, jotka tekevät niiden liikkeen hyvinkin vaikeaksi. Luulen, että meidän on tämä seikka pidettävä mielessä tulevia aikoja varten. Tämän eduskunnan suuri enemmistö kyllä hyvin jyrkästi vaatii kieltolakia, mutta me emme saa kuitenkaan niin täydellisesti elää tämän kieltolain merkkien alaisina, ettemme ajattelisi sitä, että tulevaisuudessa voi hyvinkin pian tulla aikoja, jolloin meidän täytyy taas katsella uusia teitä väkijuomatulvan estämiseksi maassamme, ja minä uskon, että yksi tällainen tie ja tehokas tie, jos vaan kyllin pitkälle siinä menemme, on juuri väkijuomaveron määrääminen kyllin korkeaksi. Kun minä siis sittenkin pidän tätä väkijuomaveroa kysymyksenä, joka vaikuttaa siveelliseen puoleen tässä asiassa, vaikuttaa väkijuomien käyttämiseen, niin minä tahtoisin kannattaa tämän veron määräämisen pitämistä talousvaliokunnan asiana, en sentähden, että pitäisin talousvaliokuntaa minään erityisenä siveysmittarina, vaan sentähden, että ylimalkaan on kai jo tavaksi tullut, että talousvaliokunnan asiana ovat kaikki ne kysymykset, jotka ovat yhteydessä kieltoperiaatteen kanssa, jotka voivat jollakin tavoin vaikuttaa väkijuomain käytännön ehkäisemiseen meidän maassamme. Se on jo vakaantunut tapa, ja minä luulen, että siitä tavasta ei ole syytä toistaiseksi luopua. Kun minä siis ehdotan väkijuomaveron määräämisen jättämistä talousvaliokunnalle, en tee sitä sentähden, ettei meillä talousvaliokunnassa olisi yllin kyllin työtä, vaan katselen sitä etupäässä tulevien aikojen varalta, pidän sitä prejudikaattina, ennakkopäätöksenä, josta tulevaisuudessa voi olla turmiollisiakin seurauksia. Ja jos vielä voitaisiinkin keskustella tästä kysymyksestä, voiko paloviinaveron määrääminen vaikuttaa sinne tai tänne paloviinan käyttämiseen nähden, niin ei voine olla epäilystä siitä, että kysymys paloviinaasetusten valvomisesta, kysymys siitä, onko tästä valvomisesta maksettava korvausta poliisimiehille j. n. e., on hyvin läheisessä yhteydessä tämän kieltoperiaatteen kanssa. Ja varsinkin jos ajattelemme jonkunlaista kieltolakia, oli se sitten kunnallinen tai yleinen, niin juuri tämä valvontakysymys silloin tulee peräti tärkeäksi. Näin katsellen ainakin tämä kysymys valvonnasta ja korvauksista on oleva sen valiokunnan asiana, jolle tämä kieltolakiasia luonnostaan kuuluu. Edellinen puhuja on jo aivan oikein huomauttanut, että talousvaliokunnan aivan luonnollisimpana asiana olisi järjestää tuo kunnille tuleva osuus

viinaverorahoista. Sehän vaikuttaa niin tuntuvasti kuntien talouteen, maksetaanko se vero manttaalin mukaan vai henkilö perusteen mukaan, että tämä on huomiossa pidettävä, ja jos kerran myönnetään, että talousvaliokunnan toiminta-alaan kuuluvat tällaiset seikat, niin kyllä kai on luonnostaan lankeava, että tämä voittovarojen jako kuuluu talousvaliokunnan alaan.

Minä siis kannatan valtiovarainvaliokunnan ja talousvaliokunnan yhteistä päätöstä sellaisenaan kaikissa muissa kohdissa, paitsi siinä, että talousvaliokunnalle myös jätetään itse paloviinaveron suuruuden määrääminen.

Ed. **Soininen:** Täällä on käsitelty kysymystä viinaveron määräämisestä myöskin raittiuden kannalta, ja pyysin puhevuoroa vähäsen tätä kohtaa kosketellakseni. Minä luulen, että se on ylipäänsä vanhentunut kanta raittiudenharrastajien kesken, että juoppoutta voitaisiin ehkäistä korkean veron kautta. Minulla ei ole täällä mukana numeroita, mutta luulisin voivani osoittaa, että kokeilut ulkomaillakin ovat vieneet siihen tulokseen, että suuretkin korotukset ovat osoittautuneet varsin turhiksi, kun on kysymys jouppouden ehkäisemisestä veron kautta. Onhan se muuten ymmärrettävää, sillä jos kerran ihminen on juoppo, niin kyllä hän panee likoon viimeisenkin penninsä hankkiakseen väkijuomia. Ainoastaan ne, jotka käyttävät alkoholijuomia, esim. mallasjuomia, pöytäjuomina, voisivat, jos hinta nousee suureksi, jättää ne pois, mutta sekin on hyvin epävarmaa, ellei tuo korotus ole aivan tuntuva. Jos voisimme yhdellä kertaa korottaa näiden juomain hintaa kaksin- tai kolmen kertaiseksi, niin se mahdollisesti ainakin joksikin aikaa estäisi niiden menekin nousemista ja pysymistä entiselläänkin. Mutta tämmöinen korotus on meidän oloissamme mahdoton, sillä meitä on uhkaamassa ulkomaiden kilpailu, ja jos väkijuomain hinnat korotettaisiin tuohon määrään, niin seuraus olisi se, että saisimme täällä ulkomaiset väkijuomat kotimaisten sijaan; ja se kai ei ole tulos, jota kukaan täällä pitää suotavana. Se on juuri tämä seikka, että ulkomaiden kilpailu estää meitä riittävästi korottamasta väkijuomain hintaa, joka tekee asian lopultakin raittiuden kannalta aivan yhden tekeväksi tai vastustettavaksikin, sillä siitä voi olla eräs seuraus, joka ei ole suotuisa raittiusliikkeelle: se nimittäin, että korkea vero ainoastaan kokoo valtion varastoon suuria summia, jotka saadaan väkijuomista, ja valtiontalous sillä tavoin tehdään riippuvaksi tästä tulolähteestä. On siis vaikeampaa päästä irti tuosta liikkeestä, kun siihen on tilaisuutta ja kansa sitä tahtoo. Puolestani tahtoisin kannattaa puhemiesneuvoston ehdotusta, kun se sisältää sen, että valtiovarainvaliokunta voi pyytää lausuntoa niissä kohdin, joissa se tarpeelliseksi katsoo, myös talousvaliokunnalta Semmoisena kohtana, jossa lausunto olisi tarpeellinen, on minun mielestäni kysymys viinanpolton

tarkastamisesta ja valvonnasta, samoin kuin myös niistä perusteista, joiden mukaan nuo 400,000 markkaa, jotka on annettu kunnille, on kuntien kesken jaettava. Pyydän siis kannattaa puhemiesneuvoston ehdotusta tässä asiassa.

Ed. **Listo:** Koska minä kuulun niihin puhemiesneuvoston jäseniin, jotka ovat kannattaneet puhemiesneuvoston ehdotusta tässä asiassa, niin pyydän saada lyhyesti tehdä selkoa siitä näkökannasta, joka minuun tässä kysymyksessä on vaikuttanut. Ensiksikin minä käsitän valtiopäiväjärjestyksen 43 §:n sillä tavoin, että kaikki suostuntaa koskevat arm. esitykset ovat ehdottomasti lähetettävät valtiovarainvaliokuntaan. Sen sijaan minä en voi V. J:n 42 §:stä, joka määrää talousvaliokunnan tehtävät, lukea, että suostuntaveroa koskevat kysymykset olisivat siihen valiokuntaan lähetettävät. Yksin tämä muodollinenkin seikka minun käsitykseni mukaan määrää, että paloviinaveroa koskeva arm. esitys on lähetettävä valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. Palmén on oman kantansa tueksi tuonut esiin paloviinaveron siveellis-yhteiskunnallisen puolen. Sillä on kyllä epäilemättä huomattava sija tässä kysymyksessä, mutta minä en saata käsittää valtiovarainvaliokunnan tehtävää juuri niin ahtaasti kuin miksi ed. Palmén, hänen lausunnostaan päättäen, on sen käsittänyt. Hän on nimittäin esittänyt, että valtiovarainvaliokunnalla on tekemistä ainoastaan numeroiden ja ylimalkaan suostuntaesitysten rahallisen puolen kanssa, toisin sanoen valtiovarainvaliokunta tulisi olemaan täällä eduskunnassa jonkunlaisena rahatoimikamarina. Minä luulen, että meidän on käsitettävä valtiovarainvaliokunnan tehtävä vähän tärkeämmäksi, nimittäin, ettei se käsittele ja arvostele yksistään niitä numerosarjoja, joita suostuntaesitykset asettavat eduskunnan eteen, vaan myös sitä, mitä nämä numerosarjat tulevat maan talouteen ja koko kansamme oloihin vaikuttamaan. Jos olen voinut oikein ymmärtää aikaisempien valtiopäivien valtiovaliokuntien toimia, niin ovat ne käsittäneet tehtävänsä sillä tavalla, kuin tässä nyt olen koettanut esittää. Ja jos minä oikein käsitän valtiovarainvaliokunnan tälle eduskunnalle antamaa ensimmäistä mietintöä, joka koski korttipeliveroa, niin oli valiokunta siinä kosketellut myöskin asian siveellis-yhteiskunnallista puolta, olipa kosketellut siinä määrässä, että oli jättänyt arviolaskut siitä, mitä pelikorttisuostunta tulisi tuottamaan, mietinnöstä pois. Jos nyt niin olisi, että valtiovarainvaliokunta suuren työtaakkansa tähden ei ehtisi kiinnittää huomiotaan laajemmalle kuin itse numerosarjoihin, niin onhan sillä käytettävänä se keino, jota puhemiesneuvosto nyt on ehdottanut, että se hankkii kysymyksen muista puolista lausunnon toisista valiokunnista, ja näiden on luonnollisesti velvollisuus antaa lausuntonsa paraan ymmärryksensä mukaan. Sillä tavoin kuin puhemiesneuvosto on ehdotta-

nut asiat käyteltäviksi, tullaan ehdottomasti käytännöllisimpiin tuloksiin, sillä kysymykset tulevat sillä keinoin koko laajuudessaan yhtaikaa eduskunnan käsiteltäviksi. Jos sitä vastoin menetellään niinkuin ed. Palmén on ehdottanut, niin saisimme eduskuntaan ensin käsiteltäväksi talousvaliokunnan mietinnön, joka saattaisi ehkä mennä siihen suuntaan, kuin ed. Kares äsken lievästi viittasi, että talousvaliokunta säälisi meidän viinapolttimoidemme omistajia ja ehdottaisi, että paloviinavero laskettaisiin alemmaksi kuin arm. esityksessä on ehdotettu. Ja eduskunta havaitsisi, että talousvaliokunnan perustelmat ovat hyvät ja hyväksyisi valiokunnan ehdotuksen sekä lähettäisi päätöksensä valtiovarainvaliokunnalle käskyllä, että valiokunta ottaisi tämän huomioonsa. Valtiovarainvaliokunta tekisi tietysti paraansa noudattaakseen eduskunnan määräystä, mutta sittenkun laskut ovat lopullisesti tehtävät koko meidän valtiomme kulunkiarviosta, niin huomattaisiin, että eduskunnan tekemä päätös onkin mahdoton panna toimeen, sillä tarvitaan korkeampaa paloviinaveroa kuin mitä eduskunta oli päättänyt. Silloin ei auta valtiovarainvaliokunnan muuta kuin ehdottaa, että eduskunta repisi auki vähää aikaisemmin tekemänsä päätöksen ja korottaisi paloviinaveroa. Semmoiseen tulokseen voidaan hyvin helposti tulla ja sentähden on minun käsitykseni mukaan käytännöllisempää, että järjestetään asiain valmistelu sillä tavoin, että eduskunta voi yhdellä kertaa ottaa kysymyksen koko laajuudessaan käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Ja sellaiseen järjestämiseen tarjoutuu käytännöllisimmäksi keinoksi juuri se menettely, jonka puhemiesneuvosto on tässä esittänyt. Minä pyydän siis saada sitä kannattaa.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y.K.,** Ensinnäkin minä pyytäisin ed. Karesta vastaan saada huomauttaa, että eduskunnan päätös tässä asiassa on aivan selvä. Stenogrammin mukaan eduskunta on päättänyt yhtyä ed. Alfthanin tekemään ehdotukseen, joka sisälsi sen, että ainoastaan kysymys 400,000 markan käyttämisestä olisi talousvaliokunnan asia, muu kaikki siirrettäisiin valtiovarainvaliokunnan käsiteltäväksi. Siitä ei siis saata olla ensinkään epäilystä, mitä eduskunta tässä asiassa on ennen päättänyt, vaikka erehdyksen kautta sittemmin pöytäkirja on tullut virheelliseksi. Samoin minä olen sitä mieltä, että V. J:n henki tässä asiassa ei anna sijaa minkäänlaisille epäilyksille, vaikka myönnänkin, että sanamuoto ei ole niin ehdottoman sitova, ettei siitä mihinkään voisi päästä.

Minä muuten en saata ymmärtää ed. Palménin kantaa tässä asiassa. Me käsittelemme paraikaa mallasjuomaveroa valtiovarainvaliokunnassa ja se vero on epäilemättä aivan samanluontoinen kuin paloviinavero. Mallasjuomaveron koroitus voi vaikuttaa paloviinaveron korotuksen ja päinvastoin. Olisi mitä luonnottominta, että mallasjuomaverokysymys käsitellään toisessa valiokunnassa ja palo-

viinaverokysymys toisessa. Ne kuuluvat välttämättömästi samaan valiokuntaan. Mutta asianlaita on nyt se, että mallasjuomaverokysymys jo on valtiovarainvaliokunnan käsiteltävänä; sinne siis ehdottomasti kuuluu myös paloviinaverokysymys. Sen siirtäminen valtiovarainvaliokuntaan on eduskunnan päätöksen mukaista, se on V. J:n hengen vaatimaa ja senvuoksi katson, että tämä asia on semmoisenaan koko finanssikannaltaan jätettävä valtiovarainvaliokunnan käsiteltäväksi.

Ed. **Palmén:** Se on aivan oikein, että mallasjuoma-asia ja viina-asia ovat luonteeltaan jokseenkin samat, nim. niin pian kuin tullaan siksi pitkälle, että kielto kummassakin voi tulla kysymykseen, mutta en tiedä, että kukaan vielä olisi vaatinut ehdotonta kieltoa mallasjuoma-valmistusta vastaan. Ja kun sitä paitsi oli ilmeisesti selvä päätös eduskunnan puolelta olemassa, niin siinä ei auttanut muu, kuin että siihen kysymykseen oli ryhdyttävä. Mitä paloviinakysymykseen tulee, oli asia sitä vastoin sellainen, että valiokunnille tuli ilmeisesti virheellinen käsky, jota ei kukaan katsonut mahdolliseksi noudattaa. Ja toiseksi on se suuri ja tärkeä asia huomioon otettava, että eduskunta on lähettänyt talousvaliokuntaan asetusehdotukset, jotka tarkoittavat kieltolakia. Ed. Listolle tahdon huomauttaa, että tullaan vielä pahempaan sokkeloon hänen ehdottamansa tavan mukaan, sillä silloin saattaa eduskunta ensiksi päättää, että viina on verotettava, ja sitten tulee toinen valiokunta ehdottamaan kieltolakia, nim. että koko viinan valmistus saisi lakata. Siitä tulee vielä pahempia asioita. Minusta kieltolaki ja korkea vero kuuluvat ehdottomasti yhteen, ja sen mukaan minä olen ehdottanut menettelytavan.

Ed. **Kares:** Vaan lyhyesti huomautan ed. Soiniselle, että on tarpeetonta väitellä siitä, vaikuttaako veromäärän korottaminen väkijuomain nauttimisen vähentämiseen. Se ei vaikuta, jos lähdemme siitä olettamuksesta, mistä ed. Soininen lähti, että nim. kaikki väkijuomain nauttijat nauttivat väkijuomia himosta. Minä en kuitenkaan sitä usko. Jos himo on vaikuttamassa, silloin tietysti ei korotus vaikuta mitään. Mutta meillä on paljon väkijuoman nauttijoita, jotka nauttivat tavasta eikä himosta, ja niille merkitsee paljon, ovatko väkijuomat kalliimpia tai halvempia. Sitten hän oli yksimielinen minun kanssani siitä, että hyvin tuntuva korotus voi estää nautintoa, mutta että tuntuvampaa korotusta ei voida saada aikaan tullisuhteittemme takia. Minulla oli tämä tiedossa, kun äsken puhuin, mutta minun käsitykseni on se, että me voimme vaikuttaa tullilainsäädäntöön niin paljon, että sieltä ei tule estettä. Sitten sanottiin, että tulee paljon varoja veroina ja se voi estää väkijuomalainsäädännön kehitystä kieltolakisuuntaan. Uskon, ettei eduskunta anna

tämän seikan koskaan vaikuttaa itseensä, niin että ne varat, mitkä ovat tulleet väkijuomista, olisivat esteenä niille uudistuksille, joita tässä asiassa esitetään. Ed. Listo oli kuullut väärin, kun hän lausui minun arvelleen, että talousvaliokunta voisi ehdottaa väkijuomaveron alentamista. Sellaista en ole sanonut. Ainakaan tämä valiokunta ei sitä tekisi.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken hyväksyy asiassa puhemiesneuvoston tekemän ehdotuksen vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Palménin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten oli hyväksytty **puhemiesneuvoston** tekemä **ehdotus** asiassa.

Eräiden kirkollismaksujen taksoittamisen perusteista.

Ensimäisen käsittelyn alaiseksi esitettiin

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2 arm. esit. n:o 6 johdosta, joka koskee eräiden kirkollisten maksujen taksoittamisen perusteita.

ja lähetettiin se keskustelutta **suureen valiokuntaan.**

Kaavojen ja mallien suojelemisesta.

Toisen käsittelyn alaiseksi esitettiin

suuren valiokunnan mietintö n:o 2 arm. es. n:o 5 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi kaavojen ja mallien suojelemisesta,

ja huomautti **Puhemies** että V. J:n mukaan niissä kohden, missä suuren valiokunnan mietintö poikkeaa asiaa käsitelleestä laki- ja talousvaliokunnan mietinnöstä tai arm. esityksestä, ainoastaan suuren valiokunnan mietintö nyt esitetään, joten siihen haluttavat muutokset nyt oli ehdotettava.

Lakiehdotuksen §:t 1—3 hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta.

4 §.

Keskustelu:

Ed. **Palmén;** Minun täytyy sanoa, että asiallisesti en katsoisi kovin vaaralliseksi, jos toinen tai toinen näistä muodostuksista tulisi hyväksytyksi, mutta siihen nähden, että uusi muodostus on päässyt voitolle kenties vain sen kautta, että suuren valiokunnan jäsenistä peräti monet olivat poissa joko ilmoitettuaan esteen tai ilmoittamatta sitä, niin en voi sanoa muuta kuin että päätös on aivan satunnaiseksi katsottava. Saapuvilla oli yhteensä 49 jäsentä, vaikka 60 kuuluu suureen valiokuntaan, ja koska suuren valiokunnan keskustelut eivät ole julkisia, tahdon että tämä tieto tulee pöytäkirjaan. Koko suuri valiokunta voi tulla vieläkin vastuksellisemmaksi osaksi valtiopäiviä kuin se ilmeisesti jo on, jos jää sattuman varaan, kuinka monta siellä on äänestämässä. Tässä tapauksessa on kolmen henkilön satunnaisesta kannasta riippunut, tuleeko tämä asia käsiteltäväksi uudestaan vai jääkö se tehtyyn päätökseen. Minä puolestani luulen, että alkuperäinen päätös on parempi, ja pikemmin pysyisin siinä. Erikseen tahdon merkitä tämän päivän pöytäkirjaan että mitä arveluttavin epäkohta syntyy, jos ei pidetä kiinni siitä, että valtiopäivämiehen ehdoton velvollisuus on olla saapuvilla ja lausua mielipiteensä suuressa valiokunnassa, ken on siihen valittu. Minä kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Ingman, Lauri:** Mielestäni armollisen esityksen muodostus tässä §:ssä jonka laki- ja talousvaliokuntakin on ehdottanut hyväksyttäväksi, on parempi kuin suuren valiokunnan. Arm. esityksessä kuuluu §: »jos kaavassa on pahennusta aikaansaattava esitys, taikka jos sen käyttäminen olisi vastoin lakia tai hyviä tapoja, älköön sitä rekisteriin otettako.» Siitä on suuri valiokunta poistanut määräyksen »pahennusta aikaansaattava esitys» ja »vastoin hyviä tapoja.» Mielestäni yhteiskunnalla nyt ei ole syytä antaa mitään erikoista tekijäoikeudenturvaa sille, joka sommittelee kaavan, jossa on pahennusta aikaansaattava esitys tai jonka käyttäminen on vastoin hyviä tapoja. Eikä suuri valiokunta ole sitä erityisesti väittänytkään. Mutta se lausuu mietinnössään, että »hallinnolliselle viranomaiselle ei olisi suotava siinä — s. o. 4:nnessä §:ssä tarkoitettua — täydellistä ja yksinomaista valtaa arvostella, millainen kaavassa oleva esitys saattaa olla pahennusta aikaansaattava ja vastoin hyviä tapoja.» Se viranomainen, joka joutuu lähinnä tuota arvostelemaan, on Teollisuushallitus. Mutta 9 §:n mukaan on Teollisuushallituksen päätöksestä vielä oikeus valittaa Senaatin talousosastoon. Arvelen

näin ollen, ettei ole erikoista syytä pelätä, että tätä pykälää tultaisiin käyttämään niin ahtaassa mielessä, että sen kautta estettäisiin mitään sellaista, jota yhteiskunnan kannalta ei tarvitsisi estää.

Pyydän näin ollen yhtyä vapaaherra Palménin ehdotukseen, että toinen pykälä hyväksyttäisiin arm. esityksen — ja siis myös laki- ja talousvaliokunnan — ehdotuksen mukaan.

Ed. **Sirola:** Suuren valiokunnan enemmistön mielipiteen puolesta ei todellakaan tarvitsisi monta sanaa sanoa. Siellä suuren valiokunnan kokouksessa tuotiin esiin ja monipuolisesti valaistiin juuri se käsitys, joka sitte tuli suuren valiokunnan päätökseksi, että yhteiskunnan puolelta on sopimatonta panna kaksi laitosta tuomitsemaan »säädyllisyyttä ja hyviä tapoja,» että on epäjohdonmukaista antaa hallinnollisille viranomaisille tällaista valtaa, kun yleinen laki ja tuomioistuin siinä suhteessa ovat pätevämmät, ja kun niiden edessä asianomainen on tilaisuudessa puolustautumaan, ja kun näiden joka tapauksessa luulisi riittävän siihen tarkoitukseen, mitä tässä tavotellaan. Siis tässä on aivan riittävä suuren valiokunnan käsitys, että mikä kerran on vasten lakia, s. o. minkä tuomioistuin säädyttömäksi ja sopimattomaksi tuomitsee, se älköön saako rekisteröimisen turvaa, mutta mitä vastaan taas tuomioistuin tällaista tuomiota ei voi lausua, siltä älköön myöskään kiellettäkö sitä turvaa, minkä laki muuten antaa.

Ed. **Castrén:** Minä pyytäisin myös saada merkitä kantani käsillä olevan pykälän suhteen. Meidän lainsäädännössämme on jo olemassa aivan samanlaisia määräyksiä kuin se, joka arm. esityksessä ja valiokunnan mietinnössä oli ehdotettu, mutta jonka suuri valiokunta on poistanut. Niin on asianlaita esim. voimassa olevissa laeissa leimoista ja patenteista. Kannatan arm. esitystä ja laki- ja talousvaliokunnan mietinnön vastaavaa pykälää hylkäämällä suuren valiokunnan ehdotuksen.

Ed. **Malmivaara:** Pyydän vaan huomauttaa herra Sirolan puheen johdosta, että rekisteriviranomaisen on paljon helpompi arvostella, mikä on pahennusta tuottavaa ja hyviä tapoja vastaan sotivaa, kuin mikä sotii vastoin lakia. Ja joka tapauksessa, kun kaava ilmoitetaan rekisteröitäväksi, ei se voi tulla suoranaisesti tuomioistuimen käsiteltäväksi, ja jos se kerran rekisteröidään sekä siten laillistutetaan, niin on tuomioistuimen vaikea mennä siitä laittomuuden tähden enään sakottamaan.

Ed. **Käpy:** Minä tahtoisin myös ed. Sirolalle huomauttaa, että joskin suuren valiokunnan mietintö hyväksyttäisiin, siinäkin tapauksessa kaksi viranomaista saattaisi tulla arvostelemaan, koska esitys

on vastoin lakia, sillä teollisuushallituksen tietysti, kun rekisteröimistä pyydetään, täytyy arvostella tämä seikka. Tuomioistuimen käsiteltäväksi taas ei kysymys tule muussa tapauksessa, kuin jos asiassa nostetaan syyte. Eivät siis ne syyt, joita ed. Sirola toi esiin, puolusta suuren valiokunnan mietinnön hyväksymistä.

Minäkin kannatan laki- ja talousvaliokunnan ehdotusta.

Ed. **Paasikivi:** Sen lisäksi, mitä tässä on lausuttu suuren valiokunnan ehdotusta vastaan, pyytäisin vielä huomauttaa, että rikoslaki ei määrää rangaistusta tällaisen kaavan käyttämisestä. Niitä kyllä saa käyttää, jos niitä käyttää esim. kotonansa, mutta rikoslaissa on määrätty rangaistus ainoastaan pahennusta aikaansaavien kuvien ja esitysten esille panemisesta, jotenka luulen että sentapaista säännöstä, minkä suuri valiokunta on ehdottanut, tulee olemaan jotenkin vaikea käytäntöön sovelluttaa.

Ed. **Neovius:** Jag vill i korthet anmäla att jag är af samma mening som stora utskottet i denna fråga. Här är fråga om inregistrering och hindrar icke den omständigheten, att ett mönster icke kan inregistreras, mönstrets spridning. Tvärtom blir spridningen mycket mindre försvårad, då hvem som hälst kan eftergöra detta mönster. Då här stadgas, att mönster, som strider mot lag, icke får inregistreras, synes mig tillräcklig säkerhet förefinnas i det afseende, som i propositionen har afsetts. Jag understöder därför stora utskottets förslag.

Ed. **Sirola:** Ed. Paasikivelle pyydän huomauttaa, etten käsitä, mitä turvaa tarvitsisi sellainen kaava ja malli, joka ainoastaan säilytettäisiin kotona; arvelen että sellainen, jolle haetaan julkinen rekisteröimisturva, tarkotetaan asetettavaksi julkisuuteen ja asetetaankin, ja siis tulee tämän lain alaiseksi.

Ed. **Valpas:** Minä myös pidän aivan riittävänä sitä rikoslaissa olevaa määräystä, että pahennusta levittävien kuvien esille paneminen on rangaistava. Minä pyydän ed. Sirolalle huomauttaa eräästä edusta, joka tällä lakipykälällä tässä muodossa on sen edellä, mitä täällä edustajat Ingman ja muut ovat ehdottaneet. Tällä on se etu, että jos yleisiä siveellisyyssuojeluksia yleisessä laissa lisätään, niin ne tulevat samalla myös lisäsuojelukseksi näille kaavoille, tarvitsematta tehdä muutoksia kaavoja koskevissa laissa ja tämmöinen etu on minun mielestäni niin suuri, että tulisi tämä pykälä hyväksyä tässä muodossa

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken kannattaa suuren valiokunnan mietintöä 4 §:ään nähden,

vastaa jaa: jos ei voittaa, on laki- ja talousvaliokunnan ehdotus tässä kohden hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 71 jaa- ja 93 ei-ääntä joten 4 § oli **hyväksytty laki- ja talousvaliokunnan mietinnön mukaan.**

5 § hyväksyttiin keskustelutta.

6 §:n johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. **Cederberg;** Vid behandlingen af lagförslaget i stora utskottet gjorde jag en anmärkning mot denna paragraf. Då jag icke känner mig öfvertygad af de skäl, med hvilka jag då bemöttes, tillåter jag mig här upprepa denna anmärkning. Utskottet har föreslagit att de ord uti 6 § första stycket, som följa efter orden »afbildning af mönster i två exemplar» och som innehålla bestämningar om inregistreringsafgiften, skulle utgå, men att däremot uti 8 § motsvarande bestämning skulle införas, dock sålunda ändrad, att afgiften skulle variera från 10 till 100 mark beroende på industristyrelsens bestämmande Utskottet har sålunda föreslagit en betydande höjning af afgiftens belopp. Minimibeloppet är visserligen obetydligt lägre än den fixa afgift, som i propositionen är föreslagen, men det upplystes i stora utskottet utaf lag- och ekonomiutskottets ordförande, att denna minimiafgift vore så låg, att den i de flesta fall icke skulle motsvara inregistreringskostnaden, utan ofta öfverskridas och sålunda i regeln komma att tangera det belopp, som uti propositionen är föreslaget. Då det för ernåendet utaf den med lagförslaget afsedda nyttan är af största vikt att afgiften ställes så låg som möjligt och då vidare sökandens intresse kräfver att han redan vid ansökningens inlämnande noga känner till de kostnader, med hvilka ansökningen är förenad, så anser jag icke något skäl föreligga att afvika från propositionens förslag, där afgiften är faststäld en gång för alla till 15 mark. Detta belopp torde anses utgöra det, som motsvarar själfva kostnaderna, enär man uti öfriga lagar, som behandla inregistrering, har fastställt detta samma belopp. För afgiftens fastställande till så låg som möjlig, talar enligt min mening också den omständigheten, att denna lag afser att gagna uppfinningar utaf mindre ekonomisk betytelse eller så att säga uppfinningar utaf mindre valör, än dem som förlänas patenträttsskydd, hvarför uppfinnarena böra drabbas af möjligast låga afgifter. Å andra sidan måste man taga i betraktande, att något afseende icke får fästas vid den ekonomiska vinst, som lagens användande möjligen skulle komma att inbringa staten, emedan denna vinst i alla fall måste blifva obetydlig. På dessa grunder tillåter jag mig föreslå att första stycket uti 6 § skulle återställas uti den lydelse,

som samma stycke hade uti propositionen, med undantag af att den ändring, som är gjord beträffande ordet »industristyrelsen», bibehålles, och att en häraf betingad ändring sedermera vidtages vid behandlingen af 8 § i lagförslaget. Jag medgifver visserligen att detta mitt ändringsförslag vann mycket litet gehör i stora utskottet och icke häller har jag väl utsikt att nu få detsamma godkändt. Men då jag icke kan inse annat än att förslaget är berättigadt, så har jag ansett mig böra vidhålla detsamma.

Ed. **Ahlroos:** Jag ber att få understöda hr Cederbergs förslag.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön 6 §:ään nähden, vastaa jaa; jos ei voittaa, on asiassa hyväksytty ed. Cederbergin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **6 §** oli **hyväksytty.**

§:t 7—13 hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta.

14 §:n kohdalla käytti puheenvuoroa

Ed. **Cederberg:** Såsom 14 § är stiliserad i stora utskottets förslag, anser jag att densamma icke alldeles motsvarar utskottets vid sakens behandling fattade beslut. Den senare meningen i första stycket af svenska upplagan lyder nämligen: »Lag samme vare, där det allmännas fördel påkallar registreringens upphäfvande, hvarvid likväl skyddsrättens innehafvare skall ur allmänna medel erhålla skälig ersättning.» Uttrycket »lag samme vare» kunde antagas hänföra sig till bägge de fall, som omnämnas i första meningen, men så är icke fallet, utan afser detsamma att allmän åklagare äger rätt att, där det allmännas fördel påkallar, utföra talan om registrerings upphäfvande. Enligt min mening bör därför stiliseringen lyda: »Enahanda rätt tillkommer åklagare, där det allmännas fördel påkallar o. s. v.» Därjämte förefaller det mig som om också slutet af samma mening vore något stympad, då där säges: »Skall ur allmänna medel erhålla skälig ersättning.» Det bör väl hellre lyda: »Skall ur allmänna medel erhålla skälig ersättning för honom därigenom tillskyndad skada.»

Ed. **Paasikivi:** Vaikka en pelkääkään, että tässä mitään epäselvyyttä tulisi esiintymään, niin olen kuitenkin valmis kannattamaan ed. Cederbergin tekemää ehdotusta, koska se on tarkempisanainen.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys;**

Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön 14 §:ään nähden, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty ed. Cederbergin tekemä ehdotus että ensimäisen kohdan viimeinen lause kuuluisi seuraavasti: Sama oikeus olkoon virallisella syyttäjällä, kun rekisteröimisen kumoaminen on yleisen edun tähden tarpeen, jolloin kuitenkin suojelusoikeuden haltijalle on valtion varoista kohtuullinen korvaus suoritettava hänelle siitä koituneesta vahingosta.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten **14 §:ään** nähden oli **hyväksytty** ed. **Cederbergin** tekemä ehdotus.

§:t 15—18 hyväksyttiin järjestänsä keskustelutta.

19 §:n johdosta puheenvuoroa käyttäen lausui

Ed. **Listo:** Tämän mietinnön ensimäisessä lukemisessa moitti ed. Häkkinen laki- ja talousvaliokuntaa siitä, että se on tätä asiaa hiukan huolimattomasti pidellyt. Todistaakseen tätä oli ed. Häkkisellä muistuttamista melkein jokaista pykälää vastaan tässä lakiehdotuksessa. Nyt kun olemme päässeet lakiehdotuksen viimeiseen pykälään, pyydän huomauttaa, että suuri valiokunta yhtä vähän kuin eduskuntakaan on ottanut yhtään ainoata ed. Häkkisen muutosehdotuksista huomioonsa. Merkitsemällä tämän pyydän laki- ja talousvaliokunnan puolesta saada kuitata sen kohteliaisuuden, jonka ed. Häkkinen valiokunnalle mainitulla tavalla osotti.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **19 § hyväksyttiin** ja samoin lakiehdotuksen **otsake.**

Lakiehdotus oli siis menevä takaisin suureen valiokuntaan, sanamuodoltaan semmoisena kuin se eduskunnan päätöksellä nyt oli hyväksytty.

Puhemies mainitsi että kello nyt on yli 11 ja jätti eduskunnan päätettäväksi vieläkö istuntoa jatketaan.

Ed. **Schybergsonin** huomautettua että, jos puhemies jaksaa, niin kyllä edustajainkin täytyy jaksaa.

päätettiin istuntoa edelleen jatkaa.

Toisen käsittelyn alaiseksi **esitettiin** ja keskustelutta **hyväksyttiin**

suuren valiokunnan mietintö n:o 3 arm. es. n:o 24 johdosta, joka koskee **tuulaakimaksun laskemisperustetta,**

joten asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1 an. ehd. n:o 3 johdosta, joka koskee **valtionavustuksen myöntämistä yksityisestä alotteesta perustettavalle maanviljelyslyseolle,**

pantiin pöydälle ensi istuntoon,

sen jälkeen kun puheenvuoroa käyttäen oli lausunut:

Ed. **Huoponen:** Asian tärkeyteen nähden ja myöhäiseen aikaan katsoen pyytäisin eduskuntaa yhtymään ehdotukseen, että mietintö pannaan pöydälle seuraavaan istuntoon.

Ed. **Ahmavaara:** Minulla oli kyllä aikomus lausua mielipiteeni asiasta, mutta koska mietintöä on pöydälle pyydetty ja niin paljon puheenvuoroja pyydetty, niin kannatan tehtyä ehdotusta.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 arm. es. n:o 14 johdosta, joka sisältää ehdotuksen **laiksi työstä leipomoissa,**

lakivaliokunnan mietintö n:o 2 arm. es. n:o 8 johdosta, joka koskee **muutettuja määräyksiä eräiden Rikoslain 13 luvussa mainittujen rikosten syytteeseen panemisesta,**

anomusvaliokunnan mietintö n:o 2 an. ehd. n:o 152 johdosta **naisten taloudenhoito-opetuksen järjestämisestä ja sen avustamisesta valtiovaroilla,**

sekä **samoin,** koska se oli kiireellistä laatua, vaikkei se ollutkaan päiväjärjestykseen otettu

puhemiesneuvoston ehdotus työsuunnitelmaksi täysi-istuntoja ja valiokuntia varten, ynnä

Antellin kokoelmain hoitoa varten asetetun valtuuskunnan kertomus.

Puhemiehen kulujen korvaus.

Viimeistä päiväjärjestyksessä olevaa asiaa käsiteltäessä johti puhetta, Puhemiehen esteellisenä ollen, ensimäinen varapuhemies.

Esitettiin, luettiin julki ja **hyväksyttiin** seuraava valtiovarainvaliokunnalta tullut kirjelmä n:o 16 syysk. 16 p:ltä:

Suomen Eduskunnalle,

Valtiopäiväjärjestyksen 53 §:n mukaan on valtiovarainvaliokunnan asiana eduskunnan päätettäväksi ehdottaa, kuinka suuri määräraha puhemiehen tulee saada niiden kulujen korvaukseksi joita hänellä valtiopäiväin aikana on.

Tämän johdosta saa valtiovarainvaliokunta eduskunnan päätettäväksi kunnioittavimmin ehdottaa että puheena oleva korvaus nyt koossa olevain valtiopäiväin ajalta on oleva 2,500 markkaa kuukaudessa.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:
E. G. Palmén.

J. Vartiovaara.

Seuraava istunto oli oleva ensi perjantaina kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 11,47 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

25. Perjantaina 20 p. syyskuuta 1907 k:lo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi edustajat Helkiö, Huttunen Häyrynen Koskelin, Leppänen, Nuotio, Orasmaa ja Valavaara.

Puhemies ilmoitti että edustajat Huttunen, Valavaara ja Orasmaa ovat pyytäneet vapautusta tämän päivän istunnosta yksityisten asiain takia sekä ed. Merivirta tämän istunnon loppupuolesta, edustajat Mäkelin ja Jalava vapautusta ensi tiistain istunnosta, ed. Koskinen vapautusta huomispäiväksi ja maanantaiksi.

Edellämainitut ilmoitukset ja pyynnöt hyväksyttiin.

Vapautuksia valiokuntajäsenyydestä.

Puheenvuoron sai:

Ed. **Sirola** lausuakseen: Koska on mahdotonta toimia kahdessa valiokunnassa yhtä aikaa, pyydän vapautusta lakivaliokunnan jäsenyydestä.

Ed. **Jalava:** Pyydän sen tähden vapautusta anomusvaliokunnan varajäsenyydestä, kun ryhmä päätti siirtää minut jäseneksi lakivaliokuntaan, ja olen ennestään kahdessa valiokunnassa varajäsenenä, joten en luonnollisesti näissä kaikissa ehdi työskentelemään.

Ed. **Pykälä;** Katson että sellainen vapautuksen pyytäminen on turhan aikaista. Vähän väliä sieltä sosialistien ryhmästä on pyydetty vapautusta ja taas tulee toinen toisen tilalle, joka ehkä-viikon parin perästä tekee saman pyynnön. Eduskunnan työjärjestys määrää, että eduskunnan jokaisen jäsenen on kuuluttava valiokuntaan, mutta tuon ryhmän jäsenet vaihtelevat vähän väliä ja löytyy kokonainen ryhmä tässä eduskunnassa, joka ei ole missään valiokunnassa. Minä vastustan molempia pyyntöjä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraavat **äänestysesitykset;**

1:o Ken hyväksyy ed. Sirolan pyynnön päästä vapaaksi lakivaliokunnan jäsenyydestä, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se hylätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten eduskunta oli **hyväksynyt** ed. **Sirolan vapautuspyynnön.**

2:o Ken hyväksyy ed. Jalavan anomuksen päästä anomusvaliokunnan varajäsenyydestä, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se hylätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten ed. **Jalavan vapautuspyyntö** oli **hyväksytty,**

ja kehoitti Puhemies valitsijamiehiä toimittamaan asianmukaiset vaalit eron saaneiden sijaan.

Päätöksen johdosta puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Danielson-Kalmari**; Minä pyydän tehdyn päätöksen johdosta lausua epäilykseni siitä, onko se menettely oikein, että eduskunta vapauttaa jonkun jäsenen ja päättää mihin valiokuntaan hänen on jääminen. V. J:n mukaanhan määräävät valitsijamiehet, mihin valiokuntaan edustaja joutuu. Tekemällä sellaisen päätökseen kuin nyt ja joskus ennenkin eduskunta ymmärtääkseni sekaantuu tehtävään, joka on oikeastaan vaan valitsijamiesten. Minä en tahdo nyt tehdä minkäänlaista ehdotusta, vaan pyydän ainoastaan, että puhemiesneuvosto ottaisi miettiäksensä, onko lausumassani epäilyksessä niin paljo perää, että olisi syytä vastedes menetellä toisin. Minä kyllä käsitän asian siten, että eduskunta voi päättää, että edustajan ei tarvitse kuulua vakinaisena jäsenenä kahteen valiokuntaan, mutta päätös siitä, missä valiokunnassa hänen tulee työskennellä, on ymmärtääkseni valitsijamiesten.

Ed. **Söderholm**; Mig veterligt har det under tidigare landtdagar alltid varit sed att, då landtdagsman önskat blifva befriad från uppdraget att vara ledamot uti utskott, han kommit till vederbörande stånd och anhållit om befrielse. Denna befrielse har då antingen beviljats eller afslagits. Samma förfarande synes mig fortsättningsvis vara på sin plats, och har jag därför ingen anledning att biträda yrkandet, att den utaf hr Danielson-Kalmari nu väckta frågan skulle remitteras till talmanskonferensen.

Ed. **Danielson-Kalmari**; Edellinen puhuja ei vastannut siihen kysymykseen, jonka minä tässä esitin. Minä lausuin myöskin sen, että ymmärtääkseni eduskunta voi vapauttaa jonkun jäsenen valiokunnan keskuudessa, mutta silloin kun hän kuuluu kahteen valiokuntaan, niin luullakseni V. J:n sanat oikeastaan vaatisivat sitä, että valitsijamiehet harkitsisivat, mihin valiokuntaan hänen tulee jäädä. Minä tiedän kyllä, että tässä kohden nyt jo näilläkin valtiopäivillä on parissa tapauksessa päässyt voimaan toisenlainen menettely, mutta kun nyt määrätään traditsiooni tulevaisuutta varten, niin arvelen, että tämä asia olisi otettava tarkemman harkinnan alaiseksi.

Puhemies: Minun ymmärtääkseni ei puhuja tehnyt mitään ehdotusta, että eduskunnan olisi asiasta tehtävä varsinainen pää-

tös, vaan ainoastaan lausui suotavaksi, että tässä kohden käytettäisiin V. J:n mukaista menettelyä?

Ed. **Danielson-Kalmari:** Aivan oikein.

Laki työstä leipomoissa.

Ensi käsittelyn alaiseksi esitettiin

työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 arm. esityksen n:o 14 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi työstä leipomoissa,

Keskustelu;

Ed. **Karhi:** Ilolla on tunnustettava, että, jos tämä esillä oleva lakiehdotus valiokunnan mietinnön mukaisesti tulee hyväksytyksi, niin on maassamme epäilemättä tehty lainlaadinnan alalla suuri edistysaskel oikeaan suuntaan.

Koska en voi täydellisesti yhtyä mietintöön enkä myös kumpaankaan vastalauseeseen, niin tahdon esittää eriävän mielipiteeni erinäisiin kohtiin. Nykyaikana hyvin yleisesti työntekijäin puolelta vaaditaan, että lainlaadinnan kautta olisi määrättävä normaalityöpäivä. Tämä on sellainen vaatimus, jota tulisi aikanaan ottaa huomioon. Minun käsittääkseni, silloin kun pisintä työpäivää käydään määrittelemään, on tarkoin otettava huomioon työn laatu, työhuoneet ja niihin liittyvät erityisseikat. Umpimähkään ei voida määritellä kaikille ammateille varsinkaan nykyoloissa esim. 8-tuntista työpäivää. Jos kaikissa ammateissa olisi yhtä pitkä työaika, niin se ei suinkaan olisi tasapuolista, sillä tasapuolisesti asiaa arvosteltaessa ei voida aikaa pitää yksinomaan mittarina. Työn laadun tulisi olla työajan määrääjänä. Nyt kun eduskunnalla on ensi kerran tällaisen työajan määrääminen päätettävänä, niin minä toivoisin, että se tapahtuisi edellämainitsemieni perusteitten mukaisesti. Kun käydään arvostelemaan, kuinka pitkä työpäivä olisi kohtuullinen leipuriammatin alalla, silloin on juuri otettava huomioon työn laatu ja ne olosuhteet, joissa työ on suoritettava. Valiokunta on mietinnössään aivan oikein julkituonut ne epäedulliset olot, joissa leipurien on pakko työskennellä. Siinä m. m. mainitaan, että heidän työnsä on raskasta ja terveydelle vahingollista. Minäkin voin todistaa tämän aivan oikeaksi, sillä olen erään osuuskunnan johdossa, jonka leipomoissa työskentelee lopulleen toistakymmentä työntekijää. Noin pari kolme vuotta sitten otettiin työhön voimakkaita, terveitä naisia. Tämän lyhyen ajan työskenneltyään leipomossa ovat he suuresti laihtuneet ja poskilta puna kadonnut muuttuen kasvojen väri harmaaksi. Miespuoliset työntekijät, jotka kauemmin ovat tällä alalla työskennelleet, ovat niin laihoja ja heikkoja, että eräänkin työntekijän määräsi lääkäri sairashuoneeseen levähtämään ja

lihoomaan. Heillä on ollut 9- ja 10-tuntinen työpäivä ja työhuoneet kohtalaiset, siis nykyoloissa edullisimpia olosuhteita, mitä tällä alalla on.

Kokemukseni perusteella rohkenen edelleen pysyä samalla kannalla kuin evästyskeskustelussakin, että 8-tuntinen työpäivä on kyllin riittävä leipuriammatissa. Siis yhdyn tässä suhteessa toiseen vastalauseeseen.

Väite, mikä esille tuodaan mietinnössä, että tämä olisi liian jyrkkä uudistus, ei saa asian ratkaisuun vaikuttaa. Niinkuin edellä jo mainitsin, on jo 9-tuntinenkin työaika tällä alalla ollut käytännössä. Kun kerran tunnustetaan jokin oikeaksi, niin pantakoon se myös käytäntöön.

Mitä tulee aikaan, milloin vuorokaudessa työtä saa tehdä, olen hiukan eri kannalla kuin mietintö ja toinen vastalause. Mietinnössä esitetään, että työ saisi tapahtua kello 6 aamulla ja kello 9 illalla välisellä ajalla. Toisessa vastalauseessa vaaditaan kello 6 aamulla — kello 8 illalla. Tätä aikamäärää päätettäessä tuntuu hiukan siltä, kuin ei kaikkia näkökohtia olisi tarpeeksi otettu huomioon. Toisen ehdotuksen mukaan tulisi työskentelyaika olemaan 15 tuntia ja toisen ehdotuksen mukaan 14 tuntia. Jos ajatellaan, että kahta vaikkapa 8-tuntistakin työvuorotusta käytettäisiin ja kumpaisellekin vuorolle laskettaisiin ainoastaan puolen tunnin ruokailuaika, niin se vaatisi yhteensä 17 tuntia. Kahden työvuoron käyttäminen varsinkin suurissa leipomoissa on välttämätön, sillä nykyisten vaatimusten mukaan uudenaikaisine kalliine koneineen ja uunineen sekä tilavine työhuoneineen tulevat ne maksamaan siksi paljon, ettei kannata niitä pitää suurinta osaa vuorokautta joutilaina. Mietinnössä kyllä puhutaan kahdesta työvuorosta ja mainitaan, että ne voivat työskennellä jonkun osan päivää yhtaikaa. Se on ehkä mahdollista, vaan silloin täytyy työhuoneitten olla tavattoman tilavia, jota ne eivät kumminkaan ole. Tässä on otettava myös huomioon, että kahden työvuoron työntekijät tulisivat työskentelemään toisessa tapauksessa kaksi ja toisessa kolme tuntia yhdessä samoissa työhuoneissa. Tämän kautta pilaantuisi tietysti ilma tavattoman paljon, joka vaikuttaisi työntekijäin terveyteen epäedullisesti ja luonnollisesti tulisi se jossain määrin vaikuttamaan myös leivoksiin. Tämän vuoksi olisi yhdessä työskenteleminen saatava supistumaan niin lyhyeksi kuin suinkin tai kokonaan estetyksi. Koska kumminkaan ei ole kaiketi mahdollista yhdessä työskentelemistä kokonaan välttää näin saadakseen asia edullisemmaksi työntekijöille ja valmisteille, niin rohkenen esittää, että työ saisi kestää kello 10:een illalla.

Tätä vastaan voidaan väittää, niinkuin toisessa vastalauseessa mainitaan, että työntekijöitä tämän kautta estettäisiin osaa ottamasta luento- ja esitelmäkursseihin, jalostaviin iltahuveihin j. n. e.

Tämä on kyllä totta, vaan tulee ottaa myös huomioon, ettei asia muutu juuri ollenkaan edullisemmaksi, jos työ lopetettaisiin joko 8:n tai 9:n aikaankin, sillä työn päätyttyä on työntekijä jonkun verran väsynyt, jonka vuoksi hän mielellään hetken levähtää. Hän peseytyy ja syö illallisensa ja silloin on aika jo niin kulunut, ettei ole puhettakaan ottaa osaa esitelmätilaisuuksiin eikä juuri muuhunkaan. Kun on kaksi vuoroa, niin on hän silloin tilaisuudessa joka toinen viikko viettämään joutoiltojaan parhaansa mukaan, ja sitä paitsi joka lauantai-ilta ja koko sunnuntaipäivä on hänellä myös käytettävänään. Joka toisen viikon aamupäivät ovat myös käytettävinä vapaasti; vaikkapa kirjallisuudesta hankkiakseen itselleen henkistä virkistystä.

Onhan paperiteollisuuden alalla aijottu panna käytäntöön, jos lie jo pantukin, kolme 8-tunnin vuoroa, jota vastaan en ole huomannut työväen lehtien moitetta lausuvan, vaan jos olen oikein kirjoituksia ymmärtänyt, niin ovat he pitäneet sen suurena voittona itselleen.

Lopuksi pyydän myös ehdottaa, että toinen pykälä kokonaan poistetaan, joka koskee yötyötä. Tämän teen senvuoksi, koska en katso minkäänlaisen yötyön tällä alalla ja niin vähässä määrässä kuin on esitetty tarpeelliseksi ja koska ylityö on jossain määrin sallittu.

Ed. v. **Alfthan;** Jag har med stor tillfredsställelse hälsat den nådiga propositionen i ämnet, så mycket mer som jag år 1907 var i tillfälle att förorda de åtgärder, som vid landtdagen voro föreslagna beträffande undersökningarnas anställande. Jag tror att de svårigheter, som äro förenade med upphäfvande af nattarbetet, nog med god vilja skola kunna så godt som fullständigt öfvervinnas. Det är emellertid så, att när man stiftar en lag sådan som denna, så får man icke låta föranleda sig till ett alldeles ensidigt handlingssätt och gå så långt med bestämningar att man därigenom väsentligen skadar hela den näringsgren, hvarom fråga är, utan måste man gifva lagförslaget formen utaf en förnuftig kompromiss emellan stridiga intressen. Om nu bestämningarna i den nådiga propositionen skulle blifva lag, så kan ingen människa säga annat än, att detta skulle innebära ett ofantligt stort framsteg gentemot förhållandena sådana de hittills gestaltat sig. Och det förefaller mig som om den nådiga propositionen i hufvudsak skulle hafva löst konflikten emellan de stridiga intressena på ett mer tillfredsställande sätt än utskottet och att de utaf utskottet föreslagna tilläggen snarare skulle vara egnade, åtminstone de flesta af dem, att skjuta öfver målet och, med förbigående af sakens väsentliga del, införa sådana bestämningar, som i hög grad skulle åstadkomma rubbning inom yrket själft. Tillika synes det

mig som å andra sidan vissa tilläggsbestämningar skulle hafva varit af nöden, hvilka utskottet dock icke beaktat.

Hvad nu beträffar frågan om, hvilken tid på dygnet arbetet skulle få börja, så har jag varit i tillfälle att konferera med bageriyrkesidkare, hvilka försäkrat, att det är en väsentlig skillnad ifall arbetet får börjas redan kl. 5 på morgonen eller kl. 6. De säga nämligen att det i medeltal räcker ungefär 7 timmar efter arbetets påbegynnande innan produkterna äro ute i handeln. Det är något olika för olika slag af produkter, men en del kommer dock icke tidigare ut än 7 timmar efter arbetets påbegynnande. Om då arbetet påbörjas kl. 5 om morgonen, så kunna yrkesidkarne i medeltal mellan kl. 12 och 1 hafva ut hela sin produktion i handeln, och handeln med bröd börjar egentligen först, när alla sorter äro tillgängliga, så att icke uppköpare skola behöfva gå flere gånger om dagen till samma butik för att först få en sort och sedan en annan, hvilket för konsumenterna skulle innebära stora olägenheter. Då nu middagstiden vanligen inträffar mellan kl. 2 och 4, så är det viktigt att brödet skall vara i tid färdigt till denna hufvudmåltid. Tillika är det icke utan en viss sanitär våda, ifall brödet konsumeras alldeles färskt från ugnen, utan att först få stå någon timme. Det är således frågan, huruvida icke hela den brödkonsumerande allmänheten, och dit höra vi allesamman, både arbetare och icke-kroppsarbetare, skulle erfara väsentliga olägenheter af att brödet icke skulle blifva färdigt tidigare än omedelbart före hufvudmåltiden, och frågan är, huruvida icke denna olägenhet bör skattas högre än att arbetet skulle få påbegynnas en timme tidigare. Då det är fråga om att i hufvudsak öfvergå till en 9-timmars arbetsdag inom bageriyrket, så skulle de arbetare, som påbörja arbetet kl. 5, vara lediga redan kl. 2 på dagen. De skulle således för det första kunna taga sig en, om jag så får kalla det, förmiddagshvila, och dessutom skulle de, då de hafva kvällen ledig, kunna lägga sig tidigt och stiga tidigt upp. Att detta skulle innebära något hälsovådligt kan ingen människa påstå. Under sådana hälsovådliga förhållanden lefde våra förfäder samt och synnerligen för icke så lång tid tillbaka utan att taga någon skada. Det kan snarare anses vara en hälsosam lefnadsordning att lägga sig tidigt och stiga tidigt upp. Det synes mig således som om utskottet i § 1 infört en förändring, som innebär en väsentlig försämring.

Vidare har utskottet helt och hållet strykt söndagsarbetet i konditorierna. Äfven här synes det mig att man lämpligen hade kunnat gå en annan väg. Det är klart att man bör söka komma därhän, att icke inom något yrke arbetare skola vara sysselsatta söndag efter söndag, men om man för den sakens skull går till den motsatta ytterligheten och fullkomligt förbju-

der all yrkesutöfning om söndagarna på det speciella gebit, som här nu är fråga om, så skjuter man alldeles öfver målet. Det hade varit lyckligare att lösa konflikten sålunda, att arbetsgifvarena skulle åläggas att hafva så stor personal, att arbetarena turvis skulle kunna få sin söndag fri och att de, som då under söndagen vore upptagna, i stället skulle erhålla en veckodag fri. Med dylik jämkning skulle man uppnå mycket bättre resultat och icke åstadkomma någon väsentlig och gifven skada. Detta är nämligen ett område, på hvilket hela den stora allmänheten skulle blifva lidande. Man gjorde nyligen i Paris ett försök att förbjuda servering på restaurationer och dylikt under söndagar. Vi veta alla huru länge denna lag höll sig. Den varade icke många veckor. Denna lagbestämning skulle nu innebära något liknande. Sådana resultat kommer man till, när man skjuter öfver målet och icke försöker uppnå det väsentliga, utan af ren kittslighet går för långt. Det är nu för en stor del af allmänheten en rekreation att röra sig ute om söndagarna, dricka en kopp kaffe och äta en bakelse på ett konditori eller något dylikt. Skall nu allt detta strykas för tomt principrytteri, då fullkomligt godt skydd på annan väg kan åstadkommas? Denna paragraf synes mig därför böra återremitteras till socialutskottet för att omredigeras i sådant syfte, som jag här haft äran framställa.

Hvad beträffar utskottets inskränkning utaf det eventuelt tillåtna nattarbetet till 5 dagar, så synes mig däremot vara mindre att invända. Detta gäller nu endast de stora årligen återkommande hälgdagarna, och t. o. m. inom utskottet har knappast något yrkande gjorts, att man icke där skulle delvis kunna tillgripa nattarbetet. Om man nu vill vara försiktig och säga, att om det möjligt under året kunde inträffa någon händelse, som särskildt skulle påkalla en afvikelse från denna generella bestämning, så kunde man, såsom reservanterna föreslå, hålla en latitud utaf fem dagar i reserv, hvilka dock endast i undantagsfall, där särskildt oväntade omständigheter hafva inträffat, skulle få tillgripas. Men så synes det mig vara kittsligt igen att, då det nu i praktiken kommer att gälla dessa fem årligen återkommande hälgdagar, bageriidkarena för hvarje gång skola måsta besvära myndigheterna och sig själfva med särskilda ansökningar. Hvarför kunna de icke få ingifva sin ansökan för ett år i sender, när man ändock på förhand vet, hvilka nätter det kommer att gälla? Det synes mig att en omredigering af paragrafen i detta afseende vore behöflig.

Hvad åter beträffar den absolut stränga tillämpningen af 9-timmars arbetsdagen, så hafva bageriidkare för mig uppgifvit, att en 9-timmars arbetsdag skulle för flertalet arbetare kunna tillämpas utan olägenhet för näringens idkande, men att detta

icke vore möjligt för alla kategorier, särskildt för ugnsarbetaren och hans assistent. Dessa borde enligt regeln arbeta 10, ja ända till mellan 10 och 11 timmar dagligen, för att icke själfva tillverkningen skulle blifva utsatt för våda eller för stora kostnader och olägenheter. Man kunde nu fråga sig, huruvida det icke vore möjligt att under särskild kontroll med yrkesinspektörs begifvande och efter särskild privat öfverenskommelse mellan arbetsgifvare och arbetare för vissa undantagskategorier en något utsträckt arbetstid skulle kunna få förefinnas. Det är nog ditåt 3 § syftar. Men jag är icke fullt öfvertygad om, att den är tillräckligt effektiv. Här synes mig också, att en kompromiss borde komma till stånd emellan den teoretiska fordran på 9-timmars arbetsdag och det praktiska lifvets fordran, på att beaktande bör fästas vid med yrket förenade säregna omständigheter vis à vis denna detalj med ugnsarbetarena.

Straffbestämningen i § 5 förefaller mig äfven ganska egendomlig. En sådan latitud från 10 till 700 mark kan jag icke erinra mig att jag förut skulle hafva sett. Det synes mig att minimum här är för lågt och maximum för högt. Om det blir nödvändigt att sätta ut någon bestämning utöfver hvad den nådiga propositionen innehåller, så synes mig ändå att den här ingående bestämningen fordrar en korrigering.

Vidare synes det mig att utskottet för litet berört de svårigheter, som uppstå genom de s. k. hembagerierna. Om jag icke alldeles misstager mig, så ingår i den norska lagen några särskilda bestämningar, hvilka hafva tillkommit på den grund att gårdsegare, som tillika varit bagare, i form af skenhembageri hafva kringgått bestämningen uti lagen. Vill man nu för undvikande af detta hafva några slags bestämningar, så kunde de tagas i öfverensstämmelse med den norska lagen.

Dessa vore nu de hufvudanmärkningar jag skulle hafva att göra emot denna lag, hvars tillkomst utan tvifvel är att hälsas med tacksamhet, men hvilken, för att verkligen blifva en lag som kan vinna popularitet och hållbarhet och icke kräfva omedelbara ändringar, icke får skjuta öfver målet vare sig i den ena eller andra riktningen. Jag hoppas att stora utskottet skall noga pröfva dessa omständigheter och i de delar, där sådant befinnes erforderligt, återremittera betänkandet till socialutskottet för uppgörande af nytt förslag.

Ed. **Runeberg**; Det är med stor tillfredsställelse, som jag tagit kännedom om socialutskottets nu föreliggande betänkande. Det synes mig som om man hade skäl att taga detta, det första utskottsbetänkande berörande en social-politisk reformfråga vid denna landtdag, såsom ett godt förebud. Betänkandet ter sig

såsom ett tecken till att ett fruktbringande samarbete mellan regeringen och representationen samt mellan de olika meningsgrupperna inom denna skall blifva möjligt äfven på det sociala reformarbetets område, då man en gång beträder värklighetens fasta mark. Man kunde ju hafva haft orsak till någon misströstan i detta afseende. De ändlösa allmänna principdebatterna under den finska enkammarens första barndomsålder, liksom de om så föga ömsesidig förståelse vittnande debatterna i partipressen hafva nog varit egnade att ingifva en sådan misströstan.

Men det har gått såsom det lyckligtvis ofta går. Förhållandena gestalta sig väsentligen annorlunda när man en gång stiger ned från de stora frasernas svindlande höjd till den platta jorden och det lif, som i värkligheten på den rör sig. Lagförslaget rör ju en social politisk reformfråga af mycket betydande principiel och icke ringa praktisk bärvidd. Det är framlagdt af regeringen, af denna regering, som vi så ofta fått höra kallas högkonservativ, för att icke säga reaktionär ny-Bobrikoffsk o. s. v. Det har dryftats och bearbetats inom utskottet af representanterna för de olika klasserna och meningsriktningarna inom landtdagen, af —, om jag fortfarande får använda den gängse terminalogin —, proletärer och roffare, samhällsomstörtande utopister och stockkonservativa, och slutresultatet blir, såsom af betänkandet synes, ett praktiskt, ett praktiskt förslag, i dess väsentligaste del icke motsagdt af någon inom utskottet, om också såsom naturligt är i en fråga af denna art, där hvarje åtgärd värkar icke blott i den afsedda riktningen utan i många olika riktningar, tilltron till de föreslagna åtgärdernas gagn icke är densamma hos alla och tvekan om en del detaljbestämningars ändamålsenlighet hos många förefunnits, såsom jämväl nogsamt framgår af utskottsbetänkandet. Detta har dock icke hindrat uppnåendet af ett resultat, och de slutliga meningsolikheter, som framstå i betänkandet jämte vidfogade reservationer, röra endast några få i och för sig visserligen icke oviktiga, men i jämförelse med det hela föga betydande enskilda detaljer: 5 eller 10 dagars möjlighet till extra nattarbete, 8 eller 9 timmars arbetsdag, arbetsdagens afslutande klockan 8 eller 9 på aftonen, tillfälle till en natts arbete i det undantagsfall att tre hälgdagar följa på hvarandra, eller absolut förbud för hälgdagsarbete, se där allt. Motsatsen mellan olika meningsriktningar är icke så stor, som man velat utmåla den. Viljan till ett effektivt socialt reformarbete i syfte att skydda de svaga i samhället gör sig kraftigt gällande hos regering och representation. Tecken till allt detta kan man finna i utskottets betänkande. Må vi hoppas att de icke skola svika och att särskildt det nu föreliggande principielt och praktiskt viktiga lagförslaget skall i stora utskottet och vid landtda-

gens plenum få en behandling, som i lika mån som dess behandling i socialutskottet må vara egnadt att leda till definitivt resultat.

För min del vill jag nu, när frågan öfverlämnas till stora utskottet, uttala den önskan, att stora utskottet skall finna det möjligt att godkänna socialutskottets förslag med den detaljändring som i första reservationen påyrkats. Det synes mig som om det praktiska behofvet skulle påkalla någon förökning af det antal nätter, under hvilket arbete kan medgifvas, utan att därigenom lagens hufvudändamål, arbetsskyddet, i nämnvärd mån skulle förringas. Däremot synes mig icke de i andra reservationen påyrkade förändringarna trots Leopold v. Rancke, Macaulay och Kant kunna förordas. Vid hvarje lagstiftning, på nu ifrågavarande område måhända än mer än annars, är det af vikt att i möjligaste mån lämna tillfälle till en anpassning efter förändrade förhållanden och att följaktligen, där sådant låter sig göra, icke vidtaga onödigt hastiga, svårt utjämnade förändringar. Man kan med skäl lämna till framtiden en fortsatt utveckling i den inslagna riktningen, hvarvid man tillika får bygga på under tiden vunnen erfarenhet, hvilken nu så godt som helt och hållet saknas. Hvad särskildt 8 timmars arbetsdag i stället för 9 timmars angår, så har visserligen för hr af Ursin och många med honom det fyndiga slagordet om dygnets tredelning med 8 timmar i hvarje del fått betydelsen af en allena saliggörande trosdogm, men det borde vara klart att frågans afgörande i hvarje särskildt fall icke bör ske efter oföränderlig mall utan att frågan måste bedömas olika i olika fall med hänsyn till lokala och tidsförhållanden, olika yrken o. s. v. Så mycken och så beaktansvärd sanning det än ligger i satsen, att en förkortning af arbetstiden icke i motsvarande grad betingar en minskning af arbetsmängden, utan stundom t. o. m. kan innebära motsatsen, så kan man dock icke häller i detta afseende godkänna ett så ytligt och schablonmässigt resonnement som det den ärade andra reservanten i saken framlagt. Jag för min del skulle således yrka på och hoppas, att stora utskottet måtte godkänna socialutskottets betänkande med den förändring som första reservationen innebär.

Ed. **Pesonen:** Siihen, mitä ed. Alfthan täällä lausui erittäinkin pyhätyöstä, olisi kyllä sanomista, mutta kun meillä nyt on lähetekeskustelu suureen valiokuntaan, niin en ryhdy mihinkään polemiikkiin. Omasta puolestani tahdon vaan saada sanotuksi, että on ilahuttavana seikkana merkille pantava, että tässä lakiehdotuksessa pyritään pyhätyön poistamiseen. Jo arm. esityksessä oli menty tähän suuntaan, mutta erittäinkin työväenasiain valiokunnan mietinnössä on otettu, sanoisinko, jättiläisaskel sinnepäin. Kuitenkaan ei valiokunta ole katsonut voivansa ehdottaa pyhä-

työn aivan täydellistä poistamista. Toisessa, ed. af Ursinin kirjoittamassa ja monen muun hyväksymässä vastalauseessa, on sen sijaan ehdotettu, että pyhätyö tulisi kokonaan poistetuksi. Minä puolestani antaisin täyden tunnustuksen tälle herra Ursinin ajatukselle. Samalla, kun muuten kannatan ensimmäistä vastalausetta toiseen pykälään nähden, toivoisin siis että tämän toisen pykälän toinen momentti, jossa sanotaan, että milloin kolme pyhäpäivää seuraa perätysten, voidaan yksi niitten välinen yö lukea edellämainittuihin viiteen yöhön, nimittäin sellaisiin, joina yötyö on sallittu, poistettaisiin.

Pyydän kunnioittavimmin, että suuri valiokunta ottaisi tämän toivomuksen suosiolliseen huomioonsa.

Ed. **af Ursin:** Vaikka olenkin suuren valiokunnan jäsen, niin katson kuitenkin työväenasiain valiokunnan puheenjohtajana minulla olevan oikeuden kajota muutamiin täällä esille tuotuihin seikkoihin tätä lakiehdotusta vastaan.

Pyydän ensin saada kääntyä herra Runebergin puoleen ja lausua puolestani, että minäkin olen mielihyvällä ottanut osaa tämän lain laatimiseen, sillä siinä on valiokunnassa tosiaan tullut ilmi totista pyrkimystä kaikkein jäsenten kesken parempiin oloihin kyseessä olevalla alalla. Myöskin me äärimmäisellä vasemmistolla tahdomme saada reformeja toimeen; olkoon esillä oleva lakiehdotus siitä yhtenä todistuksena. Että sen käsittelyssä on erimielisyyttä ilmestynyt, sehän on aivan luonnollista. Kuitenkaan en voi katsoa eriäviä mielipiteitä niin pieniksi kuin arvoisa puhuja täällä arveli. Onko työpäivä 8- tai 9-tuntinen, ei ole niin aivan pieni asia; pakotetaanko työntekijää mahdollisesti tekemään työtä jouluaattoinakin, ei myöskään ole aivan pieni asia j. n. e. Mutta niinkuin sanoin, minä katson myöskin hyväksi enteeksi, että voimme saada työväestölle reformeja aikaan lainsäädännön avulla.

Niistä muistutuksista, joita tätä lakiehdotusta vastaan nyt on tehty, kajoan sitte herra Karhin tekemiin. Hän on eräässä asiassa käynyt pitemmälle, kuin kukaan valiokunnassa: hän on tahtonut poistaa yötyön täydelleen; meidän sosiaalidemokraattien ryhmässä valiokunnassa ei myöskään mielellään kannatettu yötyötä, mutta me tahdoimme näyttää, että mekin voimme alistua tosiolojen alle. Me emme tahdo harjoittaa mitään „principrytteri”, vaan koska olot vielä ovat sellaiset, että täytyy myöntyä muutamien öiden käyttämiseen, niin olemme alistuneet. Meidän mielestämme on kuitenkin 5 yötä aivan riittävä määrä. On nimittäin huomioon otettava, että nämät yöt tarvittaisiin juuri, kun on suuria juhlia. Ja että me olemme osanneet jotakuinkin oikeaan, näyttää se, että olemme ikäänkuin jääneet keskitiehen.

Siihen, mitä herra Karhi huomautti ensimmäisestä pykälästä,

ajasta kello 6—9, tulee minun ensin muistuttaa, että luultavasti herra Karhin esityksessä oli joku virhe, ellen väärin kuullut. Arm. esityksessä ei ollut puhetta kello 10:stä. Mutta sehän on pienempi asia. Kaikissa tapauksissa on tätä asiaa pohdittu, ja me olemme asiantuntijoiden lausuntojen nojalla katsoneet aivan mahdolliseksi pitää jonkunlaista yhteistä aikaa molemmille vuoroille, missä semmoista tulee kysymykseen, ilman haittaa.

Herra von Alfthan on sanonut, että meidän olisi pitänyt käydä jonkunlaista järjellistä keskitietä. Sitä juuri olemme koettaneet tehdä, ja olemme tulleet sen nojalla tähän tulokseen. Herra von Alfthan sanoo, että työprosessiin tarvitaan 7 tuntia. Minä en usko, että tämä on oikein, sillä asiantuntijat työntekijäin puolelta sanovat, että tämä työprosessi ei tarvitse enempää kuin 3 tuntia, jos työ toimitetaan rivakasti. Työnantajat eivät ole itsekään siinä kirjoituksessa, jonka he valiokunnalle lähettivät, huomauttaneet tästä mitään, mikäli muistan, niin ett'en tiedä, mistä tämä herra von Alfthanin tieto on saatu. Herra von Alfthan on vielä sanonut, että jos ei asianomaista työtä aloiteta kello 5, niin syntyy jonkunlainen terveydellinen vaara, kun syödään liian tuoresta leipää. On nyt huomioon otettava, että herra Runeberg, joka myöskin on asiantuntija lääketieteen alalla, ei huomauttanut tästä mitään, niin että se ei taida olla niinkään vaarallista. Jos jotain vaaraa on, niin sopiihan syödä edellisen päivän leipää, se on ainakin varmasti terveellistä. Me olemme ehdottaneet kello 6 työn alkamiseksi, koska olemme arvelleet, että täytyy antaa leipurityöntekijänkin nukkua yönsä rauhassa eikä herättää häntä jo kello 4. Niinkuin perusteluissa on sanottu, tulisi näet tämä olemaan todellisuudessa seurauksena. Herra von Alfthan on päinvastoin kuin herra Pesonen pitänyt kiinni sunnuntaityöstä. Huolimatta siitä, mikä ajatus kullakin on uskonnon alalla, olemme kuitenkin otaksuneet, että löytyy uskonnollisiakin työntekijöitä, emmekä ole tahtoneet sen takia pakottaa heitä sunnuntaityöhön. Mitä herra von Alfthanin puheeseen Ranskan sunnuntaityöstä tulee, niin ehkä herra von Alfthan tietää yhtä hyvin kuin minä ja muut, että vaikka siellä tosin säädettiin sellainen laki, se poliittisista syistä jossain määrin peruutettiin. Herra Clémenceau ja kumppanit pelkäsivät asemansa muuten horjuvaksi. Lopuksi herra von Alfthan kummasteli sakkojen outoja määriä 10—700 markkaan ja arveli, että olisi ehkä syytä korottaa alempaa ja alentaa ylempää määrää. Siitä on ollut valiokunnassa eri mieliä. Minäkin arvelen, että alempi määrä olisi korotettava, ja sitä on myöskin perustelussa perusteltu. Mutta mitä tulee ylemmän määrän alentamiseen, niin se ei merkitse juuri paljoa, sillä se tulee luultavasti kokemuksen nojalla hyvin vähän käytäntöön, olkoon se 700, 600 tai 500 markkaa. Että nyt olisi määrättävä 9-tuntinen

työpäivä yhden ainoan uuniassistentin takia, se minusta on vähän liikaa. Muuta esimerkkiä ei herra von Alfthan tuonut esiin. Jos se ei mene yhdellä, niin otettakoon sitte kaksi uuniassistenttia. Aivan välttämätöntä on panna myöskin kotileipomot lain alaisiksi, sillä ellei niitä oteta mukaan, niin luultavasti konkurrenssi kävisi varsinaisille leipureille aivan murhaavaksi. Myönnetään kyllä mielellään, että tarkastus kyllä kotileipomoiden suhteen on vaikea, mutta se on autettava tavalla tai toisella.

Muut asiat eivät ainakaan tässä tilaisuudessa kaipaa mitään vastausta.

Ed. **Ahlroos:** Det nu föreliggande betänkandet i anledning af propositionen till landtdagen med förslag till lag angående arbetet i bagerier, är det första spörsmålet angående arbetareskydd vår enkammare har sig förelagdt att afgöra. Den frågan framställer sig osökt; månne enkammaren representerar demokratin, eller skola argetarerepresentanterna här endast få uppträda såsom opposition. Förslaget har grundligt diskuterats inom utskottet och arbetarerepresentanterna hafva framlagt sina önskningsmål. Röster hafva nog höjts från arbetsgifvarehåll att föreliggande förslag är ensam stående i hela den civiliserade världen och skulle lända till yrkets ruin. Men från samma håll har det medgifvits, att Norge redan varit norsk-morskt nog och antagit en liknande lag, utan att yrket såsom näringsdrift gått under. Detta är sålunda intet argument för att motarbeta den utveckling till en drägligare och människovärdigare ställning arbetaren sträfvar till. Under ståndspresentationen, då de burgnare klasserna förde hela folkets talan, funnos några framsynta och för den sämre lottade medmänniskans väl ömmande representanter, som inom landtdagen genom petitioner blottade missförhållandena och förde de djupa ledens talan. Men de voro få. De fingo nedlägga ett stort själfuppoffrande arbete för att genom statistik och en mängd bevismaterial öfvertyga sina ståndsbröder. Och dock strandade många behjärtansvärda frågor. Huru mycket hafva icke undersökningarna och statistiken angående förhållandena inom bageriyrket kostat, innan vår nuvarande demokratiskt sinnade regering utvärkat en proposition för den arbetande klassens höjande till en drägligare ställning. Nu har arbetarene själfva förunnats att inom representationen genom sina representanter handlägga detta lagförslag. Reservationerna bevisa endast arbetarerepresentanternas önskan om en stegvis fortgående utveckling och de burgnare utskottsmedlemmarnas olika åskådning.

Anmärkningar hafva här gjorts om önskvärdheten af att utsträcka rättigheten till nattarbete till 10 nätter om året. Då man betänker, att lagförslaget tillåter 5 nätter och dessutom

100 öfvertidstimmar just till ett forceradt arbete för att tillvärka bröd till konsumenternas behof vid större högtider, marknader o. s. v., anser jag det vara oskäligt att begära en större utsträckning af nattarbetet. Jag vill icke bemöta alla de anmärkningar, som här gjorts, ty det har utskottets ordförande redan gjort, men jag är säker på att arbetarena för en lång tid skulle blifva nöjda, om lagen blefve godkänd i sitt nuvarande skick med de ändringar, som i andra reservationen föreslås. Blir den däremot korrigerad i den utsträckning och riktning hr von Alfthan önskade, så skall den åstadkomma stort missnöje bland arbetarena och de skola åter föranledas att kämpa för en drägligare tillvaro.

Ed. **Hjelt:** Minulla on tilaisuus suuressa valiokunnassa käyttää puheenvuoroa nyt esillä olevassa asiassa, ja tahdon, siihen katsoen, supistaa sanottavani mahdollisimman lyhyeksi.

Esillä oleva mietintö ja lakiehdotus on laatuansa ensimäinen. Se tarkoittaa erikoismääräysten aikaansaamista erityisellä elinkeino-alalla. On sentähden aivan luonnollista, että tässä asiassa on niin valiokunnassa kuin eduskunnassakin esiintynyt hyvinkin eriäviä mielipiteitä. Äskeinen keskustelu on tässä kohden hyvin valaiseva. Pääkohdista on valiokunta kuitenkin, kuten mietintö osottaa, voinut yhtyä, ja aivan yleisesti on siinä tunnustettu välttämättömäksi ehdottaa jotenkin pitkälle meneviä rajoituksia leipuriammatin alalla.

Tahdon vaan parissa kohdin puolustaa valiokunnan kantaa, koska nähtävästi ainakin herra von Alfthan ei ole täysin käsittänyt niitä syitä, jotka ovat valiokuntaa johtaneet ehdotuksensa laatimisessa. On pidettävä mielessä, kun on puhe siitä, että työpäivä alkaisi vasta kello 6 aamulla eikä kello 5, että valiokunta toisessa paikassa lakiehdotusta puoltaa hyvin tärkeää muutosta nykyisiin työoloihin. Valiokunta ehdottaa nimittäin, että työntekijäin pitäisi asua ulkopuolella työpaikkaa, että he eivät saisi, kuten tähän saakka, olla isännän ruuassa eivätkä asua hänen luonaan. Tämä pakottaa siihen, että työmiehen täytyy käyttää jotenkin pitkää aikaa päästääkseen työpaikalle ja voidakseen ryhtyä työhön, josta siis johtuu, että työmiehen täytyy lyhentää yölepoansa.

Herra von Alfthan oudoksui niitä sakkomääräyksiä, joita valiokunta ehdottaa, ja ilmoitti, ettei hän tunne sellaisia sakkomääriä missään muussa lainsäädännössä. Pyydän saada viitata mietinnön 10:teen sivuun, jossa valiokunta nimenomaan mainitsee, että uudessa työväen suojeluslainsäädäntöehdotuksessa ehdotetaan juuri tämä sama sakkomäärä eli 700 markkaa korkeimmaksi.

Mitä tulee tuohon kysymykseen, onko syytä rajoittaa työpäivä 8-tuntiseksi, niin on valiokunnassa arvan kautta päätetty, että

työpäivä olisi ehdotettava 9-tuntiseksi, ja vähemmistö, s. o. valiokunnan muut 8 jäsentä, on vastalauseen kolmannessa osassa tuoneet esiin eriävän mielipiteensä. Minun täytyy sanoa, että vastalauseessa esitetty todistelu ainakaan minuun ei vaikuta millään tavalla vakuuttavasti. Minusta on aivan mahdotonta asettaa kaivostyömiesten työ leipuriammatin työntekijäin työn rinnalle, eli sanoa, että edellisten työ on „yhtä ikävää ja rasittavaa" kuin leipurien, ja sellaisen todistelun pohjalla vaatia myöskin meidän maassamme leipuriammatin alalla työpäivää heti lyhennettäväksi 8-tuntiseksi. Yhtä vähän merkitystä on sillä väitteellä, että eräässä Australian kaupungissa, Melbournessa, on leipurien työaika vähennetty 8-tuntiseksi. Eivät edes ne 7 nimeä, jotka vastalauseessa tuodaan esille, m. m. uudemman filosofian isän Kantin sekä Englannin kuuluisan historioitsijan Macaulayn, nähdäkseni riitä niitä todistamaan, että Suomessa olisi tätä nykyä leipurien työaika lyhennettävä tuntia enemmän kuin mitä valiokunta ehdottaa.

Enemmän kuin uskalias on vastalausujain väite, että kaikkialla, missä 8-tuntinen työpäivä on ollut käytännössä, sen vaikutukset kaikin puolin ovat olleet sangen tyydyttävät. Ei ole pitkää aikaa siitä, kun sanomalehdissä kerrottiin, että Ranskan arsenaaleissa saavutettu kokemus ei suinkaan ollut kaikin puolin sangen tyydyttävä — päinvastoin.

Lyhyesti sanoen, kaikki syyt nähdäkseni puhuvat sen puolesta, että jos kerran työpäivä tässä erikoisammatissa lyhennetään melkoista yli sen tuntimäärän, mikä meidän maassamme on tavallinen, ei pidä heti mennä 8-tuntiseen työpäivään.

Valiokunnan puheenjohtaja mainitsi, että jos hyväksytään lakiehdotuksen toisen pykälän 2:ssa momentissa esitetty ehdotus, että milloin kolme pyhäpäivää seuraavat perätysten, yhtä näiden välistä yötä saadaan käyttää työhön, tästä voisi johtua, että esim. jouluyönäkin pakotetaan työmiestä työhön. Tämä pelko on mielestäni aivan aiheeton. Tällainen mahdollisuus on kokonaan ulkopuolella kaikkea todennäköisyyttä, sillä ehdottamamme lainkohta, josta puheenjohtajakin oli yksimielinen muitten kanssa, vaatii nimenomaan, että lupaa yötyön toimeenpanemiseen on pyydettävä maistraatilta tai kunnallislautakunnalta ja silloin on näillä viranomaisilla oikeus harkita, onko päteviä syitä sellaisen luvan antamiseen. On siis olemassa täydet takeet siitä, että jouluyön rauhaa ei tulla häiritsemään.

Tahdon vielä mainita vain sen, että on aivan aiheetonta pelätä, että ylipäätään kahvilat olisivat suljettavat sunnuntaisin sen takia, että konditoriatyö tulisi yöllä kielletyksi. Sillä voidaan edellyttää, että kyllä sokerileipomot voivat asettaa työnsä niin, että löytyy riittävästi kahvileipääkin sunnuntaiksi. Luulen, että herra

von Alfthanin pelko sunnuntaikahvin häviämisestä on ennenaikaista.

Herra Runeberg lausui ilonsa siitä, että tämä esitys on annettu eduskunnalle ja katsoi voivansa kiittää sitä kantaa, jolle valiokunnan enemmistö on asiassa asettunut. Tahdon vaan siinä kohden korjata hänen lausuntoansa, että tätä esitystä ei voida hänen sanantapaansa käyttäen sanoa „uus-bobrikoffilaisen hallituksen" aikaansaamaksi. Sama esitys oli nimittäin esillä jo kolmatta vuotta sitten silloisen „bobrikoffilaisen hallituksen" toimeenpanosta ja sen esittämänä. Ikävä kyllä, silloisista säädyistä kaksi, aatelis- ja porvarissääty, ei katsonut silloisissa oloissa voivansa esitystä käsitellä, ja yksin sen takia ovat leipuriammatin alalla löytyvät epäkohdat jääneet korjaamatta tähän hetkeen saakka.

Ed. **Paasivuori:** Tätä lakiehdotusta on täällä nyt arvosteltu kahdelta eri puolelta. Toisten mielestä on lakiehdotuksessa muutamissa kohdin tyydytty liian vähään, ja toisten mielestä on menty liian pitkälle. Ed. Karhi tahtoisi, että työ alkaisi kello kuusi ja loppuisi kello 10 illalla. Valiokunta on tässä asiassa käyttänyt leipurityöntekijöitä asiantuntijoina, joiden mielipidettä on kysytty. Ja heidän mielestään voi työhuoneessa järjestää työn niin, että siellä keskipäivällä voi olla kahdetkin työntekijät yhtaikaa. Sillä työtä ei voida alkaa koko työntekijämäärällä yhtaikaa, vaan alottavat siellä muutamat aikaisemmin kuin toiset, joten työ käy tällä tavalla järjestäminen. Valiokunta on katsonut, niinkuin täällä tohtori af Ursin jo mainitsi, että jos työ loppuu vasta kello 9 illalla, niin se estää työntekijöitä ottamasta osaa sivistyspyrintöihin, luentoihin ja muihin sellaisiin työväkeä jalostaviin tilaisuuksiin.

Sunnuntai- ja yötyön suhteen meni ed. Karhi tässä pitemmälle kuin valiokunta, ja minulla ei ole sitä vastaan mitään; jos eduskunta siihen yhtyy, niin minä myös mielihyvällä näen, että tuo toinen pykälä, jossa ehdotetaan myönnettäväksi yötyötä viisi työyötä vuodessa, tykkänään poistetaan.

Mutta sitten on tärkein kysymys työajan pituuden määrääminen, joka seikka valiokunnassa on ratkaistu 9-tuntisen työpäivän hyväksi. En ole kuullut vielä keltään päteviä motiiveja, millä puolustettaisiin pitempää kuin 8-tuntista työpäivää. Periaatteessa myöntävät kaikki työnantajatkin, jotka vähänkin ovat asiantuntijoita työpäivän lyhennystä ja sen vaikutuksia koskevissa kysymyksissä, että 8 tuntinen työpäivä on oikeutettu vaatimus. Useat sekä kotimaiset että ulkomaiset lääkärit, jotka ovat tutkineet sosiaalipoliittisia kysymyksiä, myöntävät, että työpäivän lyhennys terveydelliseltäkin kan-

nalta katsoen on oikeutettu. Samoin myöntävät porvarillisetkin kansantaloustieteen tutkijat, että työväen vaatimuksista ainakin 8 tunnin työpäivä on oikeutettu ja järkevä. Jos kerran työväen luokkaa tahdotaan sivistää, sen sivistyskantaa kohottaa, niin on välttämätöntä, että sille suodaan aikaa itsensä kehittämiseen. Ei suinkaan työväkikään voi hankkia itselleen tietoja ja oppia, ilman, että ei sille suoda siihen aikaa. Olen edellisissä istunnoissa täällä kuullut muutamain henkilöiden puolelta puheita, jotka pitävät itsensä sivistyneinä, jotenkin osotettavan tänne vasemmalle, että me täällä vasemmalla olemme niin oppimattomia ja sivistymättömiä. Syy siihen on, että me olemme saaneet raataa, ja täällä toisella puolella olevat ovat saaneet istua koulun penkeillä, silloin kuin työntekijät ovat saaneet pitää huolta sivistyneen luokan välttämättömistä elintarpeista. Juuri tältä sivistykselliseltä kannalta katsoen on 8 tunnin työpäivän toteuttaminen ei ainoastaan oikeutettu vaan myöskin välttämätön.

Mitä tulee 8 tuntiseen työpäivään teollisuusalalla, niin teollisuuden harjoittajain pätevin vastaväite sitä vastaan on ulkomaalainen kilpailu. Siihen silloin vedotaan, kun tulee kysymykseen vastustaa 8 tuntista työpäivää. Mutta leipurialalla ei voida edes tätäkään seikkaa tehdä esteeksi; tällä alalla ei ole ulkomaalaista kilpailua. Jos voitaisiin todistaa, että 8:ssa tunnissa ei voida valmistaa niin paljon leipää kuin tarvitaan, niin se olisi jonkinlainen vastaväite, jolla olisi jotain arvoa. Mutta semmoista nyt ei ole voitu todistaa, joskin sitä voidaan ehkä väittää. Täällä ei tosin ole kukaan sitä väittänytkään, eikä valiokunnassakaan ole ne, jotka ovat puolustaneet 9 tuntista työpäivää, tuoneet oikeastaan mitään pätevää vastaväitettä esille, jolla puolustettaisiin pitempää kuin 8 tuntista työpäivää. Ja näin ollen minä ehdotan, että eduskunta yhtyisi lakiehdotuksen toiseen vastalauseeseen, ja hyväksyisi leipureille 8 tuntisen työpäivän.

Ed. **Renvall:** En ole pyytänyt sanavuoroa nyt esillä olevasta ehdotuksesta mielipidettä lausuakseni, vaan pyysin puheenvuoroa sentähden, että mielestäni täällä on pantava vastalause sitä tapaa vastaan, että suuren valiokunnan jäsenet toinen toisensa jälkeen tuovat esille asioita, joita he ovat tilaisuudessa esittämään suuressa valiokunnassa. (Hyvä!) Nyt ei ole vielä kulutettu kuin kaksi tuntia tähän keskusteluun. Mutta ei saa tulla tavaksi, että joka kerta, kun käsiteltävänämme on suuria lakiehdotuksia, samat miehet, jotka istuvat valiokunnassa, ensin evästävät ne sinne, ja että sitten kun asiat palaavat valiokunnasta ja lähetetään suureen valiokuntaan, samat miehet taas evästävät ne suureen valiokuntaan ja uudestaan siellä tietysti viisautensa latelevat. Tällä tavoin kulutetaan aikaa viisi, kuusi kertaa niin paljon kuin

tarvittaisiin. Minä ymmärrän, että lehterit ja sanomalehtimiehet ovat haitaksi tässä pyrinnössäni, sillä kyllä ne ovat ne, jotka saavat herrat täällä puhumaan. Minä toivon kuitenkin, että me niin paljon rakastamme tätä yhtä kamaria, että koetamme siitä tehdä työkykyisen eduskunnan. Mutta työkykyiseksi se ei tule, ellei ruveta sellaista parlamentaarista tapaa noudattamaan, että me emme keskustele täällä niistä asioista, joista olemme tilaisuudessa keskustelemaan vastedes suuressa valiokunnassa.

Minun täytyy kohdistaa tämä paheksumislausuntoni niitä entisiä valtiopäivämiehiä ja suuren valiokunnan jäseniä kohtaan, jotka täällä ovat esiintyneet. Juuri tällä tapaa monet muut kuin leipurit saavat jäädä paljon kauemman odottamaan uudistusten toteuttamista, eikä sen kautta, että säädyt edellisillä valtiopäivillä eivät katsoneet voivansa työskennellä oloissa, jolloin hallitus ei perustuslakeja eikä laillisuutta tunnustanut. (Hyvä!)

Ed. **Sipponen**: Tahdon vaan suuren valiokunnan huomioon saattaa eräitä seikkoja pienistä maalaisleipomoista, joista nämä eroavat suurista kaupunkiliikkeistä. Mitenkä lasketaan ehdotetun työpäivän pituus? Yksityisessä pienessä maalaisleipomossa, jossa itse leipomon omistaja ei ole leipuri, vaan käyttää vierasta työmiestä, leipurityön laadun mukaan saa, sitte kun alustukset on pantu, odottaa kauan aikaa, ennenkuin pääsee todelliseen työhön, ennenkuin taikina on valmis paistettavaksi. Jos nyt lakiehdotuksen tarkoituksena on, että nämä joutotunnit luetaan pois työpäivän pituudesta, niin silloin ei minulla olisi mitään sitä vastaan sanomista.

Toinen seikka, mikä pienen maalaisleipuriliikkeen suhteen on huomattava, on se, että niissä — ainakin meidän paikkakunnassa on kaksi semmoista leipuria — alkuviikosta maanantaina ja tiistaina, jopa monasti useampinakin päivinä, ei leipurilla ole mitään työtä. Loppuviikosta saattaa tapahtua, että muutaman kerran tarvitsisi tehdä 12 tuntia, jopa pitemmältäkin työtä. Silloin leipurityöntekijä mielellään tämän tekee, kun on saanut monta päivää olla jouten. Nyt lakiehdotuksessa määrätään, että ylityöstä aina täytyy maksaa 50 %. Mutta minusta olisi suotavaa, että olisi olemassa sellainen lakipykälä, joka osoittamassani tapauksessa soisi helpotusta yötyöstä suoritettavasta lisämaksusta ja että siis työnantaja työtekijänsä kanssa tekemän sopimuksen mukaan saisi tämmöisissä tapauksissa muutamana päivänä teettää työtä vähän pitemmänkin työpäivän.

Nämä näkökohdat tahtoisin siis saattaa suuren valiokunnan huomioon, jos se mahdollisesti voisi sovelluttaa vähäsen toisenlaisia määräyksiä pieniin maalaisleipomoihin kuin kaupunkileipo-

moihin. Muuten yhdyn valiokunnan mietintöön kannattamalla ensimäistä vastalausetta.

Ed. **af Ursin**: Minun täytyy kai ensin kääntyä herra Renvallin puoleen, koska hänen koskettelemansa periaatteellinen kysymys on ensi kädessä ratkaistava. Hän sanoi, ettei ole sopivata, että täällä suuren valiokunnan jäsenet esiintyvät tämmöisissä asioissa. Se riippuu suuressa määrin siitä, mikä käsitys kullakin on suuresta valiokunnasta. Siitä on ollut kysymys suuressa valiokunnassakin, mutta sanottakoon se täälläkin.

Kun Valtiopäiväjärjestyksen laatiminen oli kysymyksessä, katsottiin vähän vanhoillisemmalla kannalla, jos niin saan sanoa, tarpeelliseksi myöntyä yleiseen äänioikeuteen ja yksikamariin, vaikkakin nämä myönnytykset, ainakin tuo jälkimäinen, tehtiin verta vuotavalla sydämmellä. Mutta silloin haettiin jonkinlaisia takeita siitä, ettei minkäänlainen liiallinen demokratia saisi valtaa tässä yksikamarissa ja silloin löydettiin Norjasta eräs laitos, joka on hyvin tunnettu, ja niin pantiin sanottu suuri valiokunta toimeen, johon tarkoitettiin valittavaksi 200 henkilöstä 60 kaikkein viisainta miestä. Minä luulen että hra Renvall ja minä olemme myöskin noiden 60 viisaan miehen joukossa. Käsitykseni tästä suuresta valiokunnasta on nyt lyhyesti se, että se on aivan sivullinen laitos ja että varsinainen työ on kohdistuva tähän yksikamariin — huolimatta lehtereistä. Muuten minä ainakin aijon valiokunnan puheenjohtajana huolimatta hra Renvallin huomautuksesta, jos se kohdistui minuunkin, pidättää itselleni oikeuden puhua täällä silloin, kuin tämmöiset tärkeät lakiehdotukset ovat käsiteltävinä.

Sitten minä aivan lyhyesti käännyn hra Hjeltin puoleen, joka teki jonkunlaisen yrityksen kumota ne väitteet, jotka ovat toisessa vastalauseessa 8 tuntisesta työpäivästä. Se yritys oli mielestäni sangen onnistumaton, sillä moni tietää, että Ranskan arsenaaleissa ja muissa valtion laitoksissa toimeenpannun 8-tuntisen työpäivän onnistumattomuuden porvarillisellakin taholla myönnetään johtuneen siitä, että samalla aikaa siirryttiin kappaletyöstä päivätyöhön. Se oli liian suuri muutos, että kappaletyö yhtaikaa poistettiin. Että hra Hjelt sitten aivan lyhyesti sivuutti Melbournen esimerkin ilman minkäänlaisia perusteluita ja vain sanoi, että se tapahtui toisessa maassa, se ei ansaitse mitään vastausta. Muuten on meidän maassamme, mikäli tiedän ja luulen voivani sanoa aivan varmaan, kaikilla aloilla, jossa 8-tuntinen työpäivä on toimeenpantu, niinkuin paperiteollisuuden, kirjapainon ja muualla, oltu siihen sekä työnantajain että työntekijäin puolelta aivan tyytyväisiä.

Mitä jouluaaton säätämiseen työpäiväksi tulee, niin suotakoon

anteeksi, että ainakin joku voi luulla, että, jos on suuri kiire jouluaikana, maistraattikin ehkä siihen suostuu.

Muuten saan lopuksi huomauttaa, että kaikki sosiaalidemokraatit valiokunnassa ovat kannattaneet sakkomääräystä 50—700 mk perusteluissa mainituista syistä. Ja voin samassa lisätä, että koko sosiaalidemokraattinen ryhmä on sitä mieltä.

Ed. **Perttilä, E.**: Minun mielestäni pitäisi hra Renvallin tietää se, minkä hän on suuressa valiokunnassa kuullut, että meillä vasemmistolaisilla on se käsitys, että suuri valiokunta on jonkinlainen kuoppa, johon tahdotaan haudata kaikki ajatukset, niin että ne eivät suureen maailmaan tule koskaan ilmi. Silloin kuin suuri valiokunta saatiin aikaan, niin tämä tietysti on ollut tarkoituskin. Mutta me sosiaalidemokraatit, joilla ei koskaan ole tahtoa peittää tekojamme eikä töitämme eduskunnassa, tulemme vastaisuudessakin pitämään siitä kiinni, että kaikki tärkeimmät keskustelut tulevat tapahtumaan eduskunnassa eikä suuressa valiokunnassa. Siitä eivät saa meitä vasemmistolaisia hra Renvallin muistutukset, vaikka niitä tulisi joka 15 minuutin päästä, muuttamaan kantamme. Minä omasta puolestani sanon sen. Siksi selvään on sanottu, että suuri valiokunta ei ole muuta kuin kuoppa. ja minusta sellaisen mehen, joka on kirjoittanut „Velka on maksettava" ei tarvitsisi tulla muistuttamaan sillä tavoin kun on kysymys maksusta.

Ed. **Renvall**: Lausun vaan kymmenen sanaa. Ed. Tainio suuressa valiokunnassa uhkasi tappaa valiokunnan vaikenemalla, herrat af Ursin ja Perttilä uhkaavat nyt tappaa eduskuntatyön puhumalla. Herra Tainion ehdotusta en pelkää, mutta luulen, että on syytä pelätä jälkimäistä ehdotusta.

Mikä hyöty siitä sosiaalidemokratialle olisi, sitä minä en voi käsittää.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi lähetettiin **työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 suureen valiokuntaan,** jonne asiassa pidetty keskustelu oli myötä seuraava.

Esitettiin ensimäisen käsittelyn alaiseksi ja **lähetettiin** keskustelutta **suureen valiokuntaan**

lakivaliokunnan mietintö n:o 2 arm. esityksen n:o 8 johdosta, joka koskee **muutettuja määräyksiä eräiden Rikoslain 13 §:ssä mainittujen rikosten syytteeseen panemisesta.**

Esitettiin jatkuvan toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 2 arm. esityksen n:o 5 johdosta, joka koskee lakiehdotusta **kaavain ja mallien suojelemisesta,**

ja **hyväksyttiin** mietintö keskustelutta, joten toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi ja keskustelutta **hyväksyttiin**

suuren valiokunnan mietintö n:o 4 arm. esityksen n:o 10 johdosta, joka koskee **suostuntaveroa pelikorteista** ja julistettiin siis toinen käsittely päättyneeksi.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n.o 5 arm. esityksen n:o 6 johdosta, joka koskee eräiden **kirkollisten maksujen taksoittamisen perusteita,**

jonka johdosta puheenvuoroa käytti

Ed. **Sirola:** Viitaten asianomaisen valiokunnan mietintöä seuranneesen vastalauseesen ja sen johdosta viime istunnossa lausuttuihin mielipiteisin, ehdotan minä tämän arm. esityksen hylkäämistä.

Ed. **Paunu** kannatti ed. Sirolan ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraavaa **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy käsillä olevan suuren valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty ed. Sirolan tekemä ehdotus, että lakiehdotus hylättäisiin.

Äänestyksessä annettiin 97 jaa- ja 83 ei-ääntä, joten **suuren valiokunnan mietintö oli hyväksytty** ja asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi ja keskustelutta lopullisesti **hyväksyttiin**

suuren valiokunnan mietintö n:o 3 arm. esityksen n:o 24 johdosta **tuulaakimaksun laskemisen perusteista.**

Valtion avustuksesta maanviljelyslyseolle.

Esitettiin pöydällä ollut maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1 an. ehd. n:o 3 johdosta, joka koskee valtionavustuksen myöntämistä yksityisestä alotteesta perustettavalle maanviljelyslyseolle.

Keskustelu:

Ed. **Setälä:** Kun se anomusehdotus, johon valiokunnan mietintö perustuu, esitettiin eduskunnalle, pyysin asiaa pöydälle pantavaksi lausuakseni sen johdosta muutamia periaatteellisia näkökohtia. Siihen ei kuitenkaan silloin suostuttu, joten siis nyt vasta, valiokunnan mietinnön valmistuttua, saatan tehdä sen, mitä silloin aijoin.

Se ehdotus, joka mietinnössä, samoin kuin alkuperäisessä anomusehdotuksessa esiintyy, tähtää hyvään ja oikeaan päämäärään siinä että se, niinkuin lähetekeskustelussa mainittiin, pyrkii luomaan uutta muotoa korkeampaa alkeisopetusta varten, muotoa, jonka tunnusmerkkinä on käytännöllisten aineiden lisääminen opetusohjelmaan sekä vieraiden kielien ja matematiikan vähentäminen. Ja voisimme lisätä, että sille myös on tunnusmerkillistä se, että se ei silmämääränään pidä, ainakaan yksinomaan, ylioppilastutkintoa, vaan myös muita elämänaloja. Tämä kaikki on hyvää. Mutta sitävastoin epäilyttää minua jonkun verran, onko ehdotus osannut oikeaan siinä, että se on johtunut jonkunlaiseen sekamuotoon ammattikoulun ja kansalaiskoulun välillä. Anomuksentekijöillä on nähtävästi itselläänkin ollut tarve erityisesti panna painoa aijotun koulun ohjelman yleissivistykselliselle puolelle. Erityisesti huomautetaan maanviljelyslyseon kurssien sopivaisuudesta sanomalehdentoimittajille ja myös kansakoulunopettajille. Minun mielestäni tässä puolessa onkin pääpaino, jos tässä on todella tarkoitus luoda uusi muoto korkeammalle alkeisopetukselle. Minä olen ensimäinen tunnustamaan maanviljelyksen suurta merkitystä koko kansamme elämälle, mutta minä en sittenkään saata olla lausumatta sitä käsitystä, ettei korkeammankaan alkeisopetuksen tarkoituksena ole kasvattaa enemmän maanviljelijöitä kuin käsityöläisiä tai kauppiaita tai pappeja tai lakimiehiä tai lääkäreitä, vaan sen tarkoituksena on kasvattaa kansalaisia. Minä katsoisin erittäin tärkeäksi,

että nykyiseen klassillisen ja reaalilinjan rinnalle kouluihimme perustettaisiin uusi, kolmas linja, niin sanoakseni *kansalaislinja*, joka supistaisi klassillisten ja uusien kielien sekä myös matematiikan oppimäärää, mutta joka sen sijaan keskittyisi nykyajan sivistysainesten ympärille. Tässä linjassa tulisi opetusaineisiin kuulumaan jokaiselle kansalaiselle tärkeitä tietoja. Sen ohjelmaan olisi aivojen yksipuolisen kehittämisen ohessa otettava myöskin *käden* kehitys, ja tiedon alkeisiin tutustumisen rinnalla otettava myös tutustuminen siihen elämään, joka elää ympärillämme, tutustuminen inhimillisen *työn* erilaisiin muotoihin. Tämmöisen koulun luominen on ainakin Tanskassa ollut päiväjärjestyksessä. Tällaisen koulun tulisi pitää tehtävänään nuorukaisten kasvattamista, joilla 18 ikävuotta täytettyään olisi kylläkin edellytyksiä harjoittaa opintoja yliopistossa, jos heidän halunsa vie siihen suuntaan, mutta joilla olisi edellytyksiä myöskin toimimaan kaikilla muilla elämänaloilla.

Kysymys siis tätä ehdotettua koulumuotoa arvosteltaessa on minulle se, missä määrässä tämä ehdotettu opisto todella toteuttaisi tämmöisen kansalaislinjan tehtävää. Sitä on tietysti perin vaikea sanoa ennen kun sitä on toteutettukaan. Minä kuitenkin luulen että tässä ehdotettu koulu melkoisessa määrässä voisi »kansalaislinjaa» vastata, vaikkakin minä puolestani tästä esitetystä ohjelmasta kaipaan sitä käden harjoitusta ja sitä työn muotoihin tutustumista, jota minun mielestäni tämmöisen kansalaislinjan tulisi tarjota.

Minä epäilen myöskin onko erinomaisen onnistunut ajatus, että tämmöinen koulu sijoitettaisiin Helsinkiin. Olkoonpa vain oikein, että teoreettinen ja käytännöllinen opetus maanviljelyksen alalla ovat erotettavat toisistaan, mutta nykyajan kasvatusopillisessa keskustelussa on esitetty usein vaatimus, että semmoinen koulu, joka tavoittelee erityisesti käytännöllisiä päämääriä, joka pitää myös silmällä oppilaan ruumiillista kasvatusta ja kehitystä, että semmoinen koulu sijoitettaisiin juuri maaseudulle. Tätä vaatimusta on monessa muussa maassa koetettu toteuttaakin. Luulisi että juuri maanviljelyslyseo jos mikään sopisi paraiten maaseudulle. Luulisi ainakin sen koulun jos minkään siellä olevan omassa oikeassa ympäristössään. Onko myöskään se eduksi että koulu — ainakin siltä näyttää — on suunniteltu vaan miesoppilaita varten eikä yhteiskouluksi, jääköön tässä sikseen.

Kaikesta tästä huolimatta minä katsoisin kuitenkin tämmöisen koulun kannatettavaksi, sillä minä luulisin sen todella voivan valmistaa tietä sille uudelle linjalle, kansalaislinjalle, minkä syntymistä toivon. Katsoen maanviljelyselinkeinon merkitykseen ja tämän koulumuodon uutuuteen katsoisin myöskin että tämäntapaista koulua pitäisi kannattaa runsaamminkin kuin näitä tavallisia yleisiä koulumuotoja.

Minä siis yhdyn valiokuntaan siinä, että jos tämmöinen oppilaitos yksityisestä alotteesta perustetaan — ja minä tahtoisin kuitenkin lisätä — jos se osottautuu hyvin tarkoitustaan vastaavaksi sitä valtion varoilla kannatettaisiin, Mutta minä en voi yhtyä valiokuntaan siinä, että se kehoittaa eduskuntaa pyytämään kannatusta olemattomalle opistolle. Valtion kannatuksen myöntäminen riippuu tietysti monesta seikasta. Ei se riipu yksistään koulujen ohjelmasta, vaan se riippuu siitä, että siinä on hyvä johto, että siinä on pätevät opettajat ja että siinä ylipäänsä on kelvollinen järjestys. Nämä ovat seikkoja, jotka tietysti yleensä ovat ammattimiesten arvosteltavia eivätkä varsinaisesti saata kuulua eduskunnan piiriin, mutta aivan mahdotonta on eduskunnan, niinkuin jokaisen muunkin, arvostella, missä määrin semmoinen koulu, joka ei vielä ole syntynytkään, täyttää näitä ehtoja. Minä tahdon sanoa väärinkäsityksen välttämiseksi, että minä en ollenkaan epäile että kaikki nämä ehdot voidaan täyttää, mutta minä en myöskään ymmärrä, että on mitään syytä luulla, ettei tämmöinen laitos silloin saisi valtioapua, etenkin kun ilmoitetaan että maanviljelysopetusta varten asetettu komitea on tämänsuuntaista oppilaitosta periaatteen kannalta yksimielisesti puoltanut. Minä tähän katsoen pidän siis anomuksen tekemistä tässä asiassa yhtä tarpeettomana kuin sopimattomana. Sillä onhan todellakin sangen sopimatonta kääntyä hallitsijan puoleen anoen, että, jos semmoinen koulu kuin tässä ylempänä on esitetty perustetaan ja siitä hyvä tulee, sille annettaisiin apua. Ennenhän on aina koulualalla käyty sitä tietä, että on ensin perustettu koulu, on näytetty mihin se kelpaa, ja sitten vasta anottu sille apua.

Minä kannatan edelleen valiokunnan ajatusta siinä, että tämmöisen oppilaitoksen läpikäyneille olisi annettava oikeus päästä yliopiston maanviljelystaloudelliseen tiedekuntaan, metsänhoito-opistoon j. n. e. Mutta minä en saata yhtyä valiokuntaan siinä, että eduskunnan tulisi tämmöistä oikeutta anoa koululle, jota ei edes vielä ole perustettukaan. Oikeus päästää oppilaita yliopistoon ja muihin korkeakouluihin riippuu tietysti osittain aineiden laadusta ja suoritettujen kurssien määrästä, osittain koulun yleisestä kunnollisuudesta, sanalla sanoen asioista, joita syntymättömään kouluun nähden on aivan mahdoton arvostella. Eihän valiokunta ole katsonut, niinkuin se mietinnössään lausuu, asiakseen yksityiskohtaisesti tarkastaaa edes itse koulun suunnitelmaa. Niinkuin lausuin, minä katson suotavaksi ja toivottavaksi, että koulu saa, jos se perustetaan ja jos se on kunnollinen ja täyttää asetetut vaatimukset, tuommoisen päästöoikeuden, mutta minä en katso mahdolliseksi lähteä eduskunnan puolelta sitä pyytämään ennenkuin itse koulu on olemassa, ennenkuin sillä on olemassa selvä ohjelma sekä esitettynä että myös ohjelma toteutettuna.

Minä puolestani siis ehdottaisin, että eduskunta tämän mietinnön johdosta yhtyisi seuraavaan lausuntoon: että eduskunta, lausuen suotavaksi että jos yksityisestä alotteesta perustetaan sellainen oppilaitos kuin valiokunnan mietinnössä on esitetty ja se osoittautuu tarkoitustaan vastaavaksi, sille myönnettäisiin valtionvaroista tarpeellista kannatusta, antaisi anomuksen tekemisen asiasta tällä kertaa raueta.

Ed. **Hagman:** Edellinen puhuja on jo useassa kohden lausunut jotenkin samaa, mitä minäkin olin ajatellut. Pyydän kuitenkin saada lausua muutamia ajatuksia.

Arvattavasti kaikki voimme olla yksimielisiä siitä, että sellainen opisto, josta tässä on puhetta, olisi tarpeen vaatima ja hyödyllinen. Mutta sen verran, kuin tulee näkyviin tästä valiokunnan mietinnöstä, on mielestäni tämän oppilaitoksen ohjelma vielä niin epätäydellinen, että ainakin minun olisi hyvin vaikea yhtyä semmoiseen päätökseen, että eduskunta nyt jo ennakkuudelta pyytäisi semmoiselle opistolle valtioapua. Itse anomuksentekijäkin on myöntänyt, että tämän oppilaitoksen oppisuunnitelma on tavallansa keskeneräinen, että sitä viimeiseen hetkeen asti on muuteltu, niinkuin hän itse sanoo. Tämä minusta jo osoittaa selvästi, että olisi epäjohdonmukaista eduskunnalle mennä pyytämään suurta valtioapua tällaiselle laitokselle. On huomattava, että niiden monien puutteiden joukossa, joita tämä suunnitelma kärsii, on myöskin se, että ei ole missään mainittu siitä, minkälaisia kelpoisuusehtoja vaadittaisiin tämän koulun johtajilta, tämän koulun opettajilta. Siinä mitä sen sijaan on ilmaistu tästä oppisuunnitelmasta, on mielestäni paljon semmoista, joka osoittaa, että tämä koulu, jos se muodostettaisiin semmoiseski, kuin mietinnössä on esitetty, tulisi jonkinlaiseen erikoisasemaan muiden lyseoiden rinnalla. —Huomautan, että tätä koulua nimenomaan sanotaan lyseoksi. Tahdon viitata muutamaan näistä seikoista, jotka asettaisivat tämän koulun ja sen oppilaat aivan erikoiseen asemaan. Täällä on ehdotettu, että lukukausmaksut tehtäisiin erittäin alhaisiksi, 25 mk. lukukaudelta eli 50 mk. vuodelta. Me tiedämme, että toisissa yksityislyseoissa täytyy asettaa nämä maksut monta vertaa korkeammiksi. Paitsi tätä, että nämä koulut tässä suhteessa asetettaisiin erikoisasemaan lukukausmaksuihin nähden, on vielä ehdotettu, että $^1/_8$:lle oppilaista joka luokalla valmistettaisiin vapaapaikat ja vielä sen lisäksi annettaisiin ainakin viisi apurahaa jokaisella luokalla. Onhan kyllä suotavaa, että oppilasten vanhemmat voisivat saada lapsillensa niin helppoa opetusta kuin mahdollista, mutta täytyy myöskin ottaa huomioon, että jonkinlaista yhdenmukaisuutta tässä suhteessa seurataan eri oppilaitosten kesken. Sitä paitsi mitä tulee siihen hakukelpoi-

suuteen, joka myönnettäisiin tämän oppilaitoksen läpikäyneille oppilaille, niin siinäkin suhteessa he tulisivat erikoisasemaan verrattuna muihin lyseoihin. Toisessa ponnessa on näet sanottu, että niille annettaisiin oikeus tutkintojen suorittamiseen yliopiston maanviljelystaloudellisessa tiedekunnassa, metsäopistoissa j. n. e. ja että he saisivat samat oikeudet kuin ylioppilaat päästäkseen kansakouluopettajan virkoihin. Voi kyllä hyvin ymmärtää, että kun on ehdotettu näin alhaiset lukukausimaksut ja että kolmas osa oppilaista joka luokalla olisi vapaaoppilaita ja sen lisäksi vielä annettaisiin useita apurahoja kullakin luokalla, silloin on päästy niin korkeaan valtion kannatussummaan kuin mikä täällä on ehdotettu. On nimittäin laskettu, että koulu ensimäisenä vuotena tarvitsisi 22,400 mk. Mietinnöstä ei tule ilmi, olisiko aikomus alkaa yhdellä luokalla vai useammalla yht'aikaa. Kolmantena vuotena, jolloin kuitenkin viimeistään olisi kaikki kolme luokkaa toimessa, sen ylläpitämiseen tarvittaisiin 32,000 mk., siis enemmän kuin 10,000 mk. luokkaa kohden. Niin suurta valtioapua ei millekään lyseolle maassamme anneta. Mitä muitten lyseojen kustannuksiin tulee, niin täällä Helsingin kouluissa lienee menoja keskimäärin 7,000 mk. luokkaa kohden, tässä uudessa lyseossa ne nousisivat yli 10,000 mk. luokkaa kohden.

Edellinen puhuja jo lausui epäilyksensä siitä, tokko on aijottu tätä koulua yhteiskouluksi. Mistään tässä mietinnössä ei saa selkoa, mitenkä tässä suhteessa on ajateltu. Minä puolestani rohkenen kuitenkin olettaa, että se ajatus kumminkin on mietintöön kätkettynä, että tämä koulu voisi olla yhteiskoulu. Minä en sentähden tahdo kajota siihen kohtaan sen enempää.

Mutta täällä on toinen seikka, johon herra Setälä on jo sivumennen kosketellut, nimittäin se, että koulu on ehdotettu perustettavaksi Helsinkiin. Tämä minun mielestäni ei olisi ollenkaan suotavaa. Lienee meille useimmille tunnettua, kuinka kasvatusopillisissa piireissä yhä enemmän ja enemmän voittaa alaa se ajatus, ettei pitäisi kouluja koota niin paljon kaupunkeihin, vaan päinvastoin levittää niitä maaseuduille. Näitten maaseutukoulujen hyväksi voisi nyt luetella pitkän rivin eri etuja, mutta minä jätän sen tekemättä, ja vetoan vaan siihen yleisesti vallitsevaan mielipiteeseen, että koulujen asema olisi parempi, ehdottomasti parempi maaseuduilla. Voimmehan kyllä sanoa, että maaseuduilla on vaikeampi esim. saada opettajia, vaikeampi saada hyviä opetusvälineitä j. n. e. Mutta mitä nyt opettajien saantiin tulee, niin ne koulut, jotka nykyään ovat sijoitetut maaseuduille, eivät ole mielestäni osoittaneet, että niillä olisi huonommat opettajat ylipäänsä kuin kaupunkienkaan kouluilla. Mitä opetusvälineihin tulee, niin onhan kyllä totta, että teennäisiä, teko-opetusvälineitä olisi verrattain vaikea saada maalle, mutta muistakaamme sitä, että koko ympäristö

olisi oppilaille maaseuduilla yksi ainoa suuri opetusväline, jonka vertaa me emme koskaan kaupungeissa voisi saada. Jo auringonpaiste ja raitis ilma, jota täällä tuskin saamme, olisi niin suuri opetusneuvo, että se korvaisi monen muun teennäisen opetusneuvon puutteen.

Vielä minä tahtoisin puolestani tehdä muistutuksen sitä opetusaikaa vastaan, joka on mietinnössä ehdotettu. On nimittäin arveltu, että pohjana tulisi olemaan viisivuotisen alkeiskoulun kurssi, sitten kolme vuotta tässä lyseossa, se tekisi kahdeksan vuotta. Mutta on nimenomaan sanottu, että toisen ja kolmannen vuoden välillä tulisi järjestettäväksi kullekin oppilaalle jonkunlainen harjoitusvuosi. Hänen pitäisi toisin sanoin olla yhden vuoden poissa toisen ja kolmannen luokan välillä, ja sitten tulla takaisin. Sillä tavalla tämä oppimäärä siis kasvaisi yhdeksänvuotiseski. En tahdo sanoa, etteikö se voisi olla pedagoogisessa suhteessa hyvinkin edullista, kenties myöskin terveydellisessä suhteessa. Mutta ainakin minulla on se kokemus vanhemmista ja holhojista, että aika on heille rahaa. Jos he voivat valita semmoisen koulun välillä, jossa on yhdeksänvuotinen kurssi ja semmoisen välillä, jossa on kahdeksanvuotinen kurssi, niin tavallisesti — sen on kokemus osoittanut — valitsevat he tämän lyhemmän kurssin. Tämäkin mielestäni on seikka, joka ansaitsee miettimistä.

Sen johdosta, mitä minulla tässä on ollut kunnia lausua, minäkään puolestani, niinkuin jo alussa sanoin, en voisi yhtyä siihen, että eduskunta nyt lähtisi pyytämään valtioapua tämmöiselle opistolle, jonka opppisuunnitelma vielä on näin epätäydellinen.

Ed. **Oljemark:** Då jag för min del tagit nu föreliggande utskottsbetänkande i närmare öfvervägande, så måste jag säga att detsamma i första hand tilltalat mig sympatiskt. Jag har nämligen funnit i detta några tankar eller ideer, som jag skulle anse vara af stor bärvidd och också pedagogiskt riktiga. Först och främst skulle jag vilja särskildt framhålla en tanke, som detta betänkande gifver understöd åt, nämligen den att vår skol- eller elementarundervisning framdeles alltmer må utvecklas' i den riktning, att vi få 5-klassiga elementarskolor med afslutade kurser, på hvilka vi sedan bygga vidare. Det är visserligen sannt, att detta betänkande icke direkt afser att genast genomföra en sådan anordning, men man kan dock säga, att detsamma gifver stöd åt en utveckling i den riktningen. Det är det ena. Det andra, som jag ville framhålla, är en pedagogisk tanke, som uttalats af en framstående tysk pedagog och varmt understödts af en känd folkhögskoleman i Norge, den uppfattningen nämligen att för vår ungdoms uppfostran det vore i hög grad hälsosamt, att under den s. k. öfvergångsåldern ett eller annat år syssla med praktiska arbeten, jordbruk eller handtverk, för att

kroppsligen mer utvecklas och få sinne för det praktiska, och sedermera återgå till att fortsätta studierna. Denna tanke träder särskildt starkt fram i detta betänkande, ja man kan säga att framgången utaf detta lyceums verksamhet i hög grad bygger på den erfarenhet, som dessa ungdomar skulle vinna under de år de skulle praktisera, sedan de slutat sin skolgång i ett vanligt lyceum för att sedermera återgå till ett landtbrukslyceum.

Vidare ville jag framhålla att grundandet af ett sådant landtbrukslyceum i någon mån kunde bilda en motvikt mot den stora produktionen af studenter, som för närvarande förekommer i vårt land, och som står i samband därmed, att man för närvarande varit synnerligen ifrig att inrätta samskolor icke endast i städerna, utan äfven ute på landsbygden på många ställen, hvarigenom man påtagligen drar de ungas uppmärksamhet allt mer från landthushållningen, från de praktiska näringarnas område, och riktar intresset åt andra håll, som i detta afseende verkar menligt. Det är ett allmänt kändt förhållande, att vi i Finland för närvarande producera i förhållande till folkmängden nästan dubbelt så mycket studenter som i Danmark. Jag vill framhålla detta exempel, emedan man ofta pekar på Danmark såsom ett lämpligt föredöme för oss. I detta afseende kunde sådana landtbrukslyceer motverka denna strömning.

När jag sedan vidare sökt göra mig närmare förtrogen med det program, som uppgjorts för detta landtbrukslyceum, så har det ej kunnat undgå mig som folkhögskoleman att finna, att om vi frånse de främmande språken, d. v. s. det andra inhemska språket och tyskan, det som återstår, i det stora hela är samma program, som vi hafva för folkhögskolan och de därpå bygda landtmannavinterkurserna, d. v. s. om man tager i betraktande, att man sträfvar till att få äfven 2-åriga landtmannavinterkurser. Då uppstår frågan: behöfva vi ett sådant landtbrukslyceum för att genomföra detta program, eller kunna vi nå det på andra vägar? Jag anser att af besvarandet af detta spörsmål i hög grad beror, huru man bör ställa sig till den frågan. För min del skulle jag anse, att vi icke behöfva med nödvändighet ett sådant lyceum för att genomföra det program, som här afsetts. Ty det man afser är, att unga män skola få tillfälle att inhämta kunskap i landtbruk, ifall de äro intresserade för landtbruksnäringen, efter det de genomgått fem klasser i ett lyceum. En underbyggnad af fem klasser i ett lyceum är ingalunda till skada, utan erfarenheten har visat, att den kan vara till nytta äfven för sådana som tänka genomgå landtmannavinterkurser eller hela två sådana för att därunder förfullständiga sina insikter på landthushållningens område. Jag skulle anse, att t. o. m. den senare anordningen är fördelaktigare, emedan påtagligen den undervisning i landthushållning, som kan meddelas vid tvänne sådana på hvarandra följande vinterkurser, där man fordrar af eleverna större

mogenhet och också större erfarenhet på landtbrukets område än man kan fordra af dessa ynglingar, som vid 16 eller 17 år skola mottaga denna undervisning i ett lyceum, blir mer effektiv. Ty det, som enligt min tanke just är den svaga punkten i landtbrukslyceet, är, att eleverna äro för unga för att tillgodonjuta den fackundervisning, som här afses, på ett sådant sätt, att det skulle lända dem till tillbörlig nytta. Då de slutat en 5-klassig kurs i lyceum, så äro de omkring 15 år. De skulle då praktisera ett år vid landtbruk, men de äro i regeln för svaga för att kunna deltaga i arbetet, och detta blir för dem mer eller mindre ett lekverk. Kanske blir det sådant, att det t. o. m. afskräcker dem från landthushållningen eller verkar förlamande på deras intresse, emedan krafterna ej motsvara det, och på denna praktik, som icke kan blifva på något sätt af betydelse, skulle sedan denna undervisning bygga vidare. Jag måste säga, att man måste ställa sig tviflande, huruvida resultatet, hvad insikterna särskildt på landthushållningens område beträffar, skall kunna blifva af betydelse. Jag vill icke uttala mig om de andra ämnena, de humanistiska och de naturvetenskapliga; där hafva de naturligtvis lika stora utsikter att förkofra sig, som andra liknande ynglingar i lyceer. Men särskildt hvad landtbruksundervisningen vidkommer, tror jag för min del, att den icke kan komma att fullt motsvara sitt ändamål.

Det är ännu en sak, som förvånat mig, och som jag här ville påpeka. Då man uti betänkandet framhåller, att den undervisning i landtbruk, som här skulle meddelas, omfattar 50 % mer än det, som meddelas i Mustiala, så kunde man få det intrycket, att de, som genomgått landtbrukslyceet, vore mer inkomna på landtbrukets område än de agronomer, som absolverat fullständig kurs i Mustiala. Det kan väl aldrig vara meningen? Om äfven timantalet skulle vara detsamma eller kanske litet större — det vill jag ej här uttala mig om utan vidare — så spelar det emellertid en mindre väsentlig roll. Ty de, som på Mustiala åtnjutit undervisning, hafva varit studerande, som åhört föreläsningar, och om de åhört ett större eller mindre antal föreläsningar, betyder det ej så mycket. Det beror mer af de studier de bedrifvit, och de kurser som fordras och som de skola aflägga examen uti. En sådan uppgift som denna, måste jag sålunda anse i viss mån missvisande och vilseledande, emedan den icke kan hafva sin motsvarighet i verkligheten.

Det, som jag sålunda velat framhålla, såsom svagheten i detta program, är att jag för min del icke tror, att man kan nå det syftemål, som afsetts, men i stället anser jag, att man bättre kan nå det genom landtmannavinterkurser, främst genom tvååriga sådana, som man tänkt inrättade i stället för Kronoborgs mellanskola på landtbruksundervisningens område. När elever komma till sådana kurser, hafva de större mogenhet och större förutsättningar att kunna draga

tillbörlig nytta utaf den genomgångna kursen. Man kunde visserligen invända, att dessa landtmannavinterkurser nu bygga på folkskolans grund närmast, eller på folkhögskolan, och att de elever, som man tänkt skulle komma till detta landtbrukslyceum, skulle hafva något mer förkunskaper, eller i vissa afseenden kunde vara mer utvecklade i teoretiska färdigheter, men som jag redan tidigare omnämnt, så har detta icke så stor betydelse. De förkunskaper de hafva, behöfva de mycket väl vid genomgåendet af landtmannavinterkurserna, och där komma de mer i beröring med personer från landsbygden, som sträfva till insikter på detta område. Ser man saken sålunda från demokratisk synpunkt, så finner man ej stöd för grundandet af sådana landtbrukslyceer. Man får kanske hällre den uppfattningen, att det vore egnadt gifva stöd åt klassmotsatserna, att eleverna i landtbrukslyceerna vore sådana, som från förmögna hem önskat vinna en ökad insikt på landthushållningens område, och att landtmannavinterkurserna mer vore afsedda för personer af allmogebefolkningen. Men vår tids sträfvan vill ingalunda understöda sådant, utan tvärtom att få klassmotsatserna att så mycket som möjligt försvinna, och då vore det påtagligen fördelaktigt, om unga män från olika samhällslager i samma skolor skulle vinna samma utbildning. Det blir då mellan dem en vexelvärkan, som för dem själfva är af betydelse liksom också för inhämtandet af de kunskaper, som de vilja förvärfva.

Med detta har jag sålunda mer i princip tagit detta betänkande i betraktande. Jag vill icke för min del ändå, ehuru jag funnit ganska graverande omständigheter, som tala mot detsamma, förkasta det utan vidare såsom sådant, d. v. s. själfva idén, utan anser jag det kan vara nog så lyckligt, om man på enskild väg får den förvärkligad och vinner nödig erfarenhet. Ty man kunde ju nästan förmena, att en sådan församling som denna icke är sammansatt af pedagoger eller personer, som skola bedöma sådana projekt som detta. När en sådan fråga, som denna, hänskjutes till landtdagens afgörande, borde man hafva något mer konkret att hålla sig till. Man borde redan hafva börjat med ett sådant lyceum och kunna uppvisa något resultat och sedan komma till landtdagen och begära understöd. Frågan synes sålunda för tidigt väckt och hade först senare bort komma fram här. Jag ställer mig dock ingalunda afvisande mot själfva idén. I stället skulle jag vilja närmast understöda det uttalande, som gjordes af hr Setälä. Det motsvarar närmast min uppfattning. Det finnes ännu en del detaljer, på hvilka man kunde ingå i närmare kritik. Det ha redan ett par föregående talare gjort, så jag anser det nu icke nödvändigt att göra det. Det är dock en sak, som särskildt fäst min uppmärksamhet vid dessa detaljer. Bland de många förmåner man fordrar för de elever, som genomgått detta lyceum, utan att man vet på hvilken ståndpunkt de äro,

då de afslutat sin kurs, är också den, att de utan vidare skulle få bedrifva studier vid landtmäteriafdelningen i polyteknikum, en fordran, som jag icke kan biträda, just med hänsyn till den ringa omfattning, som matematikundervisningen är afsedd att erhålla uti detta lyceum. Men det är som sagdt endast en detalj, som i hufvudsak icke spelar så stor roll. Det kunde varit lämpligare, att uti detta betänkande alls icke upptaga de förmåner, som en elev, hvilken genomgått detta lyceum, kunde få. Det måste afgöras och bedömas af fackmyndighet på detta område. Det är en sak, som också för frågans behandling icke får spela någon afgörande roll, utan själfva grundidén måste vara bestämmande. Och, som jag redan tidigare framhöll, så har denna i viss mån tilltalat mig, ehuru jag funnit en svaghet bland annat däri att syftemålet lika väl kan ernås äfven på andra vägar. Jag vill dock i hufvudsak understöda den riktning, som tagit sig uttryck i detta utskottsbetänkande.

Ed. **Pesonen:** Maanviljelyslyseokysymyksen yhteydessä herää mieleen se epäkohta valiokuntiemme asettamisessa, että meillä ei ole mitään erityistä, pääasiallisesti koulumiehistä kokoonpantua kouluasiain valiokuntaa, niin että tällainen kysymys, joka ei ole ainoastaan maataloudellista laatua, vaan suureksi osaksi koulukysymys, olisi kouluasiainvaliokunnassa voinut kasvatusopillisessa suhteessa tulla enemmän ja perinpohjaisemman pohdinnan alaiseksi kuin miten on voinut tapahtua luonnollisesti maatalousvaliokunnassa.

Tätä huomauttamaani epäkohtaa on kuitenkin suuressa määrin korjannut se seikka, että maatalousvaliokunta, kiitettävästi kyllä, on asiantuntijana kuulustellut etevätä koulumiestä, edustaja Soinista. Siinä asiahaarassa on jo takeita siitä, että tässä mietinnössä ei puutu hyvinkin kauas kantavia kasvatusopillisia näkökohtia. Tässä suhteessa voin paljossa yhtyä siihen, mitä ed. Oljemark lausui. Tahdon minäkin puolestani huomauttaa, että on epäilemättä eduksi ettei pyritä siihen, että kaikki nuorukaiset, jotka koulutielle antautuvat, käyvät nykyiset 8-luokkaiset lyseot läpi, sitten suorittavat ylioppilastutkinnon ja pyrkivät edelleen opinteille sitä tietä. Kyllä on välttämättömän tarpeellista, että nuorukaiset jo aikaisemmin, suoritettuaan suunnilleen sellaisen kurssin, joka nykyjään suoritetaan lyseon 5-llä ensimmäisellä luokalla, alkavat vetäytyä eri haaroille valmistuakseen erityisiin elämän tehtäviin. Sille ajanmukaiselle ajatukselle on toteuttamista ehdotettu tässä mietinnössä ja minä puolestani olen erittäin mieltynyt siihen mietinnön puoleen. Lukuunottamatta sitä epäkohtaa, johon ed. Setälä viittasi, että nim. ehdotettu lyseo olisi jonkunlainen sekamuoto ammattikoulusta ja kansalaiskoulusta, jonka epäkohdan minäkin luulen siinä löytäneeni, on siis tätä aatetta, että tahdotaan toimittaa am-

mattikouluja viisi luokkaa lyseon kurssista suorittaneille, pidettävä erittäin onnistuneena. Toinen hyvä puoli tässä mietinnössä on se, että siinä pidetään erittäin hyvää huolta maanviljelysammatista. Se ammattihan ansaitsee todellakin tulla monipuolisen harkinnan alaiseksi ja täytyy ryhtyä hakemaan keinoja, millä korjattaisiin tätä meille niin erinomaisen tärkeätä, jollen sanoisi tärkeintä ammattia.

Tästäkin, mitä nyt olen lausunut, käynee selväksi, että kaikin puolin pidän kysymyksessä olevan yrityksen kannatusta ansaitsevana. Kuitenkin on mietinnössä sangen arveluttavia epäkohtia. Olen jo yhteen sellaiseen viitannut, siihen nim., ettei tämä mietintö ole voinut, luonnollisista syistä kyllä, olla monipuolisen ja perusteellisen kasvatusopillisen harkinnan alaisena. Jos tätä mietintöä olisi useammalta puolelta harkittu siinä suhteessa, niin olen vakuutettu siitä, että olisi päästy semmoiseen tulokseen, johon ainakin kaikki koulumiehet voisivat yhtyä. Toiseen epäkohtaan on jo muiden puolelta kajottu, siihen nimittäin, että pyydetään kannatusta olemattomalle opistolle. Tahdon vain lisätä pari sanaa.

Epäkohta ei ole yksin siinä, että pyydetään kannatusta olemattomalle opistolle, jopa sellaiselle, jonka suunnitelma ei ole ollut kaikinpuolisen harkinnan ja pohdinnan alaisena, ei ainakaan sitä mietinnöstä ilmene, vaan on tässä sekin epäkohta, että yksi olematon opisto erittäin asetetaan edulliseen asemaan. Anomuksentekijä, ed. Gebhard, nimenomaan huomauttaa, että pitäisi aluksi perustaa vain yksi tällainen opisto. Ajatus voi olla kiitettävä, mutta jos nyt joku näkisi hyväksi perustaa toisen, kolmas kolmannen? Tästä huolimatta ehdotetaan mietinnössä, että yhdelle vain annettaisiin kannatusta, että yksi opisto näiden olemattomien joukosta monopoliseerattaisiin, siitä tehtäisiin semmoinen opisto, joka olisi niin hellän huolenpidon esineenä valtion puolelta kuin ei mikään opisto meidän maassamme ole ollut. En tahdo sanoa mitään epäilystä etteivät ne henkilöt, jotka kaiketi ovat ajatelleet muodostaa tällaisen monopoliseeratun opiston, kykenisi opistoa luomaan. Mutta mahdollista on, että on joku toinen kansalaisryhmä, joka myös pystyisi opiston luomaan. Nyt kuitenkaan, jos semmoinen anomus jätettäisiin kuin nyt on esillä, ei olisi eduskunnan tarkoitus anoa kannatusta muuta kuin sille yhdelle ainoalle olemattomalle ja tuntemattomalle.

On tuntunut ikävältä tulla siihen johtopäätökseen, että tämä anomusehdotus ei antaisi aihetta toimenpiteeseen. Se on tuntunut ikävältä senvuoksi, että asia on niin erinomaisen kannatettava. Mutta tämä ikävyys on haihtunut, kun olen huomannut tästä mietinnöstäkin, että mietinnön kirjoittajat niinkuin anomuksentekijäkin tietävät vallan hyvin, että hallitus tulee antamaan ilman muuta kannatusta, jos todellakin tällainen opisto muodostuu ja osoittautuu kannatusta ansaitsevaksi.

Ed. Setälä on jo huomauttanut, kuinka maanviljelysopetus-

komitea, anomuksentekijän tiedonannon mukaan, yksimielisesti on ilmoittanut suosivansa asiaa ja tulevansa hallitukselle esittämään, että valtio tukisi yritystä. Kun on näin hyviä toiveita siitä, että hyvä yritys ei tule kohtaamaan vastustusta, vaan päinvastoin kannatusta hallituksen puolelta, niin minä saatan hytyä ed. Setälän tekemään ehdotukseen.

Ed. **Ahmavaara:** Monessa kohden ovat edelliset puhujat jo lausuneet niitä ajatuksia, joita minussakin on herännyt tätä mietintöä lukiessani. Olen kyllä valmis tunnustamaan mielihyvällä anomuksentekijäin ja myös valiokunnan hyvän tarkoituksen, hauska on nähdä että valiokunta tässä asiassa on ollut yksimielinen, mikä seikka on hyvänä todistuksena sen harrastuksista maamme pääelinkeinon, maanviljelyksen kohottamiseksi.

Mutta tällaisen opiston merkitys kumminkin suuressa määrin riippuu siitä, miltä kannalta sitä arvostellaan. Jos rupeaa sitä arvostelemaan varsinaisen maanviljelijän, pikkuviljelijän kannalta, jommoisia meidän maassamme eniten on, niin tuon opiston arvo ei ole kovinkaan suureksi arvattava. Se on sellainen keskikoulu, johon vähävaraisella maanviljelijällä ei ole mahdollisuutta lapsiaan panna. Ja senvuoksi se jää kentiesi suurimmaksi osaksi suurviljelijäin ja varakkaampien lasten kouluksi, josta näillä sitten on tilaisuus jatkaa opintojaan yliopistossa.

Pienviljelijöille, varsinaiselle maalaiskansalle, tarvitaan toisenlaisia kouluja, niille tarvitaan sellaisia pienempiä yksi tai kaksivuotisia kouluja, jopa talvikursseja, joita nykyjään on ruvettu harrastamaan, ja jotka epäilemättä etukädessä ovat hyödyksi varsinaiselle talonpoikaiselle pikkuviljelijälle. Meillä useinkin ehkä jossain määrin erehdytään siinä, että aletaan ylhäältäpäin, kun pitäisi alkaa alhaaltapäin. Myönnän kyllä että tällä koululla on toisessakin suhteessa tärkeä merkitys kuin että se on ainoastaan suurtilallisten ja varakkaampien maanviljelijäin ammattitaidon kohottajana, sillä tarkoitushan on, että tämän koulun läpikäyneistä saadaan sittemmin maanviljelysneuvojia, agronoomia, ja muita sellaisia, joista tietysti välillisesti tulee etua pikkuviljelijöillekin. Mutta luulen, ettei meillä kuitenkaan tarve tällä alalla ole erittäin polttava; onhan meillä kuitenkin korkeampi maanviljelyskoulu, joka nykyään on siirtymäisillään yliopistoon, jotenka suurempaa puutetta näistä maatalousneuvojista ja virkamiehistä ei sittenkään taitane tulla olemaan.

Tällä kaikella olen tahtonut sanoa, ettei varsinaista n. k. maahenkeä tällaiset keskikoulut ole omiaan herättämään, ja siltä kannalta katsottuna ei niiden arvo ole erittäin korkeaksi laskettava. Mutta onhan tietysti tärkeätä maan pääelinkeinolle, että korkeampaa tietoa omaavia maanviljelijöitä, sekä niitä, jotka viljelevät

omaa maata että toisille antavat neuvoja, löytyy. Ja sellaisena tällä ehdotetulla koululla ehkä on suurikin merkitys.

Tahdon vielä lisätä siihen, mitä äsken sanoin, että vähempivaraiset maanviljelijät eivät pysty tätä hyväkseen käyttämään, sen seikan että koulu on ehdotettu perustettavaksi Helsinkiin, missä asumusolot ovat kovin kalliita. Näin ollen, huolimatta siitä jos saakin valtioapua, on useimman vähävaraisen vaikea sinne pyrkiä.

Toisessa ponnessa on jo edeltäpäin pyydetty että puheena olevan opiston läpikäyneet saisivat oikeuden jatkaa oppiansa ei ainoastaan korkeammassa maanviljelystieteessä yliopistossa, vaan myöskin polyteknikumissa maanmittariosastolla. Vieläpä pyydetään että opiston käyneet tulisivat pääsemään samoilla ehdoilla kansakoulunopettajiksi kuin ylioppilaat. Tässä siis kylläkin on sellainen portti, jonka kautta hyvin suuri osa koulun läpikäyneistä pyrkii korkeampaa opetusta saamaan eri aloilla ja hyvin moni niistä tulee muille aloille, eikä ainoastaan maanviljelyksen. Mutta kaikista näistä epäilyksistä huolimatta minä, niinkuin sanoin, pidän tätä opistoa korkeamman maanviljelyksenopetuksen kannalta katsottuna hyvinkin tärkeänä. Mutta tässä tulee eteen se muodottomuus, josta täällä on huomautettu, että pyydetään apua koululle, joka ei vielä ole olemassa ja josta ei edes tiedetä muuta kun aivan yleispiirteissä, minkälaiseksi se tulee. Olisin toivonut että valiokunnan mietintö tässä olisi ollut vähän laajempi. Tiedän kyllä että työjärjestyksen 13 §:ssä sanotaan että valiokunnan mietintöjen tulee olla niin lyhyitä kuin suinkin, mutta sitä en kuitenkaan olisi suonut että näin tärkeässä asiassa asian kustannuksella lyhennetään mietintöä niin paljon kuin tässä on tapahtunut. Viitataan nimittäin opiston ohjelmasta puhuttaessa »Aika»-nimiseen aikakauskirjaan. Se nyt lienee kuitenkin ennen kuulumatonta että valtiopäiväasiakirjoissa viitataan aikakauskirjaan tai sanomalehteen, sillä kyllä olisi ollut tärkeätä ottaa mietintöön tällaiset seikat, jotka koskevat opiston ohjelmaa, sitäkin paremmalla syyllä kun opistoa ei ole olemassa. Jos opisto olisi ollut olemassa, niin silloin ei olisi ollut tarvis seikkaperäisesti asiaa selvittää. En tarkoita että eduskunnan pitäisi määritellä opiston ohjelmaa seikkaperäisesti, mutta tarkoitan sitä, että eduskunnalla pitää olla tieto, mille se apua pyytää; näin vajanaisilla selityksillä on jotenkin hämäräperäistä, minkälaiseksi laitos, jolle apua pyydetään, tulee. Anomuksentekijä samaten kuin valiokunta viittaa vaan mainittuun aikakauskirjaan selittämättä tarkemmin. Mietinnössä on muitakin vajanaisuuksia. Viitataan näet siihen että hallituksen asettama maanviljelysoppikoulukomitea on myöskin puolustanut tämmöistä laitosta, vaan siitäkään ei puhuta laajemmin. Olisin toivonut että tuo komitean lausunto olisi pantu tähän mietintöön, sillä luultavasti se on vähän laajempi, koska komitea kerran on asian käsitellyt.

Tähän katsoen minun olisi oikeastaan tultava samaan ponteen kuin ed. Setälä ehdotti, mutta en kuitenkaan soisi että asia, joka maanviljelysopetuksen kannalta katsottuna on tärkeä, tulisi noin vaan tällä kertaa hyljätyksi, vaikkakin luulen olevan hyviä toiveita että, jos tällainen oppilaitos syntyy, se tulisi saamaan valtioapua, koska sitä valtion asettama komiteakin jo on puoltanut. Sen ohessa voi minusta panna epäilyksen alaiseksi, onko parempi että tällainen laitos syntyy yksityisenä oppilaitoksena kuin kerrassaan valtion oppilaitoksena, koska kerran melkein samat kustannukset valtiolle tulevat olemaan, apuahan pyydetään siksi runsaasti että se on melkein koko kustannusarvio. Minusta on kyllä paikallaan että tällaiseen tärkeään ammattiopetukseen uhrataan vähän enemmän kuin muihin kouluihin. Mutta kun siihen uhrataan kerran paljon valtionvaroja, niin voi panna kysymykseen kuten jo sanoin, eikö tämä laitos ole tehtävä kokonaan valtion kouluksi. Minä luonnollisesti en tunne kouluoloja, jotta voisin varmasti arvostella, — sanotaan että siltä kannalta saattaa olla yksityiskoulu parempi, siinä kun voi pikemmin muuttaa ohjelmaa ellei ensimäinen ole onnistunut j. n. e. — mutta en luule näiden asioiden olevan niin vaikeita järjestää, vaikka koulu olisi valtion koulukin. Sen vuoksi pyydän esittää seuraavan ponnen: että hallitus ottaisi harkittavakseen, eikö valtion puolelta olisi ryhdyttävä tämänsuuntaista koulua ensi tilassa perustamaan.

Ed. **Räsänen:** Minua puolestani on suuresti miellyttänyt tuo kouluhomma. Jos mieli maanviljelyksen pysyä muun kehityksen tasalla, niin epäilemättä meillä nuoret miehet ja naiset tarvitsevat sen tapaisia kouluja. En aijo tässä puhua mitään tuon koulun valtioavusta enkä ohjelmasta, sen jätän muiden tehtäväksi. Sen sijaan rohkenen takertua vähän pitemmäksi aikaa erääseen puoleen, vaikkakin siihen pari edellistä puhujaa jo on viitannut. Puolestani olen ainakin kokonaan epätietoinen siitä, mikä on tarkotus, tahdotaanko tästä tehdä yhteiskoulu, yhteislyseo pojille ja tytöille, vai tahdotaanko yksinomaan poikakoulua? Minun on vaikea uskoa, että kysymyksenherättäjä, joka on niin pitkälle toteuttanut tasaarvoisuusaatteen, että on oman elämäntoverinsa tuonut mukanaan eduskuntaankin, tarkottaisi todella sellaista taka-askelta. Eikä siitä anomuksessa eikä mietinnössäkään suoraan sanota. Mutta kysymyksen asiakirjoihin kuuluu myös tuo Aika-lehden näytenumero ja siinä mielestäni tulee täydelleen ilmi, että tarkoitus on tehdä koulu ainoastaan poikia varten. Siellä sanotaan tuon koulun tarkoitukseksi m. m. valmistaa hyviä ammattimiehiä omille tiloille, maanviljelysvirkamiehiä, kuten maamiestalvikurssien opettajia, konsulentteja ja sen sellaisia, sekä sanomalehtimiehiä maaseutusanomalehtiin. Se on minusta hauska suunnitelma. Pyytäisin vain kysyä:

missä valmistetaan tulevaisuudessa noiden maanviljelijäin valistuneita vaimoja, sellaisia, jotka raikkaan maahengen läpitunkemina asemansa maanviljelijäin vaimona ja jonkunmoisen mallitalon emäntänä oikein ymmärtävät, vaimoja, jotka kaikessa kykenevät miehensä harrastuksia seuraamaan? Missä valmistetaan maanviljelysvirkanaisia, esim. opettajattaria talous-, puutarha-, karjanhoito- ja meijerikouluihin? Tarkoitan, missä annetaan heille perinpohjainen, asianmukainen, arvokas teoreettinen pohja? Ja lopuksi vielä: missä valmistetaan sanomalehtinaisia maaseutulehtiin? Riittääkö näiden valmistukseen nuo vanhat koulut, joista on sanottu, että ne kielten paljoudella pyrkivät oppilaista kasvattamaan todellisia papukaijoja ja jotka ylenmääräisellä järkeä teroittavalla matematiikalla pyrkivät kuolettamaan heräävän hengen, tappamaan kaiken harrastuksen ympärillä uhkuvaan elävään elämään. Ei totisesti! Jos kerran nuo vanhat koulut ovat riittämättömiä, yksipuolisia ja epäkäytännöllisiä maanviljelysalalle antautuvien miesten kasvatukseen, niin sitä ne ovat myös sille alalle antautuville naisille.

Tästä johtuu mielestäni aivan luonnollisena ajan vaatimuksena, että tuon koulun, jos siitä joskus jotakin tulee, täytyy olla yhteiskoulun. Ja minä luulen, ettei ole oikeastaan mitään syytä erimielisyyteen tässä asiassa. Yhteiskouluhan juuri on oppikoululaitoksemme se koulumuoto, jonka kansamme on rakkaimpana omistanut, uhraten sen hyväksi monin paikoin hyvin paljon. Emme luullakseni tiedä yhteiskoulun tuloksista mitään muuta kuin hyvää. Ei liene myöskään syytä pelätä, että juuri maanviljelysalalla yhteiskouluaatteen toteuttaminen olisi jotenkin vaikeampaa ja vaarallisempaa kuin muilla aloilla.

Varmaa myös on, että tuollainen koulu on juuri naisille tarpeellinen. Lienette jokainen nähneet maallakin nykyisen sivistyksemme kitukasveja, esim. sellaisia tyttökoulun käyneitä talontyttäriä, jotka kaupunkielämässä kouluvuosina, viiden kuuden lapsuusvuoden kuluessa, ovat kokonaan vieraantuneet maalaiselämästä, sen töistä, harrastuksista ja pyrkimyksistä. Koulunsa lopetettuaan he eivät ole herrasväkeä eivätkä talonpoikia, se on, he oikeastaan tahtoisivat kuulua herrasväkeen, mutta siihen heitä ei oteta, ja talonpoikiin kuuluakseen he taasen ovat liika »fiinejä». Nämä tällaiset ovat todella sellaisia sivistyksen kitukasveja, jotka ovat temmaistut irti omasta oikeasta maaperästään, tulematta uuteenkaan istutetuksi. He kaikkein vähimmin useammissa tapauksissa kelpaavat maanviljelijän vaimoksi, vielä vähemmin jonkunmoisen maanviljelysmallitalon emännäksi. He kärsivät itsekin usein elämänsä onttoudesta. Ja jos ei joku »nappulaherra» pelasta heitä, niin ei ole muuta neuvoa, kuin leipähuolien ja toimeentulon mahdottomuuden vuoksi maalla antautua kilpailuun virkamiesalalla, opettajaksi tai joksikin muuksi, ilman että tarvitsee olla siihen vähintäkään harrastusta. Siten he

myöskin puolestaan lisäävät kaupungeissa tuota sivistynyttä köyhälistöä, jota jo niin surkean paljon ennestäänkin on. Eikö todella pitäisi kaikella tavoin entistä enemmän heille viitata uusia, terveitä toiminta-aloja, jotka olisivat lähempänä heidän omia entisiä olojaan.. Onhan sitä jo kyllä alotettukin, mutta vielä paljon enemmän kuin ennen on viitattava ja avattava heille mahdollisuuksia uusille aloille. Eikä se ole edes vaikeatakaan, sillä naiset itsekin alkavat osoittaa pyrkimystä siihen suuntaan. Tunnen jo ainakin muutaman sivistyneen naisen, joka on maanviljelyskoulussa, tarkoituksessa tulla maanviljelijäksi omalla tilallaan. En tiedä ovatko tällaiset tapaukset vielä muuta kuin poikkeuksia, mutta tulevaisuudessa voivat ne tavallisiksikin tulla. Paljon yleisenpää kuin tämä, on kuitenkin jo naisten keskuudessa pyrkimys opettajiksi maanviljelysaloilla. Niiksi tullakseen tarvitsevat he luonnollisesti yhtä perinpohjaisen valmistuksen kuin miehiset opettajat. Yhtä tärkeä tehtäväkin heillä siinä on. Ja kun nuo tulevaisuuden suuret agraarisuunnitelmat toteutettaviksi tulevat, niin luonnollisesti heidän merkityksensä ja lukunsa täytyy suuresti lisääntyä.

On vielä eräs ala, joka näihin asti on ollut melkein yksinomaan miesten rauhoitettu alue. Se on sanomalehtiala. Kuitenkin on yhtä varmaa kuin luonnollista ja välttämätöntäkin, että läheisen tulevaisuuden maalaislehdissä täytyy olla naisella yhtä tärkeä paikka toimituksessa kuin ikinä miehelläkin. Mutta siihen kelvatakseen täytyy naisen samoin kuin miehenkin tutustua maalaiskysymyksiin, kansantaloustieteeseen sekä yhteiskunta- ja valtio-oppiin, ja luulen, että siihen ha olisivat paraiten tilaisuudessa juuri tuossa maanviljelys-yhteiskoulussa.

Varma on, että yksinomaan poikakouluna tuo aijottu lyseo tulisi vaan osaltaan yhä enemmän syventämään juopaa naisen ja miehen harrastusten ja ja elämän katsomuksen välillä kodissa. Se tulisi myöskin yhteiskunnassa yhä enemmän vaikeuttamaan naisen toiminta-alojen valintavapautta, sillä luonnollisesti nuo perinpohjaisemman ammattisivistyksen saaneet miehet hyvin helposti työntäisivät tieltään naiset kilpaillessaan leipäkannikasta. Sellaista koulua me emme tarvitse! On luultavaa luonnollisista syistä, että alussa tuollaiseen kouluun tulisi vähemmän oppilaiksi naisia, mutta se seikka ei suinkaan saisi estää avaamasta koulun ovia sellaisille naisille, joilla sinne halua olisi ja varmaan niiden luku vuosi vuodelta kasvaisi. Sellaisen maanviljelyskoulun me tarvitsemme. Ainoastaan sellaisen perustamista kannatan ja sitäkin *maaseudulle*.

Ed. **Pykälä:** Ilahuttavaa on nähdä, että on otettu esille kysymys maanviljelyslyseosta eli maanviljelysopastajain ja maanviljelysvirkamiesten kasvatuksesta, joita minä ymmärrän tässä oppilaitoksessa valmistettavan, vaikka asiantuntijat kuuluvat olevan tästä

eri mieltä. Nimihän sen jo sanoo. Olisi ollut aika jo aikoja ennen ryhtyä tämän suuntaisiin toimiin. Mutta yksi kohta, joka minut on pannut käyttämään puheenvuoroa tässä asiassa, on se, että puhutaan kokeista. Mitä varten tällä alalla tarvitsisi tehdä kokeita? Tiedetäänhän, että maanviljelys tarvitsee kykyjä eikä ainoastaan palkannauttijoita. Tiedetään myöskin, että meillä on kouluista hyvin tuntuva puute. Me maaseutulaiset emme saa lapsiamme kouluun, kaupunkikoulut ovat oppilaita täynnä — jos kellä maalaisella olisikin varoja pikkusen lapsiaan kouluttaa. On myöskin kansan keskuudessa hyvin tunnettu yleisenä sananpartena, että vanhempaan polveen kuuluvat maanviljelysvirkamiehet eli n. s. agronoomit eivät ole saaneet sellaista kasvatusta kuin nykyinen maanviljelys vaatii. Heidän tietopuolinen sivistyksensä ei ole kehuttavaa, käytännöllinen sitäkin heikompi. Missä lienee ollut syy siihen, että niin on, mutta valitettavasti asianlaita niin on. Nehän kävivät tavallisesti kaupungin lyseossa ja saivat viimeisen voitelun Mustialassa, siis maalla, mutta, kuten sanoin, kunnollista ei vanhempaan aikaan niistä saatu. Ehkei ollut syy siinä, että maaseudulla ei olisi kyetty niitä valmistamaan, mutta minun luullakseni syy oli tykkänään toisaalla. Kansan seassa kuuli hyvin usein sanottavan, että tuon kirkkoherran ja kruununvoudin poika tulee aina samalla lakilla Helsingistä, se ei valkeaa lakkia saakaan. Joka kevät uudistuu sama näytelmä ja toivotaan, että nuori herra tulisi ylioppilaaksi mutta siitä ei tule mitään, ehkä vihdoin viimein suurilla ponnistuksilla. Silloin ei ole toivoakaan, että hän voisi lähteä muulle opintielle, ei edes ruveta papiksi. Hänet lähetetään Mustialaan ja hänestä tehdään agronoomi. Nämät agronoomit ottivat Suomen pääelinkienon, maanviljelyksen, hoitoonsa. Siitä syystä vanhempi agronoomiluokka ei nauti sitä luottamusta kansan seassa kuin sillä todellisuudessa tulisi olla. Nyt ehdotetaan, että maanviljelyslyseo perustettaisiin Helsinkiin. Mitä varten juuri Helsinkiin? Eikö se olisi yhtä hyvä maaseudulla? Ei suinkaan liene tarkoitus ruveta tulevia maanviljelysopettajia ja virkamiehiä kasvattamaan Helsingin kauppiasten pojista. Eiköhän niillä pitäisi olla synnynnäistä innostusta alaansa ja jos tätä pidetään silmällä, silloin ne ovat etsittävät maanviljelijäin lapsista. Toinen asia on se, että sanotaan, että tämä lyseo olisi kokeeksi perustettava Helsinkiin siitä syystä, että pääkaupungissa olisi kykeneviä opettajavoimia saatavissa. Minä myönnän sen, että täällä on kykeneviä opettajavoimia saatavissa, mutta jos tässä pidetään taloudellisia etuja silmällä, niin kyllä minun luullakseni tulee taloudellisesti edullisemmaksi viedä opettajat maaseudulle kuin tuoda oppilaat tänne. Sen kautta vältettäisiin vielä se siveellinen vaara, josta jo on huomautettu, että tulevat maanviljelysvirkamiehet saisivat vieraita vaikutuksia, joita kaupunki antaa. Täällä kitketään maahenki pois — sitä ei voida kieltää. Ja kun he sitten tule-

vat maalle, ovat he vieraat sille aatteelle, johon ovat valmistuneet. Meillä on olemassa Mustiala ihan käyttämättömänä, kun korkein maanviljelysopetus siirrettiin yliopistoon. Miksi ei voitaisi valtiovaroilla perustaa sinne jotenkin laaja maanviljelyslyseo, ja jos katsotaan Mustiala sopimattomaksi joissakin suhteissa, niin Kurkijoen maanviljelyskoulun yhteyteen maanviljelyslyseo voitaisiin perustaa. On maaseudulla monta muutakin sopivaa paikkaa, johon se voitaisiin siirtää. Oppilas maaseudulla tulisi toimeen 40 markalla kuukaudessa, kun sen sijaan kaupungissa täytyy maksaa 100 markkaa, ja kuten täällä jo sanottiin, maalla toki olisi valoa ja raitista ilmaa, jota Helsingissä ei ole. Ne ovat yhtä välttämättömiä tuleville maanviljelysvirkamiehille kuin maanviljelyskasveillekin. Niin kannatettava kuin tämä yritys onkin, en kuitenkaan ainakaan tässä muodossa voi siihen yhtyä, vaan yhdyn pikemmin niihin puhujiin, jotka ovat mielipiteenään lausuneet, että se tällä kertaa annettaisiin raueta ja että hallitus ryhtyisi täällä esitettyihin toimenpiteihin ennen pitkää ja pontevasti.

Loppulauselmaksi yhdyn ed. Ahmavaaran lausuntoon sillä lisäyksellä, että puheena ollut oppilaitos perustettaisiin maaseudulle.

Ed. **Alkio:** Tästä asiasta on jo hyvin paljon puhuttu, niin että se jo voisi riittää, mutta pyydän kuitenkin tuoda esiin muutamia puolia, joita edellisissä lausunnoissa ei ole tuotu esiin.

Niissä perusteluissa Aika-lehdessä sekä eduskunnalle jätetyssä anomuksessa, joissa nyt esillä olevan maanviljelyslyseon periaatteet tarkemmin esitetään, mainitaan sen tulevan valmistamaan oppilaistaan pääasiassa: 1:o hyviä ammattimiehiä omalla tilallaan; 2:o kykeneviä johtomiehiä maataviljelevälle väestölle; 3:o maanviljelysvirkamiehiksi *vähemmillä* vaatimuksilla kuin ne, jotka ovat kustantaneet itselleen yliopistosivistyksen, kuten maamiestalvikoulujen opettajia ja maamiesseurojen konsulentteja; 4:o sanomalehtimiehiä, jotka pystyisivät käsittelemään entistä enemmän ja asiallisemmin maalaiskysymyksiä ja »maalaisten kannalta». 5:o valmistaisi koulu tilaisuutta jatkamaan opintoja yliopiston maataloudellisessa osastossa, metsäopistossa, polyteknikossa ja eläinlääkärikorkeakoulussa.

Minä en luonnollisesti kykene lausumaan mitään siitä oppiohjelmasta, joka tätä maanviljelyslyseota varten on laadittu, mutta sen sijaan rohkenen lausua ajatukseni siitä yhteiskuntapoliitillisesta luonteesta, joka koulun tarkoitukseen näyttää myöskin liitetyn.

Ensinnäkin uskallan lausua sen ajatuksen, että n. s. pikkuviljelijät eivät voisi tätä koulua mitenkään hyödykseen käyttää välittömästi. Heille tulee sen oppimäärä aina tulemaan liian laaja ja liian kallis, vapaaoppilaspaikoista huolimattakin. Olen kyllä vakuutettu

siitä, että sangen monet pikkuviljelijäinkin pojat kyllä tulevat tässä maanviljelyslyseossa oppia etsimään. Mutta useimmat heistä tulevat sen jälkeen antautumaan muille aloille. Harvoista harvat palaavat leipäänsä ansaitsemaan pikkuviljelijöinä. Eikä syynä tähän ole yksinomaan se, että pienviljelijäin elämän taistelu on kovempi kuin virkamiehen, vaan se, että hänen elämänkatsomuksensa ja ihanteensa tulevat Helsinkiin sijoitetussa koulussa suunnatuiksi elämäntapoihin ja vaatimuksiin, joita voi vaan kaupunki mukavuuksineen tyydyttää. Ja ajatelkaammehan vain, mihin yhteiskunnallisiin ihanteisiin voi helsinkiläinen koulu ja ympäristö innostaa nuorta pikkuviljelijää? Voiko nuorukainen, joutuessaan Herkules-tienhaaraan, täällä helpostikin omata sellaisen »maahengen», joka innostuttaisi häntä elämään maaseudun hiljaisessa yksinäisyydessä, kieltäytymyksissä, mahdollisesti verrattain sivistymättömässä ympäristössä, etäällä kaikista niistä sivistyksen huvittelevista ja viihdyttävistä välikeinoista, joihin hän Helsingissä parhaana nuorukaisaikana tottui? Sitä en usko. Mikäli minä ymmärrän, on maaseutusivistyneitten keskuudessa tavattavan yleisen henkisen uneliaisuuden yhtenä tärkeänä syynä se, että Helsinki on ollut heidän ensimmäinen maailmanrakkautensa. Ja kun se on loppunut, on jälellä vaan leipärakkaus.

Maanviljelys on elinkeino, joka kaupunkilaisen koulusivistyksen saaneille kansalaisille näyttää säännöllisesti jäävän sivuasiaksi, jopa suorastaan vastenmieliseksi asiaksi. En usko koulujen oppiaineiden järjestelmien siihen vaikuttavan niinkään paljoa. Pääasiassa luulen sen tapahtuvan kannattamattomuus-syistä sekä maanviljelyselinkeinon vaikeuden ja vihdoin maalaiselämää vierovain maailmankatsomusten vuoksi. Yhä säännöllisemminhän lakkaavat maaseutuvirkamiehetkin harjoittamasta maanviljelystä tulojensa lisänä. Yksinkertaisempi ja helpompi on kääntyä asianomaisiin paikkoihin palkankorotusanomuksilla. Maanviljelys on heille vaivaloista eikä se kannata. Piirilääkäri, kihlakunnantuomari, ruununvouti, kansakoulunpiiritarkastaja ynnä monet muut virkamiehet, joilla vain suinkin on tilaisuutta, pakenevat virkapiirinsä keskustasta kaupunkiin, oli se miten syrjässä tahansa. Sillä kaupunki vain vastaa nykyaikaisten sivistysihanteitten vaatimuksia. Harvoissa tapauksissa tapaa korkeampaa koulusivistystä saaneen miehen pikkuviljelijänä, kai siksi, että pikkuviljelyksen tuotanto ei jaksa vastata niitä yhä kasvavia elämänvaatimuksia, joita korkeampi sivistys omistajassaan synnyttää. Vain suurtilallisina tapaa korkeampaa koulusivistystä saaneita kansalaisia. Miksi? Siksi kaiketikin, että puhtaasti kapitalistisen tuotantotavan sovelluttaminen käy mahdolliseksi suurtiloilla ja siten tulojen lisääminen ja siitä seurauksena kasvaneitten elämänvaatimusten tyydyttäminen.

Tämän kaiken käsitän johtuvan siitä, että koulut nykyaikaisen

kaupunkielämän keskuudessa melkein poikkeuksetta joutuvat palvelemaan kapitalistisen kaupunkielämän vaistoja. Eikä näitä vaistoja vastaan suuntautuva sosialistinenkaan yhteiskunnallinen liike voi maaseutuelämämme nykyisen hetken suurelle elintarpeelle *kasvatuksen alalla* suurtakaan palvelusta tehdä.

Tästä syystä rohkenen lausua sen ajatuksen että, jos tämä koemaanviljelyslyseo perustetaan Helsinkiin, se ei tule jaksamaan herättää maahenkeä, eivätkä kokeet siinä suhteessa tule tulemaan tyydyttäviä. Sillä sen teoreettisen »maahengen», mitä koulu eteväin opettajain kautta kylvää, sen jaksaa helsinkiläinen jokapäiväinen elämä nuorukais-sieluista perinpohjin hävittää. Nuorukainen siinä ijässä, jolloin hän tulisi tässä koulussa olemaan, on niin perinpohjin ympäristössä ja toveripiirissä vallitsevain virtausten lapsi, että teoreettinen maahenki ei häneen paljoakaan pysty.

Sitä vastoin arvelen, että tämänkaltaisen koulun luonnollinen paikka olisi maaseudulla, jossain sellaisessa paikkakunnassa, missä pikkuviljelys on kehittyneempi. En tietysti väitä, että maahenki ja sille pohjalle rakentava, uudistava maailmankatsomus aina varmasti ja taatusti eläisivät voimakasta elämää, jos tämä koulu tulisi maaseudulle. Mutta pidän varmana, että sillä olisi olemassa suuria edellytyksiä. Mitä ne uudistavat maailmankatsomukset ovat, joita tarkoitan, siitä en halua tässä puhua. Mutta selvyyden vuoksi olkoon sanottuna kaikessa lyhyydessään, että niiden tarkoituksena olisi sovelluttaa sivistyselämä enempi maantuotantosuhteitten kanssa sopusointuun, saada maaseutuelämä luomaan uusia sivistysihanteita, joiden mukaan maataviljelevä väestökin kerran pääsisi siitä henkisen köyhäläisyyden asemasta, joihon kaupunkeihin keskittynyt sivistyselämä heitä nykyään luonnonlain välttämättömyydellä pakoittaa.

Nyt sanotaan: Jos maanviljelyslyseo viedään maaseudulle, sinne ei voida saada niin kykeneviä opettajavoimia kuin on saatavana Helsingissä. Sen lisäksi olen ottanut huomioon kyllä sen, että koulu tietysti tulee perustettavaksi sinne, mihin vastainen kannatusyhtiö sen päättää perustaa. Ja nämä seikat kai lopulta tällä kertaa yhdessä ratkaisevat koulun paikan. Näin ollen epäillen kannatan apurahojen myöntämistä siinäkin tapauksessa. Tuleehan näinkin uudistettujen periaatteiden mukaan toimiva opisto vaikuttamaan ainakin jonkin verran uudistavasti meidän maanviljelysvirkamiestemme kasvatukseen. Ja sekin on jo tärkeä seikka, jopa niin tärkeä, että se yksin vakuuttaan tälle koululle perustamisoikeuden. Mutta tästä maanviljelyslyseosta en rohkene otaksua tulevan sitä koulua, joka tulisi vaikuttamaan käänteen tekevästi maahengen itsetietoisuuteen herättämiseksi. Helsingissä sellainen koulu ei ole oikeassa paikassaan. Sellaiset koulut täytyy tavalla taikka toisella saada maaseudulle. Kun niiden aika tulee, silloin toivoakseni on elämänpakko

ja kehityksen luovat voimat jo ehtineet puristaa esiin opettajavoimia, jotka voivat ottaa maalaisihanteiden ja elinkeinokykyjen kasvattamisen elämäntehtäväkseen. Silloin ei mikään tosisyy enään saata estää Muhamettia menemästä kiven luokse, ei estää Suomen kansan parhaita maatalouselämän opettajia asettumasta maaseudulle elämään välittömässä vuorovaikutuksessa niiden elämänolojen kanssa, joiden kohottamista heidän elämäntyönsä tarkoittaa. Sillä kokemus tulee kyllä pian opettamaan, että koulumies saa oppia saman vakavan tosiasian kuin pappikin. Että hänen, saavuttaakseen vaikutusta, tulee saarnata enemmän käytännöllisen esimerkin kuin puheen voimalla.

Ed. **Soininen:** Tässä mainittiin, että maatalousvaliokunta olisi käyttänyt minua asiantuntijana. Pyydän sen johdosta sanoa, että olen ollut asiantuntijana valiokunnassa ainoastansa sikäli kun kysymys oli kansakoulunopettajain hakukelpoisuuden myöntämisestä niille, jotka ovat läpikäyneet tämän oppilaitoksen, enkä missään muussa. Minä voin kuitenkin suurella ilolla ja mielihyvällä puolestani tervehtiä tätä mietintöä, kun olen nähnyt, että valiokunta aivan yksimielisesti puoltaa sen anomuksen tarkoitusta, jonka allekirjoittaja minäkin olen. Minä tahtoisin huomauttaa siitä, että jo ammattikouluna tämä uusi opisto puoltaa varsin hyvin paikkansa. On muistettava, että se kaiketi jäisi ainoaksi maanviljelyskeskikouluksi ja että se semmoisenaan olisi huokeampi kuin Kurkijoen koulu, joka nykyänsä on olemassa, mutta on aijottu muutettavaksi maamiestalvikurssi-oppilaitokseksi. Tuommoinen keskikoulu lienee välttämättömästi tarpeellinen, ja juuri tästä sen asemasta ammattikouluna tulee myös se erikoisasema, johon tämä koulu on ehdotettu asetettavaksi, jos sitä verrataan muihin lyseoihin ja oppikouluihin, niinkuin täällä on tehty.

En kuitenkaan tahdo sen enempää puhua tämän asian puolesta, vaan paremmin ottaa puheeksi sen merkityksen varsinaisena yleistä sivistystä tarkoittavana oppilaitoksena, jota se myös pyytää olla. Minä tahtoisin alleviivata sitä seikkaa, että tämä on meidän kouluoloissamme ensimmäinen vakava pyrkimys muuttaa oppikoulu meillä kylläkin teoreettisesta, tosielämälle kylläkin vieraasta suunnasta käytännöllisemmäksi, saattamaan sitä likemmäksi tosiolojen tarpeita. Semmoisena yrityksenä on tämä minusta aivan erityisen tärkeä, ja olisi sitä joka taholta ilolla tervehdittävä. Sitä ei tässä ole voitu olla tunnustamatta. Myöskin ne, jotka ovat vastustaneet koulua nyt ehdotetussa muodossa, ovat tunnustaneet tämän alotteen merkityksen ja tärkeyden.

Nyt on huomattava, että alote tehdään erinomaisen varovaisessa muodossa. Pyydetään ainoastaan valtioapua yksityisen koulun kannattamiseksi, josta muodostettaisiin tuommoinen koekoulu,

joka ikäänkuin tunnustelisi tietä laajemmille muutoksille meidän oppikoulujemme suunnittelussa, eikä tahdota yhdellä iskulla luoda mitään yleistä, uutta koulumuotoa. Tämän kautta poistuu mielestäni hyvin moni epäilys, joka muuten olisi omiansa syntymään, kun on puhe näinkin uusimuotoisesta koulusta kuin tämä on. Enkä minä ihmettele, että täällä on sitä vastaan tehty monta epäilystä. Minä tahtoisin puoltaa sitä nimenomaan tuommoisena koekouluna. Sillä jos me tahdomme eteenpäin kasvatuksellisissa asioissa ja varsinkin koulualalla, niin meidän täytyy vihdoinkin hyljätä tuo tapa, että kaikki tehdään teoriiassa valmiiksi kamarissa ja sitte se pannaan käytäntöön. Meidän täytyy pyrkiä eteenpäin sillä tavalla, että ensin perustamme tuommoisia koekouluja ja käytämme hyväksemme niitä kokemuksia, jotka niistä saadaan, ennenkuin lähdetään laajemmille aloille. Minä luulen, että tuommoisesta koulusta voidaan saada hyviä kokemuksia sellaisiakin koulu-uudistuksia varten, joista professori Setälä täällä alussa puhui.

Kun tämä nyt on minun käsittääkseni tuommoinen koelaitos, niin ehkä ei olisi syytä täällä ottaa paljo puheeksi sen varsinaista tarkoituksensa vastaavaisuutta, mutta kun sitä on täällä kosketeltu, niin pyydän minäkin saada siihen vähän kajota. On arveltu, että se olisi yleisenä sivistyslaitoksena liian yksipuolinen, se kun valmistaisi vaan yhtä erityistä ammattihaaraa varten, sen sijaan että sen pitäisi valmistaa ylipäänsä käytännöllistä elämää varten. On myös arveltu, että se aika, jolloinka tämä ammattivalmistus alkaisi, olisi liian varhainen, että se yleisen sivistyksen nimessä olisi lykättävä vähän myöhäisempään ikäkauteen. Mitä tähän ensimmäiseen muistutukseen tulee, niin tahtoisin kiinnittää huomiota siihen, että tämä ammattisivistys ei ole kuitenkaan niin laaja, että se sanottavasti haittaisi tuota yleistä sivistystä. On arveltu, että koulun kolmella luokalla olisi yhteensä 28 viikkotuntia, ja niistä olisi vaan 18 omistettu varsinaiselle ammattivalmistukselle, siis vähän vähemmän kuin 1/5. Ja tämäkin ammattisivistys on sitä laatua, että se mitä likemmästi liittyy luonnontieteen opetukseen, se on ikäänkuin sen käytännöllisenä sovelluttajana elämään ja semmoista sivistystä, joka on tarpeen tai ainakin hyödyllinen kaikille. Se sopii yleensä erinomaisesti niille, jotka maaseudulla asuen pyrkivät korkeampaan, perinpohjaisempaan sivistykseen. Tässä on paljon puhuttu siitä, että tämä oppilaitos on aijottu sijoitettavaksi Helsinkiin. Minä luulen, että kun sitä on ehdotettu, niin on ajateltu ensiksikin täällä olevan paremman tilaisuuden saada hyviä opettajia ja toiseksi pidetty tarpeellisena, että tämä ensimäinen yritys, tämä koeyritys olisi niin tarkan ja huolellisen valvonnan alaisena kuin mahdollista. Mutta en voi muuta luulla, kuin että se tyyppi, jos se osoittautuu hyväksi, sitte oikeastansa saisi jalansijan ja käytännöllisen merkityksensä maaseudulla. Ja minun täytyy sanoa, että kuunnellessani

sitä esitystä, jonka ed. Pykälä ja varsinkin ed. Alkio tässä äskettäin antoivat maaseudun eduista tämmöisen oppilaitoksen paikkana kaupunkiin verraten, en voinut muuta kuin olla heidän kanssansa siinä suhteessa hyvin paljon yhtä mieltä. Minä luulen, että he ovat kosketelleet erittäin tärkeää yhteiskunnallista kysymystä, kun ovat ottaneet puheeksi sen, mitenkä saataisiin sivistynyt säätykin maalla viihtymään ja mitenkä yleensä saataisiin maalaiset, vaikka he sivistykseen pääsevät, maaseuduilla viihtymään. Minä sen vuoksi luulen, että olisi hyvä ottaa vieläkin tarkan harkinnan alaiseksi, eikö sittekin voitaisi tätä ensimäistäkin koulua maaseuduille sijoittaa. Mutta olkoon nyt sen asian miten tahansa, niin maaseutua varten se on ajateltu, ja kun sitä pitää mielessään, ei tämä ammattisivistys, mikä siinä annetaan, voi tuntua liialliselta. Pitäähän meidän muistaa, että meidän maassa ehkä noin 75 % koko asukasluvusta on tavalla tai toisella maalaiselämää elävää ja maalaistyötä tekevää. Ja tämä suurilukuinen väestö on nyt juuri viime aikoina osoittanut, että siinä asuu erittäin voimakas sivistysharrastus. On ollut hämmästyttävää nähdä, että toinen toistansa noita nykyään niin muodissa olevia yhteiskouluja on syntynyt maaseuduilla, jopa siinä määrässä, että on herättänyt asianomaisissa piireissä huolestumista. On ajateltu, että tästä kasvatetaan oppinutta köyhälistöä, joka ei saa paikkaa missään tässä maassa. Ja tältäkin paikalta äsken viitattiin, että Suomessa jo valmistetaan ylioppilaita tuntuvasti enemmän, kuin esim. Tanskassa, ja voin sanoa, että tuskin yhtään sivistysmaata on Euroopassa, jossa suhteellisesti niin paljon ylioppilaita valmistuu kuin täällä Suomessa. Se on huolestuttava ilmiö tavallansa, jos yhteiskoulut saavat jäädä yhä edelleen semmoisiksi kuin ne ovat. Mutta jos niille annetaan tämmöinen käytännöllinen suunta, niin minä luulen, että kaikki tämä pelko on aivan turhaa ja on päinvastoin ilolla tervehdittävä sitä pyrkimystä, mikä maaseuduilla nyt on niin suuressa voimassa juuri tässä kohden.

On arveltu, että maalaisväestölle ei tällä koululla olisi merkitystä. Jos ymmärsin ed. Ahmavaaran oikein, hän jotakin semmoista sanoi ja muutkin ovat tuoneet esille, ettei se ainakaan varattomia varten ole. Olkoon sen asian mitenkä tahansa, se väestö, joka jaksaa kannattaa yhteiskouluja maaseuduilla, se jaksaa kannattaa näitäkin ja sitä varten nämä koulut ovat paikallaan.

Sitte sanottiin myöskin, että ammattisivistys ehkä alkaa liian aikaisin, etteivät oppilaat voisi vielä sitä käyttää hyväkseen. Tämä antaa minulle aihetta mainita, että aivan äskettäin oli Englannissa valtion asettama komitea, joka otti tarkan pohdinnan alaiseksi, missä ijässä olisi paras alkaa ammattivalmistus, ja tultiin siihen päätökseen, että juuri toisen vuosikymmenen keskipaikka, noin 15 vuoden ikä, on paras aika. Ei sitä pitäisi alkaa ennemmin, se vahingoittaa yleistä sivistystä, mutta ei sitä myöskään pitäisi lykätä myöhemmin,

sillä silloin harrastukset ovat jo niin laajalle levinneet, että on vaikeaa enää varsinaista ammattiharrastusta herättää, jos se on tarkoitus saada erittäin kauas kehittymään. Myöskin tahdon mainita, että Géneven kaupungissa on tätä nykyä oppikoulu haaraantunut juuri tältä asteelta neljään eri linjaan: yksi on klassillinen, latinakoulun linja, toinen realikoulun linja, kolmas teknillinen linja ja neljäs seminarilinja. Teknillinen linja, joka valmistaa juuri käytännöllistä elämää varten semmoisessa kaupunkiyhteiskunnassa kuin on Géneven kanttooni, se minusta hyvin vastaa tätä maanviljelyslinjaa, joka tässä on ajateltu Suomen maalaisväestöä varten. Ja jos teknillinen sivistys voi alkaa 15 vuoden ijässä, miksei silloin maanviljelysopetus. Tuleehan meidän muuten muistaa, että 15 vuoden ikäisinä maalaispojat melkein kaikki, jotka ovat työssä, ovat jokseenkin täydessä maanviljelystyössä.

Tätä ehdotusta vastaan on sitten tuotu eräs muistutus, joka tuntuu ainakin ensimältä hyvinkin pätevältä, se nimittäin, että tässä on pyydetty valtioapua koululle, joka ei vielä ole olemassa. Minä puolestani annan tälle muistutukselle sen verran arvoa, että luulisin tarpeelliseksi antaa hallitukselle tässä anomuksessa semmoisen evästyksen eli vallan, että se antaisi koululle valtioapua ainoasti siinä tapauksessa, että huomaisi sen tarkoitustaan vastaavaksi. Silloin tietysti tämä koulu jo olisi olemassa, kun se saapi valtioavun, ja huomattava on, että muutkin yhteiskoulut saavat valtioavun jo ennenkuin ovat täysin valmiit, jo monta vuotta ennenkuin päästävät oppilaita yliopistoon. Minusta olisi syytä tällä kertaa juuri tehdä *anomus* tästä eikä vain rajoittua tuommoiseen ylimalkaiseen lausuntoon asian suotavuudesta. Sillä onhan tämä koulu kuitenkin niin erilainen ja muista eroava alote, että hallitus ehkä tarvitsisi tuommoisen sysäyksen eduskunnan puolelta runsaasti avustamaan tällaista koulua. Se voisi silloin vähemmillä epäilyksillä valtiovaroja tähän tarkoitukseen käyttää. Jos ei nyt anota eikä olla varmoja siitä, että valtioavustusta saadaan ajoissa, niin on mahdollista ja ehkä hyvinkin pelättävää, ettei löydy niitä henkilöitä, jotka uskaltavat panna tämän koulun alkuun. Ja jos tämä alote jäisi todellisesti raukeamaan siitä syystä, niin minusta se olisi sangen ikävä tulos tämän illan keskustelusta.

Tahtoisin vielä kosketella muutamia yksityiskohtia tässä, minäkin, jättäen tosin monia semmoisia seikkoja koskettelematta, joihin ehkä vielä muilta tahoilta vastataan. Minäkin puolestani soisin, että tämä olisi yhteiskoulu ja olen sitä semmoiseksi ajatellut. Siitä en sen enempää puhu. Mutta tahdon kiinnittää huomiota siihen seikkaan, että täällä on todellakin ehdotettu valtiovaroja hyvin paljon runsaammin kuin millekään muulle yksityiselle oppikoululle tähän saakka on tässä maassa annettu. Se vähän oudostuttaa ensin, mutta mielestäni valiokunta on koko hyvin perustellut tämän pyyntönsä

sillä, että ammattiopetus ylipäänsä on kalliimpaa kuin muu opetus — tarvitaan laboratoorioita ja koekenttiä ja muita semmoisia —, sillä, että tässä ehdotetaan paljon vapaapaikkoja, ja sillä, että tässä ehdotetaan koulumaksut paljon alhaisemmiksi kuin mitä ne tavallisissa yksityislyseoissa ja yhteiskouluissa ovat. Lisäksi on huomattava, ettei valiokunta ponnessaan mainitse mitään erityistä rahamäärää. Sen vuoksi mielestäni voin yhtyä valiokuntaan siinä, että annettaisiin runsaasti apurahaa. Mutta jos tämä kerta saa niin runsaasti valtiovaroja käytettäväkseen, niin mielestäni olisi myöskin pidettävä huolta siitä, että ne tulevat hyvin käytetyiksi. Minä olen kaivannut mietinnössä ja ponnessa jonkunlaista viittausta siihen, mitenkä tätä oppilaitosta valvottaisiin. Jos ei siitä mitään sanota, niin seuraa, että valvonta olisi samanlainen kuin muitten yksityisoppikoulujen, mutta huomattava on, että tätä nykyä kouluylihallituksen valvonta tässä suhteessa ei suinkaan ole varsin ankara, on ehkä liiankin vähäinen. Mutta se on kuitenkin ymmärrettävissä, kun näillä kouluilla on ylioppilastutkinto semmoisena tarkastuksena, joka varsin suuressa määrässä koettelee koulun kelvollisuutta. Nyt tässä oppilaitoksessa on ajateltu ylioppilastutkinto poistettavaksi. Siinä tarvittaisiin jonkinlaista huolenpitoa tuosta valvonnasta.

Sen johdosta, mitä on tässä sanottu, minä pyytäisin pääasiassa saada puoltaa tätä anomusta, mutta ehdottaisin kuitenkin, että se lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan takaisin muutettavaksi siihen suuntaan, että lisättäisiin tähän alkuun esim. näin: »että jos yksityisestä alotteesta perustetaan senkaltainen oppilaitos kuin ylempänä on esitetty ja se osottautuisi tarkoitustaan vastaavaksi, sille myönnettäisiin tarpeellista kannatusta.» Siis lisättäisiin sanat: »ja osottautuu tarkoitustaan vastaavaksi.» Edelleen olisi pyydettävä maatalousvaliokuntaa harkitsemaan, eikö tätä oppilaitosta sittenkin voitaisi ajatella maaseudulle sijoitetuksi. Vielä olisi valiokunnan tehtävä semmoinen muodollinen muutos, että ensimmäisen ponnen loppuosasta muodostettaisiin uusi ponsi. Siinä muodossa kuin se nykyjään on, se voi antaa aivan väärän käsityksen siitä tarkoituksesta, joka luultavasti valiokunnalla on, sillä sen voisi ymmärtää niin, että opiskelurahojen myöntäminen olisi ehtona valtiovarojen antamiseen. Siis valtio asettaisi itsellensä ehdon. Jos pantaisiin puolipiste sanojen »ja että valtiovaroista myönnettäisiin riittävän suuria opiskeluapurahoja» eteen, ja koko loppu siitä alkaen olisi uutena pontena, niin tämä epäselvyys kokonaan katoaisi.

Ed. **von Alfthan:** Vaikka en tosin voi kaikissa yksityis-kohdissa yhtyä tähän mietintöön, olen ottanut sen vastaan erinomaisella mielihyvällä. Niinkuin useat puhujat ovat viitanneet, on nykyään semmoinen oppilastulva yliopistoon, että se on oikein kauheaa. Olen kauan sitä peljännyt ja pelkään yhä enemmän, siitä on tulemassa se

literaattiköyhälistö, josta on hyvin vähän siunausta maallemme, ja sen vuoksi katson mielihyvällä kaikkia yrityksiä, jotka ovat ehkäisemässä sitä tulvaa ja vievät enemmän praktilliseen suuntaan. Tämä yritys, josta nyt on puhe, on siihen suuntaan viittaava ja katson sen olevan onnellisen ja hyvän yrityksen. Tosin en katso hyväksi sitä, että tämmöinen lyseo asetettaisiin Helsinkiin. Kun oppilaat pieninä tulevat tänne Helsinkiin, niin tarttuu heihin suurkaupungin henki ja luulen, että suuri joukko niitä oppilaita, jotka tulisivat tänne maalta agrikultuuria oppimaan, tulisivat lopullisesti supistamaan koko agrikultuurinsa Helsingin esplanaadiin eikä sen pitemmälle. Päinvastoin olisi parempi, jos Helsinkiläiset lapset vietäisiin maalle ja saataisiin poistumaan täältä terveellisempiin ja luonnollisempiin oloihin. (Hyvä!) Olen sitä mieltä, että jos tämä anomus hyväksytään, se olisi tehtävä nimenomaan sillä ehdolla, ettei tuota koulua tuoda Helsinkiin vaan maalle (hyvä!), joko, niinkuin ed. Pykälä sanoi, Mustialaan tai Kurkijoelle tai johonkin pienempään maaseutukaupunkiin, joka olisi siihen sopiva. Pääseikka on, ettei se vaan suinkaan tule Helsinkiin.

Voidaan kyllä sanoa, että Helsingissä voisi helpommin saada hyviä opettajia, mutta tämä on enemmän rahakysymys. Jos tarvitaan enemmän rahoja, niin suostutaan antamaan enemmän rahoja, niin että voi saada hyviä opettajia lähtemään maalle tätä asiaa harrastamaan. Kyllä olisi ollut suotavaa, että joku yhtiö olisi jo ollut koolla, jolla olisi jonkunverran varoja uhrata tähän yritykseen. Silloin olisi ollut joitakin takeita, että siitä jotain tulee. Mutta ehkä tämä yritys on niin uusi, ettei yhtiötä ole ehditty saada kokoon, enkä sen vuoksi tahtoisi hyljätä tätä asiaa.

On myös ehdotettu — luulen että se oli ed. Ahmavaara — että valtio ottaisi asian haltuunsa, että tästä tulisi valtionlaitos. Se ei olisi aivan onnellista sen mukaan kuin minä ymmärrän, sillä kaikki mitä valtio ottaa käsiinsä, tulee jollain lailla jäykäksi. Tämä on, niinkuin ed. Soininen sanoi, koe, ehkä sitä täytyy muodostella ja muutella sinne tai tänne, ja jos se täytyy tehdä byrokraattisemmalla tavalla, tulee se hyvin vaikeaksi; jos taas siinä on yksityinen yhtiö, niin sen voipi paljon paremmin muodostella. Kun on saatu kylläksi kokemusta, voipi ehkä valtio anastaa koulun ja laittaa uusia samanlaisia, jos ensimäinen onnistuu. Koko asia maksaa rahoja eikä aivan vähääkään, mutta vähempiin asioihin on valtio uhrannut rahoja. En katso sitä niin suureksi asiaksi, menköön vaikka 100,000 mk.; jos yritys onnistuu, niin olisi se hyvä asia maallemme. Jos taas se ei onnistu, niin ehkä siitä saamme niin paljon kokemusta, että toinen yritys onnistuu paremmin. Olen valmis hyväksymään anomuksen, mutta nimenomaan sillä ehdolla, että koulu sijoitettaisiin maalle eikä Helsinkiin.

Ed. **Kairamo:** Niinkuin tämän uuden koulun nimikin osoittaa, on se tarkoitettu semmoiseksi, että se muodostuisi varsinaisen oppikoulun ja ammattikoulun rajalla olevaksi. Tästä uuden laitoksen luonteesta aiheutuivat ne verrattain pienet erimielisyydet, jotka asiaa valiokunnassa käsiteltäessä tulivat ilmi, ja siitä johtuvat myös monet niistä muistutuksista, jotka nyt illan kuluessa täällä eduskunnassa on lausuttu julki. Valiokunta on puolestansa etupäässä katsellut uutta yritystä ammattikoulun kannalta. Sen vuoksi se myös on katsonut voivansa pääasiassa hyväksyä sille tehdyt kustannusarviot, vaikka ne, niinkuin täällä on huomautettu, nousevat tuntuvasti yli sen, mitä tähän asti oppikouluille valtion puolesta on myönnetty. On nim. huomattava, että ammattiopetus yleensä muodostuu kalliiksi, opetusvälineet kun siinä ovat kalliimmat kuin oppikouluissa. Tässä tapauksessa erityisesti kuuluu oppisuunnitelmaan myös kemian opetus, joka, niinkuin kaikki tietävät, aina on suhteellisesti hyvin kallis, se kun vaatii m. m. erityistä oppisalia.

Valiokunta ei puolestansa lähtenyt seikkaperäisemmin sitä suunnitelmaa tarkastamaan, joka on koulua varten julaistu. Se on tyytynyt vaan siihen, että on huomannut sen johtavan aatteen, jolle uusi laitos on ajateltu rakennettavaksi, kaikin puolin hyväksyttäväksi, ja katsonut sen suunnitelman, joka sitä varten on laadittu, myöskin pääpiirteissään tyydyttäväksi. Valiokunnan on täytynyt otaksua, että jos uudelle koululle myönnetään valtion avustus, hallitus myöskin tarkemmin punnitsee sitä oppisuunnitelmaa, joka koulua varten ehdotetaan. Hallituksella on sitä varten parempaa tilaisuutta kuin eduskunnalla. Monet niistä muistutuksista, joita täällä on tehty, olisivat ehkä jääneet tekemättä, jos arv. puhujat yksinkertaisesti olisivat asettuneet sille kannalle, että fakkiviranomaiset tietysti aikoinaan riittävästi tutkivat koulun opetussuunnitelmaa, ennenkuin valtioavustus lopullisesti myönnetään.

Täällä on huomautettu, että nyt pyydetään avustusta olematonta koulua varten. En voi kieltää, että itse asiassa tämä anomus siinä suhteessa saattaa tuntua oudolta. Mutta aivan ilman prejudikaattia sellainen avustus ei sittenkään olisi. Tahdon vaan muistuttaa siitä, että vanha säätyeduskunta aikoinaan lämpimästi kannatti sitä anomusta, joka tarkoitti nykyisen keskuslainarahaston perustamista, laitosta siis, joka jälkeenpäin on erittäin hyvällä menestyksellä toiminut, mutta josta, silloin kun säädyt yhtyivät sitä kannattamaan, ei tiedetty juuri enemmän kuin tästä koulustakaan. Se seikka, että nyt anotaan avustusta ainoastaan yhdelle koululle, ei minun ymmärtääkseni suinkaan tarkoita sitä, että yhdelle koululle hankittaisiin jonkunlainen monopooli, niinkuin täällä on lausuttu. Jos tämä aate osottautuu oikeaksi ja hyväksi, ja jos sen mallin mukaan useampia kouluja maaseudulla tai muissa kaupungeissa syntyy, niin toivottavasti hallitus menettelyllään ei tahdo antaa aihetta semmoiseen syy-

tökseen, että se tahtoisi monopoolia kasvattaa. Minun täytyy sanoa, että jos todellakin jo tällainen koulu olisi perustettu, jos se olisi toimessa tunnettujen henkilöiden johdolla ja sen puolesta tehtäisiin eduskunnassa anomus, niin sen anomuksen kannattaminen tuntuisi ainakin minusta paljoa vastenmielisemmältä kuin tässä tapauksessa, jolloin on kysymys ainoastaan siitä, että eduskunta antaa voimakkaan kannatuksensa uudelle periaatteelle.

Monta vastalausetta on synnyttänyt se valiokunnan mietinnön kohta, jossa, tosin vaan esimerkkinä, esitetään koulun perustamista Helsinkiin. On lausuttu ajatuksia sekä puolelta että vastaan. Myös valiokunnassa eri katsantokannat ovat tässä kohden törmänneet yhteen. Kuitenkin on kenties syy muistaa, että maanviljelyksen alalla kehitys käy juuri siihen suuntaan, että teoreettinen opetus ikäänkuin pyrkii pois maaseudulta. Me tunnemme kyllä, että Mustialan opisto on vuosikymmeniä toiminut laadultaan ainoana laitoksena koko maassa, mutta meidän täytyy myös tunnustaa, että se maahenki, joka siellä on ollut vallalla, ei suinkaan ole ollut erittäin voimakas. Mutta toiselta puolen, mistä päin on maahenki viime aikoina puhaltanut voimakkaammin kuin juuri Helsingistä!

Ne perustelut, jotka mietinnössä mainitaan, koulun sijoittaminen Helsinkiin, kustannukset ja useat muut seikat ovat otetut mietintöön ainoastaan asian valaisemiseksi, mutta valiokunta ei puolestaan suinkaan ole sitoutunut siihen eikä tahtonut tehdä valtionavustuksen myöntämisen ehdoksi, että koulu on perustettava Helsinkiin. Jos siis alote syntyy muualla kuin pääkaupungissa, niin valiokunnan ehdottaman ponnen mukaan hallitus on esteetön ottamaan sen huomioon, yhtä hyvin kuin jos se perustetaan Helsinkiin.

Eräs arvoisa puhuja on suurella touhulla ottanut esille kysymyksen oppilaitten sukupuolesta, esittäen naiskysymyksen miltei koko laajuudessaan. Tämä voimanponnistus on kuitenkin tällä kertaa aiheeton. Arvoisa puhuja nähtävästi ei tunne, että maanviljelyksen alalla tie jo on täydellisesti auki niille naisille, jotka tahtovat sitä kulkea. Sekä Mustialaan, Kurkijoelle että yliopiston maanviljelystaloudelliseen osastoon on pääsy naisoppilaille vapaa. Mutta tähän asti ovat aniharvat naiset käyttäneet hyväkseen tätä opintietä, jotenka kysymys siitä, otetaanko naisoppilaita uuteen kouluun vai ei, tuntuu toisarvoiselta. Sen vuoksi ei myöskään valiokunta ole antanut sille suurempaa huomiota. Mutta koska kysymys tästä on viritetty, voin vakuuttaa, ettei valiokunnassa yksikään ääni noussut sitä vastaan että myöskin naisoppilaita otettaisiin kouluun, enkä luule, että vastustusta siinä suhteessa on muualtakaan odotettavissa.

Se toivomus, jonka ed. Ahmavaara lausui, että koulu mieluummin olisi tehtävä valtion kouluksi, ei vastaa valiokunnan kantaa. Valiokunta on ottanut huomioon sen tosiseikan, että edistys ja uudistus koulualalla meidän maassamme monessa tärkeässä tapauksessa

on tapahtunut juuri sillä tavalla kuin nytkin ehdotetaan, nim. yksityisten alotteen kautta. Luulen että tämä tie tässäkin tapauksessa olisi kaikin puolin suotava. Jos koulu osottautuu tarkoitustaan vastaavaksi, jos se aate, jolle se rakentuu, on oikea, silloin on myös aika, että valtio suuremmassa määrässä ryhtyy sitä omissa oppilaitoksissaan toteuttamaan. Ensi aluksi, niin kauan kuin koko laitos on ainoastaan kokeeksi katsottava, ovat tietysti mahdolliset puutteellisuudet helpommin poistettavissa, jos se on yksityisen käsissä, kuin jos se esiintyy valtiolaitoksena.

Ed. Oljemarkin lausunnosta olen merkinnyt erään kohdan, jossa hän vertaa tätä uutta koulua Mustialaan, ikäänkuin anomuksentekijän tarkoitus olisi ollut tämän koulun kautta perustaa laitos, joka vastaisi Mustialan nyt päättyvää opistoa. Tämä nyt ilmeisesti johtuu väärinkäsityksestä, sillä mietinnössä ehdotetaan, että oppilaat, jotka pääsevät maanviljelyslyseosta, saisivat jatkaa yliopistossa, ja yliopiston maanviljelystaloudellinen tiedekunta se se vastaa Mustialan opistoa, eikä tämä lyseon tapainen koulu. Vieläkin vähemmän sopii vertailu nykyisiin maamiestalvikursseihin, jotka luonteeltaan ja tarkoitukseltaan ovat aivan toista kuin mitä tällä koululla tarkoitetaan.

En tahdo nyt lähteä vastaamaan kaikkiin muistutuksiin, joita täällä on tehty. Useimmat jäävät mielestäni aiheettomiksi siinä tapauksessa että hyväksytään tuo edellämainittu periaate, että nim. emme tässä lähde tarpeettomasti ja hyvin vähäisellä menestymisen toivolla yksityiskohtia myöten harkitsemaan pedagoogisia fakkikysymyksiä.

Ed. **Paasikivi:** Minä en ole tässä asiassa ammattimies, sillä en ole koulumies enkä maanviljelijä, ja sen vuoksi katselen tätä asiaa ainoastaan terveen järjen, voisin sanoa: »talonpoikaisen järjen» kannalta.

Täällä on ensiksikin tehty tätä mietintöä vastaan muodollisessa suhteessa muistutuksia. On sanottu, että tämä mietintö on liiaksikin lyhyt ja onpa vielä katsottu, että kun tässä viitataan erääseen »Aika» nimisessa aikakauskirjassa olleesen suunnitelmaan, niin olisi se ollut tähän otettava, mikäli siihen nojaudutaan. Maku on erilainen eri ihmisillä, mutta me olemme kyllä ottaneet huomioon, että mikä on välttämätöntä mietinnössä perusteluksi, se on siinä myöskin esitettävä. Minun nähdäkseni anomus oli niin laajasti perusteltu ja sisälsi aivan riittävästi tosiasioita, jotta jo ilman tuota Aikalehdessä ollutta kirjoitusta opiston suunnitelman pääpiirteet kyllä tulivat lukijalle selviksi. Viittaus »Aika»-lehteen tehtiin ainoastaan sen vuoksi, että se, joka tahtoi saada asiasta tarkempaa selkoa, voi siihen kääntyä. Sitä paitse »Aika» lehden kirjoitus on niin laaja, että kat-

soimme mahdottomaksi ja vastoin työjärjestyksen selvää määräystä olevaksi ottaa sitä tähän esitykseen edes refereerattuna.

Minäkin, joka olen anomuksen allekirjoittanut, olen kyllä odottanut vastustusta anomusta vastaan. On luonnollista, että uusi asia saa vastustusta ja ellei se saisi aikaan vastustusta, niin voisi siitä kenties päättää, että se on huono asia. On sanottu, että tämä opisto sellaisena kuin sitä on suunniteltu, on seka-opisto, joka tarkoittaa yhdeltä puolelta yleissivistyksen hankkimista, toiselta puolen ammattisivistyksen antamista. Siinä kohden onkin osattu pääasiassa oikeaan. Tarkoituksena on tosiaankin antaa sekä yleissivistystä että ammattisivistystä, ja on katsottu että se ammattisivistyskin, mikä tässä tulisi annettavaksi, on riittävä niihin tarkoituksiin, jotka anomuksessa ja mietinnössä ovat mainitut, ennen muita ammattisivistykseksi itsenäisille maanviljelijöille, mutta toiseksi myöskin opintojen jatkamiseksi yliopiston maanviljelystaloudellisen tiedekunnan osastossa ja muissa opistoissa, joista täällä on puhuttu. Mikäli voin käsittää, ei tällaisestä järjestelmästä voi olla muuta kuin hyötyä. Ed. Setälä on esittänyt pääpiirteet »kansalaiskoulun» suunnitelmaksi, niinkuin hän sitä kutsui, ja jos oikein sen käsitin, niin hänen tarkoituksenaan olisi, että tulisi lyseoiden ja yhteiskoulujen ylempiä luokkia vastaavia kouluja, joissa annettaisiin yleistä sivistystä, tosin lähempänä käytännöllistä elämää olevaa, kuin mitä nykyään lyseoissa opetussuunnitelmaan sisältyy, mutta tämä koulu ei olisi kuitenkaan valmistuksena millekään erikoiselle ammattialalle. Luulen kuitenkin, että 8—9 vuotinen yleissivistys meidän maassamme on kansallisvarallisuuteemme katsoen liian pitkä ja liian kallis, jotta se voitaisiin panna perustukseksi, jonka pohjalle vasta varsinainen ammattiopetus jatkuisi, ja jos sitä voidaan lyhentää, niin sitä ei olisi minun nähdäkseni muuksi kuin eduksi katsottava.

Täällä on niittenkin puolelta, jotka eivät asiata kohtaan muuten ole asettuneet aivan vastustavalle kannalle, huomautettu, että on anottu avustusta olemattomalle koululle. Tähän huomautukseen on jo vastattu. Ed. Kairamo on esittänyt entisestä valtiopäiväkäytännöstä tapauksia, joissa myös on vastedes perustettaville laitoksille, niinkuin osuuskassojen keskuslainarahastolle, anottu valtioapua, ilman että siinä kohden on mitään muodottomuutta havaittu olevan. Tietysti olisi hyvä, jos tämä oppilaitos olisi saatu jo aikaisemmin perustetuksi, ja jos se olisi ollut jo muutaman vuoden toimessa, sekä olisi voinut näyttää, mihinkä se kelpaa ja mitä siitä voipi tulla. Huomattavaa kuitenkin on, että tämän laitoksen perustaminen vaatii suhteellisesti paljon varoja, ja — niin ikävä kun onkin sanoa, — meidän maanviljelijämme ovat köyhiä. Kauppakouluja kyllä saadaan kaupungeissa perustetuksi. Kaupunkikunnat perustavat niitä, ja yksityiset varakkaat liikemiehet avustavat niitä, mutta toinen on tällaisen opiston laita, ja minä pelkään jotenkin pahasti, että jos

tämä asia jäisi vaan yksityisten varaan, siitä mahdollisesti ei tulisi mitään. Varmaa siitä tietysti en voi lausua.

Täällä on jo huomautettu, että ammattiopetus ja ammattioppilaitosten ylläpito on paljoa enemmän varoja kysyvä kuin tavallisten oppilaitosten perustaminen ja voimassapitäminen. Pyydän vaan huomauttaa, että asetuksen mukaan, joka annettiin vuonna 1904, myönnetään valtiovaroista jokaiselle kauppaopistolle, jossa on vain kaksivuotinen lukukurssi, aina 28,000 markkaan vuotuista valtioapua, nimittäin 4/5 kaikista kuluista. Sitä paitsi on annettu vielä perustamiskustannusten korvaukseksi useita tuhansia markkoja ja näitä on myönnetty juuri yksityisille yhdistyksille, ja tämä apu annetaan heti ilman että kauppaopiston tarvitsee olla yhtään vuotta ollut toiminnassa. — Mainittakoon vielä maanviljelysopetuksen alalta, että se opisto, joka lähinnä vastaa tätä nyt aijottua, nimittäin Kurkijoen ylempi maanviljelyskoulu, maksoi vuoden 1903 menosäännön mukaan — minulla ei ole ollut käsillä myöhempää menosääntöä — 71,100 markkaa ja Harjun alempi maanviljelyskoulu, joka on sijoitettu valtion tilalle, maksoi 42,700 markkaa. Tästä näkyy, miten ammattiopetus on kallista ja mitenkä valtio juuri tällä alalla on pakotettu käyttämään suhteellisesti paljon varoja. Tältä ammattiopetuksen kannalta tulee esillä olevaa kysymystä avustuksen myöntämisestä puheena olevaa opistoa varten välttämättömästi arvostella.

Ed. Hagman on tehnyt muutamia muistutuksia esillä olevaa mietintöä vastaan. Hän on muun muassa katsonut jonkunlaiseksi puutteeksi sen, ettei ole esitetty, minkälaisia kelpoisuusehtoja johtajilta ja opettajilta tässä opistossa tulisi vaadittavaksi. Olisi kuitenkin ollut jotenkin vaikea ryhtyä tällaisia kysymyksiä selvittämään, eikä siinä kohden tarvitsekaan muuhun viitata, kuin että ne kelpoisuusvaatimukset, jotka ylipäänsä meidän yksityisissä oppilaitoksissamme opettajille pannaan, ovat hyvin vähäiset ja valvontakin niihin nähden jotenkin vähäinen, eikä kuitenkaan ole siltä kannalta muistutuksia tehty yksityiskoulujen valtion avustusta vastaan.

Ed. Hagmanin toinen huomautus, että tämä oppilaitos tulisi jonkunlaiseen poikkeusasemaan, verrattuna muihin yksityisiin oppilaitoksiin, on aivan oikea. Se onkin juuri tarkotuksena. Tämä johtuu siitä että tässä on kysymys, kuten jo usein on mainittu, ammattiopetuksen antamisesta, eikä minkään tavallisen yleissivistyksen ja -opetuksen antamisesta, jollaista tavalliset yhteiskoulut ja muut yksityiset oppilaitokset tarkoittavat.

Mitä täällä on muuta lausuttu tätä ehdotusta vastaan, siihen ovat ed. Soininen ja Kairamo jo vastanneet. Minä kuitenkin tahtoisin vielä lausua pari sanaa ed. Ahmavaaran väitteen johdosta, johonka myös ed. Alkio on yhtynyt, ettei ehdotetusta lyseosta olisi hyötyä Suomen pikkuviljelijöille. Sillä tavalla kuin yritys on suunniteltu, tulisi kuitenkin jo pikkuviljelijöistä yksi ja toinen olemaan tilaisuu-

dessa opiston läpikin käymään. Mutta huolimatta siitä, että tähän opistoon ei tulisi yksikään ainoa pikkuviljelijä, niin siitä olisi kuitenkin juuri Suomen pienviljelykselle etua. Sitähän meidän maanviljelyksemme, niin pieni — kuin keskikokoinen, kaipaa, että se saisi riittävässä määrässä yleissivistystä sekä ammattitaitoa omistavan luokan, joka todellakin kykenisi astumaan sen johtoon ja valvomaan maanviljelyksen etua. Eihän pienviljelys ole niin erikoinen ryhmä, joka olisi täydelleen erotettu keski- ja suurviljelyksestä, vaan tälläkin, niinkuin useimmilla muillakin aloilla, on raja alemmasta asteesta ylempään aivan huomaamaton. Ei siinä voi sellaisia raja-aitoja eri maanviljelijäryhmien välille asettaa.

Täällä on paljo moitittu sitä, että tämä ensimäinen opisto on aijottu perustettavaksi Helsinkiin. Sen johdosta katson olevan syytä ilmoittaa, että valiokunnassakin siitä paljon keskusteltiin ja mielipiteet olivat eriävät toisistansa. Mutta valiokuntahan ei olekaan ponnessa tätä ehdottanut, vaan ainoastaan sivumennen perusteluissa maininnut, että tämä ensimäinen oppilaitos on aiottu Helsinkiin perustettavaksi, — siitä syystä, että se kannatusyhdistys, jota on tätä varten jo jonkun verran valmisteltu, on ajatellut sen perustamista tänne. Itse puolestani minulla ei ole aivan varmaa mielipidettä siitä, onko tosiaankin opiston perustaminen Helsinkiin paras, mutta tämä tietysti riippuu sen yksityisen kannatusyhdistyksen päätöksestä, joka tätä oppilaitosta puuhaa.

On vihdoin katsottu, että eduskunnan on vaikea ryhtyä anomaan tälle uudelle oppilaitokselle sellaisia etuja, joita toisessa ponnessa mainitaan, nimittäin oikeutta opintojen jatkamiseen yliopistossa ja ponnessa mainituissa korkeakouluissa. Minun nähdäkseni ei siinäkään kuitenkaan ole niin suuria epämuodollisuuksia. On luonnollista, että sellaiset oikeudet edellyttävät tehokasta valvontaa valtion puolelta. Valiokunta on neuvottelujen jälkeen kuitenkin jättänyt mietinnöstänsä pois valvontaa koskevat lauselmat ja ehdotukset siitä syystä, että on katsottu tarpeellisten määräysten antaminen tässä kohden hallituksen asiaksi. Vaikeata olisikin edeltäkäsin siinä kohden mietinnössä määräyksiä ehdottaa, sillä arvatenkin eri viranomaiset ja osaksi toiset, kuin mitkä hoitavat valvontaa valtion puolelta nykyisiin tavallisiin yksityisoppilaitoksiin nähden, tulisivat saamaan tämän tehtävän, mutta täytyyhän luottaa siihen, että jos avustus myönnetään, hallitus tulee sen nauttimiseen liittämään tarpeellisia ja aivan riittäviä määräyksiä. On luonnollista että tarkka valvonta on valtion puolelta asetettava, jotta uusi oppilaitos tosiansakin toimintaansa nähden täyttää kohtuulliset vaatimukset.

Ed. **Brander:** Tälle kysymykselle on jo täällä omistettu toistakymmentä puhevuoroa, ja monen mielestä voisi kenties olla syytä jo supistaa lausuntoja. Mutta siihen nähden että tässä eduskunnassa

on uhrattu monin kerroin enemmän puhevuoroja ainakin minun mielestäni vähemmän tärkeille asioille, niin rohkenen pyytää hetkeksi huomiota.

On ollut ilahuttavaa huomata, että se uusi yritys, joka sisältyy esillä olevaan anomukseen, on saavuttanut niin paljon asiallista kannatusta ja tunnustusta melkein kaikilta tahoilta. Ne vastaväitteet ja epäilykset, joita on tuotu esiin, ovat pääasiallisesti muodollisia. Toisekseen on aivan luonnollista, että kun suunnaltaan näin uusi asia astuu päiväjärjestykseen, niin sen täytyy herättää epäilyksiä ja kysymyksiä. Enkä lainkaan ihmettele, että suurimmat epäilykset tulevat oppikoulujen taholta, sillä oppikoulujen henkilöille tässä on kai sittenkin enimmän uutta. Ammattitaholla epäilykset eivät ole varsin suuria, vaan on ehdotusta siellä enimmäkseen mielihyvällä ja ilolla tervehditty. — Tämän asian käsittely hajaantuu väkisinkin monihaaraiseksi sen takia, että on kyseessä koulu, joka, niinkuin on huomautettu, on samalla oppikoulu ja ammattikoulu ja arvostelu muodostuu suuressa määrin erilaiseksi aina sen mukaan, katsotaanko asiaa oppikoulun vaiko ammattikoulun puolelta. Molemmin puolin on täällä tuotu useita mielipiteitä esille. Koetan olla kohdistamatta selvityksiäni ja vastaväitteitäni niihin kohtiin, joita täällä muutamat edelliset puhujat jo ovat selvitelleet. Pakosta on kuitenkin uudelleen kosketeltava muutamia kohtia, jotka mielestäni eivät vielä ole tulleet kyllin selvitellyiksi.

On pidettävä mielessä, että mitä tässä ammattipuoleen tulee, on kysymyksessä keskikoulutarpeen tyydyttäminen. Täällä on jo esitetty, että sellainen tarve on varsin suuri, sitten kuin nykyinen maanviljelyskorkeakoulu astuu askeleen ylemmäksi, muuttuu varsinaiseksi korkeakouluksi ja sijoittuu Helsinkiin, ja kun varsinkin ammattipiireissä mielipiteet Kurkijoen ylemmästä maanviljelyskoulusta ovat melkein poikkeuksetta siihen suuntaan käyviä, että tällä koululla ei keskikouluna ole varsinaista tehtävää meidän oloissamme. Niin ollen on meillä piakkoin aika, jolloin maanviljelyksen alalla ei ole mitään keskikoulua. Tahdon tästä huomauttaa, että sille komitealle, joka nykyään työskentelee, tehdäkseen ehdotuksia alemman maanviljelysopetuksen järjestämiseksi, hallitus on antanut tehtäväksi ehdottaa, mitenkä Kurkijoen koulun laitokset vastaisuudessa olisivat käytettävät. Siis siltäkin taholta on tuosta nykyään ainoasta maanviljelyskeskikoulusta lausuttu hylkäävä arvostelu.

Tämän yhteydessä en voi olla kajoomatta erääseen kohtaan, johonka ed. Oljemark erityisesti kiintyi. Tahdon tässä saada lausutuksi sen, että minunkin mielipiteeni käyvät hänen kanssaan yhteen siinä kohden, että jos ajattelemme maata viljelevän väestömme suurta enemmistöä, niin niiden laveampi ammattiopetus on kulkeva juuri niitä samoja suuntia, joita hän tarkoittaa. En kuitenkaan tahdo

tässä ryhtyä viittaamaankaan, mitenkä tuo opetus muutoin on aijottu järjestää. Se kuuluu tämän asian ulkopuolelle.

Täällä on ehkä painavimpana muistutuksena mietintöä vastaan huomautettu sitä, että on ehdotettu anottavaksi avustusta olemattomalle koululle. Tässä on kai kieltämättä muodottomuus, jos asiaa katsotaan oppikoulun kannalta, taikka oikeammin sen käytännön kannalta, mikä sillä taholla on ollut vallitsemassa. Mutta ammattikoulujen taholla tämä muodottomuus ei ole lainkaan tavatonta. Meillä on, varsinkin viime vuosina, myönnetty apurahoja varsin monille ammattikouluille, useammalle maamiestalvikoululle, ennenkuin niitä on ollut olemassa, jopa on sellaisiakin tapauksia, ettei paikkakaan ole aivan tarkoin ollut tiedossa. Tässä kai on havaittu, että ammattiopetuksemme maanviljelyksen alalla on ollut siksi vaillinainen ja pääelinkeinoomme nähden siinä määrin riittämätön, että tavattomatkin toimenpiteet ovat ansainneet huomiota.

Lienee paikallaan huomauttaa vielä eräästä seikasta, joka selvittää, miksi anomuksentekijät ovat tahtoneet saada asian esille eduskunnan kautta. Kyseessä olevan koulun perustaminen kysyy valmistuksia, ei ainoastaan kustannuksiin nähden, vaan muutamiin muihinkin seikkoihin nähden, joiden suhteen täytyy olla joitakin takeita olemassa, ennenkuin koulun mahdolliset perustajat voivat ryhtyä toimenpiteisiin ja ennenkuin vanhemmat uskaltavat keskeyttää lastensa koulunkäynnin. Tulen tässä kohtaan, jota keskustelussa ei vielä ole esiintuotu. Kuten mietinnöstäkin näkyy, vaikka aivan lyhyesti ja sivumennen, mutta tarkemmin anomuksessa, on tarkoitus, että lyseon eli yhteiskoulun oppilas käytyänsä viisi vuotta oppikoulua eroo koulusta, ja hänelle hankitaan sovelias harjoittelupaikka maaseudulla kokonaiseksi vuodeksi. Tämä keskeytys, joka kasvatusopillisesti, ammatillisesti ja nuorten ruumiilliseen kehitykseenkin nähden merkitsee hyvin paljon, merkitsee myös vastaisiin oppilaihin ja heidän vanhempiinsa nähden sangen paljon. Vanhemmat, niinkuin heidän lapsensakin, tarvitsevat takeita siitä, että tulee todellakin olemaan koulu, jossa erityisessä tarkoituksessa keskeytettyä koulunkäyntiä päästään jatkamaan.

Muutenkin on erityisesti pidettävä mielessä tämä harjoitteluvuosi ennen maanviljelyslyseoon tuloa. Toivoisin, että se seikka, että harjoittelu on kelpoisuus- ja pääsyehtona kouluun, olisi omiaan hälventämään niitä aivan luonnollisia epäilyitä, joita monella on siitä, että maahenkeä ei tässä koulussa tulisi kylliksi olemaan. Maahengelle koetetaan antaa vahvat juuret jo ennenkuin maanviljelyslyseon toiminta alkaakaan. Ja näitä juuria koetetaan voimistaa sillä tavoin, että oppilaille välikesiksikin hankitaan käytännöllistä harjoittelua. Täten koetetaan oppilasta yhä enemmän kiinnittää siihen maaperään, jossa maanviljelijän ja ammattimiehen täytyy aina pysyä kinni.

Täällä ovat jo edelliset puhujat selvittäneet sitä seikkaa, että ammattiopetus yleensäkin ja erityisesti maatalousalalla on kallista. Tahdon vaan lyhyesti kosketella tätä asiaa ja sanoa, että se on liiankin kallista, ja että meidän on koetettava saada sitä melko lailla halvemmaksi. Mutta siihenkään emme pääse pitkillä harppauksilla, vaan täytyy tyytyä lyhempiin kerrallaan. Pyydän oppikoulujen edustajille huomauttaa, että pitempiaikaisen tilaston mukaan kaksivuotinen maanviljelyskoulun käynyt oppilas maksaa valtiolle noin 1500 à 2000 mk. Jos koulu on ollut yksityisellä tilalla, niin noin 1500 mk, jos valtion tilalla, niin noin 2000 markkaa. Tämä jo on varoituksena, ettei ole vain ilman muuta suositeltava tällaista koulua valtionkouluksi. On sitä patsi muitakin syitä, jotka varoittavat uudensuuntaisia kouluja valtion huostaan jättämästä.

On myöskin jo huomautettu, että maanviljelyslyseolla tulisi varsin tärkeänä tehtävänä olemaan valmistaa oppilaita korkeampaa maanviljelysammattiopetusta varten. Nykyään on tämä erityisesti huomioon otettava, kun tiedetään, että maanviljelysammattimiesten, niinsanottujen agronoomien kasvatus ja sivistys tulee tästälähtien jopa monin verroin kalliimmaksi kuin ennen sekä aikaan että rahaan nähden. On sanottu, ettei meillä ole puutetta näistä ammattimiehistä. Tahdon väittää ja vakuuttaa, että niistä on jo nyt varsin tuntuva puute, ja että puute uhkaa läheisessä tulevaisuudessa tulla arveluttavaksi. Sen vuoksi on ajateltava keinoja, jotka saisivat aikaan sen, ettei syntyisi liian paljon vaikeuksia agronoomien valmistamiselle.

Sivumennen olen pakoitettu koskettelemaan erästä kohtaa, jota täällä niinikään jo on selvitetty, nim. onko tarkoitus saada maanviljelyslyseoista yhteiskouluja vaiko ainoastaan mieskouluja. Vetoan erääseen vanhempaan tosiseikkaan. Noin seitsemän vuotta sitten kääntyi Suomen Naisyhdistys silloin koossa olevan yksityisluontoisen maanviljelysseurain asettaman maanviljelysopetuskomitean puoleen pyytäen että tämä komitea ottaisi myös harkitakseen, mitenkä maanviljelysopetus naisia varten olisi järjestettävä. Komitea selvisi kysymyksessä hyvin lyhyesti. Se mietintönsä lausunnossa sanoo että komitea maanviljelysopetusta suunnitellessaan on asettunut sille kannalle, että maanviljelysopetuksen täytyy olla avoinna molemmille sukupuolille, niinkuin meidän maatalouttakaan ei voi ajatella ilman molempien sukupuolien yhteistyötä. Ja koska asia tuotiin siksi laveasti esille, pyydän lausua huudahduksena meidän naismaailmalle, missä he ovat viipyneet kun eivät ole tulleet ammattikouluihimme, m ssä he ovat viipyneet, kun meillä tähän asti on olemassa vaan yksi ainoa naisagronoomi! Vika ei ole ollut siinä, että heitä olisi vierottu, vaan heitä on turhaan odotettu. Mutta heitä silti yhtä hartaasti odotetaan, sillä heillekin avautuu tästä puolin entistä laveampi ja avarampi työmaa.

Maatalousvaliokunnassa on ollut kyllä eri mieliä muutamista yksityiskohdista, mutta ne eivät ole olleet niin suuret, että olisi jouduttu vastalauseisiin. On päin vastoin koetettu niitä välttää, jotta tällainen tärkeä asia esiintyisi eduskunnassa eheänä. Ja niinkuin täällä on huomautettu, yksi niitä seikkoja, joista on ollut eri mieltä, on se, onko tällainen koulu sijoitettava Helsinkiin vai maaseudulle. Olen itse niitä, jotka alunpitäen ovat epäilleet, onko todellakin oikein, että tällainen koulu sijoitetaan Helsinkiin. Mutta olen tyyntynyt ja asettunut sille kannalle, että tämä on toisarvoinen kysymys ja myöskin ajatellut ettei kauvan kulu ennenkuin tällainen koulu kyllä syntyy maaseudullekin ja juuri varsinaisiin maaseutukyliin, eikä pikkukaupunkeihin, sillä ehdottomasti pidän Helsinkiä parempana, kuin maaseudun pikkukaupunkeja. Muuten tämä kysymys, Helsinkiinkö vaiko maaseudulle, on osa suuresta kysymyksestä oppikoulu-alalla, joka kuuluu: onko meidän edelleen keskitettävä koulujen sijoitus kaupunkeihin, vai eikö olisi todellakin aika suunnata kulku maaseudun terveempiin, raittiimpiin oloihin.

Valiokunnassa on toisilla jäsenillä ollut myöskin arveluita, että anottavat rahamäärät ovat ehkä liian suuret, mutta syistä, joita tässä jo aikaisemmin olen esittänyt, ovat nuo epäilyt jätetyt syrjään, eikä niiden takia ole ryhdytty vastalausetta tekemään. Vielä on erityisesti huomautettu, että maanviljelyslyseo tulisi erikoisasemaan muihin oppikouluihin nähden. Tämä on aivan totta. Mutta totta on myöskin että oppikoulut ja virkamiesura aivan viimeisiin aikoihin asti ovat vetäneet puoleensa nuorison parhaat kyvyt. On liiankin surkea totuus tuossa vanhassa sananparressa vähälahjaisesta pojasta, että »jos ei se muuksi kelpaa, niin kelpaahan toki maanviljelijäksi.» Suokaa sentähden tällaiselle koululle erikoisasema, ainakin käänneaikana, ja minä vakuutan ett'emme kauvan erikoisasemaa kaipaa.

Olen ehkä toisten mielestä puhunut liiankin kauvan. Lopuksi vielä ajatukseni lyhyesti siitä, miksi sittenkin on ollut tarpeen ja hyödyllistä, että kysymys maanviljelyslyseosta on tullut eduskunnan kautta esiin. Olin maanviljelysopetuskomiteassa jo vuosi sitten tilaisuudessa tutustumaan tähän uuteen kouluohjelmaan ja kuten täällä on esitetty, komitea asettui ehdotuksen suhteen yksimielisesti puoltavalle kannalle. En kuitenkaan tullut ajatelleeksikaan, että ehdotus tulisi eduskunnassa esille. Kun minulle sitten eduskunnan työkauden alussa tarjottiin tilaisuus allekirjoittaa valmis anomus, tein sen mielihyvällä, enhän tahtonut olla hyvästä yrityksestä poissa. Keskustelu, mikä täällä on virinnyt, osottaa että kysymys on ansainnut eduskunnan huomiota ja olen nyt yhä enemmän vakuutettu siitä, että aijottu koulu vast'edes saa niin hyvin hallituksen kuin kansankin kannatusta ja huomiota osakseen. Valiokunnan jäsenenä en millään tapaa tahdo panna sellaista ehdotusta vastaan, että mietintö palautettaisiin valiokuntaan jossakin kohdin

täydennettäväksi, sehän osottaisi jo sekin suurta harrastusta eduskunnan puolelta, vaikka toisaalta en näe mahdottomaksi että se tässäkin muodossa tulisi hyväksytyksi.

Ed. **Slätis:** Såsom medlem af agrarutskottet anhöll jag tidigare om ordet. Sedan dess har emellertid en mängd talare bemött de inkast, som blifvit gjorda gentemot förevarande förslag. Jag skulle likväl önska få i största korthet belysa saken också uteslutande från praktisk synpunkt. Behofvet af jordbrukslärare och instruktörer samt konsulenter för landtbrukssällskapen är ganska kännbart. Det möter icke ringa svårighet nu för tiden att få tillräckligt med dylika praktiska undervisare. Felet ligger också mycket däruti att skolor för deras utbildning saknas. Landtbruket behöfver mycket krafter och framförallt skolade krafter. Tillsvidare har det varit svårt att fylla detta behof. En hel mängd krafter gå nu förlorade för jordbruket. Det finnes en mängd ynglingar, som afslutat sin skolgång på fjerde och femte klassen uti lyceerna och som därefter kastas in på andra banor. Det vore lyckligt om man kunde länka dessas uppmärksamhet uppå jordbruket. Vi veta ju att det uti studentexamen vanligen är matematiken och språken, som vålla svårigheterna att aflägga denna examen. Uti landtbrukslyceernas program hafva just dessa ämnen fått en mindre omfattning. Matematiken läses där mindre och språken likaså. Det är endast åt tyskan man lämnat något större utrymme. Skulle nu eleverna, som genomgå landtbrukslyceet, icke behöfva aflägga studentexamen, så kunde på detta sätt en hel mängd krafter tillgodogöras för jordbruket. Det behöfves såväl praktiska jordbrukare som också jordbrukslärare och instruktörer. Utsikten för att en större mängd skall kunna egna sig åt jordbruket och inhämta högre jordbruksundervisning är därför större, då de utan att behöfva aflägga studentexamen kunna förskaffa sig högre fackutbildning uti landtbruksfakulteten. Att idén om ett landtbrukslyceum öfverallt har vunnit medhåll och äfven i afton här i representationen rönt endast ringa motsägelse, är en glädjande omständighet och talar godt för att denna idé skall kunna förverkligas. Ty om tanken är riktig och god, så skall man nog också med litet vilja kunna hitta på den riktiga formen för undervisningen. Gentemot landtdagsmannen Oljemarks anmärkning att landtmannavinterkurserna väl skulle motsvara kurserna uti landtbrukslyceet vågar jag för min del inlägga en gensaga. Af landtmannavinterkursernas elever fordras icke vidare än folkskoleunderbyggnad och de kunna därför icke tillgodogöra sig undervisningen lika väl som elever, hvilka utgått från femte klassen i lyceum.

Ed. **Kallio**: Täällä ovat useat puhujat huomauttaneet siitä kuinka oudolta tuntuu, että annetaan jollekin koululle valtioapua ennen kuin sitä on perustettukaan ja todella se onkin huomiota herättävä, mutta siitä huolimatta on kuitenkin valiokunta ehdottanut tällaista kannatusta ja se osoittaa puolestaan, että asia, joka on kysymyksessä, ansaitsee täyttä tunnustusta. Ja tunnustusta tämä ansaitseekin, sillä se vihdoinkin käy luomaan uusia uria meidän vanhentuneille koulumuodoillemme. Meidän tähänastiset koulumme eivät ole suotavassa määrässä voineet yleissivistyksessä avustaa monia elämän eri aloja. Tämä on huomattava etenkin maanviljelysammattiin nähden, varsinkin nyt kun Mustialan opistokin vielä lakkaa ja maanviljelyskorkeakoulu muuttuu yliopistoon, joten maanviljelysammattiin jos tahtoo enemmän tietopuolisesti perehtyä, niin on se liiaksi aikaa ja varoja kysyvä ja osittain tarkoitusperästään vieroova. Yliopistomme rehtori tämänvuotisessa avajaispuheessaan huomautti meidän onttoja koulumuotojamme, huomauttaen siitä, kuinka suuri juopa meillä on sivistysoloissamme, kansakoulusivistyksen ja yleissivistyksen saaneiden välillä. Hän osoitti miten meidän kouluoloissamme kaivataan suuresti tämän juovan tasoittamista niin sanotun keskikoulun kautta. Tämä koulumuoto ei varsinaisesti tarkoita tuollaista keskikoulua, vaan tulisi hänen mainitsemansa keskikoulu olemaan pohjana tällekin koululle, mutta siitä huolimatta on tälläkin koululla juuri tuollainen keskikoulun luonne. Tämänsuuntaisen oppikoulun edut tavallisen lyseosivistyksen rinnalla ovat monet niihin nähden, jotka aikovat asettua etenkin maanviljelijöiksi. Meidän lyseokasvatuksella on se suuri onttous, ettei kasvateta lainkaan oppilaita yleiseen kansalaissivistykseen, joten sen suorittaneet nuorukaiset ovat jokseenkin kypsymättömät yhteiskuntakysymyksissä. Tätä suurta puutetta voinee ehdoteltu koulumuoto jossain määrin korvata, kun sen oppiaineena tulee olemaan muun muassa kansantaloustiede, valtio- ja yhteiskuntaoppi ja maanviljelyksen kansatalous. Nämä oppiaineet yksistään ovat jo siksi tärkeitä että täytyy suuresti valittaa sitä ettei niitä ole ennen lyseoissamme opetettu. Näissä oloissa, jolloin kansamme poliittinen tasa-arvoisuus on toteutettu, on tällä kansalaissivistyksen kasvatusmuodolla kauaksi kantava merkitys varsinkin maata viljelevään kansaan nähden, joten täytyy sanoa että maatalousvaliokunta on lähtenyt todella oikeasta päästä maalaisolojen korjaamiseen. Tämä mainitsemani kasvatuksellinen puoli on minusta perin tärkeä jo senkin tähden että se luonteeltaan on likempänä jokapäiväisen arkielämän todellisuutta, paljoa likempänä kuin nykyiset lyseot. Tätä elämää ihantelevaa luonnetta lisää se käytännöllinen harjoitteluvuosi, joka kouluunpääsöehtona vaaditaan. Tämä harjoitteluvuosi on minusta peräti tärkeä ja tulisi sitä

ankarasti noudattaa, ettei se tulisi vaan tuollaiseksi muodollisuudeksi, kuten se oli Mustialan oppilaitoksessa. Tämän uuden maanviljelyslyseon henki pitäisi saada nimeään ja tarkoitustaan vastaavaksi ja sentähden sen oppilailla tulisi olla käytännöllistä taitoa maanviljelysammattiin ja kunnioitusta käytännölliseen työhön. Tähän käytännöllisyyteen ja itse ammatti-innostukseen olisi pantava erittäin painoa oppilaita tähän oppilaitokseen valittaessa.

Se seikka, että oppilaat olisivat harrastukseltaan, elämäntavoiltaan ja katsantokannaltaan niin lähellä todellista elämää kuin suinkin, on minusta tässä uudessa järjestelmässä erittäin tärkeätä. Tätä silmällä pitäen olivat minusta kesätkin käytettävät vielä tarkemmin käytännölliseen harjoitteluun kuin anomuksentekijä näyttää suunnitelleen. Silmällä pitäen tätä käytännöllisen ja tietopuolisen kasvatuksen sopusointuisuutta ei minustakaan Helsinki ole tälle opistolle sopiva paikka. Minusta olisi paljon onnellisempaa, jos nämä laitokset olisivat paremmin kansan keskuudessa, jossain maanviljelyskeskuksessa. Meillä on jo muutamin paikoin maassamme perustettu kouluja, jotka johtavat yliopistoon. Jos ne omaksuisivat tämän suunnitellun koulumuodon, niin minä luulen, että osuttaisiin paremmin oikeaan kansalaiskasvatukseen nähden. Nykyinen koulukasvatus kaupungeissa, ulkona ja sisällä, on niin vieras todelliselle maalaiselämälle, jossa kaikessa täytyy niin tarkkaa säästäväisyyttä noudattaa, jotta olisi tärkeätä, että näissä maanviljelyslyseoissa voitaisiin säilyttää paremmin koko kansan todellista taloudellista kehitystä vastaava luonne. Meillä johtaa tätä nykyä jo 64 oppilaitosta nuorukaisia yliopistoon ja siten on saavutettukin, kuten täällä on huomautettu, sellainen oppilastulva, ettei mikään Euroopan maa voi tässä suhteessa vertoja vetää. Nykyinen kasvatusmuoto vieroittaa kumminkin oppilaat pois pääelinkeinostamme ja useat tämän koulun käyneet jäävät kaupunkeihin. Näin ollen jää maaseutu aina kylmille, se juuri, joka ennen kaikkea tarvitsisi todellista elämään sovitetun sivistyksen lämpöä. Olisi pyrittävä siihen, että harrastus pääelinkeinoomme kasvaisi siinä määrässä, että tuo kansainvaellus kaupunkeihin vihdoinkin lakkaisi. Yhtenä apukeinona luulisin juuri olevan tämmöisen korkeamman sivistyksen, joka ammattitaitoisesti voisi puristaa luonnosta suurimmat antimet. Olisi suotava, että tämäntapaisen koulun voisi lähimmässä tulevaisuudessa perustaa maalle jollekin vaikka valtion koulutilalle. Tässäkin tapauksessa tulisi tietysti jyrkästi vaatia harjoitteluvuosi yksityisten tiloilla. Tällä, että se sijoitettaisiin vaikkapa jonnekin valtion koulutilalle, olisi se hyvä puoli, että opettajan johdolla voisi silloin oppilaita harjoittaa kesän aikana esim. koekenttien hoidossa, maanmittauksessa, metsänhoidossa, viljelys-

suunnitelmien teossa j. n. e. Tällä en tarkoita, että käytäntö ja teoriia tulisivat näissä talviaikana yhdistettäviksi, vaan olisi tällä koulumuodolla muutamia käytännöllisiäkin edellytyksiä, jota ei harjoittelussa yksityisten tiloilla voi saada. Pääasia on kumminkin se, että koetetaan nämä koulut muodostaa niin lähelle käytännöllistä tosielämää, kuin suinkin, jolloin ne voivat luoda meille uutta voimaa ja intoa yleistä kansalaissivistystä tähtäävällä luonteellaan. Tätä kaipaa aikamme ja kehityksemme ja sentähden minusta on kannatettava juuri tämänsuuntaista oppilaitosta. Kuitenkin täytyy minun yhtyä siihen lausuntoon, jonka täällä professori Soininen esitti ja yhtyä sihen hänen ponteensa, että asia palautettaisiin hänen mainitsemillaan syillä takaisin maatalousvaliokuntaan.

Ed. **Karhi:** Luovun puheenvuorosta ja kannatan valiokuntaan lähettämistä.

Ed. **Leppälä:** Voin luopua puheenvuorostani, koska asia nyt tulee lähetettäväksi valiokuntaan ja palaa sieltä jälleen eduskuntaan, jolloin siitä on tilaisuus sanoa ajatuksensa, jos joitakin uusia ajatuksia vielä on sanottavana.

Muuten en voi olla lausumatta hämmästystäni, joka johtui yliopiston opettajan lausunnosta, jossa hän ehdotti kyseessä olevan asian hylkäämistä. Saako tästä lukea sen, kuinka meidän yliopistomme ymmärtää maalaisharrastuksia ja tahtoo niitä tyydyttää tai oliko se satunnaista. Minä sydämmestäni soisin, että se olisi satunnaista. Lopuksi toivoisin, että muutkin yhtyisivät asian lähettämisestä valiokuntaan.

Ed. **Käkikoski:** Sen jälkeen kuin minä pyysin puheenvuoroa, on jo lausuttu ne ajatukset, joita ajattelin tuoda esille. On vaan eräs seikka, josta aivan lyhyesti tahtoisin huomauttaa. Täällä on hyvin innokkaasti puolustettu tämän uuden koulun perustamista maalle ja ymmärrettäväähän onkin, että tahdotaan tämmöistä koulua maaseudulle. Mutta vaikka lämpimästi harrastankin sitä aatesuuntaa, joka tahtoo yleensä kouluja vetää maaseuduille, niin tämän maamme ensimäisen maanviljelyslyseon perustamista Helsinkiin kuitenkin kannattaisin siitä syystä, että tämä laitos on ensimäinen laatuaan, ja Helsingissä sillä on paraat henkiset voimat henkisessä keskuksessa. Ne yhteiskoulut, jotka maaseuduille perustetaan, eivät ole ensimäiset laatuaan, vaan ne voivat rakentaa Helsingissä lasketulle perustukselle. Jos saadaan tämä koulu voimakkaasti toimimaan Helsingissä, niin saadaan se hyvälle kannalle. Silloin on varma, että tulee perustettavaksi useampiakin kouluja ympäri koko maan. Jos se taas

haudataan johonkin kaukaiseen seutuun, jossa se ei saa kylliksi henkistä kannatusta, niin voipi tapahtua, että se kutistuu tuohon alkumuotoonsa. Siitä syystä juuri, jotta tämä koulumuoto saisi niin voimakkaat siivet kuin mahdollista, minä kannattaisin sen Helsinkiin perustamista. Minä muuten pyydän kannattaa valiokunnan mietintöä.

Ed. **Pesonen:** Sen johdosta, että on huomautettu, että osuuskassojen keskuslainarahastolle eduskunta on etukäteen pyytänyt valtion kannatusta, tahdon huomauttaa, että on suuri ero olemassa rahalaitoksen perustamisen ja kolmiluokkaisen maanviljelyslyseon perustamisen välillä, mitä taloudellisiin edellytyksiin tulee. Maamiestalvikursseihin, joista ed. Brander huomautti, ei ole tietääkseni eduskunta koskaan ennakolta kannatusta antanut. Muuten niittenkin lausunnoista, jotka ovat anomuksen puolella, on selvästi käynyt ilmi, että anomuksenkannattajat ovat tietoisia siitä, että anomus on muodoton siinä, että pyydetään kannatusta olemattomalle opistolle.

Ed. **Pullinen:** Pidän riittävänä ne lausunnot, jotka täällä ovat sekä kysymyksessä olevan koulun että mietinnön puolesta annetut, mutta kun muutamat puhujat ovat tähän kouluun nähden asettuneet viivyttelevälle ellei kokonaan vastustavalle kannalle, niin tahdon mainita, että tämä kouluhanke heti, kun se tuli sanomalehtien kautta tiedoksi, herätti kaikkialla maanviljelijöitten kesken ilmeistä vastakaikua. Maanmiehille selvisi, että korkeampaan maanviljelysopetukseen nähden tulisi tämän koulun kautta tapahtumaan suuri ja tarpeellinen parannus, ja sentähden on yleensä maanviljelijöitten yhtymätilaisuuksissa lausuttu se toivomus, että koulu saataisiin niin pian kuin mahdollista aikaan. Valiokunnan mietintö vastaa ammattimiesten toivomuksia, sillä sen ehdottamaa tietä kävisi mahdolliseksi, että koulu pian voisi alkaa toimintansa. Jos taas, kuten täällä on ehdotettu, ei tehtäisi varsinaista anomusta koulun avaamiseen nähden, vaan tyydyttäisiin jonkinlaiseen toivomuslausuntoon, tulisi koulun alkaminen epäilemättä siirtymään useampia vuosia eteenpäin. Sama tulisi tulokseksi, jos apurahan ehdoksi määrättäisiin, että koulu on sijoitettava maalle, sillä käytännölliset hankaluudet epäilemättä tässäkin tapauksessa tulisivat viivyttämään sitä.

Huomauttamalla yksinomaan tätä käytännöllistä puolta kannatan valiokunnan mietintöä sellaisenaan.

Ed. **Laine, Oskari:** Täällä on tämän asian hyväksi ja puolesta jo niin paljon puhuttu, että siltä kannalta katsoen minun ei olisi tarvinnut käyttää puhevuoroa. Kuitenkin silloin, kun pyy-

sin puhevuoroa, ei ollut maanviljelijöitten puolelta esiintynyt kuin pari puhujaa, joten katsoin suotavaksi, että täällä useampikin maanviljelijä esiintyisi.

Minua kummastutti ed. Ahmavaaran lausunto, kun hän piti tämän koulun meille maanviljelijöille tarpeettomana ja väitti, ettei siitä voi tulla pikkuviljelijöille hyötyä. Hän piti meidän olojamme kylliksi hyvällä kannalla, että meillä on tarpeeksi etevät maanviljelijäin opettajavoimat Minusta tämmöinen lausunto osoittaa sitä, kuin arv. edustaja ei kunnollisesti tuntisi sitä asemaa, missä meidän maanviljelijämme ovat ja heidän kykyänsä ammatissaan. Pyydän viitata entisen talonpoikaissäätymme toimintaan maanviljelyksemme kohottamiseksi, maanviljelystalouden kehittämiseksi. Tämän säädyn asiakirjat puhuvat niin lannistavaa kieltä maanviljelijäin kykeneväisyydestä edustamaan itseään tässä säädyssä, että sen parempaa todistusta ei tähän voine vetää esiin.

Mitä sitten tulee asian siihen puoleen, että meillä olisivat esim. agronoomimme kylliksi kykeneviä opettajiksi kouluissamme ja neuvojiksi meidän maanviljelijöiden keskuudessa, niin kyllä minun täytyy tässäkin suuresti valittaa, että olot ovat vielä niin puutteellisella kannalla ja että meidän agronoomiemme ammattisivistyksen kohottamiseksi tarvitaan vielä hyvin paljon, jotta he todellakin kunnollisesti kykenisivät opettaja- ja opastajatehtäviään täyttämään. Kykeneviä henkilöitä kyllä heidän joukossaan löytyy, mutta yleensä on sillä alalla heikkoutta vielä liian paljon. Täällä on vakavasti vastustettu koulun sijoittamista Helsinkiin. En suinkaan ihaile sitä, että tänne Helsinkiin kaikki työnnetään, ikäänkuin maaseudun kustannuksella, mutta kyllä minun vakaumukseni tässä asiassa on se, että juuri täällä Helsingissä pitäisi tämmöinen kokeilukoulu panna alkuun. On sanottu, ettei täältä Helsingistä lähde maahenkeä. Minusta on tällainen väite aivan väärä. Mistäpä sitä maahenkeä viime vuosina olisi lähtenyt, ellei juuri täältäpän. Ja tämä minulle antaa syytä kannattaa sitä, että koulu aluksi sijoitetaan Helsinkiin.

Oppikoulujen opettajien puolelta on täällä huomautettu, että maatalousvaliokunta on ollut liian heikko käsittelemään tämmöistä kysymystä, kuin siellä ei muka ole ollut tarpeeksi pedagoogisia kykyjä. Minusta näitä on sillä aivan tarpeeksi ollut ja onnittelen sitä siitä, ettei siellä ole ollut niitä liian paljon.

Pyydän lopuksi kannattaa mietintöä täydellisesti.

Ed. **Käpy:** Pyydän myöskin kannattaa ed. Soinisen ehdotusta, kuitenkin sellaisella muutoksella, että valiokunta muodostaisi ponnen tähän suuntaan kuuluvaksi: „että jos yksityisestä alotteesta perustetaan senkaltainen oppilaitos kuin ylempänä on

esitetty ja se antaa takeita siitä että se tulee olemaan tarkoitustaan vastaava, sille myönnettäisiin valtiovaroista tarpeellista kannatusta". Tämän hieman eroaa hra Soinisen ehdotuksesta; siinä suhteessa nimittäin, että tämän mukaan ei puheenalaisen oppilaitoksen välttämättömästi tarvitsisi olla ollut toiminnassa ennenkuin sille valtionkannatusta annettaisiin, kunhan vaan olisi takeita siitä että se on tarkoitustaan vastaava.

Ed. **Helkiö:** Meidän varsinaisten maalaistalonpoikain pitäisi oikeastaan hävetä, että tämä kysymys, joka meitä niin tavattoman läheltä koskee, on syntynyt täällä Helsingissä, ja täältä käsin tuotu esiin. Tämä selvää selvemmin todistaa, kuinka auttamattoman noloja ja kykenemättömiä kaikellaisten alotteiden tekemiseen omissakin asioissamme olemme. Ja toiselta puolen se todistaa sitä, ettei täällä Helsingissäkään niin aivan ilman maahenkeä olla: onhan sitä täälläkin. Se on kyllä surkea asia, että ne suuret kansalaisjoukot, jotka maassamme maanviljelyksestä elävät, ovat niin alhaisella sivistyskannalla, etteivät ymmärrä omaa asiaansa ajaa. Mutta sentähden tässä tarvitaankin erikoisia toimenpiteitä; ja on hyvä että on kansan riveistä lähteneitä miehiä, jotka, vaikka korkeammasta sivistyksestä osallisiksi päässeitä, kuitenkin ovat maaseudulle ja sen kansan asialle uskollisina pysyneet. Nämä toki onneksi tuovat esiin ehdotuksia, joita kansa itse ei osaa julki lausua, vaikka se kärsii puutetta ja tuntee tarvetta parempaan. Ja sen vuoksi tuntuu minusta siltä kuin tämä kysymys onnellisesti ratkaistuna ja toteutettuna olisi maalaisten onni, ja siksi tulee sitä ehdottomasti kannattaa.

Jos maalaisolot siis ovat surkealla kannalla, niin yhtä surkealla kannalla ovat koht'sillään nykyiset päämäärättömät opiskeluolomme. Kun katselee täällä Helsingissä lukuisia ylioppilasparvia, jotka kantavat valkoista lakkia, niin tuntuu siltä kuin suuret joukot olisivat ilman muuta tarkoitusta, kuin vaan saadaksensa valkoisen lakin, sivistyksensä hankkineet. Mutta tämä ei voi olla mikään päämäärä — ja virkapaikkoja ei riitä. Senkin tähden on välttämätöntä, että tämä uusi maanviljelyslyseo saadaan aikaan, jotta on toivoa, että sieltä lähtee enemmän kuin tähän asti meidän maanviljelijäin riveihin korkeamman sivistyksen saaneita henkilöitä nostamaan sitä tosiaan alhaista sivistystasoa, jossa nykyään olemme. Kannatan sentähden lämpimästi tätä mietintöä ja sen ponsia semmoisinaan.

Ed. **Oljemark:** Jag vill för min del endast i korthet bemöta hr Kairamos påstående, att jag skulle ha jämfört detta landtbrukslyceum med Mustiala; det har jag icke gjort, utan jämförelsen hade jag närmast från hr Gebhards uppsats i Aika,

där han talar om att landtbruksundervisningen i detta institut skulle omfatta 50 % mera än det, som meddelas i Mustiala. Jag ville för min del göra gällande, att denna jämförelse var missvisande, emedan man icke kunde förutsätta att de, som hafva genomgått landtbrukslyceet, hade mera insikt än de, som genomgått Mustiala, utan snarare tvärtom. Det var således en påtaglig missuppfattning af mitt yttrande, som gaf anledning till hr Kairamos inlägg.

Äfven i en annan punkt ville hr Kairamo bemöta mitt inlägg. Det blefve för vidlyftigt att närmare ingå på denna omständighet. Jag vill endast helt kort omnämna ett par reela fakta, som föranledt mig till jämförelsen med landtmannavinterkurserna, nämligen dels att man i stället för Kronoborgs landtbruksinstitut har tänkt inrätta tvååriga landtmannavinterkurser för att ersätta mellanskolorna på jordbruksområdet och dels att programmet för lyceet med afseende å ämnes- och timfördelning ganska mycket närmar sig det man sammanfattar uti en folkhögskolekurs, fortsatt med tvååriga landtmannavinterkurser. Jag kan icke komma från det att personer, som genomgå sådana kurser, skola vara vida mera inkomna och duktiga på landthushållningens område, än de, som genomgått ett landtbrukslyceum. Det var detta jag ville framhålla. För öfrigt har jag nog hvad grundidén vidkommer velat understöda ett försök att inrätta landtbrukslyceer. Sådana kunna ju ändå hafva sin särskilda uppgift.

Ed. **Soininen:** Minä kyllä voin yhtyä siihen muodostukseen, jonka herra Käpy on tehnyt.

Ed. **Ahmavaara:** Kun ed. Pykälä kannatti minun ehdotustani sillä lisäyksellä että koulu ei tulisi Helsinkiin, niin minä olen sen johdosta hieman muodostanut ponttani, jotta ed. Pykäläkin voisi siihen yhtyä. Se kuuluisi: „Että hallitus ottaisi harkittavakseen, eikö valtion puolelta olisi ryhdyttävä tämänsuuntaista koulua ensitilassa perustamaan sopivaan paikkaan maassamme". Minullakin on aivan sama käsitys, ettei Helsinki ole sopiva paikka tällaiselle koululle, mutta ei minusta tätäkään mahdollisuutta suorastaan voi kieltää.

Ed. Laineelle pyytäisin huomauttaa, etten ole sanonut mitään semmoista kuin hän on minun suuhuni pannut. Minulla on tässä painettu keskustelupöytäkirja lausunnostani, ja siinä sanotaan: „Myönnän kyllä että tällaisella koululla olisi toisessakin suhteessa tärkeä merkitys kuin ainoastaan suurtilallisten ja varakkaampien maanviljelijäin ammattitaidon kehittämiseksi, sillä tarkoitushan on, että tämän koulun läpikäyneistä saadaan sittemmin maanviljelysneuvojia, agronoomeja ja muita sellaisia, joista

tietysti tulee välillisesti myös etua pienviljelijöille". Se on aivan toista kuin mitä ed. Laine minun väitti lausuneen.

Ed. **Snellman:** Maalaisena ja maanviljelijänä minäkin mitä lämpimimmin kannatan maanviljelysopetuksen edistämistä ja järjestämistä. Mutta siltä en kannata sitä siinä muodossa kuin valiokunnan mietinnössä on esitetty, sillä siinä puuttuu tämän koulun suhteen varmuus siitä, missä määrin se todella tulisi vastaamaan niitä tarkoituksia, joita maanviljelysopetuksen edistäminen tulisi opistomaiseen varsinaiseen maanviljelykseen nähden kaipaamaan. Pyytäisin kannattaa ed. Ahmavaaran ehdotusta.

Ed. **Gebhard, Hedvig:** Täällä puhutaan niin paljon siitä, että nyt pyydetään valtioapua olemattomalle koululle. Tahdon sen johdosta huomauttaa, että ainoastaan 4 kuukautta sitte senaatti antoi verrattain suuren valtioavun olemattomalle koululle, nimittäin ruotsinkieliselle talouskoululle naisia varten Uudellamaalla. Siis löytyy prejudikaatti siitä, että valtioapua voidaan antaa olemattomalle koululle. Se nimittäin ei edes vieläkään tänäkään päivänä ole alkanut toimintaansa. Tämä olkoon sanottu herra Pesoselle ja muille jarruttajille.

Ed. **Pesonen:** Pyydän viimeisen lausunnon johdosta huomauttaa, että sille koululle, josta edellinen puhuja mainitsi, ei eduskunta ole koskaan pyytänyt valtion kannatusta.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o. Ken vastaehdotukseksi mietinnölle hyväksyy ed. Setälän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Ahmavaaran tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o. Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Setälän tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Soinisen tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

3:o. Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Soinisen tekemä ehdotus hyväksytty.

Lippuäänestyksessä annettiin 98 jaa- ja 81 ei-ääntä, joten **maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1** oli **hyväksytty.**

Puhemiehen tällä välin poistuttua johti puhetta toinen varapuhemies.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3 tarkoituksenmukaisen huoneuston hankkimisesta Suomen Eduskunnalle,

rautatievaliokunnan mietintö n:o 1 eduskunnalle tehdyn an. ehd. (n:o 52) johdosta, joka koskee **rautateitten hallinnossa olevien maanviljelysammattia rasittavien epäkohtien poistamista,**

rautatievaliokunnan mietintö n:o 2 eduskunnalle tehdyn an. ehd. (n:o 189) johdosta **tutkimuksen toimeenpanemisesta, missä määrässä tavaraliikennettä rautatiellä voitaisiin supistaa sunnuntai- ja juhlapäivinä,**

anomusvaliokunnan mietintö n:o 3 eduskunnalle tehtyjen an. ehd. (n:ris 32, 51) johdosta **mielisairaalain perustamisesta,**

puhemiesneuvoston ehdotus lisäykseksi työjärjestyksen 8 §:ään,

seitsenmiehisen valiokunnan ehdotus valtiopäivillä suhteellisen vaalitavan mukaan toimitettavista vaaleista.

Seuraava istunto oli oleva ensi tiistaina kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 1,12 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

26. Tiistaina 24 p. syyskuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Gebhard, Hannes, Heikkilä, Jalava, Mäkelin, Nuotio, Paloheimo, Tainio ja Tokoi.

Puhemies ilmoitti, että edustajat Paloheimo ja Gebhard, Hannes sairauden takia ovat estetyt saapumasta tämän päivän istuntoon, että ed. Tokoi pyytää vapautusta tämän päivän istunnosta yksityisten asiain takia, ed. Karhi yksityisten asiain takia vapautusta ensi viikon istunnoista, ed. Slätis vapautusta ensi perjantaista tämän kuun 27 päivästä kello 6 i. p. 1 p:ään lokakuuta kello 12 p., ed. Sipponen vapautusta ensi viikon tiistain ja perjantain istunnoista, ed. Snellman vapautusta tämän viikon viime istunnosta ja ensi viikon ensi istunnosta.

Edelläolevat ilmoitukset ja vapautuspyynnöt eduskunta hyväksyi.

Muutoksia valiokuntajäsenyydessä.

Valitsijamiesten puolesta ilmoitettiin, että oli valittu jäseniksi

lakivaliokuntaan ed. Sirolan ja J. Suomalaisen sijaan ed. **Jalava** ja **Laine, M.** sekä varajäseneksi ed. M. Laineen sijaan ed. **S. Rantanen,**

anomusvaliokuntaan ed. Jalavan sijaan ed. **Aromaa, V.**

Istuntosalin puhujalavat.

Puhemies huomautti, että nyt oli saatu kaksi puhujalavaa, joita edustajat saavat käyttää kumpaa hyvänsä. Samoin tulevat äänestykset nyt tapahtumaan kahdessa eri paikassa ja on sitä varten laadittu aakkosjärjestyksessä eri luettelot, niin että toinen

puoli edustajia, ne, jotka istuvat salin vasemmalla puolella, tulevat sille puolen äänestämään, ja ne, jotka istuvat oikealla puolella, tulevat toiselle puolelle.

Puheenvuoron saatuaan lausui sen jälkeen:

Ed. **Alkio:** Minä pyysin puheenvuoroa sen johdosta, että mielestäni se tapa, jolla täällä eduskunnassa toimitetaan uudistusvaaleja valiokuntiin, ei ole oikea eikä eduskunnan työjärjestyksen kanssa yhtäpitävä. Tähän erityisesti antaa aihetta minulle se seikka, että eduskunnan työjärjestys ei varsinaisesti määrää, millä tavalla uudistusvaali valiokuntaan siinä tapauksessa on toimitettava, että joku henkilö pyytää siitä erota. Mikäli minä olen kuullut, toimitetaan uudistusvaali etupäässä sillä tavalla, että kun jonkun ryhmän edustaja pyytää eroa valiokunnasta, sama ryhmä ryhmäkokouksessaan määrää, kuka tulee hänen sijaansa. Valitsijamiesten toimi on silloin muodollinen tehtävä, nim. hyväksyä se vaali, jonka joku ryhmä on toimittanut. Mikäli minä käsitän, ei tämä tapa ole millään tavalla sovelias, varsinkaan siihen nähden, että se kokonaisuudessaan sotii eduskunnan työjärjestyksen 7 §:ää vastaan.

Minua on tämä asia jo kauvan kiusannut, sen johdosta, että tässä eduskunnassa on olemassa eräs ryhmä, jonka jäsenillä ei ole minkäänlaista paikkaa valiokunnissa, sen vuoksi, että heidän äänimääränsä alkuperäisissä valiokuntavaaleissa ei voinut riittää siihen, että se olisi saanut valiokuntaan edustajia. Mutta minulla ei ole ollut tilaisuutta ottaa asiaa esille ennenkuin nyt, kun on jaettu eduskunnan kalenteri, josta olen saanut selville, missä määrin muitten ryhmäin jäsenet ovat valiokunnissa edustettuina. Olen saanut nyt selville, että 8 edustajaa kuuluvat kolmeen valiokuntaan kukin; 19 edustajaa kuuluu kahteen valiokuntaan kukin, 32 jäsentä yhteen valiokuntaan vakituisena jäsenenä ja yhteen varajäsenenä; 102 edustajaa kuuluu vakinaisena jäsenenä yhteen valiokuntaan kukin ja 29 kuuluu varajäsenenä kukin yhteen valiokuntaan. Ainoastaan 7 jäsentä tässä eduskunnassa ovat sellaisia, jotka eivät ollenkaan kuulu mihinkään valiokuntaan ja ne ovat kaikki maalaisliiton edustajia, jotka niin ollen emme ole olleet tilaisuudessa valvomaan tämän liiton maailmankatsomuksia.

En tästä olisi tietysti ottanut puhetta muuten, sillä onhan parempi istua kuin seisoa, mutta minua on lopullisesti pakottanut tähän se seikka, että mielestäni niillä valitsijoilla, jotka ovat meidät lähettäneet tähän eduskuntaan, on myöskin ollut tarkoitus kauttamme etujaan ja käsityksiään eduskunnassa valvoa. En ole saanut ennen lepoa, ennenkuin olen lausunut tämän mielipiteeni ja

sillä täyttänyt velvollisuuteni valitsijoitani kohtaan. Sillä eivät täällä muut aja meidän etujamme, vaan täytyy meidän itsiemme olla omina asianajajinamme. Tahdon eduskunnalle erittäin huomauttaa, että kun kaikkien muitten ryhmien kaikki jäsenet ovat valiokunnissa, täällä ovat nämä 7 edustajaa, jotka eivät ole missään valiokunnassa. Näihin edustajiin kuuluu muitten muassa yksi, joka on kotoisin Suomussalmen pitäjästä ja joka erinomaisella tarkkuudella tuntee tämän nälkämaan olot. Mikäli tiedän, on tällä eduskunnalla paljon kysymyksiä ratkaistavana, joiden on tarkoitus järjestää oloja Perä-Pohjolan nälkämailla niin, että kun nälkä siellä irvistelee, sen väestön ei olisi pakko aina olla apua pyytämässä etuoikeutetuilta ja rikkaammilta mailta. Minun mielestäni olisi ainakin ollut erityinen syy antaa paikka valiokunnassa tälle edustajalle, siihen nähden että hänen takanansa on suuri joukko köyhää väestöä, jonka oikeutta Suomen eduskunta nyt ilmeisesti polkee. Kuten äsken sanoin, valitsijamiehet eivät ole täyttäneet velvollisuuttaan eduskunnan työjärjestyksen 7 §:ssä mainitulla tavalla. He eivät nimittäin ole katsoneet, missä määrin olisi paikkoja tarjottavana eli sovellutettavana kullekin edustajalle, vaan ovat useatkin heistä sovelluttaneet itsellensä paikan parissa kolmessakin valiokunnassa, mutta syrjäyttäneet muita eduskunnan jäseniä, antamatta heille mitään valiokunta-paikkaa. Se on kyllä luonnollista, että tällaiseenkin menettelyyn on oikeus, eikä sitä mikään laki voi täällä estää, varsinkaan nykyisissä oloissa, jolloin järjestytään kiireestä kantapäähän pitämään silmällä, että vaan puolueen edut tulevat valvotuiksi. Mutta minä tahdon merkitä, että tämä jossain määrin antaa valitsijamiesten toimille pikkumaisuuden leiman. Sen vuoksi olen tällä kertaa tahtonut panna vastalauseen sellaista menettelyä vastaan. Huomautan samalla nimenomaan, että meillä ei ole tarkoitus *pyytää* valiokuntapaikkoja. Jo alussa mainitsin, että parempi meidän on istua kuin seisoa. Mutta tämän huomautukseni olen ollut velvoitettu tekemään sekä omien että näiden muiden edustajain *valitsijain* puolesta. Ja näin olen luullakseni velvollisuuteni täyttänyt. Meillä, puheenaolevan ryhmän edustajilla ei ole kai muuta neuvoa tästä lähin kuin täyttää tehtävämme siten, että näissä julkisissa täysiistunnoissa koetamme saada lisätä eduskunnan pöytäkirjoja.

Puhemies: En tahtonut keskeyttää puhujaa, kun kerran tulin antaneeksi hänelle puhevuoron. Mutta minusta hänen lausuntonsa ei kuulunut siihen asiaan, jonka yhteydessä hän nyt otti puhuaksensa, vaan olisi hän voinut esittää lausuntonsa silloin, kun tulee esille tämän päivän päiväjärjestyksen 12 kysymys: Ehdotus valtiopäivillä suhteellisen vaalitavan mukaan toimitettavista vaaleista. En sen vuoksi voi antaa enempiä puhevuoroja

tässä, vaan on niillä, jotka tahtovat jotain samasta asiasta lausua, tilaisuus esittää mielipiteensä silloin, kun mainittu 12:s asia tulee esille. Katson siis, että voimme siirtyä päiväjärjestyksen ensimäiseen asiaan.

Ehdotus laiksi kaavojen ja mallien suojelemisesta.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 2 a arm. esityksen n:o 5 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi kaavojen ja mallien suojelemisesta.

Puhemies ilmoitti ed. Häkkisen kirjallisesti pyytäneen saada pöytäkirjaan tämän asian yhteydessä seuraavan lausunnon:

Ed. **Häkkinen:** Valtiopäiväjärjestyksen 48 pykälän mukaan on jokaisella kansan edustajalla oikeus lausua mielipiteensä kaikista niistä asioista, joita eduskunnalle esitetään sekä myös kaiken sen laillisuudesta, mitä asiain käsittelyssä tapahtuu. Sanotunalainen oikeus ei ole ainoastaan niitten ehdotusten julkituomiseen, joille esittäjät saa edustajain kannatusta vähemmässä tai enemmässä määrässä, vaan myös niittenkin mielipiteitten julkituomiseen, joille puhuja ei onnistu eduskunnassa kannatusta saamaan.

Kun eduskunnan täysi-istunnossa Syyskuun 6 p:nä oli esillä Laki- ja Talousvaliokunnan mietintö N:o 1 Keisarillisen Majesteetin armollisen esityksen johdosta sisältävä ehdotuksen laiksi kaavojen ja mallien suojelemisesta, käytin Valtiopäiväjärjestyksen 48 pykälän myöntämää oikeutta esittäen mainittuun lakiehdotukseen muutamia asiallisia ja useita muodollisia muutosehdotuksia, mitkä mielestäni olisivat lakiehdotusta selventäneet ja lyhentäneet.

Kun sittemmin suuri valiokunta, jonne asia lähetettiin, ei kumminkaan ottanut muutosehdotuksiani huomioon ja kun sanotun lakiehdoituksen vähemmän merkityksen vuoksi sekä eduskunnan niukan ajan säästämiseksi asian toisessa käsittelyssä en enää vaatinut esittämiäni muutoksia eduskunnan harkittavaksi, katsoi ed. Listo tarpeelliseksi ilman asiallista yhteyttä lakiehdotuksen käsittelyn kanssa lausua ilonsa siitä, ettei minun ehdotukseni tulleet suuressa valiokunnassa eikä eduskunnassa huomioon otetuiksi, joten hän luuli olevansa oikeutettu ivallisesti minua kohtelemaan.

Moinen esiytyminen ja lausunto on tarkoitukseltaan senlainen että sillä tahdotaan ehkäistä sekä minua että mahdollisesti mui-

takin edustajia vapaasti tuomasta eduskunnassa esille eroavaa mielipidettään. Mutta tämän vuoksi on ed. Liston lausunto mielestäni tarkoitukseltaan V. J:n vastainen.

V. J:n 48 pykälän 2 kohdan mukaan ei edustaja saa lausua yksityisestä henkilöstä pilkallisia tai muutoin sopimattomia sanoja, mutta ed. Liston lausunto minulle oli pilkallinen, joten se siinäkin suhteessa on mielestäni V. J:n vastainen.

Näin ollen on eduskunnan täysi-istunnossa 17.9.07. ed. A. Liston minuun kohdistama lausunto lakivastainen sekä tarkoitukseltaan että sisällöltään. Mutta tapaus johti ajatukseni lapsimaailmaan, missä usein sattuu, että keskenään kinastelevat lapset, taikka se heistä, joka luulee vastustajansa voittaneensa, lausuu ilkkuen : Ähäh, kutti! Ähäh, kutti! Lienee aihetta ed. Liston esiintymistä pitää saman arvoisena, joten voin sen täten ilman muuta hänen hyväkseen kuitata. Pyydän kohteliaimmin, että tämä lausuntoni otettaisiin pöytäkirjaan ed. Liston minulle kohdistetun lausunnon jälkeen.

Ed. **Listo:** Kamarin täytynee antaa ed. Häkkiselle hänen lausuntonsa anteeksi, sillä aivan ilmeisesti hän ei ymmärrä mitä hän tekee. Jos ed. Häkkinen tahtoo ottaa vaivakseen kävelylle lähtiessään joskus pistäytyä minun kotonani, niin olen valmis siellä pitämään hänelle tästä laillisuuskysymyksestä tarpeenmukaisen opetuspuheen. (Naurua). Minä en tahdo pakottaa eduskuntaa sitä kuulemaan. (Hyvä).

Ed. **Ahmavaara:** Olen jo kerran ennen tässä eduskunnassa samanlaisen puheen jälestä merkinnyt vastalauseeni pöytäkirjaan, tahtoen sillä ilmaista käsitykseni olevan, että on Valtiopäiväjärjestystä vastoin se, kun otetaan uudelleen väitelläkseen asiasta, jossa jo keskustelu on lopetettu. Esilläolevassa kysymyksessä lopetettiin keskustelu jo edellisessä istunnossa. Minä senvuoksi siksi, kuin herra Puhemies hyväntahtoisesti selittää, minkä nojalla tällaista tapahtuu, lausun sen käsityksen, että tällainen on vastoin Valtiopäiväjärjestystä. Kysymyksessä ei ole mikään pieni asia. Me saamme alituiseen tällaisia saarnoja kuulla, jos tätä sallitaan.

Puhemies: Edusmies Ahmavaaran lausunnon johdosta huomautan että edustaja Häkkinen on kirjallisesti työjärjestyksen 20 §:n mukaan pyytänyt saada esittää mielipiteensä sen laillisuudesta, mitä täällä eräässä asiassa tapahtui, enkä ole V. J:n nojalla katsonut voivani sitä häneltä kieltää, semminkin kun ed. Häkkinen sai tehdä lausuntonsa samaa asiaa käsiteltäissä, jossa hänen mielestään oli laillisuuteen nähden ollut muistuttamista.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin lakiehdotus** sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä oli päätetty, josta asianomaisille valiokunnille pöytäkirjan otteella oli tieto annettava.

Suostuntavero pelikorteista.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 4 arm. esityksen n:o 10 johdosta, joka koskee suostuntaveroa pelikorteista.

Kun ei kukaan pyytänyt puheenvuoroa, ilmoitti Puhemies V. J:n 65 §:n nojalla kuitenkin olevan tarpeen toimittaa lippuäänestys, koska asia koskee lisättyä suostuntaa. Puhemiesneuvostossa tosin oli lausuttu sekin mielipide että voitaisiin pöytäkirjaan vaan merkitä yksimielinen hyväksyminen, mutta kun tästä ei oltu yksimielisiä, vaan osa puhemiesneuvoston jäseniä oli katsonut, että lippuäänestys olisi ehdottomasti toimitettava, olisi parasta sellaiseen ryhtyä.

Vastattavaksi hyväksyttiin seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy pelikorteista suoritettavan suostuntaveron siten korotettuna kuin valtiovarainvaliokunta ja suuri valiokunta ovat sen ehdottaneet, vastaa jaa, ken ei sitä hyväksy, vastaa ei; jos ei jaa-äänien luku ole vähintäin $^2/_3$ annetuista äänistä, on ehdotus korotetusta suostunnasta rauennut.

Äänestyksessä annettiin 177 jaa-ääntä ja 8 ei-ääntä, joten eduskunta kolmannessa käsittelyssä oli **hyväksynyt korotetun suostuntaveron pelikorteista.** Tästä oli tieto valiokunnille annettava.

Kirkollisten maksujen taksoittamisen perusteista.

Esitettiin kolmannen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 5 arm. esityksen n:o 6 johdosta, joka koskee eräiden kirkollisten maksujen taksoittamisen perusteita,

joka keskustelutta hyväksyttiin, joten asia siis kolmannessa käsittelyssä oli **hyväksytty.** Tästä oli tieto valiokunnille annettava.

Antellin kokoelmain hoitoa varten asetetun **valtuuskunnan kertomus,** jonka puhemiesneuvosto oli ehdottanut lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan

aiheutti seuraavat puheenvuorot:

Ed. **Setälä:** Antellin valtuuskunnan kertomuksessa kerrotaan sivuilla 18—20, kuinka pitkälle on päästy kansatieteellisen ulkomuseon perustamisessa pääkaupunkiin. Sen paikaksi on määrätty Seurasaari, ja sanotaan, että on ostettu eräs n. s. karjakota Maalahden pitäjästä. Tämä on taphtunut aluksi, mutta sivulla 19 selitetään: „Tarkoituksena on eri osista maata vähitellen ostaa entisaikaisia, tyypillisiä rakennuksia ja rakennusryhmiä, jotka valaisevat kansamme rakennustapaa ja asunto-oloja entisaikoina: savupirttejä Karjalasta, Savosta ja Hämeestä, tupia Ahvenanmaalta ja Satakunnasta, saunoja, riihiä, aittoja ylisineen tai ilman niitä, pari taloryhmää, kirkkovenheitä, keinuja y. m.” Kun tietää, minkä hävityksen alaisena kaikki vanha varsinkin kansatieteellisellä alalla jo vuosikymmeniä on ollut maassamme, niin ei kansatieteen harrastajilla ja puheenalaisen ulkomuseon ystävillä saata olla muuta toivomusta kuin se, että tämä ohjelma tarmokkaasti ja mitä pikimmin toteutettaisiin. Valtuuskunnalla ei kuitenkaan näytä olevan varsin suuria toiveita tämän ajatuksen toteuttamisesta. Se katsoo kyllä voivansa ostaa rakennuksia ja onpa se sanomalehdissä olleen uutisen mukaan saanut tänä kesänä lahjaksi savupirtin y. m. rakennuksia. Mutta niiden hoito ja hyöty käy mitättömäksi, jos ne jätetään paikalleen entisen omistajan hoidettavaksi, niinkuin sivulla 20 sanotaan tulleen tuon Maalahdelta ostetun karjakodan osaksi, „kunnes museokysymys on kehittynyt lähemmäksi ratkaisuaan” Valtuuskunta on kuitenkin ehdottanut ulkomuseon perustamista Seurasaarelle „nyt juuri alkavalla valtiopäiväkaudella”, koska nim. sivulla 32 sanotaan, ettei tähän katsoen ennen suostuntavaroista määrättyä määrärahaa saisi vähentää. Tämä pyyntö tuntuu kuitenkin liian vaatimattomalta, jotta ulkomuseo-ohjelman toteuttaminen kävisi mahdolliseksi. Sivulla 18 mainitaan Tukholman Skansenia meille aijotun ulkomuseon malliksi. Skansen on kyllä ollut toimessa jo toista kymmentä vuotta, mutta sen ylläpitämiseksi meneekin nykyään yli 80,000 kruunua vuodessa, josta summasta Tukholman kaupunki antaa 15,000. Vaikka meidän ulkomuseo ei milloinkaan tulisi Skansenin vertaiseksi, niin arvata sopii, että sen hoito jo alussa vaatii melkoisia summia, joita tuskin saadaan jo ennen toisiin tarkoituksiin määrätyn määrärahan säästöistä.

Ulkomuseo on laitos, jolla ei ole merkitystä yksistään vain tieteelle tai pelkkää huvia varten. Sillä on aivan erityinen teh-

tävänsä sivistyksen palveluksessa: se antaa mökkeineen, savupirtteineen kuvan siitä, mitenkä ihminen on edistynyt viljelyksen tiellä vuosisatojen kuluessa. Tähän katsoen minä rohkenisin toivomuksena lausua, että Antellin valtuuskunta todellakin ryhtyisi toteuttamaan ulkomuseo-ohjelmaa, koska se kerran, niinkuin tässä kertomuksessa sivulla 18 sanotaan, katsoo semmoisen laitoksen toimeensaamisen työalaansa kuuluvaksi. Samassa pyytäisin, että asianomainen valiokunta ottaisi huomioon ulkomuseon perustamisesta aiheutuvat epäilemättä suuremmat menot kuin mitä valtuuskunnan kertomuksessa on edellytetty.

Ed. **Neovius, D.:** Att sådana samlingar som de Antellska betraktas som viktiga bildningsmedel är ju allmänt bekant. Också hos oss ha på denna grund samlingarna hållits öppna för allmänheten vissa tider på dygnet, nämligen 12—3. Nu äro emellertid de flesta medlemmar af samhället upptagna af arbete just denna tid på dagen. Jag ville därför lämna till utskottets beaktande, huruvida icke detsamma kunde uttala sig i den riktning, att dessa samlingar också skulle hållas öppna någon tid på eftermiddagen eller en längre tid på hälgdagarna, så att de personer, som äro upptagna på förmiddagen, skulle blifva i tillfälle att besöka samlingarna.

Ed. **Nissinen:** Tahtoisin mitä lämpimimmin kannattaa ed. Setälän ilmituomaa kantaa, siis tällaisen ulkomuseon perustamista ja sen perustamista hetimiten. Ulkomuseon merkitys on suuri varsinkin koulunuorisolle; se herättää kiintymystä isänmaahan ja halua tutustua siihen. Kuten ed. Setälä täällä mainitsi, on Ruotsissa kuuluisa Skansenin museo tässä kohden malliksi kelpaava laitos. Sen ylläpitämiseen antaa Tukholman kaupunki 15,000 kr. ehdolla, että kaikki Tukholman koululapset saavat siellä käydä ilmaiseksi. Eiköhän meillä valtio voisi antaa kannatusta tällaiselle ulkomuseolle ja voisihan rahojen antamisen ehtona olla esim. se, että valtion koululaiset saisivat käydä siellä ilmaiseksi.

Vielä yksi asia. Kun eduskunta ryhtyy valitsemaan valtuuskuntaa Antellin kokoelmia varten, valtuuskuntaa, joka vuodesta 1908 ottaa huolekseen Antellin kokoelmien hoidon, niin pyytäisin tässä saada huomauttaa, että siihen Valtuuskuntaan valittaisiin jäseniä tai jäsen myöskin toisesta sukupuolesta, siitä joka ei ennen ole ollut siinä edustettuna. Tällaisten kokoelmien hoidossa ja esineiden hankinnassa voisi naisellakin olla tärkeä tehtävä. Nykyinen valtuuskunta onkin työssänsä käyttänyt naisapua. Jos kerran naisella on kykyä näissä asioissa, niin on silloin luonnollista, että sellaisia henkilöitä tulisi

valtuuskunnan valita. Kun katselee Antellin kokoelmia, niin löytyy siellä paljon sellaista, joka kuuluu varsinaisesti naisten alaan. Luonnollista siis on, että naistenkin täytyy päästä näitä kokoelmia hoitamaan ja valvomaan.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin mainittu kertomus **valtiovarainvaliokuntaan,** johonka asiassa pidetty keskustelu oli myötäseuraava.

Naisten taloudenhoito-opetuksen järjestämisestä ja sen avustamisesta valtion varoilla.

Anomusvaliokunnan mietintö n:o 2 an. ehd. n:o 152 johdosta,

Keskustelu:

Ed. **Gebhard, Hedvig:** Kun nyt eduskunnan käsiteltävänä on ensi kertaa naisten tekemä anomus, niin on meidän naisten mieluista panna merkille, että valiokunta yksimielisesti ehdottaa sen hyväksymistä. Harvat anomuksentekijät nähnevät vaatimuksensa niin muuttumattomina valiokunnasta palaavan kuin nyt me. Ellei eduskunta asetu toiselle kannalle, niin ei meillä siis oikeastaan ole muuta tekemistä kuin niijata ja kiittää Suomen naisten puolesta.

Viime istunnosssa lausuttiin kuitenkin jotain, joka antaa minulle aihetta huomauttamaan, että tällä kysymyksellä on suurempi kantavuus kuin mitä moni kenties olettaa. Käsiteltäessä mietintöä maanviljelyslyseosta kysyi eräs puhuja, miksei kukaan ajattele maanviljelijäin vaimojen ja tyttärien, maamme vastaisten emäntien kehitystä, heidän työllään kun kuitenkin on niin suuri merkitys kokonaisuuden menestymiselle. Tänään hän saa vastauksen tähän kysymykseen. Juuri tämä anomus ajattelee heitä. Naiset on saatava kykeneviksi suorittamaan osuutensa kodin töissä taloudenhoito-opetuksen kautta, joka, samalla kuin se on yleinen, myös on tarkoituksenmukainen ja tehokas, ja tämä opetus on ulotettava kaikkiin kansankerroksiin. Se on tämän anomuksen tarkoitus. Yksi toimenpide tässä suhteessa olisi esim. laaja koulukeittiöjärjestelmä kansakoulujemme yhteydessä Kuinka suuri merkitys tuommoiselle opetukselle muualla annetaan, osottaa esim. Ruotsin valtiopäivien viimevuotinen päätös, jonka kautta myönnettiin 60,000 kruunun vuotuinen määräraha koulukeittoopetukselle.

Mutta sanoin, että tällä anomuksella on suurempi kantavuus. Se tarkoittaa enempää kuin varsinaisia kotiaskareita tavallisessa merkityksessä, ruuanlaittoa, lasten hoitoa, ompelua, puhtaana-

pitoa j. m. s. Suoranaisten kotiaskareitten ja ammattityön välistä rajaa ei nimittäin aina ole helppo vetää. Etenkin on näin laita eräässä elinkeinossa ja erään kansaryhmän naisiin katsoen, nim. maanviljelyksen. Varsinkin pienviljelyksessä naisen työn raja siirtyy ison matkan kodin seinien ulkopuolelle. Hänhän hoitaa elukat, lehmät, porsaat, kanat, hän pitää huolta maitotaloudesta ja hänen hoidossaan on puutarha. Sentähden: jotta pieniviljelys kannattaisi, jotta maanviljelyksen sivuelinkeinoja osattaisiin oikein käyttää hyväkseen, on yhtenä ehtona sekin, että kodin naispuolisilla jäsenillä, samoin kuin miespuolisillakin on taitoa ja kykyä toimittaa osansa työssä. Pienviljelyksen luvatussa maassa, Tanskassa, kuuluu yhä useampiä ääniä, jotka sanovat, että menestys suureksi osaksi riippuu pienviljelijäin vaimojen tiedoista ja kykeneväisyydestä. Ja muutamassa suuressa neuvottelukokouksessa, joka Tukholmassa viime keväänä käsitteli kysymystä pieniviljelyksen edistämisestä, samaten eräs kokeneimpia pieniviljelijöitä lausui, että nykyisin naisten kasvatus hänen työosuuttansa varten on tärkein kohta pieniviljelijäin opetuksessa. Näissä molemmissa maissa sanotaan myös, että jaettaessa palkintoja pieniviljelyksestä harvoin annetaan korkeampia palkintoja, missä palkintolautakunta ei olisi voinut havaita vaimon apua hoitoon kokonaisuudessaan. Se taloudenhoito-opetus, josta tämä mietintö puhuu, on meillä sen vuoksi saatava suurten kansanryhmäin hyväksi, on saatava ulottumaan niin laajalle, että se täyttää myös sellaisia tarpeita, joihin nyt olen viitannut.. Muut maat alkavat jo toteuttaa tätä ajatusta. Meidänkin on nyt saattaminen hapuilevat kokeilumme säännölliseksi järjestelmäksi.

Mitenkä sitte tuollainen uudenaikainen emäntäkoulu on järjestettävä, tuottaakseen parhaat hedelmät? Tämä asia, samaten kuin moni muukin tehtävä, johon en nyt tahdo puuttua, on sen komitean selvitettävä, jota mietinnön toinen ponsi ehdottaa. · On tosin tuotu esiin epäilyksiä, tokkohan komitea naisten taloudenhoito-opetuksen järjestämistä varten ollenkaan on tarpeellinen. Itse anomuksessa esitetään kuitenkin riittävästi esimerkkiä siitä, minkälainen säännöttömyys ja kirjavuus nykyisin vallitsee meillä juuri tässä suhteessa, niin että kysymyksen vakava selvitys on täysin perusteltu vaatimus. Jos me kerran tunnustamme, että naisten taloudenhoito-opetuksella on suuri merkitys kansallemme, ei sen järjestämistä siis myöskään ole jätettävä yksityisten käsiin. Kun on ollut kysymys puutarhakoulujemme, karjanhoitokoulujemme, meijerikoulujemme ja maanviljelyskoulujemme uudestaan järjestämisestä, niin on pidetty kylläkin tarpeellisena, että se tehdään asiantuntevan komitean avulla, joka saattaa perusteellisesti tutkia ja pohtia asiata. Ja kun on kysymys kotiteollisuuden virkistyttämisestä, on tarkoitusta varten asetetun komitean mielestä

välttämätöntä, että kotiteollisuusopetus, siis taasen opetus, järjestetään säännöllisellä, järkiperäisellä tavalla. Eiköhän sitte niiden naisten ammattiopetuksella, joiden on hoitaminen maamme koteja, ole aivan yhtä suuri merkitys meidän yhteiskunnallemme? Pyydän saada ehdottaa, että mietintö muuttumattomana hyväksyttäisiin.

Ed. **Gripenberg:** Minä pyydän saada lämpimästi kannattaa esillä olevaa mietintöä, ja lausun toivomukseni, että siinä ehdotettu komitea pian asetettaisiin. Toivon myös, että tämä komitea ottaisi harkitakseen ei ainoastaan kiinteäin talouskoulujen opetussuunnitelmaa, vaan myös kiertäväin talouskoulujen järjestelmää, sillä meidän harvaan asutussa maassamme tulee juuri tämänkaltaisella opetuksella olemaan suuri merkitys maamme naisten enemmistölle, joilla ei ole varoja tai tilaisuutta käydä varsinaisissa talouskouluissa. Tähän kokemukseen on tullut Suomen Naisyhdistys, joka jo viisitoista vuotta on toimittanut kiertäviä talouskursseja kansalaisille. Sitä todistaa myös se seikka, että Ruotsissa Bohuslänin ja Norrlannin talousseurat jo useita vuosia juuri Suomen Naisyhdistyksen kiertävien kurssien ohjelman mukaan, joka on heidän tiedokseen tullut, ovat toimeenpanneet tällaisia kursseja, joitten luku yhä kasvaa. Irlannissa on hallitus suurella innolla toimeenpannut kiertäviä talouskursseja. On nim. katsottu, että juuri sillä tavalla voidaan kaikkien paraiten opettaa varattomille naisille taloudenhoitoa. Mutta näissä maissa on huomattu, että, jotta tällaiset kurssit voisivat työskennellä menestyksellä, käytännöllisesti, täytyy niillä olla tarkkaan määrätty ohjelma. Muuten voipi tapahtua, että opettajatar, ellei hänellä ole sellaista vahvistettua ohjelmaa, voi joutua kiusaukseen kurssien kautta opettaa kaikenlaisia turhia ruokalajeja köyhille perheenemännille. Lopuksi lausun myös toivomuksen, että se riittävä valtioapu, jota mietintö puoltaa sellaisille talouskouluille, jotka ovat tarkoitusperäisesti järjestetyt, mitä pikemmin annettaisiin maamme kahdelle suurimmalle talouskoululle: Helsingin kasvatusopilliselle keittokoululle ja Tampereen talouskoululle, joista edellinen on ainoa, joka valmistaa talouskoulunopettajattaria koko maata varten. Pyydän vielä lämpimästi saada kannattaa mietintöä.

Ed. **Kanervo:** Pyydän myöskin kannattaa tätä anomusta varsinkin koska siinä puolletaan opetusta myöskin köyhälistön naisille. Jokaiselle tiettyä on, miten suuresta arvosta olisi taloudenhoidon opetus köyhälistön naisille, tiedämme, miten epäterveellistä ruokaa he laittavat lapsilleen ja perheilleen. Tämä on suuri vaara koko kansalle, ja koska siihen kohtaan on mietin-

nössä huomiota pantu, tahdon sitä erityisesti sen johdosta kannattaa.

Tiedämme, että niinkauvan kuin köyhälistön naiset eivät ymmärrä antaa tarpeellista merkitystä hyvälle ja terveelliselle ravinnolle, eivät he myöskään pane suurempaa arvoa vaatimuksille, että saisivat varoja, mistä laittaa parempaa ruokaa. Vasta sitten kun he käsittävät sen merkityksen, joka hyvällä taloudenhoidolla ja hyvällä ruualla on ihmisen henkiselle ja ruumiilliselle hyvinvoinnille; silloin vasta osaavat he panna suurempaa painoa työpalkkansa kohottamiselle, sekä miestensä palkankorotusvaatimuksillekin.

Ed. **Soininen:** Minäkin pyydän saada kannattaa mietinnön hyväksymistä sellaisenaan.

Kun tämä tärkeä asia nyt on puheena, niin lienee syytä huomauttaa, että kansakouluilla ja seminaareilla asian luonnon mukaan epäilemättä olisi oleva tärkeä sija siinä suunnitelmassa, jonka ehdotettu komitea todennäköisesti on tekevä kotitalousopetuksen järjestämiseksi koko maassa. Onhan ulkomailla kaikkialla kansakoulu yksi tärkeimpiä välikappaleita hyvän taloudenpidon taidon levittämiseksi kansan keskuuteen. Meilläkin on tässä asiassa jo tehty jonkunlainen alote. Sillä Koulutoimen Ylihallitus on kysynyt naisseminaareilta, eikö niistä tuleville kansakouluopettajattarille voitaisi antaa opetusta kotitaloudessa, jotta he sitten vuorostansa kansakoulujen kautta sitä taitoa levittäisivät kansaan. Jos ei meillä tätä nykyä ole mitään vielä siinä suhteessa saatu aikaan, ei syy siihen ole hyvän tahdon puute eikä se, ettei olisi kylliksi asian tärkeyttä tajuttu, vaan käytännöllisiä hankaluuksia on hyvin paljon. Muuten asian käsittely tätä tietä ei vielä olekaan loppuun suoritettu.

Pitäisin sen vuoksi suotavana, että kun tämä komitea asetetaan ja se rupeaa asiaa pohtimaan, myöskin tämä puoli asiasta saisi sen suunnitelmassa ansaitun huomion ja sijansa.

Ed. **Schybergson:** Rouva Gebhardin lausunnon johdosta pyytäisin saada sanoa, ettei naisten ensinkään tarvitse niiata ja kiittää, ainakaan ei tällä kertaa. Olisihan päinvastoin meillä miehillä syytä kiittää naisia siitä, että tällainen hyvä ehdotus on ilmestynyt. Mutta ylipäätänsä, kun me nyt olemme täällä kaikki valtiopäiväjärjestyksen mukaan „valtiopäivämiehiä", sekä miehet että naiset, niin voisimme kenties jättää nämät erityiset miesten ja naisten keskinäiset kumartamiset.

Ed. **Setälä:** Tämän anomusmietinnön toinen ponsi on suomalaisessa muodossaan jonkun verran epäselvä tai ainakin kankea.

Olen tahtonut mainita tämän varatakseni itselleni toimitusvaliokunnassa sitä suuremmalla perustuksella tilaisuuden ehdottaa siihen muodollista muutosta.

Ed. **Kares:** Minäkin hyväksyn kyllä mietinnön ja ponnet sellaisinaan, vaikkakin täytyy sanoa, että olisin toivonut, että tässä mietinnössä olisi ainakin jossain määrin noudatettu sitä, mitä anomuksessa oli, niin sanoakseni, viittaavasti noudatettu. Anomuksessa oli, näet, jossain määrin koeteltu luokitella niitä erilaisia talouskoulumuotoja, mitä meillä nykyään on käytännössä. Tämä puoli on jäänyt kokonaan mietinnön perusteluista pois, mainitsematta. Minä uskon, että se olisi tärkeää varsinkin siihen komiteaan nähden, joka tätä asiaa asetetaan pohtimaan. Tässä on komiteaan nähden viitattu vaan, että siihen täytyy kuulua joku työväen luokasta, ja se on erittäin hyvä toivomus, mutta kyllä kai siihen täytyy lausua sekin toivomus, että siihen pannaan henkilöitä, jotka tuntevat niitä eri koulumuotoja, jotka ovat olemassa. Jos komitea ilman tällaista asiantuntemusta asetetaan, niin tehdään koulumuotoja, jotka eivät sovi kaikkiin oloihin. Minä huomautan, että esim. kansanopiston emäntäkoulu toimii siksi paljon erilaisissa oloissa, että tarvitaan tällaisia asiantuntijoita. Samoin kiertäväin koulujen opettaja toimii aivan toisissa oloissa. Tämän kaikki olisi pitänyt ottaa huomioon, ja sen vuoksi olisi pitänyt mietinnön perusteluissa olla huomautus tästä eri koulumuotojen olemassa olosta ja että nämät erilaiset koulut on kysymyksessä olevassa komiteassa edustettavat. Tämän kaiken pitäisi komitean saada huomioonsa, jos mielitään tehdä siitä sellainen, että se vastaa tarkoitustaan.

Ed. **Käkikoski:** Pyysin puheenvuoroa ed. Kareksen lausunnon johdosta. Valiokunta on laatiessaan tätä mietintöä noudattanut työjärjestyksessä lausuttua toivomusta, että mietinnöt olisivat niin lyhyitä kuin mahdollista. Ja siihen nähden, että anomusehdotus oli niin laaja, oltiin sitä mieltä, että mietinnön ei tarvitsisi olla tämän laajempi. Olemme käsittäneet asian niin, että anomusehdotus ja mietintö ovat yhdessä luettavat, ja mitä mietinnöstä puuttuu, se mielestämme on anomusehdotuksessa ohjeena sille komitealle, joka tulee asetettavaksi. Juuri siitä syystä, ettei eduskunnalla olekaan tarkoituksena laatia mitään yksityiskohtaista ohjelmaa talouskouluopetusta varten, vaan että ohjelman laatiminen on komitean tehtävä, on valiokunta katsonut olevansa velvollinen laatimaan mietinnön näin suppeaksi. Muuten on kyllä erinomaisen hyvä, että täällä eduskunnassa lausutaan toivomuksia ja ohjeita sille komitealle, joka vastaisuudessa tulee tämän tärkeän tehtävän suorittamaan meidän maassamme. — Tämän tahdon

vaan saada lausutuksi ed. Kareksen lausunnon johdosta, puolustukseksi mietinnölle.

Päätös:

Mietintö hyväksyttiin.

Puhemiesneuvoston ehdotus **työsuunnitelmaksi täysi-istuntoja ja valiokuntia varten nykyisillä valtiopäivillä.**

Alkulause hyväksyttiin keskustelutta ja *samoin* järjestänsä *eri valiokuntia* koskevat *kohdat*, kunnes

maatalousvaliokuntaa koskevaa *kohtaa* esitettäessä

käytti puheenvuoroa:

Ed. **Vuorimaa:** Kun silmäilee maatalousvaliokunnan työsuunnitelmaa, niin kääntyy huomio heti siihen, että se on tavattomasti supistettu. Ja kuitenkin on tälle valiokunnalle lähetetty nykyisessä eduskunnassa olevat kaikkein tärkeimmät anomusehdotukset ja asiat, joilla on niin suuri kantavuus ettei sellaista ole millään muilla asioilla tätä nykyä. Olen sentähden kysynyt eräältä valiokunnan jäseneltä tämän asian laitaa ja hän on ilmoittanut, että paitsi keisarillisia esityksiä ja välikysymyksiä, torppariasia tai maanvuokralaki on niin laaja, että tuskin paljon muuta työtä tästä valiokunnasta enää voi lähteä. Ja kuitenkin on sinne lähetetty m. m. niin tärkeä asia kuin luottolaitos meidän maanviljelijöillemme. Me tiedämme, kuinka suunnattomasti meidän pientilallisemme ja tavalliset talonpoikaistalot ovat velkaantuneet ja nääntyneet epäedullisten ja epävarmojen velkojen alla. He ovat kauan odottaneet luottolaitoksen järjestämistä, joka helpottaisi heitä nykyisenä murronaikana maanviljelyksen alalla, niin että he voisivat kääntyä uusiin viljelystapoihin ja sentähden myöskin seurata taloudellisesti ja henkisesti mukana yleisessä kehityksessä. Tämän asian järjestämistä he kiihkeästi odottavat ja se onkin maallemme erinomaisen suuri arvoinen, sillä maan ja yhteiskunnan hyvinvointi riippuu juuri siitä, että maataviljelevä kansa voi seurata edistymisen askeleita.

Jos nyt olisi niin, ettei maatalousvaliokunta voisi ottaa tätä asiaa käsiteltäväkseen, niin tulisi siitä vahinko meidän maanviljelijöillemme. On kyllä sanottu, ettei maailma vielä lopu ensi vuonna, että ensi vuonna voitaisiin uudestaan ottaa tämä asia esille. Mutta pyydän huomauttaa, että tätä asiaa on jo niin kauan

odotettu, että jokainen viivytys herättää maanviljelijöissä epätoivon tunnetta ja viivyttää myöskin heidän taloudellisen asemansa parantamista.

Sitten on toinen suuri asia, joka myöskään varmaan tämän nykyisen työsuunnitelman mukaan ei voi tulla esille, jollei erityisiin toimiin ryhdytä, ja se on tilattoman väestön maanhankinta-asia. Hekin ovat vuosikymmeniä odottaneet parannusta asemaansa. Huomautan vaan siitä tosiasiasta, että jo 10 vuotta sitten entisessä eduskunnassa tehtiin esitys heidän tilansa parantamiseksi ja silloinkin se hylättiin. Jos se nyt taas ajan puutteen tähden lykättäisiin, niin olisi se omansa herättämään sellaista luuloa suuressa osassa kansaamme, että nykyinenkään eduskunta ei tahdo tarmokkaasti ryhtyä heidän taloudellisen asemansa parantamiseen. Tässä asiassa, jos missään, pitää paikkansa tuo vanha roomalaisten sananparsi „periculum in mora".

Näitten tärkeitten asiain tähden, jotka niin likeisesti koskevat juuri maalaiskansan elämää, pyytäisin ehdottaa, että koska maatalousvaliokunta ei voi niin monta tärkeää ehdotusta saada päätetyksi, eduskunta ryhtyisi jakamaan maatalousvaliokunnan kahtia. Olen kyllä kuullut jonkun sanovan, ettei löytyisi kylliksi sopivia jäseniä kahtiajakoon, mutta minä luulen, että asianlaita ei ole semmoinen. Muissa valiokunnissa löytyy jäseniä, jotka ymmärtävät ja ovat perehtyneet maatalousasioihin ja joita voidaan asettaa lisäksi kahtia jakaantuneeseen valiokuntaan. Löytyy esim. pankkivaliokunta, jolla on sangen vähän työtä, ja jossa on useita jäseniä, perehtyneitä maatalousasioihin. Myöskin löytyy muita jäseniä, jotka eivät vielä ole missään valiokunnassa ja voivat tulla kysymykseen. Tämä asia on niin suuresta merkityksestä meidän maataviljelevälle väestöllemme, että toivon eduskunnan päättävän jakaa maatalousvaliokunnan kahtia.

Ed. **Paasikivi:** Ed. Vuorimaan lausunnon johdosta pyydän ensiksikin huomauttaa, että maatalousvaliokunnan työsuunnitelman loppulauseessa nimenomaan sanotaan, että „valiokunta ei ole voinut *tällä kertaa* tehdä pitemmälle työsuunnitelmaa". Asia on nimittäin sellainen, että ne kysymykset, jotka valiokunnassamme ovat käsittelyn alaisina, etupäässä maanvuokra-asia, josta arm. esitys tulee pian eduskunnalle annettavaksi ja josta on tehty kaksi esitysehdotusta eduskunnassa, ovat niin laajatöisiä ja niin vaikeasti ratkaistavia, ettei, ennenkuin on päästy edes niitten toisen lukemisen puoliväliin, voida sanoa, mitä valiokunnassa ehditään, mitä ei ehditä. Sitä paitsi on meillä kaksi arm. esitystä sekä lisäksi tuo laajaperäinen välikysely Laukon asiassa, joka myös on ottanut valiokunnan aikaa. — Valiokunta on katsonut, että maanvuokralakikysymyksen loppuun saattaminen näillä valtiopäivillä

on nykyään aivan ensimäisten tehtävien joukkoon asetettava. Ja tämä laajaperäinen työ on ehtinyt vasta puoliväliin valiokunnassa.

Mitä sitte tulee kysymykseen maan hankkimisesta tilattomalle väestölle, niin siitä on tosin anomusehdotuksia tehty useitakin, jotka ovat valiokuntaan lähetetyt, mutta täällä eduskunnassa on ilmoitettu ja sitä paitsi on muutenkin tunnettua, että hallitus tulee siitä asiasta antamaan esityksen, ellei näille valtiopäiville, niin ainakin tuleville, ja se asia tulee silloin kuitenkin uudestaan käsittelyn alaiseksi. Senvuoksi ei valiokunta ole katsonut, ennenkuin ainakin maanvuokralaista ollaan selvillä, olevan syytä ottaa sitä asiaa esille, koska sen käsittelyä ei sillä voitaisi yhtään jouduttaa.

Kysymys valtion lainausliikkeen järjestämisestä, johonka ed. Vuorimaa viittasi, on kyllä tärkeä, mutta huomattava, kuitenkin on, että uudet valtiopäivät kokoontuvat ensi helmikuussa, eikä tässä siis ole kysymyksessä kuin parin kolmen kuukauden aika. Se „periculum in mora", se viivästymisen vaara, mikä näiksi pariksi kolmeksi kuukaudeksi lykkäämisestä syntyisi, ei olisi niin aivan suuri. On kyllä luultavaa, että valiokunta vuokralain, arm. esitysten ja Laukon interpellatsioonin ynnä maanviljelyslyseoa koskevan asian lisäksi, jotka jo ovat olleet esillä, ehtii käsitellä ehkä vielä pari muutakin ja mahdollisesti juuri maanviljelysluotto-oloja koskevan kysymyksen. Luotto-oloja koskeva kysymys on anomuksena esitetty ja käsitellään siis anomuksena. Senvuoksi sen käsittely eduskunnassa on paljoa yksinkertaisempi kuin lakikysymysten, ja mahdollisesti se ehditään eduskunnassa vielä käsitellä. Sitä vastoin epäilen, tokko valiokunnalla on tilaisuus ottaa esille myöskin maan hankkimista tilattomalle väestölle koskevia kysymyksiä, ellei arm. esitystä jo näille valtiopäiville anneta, mikä on epätietoista.

Ed. Vuorimaa myös viittasi siihen, että valiokunnan tulisi jakaantua osastoihin. Asianlaita on, mikäli minä ymmärrän, kumminkin sellainen, että tuskinpa juuri ketään maatalousvaliokunnan nykyisistä jäsenistä taikka ainakin hyvin harva voisi erota vuokralain käsittelystä. Jos siinä kohdin tahdotaan jotakin muuta käsittelytapaa, niin silloin minusta olisi välttämätöntä valita vallan uusi valiokunta tilattoman väestön maanhankkimiskysymystä käsittelemään. Kuitenkin epäilen, voitaisiinko asiata silläkään tavalla jouduttaa. Ja kun uudet valtiopäivät helmikuussa kokoontuvat, niin tässä ei nyt kuitenkaan ole niin hengenhätää, eikä tämä maailma kahden tai kolmen kuukauden kuluessa mene nurin, vaikkapa jonkun asian käsittely lykkäytyisikin. Sitä vastoin jos vuokralain käsittely nyt lykkääntyy näiltä valtiopäiviltä tuleville valtiopäiville, niin se tulee olemaan hyvin suurena esteenä muitten maalaisasioitten käsittelylle. Senvuoksi valiokunnan

mielestä on koetettava, mikäli suinkin on mahdollista, saattaa vuokralakiasia päätökseen näillä valtiopäivillä ja tulevilla valtiopäivillä maanhankkimiskysymys tilattomalle väestölle ynnä mitä siihen kuuluu.

Ed. **Castrén:** Edellisen arvoisan puhujan lausunnon jälkeen minulla puolestani ei enään ole paljoa sanottavaa eikä lisättävää. Pyydän täydellisesti saada yhtyä niihin näkökohtiin, joita maatalousvaliokunnan puheenjohtaja, ed. Paasikivi, on esille tuonut. Tahdon kumminkin lisätä vielä muutaman sanan.

Maatalousvaliokunta on katsonut, että uuden maanvuokralain aikaansaaminen, joka käsittäisi eri maanvuokralajeja, on kaikista tärkein asia, mikä valiokuntaan on lähetetty. Jos missään on olemassa „periculum in mora", kuten ed. Vuorimaa sanoi, niin tässä asiassa. Senpätähden ei maatalousvaliokunta ole säästänyt vaivojaan eikä aikaansa tämän asian käsittelemiseen eikä tule sitä vastedeskään säästämään, vaan kiiruhtamaan sen käsittelyä mikäli suinkin mahdollista. Ne asiat, jotka ed. Vuorimaa täällä mainitsi, nim. luottolaitosten aikaansaaminen meidän pientilallisia varten ja maanhankinta tilattomalle maalaisväestölle, ovat kieltämättä kaikkein tärkeimpiä parannuskysymyksiä, jotka ovat päiväjärjestyksessä meidän maassamme. Mutta kuten ed. Paasikivi jo täällä on huomauttanut, ei tulene mahdottomaksi maatalousvaliokunnalle käsitellä ainakin edellistä kysymystä, joka, kuten vastamainittu edustaja ilmoitti, anomuksen muodossa on saapunut valiokuntaan. Mitä taasen jälkimmäiseen kysymykseen tulee, niin se käsittää ensiksikin kysymyksen maanhankinnasta tilattomalle maalaisväestölle ostamalla yksityisten omistuksessa olevia tiloja ja alueita sekä toiseksi kysymyksen kruununmaitten asustamisesta. Nämät molemmat maanhankintakysymykset ovat paraikaa hallituksessa käsiteltävinä ja tulee kaikkein viimeistään ensi valtiopäivillä annettavaksi esitys molemmista asioista. Mahdollista voisi olla, kuten olen saanut kuulla, että jompikumpi näistä asioista jo näille valtiopäiville jätettäisiin esityksen muodossa. Tämä kumminkin on vielä epätietoista.

Jos maatalousvaliokunta nyt jakaantuisi kahteen osastoon, niin riistettäisiin siltä pois puolet kaikitsa niistä tärkeistä voimista, jotka ehdottomasti tarvitaan maanvuokralain käsittelemistä varten. Tällainen toimenpide ei olisi viisas; se olisi myöskin ennenaikainen. Vasta silloin, kun nähdään, mitä kaikkia kysymyksiä maatalousvaliokunta ehtii näillä valtiopäivillä loppuun käsitellä, vasta silloin, kun on saavutettu varmuus tässä kohden, voi mahdollisesti kysymys maatalousvaliokunnan jakamisesta tulla esille.

Minä puolestani siis asetun, kuten edellinen arvoisa puhuja-

kin, sille kannalle, että ed. Vuorimaan ehdottama toimenpide maatalousvaliokunnan jakamisesta kahtia on edellämainituista syistä vielä ennenaikainen.

Ed. **Tulikoura:** Ne kysymykset, jotka, kuten ed. Vuorimaa mainitsi, ovat minunkin mielestäni maalaisille, pientilallisille ja tilattomalle väestölle, kiireimmät kysymykset, joitten toteuttamista tältä eduskunnalta odotetaan. Jos näitten toteuttaminen yhä lykättäisiin ajasta toiseen, niin luullakseni maalaisväestö kävisi siitä hyvin rauhattomaksi. Kannatan senvuoksi ed. Vuorimaan ehdotusta maatalousvaliokunnan kahtia jakamisesta, jos se vaan suinkin lisävoimien hankkimiseen nähden on mahdollista.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi *hyväksyttiin maatalousvaliokuntaa* koskeva *kohta* ja esitti puhemies eduskunnan vastattavaksi ed. Vuorimaan ehdotukseen nähden seuraavan **äänestysesityksen:**

Ken hyväksyy ed. Vuorimaan tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se hyljätty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten ed. *Vuorimaan* tekemä *ehdotus oli hyljätty.*

Työväenasiainvaliokuntaa koskeva *kohta hyväksyttiin* keskustelutta, joten koko **työsuunnitelmaehdotus oli hyväksytty.**

Tarkoituksenmukaisen huoneuston hankkimisesta eduskunnalle.

Esitettiin valtiovarainvaliokunnan yllä mainittua asiaa koskeva mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. **Huoponen:** Schiller laulaa kellolaulussaan:

„Se ompi lahja ihmiselle,
Ett' ensin miettii mielessään
Ja mittaa järjen mittehellä
Mink' aikoo tehdä työllähän".

Tämä runoilijan kehotus olisi mielestäni varteen otettava, kun eduskuntahuoneen rakentamisasiaa käsitellään. Jokaisen eduskunnan jäsenen tulisi ensin miettiä mielessään ja sitten mitata järjen mittehellä että tärkeä kysymys saisi onnellisimman ratkaisun. Jos säätyeduskunta aikanaan Säätytalon rakentamiskysymystä käsitellessään olisi tulevaisuuden kasvavia vaatimuksia sil-

mällä pitänyt, tämä nyt käsiteltävänä oleva rakennusasia ei olisi päiväjärjestyksessä. Kuten tietty joutui silloin, kun Säätytalon rakentamisesta päätettiin, kaksi säätyä kahta vastaan ja yhteensovituksessa valiokunnan enemmistö kannatti talon rakentamista nykyiselle paikalle, vähemmistö vastalauseessaan ehdotti Säätytalon rakentamista Observatoorion mäelle. Paitsi istuntohuonetta kolmea säätyä varten kuului ehdotukseen myöskin suuri juhlasali kaikkien säätyjen yhteisistuntoja varten. Tämmöinen tilava kokoushuone täyttäisi nyt oivallisesti nykyisen kamarin vaatimukset. Mutta silloin soivat yhtä kauniisti säästäväisyyden sävelet kuin nykyään, samoin senaatin ja ennen kaikkea Ritarihuoneen läheisyyden tarpeellisuus olivat ne ihmeelliset vaikutuskeinot, joilla asia ratkaistiin tunnettuun tapaan. Hauskuuden vuoksi sopinee tämän ohella sivumennen mainita, että silloisen porvarissäädyn jäsenten kesken miehestä mieheen kerrottiin, että porvarissääty ei voi suostua talon rakentamiseen Observatoorionmäelle sentähden että erään säädyn jäsenen, Rönnbäckin, olisi vaikea, miltei mahdoton niin korkealle kiivetä. Erinomainen vaikutin! Mutta leikki sikseen. Päätös ja tulos siitä on tunnettu. Samoja painostuksia, joita silloin käytettiin, käyttää nyt vastalauseen kirjoittaja vaikuttaakseen, että eduskunta, ilman perinpohjaisempaa selvittelyä, päättäisi lisärakennusten rakentamisesta Säätytalolle. Valiokunta on mietinnössään jo kumonnut ne syyt, joihin vastalauseessa kajotaan. Muutaman kuukauden lykkäys asian perinpohjaista selvittelyä varten, kuten valiokunta ehdottaa, on niin luonnollinen ja oikeaan osattu ettei siihen ole aihetta sen enempää kajota. Samoin ne kuvitellut vaikeudet, joita muka matkan etäisyys vaikuttaisi, jos eduskunta päättäisi talonsa rakennuttaa jonnekin muuanne, ei niin pienessä kaupungissa kuin Helsinki vielä on, merkitse mitään. Muutaman minuutin hukka jonkun asiakirjan kuljettamiseen on tuskin sanomisen arvoinen. Vielä arvelee vastalauseenkirjoittaja että sanotun rakennuksen läheisyys ja siitä aiheutuva läheinen vuorovaikutus olisi myös huomioon otettava. Minä puolestani arvelen, että keskinäinen vuorovaikutus kansaneduskunnan ja hallituksen kesken ei suinkaan riipu mainittujen rakennuksien läheisyydestä eikä niiden etäisyydestä. Kylläkai se on henkinen aatepiiri sekä yhteiskunta- ja valtiotaloudellinen käsitys, joka yhdistää tai vieroittaa eikä suinkaan se seikka että joku rakennus on muutamia satoja metriä kauempana tai lähempänä.

Mitä rahalliseen puoleen tulee, on se tietysti aina otettava vakavan harkinnan alaiseksi. Huomioon ottamalla Säätytalon nykyisen arvon ja sen lisäksi parin miljoonan rahanmäärän korjauksiin, jos sekään riittää, karttuu siitä yhteensä jo niin sievoinen summa että sillä määrällä pitäisi saada aivan uusi ja täysin tar-

koitustaan vastaava rakennus. Säästäväisyyden sävel soipi vastalauseessa ja kenties sitä illan kuluessa koko lailla helkytellään. Se kuuluu niin kauniilta, kansanomaiselta. Mitähän jos kiinnittäisimme huomiotamme siihen seikkaan, että esim. Suomen rautatiellä rakennetaan asemarakennuksia, jotka nielevät muine mukavuuslaitoksineen lähemmäs 10 miljoonaa, vaikka rautateiden kannattavaisuus menee vuosi vuodelta huimaavaa vauhtia alaspäin, mutta siitä ei ole suuriakaan sanottavaa. Mutta annappas kun tulee kysymykseen yhden ainoan rakennuksen rakentaminen Suomen kansaneduskunnalle, silloin me puhumme aivan liikuttavan kauniisti säästäväisyyden kultaisesta avusta ja miten köyhän kansan varoja on säästettävä. Todellakin liikuttavaa! Eiköhän olisi valtiotalouteen nähden kaikin tavoin edullisempi, jos eduskunta kaikilla aloilla koettaisi noudattaa niin suurta säästäväisyyttä kuin suinkin eikä kohdistaisi tätä säästäväisyyden harrastusta erikoiseksi avuksi vain silloin kun on kysymys eduskuntatalon rakentamisesta. Kyseessä oleva asia on mielestäni niin suuriarvoinen että eduskunnan pitäisi Suomen arkkitehtikunnalle suoman tilaisuutta jaloon kilvoitteluun järjen mittehellä parhaimmasta luomisesta Suomen kansanvaltaisen eduskunnan talon rakentamiseksi. Jos kilpailu julistetaan, olen vakuutettu siitä että tarkoitus tulee yli odotuksen toteutumaan.

Mitä rakennuksen paikkaan tulee, olisi siinäkin järjen mittelyä käytettävä. Kansan kauneuden aisti on meidän päivinämme siihen määrään kehittynyt, että talorakennuksia suunniteltaessa luonnon kauneus otetaan huomioon, missä se suinkin on mahdollista. Olen vakuutettuna siitä, että eduskunnan jäsenten kesken tämäkin puoli on kehittynyt kauneimpaan kukkaan. Jos Säätytalo lisärakennuksen aiheuttamien kulujen kera nousee jotakuinkin yhtä suureen rahamäärään kuin aivan uuden talon rakentaminen, on mielestäni siinä tapauksessa luonnon kauneudelle ehdottomasti annettava ratkaiseva merkitys. Onneksi on luonto Helsingissä varannut semmoisen paikan, joka luonnonkauneuteen katsoen vastaa kaikkein korkeimpia vaatimuksia. Observatoorinmäki on mielestäni sellainen. Jos taitaisin, niin laulaisin sen ylistämiseksi kauniin laulun. Mutta en yritäkään ihanaa luonnon kauneutta köyhällä kuvailemisella tärvellä. Mutta jokainen, joka jossain määrin saattaa luonnon kauneutta ihastella, menköön mainitulle mäelle silloin, kun aurinko kirkkaasti valaisee ja linnut visertelevät viheriässä puistikossa. Mielikuvituksen avulla voipi silloin loihtia mitä kauneimman kuvan. Tuossa edessä on kaunis kaupunki. Tuolla siintää meri, josta raikas tuulenhenki vahvistavasti hivelee. Tuolla viihdyttävä saaristo. Ja sitten tuo vihreä samettinurmikko, lehvät, puut ja kukkaisten sopusuhtainen värien loiste. Talvimaisema vetää vertoja kesän su-

loudelle. Kauniina kimaltelee jään pinta, valkoinen lumivaippa verhoaa puut ja pensaat kuun paisteessa, sähkövalossa, sanoin selittämättömään loistoon. Mikä olisi luonnollisempaa kuin se, että Suomen kansan eduskuntarakennus seisoisi uljaana tuolla korkeudessa halliten koko kaupunkia. Todellakin oiva paikka jo vertauskuvallisestikin siihen toimintaan ja vaikutukseen nähden, joka siinä talossa suoritettaisiin Suomen kansan ja rakkaan isänmaan onneksi ja menestykseksi. Laivoilla saapuvat matkustajat lausuisi uljas talo tervetulleiksi maan pääkaupunkiin. Kaikkein katse ja huomio kiintyisi tähän Suomen kansan eduskunnalleen pystyttämään taloon. Ja tulevillekin sukupolville se olisi epäämättömänä todistuksena siihen, että yksikamarisella kansanvaltaisella eduskunnalla oli ihanteellisempi mieli, kehittyneempi kauneudenvaatimus ja avartuneempi käsitys kuin entisellä säätyeduskunnalla tätä asiaa ratkaistessaan. Kun lainsäätäjä, suuremmoisen luonnon ympäröimänä ryhtyisi tärkeään tehtäväänsä, vaikuttaisi kaikki kohottavasti, ylentävästi. Toivoa sopii, että pienet, ahtaat näköpiirit ja puoluesairaloisuudet jäisivät tänne tasangolle haihtuakseen olemattomiin. Tähysteleminen luonnon suuremmoiseen kokonaisuuteen keskittäisi eduskunnankin huomiokykyä ja toimintaa suuren kokonaisuuden, kansan ja isänmaan hyväksi.

Ja mitä merkillisintä, on se, että juuri tämä paikka, missä tähtitieteellinen asema sijaitsee, olisi nyt vielä saatavissa ja varsin kohtuullisilla hinnoilla. Olen asianomaiselta luotettavalta taholta saanut selville, että kysymys tähtitieteellisen aseman siirtämisestä on ollut jo pitemmän aikaa vireillä, sillä paikka tähtitieteellisiä tutkimuksia ja havaintoja varten ei enää vastaa täysin tarkoitustaan. Jos yliopistolla ei olisi ollut muita suuria rakennusparannuksia, olisi tämä tähtitieteellinen laitos jo muutettu sopivaan paikkaan. Ja tämmöisen laitoksen muuttaminen veisi aikaa noin vuoden verran, jolloin paikka olisi käytettävänä. Paikan arvioimiseen, niin sanottiin, voisi valita erityisen tutkijakunnan, johon yliopisto ja eduskunta valitseisivat jäsenet. Lunastuskulun on arveltu nousevan noin 300,000, korkeintaan 400,000 markkaan. Rakennustontiksi tarvittavan lisämaan, jos tähtitieteellisen keskusaseman maa-ala ei riittäisi, Helsingin kaupunki epäilemättä luovuttaisi kohtuullista korvausta vastaan. Kun tämän lisäksi ottaa huomioon, että yliopisto tarvitsee välttämättömästi aivan läheisessä tulevaisuudessa uuden rakennuksen luentoja varten, voisi Säätytalon, jos eduskunta niin tahtoisi, luovuttaa yliopistolle tahi käyttää muihin valtion tarkoituksiin, kuten komiteatöihin, hallinnolliselle tuomioistuimelle — jos semmoinen saadaan — tahi johonkin muuhun tärkeään tarpeeseen. Joka tapauksessa on ehdottomasti selvää, että Säätytaloa semmoisenaan voidaan

käyttää varsin mainiosti. Varojen tuhlauksesta näin ollen ei ole puhettakaan. Päinvastoin juuri säästäväisyyden syyt kehottamalla kehoittavat eduskuntaa päättämään aivan uuden talon rakentamisesta.

Sanotusta käynee selville, että kysymyksenalainen eduskunnan talon rakennuskysymys ei ole voinut joutua niin perinpohjaisen harkinnan alaiseksi, kuin asian tärkeys vaatisi. Kannatan sentähden että valiokunnan mietintö ponsineen hyväksytään, kumminkin sillä lisäyksellä, että valittava valiokunta toimeenpanisi yleisen kilpailun piirustuksen saamiseksi eduskuntataloa varten, sekä ottaisi selkoa soveliaasta rakennuspaikasta, mutta etupäässä kiinnittäisi huomiota siihen, että Observatoorion mäki saataisiin tähän tarkoitukseen käytettäväksi.

Ed. **Runeberg:** I motsats till föregående talare ber jag få understöda reservationen och särskildt bestämdt motsäga det förslag, som utskottets pluralitet uti betänkandet framlägger. Jag vet att utskottet har att påräkna en mycket kraftig bundsförvandt uti den allmänt mänskliga benägenheten att uppskjuta och åter uppskjuta afgörandet utaf en fråga, som erbjuder svårighet att afgöra och som icke med nödvändighet påkallar ett omedelbart beslut. Det är så mycket naturligare att gifva efter för denna benägenhet för uppskof, som man, såsom också här och alltid är fallet, kan stöda uppskofvet med det talande, och skenbarligen goda skälet, att man behöfver införskaffa utförligare upplysningar, och att en fråga endast kan vinna på att dylik ny och fullständigare utredning anskaffas. Så går det såsom det så ofta gått, man uppskjuter och uppskjuter på nytt, man införskaffar nya utredningar och åter nya utredningar, och tiden går förlorad och man står lika tveksam, som man stått förut. I hvarje händelse synes det mig som om, förrän man besluter sig för att uppskjuta och införskaffa ny utredning, man vore skyldig att göra för sig klart, huruvida den utredning man afser är af den art, att den i väsentlig mån kan inverka på frågans afgörande uti den ena eller andra riktningen. Det synes mig nu vara otvetydigt, att den utredning, som utskottet föreslår, icke kan leda frågan jag vill säga ett enda steg framåt i afseende å möjlighet att fullständigt kunna bedöma den, förrän afgörandet. Utskottet föreslår att landtdagen skulle tillsätta en delegation, som skulle ega att den 1 februari 1908 till landtdagen inkomma med förslag i ärendet jämte ritningar och approximativt kostnadsförslag. Hvad är det nu för en utredning, som en sådan kommission skulle kunna lämna till den 1 februari. Det synes otvetydigt, att icke någon annan utredning kan införskaffas till dess än en utredning om de tomter, som kunna komma i fråga, äfvensom hvilket pris dessa tomter skulle betinga sig. Nu är det väl klart, att om man en gång vill besluta sig för att söka en an-

nan tomtplats än den till sin belägenhet förträffliga, på hvilken ständerhuset för närvarande befinner sig, så är det otvifvelaktigt att endera den plats, som utskottet berör i sitt betänkande, eller någon annan kan erhållas; hvarför också icke möjligen den af den föregående talaren så vackert lofprisade platsen på Observatoriibärgen. Det är icke nu häller något tvifvel om, att någon användbar plats står att få, och den utredning, som i det afseendet kan åvägabringas till den 1 februari 1908, ställer icke frågan väsentligen i annat skede, än den för närvarande har. Vi kunna äfven nu fatta beslut i saken med full förvissning om att, om man vill lämna den plats, där ständerhuset ligger, så kan man erhålla en annan för uppförandet af ett nytt hus. Priset för denna tomt, om det är några hundratusen mark mer eller mindre, har icke någon väsentlig betydelse för frågans afgörande.

Den utredning, som i afseende å dessa omständigheter kan åvägabringas, skulle sålunda efter mitt förmenande icke hafva någon väsentlig betydelse för hufvudfrågans afgörande. Nu säger visserligen utskottet, att denna kommission skulle till 1 februari 1908 inkomma med förslag i ämnet jämte ritningar och approximativt kostnadsförslag. Jag kan dock icke betrakta detta uttryck annat än som en arkitektonisk prydnad på klämmen, icke såsom något uttryck för en värkligen praktisk tanke. Ty icke kan man väl tänka sig möjligheten att till nämnda tid ritningar och kostnadsförslag, som skulle kunna läggas till grund för en jämförelse mellan det nu förefintliga förslaget till ständerhusets ombyggnad och de nya projekten skulle fås tillstånd. Det skulle väl icke kunna vara någon möjlighet att åstadkomma sådana utan att på sätt eller annat införskaffa fullständiga ritningar, sannolikt genom utlysande af offentlig täflan och fullständig granskning af dessa ritningar och kostnadsförslag. Annars kan landtdagen icke hafva möjlighet att pröfva, huruvida det nya eller gamla förslaget är bättre, och det hela måste väl dock gå ut på åstadkommandet af den bästa möjliga byggnad för landtdagen för ett rimligt pris. En sådan jämförelse kan icke värkställas på grund af ritningar och kostnadsförslag, som skulle kunna fås till 1 februari 1908. Utskottet säger självt, att man icke utaf några betänkligheter bör afhålla sig från att införskaffa full utredning i frågan. Jag anser också att, ifall man icke kan principielt besluta sig för det förslag, som nu föreligger i arkitekt Nyströms projekt, så är man tvungen att införskaffa full utredning i frågan genom åstadkommande af fullständiga ritningar och ett förslag, som är jämförbart med arkitekten Nyströms förslag, så att man kunde afgöra med någon värklig grund, hvilketdera som leder till ett bättre resultat.

Jag vill ännu påpeka att, äfven om man skulle kunna få en sådan utredning, som utskottet nu afser, till den 1 februari 1908, så vore detta uppskof icke af så ringa betydenhet, som utskottet söker

framhålla, då utskottet säger att byggnadsarbetet ändå icke kunde påbörjas förrän på våren. Det är naturligt att, för att detta skall kunna ske, så skulle det vara påkalladt, att de ritningar, som nu föreligga, skulle granskas och omarbetas i de delar, som äro nödvändiga, och nödiga förberedelser omedelbart vidtagas. Om däremot förslaget kommer till pröfning först i februari månad, så är det väl fullkomligt säkert, att byggnadsarbetet icke kan påbörjas samma vår, ett effektivt byggnadsarbete nämligen. Men denna omständighet är ju utaf mindre betydenhet, äfven om arbetet därigenom skulle uppskjutas ett år. Men man kan väl vara förvissad om, att uppskofvet ingalunda skulle stanna vid ett år. Det vackra föredrag, som kammaren nyss åhört, bär ju vittne om, hvilka vidtsväfvande planer, som lätt komma fram, så snart man gifver sig att söka nya tomter. Den plats, som af den föregående talaren så varmt förordades, och som ju skulle vara en från många synpunkter vacker plats — ändamålsenligheten vill jag lämna därhän — skulle påkalla i hvarje händelse en mycket lång tid, innan den kunde komma i fråga. Först skall plats anskaffas för observatoriet och så ett nytt observatorium uppföras, förrän man kan tänka på att påbörja byggnaden, och med den kännedom man har om, hvilka svårigheter det erbjuder att genomföra sådana företag, så vet man att detta icke skulle gå hastigt.

Man har framhållit i utskottet, och äfven i reservationen beröres frågan, hvilken betydelse platsen för landtdagens hus har. För min del är jag villig att ansluta mig i detta afseende närmast till den uppfattning, som reservanterna gjort gällande. Det är icke tvifvel om, att landtdagshusets närhet till senaten, banken, arkivet och till de centrala ämbetsverken är utaf mycket stor betydelse för landtdagsarbetet. Det är ju ständigt och jämt som utskotten, isynnerhet stats- och bankutskotten och främst och framförallt utskottens sekreterare, behöfva stå i nära och lätt beröring med de nämnda inrättningarna. Nu säger man, att det går lätt att skicka ett bud och afhämta ett papper, en handling, som behöfves, men det är icke på det sättet beröring mellan utskotten och värken i allmänhet försiggår. Det är ofta man icke på förhand känner utan behöfver söka efter handlingar, som man vill hafva, och få upplysningar genom att vända sig till den eller den personen, Är då kommunikationen mycket försvårad, så kommer det icke att äga rum. Upplysningen uteblifver, och det är just bristen på sådana, som kan blifva af mycket väsentlig negativ betydelse för landtdagsarbetets sakenliga förlopp.

För frågans principiella afgörande skulle jag därför hålla före, att landtdagen nu i det väsentliga disponerar öfver den utredning, som vi i början af nästa år skulle kunna hafva, och att man i själfva värket likaväl nu som då kan fatta sitt beslut angående den prin-

cipiella ståndpunkten. För min del tvekar jag icke att därvid stanna vid denna uppfattning, att landtdagshuset borde byggas på den plats, där ständerhuset för närvarande finnes. Platsen är, såsom nämndes, i afseende å sitt läge förträfflig. Den erbjuder möjlighet för den ifrågasatta utvidgningen, och vi hafva ett förslag uppgjordt utaf den arkitekt, som mer än någon annan har tänkt sig in i den föreliggande uppgiften, arbetat sig in i densamma och visat sig vara mäktig af att lösa den på ett tillfredsställande sätt. Det är ju säkert den omständigheten, som mer än mångt och mycket annat uppväckt tvekan, att kostnadsförslaget uppgår till ett så betydligt belopp, men ingen kan hysa någon tvekan därom, att uppförandet af ett nytt hus skulle blifva ännu dyrare, om det skall erbjuda samma bekvämlighet, samma ändamålsenlighet, som det nu föreliggande förslaget. Och såsom det framgår utaf den granskning , som blifvit af de sakkunniga och i utskottet anställd, så synas icke några väsentliga anmärkningar mot ändamålsenligheten utaf arkitekten Nyströms förslag kunna med skäl framställas eller upprätthållas. Frågan om de anmärkningar, som från estetisk synpunkt kunna göras, är väl dock af mindre betydelse. Det förefaller som om man icke skulle hafva någon sannolik utsikt till, att genom nya förslag komma till bättre resultat eller ens till lika godt resultat, som det, som skulle framgå ur ett principielt godkännande utaf den plan arkitekten Nyström föreslagit. Jag skulle på de skäl, som äro anförda i reservationen, och de som af mig nu anförts, ansluta mig till reservationen, och anser för den händelse, att reservationen icke skulle antagas, att betänkandets förslag icke heller borde godkännas, utan ärendet då återremitteras för omedelbart vidtagande at åtgärder till införskaffande af fullständig utredning genom uppgörandet af fullständiga ritningar och förslag i saken.

Ed. **Ahlroos:** Då jag läste betänkandet, förvånade det mig att reservationen, som afser att vara sparsam med landets tillgångar, icke undertecknats af socialdemokratiska arbetarerepresentanter, hvilka ändå i tid och otid ropa att herrarna slösa med folkets pengar. Hvar har deras omtanke och hushållsaktighet nu försvunnit? De svara väl, att de gjort upp förslaget af praktiska och andra ändamålsenliga skäl. Men hvarje förnuftig människa förstår mycket väl, att det är en väsentlig skillnad mellan 2 miljoner och 4—5 miljoner mark. Om landtdagshuset blir i stil med sin omgifning på sin nuvarande plats eller på annat ställe i Pirttistil är väl en smaksak. Mer väger argumentet, att landtdagshuset bör vara i närheten af senat, arkiv, bibliotek och de centrala ämbetsverken. För öfrigt skola vi sätta värde på fädrens minne, hedra denna historiska plats med folkets representanthus. Pengar behöfva vi till skolor och andra nyttiga ändamål. Då använda vi dem till landets gang och till

dess förkofran. Hvad hufvudstadens järnvägsstation beträffar, så är den nödvändig för den stora trafikens skull. Landtdagshuset behöfves endast för 200 representanter och det är nödvändigt att skyndsammast få ett eget hus. Jag ber att få ansluta mig till reservationen och, därest den förfaller, understöda herr Runebergs förslag.

Puhemies: I anledning af den senaste talarens andragande vill jag meddela att, såvidt jag förstod, hr Runeberg icke gjorde något särskildt förslag, utan understödde reservationen.

Ed. **Torppa:** Käsiteltävänä olevasta valiokunnan mietinnöstä käypi ilmi, että jo valiokunnan keskuudessa ovat mielipiteet tähän kysymykseen nähden jakautuneet kahtia. Toiset valiokunnan jäsenistä, nimittäin vähemmistö, vastalauseen tekijät, ovat puolustaneet sitä käsityskantaa, että tarkoituksenmukainen eduskuntatalo olisi saatava aikaan laajentamalla nykyistä säätytaloa. Enemmistö sitävastoin on katsonut, että asia ei vielä ole tarpeeksi valmistettu, jonka vuoksi enempi valmistaminen olisi tämän asian valaisemiseksi aikaan saatava. Ja kun jo täälläkin eduskunnassa kaksi edellistä puhujaa, eli oikeammin kolme ovat ilmestyneet eriävillä mielipiteillä, niin on syytä lausua käsityksensä tässä asiassa ja sen vuoksi minäkin olen ottanut vapauden lausua ajatukseni, kun pidän kysymystä siksi tärkeänä ja kauaksi tähtäävänä, etten tahdo tehdä itseäni syypääksi siihen, etten ole omaa vakaumustani ja käsitystäni esiintuonut.

Minun käsitykseni liittyy valiokunnan enemmistön mielipiteen kanssa yhteen. Vaikka minä kaikissa kohdin en voikaan hyväksyä valiokunnan lausumia periaatteita, jotka ilmenevät mietinnössä, niin kuitenkin se perusajatus, mikä siinä on lausuttu, minua paraiten tyydyttää. Minä nimittäin huomaan tarkastaissani asiaa, että nykyisen säätytalon laajentamisella, semmoisena kuin sitä on ehdotettu, ei voitaisi saada tarkoitustaan vastaavaa ja ajanmukaista uutta eduskuntataloa aikaan. Tässä on nähdäkseni useampia vaikeuksia olemassa. Ensinnäkin se alue, jossa säätytalo sijaitsee, on niin suppea ja ahdas, että siihenkin nähden minusta käypi jotenkin vaikeaksi saada uutta taloa tarkoitustaan vastaavaksi ja ajanmukaiseksi säätytaloa laajentamalla. Ja kun ottaa lukuun sen seikan, että täytyisi hyvin suuressa määrässä nykyistä säätytaloa rikkoa monissa sen osissa, ennen kuin sitä voitaisiin muodostaa ja kehittää sellaiseksi, että se voisi tyydyttää tarkoitettua tarvetta, niin sillä tavalla jouduttaisiin hävittämään jo muuten muuta tarkoitusta varten hyvin sopiva laitos. Ja sitäpaitsi on minulla yksi näköpuoli, jota minä myöskin pidän tärkeänä tämän vanhan säätytalon säilyttämiselle. Se on se, että minä tahtoisin tuleville suku-

polville jättää muiston Suomen nelijakoisen säätylaitoksen säätytalosta. Sitä voitaisiin kyllä semmoisenaan käyttää sopiviin tarkoituksiin, kuitenkin säilyttämällä eheänä. Tässäkin on yksi puoli, joka minua johtaa siihen käsitykseen, että tätä entistä säätytaloa ei olisi rikottava ja muodostettava toiseksi, kuin mikä se nykyään on. Ja kun ehdotukset kustannuksiksi tämän säätytalon laajentamiseksi nousevat jo siihen määrään korkeiksi, että ne tavoittelevat miljoonia, niin arvelen, että, jos uusi ja ajanmukainen ja tarkoitustaan vastaava eduskuntatalo tehdään muuhun sopivaan paikkaan, se ei tule olemaan niin suuri, kun otetaan lukuun, että jääpi jälelle se pääoma, mikä on uhrattu nykyiseen säätytaloon ja joka siinä jää käytettäväksi. Täällä on jo viitattu moniin tarkoituksiin, joihin säätytaloa voitaisiin erinomaisen sopivalla tavalla käyttää, esim. yliopiston tarpeisiin, y. m. yleisiin tarkoituksiin. Ja minun mielestäni olisikin säätytalorakennus siinä suhteessa varsin sopivalla paikalla ja hyvin hyvästi käytettävissä.

Mitä tulee vastaiseen kansaneduskuntatalon paikkaan, olen minä siinä suhteessa samalla kannalla kuin ed. Huoponen on täällä lausunnossaan esiittänyt. Tähtitorninmäki Helsingissä on minun mielestäni sopivin paikka, jos uutta paikkaa on valittava. Ja sen vuoksi minä mielelläni näkisin, että uusi eduskuntatalo saisi sijansa juuri tällä paikalle. Jos ajatellaan Töölön osaa täällä Helsingissä, johon valiokunta on perusteluissaan viitannut ja arvellut myöskin siellä löytyvän sopivan paikan uutta eduskuntataloa varten, niin pidän minä Tähtitornin mäkeä monessa suhteessa paljon sopivampana Töölön seutua.

Näin ollen minä pyydän vain lyhyesti mainita, että tulen kannattamaan valiokunan tekemää ponsiehdotusta kuitenkin sillä muutoksella, jonka ed. Huoponen on tehnyt. Tällä tavoin mielestäni voitaisiin tämä kysymys saada tarkemman ja perinpohjaisemman selvityksen alaiseksi, joten voitaisiin toivottavasti päästä asiassa yksimielisempään ja, niinkuin minä toivon, onnellisempaan päätökseen.

Ed. **Pykälä**: Koska on kysymyksessä siksi tärkeä asia kuin uuden eduskuntatalon rakentaminen, niin en ollenkaan katso pahaksi, joskin menetetään vuosi tai pari asiaa tarkemmin tutkittaessa. Pidän vähän niinkuin hätiköimisenä ne valmistukset, jotka jo on tehty uuden eduskuntatalon suhteen, kun ei ole aikoinaan annettu vapaan kilpailun ratkaista uuden eduskuntatalon muotoa ja paikkaa, vaan jätetty piirustusten laatiminen yksityiselle arkkitehdille, sillä perustuksella että hän on Säätytalon piirustukset tehnyt ja siis muka tavallansa omistaa monopoolin tässä suhteessa. Tämä on jo pieniä kustannuksia vaatinut, mutta, jos myönnetään, että paikka, jossa Säätytalo sijaitsee, on tarkoitukseensa sopimaton,

siitäkin syystä, että ympäristö hallitsee eduskuntataloa eikä eduskuntatalo ympäristöä, ei pidä toista tyhmyyttä tehdä entisen kustannuksella. Yhdyn täydellisesti, niinkuin se ryhmäkin, johon minulla on kunnia kuulua, valiokunnan enemmistöön, että uuden eduskuntatalon muoto ja paikka annettaisiin vapaan kilpailun ratkaistavaksi. Kannatan lisäksi ed. Huoposta siinä, että uusi eduskuntatalo tulisi Tähtitornivuorelle. Kilpailua olisi joudutettava niin, että eduskunnan ensi kerran kokoontuessa asia voitaisiin ottaa lopullisen käsittelyn alaiseksi.

Ed. **Pohjanpalo:** Minäkin pyydän valiokunnan mietintöön nähden lausua yksityisenä mielipiteenä, että nykyinen vanha Säätytalo on ehdottomasti säilytettävä sellaisena, kuin se on. Ei ole lainkaan sopivaa, että sitä ruvetaan muokkaamaan miksikään muuksi, Olen vakuutettu siitä, että tekisimme hyvin huonon palveluksen tuleville polville, jos menisimme tätä muistomerkkiä nyt muuttamaan. Olen sitä mieltä, että Suomen uudelle eduskunnalle on rakennettava oma ajanmukainen rakennus. Ja sellainen on sijoitettava sopivaan paikkaan. Jos Tähtitornivuoren siihen tarkoitukseen voisi saada, niin ehdottomasti uusi eduskuntatalo olisi rakennettava sinne, sillä tämä vuori on asemaansa nähden, kuten ed. Huoponen sille jo kiitosvirsiä lauloi, tosiaankin verraton. Tahtoisin lisätä vielä, että tuon uuden eduskunnan fasaadi olisi tehtävä kotimaisesta graniitista, jommoisia mietteitä näkyy valiokunnassakin olleen. On nyt kerta kaikkiaan sillä tavalla, että nuo graniittifasaadit täällä meidän karussa pohjolassamme tekevät turvallisen vaikutuksen ja ovatkin siis paljo suurempiarvoisia kuin samanlaiset fasaadit etelämaissa.

Pitäisin lisäksi luonnollisena, että tämän uuden talon piirustuksista julistettaisiin kilpailu *yksinomaisesti* kotimaisten arkkitehtien kesken. Menen niin pitkälle, etten halua tämän talon rakentamisessa käytettäväksi ulkolaisia arkkitehtejä eikä myöskään myönnettäväksi heille mitään oikeutta kilpailuun. Tahtoisin, että Suomen omat pojat saisivat keskenänsä kilpailla siitä, minkälaisen tuon uuden eduskuntatalon tulee olla.

Oivallan aivan hyvin, että valiokunta miettiessään tätä asiaa on suurena tekijänä pitänyt rahakysymystä eikä syyttä, sillä nykyiset olot ja nykyisen eduskunnan kokoonpano viittaavat siihen, että tästä lähtien on tässä maassa alettava noudattamaan säästäväisyyttä. Säästäväisyyshän on suuri hyve, mutta onko se juuri tässä paikallaan, siitä minä ainakin olen eri mieltä. Me voimme monella tavalla muuten säästää nuo miljoonat. Vaan nythän rakennetaan oma koti ei ainoastaan tälle uudelle eduskunnalle, mutta tuleville eduskunnille, ja sentähden ei meidän tässä tarvitse ottaa kaikkia säästäväisyyden periaatteita niin huomioon kuin monessa muussa koh-

dassa. Nythän on kysymyksessä Suomen kansaneduskunnan oman talon rakentaminen, ja olen vakuutettu siitä, ettei kukaan tosi suomalainen siinä suhteessa halua kitsailla, ei niin, että rakennuksesta tulisi joku pahanpäiväinen hökkeli, vaan toivoo, että siitä tulee tälle maalle ja sen arvolle sopiva talo, joka vieraillekin, jotka joskus matkoillaan sattuvat poikkeamaan tänne pohjolaan, on merkkinä siitä, että tuossa talossa tämän karun maan eduskunta majailee.

Mitä sitten tulee siihen, että tämän puuhan takia menetettäisiin aikaa, niin se ei ole niinkään suuriarvoinen asia, jos nyt toistaiseksi saamme tyytyä vähän sopimattomiinkin huoneisiin. Rahallisessa suhteessa tulee tämä halvemmaksi näin asua. Kaikessa tapauksessa on kuitenkin nyt tarkasti harkittava, ettei mennä rakentamaan taloa, jonka sijaan piankin saadaan rakentaa uusi.

Pyytäisin siis ehdottaa valiokunnalle, että se hankkisi täydelliset tiedot siitä, millä tavalla ja mistä maksusta Tähtitornivuorella oleva rakennuspaikka saataisiin ja, jos se jotakuinkin sopuhinnoista on lunastettavana, lunastaisi sen ja sitte julistaisi kilpailun ainoastaan kotimaisten arkkitehtien kesken uuden talon rakennuspiirustusten tekemiseksi. Muuten pyytäisin, koska asia on tärkeä, että kysymys pantaisiin pöydälle ensi istuntoon, jotta saataisiin vielä tarkemmin miettiä erikoiskohtia.

Ed. **Sipponen**: Keväällä, kun valiokuntaistunnot alkoivat, olin minä ensi kerran tilaisuudessa näkemään säätytalon muhkean sisustuksen. Juhlalliselta ja tosiaan ruhtinaalliselta tuntui tämä rakennus. Ajatuksiini tuli, että kyllä täällä Helsingissä on paljon komeutta, ehkäpä paljon ylellisyyttäkin. Mutta kun sain kuulla komitean mielipiteen, että tämä muhkea talo nyt olisi jätettävä ja tehtävä eduskunnalle aivan uusi rakennus, niin kyllä tämä teki minuun hämmästyttävän vaikutuksen. Ja kun lähemmin tarkastelin valiokunnan perusteluja, niin en niissä mielestäni löytänyt kyllin päteviä syitä, minkätähden olisi ryhdyttävä tuohon suuremmoiseen hommaan, joka tietysti kysyisi paljon uhrausta, paljon varoja, joita meidän köhällä kansallamme ei liioin ole. Valiokunta tekee perusteluissaan ensin selvää siitä, että asiantuntijat ovat tässä asiassa eri mieltä. Toiset ovat olleet entisen säätytalon suurentamisen puolella, toiset ovat olleet sitä vastaan. Tämä huomautus mielestäni on puoltamassa entisen säätytalon uudistamista, kun asiantuntijain mielipiteet ovat jakautuneet kummallekin puolelle. Sitten valiokunta tekee sen huomautuksen, että valiokuntatöille, että valtiopäivätöille olisi jossain määrin edullista, että eduskuntatalo olisi lähellä senaattia, keskusvirastoja, yliopiston kirjastoa y. m. paikkoja, mutta sitten valiokunta huomauttaa, että ulkomailla eduskuntatalot ovat pitempien matkojen päässä ja ilman haittaa. Tähän en

siis tahdo kosketella, sillä tietysti ei niin suuria etäisyyksiä tule, että ne nyt niin suuresti voisivat haitata.

Täällä on koetettu väittää, että uuden eduskuntatalon rakentaminen ei tulisi niin kovinkaan kalliiksi. Mutta kuitenkin sen olennollisesti käsittää, että sen täytyy tulla monta vertaa kalliimmaksi kuin vanhan suurentaminen, sillä sitä varten täytyisi lunastaa maa, ja sitä paitsi entinen säätytalo jäisi käyttämättä. Tosin sanotaan, että sitä johonkin tarkoitukseen tarvitaan, mutta sellaista tuntuvan kipeätä tarvista ei nyt heti alussa liene.

Kyllä minuakin ilahdutti se, mitä ed. Huoponen täällä toi esille. Olisi ylevätä, olisi ihanata ja jaloa saada oikein muhkea ja oikein mukava eduskuntatalo ja vieläpä niin korkealle mäelle kuin hän on esittänyt. Hän ihaili lintujen laulua, kukkien tuoksua, meren kauneutta ja kaikenlaista näköalaa. Mutta minä ajattelen tästä asiasta toisin. Suomen eduskunta ei valtiopäiville kokontuessaan tulisi milloinkaan kuulemaan lintujen viserrystä enempää kuin nauttimaan puiden huminasta ja kukkien tuoksusta, sillä silloinhan päinvastoin tällä korkealla mäellä pakkasen vinkuva vihellys tahtoo kylmällä henkäyksellään tervehtiä jokaista, joka ylämäkeen astuu. Siis itse eduskuntaan nähden ei siinä suhteessa istuntojen aikana olisi mitään miellyttävää, vaan jäisi tämä kauneus ainoastaan ulkomaalaisten ja Helsinkiläisten ihailtavaksi. Näin ollen ei maaseudun kansalla olisi mitään hyötyä tuohon lisärakennukseen uhraamistaan miljoonista.

Katsokaamme asiaa vielä taloudelliselta kannalta. Moni talollinen tahtoisi itselleen ja lapsilleen laittaa pienen hökkelin sijasta kauniin rakennuksen, missä tietysti olisi mukava asua, mutta kun varat tulevat kysymykseen, niin täytyy tämä jättää. Näin on minun mielestäni meidän köyhän maammekin laita. Kun se saa jo kylliksi tarkoituksen mukaisen rakennuksen entiseen paikkaan, niin ei meidän sopisi käydä eduskuntarakennuksella komeilemaan ja suurvalloille esimerkkiä näyttämään. Olen kuullut Helsingin herrain puhuvan, että heidän mielestään ei näytä kovinkaan kauniilta, kun köyhä työläinen kantaa silkkipukua. Minun mielestäni ei sekään näyttäisi kovinkaan kauniilta, että köyhä Suomi tahtoisi kilpailla rikkaitten ulkovaltojen kanssa eduskuntatalon laittamisesta, kun se sillä kuitenkaan ei saisi autetuksi monilukuisia todellisia tarpeitaan. Vastalauseessa on sanottu, että eduskuntatalo tulisi uuteen paikkaan rakennettuna 2 milj. markkaa kalliimmaksi. Olen kyllä teettänyt pieniä asuinrakennuksia, joiden kustannukset eivät nouse yhteenkään miljoonaan, mutta minä olen kumminkin tullut kokemaan, että jos rakennus liitettäisiin johonkin entiseen rakennukseen vähillä korjauksilla, niin tämä tulee monta vertaa halvemmaksi kuin uuden rakentaminen.

Näin ollen en katso tällä kertaa olevan syytä ryhtyä uuden ko-

mean eduskuntatalon rakentamiseen, kun sitäpaitsi monelta taholta on puolustettu rakennuksen suurentamista entiselle paikalleen.

Ed. **von Alfthan:** Hr Vuolijoki förde mig en vacker solbelyst dag upp på ett högt bärg. Det var på bärget i Fjälldal. Och jag måste erkänna att han inledde mig i en svår frestelse, ty det var en nog vacker och dominerande plats. Och ett härligt hus uppfördt på denna plats blir utan tvifvel en synnerligen stor prydnad för staden, om också detta hus icke skulle ligga vid en öppen plats, ty det gör det icke, utan densamma är omgifven af gator, men det ligger dock i afslutningen af Fredriksgatans gatuprofil och kan därigenom synas på håll. Jag måste erkänna att en utaf mina många svagheter är att älska vackra byggnader, särskildt i Helsingfors, och jag tänkte därför, att det icke skulle vara så illa, om man skulle få landtdagen och höga kronan att kasta ett obestämdt antal miljoner på att uppföra ett mycket vackert palats till i Helsingfors. Det var nu frestelsen. Men när jag sedan hunnit öfvervinna det första intrycket af denna frestelse, så tog igen min ansvarskänsla som landtdagsman öfverhand och jag frågade mig: har Finland verkligen råd att kasta bort öfverflödiga miljoner på byggandet utaf ett praktfullt landtdagshus, när ett så stort antal sociala reformer, som alla kosta mycket pengar, vänta på sin lösning, och när otvifvelaktigt för hvarje 2 eller 3 miljoner, som vi kasta bort på ett håll, andra kanske viktigare och mera väsentliga frågor få skjutas upp utaf brist på penningar. Jag undrade mycket öfver hr Pykäläs ståndpunkt i saken. När han var så bestämd och deciderad för sig och hela sin grupp beträffande det dyrare byggnadsföretaget, så undrade jag just på om agrarerna i landet skickat hit sina representanter för att bygga dyra stenhus i Helsingfors, och jag undrade på hvilken rimlig nytta jordbruket kunde hafva däraf.

Här har nu utöfver de i betänkandet och reservationen återkommande förslagen under kvällens lopp dykt upp hr Huoponens poetiskt belysta förslag om uppförandet af ett hus på Observatoriebärget. Hr Huoponen tyckte att ett uppskof på 3 månader nu ingenting betydde, om man kan få detta praktfulla hus uppfördt på denna härliga plats. Jag skulle nu tro, att hr Huoponen icke riktigt räknat med almanackan i handen. Dessa 3 månader äro blott ett uppskof med *afgörandet* af frågan. Huru länge byggandet af ett hus där på Observatoriebärget skulle uppskjuta hela saken är en helt annan sak, ty såvidt jag åtminstone har reda på saken, så kan enligt naturens ordning två olika föremål icke samtidigt intaga samma plats. Innan man kan uppföra ett landtdagshus på Observatoriebärgets tomt, måste observatoriet först flyttas bort och innan man kan göra det, så måste igen ett nytt observatorium uppföras och därtill skall också vara täflingsritningar. Att allt detta

skulle förskjuta sakens afgörande med 3 eller 4 år är alldeles klart, och det är ingalunda alls fråga blott om månader. Vidare är tomten, sådan den nu är, otvifvelaktigt för trång. Jag kan icke åtaga mig att vara profet, men så mycket kan jag säga, att icke afstår Helsingfors stad så lätt en tumsbredd mark af Observatoriebärget, sedan staden en gång med så stora kostnader fått detsamma i det skick det nu är. Osäkert är om staden öfverhufvud under några som helst vilkor afstår tomten i fråga, och afstår staden densamma, så icke blir det till skänks. Så mycket är säkert.

I öfrigt är jag nog af den åsikt, att, om vi engång skola inlåta oss på en historia, som räcker ett obestämdt antal år, så kan det vara skäl att anordna en täflan mellan arkitekterna. Men jag skulle dock fortsättningsvis anse, att man efter pröfvandet af alla på saken invärkande omständigheter icke kan komma till annat, än att man bör gå den andra vägen. Jag skall bedja att i korthet få kritisera några punkter i statsutskottets betänkande.

På sidan 12 i betänkandet beröres frågan om priset för tomten. Något egentligt värkligt anbud härom föreligger alls icke. På en förfrågan hos Helsingfors Drätselkammare om hvad den ifrågavarande tomten i Tölö skulle kosta, uppgafs det, att Drätselkammaren trodde, att minimivärdet skulle bli den i reservationen upptagna summan, d. v. s. 60 mark för m^2 eller 660, 000 mark för tomten. Detta var minimivärdet, hvarför troligt är att summan kan bli ännu mycket större. Och staden kommer icke att känna någon frestelse att sälja tomten i fråga, ty tomterna i Tölö stadsdelen äro mycket efterfrågade och komma nog att gå åt och det till mycket höga pris, allt efter som staden förmår planera gatorna. Staden behöfver icke cedera något af sin ekonomiska rätt för att få tomten att gå åt och har icke heller råd att göra det, ty det blir för staden ett mycket dyrt företag att planera dessa stadsdelar.

Hvad första klämmen i utskottsbetänkandet beträffar, så har hr Runeberg mycket klart kritiserat densamma. Man får ingen tydlig utredning om den tid, som utskottet här tänkt sig såsom nödvändig. Den andra delen af klämmen är också affattad i mycket försiktiga och sväfvande ordalag och säger därför ingenting Hvad är nu ett nämnvärdt belopp? Är det en half miljon eller 1 miljon mark eller hvad är det? Och hvad är det ungefärliga värdet på det nuvarande ständerhuset med därtill hörande tomt. Utskottet opererar här med alldeles obestämda siffror för att göra sannolikt, att utskottets kostnadsförslag icke skulle komma att väsentligen öfverstiga det nu föreliggande, som är bygdt på värkligen faktiska beräkningar och säkra grunder. Dock skulle jag här lita mig till det uttalandet, som också utan någon förbindelse afgafs af arkitekterna Saarinen och Tarjanne i utskottet, då de ansågo, att minsta kostnaden för uppförandet af huset oberäknadt tomten och det

utan ädelt material, blott enkel stuck, skulle komma att stiga till 3 a $3^1/_2$ miljoner mark, hvilken beräkning dock afgafs under uttrycklig reservation, att det kan blifva mera kanske t. o. m. 4 à 4 $^1/_2$ miljoner. Huru mycket det slutligen blir kan ingen människa veta, icke ens arkitekterna själfva, förrän de uppgjort noggranna kalkyler. Jag vill icke beskylla dem för deras uppgifter, men icke drogo de väl till med alltför mycket mera än de trodde, att huset minst skulle komma att kosta. Därtill kommer sedan kostnaderna för tomten, som kan uppskattas till omkring 1 miljon mark, vidare kostnaderna för täflingsritningar, delegationer och experter, som skola pröfva täflingsritningarna m. m. m. m. Alla dessa summor sammanlagdt göra att man får lof att tänka sig följande tvänne möjligheter: antingen att för två miljoner mark uppföra ett hus, som faktiskt är fullt användbart, på allt sätt värdigt och lämpligt för ändamålet, kanske för decennier framåt samt lämpligt beläget och som inom en bestämd tid, nämligen till 1911, kan blifva för sitt ändamål färdigt eller också ett för en kostnad utaf minst 5 miljoner mark någon gång i världen efter 2, 3 eller 4 års längre tid, än det första huset kan bli färdigt, få att annat landtdagshus, som till äfventyrs blir en mycket vacker prydnad för Helsingfors stad och som möjligen är uppfördt i mycket vacker stil, renässans, gotik, pirtti eller någon annan stil, som täflingarna sedan gifva vid handen. För mig ställer sig saken då mycket enkel. Då jag står i valet mellan dessa två möjligheter, så måste jag sätta min förkärlek för vackra palats i Helsingfors å sido och taga det billigare förslaget samt spara de tre miljonerna till viktigare reformer. Ty hvad som nu talas om att landtdagens anseende skulle fordra, att densamma bor i ett stort palats, så nog är det ändå så, att icke beror landtdagens anseende på det hus, i hvilket den bor, utan på det arbete, som den samma utför till Finlands bästa.

Ed. **af Ursin:** Itse asiassa voin sanoa täydelleen kannattavani vapaaherra Palménia. Kun harkitsee tätä asiaa, niin tulee etenkin ottaa huomioon kolme seikkaa: aika, raha ja paikka. Mitä aikaan tulee, niin, jos me tyydymme muuttamaan puheena olevan huoneuston eduskunnan asunnoksi, pääsemme ehkä sinne 1911, muuten niinkuin edellinen puhuja sanoi, ehkä noin 1914, ehkä vasta 10 vuoden päästä tästä lukien. Tämmöiset asiat, niinkuin nykyinen säätytalo on näyttänyt, voivat venyä aivan suuresti.

Mitä rahaan tulee, en vähääkään epäile yhtyä edelliseen puhujaan, että se huoneusto, joka uudestaan rakennetaan sopivaan paikkaan, tulee maksamaan vähintään 5,000,000 mk. Tehtäköön kustannus arvio 4,000,000 mk. tai vaikkapa vain kolmellekin miljoonalle, niin kyllä vähin prosentti, joka on pantava lisää, on kolmekymmentä, mutta usein paljon enempi. Kustannusarvio rakennuksen muutta-

miseksi tuskin nousee yli kahden miljoonan ja mitä kauemmaksi asia lykkäytyy, sitä kalliimmaksi se tulee, sillä työpalkat ja muut menot yhä nousevat.

Herra Huoponen on täällä tehnyt hiukan pilkkaa säästäväisyydestä. Minun mielestäni se on aivan sopimatonta; meidän velvollisuutenamme on tässäkin asiassa säästää ja minä ehdotan, huolimatta herra Ahlroosin puheesta, tässä säästäväisyyttä. Huomautan siitä, että epäilemättä joko hyvällä tai pahalla tulemme kohta maksamaan 20 miljoonaa ja ensi valtiopäivillä tulee esitys ehdottomasti 10 miljoonasta ja joka vuosi edeskinpäin. Meillä on paljon muita menoja, se on otettava huomioon, paljon reformeja tehtävänä, jotka vaativat rahaa. Minun käsitykseni mukaan pitäisi nuo mahdollisesti säästyvät 2 miljoonaa markkaa panna vanhuudenvakuutuksen perustuskassaksi työväestölle. Se ei yhtään haittaisi.

Mitä paikkaan tulee, niin se on minusta hyvinkin tärkeä kysymys. Aivan oikein on herra Palmén sanonut, että tämmöinen eduskunnan talo on asetettava keskelle kaupunkia. On puhuttu Observatoorivuoresta; se on äärettömän kaunis paikka ja minä olin kauheasti liikutettu herra Huoposen esityksestä, mutta rakennus siellä ei tule keskelle kaupunkia, varsinkin jos ajattelee vähän edemmäksi, että kaupunki nyt ei laajene sinne päin, vaan aivan toiseen suuntaan ja eduskuntatalo on kai tarkoitettu joksikin monumentaaliseksi rakennukseksi, joka rakennetaan tulevaisuutta varten. Tulevaisuudessa siis tulevat matkan pituudet kylläkin huomioon otettaviksi.

Nyt sanotaan että kyllähän vanha talo saadaan realiseeratuksi; minä en luule sen olevan niinkään helppoa. Voihan sanoa, että valtio voisi sitä käyttää, vaikkapa suurta kanttoorikoulua varten, mutta eivät ne vanhat talot niin ilman muutoksia, ilman kustannuksia sovi toiseen tai toiseen tarkoitukseen. En siis voi tulla muuhun käsitykseen, kuin että herra Palmén on ottanut tässä kaikki käytännölliset näkökohdat huomioon.

Mitä taiteellisessä suhteessa herra Nyströmin ehdotukseen tulee, niin sanottakoon siitä mitä tahansa, se on kerrassaan kaunis. Se on erityistä tyyliä, joka ei ehkä kaikkia miellytä, mutta kyllä minä puolestani uskallan kutsua hänen piirustuksiaan suorastaan kauniiksi, vaikka niissä voi olla toinen tai toinen puutteellisuus.

Olen asettunut herra Palménin kannalle, mitä itse asiaan tulee. Mutta toiselta puolen minä en voi nähdä, että olisi minkäänlaista haittaa siitä, että asia lykkääntyy neljä kuukautta edespäin. Se on siksi vähäinen aika, että sitä minun käsitykseni mukaan ei voi ottaa lukuun minkäänlaisena haittana. Päinvastoin, en tarkoita, että saisimme tämmöisellä lykkäämisellä jonkunlaista uutta kirkkoa muiden jo olemassa olevien lisäksi, mutta on mahdollista, että tämmöisen lykkäämisen kautta voi ilmestyä uusia ehdotuksia, jotka

ehkä vielä paremmin vastaavat tarkoitustaan. Herra Runeberg väitti — jos oikein muistan — että olisi joku »arkitektonisk prydnad», jos väittää, että tämmöisellä lykkäämisellä voitaisiin saada uusia luonnoksia, uusia ehdotuksia. Luulen, että semmoisten saanti on kyllä mahdollista ja otaksun, että valiokunnan enemmistö on ottanut tämän asian huomioon, kun se arvelee, että saadaan jotakin toimeen mainitun ajan kuluessa. Myönnän, että arkkitehtuurin, rakennustaiteen pitäisi kuvastaa, jos mahdollista, kansan luonnetta ja myöskin mitä sisällä tapahtuu. Minä tosiaan en ole, mitä parlamentti-rakennuksiin tulee, huomannut mitään semmoista, vaikka olen nähnyt jonkun tusinan parlamentti-rakennuksia, en edes Buda-Pestissä ja Lontoossa, joissa on kauniimmat rakennukset tällä alalla. Päinvastoin olen kyllä nähnyt, että liian vähän on otettu huomioon tämä vaatimus, kuten esim. Wienissä. Annettakoon sen takia tämän asian levätä 4 kuukautta ja hankittakoon muualtakin luonnoksia ja esitettäköön sitten kaikki, mitä on saatu helmikuun alkuun ensi vuonna ja asetettakoon myös semmoinen delegatsiooni, jossa on eri suuntia edustettuna ja sitten kun kaikki tämmöinen monipuolinen valmistus on asiassa tehty, annettakoon se sitten lopullisesti eduskunnan päätettäväksi. Kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Nissinen:** Pyytäisin saada huomauttaa eräästä seikasta, joka mielestäni myöskin on otettava huomioon tätä asiaa käsiteltäessä. Tuskin on olemassa toista pääkaupunkia, joka olisi niin köyhä avonaisista paikoista ja puistoista kuin Suomen pääkaupunki. Avonaisten paikkojen ja puistojen merkitys on kuitenkin terveydellisessä suhteessa yleisesti tunnustettu. Ne ovat kaupungille yhtä tärkeitä terveydellisessä suhteessa kuin keuhkot ihmiselle. Jos nykyinen säätytalo laajennetaan esilläolevien piirustusten mukaan, tulisi Helsinki menettämään tuon pienen, mutta sentään terveellisen ja hauskan puiston, joka nyt leviää säätytalon ympärillä, ja joka on suureksi iloksi senpuoleiselle Helsingille, koska siellä on muuten ainoastaan yksi puisto: Liisan puisto. Ja meidän tulee huomata, että tätä säätytalon puistoa, paitsi Kruununhaan asukkaita, käyttää vielä lähes 500 koululaista joka päivä. Ne kaksi koulua, jotka sijaitsevat tämän puiston vierellä, ovat molemmat sijoitetut omiin taloihinsa, ja tulevat siis olemaan sillä paikalla pysyviä. Kun siis tässä puhun säätytalon puiston säilyttämisestä, niin ajattelen niitten tuhansien nuorten terveyttä ja hauskuutta, jotka sillä tienoolla tulevat oppiajallansa oleskelemaan. — Kukaties Helsingin kaupunki tulisi tekemään Suomen kansalle vielä ehdotuksen saada säilyttää tämä puisto kaupungille, ja mahdollisesti edullisilla ehdoilla olisi senvuoksi valmis luovuttamaan jonkun toisen tontin eduskuntataloa varten, esim. Tähtitornivuorella. Näihin asioihin nähden, pyydän siis saada ehdottaa hyväksyttäväksi seuraavan pon-

nen: »että kysymys tarkoituksenmukaisen huoneuston hankkimisesta Suomen eduskunnalle kokonaisuudessaan jätetään eduskunnan keskuudesta tai sen ulkopuolelta valitun 5-jäsenisen valtuuskunnan valmistettavaksi, ollen tämä valtuuskunta velvollinen helmikuun ensimmäiseksi päiväksi 1908 antamaan eduskunnalle ehdotuksen asiasta sekä luonnospiirustukset ja likimääräiset kustannusarviot, etupäässä silmälläpitäen eduskunnan talon rakentamista Tähtitornivuorelle, kuin myös jättämään tilaisuutta kilpailulle eduskuntatalon luonnospiirustusten ja likimääräisen kustannusarvion valmistamista varten; että rakennushankkeen kokonaisuuskustannukset eivät saa suuresti nousta korkeammaksi kuin 2 miljoonaksi markaksi yli sen arvon, joka on nykyisellä säätytalolla tontteineen, sekä että valtiovarainvaliokunnalle annetaan tehtäväksi ehdottaa, millä tavalla jäsenet tähän valiokuntaan ovat valittavat, sekä määrätä heille suoritettava korvaus, ynnä esittää sen määrärahan suuruus, joka tarvitaan valtuuskunnan menoihin.»

Ed. **Arajärvi**: Niinkuin valiokunnanmietinnöstä näkyy, olen minäkin ottanut osaa varajäsenenä tämän asian käsittelyyn valiokunnassa. Kuitenkin näyttäisi siltä kuin minä olisin ollut valiokunnan enemmistön kannalla. Päinvastoin minä kumminkin lausuin aivan epäämättömästi olevani samalla kannalla kuin vastalauseen tekijät, vaikkakaan en varajäsenenä ollut enää tilaisuudessa ottamaan osaa siihen kokoukseen, jossa asia lopullisesti käsiteltiin. Tämän seikan pyydän panna merkille etenkin siitä syystä, että minä en tahdo olla mukana niitten kanssa, jotka siksi kevytmielisellä tavalla kansan miljoonia käyttelevät, kuin minun ymmärtääkseni valiokunnan mietinnön allekirjoittajat tekevät.

On minusta koko lailla outoa, että valiokunta on niistä perusteista, jotka se on esittänyt mietinnössään, tullut sen luonteisiin ponsiin kuin näkyy ja täällä vielä on puollettu. Valiokunta *nimenomaan* sanoo sen, jota ei kukaan yksityinenkään voinut vastaan panna valiokunnan kokouksessa, että professori Nyström on hänelle annetun työn suorittanut kaikkiin tärkeimpiin osiin nähden *sangen ansiokkaasti*. Ainoastaan *jossain määrin*, sanoo valiokunta, voi tehdä huomautuksia suunnitelman ulkoasua vastaan.

Kun valiokunta perusteluissaan lausuu tuollaista niin kategoorisessa muodossa kuin se sen tekee, niin en minä puolestani ainakaan käsitä, kuinka niistä voisi johtua sellaisiin loppuponsiin, mihin valiokunta on tullut. Ainut seikka, joka ehkä tukee valiokunnan ponsia, on se, kun mietinnön 12 sivulla mainitaan »että jos rakennus tehtäisiin Fjälldaliin, niin se olisi Helsingin kaupungille hyödyksi. Siellä tontin hinnat nousisivat ja ihmiset rupeaisivat rakentamaan sinne.»

Kuinka hataralla taikka paremmin sanoakseni, runollisella kan-

nalla tässä kysymyksessä ollaan, on minusta tullut aivan selväksi sen jälkeen, kuin valiokunnan mietintö jo on lopullisesti valmistettu ja allekirjoitettu. Parina viimeisenä päivänä näetten on kaupungilla, sanomalehdissä ja nyt eduskunnan istunnossa esitetty asiassa uusi puoli, josta aikaisemmin ei ole tiedetty mitään. Se nim., että Observatooritontti on ihan kuin itsestään käytettävissä, minun ymmärtääkseni liitelee vielä täydellisesti pilvissä, aivan niinkuin herra Huoposen puhe ja se rakennus, jota hän sille paikalle jo pystyttää. Minä puolestani olen edelleen sillä kannalla, kuin valiokunnassa, ja mielipiteessäni olen vakiintunut niitten lausuntojen johdosta, joita täällä on annettu. Finanssinäkökannat pakottavat ehdottomasti hyväksymään mietintöön liitetyn vastalauseen, jota on ymmärtääkseni tuettu sellaisella tavalla, että sen pitäisi saada vastakaikua kautta koko maan. Jos se tulee hyväksytyksi niinkuin minä puolestani toivon, niin ei mitenkään kukaan voi sanoa, ettei olisi nopeasti ja halvalla saatu tarkoituksenmukaista eduskuntataloa, joka on pääasia.

Kuten sanottu, minä puolestani hyväksyn aivan empimättä mietintöön liitetyn vastalauseen.

Ed. **Palmén:** Kun minä jo vastalauseessa olen ollut tilaissuudessa esittämään ne näkökohdat, jotka etupäässä ovat olleet minulle ojennusnuorana, niin saattaisi tuntua oudolta, että yleensä vielä pyydän sananvuoroa. Mutta täällä on kuitenkin esitetty muutamia asioita siinä valossa, että joku torjuminen minun puoleltani saattaa olla tarpeellinen, vaikka täällä viimeistä edellinen puhuja ja myöskin herra v. Alfthan ovat monessa kohdin valaisseet, kuinka hataroita — minun ei ole mahdollista käyttää sen lievempää sanaa — nuo muistutukset ovat olleet, varsinkin alkaen ensimäisen puhujan lausunnosta. On aivan tarpeetonta ruveta laukkaamaan kilpaa hänen mielikuvituksensa ja runollisen henkensä kanssa. On huomattavaa, että raha-asioissa, kuten saksalainen sanoo, leikkipuheet eivät ole paikallaan. Jos tämä köyhä kansa helposti saa panna kolme tai viisi miljoonaa lisää johonkin tarkoitukseen, ja tämä meno on vältettävissä, niin minä sekä kansalaisena että tätä nykyä valtiovarainvaliokunnan jäsenenä katson olevani velvollinen ottamaan säästämisen mahdollisuuden huomioon, sillä ei niitä miljoonia kasva niin helposti täällä karussa Suomessa että niitä voisi noin keveällä sydämellä viskata pois. Kaikki, mitä herra Huoponen puhui, oli samaa laatua, esim. kun hän yhtäkkiä myöskin suvaitsi ilmoittaa, että nyt tarvittaisiin pari miljoonaa korjauksiin vanhaan Säätytaloon, jos edes se riittäisi. Jos herra Huoponen suvaitsisi lukea mietinnön, niin hän siitä näkisi, että 129,000 markkaa arkkitehdin tekemän arvion mukaan tarvitaan korjaukseen vanhassa Säätytalossa, ja sillä hinnalla tultaisiin saamaan yksi rappu siirretyksi, sitäpaitsi

muutamia ovia muutetuksi, ja vielä pappissäädyn salin yläpuoli käytettäväksi kirjastona. Pääosa tuosta 129,000 markasta, joka on melkoista pienempi kuin kolmatta miljoonaa, menisi sellaisiin tarkoituksiin, jotka tulevat ehdottomasti tarpeellisiksi, sillä jollei valtiovarainvaliokunta näillä valtiopäivillä tuota kustannusta ehdota, niin kyllä se ensi valtiopäivillä on pakotettu ehdottamaan muutoksia, jotta saataisiin arkistolle enemmän tilaa. Kirjavarasto ja arkisto ovat siinä tilassa, että lisäyksiä tarvitaan ennen kolmen vuoden kuluttua, niistä emme pääse. Älkäämme siis liioitelko, että kaikki se, mitä tarvitaan suuren rakennuksen aikaansaamiseksi, menisi ainoastaan korjauksiin. En muuten huoli luetella niitä virheitä, joita oli herra Huoposen puheessa. Huomasin, että kuulijoista moni myhäili, ehkei ansaitse ottaa näitä virheitä lähemmin valaistaviksi. Mutta kyllä täytyy sanoa, että siinä ei ollut myhäilemisen aihetta, vaan vakavaan huoleen, kuin täällä kaksi tai kolme puhujaa rupesi selittämään, ettei nyt tarvitse kitsastella, he muka harrastavat kaikissa asioissa säästäväisyyttä, mutta tässä asiassa se ei ole tarpeen. Joku täällä myöskin mainitsi, että liian upeita rautatieasemia rakennetaan. Minä, joka olen ollut edellisillä valtiopäivillä mukana moittimassa sitä upeutta ja sitä kevytmielisyyttä, jolla on pantu menemään hyvin paljon varoja, jopa miljooniakin turhaan, tahdon olla johdonmukainen ja minun täytyy sanoa, että jos voidaan Suomen eduskunnalle saada kahden miljoonan lisämaksulla täydelleen tarkoituksenmukainen talo, niin katson velvollisuudekseni tyytyä siihen, liioin koska stiilikysymykset ja Helsingin koristaminen sekä yhden tai kahden yksityisten koulun varustaminen puutarhalla ja muut semmoiset asiat eivät suinkaan kuulu niihin asioihin, joita varten minulla ja meillä on oikeutta mennä uhraamaan miljoonia. Ei kansa ole meitä lähettänyt tänne siksi, että pitäisi hankkia hyvä puisto koululle, jolla taitaa olla 200 oppilasta tai niillä paikoin. Kyllä koulu voi hankkia itselleen, jos tahtoo, sellaisen edun muualla; muuttakoon toiseen paikkaan. Kyllä Helsingissä on monta koulua, joille samanlainen puisto olisi tarpeen. Ja kuinka hataroita nuo arvelut ovat, nähdään siitä, että samat henkilöt, jotka surevat sitä, jos hävitettäisiin se pienoinen puutarha, joka on Säätytalon itäpuolella, eivät rahtustakaan pelkää, että ruvettaisiin osaksi hävittämään sitä todellakin suurta puistoa, jonka Helsingin kaupunki muistaakseni uhraamalla toista sataa tuhatta markkaa on luonut Observatoorion vuorelle! Samalla kun sanotaan, ettei pidä hävittää Säätytaloa — se oli muistaakseni herra Torppa joka sitä selitti — ei ajatella ensinkään, että koko tähtitieteellinen observatoori kylläkin kalliine rakennuksineen tulisi revittäväksi maan tasalle, joten sille siis ei jäisi mitään arvoa. Tämä ei ole säästäväisyyttä.

Koska erikseen puhutaan tähtitieteellisesstä observatooriosta,

niin minun täytyy kertoa eräs asia, joka voi hämmästyttää monta täällä. Täällä on kerrottu asia sillä lailla, ikäänkuin olisi vanha ja sovittu asia, että se rakennus ei mitenkään kelpaa, että se olisi muutettava j. n. e. Meitä on yliopiston miehiä täällä viisi tai kuusi, ja minä olen jokaiselta kysynyt, ja vaikka me olemme olleet mikä 30, mikä 40 vuotta yliopistossa, ei kukaan meistä ole koskaan kuullut yhtään ehdotusta vakavasti harkitun, että tuo observatoori olisi hankittava pois. Ehdotus on niin uusi, että, jollei ole lukenut jotakin sanomalehteä, joka taisi tulla ulos eilen — minä en ole sitä lukenut — tai kuullut, mitä täällä on sanottu, voi sanoa, ettei siitä koskaan ole ollut puhetta ennen. Päin vastoin, kun observatoorion viereen ajateltiin Säätytalo rakentaa vuosina 1884—1885, niin otettiin hyvin tarkasti huomioon, kuinka voitaisiin aijottua rakennusta laittaa niin, että se ei tulisi häiritsemään tähtitornin observatsiooneja. Sillä, jollei muistoni ihan petä, jos observatoorio hävitetään ja muutetaan toiseen paikkaan, niin siitä tulee lisää ääretön työ, jotta saataisiin vastaiset observatsioonit sopimaan edellisiin. Niin tarkasti niissä laskuissa lasketaan, että siinä vähäinen paikanmuutos voipi suuresti vaikuttaa. En tahdo katsoa tuota asiaa päänäkökohdaksi, tahdon vaan panna huomiota siihen, että, jos tähtitieteellinen observatoorio on hankittava pois, niin siihen minun laskujeni mukaan ei voi mennä vähempää kuin 10—12 vuotta ennen kun uusi observatoorio on olemassa. Tahdotaanko lykätä eduskuntatalon asia niin kauaksi? Älköön puhuttako kuukausista, älköön puhuttako parista vuodesta, sillä on aivan mahdotonta tieteen kannalta, että tieteellinen laitos kuin yliopisto jäisi ajaksi observatoriota vaille. Kun Turku oli palanut, niin tähtitieteellisen observatoorion puutteessa tähtitieteen professori sai jäädä Turkuun palolta säilyneeseen observatoorioon siksi kun nykyinen observatoorio oli valmis; ei katsottu tieteellisen tutkimuksen arvoiseksi lakkauttaa tutkimuksia vuosikausiksi. Ei ole myöskään aivan pitkää aikaa siitä, kun yliopisto suurilla kustannuksilla rakensi tähtitorniin lisäksi refraktoritornin, tornin, joka on rakennettu yksinomaan sitä varten, että uudenaikainen kiikari voisi olla käytettävissä. Kyllä voi sanoa, että jos kerran sille paikalle ruvetaan ajattelemaan uutta eduskuntataloa — puhumattakaan niistä esteistä, joita Helsingin kaupunki voi hankkeelle tehdä, kun se on ensiksi laittanut sille kauniin puutarhan, joka silloin olisi osittain hävitettävä — niin siihen tulee menemään sangen pitkä aika. Siltä kannalta katsoen minun siis täytyy sanoa, että valiokunnan enemmistön ehdotus Fjälldalista kuitenkin on johonkin määrin mahdollinen, sillä mainittu paikka on lunastamalla saatavissa, jos tahdotaan lunastaa se noin miljoonan markan hinnasta, niinkuin se minun luullakseni tulisi maksamaan; otan silloin lukuun kaikki laskut, joita kaupunki arvatenkin tulisi vaatimaan.

Olisi muuten hyvä ottaa edes vähänkin edellisen ajan rakennus-

kokemukset huomioon. Pyydän saada mainita kaksi esimerkkiä, jotka osottavat, millä lailla tämmöiset rakennuskysymykset muodostuvat todellisuudessa eikä vaan mielikuvituksessa. Kun ensi kerran mainittiin, että säätytalo on tarpeen — se oli 1863 vuoden valtiopäivillä — puhuttiin, että 18,000 markkaa riittäisi. Seuraavilla valtiopäivillä sanottiin siihen tarvittavan 180,000 markkaa. Sitä seuraavilla valtiopäivillä puhuttiin jo puolesta miljoonasta, ja kun asiaa seuraavalla kerralla tuumittiin, laskettiin jo kokonainen miljoona tarvittavan. Sitte askel askeleelta joka kerran, kun asia uudestaan tuli esille, havaittiin tarvittavan joku puoli miljoonaa tai koko miljoona lisään, kunnes vihdoin 1885 vuoden valtiopäivillä nousi suuri myrsky tuota kustannusten kasvamista vastaan, ja niinpä säätytaloa supistettiin niin, että se monessa kohdin ei tullut riittäväksi ja tyydyttäväksi. Jos me nyt rupeamme tätä samaa tanssia uudistamaan ja jatkamaan — minä sanon *me*, vaikka tiedän, etten itse silloin ole mukana — jos sitä ruvetaan jatkamaan 10 vuotta, niin olkaa huoleti, hyvät herrat ja naiset, voin lyödä vetoa siitä, että silloin 6 tai 8 miljoonaa ei riitä, niin paljon kaikki hinnat nousevat. Nähtiin myöskin eräästä toisesta esimerkistä, kuinka käy, kun asioita kovin vitkastellaan. Tarvittiin kansallismuseo. Se oli 20 vuotta sitten, kun sitä ensiksi pyydettiin. Tehtiin piirustukset ja jos silloin olisi kaikkeen suostuttu, olisi arvatenkin saatu jokunen rakennus 400,000 markalla. Mutta kysymys jäi pitkän odotuksen esineeksi. Kun se sitten oli miltei valmistumaisillaan, ja piirustukset olivat olemassa, jotka saivat säätyjen puoltolauseen, arveltiin, että 800,000 olisi riittävä. Mutta sitten tuli taiteilijain ja arkkitehtien puolesta oikein valtava opinionimyrsky. Kilpailu oli tarpeen ja uudet taiteen vaatimukset olivat otettavat huomioon ja kaikki piti saataman paljoa huokeammaksi kuin oli ajateltu. Ja se paljoa huokeampi talo tulee maksamaan kaksi kertaa niin paljon kuin tuo moitittu liian kallis! Epäilemättä saadaan kyllä hyvin upea koristus Helsingille, enkä tietysti sitä katuisi, mutta kyllä minun täytyy sanoa, että kymmenen vuotta on mennyt tutkimukselta hukkaan, sillä suuresti ovat kokoelmat kärsineet sillä aikaa, kun tutkimus on ollut lamassa. Lisäksi ei voi kieltää, että uusi rakennus tulee maksamaan kaksinkertaisesti, vaikka oli luvattu huokeammaksi. Kaikki nämä seikat voidaan todistaa painetuista asiakirjoista. Toivon, että että nämä viittaukset jo riittävät.

Jos meillä todella tässä maassa olisi varaa rajattomiin, niin miksemme voisi pitää Säätytaloa muistomerkkinä tai ehkä kaikenmoisten komiteain varalla. On hyvin anteliasta tuo että muutamien komiteain varalta, joiden hyyryt vuodessa saattaisivat kenties edustaa 10,000 markkaa, pidettäisiin 2 miljoonan rakennus käytettävissä ja tyhjänä puolen vuotta. Mutta minä luulen, että siihenkään meillä ei ole varoja. Minä en pääse mihinkään siitä

laskusta, että vähintäin miljoona, arvatenkin enemmän, menee uuteen tonttiin; että edelleen, kuten valtiovarainvaliokunnan käyttämät molemmat ammattimiehet, herrat Tarjanne ja Saarinen tunnustavat, 3 tai 3 1/2 miljoonaa tarvitaan rakentaakseen uudelle paikalle suunnilleen yhtä suuren talon, — siis ei mukavampaa, kuin minkä herra Nyström on ehdottanut. Mutta tuommoiset laskut, jotka on tehty aivan umpimähkään, hyvin helposti pettävät, joten kyllä luulen voivani sanoa, että siihen menee yli 3 miljoonaa, luultavasti 4 tai 5 miljoonaa, kun myös tonttikustannus otetaan lukuun. Meidän ei tule ottaa huomioon, että Säätytalon hinta ja sen tontin hinta on se tai se. Yksityinen voi luovuttaa pois, mitä hänellä on, valtio tuskin voi sitä tehdä, sen täytyy käyttää, mitä sillä on. Epäilemättä Suomen kansa tulee saamaan maksaa ja hankkia tarvittavat varat, ja parempi on hankkia kaksi miljoonaa kuin viisi miljoonaa, siitä ei pääse mihinkään.

Minä olen turhaan sekä täällä että valtiovarainvaliokunnassa, kun on sanottu, että Säätytalosta ei voi kelvollista tulla, odottanut tietoja, mitkä ovat nuo huudetut puutteet ja mitkä ne toivomukset, joita ei toteuteta uudella ehdotuksella. Valtiovarainvaliokunnassa kysyttiin arkkitehdiltä, kysyttiin valiokunnalta. Ei vastausta. Täällä käynee samoin. Minä en voi muuta kuin sen kokemuksen perustuksella, joka minulla on valtiopäivätyöstä, sanoa, että itse eduskunta Nyströmin ehdotuksen mukaan saisi hyvän keskustelusalin, jossa se voi kokoontua, paremman kuin tämä on, vieläpä niin suuren, että siihen mahtuisi 40 edustajaa lisää, mikä saattaa olla paikallaan, jos ajattelee pitkää tulevaisuutta. Minä en saata nähdä muuta kuin että valiokunnille samoin tulisi hyvä tila. Valiokunnilla on nykyänsä hyvin ahdasta, niillä on kullakin vain yksi huone. Useimmat tarvitsisivat jonkun sivuhuoneen, ja se toivomus on suunnitelmassa täytetty. Tämä maksaa tietysti, mutta joka tapauksessa, jos valtiopäivätyö siitä edistyy, sitä ei pidä moittia. Lisäksi tarvitaan huoneita ryhmäkokouksille. Nykyänsä on suuri suru ja vaikeus, mitenkä voi saada yhtaikaa tilaa kaikille ryhmille. Mutta siitä on pidetty huolta. Kaikki muut mukavuudet, jotka voidaan vaatia ja jotka voivat työtä edistää, ovat otetut huomioon. Minä olen ihan turhaan odottanut saada yhtään ainoaa asiallista vastahuomautusta, missä on tuo suuri puute, jota nyt moititaan.

On moitittu myös tyyliä. Mutta mitä tyyliin tulee, niin siitä voidaan olla eri mieltä. Mikä tahtoo yhtä tyyliä, mikä toista. Jos nyt jotkut tahtovat uutta, niin ajateltakoon, että sillä vanhallakin kuitenkin voi olla jonkunmoinen oikeus tässä maailmassa.

On myös puhuttu eduskunnan arvosta. No, jos eduskunnan arvo ja eduskunnan vaikutus todella kasvaisivat suhteellisesti sen mukaan, miten miljoonia mätetään uuteen huoneustoon, jos tämän eduskunnan vaikutus maan asioihin riippuisi siitä, että olisi rakennus

korkealla vuorella, joka näkyy jo peninkulman päästä, kun laivalla tullaan Helsinkiin, niin minä olisin valmis menemään pitkälle. Mutta Jumala paratkoon, ei Suomen eduskunta ole siinä asemassa, että ulkonainen koristus tulee sitä auttamaan. Sentähden olen valmis tinkimään yhtä ja toista pois niistäkin piirustuksista, jotka jo ovat olemassa, syystä ettei niin paljon koristuksia tarvita. Jos voidaan tulla toimeen vähemmällä kuin 2 miljoonalla, niin menisihän se, kun vain saadaan tarkoituksenmukainen ja hyvä talo. Voin omasta kokemuksestani sanoa, kuinka vähän vieras matkailija kunnioittaa maata sen mukaan, kuinka monta miljoonaa on mätetty eduskuntataloon. Kun olin Buda-Pestissä ja tarkastin Unkarin tuhatvuotista näyttelyä, niin minun täytyy sanoa, että miltei epämiellyttävin kaikesta, mitä näin, oli parlamenttitalo, johon oli mätetty muistaakseni 26 miljoonaa guldenia, eli kaksi kertaa niin paljon Suomen markkoja. Jos Suomen kansa panee 5, 6 miljoonaa tai enemmän eduskuntataloonsa, niin se ei ole sen pahempi tuhlaus kuin mitä Unkarin kansa on tehnyt, mutta älköön uskottako, että kukaan meitä siitä kunnioittaa. Ja otettakoon huomioon, millä tavoin me vastaamme noiden taajojen rivien edessä, jotka todellakin — se tunnustetaan kaikkien puolueitten ja ryhmien puolelta — tarvitsisivat apua, tarvitsisivat huojennusta, tarvitsisivat tietoja ja aineellista apua. Mitenkä me vastaamme niille, jos sanotaan: ensimäinen päätös, minkä tämä uusi säästäväinen eduskunta teki, oli, että tähän puheenaolevaan rakennukseen saa mennä tarpeettomasti 3 miljoonaa tai ehkä enemmänkin. Minä en voi ottaa sitä vastuuta päälleni ja minun täytyy lisätä: oltakoon täällä kuinka eri mieltä tahansa muuten, mutta jos mennään asian ytimeen ja otetaan huomioon, mitä tuo ajanhukka vielä vaikuttaa korottamalla kaikki hinnat, niin kyllä täytyy vakavasti punnita mielessään, ennenkuin menee antamaan myönnytyksensä tuommoisille utuisille tuulille, jotka täällä on edessä. Onhan suorastaan mahdotonta sanoa, että neljässä kuukaudessa täytyy saada perinpohjainen suunnitelma. Viime valtiopäivät antoivat asiaksi hankkia tietoja, hankkia piirustuksia j. m. s. Yksi vuosi, siis 12 kuukautta, tarvittiin noiden piirustusten tekemiseen, ja nyt luullaan, että neljä kuukautta riittäisi kilpailujen pitämiseen, suunnitelmain tekemiseen, kauppojen tekemiseen tontista ja muitten töitten suorittamiseen! Tämä on yhtä mahdotonta kuin jos joku pyytäisi delegatsioonin avulla ottaa kuuta alas taivaalta. Jos kerran tahdotaan perinpohjaista tutkimusta, niin uhrattakoon 10 vuotta. Mutta minä pelkään, että jos tuon tutkimuksen pitäisi olla oikein perinpohjainen, niin pitäisi määrätä, että se oikeastaan vasta olisi valmis tuomiopäivän aattona. (Hyvä! Hyvä!)

Ed. **Schybergson:** Efter det bifall, som följde den senaste talarens påpekande af, att vi möjligen skulle få vänta till domedag innan vi

få ett nytt landtdagshus, så är det i sanning betänkligt att dock hålla på en uppfattning motsatt frih. Palméns. Jag vill dock vedervåga detta och börja med de där miljonerna, om hvilka man nu har talat och som varit den röda tråden särskildt i den senaste talarens andragande. . Det gäller lyckligtvis icke 20 miljoner denna gång, men många nog ändock, der är jag villig att erkänna. Men man får icke, då det är fråga om byggnadsföretag, lemna ur räkningen att därvid två moment böra tagas i betraktande, nämligen anläggningskostnaderna och de årliga utgifterna. Vid de flesta byggnadsföretag, som komma till stånd för statsvärkets räkning, utgöra de årliga utgifterna låt oss säga 30 o/o af anläggningskostnaderna. Om vi bygga ett nytt sjukhus, että nytt lärovärk, ett hus för ett nytt ämbetsvärk, så är det icke den ena miljonen, hvilken går åt till byggnaden, som ensam är att beakta, utan vi böra vara medvetna om, att med den nya byggnaden följa allehanda nya utgifter till kanske 300,000 mark årligen. Då det däremot gäller uppförandet af ett landtdagshus, så gestalta sig årskostnaderna lika antingen detsamma bygges såsom minoriteten föreslagit eller ett helt och hållet nytt hus kommer till uppförande. Vi hafva sålunda endast att räkna med differensen i anläggningskostnaden.

Men om man ock anser att en merkostnad af ett par miljoner mark för ett landtdagshus spelar en stor roll, så bör man dock icke försöka inbilla någon, att vi därigenom i fråga om utgifterna för de medellösa klasserna eller i fråga om de reformer, som öfverhufvud påyrkas, komma att det minsta fördröjas i vårt arbete. Som sagdt, miljonerna i sitt värde, sparsamhet håller jag gärna på, så tror jag, att man i denna debatt gjort dem, på sätt en föregående talare yttrade om en del resonnemang i utskottsbetänkandet, till ett slags arkitektonisk prydnad, som man har nytta af i sin utläggning, men som i själfva värket icke uti en nationshushållning har så mycket att betyda.

Jag öfvergår till en annan del af frågan, nämligen till den om observatoriitomten. Frih. Palmén sade, att hvarken han eller någon af de andra här närvarande universitetslärarne kände till, att det ens skulle hafva varit fråga om observatoriets flyttning. Och dock nämde frih. Palmén att, när förslag gjordes om att ständerhuset skulle placeras nedanför observatoriet, var man tvungen att taga hänsyn till observatoriets intressen, så att det icke skulle störas genom att ständerhuset komme för nära inpå. För min del har jag hört uppgifvas, att observatoriet skulle anses vara från vetenskaplig synpunkt ytterst olämpligt placeradt. Jag kommer icke ihåg, hvar jag sett uppgiften härom, om det var den tid jag var medlem af Helsingfors drätselkammare eller i något annat sammanhang, men jag påminner mig bestämdt att jag för ett antal år sedan, låt så vara tio eller mer, erhöll det meddelandet, att observatorium, trots den omräkning, som skulle blifva nödvändig, i händelse af dess förflyttning, måste

flyttas, ifall dess vetenskapliga värksamhet skulle kunna med samvetsgrannhet bedrifvas. Ty efter det Helsingfors stad tillvuxit såsom den det gjort, kunde ett astronomiskt observatorium, så nära intill byggnaderna och så utsatt för rök m. m. som det är, icke på ett tillförlitligt sätt fungera. Det kan hända att jag minnes orätt, men om så icke är fallet, utan vi i hvarje händelse skulle stå inför den eventualiteten, att observatorium flyttas och att platsen sålunda blefve disponibel, månne vi icke då skulle ångra, att vi icke tänkte oss denna möjlighet för landtdagshusets placering.

Frih. v. Alfthan har å Helsingfors stads vägnar försäkrat att Helsingfors stad icke skulle gifva en tums bredd mark till det område, som nu innehafves af observatorium. Meningarna vexla och jag förmodar, att frih. v. Alfthan är fullt invigd uti stadens nuvarande tyranners åsikt, men jag påminner mig från den tid jag var med, att det för Helsingfors stadsfullmäktige var ett mycket stort bekymmer, att utsikten från Observatoriebärget hindrades af de höga byggnaderna rundt omkring, och att förslag t. o. m. väckts om att man i närheten af den plats, där observatorium står, skulle försöka genom byggande af terrass öppna denna utsikt öfver hafvet, hvilken man satte nästan mer värde på en på promenaderna och planteringarna. Skulle landtdagshuset uppföras här, så är det gifvet, att detta intresse skulle på sätt eller annat tillgodoses Jag kan icke rätt förstå frih. v. Alfthans ståndpunkt, då han försöker att hos hrr landtdagsmän, som till stor del äro hemma från landsbygden, antyda att det icke är skäl att förse Helsingfors med vackra byggnader, utan att vi snarare borde ställa oss på en mot hufvudstaden fiendtlig ståndpunkt i detta afseende. Helsingfors är väl ändock landets hufvudstad, och blir väl allt mer och mer erkänd såsom sådan. Då vackra offentliga byggnader uppstå i Helsingfors, äro de dock landet och hela vårt folk till glädje. Frih. Palmén talade om nationalmuseum och beklagade sig öfver att det blir så mycket dyrare, än afsedt varit. Hufvudsaken är att det tillika blir så ofantligt mycket bättre.

Man har sagt att på fyra månader alls ingen utredning kan komma till stånd. Men man kan i så fall åtminstone få en negativ utredning. Man kan få en utredning om att universitetet icke vill afstå ifrån denna plats, att dess disposition för ändamålet icke är möjlig, men man kan säkert också få ett kostnadsförslag för ett landtdagshus på denna plats, lika tillförlitlig eller lika otillförlitlig, som det kostnadsförslag, hvilket nu är uppgjordt för det gamla ständerhusets tillbyggnad. Ty kostnadsförslag gör man dock säkrast efter kubikinnehåll, och när man en gång vet, huru stor man vill hafva byggnaden, så kan man utan svårighet beräkna detta. Det är icke fråga om detaljritningar och detaljkostnadsförslag. Detaljritningar taga alltid tid att uppgöra. Men man kan på jämförelsevis kort tid få

uppgjorda förslag, af hvilka man förmår bilda sig en åsikt i saken och det är därför jag liksom hr af Ursin, med hvilken det är angenämt att denna gång få vara af samma åsikt, tror att vi endast kunna hafva nytta af det föreslagna fyra månaders uppskofvet. Däremot är jag villig att erkänna, att i händelse vi besluta oss för en annan plan, än den af hr Nyström uppgjorda, det då icke är tvifvel om, att vi komma att få räkna med sju, kanske tio år, innan representationen kan komma att flytta in i sitt nya hus. Men huru länge fick icke vår ständerrepresentation hålla tillgodo med att flytta från den ena olämpliga lokalen till den andra? Huru länge fick icke den svenska riksdagen trifvas i sitt gamla, för de ändrade förhållandena helt och hållet olämpliga hus? Och ehuru jag hörde till dem, som icke önskade att vi skulle flytta hit till Brandkårshuset, så måste jag erkänna, att vi reda oss helt bra här, och jag förmodar att t. o. m. det bekymmer, som den yttersta venstern hade därför, att den såg sig tvungen att ha regeringens representanter vid sin sida, numera något aftagit, då ju regeringsbänkarna mestadels stå tomma.

Jag hörde till dem, som vid 1905—1906 års landtdag ansågo det ligga i sakens natur, att vi skulle nöjas med en tillbyggnad till det gamla ständerhuset. Det föreföll mig så naturligt, att så skulle ske. Jag ansåg också Bankfullmäktiges åtgärd att vända sig till professor Nyström vara riktig, men det har gått såsom det mestadels går, när man skall reparera gamla byggnader och ändra om dem för nya syften. Vi kunna ju, såsom herr Palmén gjorde det, säga, att anordningarna äro tämmeligen tillfredsställande, men fullt tillfredsställande äro de icke. Och hvad som är säkert är, att en utgift af två miljoner för en sådan omändring synes vara betänklig. Jag är beredd att använda fem miljoner för ett nytt fullt ändamålsenligt hus, men jag är icke benägen att använda två miljoner för en remont, med hvilken man skämmer bort det gamla, men icke får något nytt, som är värkligen värdefullt.

Jag vill slutligen erkänna ännu en försyndelse, nämligen, att jag, då det i tiden var fråga om att förlägga ständerhuset till sluttningen af Observatorieberget, hörde till dem, om hvilka hr Huoponen talade och hvilka motsatte sig förslaget, delvis därför att byggnaden skulle komma att ligga obekvämt. Det var nu icke blott den saken att själfva platsen icke var central, som därvid var bestämmande. Så är t. ex. stortingshuset i Kristiania för ingen del centralt beläget. Skall kommunikation med ämbetsverken ega rum, så är ett afstånd, som tager några minuter mer eller mindre i anspråk, dock icke af så alltför stor betydelse. Hvad som däremot för mig skulle spela en viss roll, och därom kan jag instämma uti hr Palméns yttrande, är, att jag icke skulle vilja att denna nya landtdagsbyggnad på något sätt skulle få karaktären af skrytsamhet, såsom fallet tyckes vara med den af både honom och friherre af Ursin omnämnda parlaments-

byggnaden uti Budapest. Det var nog en bidragande anledning till att jag i tiden icke var med om projektet att förlägga ständerhuset till Observatoriebärgens sluttning, men jag kan icke neka, att ett landtdagshus, där observatorium nu står, måste liksom ju också observatorium det gör, blifva enbart vackert, icke skrytsamt. En byggnad där måste blifva någonting alldeles ovanligt förnämt, och jag kan icke nu helt och hållet värja mig för att den sidan af saken spelar in, då jag i alla fall vill bevara möjligheten af att landtdagshuset förlägges dit, och det är detta jag afser, då jag förenar mig med dem, hvilka yrka på ärendets öfverlämnande åt en delegation, som till nästa landtdagssession skulle komma in med vidare utredning i ämnet. Jag har icke behof af att förena mig med någon af de afvikande resolutionsförslag, som framställts. Jag medgifver att statsutskottets klämmar kunna tåla någon korrigering, men jag finner att äfven inom dem allt det kan rymmas, som vi, hvilka hålla på denna uppfattning, önska, nämligen att möjlighet för en annan anordning än den af professor Nyström föreslagna icke skall afskäras. Jag ber att få förena mig om utskottets klämmar.

Ed. **Vuolijoki, Väinö:** Valiokunnan enemmistö on tässä asiassa oikeastaan ollut hyvin paljon alakynnessä vapaaherra Palménista. Hänellä nimittäin on ollut valmis ehdotus, aina pieniin detaljeihin saakka tehty piirustus, jonka pankkivaltuusmiehet ovat valtiovarainvaliokunnalle jättäneet, ehkä jonkun verran sen valtuuden yli mennen, jonka viimeinen säätykokous antoi. Sillä minä luulen että se 25 tuhatta markkaa, jonka säädyt sitä varten myönsivät, ei tule riittämään niiden piirustusten täydelliseen maksamiseen, jotka pankkivaltuusmiehet ovat teettäneet. On valiokunnassa ollut sen vuoksi hankala tapella olemattoman ehdotuksen puolesta tätä valmista ja monessa suhteessa sangen onnistunutta Nyströmin ehdotusta vastaan. Hyvällä syyllä on voitu sanoa, että teidän lukunne eivät pidä paikkaansa, ja kun on kutsuttu asiantuntijoita ja ne ovat sanoneet arvioita, paljoko semmoinen rakennus tulisi maksamaan, niin on vastattu, että kaikki tällaiset arviot häilyvät ilmassa, mutta tässä on tarkka kustannusarvio. Ja tätä vastaan ei ole oikeastaan voitu mitään sanoa. Jonkun verran voi väittää, ettei sekään aivan täydellisesti pidä paikkaansa, mutta on luonnollista, että semmoiseen detaljeerattuun kustannusarvioon on ollut parempi luottaa kuin ilmassa häilyviin lukuihin.

Sitte se paikkakysymys. Ed. Palmén on muistuttanut, ties kuinka monta kertaa, siitä työnpaljoudesta, joka valtiovarainvaliokunnalla on. Hän tietää että valiokunnalla ei ole ollut minkäänlaista mahdollisuutta tarkoin harkita tätä paikkakysymystä. Ne hintamääräykset, jotka ilmoitetaan Fjälldalin alueesta, ovat rahatoimikamari-jäsenten yksityisesti antamia numeroita. Merkillistä

kyllä rakennuskonttorista saatiin toisenlaisia numeroita, nimittäin että Fjälldalissa maksaa tontti 15 markkaa neliömetri, kun mietinnössä sanotaan, että se maksaa 60 markkaa. Kaikki nämä olivat asioita, jotka vakaannuttivat valiokunnan enemmistöä siitä ettei asia ollut siinä tilassa, että siitä voidaan päättää. Minä luulen etteivät kaikki valiokunnan enemmistöstäkään olleet sillä kannalla että Nyströmin ehdotus olisi hylättävä, vaan arvelivat että pitää kuulustella mahdollisia tontteja ja hintoja että olisi jotakin pohjaa niille kustannusarvioille, joita arkkitehdit ovat siellä noin ulkoa antaneet. — Täällä on sanottu, ettei minkäänlaisia piirustuksia voida saada 4 kuukaudessa. Olen puhunut tästä arkkitehtien kanssa ja ne vakuuttavat, että sellaiset luonnospiirustukset, kuin tässä on tarkoitus, joiden pohjalle voidaan tehdä kustannusarvio, voidaan erittäin helposti saada 4 kuukaudessa. He mainitsivat, että kun ulkomailla suuriin yleisiin rakennuksiin julaistaan piirustus-kilpailuja, siellä usein tehdään luonnospiirustukset, joitten mukaan sitte varsinaiset kilpailupiirustukset tehdään ja he olivat sitä mieltä, että 4 kuukaudessa ainakin näistä muutamista asianhaaroista, paikasta ja summittaisesta kustannusarviosta, voi saada selvän.

Mitä muuten vapaaherra Palménin miljooniin tulee, joilla hän niin äärettömästi täällä peloittelee, niin minä puolestani pidän yhtä luotettavina asiantuntijoina arkkitehdit ja niin monta kuin olen niitä tavannut, ne kaikki sanovat, että voidaan saada 3 tai 3 1/2 miljoonalla semmoinen talo, joka vastaa yhtä täydellisesti eduskuntatalon tarkotusta kuin Nyströmin ehdottama. He sanoivat että tietysti voidaan käyttää 10 miljoonaa, jos eduskunta varoja myöntää, mutta 3 miljoonalla voidaan saada aivan tarkotustaan vastaava rakennus. Jos otetaan huomioon, että nykyisen säätytalon tontti on aikanaan maksanut 500,000 markkaa ja että sen arvo on siitä alkain suuresti noussut ja että valtio aina tulee tarvitsemaan sellaisia julkisia rakennuksia tarkotukseen tai toiseen, — olen varma että 10 vuoden päästä puheenaoleva paikka on erinomaisen kallisarvoinen — kun otetaan huomioon tämä, niin voidaan helposti laskea nykyisen säätytalon arvoksi 1 1/2, jopa 2 miljoonaa. Lisäämällä nämä Nyströmin kustannusarvion 2 miljoonaan saadaan 4 miljoonaa markkaa, jolla summalla käsittääkseni pitäisi saataman sekä tontti että uusi eduskuntatalo. Tällä edellytyksellä valiokunta ehdottaakin delegatsioonin asettamista. Ei siis niillä sosiaalidemokraateilla, jotka puolustavat mietintöä, ole ollut miljoonien tuhlaus tarkotuksena, kyllä ne ovat ottaneet myös säästäväisyysnäkökohdat huomioon. Minä vielä huomautan että Nyströmin kustannusarvio nousee lähes 1/2 miljoonalla, jos talo aijotaan päällystää graniitilla ja tiedän että hyvin moni eduskunnan jäsen tahtoisi saada eduskuntatalon kotimaisella kivellä päällystetyksi. Luulen että 4 miljoonalla tonttineen päivineen saadaan uusi eduskuntatalo vieläpä graniitilla pääl-

lystettynä. Uuden talon rakentaminen on sentähden mielestäni pikemmin säästäväisyyttä kuin tuhlausta.

Minusta paraiten todistaa sitä, kuinka valmistamaton tämä kysymys on, se seikka, että oikeastaan vasta tänä iltana ensi kerran on vakavasti mainittu Observatoorion vuorta. Toiselta puolen vakuutetaan, että observatoorio hyvinkin pian tullaan muuttamaan pois, toiselta puolen vapaaherra Palmén väittää ettei sitä ole aijottukaan muuttaa pois. Tämäkin on asianhaara, jota valiokunta ei yhtäkkiä voi saada selville, vaan täytyy jättää tuollaisen valtuuskunnan asiaksi ottaa tarkempi selvä asiasta. Kaikki tämä todistaa, että kysymys on täällä niin epäkypsä kuin se useille valiokunnan jäsenillekin oli. Kerron vaan, että kun minut valittiin siihen pieneen osastoon, joka valiokunnassa tätä asiaa valmisteli, niin kävi se näin. Kun illalla jäsenet valittiin, niin seuraavana aamuna valiokunta kokoontui, ja silloin minun eteeni tuotiin painettu mietintö, arviolta noin 20 sivua laaja, ja sitä ruvettiin sitten lukemaan ja korjailemaan: »Tuo pilkku ei ole oikein, tuo on vähän huonoa suomea» j. n. e. Se oli aivan täydellisesti valmiiksi lopulliseen muotoon kirjoitettu mietintö. Se luettiin läpi, ja kun uskalsin sanoa, etten tätä asiaa oikeastaan vielä tuntenut enkä ollut valmis äänestämään, niin tämä epävarmuus tai sanoisinko vastustaminen — etten kohta ollut valmis kirjoittamaan tuon valmiin mietinnön alle — on herättänyt hyvin pahaa verta valiokunnassa. Minä kyllä ymmärrän vapaaherra Palménia varsin hyvin. Hän on tämän asian oikeastaan pankkivaltuuskunnassa valmistanut, on ollut lähettämässä arkkitehti Nyströmiä ulkomaille, on ollut tarkastamassa piirustuksia ja niitä korjaamassa. Se on siis tavallaan hänen omaa työtään, jota hän täällä puolustaa. Minä ymmärrän sen suuren lämmön, millä hän tahtoo tätä asiaa perille ajaa. Enkä minä omasta puolestani ole vieläkään niin varma, etteikö kuta kuinkin tähän tapaan kuin arkkitehti Nyströmin ehdotus on, uusi eduskuntatalo tulisi rakennettavaksi. Mutta minä en kumminkaan ole päässyt asiassa sellaiseen varmuuteen kuin vapaaherra Palmén, että minä olisin kohta valmis hyväksymään nuo arkkisehti Nyströmin ääretöntä loisteliaisuutta ja tuhlausta ainakin ulkoasuun nähden osoittavat piirustukset.

Mitä muuten niihin erittäin, sanoisinko kauniisiin sanoihin tulee, joita vapaaherrat Alfthan ja Palmén ovat puhuneet kansan taajoista riveistä, kuinka he muka eivät voi vastata niiden edessä että tuhlataan miljooneja, niin minä tahtoisin huomauttaa, että kun on valtiovarainvaliokunnassa vähän katsellut sitä työtä, mitä edellisillä valtiopäivillä on tehty, täytyy sanoa, ettei olisi näiltä vanhoilta valtiopäivämiehiltä täällä sellaisia lausuntoja odottanut. He ovat niin monta kertaa Suomen taajoille riveille rohjenneet vastata siitä työstä, jota he ovat valtiovaliokunnassa tehneet, että kyllä heidän olisi pitänyt voida tässäkin asiassa vastata siitä kahdesta miljoonasta, mikä mah-

dollisesti tulee käytettäväksi. Sillä se ei ole tuhlausta, kuten jo sanoin, vaan säästyy valtiolle nykyisen Säätytalon ja sen tontin muodossa.

Vapaaherra Alfthan on valiokunnassa moneen kertaan vakuuttanut että Helsingin kaupunki tulee nylkemään eduskunnalta mahdollisimman korkean hinnan eduskuntatalon tontista vallankin kun on mainittu Fjälldalin tontteja. Valiokunnassa on huomautettu, että kaupungille pitäisi olla erinomaisen edullista, jos sellaiseen uuteen kaupungin osaan, kuin Töölön kaupunginosaan, tulee tällainen suuri yleinen rakennus, kuin eduskuntatalo on, sillä sehän vaikuttaa, että tonttien hinnat suuressa määrässä kohoavat ja kaupunki siis tulisi tekemään erinomaisen hyvän kaupan myödessään tahi luovuttaessaan kohtuullisestakin hinnasta tuon tontin Suomen valtiolle. Oli sen vuoksi mieluista kuulla, että edustaja Schybergsonin ajatukset kävivät vähän samaan suuntaan kuin mitä minä olen valiokunnassa ajatellut. Minä en sentähden voi pitää tuota ilmoitettua 660,000 markan hintaa oikeana, vaan luulisin puolestani — ja uskon, että neljän kuukauden ajalla se saadaan selville — että Helsingin kaupunki antaa sen halvemmasta hinnasta. Minusta nekin ovat asianhaaroja, jotka tulevat vaikuttamaan lopullisen päätöksen teossa.

Täällä on puhuttu äärettömän paljon siitä suuresta viivytyksestä, joka tässä tulisi tapahtumaan. Ed. Schybergson on maininnut 10 vuotta, joka ehkä tulisi kulumaan. Minä en luule sitä. Kysymyksessä voi olla korkeintaan kahden vuoden viivytys, jos eduskuntatalo päätetään rakentaa uuteen paikkaan eikä nykyiselle Säätytalon tontille. Ja tällaisen suuren rakennuksen suunnittelemisessa ei yhden vuoden pitäisi merkitä paljon, sillä me kyllä tulemme toimeen täällä sen yhden tai kaksi vuotta, mitä tämä rakennushomma ehkä vie enemmän aikaa. Eikä nämä nykyiset huoneustot ole niinkään huonot. Meillä on suuri sali täällä, ja verrattain paljon huoneita nykyisessä Säätytalossa, enkä ole toistaiseksi suurempaa hankaluutta huomannut siitäkään, että nämä talot ovat toisistaan näin erillään. Ei tämänkään seikan siis pitäisi vaikuttaman estävästi eduskuntatalon uudestarakentamiseen.

Ed. af Ursin on täällä lausunut, että uusi eduskuntatalo tulee tavattoman kalliiksi pääasiallisesti työpalkkojen kohoamisen takia. En olisi odottanut sosiaalidemokraattiselta edustajalta juuri sellaista lausuntoa, että se kalleus johtuu työpalkkojen kohoamisesta, ja että eduskuntataloa sen takia ei olisi uudestaan rakennettava.

Minä siis kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Näs:** Jag har till en del blifvit förekommen af hrr v. Alfthan och Palmén, så att jag icke tror mig hafva vidare att tillägga i denna fråga. Jag ber därför att få understöda dem, hvilka förordat reservationen.

Ed. **Antila:** Vastalauseen allekirjoittajana olisin jättänyt puheenvuoron tästä asiasta käyttämättä, mutta koska täällä on maalaisedustajain puolelta tehty muistutuksia entisen Säätytalon suurentamista vastaan, niin sen vuoksi minäkin tahdon maalaisten edustajana lausua tässä muutamia ajatuksia.

Täällä ovat useat puhujat tahtoneet tehdä turhaksi sitä säästäväisyysajatusta, jota toiset ovat tämän asian yhteydessä esittäneet. Minä ymmärrän helsinkiläisiä edustajia tässä asiassa sangen hyvin, sillä toisilla näistä on epäilemättä Helsingin kaupungin etu kysymyksessä, toisilla taas, niinkuin esim. viimeisellä puhujalla, on kysymyksessä helsinkiläisen työväen etu. Me maalaiset emme minun mielestäni voi asettua näitä näkökantoja kannattamaan, vaan meidän täytyy ottaa huomioon niiden sankkojen maalaisparvien etu, joita edustamassa me täällä olemme. Muutamat puhujat ovat jo maininneet, mitä voitaisiin niillä miljoonilla saada toimeen, joita kuluu, jos aivan uusi eduskuntatalo uudelle paikalle rakennetaan. Minä olen vapaaherra Palménin kanssa aivan yhtä mieltä siitä, että ne numerot, joita on mainittu uuden eduskuntatalon puolustajien puolelta tämän talon hintana, eivät sinnepäinkään voi tulla riittämään, ja nämät numerot perustuvatkin vain sanoihin »luulen» ja »luullaan», mutta kuiva todellisuus tässä asiassa on peräti toinen. Jos nyt entisen Säätytalon lisärakennus tulee maksamaan 2 miljoonaa — eikä kukaan tahtone sitä vastaan väittää, päinvastoin on sanottu ettei sekään riitä — niin minun yksinkertaisella järjelläni ei voi käsittää, mitenkä eduskuntatalo, tarpeeksi suuri uudelle tontille rakennettuna, joka tontti myös pitää ostaa, voitaisiin saada sillä hinnalla, mistä täällä on puhuttu. On myöskin toiselta puolen väitetty, että tämä säätytaloehdotus on liian koristeltu, liian upea ja siis turhanpäiväisesti kallis. Mutta ihmeellistä, että tämän Säätytalon lisärakennuksen vastustajain puolelta on myöskin sanottu, ettei olisi eduskunnalle kunniaksi ruveta rakentamaan hökkeleitä. Tämä on jotenkin räikeä ristiriita ja minun mielestäni tässä asiassa löytyy tuota ristiriitaa monessa muussakin kohdassa kuin tässä mainitsemassani. On mainittu, että professori Nyströmin valmistamia ehdotuksia ja piirustuksia ynnä muita varten on tarvittu käyttää 25,000 markkaa. Mutta jos nyt ruvetaan uutta paikkaa hakemaan, julistetaan piirustuskilpailu ja tehdään täydelliset kustannusarviot, niin mitenkähän paljon siinä tarvitaan käyttää rahoja? Ja kuitenkin tämän uuden paikan löytäminen, niin että siitä tulisi totta, on siksi epävarmaa, että minä totta puhuen en tahtoisi myöntää niitä rahoja, joita uusien piirustusten hankkimiseen, kustannusarvioihin ynnä muihin tarvitaan, sillä siinä kuluu vähintäänkin kaksi kertaa se määrä, mikä nykyään puheena olevia ehdotuksia varten on tarvittu käyttää. Minä tahtoisin maalaisten edustajana muistuttaa, että kansan tarpeet ovat siksi suuria ja siksi vaativia, että me emme todellakaan hyvällä omalla-

tunnolla voi uhrata rahoja, niinkuin niitä tulee uhrattavaksi, jos tykkänään uusi talo rakennetaan.

On mainittu Helsingin asematalo. Siitä talosta onkin jo paljon puhuttu. Se rakennushanke on saavuttanut huomiota maalaistenkin keskuudessa. Ankaria tuomioita olen minä omin korvin kuullut maalaisten lausuvan niistä, jotka ovat tämän talohankkeen aikanaan panneet alkuun, laittaneet kansalle niin suuret uhraukset, kuin siinä tulee kysymykseen. Minä en tahdo olla mukana niissä toimissa, joiden kautta uuden eduskuntatalon rakennushankkeessa tultaisiin joutumaan samaan tulokseen kuin se, josta juuri mainitsin.

Jos eduskunta voipi saada aikaan niitä päätöksiä uudistuksissa, joita kansa välttämättömästi odottaa ja haluaa, niin jo muutamat kymmentuhannetkin saati sitten miljoonat ovat niiden uudistusten toimeenpanossa siksi välttämättömät, että monta kertaa tuo tuomio, josta äsken mainitsin, tullaan uudistamaan, jos niin ajattelemattomasti menetellään, kuin nyt on aikomus.

Kun ensikerran tänä iltana kuulin puhuttavan siitä uudesta paikasta nim. Tähtitornin vuoresta, rupesin minä epäilemään, että puhe Tähtitornin vuoresta oli keksitty yksiomaan tätä iltaa varten ja kuultuani vapaaherra Palménin lausunnon tulin jotenkin vakuutetuksi siitä että todellakin asianlaita niin on. Olen myöskin käynyt katsomassa sitä paikkaa Fjälldalissa, jota on eduskuntatalon paikaksi ehdotettu, eikä käy kieltäminen ettei se ole luonnon kaunis, varsinkin kun sen lähin ympäristö tulee asutuksi, raivatuksi ja sievistetyksi. Mutta epäkäytännöllinen se kaikessa tapauksessa on sentähden, että se on niin pitkän matkan takana. Jos mille puolelle tässä katsoo joko Tähtitornin vuoreen tai Fjälldaliin, niin täytyy tulla siihen käsitykseen, että on taloudellisesti epäedullista ja käytännöllisesti sangen vaikeata asettua niitä paikkoja puolustamaan, enkä minä todellakaan ymmärrä maalaisia, jotka sille kannalle asettuvat, mutta helsinkiläisiä sitävastoin sangen hyvin, sillä siitä tulee Helsingin kaupungille suuria etuja. Niinkuin sanottu en minä kuitenkaan tahdo näitä etuja tueta, vaan toivoisin että eduskunta pysyy siinä ehdotuksessa, joka vastalausessa esitetään, sillä se tulee epäilemättä tyydyttämään sangen suurta osaa meidän kansastamme.

Ed. **Knuutila, K.**: Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni asiassa valiokunnan mietintöä ja sitä siitä syystä, että joka tapauksessa on oikein ja johdonmukaista, että tämmöisessä tärkeässä ja laajakantoisessa kysymyksessä otetaan asiasta selvä joka puolelta. Mielestäni tähän asti kyllä on otettu selvyyttä siitä, mitä kaikkea on yhteydessä vanhan Säätytalon eduskuntataloksi muodostamisasian kanssa, mutta toisaalta ei voida sanoa sitä, että olisi hyvin paljo hankittu selvyyttä siihen, mitä on sen asian kanssa yhteydessä, jos tahdottaisiin uuteen paikkaan rakentaa talo Suomen kansan eduskunnalle.

Minä siis tahtoisin, niinkuin sanoin, kannattaa valiokunnan mielipidettä, mutta yhdyn vastalauseen kannattajiin siinä, että aikamäärä, jonka kuluessa valtuuskunnan tulisi antaa lausuntonsa eduskunnalle, on liian lyhyt ja ehdotan siis, että se asetettaisiin huhtikuun 1 päivään asti. Siten saataisiin kaksi kuukautta aikaa lisää valtuuskunnan työlle ja kumminkin olisi eduskunta ensimäisellä istuntokaudellaan tilaisuudessa asiasta lopullisesti päättämään.

Ed. **Perttilä, E** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Ripatti:** Tässä on jo puhuttu kyllin niistä hankaluuksista sekä hyvistä puolista, jotka ovat esillä uuden eduskuntatalon rakentamisessa, mihinkä kysymyksenalaisista paikoista se sitte rakennettaisiinkin, etten tahtoisi enää siihen takertua. Mutta koko keskustelun aikana olen odottanut, eivätkö meidän nuoret herrat sosialistit tuo esille, mitä sanovat meidän kansamme pohjakerrokset, koska melkein joka istunnossa muulloin he ovat sanoneet, että me tiedämme, mitä kansamme pohjakerrokset sanovat, sillä he ovat meidät valinneet. Mutta näyttää siltä, kuin he tänä iltana olisivat sen unohtaneet. Vaikka kuulun porvarilliseen puolueeseen, uskallan kumminkin sanoa, että maalaisväestömme pohjakerrokset eivät hyväksy tällaista tuhlausta, jossa, vaikkei aivan tarkkoja numeroita kyllä ole tuotu esille, kaikesta päättäen kumminkin näyttää tulevan kahdesta miljoonasta kysymys, ja se on vähäväkisten maalaisten mielestä jo koko suuri summa. Sillä voidaan maaseudulla jo edesauttaa monia köyhiä perheitä. Nyt me vaan Helsingin kauneusaistia tukisimme. Koko vaaliaikanahan sitä huudettiin, että valtiovarojamme on tuhlattu ja nyt me uusi eduskunta heti noudattaisimme samaa tapaa, pettäisimme siis valitsijamme.

On puhuttu siitäkin, että ulkomaalaisten tulisi nähdä, kun he tänne tulevat, miten uusi eduskunnan talo loistaa. Niin, tähän asti me olemme kilpailleet heidän kanssansa virkamiespalkoillamme. Nyt täytyisi meidän lähteä uhkeilla rakennuksilla heidän kanssaan painia lyömään. Rautateittemme asemia on täällä eräs puhuja sanonut liian ylellisiksi. Niin on todella laita, ja sitä maalaisväestön pohjakerrokset kyllä ovat oudoksuneet ja nureksuneet. Mutta samaa menettelyä me noudattaisimme, jos me myöntäisimme vaikkapa vain nuo kaksikin miljoonaa liikamenoja.

Ed. Vuolijoki arveli, että 10 vuoden perästä nykyisen Säätytalomme tontin arvo on monin kerroin kalliimpi kuin nykyään. Minusta tämä on vastoin sosialismin periaatteita, sillä olenhan kuullut heidän sanovan, että kiinteimistöjen hintojen pitää aleneman eikä nouseman.

Oikeastaan pyysin puheenvuoroa sitä varten, että täällä eräs puhuja sääli entisen Säätytalon ympärillä olevaa puistoa, mutta edustaja Palmén antoi jo siihen hänelle selvikkeen, en tahdo siis sii-

henkään takertua. Tahdon vaan mainita, että pääperusteissaan tulen kannattamaan valiokunnan mietintöön liitettyä vastalausetta.

Ed. **Martikainen:** Viimeiselle puhujalle pyytäisin ensinnä huomauttaa, että siltä samalta taholta oltiin aivan hiljaa silloin, kun oli kysymys 20 miljoonan luovutuksesta; nyt on hänenkin mielestään kysymys vain kahdesta miljoonasta.

Muuten olen, silmäillessäni professori Nyströmin suunnitelmia ja piirustuksia tullut huomaamaan ensinnäkin että entinen rakennus, joka on hänen luomansa, on niin loisteliaasti rakennettu, ettei ainakaan meidän suomalaisten yksinkertainen tapa ja silmä voi sitä hyväksyä, eikä se ole läheskään meidän makumme mukainen. Sitä paitsi se äärettömän suuria pinta-aloja kysyvä, melkein tyhjän panttina oleva eteinen rappukäytävineen on suuresti turhan panttina ja on suuresti lisännyt niitä äärettömiä kustannuksia, joita sen rakentamiseen on käytetty. Se 129,000 markkaa, josta täällä on huomautettu, on myös aivan suoraan niinkuin veteen heitetty. Se ei siis ole säästäväisyyttä kun näinkin lujaa ja kallista rakennusta ruvettaisiin repimään muutosten tähden. Muuten yleensä akustiikka näissä huoneustoissa, joita valiokunnat ovat töissään käyttäneet, samoin kuin porvarissäädyn ja muut istuntosalit ovat erittäin kehnoja; ei tahdo kuulua puhe edes toisesta päästä pöytää toiseen päähän. Maatalousvaliokunnassa täytyy jo erityisellä esiripulla jakaa huone, että kuultaisiin toisesta päästä pöytää toiseen. Tämän saman professorin suunnitelmana minä tietysti oletan, että se suuri 2 miljoonaa kysyvä rakennus tulee melkein saman suuntaiseksi tai ainakin yhtä huonosti vastaamaan niitä vaatimuksia, joita me oletamme. Jos katselemme tuota rakennusta koristeineen ja laitteineen, tultaisiin siihen äärettömään suuressa määrässä käyttämään Suomen kansan varoja aivan hukkaan tai turhuuteen. Professori Nyström näyttää olevan mestari jos ryhdyttäisiin joitakuita ulkomaalaisia loistorakennuksia muodostelemaan. Mutta sitä en tiedä, kuinka voimakas luova kyky hänessä löytyisi, jos sanottaisiin että nykyaikaan Suomessakin kehittyneeseen tyyliin pitäisi tuo rakennus muodostaa. Ja juuri sentähden että tiedän meidän maassa löytyvän äärettömän paljon arkkitehtejä, eteviäkin arkkitehtejä, maailman maineen saavuttaneita arkkitehtejä, uskaltaisin näiden tulevalle työlle antaa suuremman painon kuin herra Nyströmin. Ne tulisivat varmasti osaamaan paremmin luoda kansan vaatimuksia vastaavaksi tämän rakennuksen, jos heille annettaisiin tilaisuutta siihen.

Täällä kai ed. Sipponen jo mainitsi että tulee erittäin suurta tuhlausta käytettäväksi, jos ryhdyttäisiin uutta rakennusta rakentamaan, mutta minulla oli tilaisuus käydä katselemassa niitä kustannusarvioita, joita oli tämänkin luonnoksen mukaan ehdoteltu. Siellä oli 15,000 markkaa pistetty kyökin kalustukseen ja olihan siellä

50,000 markkaa pantu johonki kattokoristukseen ja 10,000 markkaa porstuan kattolaseihin sekä 18,000 markkaa puolentoista metrin korkuisen seinäpaneelin rakentamiseen, jotka voitaisiin saada paljon huokeammalla ja yhtä aistikkaita.

En täällä puhu siitä, mikä paikka olisi kaikkein paras tälle uudelle eduskuntatalolle, mutta olen aivan jyrkästi sillä kannalla ettei sitä vaan maalaisenkaan silmillä katsoen saisi upottaa siihen hautaan, johon professori Nyström on sen ehdottanut ja ed. Palmén ynnä monet muut ovat siinä suuresti olleet osallisina. Sillä eihän ne kallisarvoiset kupoolit y. m., joista arkkitehdit ovat huomauttaneet, tulisi mihinkään näkymään, sillä korkeat rakennukset ja kivimuurit ovat ympärillä ja onkohan tarkasti laskettu peruste, jolle aijotaan rakentaa, sillä muistaakseni oli lähellä kivimuuri, joka vajosi siksi paljon maan sisään, että kaupungin hallitus tahtoi sen purettavaksi. Niin huono on peruste, enkä tuohon suohon tahtoisi upottaa eduskuntataloa. Jos siihen tahdottaisiin rakentaa, menisi itse perustaan jo satoja tuhansia. Minä täydellisesti yhdyn siihen, mitä valiokunnan enemmistö on ehdottanut.

Ed. **Huoponen:** Kun minulla oli tilaisuus tänään antaa »ilmassaliitelevä» lausuntoni, niin silloin ennustin, että täällä tultaisiin soittamaan kaunista säästäväisyydensäveltä. Tämä ennustus on loistavasti toteutunut. Yksi toisensa perästä on mitä liikuttavammasti puhunut säästäväisyyden kultaisesta avusta. Jos nyt varsinaiset kansanedustajat, maalaiset niinkuin sanotaan, tästä asiasta erittäin huolehtisivat, niin sen minä nyt kuitenkin ymmärrän, mutta että niin tekevät myös herrat von Alfthan ja Palmén, jotka todellakin ovat valtiovarainvaliokunnassa liikkuneet suurilla summilla, niin se minua todellakin ihmetyttää. Vapaaherra von Alfthan huomautti, kuinka mahdotonta olisi saada Tähtitornirakennus siirretyksi toiseen paikkaan yhden vuoden kuluessa, ja vapaaherra Palmén sanoi, että siihen menisi mahdollisesti 10—12 vuotta, vieläpä ilmoitti, että täällä on paljon yliopiston opettajia, joista muutamat ovat jo 30—40 vuotta palvelleet yliopistossa, eivätkä ole edes kuulleetkaan, että tämmöisestä muuttohommasta olisi ollut kysymystäkään. Minä valitan suuresti, että niin monen vuosikymmenen toiminta yliopistossa on niin vähän hedelmöittänyt, ettei tämmöinen asia ole selvillä, kun jo yksin lomakurssien lukkarillakin, joka on yliopistossa ollut vaan muutamia kuukausia hoitamassa laulunopetusta, on tämä asia selvillä.

Ed. Antila on täällä huomauttanut, että tiedonanto tähtitornirakennuksen muuttamisesta toiseen paikkaan olisi vain keksintöä tämän nyt kyseessä olevan ehdotuksen puolustukseksi. Kyllä nyt asia on sillä lailla, että tässä ei ole mitään keksittyä. Minä kävin tänä päivänä yliopiston rehtorin, valtioneuvos Hjeltin luona keskustelemassa tästä asiasta, ja hän sanoi, että tähtitornirakennuksen

siirtäminen toiseen paikkaan on jo monta vuotta ollut kysymyksessä, sillä se ei enää mitenkään vastaa tarkoitustaan, ja hän tuli aivan iloiseksi kuultuaan, että semmoinen mahdollisuus voisi olla, että eduskuntatalo rakennettaisiin tälle kohdalle ja sillä tavoin saataisiin sysäys tarpeelliselle muuttoaikeelle. Vielä hän valitti, että professori Donner, joka juuri tekee näitä havaintotutkimuksia, ei ole kotona, sillä tämä siirtäminen olisi hänellekin mieluinen asia, sekä mainitsi, että Espoon tien varrella on sopiva paikka, johon tähtitornin rakennus muutettaisiin. Tämän muuttaminen olisi jo otettu kysymykseen ellei yliopistolla olisi ollut muita tähdellisempiä rakennushommia. Ei tässä siis ole ollut ilmassaliitelemistä eikä mitään keksintöjä, vaan tässä ovat perustuksena tosiasiat. Valitan, että herrat professorit tietävät tästä kysymyksestä niin vähän. Valtioneuvos Hjelt selitti, että tämmöisen rakennuksen muuttaminen veisi aikaa yhden vuoden. Minä en nyt voi ymmärtää, kuinka tämmöisessä asiassa voidaan mennä niin suuresti liioittelemaan kuin täällä on tehty. Ehkä valtioneuvos Hjelt ei osannut täydelleen oikeaan, mutta kun puhutaan 10 ja 12 vuodesta ja sitten lisätään sitä vuosimäärää aina tuomiopäivään saakka, niin se nyt menee siinä määrin liiallisuuteen, ettei kukaan sitä pidä mahdollisena.

Mainitsin jo täällä paljon puhutusta säästäväisyydestä. Herra von Alfthan ei nyt liene tässä saapuvilla, mutta kerron kuitenkin, kuinka me eräänä päivänä suunnittelimme keinoja, kuinka Suomen kansaa verotettaisiin, ja jos oikein tiedän, niin on valtiovarainvaliokunta tehnyt samoin. Se on ehdottanut monenkertaista veronlisäystä mallasjuomille, talousvaliokunnalta vaaditaan lausuntoa viinaveronmääräyksestä. Herra Alfthanin kanssa juuri laskettiin, kuinka korkealle tässä saatettaisiin mennä, ja tulimme yksimielisiksi siitä, että me voimme päättää ne hyvinkin korkealle, niin että, kun on luultavaa, että kieltolakia ei ainakaan ennen kahta, kolmea vuotta saada, niin jos eduskunta hyväksyy nämä korotukset, niin parissa kolmessa vuodessa on tullut paljon enemmän, paljon useampia miljoonia kuin mitä koko tämä rakennus maksaa. Minä pyydän tällä lohduttaa niitä herroja, joilla on huolehtimisen esineenä, millä tavalla varoja saadaan. Mutta leikki sikseen.

Ed. Vuolijoki on aivan oikein ed. af Ursinille huomauttanut, ettei hänen suinkaan olisi ollut soveliasta panna syyksi sitä, että työmiesten palkkojen kohoaminen tekee esteitä tässä suhteessa. En siis vastaa siihen. Epäonnistuneena pidän hänen sukkeluuttaan, kun hän sanoo, että Säätytaloa voitaisiin käyttää vaikkapa kanttorikouluna. Siihen minä voisin vastata, että sitä yhtä hyvin voitaisiin käyttää käännöspaikkana, jossa suomennettaisiin sitä kuuluisaa Marxin »Kapitaalia» j. n. e. Joka tapauksessa on varmaa, että sellaisessa asemassa oleva rakennus aina saa hyödyllistä tointa. Yliopistonrehtori Hjelt nimenomaan huomautti, kuinka yliopistolle käy

välttämättömäksi saada uusi rakennus että luentoja voitaisiin hoitaa yliopistossa. Eikös siinä olisi vanhalle Säätytalolle kyllin arvokas tehtävä, tehtävä joka pitäisi taloa käytännössä joka päivä lukuvuosien aikana eikä ainoastaan muutamana kuukautena niinkuin vapaaherra Palmén huomautti. En voi ymmärtää sitä laskuperustetta, mikä johtaa siihen, ettei oteta ollenkaan huomioon, että Säätytalon nykyinen arvo pysyy muuttumatta, sillä sitähän voidaan käyttää valtioelämässä. Jos vielä otetaan huomioon että Säätytaloon kuuluu vapaa tontti, josta myymällä voitaisiin saada kenties yhtä paljon kuin uuden talon tontti tulee maksamaan, niin kyllä uuden talon menoista on tehty liian suuri numero.

Olen katsonut velvollisuudekseni pyytääkseni tätä puheenvuoroa osottaakseni, että puhe tähtitieteellisen keskustan siirtämisestä toiseen paikkaan ei suinkaan ole mitään ilmassa liitelemistä, vaan perustuu tosiasian vakavalle pohjalle. Tämä seikka jo selvään osoittaa, kuinka tärkeää on, että kysymyksen lopullinen ratkaisu siirretään seuraavaan vuoteen, sillä siten se ainakin saa monipuolisemman valaistuksen ja jokainen eduskunnan jäsen voi paremmalla omallatunnolla kuin mitä nyt tapahtuisi, ottaa osaa päätökseen.

Ed. **Ahmavaara:** En luullut tarvitsevani tässä asiassa puheenvuoroa käyttää, mutta kun minun mielestäni on yksipuolisesti, jopa väärinkin tulkittu valiokunnan mietintöä, niin olen pakoitettu muutaman sanan sanomaan.

Täällä on peloteltu miljoonilla ja suurilla kustannuksilla, on sanottu kevytmieliseksi valiokunnan mietintöä, se kun muka miljoonille ei pane mitään arvoa. Tällaiset lausunnot todellakin osoittavat jonkunlaista kevytmielisyyttä. Kun valiokunnan toisessa ponnessa määritellään, ettei rakennus saa tulla maksamaan paljon yli kahden miljoonan markan, siihen lisättynä nykyisen säätytalon arvo, niin onhan siinä takeita, ettei kymmeniin miljooniin mennä. Mutta ei sillä hyvä. Valiokunnan mietintö ei vielä tiedä edes sitä, että on ehdottomasti uusi talo rakennettava, sillä sen ensimäisessä ponnessa sanotaan ehdotetun valtuuskunnan tehtävästä »ynnä sen ohessa harkitsemaan, josko ja missä suhteessa nyt käsilläoleva professori Nyströmin valmistama ehdotus voitaisiin tehdä yksinkertaisemmaksi ja halvemmaksi.» Olin alunpitäen valiokunnassa sitä mieltä, että nykyistä säätytaloa olisi laajennettava ja olen vieläkin tällä kannalla, vaikkakin minua jonkun verran ovat horjuttaneet tältä kannalta asiaintuntijain ja muitten asiasta antamat lausunnot. Missään tapauksessa en tahdo tälle kannalle asettua niin sokeasti, että kieltäisin kaiken harkitsemisen asiassa ja sen vuoksi en olisi valmis heti hyväksymään nykyisen säätytalon laajentamista. Minulla oli aikomus valiokunnassa tehdä vastalause, jossa olisin esittänyt sitä näkökantaa että pitäisi ottaa kysymyksen alaiseksi, eikö nykyistä säätytaloa voitaisi laajentaa paljon halvemmalla kuin kahden miljoonan markan

kustannuksilla, ja eikö sen ohessa voitaisi ottaa tutkittavaksi, josko tultaisiin toimeen sillä, että rakennettaisiin siihen vain yksi suurempi istuntosali, joten tuo parlamenttitalon rakennus näin ollen saisi jäädä melko kauvas tulevaisuuteen, nim. sellaisen rakentaminen, joka vastaisi kaikkia ajan ja taiteen vaatimuksia. Mutta kun valiokunnan mietinnön luin — sillä en ollut silloin valiokunnan istunnossa, kuin tämä lopullisesti muodostettiin — niin huomasin, että se sisältää myöskin tämän vaatimuksen, ja senvuoksi luovuin tästä vastalauseesta. Se kohta nim., jonka vasta luin, sisältää, että sen ohessa kuin otetaan tarkastettavaksi uuden eduskuntatalon laittaminen muuanne, myöskin, ellei löydetä kohtuullisella hinnalla muualta, sopivaa paikkaa tarkastetaan, eikö laajennusta voitaisi halvemmilla kustannuksilla saada toimeen. Nämät syyt ovat mielestäni siksi painavia, että täytyy antaa niille arvoa, ja jäädä odottamaan pari kolme kuukautta.

On puhuttu paljon siitä, että siirtäminen ensi valtiopäiviin vetää paljon aikaa ja asialla on kiire, mutta eihän kolmessa kuukaudessa mikä on valtiopäivien välillä, voitaisi puheena olevaan rakennukseen yhtään kiveä panna, koska eduskunnan päätös, vaikka se päättäisikin laajentaa säätytalon, ei tulisi saamaan vahvistusta ennenkuin aivan lopulla väliaikaa tahi mahdollisesti vasta ensi valtiopäivä aikana, ja kaikessa tapauksessa vasta ensi talvena, jolloin ei enää paljon ehdittäisi rakentaa. Ei siis myöhästyttäisi paljoa, vaikka asia jätettäisiinkin ensi valtiopäivillä ratkaistavaksi.

Olen tämän tahtonut senvuoksi sanoa että, kun asetun valiokunnan kannalle, se ei ehdottomasti minun puolestani tiedä sitä, että uuteen paikkaan olisi uusi eduskuntatalo rakennettava. Minuun on vaikuttanut se näkökanta, että kun kerta ammattimiesten — arkkitehtien puolelta — väitetään, että aivan samoilla kustannuksilla kuin mitä nykyisen säätytalon lisärakennuksiin tarvitaan lisättynä säätytalon arvo saadaan ajanmukainen eduskuntatalo toiseen paikkaan, niin rakennettakoon, jos tarkastus siihen tulokseen vie, mutta ellei tarkastus siihen vie, niin puolustan ehdottomasti nykyisen säätytalon laajentamista. Kun asetun tälle kannalle, niin aivan helposti rohkenen ottaa vastuulleni sen kansan kovan tuomion josta täällä on puhuttu. Minä olen vakuutettu, että kansa hyvin käsittää, ettei tässä ole mikään muu kysymyksessä kuin asiain tarkempi harkitseminen eikä suinkaan tuhlaus.

Kun täällä on puhuttu maalaisten mielipiteistä ja kaikesta muusta tuollaisesta totuttuun tapaan, niin nyt se ei paljon merkitse. Täällä ovat toiset maalaiset aivan päinvastaisella kannalla ja ne ovat yhtä hyviä maalaisia kuin nekin, jotka ihmettelevät, että maalaiset voivat asettua valiokunnan mietinnön kannalle. Nämä puheet eivät suinkaan ajatteleville asiaa paranna. Jokaisen täytyy oman harkintansa mukaan asia päättää ja toisilla ei ole yhtään syytä sitä ihmetellä. En usko, että eduskunnan jäseniin vaikuttaisi niin halvat syyt kuin

ne, että helsinkiläiset tahtovat Helsinkiä koristaa ja Helsingin työväelle palkkoja hankkia. Kyllä kaikki luullakseni pitävät pääasiana, että saataisiin uusi ajanmukainen eduskuntatalo.

Minulla ei ole muuta sanottavaa. Näistä syistä kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. **Valpas:** Täällä Helsingissä on ollut hallituksessa aristokraattisia herroja pitkät ajat. Ne herrat lienevät arvelleet, ettei suinkaan Suomessa ikinä sellaista laitosta tarvita, johon edustajat valittaisiin yleisellä ja yhtäläisellä äänioikeudella. Eivät ole varanneet kansaneduskunnan rakennukselle paikkaa. Säätytalon paikka on sille varsin epämukava. Tuntuisipa melkein inhottavalta ajatella, että eduskuntatalon kahdella puolen, ehkä kolmellakin puolen tulisi olemaan vain kapeita katuja. Niitä näytään suosittavan varsin lämpimästi suomettarelaisella taholla. Sillä taholla on hyväksytty paljon muutakin ryssäläistä. Sanotut kapeat kadut muistuttavat ryssäläisiä katuja, kuten esim. Aateliskatua Räävelissä, jotenka on luonnollista, että suomettarelainen vapaaherra mielellään sietää ja suvaitsee niitä. Olisi hyvä jättää Säätytalo suurentamatta. Säilyisi puistonpätkä. Se tulisi edelleen olemaan hyvä ei ainoastaan lähikoulujen oppilaille, vaan yleensä kaupungin kansalaisille, jotka voisivat viivähtää siellä. Sitä paitsi olisi mukavaa näyttää ulkomaalaisille, jos niitten joskus pälkähtäisi päähän käydä katsomassa, sitä historiallista paikkaa, jossa tehtiin ensimäinen päätös niistä kymmenestä miljoonasta.

Joskin eduskuntatalo rakennettaisiin tähän paikkaan, niin minun mielestäni olisi suuresti epäilyttävää, olisiko Säätytaloa laajennettava nykyisen suunnitelman mukaan. Täällä on jo huomautettu, että professori Nyströmin suunnitelma on ehkä hyvin kallis. Vielä on huomautettu, että Säätytalo tuli maksamaan hyvin paljon. Olen kuullut työväen taholta valitettavan samaa ja siellä on huomautettu, että professori Nyströmin suunnitelmat ylipäänsä maksavat hyvin paljon, varsinkin kun on kysymys yleisestä rakennuksesta. Jos tuolle tontille aijottaisiin eduskuntarakennus tehdä, niin on luultava, että se voitaisiin saada aikaan ison joukon halvemmalla, mutta ainoastaan sillä ehdolla, että joku toinen arkkitehti tekisi piirustukset ja johtaisi rakennuttamista. Rakennus voisi tulla yksinkertaisempi, varsinkin kun se tulisi kahden kadun väliin, josta ei paljo mitään näkyisi etäälle. Taiteelliset vaatimukset eivät järin suuresti tulisi kysymykseen.

Täällä on kehuttu professori Nyströmin piirustusten taiteellisuutta. Meidän ryhmän ainoa tohtorimies, af Ursin, on antanut täyden tunnustuksensa niille. Täytyy myöntää, että näissä (näyttää piirustuksia) pilarikoristuksissa on vähän sellaista, joka miel-

lyttää työmiestäkin, mutta jos katsellaan yläkoristuksia, niin koko tuo ylälaitos muistuttaa jokseenkin suuressa määrässä Jerusalemin hävitystä. Jos niissä oletettaisiin olevan jotain taiteellista symboolia, niin olettaisi niiden kuvaavan vapaaherra Palménin puheita.

On hyvin ikävä asia, että täällä on Helsingin nykyisten valtaherrain taholta esitetty mielipiteitä, joista käypi selville, että sillä taholla ei oikein tahdottaisi myöntää paikkaa, jos tuo rakennus tahdottaisiin uudelle paikalle rakentaa. Vapaaherra v. Alfthan on viitannut siihen. Rahatoimikamarin herrat ovat antaneet Töölön ehdotetusta paikasta hyvin kummastuttavan lausunnon. Vastalauseentekijät huomauttavat siitä, että ne ovat arvioinneet tontin hinnaksi 60 markkaa neliömetriltä. Se seikka antaa aihetta muistamaan eräitä toisia tonttimyönnytyksiä. Helsingin valtaherrat ovat myöntäneet paljon paremmilla liikepaikoilla, esim. Siltasaarella, puolta halvemmalla tontteja, silloinkun niitä ei ole luovutettu Suomen kansan tarkoituksiin, vaan mahdollisesti joillekin yksityisille keinottelijoille, jotka ehkä ovat olleet joissakin suhteissa niihin valtaherroihin, jotka keinottelijoille —

Puhemies: Ei kuulu asiaan, mitä puhuja nyt sanoi; puhuja ei saa poiketa asiasta.

Ed, **Valpas:** Minulla oli tarkoitus esimerkeillä hnomauttaa että tontteja on annettu halvemmalla. Ehkä olisivat Töölön tontitkin myönnettävissä puolta halvemmalla, kuin rahatoimikamarin taholta on mainittu. Jolleivät valtaherrat mielisuosiolla tahtoisi halvemmalla myöntää, niin ehkä yleinen mielipide voisi jonkun verran vaikuttaa. Jos ruvettaisiin vaatimaan, niin kyllä sen vaatimuksen takana olisi enemmänkin kuin vaan järjestynyt työväki. Ellei muita paikkoja olisi, niin sopisi näitäkin seikkoja tutkia vähän tarkemmin. Mutta täällä on tuotu varsin ihastuttavasti esiin mahdollisuus rakentaa eduskuntatalo Kiikaritornin mäelle, ja se seikka on minun mielestäni niin suuriarvoinen, että olisi välttämätöntä saada tämä asia edelleen käsiteltäväksi.

Valiokunnan mietinnön tekijät ovat olettaneet, että heidän ajattelemassaan ajassa voitaisiin hankkia luonnospiirustukset, kustannusarviot ja muut sellaiset. Ehkä jotkut arkkitehdit, niinkuin täällä on mainittu, voisivat sen tehdäkin, mutta kyllä se useassa tapauksessa voisi käydä varsin vaikeaksi. Mikäli minulla on ollut kokemusta pienemmissä rakennushommissa, olen saanut sen käsityksen, että arkkitehdeille täytyisi myöntää pitempi aika, jos tahtoisi heiltä perusteellisempia ja tarkemmin harkittuja ehdotuksia. Senvuoksi olisin valmis kannattamaan jo täällä mainittua ehdotusta, että aikaa pitennettäisiin ensi vuodesta huh-

tikuun 1 päivään. Tämä olisi mielestäni suureksi eduksi. Tällä kertaa olisi tarpeetonta tehdä mitään määräyksiä siitä, kuinka suuri määrä korkeintaan voitaisiin myöntää tarkoitukseen. Ehkä voitaisiin saada parempia ehdotuksia, jos ei ehdotuksen tekijöitä sidottaisi mihinkään varmoihin rahamääräyksiin. Sitte kun ehdotukset olisivat tulleet, olisi eduskunnalla vapaus, kun sillä kustannusarviot ja muut ovat tiedossaan, menetellä harkintansa mukaan. Mielestäni olisi toinen kohta valiokunnan ehdotuksessa jotenkin tarpeeton, vaikka en nimenomaan ehdota sitä poistettavaksi. Mutta ajan tahtoisin pidentää huhtikuun 1 päivään.

Ed. **Eloranta:** En aikonut asiassa ottaa puheenvuoroa, mutta kolme seikkaa pakottivat minun sen tekemään. Ensiksikin täytyy huomauttaa, että täällä keskustassa oltiin joku päivä sitten hyvin uhrautuvalla kannalla siinä kysymyksessä, joka koski erään suuremman rahaston kartuttamista, ei vähemmällä kuin 10:nillä miljoonilla. Nyt samalta puolelta on ilmestynyt henkilöitä, jotka pitävät tavattomasti kansan rahakukkarosta kiinni. Erityisesti tahtoisin siinä suhteessa huomauttaa ed. Antilaa ja kysyä, missä hän oli silloin, kun oli kysymys muka „Suomen kansan kunniavelasta", 20 miljoonasta, kun hän nyt vasta on ilmestynyt, jolloin ei kysymys ole ollenkaan sitä laatua eikä niin suuresta summasta. Näyttää siis, kun keskustassa olisi tullut reaktsiooniaika! Sitä vastaan täytyy merkitä se tosiasia, ettei kansan pohjakerrokset koskaan nuljaa *asiassa,* ei varoissakaan, kun on todelliset tarpeet kysymyksessä. Senvuoksi minä luulen oikein tulkitsevani kansan pohjakerroksienkin mieltä, kun sanon, että olisi rakennettava eduskunnalle uusi rakennus. Täällä on nimittäin tänä iltana tullut selvästi esille, ettei paljoakaan suurempi tulisi menoarvio uuden eduskunnantalon rakentamisesta olemaan, kuin jos Säätytaloa korjattaisiin. Ja luulen tulkitsevani, sanon vieläkin, kansan pohjakerroksien mielen, kun lausun toivomuksen, että jätettäisiin vanha Säätytalo ikäänkuin hirmuisena muistomerkkinä *eheänä* seisomaan, ikäänkuin näkyvänä merkkinä todistamaan, että sen talon sisässä on tehty päätöksiä — —

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut, kehotan puhujaa jatkamaan puhujalavalta.

Ed. **Eloranta:** — jotka ovat vieneet kansan pohjakerroksien joukossa monelta melkein viimeisenkin leipäpalan suusta pois. Luulen siis, että kansa yhtyy lausuntooni, kun sanon: pysyköön Säätytalo nelisäätyisen aikakauden muistomerkkinä! Pysyköön se sinä näkyvänä kohteena, johon kansan kiroukset sitä aikaa kohtaan voivat kohdistua. Ja vielä luulen tulkitsevani kansan

pohjakerrosten ajatuksen, kun sanon: säilyköön se eheänä sen ajan porvarillisia, anarkistisia, toimenpiteitä selvästi näyttävänä muistomerkkinä ja vakavana varoituksena uudelle eduskunnalle, että sen työn tulee kansanvaltaisuuteen nähden olla aivan päinvastaiseen suuntaan menossa, kuin mikä lain henki edellisessä säätylaitoksessa yleensä näkyi olevan.

Ed. **Castrén:** Keskustelun aikana on täällä säikytelty niitä, jotka ovat uskaltaneet olla toista mieltä kuin vastalauseen tekijät, kansan pohjakerrosten mielipiteillä, on singoiteltu ympäriinsä säästäväisyyden näkökohtia, niinkuin räiskyviä raketteja, jotta niiden räjähdysten pelosta vastustajat hämmästyisivät ja peräytyisivät. On kuvailtu, kuinka mahdottoman kalliiksi uuden tontin hankkiminen tulisi ja kuinka uuden eduskuntatalon rakentaminen tulisi maksamaan suunnattomia, Jumala tiesi kuinka korkeita summia. Minun täytyy tunnustaa, etteivät nuo pelotukset ja säikytykset ole ainakaan minuun mitään vaikuttaneet. Päinvastoin ovat ne todistuksena siitä heikkoudesta, joka esiintyy niiden kannassa, jotka puolustavat vastalausetta. Minun ymmärtääkseni olisi suurinta tuhlaavaisuutta, jos kansaneduskunta päättäisi paiskata 2 miljoonaa ja enemmänkin vanhan eduskuntalaitoksen paikkaamiseen ja lisäämiseen. Ja vielä anteeksiantamattomampaa tuhlaavaisuutta, jopa suorastaan kevytmielisyyttä — jota sanaa täällä on hyvin usein käytetty — olisi, jos kansan eduskunta ratkaisisi esillä olevan kysymyksen koettamatta mitä tunnollisemmalla tavalla hankkia selkoa, miten kansan eduskunnalle saataisiin sen arvon mukainen uusi asunto.

Täällä on vapaaherra Palmén lausunut ihmettelynsä siitä, että on varmana asiana kerrottu Tähtitornin siirtämisestä, huolimatta siitä, että hänellä ja muistaakseni, kuten hän mainitsi, 6:lla yliopiston professorilla ei ollut vähintäkään aavistusta koko asiasta, jonka johdosta sittemmin erinäiset puhujat ovat vetäneet sen johtopäätöksen, että puhe tähtitornin siirtämisestä olisi kaikkea pontta ja perustusta vailla. Mutta näin ei ole kumminkaan asianlaita. Tähtitornin siirtäminen on jo vuosikausia ollut keskustelun alaisena yliopiston piireissä. Siitä on nykyinen tähtitieteen edustaja yliopistossa, professori Donner, keskustellut monta kertaa yliopiston rehtorin kanssa ja se on virallisesti ollut käsiteltävänä yliopiston meteoroloogisessa valiokunnassa, joka yksimielisesti on tullut siihen tulokseen, että meteorolooginen laitos samoin kuin tähtitorni kumpikin olisivat mikäli mahdollista pian siirrettävät nykyisiltä paikoltaan yhteiselle tontille. Meteoroloogninen valiokunta on nimittäin tullut siihen käsitykseen, että erinäiset tieteelliset laitokset, kuten meteorolooginen keskuslaitos, observatoorio y. m. olisivat sijoitettavat samaan paikkaan, joten ne

tulisivat suojaamaan toinen toistaan samalla kuin vähemmän alaa tarvittaisiin, jos kaikki puheenalaiset laitokset sijoitettaisiin toistensa viereen kuin jos rakennettaisiin kukin eri tontille. Tähtitieteen edustaja on jo yksityisesti kääntynyt kaupunginvaltuuston puheenjohtajan puoleen pyytäen tonttiasian esille ottamista kaupunginvaltuustossa vielä tämän syksyn kuluessa. Meteorologinen valiokunta on nimittäin tullut siihen tulokseen, että olisi pyydettävä Helsingin kaupungin valtuustoa luovuttamaan puheenalaisia tieteellisiä laitoksia varten yhteinen tontti Bjälbon alueella.

Edustaja Palménin tietämättömyys asiassa osottaa, ettei historian tutkimuksen edustajilla yliopistossa ole vähintäkään yhteyttä tähtitieteen tutkijain kanssa. Tätä on edustaja Huoponen kummastellut. Minua se ei kummastuta, sillä historiallisen tutkimuksen edustajathan tutkivat tapahtumia maapallolla, jota vastoin tähtitieteellisen tutkimuksen edustajat tutkivat taivaan kappaleita, niitten kiertokulkua taivaan rannoilla ja tapahtumia siellä (naurua).

Yliopiston observatoorin tontti on siis ostettavissa. Mitä hintaan tulee, on se yliopiston päätettävä, mutta on minulle asianomaiselta taholta ilmoitettu, etteivät rakennukset tonttineen — tontti kuuluu myöskin yliopistolle — kentiesi tulisi nousemaan yli 300,000 markan.

Mitä sitten tulee kysymykseen siitä, olisiko yliopistolle kuuluva tähtitornin tontti riittävä uutta eduskuntataloa varten, on asianlaita sellainen, että paitsi sitä alaa, jolla itse observatoorirakennus ja sen tornit sijaitsevat, on yliopistolla vielä sen tontille kuuluva samansuuruinen ala eteläänpäin, joka ala muodostaa observatoorion n. s. puutarhan. Minä puolestani rohkenen arvella, että puheenalainen tonttiala kokonaisuudessaan siihen kuuluvine puutarhoineen mahdollisesti riittäisi uuden eduskuntatalon rakentamista ja sijoittamista varten, mutta jos niin ei oliskaan laita, jos pahemmassa tapauksessa tarvittaisiin joku alue lisää, niin sitä ainakaan ei tarvittaisi niin paljon, että sen takia observatoorin puistot tulisivat turmelluiksi, seikka, joka suurella pauhulla ja kammoksuttavana syynä eduskuntatalon sijoittamista vastaan observatooriovuorelle on täällä esille tuotu.

Vapaaherra von Alfthan on säikytellyt eduskuntaa sillä, että kaupunginvaltuusto, nuo kaupungin „tirannit", joiksi ed. Schybergson niitä nimitti, tulisivat kiskomaan mitä korkeimman hinnan siitä lisäalasta, joka tarvittaisiin uutta eduskuntataloa varten. Minulla on kumminkin parempi käsitys Helsingin kaupunginvaltuustosta kuin vapaaherra von Alfthanilla. Rohkenen uskoa, että Helsingin kaupunginvaltuusto ei Suomen kansan eduskuntaan nähden tekisi itseänsä syypääksi tuollaiseen menettelyyn,

joka olisi — sanokaamme se suoraan — kaikkea säädyllisyyttä vailla.

On edelleen sanottu, että reformiparannuksiin, kansan suuren enemmistön, sen pohjakerrosten, sen köyhälistön aineellisen ja henkisen aseman parantamista varten kysytään suuria summia ja että olisi tuhlausta, anteeksi antamatonta tuhlausta, jos kansaneduskunnan taloon uhrattaisiin suurempi summa kuin nuo kaksi miljoonaa, jotka vastalauseen kannattajat puolustavat määrättäviksi vanhan Säätytalon lisärakennuksella muodostettavaksi. Reformeihin, parannuksiin tarvitaan kyllä rahoja, ne rahat ovat hankittavat ja ne täytyy hankkia. Mutta Suomen kansaneduskunnan taloa varten tarvitaan myöskin rahoja ja ne rahat ovat nekin hankittavat, jopa siihen määrään asti, että sellainen talo saadaan rakennetuksi, joka vastaa perustuslaillisen valtion eduskunnan arvoa ja sen merkitystä meidän kansamme kehityksessä.

Ed. Antila on puhunut niistä suurista eduista, jotka koituisivat Helsingin kaupungille uuden eduskuntatalon rakentamisesta uudelle tontille. Ed. Antilalta jäi kuitenkin mainitsematta, mitkä nuo edut olisivat ennen niitä etuja, jotka vanhan säätytalon lisärakennuksella varustaminen tuottaisi Helsingin kaupungille. Aineelliset edut olisivat molemmissa tapauksissa yhtäläiset. Se etu olisi kumminkin Helsingin kaupungilla. Jos uusi eduskuntatalo sijoitettaisiin observatoorion vuorelle, olisi tosin siitä se etu maan pääkaupungille, että se olisi kaunistuksena sille, mutta ei ainoastaan Helsingin kaupungille, se olisi kaunistuksena koko sille kansalle, jota eduskunta edustaa. Rohkenen uskoa, etteivät nuo pohjakerrokset, joilla täällä on pelotettu, lainkaan panisi pahaksensa, jos eduskunta myöntää ja käyttää niin paljon varoja kun tarvitaan kansan eduskunnan arvon mukaisen talon hankkimiseksi.

Muutoin pyydän saada kannattaa ed. Nissisen ehdottamaa pontta. Se eroaa valiokunnan enemmistön ehdotuksesta pääasiallisesti siinä, että ed. Nissisen ponnessa nimenomaan on sanottu, että valtuuskunnan tulisi etupäässä pitää silmällä eduskuntatalon rakentamisen mahdollisuutta observatooriovuorelle, kuin myöskin siinä, että sen mukaan luonnospiirustukset ja kustannusarvio olisivat hankittavat kilpailun kautta. Minusta tuntuu siltä kuin olisi tosiaankin syytä täydentää valiokunnan pontta edustaja Nissisen ehdottamilla lisillä.

Esillä olevaa asiaa käsiteltäessä näyttää sillä käsityksellä olevan eduskunnassa lukuisia edustajia, jotka eivät tahdo eduskuntataloa sijoitettavaksi vanhan säätytalon tontille syystä, ettei uutta viiniä olisi kaadettava vanhoihin leileihin. Tahdon ymmärtää, käsittää ja oivaltaa tuota sellaisessa käsityskannassa ilmenevää ajatusta, mutta minun on lisättävä etten suinkaan voi hyväksyä

sitä karkeaa ja solvaavata muotoa, johon tuo ajatus on pukeutunut.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.:** Täällä on paljon puhuttu sekä valiokunnan mietinnön puolesta että sitä vastaan. Minä en aijo näiden lausuntojen lukua enää lisätä; pyysin puhevuoroa etupäässä vain kohdistaakseni huomion yhteen kohtaan, joka mielestäni ei ole tullut täällä tarpeeksi valaistuksi. On koetettu väittää, että uuden eduskunta-huoneen rakentaminen ei tulisi ensinkään halvemmaksi kuin vanhan säätytalon muodostaminen eduskunnan tarpeita varten. Ja tämän todistamiseksi on tehty jota kuinkin tämmöinen lasku: Säätytalo tontteineen on osapuille 2 miljoonan arvoinen. Jos se ei tule käytetyksi eduskunnan tarkoituksiin, niin jää sen raha-arvo, nuo 2 miljoonaa, vapaaksi ja voidaan ottaa huomioon uuden eduskuntahuoneen kustannuksia arvioidessa. Siinä meillä siis olisi 2 miljoonaa markkaa. Kun sitten on laskettu, että vanhan säätytalon muodostaminen eduskuntahuoneeksi tulisi maksamaan 2 miljoonaa, niin tällä tavoin saadaan toiset 2 miljoonaa. Eduskunnalla olisi täten käytettävänänsä 4 miljoonaa, ilman että se ensinkään vielä kuluttaisi varoja enemmän kuin jos se muodostaisi vanhan säätytalon eduskunta-huoneeksi. Ja kun on laskettu, että uusi eduskuntahuone voidaan 4 miljoonalla markalla aikaan saada, niin ei se siis tulisi kalliimmaksi kuin säätytalon muodostaminen puheena olevalla tavalla. Joka oli todistettava.

Mitä eduskunta arvelee tästä laskutavasta, sitä en tiedä. Joka tapauksessa se jossain määrin kuvaa valiokunnan tapaa tehdä laskuja tässä asiassa, ja minua koko laskutapa ei missään tapauksessa tyydytä. En ota ensinkään huomioon sitä mahdollisuutta, että vanha säätytalo voitaisiin myydä, sillä pidän varmana, että siitä ei mitään kunnollista hintaa saataisi. Sitä vastoin minä hyvin voin käsittää, että sille voidaan löytää joku toinen käytäntö, vaikka valiokunnassa tosin ei ole osattu esiintuoda mitään ehdotusta tässä suhteessa. Mutta ymmärtääkseni jos vanha säätytalo käytetään johonkin muuhun tarkoitukseen, niin sen raha-arvo, nuo 2 miljoonaa samalla käytetään tuohon muuhun tarkoitukseen. Jos siis eduskunta hyväksyisi tämän viimeksi mainitun vaihtopuolen, niin ei se tietäisi mitään muuta kuin että eduskunta on myöntänyt tuon 2 miljoonan arvon johonkin, tällä hetkellä tosin jotenkin vähän tunnettuun tarkoitukseen ja samalla sitä paitsi olisi pakotettu hankkimaan 4 miljoonaa uutta eduskuntahuonetta varten. Tämä on tavallisen logiikan mukaan aivan auttamaton johtopäätös.

Lisäksi tulee, että nuo 4 miljoonaa, joista nyt on puhe, eivät todellisuudessa ole muuta kuin pelkkiä tuulen tupia. Sekä Fjälldalin kukkula että Observatoori-vuori ovat epäilemättä kauniita

paikkoja, mutta ne ovat samalla vaativia paikkoja. Jos eduskuntahuone jommallekummalle näistä päätetään rakentaa, niin voidaan jo heti aluksi ilman empimättä sanoa, että tontti yksinään tulee maksamaan vähintäinkin pyöreän miljoonan. Arkkitehdit ovat sitten kyllä luvanneet rakentaa eduskunnalle huoneen 3 tai 3 ½ miljoonalla markalla. Ja arvattavasti he tämän lupauksensa voivat täyttää. Mutta minä olen aivan varma siitä, että kun lopulta on tuumasta ryhdyttävä toimeen, niin sekä arkkitehdit että joukko asianymmärtäjiä niiden kanssa tulee huutamaan, että kun eduskunta nyt kerran rakentaa itsellensä oman talon joko Fjälldaliin tai Observatoori-vuorelle, niin sekä paikan vaativa luonne että tietysti eduskunnan oma arvo eivät mitenkään voi sallia, että eduskunta tyytyisi rakennukseen, joka saadaan 3½ miljoonalla. Ja näin, ennenkuin arvataankaan, on toinen verta miljoonia pyörimässä. Kun tämä asia minulle on täysin selvä ja kun muutenkin olen valmis päättämään eduskuntahuoneen asettamista vanhan säätytalon yhteyteen, niin minä en katso voivani avustaa eduskuntaa sille tuhlaavaisuuden tielle, jolle nyt ollaan kääntymässä.

Ed. **Palmén:** Pyysin sanavuoroa lähinnä sen johdosta, mitä ed. Vuolijoki täällä puhui. En tahdo kuluttaa aikaa menemällä selittämään niitä seikkoja valiokunnan käsittelystä, joita hän katsoo sopivaksi täällä esittää. En häpeä ensinkään sitä, että olen valmistanut kesän kuluessa mietinnön ja vieläpä ladottanut sen, jotta valiokunnan jäsenet pääsisivät tilaisuuteen sen lukemaan. Se oli ainoa mahdollisuus, millä valtiovarainvaliokunta saattoi kahden kuukauden kuluessa saada 14 mietintöä tehdyksi. Minä sitä vastoin olisin suuresti häpeissäni, jos laiminlyömiseni kautta tapahtuisi, että tämä eduskunta saisi istua hyvän osan marraskuuta sen tähden, jotta valiokunta töissään tulisi valmiiksi. Minä en ole siis siinä kohden mennyt ulkopuolelle oikeuttani, ja se seikka, että ed. Vuolijoki sattumalta vasta päivää ennemmin tuli asianomaiseen delegatsiooniin, riippui siitä, että varsinainen valittu, sosialistiseen ryhmään kuuluva jäsen oli poissa, joten uusi oli valittava. Siinä ei ollut mitään, josta voitiin muita moittia. Mutta kyllä minun täytyy sanoa, että jos kerran tahdotaan kertoa siitä, mitä valiokunnassa on puhuttu, niin voin ilmoittaa, että neljä eri kantaa on ollut valiokunnassa ja täällä. Ensin pidettiin Mäntymäkeä Töölöössä aivan hyvänä ja sopivana paikkana, sitte huomattiin Siltasaari erinomaisen sopivaksi, ihan ehdottomasti. Yht'äkkiä huomattiin sitten Fjälldal paremmaksi paikaksi, entiset eivät kelvanneet mihinkään. Ja nyt ei enää Fjälldal kelpaa, vaan on uusi eduskuntatalo rakennettava Observatoorion vuorelle! Jos vielä saamme elää kaksi tai kolme päivää eteenpäin, niin sano-

taan varmaan: „Ei Observatoorin vuori kelpaa mihinkään", ja taas on keksitty joku uusi paikka. Niin kevyesti on asiaa käsitelty ja se myös todistaa jotakin. Kun Fjälldalin puolustukseksi mainitaan vanhan kaupungin surkean kapeista kaduista — oliko se ed. Valpas tai joku muu — niin täytyy sanoa, että ei ole otettu huomioon, millainen vahvistettu kaupungin asemakaava on. Jos tahdotte koettaa mitata Temppeli- ja Lutherinkadut, tulette huomaamaan, että ne eivät ole kuin ehkä metriä leveämmät kuin Kirkkokatu ja Rauhankatu. Se toivo siis, että Fjälldaliin saisi jotakin hyvin upeata, uuden ajan muistomerkiksi, on kovin epäiltävä. Ed. Vuolijoki tahtoi lisäksi tehdä epäiltäväksi, mitä minä olen ilmoittanut Fjälldalin tonttihinnoista. Minulla ei ole ne tiedot täällä taskussa, vaan ne ovat kotona. Rahatoimikamarin puheenjohtaja on joka tapauksessa pyynnöstä kirjallisesti ilmoittanut, että rahatoimikamari ei ole oikeutettu lausumaan mitään varmaa hinnoista, mutta koska pyydetään heti vastausta, niin rahatoimikamarin jäsenet kaikki lausuvat yksityisenä ajatuksenaan, että se hinta ei missään tapauksessa tätä nykyä ole alempi kuin 60 mk. neliömetriltä; mutta tämän sanovat he ilman mitään sitoumusta. Tavallisen ihmisen järjen mukaan tässä on kolme suurta takaporttia, joista pääsee ulos. Rahatoimikamari on äskettäin arvostellut Fjälldalin tienoilla olevaa laajaa aluetta, jonne ajateltiin yleistä sairaalaa, ja kun laskettu hinta nojautuu niihinkin arvioihin, niin minulla on täysi syy olettaa, että 660,000 markkaa on vähin, mitä kysymyksessä olevasta Fjälldalin alueesta pyydettäisiin. Otettakoon lisäksi huomioon, että siinä tulee vielä kustannuksia kaduista ja muista, niin me olemme oikeutetut laskemaan, että Fjälldalin tonttihinta tulee helposti nousemaan miljoonaan, ainakin jos kaupasta tehdään sitova sopimus vasta, kun on kulunut joku vuosi kilpailuihin, tiedusteluihin, kysymyksiin j. n. e.

Kun näistä asioista puhutaan, niin herra Schybergsonin tekemät muistutukset pikemmin saattavat kohdistua minuun, sillä minulla on varsin elävä muisto siitä, millä lailla Säätyhuoneasiaa käsiteltiin 1880-luvulla. Minä silloin, omituista kyllä, satuin olemaan niiden joukossa, jotka eivät tahtoneet pitää sitä summaa, mikä silloin katsottiin välttämättömäksi, liioiteltuna. Mutta minun täytyy huomauttaa, että jos minä silloin olin valmis menemään kahteen miljoonaan asti, tapahtui se syystä, että Suomen eduskunta silloin oli ilman kattoa, ilman huoneita. Vaikkapa silloin tulikin kaksi miljoonaa kysymykseen, niin minä käsitin, että minulla oli oikeus suostua siihen. Mutta jos meillä jo on hyvä talo, niin sitä ei ole oikun tähden viskattava pois, sentähden, että yksi tahtoo yhtä tyyliä, toinen toista, yksi vaatii sen rakennet-

tavaksi Mäntymäelle, toinen Observatoori-vuorelle, kolmas kukaties minne.

Kun edustajat Vuolijoki ja Huoponen, käyttämällä kaikkea sitä myrkkyä, joka heillä saattoi olla kielellään ja sydämessään, tahtoivat huomauttaa, että minä olen ollut valtiopäivillä mukana monessa asiassa miljoonia määräämässä, enkä ole ollut mukana säästämässä, niin tunnustan täydellisesti, että valtiopäivämies ei 30 vuoden kuluessa ole voinut koskaan, ei yhdessäkään säätykokouksessa, esiintyä virheettömänä. Pyydän kuitenkin saada kertoa herra Vuolijoelle, jonka opinnot valtiopäivä-asiakirjoissa ovat alkaneet muutama viikko sitten, että minä olen ollut siksi onneton, että minä kolmilla ensimäisillä valtiopäivillä olin niin vähemmistössä, ettei ollut muuta kuin 3 à 4 edustajaa, jotka olivat samaa mieltä kanssani, ja niillä harvoilla valtiopäivillä, jolloin minä luulin voivani kuulua säädyn enemmistöön, sattui olemaan sillä tavoin, että aina vähän väliä vaikeissa kysymyksissä tuli kaksi säätyä kahta vastaan. Se, joka tulee tänne ja saattaa puhua 80 edustajan puolesta, ei taida tietää, miltä tuntuu aina olla vähemmistössä. Ja kun minä melkein aina olen ollut vähemmistössä, niin on paljon päätöksiä tehty, joista en vastaa ensinkään. Jos suvaitaan silmäillä säätykokouksen pöytäkirjoja ja valiokuntien vastalauseita ja muita, niin minä luulen, että voin kestää senkin syytöksen, joka täällä tehtiin niin suurella mahtipontisuudella.

Ed. Martikainen rupesi puhumaan yhtä ja toista rakennuksesta, — hän on luultavasti nähnyt vaivaa ottaakseen selkoa niistä laskuista, joita arkkitehti Nyström on tehnyt — ja hän suvaitsi ilmoittaa, että 129,000 markkaa pantaisiin „veteen", jos niillä ruvettaisiin korjaamaan vanhaa säätytaloa. Minä olen edellisessä lausunnossani jo ilmoittanut, että suuri osa tästä summasta, ehkä suurin osa, tarvitaan joka tapauksessa, jos Säätytaloa edes 3 tai 4 vuotta käytetään. Sillä ilman arkistoa ei voida tulla toimeen, ja meidän kirjasto ja arkisto ovat siksi vähäiset, etteivät ne mitenkään riitä. Niitä varten tarvitaan ehdottomasti tilaa. Ne varat eivät siis ole viskatut veteen. Mitä sitten tulee ed. Martikaisen huoleen siitä, että rakennus uppoaa, koska Kjällmanssoninkin rakennus vastapäätä kallistui, niin voin ilmoittaa, että se osa kustannuslaskua, joka tarkottaa perustuksen rakentamista Säätytalon itäpuolelle, on aivan varma, urakkamiehet ovat, tarkasti laskettuaan, sanoneet siitä hinnasta ottavansa rakentaakseen täydelleen tukevan perustuksen. Huolet siinä suhteessa olivat siis aivan tarpeettomat. Mutta jos tahdotaan ruveta yksityisiä arkkitehtejä sättimään ja soimaamaan, niinkuin täällä on — hyvin sopimattomasti kyllä — tapahtunut, ja vedotaan siihen, että se huone, jossa maatalousvaliokunta nyt

istuu, ei sovellu valiokuntahuoneeksi, niin sopinee huomauttaa, että eihän se ole koskaan aijottukaan valiokuntahuoneeksi. Sentähden vain että oli suuri puute huoneista, täytyi ottaa pikakirjoittajien entinen sali valiokuntahuoneeksi; se on aivan liian iso eikä ollenkaan sopiva siihen tarkoitukseen.

Se, mikä todellakin jokaista saattaa epäilyttää, on että niin suuri summa, kuin 2 miljoonaa tarvitaan lisärakennusta varten. Sen minä olen myöntänyt heti alusta asti ja sentähden minä juuri vastalauseessani olen pysynyt sillä kannalla, että kysymys olisi osaksi pidettävä avonaisena: asiantuntijat ja piirustuksen tekijä itse saisivat harkita, missä voidaan päästä tarpeettomista kustannuksista ja liiallisesta korjauksesta. Mutta kun se nyt herättää huomiota, että 200 edustajan keskustelua ja työtä varten tarvitaan niin suuria summia, niin pyydän kysyä: Eikö kukaan näistä herroista ole sattunut huomaamaan tänne tullessaan miten pitkä jono, miten sadottain ihmisiä seisoo kadulla odottamassa, että pääsisivät sisälle? Ajatellaanko todella, että tämä Palokuntatalo lehtereineen on niin tyydyttävä ja mainio, kun joka ikinen kerta ulkona seisoo pari sataa henkeä, jotka odottavat sisäänpääsyä ja useat saavat mennä pois? Tässä ei ole ainoastaan meidän kahdensadan oikeus kysymyksessä, vaan asia koskee myös yleisöä, ja siinä suhteessa tulisi, mikäli minä olen luullut havaitsevani, uusi talo tarjoamaan melkoista paremmat edellytykset. Sentähden minä en voi muuta ymmärtää, kuin että hyvin moni niistä muistutuksista, joita on tehty, on jotakuinkin vähän paikkansa pitävä.

Täällä on ed. Pykälä ensimäisenä maalaispuolueen nimessä luvannut, ettei tulla suremaan, vaan annetaan tarvittavat miljoonat, vaikkapa enemmänkin. Minä en tiedä, ovatko maalaispuolueen valitsijat erikseen lähettäneet teitä tänne sitä varten, mutta ainakin minä käsitän hyvin hyvästi, että asia näyttää erilaiselta maalaisen kannalta ja helsinkiläisen kannalta katsoen. Kyllä niin on, sanokaamme suoraan, että sen, jolle Helsinki on lähin palanen isänmaata, on hauska ajatella, että kaupunki kasvaa ja kaunistuu; ne, jotka tahtovat ostaa tontteja ja rakentaa niille, saavat erinomaiset mahdollisuudet miljoonien voittamiseen. Jos tahtoo kolkolle kalliolle, joka kutsutaan Fjälldal, panna useita miljoonia, niin silloin samalla ympäristö kohoaa arvossa. Niinpä tässäkin tapauksessa suuri lahja annetaan pääkaupungille. Tämä maa on antanut ennen monta miljoonaa Helsingille lahjaksi. Suomen kansa kokonaisuudessaan on tehnyt Helsingistä sen, mikä se nyt on; muuten Helsinki olisi viheliäinen pikkukaupunki. Mutta olenpa helsinkiläinen tai en, minä en katso hyväksi, että yhä edelleen tuhlataan rahoja yhteen paikkaan sillä tapaa, varsinkin kun me voimme tulla toimeen ilman semmoisia suuria uhrauksia.

Herra Huoponen on puhunut täällä paljon. Minä en tiedä, tokko tämä eduskunta suuresti välittää pitemmistä selityksistä. Kyllä minä myönnän, että lukkari on paljon lähempänä taivasta ja tähtiä kuin professori parka. Minä myönnän, että me matoiset professorit Runeberg, Rosenqvist, Gustafsson j. n. e., mitä me raukat tietäisimme yliopiston asioista. Lukkari sen tietää, sillä hän on ollut lomakursseilla kolme kertaa. Kernaasti minun puolestani. Minä saan kuitenkin sanoa herra lukkarille: Tiedon alku on siinä, että tietää kuinka vähän tietää. Herra lukkari ei ole päässyt tähän tietoon vielä. Mutta minä hämmästyn niitä tietoja, joita herra Huoponen täällä esitti. Kun kello on paljon, en ole voinut telefoneerata yliopiston rehtorille saadakseni oikaistuksi, mitä täällä puhuttiin. Mutta jos ne sanat jäävät pöytäkirjaan muuttamatta, olen varma, että rehtori Hjelt ei ole tyytyväinen siihen kertomukseen, joka annettiin. Sillä jos rehtori Hjelt on sanonut, että yhdessä vuodessa voi toimittaa observatoorion muuttamisen yhdestä paikasta toiseen, niin hän ei ainakaan ole ajatellut semmoista mielettömyyttä, että yhdessä vuodessa olisi rakennukset ja muutkin selvillä. Minä istuin arvelemassa itsekseni, kuinka olisi mahdollista, että me, jotka olemme olleet niin kauvan yliopistossa ja käyneet uskollisesti konsistoriossa ja kokouksissa, emme tietäisi että yliopistossa on kysymys tähtitieteellisen observatoorion muuttamisesta, ei vähääkään. Mutta minä olen onnellinen, kun herra Castrén tuli ja selvitteli sen asian. Hän kertoi että „yliopiston meteorolooginen valiokunta", oli asiaa käsitellyt. Ehkä se on vähän hämmästyttävää, mutta minun tietämättömyyteni on sittenkin niin suuri, etten tiedä, eikä kukaan ihminen tässä maassa eikä koko maailmassa tiedä, että Suomen yliopistossa edes on mitään meteoroloogista valiokuntaa. Ken tuntee ulkomaan kieltä, tietää, että meteorolooginen valiokunta merkitsee semmoista valiokuntaa, joka tutkii säitä eli ilmastoseikkoja ja joskin ilmat tulevat taivaasta ja tähdet ovat taivaalla, niin ei siltä ole sanottu, että meteorolooginen valiokunta tutkii ja johtaa tähtitieteellisiä observatsiooneja. Mutta selitys on siinä, että Helsingissä on Tiedeseura ja sillä on meteorolooginen observatoorio ja se „observatoorio"-sana on eksyttänyt ed. Huoposta ja ed. Castrénia. He ovat kuulleet puhuttavan meteoroloogisen laitoksen muuttamisesta, se on epäedullisessa paikassa, koska rautatie ja muu sille tekee haittaa. Ja nyt nuo herrat ovat sekoittaneet meteoroloogisen observatoorion, joka on Kaisaniemessä ja tähtitieteellisen observatoorion, joka on Observatoriovuorella, ja sillä viisaudella he nyt ovat koettaneet ylösrakentaa tätä arvoisaa eduskuntaa. Tämä todistaa, kuinka tärkeä on, että asiantuntemus on mukana kysymyksiä ratkaistaessa. Minä olen kiitollinen, että minä olen edustaja Castrénin avulla voinut päästä

sen arvoituksen perille. Mitä rehtori Hjelt on puhunut ed. Huoposen kanssa, se jää omaan arvoonsa. Että rehtori Hjelt ja professori Donner ystävyksinä joskus ovat voineet puhua tähtitieteellisen observatoorion muuttamisesta, on mahdollista, vaikka eivät ole sattuneet mainitsemaan siitä meille, jotka täällä olemme. Mutta se on varmaa ja pitää paikkansa, että mitään tuommoista ilmatieteellistä valiokuntaa ei koko yliopistossa ole koskaan ollut eikä sitä ole. Eikä semmoinen olematon valiokunta siis ole voinut mitään päättää tässä asiassa, vaikka herrat Castrén ja Huoponen kertovat mitä suurimmalla ponnella, mitä se on päättänyt ja ihmettelevät historian professorien tietämättömyyttä. Siihen se koko kysymys päättyy, ja ehkä tämä nyt riittää yhdeksi kertaa, kun koetetaan näin saippuarakkoja puhaltamalla saada aikaan komeaa ja loistavaa. Loistava saadaan, mutta ei kestävää.

Ed. **af Ursin:** Aika on pitkälle kulunut, niin että en tahdo puhua sen enempää asiasta. Katson vaan velvollisuudekseni kiittää ed. Schybergsonia vapaaherra-arvosta, jonka hän on suonut minulle, ja kun se tulee niin hallitusta lähellä olevalta taholta, niin se on minulle sitä hauskempaa.

Ed. **Pykälä:** Täällä on paljon puhuttu säästäväisyydestä niitten puolelta, jotka vastustavat uuden eduskunnantalon rakentamista, mutta se tuntuu vähän kummalliselta säästäväisyydeltä, kun sen huomioon ottaminen toisessa kohden ei ole johdonmukainen. Väitetään, ettei tuon vanhan paikkaamisessa saisi tulla kysymykseen muut kuin Nyströmin piirustukset. Miksei voitaisi yhtä hyvin tutkia, voisiko toinen sen tehdä halvemmalla. Kun on katsellut noita piirustuksia, niin on väkisin tullut huomaamaan, että niissä on kaikenmoisia koristeita ulkona ja sisällä, jotka ennen pitkää ja nyt jo ovat menettäneet merkityksensä rakennuskoristeina. Niillä on vain semmoinen merkitys, että kaikenmoinen lika ja roska kokoontuu niille, joten ennen pitkää ne ovat niin julmia, ettei kukaan niitä viitsi katsella. Katsokaamme kaikkia noita Helsingin rakennuksia ja niitten koristuksia, kuinka kuluneita ne nyt ovat. Ehkä ne, jotka puhuvat paikkaamisesta, eivät ole ottaneet huomioon, minkälaisesta paikkaamisesta oikein on kysymys. Kustannusarviossa mainitaan esim. kuudesta oven reijästä, jotka ovat lasketut tulevan maksamaan 1,500 markkaa kappale. Kukapa meistä ennen on käynyt tuommoisesta ovesta. Tehtäköön ne vaikkapa ebenholzista tai mistä puusta tahansa, niin eivät ne niin kalliiksi voisi tulla, ellei olisi ajateltu ylellisyyttä eikä yksinkertaisuutta, monesta muusta kohdasta puhumatta.

Vapaaherra von Alfthan sanoi täällä, että maalaisliittolaiset

ovat tulleet rakentamaan miljoonarakennuksia. Samoin toinen vapaaherra on sanonut, että minä olen ollut valmis jakamaan miljoonia. Minulla on tässä pikakirjoituksena antamani lausunto eikä siinä mainita mitään miljooneista, vaan että on otettava selvää, minne uusi eduskuntatalo on rakennettava. M. m. ovat edustajat Antila ja Sipponen maininneet, etteivät he valitsijainsa edessä voi vastata siitä, että kansan varoja tuhlataan. Minä voin teille vapaaherrat ja muut herrat sanoa, että minä voin vastata valitsijoilleni tästä yhtä hyvin kuin siitä, että te myönnätte 20 miljoonaa maalle vieraisiin tarkoituksiin. Kyllähän siitä jokaisella on vastaamista valitsijainsa edessä, joten siitä ei ole syytä kiistellä. Mutta kolmen vuoden perästä vasta voidaan tehdä tili siitä, kenen kontolle vastaukset jäävät. Tässä on taas niin paljon riidelty ja tietysti sanomalehdet tulevat käyttämään hyväkseen tätä keskustelua kertoakseen, miten maalaiset ja sosialistit ovat vastustaneet vanhan paikkaamista ja heittäneet miljoonia uuteen.

Mistä sitten mahtaa johtua se, että sanotaan kuluvan 10 vuotta, ennenkuin uudesta mitään valmista tulisi. Kun keväällä tänne tulimme, ei asematalosta näkynyt muuta kuin maa, jolle se oli tuleva. Sen jälkeen oli kuukauden lakko, ja nyt se kohta on vesikaton alla. Minä tiedän että miljoonataloja on rakennettu Helsingissä $1^1/_2$ vuodessa. Ei niihin kymmeniä vuosia ole kulunut. Olkoon miten on, mutta miksi täällä pelätään kilpailua ja miksi on tahdottu tehdä tästä asiasta yksityisen monopooli ja nyt heti paikalla ryhtyä työhön. Ja sitä tahtovat juuri ne henkilöt, jotka ovat 30 vuotta olleet säätytalosta päättämässä. Suomen eduskunnan pitäisi nyt panna sinetti kaiken sen päälle, mitä tuossa eduskuntatalossa on tehty. Mutta niin tyhmiä me emme ole, vaan tahdomme odottaa kolme kuukautta ja tutkia, mitä se tulee maksamaan. Itse puolestani asetun siis sille kannalle, että on toimitettava tutkimuksia sekä siitä, mikä tulee halvemmaksi, mikä kalliimmaksi, kuin myös siitä, mihin paikkaan uusi eduskuntatalo on rakennettava.

Ed. **Turkia:** Minun täytyy tunnustaa, että oikein sydämeni on lämmennyt kuunnellessani niitä kauniita säästäväisyys-saarnoja, joita porvarit ovat tänä iltana pitäneet. Vahinko vaan on, että ne ovat pidetyt hiukan sellaisen asian yhteydessä, johon ne eivät oikein sovellu. Jos esim. ne liikuttavat sanat miljoonien tuhlauksesta, jotka ed. Palmén täällä lausui, olisivat lausutut silloin, kun keskusteltiin poliisikysymyksestä, niin minä olisin huutanut: hyvä! Mutta asian laita on nyt sillä tavoin, että hyvätkin puheet tuntuvat ainoastaan jutuilta, kun ne pidetään sopimattomaan aikaan. Oikein sääliä herätti, kun ed. Palmén valitti, mitä hän vastaa niille syvien rivien kerroksille, jotka kärsivät

puutetta ja hätää, kun nämä kysyvät, mitenkä miljoonia haaskataan. Vaikka olenkin koko joukon nuorempi häntä, niin pyytäisin kuitenkin neuvoa miten hän voi syville riveille vastata. Sopisihan todenperään luvata, että tästä lähtien porvarit, etenkin suomettarelaiset, vähentävät ainakin toisella puolella valtion virkamiesten suuria eläkkeitä. Sillä tavoin säästetään vuosittain vähintäin 2 miljoonaa markkaa. Samoin myös voi ed. Palmén tunnustaa niille, jotka häntä tilille vaativat tuhlauksesta, että tuo päätös poliisijutussa oli vähemmin harkittu. Vähennettäköön sopivan hetken tullen luonnottoman suurta poliisivoimaa puolella. Sillä tapaa säästetään puolentoista miljoonaa markkaa vuodessa. Sitä paitsi jos suomettarelainen puolue peruuttaa sen väitteen, että noitten 20 miljoonan markan suoritus Venäjän sotilasrahastoon ei ole sen puolueen kunniavelka, lohduttaa tämä luullakseni hyvin suuressa määrässä kansan syviä rivejä.

Usein on ed. Palmén torunut etenkin meitä vasemmalla puolella olevia, että pidetään puheita lehtereille. Minä olen haistanut ed. Palménin puheista tähän saakka suurimman osan olleen tarkoitettu lehteriyleisöä varten. Nyt hän suorastaan paljasti kantansa sanoessaan, että lehtereillä on liian vähän väkeä. Hän tahtoisi sinne paljon enemmän. Minä olen siinä aivan yhtä mieltä hänen kanssansa, mutta minä epäilen, tokko vanhaan Säätytaloon, vaikka sitä suurennettaisiinkin, sopisi juuri paljoakaan enemmän yleisöä kuin tämänkään talon lehtereille, sillä arkkitehti Nyströmin piirustuksesta näkyy, että sanomalehtimiehillekään ei varata muuta kun 10 paikkaa. Kun ei ole mitään varmuutta siitä, että siellä tulisivat lehterit kylliksi suuriksi, ja koska ollaan sitä mieltä, että ihmisiä pitäisi päästä suuret joukot kuuntelemaan, mitä tyhmyyksiä eduskunnassa kulloinkin puhutaan, niin senvuoksi juuri kannattaisin kokonaan uuden talon rakentamista, jossa otettaisiin sekin puoli huomioon, että lehtereillä olisi riittävästi tilaa.

Muuten ne syyt, mitä täällä on esitetty vanhan Säätytalon epäkelpoisuutta vastaan, ettei korjaamallakaan saataisi siitä kunnon kalua syntymään, hyväksyn puolestani, mutta tämän lisäksi minulla on eräs omintakeinen epäilys. Se vanha nelijakoinen luokkalaitos oli sen liikkuvan aineksen puolesta, jota kutsuttiin kunnianarvoisten säätyjen nimellä, niin vanhoillista, niin kaikelle kansanvaltaisuudelle vierasta ja vihamielistä, että kun esim. vuosien 1904—05 valtiopäivillä koetettiin kansanvaltaistuttaa kahta säätyä nimittäin porvaris- ja talonpoikaissäätyä, jotta niihin olisi päässyt ihmisiä muutenkin kuin ainoastaan rahapussin ja manttaalin perusteella, tällaista pientä kansanvaltaistuttamisyritystä ei kuitenkaan saatu menemään läpi. Kansan täytyi ryhtyä niin voimakkaisiin toimenpiteisiin, että koko säätyjen kokoonpanon

perusteet kumottiin. No, kun vanhat säädyt olivat niin kansanvaltaisuudelle vieraat (Huuto: Asiaan!), niin minä epäilen, tokko siitä vanhasta säätylaitoksen rakennuksestakaan voitaisiin saada edes laittamalla niin kansanvaltaisuudelle suopeata laitosta, että sinne tämä uusi kansanvaltaisesti kokoonpantu eduskunta sopisi.

Suurta huolta on herättänyt myös se, mihin vanhaa Säätytaloa käytettäisiin. Sitä on ehdotettu kanttorien kouluhuoneustoksi, Marxin „Das Kapitalin" suomennushuoneeksi ja jos vaikka miksi. Minä luulen, että kyllä sille huoneustolle käyttäjiä on. Ei suinkaan se aivan tyhjänä jouda olemaan. Sitä voidaan käyttää esim. raastuvanoikeuden istuntoja varten; kyllä se siihenkin soveltuu. Sitä paitsi on luultavaa, että hallituksen taholta tullaan jatkamaan poliisivoiman luonnotonta lisäämistä yhä edelleenkin, niinkuin kaikki merkit osottavat. Poliisilaitos tulee tarvitsemaan siis huoneustoa, eikä suinkaan meidän isänmaallinen porvaristomme henno kieltää (hyi'), jos vanhaa Säätytaloa käytettäisiin niin isänmaalliseen tarkoitukseen kuin esim. poliisien harjoituksia varten. Yläkerros kelpaisi kyllä virastohuoneiksi. Siis näitä näkökohtia silmällä pitäen, ei se jää käyttämättä.

Useat täällä ovat tehneet jo ehdotuksia, miten uutta eduskuntataloa rakennettaisiin. On ehdotettu fasaadi tehtäväksi harmaasta graniitista j. n. e. Minä en siitä tahdo ajatustani lausua, mutta sen sijaan pyytäisin huomauttaa, että kun sitä rakennetaan, ei työväelle maksettaisi kovin pieniä nälkäpalkkoja. Sen sijaan voitaisiin supistaa kaikenlaisia sentapaisia lahjoituksia, joita tähän saakka on tehty pomomiehille, kun valtion varoilla on jotakin rakennettu. Niiden suhteen voitaisiin kyllä säästää, mutta työväelle tulisi maksaa kohtuullisesti.

Ed. **Rapola:** Se tapa, jolla ed. Valpas ja Eloranta äskeisissä lausunnoissaan käsittelivät tätä kysymystä, sai minun pyytämään puhevuoroa. Nyt on sen lisäksi ed. Turkiakin käsitellyt kysymystä samaan suuntaan. Mitä erittäin tulee viimeksi mainittuun puhujaan, näyttää siltä, kuin ei hän yleensä osaisi puhua mistään asiasta sotkematta siihen ummet ja lammet asiaan kuulumattomia. Nämä herrat tahtovat väkisin vääntää tämän kysymyksen puolueasiaksi ja saada tästä itsellensä mieluista aihetta hyökkäyksiin eduskunnan keskustaa vastaan, jossa he tuntuvat näkevän vaarallisimman vastustajansa. Muutamille henkilöille näkyy olevan mahdotonta käsittää ja käsitellä mitään asiaa muuna kun puolueasiana. Minä puolestani en näe esillä olevassa kysymyksessä vähintäkään puoluevivahdusta. Että tämä käsitykseni ei liene väärä, sitä kai todistaa sekin seikka, että sekä valiokunnassa että tänäkin iltana täällä

tapahtuneessa keskustelussa mielipiteet ovat jakautuneet puoluerajoihin katsomatta.

Mainitsemani edustajat löysivät jotakin ivan aihetta siinä, että jotkut puhujat keskustassa olivat vaatineet eduskuntatalon rakentamisessa noudatettavaksi säästäväisyyttä. Minä puolestani en katso siinä olevan mitään ivan aihetta. En nimittäin kuulu niihin, joiden mielestä säästäväisyys on vanhanaikainen ja hyljättävä ominaisuus.

Minun nähdäkseni ovat ne, jotka ovat vastustaneet valiokunnan mietintöä, kokonaan erehtyneet, kun lähtevät siitä otaksumisesta, että valiokunnan ehdotus tietäisi jotakin tuhlaamista. Mikä on nyt sitten tämän valiokunnan ehdotus? Valiokunta ehdottaa, että kysymys tarkoituksenmukaisen huoneuston hankkimisesta Suomen eduskunnalle jätettäisiin sitä varten asetetun valtuuskunnan valmistettavaksi. En minä näe tässä ehdotuksessa vielä mitään, joka aiheuttaisi tarpeetonta tuhlaamista. Tässä ehdotetaan vaan asian enempää harkitsemista. Jäähän eduskunnalle sitte vielä valta hyljätä tämän valtuuskunnan ehdotukset, jos se huomaa, että ne todella sisältäisivät aiheetonta tuhlaamista. Ja ettei valtuuskunta nyt edes esittäisi eduskunnalle mitään ehdotusta, joka veisi suuriin tuhlauksiin, on valiokunta sitä varten tehnyt mietintönsä toisen ponnen, jossa se panee määrän, mihin summaan rakennuskustannukset saavat nousta.

Tosin on myöskin väitetty, että tällainen valtuuskunta ei ennätä mitään ehdotusta valmistaa siksi määräajaksi, joka tässä esitetään, helmikuun 1 päiväksi 1908. Eräs asiantuntija, jolta olen varta vasten tätä asiaa tiedustellut, on minulle kuitenkin vakuuttanut, että sellainen ehdotus hyvin ennätetään saada valmiiksi tuohon määrättyyn aikaan. Onko siis itse asiassa mitään menetetty, jos nyt asetetaan tällainen ehdotettu valtuuskunta, onko menetetty aikaa? Minun nähdäkseni ei ole menetetty aikaa, sillä missään tapauksessa ei voitaisi, vaikkapa nyt päätettäisiinkin jo tänä iltana, että nykyistä Säätytaloa on laajennettava, ryhtyä työhön vielä tänä syksynä. Sillä kaikki ovat olleet siitä yksimielisiä, että professori Nyströmin piirustukset jonkun verran kaipaavat korjaamista ja nämä korjailemiset kai vaikuttaisivat, ettei tänä syksynä ennätettäisi työtä aloittaa siinäkään tapauksessa, että päätös tulisi sellainen, että eduskunnalle hankitaan huoneusto laajentamalla nykyistä Säätytaloa. Jos siis tässä ehdotettu valtuuskunta on valmistanut ehdotuksensa ensi helmikuun 1 päivään, ei minun käsittääkseni rakennustyö tämän takia ole viivästynyt.

Täällä pari puhujaa ehdotti sensuuntaista muutosta valiokunnan ponsiin, että niissä lausuttaisiin tälle ehdotetulle valtuuskunnalle vielä tarkemmin ohjeet työn suorittamista varten. Niinpä

on ehdotettu, että nimenomaan tässä ponnessa mainittaisiin, että valiokunnan tulee tutkia Observatooriomäen paikkaa, ja myöskin on lausuttu, että valtuuskunnan pitäisi toimeenpanna kilpailuja. Minä vastustan näitä ehdotuksia. Valiokunnan ponsi antaa kyllä ehdotetulle valtuuskunnalle niin laajan valtuuden, että se tällaisenakin sallii sekä Observatooriomäen että minkä muun paikan tahansa tutkimista ja sallii myös, jos valiokunta niin katsoo sopivaksi, kilpailujen järjestämisen. Minä siis kannatan valiokunnan ponsia muuttumattomina.

Ed. **Heininen:** Paljon on jo puhuttu ja aikaa kulutettu tähän asiaan. Myöskin on tullut puhutuksi siitä, mistä minä aioin puhua enkä senvuoksi enää tahdo vaivata eduskuntaa. Ainoastaan pikkuisen kuitenkin tahtoisin sanoa. Eri mieliä on siitä, mihinkä eduskunnan talo on tehtävä, onko entinen Säätytalo lisärakennuksilla uudistettava senlaiseen uuteen muotoon kuin esilläolevat piirustukset osoittavat, vai onko uudelle rakennukselle hankittava uusi tontti ihan uuteen paikkaan. Siksi paikaksi on ehdotettu Fjälldalin kukkula, mutta toistakin paikkaa on ajateltu. Tästä ensimäisestä paikasta tahtoisin vähän puhua, koska tuota toista paikkaa on paljon enemmän vastustettu. Fjälldal on ylevä paikka ja Säätytalo yleisenä rakennuksena olisi sieltä kauas näkyvä, jos nyt ulkonaiseen näköön tahdotaan panna arvoa. Mutta käytännölliseltä puolen sillä ei ole mitään etuja vaan päinvastoin haittaa siltäkin kannalta katsoen, että kun eduskunta joutuu siellä istumaan talvisaikana, silloin siellä usein raivoavat myrskyt ja vallitsevat kylmät ilmat. Toinen haitta on se, että eduskuntalaiset eivät niinkään helposti saa sielläpäin kortteeria, joten heillä tulee olemaan pitkä matka eduskuntatalolle, kun heidän on pakko asua kaupungin muissa osissa. Kolmas asia on se, että eduskuntatalon rakennus tulee siellä paljoa kalliimmaksi kuin Säätytalon tontilla. On arvioittu, että Säätytalo tonttineen on 2 miljoonan markan arvoinen. Mutta kun ei ole todistettu, että Säätytaloa tarvitaan valtion tarpeisiin edellämainitun summan arvosta ja kun ei myöskään ole toteennäytetty, että Säätytalo voisi saada ostajan, joka maksaa siitä tuon 2 miljoonaa markkaa, niin on Säätytalon rakentaminen uudelle paikalle ihan suoraa varain tuhlaamista. Tätä ei meidän maassa saisi tehdä, sillä ei meidän valtiollamme ole mitään ehtymätöntä tulolähdettä, joka ei koskaan voisi kuivua. Koska nykyäänkin valtion tulot hädin tuskin peittävät sen menot ja koska Säätytalon arvio tässä tulee peittämään osan niistä kulungeista, joita tarvitaan eduskuntatalon kustantamiseen, niin olen sitä mieltä, että ne siihen käytettäisiin eikä uhrattaisi uusia miljoonia uuden tontin ostoon. Muuten yhdyn kannattamaan mietinnön vastalauseen tekijöitä.

Ed. **Pennanen:** Minulla ei tähän istuntoon tullessani ollut vakaantunutta mielipidettä siitä, mihinkä Suomen kansaneduskunnan uusi talo olisi rakennettava, eikä tämän illan pitkä keskustelukaan ole voinut minulle luoda vakaumusta tässä asiassa. Päinvastoin, jos minulla sellaista olisi ollut, se mahdollisesti olisi häipynyt tämän illan keskustelussa, sillä täällä on puhuttu niin paljon sekä todella että leikillä paikan jos toisenkin puolesta. Minä olen ylipäänsä enemmän kallistunut tuon vanhan Säätytalon tontin puolelle. Minä pidän sen paikan hyvänä, mutta minä en suinkaan rohkene väittää, että se paikka olisi kaikista paras ja käytännöllisin. Tämän illan keskustelu vastakkaisine mielipiteineen on omansa todistamaan, että valiokunnan enemmistö on osannut aivan oikeaan, kun se ehdottaa lisäselvityksen hankkimista ja minä voin lyhyin sanoin yhtyä kannattamaan tätä valiokunnan ehdotusta. Minä en edes voi kannattaa sitä lisäehdotusta, jonka ed. Nissinen on tehnyt ja joka asettaa Observatooriovuoren etualalle muita. Jääkööt paikat vapaasti arvosteltaviksi. Tässä on miljoonatuhlauksista turha puhua, sillä valiokunnan ehdotus, kuten monta kertaa on huomautettu, ottaa huomioon myöskin säästäväisyysperiaatteet.

Ed. **Castrén:** Minun täytyy valittaa, etten sattunut olemaan saapuvilla silloin kun edustaja Palmén antoi viimeisen lausuntonsa asiassa. Mutta minulle on ilmoitettu, että edustaja Palmén olisi väittänyt, että minun esitykseni Tähtitornirakennuksen siirtämisestä olisi tuulesta temmattu. Tämän johdosta katson minä asiakseni ilmoittaa, että olen saanut esittämäni tiedot tähtitieteen edustajalta yliopistossa, professori Donnerilta. Ja estääkseni edustaja Palménia väittämästä ettei ilmoituksessa olisi perää, koska muka professori Donner on kaksi kuukautta sitten ulkomaamatkalla, niin pyydän lisätä, että professori tänä iltana kello 11 saapui kaupunkiin ja tänne saapumisensa jälkeen antoi puheenalaiset tiedot minulle. Tietoni meteorologisesta valiokunnasta, joka todellakin on olemassa, jospa tosin ei yliopiston meteorologisena valiokuntana mutta tiedeseurana ja jossa valiokunnassa on yliopiston professoreita edustajina, olen saanut juuri professori Donnerilta, joka on ilmoittanut, että meteorologisessa valiokunnassa on virallisesti otettu esille kysymys ei ainoastaan meteorologisen keskusaseman, joka sekin on olemassa, huolimatta edustaja Palménin väitteestä, muuttamisesta vaan myöskin tähtitornin siirtämisestä Observatooriovuorelta Bjälbossa oleville tonteille. Tämän jälkeen rohkenen uskoa, ettei arvoisa eduskunta epäile esitykseni todenperäisyyttä, huolimatta edustaja Palménin luulottelemisista ja esiintuomista kieroista väitteistä.

Ed. **Huoponen:** Vapaaherra Palménin lausunnon johdosta pyydän ainoastaan ilmoittaa väärinkäsityksen välttämiseksi, etten ole sanallakaan kosketellut ilmatieteellistä keskuslaitosta, josta kyllä olen selvillä, siitä yksinkertaisesta syystä, ettei se koske tähtitieteellistä keskusasemaa, josta nyt on kysymys. Muuten jätän eduskunnan arvosteltavaksi vapaaherra Palménin esiintymisen tässä eduskunnan huoneustossa, mitenkä arvokkaasti hän siinä onnistui korkeaan ikäänsä ja huomattavaan sivistyskantaansa katsoen.

Ed. **Nuorteva:** Minä luulen, että hyvin melkoinen osa niistä miljooneista, joiden arvellaan menevän tällaiseen laitokseen, kuluu siitä syystä, että maksetaan tarpeettoman suuria summia niistä töistä, joita suoritetaan valtiolle. Kun uusi eduskuntatalo otetaan rakennettavaksi, minä toivoisin, ettei sen töitä annettaisi ainakaan Sandvikin osakeyhtiön suoritettavaksi, koska se on katsonut sopivaksi kahdesta tällaisesta puhujalavasta nylkeä 2,000 markkaa.

Puhemies: Se ei kuulu tähän asiaan.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken vastaehdotukseksi mietinnölle hyväksyy vastalauseen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Nissisen tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä tunnustettiin ei-äänien olleen voitolla.

2:o Ken hyväksyy vastaehdotukseksi ed. Nissisen tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Huoposen tekemä ehdotus hyväksytty vastaehdotukseksi.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Nissisen tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Knuutilan tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

4:o Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on sen sijaan ed. Knuutilan tekemä ehdotus hyväksytty.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten valiokunnan **mietintö** oli **hyväksytty.**

Puhemies huomautti ajan nyt kuluneen niin pitkälle ettei voi ryhtyä mihinkään uusiin asioihin muuta kun ehkä toimittaa tarpeelliset asioiden pöydällepanot, jos eduskunta siihen suostuu.

Sen johdosta puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. v. **Alfthan:** Minä pyytäisin ehdottaa, että tämä katkera kalkki juotaisiin loppuun. Päivä päivältä tulee enemmän työtä ja jos ruvetaan lykkäämään istunnosta istuntoon asioita, tästä ei tule mitään. Minun mielestäni sopii täällä nyt istua vaikka kello 4:ään tai 5:een. (Ei-huutoja!).

Puhemies: Työjärjestyssäännön mukaan ja koska täällä kuuluu lukuisia vastalauseita, minä en katso voivani jatkaa istuntoa, vaan on se keskeytettävä. Pöydällepano voitanee kuitenkin tehdä.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon:

perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2 uuden hallitusmuodon säätämistä koskevien an. ehd. (n:ris 1 ja 59) johdosta.

pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 Suomen Pankin hallintoa ja tilaa vuosina 1905 ja 1906 koskevan tarkastuksen johdosta,

jota jälkimäistä asiaa käsiteltäessä puhemiehen esteellisenä ollen, koska hän oli pankkivaltuusmiehenä toiminut, puhetta johti ensimäinen varapuhemies.

Ensi istunto oli oleva ensi perjantaina kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 1,22 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

---

27. Perjantaina 27 p. syyskuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Castrén, Höijer, Lagerlöf, Leppälä, Leppänen, Nuotio, Paasikivi, Paloheimo, Slätis, Snellman ja Valavaara.

Puhemies ilmoitti että ed. Valavaara oli ilmoittanut sairauden takia olevansa estetty saapumasta tämän illan istuntoon, että ed. Castrén ja Paasikivi tärkeitten valiokuntatöitten tähden olivat pyytäneet vapautusta tämän illan istunnosta, ed. Leppälä, Höijer ja Leppänen yksityisasiain takia vapautusta tämän päivän istunnosta, ed. Sippola, Sirén, Lepistö ja Viitanen yksityisasiain takia ensi tiistain istunnosta, ed. Ingman, L., ja Alkio yksityisasiain takia vapautusta ensi tiistaiksi ja keskiviikoksi, sekä ed. Oljemark yksityisten asiain takia vapautusta ensi tiistaiksi, keskiviikoksi ja torstaiksi.

Edellämainitut ilmoitukset ja pyynnöt hyväksyttiin.

Rautateitten hallinnossa olevien, maanviljelysammattia rasittavien epäkohtien poistamisesta.

Esitettiin pöydällä ollut rautatievaliokunnan mietintö n:o 1 eduskunnalle tehdyn an. ehd. (n:o 52) johdosta.

Keskustelu:

Ed. **Kares**: Esillä olevaa mietintöä lukiessani en ole voinut olla ihmettelemättä sitä hellävaraisuutta, millä valiokunta on pidellyt anomuksen tekijäin anomuksessaan esittämiä rautatieliikkeessä esiintyviä hyvinkin painavia epäkohtia, epäkohtia, jotka erityisesti rasittavat maamme pääelinkeinon, maanviljelyksen harjoittajia. Valiokunta on näihin epäkohtiin nähden, joita anomuksen tekijät valittavat, viitannut vaan joko siihen, että rautatiehallitus jo on ryhtynyt asianomaisiin toimenpiteisiin näitten epäkohtien korjaamiseksi, tai myöskin siihen, että asia muka on vallan mahdoton auttaa. Tätä samaa virttä olemme ylimalkaan kuulleet melkein maailman alusta asti tässä maassa, varsinkin silloin, kun on ollut puhetta jonkun maaväestöä painavan epäkohdan korjaamisesta. „On ryhdytty toimenpiteisiin" tai „on asia mahdoton auttaa", ne ovat ikäänkuin lyödyt leimaksi, joiden tur-

vissa on viivytelty ja useimmiten tapettu kaikki parannusta tarkoittavat toimenpiteet. Luonnollista on, että valiokunta senjälkeen, kun se on ensin vetistänyt anomuksen-tekijäin vaatimukset jotenkin mitättömiksi, päättyy ponsissaan jonkunlaisiin, sanoisinko, kiltin lapsen toivomuksiin, tehden ne toivomuksetkin vielä niin venyviksi ja ylimalkaan mitään sanomattomiksi kuin mahdollista. Mietinnön ensi ponnessa esim. toivotaan vaan hyvää jatkoa rautatiehallituksen hyville pyrkimyksille vaunujen puutteen poistamiseksi. Kokonaan jätetään syrjään se seikka, mistä anomuksen tekijät ovat huomauttaneet, että eduskunnan puolelta pitäisi ehdottomasti hyvin pontevasti vaatia maanviljelijäin ammattitarpeiden kuljetukselle hyvin kiireellistä nopeutta. Anomuksentekijät pyytävät, että niille olisi annettava etusija toisten tavaroitten joukossa. Syyt, millä valiokunta perustelee tämän etuisuuden mahdottomuutta, ovat koko lailla heikkoja. Mainitaan m. m. syyksi se, että ei voi tietää, mitkä ovat maanviljelyksessä tarvittavia aineita. Se on todellakin hyvin merkillinen syy. Jos nyt kaikista ei voisikaan tietää, niin ainakin voi sen tietää niistä, mistä anomuksen tekijät erityisesti mainitsevat, nim. rehut, siemenet ja lannoitusaineet ja niin poispäin. On myös tuotu esiin se seikka, että teollisuustuotteilla usein on hyvinkin kiire ja teollisuudenharjoittajilla voi olla vaunujen puutteesta suuria tappioita, kun laivat odottavat j. n. e. Tämä on kieltämättä totta. Mutta ne, jotka ovat satamakaupungeissa olleet, tietävät, että kauppiaat oman voitonhimonsa tähden useinkin jättävät tavarainsa tuomisen viimeiseen hetkeen. Sitten syntyy kova kiire, kun laiva on rannassa odottamassa, ja tietysti tällä tavoin tarvitaan vaunuja ääretön määrä yht'äkkiä. Kun katselee esim. oloja muutamissa Länsi-Suomen satamakaupungeissa, kun tavarat tuodaan laivan seisoessa rannassa, millä kiireellisellä menolla niitä hommataan, saa olla jotenkin varma siitä, että kyllä tämän kiireen aikana maanviljelijäin tavarat saavat odottaa, jotta liikemiehet saavat ensin tavaransa kuljetetuksi. Ehdottomasti olisi eduskunnan vaadittava tätä anomuksentekijäin pyytämää etuisuutta maanviljelijäin tarpeille ja tuotteille. On monta sellaista tarvetta, joita maanviljelijäin on vallan mahdoton odottaa, jos hän mielii saada koko tulevan vuoden toimestaan minkäänlaista tulosta. Siementen on mahdoton odottaa, samoin myös lannoitusaineitten on useissa tapauksissa hyvinkin vaarallista pitkiä aikoja odottaa. On siis ponteen saatava tässä kohdin suoranainen eduskunnan painostusvaatimus, että tämä etuisuus on maanviljelyksessä tarvittaville tuotteille saatava.

Sitten on ensimäisestä ponnesta kokonaan jäänyt pois eräs kohta, josta mietinnössä puhutaan, mutta en tiedä, minkätähden valiokunta on katsonut sen voivansa jättää ponnesta pois. Kun

nimittäin puhutaan vaunujen puutteesta, niin aivan oikein huomautetaan, että on ehkä mahdotonta lisätä katettuja vaunuja, mutta sen sijaan mietinnössä sanotaan, että olisi ehdottomasti lisättävä vaunupeitteitten määrä ja niitä pidettävä hyvässä kunnossa. Tämänkin seikan on valiokunta jättänyt ponnesta pois ja saanut ponnen sellaiseksi, joka ei oikeastaan sano mitään. Tämä kohta olisi saatava ponteen lisätyksi.

Toinen ponsi on myöskin ehdottomasti heikko. Siinäkin jätetään asiat kokonaan rautatiehallituksen ja rautatien asemapäällikköjen hyvän tahdon varaan. Sanotaan vaan, että ilmoitustapa on maaseuduilla tehtävä tehokkaammaksi. Minun ymmärtääkseni ei tämmöistä venyvää lausetapaa ollenkaan tarvita. Meidän olisi ehdottomasti ponteen pantava vaatimus, että maaseuduilla on ensin annettava kirjallinen ilmoitus kaikille tavarain tuottajille tulevista tavaroista. Mutta ei ainoastaan sitä, vaan täällä on mietinnössä kylläkin huomautettu eräästä seikasta, nimittäin siitä, että rautatieasemat olisivat saatavat telefooni-yhteyteen liikkeenharjoittajien kanssa. Tässä jos missään on hyvinkin kipeä epäkohta meidän rautatieoloissa. Minä tiedän omasta kokemuksestani, mitenkä eräällä asemalla on vaatimalla vaadittu, että asema yhdistettäisiin paikkakunnan telefoonilinjaan. Asemalta on noin 30 syltä telefoonikeskusasemalle, mutta tätä vaatimusta ei ole saatu ajetuksi koskaan perille. On mainittu, että se riippuu asemapäällikön hyvästä tahdosta, ja sitä hyvää tahtoa usealta asemapäälliköltä täydellisesti puuttuu. On herrojen asemapäällikköjen mielestä liian suuri vaiva, että heidän pitää telefoonissa vastailla ihmisille, jotka kysyvät tavaroitaan. Tästä on saatava jyrkkä ja ehdoton loppu. On pantava vaatimukseksi, että missä vain tilaisuutta siihen on, on valtion rautatieasemat yhdistettävät paikkakunnan telefooniverkkoon. Sitä valitusta on kuulunut niin joka paikasta kautta maan, että se ei saa enää jäädä entiselleen. Siis toiseen ponteen ehdottaisin lisättäväksi jyrkän vaatimuksen lippuilmoituksesta siellä, missä telefoonia ei ole, ja myöskin sen, että asema on saatava telefooniverkkoon yhdistetyksi.

Sitten tahtoisin vielä huomauttaa, että neljäs ponsi rahti-alennuksesta muutamille maanviljelijäin tarpeille ja maanviljelystuotteille on sekin todellakin liian venyvä. Siinä on jätetty tämäkin asia kokonaan rautatietaloudesta riippuvien seikkojen varaan, — jos rautatietalous sallii tämmöistä rahdinalennusta. Minä luulen kuljettavan väärään suuntaan, jos tahdomme rautateiden nykyistä huonoa taloutta korottaa sillä tavoin, että maanviljelyksessä tarvittaville tuotteille pidetään hyvin korkea rahtimaksu. Kyllä meidän täytyy keksiä toisia keinoja rautatietalouden parantamiseksi. Kyllä kai oikea suunta olisi se, että pikkuviljelijäimme asemaa ja heidän työtään maanviljelyksen hyväksi olisi

koetettava auttaa valtion puolelta niin paljon kuin mahdollista myöskin sillä tavoin, että heidän tuotteitaan ja heidän viljelykseensä tarvitsemia aineita kuljetetaan rautatiellä niin halvalla rahtimaksulla, kuin suinkin mahdollista on. Sentähden tahtoisin tämän ponnen muodostetuksi siihen suuntaan, että siinä todellakin eduskunta vaatii rahtimaksujen alentamista muutamille maanviljelystuotteille, joista anomuksentekijät jo anomuksessaan huomauttavat.

Kaiken yllämainitsemani perusteella minä siis ehdotan, että eduskunta lähettäisi tämän mietinnön takaisin rautatievaliokuntaan sitä varten, että sen ponnet muodostettaisiin esittämääni suuntaan sellaisiksi, että niissä rautatiehallitukselle asetetaan aivan asiallisia ja määrättyjä vaatimuksia eikä tällaisia venyviä toivomuksia.

Ed. **Pullinen**: Vertaillessani tätä mietintöä kysymyksessä olevaan anomukseen olen tullut siihen käsitykseen, että ne ovat vallan eri katsantokantoja silmälläpitäen laaditut. Anomuksentekijä on asettunut maanviljelyksen ja maanviljelijäin edun kannalle, jota vastoin mietinnön laatijat mielestäni ovat pääasiallisesti asettuneet rautatien etuja valvomaan. He ovat ruvenneet selittelemään ja lieventelemään niitä epäkohtia, joita on olemassa meidän maanviljelystarvetavaraimme kuljetuksessa. Varsinkin on ponsissa tämä erotus silmiinpistävä. Anomuksen ponsi on selvä ja päättävä. Siinä sanotaan, että ryhdyttäisiin sellaisiin toimenpiteisiin, että maanviljelysammattia painavat epäkohdat rautatiealalla ensi tilassa korjattaisiin. Mutta mietinnön ponnet siihen sijaan ovat ainoastaan jonkunmoisia toivomuksia. Epäkohdat tällä alalla ovat kuitenkin siksi räikeitä ja niin yleisesti tunnettuja, että emme voi jättää enää asiaa toivomusten varaan. Täällä on edellinen puhuja maininnut useita epäkohtia. Niiden lisäksi huomautan paria. Maidon rahti on esim. varsin kohtuuttoman kallis. Se on siihen määrään kallis, että se tekee maidon kuljetuksen pitemmillä matkoilla melkein mahdottomaksi. Itä-Suomessa, jossa olisi paljon tilaisuutta lähettää maitoa Pietariin, on tämä seikka ollut suurena vaikeutena. Viipurin ja Pietarin välillä, 130 kilometrin matkalla, on esim. maksettava maidosta rahtia noin $^1/_5$ maidon hinnasta. Kun tähän otetaan lisäksi, että lämpimiä ja jäähdytysvaunuja, jotka ovat tarpeellisia, melkeinpä välttämättömiä muutamina vuoden aikoina, on hyvin vaikea, melkeinpä mahdotonta saada, muuten kuin varsin korkealla rahtierotuksella, niin tulee hyvin vaikeaksi kilpailla maidon myynnissä Pietarissa, ja olisi niin ollen saatava samoja mukavuuksia ja samoja etuja kuin kilpailijoilla on Venäjän puolella, kun ne lähettävät maitoa Pietariin.

Myös on suuria epäkohtia siinä vastuunalaisuudessa, jossa rautatie on sillä aikaa, kun tavarat ovat rautatien kuljetettavana. Se on varsin puutteellinen ja lisäksi sellainen, ettei tahdo saada sitä korvausta, johon rautatie olisi velkapää. On hyvin tavallista, että maanviljelystavarat kastuvat ja pilaantuvat kuljetettaessa, että niitä jonkun verran häviää ja joku säkki katoaa lastista. Maitoa kuljetettaessa on lisäksi hyvin yleistä, että joku astia on vajanainen, joka usein on aiheutunut siitä, että maitoastioita kuljetettaessa liikutellaan huolimattomasti. Tämä vastuunalaisuus olisi saatava paljo varmemmalle ja vakavammalle kannalle esim. siten että rautatievirkamiehet, eikä yksinään palveluskunta, olisivat velvoitettavat tarkastamaan tavarat, silloin kun ne otetaan vastaan, ja hoitamaan niitä kunnollisesti kuljettaessa, sekä sitten aina olisi suoritettava se korvaus, mikä asian osaiselle on tuleva, jos joku vahinko on tapahtunut. Nyt on lisäksi tuo korvauksen hakeminen niin monimutkainen, että se saa monen korvauksen hakijan luopumaan koko hommasta. Varsinkin on tällainen epäkohta usein ilmestynyt Pietarin asemalla, josta on ollut aivan mahdotonta saada mitään selvitystä tai vastausta tällaisiin anomuksiin.

Maanviljelijäin puolesta on jo aikaisemmin lausuttu toivomuksia tällaisten epäkohtain korjaamiseksi, mutta ne eivät ole tuottaneet mitään tuloksia. Maanviljelys- ja talousseurain edusmiesten kokouksessa 1904 päätettiin tehdä alistus senaattiin, että kalkin rahti alennettaisiin, jotta tämän tärkeän maanparannusaineen kuljetus pitemmille matkoille tulisi mahdolliseksi. Sama kokous teki myös alistuksen maidon rahdin alentamisesta, mutta nämä alistukset eivät ole tietääkseni vieneet mihinkään tulokseen, tuskin niihin on saatu mitään vastaustakaan.

Meillä on myös tietääkseni olemassa lisätty rautatiehallitus, jossa on jäseninä maanviljelijöitäkin, mutta tätä hallitusta, kuten tunnettu, ei ole vuosikausiin kutsuttu kokoon. Maanviljelijät eivät siis tätäkään tietä ole olleet tilaisuudessa tuomaan esiin näkökantojaan, kun maanviljelystarvetavarain kuljetusta koskevia asioita on rautatiehallituksessa järjestetty.

Tämä mielestäni on kylliksi todistamaan, ettemme enää saa tyytyä toivomuksiin, vaan että on koetettava päästä tehokkaampiin toimenpiteisiin. Minä luulen, että ainoana keinona tähän olisi, että anoisimme komitean asettamista, joka ottaisi selvittääkseen tässä suhteessa vallitsevat epäkohdat ja koettaisi saada aikaan mahdolliset parannukset. Tähän komiteaan olisi, paitsi rautatievirkamiehiä, kuten tähän asti on rautatiealalla ollut tavallista, myös kutsuttava maanviljelijöitä. Silloin olisi takeita, että maanviljelyksen edut tulisivat selvitetyiksi, silloin olisi myös toiveita, että kävisi selväksi, että maanviljelystarvetavarain kuletuk-

sesta on rautatielle sekä koko maan taloudelle, paitsi välitöntä, myös suurta välillistä hyötyä. Tähän ehdotukseen komitean asettamisesta ovat minulle antaneet aihetta myös mietinnön perustelut. Niissä on nimittäin monessa kohdassa mainittu, että valiokunnalla ei ole ollut käytettävissä tietoja tai että siltä on puuttunut seikkaperäisiä selvittelyjä voidakseen tehdä ehdotuksia parannusten aikaansaamiseksi.

Näin ollen pidän välttämättömänä, että asetetaan komitea tällaisten tietojen ja selvitysten hankkimista varten, vaikkakin toisaalta on tunnettua, että meidän komiteamme ovat varsin hitaita; mutta voisihan ainakin lausua toivomuksena, että tämä komitea tällä kertaa ryhtyisi nopeampaan toimintaan. Näin ollen ehdotan, että tämä mietintö palautetaan rautatievaliokuntaan kehotuksella, että valiokunta esittäisi ponnessaan komitean asettamista näiden epäkohtain tutkimista varten. Samalla lausun toivomuksena valiokunnalle, että se ottaisi myös perustelut uudestaan käsitelläkseen ja koettaisi laatia ne samaan henkeen kuin anomuksen perustelutkin ovat; silloin vasta ne mielestäni vastaavat todellista tarvetta.

Ed. **Gebhard, Hannes:** On ollut masentavaa olla maanviljelijäin toivomusten esittäjänä tässä asiassa. Ei ollut masentavaa se, kun täällä eräässä edellisessä maanviljelijäin toivomuksia koskevassa asiassa eräät kaupunkilaisten lihapatojen yltäkylläisyydessä eläneet tahtoivat kieltää eduskunnan kannatusta yhdeltä ainoalta maanviljelijäin ammattikoululta. Se ei masentanut senvuoksi, että kielto tuli siltä taholta mistä se tuli. Jos sitä ei olisi tullut, niin olisimme ruvenneet epäilemään, että tuo anomus ei ollutkaan kovin suuriarvoinen.

Mutta tämä on masentavaa, että kokonainen valiokunta, jossa istuu suuri joukko maanviljelijäin lähettämiä edustajia, yksimielisesti asettuu, niinkuin täällä edellinen puhuja sanoi, aivan maanviljelijäin toivomusten vastaiselle kannalle. Tämä anomus ei ollut suinkaan tehty yksinomaan maanviljelijäin etujen kannalta, sillä minä puolestani en ole ajanut enkä koskaan tule ajamaan maanviljelijäin yksityisetuja, vaan sellaisia, joissa maanviljelijäin ja yhteiskunnan edut käyvät yhteen. Eikä mietintö ole mielestäni, niinkuin edellinen puhja sanoi, laadittu niin paljo rautatielaitoksen etuja, kuin enemmän rautatievirkamiesten näkökantoja noudattaen. Tässä on siis se vastakohta olemassa, että maanviljelijäin ja yhteiskunnan yhteiset edut ovat toisella puolen ja rautatievirkailijain henki toisella puolen. Ja se on tämä rautatienvirkailijain henki, joka huokuu vastaan mietinnöstä. Eikä se ole kummakaan, sillä jo lukiessani mietintöä arvasin sen, minkä sittemmin olen eräältä valiokunnan jäseneltä saanut kuulla, nim.

että rautatievaliokunta on asiantuntijana kuulustellut ainoastaan rautatienvirkailijoita. On aivan oikein, että se on kääntynyt rautatievirkailijain puoleen saadakseen selvitystä asiassa, mutta se minua kummastuttaa, että rautatievaliokunta on yksinomaan kuunnellut rautatievirkailijoita ja antanut heidän anomusta vastaan polemiseeraavan henkensä päästä vallitsemaan mietinnössä. Minkätähden, kun virkailijat rupesivat polemiseeraamaan anomusta vastaan, ei silloin käännytty niiden puoleen, jotka seisoivat anomuksen takana, jotta he olisivat olleet tilaisuudessa antamaan rautatievaliokunnalle vastatietoja ja vastaselvityksiä.

Se anomus, joka aiheutti tämän mietinnön, on tahallaan tehty niin lyhyeksi kuin mahdollista. Mutta jos se ei johda enempään kuin mitä nämä vetistetyt ponnet lupaavat, niin täytyy anojain tuoda toisella kerralla tänne syntiluettelo, joka ainakin tulee olemaan yhtä pitkä kuin se, minkä senaattori Lilius täällä aikaisemmin luki, syntiluettelo sattuneista epäkohdista pitkin rautatielinjaa salomaissamme, missä talonpojat kenenkään kuulematta saavat kärsiä alituisesti harmia ja tappioita sen johdosta, millä tavalla rautatiehallintoa hoidetaan.

Edellinen puhuja on tuonut esille muutamia heikkoja kohtia mietinnössä; tahdon vielä mainita lisää pari. Valiokunta on ollut hyvin tyytyväinen, puhuessaan siitä, että maaseudunkin asemapäällikköjen tulisi postikorttien kautta antaa tieto tavaran vastaanottajille. Meillä Helsingissä tämä postikorttitieto riittää, sillä posti jaetaan täällä 5 à 6 kertaa päivässä, mutta maaseudulla useinkin tavaran vastaanottajalle tulee posti ainoastaan kaksi kertaa viikossa, siis aivan liian myöhään, jos mieli olla tarpeellista hyötyä tällaisesta ilmoituksesta. Telefooneista on sanottu, että ne tulisivat muka rautatielaitokselle liian kalliiksi. Asianlaita on kuitenkin se, että nyt jo on telefooni monilla asemilla, vaikka se on järjestetty sillä tavalla, että ainoastaan asemapäällikkö voi sitä itse käyttää, mutta yleisö ei ole tilaisuudessa sitä käyttämään kääntyessään hänen puoleensa. Ja aivan turhaa on mietinnössä jaaritella siitä, miten kalliiksi tulisi hankkia telefooni maalla „kaikille asemille", sillä anomusehdotuksessa vaaditaan, että asemat yhdistetään ainoastaan *„paikkakunnan telefooniverkkoon"*. Se koskee siis ainoastaan niitä asemia, jotka jo ovat valmiin telefooniverkon sisässä tai laidassa.

Mitä taasen tulee kysymykseen korvauksesta, niin jokainen, joka on viivyskellyt rautatieasemilla, on nähnyt, mitenkä meidän rautatiepalvelijakuntamme käsittelee tavaroita aivan kuin elettäisiin sotatilassa, ja ne tavarat, joita heitellään, olisivat vihollisten tavaroita. Yksi ainoa liike on minulle ilmoittanut, että tänäkin kesänä kun se on lähettänyt maanviljelijöille niittokoneita, kymmeniä niistä on saapunut eri asemille säpäleinä. Maan-

viljelijät ovat tulleet monta peninkulmaa asemalle saadakseen niittokoneen, millä olisivat voineet tämän kesäisen sadon korjata, mutta kone on säpäleinä senvuoksi, että rautatiepalvelijakunta on pidellyt sitä huolimattomasti. Välttämätöntä siis on, että saadaan rautatielaitos ottamaan itse vastaan tavarat eikä antamaan tavaran lähettäjän lastata vaunut ja merkitä rahtisetelille, että ne ovat otetut vastaan „lähettäjän ilmoituksen mukaan"; sen täytyy itse ottaa vastaan tavarat ja vastata siitä, mitä on ottanut vastaan.

Sitte on mietinnön viimeisessä ponnessa puhuttu siitä, että kuletusmaksu muutamille tarveaineille alennettaisiin, jos se valtionrautateiden taloudellista tulosta huomattavammin huonontamatta katsotaan mahdolliseksi. On aivan luonnollista, että rautatien tuloja ei voida vaatia maanviljelijänkään kannalta huononnettavaksi. Mutta kun tiedetään, että esim. eräs maitokauppias Itä-Suomesta, kysyessään rautatiehallitukselta, paljonko tulisi maksamaan yksi ainoa vaunu, joka kulkisi joka päivä Pietarin radalla Pietariin vieden maitoa, sai siihen vastauksen, että se tulisi maksamaan 56,000 markkaa vuodessa, sekä toiselta puolen, että jos tahdotaan lähettää rikkihappoa vaikkapa vain 10 kiloa, niin sitäkin varten pannaan aina erityinen vaunu, josta menee rahtimaksua ainoastaan noin markka kultakin matkalta eli siis noin 360 markkaa vuodessa, niin tässä on jo sellainen epätasaisuus, jota ei voi vaitiololla syrjäyttää. Sillä tämä maidon rahdin kalleus on osaltaan vaikuttanut sen, että esim. Helsingissä maito tätä nykyä maksaa maidon ostajalle 7 penniä litralta enemmän kuin mitä useimmat maanviiljelijät saavat. Minä tahdon vaan mainita, että esim. Baselissa, joka on yhtä suuri kaupunki kuin Helsinki, ero sen hinnan välillä, minkä maanviljelijä saa ja minkä kaupunkilainen maksaa, on vain yksi ainoa penni. Meillä on tietysti monta muuta kohtaa kuin rautatierahti, jotka vaikuttavat tuon suuren eron, mutta minä uskon, että tässä on myös rautatierahdissa kohtuuttomuutta. Tästäkin näemme siis, että ei ole kysymys yksistään maanviljelijäin eduista, vaan että tässä yleinen etu vaatii tasoituksia ja parannuksia.

Mikäli minä ymmärrän, on tässä anomuksessa vaadittu sellaisia parannuksia, jotka tulisivat lisäämään rautatieliikennettä ja sen kautta myös rautateittemme tuloja. Lisäksi ovat nämät vaatimukset sellaisia, jotka olisivat omiansa lisäämään maamme tuotantokykyä juuri sen vuoksi, että ne olisivat helpotukseksi maanviljelyselinkeinolle. Sentähden minä toivoisin, että tämän mietinnön käsittely tänään ei olisi, niinkuin esittelylistassa sanotaan, „ainoa ja lopullinen", vaan että se lähetettäisiin valiokuntaan takaisin ja määrättäisiin, että valiokunta koettaisi saada tähän mietintöön läpeensä, ei virkamieskannalta polemiseeraavaa käsittelymuotoa, vaan asiallinen, oikeita näkökohtia silmällä pitävä

käsittely, joka päättyisi samansuuntaiseen ponteen kuin anomusehdotuskin, nimittäin että hallitus ryhtyisi sellaisiin toimenpiteisiin, että siinä esitetyt „maanviljelysammattia painavat epäkohdat Suomen Valtionrautateitten hallinnossa ensi tilassa korjattaisiin". Silloin on hallituksella myös tilaisuus asettaa komitea sitä varten, jos se katsoo tarpeelliseksi. Mutta silloin on myös tilaisuus panna aivan heti toimeen monet niistä parannuksista, joita nyt vaaditaan.

Ed. **Alkio**: Minäkin toivoisin, ettei tämän kysymyksen käsittely eduskunassa tällä kertaa olisi viimeinen, ja senvuoksi minä kannatan sitä ehdotusta, että se palautettaisiin valiokuntaan korjattavaksi siihen suuntaan kuin edelliset puhujat jo ovat lausuneet. Meillä ovat viime aikoina kaikki olleet tilaisuudessa näkemään, mitenkä sanomalehtemme ovat alkaneet sisältää valituksia siitä, kuinka Suomen rautatielaitos ei ainoastaan taloudellisesti, vaan myös siveellisesti ei nykyisellä hetkellä kykene tyydyttämään niitä oikeutettuja vaatimuksia, joita kansalaiset sille asettavat. Kun täällä tehtiin anomus, joka tässä nyt on esillä, heräsi epäilemättä useitten mielessä, jotka maasudulla ovat katselleet sitä tapaa, millä rautatielaitos siellä kohtelee kansalaisten oikeutettuja vaatimuksia, suurikin ilo; että nyt saatetaan kansan eduskunta tilaisuuteen käsittelemään sitä millä tavalla näitä epäkohtia saataisiin korjatuiksi.

Minunkin täytyy sanoa, että olen tätä mietintöä hämmästyksellä lukenut. Sillä, niinkuin edelliset puhujat ovat viitanneet, on tuntunut siltä, että tämän mietinnön teossa jollakin tavalla ovat olleet mukana myös rautatienvirkamiehet. Niinkuin edellisen puhujankin lausunnosta nyt huomasinkin, on joitakuita rautatienvirkamiehiä ollut tässä neuvonantajina, ja se antaa luonnollisen selityksen siihen, miksi mietintö on tämmöinen. Pyydän erityisesti viitata siihen seikkaan, mikä koskee siemenviljan kuljetusta Suomen rautateillä. Anomuksessa on nimenomaan mainittu siitä, miten esim. Viipurin läänissä ollaan pakoitettuja käyttämään Venäläistä kauransiementä, senvuoksi että länsisuomalainen kaura, joka monessa suhteessa on paljoa parempaa, tulee liian kalliiksi vedättää rautatietä Viipurin lääniin, kuin rautatierahti on niin kallis. Seuraus on se, että länsisuomalainen ja eteläpohjamaalainen siemenkaura saadaan viedä lahden ylitse Ruotsiin ja osittain Englantiin, jota vastoin Viipurin lääni saa säännöllisesti ostaa kaurasiemenensä Venäjältä. Mikä seuraus siitä on maanviljelykselle, ymmärtää jokainen, tietäessään, että venäläinen kaura tarvitsee pari viikkoa pitemmältä kypsyäkseen ja että se on neljännen osan vähemmän satoista kuin länsisuomalainen ja pohjalainen kaura. Minun ymmärtääkseni rautatievaliokunnalla, silloin kuin se käsittelee tällaista kansantaloudellista kysymystä, ei ole minkään-

laista siveellistä oikeutta viitata siihen, että tässä olisi kysymys jonkunlaisista ammattikunnan erikoisoikeuksista, sillä tämä on kansantaloudellinen kysymys, joka meidän maassamme merkitsee paljoa enemmän kuin mitä rautatievaliokunta näyttää tajuavan. Ja senvuoksi on minun ajatukseni mukaan aivan yksinkertainen ja selvä asia, että eduskunnan tulee vaatia rautatievaliokunnan muodostamaan tässä suhteessa ehdotuksensa siihen suuntaan, että silloin kuin siemenviljan siirtäminen maanpaikasta toiseen tulee kysymykseen, silloin ei mitään sellaisia esteitä saa olla olemassa, vaan on rautatiehallituksen tehtävä kaikki voitavansa, että esteet poistetaan.

Täällä on myös huomautettu siitä, mitenkä maidon kuljetuksessa suunnattomat vaikeudet tekevät sen, että kaupungeissa maidon hinta usein kohoaa ja maaseudulla ei maidosta saada riittävää hintaa. Tässä suhteessa kohtaa usein voittamattomat vaikeudet niitä seutuja, mistä maidon vientiä kaupunkiin harjoitetaan. Siinä suhteessa mitä edellinen puhuja lausui tästä asiasta, yhdyn lämpimästi kannattamaan häntä ja ehdotan, että rautatievaliokunta ottaa senkin asian huomioon. Lausun vielä, ettei tässäkään ole kysymys mistään jonkun kansaluokan erikoisoikeuksista, vaan kaikkien kansanluokkien eduista. Tässä varsinkin sattuu niin omituisesti, että kaupunkilais- ja maalaiskansan edut käyvät yhteen.

Täällä on jo huomautettu tavarain ilmoittamistavasta rautatiellä. Jokainen maalainen tietää, että sellainen säädös, jonka anomuksessa mainittu rautatiehallituksen kiertokirje sisältää, että nim. rautatienvirkamiehille myönnetään lupa antaa tietoja telefoonitse tai muuten tavaran saapumisesta asemalle, ei merkitse mitään. Me olemme saaneet tottua siihen, että milloin virkamiestä tässä maassa tulee johonkin velvoittaa, täytyy olla pakoittavat lait pakottamassa häntä siihen. Nyt on asianlaita sillä tavoin, että useissa paikoissa maata ovat kansalaiset, liikkeenharjoittajat y. m. koettaneet asettaa rautatiesemille omalla kustannuksellaan telefoonin. Mutta rautatievirkamiehet eivät useissakaan paikoissa ilmaiseksi hoida näitä telefoneeja, vaan niistä saadaan vielä maksaa. Asianlaita on jo siinä kohden ristiriitainen oikeuskäsitteen kanssa, että rautatiepalvelijat eivät saisi kantaa mitään tällaista lisämaksua tehtävästä, jonka he ainakin kaupungissa säännöllisesti ovat pakotetut suorittamaan siten, että tavaran saapumisesta ilmoittavat ilmoituskorteilla. Senvuoksi arvelen ettei olisi ollenkaan liiaksi vaadittu, jos valiokunta asettuisi mietinnössään vaatimaan, että milloin tavarat saapuvat rautatieasemille joko rautatiepakettina, tai rahtitavarana, niistä on hetimiten joko telefoonilla ilman muuta maksua ilmoitettava tavaran vastaanottajalle, jos hänen luokseen telefooni on, mutta ellei sellainen käy laatuun, silloin on käytet-

tävä samaa ilmoitustapaa kuin kaupungeissa, nim. korttijärjestelmää, minkä luulen useissa tapauksissa hyvin vastaavan tarkoitustaan.

Kolmas seikka, josta pyydän vielä saada huomauttaa, on tapa, jolla rautateillä käsitellään tavaroita. Mielestäni ei mikään estäisi velvottamasta rautatiehallitusta nimenomaan vastaamaan kaikesta sen haltuun jätetystä tavarasta. Silloin rautatiehallitus voisi velvoittaa myös rautatien palveluksessa olevia virkamiehiä ja palvelijoita menettelemään tavaroiden kanssa sillä tavalla, että ne eivät särkyisi ja ettei yleisö tulisi vahinkoa kärsimään. Kun yleisö, joka rautatietä käyttää, tällä tavoin tulisi tilaisuuteen vaatimaan joka tapauksessa korvausta särkyneistä ja rikotuista tavaroistaan, olisi rautatiehallitus nimenomaan myös velvoitettava siihen, että se yrittäisi ottaa kaikilla tavoin selkoa, milloin rautatienpalvelikunta huolimattomuudesta on tehnyt itsensä syypääksi tavarain rikkomiseen. Sillä mikäli minulla on asian tuntemusta, tiedän että suureksi osaksi tavarain rikkomiseen rautateillä on syynä anteeksiantamaton huolimattomuus. Niinkauvan kuin eduskunnan valiokunta käsittelee rautatieoloja niin lievällä kädellä kuin tässä on tapahtunut, ei tällainen huolimattomuus lakkaa, vaan on eduskunnan järjestyttävä vaatimaan, että suurempaa huolellisuutta myös tässä tapauksessa noudatetaan, ja silloin yleisön tavarat tulevat myös kunnollisesti hoidetuiksi rautatiellä.

Kaiken tämän perusteella pyydän ehdottaa, että eduskunta palauttaa mietinnön valiokuntaan takaisin lisättynä näillä vaatimuksilla ja sillä toivomuksella, että se sieltä tulee uudistettuna takaisin eduskuntaan.

Ed. **Antila:** En tahdo ruveta kertomaan sitä, mitä edelliset puhujat jo tästä ovat sanoneet, pyydän vain saada mainita, että olen täydellisesti heidän kanssaan samaa mieltä. Mutta sen lisäksi tahtoisin minä vielä esittää muutamia asianhaaroja, jotka todistavat, että rautatien sekä virkamies- että palvelijakunta ovat todellakin aivan liian suuressa määrässä huolimattomia, etten sanoisi tunnottomia yleisön sekä kohtelemisessa että myös tavarain käsittelemisessä. Sillä muuten ei voi todellakaan käsittää niitä vaurioita, joita rautatiellä kuljetettaville tavaroille usein tapahtuu. Täällä jo ed. Gebhard mainitsi, kuinka tämänkin suven kuluessa on kymmenittäin yhden ainoan liikkeen lähettämiä niittokoneita särkynyt. En ole ollut tilaisuudessa nähdä, millä tavalla rautatien palveluskunta käsittelee rautatiellä kuljetettavia tavaroita, mutta usein olen ollut tilaisuudessa sekä itse vastaanottamaan että näkemään muiden vastaanottamia särjettyjä tavaroita. Olen myös ottanut vastaan väkirehuja ja lannoitusaineita, joista on puuttunut se säkkiluku, mikä on ollut merkittynä rahtikirjaan.

Kun maalaiset jo nykyaikana ovat tottuneet panemaan toimeen yhteisostoja ja ovat koettaneet sen kautta saada tavaroitaan niin kohtuullisilla hinnoila ostetuksi kuin mahdollista, niin tämä tavaroiden sekä rikkoutuminen, että katoaminen kohottaa luonnollisesti niille tavaroille hintaa, niin että usein lopussa on tavara kalliimpi kuin jos se olisi ostettu joltakulta lähiseudun kauppiaalta. Tällä tavalla täytyy yhteisostojen kärsiä ja kärsiä sillä tavalla, että niistä täytyy niitä harjoittavan yleisön luopua. Eikä sitä tarvitse luulla, että nekään tavarat, joita kauppiailta ostetaan, olisivat tämmöisen käsittelyn jälkeen aivan kohtuullisessa hinnassa, sillä epäilemättä kauppiaidenkin ostamat tavarat lopuksi saavat hinnan lisää siitä, että rautatien palveluskunta on tavaroiden käsittelyssä harjoittanut tunnottomuutta. Se on toisin sanoen: viimeisessä luvussa saavat maalaiset, pienviljelijät, ja usein sangen vähävaraiset pienviljelijät, jotka esim. väkirehuja ja lannoitusaineita taloutensa parantamista varten ostavat, maksaa sen vahingon, joka on syntynyt tästä rautatien palvelijakunnan huolimattomuudesta ja tunnottomuudesta.

Rautatievaliokunta mietinnössään on minunkin mielestäni, niinkuin täällä on mainittu, asettunut jotenkin veltolle kannalle tätä asiaa kohtaan. Sillä kyllä on myönnettävä että jos rautatiepalvelijakunnan sivistysmäärää kohotetaan, niin siitä koituu aikojen kuluessa, ehkä vuosikymmenien perästä, jossakin määrin toivottua apua asialle, sen kautta ei voi tulla täydellistä parannusta, sillä aina tulee löytymään semmoisia tunnottomia, huolimattomia henkilöitä, joita ei voida saada velvollisuuttaan täyttämään muuten kuin ainoastaan ankarien ja täsmällisten säädösten kautta.

Mitä rautatie-virkamiehistöön tulee, voidaan siitä sanoa, jos poikkeuksia tosin löytyykin, että ne kohtelevat yleisöä niin, kuin he ja rautatielaitos olisivatkin asetetut palvelemaan näiden rautatievirkailijain eikä yleisön etua. En tahdo ruveta kertomaan useampia asioita. Mutta mainitsen vaan että eräällä suurella rautatieasemalla, missä sitä asemaa käyttävä yleisö hyvin suuressa määrässä on kärsinyt rautatielaitoksen ilmoittamisvelvollisuuden puutteellisuudesta, tätä asiantilaa korjatakseen sitä asemaa käyttävä yleisö päätti hankkia asemalle telefoonin, omalla kustannuksellaan maksaa vuosikustannukset tästä telefoonista ja sen hoidosta, mutta tämän aseman virkailijoita ei saatu myöntymään siihen, että he olisivat ottaneet tätä telefoonia käyttääkseen.

Tämä mielestäni antaa täydellisen syyn heittää tämmöisen virkamiehistön päälle se syytös, joka täällä jo on heitetty. Minä olen anomuksen tekijäin kanssa yhtä mieltä tässä telefooni-asiassakin, sillä minun mielestäni eivät telefoonilaitokset ainakaan suuremmilla asemilla ja siellä, missä asemia käyttävällä yleisölläkin

on telefooni, tule niin kalliiksi, ettei niitä voida valtion puolesta niille kustantaa ja myös velvoittaa virkamiehistöä näiden telefoonien kautta tavaraa tilaavalle yleisölle ilmoituksia tekemään. Sillä lippujärjestelmä, jota rautatievaliokunta esittää, on tosin monessa tapauksessa hyvä, mutta se ei kaikissa tapauksissa voi täyttää sitä nopeata ilmoittamistarvetta, joka useinkin on välttämätön. Kun maalaiset panevat yhteisostoja toimeen ja näihin yhteisosastoihin on liittynyt kymmeniä osakkaita, niin se toimimies, joka näitä yhteisostoja hoitaa, on hyvin usein pahassa pulassa, jos hän saa ilmoituslipun asemalta silloin, kun tavaravaunu on seisonut siellä pari kolme vuorokautta ja tämä kuitenkin saattaa tapahtua, sillä ei posti kuljeta näitä lippuja niin nopeaan, ettei se voisi tulla tapahtumaan. Sentähden olisi ehdottomasti mielestäni niille paikkakunnille, niinkuin sanottu, missä asemaa käyttävällä yleisöllä on telefooni, valtion puolesta hankittava asemallekin sellainen, jonka kautta virkailijat olisivat velvoitetut antamaan tietoja tavaraa tilaavalle yleisölle.

Minä pyydän saada yhtyä kannattamaan tohtori Gebhardin täällä esittämää pontta, niinkuin kokonaisuudessa kannatan tämän asian takaisin valiokuntaan lähettämistä.

Ed. **Tulikoura:** Arvoisain edellisten puhujain jälkeen ei minulla olisi paljoakaan mitään sanottavaa, mutta kun useimmat ovat puhuneet anomuksen perusteista koko kansan taloudelliselta kannalta ja kun mielestäni valiokunta on mietintöänsä perustellut enemmän maata viljelevän väestön kantaa silmällä pitäen, niin pyytäisin maata viljelevään väestöön kuuluvana muutaman sanan lausua.

Vaikka meillä maanviljelijöillä on kylläkin ollut tietoisena, että me muihin ammattikuntiin sekä virkakuntiin nähden olemme olleet ikäänkuin lapsipuolen asemassa, jos vaan on ollut kysymyksessä ammattitalouden kohottaminen, toimintamahdollisuuksien, ja taloudellisen aseman tukeminen yhteiskunnan toimenpiteen kautta, olemme tästä huolimatta rauhallisesti odottaneet ja itse kukin koettaneet omin neuvoimme mennä eteenpäin ja voittaa esteet, mitkä ovat voitettavissa olleet. Mutta kun nykyiset olevat olot, työarvon nousun ynnä muun kulutuksen kautta, ovat johtaneet maanviljelijänkin sellaiseen asemaan, että on käynyt aivan välttämättömäksi saada maansa niin tuottavaksi kuin suinkin mahdollista ja kun tuotantokyvyn kohottamiseksi tarvitaan maamme karun luonnon tähden ehdottomasti lannoitusaineita ynnä muita maanviljelystarvetavaroita, jotka ovat pitkien matkojen takaa kuletettavat, on meitä näitten kuletuksessa kohdannut sellaisia esteitä, joitten voittamiseen eivät enää riitä yksityisten eikä pienempien yhteiskuntien toimenpiteet. Sentähden kun kysymyk-

sessä oleva anomus oli eduskuntaan jätetty, olivat pienviljelijät tieteni sillä paikkakunnalla, josta minä olen, varsin tyytyväisiä siitä. Ja heidän toivonsa anomuksessa esitettyjen tarkoitusperien toteutumisesta todellisuudessa ei ollut mitään tuulentupien rakentamista, vaan johtui se tositarpeista. Joita tässä asian vuoksi pyytäisin muutamia mainita, en kulkupuheitten taikka sanomalehtikertomusten nojalla, vaan oman mieskohtaisen kokemukseni ja tuntemukseni perustuksella.

Joku aika takaperin yhtyi meitä pienviljelijöitä suurempi joukkio yhteistoimintaan hankkiaksemme lannoitusaineita kevätkylvöä varten. Noin maaliskuun lopulla teimme eräältä kauppayhtiöltä ostoksemme, joka teki kahdeksan vaununlastia. Myyjä lupasi lähettää tavaramme ajoissa, niin pian kuin suinkin mahdollista. Aika läheni, jolloin niitä olisi tarvittu. Kirjoitettiin myyjälle, mikä on esteenä, kun ei tavaroita kuulu. Vastaus oli: ei saa vaunuja rautatiellä. Joku aika tämän jälkeen saimme kirjeen, että tavarat kuitenkin vihon viimein oli lastattu. Ne olisivat vieläkin voineet saapua oikeaan aikaan. Mutta tuon jälkeen, kun tavarat oli ilmoitettu lastatuiksi, odotimme lähes kokonaisen viikon, mutta tavaroita ei vaan kuulunut, vaikka matka rautateitse ei ollut kuin ehkä vähän päälle 200 kilometrin. Me palkkasimme miehen etsimään, mihin nuo 8 vaunua olivat eksyneet. Eivät ne olleetkaan kaukana vastaanottopaikasta, mutta kukaties kuinka kauan ne olisivat viipyneet, jos ei niitä olisi menty sieltä hakemaan. Saimme lopultakin tavarat. Aika olikin jo hyvin täpärällä. Oli nimttäin kulunut 2—3 päivää enemmän, kuin olisi saanut kulua, sillä aikomus oli ollut niitä talvikelillä viedä perille, mutta nyt se oli jo käynyt mahdottomaksi.

Tavarat siis saapuivat, mutta minkälaisessa kunnossa! Kun mentiin purkamaan, oli suuri osa ostostamme — joka oli tuomaskuonaa—, pilaantunut, sentähden että vaunujen pohjalla oli paksulta vettä. Mutta tämä vesi ei ollut sateesta tullut, sillä ilmat olivat keväiset, poutaiset ilmat ja vaunut oli peitetty jotakuinkin hyvillä peitteillä, vaan nähtiin, että se oli tullut talvisista jäistä, mitkä olivat sulaneet vaunun silloilla. Siis oli tuo tavara Englannista tullut Suomeen pilaantumattomana, Suomessa lastattu rautatievaunuun pilaantumattomana, mutta tuolla lyhyellä matkalla, ennen kun se käyttäjän käsiin tuli, oli siitä lähes puolet pilaantunut. Jokainen maanviljelijä tietää, mitä merkitsee, jos tuomaskuona kastuu. Se on osan arvoansa menettänyt. Mutta me saimme kuitenkin maksaa siitä täyden hinnan.

Tällaisia esimerkkejä olisi paljonkin, mutta tahdon lisäksi vaan mainita yhden. Meitä pienviljelijöitä oli samoin yhtynyt yhteistoimintaan ei kauan sitte hankkiaksemme väkirehuja. Lähetyspaikalta oli taas vähän yli 200 kilometriä rautatiematkaa.

Kun lähettäjä oli ilmoittanut ajan, milloin tavarat olivat lähetetyt, laskimme, että korkeintaan kolme vuorokautta menee matkustusaikaa ja kaksi vuorokautta on vielä tilaisuus seisottaa niitä vaunuissa, kuten meille oli sanottu, ja että siis viiden vuorokauden kuluttua ne varmasti olisivat saatavissa. Lähdimme silloin yli 40 hevosella hakemaan niitä tuloasemalta varmoina, että ne nyt jo olisivat saapuneet. Mutta mitä vielä, ei siellä niitä ollut: Odotimme seuraavaa junaa, joka tuli illalla, jos ehkä sen mukana olisi tavara saapunut, mutta ei tullut. Odotimme seuraavan päivän junaa. Ei tullut vieläkään. Hevosilta ja miehiltä oli loppunut eväät. Ei sentähden muuta keinoa kuin lähteä kotiin ilman kuormaa. Tavarat tulivat sitte noin päivän tai kahden jälkeen. Kun yhdyskunta-alue oli laaja, ei ollut mahdollista koota uudelleen noita 40 tai 50 hevosta, vaan olimme pakoitetut palkkahevosilla ajattamaan tavarat vuokrattuihin suojiin.

Nämä asiat panivat meidät pienviljelijät ihailemaan kyseissä olevaa anomusta ja toivomaan, että rautatieolot järjestettäisiin myöskin meidän tarpeittemme mukaisesti. Mutta valiokunta ei ole näitä juuri huomioonsa ottanut, vaan on ensi tilalle asettanut mietinnön perusteluina teollisuuden tuotteet. Näillä ei kylläkään milloinkaan liene niin kiirettä rautatievaunujen saantiin, jos vaan tahdotaan ajoissa pitää huoli, kun on mahdollisuuksia saattaa tavaroita lastauspaikalle jo päivää tai kahta, kolmea ennen lastauksen alkua. Mutta toista on meillä maanviljelijöillä esim. lannoitusaineiden saannissa, sillä ne tuodaan Suomeen keväällä juuri ensimäisen avoveden aikana, jolloin on kylvöaika ja siis ne myöskin ovat kiireesti saatettavat kuluttajan käsiin. Jos viipyvät joitakuita päiviä kylvön jälkeen, niin ovat kadottaneet osan arvoansa. Sen vuoksi ajattelin, että valiokunta, asettaessaan teollisuustuotteet etusijalle on tässä osunut harhaan. Mutta vielä kummallisemmalta tässä mietinnössä näyttää, kun valiokunta perustellessaan sitä, mitenkä tavarat voitaisiin säilyttää rautatiellä, ottaa ikäänkuin tekijäksi, että rautatiepalveluskunta on ensin sivistettävä. Tässä kajahtaa korvaan tuo vanha tuttu sävel meille maalaisille: odottakaa, kun me kaikki muut olemme ensin saaneet tarpeeksemme, niin kyllä teillekin ehkä vielä vähän jäännöksiä riittää.

Kuten sanoin, ovat arvoisat edelliset puhujat jo lausuneet kaikki, mitä minulla olisi muuta ollut lausuttavaa, ja siis yhdyn tohtori Gebhardiin että asia palautettaisiin takaisin valiokuntaan.

Ed. **Sivenius**: Minä käsitän, että rautatievaliokunta on yksi niitä valiokuntia eduskunnassa, jotka tulevat olemaan alinomaisen kanuuna- ja kuularuiskusateen esineenä. Ja minä käsitän myöskin, että tämä on alkusoittoa siihen suureen haukkumiseen

mikä sitten tulee tapahtumaan, kun kaikki hyljätyt rautatieanomukset tulevat esille. Minä en tahdo millään tavalla väittää, ettei näissä epäkohdissa olisi perää, joita on esiintuotu rautatiehallintoa koskevissa asioissa, vaan tahdon ainoastaan merkitä sen että mahdotonta tuntuu olevan minkäänlaisilla kuivilla pykälillä ja määräyksillä saada asioita paranemaan silloin, kun epäkohdat ovat niin äärettömän huutavat, kuten ne nyt todellisuudessa ovat. Sitä paitsi ei eduskunta käsittääkseni voi ojentaa kättä kaikkiin sellaisiin pikkuasiohin ja niiden järjestämiseen, jotka oikeastaan kuuluvat rautatiehallitukselle, ja ellei rautatiehallitus kykene niitä poistamaan, ei eduskunta voi kättänsä niihin ulottaa.

Täällä on varsin hirveästi ruoskittu sitä seikkaa ettei maanviljelystarpeille ehdottomasti anneta sijaa rautatiellä kuljetukseen nähden. Kyllähän se olisi erittäin ihanteellista, erittäin kaunista että niin tapahtuisi. Tahtoisin mennä niin pitkälle, että sosialiseeraisimme rautatielaitoksemme siihen määrään, ettei kenenkään tarvitsisi pileteistä mitään maksaa. Silloin se olisi minunkin ihanteitteni tasalla. Mutta kun ei asianlaita ole niin, niin emme voi ajatella että maanviljelystarpeille annettaisi sen suurempia etuja kuin niillä todellisuudessa on. Tiedämme että rautatielaitos kuljettaa elävät elukat ensimäisellä kiireellä ja ensimäisellä etuoikeudella ja me käsitämme että ne kuuluvat maanviljelykseen. Ruokatavara on samoin ihan ensimäisessä junassa lähetettävä, mitä kiireimmin ja me käsitämme että se kuuluu maanviljelystavaroihin. Muuttotavarat ovat myöskin ensimäisellä kiireellä lähetettävät ja ne kuuluvat myöskin maanviljelystavaroihin. Lukuisat muonamiehet ja torpparithan muuttavat myöskin rautatietä myöten syksyllä ja kevät-kesällä. Tässä on pääasiallisesti mainittu ne päätekijät, jotka maanviljelykseen kuuluvat ja joita etukädessä rautateillämme kuljetetaan.

Mitä tulee niihin luokituksiin, joita täällä on mainittu, niin voin huomauttaa, että valiokuntakin perusteluissaan huomauttaa sitä seikkaa, että kuonat, kainiitit, luujauhot ja muut sellaiset, mitä maanviljelijä tarvitsee lannoitus-aineiksi, kuuluvat jo kuudenteen eli aivan alimpaan tavaraluokkaan, niin että jos niille jonkunlaista alennusta saataisiin aikaan, niin olisi liikenneohjesääntö kokonaisuudessaan perusteellisesti muutettava siinä suhteessa että luokitus tapahtuisi vallan kokonaan toisen perusteen mukaan kuin nykyään. Tavaran luokituksessa voi kyllä tehdä useampia muistutuksia kun selailee liikenneohjesääntöä, mutta minun mielestäni se ei ole rautatievaliokunnan asiana, vaikkakin se ehkä olisi ollut mahdollista, että sellainen teko olisi jostakusta tuntunut suotavalta. — Täällä on moitittu muun muassa sitä että ilmoitustapa ei ole valiokunnalta saanut sen parempaa tai tehokkaampaa pontta. Ei ole minun käsitykseni mukaan mahdol-

listakaan että voisimme saada jokaiselle rautatieasemalle telefoonia. Väittämättäkin se kävisi liian kalliiksi eikä suinkaan voi olla kysymystäkään siitä että pienemmät pysäkintapaiset sekä neljännen ja viidennen luokan asemat tulisivat varustetuiksi telefoonilla. Semmoisillahan ei siitä olisi mitään hyötyä, sillä varsinkin sydänmailla pienemmissä paikoissa ei löydy telefooniverkkoa niin lähellä että sitä voisi saada vähemmillä kustannuksilla aikaan. Tässä on rautatievaliokunta mielestäni osannut aivan oikeaan. Suuremmissa paikoissa, missä löytyy telefooniverkko, löytyy telefooni myöskin rautatieasemalla. Jos telefoonissa löytyy jotakin epäsäännöllisyyksiä, ei se ylipäänsä ole rautatiehallituksen vika, vaikka ylipäänsä en ole rautatiehallituksen suosija, täytyy minun sanoa että kun telefooni löytyy ja se on rautatiehallituksen puolesta ylöspantu, on sitä myös oikeus käyttää kaikenlaisiin puheluihin ja kyselyihin asianomaisilta virastoilta kulloinkin esiintyvissä asiossa. Jos siis sellaisia epäkohtia löytyy olemassa, joihin täällä on viitattu, niin ei asianomainen voi syyttää muuta kuin itseään siitä noloudesta, ettei vaadi rautatievirkamiestä täyttämään velvollisuuttaan niinkuin hänen tulisi.

Jos nyt vielä alennettaisiin rahtimaksuja maanviljelijäin suloiseksi eduksi, niin olisi siitä ehdottomasti seurauksena, että teollisuudenharjoittajain leirissä nousisi hirveä kapina. Hekin tulisivat itseään eduskunnassa edustamaan ja vielä kuuluvammin huutamaan, että noille annetaan mutta meille ei. He valittaisivat kuinka ajat teollisuusmaailmassa huononevat, kuinka työväki korottaa palkkoja, kuinka isännät eivät ansaitse mitään, kuinka rahtimaksut vievät toisen puolen tuotantovoitosta. Näin he virittäisivät kauniita virsiä siitä, kuinka kurjassa asemassa he ovat, ja vaatisivat lisää etuja. Meidän täytyisi, jos me sitä tapaa pitäisimme, ehdottomasti tulla siihen, että rautatiellä kuljettaminen kaikille tulisi aivan vapaaksi. Silloin ei tulisi kuljetusmaksusta riitaa eikä kiistaa.

Täällä on hyvällä syyllä puhuttu siitä, että rautatiellä käsitellään tavaroita varsin huolimattomasti. Minä myönnän sen. Sehän on kauan aikaa tunnettu, valitettava asia. Tämä oli kyllä minulla myös huolena valiokunnassa, ja siksi juuri tulikin perusteluissa mainituksi se seikka, että rautatiepalvelijoita sietäisi jonkun verran ammatillisesti kasvattaa, vaatia heiltä pääsyehtona rautatielle jotkut pienemmät kurssit, jotta rautatiehenkilökunnan ammattitaito kohoaisi.

Täällä on sanottu, että eduskunnan olisi käytävä anomaan jonkunlaisen komitean asettamista. Minä en ole ylipäänsä komiteain ihailija, mutta saattaisihan sekin ehkä olla hyvä. Kuitenkin täytyy minun tätä seikkaa jonkun verran vastustaa sillä syyllä, että rautatiehallitus jo on asettanut komitean. Ja minusta

on aivan yhdentekevää, kuka komitean asettaa, rautatiehallitusko vaiko senaatti, sillä ne näyttävät nykyään olevan hyvin läheisessä yhteydessä, niin että sama henki tulisi vallitsemaan kummankin asettamassa komiteassa.

Täällä on mainittu, että rautatievaliokunta on käyttänyt asiantuntijanaan jotakin rautatienvirkamiestä. Minä en voi käsittää, kuka tuo rautatievirkamies saattaisi olla. Minä en ole yhtään ainoata kertaa ollut poissa rautatievaliokunnan istunnoista, mutta en minä ole sentään nähnyt yhtään rautatienvirkamiestä käytettävän asiantuntijana. Minä en voi otaksua muuta kuin että tässä on liikkeellä joku harhatieto, miltä taholta se sitte lienee lähtenyt alkuun. Jos taas tällä asiantuntijalla kenties tarkoitettanee minua, niin en voi tietää, missä määrin siinäkään osataan oikeaan, sillä jos minä ehkä olisinkin ollut sellaisena, en minä ainakaan missään tapauksessa ole ystävällisissä väleissä rautatiehallitukseen — seikka, johon minulla on omat persoonalliset syyni.

On kyllä totta, että rautatievaliokunnan sihteeri lienee tiedustellut rautatiehallitukselta, mihin toimenpiteisiin rautatiehallitus epäkohtien poistamiseksi on ryhtynyt, ja rautatiehallitukselta on hän luultavasti saanut sellaisia tietoja kuin hän ilmoitti, että rautatiehallitus on asettanut komitean epäkohtia poistamaan. Tästä ei meillä suinkaan ollut ennen tietoa kuin sihteeri sen meille ilmoitti.

Täällä on vielä huomautettu, että niittokoneet ovat hyvin usein olleet säpäleinä, kun ne on saatu ulos rautatieltä. Kukapa tahtoo väittää vastaan, että niittokoneet voivat mennä rikki ja että niitä on menyt rikki. Minä tahdon huomauttaa sitä seikkaa — en suinkaan puolustukseksi, mutta päästäksemme siihen kultaiseen tasapuolisuuteen, että niittokoneet ja niiden osat lastataan lähettäjän toimesta, joten siis rautatiehallitus on kokonaan vapaa edesvastuusta ainakin mitä niiden koneiden lastauksiin lähetysasemilla tulee. Toinen seikka on se, että kun niittokoneet otetaan ulos rautateiltä, niin eihän tietystikään voi tulla kysymykseen, että rikkinäiset koneet tarvitsisi ottaa ulos, sillä useimmissa tapauksissahan on asianlaita niin, että vastaanottaja itse saapi ottaa vaunusta pois raskaammt tavarat, joita rautatiepalvelija näiden määräyksien mukaan ei ole edes velvollinen ottamaan vaunusta. Tämä johtuu tietysti siitä, että rautatiehallitus on katsonut, että toisellainen määräys tuottaisi hankaluuksia, jopa olisi mahdoton noudattaa, sillä maanviljelijät voisivat vaatia, että yhden ainoan asemamiehen — tavallisesti heitä on pienemmillä asemilla päivittäin työvuorossa yksi — pitäisi ehdottomasti siirtää vaunusta joitakin raskaampia tavaroita, ja sehän ei suinkaan olisi yhdelle miehelle mahdollista.

Täällä on edelleen huomautettu siitä, kuinka sanomalehdet

ovat sisältäneet valituksia yhdestä ja toisesta rautatiealaan kuuluvasta epäkohdasta. Onhan aivan päivänselvä asia, että näin on tapahtunut. Minusta se todistaa rautatiehallituksen jonkinlaista kykenemättömyyttä hoitamaan asioita, sillä jos ei näin olisi laita, niin ei sanomalehdilläkään olisi mitään valittamista. Jos tämä anomus olisi ollut toisellainen, nimittäin sen suuntainen, että kysymyksessä olisi ollut kokonainen perinpohjainen uudistus rautatiehallituksessa, niin olisi tämä rautatievaliokunnan mietintö tullut kokonaan toisenlainen. Minä olisin kyllä ollut hyvin halukas sanomaan yhtä ja toista paljo karkeampaakin kuin mitä minä tässä nyt olen sanonut, mutta kun minä valiokunnassa käsitin, että tämä anomus olisi varsin venyvä ja mieto, niin on paras, että me tässä asiassa olemme yhtä venyviä ja mietoja, niin emme voi tulla syyllisiksi siihen, että me olemme pidelleet rautatiehallitusta liian „kovakouraisesti".

Sanotaan, että valiokunta on käyttänyt tuollaista varsin sivelevää kieltä, ettei se ole ruoskinut. Minä tahtoisin sanoa sen tosiasian, että nykyään on ruoskiminen oikeastaan kiellettyä tai ainakin vähemmän suotavaa. Kun joku on uskaltanut ruoskia rautatiehallitusta, on siitä ollut äärettömän pahoja seurauksia. Senaatti on ollut aivan yhtä mieltä siitä, ettei sitä saa ruoskia, ei saa käyttää sellaista kieltä, joka vaatii täyttämään velvollisuuksia, vaan pitää puhua kauniisti. Senaatti on antanut muistutuksia ja huomautuksia henkilöille, jotka ovat muistuttaneet rautatiehallitusta. Meidän ei pitäisi tässäkään kysymyksessä mennä niin pitkälle, että mahdollisesti eduskuntakin saisi muistutuksen hallituksen taholta, ja sitä minä en toivo.

Täällä on puhuttu ylipäänsä siitä palvelijoiden sekä rautatievirkamiesten tunnottomuudesta. Onhan se totta, että jokaisella ammattialalla löytyy tunnottomia ihmisiä, huolimattomia ja hunsvotteja, niinkuin sanotaan.

Mutta minä tahdon vielä vedota niihin, jotka täällä ovat esiintyneet maanviljelijäin puolustajina ja kysyä heiltä, eikö heidän joukossaan olekaan niitä yhteiskunnan tunnottomia ihmisiä ja ovatko he todella niin hyviä, ettei heistäkin voisi löytää satoja, vaikka tuhansia esimerkkejä samoin kuin rautatien palveluskunnassakin. En tahdo puhua heidän puolestaan, tahdon vaan sanoa, että aivan yhtä paljon kuin rautatiehenkilökunnasta, voi löytää semmoisia esimerkkiä suurviljelijöiden ja pikkuivljelijöiden joukosta. Sitä todistavat ne lukuisat rettelöimiset palvelijoitten kanssa, joista aina kuullaan. Kyllä kuolevainen ihminen on aina paha, olkoon hän rautatiellä tai missä tahansa.

Täällä on sanottu, että pitäisi lähettää mietintö takaisin valiokuntaan. Mitä varten? Epäluottamuslausettako varten rautatiehallitukselle, josta senaatti ehdottomasti toruisi? Jos sel-

lainen olisi tarkoituksena, en tiedä, mitä oikeastansa rautatievaliokunnalla olisi silloin asiassa tehtävä. Jos rautatievaliokunta uudestaan muodostaisi ponnet vaikka kuinka jyrkkään muotoon, vetoan uudelleen siihen, että sanat paperilla eivät merkitse mitään. Ihmisyys täytyy olla yli kaiken, ja ellei ihmisellä ole ihmisellinen luonne, ei se lain kovan kouran pakoituksestakaan tehtäväänsä kunnolla täytä.

Minusta näyttää siltä, että kun tätä tietä kuljetaan, niin on eduskunta tahtonut sanoa, että ellei kulkulaitostoimikunnan puolesta ryhdytä sellaisiin toimenpiteisiin, että asiat paranevat, eduskunta saa itselleen todistuksen siitä, että tämä nykyinen laitos, jolla on nuorat käsissänsä rautateillä, ei todella kykene tässä suhteessa sitä tehtävää tekemään, mihin se on asetettu. Ja näin ollen, jos valiokunnan mietintö tässä muodossa hyväksyttäisiin ja siitä ei olisi mitään hyötyä, voisimme seuraavilla valtiopäivillä sanoa, ettei sellainen hallitus kelpaa ja täällä tehdä jonkunlaisen toisen anomusehdotuksen, johon minäkin olisin valmis vaikka ensimäisenä nimeni allekirjoittamaan.

Ed. **Schultz:** För min del finner jag det ganska egendomligt att de föregående talarena, hvilka nästan alla höra till dem, som undertecknat petitionen, funnit så mycket skäl att klandra utskottets klämmar. Man har nämligen påstått, att utskottets klämmar vore mer än lofligt beskedliga. Om man emellertid jämför dem med petitionens kläm, så tror jag denna kläm i alla fall icke skall gifva efter i beskedlighet. Det hade varit riktigare att petitionärerna själfva, då de nu tyckas vara på det klara med botemedlen, framstält dessa i sitt yrkande. Emellertid är detta icke fallet. Men uti själfva motiveringen finnas nog på sid. 6 yrkanden framstälda i fem särskilda punkter. Utskottet har försökt behandla dessa yrkanden punkt för punkt, och har också därför kommit sig till de klämmar, som finnas i utskottsbetänkandet. Det har påståtts, att utskottet skulle hafva förbisett jordbrukarnes intressen och mer behandlat denna sak från tjänstemannasynpunkt. Det är emellertid icke fallet, och de jordbrukare, som hafva deltagit uti utskottets arbete, äro till stor del just de personer som undertecknat petitionen, och de hafva ingenting i sak haft att anföra mot behandlingen. Utskottet har försökt ställa sig så opartiskt som möjligt och försökt att finna de utvägar, som vore möjliga, utan att på något sätt kollidera med olika intressen. Här har påståtts, att utskottets första kläm endast uttalat ett hopp om, att järnvägsstyrelsen skulle vidtaga vidare åtgärder för vagnsbristens afskaffande. Emellertid står det uttryckligen i klämmen, att järnvägsstyrelsen måtte åläggas att allt fortsättningsvis vidtaga energiska åtgärder för aflägsnande

af den vid statsjärnvägarna för närvarande rådande svåra vagnsbristen. Någon annan kläm har väl utskottet icke gärna kunnat formulera. Det är fallet, såsom det framgår i betänkandet, att järnvägsstyrelsen den 26 februari innevarande år utfärdat ett cirkulär till sina respektive tjänstemän med särskilda föreskrifter, hvarigenom man hoppas att vagnsbristen kunde förminskas. Det är väl dock riktigare, att man först inväntar, om någon slags bot följer häraf eller icke. Det har också framhållits, ehuru oriktigt, att järnvägsstyrelsen endast skulle tillåta sina tjänstemän att använda telefon för att underrätta emottagaren om anländt gods, men fallet är att järnvägsstyrelsen ålägger dem att underrätta emottagarena, isynnerhet dem, till hvilka hela vagnslaster anländt. Det kan visserligen påstås, att i andra klämmarna något bestämdare yrkanden kunnat göras, men utskottet har emellertid icke ansett det nödigt. Här har talats om notifikationskort och om anskaffande af telefoner till alla stationer. Men det är möjligt att det kan gifvas ännu effektivare åtgärder, om saken kommer under ordentlig behandling och utredning anskaffas. En sådan utredning kan icke åligga järnvägsutskottet, lika litet som landtdagen, utan det är styrelsen, som får vidtaga åtgärder att saken underkastas pröfning. Här har redan en föregående talare framhållit en stor del af de synpunkter, som gjorts, inom järnvägsutskottet gällande. Jag vill därför icke vidare uppehålla mig därvid. Jag vill endast anmärka, att under den diskussion, som nu pågått i halfannan timmas tid, inga nya synpunkter framhållits, på hvilket sätt man skall råda bot på det onda, som man är på det klara med att förefinnes i järnvägsdriften, men väl har man framfört en mängd exempel, som visa, att frågan icke är så lätt löst. För min del är jag öfvertygad om, att saken icke kan lösas på annat sätt, än att styrelsen tillsätter en komité, och därtill har den ju full anledning på grund af de klämmar utskottet kommit till. Då först kan frågan i hela dess vidd underkastas ordentlig beredning och en ordentlig utredning fås till stånd. Jag skulle därför föreslå, att utskottsbetänkandet godkännes.

Ed. **Sipilä:** Täällä ovat useimmat edelliset puhujat lausuneet kyseessä olevasta valiokunnan mietinnöstä mielipiteitä, jotka osoittavat, ettei valiokunnan valmistama keitos lainkaan ole eduskunnan maun mukainen. Aineksia siinä on ylipäänsä kaikkia, mitä kaivataankin, mutta pippuria puuttuu, sitä siis kaivataan. Lienee turhaa käydä puolustamaan tätä valiokunnan mietintöä, mutta tahtoisin kuitenkin vielä sen lisäksi, mitä jo täällä ed. Sivenius lausui, asian valaisemiseksi tuoda esiin muutamia seikkoja.

Sen mukaan mitä valiokunnan tietoon tuli keskustelujen kuluessa, ovat olot rautateillämme tähän aikaan sellaiset, että kyllä siinä melkein näyttää olevan ikäänkuin joku Augias-talli puhdistettavana, ja että siihen tarvittaisiin todellinen Herkules toimittamaan puhdistustyötä. Rautatievaliokunta ei suinkaan omaa minkään Herkuleen voimia ja en sentähden ihmettele, että sen työn tulokset erään puhujan mielestä näyttävät ikäänkuin kiltin lapsen toivomuksilta. Tämän selitykseksi tahdon vaan huomauttaa, että „alla äro barn i början och du i samma smörjan". Valiokuntaa sitte syytetään, että se on asioita liian hellävaraisesti ja ehkä johonkin määrin puolueellisestikin käsitellyt, että se muka olisi ajanut rautateitten parasta ja asettanut maanviljelijäin edut vasta toiseen sijaan. Tämä syytös minusta ei ole oikeutettu. Sillä kun valiokunta tätä asiaa lähti käsittelemään, niin oli sillä edessänsä kaksi seikkaa, jotka vaikuttivat asian käsittelyyn. Toiselta puolen on tunnettua, että rautatieliikenteemme ei nykyään likimaillekaan kannata, vaan siitä on tappiota maallemme. Toiselta puolen vaaditaan yhä uusia etuisuuksia, jotka tietysti vaativat uusia kustannuksia rautatielaitoksen puolelta. Nämä seikat silmäimme edessä koetimme tasapuolisesti asiaa harkita niin, ettei rautatielaitoksen etuja yksipuolisesti valvottaisi, ei myöskään jonkun eri kansaluokan etuja, vaan koko maan ja koko kansan etuja tasapuolisesti. Että mietintö tuli lausutuksi niin lievässä, ehkä liian kiltissä muodossa, kai johtui osaksi siitä, kun muistimme, ettemme istu rautatiehallituksessa käskyjä antamassa, vaan olemme täällä kansan puolesta antamassa neuvoja, miten epäkohdat voitaisiin korjata. Ettei mietintöön otettu kaikkia seikkoja, mitä tässä on esiintuotu, se tuli siitä, että olemme ehkä väärin käsittäneet tällaisten ponsien luonteen. Pienimmät erityisseikat olemme maininneet mietinnön perusteluissa ja olemme sitte koettaneet laatia ponnet sillä tavalla, että nämä pienimmätkin seikat niihin mahtuisivat.

Minun täytyy muuten huomauttaa, että itse tämä anomusehdotus on meille ollut ohjeena näitä ponsia laatiessamme. Siellä on harvennetuilla kirjaimilla painettu, että anomuksentekijät, se tahtoo sanoa, maanviljelijät etupäässä toivoisivat muutoksia, jotka koskisivat 1:o tavaravaunujen käyttämistä, 2:o rautatielaitoksen vastuunalaisuutta sen kuljetettaviksi annetuista tavaroista, 3:o tavaroitten saapumisen ilmoittamista vastaanottajille, 4:o tavaroiden säilytystä asemilla, sekä 5:o erinäisten rahtitavaroiden luokitusta. Tässä järjestyksessä on valiokunta näitä asioita käsitellyt ja on pyytänyt myöskin laatia ponnet johonkin määrin vastaaviksi näitä näin selvästi lausuttuja toivomuksia.

Täällä puhuttiin paljo mietinnön puutoksista, ja kernaasti

myönnämme, että siinä puutoksia täytyy olla. Onhan se alkavaisten ensimäinen tekele, ja eihän ihmistyö koskaan ole täydellistä.

Ed. Sivenius täällä jo vastaili niihin moitteisiin, joita täällä on esitetty. Minun ei tarvitse siis niihin enää kosketella. Mitä tulee tuohon syntiluetteloon, jonka ed. Gebhard arveli tarpeelliseksi, niin voin sanoa, että kyllä valiokunnassa asian käsittelyjen kestäessä tuli esille niin pitkä syntiluettelo, etten kuule ensinkään tarpeelliseksi niitä uudistaa eikä lisätä.

Tässä on puhuttu, ettei ponsissa mainita telefoonia. Valiokunta ei katsonut sitä tarpeelliseksi ponsissa mainita, koska siitä jo rautatiehallituksen viime helmikuussa antamassa kiertokirjeessä puhutaan ja terotetaan virkamiehille sen käyttämistä yleisön hyödyksi. Että taas kaikille asemille voitaisiin hankkia telefooni, lienee mahdotonta vielä tätä nykyä, kun monessa seudussa ei minkäänlaista telefooniverkkoa ole olemassa: ja hankkia telefooni yksinomaan rautatietä varten tulisi arvatenkin aivan liian kalliiksi.

Sivuutan muut tässä tehdyt huomautukset. Tahtoisin vaan vielä painostaa tuota vaatimusta, että valiokunnan pitäisi yksinomaan pitää silmällä maanviljelijäin etuja ja maanviljelykseen kuuluvain tavarain kuljetusta. Valiokunta on täällä perusteluissaan huomauttanut, että maanviljelystavarat painon mukaan tekevät ainoastaan $^1/_6$ siitä tavaramäärästä, mikä vuosittain kuljetetaan rautateillämme, ja ettei siihenkään nähden voida näitä tavaroita asettaa sellaiseen asemaan, että sen kautta vielä paljo suurempi asia tulisi nähtävästi kärsimään niin kuin täällä myöskin on perusteluissa huomautettu.

Mitä tulee niihin eri seikkoihin, joita ed. Tulikoura täällä niin monenkaltaisia veti esiin, niin toivoisin ettei täällä eduskunnan aikaa kulutettaisi yksityisasioita kertomalla, ja toiseksi luulen, että puhujan kokemus on saatu yksityisradan varrella, eikä siis liene myöskään sovellutettava koko rautatieverkkoomme.

Muuten on minustakin turhaa tätä mietintöä palauttaa valiokuntaan. Voitaisiin vain samat asiat sanoa jyrkemmin, sekoittaa keitokseen enemmän pippuria, mutta tokkohan siitä olisi sanottavaa hyötyä asiain menolle. Minun luullakseni rautatiehallitus ymmärtää yskän, vaikka eduskunnan ajatukset ja toivomukset esitetäänkin näin kiltissä muodossa. Ja minun ymmärtääkseni sisältyy ponsiin pääasiassa se, mitä tässä on tahdottukin niihin sisällyttää. Olen puolestani hyvin kiitollinen niistä evästyksistä ja ohjeista, mitä täällä on annettu. Toivon, että niistä on vastaisuudessa hyötyä.

Ed. **Kares:** Minä pyysin puhevuoroa oikeastaan sitä varten että kun ed. Gebhardin tekemä ehdotus lopullisessa muodossaan

sisältää ne ajatukset, mitä minäkin lausuin, luovun ehdotuksestani ja yhdyn ed. Gebhardin ehdotukseen pitkien äänestysten välttämiseksi.

Mutta täällä on kuitenkin sen jälkeen esiintynyt muutamia rautatievaliokunnan jäseniä, jotka ovat puolustaneet rautatievaliokunnan mietintöä. On omituinen katsantokanta se, mitä ed. Sivenius ja rautatievaliokunnan puheenjohtaja ovat esittäneet. Ed. Sivenius sanoi, että on niin paljon epäkohtia, ettei millään tavalla voi niitä korjata, ja kun niitä on niin paljon, niin annetaan kaikki olla vanhallaan. Ja rautatievaliokunnan puheenjohtaja sanoi, että olot rautateillämme ovat oikea Augias-talli, jota on mahdoton puhdistaa. Johtopäätös on se, että annetaan kaikki olla ennallaan. Se on minun ymmärtääkseni käsityskanta, jota me eduskunnassa emme voi pitää ohjeena työllemme ja toimillemme. Sitte valiokunnan puheenjohtaja sanoi, että kyllä me olemme kosketelleet kaikkia asioita samassa järjestyksessä kuin anomusehdotuksessakin. Kyllä se on totta. Samassa järjestyksessä on kosketeltu, mutta kaikkia kosketeltu sillä tapaa, että voisi ne sisällyttää yhteen lauseeseen. Mietintö on anomuksen tekijöille vastauksena: mitä oikeastaan turhia jorisette, ei ole mitään syytä valittamiseen.

Telefoonista on myöskin mainittu. Asia on niin, ettei suuremmillakaan asemilla läheskään aina ole telefooneja. Se riippuu asemapäällikön suosiosta ja mielivallasta. Mainittiin että on tullut valiokunnassa esiin suuri syntiluettelo, kun on asiasta keskusteltu. Miksi ei siitä syntiluettelosta ole mitään valiokunnan mietinnössä mainittu.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut, ehkä puhuja tulee jatkamaan puhujalavalta.

Ed. **Kares:** Täällä on tuotu esiin se seikka, ettei voida antaa maanviljelystuotteille minkäänlaista etuoikeutta, koskapa on vaan kuudes osa rautateillä kulkeneista tavaroista maanviljelystavaroita. Se on parhaana todistuksena siitä, mitenkä huonossa asemassa maanviljelijäin tuotteet ovat rahtimaksuihin nähden. Tosiasia on, ettei maanviljelijän kannata käyttää tuotteittensa kuljetukseen rautatietä. Ja sen tähden näemme kaikkialla rautateiden varsilla, että varsinkin pikkuviljelijät mieluummin vetävät kuorman hevosella kaupunkiin jotenkin pitkiäkin matkoja, kuin käyttävät rautatietä, sen tähden että rautatierahti tulee niin kalliiksi, että heidän ei kannata, jos he tahtovat jotakin hintaa tavaroistaan saada, käyttää rautatietä kuljetukseen, vaan vetävät kuormansa hevosilla.

Olisi yhtä ja toista muutakin huomautettavaa rautatievalio-

kunnan miesten puolustusten johdosta. Kiinnitin etupäässä huomiotani siihen, että ed. Sivenius erityisesti tahtoi ajaa teollisuuden etuja maanviljelyksen etujen rinnalla ja mainitsi, että jos nyt suostutaan maanviljelijöitten vaatimuksiin, toisella kertaa tulevat teollisuuden harjoittajat tekemään valituksia. Minä luulen, että tässä maassa on teollisuuden etuja siksi paljon ajettu maanviljelyksen etujen kustannuksella, ettei eduskunnan tarvitse tässä ruveta erityisesti silmällä pitämään näitä teollisuuden etuja tässä asiassa.

Minä yhdyn ed. Gebhardin ehdotukseen.

Ed. **Pennanen:** Monet edelliset puhujat ovat lausuneet sen toivomuksen, että tämä mietintö lähetettäisiin takaisin valiokuntaan. Minä toivon samaa. Ja toivon sen lisäksi, että se syntirekisteri, jota tässä on rautatiehallitusta vastaan esitetty, voitaisiin ainakin nyt tässä keskustelussa supistaa ja mahdollisesti tarvittaissa jatkaa seuraavassa keskustelusa. En siis yritäkkään kertomaan mitään yksityisjuttuja rautatiehallinnon leväperäisyydestä. Yhdyn kannattamaan ed. Gebhardin tekemää ehdotusta tämän mietinnön takaisin valiokuntaan lähettämisestä. Pippuria ei siellä mielestäni tarvitsisi panna yhtään lisään, suolaa ehkä vähän enemmän.

Ed. **Suomalainen, I.:** Rautatievaliokunnan jäsenenä otin puheenvuoron pääasiassa tarkoituksessa, kannattaakseni ed. Siveniusta, mutta tahtoisin erityisesti kajota erääseen seikkaan, joka myöskin hyvin tärkeänä seikkana tuli esille rautatievaliokunnan keskusteluissa ja joka on omaansa aiheuttamaan vaunujen puutetta rautatiellä. Tuli nimittäin esiin, että asemapäälliköt useilla asemilla nykyään harjoittavat jonkinmoista asioimis- tai välitystoimintaa, josta mahdollisesti voisi johtua puolueellinen vaunujen jakelu. Mutta tämä asia ei kumminkaan ole aivan täydellisessä yhteydessä käsilläolevan anomuksen kanssa ja se tulee toisaalla elinkeinolakiehdotuksen kanssa tässä eduskunnassa esille, jonka vuoksi en siihen sen enempää kajoa.

Tahdon vaan mainita, että jos me yksi aateluus kukistetaan, meidän ei käy nostaminen toista aateluutta. Senvuoksi rautatievaliokunnan on täytynyt käsitellä asiaa aivan puolueettomalta kannalta katsoen yhden niinkuin toisenkin ammattiluokan etuja.

Ed. **Alkio:** Kaikki rautatievaliokunnan jäsenet, jotka täällä ovat esiintyneet, ovat ilmituoneet erään ajatuksen, joka mielestäni pitäisi olla kokonaan vieras esilläolevalle kysymykselle, nim. sen ajatuksen, että anomuksella olisi tarkoitettu erityisesti valvoa jonkun erikoisen kansanluokan tai ammattiluokan etuja. Vas-

tustan jyrkästi, että kysymys on ollenkaan sen laatuinenkaan, vaan tässä on kysymys eräästä Suomen kansantaloudessa olevasta epäkohdasta, joka sellaisenaan pitää tulla tavalla tai toisella korjatuksi, sillä se on tällä hetkellä erityisesti kohdistunut maanviljelystä rasittavaksi ja sen vuoksi ei maanviljelijäin ammattiluokka erityisesti siitä kärsi, vaan koko Suomen kansantalous.

Täällä on ed. Sivenius erityisesti maininnut siitä, että jos maanviljelyksen tuotteille koetettaisiin antaa sellaisia etuja kuin anomuksessa on esitetty, niin seurauksena olisi, että teollisuusmiehet tulisivat perässä vaatimaan samanlaisia etuja. Sen johdosta pyydän erityisesti huomauttaa siitä, että tässä maassa on teollisuuden etuja saatu valvoa maanviljelyksen kustannuksella vuosikymmeniä, siten että maanviljelyskoneista esim. on ollut verrattain korkea tuontitulli ilman että millään tavalla olisi toiselta puolen koetettu turvata maanviljelyksen tuotteita ulkomaisen tuotannon rinnalla. Monessa muussa maassa on ollut viljan *vientitulli*. Jos tässä olisi kysymys viljan tuontitullin asettamisesta, silloin voisi nousta kysymys siitä, että nyt tahdotaan maanviljelijäin erityisetuja valvoa. Mutta kun kysymys ei ole mistään muusta kuin siitä, että nykyään polkeenalaisessa asemassa oleva maanviljelystuotanto voitaisiin saada omassa maassa kehitetyksi sille kannalle, että toiselta puolen maata voitaisiin siirtää sopivalla tavalla rautateitse esim. siemenviljaa — josta olisi seurauksena että siellä, mihin tätä siemenviljaa vietäisiin, maanviljelyksen tuotanto voisi kohota edullisemmaksi ja paremmaksi — niin se on kansantaloudellinen eikä minkään yksityisen luokan ammattikysymys.

Ed. Sivenius kosketteli täällä minun mielestäni sangen omituisesti erästä kohtaa. Hän nimittäin lausui, että eikö pikkuviljelijöissä ole mitään semmoisia virheitä, joita tässä on moitittu rautatievirkamiehissä olevan. Ellen ole väärin käsittänyt, on ed. Sivenius tässä suhteessa asettunut jossain määrin sitä maailmankäsitystä vastustavalle kannalle, jota hän ainakin puoluemiehenä minun tietääkseni edustaa, sillä eihän tässä ole kysymys yklöistä, vaan eräästä järjestelmästä, josta johtuu että rautatienvirkamiehistö ja palvelusväestö ovat muodostuneet sellaisiksi, että niitä täytyy julkisesti moittia sentähden, että molemmat ovat yhteiskunnan, valtion ja kansan palvelijoita. Mikäli minä tiedän, eivät pikkuviljelijät ole valtioon semmoisessa suhteessa kuin virkamiehet, ja ymmärtääkseni semmoinen moite julkisesti esiintuotuna eduskunnassa lankeaa ehdottomasti moittijan omille hartioille. Ed. Sivenius on myös huomauttanut siitä, että olisi syytä jäädä odottamaan, parannukset tulevat kyllä. Ja samansuuntaisen lausunnon antoi myöskin täällä rautatievaliokunnan puheenjohtaja sanoen, että kun lievässä, kauniissa muodossa sa-

notaan, niin kyllä kai rautatiehallitus on valmis korjaamaan asiat, kun se saa tietää, että virheitä on olemassa. Ed. Sivenius mainitsi lisäksi siitä, että toivomukset, jotka täällä tehdään, pannaan paperille vain. Mutta minun ymmärtääkseni kaikki mitä täällä teemme pannaan vain paperille ja hiessä päin tehdään työtä lakipykäläin muodostamiseksi paperille. Sen vuoksi on kummallista, että joku, joka on ollut mukana tässä työssä, saattaa sanoa, ettei tästä paperille panosta ole mitään hyötyä. Käsitän, että ne syyt, joita rautatievaliokunnan puolelta on mietinnön puolustukseksi tuotu esiin, ovat kokonaan perustusta vailla.

Minä puolestani yhdyn ed. Gebhardin ponteen ja kannatan sitä, ettei äänestys tarvitsisi tulla kysymykseen minun äsken tekemistäni ehdotuksista.

Ed. **Aalto:** Täällä on puhuttu paljon ilmoitustavasta rautateillä. Ja se on todella seikka, jolla voidaan paljon korjata sitä asiaa, mistä tässä on valitettu. Nykyään, kuten tiedetään, jaetaan ilmoituskortit tavaran saapumisesta yleisesti postin kautta. Tämä tapa joku vuosi takaperin ulotettiin maaseudullekin siten, että tavaran vastaanottajat saavat asemapäällikön kanssa erityisesti sopia asiasta. Täällä on huomutettu, että on paikkoja, joihin posti tulee pari kertaa viikossa, ja että näin ollen tuo korttitapa ei ole oikea. Mutta kyllä asianlaita on niin, että rautatie on kovin kaukana sieltä, minne posti tulee vain kaksi kertaa viikossa, joten sellaiset paikat eivät rautateitse tuota juuri mitään. Kyllä yleensä sellaisiin paikkoihin tulee posti joka päivä, jotka ovat niin läheisessä tekemisessä rautatien kanssa, että asianomaiset itse sieltä hakevat tavaransa.

Mitä sitten noihin telefooneihin tulee, niin kyllä vaatimus niiden suhteen on jotenkin aiheeton, sillä tuskinpa telefoonejakaan sellaisilla paikkakunnilla on olemassa, jonne posti pari kertaa viikossa kulkee, joten sinne on yhtä vaikea päästä telefoonilla kuin kortillakaan. Jos taas tarkoitettaisiin, että rautatiehallituksen tulisi laittaa telefooneja kaikkiin metsäkyliin ja syrjäpaikkoihin, niin kyllä se tulisi liian kalliiksi. Rautatievaliokunnassa on näin ollen katsottu, että ilmoitustapa saadaan kyllin tehokkaaksi siten, että rautatiehallitus antaa määräyksen korttisysteemin ulottamisesta ilman eri sopimuksia kaikille tavarain saajille.

Sitä vastoin on tässä mietinnössä mielestäni se vika, että tämä ilmoituspakko on ehdotettu koskevaksi ainoastaan rahtitavaroita. Mutta saapuuhan maanviljelystavaroita tavattoman paljon pikatavaroinakin, ja nämät lähetykset ovat tavallisesti kiireellisempiäkin. Mutta vaikka siis minusta tämä ilmoittamismääräys olisi kohdistettava myös pikatavaroihin, niin tuntuu minustakin, kuten tällä on mainittu, että tämä päämäärä käytännössä saavu-

tetaan itsestäänkin, jotenka ei tämän pienen muutoksen vuoksi pitäisi olla tarpeen lähettää kysymystä takaisin valiokuntaan.

Sitten on täällä moittien puhuttu rautatienpalvelijakunnasta ja annettu sille tavattoman suuri syy. Näistä huomautuksista voisi tulla siihen käsitykseen, että rautatielle on otettu liian kovakouraisia miehiä palvelukseen. Mutta minusta ei voi mitenkään panna rautatiepalvelijain syyksi sitä, että jotkut suuret koneet, joita lähettäjät lastaavat, vastaanottajat purkaavat, saapuvat vahingoittuneina vastaanottajalle; kyllä syy useimmiten on siinä, että tavarat lähetetään huolimattomasti.

Mutta jos todella rautatiepalvelijoissakin on syytä, niin se etupäässä aiheutuu siitä, ettei yleensä pidetä silmällä yksinomaan rautatiepalvelukseen pyrkiväin kuntoa ja tarkkuutta, vaan monia muitakin näkökohtia. Ensinnäkin on hyvin monessa tapauksessa, ei tosin kaikissa vaan kuitenkin usein tärkeimpänä näkökohtana valintaa tehtäessä hakijan kielitaito, siis kunnon määrääjänä kielikysymys. Myös on varsinkin viime aikoina useassa tapauksessa rautatielle pääsy riippunut miehen mielipiteistä. Jos olet sosialisti, niin älä tule, vaikka olisit kuinkakin kunnon mies. Näin ei tietysti joka tapauksessa ole ollut asianlaita, mutta kuitenkin hyvin monesti. Siis miehen mielipiteet kunnon määrääjänä. Kun tällaiset näkökohdat ovat määräävinä palvelijoita rautatielle otettaissa niin voi edellyttää, että sinne joutuu jos jonkinlaisia, sellaisiakin, jotka eivät voi kunnolla täyttää tehtäviään.

Huomattava on myöskin, että varsinkin maaseudulla löytyy melkein joka asemalla n. k. harjoittelijoita, jotka eivät saa mitään palkkaa muuta kuin silloin, kun saavat olla vakinaisten miesten virantoimittajina. On luonnollista, että tällaisilta harjoittelijoilta ei tietystikään voi vaatia, mitä vaaditaan vakinaiselta. Tässä suhteessa olisi tehtävä se muutos, ettei otettaisi toimeen sellaisia henkilöitä, joilta ei voi vaatia mitään suurempaa vastuunalaisuuta, vaan että kaikki rautatiepalvelijat olisivat sellaisia, joille voitaisiin asettaa täysi vastuunalaisuus toimintaansa nähden.

Yksi sangen tärkeä seikka kysymyksessä olevain epäkohtain poistamiseksi on, kuten valiokunnassakin on huomautettu, rautatiepalvelijain ammattisivistyksen kohottaminen. Mutta se riippuu hyvin suuressa määrin meidän rautatievirkamiehistämme, ja nämä taasen ovat tässä kohden varsinkin viime aikoina osottaneet hyvin suurta leväperäisyyttä. Niinpä esim., kun joku aika sitten täällä Helsingissä pidettiin niin tärkeä tutkinto kuin konduktööritutkinto on, niin niitä 30 miestä, jotka tutkintoa varten olivat saapuneet, kuulusteltiin ainoastaan kaksi tuntia, josta ajasta kuitenkin suurin osa kului teen juontiin, siitä huolimatta, että tutkittavat aineet olivat koko laajat. Kun tällaista huolimattomuutta harjoitetaan virkamiesten puolelta tässä kohden, niin eipä todella voi ihmetellä, että palve-

lijakunta on huolimatonta eikä täytä tarkoin tehtäviänsä. Virkamiehiä minusta tässä suhteessa pitäisi paljon enemmän kovistaa, heitä pitäisi opettaa käsittämään, että ovat kansan palvelijoita eikä kansan käskijöitä. Mutta nykyään, ikävä kyllä, varsinkin maaseudulla näkee, että rautatievirkamiehet ovat paikkakunnan suurimpia herroja, ja liikettä käyttävän yleisön täytyy hyvin nöyrästi alistua heidän mielivaltansa alaiseksi.

Minusta valiokunta, kun se ehdottaa, että rautatiehallitusta käsketään kehoittamaan kaikkia asianomaisia täyttämään velvollisuutensa, mikäli saapuneista tavaroista ilmoittamiseen tulee, on tehtävänsä täyttänyt.

Täällä ovat jo rautatievaliokunnan puheenjohtaja ja ed. Sivenius erikoisesti huomauttaneet, että mietinnössä on tuotu esiin kaikki, mitä anomuksessa on pyydettykin. Minusta on, mikäli ymmärrän, asianlaita niin, sillä täällä ei ole niin paljoa tuotu puutteita esiin kuin olisi tarpeen, jos tahdottaisiin kaikki puutteet poistaa. Eihän anomuksesta voi tehdä sen suurempaa asiaa kuin mitä siinä on tarkoitettu. Minusta olisi ollut viisaampaa, että alusta pitäen, olisi vaadittu koko rautatietariffi uudistettavaksi; silloin olisi voitu pitää täydellinen tarkastus ja kohdistaa erityinen tutkimus kaikkiin tavaralajeihin.

Mitä sitten tulee ed. Tulikouran huomautukseen, niin on tunnettua, että jos tavaraa tarvitseva tilaa jotakin, niin hän lähettäjältä voi saada ilmoituksen, että tavara on jo lähetetty, vaikkei se vielä olisi valmistunutkaan, joten ei kaikkea syytä voi rautatiehallituksen niskoille panna; kyllä ne ovat suurkauppiaat, jotka monta kertaa keinottelevat.

Vaunujen puutteesta on anomuksessa myös mainittu, ja siitä on valiokunnassakin ollut puhe. Mutta mikäli tiedän, on hallituksen puolelta ryhdytty viime aikoina tarmokkaisiin toimenpiteisiin tämän epäkohdan poistamiseksi, ja tokkopa se nyt aivan yhtäkkiä poistuisi, vaikkakin enemmän pippuriakin tähän ponteen asetettaisiin.

Äsken täällä huomautettiin, että tokkopa asia siitä paranisi, vaikka kuinkakin kovia sanoja rautatiehallitukselle kohdistettaisiin. Keväällä, kun täällä eduskunnassa oli puhe kaikista noista epäkohdista rautatiehallituksessa, niin rautatievirkamiesten äänenkannattaja huomautti m. m., että kun tulee joku suuri liiketappio tehdaslaitoksessa, niin se aiheuttaa myrskyisen yhtiökokouksen. Tällaisissa yhtiökokouksissa on aina asian tuntevia henkilöitä. Nyt on tullut jonkinlainen liikepula rautatielaitoksessa ja on luonnollista sen vuoksi, että yhtiökokouksessa s. o. eduskunnassa on myöskin myrsky nousemassa. Mutta ero on siinä, että eduskunnassa on asiantuntemattomia henkilöitä, joiden lausunnoille ei voi varsin suurta arvoa antaa. Kun tällaista kuuluu, niin onko

luultavaa, että vaikka tästä pippuria rautatiehallituksesta annettaisiin, se mitään merkitsisi?

Se, mitä tässä asiassa puhuttiin, koskee suureksi osaksi suomalaista yleisöä. Mutta kun joku suomalainen huomautti rautatievirkamiesten epäkohteliaisuudesta, niin huomautetaan siihen, että kohteliaisuus on suomalaisille niin kovin raskasta. Nyt tietysti vaaditaan, että suomalaisten maanviljelijäin tulisi olla ruotsalaisille rautatieherroille hyvin kohteliaita. Arvelen, että jos kovempia sanoja lausuttaisiin, niin se ei auttaisi. On alettava perusteellisemmin, kun ruvetaan koko perkausta tekemään.

Minä kannattaisin tätä valiokunnan mietintöä tällä kertaa tällaisenaan. Mutta kun vastaisuudessa tätä asiaa ruvetaan penkomaan, niin minusta ei olisi mentävä sitä tietä, jota nykyään ehdotetaan mentäväksi, nim. hallituksen kautta, vaan eduskunnan itse olisi asetettava komitea kaikkia näitä epäkohtia tutkimaan. Silloin eduskunta saisi mieleisensä komitean ja ehkä asian myöskin mielensä mukaan järjestetyksi.

Ed. **Knuutila, Mikko:** Minä tuskin olisin puheenvuoroa pyytänyt, jos en olisi sattunut pyytämään ennen kuin rautatievaliokunnan puheenjohtaja oli puhunut. Mutta kun kerran puheenvuoroa pyysin, niin täytyy joku sana sanoa. Rautatievaliokunta ei ole katsonut itselleen soveliaaksi kajota niihin hyökkäyksiin, mitä tämä eduskunta pitää tapana tehdä. Se on pysynyt siinä asiassa, mitä anomuksessa vaadittiin. Täällä on tuotu esiin kaikki syyt jo ennen, ettei niistä tarvitse puhua, ja minä ehkä menenkin vähän toiseen suuntaan. Anomuksessa on sanottu, että rautatiellä vaunujen sijoittaminen on hyvin huonossa järjestyksessä. Se on totta, mutta syy on siinä asiassa vähän edempänä. Meidän rautatieverkkomme on jo semmoinen, että sitä ei voida järjestää niin, että vaunut saataisiin kulkemaan niinkuin tarve vaatisi. Jos vaunut joutuvat kulkemaan pohjoiseen, Tornioon, ja niitä sitte tarvitaan Savon radalla, tulee liian pitkiä mutkia, jotka vievät aikaa. Meidän pitäisi ensin saada kaksi poikkirataa — se olisi suuri edistysaskel. Sitte voitaisi asiat järjestää paljoa paremmin, jos poikkiratoja saataisiin. Rautatieverkkomme olisi täydellisempi. Ja ketä syytetään rautatieverkkomme puutteellisuudesta? Ei suinkaan rautatievaliokuntaa, vaan vanhempia rautatievaliokuntia ja eduskuntaa ettei se ole ottanut sitä ennen huomioon, joka kuitenkin ehkä pikaisuudessa on otettava huomioon. Muuten on puhuttu tässä paljon siitä, että rautatiet eivät kannata. Siihen jokainen tuntenee syyt. On monin verroin pohjoisessa, sitte kun rautatie tehtiin, rautatiepalvelijoita ja virkamiehiä lisätty. Kaksinkerroin joka luokkaa ja palkkoja on nostettu ja niitä aina vaaditaan nostamaan. Ne ovat

sellaisia epäkohtia, joita ei ole helppo parantaa eteenpäinkään. Ei nykyään muuta kuulukaan kuin että palkkoja pitää nostaa ja työtä vähentää. En luule sen tulevan suureksi eduksi rautateillemme tulevaisuudessa. Ed. Alkio sanoi, että häntä hämmästyttää rautatievaliokunnan mietintö. No, ed. Alkiota luullakseni on hämmästyttänyt koko ajan kaikki toimet. Minä en ole sillä kannalla. Minä toivon ja odotan, että jos tältä maailman kansanvaltaisimmalta eduskunnalta vaaditaan tavallista enempää, niin ehkä se sen tekeekin. Mutta palaan tähän rautatievaliokunnan mietintöön. Luulen, että jos se palautetaan valiokuntaan takaisin, niin kyllä se tulee samanlaisena tänne taas; se on siksi asiallinen.

Ed. **Pullinen:** Kun ed. Gebhardin ehdotus sisälsi samaa kuin minunkin ja on vielä laajempikin, niin luovun ehdotuksestani ja kannatan hänen ehdotustaan.

Muuten tahdon mainita, että valiokunnan jäsenen, ed. Sveniuksen puolustus muodostui varsin hyväksi ylistyspuheeksi sekä rautatiehallitukselle että oleville oloille. Se antaisi aihetta huomautuksiin, mutta toivon, että siihen tulee tilaisuus sitten kun mietintö uudestaan palaa valiokunnasta.

Ed. **Tulikoura:** Ed. Sipilä selitti, että ne asiat, joista minä puhuin, koskisivat yksityisratoja. En tiedä, mistä ed. Sipilä nuo tietonsa on hankkinut, mutta kuitenkin saan sanoa, että ne eivät ole toisia. Sillä tapahtumat, joista puhuin, koskevat juuri näitä valtion ratoja. Sitten myös minua oudoksuttaa, että ed. Sipilä sanoi minun puhuneen yksityisistä asioista, jotka eivät kuulu tähän. Minä luulen, että yksityisasioita ovat kaikki. Yksi asia yhdeltä puolelta, toinen toiselta puolelta. Ne olisivat korjattavat, nuo yksityiset epäkohdat.

Ed. **Bäck:** Många äro de anmärkningar, hvilka i afton anförts mot utskottsbetänkandet. Jag vill ingalunda påstå, att detta betänkande är något mästerverk. Dock må till järnvägsutskottets försvar anföras, att petitionsmemorialet, hvilket i detta betänkande blifvit behandladt, är hopsvarfvadt med en sådan oberäknelig tankeflykt, att det är nästan omöjligt att åstadkomma någonting koncist och koncentreradt med ledning utaf detsamma. Jag vågar föreslå att betänkandet måtte godkännas, och uttalar jag ännu den förhoppning att, ifall så skulle ske, det måtte lyckas hr Gebhard att till nästa landtdag åstadkomma ett mera koncist petitionsmemorial i samma ämne.

Ed. **Gebhard, Hannes:** Ed. Bäckin lausunnon johdosta pyydän ensiksi saada sanoa, että jos joku arvostelukykyisempi henkilö kuin hän lukee anomuksen ja tämän mietinnön, tulee hän

aivan päinvastaiseen tulokseen. Kun tämä keskustelu on venynyt liian pitkäksi, tahdon vaan lyhyesti lausua, että onnittelen rautatiehallitusta, tuota rautatiehallitusta, jota koko arvostelukykyinen yleisö puoluekantaan katsomatta pitää kelvottomana, siitä että se on täällä saanut kokonaisen rivin sosialisteja puolustamaan itseänsä ja rautatievirkamiehistöä.

Ed. **Vuolijoki, Sulo:** Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni niitä, jotka ovat ehdottaneet, että tämä asia lykättäisiin uudelleen valiokuntaan. Sillä mielestäni olisi kaikkia muuta kuin kunniaksi eduskunnalle, jos tämmöinen mietintö hyväksyttäisiin, jossa oikeastaan ainoa asia, mitä varmasti sanotaan, on luottamuslause rautatiehallitukselle. Sanotaan nimittäin, että se "yhä edelleen ryhtyisi tarmokkaisiin toimenpiteisiin", ikäänkuin sen toimenpiteet olisivat tähän saakka olleet tarmokkaat.

Täällä eräs edusmies, muistaakseni Aalto, sanoi ettei tämä asia siitä parane, jos ponteen pannaan jyrkempi sanamuoto kuin siinä nyt on. Minua kummastuttaa se epäluottamus, mitä hän tällä lausunnollaan osottaa eduskunnalle. En olisi odottanut, että siltä taholta, johon hän kuuluu, olisi tällaista lausuntoa annettu. Yleensä mietinnön ponsi suuressa määrässä muistuttaa mieleeni venäläisten virkamiesten mietinnöt, joissa sanotaan ylimalkaisin sanoin, että „parannuksia on aikaansaatava jos mahdollista". Sillä paitsi luottamuslausetta hallitukselle tämä mietintö ei sisällä juuri muuta kuin mainitun lyhykäisen toivomuksen.

Muuten kummastuttaa minua, että täällä pari suomettarelaista edusmiestä, jotka ovat allekirjoittaneet sen anomuksen, jonka johdosta tämä mietintö on syntynyt, ovat myöskin voineet allekirjoittaa tämän mietinnön, josta ed. Gebhard sanoi, että jos järkevästi lukee mietinnön, huomaa sen olevan ristiriitaisen anomuksen kanssa. Nämät edustajat ovat Nykänen ja Vahe.

Ed. **Mäkelin:** Ei ole mitään johdonmukaisuutta siinä, että osan järjestyssäännöistä rautatiehallitukselle laatisi eduskunta, yksi osa jätettäisiin sen itsensä laadittavaksi. Ei ole mielestäni myöskään johdonmukaista, että tavaran luokittelussa yksi osa määrättäisiin eduskunnassa, toinen rautatiehallituksessa. Minulla ei ole sitä vastaan mitään, että tavaran luokittelu siirretään eduskuntaan, eikä sitä vastaankaan, että järjestyssäännöt laaditaan eduskunnassa. Mutta käsittääkseni olisi parempi, että ne asiat hoitaisi toinen. Tähän asti ne ovat olleet rautatiehallituksella, eikä eduskunnalla. Ei valiokunta voinut ehdottaa niiden siirtämistä eduskunnalle.

Mitä epäluottamuslausuntoon rautatiehallitukselle tulee, saattaa olla herroilla kyllä lähimmässä tulevaisuudessa tilaisuus näyttää, minkä verran sitä kykenevät antamaan.

Ed. **Sipilä:** Minä vaan tahdon ed. Tulikouran lausunnon johdosta täällä huomauttaa, että hän minun tietääkseni asuu yksityisradan varrella ja siis luullakseni käyttää sitä tarpeisiinsa, joten hän etukädessä lienee saanut kokemuksensakin siitä. Mitä muuten tulee siihen, että olisin sanonut, että yksityisseikat eivät kuulu tähän asiaan, niin en sillä tavoin sanonut, vaan lausuin sen toivomuksen, ettei eduskunnan kallista aikaa kulutettaisi yksityistapahtumien kertomiseen.

Mitä tulee ed. Vuolijoen lausuntoon, niin se minua kerrassaan hämmästyttää. En ymmärrä millä ihmeen tavalla hän on saanut sen käsityksen, että mietintö on jonkunlainen luottamuslause rautatiehallitukselle. Täytyyhän meidän tunnustaa, että rautatiehallitus on ryhtynyt asioita korjaamaan, koskapa se on näistä kiertokirjeitä alaisilleen lähettänyt. „Maastahan pienikin ponnistaa". Katsokaamme nyt ensin, mitä se saa aikaan ja ryhtykäämme sitte kovempiin toimenpiteisiin, jos vastedes niin tarvitaan. — Muuten luulisin eduskunnan jo kypsyneen asiasta äänestämään.

Ed. **Kirves:** Minä en saata olla huomauttamatta muutamata seikkaa, jota ed. Gebhard erinomattain alleviivasi, nimittäin että rautatiellä säretään niittokoneita. Mikäli minä tunnen näitä asioita, niin minä itse puolestani en saata mitään anteeksiantoa ehdottaa niille lähettäjille, jotka niittokoneita lähettävät niin huonosti suojattuina. Samoin kuin muistakin koneista, joita rautatiellä lähetetään, sillä ne ovat niin surkeassa tilassa annettu lähetettäviksi, että niistä puuttuu kaikki suojus. Sitten on otettava huomioon se seikka, että palvelijakuntaa ei ole niin paljo, että ne kerkiäisivät huolellisesti purkaa tavarat vaunuista. Siinä suhteessa olisi virkamiehiä enemmän velvoitettava. Kun on virkamies jokaista palveluskunnan kolmea jäsentä kohti, niin voitaisiin näitä virkamiehiä velvoittaa auttamaan palvelijakuntaa vaunujen lossaamisessa. Täällä on tahdottu hypätä yli siitä, mistä aita on matalin. Mutta niin vähäinen kuin palvelijakunta nyt on, niin sen on mahdoton kaikkea säännöllisesti toimittaa, niillä on niin paljon kiirettä ensin valtion töissä ja sitten vielä tahtovat asemapäälliköt heillä teettää omia töitään. — Minä kannattaisin, että mietintö lähetettäisiin takaisin valiokuntaan.

Jos herra Gebhard ja te muut tahdotte antaa epäluottamuslauseen rautatiehallitukselle, niin olkaa hyvä ja tehkää interpellatsiooni ja sanokaa sitten vasta, että me kannatamme hallitusta.

Ed. **Sivenius:** Tahdon vielä lyhyesti lausua muutaman sanan ed. Alkiolle. Hän sanoi, että tämä ei ole ammattikunnallinen kysymys. Minä tahdon huomauttaa, että jo anomusehdotuksen tekijälläkin tämä oli ammattikysymyksenä, koska hän anomusehdotuksen

ponnessa sanoo »että ylempänä esitetyt maanviljelysammattia vaivaavat epäkohdat — poistettaisiin.» Täällä olisi paljon vastailemista ja niitä voisi jaaritella vaikka parisen viikkoa. Mutta en niihin nyt kajoa. Sitä minä vaan ihmettelen, että saa kuulla niin hassuja leikillisyyksiä kuin että sanotaan meidän olevan rautatiehallituksen kannattajia, ihailijoita, ylistelijöitä tai mitä oikein tahdottaneekaan sanoa. Se on, lievimmin sanoen, äärettömän suuri erehdys muutamalla taholla.

Ed. **Schybergson**: Minusta tämä anomus siinä muodossa, jonka anomuksentekijät ovat sille antaneet, niinkuin myöskin sellaisena, joksi valiokunta sen on muodostanut, olisi kokonaan hylättävä. Valiokunnan jäsenet ovat hyvilläkin syillä moittineet anomusta. Anomuksentekijät taas melkein yhtä hyvillä syillä valiokunnan mietintöä. Minusta näyttää siltä että niin anomusehdotus kuin valiokunnan mietintökin olisivat jotenkin epäonnistuneita ja liika paljon yksityiskohtiin meneviä. Eihän ole sopivata, että tämmöisessä anomuksessa puhutaan ilmoitustavastakin, niinkuin mietinnössä tehdään, vielä ponsissakin. En myöskään voi hyväksyä, että asia olisi lähetettävä takaisin valiokuntaan, sillä siinä tapauksessa me saamme toistaa tämän saman keskustelun vielä kerran. Minä siis pyydän saada ehdottaa, että tämä anomus tällä kertaa hylättäisiin.

Ed. **Nevanlinna**: Viimeisen arvoisan puhujan ehdotus olisi minusta, jos se toteutuisi, hyvin onneton päätös asialle. Kun tämä asia kerran on tullut eduskunnassa esille, niin tietäisi minusta näet tuon ehdotuksen hyväksyminen sitä, että eduskunta ei ole havainnut tällä alalla olevan sellaisia epäkohtia, jotka ansaitsisivat korjaamisen pyytämistä. Myönnän kyllä, että ne epäkohdat, joista on puhe, koskevat ainoastaan yhtä osaa niistä monista, joita rautatiellä on olemassa. Mutta tämä osa on kuitenkin niin tärkeä, että eduskunta voi siihenkin huoleti kiinnittää hallituksen huomiota. Sitä vastoin olen aivan yhtä mieltä edellisen puhujan kanssa siitä, että niin yksityiskohtiin meneväksi, kuin tämän mietinnön ponsi nyt on, eduskunnan ei pidä anomustansa tehdä. Hallituksen asia on harkita ja määrätä ne yksityiset toimenpiteet, joihin on ryhdyttävä. Eduskunnan olisi vaan osotettava suunta siihen ja siinä tarkoituksessa pyydän saada kannattaa ehdotusta asian lykkäämisestä takaisin valiokuntaan.

Ed. **Vasastjerna** kannatti ed. Schybergsonin ehdotusta.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön sellaisenaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Gebhardin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä annettiin 81 jaa- ja 96 ei-ääntä, joten vastaehdotukseksi oli hyväksytty ed. Gebhardin tekemä ehdotus.

2:o Ken hyväksyy ed. Gebhardin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on hyväksytty ed. Schybergsonin tekemä ehdotus että anomus olisi hylättävä.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten oli **hyväksytty** ed. **Gebhardin** tekemä **ehdotus** että mietintö oli menevä takaisin valiokuntaan muodostettavaksi hänen ehdottamaansa suuntaan.

Tavaraliikenteen supistamisesta rautatiellä sunnuntai- ja juhlapäivinä

Esitettiin pöydällä ollut rautatievaliokunnan mietintö n:o 2 eduskunnassa tehdyn an. ehd. (n:o 189) johdosta, tutkimuksen toimeenpanemisesta, missä määrässä rautatiellä voitaisiin tavaraliikennettä supistaa sunnuntai- ja juhlapäivinä.

Keskustelu:

Ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.:** Eduskunta on tänäiltana tehnyt hirvittävän pitkän ja ikävän rautatiematkan sekajunalla. Minä ehdotan että nyt koitetaan muullaisia kulkuneuvoja ja ensi työksi ilman keskusteluja hyväksytään tämä valiokunnan mietintö, joka mielestäni on kaikin puolin hyvä.

Ed. **Malmivaara:** Samalla kun lausun iloni siitä, että tälläinen anomusehdotus kuin se, jonka johdosta tämä mietintö on syntynyt, on jätetty eduskunnalle ja että se on tullut taholta, josta sitä tuskin monikaan odotti, kummastuttaa minua se muutos, jonka Valiokunta on tämän anomuksen ponteen tehnyt. Anomuksessa pyydettiin että Hänen Majesteettinsa suvaitsisi asettaa komitean tutkimaan, missä määrässä voitaisiin entisestään supistaa rautatieliikennettä sunnuntai- ja juhlapäivinä ja että tähän komiteaan saisi palvelijakunta puolestaan yleisen kokouksen päätöksen mukaan ehdoittaa kolme ja virkamieskunta kaksi jäsentä. Valiokunta on suonut tälle anomukselle tarpeellista huomiota, mutta on siirtänyt toivomuksen, minkä anomuksentekijäin ponsi sisälsi tätä asiaa käsittelemään asetettavan komitean kokoonpanosta, ponnesta vähemmän huomattuun paikkaan, perusteluihin. Mahdollistahan on, että se sieltäkin tulee huomatuksi, mutta ei se olisi mielestäni ponttakaan turmellut. Mutta ikävämpää on, että valiokunta ehdottaa tuon komitean tutkitta-

vaksi ainoastaan sen, minkä verran tavaraliikennettä voitaisiin sunnuntai- ja juhlapäivinä valtion rautateillä supistaa, kun anomuksen tekijät tarkoittivat koko rautatieliikennettä. En tahdo ehdoittaa valiokunnan ponnen hylkäämistä, mutta lausun ainoastaan toivomuksen, että hallituksen toimesta asetettava komitea saisi tämän asian koko laajuudessaan käsiteltäväkseen. Aivan huoletta voitaisiin tavaraliikenne Suomen valtion rautateillä sunnuntai- ja juhlapäivinä poistaa, koska se on voitu tehdä niissäkin maissa, joissa rautatieliikenne on paljoa suurempi kuin meillä. Ja minä luulen, että, jos vain hyvää tahtoa olisi, voitaisiin jonkun verran supistaa myös matkustajaliikennettä. Tietysti väitetään tätä vastaan, että meidän rautateittemme huono talous ei sitä kestä. Kyllä se *sen* kestää. mutta vaikeampi on sen kestää sitä vastuuta, mikä tulee jumalallisten sääntöjen rikkomisesta. Ne kansat, jotka tunnustavat sapattikäskyn pyhyyden, nauttivat kuten tiedämme runsainta aineellista siunausta, kun sitävastoin sen polkeminen tuo ehdottomasti mukanansa rangaistusta. Suomen eduskunnassa on jo kauvan pidetty tästä asiasta ääntä. Se on uudelleen ja uudelleen tullut esiin kaikilla valtiopäivillä kymmenkunta vuoden kuluessa, mutta ilman sanottavia tuloksia. Hurskaat rautatiepalvelijakunnan piirissä huokaavat sen kuorman alla, minkä pyhätyö heille tuottaa. Se kuorma on painanut monen jo niin alas, että ainoa kirja, mikä junissa sunnuntaipäivinä kuljettaessa luettavaksi tulee, on kortit. Asiassa on nyt jälleen käännytty Suomen uuden eduskunnan puoleen. Ehkä se nyt herättää enemmän vastakaikua kuin ennen, niissäkin piireissä joiden käsissä tähän kysymykseen nähden valta on.

Ed. **Rosenqvist, V. T.**: Såsom den föregående talaren framhöll, är föreliggande fråga icke ny, utan har framträdt vid flere föregående landtdagar. Jag föreställer mig äfven att den aldrig skall erhålla en sådan lösning, som skulle tillfredsställa alla olika intressen. För min del är jag öfverhufvud nöjd med det resultat, till hvilket utskottet har kommit och som funnit sitt uttryck uti utskottsbetänkandets motivering. Det synes mig, som om utskottet stält sig i det stora hela på en fullt hållbar ståndpunkt, i det att utskottet å ena sidan tagit tillbörlig hänsyn till den trafikerande allmänhetens kraf och å andra sidan beaktat järnvägspersonalens berättigade fordringar på söndagshvila. Jag kan därför godkänna utskottsbetänkandet. Det är blott en punkt utaf mindre betydenhet, mot hvilken jag ber att få göra en anmärkning. I slutet af motiveringen heter det: »På det att saken måtte bli mångsidigt pröfvad allaredan i komitén, har utskottet tänkt sig att till medlemmar i densamma skulle utses tvänne järnvägstjänstemän, tre af betjäningen samt en affärsman och en landtbrukare.» Det kan ju icke anses på något sätt olämpligt att utskottet sålunda i motiveringen angifver huru detsamma tänkt sig

att komitén skulle blifva sammansatt; men då utskottet också i klämmen söker fasthålla detta, i det att utskottet säger: »att en *på ofvannämdt sätt* sammansatt komité måtte nedsättas,» så synes detta mig vara att gå allt för långt uti att utpeka för regeringen huru komitén bör sammansättas. Jag anser icke att utskottets tanke beträffande komiténs sammansättning är oriktig, men jag tycker, att det icke är lämpligt att uti klämmen upptaga detta. Det är icke lämpligt, att landtdagen fastslår det medlemmarnas antal i komitén skall vara fem och att de skola tagas från det eller det området. Om man en gång inslår denna väg, så skall väl det följande steget helt enkelt blifva, att landtdagen utpekar de personer, som regeringen bör insätta uti sina komitéer. — På grund af hvad jag haft äran framhålla tager jag mig friheten föreslå att klämmen ändras så, att orden »på ofvannämdt sätt sammansatt» helt och hållet utgå, hvarigenom klämmen komme att lyda: »Att en komité måtte nedsättas för att undersöka och föreslå i hvad mån godstrafiken å finska statsjärnvägarna kunde inskränkas under sön- och hälgdagar.»

Ed. **Helkiö:** Valiokunnassa esillä olevan mietinnön pontta muodosteltaessa toin eriävän mielipiteeni tästä asiasta esiin. En kuitenkaan katsonut sopivaksi ja tuskinpa olisin ollut, valiokunnan varajäsenenä, oikeutettukaan tekemään tavallista vastalausetta. Pyydän sentähden tässä lyhyesti esittää ajatukseni.

Minusta sunnuntai- ja juhlapäivätyö rautateillämme on alun pitäen ollut epäilyttävä harha-askel yhteiskuntataloudellisessa elämässämme. Se on ollut vääryys rautatiehenkilökuntaa, heidän elämäänsä, ehkäpä usein omaatuntoakin vastaan, he kun ovat olleet pakotetut lepopäivinä työhön, jota tuskin ovat saattaneet pitää välttämättömänä, vielä vähemmän kristillisen rakkauden vaatimana. Se on samalla ollut loukkaus suuren kansan enemmistön vanhaa siveellistä vakaumusta ja, kuten mietinnössä sivulla 3 sanotaan, »sen elämään lujasti kiintynyttä hyvää tapaa vastaan, tapaa, joka vaatii lepopäivän pyhänä ja häiritsemättömänä pitämistä.» Mutta se on ennen kaikkea rikos sitä selvää ja kumoamatonta perustuslakia vastaan, jonka kansojen historia lienee todistanut yleispäteväksi, loukkaamattomaksi ja pyhäksi, ja jonka meidänkin kansamme historia siksi todistanee.

Lakipykälät sellaiset kuin: älä tapa, älä varasta, älä tee väärää valaa, lienevät jostakin merkityksestä ja niitten syrjäyttäminen jokapäiväisestä käytännöstä on aina tuonut ja varmasti tuo yhteiskuntaan mätää. Vai mitä meidän päiviemme elämän ilmiöt todistavat?

Mutta jos mainitsemillani lainkohdilla on yhteiskunnallinen ja yksilöllisesti kumoamaton merkitys, niin tottapa silläkin lainkohdalla joka sanoo: pyhitä lepopäivä, mahtaa olla samallainen, merkitys.

Kaikki laillistettu tarpeeton työ ja liikenne pelkästään aineellisten arvojen saavuttamiseksi ja lisäämiseksi lepopäivinä sotii jyrkästi tätä pykälää ja sen tarkoittamaa päämäärää, yksilöiden onnellisuutta vastaan.

Mistä sunnuntai- ja juhlapäivätyö yleensä johtuu, voidaan käsittää, ja millä sitä on puollettu ja tullaan puoltamaan, on edeitäpäin selvää. Mutta onko tämä ehdottomasti välttämätöntä, sitä meillä ei kai ole vielä tarkoin tutkittu. Kun valiokunta on tunnustanut tässä jonkunlaisen paheen olevan kysymyksessä, paheen, jota nyt tahdotaan käydä poistamaan, niin onko sen poistaminen silloin tarpeeksi perinpohjin suoritettu, kun vain osa pahasta poistetaan. Minä olisin tahtonut tässä suhteessa otettavaksi koko askeleen. Olisin asetettavan valiokunnan tehtäväksi toivonut myöskin sen, minkä ed. Malmivaara jo toi esiin, että komitea olisi tutkinut, eikö rautatieliikennettä yleensä pyhäpäivinä voitaisi lopettaa.

Tämä ehdotukseni kantanee kuulumattoman ahdasmielisyyden äärimmäistä leimaa; minä uskon sen. Yleensä jos joku pahe yhteiskuntaan on syöpynyt, niin että se on tavaksi tullut, niin sen poistamista pidetään mahdottomana. Tahdon vaan musituttaa, mitenkä joku vuosi sitten ehdottoman kieltolain vaatijoita ja kannattajia pidettiin suorastaan hupsumaisina henkilöinä. Mutta aika on tuonut aivan toisen katsantokannan ja minä olen varmasti vakuutettu siitä, että tämäkin kysymys, joka, kuten ed. Malmivaara jo huomautti, kyllä on ollut meillä pitemmän aikaa vireillä, vähitellen saa sellaisen kantavuuden, joka viepi toivottuun tulokseen, mikäli kansan elämässä ja mielipiteessä korkeampi käsitys pyhäpäivän tarkoituksesta selvenee.

Minä sentähden ehdottaisin mietinnön ponnen kuuluvaksi näin: »että ylempänä mainittuun tapaan kokoonpantu komitea asetettaisiin tutkimaan ja ehdottamaan, missä määrässä liikennettä Suomen valtionrautateillä voitaisiin sunnuntai- ja juhlapäivinä supistaa, taikka olisiko mahdollista sitä sanottuina päivinä kokonaan poistaa.»

Sen vaarallisempi tämä ehdottamani lisäys ei nyt ole, kuin että ehdotan komitean työn ulotuttamista koko laajuudessaan tälle alalle. Tutkimuksen tulosten eduskunnalle tiedoksi tultua saataisiin kai sitte nähdä, onko sunnuntai- ja juhlapäivätyö tällä alalla mahdollista poistaa.

Ed. **Renvall:** Minä puolestani pyydän kannattaa ed. Rosenqvistin tekemää ehdotusta. Minun mielestäni on sopimatonta ponnessa määrätä millä tavalla tämän komitean tulisi olla kokoonpantu, ja voin siis tässä kohden viitata vaan siihen, mitä ed. Rosenqvisti jo lausui. Minua jo epäilyttää sekin, että asia on pantu perusteluihin, varsinkin kun nämä perustelut tämmöisessä muodossa eivät mielestäni vastaa tarkoitustaan. Tässä on nimittäin kysy-

myksessä kolmen eri asianomaisen edut. Tässä on kysymyksessä henkilökunnan etu saada sunnuntailepoa, toiseksi tässä on kysymyksessä matkustavan yleisön ja liikemaailman etu, ja kolmanneksi tässä on kysymyksessä valtionrautateiden taloudelliset edut. Minun ymmärtääkseni komiteassa, joka on kokoonpantu niinkuin mietinnössä on ehdotettu, on sunnuntailepoa edustamassa 5 henkilöä, kolme varsinaiseen palvelijakuntaan kuuluvaa, kaksi virkamiehiin kuuluvaa, ja sitten olisi matkustavan yleisön ja liikemaailman etua valvomassa yksi maanviljelijä ja yksi liikemies. Mutta missä ovat sitten ne jäsenet, joiden varsinaisena tehtävänä olisi tarkastaa rautateiden taloutta ja pitää siitä huolta? Minä en tahdo ehdottaa tätä muutettavaksi. Voipihan ajatella asiaa niinkin kuin tässä on ajateltu. Voihan rautatievirkamieskunnan keskuudessa ehkä olla henkilöitä, jotka omaavat tarpeeksi laajanäköisyyttä myöskin ymmärtääkseen ja ottaakseen huomioon myöskin rautateiden taloudellisen puolen. Mutta aivan sopimattomana pidän, että pannaan ponteen tällaisia määräyksiä.

Tämän tähden, niinkuin sanottu, pyydän saada kannattaa ed. Rosenqvistin tekemää ehdotusta, että mietintö hyväksyttäisiin mutta sen ponnesta poistettaisiin sanat: »Ylempänä mainittuun tapaan kokoonpantu.»

Ed. **Bäck:** Jag begärde ordet för att understöda det utaf hr Rosenqvist gjorda förslaget. Det kan kanske anses vara oegentligt att en utskottsmedlem uttalar en åsikt, som afviker från utskottsbetänkandet, men jag anser mig ändå vara berättigad att göra detta, emedan jag redan inom utskottet förfäktat just den tanke, för hvilken hr Rosenqvist här gjorde sig till tolk. Jag ber därför att få understöda hr Rosenqvists förslag.

Ed. **Vuorimaa:** Kun keväällä annettiin ehdotus pyhärauhan säätämisestä rautatievirkailijoille, herätti se yleistä tyytyväisyyttä kaikissa niissä, jotka ylipäänsä panevat arvoa pyhärauhalle, ennenkaikkia rautatiemiespiireissä. Odotettiin, että eduskunnan kautta nekin saisivat nauttia niitä etuja, mitä muutkin kansalaiset saavat, nauttia rauhassa pyhänsä. Sentähden on herättänyt vähän pettymystä se, että rautatievaliokunta on käsitellyt asiaa ainoastaan puolittain. Mikä siihen on ollut syynä, se ei näy mietinnössä, mutta arvattavasti se on se, joka on tullut esille myöskin muutamien puhujien lausunnoista, että on tahdottu katsoa liikemiesten etua. Minun mielestäni eivät liikemiesten edut ole niin suuret, että niitä pitäisi tässä ottaa lukuun. Jos me katsomme muita maita, joissa on paljon suurempi liikenne, niin me huomaamme, että siellä on suuressa määrin pyhinä supistettu, ei ainoastaan tavaraliikennettä, vaan myöskin matkustajaliikennettä. Englannissa esim. on kaikki pai-

kallismatkustajaliike kokonaan lakkautettu. Sunnuntaisin eivät kulje muut kuin expressijunat, ja tavaraliike on myöskin supistettu mitä pienimpään määrään. Kuitenkin siellä liikutellaan tavaroita vallan toisessa määrin kuin meillä, ja siellä on suurkaupunkeja vallan toisessa merkityksessä kuin meillä. Mikseivät meidän liikemiehemme myöskin soisi koko suurelle rautatiepalvelijakunnalle ja virkamiehistölle sunnuntailepoa? Luulen, ettei se tulisi millään tapaa vähentämään heidän etuansa. Että se tulisi vähentämään rautateiden tuloja, siinä ei minun ymmärtääkseni myöskään ole mitään perää. Ne, jotka matkustavat, matkustavat kyllä sen sijaan arkipäivinä.

Minä pyytäisin sentähden ehdottaa, että mietintö palautettaisiin takaisin valiokuntaan siinä tarkoituksessa, että se ei ainoastaan perusteluissaan tarkemmin perustelisi myöskin matkustajaliikenteen supistamista, vaan että ponsi myöskin muodostettaisiin sellaiseksi kuin ed. Helkiö on jo ehdottanut, erityisesti mainitsematta tavaraliikenteestä. Ponnen lause kuuluisi siis: »missä määrin liikennettä Suomen valtionrautateillä voitaisiin sunnuntai- ja juhlapäivinä supistaa.»

Ed. **Sipilä:** Tahdon vaan ed. Rosenqvistin huomautukseen mainita, että valiokunnassa kyllä on jo ollut tästä puhetta. Siellä tehtiin ehdotus, että valiokunta suorastaan ponnessaan mainitsisi, että tämä anottu komitea olisi niin kokoonpantava kuin täällä mainitaan, mutta pidimme siten mentävän liian kauvas alalle, joka ei valiokunnalle kuulu. Enemmistön vaatimuksesta otettiin kuitenkin perusteluihin ehdotus tämän komitean kokoonpanosta, ja ponnessa viitattiin perusteluihin. Ajattelimme että olisi mahdollista tällä tavoin saattaa hallituksen tietoon, mitä eduskunta tässä toivoo.

Muuten olisi kyllä toivottavaa, että vaikkapa kaikkikin liikenne pyhäpäivinä lakkautettaisiin. Valiokunta ei kuitenkaan tohtinut niin pitkää askelta ehdottaa; myöskin huomautettiin että matkustajaliikenne verrattain vähän lisää työtä rautatiehenkilökunnalle.

Ed **I. Hoikka:** Minä kannatan ed. Vuorimaan ehdotusta.

Ed. **Nevanlinna:** Täällä on jo kyllä esitetty useita valiokunnan mietinnöstä jonkun verran poikkeavia ehdotuksia, mutta siitä huolimatta en voi olla lisäämättä näiden ehdotuksien lukumäärää vielä yhdellä. Minusta ei ole oikein, että eduskunta asioissa, joissa ei ole siihen pakottavaa aihetta, ulottaa lausuntonsa, siis toimenpiteensä, alalle, joka koskee sitä tapaa, sitä menettelyä ja niitä keinoja, joilla hallinnon alalla toimeenpantavat korjaukset ovat aikaan saatavat. Tämä on minun ymmärtääkseni oleva hallituksen asia. Hallitusta on suorastaan mahdotonta hoitaa, jollei niillä miehillä, jotka sitä

hoitavat, ole tässä suhteessa vapaat kädet. He kantavat vastuunalaisuuden, heidän pitää sentähden myös saada määrätä, mikä tapa ja menettely kulloinkin on edullisin, ja jota siis on käytettävä hallinnossa aikaansaatavien parannuksien toteuttamiseksi. Näin ollen minusta olisi tässäkin mietinnössä tehtävä vastaava muutos ja se olisi se, että eduskunta ei nimenomaan lähtisi pyytämään juuri komitean asettamista, vaan ainoastaan lausuisi toivomuksensa itse sen muutoksen laadusta, joka on aikaansaatava. Mutta minä en voi muutenkaan aivan kokonaan yhtyä tähän valiokunnan ehdotukseen. Valiokunta on, kuten anomuskin, asettunut sille kannalle, että ainoastaan tavaraliikennettä on käytävä supistamaan. Tosin ei valiokunnan mietintö sisällä minkäänlaista selvitystä siitä, eikö tämä supistaminen olisi mahdollinen panna toimeen myöskin mitä tulee matkustajaliikenteeseen. Minä en ollenkaan tahdo epäillä sitä seikkaa, että supistukset jälkimäisellä alalla ovat paljoa vaikeammat toimeenpanna ja että näiden supistuksien siis myös täytyy supistua vähempään. Mutta kun toiselta puolen mietinnöstä puuttuu kaikki selvitys siitä, eikö olisi mahdollista ainakin jonkun verran supistaa matkustajaliikennettä ja kun toiselta puolen tiedetään, että muissa maissa ja paljoa kehittyneemmissä kuin meidän, tässä suhteessa supistuksia on voitu panna toimeen, niin minäkin yhdyn niihin, jotka tämän asian tahtoisivat tässä anomuksessa huomioon otettavaksi sillä tavalla nimittäin että anomuksen ponsi saisi niin yleisen muodon, että se lausuisi suotavaksi supistukset myöskin matkustajaliikkeen suhteen sikäli kuin ne havaitaan mahdollisiksi. Mutta jos näin menetellään, niin on myös valiokunnan perusteluja jossain määrin muutettava, jotta johdonmukaisuus perustelujen ja ponnen välillä saavutettaisiin. Valiokunta on mennyt jotenkin varomattomasti mietintönsä 3 sivulle panemaan yhden pienen sanan. Se lausuu nimittäin itsestään selväksi, että kaikki matkustajajunat ovat säilytettävät. Jos tämä sana perusteluihin jääpi, niin perustelu kieltämättä tulee epäjohdonmukaiseksi verrattuna sellaiseen ponteen, jota minä olen puolustanut. Mutta perustelut olisivat vielä toisessakin suhteessa muutettavat. Jos ehdotukseni toteutuisi ja ponnesta siis poistettaisiin se, mikä koskee komitean asettamista, joten pyydettäisiin ainoastaan hallitusta ryhtymään tarpeellisiin toimiin, niin olisi ymmärtääkseni kuitenkin syytä, että eduskunta kirjelmässään ilmaisisi olevansa täysin selvillä siitä, että asia saattaa vaatia selvittämistä, ja tämä ajatus olisi silloin perusteluissa lausuttava.

Näin ollen pyytäisin saada ehdottaa, että mietintö palautettaisiin valiokuntaan siinä tarkotuksessa, että valiokunta muodostaisi ponnen suunnilleen näin kuuluvaksi: että hallitus ryhtyisi tarpeellisiin toimenpiteisiin, jotta sunnuntai- ja juhlapäiväin liikenne valtiorautateillä tulisi supistetuksi vähimpään mahdolliseen ja että perustelut, niin hyvin, mitä tulee matkustajaliikenteen supistamiseen kuin myös

selvityksen hankkimisen tarpeellisuuteen tulisivat tämän mukaisesti muutetuiksi.

Kun minulla kerran on puheenvuoro tässä asiassa, pyydän saada lausua mielipahani siitä, että nämä rautatievaliokunnan molemmatkin mietinnöt, jotka tänä iltana ovat olleet esillä, eivät puhtaasti kielellisessä ja muodollisessa suhteessa vastaa niitä vaatimuksia, joita minun mielestäni kohtuullisesti on asetettava Suomen eduskunnan asiakirjoja kohtaan. Tällä uudella eduskunnalla on paljon »ystäviä», jotka eivät ehkä niin erittäin suopein silmin katsele niitä vikoja ja puutteellisuuksia, olkoot pieniäkin, joihin se saattaa tehdä itsensä syypääksi. Minusta on sitä tärkeämpää, ettei tämä eduskunta tämmöisillä tyhjänpäiväisyyksillä anna aihetta siihen syytteeseen, ettei uusi eduskuntamme voisi ylläpitää, vaikkapa kehittääkin myöskin muodollisessa suhteessa täysin täsmällistä, täysin pätevää kirjoittamis-, lausumis- ja esittämistapaa.

Ed. **Pesonen:** Siihen ed. Malmivaaran ehdotukseen, että otettaisiin harkittavaksi, eikö valtionrautateillä voitaisi sunnuntai- ja juhlapäivinä supistaa myöskin matkustajaliikennettä, pyytäisin minäkin yhtyä. Ed. Rosenqvistin ajatusta, että ponnessa ei mainittaisi, millä tavalla komitea on kokoonpantu, saan niinikään kannattaa. Vieläpä menisin niinkin pitkälle kuin ed. Nevanlinna, ettei nimittäin ponnessa tarvittaisi komiteaa nimenomaan mainita. Minä siis yhdyn ed. Nevanlinnan pyyntöön mietinnön palauttamisesta takaisin valiokuntaan.

Ed. **Pykälä:** Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni sitä, että rautateitten tavaraliikenne supistettaisiin mahdollisimman vähään, vaikka tykkänään lopetetaan, minulla ei ole mitään sitä vastaan. Mutta minua ihmetyttää se papilliselta taholta tehty ehdotus, että matkustajaliikenne supistettaisiin. Pitäisihän pappien tietää, että harvaan asutuissa seurakunnissa kirkkoväki kulkee suureksi osaksi rautateillä. Ja kun nyt valitetaan, että kirkossa on vähän kävijöitä, niin tulisi tuo supistaminen tuntuvasti vaikuttamaan kirkonkäyntiin. Ehkä höyrylaivat seuraisivat perässä, ja seuraus olisi päinvastainen, kuin mitä tässä ajatellaan. Minä ainakin toistaiseksi olen sillä kannalla, että matkustajaliikennettä ei pitäisi supistaa. Kannatan valiokunnan mietintöä, mutta en komitean asettamista. Ehkä hallitus voi tämmöisen asian ratkaista ilman komiteaa.

Ed. **Turkia:** Minä pyytäisin puolestani lausua mielihyväni sen johdosta, että porvaristo on osottanut niin äärettömän suurta suosiota meidän ehdotuksellemme, joka nyt tässä valiokunnan mietintönä esiintyy. Täytyy myöntää, että ajat ovat muuttuneet äärettömän paljon. Tässä joku aika takaperin taisteli meitä vastaan koko

porvarijoukko pappeineen, kun me työlakkojen avulla vaadimme pyhätyön poistamista. Muuten minä hyväksyisin mietinnön ponsineen sellaisenaan, sillä minusta tuntuu, niinkuin se hyvä olisi oikeaa hyvää, mitä porvarien puolelta nyt tarjotaan, kun tahdottaisiin samalla kertaa matkustajaliikennettäkin supistaa, sillä kyseessä olevan mietinnön hyväksyminen on jo pitkä askel sieltä päin.

Ed. Maimivaara ihmetteli, että puheena oleva ehdotus on tullut täältäpäin ja sanoi, että »kaikkein vähimmin olisi voinut sitä sieltä päin odottaa.» Pyydän tähän huomauttaa, että työväki ei ole ollut tähän asti tilaisuudessa tuomaan tämän tapaisia asioita esiin, ei varsinkaan valtiopäivillä. Se vaatimus on esitetty kyllä kymmeniä kertoja työlakkojen muodossa, mutta jotenkin huonolla menestyksellä. Muuten matkustajaliikenteen lopettaminen pyhäpäivinä tuottaisi tavatonta hallaa evankeliumijuhlille, sillä ne pidetään pyhäpäivinä ja niihin rientää etäämpääkin ihmisiä. Minä sentähden hyväksyisin, että toistaiseksi supistettaisiin ainoastaan tavaraliikennepuolta.

Ed. **Kivilinna**: Pyytäisin vaan kannattaa ed. Nevanlinnan tekemää ehdotusta. Ed. Turkian kiitoksen johdosta pyytäisin sanoa, ettei kestä kiittää.

Ed. **Vuorimaa**: Koska sen jälkeen, kun minä tein ehdotukseni. täällä on tehty täydellisempi ehdotus, nim. ed. Nevanlinnan, niin minä myös kannatan sitä.

Ed. **Merivirta**: Minä myös kannatan ed. Nevanlinnan ehdotusta ja samalla pyydän huomauttaa, että ennenkuin rautateitä Suomessa on ollutkaan, on kansa käynyt kirkoissa ja on taitanut käydä enemmän kuin rautateitten tultua. Eivätkä kirkoissa kävijät rautateitä tarvitse. Sentähden voidaan matkustajaliikennettä kyllä supistaa sunnuntai- ja juhlapäivinä. Minä kannatan mietinnön palauttamista takaisin valiokuntaan.

Äänestysesitykset ja **päätökset**:

1:o Ken hyväksyy vastaehdotukseksi mietinnölle ed. Rosenqvistin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Nevanlinnan tekemä ehdotus vastaehdotukseksi hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla.

2:o Ken hyväksyy mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Nevanlinnan tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annettiin 90 jaa- ja 82 ei-ääntä, joten siis valiokunnan **mietintö** oli **hyväksytty.**

Mielisairaalain perustamisesta.

Esitettiin pöydällä ollut anomusvaliokunnan mietintö n:o 3 eduskunnassa tehtyjen an. ehd. (n:ris 32, 51) johdosta, mielisairaalain perustamisesta.

Keskustelu:

Ed. **Palmén**: Minulla ei ole aikomusta puhua siitä, kuinka tärkeää on antaa tarkotuksenmukaista hoitoa mielisairaille, sillä minä tunnustan täydelleen, että tämä on humaanisuuden kannalta katsoen tärkeimpiä tehtäviä mitä voi olla. En myöskään mene arvostelemaan, mikä osa maata etupäässä tarvitsisi tuota apuneuvoa sairasten hoitoon; sitä puolta asiaa en ole ehtinyt tutkia. Mutta yksi puoli asiaa, joka on periaatteellisesti hyvin tärkeä, joka vaikuttaa valtiopäiväasiain käsittelyyn yleensä, täytyy minun tässä esittää. Me luemme mietinnön ja huomaamme, että tässä annetaan kannatusta anojain esittämälle toivomukselle ja huomaamme, että mietinnössä puhutaan siitä, että se, mitä on tehtävä, tulee »verrattain kalliiksi;» mutta turhaan etsimme yhtäkään viittausta, miten paljon rahoja tässä on kyseessä. Sitten tulee kyllä viisi eri kohtaa ponnessa, mutta minun täytyy sanoa, että sen vähäsen ajan kuluessa, joka minulla on ollut käytettävissä mietinnön tutkimiseen, en ole tullut selville siitä, miten monta sairas-sijaa tässä oikeastaan tarkoitetaan. Mutta kun olen ottanut huomioon, että esim. Pitkäniemen keskuslaitoksessa, joka alkuaan oli laitettu 355 sairasta varten ja joka sitten ellen erehdy on laajennettu, rakennuskustannukset ensin laskettiin nousevan 2 miljoonaan puolinaista laitosta varten, mutta itse asiassa nousivat 2,450,000 markkaan; kun me lisäksi otamme huomioon, että hoitokustannukset siinä nousevat 225,000 markkaan vuodessa, niin ei tarvitse paljon laskea tullaksemme selville, mitä se merkitsee, kun valiokunta tahtoo hankkia hoitoa ja sairas-sijoja yhteensä 3,500 mielisairaalle. Niin monta sairas-sijaa merkitsee niitten perusteitten mukaan, jotka tähän asti ovat näyttäytyneet maassa oikeiksi, varsin pientä summaa, summaa, joka, vaikkapa luulisi miljoonia olevankin tässä maassa runsaasti, kuitenkin pelottaa, noin 24 1/2 miljoonaa rakennuskustannuksia ja noin kolmatta miljoonaa vuotuisia hoitokustannuksia.

Minua kummastuttaa, että valiokunta on käsittänyt tehtävänsä niinkuin se on käsittänyt, ettei se ole katsonut tarvitsevansa edes mainita, mitä tätä nykyä maksavat sairas-sijat ja mielisairasten hoito. Siinähän on ainoa perustus, kun tässä ryhdytään asiaan. Sillä mitä

on mietintö? Mietintö on tietysti semmoinen asiakirja, jonka perustuksella eduskuntaa pyydetään hyväksymään jotakin ehdotusta. Mihinkä tullaan, jos mietintö esitetään sillä lailla, että ainoastaan toivomus lausutaan, että asian aatteellinen puoli vaan esitetään ja käytännöllinen puoli, eli kysymys mikä on mahdollista panna toimeen lyhyessä ajassa, jää syrjälle? Sillä lailla tullaan siihen, että eduskunta, kenties asiaa tuntematta ja luottaen valiokuntaansa, uskaltaa kannattaa ehdotusta, ja vuoden tai parin perästä tulee näkyviin toinen puoli asiaa, kun saadaan nähdä, mitä se maksaa. Jos silloin tulee kysymykseen summa, joka nousematta niin suureen summaan, kuin tämän tarpeen täydellinen tyydyttäminen vaatisi, joka tapauksessa saattaa nousta 7 tai 6 miljoonaan, niin tämä on kylläkin pelottava tulos herättääkseen epäilystä. Minä oletan, että anomusvaliokunta on ajatellut sen asiana olevan esittää toivomus, jonka jälkeen toinen valiokunta saisi tarkastaa, mitä se maksaa. Minä pyydän kuitenkin huomauttaa, että tämä menettelytapa veisi meidän töitämme hyvin ikävälle tolalle, sillä siinä tapauksessa eduskunta säännöllisesti saisi panna pöydälle mietinnöt ja vaatia lisäselvitystä toisaalta, ennen kun se voisi päättää, ja me tulisimme silloin kadottamaan arvaamattoman paljon aikaa.

Koska anomusvaliokunta on tänään laskenut pöydälle myös toisen mietinnön, missä niinikään on pysytty vain asian aatteellisella puolella, nim. tuberkuloosin vastustamisesta, joka on myös hyvin tärkeä kohta ja jota tiedän täydellisesti kannattaa, ja siinäkin on jätetty numerot sikseen, pyydän, koska asialla on hyvin suuri periaatteellinen puoli, huomauttaa, että meidän töittemme edistämiseksi olisi parempi, että ammattivaliokunta aina ottaisi tarkemmin harkittavakseen ei ainoastaan, mikä on suotavaa, vaan myös, kuinka sitä vähitellen voipi toteuttaa. Esim. tässä kohden olisi meille, jotka pikimmältä vaan ehdimme lukea läpi mietinnön, tärkeää, kun meillä on paljon muutakin valtiopäivillä tehtävää, ettei tarvitsisi ruveta laskujen ja tietojen etsimiseen, vaan saisimme heti tietää, mitä valiokunta tahtoo. Sitä minä en saa noista viidestä ponnesta selville, siihen tarvittaisiin numerotietoja lisäksi. Pyydän sanoa, että jos luotetaan siihen, että se on valtiovarainvaliokunta, joka voi laskut tehdä, niin edellytetään työtapaa, joka ei ole käytännöllinen. Valtiovarainvaliokunta tietysti, jos eduskunta kerta on päättänyt, että tähän tarkoitukseen tarvitaan esimerkiksi 3—4 miljoonaa vuodessa, on velvollinen ehdottamaan, mistä varat saadaan. Mutta jos jokaisessa anomuksessa, joka vaatii rahamenoja (ja useimmat anomukset ovat sitä laatua), ammattivaliokunta vain puhuu asian tärkeydestä ja valtiovarainvaliokunnan asiaksi jääpi tutkia, mitä se maksaa, niin minä voin ilmoittaa, että valtiovarainvaliokunta ei riitä semmoisena kuin se on. Kyllä sinne saa panna jäseniä lisää, ehkä kaksi, kolme kertaa niin paljon, jotta se ehtisi, eikä se sittenkään ehtisi suorittaa

tehtäväänsä. Tässä on siis periaatteellinen asia edessä, joka koskee meidän työtapaamme, ja se on siksi tärkeä, että minun mielestäni olisi syytä, kadottamatta aikaa pitempiin puheisiin, onko se tai tämä maan osa etupäässä avun tarpeessa, vaatia ensin tarkkoja tietoja, miten suuriksi aijotaan näitä laitoksia, jotta tietäisi, onko tässä tarpeen 6 miljoonaa menoja rakennuskustannuksiin vai 8 miljoonaa vai ehkä 10. Meille on ylen tärkeä tietää, kuinka tuo asia on ammattivaliokunnan mielestä järjestettävä. Vasta kun se on selvillä, kannattaa ruveta tutkimaan yksityiskohdissa, mitä tässä on myönnettävä. Minä pyydän siis, että asia palautettaisiin valiokuntaan, jotta saisimme selvitystä siihen kysymykseen, joka on asian aineellinen puoli, miten suuria maksuja valiokunta puolestaan on ajatellut. Jotten tarvitsisi uudelleen vaivata eduskuntaa, pyydän sanoa, että samallaisista periaatteellisista syistä, jotka tässä olen esittänyt, minun täytyy, kun aikanaan tulee tuberkuloosimietintö, samoin vaatia tuota selvitystä, ennenkuin voidaan sitä käsitellä. Se on aivan välttämätön tieto jokaiselle, että ammattivaliokunta, joka on harkinnut asiaa aatteen kannalta, lausuu ihan selvin sanoin, mitä se tahtoo.

Ed. **von Alfthan**: Jag anhöll om ordet i samma syfte som just blifvit af hr Palmén framhållet. Hvad själfva saken beträffar, så hafva de ärade petitionärerna på ett mycket godt och utmärkt sätt ådagalagt det för resten sedan länge kända behofvet af ökade sjukplatser för sinnessjuka, och de hafva tillika affattat sin kläm på ett mycket förtjänstfullt sätt. Petitionärerna hafva nämligen tagit hänsyn till den praktiska omständigheten, att reformen icke kan genomföras utan penningar, och de föreslå bestämda årliga anslag att upptagas på budgeten för att användas till detta ändamål, nämligen 600,000 mark. Detta sätt att taga saken är både ideelt riktigt och praktiskt, ty det innebär att skrida till reformer icke såsom tyskarna säga »ins Blaue hinein», utan så att man bygger på reel och praktisk bas. Det förefaller mig såsom om utksottets behandling utaf saken skulle innebära en väsentlig försämring utaf petitionerna, särskildt hvad beträffar petitionsmemorialet n:o 18. Tillika har denna sak en mycket viktig principiell innebörd, såsom hr Palmén redan framhållit. Uti den nya L. O:s § 63 finnes införd en bestämning, som noga gifver vid handen, huru man är tvungen att i sådant fall som detta förfara. Där säges nämligen: »Har landtdagen ingått i pröfning af frågan om anslag af medel, som stå till landtdagens disposition eller om petition rörande statsvärket, innan statsutskottet aflämnat betänkandet rörande statsverkets tillgångar och behof, skall beslut i sådana frågor anses såsom villkorligt och slutligt afgörande fattas i sammanhang med behandlingen af statsutskottets nämda betänkande, där ej landtdagen i förekommande fall annorlunda förordnar.» Enligt denna bestämning bör således landtdagen vid hvarje

petition, som rör en utgift från statsfonden, uttryckligen bestämma, att denna utgift skall vara definitiv, i hvilket fall det åligger statsutskottet att påfinna medel till utgiftens betäckande. Där så icke sker, uppskjuter landtdagen den slutliga pröfningen utaf frågan och lämnar den beroende uppå den utredning beträffande möjligheten att åstadkomma nödiga penningemedel, som detta betänkande skall innehålla. Det synes mig därför, att vi i intet fall nu kunna skrida till någon slutlig och definitiv behandling af föreliggande petitions memorial, därest icke landtdagen uttryckligen sådant besluter.

Beträffande frågan om kostnaderna försökte jag i går på förmiddagen skaffa mig någon utredning, om hvad dessa skulle stiga till. Från statsinventariet fick jag då följande uppgifter angående kostnaderna för några nu förefintliga sinnessjukhus i landet. Lappvikens sjukhus har kostat 640,000 mark, Pitkäniemi 2,570,000 mark och Fagernäs anstalt 2,100,000 mark. Årsbudgeten för Lappviks sjukhus är 126,000 mark, för Pitkäniemi 331,000 mark och för Fagernäs 225,000 mark i afrundade tal. Härifrån skall dock rättvisligen afdragas de legosängsafgifter, som inflyta. Dessa belopp äro dock så pass ringa, att de icke spela någon större finansiel roll. Utskottet har nu, utan att närmare angifva storleken af dem, förordat, att man skulle inrätta 2 nya centralanstalter och det utan tidsutdrägt, d. v. s. genast, såvidt jag kan förstå betydelsen utaf uttrycket »utan tidsutdrägt.» Man måste då, när behofvet af dessa anstalter förklaras så ytterst trängande, tänka sig, att de ingalunda skulle blifva mindre, utan snarare större än Pitkäniemi. Dessa två anstalter skulle således kräfva en anläggningskostnad af något öfver 5 miljoner mark och en årlig underhållskostnad af 660,000 mark. Om vi då tänka oss, att upptagningsanstalten och utvidgningen af de äldre anstalterna skulle stiga till samma belopp, som en dylik centralanstalt, så skulle vi få en utgift af inemot 8 miljoner mark i kapital och en årlig underhållskostnad af 1 miljon mark. Detta är siffror, som på ett mycket allvarsamt sätt invärka på landets hushållning och icke alls lättvindigt kunna utan vidare beslutas, utan att man först noggrannt pröfvar, huruvida dessa medel kunna åstadkommas och huruvida dessa ändamål böra gå framom andra ändamål, eller om vi helt enkelt af statsfattigdom skola vara tvungna att vänta med uppfyllandet af dessa önskningsmål, såvidt vi ej anse dem så trängande, att statslån måste upptagas för att fylla desamma. Några disponibla medel finnas nämligen nu icke, såvidt jag kan öfverskåda landets tillgångar för närvarande.

Hvad utskottet anför om förhållandena i andra länder, vill jag icke tvifla på, men vi måste tänka oss, att då frågan sist och slutligen skall ordnas, så bör man icke på staten ensamt vältra hela denna börda. Man måste tänka sig någon förnuftig proportion mellan de fordringar man i antydt afseende ställer på staten och de fordringar

man ställer på kommunen samt den privata företagsamheten. I flere europeiska länder är behofvet af sjukvård till stor del täckt genom privatanstalter, som icke kosta staten eller kommunen någonting.

Allt detta är förhållanden, som böra närmare utredas, innan man skrider till slutliga genomgripande reformer. Då betänkandet sålunda icke innehåller den grundliga utredning, som en stor finansiel reform skulle betinga, synes det mig vara nödvändigt, att betänkandet återremitteras till utskottet för att biläggas någon slags approximativ kalkyl öfver kostnaderna och någon bestämning om den tidsrymd, inom hvilken utskottet tänkt sig detta program. Sedermera bör väl betänkandet remitteras till statsutskottet för utredning utaf, hvarifrån de penningemedel skola erhållas, som under instundande budgetperiod för ändamålet kunna komma att blifva anslagna.

Puhemies: Viime lausunnon johdosta huomautan että minusta vapaaherra v. Alfthanin ehdotus, että asia olisi menevä valtiovarain valiokuntaan, ei itsestään seuraa V. J:n 63 §:stä; pidän sen vuoksi hänen äsken mainittua esitystään erityisenä ehdotuksena.

Ed. **Karhi**: Minä puolestani olen mielihyvällä lukenut valiokunnan mietinnön, joka pääasiallisesti perusteluihin ja ponsiin nähden on yhtä pitävä sen kanssa, mitä anomuksissa on esitetty.

Minusta valiokunta on siinä suhteessa osannut oikeaan, että se on ehdottanut tällaista asteettaista järjestelmää toimeenpantavaksi, sillä minun käsittääkseni ponnet viittaavat siihen suuntaan että näitä laitoksia ei ole yhdellä kertaa toimeenpantava, vaan vähitellen perustettava, ensin Oulun, sitten Viipurin läheisyyteen j. n. e. Sen anomuksen, jonka minä luin, perusteluissa huomautettiin, kuinka äärettömän kalliiksi tällaiset laitokset tulevat, mutta toiselta puolen huomautettiin, kuinka kipeään tarpeeseen ne olisivat juuri meidän maassa, jossa tällä alalla on äärettömän paljon lyöty laimin. Niinkuin yleisesti on tunnustettu, kunnat ja yksityiset ovat tässä suhteessa äärettömän raskaan taakan alla, ja että valtion olisi ryhdyttävä mitä pikemmin toimenpiteisiin helpoittaakseen niiden taakkaa.

Anomuksessa, jonka luin, ehdotettiin, kun pelättiin, ettei voitaisi yhdellä kertaa saada rakennetuksi keskuslaitosta Oulun tienoille, että mentäisiin asteettain eteenpäin ja että anottaisiin 600,000 markkaa tähän tarkoitukseen. Tämä olisi minun mielestäni valiokunnankin ollut otettava huomioon; olisi ollut hyvä, jos se olisi tehnyt ehdotuksen tähän suuntaan, sillä, kuten huomaamme, tulee täällä kova vastavirta tätä anomusta vastaan sentähden, että otaksutaan, että olisi yhdellä kerralla pantava kaikki toimeen. Minä ymmärrän tämän asian sillä tavalla, että kun tällaiseen toimenpiteeseen ryhdytään, niin eduskunta antaa vallan kotimaiselle hallitukselle tämän

toimeenpanemiseen, ja on luonnollista, että se tulee sitä mukaan sen tekemään kuin maan varat sallivat.

Ehdottaisin kumminkin, että tähän lisättäisiin sellainen ponsi, jossa anottaisiin, että tähän tarkoitukseen toistaiseksi käytettäisiin 600,000 markkaa vuodessa; sitten vastaisuudessa, kuin asiat näyttävät lisää vaativan, anottaisiin lisää. Tällainen määräys olisi minusta sopiva, jotta ei tarvitsisi pelätä liiaksi varoja käytettävän yhdellä kertaa. Toivoisin että valiokunnan mietintö yksimielisesti hyväksyttäisiin tällä lisäyksellä.

Ed. **Tervaniemi:** Kun Lapin kihlakunnan kunnissa, ikävä kyllä, on paljon mielisairaita, joille on koetettu saada sijaa yleisissä laitoksissa, mikä kuitenkin harvoin on onnistunut, joten on täytynyt hoitaa mielisairaita kovinkin kurjissa, jopa inhoittavissakin oloissa, niin olen erittäin suurella mielihyvällä nähnyt, että anomusvaliokunta on mietinnössään ottanut hellästi huomioon Lapinmaan vaikeat olot ja kulkuhankaluudet ja siitä syystä ehdottanut mielisairasten vastaanottolaitoksen perustettavaksi Lapin kihlakuntaan. Kun kuitenkaan valiokunta ei ole likemmin voinut määrätä paikkaa, johon laitos olisi sijoitettava, niin pyytäisin huomauttaa että Kittilä, joka on Lapin kihlakunnan harvaan asutun väestön keskuspaikkana, ja jonne sairasten kuletus joka kulmalta on sopiva, ja jossa sitäpaitsi kihlakunnan ylemmät virkamiehet asuvat, olisi sopiva tämän mielisairasten vastaanottolaitoksen perustamispaikaksi.

Ed. **Hoikka, Matti:** Tämän anomusvaliokunnan mietinnön perusteluista ei käy selville, mitkä syyt, vaikuttimet ja katsantokannat ovat olleet valiokunnassa määräävänä tekijänä, kun se on tullut siihen tulokseen että se lopullisesti ehdottaa vastaanottolaitosta perustettavaksi Lapin kihlakuntaan. Siinä kohden valiokunnan mietintö on hyvin hyvä todistus siitä asiantuntemuksesta, millä etelä-suomalaiset hyvin usein Peräpohjolaa koskevia asioita käsittelevät. Minä en ainakaan ymmärrä, mitä anomusvaliokunta on tarkoittanut ehdottaessaan tuon vastaanottolaitoksen perustamista Lapin kihlakuntaan. Jos oikein ymmärrän vastaanottolaitoksen tarkoitusta, niin minä luulen että niissäkin hoidetaan mielisairaita samalla tavalla kuin tavallisesti muissakin sairaaloissa sekä asianhaarain ja vaatimusten mukaan niistä siirrytään keskuslaitokseen. Asiain näin ollen on aivan sopimatonta, että täältä tiheään asutusta paikkakunnasta lähdetään kuljettamaan vaivaloisia matkoja Lappiin ja sieltä kenties hyvinkin pian takaisin. Ei auta sivuuttaa sitäkään seikkaa, että Lapissa huonojen kulkuneuvojen vuoksi kaikki elintarpeet ovat perin kalliit ja asiain näin ollen houruinhoito tulee siellä myös paljon rasittavammaksi.

Valiokunnassa asiaa käsiteltäessä näkyy olleen asiantuntijoina

pari lääkäriäkin, mutta hekin näkyvät unohtaneet sen seikan, että tuolla kaukana kylmässä Lapissa ei noilla sairailla ole mitään mahdollisuutta saada sitä heidän niin hyväksi kehumaansa auringonkylpyä, jota he kehuvat välttämättömäksi. Totta on, ettei Rovaniemikään missään lämpimässä vyöhykkeessä ole, mutta kyllä se on kuitenkin koko joukon sopivammalla paikalla.

On kuitenkin vielä eräs seikka, jota ei myöskään auta noin vaan sivuuttaa, ja se on se, ettei Lapinkaan hulluja mielestäni sovi minkään puoskarin haltuun uskoa. Epäilen, ettei tuonne Lappiin ole aina lääkäreitä saatavissa. Kokemushan näkyy osoittavan sitä, että liian usein ja liian kauan ovat lääkärien virat siellä auki.

Näistä syistä ehdotan, että vastaanottolaitos, sen mukaan kuin anomuksentekijä on sitä anonut, perustettaisiin Rovaniemelle.

Ed. **Hoikka, Iisakki:** Vapaaherra Palménin maintsemat miljoonat ja vapaaherra Alfthanin samoin mainitsemat suunnattoman suuret rahasummat ovat minua niin hämmästyttäneet tässä kysymyksessä olevassa asiassa, että epäilen, voinko enään sanoa mitään.

Anomusvaliokunta on tässä toisessa kohdassa ehdottanut vastaanottolaitosta Lapin kihlakuntaan. Kukapa sitä ollenkaan menisi Lapin kihlakunnan mielisairailta kieltämään, että he tulisivat saamaan inhimillisen hoidon, mikä tavallisesti maamme muissakin mielisairashoitoloissa tarjotaan.

Huhtikuun 21 päivänä olin suuressa Pohjanperää käsittävässä kansalaiskokouksessa Rovaniemellä, jossa huomasin monen monta Lapin kihlakuntalaistakin. Tähän ja toisiin kansalaiskokouksiin olin kutsuttu heidän valitsemana edustajana ottamaan vastaan n. s. valtiopäiväevästyksiä. Tässä kokouksessa oli sosialisteja, perustuslaillisia, nuorsuomalaisia ja suomettarelaisia sekä ruotsalaisia, ja kaikilla oli sama mieli ja vaatimus, että tämä anomusehdotuksessani ehdotettu mielisairasten parantola ja koti tulisi asetettavaksi Rovaniemeen. Samalla tavalla huhtikuun 24 päivänä Kemijärvellä, johon myös olin kutsuttu saapumaan, olivat kaikki puolueisiin katsomatta, yksimieliset mielisairaalan saamisesta ja että sen piti tulla Rovaniemeen, niin että nämät molemmat kokoukset näyttivät — kun oli päästy vähän hengähtämään vaalikiihkosta — kuin olisi puoluehenki loppunut maailmasta, kaikki kun olivat niin yksimielisiä, ettei saattanut erottaa mitään puolueita. Siihen on aivan luonnolliset syyt, ja näiden syiden takia olisin pitänyt hyvin suotavana, että anomusvaliokunta asiaa käsitellessään olisi ottanut vaivakseen katsoa tätä meidän pienoisen Suomemme karttaa ja sen pohjoista osaa, minkälaisissa oloissa siellä nämä pohjoiset seurakunnat ovat. Mutta minä epäilen, että se tuskin sitä on tehnyt, sillä eräissä kohdissa valiokunnan mietinnössä saattaa niin yksinkertainen mies kuin minä tulla semmoiseen käsitykseen, että valiokunta on pitänyt Rova-

nientä pohjoisempana kuin Lapin kihlakuntaa ja siis hyvin lähellä Norjan rajaa. Valiokunnan mietinnöstä on hyvin mahdollista tullut tähän käsitykseen. Se siitä.

Mutta vielä tarpeellisempaa olisi ollut, että anomusvaliokunta olisi ottanut selvää siitä, mihin Lapin kihlakunnan väki on tahtonut tämän laitoksen ehdottaa. Olen ollut tilaisuudessa antamaan valiokunnalle tiedon väkiluvusta niin hyvin Lapin kihlakunnassa kuin siitä osasta pohjoista Oulun lääniä, mihin tuota mielisairaslaitosta on aijottu. Nämä tilastolliset tiedot, jotka minun mielestäni olisi pitänyt olla kaikkein tärkeimmät saada tietää, puuttuvat hyvin arvoisan valiokunnan mietinnöstä kokonaan. Vuodelta 1905 osottavat tilastolliset luvut seurakuntien väkiluvun Lapin kihlakunnassa seuraavaksi: Muonionniskassa 1,225 henkeä, Enontekiöisissä 912, Kittilässä 3,290, Inarissa 1,460, Utsjoella 1,489, Sodankylässä 4,122. Koko Lapin kihlakunnan väkiluku yhteensä teki siis 11,498 henkeä Siis 11,000 ja nämä 400 päälle! Ajatelkaa! Suomessa on seurakuntia, joissa on paljo suurempi henkiluku kuin koko tässä kurjassa Lapin kihlakunnassa. Että nyt näitä 11,000 henkeä varten, mitä niistä Luoja on nähnyt hyväksi erottaa mielisairaiksi, jos asia semmoiseksi valmistuisi ja kypsyisi, tehtäisiin niin suuret ja rahalliset uhraukset rakentamalla sinne kaukaiseen Lappiin mielisairaala, se on aivan mahdotonta. Eikä siihen ole tarvettakaan, ei ensinkaan. On ollut jo 20 vuotta Rovaniemellä niin sanottu sairashuone, jota kansa pohjolassa kutsuu lasareetiksi, ja tähän Rovaniemen sairashuoneeseen on sairaiden tuonti ollut hyvin helppo. Sitä vaivaa eivät ole lappalaiset koskaan valittaneet, että heidän pitää tuoda sairaansa Rovaniemelle. Päinvastoin he ovat hyvin kiitolliset ja iloiset että sairashuone ja lääkäri ovat niin lähellä saatavissa.

Pääperusteena niissä mainitsemissani kansalaiskokouksissa, jotka nimenomaan ovat katsoneet minun velvollisuudekseni esittää täällä tätä asiaa, on ollut Rovaniemen asema noihin muihin paikkakuntiin nähden. Lapin seurakunnista on Kittilän kirkolta 15 peninkulmaa Rovaniemen kirkolle, se on sille paikalle kirkonkylää, mihin kysymyksessä olevaa laitosta on ajateltu. En muista oikein varmaan kaksitoistako vaiko kolmetoista peninkulmaa on Sodankylän kirkolta ja se on taas eri maantien haara. Sitte on 8 ja puoli peninkulmaa Kemijärven kirkolle ja siitä 9 peninkulmaa Kuolajärven kirkolle, ja sinne käyvät valmiit maantiet eri haaroille. Näistä eri haaroista ei voida kesän aikana maantietä myöten kulkea mitenkään muuten kuin matkustamalla ensin Rovaniemelle alas eri suunnilta. Lähteäkö sieltä sitten Lappiin, Kittilään 15 peninkulmaa takaisin? Tämä olisi todellakin hullun tietä.

Rohkenen verrata Kemin kihlakunnan pohjoista osaa ymmyrkäiseen tarhaan, jossa pisinkään matka ei ole kymmentä peninkulmaa suurempi. Tällä alueella on yhdeksän seurakuntaa, joista oli

puhe tuossa kansalaiskokouksessa, nimittäin: Ylitornio, jossa 3,857 henkeä, Turtola 1,646 henkeä, Kolari 1,742, Kemijärvi 4,415, Kuolajärvi 3,551, Tervola 2,953, Simojoen pohjoispäähän äskettäin perustettu Ranuan seurakunta noin 1,800 henkeä, Kemin maaseurakunta 5,767 henkeä ja Rovaniemi 9,686 henkeä. Luvut ovat otetut tilastollisista tiedoista vuodelta 1905. Huomatkaa, Rovaniemi 9,686 henkeä. Näistä tulee yhteensä 34,029 henkeä. Siis Rovaniemen pitäjän väkiluku on lähes yhtätuhatta vähempi kuin koko Lapin kihlakunnan. Voin sanoa, että laittaa Lappiin mielisairasten hoitola on samaa kuin jos olisi ehdotettu tässä valiokunnan mietinnössä Ouluun perustettava sairaanhoitolaitos Suomussalmelle. Se olisi yhtä järkevää, sillä Suomussalmella on kerran sattunut tapaus, että mielisairas on ampunut lukkarin, ja siinä voisi olla perustus sellaiseen ehdotukseen; muuta minä en tiedä. Samaa olisi ollut, jos Kuopion Niuvanniemen laitosta olisi aikoinaan ehdotettu Rautavaaralle tai Juukaan, tai jos valiokunta olisi ehdottanut Viipuriin perustettavan sairaalan Impilahdelle tai Salmiin. Asia on aivan sama. Näin ollen pitäisi olla selvää jokaiselle, joka tahtoo puolueettomasti asioita punnita ja tervettä järkeä käyttää, että laitos on aivan ehdottomasti perustettava Rovaniemelle. Näihin syihin katsoen rohkenen arvoisalle eduskunnalle ehdottaa, että anomusvaliokunnan mietinnön n:o 3:n toinen kohta tulisi kuulumaan näin: että yleisillä valtiovaroilla rakennettaisiin ja ylläpidettäisiin Lapin ja Kemin kihlakuntaa varten yleinen mielivikaisten vastaanottolaitos Rovaniemen kirkonkylään vähintäin 250 heikkomieliselle. Lisäksi ehdotan ennen mainitsemistani syistä, että mietintö lähetettäisiin takaisin valiokuntaan. Pyydän myöskin yhtyä siihen, mitä vapaaherra Palmén ehdotti, että valiokunta samalla ottaisi harkitakseen ja tarkemmin punnitakseen, mitä tämmöinen vastaanottolaitos suunnilleen tulisi maksamaan.

Ed. **Alkio**: Kun tämä anomus lähetettiin valiokuntaan, silloin olin tilaisuudessa jo huomauttamaan siitä, että keskuslaitos, joka oli ehdotettu perustettavaksi Oulun tienoille, tulisi määrättäväksi Oulun ja Vaasan läänin rajamaille. Pyydän nyt uudistaa tämän ehdotukseni varsinkin siihen nähden, että, niinkuin yleisesti tunnetaan, Vaasan läänistä äsken kävi täällä eräs lähetystö sekä valiokunnalle että myöskin hallitukselle huomauttamassa tällaisen laitoksen tärkeydestä ja tarpeellisuudesta myös Vaasan lääniin. Mutta pyysin puheenvuoroa erityisesti huomauttaakseni myöskin siitä, että esillä olevassa mietinnössä ei ole mitään mainittu tohtori Lybeckin ehdotelmista, jota valiokunta sanomalehtien tiedonantojen mukaan oli asiantuntijana käyttänyt, eikä siitä, mitä valiokunta hänen suunnitelmistaan on ajatellut. Tässä tohtori Lybeckin ehdotuksessa, mikäli, niinkuin sanoin, se sanomalehtien kautta tuli tie-

doksi, kiinnitin erityisesti huomiotani siihen, että hän kokonaan vastusti nykyaikaisten suurten laitosten perustamista ja sitä vastoin ehdotti, että kuusi uutta pienempää keskuslaitosta, n. s. piirilaitosta olisi perustettava, kukin kolmea sataa sairasta varten, seuraaviin paikkoihin: Rovaniemelle, Kouvolaan, Kajaaniin, Uuteenkaarlebyyhyn, Saarijärvelle ja Joensuuhun. Paitsi näitä lausui hän suotavaksi, että perustettaisiin pienempiä laitoksia Kuusamoon, Sysmään, Rautalammille ja Savonlinnan tienoille. Erityisesti on tohtori Lybeckin ja valiokunnan ehdotuksissa huomattava se seikka, että valiokunnan ehdotuksen mukaan, mikäli tiedän, tulisi kukin sairassija maksamaan noin 6,000 markkaa, tohtori Lybeckin ehdotelman mukaan taas 2,500 markkaa suuremmissa laitoksissa ja vaan 2,000 pienemmissä. Muuten oli tohtori Lybeckin ehdotelma koko lailla kokonainen siihenkin nähden, että hän oli nimenomaan laskenut, että näitten hänen ehdottamiensa suurempien laitosten perustaminen ja rakentaminen tulisi maksamaan yhteensä neljä ja puoli miljoonaa markkaa ja pienempien 1,200,000 markkaa. Minä sen vuoksi ajattelin huomauttaa siitä, että eduskunnalla olisi nyt syytä, jos mietintö palautetaan valiokuntaan, velvottaa valiokuntaa antamaan lausuntonsa myöskin siitä, mitä se on ajatellut tohtori Lybeckin ehdotelmista. Niinkuin viime aikoina on saatu havaita, on meidän maassamme houruinhoitolaitoksia kovin vähän verraten siihen, kuinka paljon niitä tarvittaisiin. Joitakin laajempia toimenpiteitä, kuin mitä nyt esim. valiokunnan ehdotelmien kautta voidaan toteuttaa, olisi senvuoksi tarpeen. Yhtenä sellaisena varsin onnistuneena toimenpiteenä pitäisin minä tohtori Lybeckin ehdotusta, mikäli sitä tunnen.

Edellisen perusteella pyytäisin saada ehdottaa, että mietintö lähetettäisiin takaisin valiokuntaan sitä varten, että valiokunta saisi tehdä tarkempaa selkoa tohtori Lybeckin ehdotelmasta sekä antaa lausuntonsa sen toteuttamismahdollisuuksista sekä että valiokunta antaisi selonteon siitä rahamäärästä, mikä sen ehdotuksen toteuttamiseksi tarvitaan.

En yhdistä tähän sitä toivomustani, jonka lausuntoni alussa tein, vaan pyytäisin erityisenä ehdotuksena laskea äänestyksen alaiseksi seuraavaa: Että jos valiokunta edelleen pysyy nyt tekemässä ehdotuksessa, muuten Oulun läheisyyteen ehdotettu keskuslaitos sijoitettaisiin Vaasan ja Oulun läänin rajamaille.

Ed. **Pärssinen**: Minun mielestäni ne asiat, joita tässä mietinnössä tuodaan esille, osoittavat, miten on tehty suuria laiminlyöntejä eräissä asioissa. Ja kun täällä esitettiin, että on epäiltävää, mistä saadaan varoja ja syytetään, ettei valiokunta enempää ole kiinnittänyt huomiota siihen, mistä varoja tulisi, niin minä puolestani haluaisin lausua, että tässä on kysymys niin kipeästä tarpeesta,

että varojen puute ei saa tulla tällaisessa asiassa kysymykseen. Siis minä puolestani en katso valiokunnan tässä tehneen virhettä, kun se on mietintönsä tässä muodossa eduskunnalle lähettänyt. On kyllä valtiolla sellaisia menoja, joita voidaan todenteolla ryhtyä supistamaan, kuten suuret virkamiesten palkat ja muut sen semmoiset, että tällaisiin asioihin riittää varoja, ja jos ei riitä, niitä otettakoon sitten vaikka valtiolaina.

Mutta asia, josta tahdoin puhua, oli se, että minä kaipaan näissä ponsissa sitä, että näissä mielisairaaloissa olisi vapaapaikkoja vähävaraisia varten. Voidaan tätä vaatimusta vastaan tuoda se väite, että kunnat pitävät huolta mielisairaista ja ovat velvolliset sitä tekemään. Mutta minä en tahtoisi vähävaraisten edustajana tyytyä siihen, että mielisairasten hoito jäisi yksinomaan kunnille, niinkuin tähän asti on ollut. Esim. Viipurin pitäjässä on kunnan hoidossa 27 vähävaraista mielisairasta, jotka ovat vaivaistalolla ja siis saavat hoitoa vaivaishoitolaitoksen puolesta. Voi saada käsityksen, minkälaista hoitoa nuo mielisairaat saavat, kuin tietää, että niiden hoitokustannukset tekevät noin 30 penniä vuorokaudessa henkeä kohden. Jos nyt kunnat voivat tällä tavalla vaivaishoidon kautta järjestää mielisairasten hoidon, niin tämä hoito on niin puutteellista, että sitä ei voida pitää riittävänä. Mutta jos ne ovat tottuneet pääsemään näin vähillä hoitokustannuksilla, on epäiltävää, ovatko ne hyvin valmiit lähettämään mielisairaitaan näihin valtion laitoksiin, joissa mielisairasten hoito tulee paljon kalliimmaksi. Sen vuoksi minä olisin kaivannut näissä ponsissa sellaista vaatimusta, että näihin mielisairaaloihin järjestetään vapaasijoja varattomia varten. Jos nim. niissä olisi vissi määrä vapaasijoja, niin silloin kunnat voisivat näitä vapaasijoja käyttää hyväkseen ja kuntien kustannukset täten huojennettaisiin ja ne silloin paljoa paremmin olisivat alttiit uhraamaan. Kun ne nimittäin saisivat osan vähävaraisista mielisairaista parantoloihin, niin ne olisivat valmiit puolestaan lisäkustannukset suorittamaan, niin että loputkin voitaisiin niihin sijoittaa ja siis päästäisiin siitä, että mielisairaita hoidetaan niin, kuin niitä nyt hoidetaan. Siis minä en odota, että parannus tulee vähävaraisiin nähden täydelliseksi, niinkauan kun asia on yksinomaan kuntien huostassa ja sen lisäksi epäilen, että yleinen kunnallinen äänioikeus voi viipyä niin kauan, ettei ole sanottu, että tuota tietä tulee riittävää parannusta.

Minä olisin siis toivonut näihin ponsiin tuollaista lisäystä.

Mitä muuten tulee niihin paikkoihin, joita täällä on esitetty, niin minä puolestani pidän ne hyvin onnistuneena ja mitä tulee ed. I. Hoikan puheisiin siitä, että tämä mietintö on puutteellinen, kun ei siihen ole pantu tilastoa Lapin väkiluvusta eikä niitä matkoja, jotka on Kittilästä Sodankylään j. n. e., niin minä luulen, ettei niitä tässä mietinnössä kaivata asiaan kuulumattomina ja toiseksi ei kai

niistä 11,000 Lapin asukkaasta kaikki ole hulluja. Mitä syytä siis olisi ollut niiden lukumäärää tähän mietintöön panna.

Ed. **Kivilinna:** Voi varsin hyvin ymmärtää, että tästä kysymyksessä olevasta mietinnöstä kaivataan numerotietoja ja tietoja kustannuksista. Se riippuu siitä, mille kannalle asiassa asetutaan. Jos olisi kysymys siitä, olisiko yleensä ryhdyttävä näihin toimenpiteisiin tai ei, niin silloin tietysti olisi aivan luonnollista, että kustannuksista tietoja annettaisiin. Nyt ei kuitenkaan asian laita ole niin, vaan me olemme kai kaikki siitä yksimieliset, että toimenpiteisiin tässä asiassa on ryhdyttävä. Myöskin siinä tapauksessa käsittääkseni olisi kustannusarvio aivan välttämätön, että anottaisiin jotakin aikaansaatavaksi jonkun määrätyn ajan kuluessa. Silloin pitäisi tietysti olla selvillä, paljonko koko tuo yritys tulee maksamaan ja paljonko vuosittain voidaan siihen tarkoitukseen uhrata tai aijotaan uhrata. Valiokunta ei ole tietääkseni ajatellut asiaa kummallakaan näistä tavoista. Valiokunta on tahtonut esittää suunnitelman, jota olisi käytävä toteuttamaan, ei minkään määrätyn ajan kuluessa, vaan siinä määrin kuin valtion varat riittävät. Sitä varten valiokunta on esittänyt, mitä ensin olisi tehtävä, ja mitä sitten j. n. e. Pyydän sitä paitsi huomauttaa, että keskuslaitoksen perustaminen ei suinkaan merkitse, että se heti paikalla rakennetaan valmiiksi, vaan se voidaan perustaa rakentamalla talousrakennukset, ja sairas-sijoja voidaan vähitellen vuosi vuodelta lisätä. Valiokunta ei siis ole ajatellut, että tulisi tarpeelliseksi tehdä selvää kustannuksista, varsinkin kun ne tiedot, jotka olemme saaneet, käyvät verrattain ristiin.

Minä voin kyllä mainita ne numerot, jotka meille on annettu ja ne kyllä valaisevat tämän yrityksen rahallista puolta. Voin jo etukäteen mainita, että niiden numeroiden mukaan tullaan koko yritykseen nähden loppusummaan, joka paljon enemmän lähenee ed. Palménin kun ed. Alfthanin numeroita. Sen mukaan kuin tohtori Sibelius asiantuntijana ilmoitti, on tähän saakka, nykyisellä rakennustavalla, sairas-sija tullut maksamaan noin 6,000 markkaa, jos rakennetaan laitos niin suureksi kun se voidaan lääkärin hoitoa ja muuta tekniikkaa silmällä pitäen, eli noin 700 sairaalle. Suurempaa ei voida käytännölliseltä kannalta katsoen rakentaa. Pienemmät olisivat paremmat, sanoi asiantuntijamme, jos nim. katsotaan, että meillä on rahaa kuinka paljon tahansa. Jos pannaan tällainen laitos pohjaksi, niin se tulisi tämän laskun mukaan maksamaan 4,200,000 Smk., ja kaksi laitosta siis 8,400,000 Smk. Jos siihen sitten lisäksi pannaan se, mitä entisten laitosten laajentaminen tulisi maksamaan, niin nousisi summa tietysti toisellekymmenelle miljoonalle.

Kuinka kalliiksi näiden entisten laitosten laajentaminen tulisi, on hyvin vaikea sanoa. Siihen vaadittaisiin seikkaperäisiä tietoja.

Toisessa laitoksessa voidaan päästä halvemmalla, toisessa tulee lisäsairassijojen hankkiminen kalliimmaksi. Jos vielä otetaan maanviljelyssiirtolat lukuun, niin on lopputulos luultavasti kuitenkin se, että koko suunnitelma toteutettuna tulisi maksamaan lähes 20 miljoonaa markkaa. Niinkuin sanottu, ei valiokunnan tarkoitus ole, että tämä toteutettaisiin heti, vaan että se toteutettaisiin asteettain siinä järjestyksessä kuin asia on täällä esitetty ja siinä määrin kuin valtionvarat sen sallivat. Me olemme valiokunnassa katsoneet, että anomusvaliokunnalla ei ole mitään mahdollisuutta mennä päättämään, kuinka paljon valtion varoja tähän tarkoitukseen voitaisiin vuosittain uhrata, sillä sillä ei ole tarvittavia asiatietoja. Jos kuitenkin eduskunta katsoo näitä tietoja tarvitsevansa, niin tietysti valiokunta ne tulee antamaan, mikäli se voi. Minä puolestani kuitenkin epäilen, tokko me voimme sen tarkempia numeroita antaa kuin mitä tässä olemme olleet tilaisuudessa luettelemaan niiden ilmoitusten perusteella, joita asiantuntijat ovat esittäneet. Ja heidänkin keskuudessaan käyvät, kuten sanoin, mielipiteet ristiin. Tohtori Lybeck luuli saatavan sairaaloita 3,500 markalla sairas-sijaa kohden, mutta hänen ehdotuksensa nähtävästi perustui siihen, että ne ovat rakennettavat kokonaan toiseen malliin kuin tähän asti, suureksi osaksi puusta, mikä lienee jotenkin vaikeata jo niissä säilytettävien sairasten laatuun nähden. Noudattamalla suurempaa säästäväisyyttä ja joitakin uusia rakennustapoja voitaisiin tietysti päästä alemmaksi kuin tähän asti rakennetuissa laitoksissa, mutta siinä suhteessa lienee perin vaikeata ruveta tekemään mitään ennakkolaskuja. Siinä tapauksessa, että tämä asia lykätään takaisin valiokuntaan näitä tietoja varten ja samalla tahdotaan ehdotusta siitä, kuinka pitkän ajan kuluessa tämä suunnitelma olisi pantava käytäntöön, pitäisi valiokunnan tietysti päästä selville siitä, kuinka paljo vuosittain voidaan tähän tarkoitukseen uhrata. Niinkuin sanoin, niin me katsoimme, että anomusvaliokunnalta ei tämmöistä arvioimista voida kohtuudella vaatia, vaan sellaisessa tapauksessa meidän tietysti olisi pyydettävä lausuntoa valtiovarainvaliokunnalta. Senvuoksi minä ehdotan, että jos asia lykätään takaisin valiokuntaan ed. Palménin tekemän ehdotuksen mukaan, lisättäisiin, jollei katsota, että anomusvaliokunnalla ilmankin on siihen oikeus, että sen on pyydettävä valtiovarainvaliokunnan lausuntoa. Tämä tästä.

Mitä paikkoihin tulee, niin emme me suinkaan ole unohtaneet katsoa Suomen karttaa. Sitä on tutkittu sangen tarkasti. Ei liioin myöskään ole unohdettu ottaa selvää tilastosta, ja siinä suhteessa me olemme katsoneet tilastoa mielenvikaisista tärkeämmäksi kuin tilastoa Lapin kaikista asukkaista. Siinä suhteessa voin mainita, että sellaisia sairaita, jotka tarvitsevat hoitoa suljetussa laitoksessa, lasketaan Lapin kihlakunnassa ja läheisissä pitäjissä olevan niin

vähän, että Rovaniemeen pyydetty sairaala tuskin tulisi saamaan sataa sairasta ja niinmuodoin tulisi suhteellisesti perin kalliiksi. Sen lisäksi on otettava huomioon, että Rovaniemi kohdakkoin tulee olemaan rautatien päässä ja menettämään sentakia suureksi osaksi sen merkityksensä keskuspaikkana, joka sillä tähän saakka on ollut, tai oikeammin sen merkitys tulee aivan toisenlaiseksi. Valiokunnassa tuntui tarpeettomalta sovittaa tällaisia suurempia keskuslaitoksia suuren liiketien päähän. Sellaisia mielettömyyksiä ei valiokunnassa suinkaan ole ajateltu, kuin että sairasten pitäisi, tultuaan esim. Kuolajärveltä tai Kemijärveltä tai Sodankylästä Rovaniemelle matkustaa taas pohjoiseenpäin 15 peninkulmaa Kittilään, vaan ajateltiin, että kun he kerran tulevat sinne, niin on silloin pieni asia jatkaa junalla matkaa Ouluun. Siihenkin nähden pidettiin sairaalaa Rovaniemellä tarpeettomana. Vastaanottolaitos pohjoisempana pidettiin sen sijaan tarpeen vaatimana; nimenomaan mainittiin Kittilää. Kuitenkin katsottiin, ettei valiokunnalle kuulu tehdä tässä asiassa seikkaperäistä ehdotusta, eikä liioin eduskunnalle, vaan sen tekevät luonnollisesti ammattimiehet.

Täällä on sitä paitsi kosketeltu tohtori Lybeckin antamaa lausuntoa. On valitettavaa. että se referaatti, joka oli sanomalehdissä, — ainakin se, minkä minä näin — oli peräti virheellinen. Jos se olisi ollut oikea, niin ed. Alkio tuskin olisi antanut lausuntoaan. Ero tohtori Lybeckin ja tohtori Sibeliuksen lausuntojen välillä oli yksinkertaisesti ainoastaan siinä, että tohtori Lybeck tahtoi pienempiä 300 hengen sairaaloita, ja niitä useampia, tohtori Sibelius taas ehdotti suurempia, aina 700 sairas-sijaa sisältäviä sairaaloita, ja sitä yksinomaan taloudellisista syistä. Hän nimenomaan lausui, että jos valiokunta ja eduskunta katsovat, että meillä on varoja panna tähän asiaan miten paljon tahansa, niin ettei sitä puolta tarvitse katsoa, niin laitetaan sitten vaikka vielä pienempiä. Ne ovat lääketieteen, lääkärien kannalta edullisempia. Luku 700 on sellainen raja, johonka saakka voi mennä. Silloin voi kuitenkin vielä yksi ylilääkäri hoitaa sairaalaa useamman alilääkärin avulla. Sama tulee olemaan asianlaita jo 300 hengen sairaaloissa. Niissä tarvitaan ylilääkäri ja ainakin pari apulaislääkäriä. Näin selitti asiantuntijaksi kutsuttu tohtori Sibelius. Näin ollen siis, kun nämä ehdotukset eroovat niin vähän, ja kun toiselta puolen tohtori Lybeckin ehdotus olisi kysynyt suurempia varoja, niin valiokunta ei hetkeäkään epäillyt, kummanko ehdotuksen kannalle se asettuisi.

Mitä vapaapaikkoihin tulee, niin ed. Pärssinen jo itse huomautti siitä, miksei valiokunta ole katsonut tarpeelliseksi niistä puhua. Tietääksemme nykyään voimassa olevien vaivaishoitoa koskevien asetusten mukaan kunnat ovat velvolliset hankkimaan sairassijoja varattomille mielisairaille. Että heitä hoidetaan vaivaishoidossa, joka ei suinkaan vastaa tarkoitustaan, riippuu siitä, ettei keskus-

laitoksissa ole sairaspaikkoja saatavissa. Kun niitä saadaan, niin silloin ei mikään estä kuntia käyttämästä niitä, ja vaivaishoidon tarkastelija voi aivan helposti pakottaa kunnat täyttämään velvollisuutensa tässä suhteessa.

Ed. **Vuorimaa:** Sen lisäksi, mitä ed. Kivilinna täällä on lausunut, pyydän vielä saada lisätä muutamia selityksiä. Ed. Palmén on lausunut että hän kaipaa seikkaperäisiä numeroita ja kustannuslaskuja. On mahdotonta niitä antaa sentähden että anomusvaliokunnan tarkotus on ollut järjestää mielisairasolot maassamme niin tyydyttävälle kannalle, että niiden kautta tulisi jokainen tai ainakin suurin osa mielisairaita saamaan hoitoa. Se on huomannut, että sitä varten tarvitaan entisten lisäksi kaksi suurta mielisairaalaa. Kun ne rakennetaan, silloin ne ainakin pitkiksi ajoiksi tyydyttävät kaikki sen tarpeen, mikä meidän maassamme on. On nimittäin laskettu, että tarvitsee noin 50 % mielisairaista hoitaa suljetussa laitoksessa. Toiset 50 % hoidetaan nykyaikaisen hoitotavan mukaan niin sanotuissa maanviljelyssiirtoloissa, joista ne vähitellen siirretään sitä myöten kun paranevat ensin vieraisiin ja sitte lopuksi omaan kotiinsa. Sentähden on kerrassaan mahdotonta antaa seikkaperäisiä numeroita kustannuksista, sillä tämmöinen järjestys toimeenpannaan, niinkuin edellinen puhuja jo lausui, vähitellen. Kun rakennusaineiden hinnat sekä työpalkat vaihtelevat, vaihtelevat kustannuslaskutkin. Jos olisi laadittu jonkinlaiset laskusuunnitelmat, eivät ne kuitenkaan olisi pitäneet paikkaansa.

Ed. Alfthan on lausunut, että on muodotonta, ellei tämmöiseen ehdotukseen pantaisi myös laskelmia. Mutta minä pyydän muistuttaa, että vuonna 1878, jolloin eduskunta anoi yleistä järjestelyä mielisairaiden hoidossa maassamme, se ei myöskään mietintöön pannut minkäänlaisia laskelmia. Se anoi, että järjestettäisiin vastaanottolaitoksia eri kaupunkeihin ja kaksi mielisairaalaa, yksi Kuopion ja toinen Tampereen seutuville, mutta mitään seikkaperäistä laskua kustannuksista ei tehty eikä luonnollisista syistä voitukaan tehdä.

Ed. Alfthan on vielä lausunut, että olisi syytä jättää mielisairaitten hoito valtion, kunnan ja yksityisten huostaan. Valiokunnassa on kyllä ollut puheenalaisena että asia jätettäisiin yksityisten huostaan, mutta sitä on vastustettu siitä oikeutetusta syystä, että ulkomaalla on tultu siihen kokemukseen, että varsinkin köyhemmät ja vähävaraisemmat käytetään tunnottomalla tavalla tekemään työtä yksityisten henkilöitten hyväksi. Ne tavallaan tulevat semmoiseen tilaan, joka on paljoa huonompi kuin kotieläinten tai juhtain tila. Yksityisissä laitoksissa voidaan menestyksellä hoitaa ainoastaan semmoisia mielisairaita, jotka ovat varakkaista kodeista ja joiden omaiset pitävät silmällä, etteivät yksityiset niitä exploateeraa.

Siinä on syy, minkävuoksi ei meidän maassa, jossa on suhteellisesti paljon köyhiä, ole edullista ruveta tukemaan ja edistämään yksityisten mielisairaalain syntyä.

On vielä tehty muistutus siitä, ettei mietinnössä ole mitään mainittu vapaapaikoista. Siitäkin on valiokunnassa ollut puhetta ja se on tahallaan jätetty pois, sillä nykyisenkin järjestelmän mukaan varattomat saavat ilmaiseksi hoitoa valtion yleisissä laitoksissa. Niinkuin tiedämme, ovat kunnat velvolliset maksamaan niistä vaivaisista, jotka ovat vaivaishoidon alaisia; toiset, jotka eivät suorastaan ole vaivaishoidon alaisina, vaan ovat muuten vähävaraisia, saavat muutamien kuukausien perästä hakea Lääkintähallituksen kautta Senaatilta ensin alennusta ja lopuksi kokonaan vapautusta maksuista. Todellisuudessa on siis sekä vaivaishoidon alaisilla että muilla vähävaraisilla tilaisuus ilman mitään muuta nykyisenkin järjestelmän mukaan saada täydellisiä vapaapaikkoja.

Mitä nyt siihen tulee, että mietintö lähetettäisiin takaisin valiokuntaan sitä varten, että siihen laadittaisiin kustannusarvio, niin minun mielestäni siihen ei ole mitään aihetta. Edellinen puhuja on maininnut, että sairassija on laskettu tulevan Suomessa maksamaan 6,000 markkaa ja tunnetaan, että viimeisissä sairaaloissa, mitä Saksassa on rakennettu uuden rakennustavan mukaan, sairassijat ovat tulleet maksamaan 3,100 markkaa. Valiokunnassa laskelmat tulisivat siis mielivaltaisiksi, niitä voisi alentaa ihan puoleksi, enkä sen vuoksi ymmärrä, mitä hyötyä eduskunnalle olisi, jos se saisi näin epämääräisiä summia käytettäväkseen. Mielestäni mietintö sisältää yleisen järjestelmän, joka on välttämätön toimeenpanna että pääsisimme muiden sivistysmaiden perässä vähäsenkin kulkemaan. Myös inhimillisyys vaatii, että katsomatta uhrauksiin, Suomen kansakin valmistaa niin paljon kuin mahdollista on hoitoa niille onnettomille henkilöille, jotka ovat mielisairauden kautta yhteiskunnasta erotetut, sitä enemmän vielä, koska nykyinen tiede on osoittanut, että jos ne pian tulevat lääkärin säännöllisen hoidon alaiseksi, niin suuri prosentti niistä voidaan periä takaisin yhteiskunnalle.

Sentähden minä ehdotan että valiokunnan mietintö ei turhan takia lähetettäisi takaisin valiokuntaan, vaan että se semmoisenaan hyväksyttäisiin.

Ed. **von Alfthan:** Jag skall be att i korthet få korrigera ett par missuppfattningar, den ena af hr Kivilinna. De siffror jag anförde voro beräknade efter de förhandenvarande anstalterna. Jag sade: under förutsättning, att man tager kostnaden för Pitkäniemi, så ställer sig saken så och så. Jag inlät mig inte i kalkyler öfver totalkostnaden för tillfredsställandet af hela behofvet. Likaså vill jag korrigera hr Vuorimaas uppfattning så till vida, att jag icke yrkat

på att enskilda skulle öfvertaga allt detta. Jag framhöll, att man borde hafva klart för sig, till hvilken del staten skall vara pliktig att öfvertaga denna sjukvård, till hvilken del kommunerna skola bidraga och till hvilken del det skall anses ankomma å enskilda. I öfrigt upplyser hr Kivilinnas andragande ganska bra om, huru utskottet tänkt sig saken. Petitionärerna hafva nämligen tänkt sig saken på ett mycket bestämdt, ett mycket rationelt sätt, nämligen så, att i årsbudgeten skulle upptagas ett bestämdt belopp för detta ändamål, hvilket skulle år efter år användas ända tills behofvet är fylldt. Det är någonting reelt och fast och någonting, som jag är beredd att understöda framom utskottets betänkande, ifall det skall bli föremål för behandling i saken i stället för att återremitteras. Däremot äro utskottets klämmar ett slag i luften, en from önskan om att man skall råda bot för ett missförhållande, som varit allmänt bekant och för hvars rättande åtgärder redan vidtagits, så långt man ansett statens förmåga gå. Medicinalstyrelsen har redan flere gånger fäst uppmärksamheten därvid och förberedande arbeten för uppförande af centralanstalten i Uleåborg hafva redan påbegynts. Hela saken beror mera på brist på penningar, än på bristande vilja att uppmärksamma densamma. Vill man blott stanna vid uttalandet af en from önskan, så är betänkandet riktigt. Men då tjänar det till ingenting. Jag hade emellertid, då detta var så energiskt uttryckt i klämmen n:o 1, uppfattat saken så, att däri skulle inneligga ett yrkande, att senaten skulle skrida till värkställighet. Detta dock nu för sig.

Så skulle jag be att yttermera få ingå i pröfning af, huru saken gestaltar sig i förhållande till L. O. Jag måste säga, att jag fortsättningsvis därutinnan intager en annan ståndpunkt än den, som hr talmannen framhållit. För det första bör med § 63 jämföras § 43, till hvilken jag icke tidigare velat hänvisa, men där uttryckligen säges, att till statsutskottet hänskjutes hos landtdagen väckta förslag angående finansiela frågor, som underligga landtdagens afgörande. Jag har icke yrkat, att denna sak nu skulle hänskjutas till statsutskottet, utan jag har yrkat på återremiss till petitionsutskottet i sakens nuvarande läge, för att detta utskott måtte till betänkandet foga några kalkyler och några bestämda uppgifter om, hvilka anspråk man ställer på staten under instundande budget år, och att saken sedermera af statsutskottet skulle behandlas. Men hvad i öfrigt beträffar själfva principen, måste jag yttermera anse att min tolkning af § 63 håller sträck, och fastän det är så sent tillåter jag mig fästa landtdagens uppmärksamhet uppå, att här föreligger ett mycket viktigt prejudikat. I § 63 står: »Har landtdagen ingått i pröfning af fråga — — — — — eller petition rörande statsvärket o. s. v.» Här föreligger nu en petition, själfva den petition, som till landtdagen blifvit inlämnad, och petitionsutskottets förslag till landt-

dagspetition, som nu utgör föremål för pröfning af det utlåtande petitionsutskottet angifvit.

I petitionen begäres att ett årligt belopp af 600,000 mark skall på budgeten upptagas och utgör detta en sak, som på det allra närmaste intresserar statsvärket. Det intresserar statsverket med 600,000 mark, om nämligen detta blir landtdagens beslut. Man kan icke tala om att detta af utskottet framställda förslag till petition utgör landtdagens petition, som är föremål för landtdagens pröfning. Ty den blir landtdagens petition först sedan landtdagen fattat beslut i saken. Nu ligger saken så, att landtdagen kan fatta beslut om petitionen i allmänna ordalag utan något reelt innehåll, såsom petitionsutskottet här har föreslagit, eller också kan landtdagens beslut blifva att godkänna petitionärernas kläm, som innefattar fordran på 600,000 mark för året på budgeten för detta ändamål. Jag måste säga att saken är så viktig, att här kräfs åtgärder, och att man får lof att skaffa penningar för ändamålet, vore det också med lån eller med nya skatter. I valet emellan petitionärernas kläm och petitionsutskottets betänkande, skulle jag vilja godkänna petitionärernas kläm, att man skall upptaga 600,000 mark om året för ändamålet, Under sådana förhållanden skulle ett sådant beslut, därest det nu skulle af landtdagen fattas, måsta blifva villkorligt enligt 63 §, intill dess man ser hvarifrån penningarne skola tagas eller intill dess betänkandet om statsvärkets tillstånd ingått.

Ed. **Ahmavaara:** Selvittelyn tarpeellisuus siitä, mitä nämä valiokunnan mietinnössä ehdotetut laitokset tulisivat maksamaan, riippuu tietysti paljon siitä, millä varoilla ne aijotaan kustantaa. Jos ne aijottaisiin suostuntavaroilla rakentaa, niin tietysti olisi välttämätön saada tarkat laskut mitä ne tulevat maksamaan, jotta valtiovarainvaliokunta voisi osottaa niihin varoja. Mutta jos, kuten minä luulen, ne on tarkoitus kustantaa yleisillä valtion varoilla, joita ei vielä eduskunta lopullisesti määrää, silloin eivät nuo laskut ole niin välttämättömiä. Mutta kyllä minä sittenkin, vaikka viimemainituista varoistakin ne kustannettaisiin, katsoisin tarpeelliseksi, että mietintö lähetettäisiin takaisin valiokuntaan, jotta valiokunta ottaisi yleissummin ehdottaakseen, mitä sen mielestä nuo laitokset tulisivat maksamaan. Tämän teen senkin vuoksi, että asia tulisi silloin selvemmäksi, hallitus kun näkisi, minkä kokoisiksi nämä laitokset on tarkoitettu. Nyt, kun ei tarkemmin puhuta, minkä kaltaisiksi nämä laitokset on ajateltu, eikä edes tarkemmin kuinka suuria, on jotenkin hämärää, mitä oikeastaan on tarkoitettu. Mutta jos määrätään suunnilleen, kuinka suuria ne tulevat olemaan ja tehdään summittainen kustannusarvio, mitä ne tulisivat maksamaan, niin se olisi asialle selvyydeksi. Vaikkapa tämä ei nyt olekkaan aivan niin välttämätön, kuin se olisi siinä tapauksessa, jos kustannuk-

set suostuntavaroista maksettaisiin, niin minä siis kuitenkin siinä suhteessa kannatan vapaaherra Palménin ehdotusta, että mietintö menisi takaisin valiokuntaan rahamääräyksiä varten.

Mitä sitten tulee ehdotettujen laitosten paikkoihin, niin minusta on valiokunta siinä suhteessa ylipäänsä onnistunut hyvin. Mielestäni ei olisi ollenkaan onnellista, jos rakennettaisiin, niinkuin ed. Alkio ehdotti, yhteinen keskuslaitos Vaasan ja Oulun läänejä varten. Tässä ei nim. ensinkään säästettäisi, yhteisen laitoksen kuin pitäisi olla hyvin suuren. Kuulin eräältä lähetystöltä, joka täällä äsken kävi, että Vaasan läänissä on niin paljon mielisairaita, että varsin hyvin siellä tarvitaan oma laitos. Oulun läänissä on laita sama. Näin ollen on parempi, että rakennetaan sen mukaan kuin varat riittävät molempiin lääneihin, oma laitos, toisella kertaa toiseen, eikä yritetäkään yhteisiä laitoksia, jotka ajan pitkään osottautuvat epäkäytännöllisiksi kumpaisellekin läänille. Minä siis ensimmäisen ponnen suhteen kannatan valiokunnan mietintöä.

Toisen ponnen suhteen on täällä ollut paljon eri mieliä, olisiko tuo vastaanottolaitos perustettava Lapin tai Kemin kihlakuntaan. Olen samaa mieltä kuin ed:t Hoikat kumpaisetkin, että jos se tarkoitettaisiin yhteiseksi Lapin ja Kemin kihlakunnille, silloin se ehdottomasti pitäisi olla Rovaniemellä. Sillä Kittilä ja mikä paikka Lapin kihlakuntaa tahansa on semmoinen, ettei sinne Kemin kihlakunnasta kukaan lähde sairaitaan viemään, koska heillä on lyhempi matka ja paremmat kulkuneuvot Ouluun. Mutta minusta tarvitsisi kumpikin paikkakunta pienen vastaanottolaitoksen: Kemin kihlakuntaa varten näin ollen olisi sopiva paikka Rovaniemi ja Lapin kihlakuntaa varten Kittilä. Kumpi on etusijaan asetettava, on vaikea sanoa, mutta väkiluvun suuremmuuteen katsoen voittaa Kemin kihlakunta, vaikkakin minä koko joukon tinkisin siitä laskusta, jonka ed. Iisakki Hoikka teki. Hän sai nim. 34,000 asukasta tähän piiriin, mutta silloin hän laski mukaan m. m. Kemin kunnan. Ei kuitenkaan ole tunnettu eikä uskottavaa, että Kemin kunnasta lähdettäisiin viemään sairaita Rovaniemelle 12 peninkulman päähän, kun heillä on 10 peninkulman päässä Oulu, mihin keskuslaitos on ehdotettu. Kemin kunnan saa siis jättää pois näistä väkilukulaskuista. Samoin Ylitornion kunnan ja koko Tornionjoen laakson. Ylitornion kirkolta on 6 peninkulmaa Tornion rautatien asemalle, jota vastoin Rovaniemelle sieltä pitäisi matkustaa Kemin kautta. Samoin myöskin ainoastaan vähäinen osa Ylä-Simoa tulisi käyttämään Rovanientä. Mutta tästä huolimatta tulisi Kemin kihlakunta asukaslukunsa puolesta olemaan suurempi. Siitä syystä olisi vastaanottolaitos ensi sijassa rakennettava Rovaniemelle, mutta, niinkuin sanottu, Kittilään olisi sellainen myöskin rakennettava. On sanottu että pitkistä matkoista huolimatta Lappalaiset tyytyvät Rovaniemeen, mutta tietysti he ottaisivat sen mieluimmin lähemmäksi.

Hyväksyn valiokunnan mietinnön mainitulla muutoksella, mutta täydennystä varten kannatan sen lähettämistä takaisin valiokuntaan.

Ed. **Torppa:** Kun keskustelun kuluessa ei yksikään puhujista ole asettunut periaatteellisesti vastustavalle kannalle valiokunnan tekemiin ehdotuksiin nähden, niin siinä suhteessa ei kai kaivattane suurempaa puolustusta näitten laitosten tarpeellisuudesta.

Minä olen aikaisemmin ollut tilaisuudessa lähemmin ottamaan selkoa mielisairaalain merkityksestä ja vaikutuksesta mielisairaitten parantumiseen nähden. Viime valtiopäivillä minä y. m. jätimme talonpoikaissäädyssä anomuksen, jossa oli ammattimiehen tarkka selonteko tällaisten laitosten vaikutuksesta mielisairaitten parantumiseen, ja se selonteko osoitti selvästi, kuinka suuressa määrässä ovat mielisairaalat voineet vaikuttaa mielisairaitten parantumiseen sen mukaan, kuinka pian on ollut saatavissa tällaisia parantoloita sairaitten käytettäväksi. Pikaista apua saaneiden prosentti parantuneisiin nousi aina 80 saakka. Sen sijaan niiden parantuneiden luku, jotka olivat joutuneet pitemmän aikaa olemaan ilman apua, oli paljon harvalukuisempi. Tämä osoittaa tällaisten laitosten merkityksen erittäin tärkeäksi. Sen nojalla minäkin periaatteen kannalta täydellisesti kannatan niitä ajatuksia, mitkä valiokunta on esittänyt.

Eräässä suhteessa kuitenkin tuntuu minusta, kuin ei valiokunta olisi osannut täydellisesti oikeaan, määrätessään näitten laitosten asemapaikkoja. Valiokunta ehdottaa keskuslaitoksille asemapaikaksi Oulun kaupungin läheisyyttä, toisessa sijassa Viipurin lääniä, ja sen lisäksi vielä erityistä vastaanottolaitosta Lapin kihlakuntaa varten. Tällä tavoin ymmärtääkseni ei voitaisi saada tasaisesti jaetuksi matkoja sairaitten kuletusta varten sairashuoneisiin, mikäli se koskee ensimainittua, sillä niinkuin tunnettu, on Oulunlääniä varten olemassa erityinen sairashuone jo Oulun kaupungissa, samoin Vaasan lääniä varten Vanhassa Vaasassa. Nämät laitokset kuitenkin ovat niin pieniä, etteivät ole tyydyttäneet sitä tarvetta, mikä nykyään on olemassa näissä lääneissä. Senvuoksi olisi saatava sopivalla tavalla sijoitetuksi uusi keskuslaitos mielisairaita varten näitä läänejä varten. Mitä tulee Oulun ja Vaasan läänien tarpeisiin, ymmärtääkseni voitaisiin nämät tyydyttää yhteisellä keskuslaitoksella, kuten minä y. m. edellisillä valtiopäivillä, talonpoikaissäädyssä anoimme. Tällä tavoin voitaisiin välttää kahden suuremman keskuslaitoksen rakentamista ja voimassa pitämistä näitä läänejä varten.

Tähän nähden rohkenen ehdottaa, että mietintö palautettaisiin valiokuntaan siinä suhteessa takaisin, että ensimäinen kohta ponsilauseessa muodostettaisiin siten, että siinä ensimäisessä ponnessa sanottaisiin: Kaksi uutta keskuslaitosta viipymättä perustettai-

siin ensi sijassa Oulun ja Vaasan läänien rajaseutuun, Oulun radan varrelle j. n. e.

Minä teen tämän muutosehdotuksen valiokunnan mietintöön yksinomaan siitä syystä, että täten voitaisiin supistaa menoja tuntuvasti ja samalla tyydyttää suurempaa tarvetta.

Ed. **Tokoi:** Me olemme täällä jo tarpeeksi kuulleet ylösrakentavaisia maantieteellisiä esitelmiä Lapinmaan kihlakunnasta ja mahdollisesti saatavista aurinkokylvyistä niillä seuduin. Ollakseni harvasanainen ja välttääkseni sitä, että joku vanha veteraani saisi pitää nuhdesaarnan meille, pyydän yhtyä siihen mielipiteeseen, jonka ed. vapaaherra Palmén esitti, että mietintö palautettaisiin takaisin anomusvaliokuntaan siitä syystä, että me vaatisimme jonkunmoisen menoarvion, kuinka paljon ehkä välttämättömästi olisi tarpeellista läheisessä tulevaisuudessa, minkä kokoinen summa voisi jossain määrin tyydyttää tätä tarvetta. Täällä on sanottu, ettemme saa olla säästäväisiä tällaisessa kysymyksessä. Herra varjelkoon minua siitä synnistä tällaisessa tapauksessa! Mutta joka tapauksessa täytyisi olla koko summa silloin määriteltynä, kun valtion tuloja meno-arvioista täytyy lopullisesti päättää. Tahtoisin m. m. suositella tuota summaa, jonka anomuksentekijät ehdottavat, nim. 600,000 markkaa vuodessa, toiseksi, että valiokunta antaisi siitä lausunnon, onko se riittävä, vai pitäisikö olla enempi. Siitä syystä ehdotan, että se palautettaisiin takaisin anomusvaliokuntaan sillä edellytyksellä, että se saisi jonkinlaisen arvion, mikä tätä tarkoitusta varten tarvittaisiin.

Ed. **Palmén:** Tämä asia on koko meidän työtavallemme niin tärkeä, että kun valiokunnan jäsenet koittavat puolustaa ehdottamaansa menettelyä, niin minun todellakin vielä täytyy huomauttaa, mihin se vie. Sovitettakoon tämä sama menettely esim. rautatievaliokuntaan! Jos rautatievaliokunta, joka saa lukemattomia anomuksia, katsoisi asiakseen, huolimatta muusta, ehdottaa kaikki mitä mieli tekee, välittämättä siitä, onko tarpeen pyytää 50 miljoonaa vai 100 miljoonaa, onko rakennusajaksi ajateltu vuosi, viisi vuotta vai kymmenen vuotta, niin eduskunta ei voisi päättää yhtään mitään. Mutta nyt me olemme aivan samallaisessa tilassa. Jos joku tulee pyytämään jotain, olkoonpa hallitukselta tai eduskunnalta, on tietysti ensin kysymys, mitä hän tahtoo. Mitä voisi hallitus vastata, jos sille tulisi tällainen anomus? Ensimmäinen kysymys on, mitä eduskunta tarkoittaa. Ed. Kivilinna on arvellut, ettei valiokunta ole tahtonut esittää mitään epävarmaa, mutta minun täytyy sanoa, että tämä, jos mikään, on epävarmaa, kun ei kukaan tiedä, onko suunnitelma tarkotettu vuosisadaksi vaiko vuosikymmeneksi, vai mitenkä se on aijottu. Ponsissa on kuitenkin jotain

johtoa; sanotaan: *viipymättä* kaksi laitosta. Kun nyt pidän kiinni tästä sanasta »viipymättä», täytyisi lisäksi tietää, mitä nämä kaksi keskuslaitosta merkitsisivät. Pitkänniemen keskuslaitos oli aluksi rakennettu 455 sairaalle, mutta täydellisenä se tarjoo sijaa 800:lle. Onko nyt kysymyksessä kaksi täydellistä laitosta vai kaksi puolinaista? Jos joku puhuu palasta, en tiedä vielä mitään; minun täytyy myös tietää, kuinka suuri pala on kysymyksessä. Erotus ei suinkaan ole merkitystä vailla, sillä jos tarkoitetaan kahta Pitkäniemen suuruista laitosta, sellaisena kuin Pitkäniemi alussa oli, niin se tietää, että viipymättä tarvitaan 5 miljoonaa markkaa ja sitte joka vuosi 250,000 markkaa hoitokustannuksiin; mutta jos tarkoitetaan »viipymättä» kahta niin suurta laitosta kuin Pitkäniemi täydellisenä edustaa, tarvitaan heti 10 miljoonaa markkaa rakennuskustannuksiin ja sitte vähintäin puoli miljoonaa vuotuisia ylläpitokustannuksia. Tietenkin eduskunta ja valtiovarain valiokunta, voidakseen lausua mitään asiasta, ensin kysyvät, mitä anomusvaliokunta tarkoittaa. Siitä syystä ei asia ole autettavissa sillä, että anomusvaliokunnan mietintö lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, sillä siinä tapauksessa valtiovarainvaliokunta saa ottaa koko asian alusta pitäin tutkittavakseen, sen täytyy kuulustella herroja asiantuntijoita, tohtoreita Sibeliusta, Lybeckiä ynnä muita, sen täytyy uudestaan punnita, mitä on tarpeen. Mutta ei ole edullista, että kaksi valiokuntaa saa samaa asiaa tutkia.

Täällä herra Kivilinna puhui siihen suuntaan, ettemme tiedä, miten varojen laita on, mitä varat myöntävät. Mutta minun täytyy huomauttaa, ettei valtiotaloudessa asianlaita ole sellainen, että toimiin ryhdytään vain sen mukaan kuin varoja löytyy. Koko kansan taloudessa voidaan käyttää säästyneitä varoja, voidaan hankkia niitä uusilla veroilla tai lainaamalla tai pyrkiä siihen että muita menoja säästämällä saadaan uusiin tarpeisiin varoja. Mutta eduskunta saattaisi todellakin hämmästyä, jos valtiovarainvaliokunta tutkimatta asiaa rupeaisi näihin toimiin. Yksi näistä keinoista on kyllä suotava, se nimittäin että voitaisiin entisiä tarpeettomia veroja säästämällä hankkia uusiin tarpeisiin varoja, mutta jokainen, ken on näihin asioihin perehtynyt, tietää, että uusia veroja voidaan päättää tuokiossa, mutta että kun tahdotaan tehdä säästöjä, niin niiden toimeenpano saattaa vaatia vuosia ehkä enemmänkin.

Minä en pane ensinkään painoa siihen kysymykseen, jonka ed. Ahmavaara näytti katsovan tärkeäksi, onko nämä varat otettavat suostunta- vai muista varosita, sillä meidän täytyy pyrkiä siihen, niinkuin hallitusmuotoehdotuksissa ja kaikissa meidän päätöksissämme on lausuttu, ettemme tunnusta lainkaan eroa hallitsijan varojen ja eduskunnan varojen välillä; kaikki varat ovat kansan varoja, kaikki sellaisia, että eduskunnan täytyy pitää lukua niistä. Tulkoot nämä rahamäärät n. k. valtiorahastosta tai myönnettäköön

suostuntavaroista, joka tapauksessa eduskunnan tulee harkita tämä asia; se on luonnollista. Mutta meidän täytyy, jos emme tahdo saada aivan arvaamattomia selkkauksia aikaan, vaatia, että se valiokunta, joka ammattivaliokuntana tutkii asiaa, myös lausuu selvästi, mitä pitää pyytää. Joskus kun joku asia on ollut aivan uusi ja tuntematon, on eduskunta tyytynyt esittämään toivomusta, mutta siihen liittyy silloin pyyntö, että hallitus tutkisi asiaa. Mutta kun nyt olemme jo tulleet niin pitkälle, että voimme melkein sadan markan kohdalle määrätä, mitä entiset sairassijat maksavat, niin meidän täytyy sanoa suoraan, mitä tässä on kysymyksessä. Tämä kysymys on niin suuri ja tärkeä, että meidän koko työmme viime viikkoina tulee mahdottomaksi, ellemme tule tästä selville, sillä siinä tapauksessa valtiovarainvaliokunnan mietintö kaikista menoista ja tuloista muodostuu sellaiseksi sokkeloksi, että siitä saattaa keskustella vaikka viikkokaudet, tulematta mihinkään selvyyteen. Sentähden täytyy sitä ennen olla yksityiskohdat asiallisen tärkeytensä mukaan punnitut. Tämä muistutukseni koskee sekä tätä asiaa, että tuberkuloosimietintöä, joka ensi istunnossa tulee esitettäväksi. Numerojen selvitys on ehdottomasti tarpeen, jos ei tahdota, että kaikki asiat sekotetaan yhteen samaan keskusteluun, jolloin ei mitään selvää tule. Minä puolestani katsoisin luonnolliseksi, että puhemies vaatisi selvää vastausta siihen, halutaanko ensin kuulustella valiokuntaa, jotta voidaan tietää, mitä tahdotaan; sitte vasta saattaa mennä pitemmälle.

Ed. **Raunio:** Täällä onkin jo hyvin seikkaperäisesti annettu selityksiä siitä, minkävuoksi me asetuimme näitä paikkoja määrättäessä mietinnössä olevalle kannalle. Kuitenkaan en voi olla lisäksi mainitsematta sitä seikkaa, joka erityisesti perustuu asiantuntijain lausuntoihin ja varsinkin kun katsoo sitä tilastoa, joka osoittaa mielenvikaisten luvun suuruutta Vaasan sekä Oulun läänissä. Ensiksikin asiantuntijat lausuvat, että on välttämätöntä silloin, kun rakennetaan joku suurempi mielenvikaisten parannuslaitos, että se rakennetaan johonkin suuremman liikepaikan läheisyyteen, siitä syystä että hoitajatkin tuolla mielenvikaisten laitoksessa tulevat muussa tapauksessa mielenvikaisiksi. Heidän täytyy ehdottomasti olla yhteydessä suuremman liikemaailman kanssa. Näin ollen ed. Torpan ja Alkion ehdotus, että tuollainen suurempi keskuslaitos Vaasan ja Oulun lääniä varten keskitettäisiin maaseudulle jonkun radan varteen, minun mielestäni ansaitsee tulla huomioon otetuksi. On otettava huomioon suurempi liikennepaikka edellä mainitsemistani syistä.

Toiseksi, kun katsotaan niitä numeroita, jotka osoittavat mielenvikaisten luvun suuruutta, niin näemme, että Vaasan läänissä on käsilläolevan tilaston mukaan, joka kuitenkin on vielä todellista

alhaisempi, mielenvikaisten luku todellisuudessa nyt jo suurempi kuin käsillä oleva tilasto osoittaa, jonka mukaan on 1,129 mielenvikaista. Oulun läänissä on yhdeksättäsataa mielisairasta.

Näin ollen on paljon mahdollista, että vastaisuudessa tulee perustettavaksi erityinen mielisairaala Vaasan lääniä varten. Nyt mahdollisesti voidaan, varsinkin jos Pitkäniemen keskuslaitos laajennetaan, Vaasan läänin eteläisestä ja itäisestä puolesta siirtää mielisairaita sinne ja Vaasan läänin pohjoisista osista voidaan niitä lähettää Ouluun. Se ei ole niin pitkä matka. Mutta voi olla mahdollista, että se lääni tarvitsee erityisen mielisairaalan.

Näitä näkökantoja silmällä pitäen valiokunta tuli siihen mielipiteeseen, että Oulun seudulla tuo paikka on oikeaan osattu.

Ed. **Haveri:** Senjälkeen kun pyysin puheenvuoroa, on ed. Torppa jo lausunut ne motiivit, mitkä minunkin nähdäkseni puhuvat Pohjanmaan mielisairaalan perustamisen puolesta Vaasan ja Oulun läänin rajalle. Tahtoisin vain lisätä vielä sen, että onhan tunnettua, että Vaasan läänin väkiluku on lähes toista vertaa suurempi kuin Oulun läänin. Näin ollen ei ole ensinkään kohtuutonta, jos vaaditaan, että tämä Pohjanmaan mielisairaala valtionvaroja säästettäessä tälläkertaa rakennettaisiin välimatkoihin nähden parhaalle paikalle.

Yhdyn siis niihin ehdotuksiin, joita jo on lausuttu useampiakin, että kyseessä oleva sairaala tällä kertaa rakennettaisiin Oulun radan varteen Vaasan ja Oulun läänin rajamaille.

Ed. **Karhi:** Ed. Raunio toikin jo ilmi muutamia näkökohtia, mitkä olivat määräämässä keskuslaitoksen sijoittamista Oulun seutuville. Tahtoisin tähän lisäksi vielä huomauttaa senkin, että kun otamme huomioon Kuusamon perukat, Kajaanin kihlakunnan länsiosan ja muut Oulun laajat ympäristöt, niin epäilemättä on keskuslaitos sopivin Oulun tienoolle. Jyrkästi vastustan sen sijoittamista Oulun ja Vaasan läänin rajoille, sillä Pitkäniemeen on siksi lyhyt matka, että sinne voi viedä mielisairaita etelä osasta Vaasan lääniä, ja pohjois osasta lääniä Ouluun.

Täällä on mainittu, että anomusvaliokunnan olisi pitänyt tehdä jonkunlainen kustannusarvio näitä mielisairaaloita varten. Minusta se on tarpeetonta, sillä kustannusarvion tekeminen ei suinkaan olisi paikallaan. Tällä kertaa kustannusarvio voisi olla toisenlainen, toisena vuonna toisenlainen eikä se siis ollenkaan pitäisi paikkaansa. Sen vuoksi ei anomusvaliokunnalta pitäisi tätä vaatiakaan. Sitäpaitsi hallitus tuntee tarkemmin asiat. Se on asettanut komitean suunnittelemaan koko mielisairaitten hoitoa ja miten se olisi vastaisuudessa järjestettävä. Hallituksella on siis tarkemmat tiedot siitä, kuinka paljon ne tulevat maksamaan. Minusta on pääpaino se, että tämä mietintö tällaisenaan hyväksyttäisiin sillä lisäyksellä, minkä

täällä tein, sillä on luonnollista, että täytyy olla summa määrättynä, kun tällaisiin toimenpiteisiin ryhdytään, ja että tämä summa olisi käytettävä valtion yleisistä varoista.

Ed. **Kirves:** Täällä ovat edustajat Kivilinna ja Vuorimaa antaneet niin äärettömän hyvän neuvon, sen nimittäin, että kunnat ovat velvolliset hoitamaan mielisairaitaan ja lisäksi, että kunnat saavat ilmaiseksi näitä sairaita valtion hoitolaitoksiin. Olisi kyllä hyvä, jos asia niin olisi, mutta minulla on toinen ajatus näistä seikoista. Ensiksikin voidaan väittää, että Viipurin kaupunki kyllä tekee hulluja, mutta se ei pidä niistä huolta, vaan jättää ne maalaiskunnan hoidettavaksi. Eivät ne myöskään sovi valtion hoitolaitoksiin, joten täytyy Viipurin maalaiskunnan saada vielä hoitolaitos entisen lisäksi. Vielä on sanottu, että vaivaishoidon tarkastaja velvoittakoon kuntia pitämään niistä huolta. Kyllä hän velvoittaakin. Viipurin maalaiskunnan vaivaishoitokustannukset tekivät vuonna 1906 noin 68,000 markkaa ja vuonna 1907 ovat ne jo 100,000 markan paikoilla. Mutta kuka nämä maksaa? Viipurin kaupunki ei niitä maksa, vaikka se työntää houruja meille hoidettavaksi. Kannattaisin sentähden ed. Pärssisen ehdotusta että vapaapaikkoja mainituissa laitoksissa pitäisi olla. Muuten kannatan sitä ehdotusta, että 600,000 markkaa vuosittain myönnettäisiin näiden laitosten perustamiseen.

Ed. **Hoikka, I.:** Siltä varalta että, niinkuin toivon, kysymyksessä oleva valiokunnan mietintö lähetetään uudestaan valiokuntaan, pyydän mainita erään tärkeän seikan, joka äsken unohtui mainitsematta. Jos kysymyksessä oleva mielenvikaisten laitos tulisi rakennettavaksi Rovaniemelle, voin mainita, että sinne perustettuun sairashuoneeseen, kun sen rakentamisesta aikoinaan oli kysymys, valtio oli hyvin aulis antamaan mainittuun rakennukseen jommoisenkin joukon rakennuspuita kruunun metsistä. Niitä on, niinkuin pohjalaiset yleensä peräti hyvin tietävät, tilaisuus hyvillä ehdoilla, vetomatkoilla ja hyvällä tilalla saada kruunun metsistä.

Mitä tulee matkaan Kemin ja Ylitornion tienoilta sekä Rovaniemeltä Oulun sairaalaan, josta seikasta meillä ed. Ahmavaaran kanssa tuli pikkukina, on sanottu että Rovaniemen kirkolta ja Kemistä, joka on melkein seutukunnan rajalla eteläpäässä, ei olisi kuin pari kilometriä Tornioon. Torniosta on kuitenkin 11 1/2 peninkulmaa Rovaniemelle ja 12 peninkulmaa Ouluun. Ylitorniosta on nykyään maantie Ylitornion pohjoisrajalle Raanojärvelle ja kun valmistuu maantie Rovaniemelle, tulee matka Ylitorniosta Rovaniemelle olemaan 8 peninkulmaa. Näin ollen pidän matkaa näistä paikoista Rovaniemeen lyhempänä kuin matkaa Ouluun.

Ed. **Runeberg:** Med afseende å syftet i betänkandet vill jag helt och hållet förena mig med utskottet. Jag vill äfven förena mig med utskottet, hvad själfva sakfrågorna beträffar, åtminstone i de flesta hänseenden, men det synes mig som om utskottet skulle hafva gifvit klämmarna i sitt betänkande en sådan form, att däraf hos enhvar måste uppstå den föreställningen, att här vore fråga om alldeles bestämda yrkanden, som skulle påkalla bestämda kostnadsförslag, och att det därför vore nödvändigt att uppgöra en fullständig kostnadsberäkning, förrän en petition aflåtes. Det synes mig som om i denna fråga, liksom i så många andra, det hade varit skäl att från representationens sida mera principielt uttala önskningsmål, hvilka icke utmynna i yrkande på någon bestämd åtgärd, som skulle nödvändiggöra kostnadsberäkninger. Det är i formuleringen af utskottets kläm en del omständigheter, som föranleda och lämnat stöd för den fordran från särskilda talares sida, att ordentliga kostnadsförslag skulle uppgöras. I första klämmen heter det: »att två nya centralanstalter utan tidsutdrägt inrättas.» En sådan bestämdt formulerad fordran skulle ju självfallet nödvändiggöra ett bestämdt anslag. För min del skulle jag dock hålla före, att frågan icke nu befinner sig i det skede, att landtdagen skulle hafva skäl att besluta till vissa anslag, större eller mindre, utan vore det lämpligare, om landtdagen mera i allmänhet skulle uttala ett önskningsmål. Jag skulle därför föreslå, att landtdagen jämte godkännande af betänkandet skulle återremittera detsamma i och för en omformulering af klämmarna i ett något allmännare syfte, ungefär så lydande: det ville landtdagen i underdånighet hos H. K. M. anhålla, att kraftiga åtgärder vidtagas till förbättring af sinnessjukvården i landet såväl genom de nuvarande vårdanstalternas utvidgning som genom anläggande af nya centralanstalter, i första rummet en i närheten af Uleåborg, äfvensom genom anläggande af jordbrukskolonier. Att tala om att man utan tidsutdrägt skulle anlägga två nya centralanstalter, är föga lämpligt. Detta öfverstiger våra tillgångar och dessutom kan det icke komma i fråga att bygga två anstalter på en gång. Därför skulle det vara skäl att säga: »i första rummet en i närheten af Uleåborg,» den andra anstalten och eventuelt den tredje och den fjärde kunna sedan lämnas till framtiden. Beträffande de enskilda önskningsmål, som i klämmarna upptagas, ville jag för min del förorda bibehållandet i andra klämmen af ett uttalande om upptagningsanstalters inrättande inom Lappmarkens härad. Däremot synes mig femte klämmen i utskottets betänkande vara af så underordnad betydelse och af så enskild art, att den saklöst kunde bortlämnas. Detta gäller ju en omständighet, på hvilken uppmärksamheten nogsamt är fäst, och som icke behöfver representationens understöd. Hvad åter själfva frågan i dess helhet beträffar, så kan man visserligen säga, att ett dylikt allmänt uttalande från landtdagens sida är ett fromt önskningsmål, som icke har

någon praktisk betydelse. Men så är dock icke fallet. Uttalande af ett sådant önskningsmål från representationens sida utgör såväl en påstöt som isynnerhet ett stöd för regeringen och ett stöd för fackmännen, för hvilka denna fråga ju ingalunda är ny eller främmande och det tvingande behofvet väl bekant. Jag tviflar också på, att frågan vid denna landtdag skulle kunna bringas i ett sådant skede, att vi skulle kunna föreslå en bestämd summa eller ett bestämdt årligt anslag för detta ändamål. Jag skulle således föreslå, att betänkandet jämte godkännande af detsamma i dess allmänna syfte, återremitteras till utskottet i och för omformulering af klämmarna i en något allmännare affattning i det syfte jag här föreslagit.

Ed. **Kivilinna:** En tahdo puhua enään kustannusarvion hankkimisesta. Tietysti, jos kerran pidetään luonnollisena, että eduskunta ei voi tehdä pyyntöä ylimalkaisessa muodossa jättäen hallituksen harkittavaksi, missä määrässä tai kuinka nopeaan se on toteutettavissa.ja harkittavaksi myös, mistä rahat tähän ovat saatavat, tietysti silloin on kustannusarvio tehtävä ja valiokunnan luonnollisesti koetettava se tehdä. Mutta minä pyytäisin, että eduskunta siinä tapauksessa nimenomaan antaisi valiokunnalle selvät ohjeet siitä, mitä arvioita ja mitä ehdotuksia sen oikeastaan on tehtävä. Ymmärtääkseni ei nimittäin riitä pelkkä kustannusarvio koko suunnitelmaan nähden. Jotta sillä olisi jotakin merkitystä, tulee tehdä ehdotus, paljoko vuosittain pitäisi tähän tarkoitukseen uhrata ja luonnollisesti myöskin, mistä nämä rahat ovat otettavat.

Sen sijaan tahtoisin hiukkasen kosketella tulevien mielisairaalain sijoittamista. Jos mielisairaala sijoitettaisiin eteläpuolelle Oulua, Vaasan ja Oulun läänin rajoille, niin minusta tuntuu siltä, että koko Pohjois-Suomen asukkaat erinomaisen hyvällä syyllä voisivat väittää tulleensa syrjäytetyiksi, sillä matkat siellä ovat niin pitkät ja niin harvaan asutut että Oulu jo sinänsä sijaitsee puolivälissä Suomea. Jos laitos sitten vielä siirretään eteläänpäin, kyllä silloin Pohjois-Suomen asukkaille tulevat tavattomat matkat. Se jo määrää minusta sen, että etelämmäksi Oulua sairaalaa tuskin voi ajatella. On sitä paitsi otettava huomioon, että kun uusia sairassijoja saadaan ja sellainen saadaan nimenomaan Ouluun, tungos nykyisissä tulee pienemmäksi ja silloin Vaasan läänin asukkaat, jotka ovat verrattain lähellä Pitkänientä, voivat sijoittaa mielisairaansa sinne.

Mitä sitte pohjoisempaan Suomeen tulee, niin lienee kai luonnollista, että varsinaista mielisairaalaa Rovaniemeen tai muualle sinne ei voi ajatella. Se tulee niin suhteettoman kalliiksi. Nousee sitten kysymys, mihin vastaanottolaitos olisi perustettava, Rovaniemelle tai Lapin kihlakuntaan. Kun rautatie Rovaniemelle valmistuu, niin liike Rovaniemen eteläpuolella kääntyy varmasti suurimmaksi osaksi Ouluun. Kemistä hyvä joukko pohjoiseenpäin tullaan etu-

päässä käyttämään Oulua liikekeskuksena eikä Rovanientä. Silloin on aivan luonnollista, että he kuljettavat sairaansa Ouluun eikä Rovaniemeen. Koko Tornion jokilaakso tahi ainakin sen alaosa ei missään tapauksessa tule lähettämään sairaitaan etelään maantietä myöten Tornioon ja sitten taas rautatietä pohjoiseen Rovaniemelle, vaan tulevat ne niinikään lähettämään ne Ouluun. Jos nyt vastaanottolaitos olisi Rovaniemen kirkonkylässä, niin silloin siitä olisi hyötyä etupäässä Rovaniemeläisille ja kolmelle pitäjälle, nim. Kuolajärvelle, Kemijärvelle ja Sodankylälle, olisi hyötyä sen verran että heiltä säästyisi rautatien matka Rovaniemeltä Ouluun tultuaan ensin Rovaniemelle. Minusta tuntuu sangen omituiselta, että tämän rautatiematkan, yhden päivän rautatiematkan säästämiseksi pitäisi tänne vastaanottolaitos perustaa. Sen sijaan, jos se sijoitetaan pohjoisemmaksi, Kittilään esim., niin se tulee hyödyttämään pohjoisinta Lapin osaa, niitä seutuja, jotka ovat kaikkein huonoimpia kulkuneuvoihin nähden, tulee hyödyttämään ainakin Inarin Utsjoen, Enontekiön ja kaiketi myös Muonionniskan asukkaita, paitsi Kittiläläisiä luonnollisesti. Matkat täällä ovat tavattoman pitkät. Vastaanottolaitos 15 peninkulman päässä pohjoiseen rautatiestä tulisi silloin olemaan levähdyspaikkana, ennenkuin sairaita tarpeen vaatiessa eteenpäin lähetettäisiin. Siellä se puolustaa paikkaansa, Rovaniemellä se ei oikeastaan hyödyttäisi mitään muuta, kuin että se säästäisi rovaniemeläisiltä, kuolajärveläisiltä, kemijärveläisiltä ja sodankyläläisiltä yhden päivän rautatiematkan. Ja sitä paitsi pitää ottaa huomioon että meidän maassamme on muitakin syrjäisiä seutuja kuin nämät. Aivan samalla syyllä kuin Rovaniemen voisivat Kuusamon, Kajaanin seutujen, Raja-Karjalan, ehkä muittenkin paikkakuntien asukkaat vaatia paikallisia vastaanottolaitoksia, ja se käynee kuitenkin mahdottomaksi. Minun täytyy siis pysyä siinä käsityksessä, että vastaanottolaitoksen sijoittaminen Rovaniemen kirkonkylään ei olisi onnistunut toimenpide.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Täällä ovat jotkut ajatelleet asiaa sillä tavoin, että eduskunta kääntyy hallituksen puoleen, pyytäen että hallitus perustaa kysymyksessä olevat laitokset ja hankkii varat niihin, arvostelee paljonko tähän tarkotukseen varoja menee ja hankkii ne. Tämä muistuttaa niitä aikoja, jolloin ei vielä oltu selvillä siitä, että eduskunta, koska myöntää kansan puolesta suostuntavaroja, on velvollinen pitämään silmällä kaikkia tärkeämpiä valtiomenoja. Onhan sääntö Valtiopäiväjärjestyksessäkin, että suostuntavaroja on myönnettävä ainoastaan, mikäli valtion vakinaiset tulot eivät riitä. Tästä johtuu nyt ehdoton velvollisuus, eikä yksinänsä oikeus, eduskunnalle myöskin pitää niin tunnollisesti kuin suinkin silmällä vakinaisten valtiovarain käyttämistä ja arvostella tärkeämpiä menoja,

joihin näitä vakinaisia valtiovaroja käytetään. Nyt on kysymyksessä toimenpide, joka täydellisesti toteutettuna tulee vaatimaan useita miljoonia — on mainittu että lähes 20 miljoonaa voisi tulla kysymykseen. Näin ollen näyttää minusta aivan sopimattomalta eikä mitenkään Valtiopäiväjärjestyksen hengen mukaiselta, että me tekisimme — niinkuin monet ovat ajatelleet — ilman minkäänlaista kustannusarviota sellaisen päätöksen, joka oikeuttaisi hallituksen käyttämään kymmeniä miljoonia puheenaolevaan tarkoitukseen ja jonka johdosta hallitus pakottaisi eduskunnan suostuntavarojen muodossa hankkimaan vastaavan summan muihin tarkoituksiin. Tällaisesta menettelystä toivottavasti tämä uusi eduskunta kuitenkin nyt kerta kaikkiaan luopuu ja toimii ihan toisin. Minusta näyttää luonnolliselta, että me tällä kertaa palautamme mietinnön takaisin anomusvaliokuntaan, siinä tarkoituksessa että valiokunta mietinnössään esittäköön kuinka tärkeätä on, että valtion puolesta ryhdytään toimenpiteisiin houruinhoidon edistämiseksi, ja että samalla pyydettäisiin, että hallitus antaa niin pian kuin se katsoo sen mahdolliseksi ja tarpeelliset selvitykset on saatu aikaan, eduskunnalle arm. esityksen näiden laitosten perustamisesta.

Kyllä tässä tosiaankin on niin suuri valtiomeno kysymyksessä, että olisi kerrassaan kevytmielistä, ellei eduskunta vaatisi itsellensä sananvaltaa näiden laitoksien kustannusarvioiden hyväksymisessä, tietysti ei yksityiskohdissa, vaan siten että kumminkin loppusummat ovat eduskunnan määrättävissä. Ellei muistini petä, on eduskunta ollut mukana päättämässä, eikä ainoastaan anomassa, esim. Pitkäniemen suuren laitoksen perustamista.

Kuten sanottu, minä yhdyn niihin puhujiin, jotka ovat ehdottaneet mietinnön palauttamista valiokuntaan. Mutta minä teen sen nimenomaan siinä tarkoituksessa, että hallitukselta pyydetään arm. esitystä puheenaolevassa asiassa.

Äänestysesitys ja **päätös:**

Ken hyväksyy ed. Palménin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on eduskunta päättänyt ryhtyä asiallisesti päättämään itse mietinnöstä.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **mietintö** oli **palautettava takaisin valiokuntaan** uudestaan muodostettavaksi ed. Palménin ehdottamalla tavalla.

Puhemies mainitsi vielä olevan useampia asioita käsittelemättä, mutta kun aika nyt on kulunut jo niin pitkälle, niin täytynee jättää ne ensi istuntoon.

Sen johdosta lausui puheenvuoron saatuaan

Ed. **Renvall**: Kun kerran toisensa perään on sattunut että eduskunnan istunnot ovat kestäneet yli puolenyön, niin minä puolestani pyytäisin saada lausua toivomuksena puhemiesneuvostolle että täysi-istuntoja pidettäisiin tästä lähin aamupäivästä alkaen. Minä en ymmärrä, miten muuten voidaan selvitä asioista. Joka kerta jää 7—8 asiaa pöydälle ja nyt vasta alkaa tulla suurempia asioita valiokunnista ja silloin ne kaikki ahtaantuvat muutamiin harvoihin kokouksiin, jolloin eduskunnan jäsenille käy mahdottomaksi asioita kunnollisesti vaimistaa.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

anomusvaliokunnan mietintö n:o 1 a määrärahan myöntämisestä **suomenkielisen kirjallisuuden kartuttamiseksi,**

anomusvaliokunnan mietintö n:o 4 eduskunnalle tehtyjen an. ehd. (n:ris 61, 116, 15) johdosta, **keuhkotautisairaalain perustamisesta**

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4 Antellin kokoelmain hoitoa varten asetetun valtuuskunnan antaman kertomuksen johdosta.

Seuraava istunto oli oleva ensi tiistaina kello 6 i. p.

Istunto päättyi klo 1,45 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. V. Kadenius.

28. Tiistaina 1 p. lokakuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi ed. Alkio, Antila, Hannes Gebhard, Ingman, Karhi, Lagerlöf, Lepistö, Nuotio, Oljemark, Paasikivi, Runeberg, Sipilä, Sipponen, Sirén, Snellman ja Viitanen.

Puhemies ilmoitti että ed. Lagerlöf ja Gebhard, Hannes sairauden tähden olivat estetyt saapumasta istuntoon, että ed. Antila yksityisten asiain tähden pyysi vapautusta tämän illan istunnosta, v. Alfthan istunnon jälkipuoliskosta, Heiskanen istunnon loppu-osasta ja ensi perjantain istunnosta, Laakso ensi torstaiksi ja ehdollisesti perjantaiksi, Ala-Kulju ensi perjantaiksi, sekä Castrén vapautusta tärkeiden valiokuntatöiden takia tämän istunnon loppu-osasta.

Edellä olevat ilmoitukset ja pyynnöt hyväksyttiin.

Poissaolo valiokuntatöistä.

Kirjelmässä syyskuun 28 p:ltä oli valtiovarainvaliokunta ilmoittanut, viitaten työjärjestyksen 10 §:ään, että valiokunnan varsinainen jäsen, ed. Tainio on 7 kertaa jäänyt pois valiokunnan kokouksista täyttämättä niitä ehtoja, joita sanottu 10 § edellyttää.

Puhemiesneuvosto tämän johdosta ehdotti että eduskunta pöytäkirjaan lausuisi ed. Tainion menettelyn olevan kyllä vastoin Valtiopäiväjärjestyksen säännöstä, mutta kun tämä tapaus on ensimäinen, joka eduskunnalle ilmoitetaan, ei eduskunta sen johdosta ryhdy erityiseen toimenpiteesen.

Sen johdosta puheenvuoroa käyttäen lausui:

Ed. **Tainio**: Tämä asia tulee esille odottamattani. Se ehto, jota en ole täyttänyt, rajoittuu siihen, että en ole ilmoittanut syytä, miksi minä olen jäänyt pois valiokunnan kokouksista. Ilmoitus kyllä on tapahtunut. Syyni saattavat olla hyvinkin päteviä. Ensiksikin pyydän huomauttaa, että valiokunnan ei ole koskaan tarvinnut päättää mitään asiaa vajalukuisena. Varajäsenet ovat olleet aina saapuvilla. Sen lisäksi poissaoloni koskee etupäässä suostuntaverokysymysten käsittelyä, erityisesti mallasjuomasuostunnan käsittelyä, josta asiasta mietintö juuri näkyy jaetun eduskunnalle. Yhtenä poissaoloni syynä on ollut se, että valtiovarainvaliokunnan jäsenyys, johonka kuulun, ja jonka puheenjohtajana on vapaaherra Palmén, näin ensikertalaiselle antaa enemmän kotityötä, kuin mitä jaksaa hoitaa. Toiseksi niillä varajäsenillä meidän ryhmästämme, jotka ovat olleet läsnä, on ollut esillä olleeseen asiaan suurempi harrastus kuin minulla, ehkäpä suurempi asiantuntemuskin, ja siitä syystä olen pitänyt sopivana jäädä pois, silloin kun olen tiennyt varajäsenen tilalle astuvan henkilön, joka niitä asioita enemmän harrastaa. Minä pidän tätä menettelytapaa yleensä suotavana ja esimerkiksi kelpaavana. Miksipä vakinainen jäsen estäisi varajäsentä käyttämästä puhe- ja äänestysoikeutta, kun kuitenkin työjärjestys velvoittaa

varajäsenet aina olemaan saapuvilla. Jos ei eduskunta tässä mitään muuta päätöstä tekisi, kuin vain hyväksyisi puhemiesneuvoston esityksen, niin aijon minä yhä edelleen käyttää samaa tapaa kuin tähänkin asti, jos olen varmasti vakuutettu siitä, että varajäsenillä on esilläoleviin asioihin enemmän sanomista kuin minulla ja suurempaa asiaintuntemusta sekä lämpimämpää harrastusta. Ehdotan, että puhemiesneuvoston esitys hyväksyttäisiin.

Ed. **Palmén**: Minulle on varsin odottamatonta, että annetaan sellainen selitys, kuin nyt on annettu. Mikäli nimittäin muistan, oli seitsenmiehisessä valiokunnassa, jonka jäsenenä minäkin olin, työjärjestystä tehtäessä erimielisyyttä kysymyksessäolevaan 10 §:ään nähden, jonka toimeenpano nyt on aiheuttanut ilmoituksen, ja tuli mainittu pykälä lopullisesti herra Tainion ehdotuksen mukaan sen muotoiseksi kuin se nyt on. Minä silloin epäilin, olisiko mahdollista tuota määräystä täyttää, varsinkin varajäseniin nähden, mutta silloin sitä puolustettiin eikä mainittu sanaakaan siitä, että valiokuntien olisi määrättävä, kuinka suuri vajalukuisuus saisi olla, ei puhuttu siitä, mitä asioita yksityinen pitäisi sopivana harrastaa, eikä liioin, että olisi joku poikkeus myönnettävä suostunta-asioita varten. Sanottiin päinvastoin, että olisi tärkeätä kasvattaa edustajia ymmärtämään, että tässä on velvollisuus kyseessä ja että pitää tutustua asioihin. Oli vähän kovaa, että tuo määräys ulotettiin kaikkiin varajäseniin nähden, mutta kun tuommoinen määräys kerran on olemassa, niin olemme pitäneet siitä kiinni, enkä ymmärrä varsinaisiin jäseniinkään nähden mahdolliseksi muuta, kuin että pidämme kiinni tämän kamarin hyväksymästä työjärjestyksestä ja sen 10 §:stä. Ainoa, jota voisi syystä tässä esittää moitteena valtiovarainvaliokuntaa ja sen puheenjohtajaa vastaan, on se, että olen odottanut seitsemän kertaa ja antanut seitsemän kertaa kulua, vaikka kolmen kerran jo pitäisi riittämän. Näistä seitsemästä kerrasta olen muistaakseni neljä kertaa kysynyt valiokunnalta eikä kukaan ole tiennyt mitään, miksikä ed. Tainio on ollut poissa, mutta ed. Tainio on vaan jäänyt pois. Tämä on vastoin eduskunnan tekemää päätöstä. Me olemme koettaneet noudattaa tehtyä päätöstä.

Ed. **Schybergson**: Hr Tainio kan icke tro, huru klädsam hans anspråkslöshet var under hans sista uppträdande. Han framhöll, hurusom suppleanterna i utskottet både i intressen och sakkännedom vida öfvergingo honom. Men jag ber att få fästa hr Tainios uppmärksamhet vid, att det icke är han, som har att bedöma den saken, utan de personer, som valt honom till utskottet och utsett honom till ordinarie medlem och de andra till suppleanter.

Ed. **Tainio:** Vapaaherra Palmén ei omaa nähtävästi hyvää muistin lahjaa. Minä olen kuullut ennemmin hänen tehneen ivaa siellä valiokunnassa, että kysymyksessä oleva työjärjestyksen pykälä olisi minun ehdottamani ja senmuotoisena, kuin olen ehdottanut. Se on erehdys. Pykälä, mikä koskee varajäsenten velvollisuutta olla aina saapuvilla, on minun ehdotuksestani, ei tämä, mikä koskee vakinaisia jäseniä. Sitä paitsi vapaaherra Palménilla on huono muisti eräässä toisessakin asiassa. Hän sanoo minun olleen ilmoittamatta poissa neljä kertaa. Minä olen ollut ilmoittamatta vain kaksi kertaa. Jollei ilmoitus saavu perille, sitä en voi auttaa, mutta sikäli kuin tiedän, onkin ilmoitus joka kerta saapunut valiokunnalle, lukuunottamatta noita kahta kertaa, jolloin en ole ilmoitusta lähettänyt. — Mitään poikkeusasemaa minä en ole halunnut saada suostuntaverokysymyksellekään. Mutta minä pidän yhä edelleen kiinni siitä periaatteesta, että varajäsenille, joitten muuten, jos kaikki vakinaiset olisivat aina saapuvilla, täytyisi työjärjestyksen mukaan istua säännöllisesti valiokuntien kokouksissa saamatta yhtään kertaa tuoda mielipiteitään julki, on tilaisuus mielipiteittensä julkituomiseen valmistettava niissä kysymyksissä, joissa joku vakinainen jäsen havaitsee olevansa vähemmän kompetentti kuin varajäsen tai vähemmällä harrastuksella on seurannut asiaa.

Mitä ed. Schybergsonin kohteliaisuuteen minun vaatimattomuuteni johdosta tulee, niin minä pidän kohteliaisuuksista ja olen tottunut niihin ennenkin ed. Schybergsonin puolelta. Mutta sen voinee ed. Schybergson myöntää, että minä näitten varajäsenien persoonallisena ystävänä, puoluetoverina, voinen arvostella heidän harrastustansa ainakin yhtä hyvin kuin valiokunnan muut jäsenet, ja heidän asiantuntemuksensa on siellä kyllä ilmennyt. Minä yhä edelleen ehdotan, että puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. Tainio on kahteen kertaan ilmoittanut hyvinkin suoraan, että hän ei aijo noudattaa eduskunnan työjärjestystä. Tämän johdosta näyttää minusta välttämättömältä että kysymys lykätään takaisin puhemiesneuvostoon.

Ed. **Huoponen:** Minä kannatan viimeksi tehtyä ehdotusta.

Ed. **Tainio:** Minä yhdyn ed. Danielson-Kalmarin ehdotuksen ja luovun alkuperäisestä.

Ed. **Schybergson:** Jag kan icke ens denna gång förena mig med hr Tainio, utan föreslår jag för min del, att någon återremiss icke måtte ega rum, ty först när hr Tainio har satt sitt onda uppsåt i värket, kunna vi taga frågan ånyo under öfvervägande.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Minä saatan puolestani peruuttaa ehdotukseni huomauttaen kuitenkin, että ed. Tainion lausunto sisälsi loukkauksen eduskuntaa kohtaan. Mutta on mahdollista, että tässä kohden häneen nähden on meneteltävä toisin kuin meneteltäisiin säännöllisesti.

Ed. **Huoponen:** Minä luovun, koska ehdotuksentekijä on luopunut ehdotuksestaan.

Ed. **Tainio:** Kaikkien väärinkäsitysten välttämiseksi pyydän huomauttaa, että tarkoitukseni ei ole ollut loukata eduskuntaa, enkä ole ilmoittanut, että minä tulen yhä edelleen työjärjestystä rikkomaan. Sillä kyllähän minä osaan löytää syyn poissaolooni, jos minua huvittaa ilmoittaa sairautta tai muuta sellaista, niinkuin täällä on yleinen tapa. Mutta minä haluan olla pikkuisen rehellisempi ja ilmoittaa yksinkertaisesti, että minä jään pois ja varamies astuu tilalle. Jos minut pakottamalla pakotetaan etsimään syitä, niin kyllä niitä löytyy, mutta minä pitäisin ne asialliset motiivit, joita olen esittänyt niin tärkeinä, että niiden takia olisin halunnut yhtyä ed. Danielson-Kalmarin lausuntoon, että asia olisi lähetettävä puhemiesneuvostoon. Ehkäpä työjärjestyksessä on tässä kohden vika eikä minussa, sillä minä aina yhä pidän kiinni siitä että varajäsenille pitää myöntää mikäli mahdollista tilaisuutta — —

Puhemies: 2 minuuttia on kulunut.

Ed. **Tainio:** valiokunnassa ottaa osaa keskusteluun sikäli kuin joku vakinainen jäsen huomaa, että täyttävät toimensa valiokunnan hyödyksi jossakussa erikoisasemassa paremmin kuin vakinainen jäsen, tämä sitä suuremmalla syyllä kuin meidän puoleltamme ennen valiokunnan vaaleja oli ilmoitettu, että emme ole täysin varmoja siitä, mitkä kysymykset mihinkin valiokuntaan lähetetään. Siitä syystä vaalien toimittaminen on hieman vaikeata. Ja kun muutenkin on huomattu tarpeelliseksi usein vaihtaa valiokunnan jäseniä, on tapahtunut, että joku jäsen pyytää luopua valiokunnasta, toinen samaan aikaan toisesta ja valitsijamiehet valitsevat sitten nämät taas toisiin valiokuntiin. Tällä tavalla vaihdetaan paikkoja, joka minun mielestäni on kokonaan tarpeetonta, jos käytetään varajäseniä enemmän ja sen mukaan miten kunkin taipumukset ja tiedot soveltuvat kussakin eri tapauksessa. Siitä syystä minä pidin sopivana yhtyä ed. Danielson-Kalmarin ehdotukseen, että asia lykättäisiin takaisin puhemiesneuvostoon, jotta se olisi antanut aihetta työjärjestyksen muuttamiseen, siihen suuntaan kuin minä olen tässä esittänyt. Siis kysymyksessä ei ole mikään loukkaus eduskuntaa kohtaan, vaan ihan asiallinen selvitys. Ja minä olen kyllä tietänyt, että ed. Palmén

koettaa saada tämän asian eduskunnassa keskusteltavaksi, mutta minä en ole pitänyt sitä pahana, ja tietänyt sen, että hän olisi vaatinut yhtä mittaa, että minun olisi pitänyt ilmoittaa syyt, mutta en ole sittenkään sitä tehnyt, sillä minä halusin saada tämän asian tänne, jotta se antaisi aihetta johonkin sananvaihtoon. Jos minun täytyy keksiä syitä, niin minulla on niitä ääretön varasto toistaiseksi, kun minä aijon antaa varajäsenen astua paikalleni.

Ed. **Palmén:** Minä luulen todellakin, että se joka ilmoittaa, että hänellä on ääretön varasto syitä jäädä pois valiokunnan kokouksesta, on tehnyt asialleen huonon palveluksen. Siitä näkee, että kansalaiset ovat tehneet huonon vaalin, kun ovat valinneet tämmöisen edustajan ja valitsijamiehet ovat tehneet huonon vaalin, kun ovat valinneet tämmöisen edustajan valiokuntaan. Sekä edustajan toimi että valiokunnan jäsenen toimi minusta on ihan ehdoton velvollisuus ja nojaudun tässä V. J:n 15 §:ään, joka, vaikka se nimenomaan puhuu eduskunnan kokouksista, samassa tarkoittaa eduskunnan työtä yleensä. Siinä sanotaan että, ellei ole *hyväksyttävää* estettä, voi eduskunta tuomita edustajan menettämään palkkionsa j. n. e. Tältä kannalta minä olen arvostellut asiaa, enkä katso olevan mitään syytä ruveta pitempään sananvaihtoon tästä asiasta. Minun äsken antamani tiedot ovat päivä päivältä merkityt muistikirjaan, ja oikeat; minä olen joka kerta kysynyt valiokunnassa, onko kukaan voinut ilmoittaa, onko ed. Tainio ilmoittanut esteen, mutta minä olen, kuten valiokunnan jäsenet tietävät, monta kertaa saanut vastauksen, ettei kukaan tiedä siitä mitään. Se suuri määrä syitä, joita näkyy joka vastaukseen karttuvan yhä enemmän, minusta parhaiten osoittaa, että ed. Tainiolla on hyvin huono asia puolustettavanaan.

Ed. **Schybergson:** I sitt sista andragande var hr Tainio icke lika anspråkslös, som i det första. Han slog sig för sitt bröst och sade att han var redligare än de andra »rehellisempi kuin toiset» och när han slutade med en sådan förklaring, som den hr Palmén framhöll, så blir det icke mycket öfrigt för oss andra. Det var kanske ett oförsiktigt sagdt ord af honom, men det bör dock framhållas, att han bättre skall taga sig till vara framdeles, då han yttrar sig.

Ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.:** Minä ehdotan, että eduskunta antaa nuhteen ed. Tainiolle. Tunnettua kyllä on, että löytyy muutamia edustajia — ja kentiesi kokonainen ryhmä — jotka luulevat rehellisyyttä yksinomaisuudekseen; mutta kun se käsitys tuodaan julkisesti esille eduskunnan kokouksessa, niin se myös ansaitsee julkisen nuhteen.

Puhemies: Vapaaherra Yrjö-Koskisen lausunnon johdosta saan huomauttaa, että en katso voivani ottaa hänen ehdotustaan tässä

yhteydessä käsiteltäväksi, sillä nyt on kysymys siitä, mihin toimenpiteisiin ryhdytään sen johdosta, että ed. Tainio on ollut poissa valtiovarainvaliokunnan kokouksista.

Ed. **Tainio:** Ed. Schybergsonin lausunto antaa minulle aihetta myöntää, että minä ehkä sanoin ajattelemattomasti väärin: en rehellisempi kuin muut edustajat. Tahdon vaan väittää että tätä syiden etsimistä on käytetty; ilmoitetaan syitä, jotka eivät ole aina täysin asian mukaisia.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin puhemiesneuvoston** tekemä **ehdotus.**

Esitettiin pöydällä ollut kysymys **lisäyksestä työjärjestyksen 18 §:ään** ja keskustelutta **hyväksyttiin puhemiesneuvoston** asiassa tekemä **ehdotus.**

Suhteellisista vaaleista valtiopäivillä.

Esitettiin pöydällä ollut ehdotus määräyksiksi valtiopäivillä suhteellisen vaalitavan mukaan toimitettavista vaaleista.

Keskustelu:

Ed. **Pykälä:** Minä vaan pyydän muistuttaa siitä lausunnosta, jonka ed. Alkio viime tiistai-istunnossa antoi sen kysymyksen johdosta, joka lykättiin esillä olevan asian yhteyteen. Huomautan eduskunnan työjärjestyksen 7 §, jossa mainitaan, että kaikkien eduskunnan jäsenten tulisi kuulua johonkin valiokuntaan. Niin ei kuitenkaan asianlaita ole. Tiedetään, että ed. Runeberg ei kuulu mihinkään valiokuntaan. Sama on myöskin maalaisliiton seitsemän jäsenen laita.

Mitä tulee suhteelliseen vaalitapaan, niin siitä ei käy selville muuta kuin että vaalit ovat toimitettavat suhteellisesti ja kuitenkin voi eduskunnan istuntoaikana valiokuntapaikkoja joutua auki eikä niitä ole täytetty suhteellisen vaalitavan mukaan, vaan on se ryhmä, jonka paikkoja on jäänyt auki, täyttänyt ne. Tähän katsoen pyytäisin ehdottaa, että ne vaalit, jotka ovat tapahtuneet ulkopuolella sitä järjestystä, jonka suhteellinen vaalitapa määrää, julistettaisiin mitättömiksi ja määrättäisiin valitsijamiehet toimittamaan ne laillisessa järjestyksessä.

Puhemies Ed. Pykälän ehdotuksen johdosta pyydän huomauttaa, että semmoista ehdotusta ei voida nyt ottaa esille, koska se on asiasta syrjässä.

Ed. **Setälä:** Vaikka minulla on ollut tilaisuus olla mukana tätä ehdotusta laatimassa, pyytäisin sittenkin saada tehdä sen viimeiseen, 12 §:ään erään lisäehdotuksen, jonka kokemus ainakin perustuslakivaliokunnassa näyttää tekevän tarpeelliseksi. 12 § loppuu sanoilla: »Toimitus- ja tarkastusvaliokuntaan määrättäköön kuitenkin tästä riippumatta se luku varamiehiä minkä eduskunta puhemiesneuvoston ehdotuksesta päättää.» On siis katsottu tässä tapauksessa tarpeelliseksi, että varamiesten luku ei ole rajoitettu siihen, mitä ylempänä on sanottu, että nim. varamiehiä määrätään kutakin ehdokaslistaa kohti niin monta, että niiden luku on lähinnä suurempi kolmasosaa listalle 7 §:n mukaan tulevien paikkojen määrästä. Viimeksimainittu luku, kolmasosa, on tietysti mielivaltainen, eikä varajäsenten luvulla ole oikeastaan mitään merkitystä, jos kerran yleensä noudatetaan sitä tapaa että asianomaisen ryhmän varajäsen astuu vakinaisen jäsenen sijaan. Toimitus- ja tarkastusvaliokuntaan katsoen on nyt jo edeltäpäin arvattu, että tulee tarpeelliseksi asettaa useampia varajäseniä kuin mitä ensimäinen lause säätää. Mutta aivan sama voi sattua muihinkin valiokuntiin nähden. Minä huomautan erittäin sitä, että perstuslakivaliokunnan varajäsenistä monet ovat aivan ehdottomasti eristetyt, ollen itse muiden valiokuntien puheenjohtajina, joten se vaara on lähellä, että valiokunta helposti tulee päätöskyvyttömäksi. Tämmöisten tapausten varalta pitäisi eduskunnalla olla mahdollisuus lisätä varajäsenien lukua, ja sen vuoksi ehdottaisin, että §:n loppuun lisättäisiin seuraava lause: »Jos johonkin muuhun valiokuntaan havaitaan tarvittavan useampia varajäseniä, tehköön puhemiesneuvosto siitä eduskunnalle ehdotuksen.» Tämä ehdotus on kyllä minulla puolestani valmiiksi muodosteltuna. mutta kenties on hyvän järjestyksen mukaista että asia kuitenkin palautetaan seitsenmiehiseen valiokuntaan siinä tapauksessa, että tämä lisäys hyväksyttäisiin.

Ed. **Heikkinen:** Ed. Pykälä sanoi jo kaiken sen, mitä minä tahdoin sanoa, joten voin luopua puheenvuorostani.

Ed. **Söderholm:** Det arbete, som åligger landtdagsutskotten, är ett beredningsarbete. Det är själffallet att de personer, som utses till medlemmar uti utskotten, böra vara lämpade för detta beredningsarbete. Vid landtdagens början fördelade de olika grupperna sina medlemmar på utskotten allt efter de större eller mindre förutsättningar de hade för värksamhet i de olika utskotten. Det förslag, som nu väckts af hr Setälä, går ut på, att till utskotten skulle kunna

längre fram under landtdagens lopp utses extra suppleanter, därvid afseende icke kunde fästas vid om dessa suppleanter lämpa sig för det ifrågavarande utskottet eller icke. Detta är enligt min tanke icke lyckligt. Om, såsom hr Setälä mycket riktigt anmärkte, det mött svårigheter för en del suppleanter, t. ex. uti grundlagsutskottet, att deltaga i utskottets arbete, därför att de äro ordinarie medlemmar i andra utskott, så beror det på att landtdagen i början af sin värksamhet i ungdomlig ifver tyckte sig kunna lösa alla de frågor, som i en eller annan form blifvit hänskjutna till landtdagen, och därför tillsatte en större mängd utskott, är landtdagen i själfva värket hade krafter till. Om landtdagen framdeles mera ekonomiserar med tillsättandet af utskott och mer tänker på hvad den verkligen kan hinna med, så tror jag, att denna sak reder sig af sig själf, då behöfver man icke tänka på att hafva i alla utskott så många suppleanter, att man icke skulle få lämpliga personer för detta ändamål. Jag nödgas därför motsätta mig det af hr Setälä gjorda tilläggsförslaget.

Ed. **Setälä:** Pyytäisin ainoastaan saada huomauttaa, että ehdotukseni pitää yhtä edellisillä valtiopäivillä noudatetun käytännön kanssa. Pappissäädyssä ainakin valittiin kolmas ja neljäskin varajäsen erinäisiin valiokuntiin, kun nähtiin lisäjäseniä tarvittavan. Jos joillakuilla valtiopäivillä on vähemmän valiokuntia kuin näillä, niin silloin on tämmöinen menettely sitä mahdollisempi, sitä enemmän on mahdollista saada varajäseniä, jotka eivät ole muualla kiinni, ja sitä useammille eduskunnan jäsenille saattaa valmistaa tilaisuutta seurata valiokuntatyötä. Saatan ajatella, että esimerkiksi perustuslakivaliokuntaan tahdotaan varalle valita semmoisia jäseniä, joiden toivotaan jossakin erityisessä asiassa astuvan vakinaisten sijaan, mutta joita ei ole ajateltukaan pysyviksi varajäseniksi, heitä kun tarvitaan vakinaisina jäseninä muihin tehtäviin. Näin ollen, olisi juuri suotavaa, että valiokunnalla olisi niin sanoakseni toinen sarja varajäseniä, jotka voisivat tavallisten esteiden sattuessa astua sijaan ja että nuo varajäsenet, joita on tahdottu varata joitakuita aivan erityisiä tapauksia varten, saisivat astua sijaan vaan silloin, kun heitä erityisesti tarvittaisiin, esim. siinä tapauksessa että erimielisyys noudatettavasta menettelystä syntyisi puhemiehen ja eduskunnan välillä.

Ed. **Käpy:** Siihen nähden, ettei suureen valiokuntaan valita varajäseniä, mutta tämän ehdotuksen 11 § on laadittu sellaiseen muotoon, ikäänkuin varamiehiä olisi määrättävä suurta valiokuntaakin varten, ehdotan, että tämä ehdotus palautetaan valiokuntaan takaisin, jotta 11 § tulisi niin muutetuksi, että siitä kävisi selville, ettei se koske suuren valiokunnan vaalia.

Ed. **Kallio:** Pyydän saada kannattaa ed. Setälän tekemää ehdotusta.

Ed. **Brander:** Minä myös pyydän saada kannattaa ed. Setälän ehdotusta. Sen hyväksymisestä ei koidu mitään haittaa valiokunnille, mutta siitä koituu hyötyä eduskunnan yksityisille jäsenille, ja voidaan välttää se kohtuuttomuus, mikä nykyisillä valtiopäivillä on tapahtunut, kun eräitä edustajia on jäänyt ulkopuolelle valiokuntia.

Ed. **Estlander:** I anledning af hr Setäläs förslag ber jag att få uttala min anslutning till de åsikter hr Söderholm gjort gällande. Då hr Setälä dessutom särskildt framkastat den tanken att suppleanterna kunde väljas till utskott för behandling utaf något särskildt ärende, så vill jag för min del göra gällande, att ett sådant förfarande knappast kan vara öfverensstämmande med L. O:s anda och mening med afseende å suppleanternas val, liksom det för öfrigt också sannolikt vore egnadt att åstadkomma oreda vid ärendenas behandling inom utskottet.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. Setälä ehdottaa että lisäjäsenien valitseminen valiokuntiin tapahtukoon ainoastaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta. Siinä on minun ymmärtääkseni aivan riittävät takeet, niin että on mahdoton ajatellakaan, että sopimattomia henkilöitä tulisi valittavaksi, niinkuin ed. Söderholm edellytti.

Ed. **Kares:** Minäkin kannatan asian lähettämistä takaisin seitsenmiehiseen valiokuntaan sen muodostamista varten 12 §:ssä siihen suuntaan, kun ed. Setälä on maininnut, ja samoin myös, koska 11 § aivan selvästi on muodollisessa suhteessa vaillinainen, sillä siitä voi tulla siihen käsitykseen, että myöskin suureen valiokuntaan varamiehiä valitaan, ja se ei ole valtiopäiväjärjestyksen mukaista, kannatan ed. Kävyn tekemää ehdotusta.

Ed. **Söderholm:** Jag ber med anledning af hr Danielson-Kalmaris yttrande endast att få nämna, att det i slutet af landtdagen vanligen icke finnes folk att tillgå för besättandet af suppleanter uti viktigare utskott. Jag tror saken icke är hjälpt därmed att frågor om ökandet af antalet suppleanter genom talmanskonferensen öfverlämnas till landtdagen.

Ed. **Setälä:** Tahdon ainoastaan lisätä, että jos varajäseniä ei ole käytettävänä, niin luultavasti puhemiesneuvosto ei tee ehdotusta varajäsenten lisäämisestä johonkin valiokuntaan. Ehdottamani lisäys tarkoittaa ainoastaan sen mahdollisuuden varaamista puhe-

miesneuvostolle, että se voi tehdä tämänlaatuisen ehdotuksen, jos siihen syytä ja mahdollisuutta on.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin** ehdotuksen **10 ensi pykälää** sellaisineen.

11 §:ään nähden hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 11 §:n seitsenmiehisen valiokunnan ehdotuksen mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se menevä takaisin valiokuntaan uudestaan laadittavaksi ed. Kävyn ehdottamaan tapaan.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten **11 § oli** päätetty **palauttaa takaisin** valiokuntaan.

12 §:ään nähden hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy 12 §:n valiokunnan ehdotuksen mukaan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on pykälä päätetty palauttaa takaisin valiokuntaan uudestaan laadittavaksi ed. Setälän ehdottamalla tavalla.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten **12 §** oli päätetty **palauttaa takaisin** valiokuntaan muodostettavaksi ed. Setälän ehdottamaan tapaan.

Uuden hallitusmuodon säätämisestä.

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2 uuden hallitusmuodon säätämistä koskevien an. ehd. (n:ris 1 ja 59) johdosta.

Keskustelu:

Ed. **Estlander:** I allt väsentligt kan jag vara ense om den framställning grundlagsutskottet gifvit rörande nödvändigheten af att landtdagen nu skulle vända sig till monarken med en petition därom att grundlagsenligt lagstiftningsinitiativ blefve taget till ernående med det snaraste af en kodifierad och enligt tidens kraf förbättrad regeringsform. Anledningen till en dylik petition är också uti betänkandet klart angifven, dels uti den ålderdomlighet och i många stycken svårfattlighet, som kännetecknar de urkunder, uti hvilka vår rätt är förvarad, dels också uti nödvändigheten att tillgodose de inom det allmänna folkmedvetandet uppkomna krafven på tidsenlig

förbättring af vårt statsskick med särskild hänsyn till en utvidgning af folkrepresentationens rätt. Betydelsen af den här föreslagna petitionen synes mig vara att landtdagen därmed på ett kraftigt sätt understöder syftet med den inhemska rådkammarens bemödanden att åstadkomma det nödiga lagstiftnings- och lagändrings initiativet. Det är att hoppas att dessa gemensamma bemödanden af folkets representanter och monarkens finska rådgifvare skola leda till ett lyckligt slut.

Jag nämnde att jag i allt väsentligt omfattar grundlagsutskottets framställning. Grundtanken uti densamma har varit att jämte erinrande om af de formella brister, som jag nyss antydde, framställa de väsentliga, allmänt erkända och genom en lång erfarenhet bekräftade önskningsmålen om en nydaning. I en punkt finner jag emellertid betänkligt att i allo ansluta mig till ustkottets framställning. På pag. 5 af betänkandet har utskottet föreslagit ett yrkande, om att landtdagen blefve delaktig af myndighet äfven på det finansiella lagstiftningsområdet i och med framställandet af budgeten i dess helhet, äfvensom delaktig i regleringen och förvaltningen af statens inkomstbringande egendom och inrättningar samt uti fastställandet af en för regeringen förpliktande ekonomisk eller hushållsplan. De betänkligheter jag beträffande detta förslag till ett uttaladt önskningsmål hyser har jag emellertid ansett mig böra endast på detta sätt reservationsvis framhålla. Hvad beträffar denna del af utskottets framställning, så anser jag att densamma innebär ett öfverskridande af den allmänna planen för detta petitionsmemorial, såsom jag nyss angaf densamma, ty det önskningsmål, som här upprepats, åtminstone uti den vidsträckta form detsamma har iklädts, kan icke sägas vara ett allmänt kändt eller erkändt önskningsmål. Det hör icke till dem, som allaredan rotfäst sig uti det allmänna medvetandet såsom en nödvändig och lycklig förbättring. Man kan icke säga att härom finnes en stadgad uppfattning. Det hade också därför varit sakenligare, om detsamma skulle hafva behandlats uti en särskild petition och föranledt till en särskild framställning uti de delar detsamma befunnits innehålla erkännansvärda önskningsmål. Det hade också kräft en utförligare motivering än det nu varit möjligt för utskottet att i detta sammanhang gifva detsamma. Uti en sådan särskild framställning skulle också önskningsmålet från landtdagens sida kunnat noggrannare och tydligare preciseras än hvad nu är fallet. Då nu emellertid detta yrkande har influtit uti utskottets motivering, så anser jag mig också böra antyda min i viss mån afvikande mening i sak. Den begäran om utvidgade rättigheter, som landtdagen härmed skulle framställa, hänför sig nu icke allenast till rätt att förfoga öfver statens egendom med afseende å de allmänna grundsatserna för denna egendoms skötsel utan också till uppgörande af en mera detaljerad hushållsplan, rörande t. ex. statens förvaltning af forst-

väsendet eller statens domäner o. s. v. samt till fastställandet af taxor eller afgifter och dylikt för användandet af statens kommunikationsanstalter och öfriga inrättningar. I och med att ett dylikt förhållande skulle blifva lag, så skulle man komma att bryta med en uti den svensk-finska rätten sedan ålder gällande och erkänd grundsats, nämligen den att monarken eger till landets gagn och bästa förordna angående kronans gods och inkomster. En dylik utvidgad bestämningsrätt kan häller icke anses följa af det allmänt erkända önskningsmålet att landtdagen grundsatsenligen skulle erhålla rätt till granskning af budgeten i dess helhet och till pröfning om huru statens inkomster blifvit använda. Äfven enligt bestående rätt eger landtdagen göra gällande sina önskningsmål i petitionsväg och kan sålunda allaredan invärka i den riktning den det önskar på statens hushållning. Men för ett framgångsrikt vårdande om statens egendom, synes främst vara af nöden att enhetlighet och stabilitet uti förvaltningen samt en viss sjäfständighet hos dem, som närmast skola utföra den fastställda ekonomiska planen, skola vara för handen. Det synes mig kunna ifrågasättas om icke förutsättningarna för en dylik stabilitet och enhetlighet snarare äro att finna under regeringens ledning än under folkrepresentationens. Jag tvekar icke att uttala att man särskildt hos oss, där för närvarande en brytning i tänkesätten på det ekonomiska och politiska området är rådande, kan hafva skäl att hysa tvekan, huruvida en dylik förvaltning under landtdagens delaktighet blefve till fromma för staten. Det kunde lätt hända att genom oförenliga önskningsmål å båda sidor en sund och ostörd utveckling af berörda grenar af statshushållningen skulle komma att äfventyras. Därjämte bör det icke heller förbises att landtdagen, om den värkligen egnade sig åt denna förvaltningsvärksamhet, skulle blifva öfverhopad med ett arbete, hvars börda komme att nedtynga landtdagens värksamhet på dess rätta gebit, nämligen det värkliga lagstiftningsarbetet.

Jag vill icke längre fördjupa mig i denna fråga, jag upprepar hvad jag redan antydde, att jag endast diskussionsvis velat framhålla min afvikande mening. I öfrigt ber jag att få förorda betänkandet.

Ed. **Kallio:** Ei ole kolmea vuotta kulunut siitä, kun silloinen eduskunta lähetti hallitsijalle n. s. suuren anomuksen, jossa tuotiin esille se tila, johon maa oli poikkeusoloissa joutunut. Lähin huolenpito kohdistui silloin siihen tärkeään elinkysymykseen: saada arvoonsa vahvistettu oikeutemme, jota oli järkytetty ja syvästi loukattu ja sentähden kohdistettiin sen pelastamiseksi kaikki voimat. Jännityksellä odotettiin vastausta tähän anomukseen. Suurlakko toi sen ja siten saatiin pohja taas jalkojemme alle. Mikään laki ei voi kumminkaan ijäisesti vastata muuttumattomana kansan elinehtoja ja tarpeita, ja sentähden olikin heti tämän jälkeen ryhdyttävä oloja

korjaamaan ajan vaatimusten tasalle. Paljon on jo saavutettu, vaan tärkeä perustuslaki- ja hallitusmuotokysymyksemme, joitten puutteellisuus ja epämääräisyys on viime aikoina tullut yhä selvemmin näkösälle, ovat yhä ennallaan. Sitä paitsi ovat ne monista erilaisista säännöksistä riippuvia ja siten melkein mahdottomia kansan syvien rivien ymmärtää, sillä ne vaativat lainopillisia selvittelyjä, joita kansalla ei ole.

Anomuksessa, samoin kuin mietinnössä on asiallisesti huomautettu näiden lakien puutteellisuudesta ja samalla osoitettu, kuinka peräti tärkeää kansan menestymiselle on, että sen eduskunnalla on oikeus meno- ja tuloarvion laatimiseen ja sisälliseen hallintoon nähden. Meillä on tässäkin sangen pitkälle menevä monarkkia vallalla niin hyvin tuloihin kuin menoihin nähden, joita tietysti ei voi nykyisen järjestelmän avulla saada pysymään sopusuhtaisina kansan katsantokannan ja tarpeitten kanssa, sillä tämä järjestely kysyy tietysti tarkkaa kansan tarpeitten tuntemista.

Tähän nähden on tärkeää, jopa välttämätöntäkin että kansan eduskunta saa tässä laajennetun oikeuden. Samalla vaikuttaisi se myös luottamusta herättävästi ulospäin, kun kansa huomaisi, että hallitsijallakin on halua tukea kansan hyvinvointia ja menestystä selventämällä uudemman lainsäädännön kautta asemamme, niin ettei olisi tilaisuutta väärinkäsitykseen ja erilaisiin tulkitsemisiin, joita nykyään on saatu liiankin katkerasti kokea.

Lähes 50 vuotta on kulunut siitä, kun silloinen hallitsija Aleksanteri II tunnusti jo itse, että nämä perustuslait eivät olleet aikaansa vastaavia, ja paljon on senkin jälkeen kehitys kulkenut edelleen, mutta nämä lait ovat yhä ennallaan. Asemamme vaatii siis polttavasti korjausta ja sentähden kannatan mielihyvällä tätä perustuslakivaliokunnan mietintöä ja pontta.

Ed. **Sirola:** Ei ole kenellekään tuntematon se omituinen ontuvaisuus, joka meidän perustuslaeissamme ilmenee. Ne ovat rakennetut sen kaksipuolisen valtio-opillisen katsantokannan mukaan, joka erottaa hallituksen ja kansan kahdeksi eri valtiomahdiksi, joiden edut useastikin ovat keskenääu ristiriidassa, ja joiden etuja ja niiden valvomisen rajoja määräämään on tarvittu kummallekin eri perustuslakisääntönsä: toisaalle hallitusmuoto ja toisaalle eduskuntaa koskeva osa eli valtiopäiväjärjestys.

Tällaisinaan ovat pohjoismaiset perustuslait olleet vuosisatoja. Ja kauas on kehitys kulkenut siitä alkuperäisestä valtiomuodosta, pohjoismaisesta kansanvallasta, joka ilmaistiin Ruotsin maanlain yksinkertaisilla sanoilla, että kansalla on oikeus ottaa ja erottaa kuningas. Sinä hetkenä, jolloin Suomi erotettiin Ruotsista, oli Ruotsissa vallinnut jotenkin pitkälle menevä itsevaltiuden aika vastapainona sille, n. k. vapauden ajalle, jota kahdeksastoista vuosisata

läpeensä oli eletty. Kustaa III:n kaksi valtiokaappausta jäivät Suomen perustuslaeiksi silloin, kun Suomi erotettiin Ruotsista, mutta Ruotsi itse samana hetkenä vapautui näistä ja loi jonkunverran kansanvaltaisemman valtiojärjestyksen itselleen. Meidän perustuslaeissamme on viime vuosisadan kuluessa tapahtunut se kehitys, että toinen puoli, kansan eduskuntaa koskeva, on kehittynyt, toinen, hallitusmuoto, jäänyt kehittymättä. Ja tämä onkin olosuhteisiin nähden ollut luonnollista; sillä perustuslaki itsessään ei ole muuta kun sanoja, pala paperia. Jos se kuvastelee todellisia voimasuhteita yhteiskunnassa, pysyy se voimassa, jos se niitä lakkaa kuvastelemasta, silloin se sivuutetaan tai muutetaan; tämä tapahtuu joko vallankumouksen tai valtiokaappauksen kautta. Suomessa on eduskuntaan nähden tapahtunut vallankumous; viime vuonna näet vaihtui nelisäätyinen eduskunta yksikamariseksi kansaneduskunnaksi. Tämä merkitsi sitä, että voimasuhteet kansanluokkien ja säätyjen kesken maassa olivat sikäli vaihtuneet, että eri säätyjen etuoikeuksille rakennettu eduskuntalaitos ei enää voinut pysyä voimassa, sen täytyi muuttua.

Maamme perustuslakien toisen puolen suhteen on sensijaan tapahtunut pitkin viime vuosia yrityksiä päinvastaiseen suuntaan. Jo se seikka, että maan laillinen eduskunta, valtiopäivät, eivät puoleen vuosisataan ollenkaan olleet kokoonkutsuttuina, merkitsi osittaista valtiokaappausta. Ja sen jälkeenkin on tuon tuostakin tapahtunut sellaista, että hallitsija on laajentanut toimintapiiriään laajemmalle kuin mitä meidän kansamme oikeuskäsitystä tulkittaessa on pidetty perustuslainmukaisena. Viimekuluneina vuosina olemme myös tuollaisen yrityksen nähneet. Hallitsijan taholta on kyllä selitetty, että hän ei ole tahtonut rajoittaa sitä perustuslaillista oikeutta, jonka hän on kansalle vahvistanut. Mutta me emme voi auttaa, että meidän käsityksemme mukaan kuitenkin tällaista on tapahtunut. Ja tällaista vastaan on meidän kansamme keskuudessa noussut voimakkaita virtauksia, joiden johdosta hallituskin on peräytynyt ja osittain palannut sen laintulkitsemisen pohjalle, jota Suomen laillinen eduskunta on edustanut.

Nyt on meidän kansamme välttämättömänä pyrkimyksenä päästä tällaisesta epäselvyydestä, päästä siitä että hallitsija voi edes millään muotoa selittää pysyvänsä laillisuudessa silloin, kun se medän mielestämme ei ole asianlaita. Meidän perustuslakiemme epämääräinen muoto on ollut jonkunverran, tosin vaan jonkun verran mutta kuitenkin muodollisena aiheena tällaisille selittelyille. Ja mitä selvemmäksi perustuslait saataisiin, sitä parempi olisi meidän taholtamme pitää kiinni oikeuksistamme. Onhan maita ja kansoja, joissa kehitys suurempaan kansanvaltaan ja hallitsijavallan rajoittamiseen käy ilman perustuslain uudistuksia, kuten esim. on laita Englannissa, jossa traditsionilla on siksi voimakas vaikutus, ettei

ole tarpeellista vaihtaa lain sanoja. Meillä on toisin. Meillä on erittäin tärkeätä koettaa saada paperille tarkkaan sanamuotoon jokainen askel, minkä meidän kansanvaltamme voi astua eteenpäin uusaikaisen kehityksen tietä. — Tämä esillä oleva anomus tarkoittaa pääsemistä siihen, mutta sen ulkonainen muoto, anomusasu, jo ilmaisee erittäin suuren puutteen meidän perustuslaeissamme, sen että eduskunnalla ei ole esitysoikeutta perustuslakikysymyksissä. Eduskunta saa vain anoa, että hallitsija teettäisi armollisen esityksen sanotuista asioista. Tässä seikassa piilee myöskin se yksimielisyys, jolla tämä anomus eduskunnassa on valmistettu. Tämän anomuksen yleinen muoto, se seikka että se ei voi erityisen tarkasti mennä yksityiskohtiin, on aiheuttanut sen että edustajat, joiden valtiollinen katsantokanta usein suurestikin eroaa toisistansa, ovat voineet tähän yhtyä. Tämän tarkoituksena on saada hallitsijan puolelta alote armolliseen esitykseen, jota käsitellen pykälä pykälältä eduskunta on tilaisuudessa ilmaisemaan eroavan käsityksensä.

Lähimpänä huomautuksena siitä, kuinka saman sananmuodon alle voi sopia erilaisia käsityksiä, mainitsen tässä vain sen osan, joka käsittelee eduskunnan finanssivaltaa. Siinä vaaditaan eduskunnalle oikeutta ottaa osaa koko valtion tulo- ja menoarvion määräämiseen. Siitä ei valiokunnassa ole oltu eri mieltä. Mutta jos olisi edessämme lakipykälät ja niiden mukaan tarkasti määriteltäisiin, miten on meneteltävä kussakin tapauksessa, jossa eduskunnan ja hallitsijan käsitys jostakin tulo- ja menoarvion kohdasta joutuisi ristiriitaan, siitä ei enää voida yksimielisyyttä saada. Täällä onkin jo tämän asian yhteydessä esiintynyt ensimäinen puhuja huomauttanut että yksi sana tässä anomuksessa jo menee yli sen, mihin hän voi yhtyä. Hänen valtio-opillisen käsityskantansa mukaan ei eduskunnalla näet pitäisi olla toimivaltaa tunkeutua aloille, jotka sen käsityskannan mukaan kuuluvat hallitukselle. Jos puoleen tai toiseen tämän anomuksen puitteista olisi edetty, olisi huomattu samantapaista erimielisyyttä. Valiokunnassa jo ilmeni pyrkimyksiä tämän anomuksen yhteydessä ilmaista käsityksiä siitä, mihinpäin maan virkamiesoloja olisi kehitettävä, kuinka maan itsehallintolaitoksia olisi kehitettävä pitemmälle, kuinka olisi järjestettävä maan virkamieskoneisto ja hallintokoneisto keskinäiseen vuorovaikutukseen, niin että maan virkakoneisto hallituksesta alempiin virkamiehiin saakka olisi itsehallinnollisesti edesvastauksellinen, ei ylöspäin esimiehistölle, vaan sille kansalle, jota se palvelee. Syistä, jotka täällä ensimäinen puhuja toi esille, nimittäin että aivan yleistä mielipidettä emme voisi vielä saada kaikkien näiden — osittain yksityiskohdissaan tarkasti määrittelemättömienkin — anomusten puolelle, aiheutti että tämä anomus tahdottiin saada kokonaiseksi, eheäksi, yksimieliseksi pyrkimykseksi saada armollinen esitys aikaan. Sen sijaan olisi erehdyttävää, jos sanottaisiin, että tämän anomuksen tarkoi-

tuksena on tukea kotimaisen hallituksen yritystä saada juuri sellainen hallitusmuotoesitys kuin se on ehdottanut. Jos sen yksityiskohdista ruvettaisiin keskustelemaan, oltaisiin hyvinkin eri mieltä ja arvelenpa että tämän eduskunnan enemmistö ei yhtyisi moniinkaan niistä säädöksistä, jotka tässä esityksessä ovat, siksi että haluttaisiin tarkemmin merkitä se kansanvaltainen virtaus, joka meidän maassamme vallitsee.

Tässä anomuksessa on kohta, johon pidän myöskin velvollisuutenani viitata. Kappaleessa, jossa puhutaan oikeuslämälle hankittavista takeista, sanotaan että tuomarien erottamattomuuden periaate joka on tärkeänä oikeudenkäytön puolueettomuuden takeena, on perustuslakien vanhoja periaatteita. Jos se otettaisiin aivan tarkkaan, muodollisesti, en katsoisi voivani siihen yhtyä. On totta, että se on vanha periaate. Mutta silti se ei ole sellaisenaan vastaava uudemman kansanvaltaisuuden käsitystä. Se on tarkoitettu ja merkitsee tässä aivan eittämättömästi sitä, että hallitsijalla ei ole oleva mielivaltaista erottamisoikeutta tuomareihin nähden. Mutta jos tahdotaan sanoa että tuomari, pysymällä lain kirjaimessa, s. o. jos hän ei anna aihetta suoranaisiin syytöksiin lain rikkomisessa, olisi silti toimeensa täysin pätevä, täytyy ilmaista eroavan käsityksensä. Tuomari, kuten kaikki muutkin toimitsijat, on oleva kansan arvostelun alainen ja hänen on jätettävä paikkansa silloin kun kansa — tietysti laissa määrättävällä tavalla — ilmaisee käsityksenään hänen pätevyydestään toimeensa, hänen pätevyydestään yleisen oikeuskäsityksen tulkkina sen, että hän on kelvoton. Mutta tämä käsitys on siksi pitkälle tähtäävää, että sen esille ottaminen tässä yhteydessä ei ole näyttäytynyt tarkoituksenmukaiselta, etenkin kun siitä ei ole tehty erityistä anomusta. On muitakin kohtia, joista sekä on tehty yksityisanomuksia ja tulevat siis aikanaan niiden yhteydessä esille, että myöskin sellaisia, jotka tällä kertaa ovat jätetyt tekemättä. Ei ole näet jätetty huomioon ottamatta sitä seikkaa, että yksistään tällaisella anomuksella ei pitkälle meneviä kansanvaltaisuuden vaatimuksia näillä aloilla ole näytty voitavan toteuttaa. Mainittakoon vaan, että esim. säätyjen »suuri anomus», josta täällä on huomautettu, ei aiheuttanut hallitsijan puolelta muutakuin pieniä osittaisia myönnytyksiä, kun säätyjen enemmistön luottamushenkilöt olivat tehneet pitkälle meneviä lupauksia rahallisesta korvauksesta (30 miljoonaa). Sen sijaan suuri anomus suurimmalta osalta meni lävitse suurten kansanliikkeitten yhteydessä. Minä huomautan, että yksikamarijärjestelmästä ei ole anomusta eduskunnan puolelta tehty eikä näinkään laajasta äänioikeudesta kuin nyt on, mutta ne ovat silti toteutetut.

Kun tällaiseen anomukseen ryhdytään, oltakoon silloin myös tietoisia siitä, että anomus voi antaa aihetta toimenpiteisiin, armolliseen esitykseen, vain sikäli kuin yhteiskunnallinen elämä maassa

osottaa hallitsijalle, että tällainen muutos on välttämätön. Muodollinen perustuslakien uudistus, vanhojen perustuslakien uudestaan kirjoittaminen — samalla sisällöllä, uusilla sanoilla — sehän voi tapahtua, mutta eduskunnan vallan laajentaminen tapahtuu ainoastaan sikäli kuin se osoittautuu välttämättömäksi. Ja se osoittautuu välttämättömäksi sikäli kuin kansan taloudellinen elämä kohoaa, kuin valtioelämän, lainsäädännön ja hallinnon käsiteltäväksi tulee kehittyneen, taloudellisesti voimakkaan yhteiskunnan asioita. Jos siis halutaan meidän hallitusmuotoamme oleellisesti uudistaa, niin on muistettava, että siihen on lähdettävä vahvistamalla kansan taloudellisia voimia. Tässä suhteessa eroaa meidän käsityksemme jyrkästi siitä muodollisperustuslaillisesta käsityksestä, jonka mukaan valtiomuotoja kehitetään anomusten, eduskuntakäsittelyjen kautta sanoilla ja teoriioilla. Se eroaa siitä käsityksestä, joka ilmeni esim. viimeisen edellisten valtiopäivien menettelyssä, ne kun muodollisesti ryhtyivät jarrutustoimiin, s. o. koettivat asettaa hallitusta ahtaalle kieltäytymällä lainsäädäntötoimesta ja samalla hylkäsivät sen ehdotuksen, joka tarkoitti kansan oleellisten voimien vahvistamista yleisen äänioikeuden myönnytyksellä. Meidän käsityksemme lähtee siitä, että on voimakkaasti vahvistettava kansamme taloudellisia voimia. Kun tämä tapahtuu, niin sikäli myöskin kansanvaltaiset perustuslakivaatimukset olojen välttämättömyydellä sopivina hetkinä menevät lävitse.

Samalla kun ehdotan tämän anomuksen hyväksymistä, olen tahtonut tuoda julki sen kansanvaltaisen käsityksen, joka elähyttää ryhmää, johon kuulun, ja luullakseni osittain suurempaakin osaa eduskuntaa. Arvelen, että juuri tämän käsityksen julkituomisella ja sen asettamisella tunnussanaksi tämän kansan valtiollisille pyrkimyksille parhaiten tuetaan tällaisten yritysten läpimenoa hallitsijan luona.

Ed. **Schybergson** luopui puheenvuorostaan.

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** Jag har för min del såsom medlem af grundlagsutskottet till en del delat den uppfattning, som hr Estlander här har gjort gällande. Jag har varit ense med honom därutinnan, att det utaf honom berörda momentet på sid. 5 lämpligast kunnat lämnas bort från detta betänkande, emedan det i själfva värket, såsom det synes äfven mig, öfverskrider den allmänna planen och syftet med ifrågavarande betänkande. Ty syftet med detta betänkande är icke att vara en reservoar för alla möjliga önskningsmål, som kunna hysas inom den ena eller andra gruppen inom landtdagen. I själfva värket uttalas här ett önskningsmål beträffande hvilket, såsom hr Estlander framhållit, meningarna ännu icke äro stadgade, och ett önskningsmål, som hade kräft en utförligare moti-

vering. Men jag delar icke hr Estlanders från utskottets ståndpunkt afvikande uppfattning i sak. Jag tror fastmer att detta önskningsmål står i så nödvändigt samband med det tidigare berörda önskningsmålet om utvidgandet af ständernas självbeskattningsrätt, att det ena önskningsmålet, så att säga drager det andra med sig, och jag fruktar icke att i längden en allt för snabb omkastning i principerna vid förvaltningen af statens egendom skall göra sig gällande, därigenom att ständernas rätt utvidgas äfven på detta område.

Ed. **Setälä:** En ollut aikonut tässä asiassa käyttää puheenvuoroa, koska edellisetkin puhujat ovat lausuneet kaikessa pääasiassa yhtyvänsä siihen, mitä tässä anomuksessa on anottu. Koska kuitenkin ed. Estlanderin eroava kanta on saanut jonkinlaista kannatusta, joskaan ei täydellistä, viimeisen puhujan lausunnon kautta, tahtoisin sen johdosta sanoa vain pari sanaa.

Valiokunta on lähtenyt siitä ajatuksesta, että olisi kansan itseverotusoikeudelle tärkeätä, että eduskunnalla olisi tilaisuus olla osallisena myöskin sen taloudellisen suunnitelman määräämisessä, jonka kautta valtion tuloa tuottavasta omaisuudesta ja laitoksista tuloja hankitaan. Onhan ymmärrettävää, että esim. valtion metsiä saatetaan hoitaa sillä tavalla, että ne tuottavat melkoisia tuloja, mutta niitä saatetaan myös hoitaa sillä tavalla, etteivät ne tuota mitään tuloja. Voidaan ajatella rautateiden, vieläpä postin suhteen sellaisia liikeperiaatteita noudatettaviksi, että nämät laitokset ovat todella tuloa tuottavia laitoksia, taikka sellaisia, että ne kannattavat itse itsensä, tai voidaan niitä ajatella hoidettaviksi sillä tavalla, että ne ovat niin sanoakseni hyväntekeyäisyyslaitoksia, tappiota tuottavia yrityksiä. Tällaisten johtavien periaatteiden, s. o. itse valtiotaloudellisen suunnitelman määräämisessä pitäisi eduskunnan saada olla osallisena, sillä tällä osallisuudella on todellakin, niinkuin mietinnössä on huomautettu, suuri merkitys sekä kansan itseverotusoikeudelle että myöskin kansalaisten yksityistaloudelle.

Ed. Estlander mainitsi, että eduskunnan oikeuden laajentaminen tälle alalle ei olisi sopusoinnussa ruotsalais-suomalaisen oikeuden kanssa. On kuitenkin huomattava, että Ruotsin nykyinen hallitusmuoto, joka olennaisesti rakentuu samalle vanhalle perustalle kuin meidän hallitusmuotomme, nimenomaan säätää, että valtion omaisuutta hoidetaan niiden perusteiden mukaan, jotka valtiopäivät määräävät. Ei siis voitane sanoa, että tässä on kysymys poikkeuksesta niistä periaatteista, joille ruotsalais-suomalainen oikeus nojautuu.

Mitä tulee siihen, että jos hallitus määrää hoitoperusteet, suurempi pysyväisyys eli stabiliteetti on saavutettavissa, niin luullakseni tämä väite voitaisiin tuoda esiin yleensä kaikkea eduskunnan osanottoa vastaan valtiotaloudellisella alalla.

Koska ed. Sirola ei ole puheessaan tehnyt mitään varsinaista ehdotusta, joka poikkeaisi siitä, mitä valiokunta on esittänyt, niin en tahdo hänen lausuntoonsa lähemmäksi puuttua.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin** valiokunnan **mietintö** muuttamatta.

Suomen Pankin hallintoa ja hoitoa v. 1905—1906 koskeva tarkastus.

Esiteltäessä pankkivaliokunnan mietintöä n:o 3 Suomen Pankin hallintoa ja tilaa vuosina 1905 ja 1906 koskevan tarkastuksen johdosta

johti puhetta Puhemiehen esteellisenä ollen ensimäinen varapuhemies.

Ensinnä pyysi puheenvuoroa

Ed. **Ahmavaara** ilmoittaakseen pöytäkirjaan että hänkin esteellisenä ollen tässä asiassa ei ota osaa äänestykseen.

Puhemiehen ehdotuksesta ryhdyttiin ensin mietinnön yleiskäsittelyyn: jolloin puheenvuoroa käyttivät

Ed. **Vikman:** Koska sitä puolta asiasta, josta minulla oli aikomus lausua muutama sana, ei ole marginaalissa mainittu ja tämä siitä syystä, ettei koko asian sitä puolta ole otettu huomioon pankkivaltuusmiesten kertomuksessa eikä myöskään pankkivaliokunnan mietinnössä, niin pyytäisin nyt saada tuoda sen ensiksi esille. Asia koskee sitä, että useat kansalaiset ovat olleet huomaavinaan, että Suomen Pankin haarakonttoria perustettaessa ei ole menetelty aivan johdonmukaisesti eikä aivan sen mukaan, kuin tarve olisi vaatinut.

Suomen Pankin haarakonttoreista on puolet perustettu ennen vuotta 1880 ja 1880-luvulla sitte neljä, nimittäin vuonna 1884 Joensuuhun ja vuonna 1887 Jyväskylään, Mikkeliin ja Sortavalaan. Kaikki nämä 1880-luvulla perustetut haarakonttorit ovat sellaisia, että niitten liike Suomen Pankin kertomuksen mukaan on yhä edelleen kaikista pankin haarakonttoreista pienintä. Seuraava haarakonttori on sitten perustettu vuonna 1890 ja perustettiin se, niinkuin on käynyt selville asiakirjoista, sen johdosta, että Kotkan kaupungin valtuusto oli edellisenä vuonna nimenomaan pyytänyt sinne haarakonttoria avattavaksi. Lisäksi käypi vuoden 1897 valtiopäi-

vien asiakirjoista selville, että silloin on ollut puhe siirtää haarakonttori Joensuusta, joka oli osottautunut hyvin vähän kannattavaksi, Hämeenlinnaan ja tarkotus oli siirtää se sinne kaikkine henkilöineen päivineen.

Sen jälkeen ei ole mitään haarakonttoreita perustettu ja kuitenkin on sittemmin ilmeisesti liike-elämä useitten syitten vuoksi keskittynyt muutamiin uusiin kaupunkeihin siinä määrin, että nämä liikkeen vilkkautensa nojalla ovat oikeutetut odottamaan Suomen Pankin haarakonttorin avaamista niissä. Hämeenlinnan haarakonttorin perustamista lienee pääasiassa perustettu sillä, että läänien pääkaupungit tarvitsevat tällaisia haarakonttoreita, jotta lääninrahasto voipi olla läheisessä yhteydessä Suomen Pankin haarakonttorin kanssa. Mutta ymmärtääkseni tämä ei ole aivan välttämätöntä. Sen sijaan olisi epäilemättä suuremmassa määrässä edullista Suomen Pankin liikkeelle, jos sellaiset maaseutukaupungit kuin esim. Hanko, taikka Lahti, taikka Rauma, taikka joku muu vilkasliikkeinen kaupunki saisivat tällaisen konttorin. Minä tahdon jättää asianomaisesta harkinnasta riippuvaksi, onko silloin viisaampaa siirtää joku jo olemassa oleva haarakonttori toiseen paikkaan, vai onko parempi perustaa kerrassaan uusia haarakonttoreja. Ymmärrän kyllä, ettei ole Suomen Pankin kannalta katsoen viisasta lähteä yksityispankkien kanssa kilpailemaan haarakonttorien perustamisesta, koska yksityispankit tahtovat haarakonttoreja perustaa nimenomaan tai ainakin suurimmaksi osaksi talletuksien keräämistä varten.

Joka tapauksessa olen tahtonut tämän ajatuksen tuoda esille, koska olen kuullut siinä kohden hyvin laajoissa piireissä valituksia.

Mitä tulee itse mietinnön erikoisiin kohtiin, niin jätän niistä puhumisen siksi, kunnes ne tulevat esille. Ehkä niistä saapi toiselta puolen jättää ajatuksensa lausumattakin, sillä ne tulevat täällä puhutuiksi liiankin moneen kertaan.

Ed. **Schybergson**: Haarakonttorien laita on melkein sama kuin rautateittenkin: kaikki kaupungit tahtovat haarakonttorin itselleen. Mutta minun mielestäni koko haarakonttori politiikka on hyvinkin vaarallinen. Koska Suomen pankilla on niin vähän varoja lainausliikettä varten, niin olisi hyvä, ettei uusia haarakonttoreita ensinkään perustettaisi, vaan päinvastoin olisi hyvä, jos vanhatkin lakkautettaisiin. Mutta tämä kysymys nyt ei ole ylipäänsä voinut olla pankkivaliokunnassa esillä. Siihen meillä ei ole ollut mitään aihetta.

Kun yleiskeskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin** ensin yksityiskohtaisessa käsittelyssä keskustelutta pankkihallinnon korkopolitiikkaa yleensä koskevat kohdat, pank-

kivaltuusmiesten käsittelemiä asioita mietinnön 6—7 sivuilla sekä 8 sivun alkupuolella olevat kohdat.

26 §:n johdosta puheenvuoron saatuaan lausui

Ed. **Söderholm:** Det hade synts mig önskligt, att så länge språklagstiftningen hos oss ännu är på den fot, som den är för närvarande, bankutskottet icke upptagit denna sak eller sökt få en förändring till stånd. Då så emellertid har skett, så ber jag endast för min del få i korthet ansluta mig till den reservation, som angifvits af hr Schybergson.

Ed. **Estlander:** Också jag anser mig böra konstatera den obillighet, som kännetecknar betänkandet i denna del samt att man icke ens tagit hänsyn till en så moderat och billig fordran, som den i hr Schybergsons reservation uppställda. Om sakens utgång vid detta tillfälle lär intet tvifvel behöfva förekomma. Jag ämnar därför icke inlåta mig på diskussion i en fråga, som framdeles dock torde med nödvändighet komma upp, men vill endast inlägga en protest emot det berättigade i det åskådningssätt, som tagit sig uttryck i betänkandet.

Ed. **Runeberg:** Endast några ord. Jag vill icke taga kammarens tid i anspråk för en utförligare diskussion i en fråga, där man, efter allt hvad man efter betänkandet kan döma, måste anse, att saken på förhand är afgjord. Men jag kan ändå inte underlåta att uttala min anslutning till den reservation, som finnes fogad till betänkandet. Liksom hr Schybergson finner äfven jag, att icke något som helst vägande skäl kan anföras för, hvarför man skulle försätta Finlands Bank i en annan ställning beträffande språkförhållandena än öfriga ämbetsverk och folkets allmänna inrättningar. Det synes mig också, som om det skulle stå i strid med ändamålsenligheten och det sunda förnuftets fordringar, att man vid anordnandet af språkförhållandena i Finlands Bank skulle fullkomligt förbise det sakförhållandet, att finska folket är ett tvåspråkigt folk att en icke så alldeles obetydlig del af det finska folket har till modersmål det svenska språket, och att det icke finnes någon som helst sannolikhet för att denna del af det finska folket skulle öfvergifva eller uppgifva sitt språk, lika litet som man någonsin sett ett folk eller någon del af ett folk uppgifva sitt språk. Under sådana omständigheter synas nu ändamålsenligheten och förnuftet fordra, att språkförhållandena uti folkets allmänna inrättningar, såvidt det praktiskt är möjligt, så ordnas, att de olika delarne af folket kunna känna sig utgöra verkliga beståndsdelar af det hela och att man icke vidtager sådana anordningar, som skulle leda till att en större eller mindre del utaf

folket skulle separeras, afskiljas ifrån folkets öfriga delar. Vårt folk är ju icke i andligt och materielt afseende så rikt, att vi skulle hafva råd att afstå ifrån någon del af de intellektuela och materiella krafter, som kunna användas till folkets gemensamma gagn. Jag är öfvertygad att den tid varder kommande, när ett sådant betraktelsesätt skall göra sig gällande också hos vårt folk, men i den tid, som nu är, då vi alla mer eller mindre äro yra af den nationalistiska och demokratiska hvirfveln, i hvilken vi nu befinna oss, så är det väl icke att räkna på, att tillbörlig hänsyn skall tagas till slika synpunkter och vill jag därför för närvarande inskänka mig till att utan att inlåta mig på en närmare diskussion af de praktiska sidorna af frågan, förena mig med reservanten.

Ed. **Ahlroos:** Jag ber äfven i korthet att få ansluta mig till hr Schybergsons reservation, som afser häfdandet af den andra inhemska språkgruppens rätt.

Ed. **Lindroos:** On mainittu valiokunnan mietintöä vastaan muun musasa, että se ei ole kohtuuden mukainen. Sen väitteen kumoamiseksi ei kai tarvinne sanoa muuta kuin että onko entinen asiain tila Suomen Pankissa ollut kohtuuden mukainen? Laitos, joka kantaa Suomen Pankin nimeä, on siinä määrin umpiruotsalainen, että sille, joka ei taida ruotsinkieltä, on asema pankkivaliokunnassa kerrassaan mahdoton. Jok'ikinen todiste, asiakirja on ruotsinkielinen, ja niin ollen on suomalaisen mahdotonta päästä selvyyteen, mitenkä pankin asioita on hoidettu ja siis sanoa niistä varmaa mielipidettänsä. Kun meidän eduskuntalaitoksemme uusimisensa jälkeen on tullut luonteeltaan, kokoonpanoltaan aivan toisenlaiseksi kuin entinen, ja kun siihen on tullut aineksia vieläpä miltei suurin osa sellaisia, joilla ei ole molempien kotimaisten kielten taitoa, on tämä Suomen Pankin kielikysymyksen järjestäminen tällä tavalla kuin valiokunnan enemmistö ehdottaa aivan välttämätön. Sillä mitä merkitystä katsotaan olevan esim. valiokunnan tarkastuksella, jos siinä on joukko henkilöitä, jotka eivät ymmärrä todistekappaleesta sitä eikä tätä? Kun taasen pankin kirjanpitokielenä ei käytännöllisistä syistä voi olla muuta kuin yksi kieli, ei siis voi sovittaa sinne tuota meille muilla aloilla esiintyvää kaksikielisyyttä, jonka vuoksi siis on ainoa järkevä muutos tällä alalla se, jonka valiokunta esittää. Kun myöskin pankin hallinnon kieli riippuu tavattoman suuressa määrässä kirjanpitokielestä ja kun voi käydä myöskin niin, että pankkivaltuusmiehiksi valitaan henkilöitä, joilla ei ole molempien kotimaisten kielien taitoa, on myöskin aivan luonnollista, että tämän hallinnonkin kieli muuttuu samaksi kuin kirjanpitokieli on eli suomeksi. Tästä ei kenenkään pitäisi saada sitä käsitystä, että tässä toista kieltä tahdottaisiin polkea. Käytän-

nöllisyys ja ainoa mahdollinen tapa järjestää tätä asiaa on määrännyt tämän ehdotuksen, jota vain näillä muutamilla sanoilla olen tahtonut selvitellä varsinkin sen vuoksi, koska sitä on tahdottu sanoa kohtuuttomaksi.

Ed. **Schybergson:** Minä koetan mikäli osaan vastata herra Lindroosille suomeksi. Herra Lindroos kysyi, onko suomenkielen nykyinen asema valtionpankissa kohtuullinen? Minä puolestani vastaan: ei. On ollut suurikin virhe Suomen Pankin hallinnon ja sen valtuusmiesten puolelta, ettei tällä alalla ole seurattu samaa tapaa kuin muissakin virastoissa. Se tavallinen sitkeys, joka virkamiesten keskuudesa vallitsee, on tälläkin alalla ollut vaikuttamassa. Minä kyllä ymmärrän, että suomenkielen nykyinen asema Suomen Pankissa on suomenkielisille loukkaavaa ja että muutos siinä kohden siis on toimeen pantava. Mutta eikän asia sillä parane, että taas tehdään loukkaus ruotsinkielistä kansanainesta kohtaan. Ja loukkausta on, jollei ruotsinkielellä ole enää mitään paikkaa Suomen Pankin hallintokielenä.

Tämä kysymys on, periaatteellisesti tosin hyvinkin suuri, mutta asiallisesti vähäinen. Jo lähetekeskustelussa mainitsin, että kielellä ylipäänsä on pieni merkitys sellaisessa laitoksessa kuin Suomen Pankki ja pankit yleensä ovat. Suulliset tiedonannot kuitenkin ovat pääasiana, ja ne tapahtuvat tietysti sillä kielellä, jota yleisö käyttää, siis suomenkielellä niissä kaupungeissa, missä suomi on pääkielenä, ruotsinkielellä taas, missä yleisö käyttää ruotsia, molemmilla kielillä,missä käytetään sekä suomen- että ruotsinkieltä. Tässä suhteessa ei siis tule tapahtumaan mitään muutosta.

Mitä taas kirjevaihtokieleen tulee, niin minä jo keväällä mainitsin, että kirjevaihto pankeissa on hyvin yksinkertainen. Pankkien kirjeet tavallisesti ovat sellaiset, että ne edeltäkäsin painetaan ja sitte ainoastaan täytetään nimillä ja numeroilla. Useat taikka useimmatkin virkamiehet eivät ensinkään ota osaakaan pankin kirjevaihtoon.

Mitä taas pöytäkirjoihin tulee, niin sellaisia ei pankeissa ylimalkaan tehdä. Tehdään ainoastaan pieniä memoriaalipöytäkirjoja, joihin niinikään kirjoitetaan ainoastaan numerot ja nimet.

Kirjanpito ei sekään ole kielen kannalta aivan monipuolista. On melkein yhdentekevää, kirjoitetaanko »herra» vaiko »herr», »maaliskuu» vaiko »mars» j. n. e. Ylipäänsä siinä ei esiinny muuta kuin numeroita. Pankeissa on ainoastaan yksi kirja, jossa myös käytetään vähän termejä, mutta eihän silläkään ole kielen kannalta mitään merkitystä. Siis ei tästä muutoksesta tulisi olemaan suomenkielelle suurta voittoa eikä ruotsinkielelle suurta tappiota. Mutta juuri sentakia minä en ymmärrä, minkätähden ryhdytään tällaiseen toimenpiteeseen, joka ainakaan minun mielestäni ei ole oikeu-

tettu, joka minun ymmärtääkseni menee äärimmäistenkin kieliohjelmain rajain yli.

Olen muuten vakuutettu siitä, että jos minun vastalauseeni hyväksyttäisiin, niin tulos tulisi olemaan aivan sama kuin valiokunnan enemmistön ehdottaman ponnen mukaan. Kun pankkivaltuusmiehet suurimmaksi osaksi tulevat olemaan suomenkielisiä, ja johtokunta nytkin on suurimmaksi osaksi suomenkielinen, niin eiköhän samaa tulosta saavutettaisi silläkin tavalla kuin minä olen ehdottanut, mutta ilman että ruotsalaista kansanainesta loukattaisiin?

Vaikkakaan minun vastalauseeni ei tietysti saa tässä eduskunnassa enemmistöä, niin minä kuitenkin toivon, että mielipide maassa on sillä kannalla, että tämä minun vastalauseeni pidetään oikeutettuna.

Ed. **Lindroos:** Herra Schybergson näytti, mitenkä vähäpätöinen asia tämä itsessään on, jotenka minun ei siis tarvitse siitä puolesta sen enempää puhua, ja se siis myöskin todistaa, että tämän kielikysymyksen ratkaisun tällä tavalla ei pitäisi loukata ketään, koska se on niin vähäpätöinen ja koska kielellinen vapaus, tasa-arvo niillä aloilla, missä se oikeastaan tulee pankin seinien ulkopuolelle, edelleen säilyy. Jos nyt hiuskarvalleen tahtoisi analyseerata, kärsiikö ruotsinkieli tästä muutoksesta, niin olen siksi rehellinen, että minun täytyy sanoa, että se siitä nyt jonkun verran kärsii, mutta se on minun mielestäni sittenkin pienempi haitta kuin suomalaisilla tähän asti on ollut ja käytännölliselle valtiopäivätyölle se muutos on vastaisuudessa aivan välttämätön. Me olemme saaneet odottaa niin kauan, ja kun odotuksesta ei ole mitään hedelmiä koitunut, ovat muutokset tulleet perinpohjaisiksi, kun niihin on ryhdytty; se on luonnonlaki. Myöskin siitä katsantokannasta, jota ruotsalainen aines tämänkin laitoksen hoidossa on aikojen kuluessa seurannut, johtuu tämä perinpohjainen muutos. Minulla ainakaan ei, enkä usko että kellään muullakaan valiokunnan jäsenellä millään tavalla on tarkoitus loukata ruotsinkieltä Suomen Pankissa, mutta kyllä nyt on luonnollista, että sen kirjanpito- ja hallintokieli, kun se ei käytännöllisistä syistä voi olla muuta kuin yksi, on suomenkieli. Sehän toivoakseni pitäisi olla selvä meille kaikille, mitä muuten ajattelemmekin kielikysymyksen ratkaisusta muilla aloilla.

Ed. **Schybergson:** Mitä kirjanpitokieleen tulee, olisi kentiesi vaikea käyttää sekä ruotsinkieltä että suomenkieltä, mutta silläkin alalla voisi kumminkin haarakonttori sellaisella paikkakunnalla, missä ruotsinkieli on enemmistön kielenä, käyttää raporteissaan ruotsinkieltä. Mitä hallintokieleen tulee, niin ei ole suurempi vaikeus käyttää molempia kieliä Suomen Pankissa kuin muissakaan

keskusvirastoissa. Siellä käytetään muitakin kieliä hyvin paljon, yhtä paljon melkein kuin kotimaisia. Mutta niinkuin herra Lindroos täällä lausui, kun ruotsalainen virkamiehistö ei ole ajoissa seurannut ajan virtaa, niin on tehtävä perinpohjainen muutos. Se luultavasti tulee olemaan lakina muilakin kielen käytännön aloillla. Vaan minä en voi katsoa sellaista menettelyä kohtuulliseksi.

Ed. **Ahmavaara:** Herra Schybergson myönsi täällä, että suomenkielen asema Suomen Pankissa nykyään ei ole oikea, sillä kun ei ole hänenkään mielestään sitä oikeutta, mikä sille olisi tuleva. Minä iloitsen tästä lausunnosta. Jos tämä olisi sillä taholla ennen käsitetty, niin nytkään ei olisi valiokunnan tarvinnut tästä nimenomaista päätöstä tehdä. Mutta seikka on se, että joka kerta, kun vähänkin oikeuksia vaaditaan maan suuren enemmistön kielelle, silti ollenkaan sortamatta ruotsinkieltä — jota minä puolestani en myöskään tahtoisi tehdä — huudetaan sitä vääryyttä, mikä tästä muka koituu ruotsinkielelle. Se on kummallinen oikeus, kun yhden kahdeksannen osan maan asujamista kielen täytyy olla vallitsevana laitoksissa, jotka ovat koko maan ja kansan laitoksia. Tämä ei ole oikeutta, vaan se on vääryyttä. Ja kun ei tästä vääryydestä muuten tule loppua, niin siinä täytyy tulla lainsäädännön väliin.

Sitte on herra Schybergson täällä osottanut, kuinka kovin vähäpätöinen tämä asia muka on, Pankissa kun ei muka tehdä pöytäkirjoja eikä juuri paljon muitakaan kirjoja paitsi numeroita ja kuun nimiä, ja hänestä on samaa, millä kielellä kuukausinimet ovat, numerot tietysti ovat samat kumpaisellakin kielellä. Kun se nyt on niin äärettömän vähäpätöinen asia, niin miksi siitä sitten niin paljon puhutaan. Kyllä kai kaikki ruotsinkielen ystävät saavat olla vakuutettuja siitä, että ei ainakaan niin kauan kuin Suomen Pankissa on nykyinen virkakunta, siellä sorreta ruotsinkieltä, vaan kyllä palvellaan ruotsinkielistä kansanosaa ruotsinkielellä aivan mielihyvällä. Siitä ei tarvitse ollenkaan olla epäilystä, että meidän virkamiehiltämme tässä suhteessa hyvää tahtoa puuttuisi. Mutta kyllä pankin kirjoissa sentään on paljon muutakin kuin vaan numeroita ja kuumääriä. Tehdään kai sentään jonkunlaisia pöytäkirjojakin itse pankin johtokunnassakin, oliko ne sitten painetuita tai kirjoitettuja, se on yhdentekevä. Herra Lindroos on jo todistanut, että pankkivaliokunnassa on suomenkielisten jäsenten ollut mahdoton ymmärtää, millä tavoin pankkia on hoidettu, kun kaikki kirjat, mitä sinne on lähetetty, ovat olleet ruotsinkielisiä. Minä voin todistaa aivan samaa siltä lyhyeltä ajalta, minkä olen ollut pankkivaltuusmiehenä. Suomalaisen on siellä mahdoton päästä asioista selville. Pankkivaltuustossa pidetään pöytäkirjoja myöskin ja ne ovat yksinomaan ruotsinkielisiä.

On sanottu, että pankin kirjanpito — jos oikein ymmärsin herra

Schybergsonia — voisi osittain käydä kahdellakin kielellä. Mutta viime talvena, kun tästä pankkivaltuustossa oli puhe, vastattiin, että se on mahdottomuus. Ja minä luulen, että onkin, jos ei aivan mahdoton, niin ainakin hyvin vaikeaa kumpaisellakin kielellä kirjanpitoa hoitaa, sillä ei niitä kirjoja kaksinkertaisia tehdä.

Jos jossakin pankissa, joka on ruotsalaisella paikkakunnalla, pidetään ruotsinkielistä kirjanpitoa, niin siitä ei kukaan tule napisemaan, sillä se kai ei ole muuta kuin oikeus. Mitä kirjeisiin tulee, joista herra Schybergson sanoi, ettei niitä muka paljonkaan lähetetä, on asialaita kuitenkin niin, että koko pankin hallinnon sekä valtuuston kirjeet ovat lähetetyt tähän asti suurimmaksi osaksi yksinomaan ruotsinkielellä myöskin suomalaisille paikkakunnille. Ja tämä kai nyt ei ole kuitenkaan oikein. Jonkun verran tässä suhteessa on viime talvena tehty parannusta, mutta hyvin vähän, on nimittäin pankkivaltuuston kirjevaihdossa ruvettu käyttämään kumpaakin kieltä.

Kannatan tätä valiokunnan mietintöä aivan mielihyvällä. Olisin kyllä suonut, ettei tästä olisi tarvinnut mitään päätöstä tehdä valiokunnassa, sillä minusta asian pitäisi olla niin luonnollinen päättämättäkin, että Suomen Pankissa suomenkieltä on käytettävä. Mutta kun sitä nyt ei saada muuten siellä käytäntöön, niin on hyvä, että on selvänä, mitä eduskunta tässä kohden ajattelee.

Ed. **Lindroos:** Minä en suinkaan luule, että pidettäisiin terveellisenä, jos Suomen Pankkia käsitellään aivan kuin jotakin muuta keskusvirastoa jok'ikisessa suhteessa, ja että se sellaisena on käsitetty, sen minä katson juuri suureksi viaksi ja on pankin, kumminkin, niin valtiopankki kuin onkin, ensi kädessä pitäisi olla afäärilaitos eikä mikään keskusvirasto. Suomen Pankki on tosiaankin muodostunut jonkun keskusviraston kaltaiseksi ja hoidetaan samojen periaatteitten mukaisesti. Herra Schybergson on perillä näistä asioista ja tietää, mitenkä mahdotonta, suoraan sanoen, on kaksikielinen kirjanpito ja mitenkä epäkäytännöllinen on kaksikielisyys afäärilaitosten hallinnossa, jotenka sitä ei tarvinne sen enempää selvittää. Toivottavasti, kun tämäkin laitos saa hieman uutta tuulta purjeisiinsa, se vähitellen muodostuukin siksi, mitä sen pitäisi todellisuudessa olla, eikä siksi valtion keskusviraston tapaiseksi laitokseksi, jona se tähän asti on ollut, se tosiaankin pääsee rahamarkkinain varmentajaksi ja ohjaajaksi tässä maassa ja myöskin ryhtyy valvomaan vähän toisella tavalla kauppaa ja teollisuutta kuin mitä se tähän asti on tehnyt.

Ed. **Cederberg:** Med anledning af hr Ahmavaaras senaste yttrande, vill jag hafva erinradt, att hr Schybergsons förslag ingalunda inne-

bär, att finskan skulle uteslutas från sin rättmätiga plats inom förvaltningen i Finlands Bank. Det afser endast att lämna svenskan rum i de fall, där svenskan med större skäl än finskan rättvisligen bör komma till användning, eller vid korrespondens med afdelningskontoren i svenska trakter och vid betjäning af den svenska talande allmänheten samt vid korrespondens med den. Då bör ju svenskan komma till användning, och just genom att antaga hr Schybergsons förslag, kan denna användning ske på lagens grund. Däremot sätter det förslag, i hvilket denna kläm är affattadt, ett totalt hinder för svenskans användning i korrespondens och det är ingalunda rättvist. Jämte det jag är villig erkänna, att orättvisa förelegat vis à vis finska språkets användande vid centralkontoret och kanske flere af dess afdelningskontor, så vill jag nu ingalunda, att man skall inslå enhanda väg, och göra det andra språket orättvisa. Genom antagandet af hr Schybergsons förslag komma vi just till det som lämnar åt hvardera språken den rätt, som detsamma bör anses hafva.

Ed. **Schybergson:** Herra Ahmavaara lopetti viimeisen lausuntonsa näillä sanoilla: *Suomen* Pankissa ainoastaan suomenkieltä on käytettävä. Miksei ylipäänsä sanota: Suomessa on ainoastaan suomenkieltä käytettävä. Se olisi johdonmukaista. Mutta onhan täällä sentään kaksi kotimaista kieltä, ainakin vastaiseksi. Sen, minä kyllä olen huomannut, ettei herra Ahmavaara voinut perehtyä pankkiasioihin, onko siihen nyt syynä ruotsinkieli tai joku muu. Minua kummastutti, että hän puhui esim. johtokunnan pöytäkirjoista. Niitä ei ole muuta kuin erityisissä nimitysasioissa. Muista asioista vaan tehdään lyhyt memoriaalipöytäkirja. Minä en tahdo enempää jatkaa tätä keskustelua, mutta vieläkin sanon, että enemmistö täällä varsin vähäsen voiton takia loukkaa vähemmistöä.

Ed. **Setälä:** On valitettava, että tässä asiassa katumus on ollut niin myöhäinen, että näin perinpohjaista muutosta on täytynyt ehdottaa. Samoinkuin ed. Ahmavaara, minäkin olisin toivonut, että pankkivaltuusmiehet ja pankin hallinto olisivat toimineet niin, ettei erityismääräyksiä olisi tarvittu Suomen Pankkiin nähden, vaan että siihen olisi aikanansa ainoastaan tullut kohdistumaan se, mitä maassamme yleensä kielilain alalla tulee säädettäväksi. Minä huomautan kuitenkin, että ed. Schybergsonin ehdotus ei ole niin kohtuullinen kuin miltä se näyttää, sillä nykyinen kielilainsäädäntö jättää liian suuren valitsemisvallan virkamiehille. Keskuslaitosten virkamiehet saavat nimittäin useissa tapauksissa itse määrätä sen kielen, jota he tahtovat käyttää, ja suomenkielen käyttäminen tulisi näin ollen suureksi osaksi riippumaan pankin hallinnon hyvästä tahdosta Kokemus on kuitenkin osoittanut, että meillä ei ole syytä luottaa

siihen että vain hyvä tahto korjaa kielelliset epäkohdat Suomen Pankin hallinnossa. Ed. Schybergsonin ehdotus ei siis vie siihen päämäärään, mitä se tarkoittaa,

Ed. **Ahmavaara:** En muista tarkoin, lopetinko äskeisen lausuntoni sanalla »ainoastaan», mutta ei se niin aivan väärin ollut, jos niinkin lopetin. Minä kannatin valiokunnan pontta ja niin ollen olisin toivonut tulevan selvästi esiin mitä tarkoitin, nimittäin, että pankin hallinnon ja kirjanpidonkieleksi on tuleva suomi, ja että niin pitää olla, siitä olen tullut vakuutetuksi. Ja siksi pitää tulla suomenkielen yksistään, koska ei ole mahdollista kumpaistakin kieltä ainakaan kirjanpidossa käyttää. Mitä sitten tulee siihen, että en olisi perehtynyt pankkiasioihin, niin en suinkaan rupea siitä riitelemään ed. Schybergsonin kanssa, sillä perehtymiseni hänen rinnalla on siinä suhteessa aivan mitätön. Mutta siinä kohden, mitä hän toi esille minun perehtymättömyyteni todisteeksi, ampui hän epäilemättä väärään, sillä pöytäkirjoja kyllä tehdään, koska olen lukenut niitä pöytäkirjoja, joita johtokunta on m. m. pankkivaltuustolle lähettänyt, kutsuttakoon niitä nyt sitte memoriaaleiksi tai miksi tahansa. Memoriaali ei kuitenkaan ole suomalainen sana, kyllä ne siis ovat pöytäkirjoja tahi muistiinpanoja, joskin lyhyitä. Tässä suhteessa minä olen aivan hyvin perehtynyt asioihin.

Ed. **Renvall:** Minua puolestani ovat hyvinkin loukanneet niiden lausunnot, jotka ovat perustelleet valiokunnan mietinnön ehdotusta sillä, että koska suomenkieltä on tähän asti sorrettu, tulee nyt samalla mitalla mitata. Minun mielestäni tämä on kerrassaan loukkaavaa sille suomalaisuudelle, mikä nyt astuu maan ohjaksiin. Minä tahtoisin nyt, kun tämä lausunto kai ensi kerran täällä lausutaan, panna vastalauseeni sitä vastaan juuri suomalaisuuden nimessä. Minä käsitän suomalaisuutta toisella tapaa kuin tällaiseksi kostopolitiikaksi. Minä en myöskään voi yhtyä sellaiseen mielipiteeseen, joka lausuu, että Suomessa tulee yksin suomenkielen olla vallalla. Ja minä luulen, että suurin osa niistä, jotka valtiollisissa asioissa lukeutuvat samaan ryhmään kuin minä, myöskään eivät niin ajattele, joskin ehkä sanat joskus voivat siltä kuulostaa.

Mitä itse tähän asiaan tulee, niin olen koittanut tarkkaavasti seurata keskustelua. Mietinnöstä ja vastalauseesta on ollut hyvin vähän johdatusta. Minä olen silloin huomannut, että täällä yleisesti tunnustetaan, että pankin kirjanpidossa on mahdollinen ainoastaan yksi kieli, ja se on hyvinikn helposti käsitettävissä. Ja minä en myöskään luule, että yhden kielen käyttäminen pankin kirjanpidossa voi olla toiselle tai toiselle kieliryhmälle loukkaavaa. Sehän on pankin täysin sisäisiä asioita. Mutta pankin hal-

lintoon nähden voi olla asianlaita toinen, varsinkin kun ajattelee sellaisten paikalliskonttorien hallintoa, jotka toimivat puhtaasti ruotsalaisella seudulla. Tässä kohden olisin minä hyvinkin valmis yhtymään herra Schybergsonin vastalauseeseen, jos se voisi johtaa niihin tuloksiin, joihin voisi luulla, vastalausetta lukemalla, vastalauseen johtavan. Mutta niinkuin ed. Setälä täällä huomautti, ovat juuri meidän virkakielenlainsäädännön alalla olot niin kierot, että joskin ne yleiset määräykset, jotka ovat olemassa virastoista, ulotettaisiin Suomen Pankkiin, niin silloin ei tulisi kohtuus ja oikeus tyydytetyksi. Minun täytyy sentähden tässä kohden seisoa pankkivaliokunnan kannalla. Toivon, että edustaja Schybergsonin ehdotus uudestaan tulee eduskunnassa keskustelun ja päätöksen alaiseksi yhteydessä kielilainsäädäntömme perusteiden määräämisen kanssa.

Ed. **Schybergson**: Herrojen Setälän ja Renvallin lausunnon johdosta on velvollisuuteni ilmoittaa, että nykyisen johtokunnan puolelta — niinkuin mietinnössäkin sanotaan — ei olisi mitään estettä suomenkielen käyttämistä vastaan pankin virallisena kielenä. Niinkuin jo ensimäisessä lausunnossani ilmoitin, on johtokunnassa nykyään kolme suomenmielistä jäsentä ja päätirehtööri on nimenomaan ilmoittanut, että hän puolestansa on valmis perinpohjaiseen muutokseen tässä suhteessa ja että syy siihen, ettei tämä muutos jo ole tapahtunut, on se, että pankkivaltuusmiesten v. 1906 tehty päätös ei ole tullut johtokunnan tiedoksi. Kun pankkivaliokunta kirjallisesti pyysi selvityksen asiassa pankkivaltuuskunnalta, niin valiokunta sai semmoisen vastauksen, ettei siitä oikeastaan mitään selvinnyt. Minun täytyy lukea se, sillä se on valaiseva ja ainakin minun täytyy tehdä se syystä, että pankin johtokunta tulisi oikeaan valoon.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. **Schybergson**: Pankkivaliokunta lähetti pankkivaltuuskunnalle seuraavan kirjeen: „Pankkivaliokunta pyytää täten kohteliaimmin kysyä mihin toimenpiteisiin on ryhdytty pankkivaltuusmiesten 19 päivänä marraskuuta 1906 tekemän päätöksen johdosta suomenkielen käytännön lisäämiseksi pankin hallinnossa". Vastaus oli seuraava: „Pankkivaliokunnan pankkivaltuuskunnalle osoitetun kirjelmän johdosta 12 päivältä kuluvaa kuuta saavat pankkivaltuusmiehet kunnioittaen ilmoittaa, että pankin kotimaisia käyttäjiä, niin hyvin pääkonttorissa kuin maaseudulla, palvellaan sillä maan kielellä, jota itsekukin pankin puoleen kääntyessään on käyttänyt. Mitä pankin hallintoon muuten tulee, on huomattava, että pankin johtokunta ja pankkivaltuus-

miehet kirjevaihdossa keskenään, samoin kuin myös pankkivaltuusmiehet kaikessa kirjeenvaihdossaan käyttävät maan kumpaakin kieltä rinnakkain. Pankin konttorit käyttävät toiset ruotsinkieltä, toiset, nykyään neljä luvultaan, ovat suomenkielisessä kirjevaihdossa johtokunnan kanssa".

Mutta mitään vastausta itse asiassa pankkivaliokunta ei saanut. Kun herra Setälä moitti etupäässä pankin johtokuntaa huolimattomuudesta tässä asiassa, niin täytyi minun tuoda esiin nämätkin yksityiseikat.

Ed. **Ahmavaara:** Minä olin kyllä kuullut huhuna kerrottavan, että pankin johtokunta on todellakin vastannut sillä tavalla kuin ed. Schybergson nyt kertoi, nimittäin että se ei tiedä tämän taivaallista siitä, että pankkivaltuusto jo viime marraskuussa päätti vaatia suomenkielen käyttämistä myöskin pankin kirjevaihdossa ja ylipäänsä sen asioimistoimessa. Minä en rohjennut tätä äsken tuoda esiin siitä syystä, että en uskonut sitä todeksi. Mutta nyt me kuulemme, että pankkivaliokunnan puheenjohtaja vakuuttaa niin sanotun. Minä olen hyvin kiitollinen hra Schybergsonille, että hän tämän ilmoitti, sillä se jos mikään todistaa mitä kaikkia verukkeita voidaan tuoda esteeksi, kun halua puuttuu. Minä en voi selittää missä syy on siihen, että pankkivaliokunnan päätös ei ole virallisesti mennyt johtokuntaan. Sen lähettämisestä oli monta kertaa puhe ja minä en ole uskonut, ettei sitä olisi tehty. Mutta olkoonpa tuon ilmoituksen kanssa miten tahansa, niin eikö pankin hallinto todellakaan tiedä vielä sitä, että tässä maassa ja sen virastoissa vaaditaan käyttämään suomenkieltä. On tämä sentään kummallista puolustusta, se on niitä vanhan ajan byrokraattisia puolustuksia, jonka vuoksi ei olisi luullut tässä eduskunnassa enää voitavan tuoda esiin; se on todellakin kuvaavaa, että kun ei ole virallista käskyä saatu, ei tehdä mitään. Kyllä on surkeata, jos tällaisten, sanoisinko, verukkeitten taakse vetäydytään silloin, kun on kysymyksessä kansan kielen käyttäminen. Kun pankkivaliokunta lähetti kysymyksen pankkivaltuustolle siitä, missä määrin suomenkieltä käytetään Suomen Pankissa, silloinkaan ei puhuttu mitään pankkivaltuustossa ettei johtokunta ole saanut tietoa tästä asiasta ja silloin vastattiin kysymykseen alastomasti niinkuin asia oli. Oli kyllä tarkoitus panna siihen vastaukseen vähän muutakin, mutta se jätettiin pois, sillä se oli ainakin minun mielestäni semmoista, joka ei sovi puolustukseksi. Mutta asia on, niinkuin jo ensi lausunnossani sanoin, että viime talvesta alkaen on pankkivaltuusmiesten kirjeenvaihdossa käytetty myöskin suomenkieltä ja niin olisi pitänyt johtokunnankin tehdä. Mutta nyt on kuultu, että syy siihen, miksi Suomen Pankin johtokunta ei käytä suomenkieltä on se, ettei se tiedä sitä vaadittavan. Minä pelkään, jos

ei hyväksytä valiokunnan mietintöä, sama syy voi olla olemassa vielä tulevanakin vuonna.

Ed. **Schybergson:** Minä en lainkaan pelkää sitä, sillä jos pankkivaltuustoon tulee miehiä, jotka paremmin valvovat tätä asiaa, niin kyllähän se sitte järjestetään niiden mielipiteen mukaan. Tästä asiasta huolehtiminen kuitenkin on etupäässä pankkivaltuusmiesten toimena. Ei väitettykään, että johtokunta tässä olisi ollut vastahakoisella kannalla. Kun kerran pankkivaltuusmiehet tekivät päätöksen tässä asiassa, niin olisihan heidän pitänyt valvoa, että päätös olisi tullut toimeen pannuksi.

Ed. **Ahmavaara:** Vaikka en pyytänytkään puheenvuoroa, niin kun se minulle annettiin, käytän kuitenkin tilaisuutta hyväkseni lausuakseni herra Schybergsonille, että huolehtiminen päätöksen toimeenpanemisesta olisi ollut pankkivaltuuskunnan puheenjohtajan ja sihteerin velvollisuus.

Ed. **Helkiö:** Minuun on tehnyt erittäin hyvän vaikutuksen. kun herra Schybergson on täällä esiintynyt suomenkielellä ja vieläpä esiintynyt sillä varsin helposti. Hyvä oli niinikään kuulla hänen edellisessä puheessaan lausuvan, että ehdotetut kielelliset muutokset ovat tavattoman pienet ja helposti toteutettavissa. Tämä asiain helppous on erikoisen ilahuttavaa ja suureksi eduksi meille suomalaisille. Eihän meidän näin ollen siis tarvitse tehdä suurta loukkausta maamme toiskielistä kansanosaa vastaan Suomen Pankin kieliasiaa järjestettäessä, niinkuin oikein ja nykyoloissa luonnollisinta on.

Äänestysesitys ja **päätös.**

Ken hyväksyy 26 §:ään nähden valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on tässä kohden hyväksytty mietintöön liitetty vastalause.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **26 §** oli **hyväksytty** mietinnön mukaan.

Vasta tehdyn päätöksen johdosta ilmoittivat vastalauseensa dustajat **Ahlroos, Näs** ja **Storbjörk.**

Uusia seteleitä koskevan kohdan johdosta käytti puheenvuoroa

Ed. **Ahlroos:** Jag skulle uttala önskningsmålet att Finlands Banks sedlar hädanefter tryckas inom landet.

Ed **Schybergson:** Den fråga, som af hr Ahlroos berörts, är mer invecklad, än herr Ahlroos förmodar och kan icke utredas med några få ord. Den har varit före många gånger, men man har kommit till det resultat, att tryckningen af sedlar af större valör lämpligen sker utomlands och endast underskrifningen och numreringen försiggår här hemma. Det är af vikt att sedeltillvärkningen försiggår på olika ställen, i hvilket fall en förfalskning lättare kan förekommas.

Mietinnön ehdotus **hyväksyttiin.**

Mietinnön seuraavan, luotonantoa koskevan kohdan johdosta lausui mielipiteensä:

Ed. **Huoponen:** Mietinnön lopulla koskettelee valiokunta lähetekeskustelussa tehtyä ehdotusta, että myöskin pienviljelijöille annettaisiin Suomen Pankissa luottoa. Valiokunta on hylännyt tämän ehdotuksen samoilla syillä, joilla mainitussa keskustelussa tehtyä ehdotusta vastustettiin. En tiedä, olisiko kukaan eduskunnan jäsen epätietoinen Suomen Pankin vasituisesta tehtävästä hoitaa liikettä niin, että maan raha-asiat ovat vakavalla ja turvallisella kannalla. Valiokunta mietinnössään mainitsee, miten mahdottomaksi kävisi pitempiaikaisten kuoletuslainain myöntäminen pienviljelijöille. Pyydän tämän johdosta kohteliaimmin kysyä, milloin ja missä sellainen ehdotus on tehty. Ainakaan minä en muuta ehdottanut kuin, että täysin vakavaraiset pienviljelijät, jotka asuvat pankin toimintapiirin läheisyydessä, saisivat lyhytaikaista luottoa saman periaatteen mukaan kuin pienet liikkeen harjoittajat. Tämä, mielestäni luonnollinen ja täysin oikeutettu vaatimus, sai, kuten muistetaan, osakseen mitä ankarimman vastustuksen. Kaikki auktoriteetit pantiin liikkeelle. Siinä saatiin selville hypoteekkiyhdistyksen peloittava kokemus, osuuspankin opetukset pienviljelijän avustukseksi j. n. e. loppumattomiin, mitä vaan runsas mielikuvitus saattaa synnyttää. Käsittämättömältä kuitenkin tuntuu, kuinka valiokunta saattaa puhua ehdotuksesta kuoletuslainain myöntämisestä pienviljelijöille; semmoista ehdotusta ei ollut tehty, ja arvelen puolestani, ettei sellaista vastaisuudessakaan tulla tekemään.

Kysymys oli yksinkertaisesti siitä, että jos kerran Suomen Pankki myöntää luottoa pienille liikkeenharjoittajille kaupungeissa, esim. suutareille, räätäleille, rihkamakauppiaille, jotka useinkin omaavat sangen vähän omaa omaisuutta, usein tuskin lainkaan, niin pankin saman periaatteen mukaan pitäisi antaa lyhytaikaista luottoa vakavaraisille maanviljelijöillekin. Tämä vaatimus on mielestäni niin luonnollinen ja oikea, että täytyy ihmetellä,

kuinka sellaista voidaan vastustaa. Väärinkäsitysten välttämiseksi pyydän mainita, että pankki minulle kyllä on luottoa myöntänyt. Mutta esim. naapurille, jolla saattaa olla enemmän omaisuutta kuin minulla, ei sitä ole myönnetty, ja siitä huolimatta miten pätevät takausmiehet hänellä on ollutkin, siitä yksinkertaisesta syystä, että hän on talollinen. Luulen, että eduskunnassakin on monta jäsentä, jotka voisivat tämän todistaa todeksi. Onko tällaisessa menettelyssä johdonmukaisuutta? Tämmöinen menettely on mielestäni loukkaus vakavaraisia maanviljelijöitä kohtaan. Tämän epäkohdan poistaminen oli kysymyksessä eikä mikään muu, ja varmaa lienee, että tästä epäkohdasta tullaan huomauttamaan, kunnes moinen säätyeroitus tulee poistetuksi. Jos suutarit, räätälit ja rihkamakauppiaat saavat luottoa, tulee maanviljelijänkin sitä saada. Ellei tämmöinen yhtäläisyyden periaate pankin vasituiseen vaikutukseen nähden ole mahdollinen, vaatii johdonmukaisuus, että luotto myös edellisiltä kielletään.

Tämän johdsta saan kunnioittaen ehdottaa, että eduskunta lähettäisi mietinnön takaisin valiokuntaan siinä tarkoituksessa, että mietinnön perustelut tässä kohden muutetaan ja että se päättyisi seuraavaan ponsilauseeseen:

että luottoa on annettava pikkuliikkeen harjoittajille ja maanviljelijöille yhtäläisen periaatteen mukaisesti.

Ed. **Arajärvi**: En sanamuodolleen muista, mitä evästyskeskustelussa tässä asiassa lausuttiin, mutta minä luulen, että keskustelun yleinen sävy kävi siihen suuntaan kuin valiokunta on esittänyt.

Herra Huoponen on luullakseni jonkun verran koettanut parantaa evästyskeskustelussa antamaansa lausuntoa nyt täsmällisemmin harkitsemallaan esityksellä. Mutta vaikka näin onkin, niin minun ymmärtääkseni ehdotus on tarpeeton ja ehdotan sitä siis hylättäväksi, sillä pankin johtosääntö jo velvoittaa kaikkeen siihenkin, mitä ed. Huoponen nyt ehdottaa.

Minä muuten luulen hänen esittämänsä toivomuksen johtuvan sellaisista ylimalkaisista puhetavoista ja käsityksistä, joita vallitsee ei ainoastaan Suomen Pankkiin vaan kaikkiinkin pankkeihin nähden. Kuten sanottu, minä puolestani ehdotan tehtyä ehdotusta hylättäväksi, sillä jos ottaa vaivakseen lukea pankin johtosäännön 2 §:n, niin siitä kyllä selviää pankin tehtävä. Siihen sisältyy myöskin se ehdotus, jonka ed. Huoponen nyt on tehnyt.

Kun vasta käsiteltykin kohta oli hyväksytty, oli siis valiokunnan **mietintö kokonaisuudessaan hyväksytty** ja oli asiasta pankkivaltuusmiehille kirjelmällä tieto annettava.

Määrärahasta suomenkielisen kirjallisuuden kartuttamiseksi.

Esitettiin pöydällä ollut anomusvaliokunnan mietintö n:o 1 a eduskunnalle tehtyjen an. ehd. (n:ot 10 ja 36) johdosta 50,000 markan suuruisen määrärahan myöntämisestä suomenkielisen kirjallisuuden kartuttamiseksi.

Keskustelu:

Ed. **Renvall**: Minä en suinkaan käy väittämään, ettei esillä oleva mietintö olisi sopusoinnussa eduskunnan tekemän päätöksen kanssa. Mutta minä en voi olla lausumatta paria sanaa ponnen sanamuodostelun johdosta. Minun ymmärtääkseni on tämä ponsi laadittu stilistisesti aivan mahdottomaan muotoon. Puhumattakaan siitä, että siinä on kaksi relatiivilausetta sisäkkäin, on koetettu yhteen ponteen ja yhteen lauseeseen yhdistää 3—4 eri asiaa ja sentähden onkin saavutettu sellainen tulos, että on melkein mahdotonta päästä selville siitä, mitä ponnessa lausutaan, ellei ihan sanasta sanaan käy hakemaan subjektejä, predikaatteja ja objekteja. Tämän tähden rohkenen ehdottaa, että tämä asia palautetaan anomusvaliokuntaan, jotta anomusvaliokunta muodostaisi ponnen sellaiseksi, että se olisi kaikissa suhteissa täysin tajuttava ja että eri asiat lausuttaisiin eri ponsissa. Tässä on, niinkuin sanottu, neljä asiaa yhdessä. Minä teen tämän ehdotukseni, en suinkaan sen tähden, että tahtoisin tätä asiaa viivyttää enkä sen tähden, että tahtoisin asianomaiselle valiokunnalle mitään ikävyyksiä, vaan sentähden, että, ylimalkain katsottuna, ponnen pitää olla sellaisen, että se sellaisenaan kelpaa eduskunnan päätökseen otettavaksi. Nykyisessä muodossa katson minä ponnen olevan mahdottoman hyväksyä.

Ed. **Yrjö-Koskinen E. S.**: Puolestani myönnän, ja luultavasti muutkin valiokunan jäsenet myöntävät, että tämä ponsilause osaltaan todistaa suomalaisen kirjallisuuden kaipaavan kehittämistä. Mutta me saimme määrätyn käskyn eduskunnalta lisätä ponteen edustaja Setälän ehdottaman lauseen. Me olemme sen tehneet niin hyvin kuin se on meidän vallassamme ollut. Ettei pontta tarvitsisi uudestaan lähettää valiokuntaan,, ilmoitan, että siinä on painovirhe: „hoidettavaksi ja" sanojen jälkeen on pilkku jäänyt pois. Pyydän, että edustajat virheen korjaavat ja hyväksyvät ponnen.

Ed. **Pesonen**: Ed. Renvallin olisi pitänyt tehdä huomautuksensa silloin, kun tästä asiasta viime kerralla keskusteltiin.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **hyväksyttiin** valiokunnan **mietintö,**

josta päätöksestä, joka V. J:n 63 §:n mukaan oli ehdollinen, asianomaisille valiokunnille ja myöskin valtiovarainvaliokunnalle pöytäkirjannotteella oli tieto annettava.

Keuhkotautiparantolain perustamisesta.

Anomusvaliokunnan mietintö n:o 4 eduskunnalle tehtyjen an. ehd. (n:ris 61, 116, 15) johdosta keuhkotautiparantolain perustamisesta.

Keskustelu:

Ed. **Runeberg:** Då vid senaste plenum frågan om vårdanstalter för sinnessjuka behandlades af landtdagen, framhöll jag, att en fråga af sådan beskaffenhet icke kunde sakenligt utredas utaf ett landtdagsutskott så långt, att man på denna utredning kunde grunda bestämda, mer i detalj gående förslag, och föreslog jag därför en förädring af klämmen, åsyftande att tillgodose detta. Vid samma tillfälle framhöll hr Danielson-Kalmari, att förslag af denna art, som kräfde så betydande bidrag af statsmedel, och som lämnade i utsikt att i framtiden äfven anslag för dylika ändamål kunde påkallas, icke borde öfverlämnas till regeringens slutliga afgörande, utan att man skulle anhålla om propositions föreläggande till landtdagen i saken. Hvardera dessa förslag vunno icke något understöd och kommo icke ens under omröstning. Men det oaktadt tillåter jag mig i den nu föreliggande frågan försöka göra gällande likartade synpunkter, då jag är öfvertygad om, att det bristande understödet mer berodde på den sena timmen, då förslagen framkommo, än därpå, att de icke skulle hafva förtjänt beaktande.

Utskottet föreslår i det nu föreliggande betänkandet, att landtdagen skulle petitionera om uppförande till en början af tvänne folksanatorier för lungsiktiga och tvänne för skrofulösa barn. Men någon slags utredning om, hvad dessa inrättningar skulle kosta i anläggning och i årligt underhåll, finnes icke ens antydningsvis. Utredningen om, hvilken plats, som lämpligast skulle väljas för dessa sanatorier, är jämväl mycket bristfällig och ofullständig och om, att regeringen skulle omedelbart skrida till anläggning af tvänne sådana sanatorier för lungsiktiga och tvänne för skrofulösa. Det gäller visserligen icke så stora summor som för ändamåls-

enliga centralanstalter för sinnessjuka. Men det är dock ganska betydande summor, som komme i fråga. Ett sådant folksanatorium bör vara afsedt för omkring hundra patienter, och vi kunna icke räkna på en kostnad understigande en 8,000 mark per säng, 800,000 mark sålunda för hvarje af dessa lungsotssanatorier, och en årskostnad som, då något nämnvärdt bidrag icke skulle vara att påräkna från patienternas afgifter, väl skulle stiga till en 400,000 mark årligen för hvarje. Det är sålunda ganska betydande summor, som här äro i fråga, och vi kunna dock icke frånse nödvändigheten af att stöda sig på några ekonomiska beräkningar, då man skrider till anhållan om bestämda åtgärders vidtagande.

Hvad återigen platserna beträffar för dessa sanatorier, så är det ju en gifven sak, att ett sådant folksanatorium, det första som kommer att byggas i landet, bör komma till sydösterbotten eller någonstädes till trakten där, icke därför att jag skulle på något sätt godkänna den motivering, som både i utskottsbetänkandet och i reservationen ingår, för valet af lämplig plats för ett sanatorium, ty detta beror i alldeles underordnad grad på tuberkulosdödligheten i trakten. Utskottet såväl som reservanterna har lagt särskild vikt på, att sådana sanatorier borde placeras på trakter, där lungsotsdödligheten är synnerligt stor. Detta har dock icke någon nämnvärd betydelse för frågans afgörande. Den lämpliga platsen bör väljas efter helt andra synpunkter. Några timmars längre eller kortare resa betyder icke nämnvärdt, betyder så godt som ingenting, då det gäller en sådan sjukdom som lungsot, och en sådan vård, som sanatorievården, hvilken, om densamma skall hafva betydelse, bör fortgå många månader, ja år. För den, som söker en sådan vård, betyder några timmars längre eller kortare väg till sanatoriet ingenting i jämförelse med de fordringar, som annars ekonomiskt och i andra afseenden ställas på honom. Det är sålunda icke därför jag anser att det första sanatoriet borde komma till sydösterbotten, utan på grund af frågans utveckling, icke precis, såsom utskottet i klämmen säger, därför att regeringen redan skulle uppgjort förslag till anläggande af ett sådant i sydösterbotten, utan därför att representationen har petitionerat om anläggande af ett dylikt, och åtgärder vidtagits för undersökning af förhållandet. För icke länge sedan har Medicinalstyrelsen fått order om att värkställa undersökning för anläggandet af ett sanatorium i sydösterbotten, men något förslag finnes ännu icke uppgjordt i detta afseende. Allt nog, det är väl tämligen klart, att det första bör förläggas någonstädes i denna trakt, men beträffande det andra sanatoriet, som utskottet föreslagit, synes det redan af utskottsbetänkandet, huruledes olika meningar med skäl kunna göras gällande om den

lämpliga platsen för detsamma. Jag finner sålunda icke, att den utredning, som föreligger uti betänkandet, skulle kunna utgöra ett stöd för landtdagen att decidera, på hvilken plats ett sådant sanatorium lämpligen borde placeras. Öfverhufvud synes det icke häller vara skäl, att nu omedelbart besluta och bestämma om anläggandet af tvänne sanatorier för lungsiktiga och tvänne för skrofulösa barn, ty såsom redan nämndes, kräfva dessa anläggningar ganska betydande kostnader, och det kunde hända att det vore skäl och riktigt, att vi skulle successivt skrida till anläggandet af dem. Det är redan ett stort framsteg, om vi få ett af hvardera slaget och man bör icke kräfva att det bygges två på en gång. Vidare bör beträffande dessa sanatorier enligt min uppfattning det af hr Danielson-Kalmari vid senaste plenum med anledning af vårdanstalter för sinnessjuka föreslagna förfarandet godkännas, d. v. s. landtdagen borde anhålla om proposition i saken angående anläggandet af dessa sanatorier.

Men till dessa omständigheter, som påkalla en förändring af klämmarna i utskottets förslag, kommer ännu en del andra, som jag skall be att få försöka åtminstone antydningsvis framhålla. Utskottets betänkande grundar sig på den förutsättning, att det vid bekämpandet af lungsoten förnämligast skulle gälla att anskaffa så många vårdplatser som möjligt åt de af lungsot angripna. Denna synpunkt är alldeles riktig, då det gäller vården af sinnessjuka. Där är det hufvudsaken, att man anskaffar så många platser, att de möjliggöra en ändamålsenlig vård af så stort antal som möjligt af de sjuka. Men vid bekämpandet af tuberkulosen ställa sig förhållandena väsentligen annorlunda. Där kan det aldrig ens bli fråga om att få en lämplig sjukhusvård åt annat än en mycket ringa del af de utaf lungsot angripna. Det dör årligen i Finland omkring 8,000 personer i lungsot. Huru många som äro angripna af lungsot i förhållande till dödsfallen, är omöjligt att med någon slags säkerhet kunna säga, men förvisso är det betydligt öfver 10 sjuka på hvarje dödsfall, sannolikt närmare 20, i hvarje händelse således öfver 100,000 lungsotssjuka, som finnas i landet. Det är icke tänkbart att anskaffa sjukhusplatser, som skulle kunna tillgodose sjukvård, annat än för en mycket ringa del af dessa sjuka. Och denna sjukdom är af den art, att det i självfva värket icke bör eftersträfvas, att de sjuka för hela sjukdomstiden vårdas på sjukanstalt, utan uppgiften måste riktas på vården i hemmen, på att där möjliggöra en ändamålsenlig vård, äfven genom understöd åt de sjuka och deras familjer, att inskränka smittfaran till minsta möjliga, allt medan han kan efter sjukdomens beskaffenhet till en ganska väsentlig del vara i värksamhet.

Vid kampen mot lungsoten blir sålunda icke den främsta upp-

giften anläggandet af sjukvårdsanstalter och allra minst stora centrala sådana, med karaktär af sanatorier, utan hufvuduppgiften blir organiserandet af upplysnings- och understödsarbetet och vården af de sjuka, dels i deras hem, dels i små, lokala vårdanstalter, kommunala och allmänna sjukhus. Särskildt är det en anordning i detta afseende, som på de senare åren allt mera vunnit erkännande såsom en af de förnämsta och bästa former för detta bekämpande utaf sjukdomen. Det är i Frankrike de såkallade dispensaires antituberculeuses hafva sitt ursprung, d. v. s. inrättningar, som afse dels sjukhus, i hvilka man kan isolera de sjuka, som nödvändigt behöfva isolering men dels och hufvudsakligen att genom i hemmen inträngande upplysnings- och understödsarbete bekämpa sjukdomen. Detta sker genom i sammanhang med dessa sjukhus inrättade byråer, som utsända skolade sjuksköterskor, diakonissor, eller sjukvårdare till de hem, där sjukdomen finnes, och hvilka där undervisa, huru den sjuka skall anordna sitt lif för att skydda sin omgifning och hvilka, där nödigt är, lämna materielt understöd för möjliggörandet häraf. Sådana sjukhus i förening med upplysnings- och understödsbyråer kunna då anläggas i större eller mindre skala allt efter medlen och tillgångarna och syfta till att föra ut kampen emot sjukdomen till de enskilda hemmen, till de små kretsarna, till kommuner och samhällen. Det är därför icke såsom utskottet har framhållit, *regeringens* plikt att öfvertaga ledningen af kampen mot tuberkulosen. Ej häller ankommer det såsom utskottet anser på regeringen att med alla till buds stående medel skrida till vidtagandet af åtgärder för att förebygga tuberkulosens spridning. Och icke häller borde, såsom utskottet säger i sitt betänkande, man fatta sitt beslut under „förutsättning att regeringen skrider till en organiserad, energisk kamp mot tuberkulosen i hela dess utsträckning”. Det är icke därpå det kommer an; regeringen kan i detta afseende göra jämförelsevis litet. Den organiserade energiska kampen emot tuberkulosen måste ske på det enskilda initiativets och på den kommunala självärksamhetens grund och föras ut uti enskildheter i hvarje litet samhälle, icke koncentrera sig på stora vårdanstalter för vårdandet af de sjuka. Utskottets hela uppfattning går ut från en alldeles annan åsikt. Utskottet säger i sin tredje kläm: „att privata tuberkulossanatorier, såväl större som mindre så ock kommunala sådana, understödas med tillräckligt statsbidrag *för att i dem måtte kunna upplåtas så många friplatser som möjligt*”. Också här möter sålunda samma åskådningssätt att det skulle gälla skapa så många sjukvårdsplatser som möjligt. Det är, som jag framhållit, icke detta, som är hufvuduppgiften i fråga om tuberkulosens be-

kämpande, ehuru det är en alldeles riktig synpunkt, då det är fråga om sinnessjukhusvården.

Frågan om sanatorier för skrofulösa barn är en fråga, där man måhända står på osäkrare bas än i frågan om lungsots-sanatorier och andra åtgärder för bekämpandet af lungsoten. I hvarje fall synes det mig för tidigt att nu omedelbart yrka på uppförandet af tvänne sådana folksanatorier för skrofulösa barn. Vi hafva ett enda sådant på privat initiativ tillkommet sanatorium, och detta är endast ett sommarsanatorium nära Hangö, vid Högsand. Det vore väl sannolikt det ändamålsenligaste, att det första sanatoriet för skrofulösa barn, som vore öppet hela året om, skulle förläggas i samband med detta sommarsanatorium vid Högsand, litet mera inåt landet men öppet både sommar och vinter, hvarigenom det kunde kombinera sin värksamhet med det som redan finnes. Men i hvarje händelse skulle det, hvad sanatorier för skrofulösa barn beträffar, vara ändamålsenligt att först få ett och sedan ett annat.

Det kunde nu naturligtvis finnas mycket att beröra, såväl med anledning af utskottsbetänkandet, som af saken i allmänhet, då den ju är af en så oändligt stor bärvidd. Men jag har velat särskildt framhålla, att man icke bör koncentrera sina krafter och uttömma sina resurser i en riktning, som helt säkert är mindre ändamålsenlig, d. v. s. på anläggandet af sanatorier. Sanatorier är någonting, som nog bör finnas och behofvet af ett folksanatorium är ju synnerligen stort, men dessa sanatorier få icke vara det, som blir det hufvudsakligaste sträfvandet, och få icke taga i anspråk så mycket medel, att det icke finnes någonting öfver för de värksamma, hufvudsakliga åtgärdena i kampen emot tuberkulosen. Kampen mot tuberkulosen skall icke främst gå ut på att lämna sjukvård åt de sjuka, utan på att förhindra sjukdomens utbredning och sålunda motarbeta densamma. Stora mängder af lungsiktiga måste och böra fortsättningsvis få lefva i värksamhet och arbeta. Detta är nödvändigt; allra minst under våra förhållanden kan man tänka sig annat än den, låt vara, hårda nödvändigheten, att de sjuka i mån af sina krafter måste uppehålla sin värksamhet. Men man måste sträfva därhän att detta i möjligaste mån underlättas och att faran för utbredning af sjukdomen inskränkes.

Jag skulle sålunda vilja anse, att man icke bör ställa sig på den ståndpunkt, att det är regeringen, som skall ställa sig i spetsen för en organiserad, energisk kamp emot tuberkulosen, utan det är samhället i dess helhet, den kommunala självärksamheten och det privata initiativet, som skall göra det, och just i dessa tider har man också hos oss försökt komma till organisering af en sådan på privat initiativ tillkommen förening för be-

kämpandet af tuberkulosen. Sådana nationalföreningar till bekämpande af tuberkulosen finnas väl numera i alla kulturländer och i själfva värket hafva dess föreningar i de skilda länderna varit de, som måhända i främsta rummet öfvertagit ledningen af den organiserade, energiska kampen mot tuberkulosen. På regeringen och landtdagen skulle väl sedan ankomma att i vissa delar understöda och befordra en sådan värksamhet. Anläggandet af sådana folksanatorier, som nu äro i fråga, måste väl ock ankomma på regeringen och denna förening i den utsträckning, som man kommer att finna nödvändig. En annan uppgift, som ankommer på regeringen och som synes icke behöfva landtdagens understöd, är en utvidgning af de allmänna sjukhusen i den riktning, att de kunna mottaga lungsiktiga till vård. På grund af de synpunkter, som jag sökt framhålla, skulle jag be att få föreslå, att betänkandet skulle åter remitteras till utskottet i och för en omformulering af klämmarna uti följande syfte och i ungefär följande affattning: landtdagen skulle anhålla

för det första „att regeringen med det snaraste måtte låta uppgöra förslag och till landtdagen afgifva proposition om inrättandet af ett eller tvänne folksanatorier för lungsiktiga med billiga eller afgiftsfria platser, äfvensom om inrättandet af ett eller tvänne liknande sanatorier för skrofulösa barn".

Jag skulle kunna vara färdig att med användandet af lokutionen i utskottets betänkande säga, att man borde anhålla att regeringen skulle låta uppgöra och till landtdagen afgifva förslag om inrättandet „till en början" af ett sanatorium, men måhända är det dock riktigare att hålla, såsom jag här sagt, på inrättandet af ett eller tvänne folksanatorier. Det kan ju hända att det kunde uppgöras förslag till tvänne, ehuru jag icke kan föreställa mig annat än att, om regeringen kommer med proposition till landtdagen, så kan det ske mycket snart, om det gäller ett, men dröjer betydligt längre, om det blir två sanatorier. Därför borde det lämnas, om det blir ett eller tvänne.

För den andra klämmen ville jag föreslå lydelsen: „att vid de allmänna sjukhusen måtte, där sådant lämpligen kan ske, inrättas afdelningar för sjuka, lidande af tuberkulos".

Det är nämligen fallet att detta lämpligen kan ske vid en del sjukhus, men icke vid andra och att också denna åtgärd icke kan med ens utföras i alltför stor utsträckning, men det vore en åtgärd utaf stor betydelse och i hög grad ändamålsenlig. Till detta kan man icke anse en proposition till landtdagen vara nödig.

För tredje klämmen skulle jag vilja föreslå följande lydelse:

„att privata och kommunala företag och inrättningar för bekämpande af tuberkulos, och särskildt sjukhus förenade med upp-

lysnings- och understödsbyråer måtte, där de befinnas vara ändamålsenligt planlagda, understödas med tillräckliga statsanslag".

Såsom jag redan antydde torde det vara en uppgift, som borde ankomma å regeringen, att understöda sådana privata och kommunala företag och inrättningar för bekämpandet af tuberkulos, som befinnas ändamålsenligt planlagda, och särskildt ville jag betona dessa sjukhus' förenande med upplysnings- och understödsbyråer, emedan dessa inrättningar äro de, som hafva den största uppgift sig förelagd och den största framtid för sig i kampen mot tuberkulosen. Det har visat sig öfverallt. Hos oss hafva vi ej kommit längre än att vi hafva i Helsingfors en sådan inrättning vid Maria sjukhus.

Det är inrättningar af antydda art, som i främsta rummet komma att möjliggöra en framgångsrik kamp emot tuberkulosen.

Hvad slutligen beträffar utskottets sista kläm, där utskottet föreslår „att regeringen måtte med det snaraste afgifva förslag till lag om tuberkulosens bekämpande", skulle jag vilja understöda denna kläm med uteslutande af orden „med det snaraste". Ty, såsom utskottet självt har framhållit, är frågan om åstadkommande af en sådan tuberkulos-lagstiftning ingalunda en så brådskande och trängande fråga som en del andra. Det är nu icke precis fallet, såsom utskottet tyckes antaga, att en sådan lag nödvändigt skulle komma att innehålla detaljerade bestämningar och åsyfta stränga tvångsåtgärder. Det är alldeles icke meningen att en sådan tuberkuloslag skall innehålla detaljbestämmelser och ännu mindre att den skall åsyfta stränga tvångsåtgärder, men i allmänhet är en lag rörande tuberkulosen en sak af jämförelsevis underordnad vikt, som dock kan kräfva nog så stora förberedelser, och det är icke skäl att, såsom utskottet gör det, yrka på, att regeringen måtte *med det snaraste* afgifva proposition i detta afseende.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Niinkuin edellinen puhuja huomautti, niin viime täysi-istunnossa, kun oli kysymys parantoloista eli hoitolaitoksista mielenvikaisille, ehdotin anottavaksi arm. esitystä asiasta seuraaville tai joillekin myöhemmille valtiopäiville. Samanlaiset näkökohdat, jotka silloin aiheuttivat ehdotukseni, tekevät sen, että minä nytkin pyydän saada ehdottaa anottavaksi hallitukselta esitystä. Nämä näkökohdat ovat pääasiallisesti kahta eri laatua. Ensimäinen on se, että on kysymyksessä kansallemme ja yhteiskunnallemme niin tärkeä ja muuten niin suurenlainen toimenpide, että on luonnollista, että kansaneduskunta on mukana lopullisesti siitä päättämässä. Nyt on ehdotettu, että kansaneduskunta lausuisi mielipiteensä sen selvittelyn pohjalla, jonka valiokunta on meille antanut. Mutta yksin jo tämä

selvittely näytää, että vielä tarvitaan lisää. Ja se selvittely, jonka ammattimies, professori Runeberg, on tässä meille antanut, todistaa vieläkin selvemmin sen, että kysymys nykyään ei ole sillä asteella, että eduskunta tekisi oikein, jos se menisi lausumaan seikkaperäisesti mielipiteensä siitä, montako kansanparantolaa lähimmässä tulevaisuudessa on perustettava, mihin paikkoihin maata ne ovat perustettavat ja ylipäänsä siitä, millä tavoin taistelua keuhkotautia vastaan maassamme on käytävä. Mutta, kuten sanottu, tämä asia on niin tärkeä, että kansaneduskunnalla tulee olla osansa, kun se lopulta järjestetään. Sentähden on minun ymmärtääkseni pyydettävä, että hallitus, sittenkun tarpeelliset tutkimukset on loppuun saatettu, antaa asiasta eduskunnalle arm. esityksen. Mutta asialla on sitä paitsi toinen puoli, nimittäin rahallinen, ja tämä painaa ainakin yhtä paljon vaa'assa kuin tuo toinen, silloin kun on ratkaistava kysymys, pitääkö meidän nyt jo niin sanoakseni umpimähkään pyytää, että hallitus ryhtyy puheenaolevia parantoloita toimeenpanemaan, tai tuleeko meidän pyytää täydellistä selvitystä ja vaatia eduskunnalle myöhemmin sananvaltaa, enemmän kuin nyt olisi mahdollista, asian yksityiskohdissa. Tässä pyydän minä saattaa mieliin, mitä minä viime kerralla mainitsin, kun oli kysymys hoitolaitoksista mielenvikaisille. Nytkin on kysymyksessä pitempiaikainen valtiomeno, niin suuri, että eduskunnan tulee olla mukana päättämässä siitä, mikä erä otetaan tähän tarkotukseen tarvittavista varoista tulevan vuoden menoarvioon. Jos me näin kehoitamme hallitusta käyttämään miljoonia — muistutan siitä, että viime kerralla puhuttiin 20 miljoonaan nousevasta valtionmenosta — jos me tällä tavoin kehoitamme hallitusta miljoonia käyttämään oman harkintansa mukaan ainoastaan meidän yleiseen suuntaan nähden määriteltyjen toivomustemme perusteella, niin me täydellisesti luovumme siitä ajatuksesta, että Suomen eduskunnan tulee olla mukana myöskin valtion menoarviota määrättäessä. Ja vaikka me nyt emme ajattelisikaan sitä, että eduskunta olisi mukana valtion menoarvion erityiskohtia määrättäessä, niin meidän on kuitenkin ottaminen ehdottomasti huomioon, että kehoittamalla hallitusta käyttämään tällä tavoin miljoonia puheena oleviin tarkoituksiin, me samalla ennalta saatamme eduskunnan siihen tilaan, että se tulevilla valtiopäivillä on pakotettu suostuntaverojen muodossa hankkimaan valtion käytettäväksi saman määrän tuloja, jonka hallitus eduskunnan kehoituksesta käyttää yleisen valtiorahaston varoista nyt kysymyksessä oleviin laitoksiin. Siitä syystä on ymmärtääkseni ehdottomasti välttämätön asia, että tällaisissa seikoissa vast'edes pyydetään hallitukselta esitystä, niin että eduskunta voi arvostella asian vaatiman rahallisen menon ja, vasta

kun tarpeellinen selvitys siitä on saatu, päättää tämän menon suoritettavaksi.

Edellinen puhuja on pääasiallisesti ehdottanut tätä samaa, mutta hän meni ymmärtääkseni jo liiaksi yksityiskohtiin. Vaikka hän huomautti, että kysymys vielä ei ole riittävästi selvitetty, niin hän, omien ammattitietojensa ja ammattikokemuksensa houkuttelemana, lähti ehdottelemaan, että eduskunta nyt tekisi päätöksen, näitten hänen antamiensa tietojen ja hänen lausumansa käsityksen nojalla. Niinpä hän ehdotti, että eduskunnan tulisi anoa, että nyt oleviin sairaaloihin perustettaisiin erityisiä osastoja keuhkotautisia varten. On hyvin mahdollista, että tämä hänen ehdotuksensa on kaikin puolin käytännöllinen. Mutta minä lausun siihen nähden samaa, minkä minä lausuin valiokunnan mietintöön nähden, joka kuitenkin sekin näkyy perustuvan ammattimiehen lausuntoon, — että asia ei joudu nyt eduskunnan päätettäväksi yksityiskohdissa niin selvitettynä, että meidän olisi syy lausua näistä yksityiskohdista tällä kertaa niin paljon kuin hän on ehdottanut. Meidän tulisi — minä uudistan sen — minun käsittääkseni pysyä enemmän yleisissä puitteissa, joten kaikkien eri mielipiteitten käy mahdolliseksi tällä kertaa yhtyä, ilman että me vielä lähdemme lausumaan mitään sellaista, josta meillä tulee olla aivan lopullinen ja varma selvitys. Ja minä pyydän tässä kohden vielä huomauttaa sitä, että on tärkeätä, että hallitus on se, joka esittää eduskunnalle tämän selvityksen, sillä se on hallitus, jonka lopulta tulee vastata siitä, että selvitys on riittävä. Jos me menemme jonkun yksityisen eduskunnan jäsenen, vaikkapa puheenaolevalla alalla kuinkakin vaikuttavan jäsenen lausunnon nojalla tekemään päätöksemme, niin me vapautamme hallituksen siitä vastuunalaisuudesta, joka kuitenkin lopulta tulee olla juuri sillä asian yksityiskohtiin nähden. Hallitus voi silloin aina vedota siihen, että eduskunta on jo kehoittanut sitä toimimaan määrätyllä pohjalla, se ei katso tarpeelliseksi tutkia asiaa itse pohjaan ja perustukseen nähden.

Minä rohkenen siis ehdottaa, että ponsi tehtäisiin jonkun verran yleisemmäksi kuin mitä herra Runeberg on ehdottanut. Ajatukseni on, että mietintö palautetaan anomusvaliokuntaan muodostettavaksi siten, että sen arm. esityksen lisäksi, josta puhutaan mietinnön viimeisessä ponnessa, anottaisiin hallitukselta esitystä kansanparantolain perustamisesta keuhko- ja risatautisia varten valtiovaroilla, niinkuin myöskin yksityisten tahi kuntain alotteesta perustettujen tahi tästälähin perustettavien tuberkuloosiparantolain kannattamisesta valtioavulla.

Jos ponsi muodostetaan näin yleiseksi, niin minä luulen, että se tulee sisältämään ne kohdat, joihin nähden vallitsee täydellinen yksimielisyys. Siitä jää pois osa sitä, mitä valiokunta on

ehdottanut, ja osa sitä mitä ed. Runeberg on ehdottanut, mutta nämä pois suljetut kohdat ovat sellaisia, jotka paraiten otetaan esille vasta sitten, kun hallitus on jättänyt eduskunnalle esityksen asiasta.

Ed. **af Ursin:** Minä voin monessa kohdin yhtyä herra Runebergiin, mutta toisissa minä taas olen eri mieltä. Eräässä selonteossa, jonka suuren saksalaisen yhdistyksen, — joka on perustettu tuberkuloosin ehkäisemiseksi — keskuskomitea on 23 päivänä toukokuuta tänä vuonna pidettyä yleistä kokousta varten julaissut, sanotaan, että „sairaat ylipäänsä eivät tahdo tuopua perheistään ja ennen kuolevat niiden keskuudessa, kuin antautuvat tarkoituksenmukaisen hoidon alaisiksi sairashuoneissa. Sen takia on välttämätöntä, että keuhkotautiparantolat niin järjestetään, että sairaiden niihin astuessa ei tarvitse poistua liian kauaksi kodistaan, ja vielä niinkin, että he tuntevat olonsa siellä jotenkin kotoiseksi eivätkä laitoksessa huomaa sairashuoneen leimaa". Tämä näkökohta on mielestäni koko tässä kysymyksessä ratkaiseva. Jos niin on, seuraa siitä, että tulisi etupäässä perustaa pienempiä parantoloita yli maan. Siinä mietinnössä viime vuodelta, jonka ruotsalainen kansanyhdistys tuberkuloosin ehkäisemiseksi on julaissut tuberkuloosiparantolain rakentamisesta, lausutaan seuraavasti: „För att den nytta dessa sjukhus äro afsedda att medföra skall fullt göra sig gällande, få de icke vara för fåtaliga och för att de icke måtte blifva för få, erfordras att de ej må göras för dyra". Voipi sanoa, että tämmöiset pienet parantolat tulisivat kalliimmiksi kuin suuret. On myönnettävä, että jossain määrin kustannukset nousisivat. Minulla ei ole käsillä semmoisia numeroita, jotka aivan sopisivat vertailuksi, mutta väittää voi sittekin ettei tämän näkökohdan pitäisi liioin peloittaa. Ruotsalaiset pienemmät parantolat ovat tulleet maksamaan noin 2,000 kruunua sairaspaikkaa kohti, saksalaiset suuret taas yleensä vaihtelevat 2,500—6,500 Rmkk. välillä, kummankin äskenmainitun selonteon mukaan. Mutta jos kohta nämä pienemmät parantolat ympäri maan tulisivatkin hiukan kalliimmiksi, niin se korvattaisiin, mitä valtion avustukseen tulee, sillä, että, kun kunnat ja yksityiset saisivat käydä niitä perustamassa, mikäli tarve vaatii, valtion tulisi minun käsitykseni mukaan niitä kannattaa puolella summalla kaikista kustannuksista. Me voisimme silloin aikojen kuluessa tarpeen mukaan saada tällaisia parantoloita ympäri maan; kun niitä arvattavasti ei nousisi kuin sieniä maasta, ne eivät tuottaisi valtiolle kerraltaan aivan suuria rasituksia. Minun käsitykseni mukaan meidän tulisi kohdistaa pääpaino tässä kysymyksessä tämmöisiin pieniin parantoloihin ja me pääsisimme siten pikemmin käytännöllisiin tuloksiin.

Mutta minun mielestäni on vielä eräs toinen näkökohta huomioon otettava, kun on kysymys valtion kannatuksesta. Se on niiden seurojen riittävästi avustaminen, jotka ovat perustetut tai perustetaan tuberkuloosin vastustamiseksi. Minä olen käsittänyt asian niin, että nämä seurat etupäässä hoitaisivat sitä puolta, jonka erinomaista tärkeyttä herra Runeberg täällä aivan oikein teroitti mieliin. Käsitykseni mukaan ovat nuo Lillen kaupungista Ranskasta kotoisin olevat dispenseerit (saksalaiset Führsorgeanstalten), sekä konvalesenttikodit ja kesäparakit eli Döckerin parakit ynnä muut semmoiset laitokset ja toimenpiteet mitä suurimmasta merkityksestä kysymyksessä olevassa asiassa. Ja edellyttäen, että tuberkuloosiseurat ottaisivat näiden laitosten perustamista erittäin valvoakseen, minä ehdotan, että näitä seuroja runsaasti ja riittävästi kannatettaisiin valtion puolelta.

Herra Runeberg on täällä jo selittänyt, mitä nämä dispenseerit tarkoittavat: sieltä saavat sairaat neuvoja, lääkärin apua, vieläpä aineellistakin apua. Konvalesenttikodit ovat epäilemättä yhtä tärkeät: sillä ei ole kylläksi, että sairas viedään johonkin parantolaan ja kohta sen perästä taas viskataan ulos köyhyyteensä maailmaan, jossa hän silloin, niinkuin kokemus on osoittanut, hyvin usein saa tautinsa takaisin. Näistä asioista voisi paljon puhua, mutta se veisi liian pitkälle.

En tahdo silti suinkaan vastustaa sitä, että valtio kävisi perustamaan muutamia suurempiakin kansan parantoloita keuhkotautisia varten, mutta minä en voisi mainituilla perusteilla katsoa, että tämä toimenpide olisi etusijaan asetettava. Sen takia minäkin jättäisin pois valiokunnan mietinnön ensimmäisestä ponnesta sanan „aluksi", koska on mahdollista, että riittäisi kaksi parantolaa jotenkin pitkäksi ajaksi, jos nim. noita pieniä kannatetaan ja siirretään ympäri maata, ja koska minäkin otan huomioon, että varallisuutemme ei myönnä suurten parantoloiden perustamista aivan rajattomassa määrässä. Muuten jättäisin tässä kohden hallituksen määrättäväksi, mihin suuret parantolat sekä risatautisia lapsia varten perustettavat parantolat olisivat sijoitettavat.

Valiokunnan viimeisen ponnen hyväksyn semmoisenaan. Pyytäisin esitetyn perusteella ehdottaa 1) että kunnallisille ja yksityisille tuberkuloosiparantoloille, etupäässä pienemmille, annettaisiin valtion varoista tehokasta kannatusta, vähintäin puolet kaikista kustannuksista, ehdolla että ainakin toinen puoli sairaspaikoista olisi maksuton; 2) että keuhkotautisia varten valtion varoilla rakennettaisiin kaksi suurempaa kansanparantolaa, joissa enin osa sairaspaikoista olisi maksuton; 3) että risatautisia lapsia varten valtio niinikään rakentaisi kaksi kansanparantolaa riittävällä määrällä vapaapaikkoja; 4) että tehokkaalla valtioavulla tuetaan niitä seuroja, jotka ovat ottaneet tehtäväkseen keuhko-

taudin taudin ehkäisemiseen; 5) että hallitus ensi tilassa antaisi valtiopäiville lakiehdotuksen tuberkuloosin vastustamiseksi. Voisin esittää nämä ponnet tänä iltana ratkaistaviksi, sillä mielestäni valtiolla täytyy olla varoja tähän tarpeeseen siinä määrin kuin olen ehdottanut. Mutta koska täällä nyt on ehdotettu, että asia palautetaan valiokuntaan ja tämä arvattavasti muutenkin tulee päätökseksi, niin pyydän minäkin yhtyä niihin, jotka tätä pyytävät, sillä toivomuksella, että nämä ponsiehdotukset otettaisiin valiokunnassa huomioon ponsia uudestaan muodostettaessa.

Ed. v. **Alfthan:** Då jag tager för gifvet att betänkandet återremitteras i likhet med betänkandet om sinnessjukhus, så anser jag det olämpligt att ingå i vidlyftig sakenlig behandling af betänkandet i dess nuvarande skick. Jag vill blott i förbigående anföra att det synes mig som om utskottet skulle hafva satt en alltför öfvervägande vikt på åstadkommande af sjukhus och i andra rummet skjutit de öfriga åtgärderna, hvilka kosta mycket mindre penningar och gifva mycket bättre resultat, särskildt hvad upplysningsarbetet rörande barnens vård och riktiga föda beträffar. Jag tror att man där med små penningesummor kunde åstadkomma bättre resultat i kampen mot tuberkulosen än med stora penningar utkastade på sjukhus. För att icke inveckla frågan, vill jag icke göra något särskildt yrkande beträffande formen för remissen, men det synes mig lämpligt att utskottet skulle försöka få till stånd några kostnadssiffror till upplysning åt landtdagen angående hvilka summor det kan blifva fråga om. Jag inskränker mig därför till att förorda det af hr Danielson-Kalmari framstälda återremissförslaget. Jag gör det så mycket hällre, som jag förmodar att petitionsutskottet vid en förnyad pröfning utaf sinnessjukhusfrågan i anledning af senast skedda remiss skall komma till den slutsatsen, att denna fråga icke kan lösas på annan väg än genom en anhållan om nåd. prop. i ämnet. Vi skulle då få ett likartadt förfaringssätt i hvardera fallen.

Ed. **Kivilinna:** Niihin näkökohtiin, joita varsinkin ed. Danielson-Kalmari on tuonut esille, voin minä, niin valiokunnan jäsen kuin olenkin ja tämän mietinnön laatimisessa mukana ollut kuin olenkin, täydellisesti yhtyä, ja siinä suhteessa varsinkin, mitä tulee asian rahalliseen puoleen, kannatan asian lykkäämistä anomusvaliokunnan uudestaan käsiteltäväksi. Mutta minä en katsoisi, että eduskunnalla on syytä sitoa anomusvaliokunnan käsiä siinä määrin, ettei se saisi ehdottaa joitakuita toimenpiteitä, joita se katsoo siksi valmistetuiksi, siksi perustelluiksi, että eduskunta niistä kyllä voisi mielipiteensä lausua, samalla kun se pyytää armollista esitystä. Tämä kysymys ei nimittäin minun

käsittääkseni ole niin valmistamaton, kuin täällä on yksi ja toinen väittänyt. Onhan olemassa tuberkuloosikomitean laaja mietintö; se on tehnyt työtä vuosikausia, vieläpä perusteellista työtä. Siihen nojaa valiokunta ehdotuksensa eikä siis mihinkään omiin arveluihin. Sitä paitsi on valiokunnalla vielä takanansa asiassa asiantuntija, tohtori Reijo-Vaara, jota minun luullakseni täytynee pitää ehkä paraimpana asiantuntijana, mitä nimenomaan terveydenhoitoon maaseudulla tulee. Luullakseni hän tuntee ehkäpä paraiten nämät asiat käytännölliseltä puolelta. Sellaisia kohtia, joista minun mielestäni eduskunta kyllä voisi lausua mieilpiteensä, samalla kun se pyytää armollista esitystä, on esim. kysymys näiden parantolain vähimmästä lukumäärästä. Pyydän huomauttaa, että valiokunta siinä suhteessa ei suinkaan ole ehdottanut mitään mahdottomia, kun se ehdottaa kahta. Tuberkuloosikomitea on laskenut, että koko hoitotarpeen tyydyttämiseksi, mikäli se parantoloilla on tyydytettävissä, tarvittaisiin 6 parantolaa. Jos valiokunta silloin pyytää yhtä kolmatta osaa siitä, niin eihän se ole mikään mahdottomuus, ja jos vielä lisäksi otetaan huomioon, että nuo parantolat tuberkuloosikomitean laskujen mukaan tulisivat olemaan noin sadalle sairaalle, niin eihän nuo 200 sairassijaa mikään kohtuuttomuus ole niihin kymmentuhansiin keuhkotautia sairastaviin nähden, joista ed. Runebergkin täällä puhui. Minun nähdäkseni tällaisen, sanoisinko, minimivaatimuksen asettamisesta voisimme kyllä päättää. Ei myöskään ole minun mielestäni perää siinä väitteessä, että valiokunta olisi pannut pääpainon näille parantoloille ja luullut niiden kautta saavutettavan paraita tuloksia. Valiokunta on mietinnössään kyllä huomauttanut, että kaikenlaisilla toimenpiteillä, jotka tarkoittavat kansan vastuskyvyn lisäämistä ja yleensä kaikenlaisilla ehdättävillä toimenpiteillä on suuri merkitys; niinpä on kiinnitetty huomiota myös juuri valistustoimenpiteisiin, on puhuttu toimenpiteistä lastenhoidon edistämiseksi. Kaikki nämät kysymykset ovat olleet valiokunnassa esillä, mutta me olemme katsoneet, että nämä ovat sellaisia kysymyksiä, ettei valiokunta voi mennä ehdottamaan mitään seikkaperäisiä toimenpiteitä siinä suhteessa, eikä liioin eduskunta. Meillä ei ole tarpeellista asiantuntemusta päättääksemme niistä mitään. Sentähden valiokunta ei ole ehdotuksissaan puhunutkaan tällaisista toimenpiteistä mitään, vaan on puhunut ainoastaan sellaisista, joiden suhteen se katsoo voivansa jotain varmaa ehdottaa ja niiden joukkoon kuuluu juuri parantolat.

En pidä mahdottomana sitäkään, että eduskunta voisi samalla kuin se armollista esitystä pyytää, jotakin lausua näiden parantolain paikoistakin, vaikkakin siinä suhteessa pikemmin voisi tinkiä valiokunnan ehdotuksista kuin parantolain luvun suhteen.

Mitä ensin etelä-Pohjanmaahan tulee, niin sinne on jo tuberkuloosikomitea ehdottanut parantolaa; sinne on, niinkuin meille on ilmoitettu, hallituksen toimesta jo parantola tekeillä. Meille on nimittäin ilmoitettu, että lääkintähallitus on saanut määräyksen ehdottaa paikkaa etelä-Pohjanmaalle ja rakennusylihallitus saanut määräyksen tehdä kustannusarvio. Se kysymys on siis niin pitkällä, että todellakaan siinä ei ole muuta tehtävänä kuin, niinkuin me ehdotamme, pyytää hallitusta jouduttamaan asiaa. Mitä tulee toiseen paikkaan, niin sitä ehkä on vaikeampi määrätä, mutta kyllä siinäkin merkinnee jotain se tosiasia, että Kuopion läänissä tuberkuloosi-kuolevaisuus on kaikkein suurin. Mitä tähän tuberkuloosi-kuolevaisuuden merkitykseen tulee parantolan paikkaa määrättäissä, niin kyllä ainakin meidän asiantuntijamme pani sille suurta painoa ja juuri siksi piti aivan luonnollisena, että ensimäinen parantola tulee etelä-Pohjanmaalle. Minä ymmärrän ja valiokunnassa on käsitetty varsin hyvin se seikka, että parantolain paikkaa nim. paikkaa ahtaimmassa merkityksessä, määrättäissä, täytyy ottaa huomioon paikan sopivaisuus yleensä. Mutta valiokunta on ajatellut, että niin laajan alueen sisäpuolella kuin etelä-Pohjanmaan tai Kuopion läänin täytynee löytyä joku paikka, joka terveydellisessä suhteessa paikallisoloiltaan vastaa niitä vaatimuksia, joita keuhkotautisanatooriolle on asetettava, ehkä minä myöskään ymmärrä, ainakaan näin maallikon silmillä katsoen, että olisi yhdentekevää, onko niillä, jotka etupäässä tarvitsevat tätä sanatooriota, pitkä ja vaikea matka vai lyhyt ja verrattain helppo. En voi torjua sitä käsitystä, että tälle näkökannalle paikkaa määrättäissä täytyy panna huomiota. En myöskään ymmärrä, että olisi mitään syytä luopua pyytämästä esitystä, tätä täällä ehdotettua tai sitä, jota jo valiokunta on mietinnössään ehdottanut, „ensi tilassa”, sillä kyllä kaiketi tämä kysymys on niin tavattoman tärkeä ja kyllä tämän kysymyksen ratkaisua varten on tehty niin äärettömän vähän, että todellakin voidaan pyytää tätä esitystä „ensi tilassa”. Minä siis voin varsin mielelläni yhtyä siihen, että tämä mietintö palautetaan valiokuntaan sitä varten, että se muodostetaan siihen suuntaan, että pyydetään armollista esitystä, mutta minä yhtyisin tähän ehdotukseen nimenomaan siinä muodossa, ettei valiokunnan käsiä sidottaisi aivan ylimalkaiseen ponteen, vaan annettaisiin sille oikeus ehdoittaa sellaisia toimenpiteitä, joiden suhteen se katsoo riittävää selvitystä jo olevan olemassa.

Ed. **Malmivaara:** Kun on joutunut näkemään keuhkotaudin yhä enenevää voimaa ja tuhoja Etelä-Pohjanmaan rotevan kansan keskuudessa, ei voi muuta kuin syvällä säälillä ajatella niitten seutujen kohtaloa, jos ei ryhdytä tekemään, mitä suinkin voidaan,

tuberkuloosin levenemisen ehkäisemiseksi niillä seuduin. Kun minä jätin anomuksen eduskunnalle keuhkotautisten parantolan perustamisesta Etelä-Pohjanmaalle, en minä niinkään ajatellut sitä vaikutusta, mitä hoito tällaisessa parantolassa tuottaisi taudin jo tartuttamissa, vaan enemmän sitä vaikutusta, mikä tällaisella parantolalla olisi seutunsa asukkaisiin, se kun opettaisi noudattamaan puhtautta ja varjelemaan, mikäli mahdollista, terveitä ihmisiä tartunnan levenemiseltä ja niin kasvattaisi seutunsa kansaa vastustamaan keuhkotautia pahimpana vihollisenansa. Näistä syistä näyttää hyvin tärkeältä saada parantola juuri etelä-Pohjanmaalle, jossa tämän taudin surmaamien luku muutamissa kunnissa jo lähentelee 50 % kaikista kuolleista. Anomusta jättäessäni tiesin kyllä, että asiasta jo löytyi valmis säätypäätös ja että hallituksen puolelta on jo ryhdytty toimenpiteisiin tämän päätöksen toteuttamiseksi, mutta minä.pyysin kuitenkin eduskunnan myötävaikutusta siinä toivossa, että eduskunnan päätös kuka tiesi jouduttaisi asian nopeaa ratkaisua. Seudun väestön puolesta olen kiitollinen anomusvaliokunnalle, että se on kiinnittänyt tähän asiaan suosiollista huomiota, ja kun nyt vielä sellainen auktoriteetti kuin professori Runeberg on tunnustanut, että etelä-Pohjanmaa kaipaa keuhkotautisten parantolaa, rohkenen toivoa, että kysymys saa eduskunnaltakin kannatusta. Mitä tällainen laitos tulee maksamaan, on toisarvoinen asia, kun on kysymyksessä kansan henki ja tulevaisuus.

Mitä valtioneuvos Danielson-Kalmari on täällä lausunut, ansaitsee epäilemättä suurta tunnustusta. Mutta jos hänen ehdottamallansa tavalla asia nyt vielä palautetaan valiokuntaan ja etelä-Pohjanmaata koskeva parantola-kysymys vielä jää tietämättömän tulevaisuuden varaan, olisi tämä ikävää ikävämpi siitäkin syystä. kun se ehkäisisi niitä toimenpiteitä, joihin Hallitus jo kysymyksen ratkaisemiseksi on ryhtynyt ja olisi omansa masentamaan sitä toivoa, mikä etelä-Pohjanmaan väestössä hallituksen toimenpiteitten johdosta on herännyt. Tämä tuntuisi liikaa kovalta, varsinkin kun joka tapauksessa, vaikka kuinka perinpohjaisesti hallitus vielä kysymystä tutkituttaisi ja selvityttäisi, tulos tulee olemaan sama, että yksi tällainen parantola on etelä-Pohjanmaalle rakennettava ja, kuten luulen, toinen Kuopion lääniin, jonka väestö lähinnä etelä-Pohjanmaata enin tämän taudin tuhoa kärsii.

Minä luulen keskustelua tänä iltana kuunneltuani, että eduskunnan päätökseksi jää mietinnön lähettäminen takaisin valiokuntaan, mutta minä rohkenen samalla ehdoittaa, että eduskunta velvoittaisi valiokuntaa, ellei ponnessa, minkä se laatii, niin ainakin perusteluissa huomauttamaan hallitusta, että uuden esityksen anominen ei ole tarkoitettu estämään hallitusta jo valmiiksi päätetyn keuhkotautisten parantolan perustamisasiassa etelä-Pohjanmaalle.

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** Jag begärde egentligen ordet för att understöda det förslag, som gjorts af hr Runeberg. Sedan dess har hr Danielson-Kalmari gjort ett annat förslag, hvilket, som det synes mig, icke väsentligt skiljer sig från hr Runebergs, men måhända i någon mån konsekventare tillämpar de principer beträffande petitioner af detta slag, som hr Runeberg sökt göra gällande, hvarför jag ber att få understöda hr Danielson-Kalmaris förslag. Jag förstår icke, i motsats till den senaste talaren, att detta förslag vore egnadt att motarbeta eller hindra redan mer eller mindre färdiga planer från regeringens sida. Jag understöder således hr Danielson-Kalmaris förslag.

Ed. **Virkkunen:** Valiokunta on, pohtiessaan tätä kysymystä, asettunut yleensä sille kannalle, että alustavat toimenpiteet asiassa ovat suunniteltavat niihin paikkakuntiin, joissa keuhkotauti on yleisimmin levinnyt ja joissa parannuskeinoja kipeimmin tarvitaan. Tätä ajatusta on ammattimiehen taholta keuhkotautisten parantoloihin nähden väitetty jotenkin toisarvoiseksi. Minulla tietysti ei voi olla asiassa mitään ratkaisevaa mielipidettä, mutta en kuitenkaan voi itseltäni salata, että kun tämmöisiä parantoloita aijotaan perustaa, ja jos tämä perustaminen tapahtuu siinä laajuudessa kuin vuoden 1898 tuberkuloosikomitea on ehdottanut, niin tuntuu luonnolliselta, että niitä perustettaisiin juuri niihin maanpaikkoihin, joissa tauti on enin levinnyt ja tarve siten kipein. Valiokunta on käsityskantansa mukaisesti ehdottanut, että yksi parantoloista sijoitettaisiin Kuopion lääniin, ja perustellut käsitystänsä sillä, että siinä läänissä tilastollisten tietojen mukaan tämä tauti on enemmän levinnyt kuin missään muualla maassamme. Mietintöön liitetyn vastalauseen allekirjoittajat ovat tahtoneet siirtää tämän Kuopion lääniin anotun ja ehdotetun parantolan etelämmäksi ja sijoittaa sen Kouvolan—Viipurin väliselle seudulle. En suinkaan tahdo kieltää, ettei viimemainitullakin paikkakunnalla tällaista laitosta tarvittaisi, mutta pyydän kuitenkin saada tässä lausutuksi, että ne syyt, jotka vastalauseen allekirjoittajat ovat maininneet ja joilla he ovat koettaneet todistaa Kuopion läänin sopimattomuutta tämmöisen parannuslaitoksen alueeksi, eivät mielestäni ensinkään ole ratkaisevaa laatua. Huomautetaan esim., että Kuopion läänissä on kaksi eri kulkureittiä, toinen Karjalan, toinen Savon puolella, ja että niistä aiheutuvat huonot kulkuneuvot tekevät hankaluutta parantolan käyttämiselle. Tällainen syy ei mielestäni ole juuri minkäänarvoinen, kun otetaan huomioon että Savon ja Karjalan puolella Kuopion läänissä olevien kaupunkien väli ei ole kuin vähän yli kymmenkunta penikulmaa, ja semmoinen etäisyys ei tietysti merkitse sanottavaa sairasten kuljettamisessa. Mielestäni se seikka, että keuhkotauti, mikäli ti-

lastollisista tiedoista käy ilmi, myös Pohjanmaalla on hyvin suuressa määrässä levinnyt, puhuisi sen puolesta, että tämmöinen sairaala olisi saatava aikaan Kuopion läänin läntisiin osiin, sillä sitä voisivat myös Pohjanmaan sairaat käyttää hyväkseen. Edelleen mainitaan syynä, minkä vuoksi tuommoisen parantolan sijoittaminen Kuopion lääniin ei olisi paikallaan, se, että siellä on jo ennestään — ei tosin juuri Kuopion läänissä, mutta Savon maakunnassa — Takaharjun parantola. Mitä tähän parantolaan tulee, niin se ei ensinkään vastaa sitä tarvetta, jonka tyydyttämistä tällä anomuksella on tarkoitettu. Se ei ole ensinkään mikään kansan parantola, vaan yksityinen laitos, joka on aijottu koko maata varten ja jonka vähäinen vapaapaikkojen lukumäärä ja muuten kalliit sairassijat tekevät sen aivan vaikeaksi, milteipä mahdottomaksi vähävaraisemman kansanosan käyttää.

Nämä seikat jo mielestäni osottavat, että mitään perusteellisia syitä ei tässä vastalauseessa tuoda esiin sairaalan sijoittamista vastaan Kuopion lääniin. Minä puolestani pitäisin tällaisen laitoksen sijoittamisen sinne sitä luonnollisempana, kun tässä läänissä tauti on yleisempi kuin muualla. Mitä paikan valintaan tulee, on valiokunta siis mielestäni yleensä osannut oikeaan; mutta kun asian tästäkin puolesta on syntynyt eri mielipiteitä, kun tämä laajaperäinen kysymys paitsi sitä vielä kaipaa lisäselvitystä, ja koska se myös on hyvin tuntuva rahallinen kysymys, niin pyytäisin saada kannattaa valtioneuvos Kalmarin ehdotusta.

Ed. **Paasivuori:** Keuhkotautiparantola köyhälistön kannalta katsoen on hyvin tärkeä. Tiedämme tilaston mukaan, että köyhälistöä, tehdastyöväkeä ja käsityöläisiä kuolee keuhkotautiin paljoa enemmän kuin muita kansalaisia, vielä paljoa enemmän kuin mitä maalaistyöväestöstä keuhkotaudin uhriksi joutuu. Valiokunta on käyttänyt keuhkotuberkuloosikomitean mietintöä lähteenä tälle mietinnölle. Tässä samassa mietinnössä on jonkun verran tilastoa eri ammateista, jotka erittäin sairastuvat ja kuolevat keuhkotautiin. Tästä tilastosta selviää se aivan hyvästi, että juuri tehdastyöläisiä ja käsityöläisiä keuhkotauti eniten surmaa. Keuhkotautiparantolat eivät yksistään riitä poistamaan epäkohtaa; on koetettava keksiä keinoja, millä vastustetaan keuhkotaudin levenemistä työväestön keskuudessa. Tämän vastustamiseksi on epäilemättä tärkeämpiä ensiksikin työväestön asuntolojen parantaminen sekä myöskin työhuoneiden parantaminen, niiden terveydellisten suhteiden, työhuoneiden tilavuuden lisääminen ja ilmavaihdon parantaminen. Kun hallitusta pyydetään ryhtymään toimenpiteihin ja ehdottamaan lakiehdotusta, jonka kautta päästäisiin vastustamaan keuhkotaudin levenemistä, pyydän huo-

mauttaa, että työväen suojeluslain pikainen korjaaminen ja parantaminen on tässä suhteessa varsinaisen työväestön kannalta hyvinkin tärkeä sekä ammattitarkastuksen parantaminen, joka tällä kertaa on meillä hyvin huonolla kannalla. On niin vähän ammatin tarkastajia, että ne eivät ehdi tarkastaa työpaikkoja. Työhuoneissa, tehtaissa ja verstaissa voi menestyä kaikellaiset epäterveelliset olot, jotka aiheuttavat suurta kuolevaisuutta työväestön keskuudessa. Minä pääasiassa yhdyn tohtori Ursinin ehdottamiin ponsiin, mutta siinä seikassa, minne tuo toinen suurempi keuhkotautiparantola sijoitetaan, on mielestäni vastalause tässä paikallaan. Mielestäni Kouvolan seutu on sekä terveellinen että myöskin hyvien kulkuneuvojen keskuspisteessä, johon tulee eri maakunnista rautateitä, niin että se senkin vuoksi hyvin sopii sellaiseksi. Minä puolestani tahtoisin vastustaa sen sijoittamista Kuopion lääniin siitä syystä, että Kuopion läänissä on tehdastyöväkeä ja käsityöläisiä monta vertaa vähemmän kuin mitä on Kyminlaaksossa ja Viipurin seudulla. Näiden paikkakuntien tehdastyöväen ja käsityöläisten lukumäärä on hyvän joukon 30 tuhannella, kun sen sijaan Kuopion läänissä tilaston mukaan löytyy tehdastyöväkeä ja käsityöläisiä yhteensä vähän yli 5,000. Koska nyt on kieltämätön tosiasia, että juuri tehdastyöväki ja käsityöläiset eniten sairastuvat keuhkotautiin, on mielestäni Kouvola sittenkin sopivampi paikka tuolle toiselle parantolalle kuin Kuopion lääni. Kannatan vastalausetta.

Ed. **Raunio:** Minun mielestäni ei suinkaan tässä kysymyksessä, vaikka se lähetetäänkin valiokuntaan takaisin sitä varten, että valiokunta tyytyisi pyytämään asiassa armollista esitystä, valiokunnan silti tarvitsisi käsittää sitä sillä tavalla, ettei sillä olisi minkäänlaista lähempää valtaa tehdä ehdotuksia sairaaloiden paikoista ja lukumäärästä y. m. Tunnettua on, että työväestön olot ovat sellaiset, kuin ed. Paasivuori sanoi, että juuri työväestön keskuudessa keuhkotauti luonnollisista syistä tekee enimmän tuhoja. Ja vaikkapa työväen suojeluslainsäädännön kautta, mikäli sitä parannetaan, saadaankin jonkun verran parannusta tässä asiassa, niin kumminkin asema pysyy kauemman aikaa sellaisena, että tuollaiset parantolat ovat välttämättömät. Sillä vaikka asema hiukan paraneekin asunto-oloihin, ravintojärjestykseen ja työhuoneisiin nähden, ei se kuitenkaan ainakaan läheisessä tulevaisuudessa niin muutu ettei parantoloita tarvittaisi. Jos nim. tuollaisia sairaita hoidetaan kotona, vaikkapa parannetuissa olosuhteissa, on kumminkin se vaara tarjona, että he levittävät tartuntaa ympäristölle, vaikkapa sitä koetetaankin tuollaisen mietinnössä ehdotetun tuberkuloosilainsäädännön avulla ehkäistä. Ja kun valiokunta on katsellut niitä numeroita, joita tuberkuloosikomitean mietinnössä esiintyy, sekä myös kuullut toh-

tori Reijo-Vaaraa asiantuntijana, on havaittu, että ehdottomasti suurin kuolevaisuusprosentti on etelä-Pohjanmaalla sekä Kuopion läänissä. Ja Kuopion läänissä on todistettavasti paljon köyhää väestöä, vaikka siellä ei varsinaista tehdastyöväestöä olisikaan, kuten esim. Kyminlaakson seuduissa. Mutta maalaisväestö on siellä kumminkin köyhässä asemassa elävää. Sen vuoksi minä pidän sen seikan hyvinkin pätevänä, että toinen parantola perustettaisiin Kuopion lääniin, varsinkin siitä syystä vielä, että Oulun läänin itäisellä puolella asuva köyhälistö voisi käyttää hyväkseen Kuopion lääniin sijoitettua sairaalaa, koskapa liike Kajaanista Kajaanin-Iisalmen rataa pitkin kävisi helposti Kuopion seuduille. Sikäli kuin Takaharjun parantolaa laajennetaan valtion kannatuksella hankkimalla köyhille maalaissairaille vapaapaikkoja ja tilaisuutta saada siellä hoitoa, saattaisivat Kouvolan, Joensuun ja Viipurin seutulaiset käyttää sitä hyväkseen. Yhtä helppoa on heidän matkustaa Takaharjulle kuin Oulun läänissä ja Kuopion läänissä asuvien köyhien. Sen vuoksi en ensinkään kannata vastalausetta. Toivoisin, että jos valiokunta edelleenkin saa jotakin tarkempaa ehdottaa paikkojen suhteen, valiokunnan mietintöä tässä suhteessa kannatettaisiin.

Ed. **Runeberg:** Jag begärde ordet närmast med anledning af de af hr Malmivaara uttryckta farhågorna, att återremiss i det syfte hr Danielson-Kalmari och jag föreslagit skulle fördröja frågans behandling. Jag tror att man icke behöfver befara något sådant. Frågan angående anläggandet af ett folksanatorium uti södra Österbotten befinner sig uti det förberedande stadiet, och förarbetena fortgå alldeles oberoende af det beslut, som nu kan fattas i kväll. I ingen händelse kunna planerna komma till utförande så hastigt, att det icke långt tidigare kan hinna komma proposition till nästa landtdag, som ju sammanträder om några månader. Att frågan om ett folksanatorium i södra Österbotten skulle fördröjas, torde sålunda icke behöfva befaras.

Jag ber yttermera att i anledning af detta folksanatorium i södra Österbotten få påpeka en omständighet, som jag äfven berört i mitt förra yttrande. Vi kunna lätt tänka oss, huru liten hjälp ett sådant sanatorium på 100 platser i självfva verket lämnar emot den sjukdom, som man vill bekämpa, d. v. s. mot tuberkulosen i södra Österbotten, hvilken ju har uppträdt med en fruktansvärd intensitet och tyckes vara uti tilltagande. Huru litet hjälper det, om ett sådant ringa fåtal utaf samtliga insjuknade beredes plats på ett sjukhus. Man må icke tro, att då man anslår de medel, man kan disponera öfver, till ett sådant sjukhus, man därmed uppfyllt det väsentliga och hufvudsakliga. Hufvudsaken är att på de orter, där sjukdomen sålunda breder ut sig, kunna utforska, hvilka förhållanden, eller riktigare missförhållanden, som betinga denna alldeles säregna utbredning af sjukdomen, och att sedan bekämpa dessa missförhållanden på de

platser, där de yppa sig. Det hjälper icke, eller hjälper åtminstone i mycket ringa mån, att ett hundratal sjuka beredes plats på ett sanatorium. Man har därför också på senare tider allt mer begynt vidtaga åtgärder i nu antydd riktning. I Sverige har man under de senaste åren uti en trakt, där ungefär likadana förhållanden gjort sig gällande som i södra Österbotten, inrättat en sådan undersöknings- och upplysningsbyrå som jag nämnde om, men med en vidsträcktare uppgift, d. v. s. såsom socialhygienisk undersökningsanstalt, som värkar just på den ort, där missförhållanden gjort sig gällande, och där undersökningar anställas, om hvilka missförhållanden äro, på hvilka sjukdomens utbredning beror och huru man lämpligast skall kunna bekämpa dem på platsen.

Det har i kväll särskilda gånger såsom stöd för utskottets förslag om anläggandet framförallt af sanatorier, anförts tuberkuloskomiténs utlåtande. Vi böra icke förbise, att denna komité arbetade på en tid, då man just befann sig i början af den organiserade kampen emot tuberkulosen, ty man måste komma ihåg, att hela organisationen af striden mot tuberkulosen såsom folksjukdom är jämförelsevis ny. Tuberkuloskomitén arbetade, som sagdt, på den tid, då man befann sig uti början af detta arbete, och då sanatorieidén var den, som behärskade sinnena, och gjorde det isynnerhet hos oss under inflytande af åskådningssättet i Tyskland, der sanatorieidén har sitt ursprung och sin förnämsta utbredning. Sedan dess har man i väsentliga afseenden kommit till andra uppfattningar och andra medel. Och då tuberkuloskomitén föreslagit sex folksanatorier, medan utskottet nöjt sig med två, så kan man ha skäl att anse dessa två icke vara ett minimum utan snarare ett maximum för långa tider framåt.

Jag begärde vidare ordet med anledning af frågan om formuleringen af återremissen. Uti väsentliga afseenden kan jag öfverensstämma med hr Danielson-Kalmari, särskildt däri, att klämmar, som landtdagen kunde omfatta med enighet, böra vara så litet detaljerade som möjligt, och att de klämmar, som jag hade äran föreslå, måhända i några punkter innehöllo detaljer, som kunde lämnas bort. För att icke så många förslag skola föreligga till omröstning, anhåller jag att få återtaga den andra utaf de klämmar jag föreslagit, hvilken kläm gick ut därpå, att landtdagen skulle petitionera, att regeringen vid de allmänna sjukhusen skulle inrätta afdelningar för lungsotssjuka. Detta vore visserligen en viktig och riktig åtgärd, men en åtgärd, som väl icke behöfver landtdagens understöd, och som är af den art, såsom hr Danielson-Kalmari ganska riktigt framhållit, att den kunde behöfva en fullständig, faktisk och grundlig utredning för att landtdagen skulle kunna med full säkerhet uttala sig.

Vidare finnes det uti den af mig föreslagna tredje klämmen en punkt, som visserligen rör en sak af synnerligen stor vikt, men som dock beträffar en sådan enskildhet, att den väl lämpligen kunde utgå,

d. v. s. mellanmeningen »särskildt för sjukhus förenade med en upplysnings- och undersökningsbyrå.» Såsom jag hade äran framhålla, berör detta måhända själfva kärnpunkten uti kampen mot tuberkulosen, och det, hvarpå man egentligen skall rikta sitt arbete, om man vill komma till bestående resultat. Men det är i alla fall en detalj, som kan inrymmas uti den allmännare affattningen. För omröstningens skull anhåller jag därför att den andra klämmen skulle utgå och att mellanmeningen »särskildt för sjukhus förenade med en upplysnings- och undersökningsbyrå» äfvenledes skulle utgå. Då sammanfaller, såvidt jag kan finna, mitt förslag i sak väsentligen med hr Danielson-Kalmaris, och borde kunna om sig förena flertalets röster.

Ed. **Malmivaara:** Ei voi tietysti tulla kysymykseenkään, että minä ryhtyisin väittelemään professori Runebergin kanssa keuhkotautiparantolain hyödyllisestä vaikutuksesta ympäristöönsä. Pyydän vaan saada hänen äskeiseen lausuntoonsa lisätä kokemuksen nojalla erään tosiseikan. Niin kaukana kuin Takaharjun parantola onkin etelä-Pohjanmaalta, on sen vaikutus jo ulottunut minun kotiseudulleni saakka. Ne kymmenkunta sairasta, jotka ovat sieltä saaneet Takaharjun parantolassa sijaa, ovat kotiin palattuaan noudattaneet aivan uutta terveydenhoitotapaa, ja sillä opettaneet tuntuvasti ympäristöään. Jos keuhkotautisten parantola saataisiin likemmäksi, elähyttää kumminkin minua se toivo, että sen läheisyys tulisi vaikuttamaan täydellisen revolutsioonin kansan tähänastisessa terveydenhoitotavassa.

Kun, mikäli olen huomannut, minun äsken tekemääni ehdotusta ei kukaan ole kannattanut, ja se hyvin mahtuu tohtori Kivilinnan tekemään ehdotukseen, niin pyydän saada kannattaa hänen ehdotustansa.

Ed. **Sirola:** Itse sairaalain perustamisen, niitten paikat ja sellaiset seikat saa aivan kernaasti jättää tilaston ja ammattimiesten ratkaistavaksi. Minä en uskalla sille alalle antautua. Mutta minua pani pyytämään puheenvuoroa ed. Ursinin lausunto, koska siinä otettiin esille erittäin tärkeä periaate, joka mielestäni tässä ansaitsee kaikkea kannatusta, se että kunnallisia ja seurojen perustamia avustus- ja neuvomisasemia, toipumiskoteja ja sellaisia avustettaisiin ja edistettäisiin. Minun nähdäkseni tuollaisiin suuriin parantoloihin, jotka kylläkin ovat välttämättömiä, kumminkin usein lähdetään liian myöhään ja niistä usein tullaan kotia liian aikaisin, joten ne ovat etupäässä sairasten hoitoa varten, heidän vaivainsa helpottamista varten, kun sen sijaan tällaiset lähempänä olevat asemat ja parantolat tarkoittaisivat terveydenhoitoa, sairauden torjumista sen alussa ja siten tartunnan ehkäisemistä.

Minä pyysin puheenvuoroa kannattaakseni tohtori Ursinin ehdotusta, sikäli, että tämä kolmas kohta, niin muodostettuna kuin hän

sen esitti, siirrettäisiin pääasiaksi, ja sen jälkeen seuraisi ensimäinen ja toinen kohta. Mitä taas tulee neljänteen kohtaan hallituksen antamista esityksistä asiassa, ei se mielestäni sulje pois sitä, että valiokunta voisi tälle asialle antaa herra Danielson-Kalmarin ehdottaman muodon, että hallitus näistä asioista tekisi esitykset. Ensimäiset pykälät olisivat siten evästyksenä tälle. Kannatan siis herra Ursinin ehdotusta kolmanteen pykälään nähden ja arvelen, että neljäs kohta olisi muodostettava siten kuin herra Danielson-Kalmari sen ehdotti, niin että ne sopisivat yhteen.

Ed. **Rajala** kannatti ed. Kivilinnan tekemää ehdotusta.

Ed. **Vuorimaa:** Kannatan ed. Danielson-Kalmarin ehdotusta siinä suhteessa, että mietintö lähetetään anomusvaliokuntaan takaisin muodostettavaksi siten, että hallitus antaisi eduskunnalle arm. esityksen kansan keuhkotautiparantolain perustamiseksi.

Pyydän sen lisäksi lausua muutaman sanan niiden lausuntojen johdosta, joissa Kuopiota ehdotettiin sopivaksi paikaksi tähän tarkotukseen. Kansan parantola kai on rakennettava semmoiseen paikkaan, jonne varattomallakin on helppo ja huokea päästä. Sitä ei sovi siis rakentaa mihinkään sydänmaahan, kauas kulkureitiltä, vaan rautatien varsille ja läheisyyteen. Jos nyt rakennetaan Kuopion lääniin sairaala, niin se täytyy rakentaa joko Karjalan tai Kuopion radan varrelle. Kaavin tai Kuusjärven pitäjiin, jotka ovat Kuopion ja Joensuun keskivaiheilla, ei sitä sovi rakentaa, koska sinne on hyvin vaikea pääsy, vaikea ruuan saanti ja muutkin suhteet sopimattomat. Mutta jos se rakennetaan esim. Kuopion läheisyyteen, niin silloin ainoastaan kolme piirilääkäripiiriä tulee saamaan hyötyä sairaalasta, siis aivan pieni määrä keuhkotautisia. Ja vaikka näissä piireissä keuhkotauti onkin sangen suuresti levinnyt, niin kuitenkin se henkilömäärä, joka tästä parantolasta tulisi hyötymään, olisi sangen pieni. Ed. Runeberg onkin jo maininnut, ettei se tuberkelisairasten määrä, joka löytyy jossain piirissä, ole määräävä keuhkotautiparantolain paikalle, vaan muutkin suhteet ja ainoastaan osaksi keuhkotautisten luku. Ja tämä luku on varmaan Kouvolassa paljon suurempi kuin Kuopion seudussa, sillä Kouvolan ympäristöllä on 14 piirilääkärin piiriä aivan lähellä kun sitä vastoin Kuopion ympäristöllä on ainoastaan kolme. Ja samaten myös, jos parantola rakennettaisiin Joensuun puoleen, olisi silläkin ainoastaan kolme piirilääkärin piiriä, ja tulisi se lisäksi sijaitsemaan aivan liian lähellä Takaharjun parantolaa. Eräs puhuja tosin on kyllä täällä maininnut, että Takaharjun parantola on yksityinen, mutta pyydän huomauttaa, että valiokunnan mietinnön kolmannessa ponnessa mainitaan, että se seikka on otettu huomioon ja että siinä sentähden pyydetään yksityisille parantoloille annettavaksi valtioavustusta varattomain

sinne sijoittamiseksi. Kaiken tämän perustuksella luulen, että Kouvola on paljon edullisemmassa asemassa kuin Kuopio konsanaan.

Pyydän muuten huomauttaa, ed. Runebergin lausunnon johdosta, kun hän lausui, että pienet parantolat, kunnallis-parantolat ja sen suuntaiset ovat edullisemmat kuin suuret parantolat, ensinnäkin, että kunnallisparantolain toimeen saaminen on hyvin epäiltävää; kunnat tuskin rupeavat, tai ainakin hyvin harvoissa tapauksissa, laittamaan mitään parantoloita. Ja mitä yksityisestä initsiatiivistä ayntyviin parantoloihin tulee, niin täytyy ottaa lukuun, että niistä ainoastaan poikkeustapauksissa voi tulla varattoman kansan parantoloita. Ne enimmäksi osaksi tulevat palvelemaan ainoastaan varakasta kansanosaa ja vaan pienimmässä määrässä varatonta, joka kuitenkin ennen kaikkea parantoloita tarvitsee. On myös totta, etteivät parantolat yksinomaan voi poistaa keuhkotautia, mutta ne ovat kuitenkin omiaan suuresti keuhkotaudin leviämistä estämään, ne kun ovat paikkoja, joissa keuhkotauti-sairaat ainakin jonkun aikaa säilyvät pääsemättä levittämään ympärilleen niin paljon kuin muuten keuhkotaudin tartuntaa.

Mitä sitten siihen ed. Runebergin esitykseen tulee, että keuhkotautiparantoloita tai paviljonkia rakennettaisiin kaupunkiin suurten sairaalain yhteyteen, olen aivan toista mieltä siinä suhteessa. Koitetaanhan esim. Saksassa tällaisia laitoksia sijoittaa niin paljon kun mahdollista maaseuduille, ilma kun kaupungeissa ei lainkaan ole terveellistä keuhkotautisille, sen sijaan maaseutu sopivilla, varsinkin korkeammilla seuduilla on huomattu erittäin edulliseksi. Siitä syystä nuo paviljongit sairashuoneitten yhteydessä eivät varmaankaan ajan pitkään tulisi osottautumaan tehokkaiksi, vaan kyllä niitä olisi ruvettava sijoittamaan maaseuduille.

Muuten olen sitä mieltä, että juuri valtion velvollisuus on ottaa huostaansa keuhkotautiparantolat, eikä ainoastaan yksityisten, kuten ed. Runeberg täällä on tahtonut ehdottaa, koska ainoastaan siten se osa kansaa, joka keuhkotautiparantoloita tarvitsee, nimittäin varaton, voi tulla niistä osalliseksi.

Ed. **Nuorteva:** Kun tämä asia oli esillä anomusvaliokunnassa, en ollut tilaisuudessa ottamaan osaa asian käsittelyyn koko sen laajuudessa. Tahdon sentähden nyt merkitä jossain määrin eriävän kantani. Olisin mielelläni suonut, että anomusvaliokunta tässä anomuksessa olisi hyväksynyt ed. Höijerin sisäänjättämän anomuksen kannan, joka koski tällaisten parantolain perustamista joka lääniin. Onhan selvää, että ehdotettavilla toimenpiteillä on äärettömän suuri merkitys, mutta eivät ne kaikkia voi parantaa. Ed. Paasivuori jo huomautti, että syyt tuberkuloosin levenemiseen ovat etupäässä etsittävät huonoista asuin- ja ravinto-oloista ja niiden poistamiseksi tarvitsisimme paljon perinpohjaisempia ja pitemmälle meneviä toi-

menpiteitä kuin jonkun miljoonan myöntämisen parantolain rakentamiseksi. Nämä parantolat tarkoittavat tietysti lieventää niitä tuskia ja sitä vaivaa, joka on olemassa tuberkelitautisilla ja siinä suhteessa on tarkoin otettava huomioon, että tällaisia parantoloita on täysin riittävä määrä ja että hoito niissä on varattomille maksuton. Mutta koska minä täydellisesti yhdyn niihin mielipiteisiin, joita ed. Danielson-Kalmari täällä esitti, en tahdo tehdä mitään nimenomaista ehdotusta. Olisin kuitenkin sitä mieltä, että kun tämä kysymys lähetetään takaisin valiokuntaan, valiokunnalle annettaisiin vapaammat kädet, niin että se voisi myöskin tässä suhteessa tuoda esiin tähän suuntaan meneviä mielipiteitä. Mitä ed. af Ursinin ehdotukseen tulee, johon ed. Sirola on yhtynyt, on se minusta aivan sama, minkä valiokunta on ehdottanut tämän anomuksen viimeisessä ponnessa, sillä tämän anomuksen viimeinen ponsi voi sisältää kaiken senkin, minkä ed. af Ursin täällä on ehdottanut. Ehdotus ymmärtääkseni tarkoitti juuri niitä ehdättäviä toimenpiteitä, jotka voisivat sisältyä siihen tuberkuloosilainsäädäntöön, josta esitys pyydetään.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. Sirola teki ehdotuksen, joka nähtävästi jonkun verran perustui väärinkäsitykseen, niinkuin viimeinen puhuja jo huomautti. Minä en tahdo siitä puhua sen enempää, mutta pyytäisin panna painoa siihen seikkaan, että herrojen af Ursinin ja Sirolan ehdotuksen mukaan eduskunnalla ei tulisi olemaan sitä tilaisuutta päättää näitten laitosten vaatimista kustannuksista, joka käsittääkseni on aivan välttämätön, jos me tahdomme tulevaisuudelle varalle ruveta luomaan täällä menettelyä, joka takaa eduskunnalle osallisuuden maan yleisten valtiovarojen määräämisessä. Se on luullakseni periaatteellisesti ja käytännöllisesti tavattoman tärkeä, että nyt jo alusta alkaen, kun tämä uusi eduskunta ryhtyy toimeen, käy selväksi, että meidän täytyy ruveta menettelemään toisin kuin on menetelty edellisillä valtiopäivillä, kun valtiosäädyt kokoontuivat 3, 4 tai 5 vuoden kuluttua. Nyt meillä on aivan toisellaiset mahdollisuudet, kun eduskunta kokoontuu joka vuosi, ja sentähden myös aivan toisellainen velvollisuus itse pidättää eduskunnalle tilaisuus olla mukana menojen määräämisessä. Sentähden minä en millään ehdolla saata yhtyä kannattamaan edustajain af Ursinin ja Sirolan ehdotusta.

Ed. **Suomalainen, J.:** Minä pyydän saada yhtyä niihin, jotka ovat täällä kannattaneet niin laajaperäisesti perustettavia keuhkotautiparantoloita, että ne ulotettaisiin joka lääniin. On selvä tosiasia, niinkuin täällä puheissakin tänä iltana on ilmennyt, että suuri merkitys tulisi olemaan näillä laitoksilla taudin vastustamiseen nähden ympäristössä. Jos nyt perustettaisiin vaan kaksi parantolaa,

niin ei niihin tulisi paljoakaan mahtumaan. Äskeiset puhujat täällä vastustivat sitä, ettei Kuopion lääni tulisi olemaan mikään sellainen paikka, että se laajemmassa määrässä tarjoaisi parantola-asukkaita. Mutta minä uskallan mennä mainittuin sairaiden paljoudesta kuopionlääniläisenä kilpailemaan muiden kanssa, vaikka ei nyt olekkaan aivan tarkkoja numeroita käsillä. Ehdottaisin sen vuoksi, jos ei vielä sitovaa ehdotusta ole tehty, joka lääniin sijoitettavaksi pienen parantolan, eikä niin suuria kuin edelliset puhujat ehkä ovat tarkoittaneet ehdottamillaan kahdella parantolalla.

Ed. **Komu:** Minä en suinkaan pyri olemaan mikään asiantuntija näiden parantolain alalla. Mutta siltä varalta, että valiokunta lähemmin tulisi osoittamaan kahden parantolan paikan, tahdoin vaan lausua käsitykseni, että valiokunnan enemmistön mielipide on oikeampi kuin vastalauseen tekijäin. Vastalauseen tekijät ja niiden puoltajat täällä eivät koetakaan kumota sitä tosiasiaa, että keuhkotauti kaikkialla maassa tekee tuhojaan, joten näin ollen, sijoitettakoon parantolat mihin tahansa, ei niissä tule olemaan potilaitten puutetta, kunhan vaan ei noudateta vanhaa taktiikkaa, jotta laitokset laitetaan yksiomaan varakkaille. Vastalauseen tekijät esittävät tuekseen jonkun verran tilastoa, mutta tilasto, niin valikoitu kuin onkin, osoittaa, että kun esim. Iisalmen, Kuopion ja Rautalammin piirien kuolevaisuussuhdetta vertaa Sortavalan, Salmin ja Muolan piirien kuolevaisuuteen, on ero ainoastaan 0,3 tuhatta kuoleman tapausta kohden, ellen aivan väärin muista. Jos toinen parantola sijoitetaan Kuopion lääniin Iisalmen seuduille, silloin sitä myöskin voivat käyttää Oulun läänin kaakkoisosan väestöstä sellaiset, jotka eivät voi lähteä etelä-Pohjanmaalle, jonne meneminen vaatisi samassa määrässä varoja ja vaivaa kuin lähteminen Kouvolan seuduille, jos sinne parantola perustettaisiin.

Ed. **Sirola:** Koska tulin tehneeksi epätarkan ehdotuksen, tahdon sitä nyt korjata. Minä kannatan ed. af Ursinin ehdotusta kokonaisuudessaan ja sen lisäksi ehdotan uuden ponnen, jota minä äsken etsin ed. Danielson-Kalmarin ehdotuksesta, mutta jota en silloin sieltä eroittanut, nim. että yllämainittujen toimenpiteitten rahallisesta puolesta annettaisiin esitys eduskunnalle. Se olisi uusi lisäehdotus. Sen ohessa käytän tilaisuutta huomauttaakseni että on pelätty, etteivät kunnat ja yksityiset seurat erityisellä halulla ryhtyisi tällaisia parantoloita ja laitoksia perustamaan. Asia on todellakin niin, ja etenkin nykyisten äänioikeusolojen vallitessa on pelättäväkin että meidän kuntamme hidastelisivat tällaisissa seikoissa. Mutta sikäli kuin kunnalliset äänioikeusolot saadaan korjatuiksi ja sikäli kuin köyhälistö, joka erityisesti tuberkuloosista kärsii, pääsee määräävään asemaan, sikäli olen varma, että se tulee tekemään voi-

tavansa saadakseen mahdollisimman useihin paikkoihin tällaisia taudintorjumisasemia, koska se kansantaloudellisesti katsottuna lopultakin tulee halvemmaksi.

Ed. **Pykälä:** Kaikista niistä lausunnoista päättäen, mitä tänä iltana on annettu, ei näytä olevan muuta kuin yksi mieli siitä, että parantolat olisivat välttämättömän tarpeelliset. Mutta eräs kohta on tullut jätetyksi huomioon ottamatta, se nim. onko jo tehty kaikki mitä voidaan tehdä tuberkuloosin ehkäisemiseksi. En ole nähnyt muuta kuin yhden ainoan lentokirjasen, jota on kansaan levitetty — en sitäkään muualla kuin erään lääkärin vastaanottohuoneessa. En ole myöskään missään suuremmassa tilaisuudessa kuullut pidettävän esitelmiä tämän taudin vaarallisuudesta. Pyytäisin valiokunnalle huomauttaa, että olisi otettava huomioon, että levitettäisiin lentokirjasia ja toimitettaisiin lentokirjasten kautta kansan tiedoksi tämän taudin vaarallinen luonne, sen alkuvaiheet ja tuntomerkit, joista sen olemassa olo käy selville.

Mitä tulee siihen, että valiokunta on esittänyt tilastoa tuberkuloosikomitean mietinnöstä, niin ei ole ollenkaan mainittu, minkälaisiin tuloksiin on päästy nykyään jo olevissa keuhkotautiparantoloissa, nim. Nummelassa ja Takaharjulla. Olisin ollut hyvin valmis näkemään valiokunnan mietinnössä, mikä prosenttimäärä terveitä on näistä laitoksista laskettu pois. Otin vaivaksi viime heinäkuussa käydä Takaharjun parantolaa katsomassa. Siellä ei voitu sanoa sitä prosenttimäärää. Tapasin neljä henkilöä, jotka olivat siellä olleet ja he sanoivat parantolasta lähtiessään tunteneen itsensä terveiksi, mutta tauti on tavannut heidät uudestaan. En tavannut yhtään sellaista, joka olisi sanonut olevansa täydellisesti parantunut. Pyytäisin myös, kun näyttää, että mietintö lykätään valiokuntaan takaisin, lausua, että valiokunta ottaisi näistä kahdesta parantolasta selvää, minkä verran niissä on potilaita todellakin parantunut ja liittäisi ne tiedot siihen uuteen mietintöön, joka tietysti tullaan antamaan. En missään tapauksessa voi olla sillä kannalla, että yhtä kyytiä päätettäisiin sairaalat rakennettaviksi; mieluummin kannattaisin ed. Danielson-Kalmarin ehdotusta, että asia lykättäisiin hallituksen käsiteltäväksi ja että se siis tulisi armollisena esityksenä, jonka vuoksi tietysti olisi toimitettava seikkaperäiset selvitykset kaikista näistä näkökohdista.

Mitä tulee rakennettavien sairaalain paikkoihin, niin keuhkotautiset ovat sellaisia, jotka eivät ole heikkoja sairaita sairaalaan mennessä. Jos kerran keuhkotautinen on kykenemätön pitkiä matkoja matkustamaan, silloin on myöhäistä hänen parantolaan meneminen. Sen vuoksi katsoisin, että nämä kaksi ensin rakennettavaksi tulevaa parantolaa olisivat ikäänkuin koeasemia, ettei suurempia summia lyötäisi yhtä kyytiä kiinni, ennen kuin nähdään mitä kokemuksia

niistä saadaan. Siinä kohden katson, että Kouvola olisi hyvien kulkuneuvojensa takia ensimmäinen sopiva paikka; ehkäpä ala-Pohjanmaalta löytyy toinen. Paljon riippuu myöskin siitä, mistä löydetään sopiva paikka, johon parantola voidaan rakentaa. Kun Takaharju rakennettiin, kerrottiin että oli vain muutamia harvoja paikkoja, joita lääketieteellisesti voidaan täysin pätevästi hyväksyä siihen tarkoitukseen. Katson että eduskunta ei ole tällä kertaa valmis päättämään paikasta, minne parantolat sijoitetaan ja yhdyn täydellisesti ed. Danielson-Kalmarin ehdotukseen, että pidettäisiin silmällä, mistä edullisin paikka löytyy eikä ainoastaan sitä, mikä olisi miltäkin kannalta mieluista.

Ed. **af Ursin:** Minä pyydän saada yhtyä ed. Sirolan tekemään lisäykseen. Minun ehdotuksessani olisi se paraimmiten 5:nä kohtana. Täten tulisi ed. Danielson-Kalmarin ehdotus otetuksi minun tekemäni ehdotuksen lisäksi.

Ed. **Kirves:** Minä pyysin puheenvuoroa pääasiassa vastustaakseni edustajien Ursinin ja Sirolan ehdotusta. He nimittäin ehdottavat, että kunnat tahi yhtiöt rakentaisivat parantoloita ja valtio kannattaisi niitä. Onhan meillä Takaharjun parantola. Siellä on 106 sairas-sijaa ja niistä 24 vapaapaikkaa. Jos sinne tahtoo päästä vapaalle sijalle, niin täytyy odottaa ainakin noin pari vuotta. Hakijoista on 30 o/o kuollut ennen kuin ovat sinne päässeet. Tämän huomautan sitä varten, että jos yksityiset perustavat parantoloita, niin ne pitävät enemmän huolta sellaisista, joilta saavat rahaa, kuin niistä, joilta eivät saa. Mitä sitten tulee siihen, että kuntien olisi perustettava sairaalat, niin minä luulen että sitä ehdotettaessa ei ole otettu huomioon mistä kunnat saisivat tarvittavat varat. Nyt jo ovat maalaiskunnat siksi rasitetut, ettei niiden niskoille enää voi mitään veroja panna. Siksi raskas on niiden verotaakka, että ne olisivat kiitolliset, jos ne pääsisivät kunnallisten keuhkotautisairaaloiden perustamisesta. Sen vuoksi minä olen sitä mieltä, että valtiovaroilla ne olisi perustettava ja ylläpidettävä, ettei niitä jätettäisi enemmän kuntien kuin yksityistenkään perustamisen varaan. Jos ne yksityisten perustettaviksi jätetään, niin käy niinkuin Takaharjulla, että saa maksaa neljä, viisi, jopa seitsemänkin markkaa vuorokaudessa, jota ei kannata köyhän maksaa. Sitä paitsi on Takaharjun parantolastakin tietoja, ettei se kannata, vaikka maksut ovat niin kalliit. Viime vuodelta ilmoitetaan olleen 10,000 markkaa tappiota, vaikka se nauttii valtion avustusta.

Minä siis vastustan sellaisia toimenpiteitä ja kannatan ed. Danielson-Kalmarin ehdotusta, mikäli se koskee keuhkotautisairaaloiden perustamista valtion varoilla huomioon ottaen vapaat paikat.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Väärinkäsityksen välttämiseksi tahtoisin huomauttaa, että niinkin muutettuna kun ed. Sirolan ja af Ursinin ehdotus nyt on esitetty, se ei sovellu yhteen minun ehdotukseni kanssa. Sillä minä panen painoa siihen, että ponnet laaditaan sellaisiksi, että eduskunta ei ennakolta sido käsiään. Sitävastoin ei mikään estä valiokuntia perusteluissa lausumasta mielipidettään, kunhan sitä ei esitetä muuna kuin seikkana, mielipiteenä, joka otettakoon huomioon, kun hallitus valmistaa esityksensä seuraaville valtiopäiville. Siihen mahtuu aivan hyvin sekin, mitä ed. Malmivaara on tahtonut lausuttavaksi, nimittäin ettei esityksen pyytäminen suinkaan estä hallitusta jatkamasta niitä toimia, joihin se on ryhtynyt jo edellisen säätyanomuksen perusteella.

Ed. **af Ursin:** Herra Danielson-Kalmarin selityksestä huolimatta minä en voi ymmärtää mitään muuta, kuin että pääasiassa hänen esityksensä sisältyy minun ehdotukseeni. Muuten on ehdotettu, että asia lykättäisiin valiokuntaan ja siellä sitä saataisiin muokata paremmaksi. Mitä ed. Kirveen puheeseen tulee, niin huomautan vaan, että ed. Sirolan ja minun ehdotuksessa on nimenomaan sanottu: »ehdolla että ainakin toinen puoli sairaspaikoista olisi maksuttomia.»

Ed. **Sirola:** Ed. Kirveen lausunnon johdosta minä huomautan, että se perustuu täydelliseen väärinkäsitykseen. Me emme ole vaatineet, että kunnat velvoitettaisiin perustamaan tällaisia sairashuoneita, eikä että yksityisten perustamia sairashuoneita avustettaisiin, vaan sanotaan meidän ehdotuksessamme ainoastaan, että kuntien ja yksityisten seurojen perustamille asemille ja kunnallisille parantoloille olisi annettava avustusta. Sitte toiseksi ed. Kirves otti asian kokonaan nykyisten kunnallisten verotusolojen kannalta ja kunnallismiehenä pelkäsi tätä. Minä huomautan, että siinähän on tarkoitus saada perinpohjaisia uudistuksia toimeen, ja viittasin vielä siihen kansantaloudelliseen käsitykseen, että sittenkin tulee tämä tuberkuloosin vastustaminen kunnallista tietä halvemmaksi kuin suurempien parantolain perustamisen kautta. Ja minusta se on myös näkökohta, sillä niin hyvin valtion kuin kuntienkin varat tulevat kansan kukkarosta.

Ed. **Kirves:** Minä pyydän ed. Sirolan huomautukseen vastata, etten minä käsittänyt väärin hänen ehdotustaan. Kyllä minä otin huomioon sen, että äänioikeusolot tekevät muutosta siinä kohden. Mutta minä otin asian yksinkertaisesti siltä kannalta, että ehdottomasti valtion täytyy ottaa haltuunsa keuhkotautisten hoito. Sillä ei kunta jaksa parantoloita ylläpitää. Valtiolla on suurempi mahdolli-

suus kuin maalaiskunnilla tai yksityisillä yhtiöillä sellaisia laitoksia ylläpitää.

Äänestysesitykset ja **päätökset:**

1:o Ken vastaehdotukseksi mietinnölle hyväksyy ed. Danielson-Kalmarin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Kivilinnan tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Danielson-Kalmarin tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. af Ursinin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

3:o Ken hyväksyy mietinnön ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on sen sijaan hyväksytty ed. Danielson-Kalmarin tekemä ehdotus.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten ed. **Danielson Kalmarin** tekemä **ehdotus** oli **hyväksytty.**

Antellin kokoelmain valtuuskunnan kertomus.

Puhemies mainitsi että vaikkakin aika oli kyllä puoliyön tienoissa, niin ehkä jaksetaan kuitenkin ottaa vielä käsiteltäväksi viimeinenkin päijärjestyksessä oleva asia.

Esitettiin pöydällä ollut valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4 Antellin kokoelmain hoitoa varten asetetun valtuuskunnan kertomuksen johdosta.

Kun ei yleiskeskustelua haluttu, ryhdyttiin käsittelemään eri ponsia, jolloin keskustelutta **hyväksyttiin** järjestänsä ponnet sivuilla 1, 2, 3, 4 ja 5.

Siv. 5—6 olevan määrähoja kokoelmain hoitoa varten vuosiksi 1908—1910 koskevan ponnen johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. **Danielson-Kalmari:** Tässä ehdotetaan 9000 markkaa kolmeksi vuodeksi vuosittain suoritettavaksi suostuntavaroista. Minä

kannatan itse menoerää, mutta katson, että määräys »suostuntavaroista» ei ole tässä yhteydessä hyväksyttävä. On nimittäin muistettava että V. J:n mukaan valtiovarainvaliokunnan tulee vasta siinä tapauksessa ehdottaa suostuntavaroja käytettäväksi, että yleiset valtiovarat eivät riitä. Valtiovarainvaliokunta ei vielä ole tutkinut lopullisesti tätä asiaa ja nyt on valiokunta, noudattaen tosin toisinaan noudatettua vanhaa tapaa, jo tässä yhteydessä ehdoittanut suostuntavaroja käytettäväksi, mutta koska sellainen menettely on ehdottomasti väärä ja ristiriidassa V. J:n kanssa, niin pyydän ehdottaa, että sana »suostuntavaroista» tässä poistetaan ja poisto ilmoitetaan toimitusvaliokunnalle.

Ed. **Nevanlinna**: Pyydän saada kannattaa ed. Danielson-Kalmarin ehdotusta. Minustakin on tärkeätä, että se periaate, johon hän viittasi, tulee aivan poikkeuksettomasti kaikessa eduskunnan toiminnassa ja kaikissa sen päätöksissä noudatetuksi.

Ed. **Nissinen**: Vaikka asia, josta haluaisin muutamia sanoja lausua, tulee esille vasta myöhemmin, niin haluaisin nyt jo kuitenkin siitä puhua, koska siinä kohden ei ole mitään pontta. Valtiovarainvaliokunta nim. lausuu että tarvitaan syvemmälle menevää valmistelua — — —

Puhemies huomautti tähän kohtaan tultavan myöhemmin ja että tämäkin asia kyllä sitte esitetään.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys**:

Ken hyväksyy kysymyksenalaisessa kohdassa mietinnön ehdotuksen, vastaa jaa, jos ei voittaa, on sen sijaan ed. Danielson-Kalmarin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä olivat ei-äänet voitolla, joten oli **hyväksytty** ed. **Danielson-Kalmarin** tekemä **ehdotus.**

Siv. 6 oleva rahatieteellisiä kokoelmia koskevan luettelon painattamista koskeva kohta **hyväksyttiin** keskustelutta.

Siv. 6—7 olevan kohdan johdosta käytti puheenvuoroa:

Ed. **Nissinen**: Valtiovarainvaliokunta on lausunut, että tarvitaan syvemmälle menevää valmistelua, ennenkuin eduskunta voi ottaa kysymyksen ulkomuseota varten myönnettävistä varoista har-

kinnan alaiseksi. Valiokunta ehdottaa siis, että kysymys tätä nykyä voisi jäädä sillensä ja että uusi valtuuskunta vasta asian suhteen toimeen ryhtyisi. Mutta valiokunta ei silloin ole ottanut huomioon sitä asiaa, että ulkomuseon perustaminen on kiireellistä laatua juuri sen vuoksi, että lahjoituksia on olemassa, vanhoja arvokkaita rakennuksia, joiden lahjoittaja vaatii niitä pois muutettaviksi entisiltä paikoiltaan. Näiden rakennusten purkaminen, kuljettaminen ja jälleen kokoonpaneminen vaatii siis kiireellisesti varoja. Koska valiokunta kuitenkin myöntää, että ulkomuseotoivomus itsessään ansaitsee täyttä kannatusta, rohkenen tässä ehdottaa, että eduskunta myöntäisi ulkomuseota varten 5000 markan suuruisen rahasumman vuotuisesti.

Ed. **Palmén:** Jäävinalaisena en ole ollut valiokunnassa tätä asiaa käsiteltäessä, mutta olen ollut tilaisuudessa antamaan tietoja muutamista seikoista, jotka saattavat olla asian arvostelemisessa tarpeen. Mitä tulee kysymykseen ulkomuseosta, jota asiaa nykyinen valtuuskunta on koettanut valmistella, minä m. m. olin tilaisuudessa esittämään äsken tehtyjä ehdotuksia. Ne olisivat vaatineet maksua vanhojen rakennusten ostoon kerta kaikkiaan muistaakseni 3160 markkaa, mutta tämä summa on vähin osa niistä menoista, jotka ulkomuseon valmistamiseen vaaditaan, sillä nuo vanhat rakennukset ovat purettavat ja tuotavat Helsinkiin, ja jos tahdotaan että ne parisatavuotisina kestäisivät Helsingin kosteaa ilmanalaa, on tarpeen erityisiä valmistuksia, ennenkuin rakennusainekset uudestaan pannaan entiseen järjestykseen. Lisäksi tulee vielä vahtien hankkiminen y. m. Muun muassa oli ehdotettu, että jonkun vanhan mökin eläjät saisivat tulla tänne vahdiksi, mikä kyllä on sen mukaista, mitä Tukholmassa on noudatettu. Minä olin tilaisuudessa saattamaan nämä asiat valtiovarainvaliokunnan tietoon, mutta juuri se seikka, että eduskunta nyt rupeisi noin suuriin menoihin ja ryhtyisi ikäänkuin hankkimaan elättejä, se epäilytti, ja kun asia oli Antellin valtuuskunnassa kaksi päivää myöhemmin esillä, niin valtuuskunta tosin havaitsi voivansa määrätä varoja sen rakennuksen tänne kulettamiseen, joka oli lahjaksi saatu, mutta ei silloin vielä voinut myöntää varoja muihin tarkoituksiin. Ei tietenkään ole mahdotonta, missä oikein arvokas rakennus on tarjona, että se lunastetaan Antellin lahjavaroilla; tämähän on arvokkaan esineen hankkimista, mutta kysymys on joka tapauksessa hyvin monimutkainen sentähden, että vähin osa kustannuksia menee rakennusten ostoon; Helsinkiin tuominen, kuntoon asettaminen ja säännöllinen ylläpitäminen saattavat vaatia arvaamattoman suuria kustannuksia. Minä olen hyvin valmis tunnustamaan suotavaksi, että kansamme muinaisjäännöksiä saadaan säilymään ja että niitä täälläkin asetetaan Seurasaarelle nähtäväksi — siinä kohden on koetettu tehdä valmistuksia —, mutta

minun täytyy tunnustaa, että kyllä tässä niin suuret ja määrältään vielä tietämättömät summat tulevat kysymykseen, että valtiovarainvaliokunta syystä on vaatinut vähän tarkempaa selkoa. Ainakaan ei mitään vahinkoa tapahdu siihen kysymykseen nähden, joka eritoten näkyy pelottaneen asianharrastiaja, että eräs lahjaksi saatu rakennus ei tulisi käytetyksi. Sitä varten on jo määrätty rahoja, niin että rakennus kyllä saadaan tänne. Mutta jos niin suuressa määrässä ruvetaan tätä ulkoilmamuseoasiaa harrastamaan kun Antellin valtuuskunnan pöydällä olevat ehdotukset tarkottavat, niin ei ole sanottu että nyt ehdotettu summa enää kolmen vuoden päästä riittäisi. Minusta on varsin luonnollista, että jos tämmöinen tarve on suostuntavaroilla tyydytettävä, siitä hankitaan tarkempia tietoja ja voipi toivoa, kun pian valitaan uusi valtuuskunta, että erityisiä asiantuntijoita, joita ei ole nykyisessä valtuuskunnassa, tulee valituksi, Silloin saattaa asialle jo muutamien kuukausien perästä antaa seikkaperäisen selvityksen. Juuri tämän seikkaperäisen selvityksen tähden luulisin voivamme varsin hyvin odottaa ensi valtiopäiviä. Tunnustan täydellisesti että tarkoitus on hyvä, mutta mihinkä asti nuo vaatimukset vievät, pitäisi vähän paremmin tietää kuin mitä tätä nykyä tiedetään.

Ed. **Sirola:** Edellisen puhujan tiedonanto että tuo lahjoitus, joka on kokoelmiin ulkoilmamuseota varten jo tehty, jo taatusti olisi tänne saapumassa, saattaa minut hieman ajattelemaan, sillä olin aikonut etupäässä juuri sen perusteella, että lahjoitettu torpparakennus tänne saataisiin, ehdottaa jonkunlaista avustusta. Minä arvelen, ettei edustaja Nissisen ehdotukseen missään tapauksessa voida yhtyä, se kun käsittää suuren summan ja asia on ilmeisesti vielä vähän valmistettu. Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja on arvellut, että tästä asiasta voitaisiin ensi valtiopäiväkautena ottaa kysymys ja silloin mahdollisesti myöntää määrärahoja, jotka otettaisiin vuoden 1909 menoarvioon, — jos oikein käsitin. Ei siis nyt ole kovin kiirettä; kumminkin olen katsonut, että tämän ulkoilmamuseon alkuunsaamiseksi olisi annettava pieni summa alkuunpanovaikeuksien voittamiseksi ja arvelen että vuodeksi 1908 myönnettäisiin 2,000 markkaa tähän tarkoitukseen.

Ed. **Jalava:** Minä pyytäisin saada kannattaa ed. Sirolan tekemää ehdotusta. Samalla myöskin pyytäisin lausua jonkinlaisen toivomuksen tälle eduskunnalle tai oikeammin kohdakkoin valittavalle valtuuskunnalle. Kun nyt on kyseessä ulkoilmamuseon perustaminen ja tänne pitäisi etupäässä hankkia historiallisia rakennuksia, minun mielestäni tämä valtuuskunta tekisi tavattoman hyvin, jos se tällaisen rakennuksen hankkisi, muistomerkin tuleville sukupolville, hankkisi sen tuolta Laukon hävitetyistä ja hajalle re-

vityistä torpista. Siellä löytyy torppia useampia, jotka ovat hajotetut ja kun yksi niistä tulisi tänne museoon samaan kuntoon asetettua kuin missä ne ovat siellä nytkin, niin ne tulisivat sellaisina vielä kauvas jälkeentuleville sukupolville kertomaan siitä laillisuuden ajasta ja laillisuuden työstä, jota nykyaikana niin suuresti ylistellään. Lausun tämän vaan toivomuksena.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. herra Sirola ei ole ehdottanut mitään suurta summaa, mutta kuitenkin täytyy sanoa että hänen ehdotuksensa minua suuresti epäilyttää. Mihin joudumme, jos eduskunta ryhtyy päättämän menoeriä vain yksityisen edustajan kehotuksesta, joka päälle päätteeksi ei koetakaan esittää seikkaperäistä perustelua ehdottamansa summan hyväksi? Muualla, missä on pitempi kokemus, ollaan tällaisissa asioissa varovaisia, jos kohta ei mennäkään niin pitkälle kun esim. Englannissa, missä ei parlamentti myönnä mitään rahaerää, ellei hallitus ole sitä ehdottanut. Minä luulisin ettei pitäisi hyväksyä ed. Sirolan ehdotusta, vaan jättää tällä kertaa puheena oleva asia sikseen.

Ed. **Martikainen:** Kun tässä on tänä iltana oltu anteliaalla tuulella toisissa asioissa, niin minä tahtoisin että muutettaisiin hiukan verran suuntaa ja ruvettaisiin antelemaan tavarassa. Minä keräsin Salmista muutamia merkillisiä esineitä, joista tärkein oli Mantsin saaren vanha jumala, noin 70 kiloa painava kivisilmäinen ukko. Tahtoisin kernaasti antaa sen kokoelmiin ja toivoisin samalla, että varakkaat maalaisisännät, joiden maalla löytyy merkillisiä mökkejä, myöskin lahjoittaisivat yllä mainittuun tarkoitukseen jottei niitä tarvitsisi ostaa.

Ed. **Sirola:** Edellisen puhujan viimeisen lausunnon johdosta huomautan, että sellaisissa mökeissä asuu tavallisesti köyhää kansaa, joka ei ole tilaisuudessa Suomen kansalle tällaisia lahjoituksia tekemään, vaan joka kernaasti ottaisi pienen korvauksen luovuttamastaan omaisuudesta.

Mitä tulee minun ehdotukseeni, niin se oli perustamaton sen takia, etten tahtonut kuluttaa enää pitemmälti aikaa, vaan arvelin, että kun noin pienet summat ovat kysymyksessä, niin ne voitaisiin myöntää, — tiedetäänhän että tällainen rakennus on ostettu ja toinen lahjoitettu, niin olisi se hankittava tänne. Mutta nyt on kysymys siitä, täytyykö meidän jättää se hirsiläjäksi vai valmistetaanko Seurasaarta sellaiseen kuntoon, että siellä voisi muinaisesineitä säilyttä Siksi minä en epäillyt tätä ehdotusta tehdessäni, enkä vieläkään sitä kovin peloittavana pidä. Täällä on myönnetty suuria summia, 3,000 markkaa jonkun rahakokoelman luettelon tekemiseen. Minä

arvelen että tämä menoerä ei ole yhtään kevytmielisempi, pikemmin päinvastoin.

Ed. v. **Alfthan:** Hr Sirolas förslag, som visserligen icke omfattar någon stor summa, omfattar emellertid en stor princip, nämligen att landtdagen skulle börja öfvertaga kostnaden för underhållet af ett sådant friluftsmuseum. Det är icke några små saker man kastar sig in uti. Det förefaller som om idén om Skansen i Stockholm skulle sväfva för flere af dem, som här förfäktat idén om ett sådant museum. Idén är vacker, men den kräfver en budget på 100,000 mark om året. Dessutom är det att märka, att Skansen är ett afslutadt område, till hvilket man betalar entré, hvartill komma diverse bidrag från fester samt äfven anslag. Nu är det emellertid föga troligt, att Helsingfors stad skulle låta afstänga Fölisön från fritt tillträde för befolkningen. Museet skulle således måsta komma att utan några som hälst direkta inkomster bekostas helt och hållet med landets allmänna medel, och detta är ett företag, som landtdagen knappast kan utan närmare beredning kasta sig in uti. Då hvarje sådan utredning saknas, synes det mig vara mindre väl betänkt att nu inlåta sig på inrättandet af ett sådant museum, synnerligast som frågan om åstadkommandet af ett sådant lika väl kan väckas nästa vår som nu. Någon särskild anledning till skyndsamhet föreligger icke häller. Jag skulle därför förorda afslag på hr Sirolas förslag och godkännande af betänkandet.

Ed. **Schybergson:** Intresset i denna sak synes vara mycket lifligt. Äfven jag har, såsom förmodligen åtskilliga andra medlemmar af kammaren, i dag blifvit vidtalad att lägga mig ut för saken vid sammanträdet i afton, men jag svarade ungefär såsom hr Danielson-Kalmari, att saken först bör beredas af den Antellska delegationen och sedan kan vid nästa landtdag föredragas. Jag afböjde sålunda att fullgöra uppdraget.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K:** Minä en tahdo itse asiasta, ulkoilmamuseon perustamisesta, sanoa tässä yhteydessä mitään. Huomautan vain sen lisäksi, mitä täällä on jo lausuttu, että eduskunta myöntämällä nuo 2,000 tai 5,000 markkaa sitoo kätensä edeltäkäsin asiassa, joka ei ole tarkoin harkittu. Mutta sellaista sitovaa päätöstä ei eduskunnan minun mielestäni pitäisi tehdä, vaan tulisi odottaa, niinkuin useat puhujat täällä ovat ehdottaneet, siksi että asia saadaan täysin selvitetyksi.

Ed. **Setälä:** Minä puolestani olisin suonut, että Antellin valtuuskunta olisi asiaa tarkemmin valmistellut. Mutta huomattavaa on, että Antellin valtuuskunnan lausunnossa on jo periaatteellisesti katsottu ulkomuseon aikaansaamisen kuuluvan valtuuskunnan toimiin, koska

valtuuskunta on jo ryhtynyt tekemään ostoksia tätä tarkoitusta varten. Minä puolestani olisin valmis yhtymään neiti Nissisen ehdotukseen, mutta koska se ei ole saanut kannatusta, niin tällä kertaa puolestani yhdyn ed. Sirolan tekemään ehdotukseen.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys:**

Ken hyväksyy mietinnön kysymyksenalaisen kohdan, vastaa jaa; jos ei voittaa, on päätetty siihen tehdä sellainen lisäponsi, jonka ed. Sirola on ehdottanut.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **mietinnön** ehdotus oli **hyväksytty.**

Samoin hyväksyttiin 7 sivulla oleva kirjelmää Keis. Majesteetille koskeva **kohta,** joten koko mietintö oli käsitelty

ja olivat päätökset nytkin V. J:n 63 §:n mukaan olevat ehdolliset, josta ilmoitus valtiovarainvaliokunnalle oli annettava.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon:

lakivaliokunnan mietintö n:o 3 arm. esityksen n:o 3 johdosta **oikeudenkäyntivaltuusmiehistä ja julkisista asianajajista,**

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 arm. esityksen n:o 19 johdosta, joka koskee **suostuntaveroa mallasjuomain valmistamisesta,**

pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 eduskunnan **pankkivaltuusmiesten johtosäännöstä.**

Seuraava istunto oli oleva ensi perjantaina kello 11 1/2 a. p.

Istunto päättyi kello 1 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
F. W. Kadenius.

29. Perjantaina 4 p. lokakuuta 1907 klo 11,30 a. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi edustajat Alakulju, Heiskanen, Lehtinen, Nuotio ja Salminen.

Puhemies ilmoitti että ed. Salminen oli pyytänyt yksityisten asiain tähden vapautusta tämän päivän istunnosta, ed. Huoponen ja Nykänen yksityisten asiain tähden vapautusta ensi tiistain istunnosta. Pyyntöihin suostuttiin.

Vapautus suuren valiokunnan jäsenyydestä.

Sen johdosta että yksi suuren valiokunnan jäsen oli puhemiesneuvostolle ilmoittanut sairauden takia pyytävänsä vapautusta tästä toimesta, oli puhemiesneuvosto, kun V. J:ssä ei nimenomaan ole määrätty, millä tavoin täytevaalit suureen valiokuntaan olisivat tapahtuvat, päättänyt eduskunnalle esittää että tällaisissa tapauksissa vaalilain analogiian mukaan eroavan sijaan astuu se edustaja, joka on lähinnä vuorossa samalla listalla, kuin eroava.

Puhemiesneuvoston tekemä ehdotus hyväksyttiin.

Ed. **Gebhard, Hannes**: oli ilmoittanut sairauden takia pyytävänsä vapautusta jäsenyydestä suuressa valiokunnassa. Pyyntö hyväksyttiin, ja oli edellä tehdyn päätöksen nojalla hänen sijaansa jäseneksi suureen valiokuntaan astuva samassa vaalilistassa lähinnä vuorossa oleva ed. **Helkiö.**

Ehdotus laiksi oikeudenkäyntivaltuusmiehistä ja julkisista asianajajista.

Esitettiin ensi käsittelyn alaiseksi

lakivaliokunnan mietintö n:o 3 arm. esityksen n:o 3 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi oikeudenkäyntivaltuusmiehistä ja julkisista asianajajista.

Keskustelu:

Ed. **Vuorimaa**: Kun kyseessä oleva mietintö lähetetään suureen valiokuntaan, niin pyytäisin saada evästykseksi lausua muutamia sanoja sen johdosta.

Ensimäisessä pykälässä myönnetään Suomen kansalaisille, jotka ovat hyvämaineisia ja katsotaan asiamiestoimeen kykeneviksi, oikeus olla asiamiehinä alioikeuksissa. Mutta jos vertaamme tätä ensimäistä pykälää seuraaviin pykäliin ja koko lakiesityksen henkeen, niin tulemme huomaamaan, että on jotenkin illusoorista, että muutkin kuin ainoastaan asiamiesyhdistykseen kuuluvat henkilöt voivat avustaa asiamiehinä toisia kansalaisia. Me voimme ajatella, kuinka asia todellisuudessa muodostuu, kun tästä pykälästä huomaamme, että se on alaoikeus, joka määrää, kuka on asiamiestoimeen pystyvä. Jos ajatellaan, että maassamme on asiamiesyhdistys, joka on saanut lain voiman, ja sitten ajatellaan, että on 60 kihlakuntaa ja niissä keskimäärin 4 käräjäkuntaa ja jokaisessa käräjäkunnassa tulee esille keskimäärin noin 100 riita-asiaa, niin saamme talvikäräjiksi 400 ja syyskäräjiksi 400 riita-asiaa joka kihlakunnassa, s. o. 800 asiaa. Kun asiat ovat tällä tavalla, kehittyy asia siten, että laillistettu asiamiesyhdistys lähettää joka kihlakunnanoikeuteen esim. kaksi jäsentänsä ajamaan asioita. Kun oikeuteen saapuu noita asianajajia, on vallan luonnollista, että oikeuden täytyy määrätä juuri heidät ajamaan asioita alaoikeudessa, koska he ovat siihen toimeen täydellisesti kykeneviä ja yksinoikeutettuja ja siis kieltää muut, jotka eivät ole niin kykeneviä ja etuoikeutettuja kuin tutkinnon suorittaneet. Seurauksena on se, että itse asiassa ei kenkään muu kuin ainoastaan asiamiesyhdistykseen kuuluva jäsen saa ajaa kansalaisten asioita alaoikeuksissa. Voidaan sanoa, että kihlakunnanoikeushan voi antaa luvan paikkakunnalliselle henkilölle, joilla on asianomaisen luottamus, myös ajaa asioita. Mutta kun ajattelemme, että nykyisissä oikeuksissa lautamiehillä on hyvin vähän sanottavaa, että harva lautamies on niin lujaluontoinen, että hän rohkenee asettua tuomaria vastaan, ja että tuomarikin kuuluu asiamiesyhdistykseen, niin silloin on luonnollista, ettei kukaan muu kuin ainoastaan asiamiesyhdistyksen jäsen voi tulla asianajajaksi paikkakunnalla. Mietinnön perusteluissa kyllä kielletään, että tuomarikin voisi kuulua asiamiesyhdistykseen, mutta itse asiassa hänkin tulee olemaan asiamiesyhdistyksen jäsen, sillä 11 § määrää, ettei tutkinnon suorittanutkaan henkilö kelpaa asianajajaksi muuta kuin ainoastaan yhdessä asiassa alaoikeudesa, ellei hän saa erityistä lupaa oikeudessa. Siitä syystä jokainen nuori mies, joka on suorittanut yliopistossa oikeudellisen tutkinnon, näkee edulliseksi ja välttämättömyydeksi kohta kirjoittaa itsensä asianajoyhdistyksen jäseneksi Helsingissä. Ja kun hän tulee varatuomariksi ja istuu käräjiä, niin hän kuuluu tähän yhdistykseen, on maksanut siihen jäsenmaksuja, on myöskin tullut osalliseksi kaikkiin niihin etuihin, mitä täm-

möinen yhdistys tarjoo ja hänellä ehkä on etuja siitä vielä sittenkin, kun hän luopuu kaikista viroistaan ja vetäytyy pois julkisesta toiminnasta. Samalla tavalla on muodostunut esim. Englannin asianajoyhdistys, jolla on niin suuri valta, että ilman sen tahtoa ei voida mitään suurempaa siellä toimeensaada. Tämä asianajo-yhdistys on sitonut valtansa alaiseksi koko Englannin julkisen ja yksityisten elämän, se hallitsee ei ainoastaan miljoonia vaan satoja miljoonia, sillä on suuret taloryhmät, koko kortteliryhmät Lontoon kaikkein suurimmissa liikepaikoissa, Strandin varrella, johon kaikki asianajajat jopa tuomaritkin vetäytyvät vanhoilla päivillään tai vielä toiminnassa ollessaan elämään mukavuudessa, Asia on muodostunut tällaiseksi sen kautta, että asianajo on eksploateerattu kokonaan yhden ainoan yhdistyksen haltuun. Tämä yhdistys määrää kaikki, määrää kuinka asiat ovat hoidettavat, kuinka heidän jäsenensä ovat toimitettavat ja kuinka suuret prosentit asioiden antamista tuloista on maksettava yhdistyksen kassaan. Meidänkin maassamme samanlaisen lain toimeen tultua samanlainen järjestelmä vähitellen myös kehittyy ja kasvaa, siitä ei päästä mihinkään. Sitä paitsi ei ole lakiehdotuksessa mitään pykälää, joka suorastaan kieltää, että esim. tuomari, joka istuu joko väliaikaisena taikka vakinaisenakin tuomarina, ei saisi kuulua asiamiesyhdistykseen. Päinvastoin sanotaan 5 §:n 2 momentissa, että asianajoyhdistykseen voivat kuulua muutkin kuin ainoastaan julkiset asianajajat.

Kysytään sentähden, minkätähden tahdotaan tämmöistä lakia Suomen kansalle, jonka kautta syntyisi uusi suuri virkakunta, ja virkakunta, joka on sitä mahtavampi ja voimakkaampi kun se tulee yksityisen hallinnon alle, kun suuri kurinpitovalta annetaan kokonaan yksityisille yhdistyksen toimikunnalle? Näin kysytään, ja kysytään syystä. Tähän voidaan vastata, ettei tässä ole kysymyksessä mikään virkakunta, koska se ei nauti mitään palkkaa valtiokassasta. Mutta vaikkakaan se ei nauti palkkaa valtiokassasta, niin sitä suurempaa palkkaa yksityisten kansalaisten taskuista. On kyllä tosin täällä 12 §:ssä koetettu rajoittaa nykyisten asianajajain kiskomisia. On laitettu erityiset taksat, joiden kautta muka estettäisiin liiallinen kiskominen. Mutta paitsi että taksat ovat sangen runsaalla mitalla otetut, jotenka se joka tapauksessa tulee paljon kalliimmaksi kuin jos yksityinen kansalainen, johon toisella on luottamusta, saa ajaa asiaa, niin samalla §:llä on taksa tehty aivan illusooriseksi, sen kautta, että on pantu toinenkin perustus asiamies palkkioille nim. sopimus. Ajatellaan, että asiamiesyhdistyksen johtokunta määrää että jokaisesta asiasta on otettava keskimäärin esim. 100 markkaa. Nyt kun ei saa kenkään muu asioita oikeudessa ajaa, niin täytyy pakosta sen, joka tahtoo asianajajaa käyttää, maksaa sata markkaa; siitä ei pääse poikki eikä yli. Ja jos sitten vedotaan taksaan, niin asiamies voi huomauttaa: laki sanoo myöskin,

että saadaan sopimuksia tehdä; minä en tahdo taksan mukaan toimia, minä toimin sen pykälän mukaan, joka sanoo, että saa tehdä eri sopimuksia; jollet maksa sen sopimuksen mukaan kun minä tahdon, niin aja itse asiasi. Tällainen laki tulee ennen kaikkia vähävaraisille haitaksi. Varakkaat kyllä voivat kustantaa itselleen asiamiehen, vaikka se enemmänkin maksaa, mutta vähävaraiselle talonpojalle tai vähävaraiselle maalaistyömiehelle on mahdotonta ottaa asianajaja, jotenka hänen täytyy joko itse ajaa asiansa tai jättää se sillens̈ä. Ja niin muodostuu asia sellaiseksi kuin Englannissa, ettei siellä tuhannesta eikä parista kolmestakaan tuhannesta markasta kannata ruveta mitään asiaa ajamaan, sillä asiamiehet vievät silloin sen, mitä paraimmassa tapauksessa voitettaisiin. 11 §:ssä on sanottu että jos joku muu kuin asianajoyhdistyksen jäsen tahtoo yleisesti ajaa asioita alioikeudessa, hakekoon siihen oikeudelta luvan. Siis ei edes juriidisen tutkinnon suorittanut henkilö saa ajaa kuin yhden ainoan asian alioikeudessa. Mutta jos nyt sattuisi kaksi henkilöä tarvitsemaan häntä ja pyytämään häntä saapumaan alaoikeuteen, niin hänen täytyy toista asiaa ajaaksensa pyytää oikeudelta lupaa saada esiintyä asianajajana tässä oikeudessa. Siis täytyy siirtää toisiin käräjiin se asia, joka on esillä ollut, ja jossa hänen piti asiamiehenä oleman, sen johdosta että hän ei kuulu asiamiesyhdistykseen.

Mitä sitte ylioikeuksiin tulee, niin toinen pykälä kytkee kaiken asianajon siellä niihin henkilöihin, jotka kuuluvat asianajoyhdistyksiin; ei kukaan muu siellä saa ajaa asioita kuin se, joka kuuluu tällaiseen yhdistykseen, paitsi jossain yksityistapauksessa. Nyt voidaan sanoa, että niin on tähänkin asti ollut laita, että ainoastaan tutkinnon suorittanut saa ylioikeuksissa ajaa ihmisten asioita. Mutta että näin on, sen ei suinkaan tarvitse todistaa, että se on oikea asiantila. Eikä se vielä kauan näin ole ollutkaan; vuoden 1897 valtiopäivillä saatiin tämmöinen ehdotus toteutetuksi, kun kuvailtiin säädyille, että siten saataisiin estetyksi tottumattomien asianajajain toiminnasta useinkin aiheutuva asiain sekoittaminen, että sen kautta asiat tulisivat erittäin huokeiksi ja helposti ratkaistaviksi j. n. e. Mutta todellinen seuraus tästä muutoksesta on ollut se, että, kun muinoin saatiin lähettää asiakirjat hovioikeuden tai senaatin vahtimestarille tai muulle tutulle henkilölle, jotka toimittivat ne perille, ja ottivat siitä kaksi markkaa, 1 markan tai ei mitään, niin nyt täytyy jokaisen asiakirjan perille ylioikeuteen jättämisestä maksaa asianajajalle 20 mk. Asia on siis tullut ainoastaan kymmenkertaisesti kalliimmaksi, silti kuitenkaan mitään voittamatta, sillä eihän suinkaan asiaa sillä tavalla paremmin selvitetä, että asiakirjat jättää perille joku asiamiesyhdistyksen jäsen kuin jos sen tekee joku vahtimestari, Ja sitä paitsi hyvin harvat ovat ne tapaukset, joissa yli-

oikeuksissa tapahtuu asiallinen tai suullinen kuulustelu; tavallisesti siellä kaikki asiat ajetaan kirjallisesti.

Että siis vedotaan siihen, että asia on tähän asti ollut tällä tavalla, se ei mielestäni mitään merkitse. Päinvastoin olisi tehtävä ja varmaan tullaankin ensi valtiopäiville jättämään anomusehdotuksia siihen suuntaan, että tämä kohta muutetaan niin, että jokainen rehellinen ja hyvämaineinen kansalainen saa olla sen henkilön asianajajana, jolla häneen on luottamusta, ja että jokainen Suomen mies saa käyttää sitä rehellistä ja hyvämaineista kansalaista, johon hänellä on luottamusta, sekä yli- että alaoikeudessa.

Perustelussa on kyllä 5 sivun loppupuolella sanottu, että asiamiesyhdistys on sentähden tarpeellinen, että se ei ainoastaan kehittäisi ammatillista tietoisuutta, vaan myös kohottaisi asianajoyhdistyksen yleistä henkeä. Lähetekeskustelussa täällä esitettiin, minkälainen se henki on, joka elähyttää nykyisiä Suomen asianajajia. Täällä tuotiin esille kuvauksia siitä, minkälaisiin muodottomuuksiin on tultu esim. palkkioitten suhteen, kuinka on asianajajia, jotka tunnottomuudessaan ovat vieneet ei ainoastaan puolet, vaan ehkä kaiken sen, minkä he voittavat asiamiestensä puolesta, voidaan mainita asianajajia, jotka, kun sata tuhatta markkaa ovat voittaneet, ovat siitä vieneet 60,000 markkaa omaan taskuunsa ja ainoastaan jäännöksen, ikäänkuin armosta, antaneet niille, joitten asiata ovat ajaneet, tuotiin esille, kuinka depraveerattu henki vallitsee meidän asiamiehissämme. Luullaanko nyt sitten että tämmöinen asiamiesyhdistys, jossa nämä advokaatit yhtyvät yhteen ja saavat lain voiman ajaa yksin asioita Suomenmaassa, vaikuttaisi sen että parempi moraalinen henki kehittyisi meidän asianajajissamme. Kuinka se on mahdollista että depraveerattu advokaattikunta, kun se yhtyy yhteen, voi tulla moraaliseksi. Minä en sitä ymmärrä. Hyvin vanha oppi on se että huono puu ei voi hyviä hedelmiä tuottaa ja että huonosta lähteestä ei voi makeata vettä juosta. Minä en sano tätä kaikista asiamiehistämme. Onneksi meidänkin asiamiehiemme joukossa on semmoisia, joita ei voi lukea tuohon depraveerattuun asianajajajoukkoon. Mutta kuka sen sanoo että eivät juuri nämä depraveeratut asianajajat pääse hallitsevaksi asianajajayhdistyksen johtokuntaan. Ja jos kerran ne pääsevät yhdistyksen hallitukseen, kuinka sitte voidaan sanoa etteivät ne juuri sitä samaa henkeä loisi siihen yhdistykseen, joka on heidän vaikutuksensa alaisena, varsinkin kun heille annetaan niin suuri valta kuin tämä laki heille antaa. Ja suuren vallan antaa tämä laki asiamiesyhdistyksen johtokunnalle yhdistykseen kuuluvan asiamiehen ylitse. Se voi ei ainoastaan saattaa niille sakkoa, vaan se voi myöskin määrätä että ne ovat erotettavat ja vaikka eivät voikaan päätöstä toimeenpanna, voivat sitä vaatia maan hovioikeudessa. Ajatellaan nyt, minkälaista meidän puoluekiihkosta rikkaassa maassamme

syntyisi tämän kautta. Ajatellaan esimerkiksi että joku suomenmielinen tai sosialistien asianajaja ajaisi asiaa sillä tavalla että esim. perustuslailliseen ryhmään kuuluva asiamiesyhdistyksen johtokunta sitä ei hyväksyisi. Silloin voidaan ajatella että puoluekiihkon vallassa asiamiesyhdistys katsoisi että jäsen on rikkonut asianajajasäädyn arvoa. Hän vetoisi silloin esim. Turun hovioikeuteen, ja Turun hovioikeus katsoisi että hän on poliittisesti epäluotettava ja että hän siis on asianajajasäädyn arvoa alentanut. Ja sentähden voi hovioikeus tuomita hänet kelvottomaksi asianajajaksi. Tämä on yksi esimerkki vaan siitä, minkälaisiin riitaisuuksiin ja epäkohtiin voidaan tämän lain hyväksymisellä tulla.

Lopuksi minun täytyy ihmetellä sitä että, vaikka Suomen kansalle jaetaan yhä sivistystä, rakennetaan yhäti uusia kouluja, Suomen kansa kasvaa tiedoissa ja taidossa, sittekin koetetaan sille panna holhooja, holhooja, joka sitoo sen itseensä. Ennen muinoin, niinäkin aikoina, jolloin ei ollut mitään kouluja, oli jokaisella Suomen kansalaisella oikeus esiintyä toisen puolesta sen oikeutta valvomaan. Nyt ei enää olisi oikeutta, vaikka Suomen kansa kasvaa tiedossa ja taidossa. Luulen että eduskunta tekee suuren erehdyksen, jos se hyväksyy tämän lain. Vanha eduskunta, jolle sitä jo tarjottiin ja tyrkytettiin monta kertaa, sen kielsi. Uusi kansanvaltainen eduskunta ottaisi nyt niskoilleen tuon juriidisen holhouksen, josta se varmaan ei hevillä pääse, kun se kerran on joutunut sen alle.

Kaikkeen tähän katsoen pyytäisin puolestani suurelle valiokunnalle ehdottaa että se tekisi ponnen, jossa se ilmoittaa että armollinen esitys ei anna aihetta eduskunnan puolesta mihinkään toimenpiteeseen (Hyvä! hyvä!).

Ed. **Huoponen**: Kun käsillä oleva armollinen esitys lähetettiin asianomaiseen valiokuntaan, oli minulla silloin jo tilaisuus lausua vastustava mielipiteeni tässä asiassa. Mitä enemmän olen asiaa miettinyt, sitä enemmän olen tullut vakaantuneeksi tämän mielipiteen oikeudesta. Lähtökohtana kysymyksessäolevan armollisen esityksen ilmestymiselle on pidettävä tietysti säätyeduskunnan harrastukset kansan ja yhteiskunnan hyödyksi, niinkuin mietinnöstäkin käy selville. Tiedän että ritaristossa ja aatelissa sekä porvarissäädyssä oli paljo lainoppineita, jotka huomasivat että kansa välttämättömästi tarvitsee tämmöisiä oikeudenkäyntivaltuusmiehiä ja julkisia asianajajia. Sitä vastoin varsinainen kansanedustus, talonpoikaissääty, jonka juuri pitäisi tarvita näiden herrojen apua, ei tämmöistä tarvetta lainkaan tuntenut ja samoin pappissääty, joka seisoo hyvin lähellä kansan mielipiteitä ja tuntee niiden tarpeet, ei myöskään tiennyt puheenaolevasta tarpeesta. Näiden kahden säädyn vastustuksesta aina asia raukesi. Kysymys on siis

tuote menneiltä ajoilta ja semmoisena sitä on tervehdittävä ja arvosteltava.

Vastustavan mielipiteeni lähtökohtana on minulla se että jokaisen ihmisen luonnolliseen oikeuteen pitäisi kuulua oman asiansa ajaminen alimmasta oikeudesta aina ylimpään oikeuteen saakka. Jos minulla itselläni on se vakaumus että voin ajaa tämän asian, niin luulisi että yhteiskunnan pitäisi tämmöinen oikeus myöntää. Jos minä en itse luule itseäni kykeneväksi hoitamaan omaa asiaani, niin täytyy tietysti minulla samoin kuin jokaisella yksilöllä olla kieltämätön oikeus jättää tämän asian valvominen sille, johon ehdottomasti luotan. Tämä on niin luonnollinen ihmiselle kuuluva oikeus, ettei siitä pitäisi olla eri mieliä. Jos minä kärsin oikeudenkäynnissä vahingon, ei yhteiskunnalla ole siitä mitään vahinkoa. Minä henkilökohtaisesti siitä vastaan. Tämä vastuunalaisuus tulee tietysti vastaisuudessa sitä helpommaksi, mitä enemmän kansan sivistys kasvaa. Oppivelvollisuuden kautta kansan sivistystä kohotetaan ja yksilöitten ymmärtäväisyys tietysti tulee yhä enemmän kehittymään. Siis vaara tässä suhteessa — jos semmoista lainkaan on — tulee päinvastoin vähenemään. Minä siis pidän lainsäädäntöä marraskuun 23 päivältä 1898 semmoisena toimenpiteenä, joka ensi tilassa on saatava kumotuksi.

Ed. Vuorimaa on täällä jo aivan oikein huomauttanut, minkälaiseen olotilaan tämä nykyinen lainsäädäntötoimenpide on käytännöllisessä elämässä johtanut. Muutamia esimerkkejä tämän asian valaisemiseksi pyydän saada eduskunnalle mainita. Kun tämä lainoppineiden monopooli-lainsäädäntö vahvistettiin, niin yksi ainoa lakimies jätti Viipurin hovioikeuteen 600 valitusta samana vuonna, saman verran, minkä vahtimestarit olivat jättäneet. Täällä jo mainittiin kuinka kansa, joka tarvitsi valitustietä hakea muutosta hovioikeudessa, pääsi paljoa helpommalla siten, että vahtimestari jätti asiakirjat sisään. Näinköhän tuo asia paljon parani siitä, että lainoppineet ryhtyivät tätä vahtimestarin ennen harjoittamaa tointa jatkamaan, jättämään tällaiset kirjoitetut asiapaperit asianomaiseen oikeuteen? Minä puolestani en näe, mitä etua siitä olisi oikeutta hakevalle ollut. Me tiedämme tapauksia, että kansalaisluottamuksen menettänyt henkilö on kirjoittanut valituksen ylempään oikeuteen ja juristi on pannut koreasti nimensä siihen alle ja jättänyt hovioikeuteen, ja se on mennyt täydestä. Mutta loistavimman esimerkin, mihin tämmöinen monopoolijärjestelmä on vienyt, mainitsen erään tapauksen Turun hovioikeudesta. Turun hovioikeus noin kaksi vuotta sitten sakotti erästä asianajajaa siitä, että tämä oli huonosti hoitanut asianajovelvollisuuttaan. Juristit ovat sitä mieltä, etteivät he milloinkaan muka erehdy. Tämäkin asianajaja valitti tietysti Keisarillisen Senaatin oikeusosastoon, ja valituksensa perusteluissa hän mainitsee, että hän on suuren asianajotoimiston

palveluksessa ja että hänelle käy aivan mahdottomaksi lukea kaikkia niitä asiakirjoja, jotka tähän asianajotoimistoon jätetään: hän sanoo: »onko se mahdollista, että minun pitäisi kaikki nämä asiakirjat läpikäydä?» Tämä juristi piti aivan luonnottomana, että hänen pitäisi tutkia kaikki ne asiat, jotka asianajotoimistoon jätetään. Hän yksinkertaisesti piirtää vaan nimensä alle ja jättää hovioikeuteen, ja sillä hyvä. Kansan ja yhteiskunnan etuako tällä tavalla valvotaan? Jos tulee kysymys asianajotoimesta, niin minä puolestani en tiedä, onko meidän maassamme ja onko koko maailmassa, niinkuin täällä kerran sanottiin, mitään sellaista tapahtumaa, että asianajaja olisi kieltäytynyt asianajotoimesta sentähden ettei hän asiaa ymmärtäisi. Päinvastoin minä olen tehnyt sen havainnon, että jokainen joka ryhtyy asianajotointa harjoittamaan, tuntee oikein sisäisen kutsumuksen, että Luoja on hänet erityisesti varustanut tätä tointa harjottamaan. Mutta kuinka toisenlaisiin johtopäätöksiin tullaan, kun menemme muille käytännöllisen elämän aloille, joissa todella tarvittaisiin lainoppineiden mielipidettä kuulla! Kuvaavana esimerkkinä voidaan mainita talousvaliokunnasta tapaus, missä tärkeitä lainsäädäntötoimenpiteitä kysyviä asioita on käsittelyn alaisena. Muutamissa tärkeissä asioissa olemme pyytäneet saada lainoppineiden lausuntoja, olemme kääntyneet lakitieteen professorien ja lakitieteen tohtorien puoleen saadaksemme heiltä selvitystä asiassa. Mutta he sanovat: «me emme ole tutkineet tätä alaa, me emme voi antaa tästä lausuntoa». Tämä on todellakin erittäin oloja kuvaavaa. Lakitieteenprofessori ja -tohtori sanovat, että he eivät pysty antamaan lausuntoa asiasta, koska he eivät ole kyseessä olevaa alaa tutkineet ja siihen perehtyneet. Mutta onko koskaan kuultu varatuomarin tai hovioikeuden auskultantin tunnustavan: »Minä en ole perehtynyt tähän». Ei, kyllä ne kaikki sanovat ja tunnustavat, että he ovat ainoat, jotka kykenevät asianajotointa harjoittamaan. Kun eduskunnalla on paljon tärkeitä asioita suoritettavana, en katso voivani tätä pitemmältä jatkaa. Nämä esimerkit osoittavat, kuinka tämä lainsäädäntötoimenpide on aivan mahdoton ja tarpeeton, jos varsinkin ajattelee kertomaani esimerkkiä talousvaliokunnasta, jossa, kun todella tarvittiin lainoppineiden lausuntoa, sitä ei saatu, vaan semmoisten, jotka eivät ole lainoppineita, täytyi siellä tutkia ja perehtyä asiaan ja antaa eduskunnalle esitys tärkeässä lainsäädäntötoimenpiteessä. Silloin kun tarvitaan yksinkertaista juriidillista neuvoa, silloin lainsäädäntö pakottaa turvaamaan asianajajain apuun. Täytyy kysyä, onko siinä mitään johdonmukaisuutta. Semmoista johdonmukaisuutta en minä puolestani ainakaan ymmärrä.

Edellä sanotun nojalla rohkenen kunnioittaen ehdottaa, että kansan eduskunta lopullisessa käsittelyssä hylkäisi käsillä olevassa valiokunnan mietinnössä olevan asetusehdotuksen ja vastaukses-

saan Keisari-Suuriruhtinaalle ilmoittaisi ei voineensa hyväksyä arm. esitystä, sekä samalla anoisi armollista esitystä tuleville valtiopäiville 23 päivänä marraskuuta 1892 annetun asetuksen kumoamisesta sekä taksan säätämisestä niille, joita käytetään oikeudenkäyntivaltuusmiehinä. Tämmöisen taksan aikaansaaminen on tietysti äärettömän tärkeä, jotta niiden hyväksi, jotka käyttävät lainoppineiden apua, rajoitettaisiin näiden korvausvaatimus mahdollisimman vähäiseksi. Minä en siitä tahdo enemmän puhua, mutta ainakin lausuisin toivomuksena, että kun hallitus antaa ehdotuksen tässä asiassa, palkat asetettaisiin järkevään suhteeseen muihin yhtä tärkeihin toimialoihin verrattuna. Jos esim. vertaamme lääkärin ja juristin tehtäviä toisiinsa, niin luulen että lääkäri on ainakin yhtä tarpeellinen kuin juristi sekä yksilön että yhteiskunnan edun kannalta. Jos lääkärin ja lainoppineiden palkkavaatimuksia vertaa toisiinsa, niin onhan niillä yhtä suuri ero kuin yöllä ja päivällä. Minä toivon että ne pannaan sopivaan suhteeseen keskenään, kun tästä taksasta tullaan aikanaan päättämään.

Ed. **Pykälä:** Sen jälkeen kun eritoten ed. Vuorimaa ja Huoponen ovat puhuneet, ei minulla ole paljoa lisättävänä. Pyytäisin vain, jos jotakin vielä tulisi tästä tekeleestä, huomauttaa muutamia kohtia, joita olen muistiin pannut.

3 §:ssä jo mainitaan, että asianajaja toimeensa ryhtyessään tahi yhtyessään asianajoyhdistykseen, antaa kirjallisen vakuutuksen, että hän rehellisesti täyttää tehtävänsä. Tämä on ensimäinen kuvaus, mitä varten tämä laki on välttämätön. Se osoittaa, että on lähdetty siltä pohjalta, että asianajajat ovat jo menneet niin alas, ettei niiden nykyiseen auktoriteettiin enään luoteta, vaan että niitä olisi sidottava jollakin siteellä, että ne pysyisivät kansan luottamuksessa.

7 §:ssä puhutaan asianajajaneuvostosta. Se on jonkunmoinen virasto, asianajajayhdistyksen hallitus. Mutta ei sanota, maksavatko asianajajat itse tuon neuvoston kulut, mutta ei myöskään ole sanottu, että ne ovat valtion maksettavat. Onhan sitte hyvä tilaisuus pyytää valtiolta kannatusta keskuslaitoksen ylläpitämiseksi.

Vielä mainitaan 12 §:ssä, että asianajajalla on oikeus pidättää kundinsa asiakirjat siksi kun hän on saanut suorituksen kuluista. Jos tämä tulisi laiksi, niin mitä siitä seuraisi? Nyt tulisi esim. asianajopalkasta riita ja asianajaja pidättäisi kansalaisen asiakirjat luonansa. Tämän pitäisi jatkaa asiaa edemmäksi, mutta asiakirjat ovat panttina, joten hän ei voi sitä tehdä. Voiko tämä tällainen olla lain hengen kanssa mitenkään sopusoinnussa?

Myöskin mainitaan samassa pykälässä siitä, että jos oikeuspalkoista syntyy riita, se oikeus, mikä asiaa viimeksi on käsitellyt, tulee

ratkaisemaan tuon kysymyksen. No niin, joku köyhä on nyt katsonut, että häneltä menee liian paljon palkkaa ja hänen tulisi sentähden alkaa uusi riita asianajajansa kanssa ja ottaa taas toinen asianajaja. Näin hänen riitansa voisi jatkua Jumala ties minne asti ja hän olisi aina kiinni paljaissa palkkariidoissa.

Nämät muistutukset nähtävästi eivät anna aihetta mihinkään, sillä ehkä jo on selvää, että eduskunta tulee koko tämän ehdotuksen hylkäämään niillä perusteilla, joita ed. Vuorimaa ja Huoponen täällä ovat esittäneet. Se pohja, joka on otettu tähän lähtökohdaksi, että asianajoa harjoittavat kaikenmoiset hylkiöt ja heittiöt ja että siinä on yhteiskunnan suojeltava kansalaisia, se ei ole oikea lähtökohta. Täällä voitaisiin tuoda tuhansia esimerkkejä siitä, miten lainoppineet asianajajat ovat nylkeneet kansaa kahta ovelammin kuin maallikkoasianajajat. Minä yhdyn täydellisesti edellisiin puhujiin vielä sillä lisäyksellä, että niin suuri vastustus on kansassa tätä samaa kysymystä vastaan, että minä en ainakaan uskalla tämän puolesta äänestää. Oma vakaumukseni sotii sitä vastaan, enkä vielä valitsijoittenikaan puolesta uskalla asiaa kannattaa. Kun minä menen kotiin, niin voisi joku rehellinen ihminen joutua minun pahoin pitelystä syytteen alaiseksi, jos minä tätä puolustaisin.

Ed. **Vuolijoki, S.**: Evästyskeskustelussa jo lausuin vakavia epäilyksiä sillä olevan mietinnön perustuksena olevan arm. esityksen suhteen, kun tahdotaan monopoliseerata koko asianajo määrätyn kansanluokan, asianajajain, tutkinnon suorittaneitten asianajajien käsiin, kun vielä yleisesti on tunnettu ja myönnetään, että asianajajasäädyssä vallitsee huono yläluokkalaishenki. Mietinnönkin perusteluissa sanotaan, että asianajajat »ovat rangaistuksetta voineet tehdä itsensä syypäiksi tekoihin, jotka, olematta varsinaisesti rikollisia kuitenkin ovat vastoin hyvää järjestystä». Kun perusteluissa siis kaikki tämä myönnetään, niin sitä omituisempaa on, että lakiehdotus kuitenkin perustuu kokonaan sille, että monopoliseerataan koko asianajotoimi tämän huonoa henkeä täynnä olevan säädyn käsiin ja että tahdotaan vielä asettaa tämä sääty, josta annetaan noin huono arvostelu, tuomariksi omassa asiassaan. Asianajajayhdistys tulisi nim. ehdotuksen mukaan tuomitsemaan erinäisiä asianajajayhdistyksen keskuudessa sattuneita hyvää tapaa vastaan loukkaavia asioita. Siis tämä huonohenkinen sääty voisi esiintyä tuomarina omassa asiassaan, mitä yleensä oikeudenkäytössämme on koetettu välttää.

Yleensä esillä olevassa lakiehdotuksessa on tahdottu vahvistaa oikeudenkäytön kautta yläluokan asemaa. Se näkyy siitäkin, että 11 §:ssä ehdotetaan: henkilö, joka tahtoo yleisesti ajaa asioita jossakin alioikeudessa, eikä ole asianajajayhdistyksen jäsen, hakekoon siihen luvan oikeudelta. Oikeudessa nyt päättää kihlakun-

nantuomari. Omituista on, ettei valiokunta ole tähän määräävään sijaan asettanut lautakuntaa.

Täällä on jo kyllä laajasti selitetty, mitä äärettömiä epäkohtia siitä on, että hovioikeudessa ei saa ajaa asioita muut kuin määrätyn tutkinnon suorittaneet. On kerrottu kuvaavia esimerkkejä siitä, mihinkä tämmöinen menettely on johtanut. Voin lisätä näitten esimerkkien lukua mainitsemalla, että Laukon lakkolaiset saivat eräänkin asianajajan kautta maksaa 1,700 markkaa siitä, että heidän juttunsa vedottiin hovioikeuteen. Tämä jo pöyristyttää luontoa. Voin vielä lisätä, että heiltä on mennyt oikeudenkäyttöön yli 20,000 markkaa. Näin paljon menee rahoja, jos meillä köyhä ihminen rupeaa hakemaan oikeuden kautta lain turvaa.

Pitkittä puheitta yhdyn siis kolmeen edelliseen puhujaan, jotka ovat olleet sitä mieltä, että lakiehdotus hylättäisiin. Tahdon erittäin painostaa sitä, että arm. esitys, joka esillä olevan mietinnön on aiheuttanut, minun mielestäni kuuluu niitten esitysten luokkaan, joilla hallituksen taholta tahdotaan viivyttää merkitsevien tärkeitten reformien toimeenpanemista. Vaikka hallitus on nähnyt, että yleinen mielipide maassa vaatii ehdottomasti suuria reformeja ja että on äärettömän kauan puhuttu varsinkin kolmesta tärkeästä reformista, kieltolaista, kunnallisesta äänioikeudesta ja torpparilaista, niin hallitus syytää eduskunnalle kymmenittäin arm. esityksiä pienistä asioista, milloin karviaismarjoista, milloin yläluokkaa koskevista oikeudenkäyntivaltuusmiehistä, notariaattilaitoksesta, jotka hyvin minun mielestäni voisivat levätä seuraaviin valtiopäiviin. Mutta missä viipyy hallituksen esitys kieltolaista, missä yleisestä kunnallisesta äänioikeudesta? Esitystä torpparilaista ei myöskään vielä ole eduskunnalle jätetty. Tämän perustuksella katson olevani oikeutettu sanomaan, että eduskunta on tähän asti menetellyt liiankin suosiollisesti hallituksen esityksiä kohtaan, koska se ei ole enemmän käyttänyt sitä tapaa, jonka oletan tästä lähtien tulevan käytäntöön, jos hallitus ei menettelyään muuta.

Ed. **Käpy:** Vaikka tämä ensimäinen lukeminen oikeastaan onkin evästystä suureen valiokuntaan, niin minä kuitenkin siihen nähden, että tähän asti annetut lausunnot itse asiassa eivät ole olleet evästystä siinä tarkoituksessa, että annettaisiin suurelle valiokunnalle neuvoja, miten tämä lakiehdotus olisi parannettava tarkoitustaan vastaavaksi, vaan ovat sisältäneet pääasiallisesti vaatimuksen, että koko lahiehdotus on hylättävä, katson asiakseni muutamilla sanoilla korjata niitä ilmeisiä väärinkäsityksiä, jotka minun ymmärtääkseni vallitsevat yhdessä osassa eduskuntaa ja toivon, että ainakin jossakin määrin onnistuisin hälventämään mainittuja väärinkäsityksiä,

Jo evästyskeskustelussa keväällä pidettiin ääretöntä porua siitä,

että tämän lakiehdotuksen tarkoitus on jollakin tavalla monopoliseerata asianajotointa ja valitettiin, että tämän kautta tahdotaan yleisö tehdä aivan riippuvaiseksi näistä kunnottomista lakimiehistä. Silloin monestakin lausunnosta tuli siihen käsitykseen, etteivät arvoisat lausujat ensinkään olleet perehtyneet arm. esitykseen. Ja nytkin aika ajoin tuntuu siltä kuin eivät ne, jotka täällä ovat mielipiteitä lausuneet, olisi tarkoin lukeneet lakivaliokunnan mietintöä tai ainakaan ymmärtäneet, mitä esillä olevalla mietinnöllä on tarkoitettu. Minä myönnän kyllä, että esillä oleva asia on verrattain vähäpätöinen ja että eduskunnalla olisi paljon tärkeämpiä tehtäviä, paljon suurempia uudistuksia ajettavana kuin korjata niitä puutteellisuuksia, mitä asianajolaitoksessamme löytyy. Mutta minä luulen sittenkin, että eduskunta voi tässäkin ottaa jonkunmoisen edistysaskeleen, jollakin tavalla järjestää nykyistä asiantilaa tällä alalla paremmalle kannalle kuin millä se tähän asti on ollut. Jos lyhyesti lausun ajatukseni siitä, mitä etuja valiokunta tällä lakiehdotuksella on tarkoittanut saavuttaa, niin ne sisältyvät siihen, että ammattiasianajajat tulisivat asetetuksi jonkunmoisen kurinpitojärjestelmän alaisiksi ja myöskin, että tuo kohtuuton palkkioitten ottaminen ja kiskominen tulisi supistetuksi ja järjestetyksi kohtuullisiin rajoihin.

Tuomarina ollessa monastikin tulee huomaamaan, etteivät rikoslain määräykset riitä kunnottoman asianajajan oikaisemiseen. Tällainen kunnoton asianajaja hän ei suorastaan riko rikoslakia vastaan, vaan hän menettelee asianajossa sillä tavalla, ettei sitä voi pitää siveellisesti oikeana. Ja silloin tuomioistuin monastikin kaipaa jonkunmoista kurinpito-oikeutta, jollaista tähän asti on tykkänään puuttunut. Asianajajayhdistysten tarkoitus on juuri harjoittaa tällaista kurinpitoa jäsentensä yli. Täällä on huomautettu, että kun asianajajain keskuudessa vallitsee huono henki, niin eihän ole mitään toiveita, että heidän itsensä harjoittama kurinpito olisi minkään arvoista. Mutta huomattava on, että asianajajayhdistykset tulisivat olemaan tuomioistuinten valvonnan alaisina. Pääosasto on senaatin oikeusosaston valvonnan alaisena ja haaraosastot ovat kunkin asianomaisen hovioikeuden valvonnan alaisina. Sen lisäksi on valiokunta arm. esitykseen lisännyt nimenomaisen määräyksen siitä, että tuomioistuimen, joka havaitsee asianajajayhdistyksen jäsenen rikkoneen, niinkuin 7 §:ssä sanotaan, on siitä ilmoitettava asianomaisen osaston hallitukselle. Siis tuomioistuimille on asetettu suoranainen velvollisuus valvoa, että asianajajat eivät saa, niinkuin monasti tähän asti on tapahtunut, antautua tekoihin, joita täytyy pitää siveellisesti hyljättävinä. Valiokunnassa on kyllä huomattu se, että asianajoneuvostolle ei voi antaa aivan laajaa kurinpitovaltaa, ja sentähden onkin ehdotettu, että jos jäsenen rikkomus on sen laatuinen, ettei asianajoneuvosto katso

sen olevan sovitettavissa vähemmällä seurauksella, s. t. s. varoituksella tai sakolla, asia tulee alistettavaksi hovioikeuden ratkaistavaksi, jolla on oikeus rangaista tätä asianajajayhdistyksen jäsentä, joko erottamalla hänet yhdistyksestä määräajaksi, enintään kahdeksi vuodeksi, tahi ainaiseksi. Täällä on väitetty, että meidän hovioikeutemme ovat tätä nykyä niin puolueellisia, ettei näillekään voi uskoa tällaista kurinpitovaltaa. Ikävä kyllä, että tässä väitteessä tätä nykyä kylläkin näyttää olevan perää. Mutta tällaisen kiihkomielisen puolueellisuuden täytyy olla ohimenevää laatua, se ei voi kestää ijankaiken. Jos meillä tuomioistuimet aina olisivat puolueellisia, silloinhan olisi kaikki meidän työmme eduskunnassa turha, meidän ei kannattaisi laatia mitään lakia. Mutta ei pidä arvostella yleisiä asioita tällaisten yksityistapausten pohjalla, vaan pitää huomata että tällaiset tapaukset sittenkin ovat ainoastaan poikkeustapauksia. Hovioikeuden päätöksistä saa vielä myös hakea muutosta ylemmässä tuomioistuimessa.

Mitä sitten tulee asianajajatoimen monopoliseeraukseen, niin on huomattava, että armollisessa esityksessä ja valiokunnan mietinnössä ei ole lainoppineille asianajajille annettu minkäänmoisia oikeuksia, joita ei heillä tähän astikin olisi ollut. Alioikeuksissa saa yhä edelleen ajaa asioita muutkin kuin tutkinnon suorittaneet lainoppineet aivan samalla tavalla kuin tähänkin asti, jos he nimittäin ovat saaneet oikeudelta luvan. Tämä määräys on ollut voimassa lähes 10 vuotta eikä ole mitään valituksia kuulunut siitä, että alioikeudet olisivat tässä kohden menetelleet millään tavalla puolueellisesti; päinvastoin on kaikkialla annettu esim. nimismiehille ja ymmärtäväisille poliisikonstaapeleille, vaikka eivät ole lainopillista tutkintoa suorittaneet, lupa ajaa asioita alioikeuksissa. Siis ei yleisö suinkaan ole pantu riippuvaksi siitä, että heidän täytyy asianajajiksi hankkia lakimiehiä. Eikä mitään syytä ole tähän pelkoon vastaisuuteenkaan nähden, sillä mitään muutosta tässä kohden ei ole ehdotettu eikä ajateltu.

On vielä väitetty, että oli aivan tarpeeton se lain muutos, joka määrättiin 1898 vuoden asetuksessa, ettei ylioikeuksissa saa kukaan muu kuin lainopillisen tutkinnon suorittanut ajaa asioita. On huomautettu, että hovioikeuksissa esim. vahtimestarit paljoa huokeammasta palkkiosta toimittivat asioita kuin mitä lainoppineet asianajajat toimittavat. Minä en pidä tuota muutosta, joka 1898 tapahtui, niin aivan tärkeänä ja suurena muutoksena, mutta en ole kuullut siitä sanottavia valituksia, vaikkakin sopimusvapaus palkkioihin nähden tähän asti on ollut ihan rajaton. Nyt asetetaan asianajajille entisten määräysten lisäksi taksa ja tämä taksa epäilemättä tulee tasoittamaan ja estämään kaikenlaisia väärinkäytöksiä. Muutamia haittoja epäilemättä on ollut siitä entisestä järjestyksestä, että kuka hyvänsä sai ylioikeuksissa ajaa asioita.

Huonoja juttuja, joita ei kukaan lakimies olisi jättänyt hovioikeuteen siitä syystä, että hovioikeus olisi sakoittanut laintuntevaa asiamiestä väärän asian ajamisesta, jätettiin hovioikeuksiin vahtimestarien kautta. Tällaista vahtimestaria, jolla ei ole laintuntemusta ja jolta sitä ei voi vaatiakaan, ei hovioikeus katsonut voivansa sakottaa väärän asian ajamisesta, sillä ei voinut kohtuudella katsoa että hän vasten parempaa tietoansa oli ajanut väärää asiaa, kun hänellä ei ollut lainopillisia tietoja eikä hän pystynyt asiaa arvostelemaan, oliko se oikea vai väärä. Nyt sitä vastoin, kun asianajo hovioikeuksissa on ollut yksinomaan lainoppineiden tehtävänä, ovat hovioikeudet paljoa ankarammin arvostelleet asianajajia, ja ainakin Turun hovioikeudessa on jokaisessa asiassa, jossa vähänkin on ollut syytä sakottaa asiamiestä, sakkoa annettu ja aika runsaasti. Jos sitte joku asiamies, kuten ed. Huoponen huomautti, valittaa senaattiin ja sanoo että hänellä on niin paljon asioita hoidettavana, ettei hän ole niihin ehtinyt perehtyä, niin sellainen muutoksenhaku on ymmärtääkseni aivan aiheeton, kyllä hän saa sakkonsa pitää. Sen erikoistapauksen, josta ed. Huoponen mainitsi, minäkin tunnen: Siinä tosin asianajaja pääsi vapaaksi sakosta, mutta sillä perusteella, että hän armahdettiin armahduskirjan nojalla, joka oli annettu perintöruhtinaan syntymän johdosta. Siis tämmöinen onnellinen sattuma hänet pelasti sakosta, kyllä hän muuten minun luullakseni olisi saanut sen pitää.

On kyllä huomautettu, että taksa löytyy, joka asianajajain palkkioita järjestää, mutta on epäilty, johtuuko siitä taksasta mitään hyötyä, ja kysytään millä tavalla tuomioistuin sen kohtuuden löytää, vaikka lakivaliokunta onkin ehdottanut tuomioistuimelle oikeuden alentaa sovittuakin palkkiota, jos se menee kohtuuttomuuksiin. Mutta taksa kaiketikin tulee juuri olemaan kohtuuden ohjeena ja taksa on jätetty eduskunnan lausuntoa varten meidän harkittavaksemme. Lakivaliokunta on jossakin määrin tätä taksaa alentanut; ehkäpä sitä on vieläkin syytä alentaa. Siitä voidaan keskustella ja saattaisi olla suurelle valiokunnalle hyötyä, jos evästys kohdistettaisiin taksan arvostelemiseen, onko se liikanainen vai kohtuullinen.

Minä, kuten jo aikaisemmin sanoin, en pidä tätä asiaa niin suurenarvoisena, että sen kohtalosta kannattaisi surra, ja luulenkin että, jos eduskunta tämän lakiehdotuksen hylkää, tyytyväisyys on oleva aivan yleinen. Lakimiehet, ammattiasianajajat ovat tyytyväisiä, nauravat partaansa ja sanovat, eihän tuo uusi eduskunta ymmärtänytkään meidän kynsiämme leikata. Ja Suomen kansa on tyytyväinen, nauraa partaansa ja sanoo, eipä annettukaan ammattiasianajajille monopoolia. Mutta ruotsalainen sananlasku sanoo: »Se paraiten nauraa, joka viimeksi nauraa», ja minä luulen että asianajajat, jos tämä lakiehdotus hylätään, nauravat vielä

silloinkin, kun Suomen kansan naama alkaa muuttua sangen happamen näköiseksi.

Ed. **Suomalainen, J.:** Koska olen myöskin rautatievaliokunnan jäsen enkä senvuoksi ollut tilaisuudessa lakivaliokunnassa seuraamaan asian lopullista valmistelua, niin en ole voinut panna vastalausetta eräisiin kohtiin, joissa valiokunnan vähemmistö, joihin minäkin kuulun, periaatteellisesti oli toista mieltä. Tahdon nyt ainoastaan lyhyesti ilmoittaa yhtyväni edustaja Vuorimaan pitemmältä perusteltuun lausuntoon samalla kun olen pakoitettu valitsijaini puolelta ilmoittamaan, etteivät hekään toivo tällaisen erikoisen monopoolin syntymistä erityisille ammattiryhmille, joka järjestettäisiin erityisellä lainlaadinnalla.

Ed. **Nuorteva:** On sangen epäkiitollista täällä ruveta virittämään jotakin toista säveltä kuin edellisten puhujain enemmistö on virittänyt. Mutta kuitenkin tämän asian käsittelyyn osaa ottaneena minun täytyy lausua monessa kohden eriävä mielipiteeni tämän lakiehdotuksen suhteen. Välttääkseni pitkiä juttuja voin pääasiassa yhtyä edustaja Kävyn lausuntoon. Minusta on varsin väärin ruveta vastustamaan tällaista lakia — joka tosin itsessään on vähäpätöinen ja vähä merkitsevä — väittämällä että sen tarkoitus on jossain määrin parantaa asianajajain olosuhteita. Tämän lain päätarkoitus on ilmeisesti, niinkuin ed. Käpy äsken sanoi, estää ne väärinkäytökset, jotka ovat johtuneet siitä, että asianajajilla ei ole tähän saakka ollut mitään kurinpitoa, ei ole ollut minkäänlaista valtaa, joka olisi voinut ohjata heitä vähän toiseen suuntaan kuin mihin he tähän saakka ovat kulkeneet. Myönnän kernaasti että tässä laissa on kohtia, joista voidaan olla sangen erimielisiä. Näin on varsinkin laita, mitä tulee asianajon monopoliseeraamiseen, eikä minulla ole mitään sitä vastaan, että tämän lakiehdotuksen 2 § hylättäisiin ja annettaisiin kaikille kansalaisille oikeus ajaa asioitaan ylioikeuksissakin. Mutta tämä seikka ei ole missään välittömässä yhteydessä tämän lain tarkoituksen kanssa sellaisenaan. Ainakin lakivaliokunnassa olemme ottaneet asian siltä kannalta, että pitäisi saada jonkinlaisia sulkuja asianajaja vallan väärinkäyttämiselle. Voidaan arvostella lakia ja erittäinkin sen yhden kohdan pitäisi tulla arvostelun alaiseksi. Olisi erinomaisen hyvä, jos voitaisiin keksiä joku keino, joka paremmin järjestäisi kurinpitoasiaa kuin puheenaoleva lakiehdotus tekee. Asianajajayhdistyksen menettelytavasta kurinpitoasioissa riippuu tämän lain koko merkitys. Asianajajayhdistys on se valta, jonka käsissä kaikki kurinpito on, jollei kaikki, niin ainakin suurimmaksi osaksi. Se voi jossain määrin vaikuttaa siihen, etteivät asianajajat nylje yleisöä kohtuuttomasti. Tätä vastaan voidaan väittää, ku-

ten täällä on tehtykin: asianajajaneuvosto on kokoonpantu asianajajista, siis tietysti luokkatietoisena laitoksena tulee ankarasti valvomaan asianajajain etuja. Tätä on tosin koetettu välttää sillä, että viimeinen ratkaisuvalta on asianajajaneuvostolta siirretty tuomioistuimelle, mutta tätäkin vastaan voidaan sanoa, että tuomioistuin on tässä kohden aivan samallainen kuin asianajajaneuvosto: se tulee valvomaan asianajajain etua vastoin yleisön etua. Minä myönnän että tässä väitteessä on hyvinkin paljon perää. Oikeuslaitoksemme ollessa nykyisellä kannallaan ei siinä vallitseva henki anna meille suuriakaan takeita siitä, että tuomioistuimet tulevat asettumaan asianajajain väärinkäytöksiä vastustavalle kannalle. Mutta ehkä voidaan tehdä joku ehdotus, jonka kautta asianajajain väärinkäytöksiä voitaisiin paremmin estää. Kun asiaa käsiteltiin lakivaliokunnassa, niin oli minulla tässä asiassa omintakeinen käsitys, jonka pyytäisin täällä ilmilausua, joko se sitten kelvannee johonkin tai ei.

Asianjajaneuvostolla olisi äärettömän suuri merkitys ja se voisi hyvin suuressa määrässä ehkäistä asianajajain väärinkäytöksiä, jos se ei olisi puolueellinen. Tämä kävisi mahdolliseksi siten, että asianajajaneuvostoissa olisi muillakin kuin asianajajilla tilaisuus olla asioita päättämässä. Lakivaliokunnassa ehdotin, että asianajajaneuvosto olisi valittava sillä tavalla, että joku osa, jopa suurin osa sen jäseniä olisi maallikoita, asianajajakunnan ulkopuolella olevia henkilöitä. Jos me jollain tavalla onnistuisimme järjestämään asian tälle kannalle, niin minun luullakseni hyvin suuri osa sitä epäluuloa, joka vallitsee tätä lakia vastaan, voisi kadota. Silloin voitaisiin asianajajaneuvostolle antaa vieläkin suurempi valta kuin mitä sille on annettu tässä lakiehdotuksessa. Sille voitaisiin antaa discipliinivalta sanan täydellisessä merkityksessä, sillä voisi silloin olla oikeus erottaa asianajajayhdistyksen jäsenyydestä sellainen jäsen, joka on menetellyt yleisöä kohtaan vilpillisesti. Silloin voitaisiin hyvällä luottamuksella antaa tämän asianajajaneuvoston ratkaistavaksi myöskin kaikki ne riidat, jotka syntyisivät asianosaisten ja asianajajain välillä sovituista palkoista. Asiain ollessa nykyisellään, kun nämät riidat joutuvat oikeuden ratkaistavaksi, myönnän kernaasti löytyvän hyvin vähän takeita siitä että nämä oikeudet tulevat tarpeellisessa määrässä valvomaan yleisön etuja asianajajia vastaan, ja myönnän senkin, että nykyisissä olosuhteissa lienee vaikeaa keksiä joku käytännöllinen muoto, jolla me voisimme saada maallikkojäseniä tähän asianajajaneuvostoon. Se kyllä kävisi siten että täällä ruvettaisiin laatimaan erityisiä sääntöjä, erityistä vaalilakia tätä tarkoitusta varten. Mutta kun olen siinä toivossa, että meillä ennen pitkää tapahtuu muutos kunnallisissa äänioikeusoloissa, ja kun silloin myös tapahtuu muutos kunnallisten virastojen kokoonpanossa, niin voitaisiin helposti ajatella että

näiden entistä kansanvaltaisempien kunnallisviranomaisten kautta saataisiin tavalla tai toisella valituksi asianajajaneuvostoihin maallikkojäseniä.

Joka tapauksessa asetun jyrkästi sitä vastaan että tätä lakia ruvetaan sellaisenaan hylkäämään, sillä se sisältää sen epäilemättä hyvän ajatuksen, että asianajajatoimi organiseerataan ja annetaan yhteiskunnalle takeita siitä, että asianajolaitos palvelee yleisön etuja. Lakiehdotuksen eri pykälistä voidaan olla eri mieltä, ja paras palvelus tehtäisiin asialle siten, että ruvettaisiin kohdistamaan keskustelu eri pykäliin ja ehdottamaan toimenpiteitä, joilla voitaisiin saada aikaan se, että asianajajaneuvostot tulisivat todella palvelemaan yleisön etuja.

Ed. **Hoikka, I.:** Minä en ole lakimies, vaan yksinkertainen talonpoika, mutta olen pyytänyt puheenvuoroa, koska kansa siellä pohjolassa kansalaiskokouksessa nimenomaan pani minun velvollisuudekseni lausua heidän puolestansa, mikä käsitys heillä tästä asiasta on olemassa. Yhdistyn kaikin puolin siihen, mitä täällä ed. Vuorimaa on jo selittänyt, minun puheeni ei tule olemaan pitkä eikä monisanainen.

Kansakoulujen ja kansanopistojan kautta on meidän kansaamme alettu kehittää, ja totta näidenkin kansanvalistuslaitosten kautta kansa tulee siksi kykeneväksi, että se voi omia pikkaraisia asioitaan alioikeuksissa ajaa, vieläpä korkeammissakin oikeuksissa, jos ei se tähän asti olisikaan ollut kyllin kykenevä. En tässä käy puhumaan asianajajien kansan nylkemisestä, josta voisi kyllä monta esimerkkiä ja tapausta tuoda esiin, mutta ne ovat mielestäni yksityisiä seikkoja enemmän kuin yleisiä, ja siis jätän sen puolen sikseen. Lyhyesti vaan mainitsen, että kansan käsitys tästä sille tarjotusta lakiehdotuksesta yleensä on sellainen — ja se kävi ilmi mainitsemassani kansankokouksessakin — että tässä sille annetaan kiviä leivän asemesta. Pyydän lisätä omasta puolestani, että jos asianajajat tahtovat parantaa heidän keskuudessaan vallitsevaa epämoraalista henkeä, niin miksi he eivät perusta keskuudessaan yhdistystä, niinkuin meillä on monia muitakin yhdistyksiä. Minkä vuoksi pitää kansa panna heidän yhdistyksensä holhouksen alaiseksi?

Näistä syistä, mitä olen tässä yksinkertaisesti ja lyhyesti maininnut, vastustan tätä ehdotusta yhdistyen ed. Vuorimaahan, että se lähetetään suureen valiokuntaan siellä tapettavaksi.

Ed. **Alkio:** Minä pyydän saada kannattaa ed. Vuorimaan täällä antamaa lausuntoa. En aikonut pyytääkään puhevuoroa, mutta johduin sen tekemään sen johdosta, että kaksi valiokunnan jäsentä, nim. ed. Käpy ja sosiaalidemokraattisen puolueen jäsen

valiokunnassa ed. Nuorteva ovat minun mielestäni täällä esittäneet semmoisia ajatuksia, jotka tässä istunnossa täytyvät tulla jossakin määrin kumotuiksi. Ed. Käpy lausui nimittäin, että tässä on tarkoituksena korjata ilmeisiä väärinkäytöksiä. Samaa ajatusta kannattamaan on täällä myöskin yhtynyt ed. Nuorteva, ja molemmat ovat myöskin lisäksi lausuneet sen ajatuksen, että ne, jotka täällä ovat asettuneet vastustamaan tätä mietintöä, eivät ole ymmärtäneet, mistä on kysymys. Minun mielestäni ei tämmöinen lausunto ole paikallaan, varsinkaan sosiaalidemokraattisen puolueen edustajalta, puolueen, joka nimenomaan on julistanut periaatteekseen ja näittenkin valtiopäivien edellä ilmoittanut edustavansa sitä ajatusta, että oikeudenkäynti on saatava maksuttomaksi. Ne, jotka ovat asettuneet vastustamaan tätä mietintöä, lähtevät nimenomaan siltä kannalta, että oikeudenkäynti ei saa tässä maassa millään muotoa tulla monopoliseeratuksi siten, että, niinkuin varsinkin tarkemmin käy selville toisesta vastalauseesta, mihin pyritään, erityinen ammattikunta saa yksinoikeuden ajaa ihmisten asioita. Kysymys oikeudenkäyntiapulaisista on syntynyt sivistyksen kasvamisen yhteydessä. Oikeudenkäynti apulaisten tarve on tullut sitä suuremmaksi, mitä enemmän oppineita asianajajia on ruvettu oikeuksissa käyttämään. On lausuttu, että tämä tarve on nykyään syntynyt erityisesti sen johdosta, että oikeuksissa on niin paljon käytetty nurkka-asianajajia, jotka ovat sekottaneet ja sotkeneet asioita. Mutta mikäli minä olen ymmärtänyt asiaa, ei tarve ole syntynyt sen johdosta, vaan, niinkuin jo mainitussa vastalauseessa nimenomaan lausuttiin, että oikeaile pohjalle päästään tässä pyrkimyksessä vasta silloin, kun on tultu siihen, että kaikissa oikeuksissa ovat vaan oppineet asianajajat oikeutettuja asioita ajamaan. Tätä katsantokantaa vastaan minä ainakin tahtoisin panna vastalauseeni. Sillä minusta on pyrittävä siihen, että oikeuden käynti tulee maksuttomaksi, että siis myös köyhä samalla tapaa kuin varakaskin tulee saamaan oikeuksissa oikeutta. Tässä perustutaan siihen, että jos nyt tulisi määritellyksi tarkoin ne taksat, joiden mukaan oikeudenkäyntiapulaiset saavat ottaa itselleen maksua, siitä olisi seurauksena, että voitaisiin estää tuo niin sanottu asianajajien kiskominen, josta myöskin tässä mietinnössä on puhuttu. Minä kumminkin pelkään, että semmoinen estäminen ei tulisi tämän lain kautta mahdolliseksi, vaan päinvastoin siinä syntyisi useinkin sellaisia yhteensattumuksia, että riita tulisi asianajajan ja hänen valtuuttajansa välillä oikeudenkäyntipalkkiosta, ja silloin olisi, niinkuin täällä äsken huomautettiin, asianajajan valtuuttaja pakotettu ottamaan uuden asiamiehen, joka taasen ajaisi hänen asiaansa.

Täällä on ed. Käpy huomauttanut siitä, että tässä on tarkoituksena saada ammattiasianajajat kurinpitotoimen alaiseksi. Mutta

kurinpitoa tulisi pitämään ainoastaan saman ammattiyhdistyksen jäsenet, jolloin on syytä muilla kansalaisilla pelätä sitä, että kurinpitotoimet eivät tulisi vastaamaan tarkoitustaan. Minun luullakseni on varsinkin siinä suhteessa syytä asettaa kysymyksenalaiseksi, minkälaiset rikokset asianajajayhdistys katsoisi rangaistustoimenpiteitä tarvitsevan. Tässä laissa kyllä nimenomaan puhutaan siitäkin, että rikoksellisuus tulisi ankarasti rangaistavaksi, mutta siinä ei puhuta mitään siitä, minkälaiset ovat ne rikokset, joita rangaistaan. Tältä kannalta katsoen on mielestäni välttämätöntä, että jos tällainen laki tulisi säädetyksi, rikosten laatu lueteltaisiin, mutta niinkuin tiedämme, asianajajat käsittelevät useinkin oikeuskysymyksiä aivan eri tavalla kuin muut kansalaiset. Ja niinpä, kun asianajo on ammatti, joka rahalla palkitaan, ja joka samalla myös on elinkeinoammatti, siitä on lyhyt askel siihen, että myöskin oikeuskäsitteet heidän keskuudessaan ovat erilaiset kuin niiden, jotka heidät ovat valtuuttaneet. Tämän lain mukaan ,kun otamme huomioon sen, että asianajotoimi on elinkeinoammatti, jossa ei makseta *oikeuden* voitosta, vaan *voitosta* yleensä, emme koskaan tulisi pääsemään m. m. siitä, etteivät rikkaat voisi saada itselleen paremmin palkattuja apulaisia kuin varattomat, ja että nämä paremmin palkatut henkilöt ovat henkilöitä, jotka kyllä osaavat määrätä palkan tavalla tai toisella näiden sangen venyvien lakimääräystenkin ulkopuolella — siitä saamme olla aivan varmat.

Muuten olen puolestani ihmetellyt sitä, etteivät sosiaalidemokraattisen puolueen edustajat ole mietintöön liittäneet edes vastalausetta, joka viittaisi siihen, että eduskunnassa on sellaisia ryhmiä, jotka pyrkivät maksuttomaan oikeudenkäyntiin tässä maassa. Olen puolestani siis sitä mieltä, että sellainen ajatussuunta pitäisi olla siinä lakiehdotuksessa, joka nyt on esillä, ainakin jollakin tavoin esiintuotuna.

Ed. **Ingman, Lauri:** Kun olen suuren valiokunnan jäsen, minun ei tarvitse tässä evästyskeskustelussa antaa mitään neuvoja tai ohjeita suurelle valiokunnalle, mutta tahtoisin sen sijaan antaa niille edustajille, jotka tahtovat tappaa esillä olevan lakiehdotuksen, eräitä eväitä. Minä nimittäin tahtoisin kehoittaa heitä ennen ensi istuntoa tarkasti lukemaan ja miettimään tähän valiokunnan mietintöön liitettyä toista vastalausetta. Tästä toisesta vastalauseesta, joka on asiantuntijan kirjoittama, he voivat löytää ne *todelliset* syyt, joita voidaan esittää tämän lakiehdotuksen hylkäämiseksi. Ei tarvitse silloin enää mielikuvitustaan pinnistää keksiäkseen kaikenlaisia juttuja monopooleista ja muusta, joihin lakiehdotus ei anna pienimmässäkään määrässä aihetta, vaan vastustajat löytävät tässä todellisia syitä, joihin voivat vedota. Mutta

epäilen, tulevatko he silloinkin samaan lopputulokseen kuin tänään ovat tulleet.

Ed. **Sirola:** Ed. Huoponen ehdotti, että pyydettäisiin uutta armollista esitystä asetuksen marraskuun 23 päivältä 1898 kumoamiseksi ja taksaksi oikeudenkäyntivaltuusmiehille. Minä pyytäisin huomauttaa, että tämän toisen pykälän yhteydessä olisi eduskunta nyt jo tilaisuudessa kumoamaan puolestansa tämän asetuksen vuodelta 1898, joka koskee asianajotoimen rajoittamista ylioikeuksissa, ja myös nyt tilaisuudessa korjaamaan tämän taksan, mitä tähän liittyy ja saamaan sen mieleiseksensä. Muuten olen myös sitä mieltä, että asianajajain monopoliseeraamista virallisen järjestämisen kautta ei voida pitää sopivana keinona asianajajasäädyn kohottamiseksi, vaan vie se usein ja tässä tapauksessa erittäin päinvastaiseen tulokseen, kun sen sijaan tämänkin lain yhteydessä voitaisiin tehdä jotain asianajajasäädyn kohottamiseksi toista tietä.

Ed. **Vahe:** Minä en tahdo vaivata eduskuntaa enää jatkamalla sitä sarjaa, millä on puolustettu tämän lakiehdotuksen kumoamista, vaan pyytäisin yhtyä niihin, jotka ovat ehdottaneet tämän armollisen esityksen hylkäämistä.

Ed. **Mikkola:** Tämä kysymys on, kuten arvoisat edustajat tietävät, jo aikaisemmin ollut esillä monilla valtiopäivillä. Ja se on silloin aina syystä tai toisesta mennyt myttyyn. Nyt se on taas jossain määrin uudessa muodossa esillä. Ja näkyy selvästi, että ne samat ainekset, samoihin kansanluokkiin kuuluvat edustajat, jotka sen ovat aikaisemmilla valtiopäivillä tappaneet, nytkin ovat valmiit sen tekemään, nim. talonpojat ja papit; ja nyt on niiden lisäksi vielä tullut sosialistit ja lukkarit.

Tämä on aivan luonnollista, ja minä asianajajana tunnustan, että asianajajat puolestaan ainakaan eivät tahdo tällaista lakia, eivät ainakaan ne asianajajat, jotka tahtovat säilyttää toiminnalleen rajattoman vapauden, vapauden sellaisen kuin nykyinenkin laki heille myöntää niin yhdessä kuin toisessakin suhteessa. Näin ollen on siis selvää, että toivomus tästä laista ei ole tullut asianajajain puolelta. Eivätkä asianajajat yleensä nytkään tällä hetkellä tällaista lakia erityisesti toivo eivätkä suosi. Mutta kyllä minun toiselta puolen täytyy sanoa, etten voi käsittää niitä perusteita ja motiiveja, joita täällä niiden arvoisain puhujain puolelta on tuotu esille, jotka nyt tässä kysymyksessä ovat esiintyneet. Ja väärinkäsityksen välttämiseksi täytyy minunkin koskettaa eräisiin kohtiin varsinkin ed. Vuorimaan lausunnossa, kohtiin,

jotka ilmeisesti aiheutuvat joko väärinkäsityksestä tai kaikessa tapauksessa ovat harhaan johtavia.

Ed. Vuorimaa nim. mainitsi, että koko oikeus saada kenen tahtoo asianajajaksi, tulisi illusooriseksi sen kautta, että alioikeudet saisivat määräämisvallan siinä suhteessa. Kuitenkaan ei todellisuudessa tässä kohden minkäänlaista muutosta tapahdu siihen, mitä nykyinen laki säätää. Jos oikeuksissa itsessään ei tapahdu muutosta, niin ei kai mitään väärinkäytöstä tässä suhteessa siis uudenkaan lain johdosta ole pelättävissä.

Sitte lausui ed. Vuorimaa, että tämän lain mukaan olisi sitäkin vähemmän turvaa tuomioistuimista, kun tuomarit itse todennäköisesti kuuluisivat asianajajayhdistyksiin, ja lautamiehillä ei olisi oikeudessa mitään sanomista. Mutta jos ed. Vuorimaa tarkastaa lakejamme, niin huomaa hän, että meidän kihlakunnanoikeuksissamme on lautamiehillä ratkaiseva sananvalta, jos ne ovat yksimielisiä, ja voivat äänestää tuomarin kumoon.

Ja vielä väitti ed. Vuorimaa, että lainopillisen tutkinnon suorittaneiden henkilöiden tulisi tämän lain mukaan vastedes pyytää lupaa ajaa asioita alioikeuksissa. Valiokunnan perusteluista täytyy kuitenkin nimenomaan käydä selville, ettei se voi tulla kysymykseen, sillä useimmissa tapauksissa asianajoa harjoittavat, tuomaritutkinnon suorittaneet henkilöt ovat yleisesti asianajoyhdistyksen jäseniä, eikä milloinkaan saata tulla kysymykseen että oikeus voisi tai tahtoisi kieltää tuollaiselta henkilöltä oikeuden ajaa asioita.

Ed. Vuorimaa mainitsi vielä, kuinka suuria rikkauksia asianajajat Englannissa ovat koonneet ja kuinka he siellä omistavat kaupunginosia ja miljoonia. Mutta kyllä minä olen omasta puolestani vakuutettu siitä, että niiden taksojen mukaan, joita tässä on ehdotettu, ja meidän maamme köyhissä oloissa, ei tällainen miljoonain kokoaminen voi tulla kysymykseen; ei niitä miljoonia meikäläisillä asianajajilla ole tähänkään saakka ollut, eikä tämä laki myöskään anna siihen tilaisuutta, se on varma.

Sitten ovat useat puhujat täällä kysyneet, mikä on lopullisesti tämän lain tarkoitus. Siihen vastaa jo arm. esitys perusteluissaan, että sen tarkoitus on kolmenlainen, nim. kohottaa asianajajain ammattitaitoa, saada järjestystä näissä oloissa aikaan, ja estää väärinkäytöstä palkkioitten ottamisessa. Vaikka toisista syistä olenkin valiokunnan ehdottaman lakiehdotuksen muotoa vastaan, niin puolestani kuitenkin katson, että kaikissa tapauksissa tällä lakiehdotuksella tulisivat nämät tarkoitusperät suuressa määrin saavutetuiksi.

Sitten mainitsi ed. Vuorimaa, että tässä lakiehdotuksessa ei ole minkäänlaista turvaa mielivaltaisten palkkioitten ottamista vastaan asianajotoimesta. Lakiehdotuksessa on kuitenkin nimen-

omaan lausuttu, että palkkiot ovat kannettavat vahvistetun taksan mukaan ja ainoastaan poikkeustapauksia varten on säilytetty sopimusvapaus, mutta sellainen sopimusvapaus, jonka oikeus jälestäpäin milloin tahansa voi poistaa, alentamalla, jos palkkio on kohtuuton, sen kohtuulliseen määrään. En siis mitenkään voi ymmärtää, mitenkä ed. Vuorimaan väitös tässä kohden voisi pitää paikkaansa.

Useammatkin puhujat ovat maininneet, että tämä laki tulisi erittäin haitalliseksi vähävaraisille siten, että se jollakin tavoin monopoliseeraisi asianajo-oikeuden. En usko, että vähävaraisten olot voisivat tulla tukalammiksi kuin ne nykyäänkään ovat. Eihän vähävarainen tähänkään asti ole saanut asianajajaa, jos ei hänellä ole ollut maksaa sitä, mitä asianajaja vaatii, eikä ole edes niiden puolelta, jotka ovat tahtoneet tätä lakia vastustaa, ehdotettu, että asianajajain pitäisi tulla valtion virkamiehiksi tai heidät velvoitettaisiin ajamaan asioita ilmaiseksi. Ed. Vuorimaa kysyi edelleen, että kuinka on mahdollista, että asianajo-yhdistyksistä, joihin liittyy sellaisia henkilöitä, joilla on huono henki, voi koitua mitään hyvää, sillä, lausui hän, huono puu ei voi hyvää hedelmää kantaa. Mutta siitähän on, minun ymmärtääkseni, johdonmukaisena seurauksena, että asianajotoimi pitäisi tässä maassa kokonaan kieltää, toisin sanoen, kiskoa puu ylös juurinensa voidakseen tuon pahan estää, eikä suinkaan se, että asiain pitäisi jäädä lain kautta järjestämättä niinkuin tähänkin saakka.

Ed. Huoponen mainitsi, että jokaisella ihmisellä täytyy olla luonnollisena oikeutenaan ajaa omaa asiaansa, eikä ainoastaan se, vaan myöskin käyttää asiaansa ajamassa sitä henkilöä, johon hän luottaa. Tahtoisin kysyä, eikö jokaisella ihmisellä ole luonnollinen oikeus hoitaa esim. terveyttänsä ja ruumistansa ja eikö hänellä ole luonnollinen oikeus antaa terveytensä ja ruumiinsa sen henkilön hoidettavaksi, johon hän luottaa. Mutta minkätähden on laki katsonut sopivaksi kieltää lääkärinammatin harjoittamisen keneltä tahansa ja katsonut rangaistavaksi puoskaroimiseksi, jos sitä harjoittaa joku, joka ei ole lääkäri.

Täällä myöskin ed. Alkio viimeksi tahtoi saada lähempää selvyyttä siitä, miksi ei suuremmalla huolella ole pidetty kiinni periaatteesta, että kaikilla kansalaisilla tästä puoleen olisi oikeus-apua, siis myös asianajajat kaikissa tapauksissa ilmaiseksi. En ymmärrä, mitä ed. Alkio tarkoittaa. Tarkoittaako hän, että asianajajista pitäisi tulla valtion virkamiehiä, vai tarkoittaako hän, että yksinkertaisesti olisi ainoastaan säädettävä laki, että kukaan yksityinen asianajaja ei saa ottaa asianajamisesta maksua. Jos edellinen on tarkoituksena, niin luulen, että valtionvaramme eivät siihen tarkoitukseen riittäisi, jos taas jälkimäinen on tarkoituksena, niin

luultavasti ei ketään lainoppinutta eikä lainoppimatontakaan löytyisi, joka voisi tällaisella toimella ajan pitkään elää, joten siis asianajajia tässä maassa ei ensinkään tulisi olemaan olemassa. Ed. Alkio mainitsi vielä, että tässä laissa pitäisi luetella ne rikokset, joista tällainen kurinpitotuomioistuin, jota tässä on esitetty, saisi rangaistukseen tuomita. Mutta koko tämä lakiehdotushan onkin laadittu juuri sellaisia rikkomuksia varten, jotka eivät ole varsinaisia, rikoslaissa‘ lueteltuja rikoksia, vaan ainoastaan sellaisia sopimattomuuksia, jotka haittaavat yleisöä ja alentavat kaikkien rehellisten asianajajien arvoa.

Tämä ainoastaan pieneksi oikaisuksi niihin moniin, minun ymmärtääkseni, aivan tarpeettomiin väitteisiin, joita täällä on tätä lakiehdotusta vastaan tehty. Niinkuin allekirjoittamastani toisesta vastalauseesta näkyy, olen kyllä tämän lakiehdotuksen hyväksymistä vastaan sellaisena kuin valiokunta on sen ehdottanut, mutta en sitä periaatetta vastaan, että asianajaja-ammatin alalla niinkuin muissakin ammateissa, tarvittaisiin lainsäätäjän väliintuloa ja järjestämistoimenpiteitä. Mutta näiden lainsäätämistoimenpiteiden täytyy olla olevien olojen pohjalla, niiden täytyy olla asteettaisia ja kehittyä järkevään suuntaan. Ja jos niin tapahtuu, on kaikissa tapauksissa voitettu enemmän kuin nykyään, jolloin asianajajat ovat aivan-järjestymättömiä. Ja jos ne, jotka nyt täällä esitetyillä perusteilla tahtovat saada tämän lain kumoon, siinä onnistuvat, niin epäilemättä, niinkuin ed. Käpy mainitsi, he myöhemmin tulevat näkemään, että on asiassa suuresti erehdytty, kun ei ole ryhdytty järkevällä tavalla ja ajoissa tätä alaa lainsäädännön avulla järjestämään.

Ed. **Martikainen:** En voi uskoa, että lakimiehet olisivat tätä ehdotusta tehdessään pitäneet silmällä kansan parasta. Kyllä minä uskallan väittää ed. Kävyn ja Mikkolan puheiden tarkoittaneen, toista, se on asianajajain etua, ja jos ehdotus sellaisenaankin, kuin miksi valiokunta on sen korjannut, tehtäisiin laiksi, niin se tulisi olemaan äärettömän rasittavana taakkana rahvaalle, sillä se taksa, joka mietinnön lopussa on ehdotettu ja jota sitten tarpeen mukaan saisi vielä ylentääkin, on kerrassaan sietämätön. Ehdottaisin, kuten ed. Vuorimaa, että mietintö suuresta valiokunnasta palautettaisiin tappotuomion seuraamana eduskuntaan.

Ed. **Huoponen:** Ed. Kävyn lausunnon johdosta pyydän omasta puolestani ilmoittaa, että olen lukenut tämän mietinnön ja vastalauseen, ja sikäli kun luulen ne kyllä ymmärtänyt. Ed. Ingman on nimenomaan teroittanut toisen vastalauseen lopullisia tarkoitusperiä mietittäviksi. Juuri tämä vastusperiaate, jota olen esit-

tänyt, on tietoinen tämän lakiehdotuksen lopullisesta tarkoituksesta, joka on se, että asianajajain pitäisi saada alioikeuksista alkaen ajaa yksityisten asiat. Minä tietysti vastustan kaikkea sellaista. Merkillinen seikka on se, etteivät hovioikeuden jäsenet ole kuulleet mitään valituksia vuoden 1898 lakisäännöstä vastaan. Se on valitettava seikka. Mutta minä puolestani voin ilmoittaa, että valitus on maaseuduilla yleinen, ainakin meidän paikkakunnallamme.

Mitä ed. Mikkola puhui lääkäriperiaatteesta ja asianajajaperiaatteesta, niin eihän niitä voi verrata samana päivänäkään toisiinsa. Sillä jos epäkompetentti lääkäri määrää lääkkeeksi myrkkyä ja myrkyn saaja sitä nauttii, niin siitä heittää henkensä heti, mutta jos ottaa tuhman asianajajan, niin siinä menettää vaan muutamia markkoja. (Naurua). Tämän vaan tahdoin lausua, en halua ruveta polemiseeraamaan sen pitemmältä.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin lakivaliokunnan mietintö n:o 3 **suureen valiokuntaan.**

Mallasjuomavero ja mallasjuomain tehdasmainen valmistus.

Esitettiin ensi käsittelyn alaiseksi

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 arm. esityksen n:o 19 johdosta, joka koskee suostuntaveroa mallasjuomain valmistuksesta.

Puheenvuoroa käyttäen lausui:

Senaattori **Ståhlberg:** Niistä muutosehdotuksista, joita esillä olevassa valiokunnan mietinnössä on ehdotettu armolliseen esitykseen, pyydän kosketella eräitä, jotka ovat omansa herättämään vakavia epäilyksiä.

Tärkeänä tarkoitusperänä mallasjuomien suostuntaveroa ja valmistamista koskevaa esitystä laadittaissa on hallituksella ollut miedompien mallasjuomain valmistuksen ja käyttämisen edistäminen. Erityisenä aiheena tähän on ollut sekin, että valtiosäädyt olivat anoneet selvitystä siitä, millä ehdoilla ja millä tavalla miedoille mallasjuomille voitaisiin suoda veronvapautusta. Sekä terveellisenä ravintoaineena vähävaraisten niukassa ravinnossa että väkevämpien juomain, juovutusjuomain, syrjäyttäjänä on miedoilla mallasjuomilla siksi tärkeä merkitys, että niitä pitäisi

olla saatavana niin teknillisesti hyvin valmistettuja, niin hyviä, niin huokeahintaisia kuin suinkin mahdollista. Tätä tarkoitusta ei kuitenkaan ilmeisesti edistetä, vaan suuresti ehkäistäisiin sillä, että oluttehtaissa valmistettua mietoakin mallasjuomaa edelleen verotettaisiin, jopa moninkertaiseksi korotetulla verolla. Kaljatehtaita siten kyllä tultaisiin suosimaan, mutta suosimaan kaljan ja kaljankäyttäjien kustannuksella; ja jos taas verotuslainsäädännöllä tahdotaan ahdistaa olut-tehtailijoita, niin ei juuri tunnu johdonmukaiselta, että heitä ahdistetaan miedomman juoman, ei oluen, valmistamisessa, eikä sitäkään tarkoitusta olisi ajettava miedompia mallasjuomia tarvitsevien haitaksi. Väärinkäsitysten estäminen sellaisissakin tehtaissa, joissa valmistettaisiin sekä veronalaista väkevää mallasjuomaa että verosta vapaata mietoa mallasjuomaa, pitäisi olla riittävän tarkastuksen ja tehokasten rangaistusmääräysten avulla kylläkin mahdollinen, semminkin kun rikollisella mallasjuoman valmistajalla on se uhka edessään, että häntä voidaan, valiokunnan ehdotuksen mukaan jo ensi kerralla, julistaa kykenemättömäksi mallasjuomien valmistusta harjoittamaan ja johtamaan. Kun vielä lisäksi kansantaloudellisen säästäväisyyden kannalta ilmeisesti olisi paras, että nykyisen olut-teollisuuden pääomia, valmiita laitoksia ja työvoimia yhä enemmän alettaisiin käyttää mietojen mallasjuomien valmistamiseen, niin rohkenen toivoa, että armollisen esityksen sekä ensimmäisen että kolmannen vastalauseen kanta tässä kohdin tulee suuressa valiokunnassa ja eduskunnassa hyväksyttäväksi.

Valiokunta on ehdottanut toisenkin muutoksen, joka niinikään näyttää ehkäisevän mietojen mallasjuomien laajemmalti käytäntöönsaattamista, nimittäin sen että mietojen ja väkevien mallasjuomain raja alennettaisiin niin alhaalle kuin kahteen volyymiprosenttiin, sen sijaan kun se Tanskassa, jossa miedot mallasjuomat menestyksellä ovat voittaneet alaa juovutusjuomilta, on yli 2,8 volyymiprosenttia. Armollisessa esityksessä ehdotettu raja 2,5 volyymiprosenttia ei pitäisi raittiuden kannaltakaan olla arveluttavaa, semminkään kun väkeviä tämän rajan ylimeneviä mallasjuomiakin saa valmistaa ja kun kotitekoinen kaljakin usein lienee parin, kolmen prosentin väkevää. Sitä rajaa, joka nyt säädetään, tullaan arvattavasti pitämään myöskin oluen ja kaljan rajana mallasjuomien myyntiä koskevia säännöksiä käyttäissä. Kotona tehdyn oluen kaupaksi pitäminen on rangaistuksen uhalla kielletty. Sentähden on kovin alhaisesta rajasta se vaara tarjona, että tavallisen kotitekoisen kaljan valmistaja, jolla ei ole keinoja eikä koneita sen seikan selville saamiseen, onko juoman vierrevoima viisi astetta tai enemmän Ballingin asteikon mukaan, ja sen estämiseksi että juoma käymisen kautta ehkä saa hiukan tavallista suuremman väkevyyden, voipi, jos hän tuota tavallisen

kaljan laatuista juomaa myy, joutua lainrikkojaksi ja rangaistuksen alaiseksi, joka ensi kerralla on vähintäin 25, korkeintaan 150 markkaa ja kolmannella kerralla vähintäin 150, enintäin 500 markkaa.

Mutta erittäinkin erääseen kolmanteen valiokunnan tekemään muutosehdotukseen nähden on tärkeätä pitää silmällä sitä kaikessa verolainsäädännössä huomioon otettavaa seikkaa, että jos mennään liian pitkälle, lakkaa tarkoitetun tarkoituksen vaikutus, samalla kun voidaan aikaansaada jotain sellaista, jota ei ole tahdottu eikä tarkoitettu. Nykyinen mallasjuomavero on epäilemättä aivan liian alhainen ja arm. esityksessä onkin sentähden katsottu voitavan ehdottaa niin tavattoman suurta veron korotusta kuin sen enentämistä kolminkertaiseksi entisestään, 1 markasta 3 markkaan 10 kilolta maltaita. Se on mahdollista m. m. siitä syystä, että mallasjuomain valmistusvero verrattain helposti voipi siirtyä kohtaamaan kulutusta. Mutta onpa rajansa tälläkin mahdollisuudella, ja syystä voipi epäillä, eikö valiokunnan ehdottamassa korotuksessa yhdellä kertaa 4 markkaan 50 penniin ole enemmän kuin mitä mallasteollisuus voi kestää kovin suuretta häviöttä. Siitähän supistuisivat taas tietysti mallasverosta lähtevät lisätulot, joitten hankkimista valiokunta on pitänyt tämän lainsäädäntötoimen päätarkoituksena. Voisihan kyllä katsoa, että valtion kyllä kannattaa tyytyä vähempään tuloon, kunhan mallasjuomien kulutus saadaan vähennetyksi. Mutta siinä suhteessapa tuleekin veron korotus aivan tehottomaksi, jos se menee sellaisen rajan yli, että muussa maassa valmistetun tavaran maahan tuonti käypi kannattavaksi. Valiokunnan mietinnössä olevista tiedoistakin näkyy, että Venäjältä tuonti tässä kohdin lähinnä voi tulla kysymykseen. Selvää lienee, että meidän taholtamme ei ole ilman aivan pakottavia syitä ryhdyttävä koskemaan Venäjän ja Suomen välisiin tullisuhteisiin, niistä voimassa oleviin määräyksiin ja siten panemaan vireille kysymystä, josta ei voi tietää, mihin se johtaisi ja päättyisi. Sen tarkoitusperän kannalta, joka koettaa pyrkiä ehkäisemään juovutusjuomain käyttämistä niitä veroittamalla, ei tietysti ole mitään voitettu sillä, jos suomalaisen oluen sijasta juodaan venäläistä. Niinikään on valtiotulojen laita, jos korkealla valmistusverolla verotetun kotimaisen tavaran sijasta voidaan käyttää alemmalla tullimaksulla saatavaa tavaraa toisesta maasta. Siten erään rajan yli menevä mallasjuomaveron korotus tulisi vaikuttamaan ainoastaan sen, että venäläistä olutteollisuutta keinotekoisesti asetettaisiin edullisempaan asemaan suomalaisen olutteollisuuden rinnalla, eikä tässä olisi edes sitä mahdollisuutta kuin kauppasopimuksia tehtäessä, että voi koettaa korvaukseksi saada vastaavia etuja muille oman maan teollisuuden tuotteille. Mutta ei siinä kyllä, että veron korotuksen

tarkoitukset jäisivät saavuttamatta. Sen kautta aiheutuvalla maahantuonnilla saattaisi olla suorastaan haitallisiakin vaikutuksia. Puhumattakaan siitä, mitä tuo kilpailu vaikuttaisi Suomen mallasteollisuuteen, menetettäisiin se etu, joka nyt on olemassa siinä, että mallasjuomain Suomeen tuonnilla ei ole käytännöllistä merkitystä Venäjän teollisuudelle ja sen etuja valvovalle kauppapolitiikalle. Nyt puheenaolevan tavaran laatuun nähden tuo etu kenties ei ole kovinkaan vähäinen m. m. mallasjuomalainsäädäntömme järjestämisessä Suomen erikoisoloja ja tarpeita vastaavalle kannalle.

Huomioon ottaen ne näkökohdatkin, joihin olen viitannut, pitäisi voida verrattain turvallisesti ryhtyä siihen veronkorotukseen, joka arm. esityksessä on ehdotettu, mutta tuskin sitä suurempaan eikä ainakaan niin suureen, kuin valiokunta on ehdottanut, nostaen valmistusveron suunnilleen yhtä korkeaksi, jopa korkeammaksikin, kuin tuontitulli Venäjältä on. Valiokunta arvelee kyllä, että rahtikustannukset kuitenkin estävät oluen tuonnin lisäytymisen; mutta tässä ei saa jättää huomioon ottamatta, että meillä useinkin ulkomainen tavara on enemmän haluttua kuin yhtä hyvä tai parempikin omamainen ja että asiantuntijat pitänevät venäläistä olutta laadultaankin vaarallisena kilpailijana. Rahtikustannukset eivät yksinään nouse niin suuriin määriin, että ne saattaisivat maahantuonnin kannattamattomaksi. Niinpä esim. rautatierahti Pietarista Viipuriin on, aina sen mukaan kuinka suuressa määrin tavaraa kuletetaan, ainoastaan 2,1, 1,9 ja 1,6 penniä koko pullolta olutta tai 1,8, 1,6 ja 1,3 penniä litralta astiassa tuotaessa. Laivalla kuletettaessa rahtikustannus arvattavasti on vieläkin melkoisesti vähäisempi. Pennin parin rahti sellaiselta tavaralta, josta vero yksistään olisi alun toistakymmentä penniä litralta, ei kovinkaan paljoa paina. Jos siis tahdotaan turvata sitä, jota valiokuntakin näyttää tarkoittavan, nim. että valmistusveron korotuksella ei aiheutettaisi lisääntynyttä mallasjuomien maahantuontia, niin valmistusvero on jätettävä tuntuvasti alemmaksi tuontitullin määrää.

Pyydän, että esittämäni näkökohdat suuressa valiokunnassa vielä otettaisiin harkinnan alaisiksi.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lähetettiin valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 **suureen valiokuntaan.**

Muutoksista rikoslakiin.

Esitettiin toisen käsittelyn alaiseksi pöydällä ollut

suuren valiokunnan mietintö n:o 6 arm. esityksen n:o 8 joh-

dosta, joka koskee muutettuja määräyksiä eräiden rikoslain 13 luvussa mainittujen rikosten syytteeseen panemisesta.

Keskustelu:

Ed. **Nuorteva:** Niillä perusteilla, jotka on lausuttu valiokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa, pyydän lyhyesti ehdoittaa, että eduskunta hylkäisi nyt kysymyksessä olevan arm. esityksen.

Ed. **Hämäläinen:** Pyytäisin kannattaa edellisen puhujan ehdotusta.

Ed. **Ingman, Lauri:** Tämä asia ei tietysti ole niitä kaikkein suurimpia, mutta luulen kuitenkin, että pienen edistyksen tämänkin arm. esityksen hyväksyminen voisi tuottaa. Ensinnäkin tahdon huomauttaa siitä, että kysymys syytteen nostamisesta nyt kyseessä olevissa asioissa tulisi kotimaisten viranomaisten ratkaistavaksi. Mielestäni on pidettävä etuna, jos tuollaisia ikäviä pyykkejä ei tarvitsisi viedä rajan toiselle puolelle, vaan ne voitaisiin kokonaan pestä täällä kotona. Toiseksi kyseessä oleva lakimuutos tuottaisi sen edun, että siinä mainittujen asiain käsittely tulisi jonkun verran joutusammaksi. Se olisi asianomaisille edullista, sillä esim. aivan äskettäin luin, että joltakin, joka on sekaantunut tämmöiseen juttuun, on kielletty oikeus tulla sanomalehden vastaavaksi toimittajaksi, kunnes juttu on päättynyt. Tällaisia seikkoja huomioon ottaen on pidettävä suotavana, — niinkuin kaikessakin oikeudenkäynnissä, — että asia voidaan ratkaista niin pian kuin suinkin. Ja kolmas etu ehdotetusta lakiehdotuksesta olisi se, että prokuraattorille jäisi valta harkita — lakivaliokunnan ehdotuksessa sanotaan „harkittuaan kaikki asiaan vaikuttavat seikat", — onko syytä tehdä syyte esim. sellaisissa tapauksissa, kun rikos kyllä on todistettavissa, mutta on niin kauan sitten tapahtunut tai siksi vähäpätöinen, ettei mikään valtion etu suorastaan pakoita syytteen tekemiseen. Luulisin, että tästä johtuisi, että tämänlaatuisten syytteiden lukumäärä jonkun verran vähenisi, sillä mikäli minulla on tiedossa täytyy senaatin nykyään tehdä alistus syytteen herättämisestä, milloin vaan rikos on tapahtunut ja on todistettavissa, ilman sen enempää mahdollisuutta harkita, onko rikos sittenkään senlaatuinen, että se ansaitsee tulla syytteeseen pannuksi. Edellä mainitut seikat siis mielestäni puhuvat arm. esityksen hyväksymisen puolesta, kuitenkin siinä muodossa, minkä lakivaliokunta sille on antanut.

On kyllä totta että sosialidemokraattiselta taholta on tuotu esille useita vastaväitteitä ja että sillä taholla näkyy olevan suuri vastenmielisyys koko muutosta vastaan. Luulen, että perussyy

mainitsemaani vastenmielisyyteen on se, minkä ed. Turkia remissikeskustelussa lausui ilmi, nimittäin pelko, että jos tämä asia tulee kotimaisten viranomaisten ratkaistavaksi, tulee itse asiassa tällaisten syytteiden lukumäärä lisääntymään. Ed. Turkia lausui silloin että, jos arm. esitys hyväksytään, on luultavaa, että meidän viranomaisemme tekisivät tällaisia syytöksiä hyvin usein. „Etenkin luulen", lausui hän, „että sitä tultaisiin työväen sanomalehdistöä kohtaan käyttämään kovin ahkeraan. Luuloteltaisiin esim. että se tai se kirjoitus, tai ne ja ne sanamuodot loukkaisivat Hänen Majesteettinsa kunniaa, nostettaisiin oikeusjuttu ja asianomainen sakotettaisiin tai tuomittaisiin linnaan. Mutta jos nämä jutut olisivat menneet Hänen Majesteettinsa itsensä tarkastettaviksi, niin kuka tietää, olisiko niistä koskaan nostettu oikeusjuttua." Mielestäni tässä lausunnossa ilmenee sellainen, sanoisinko epäluulo kotimaisia viranomaisiamme vastaan, joka kyllä on historiallisesti hyvin selitettävissä, sillä vallitsevat historialliset olot ovat tehneet, että rahvas usein syystä on jonkunlaisella epäluottamuksella omia kotimaisia viranomaisia arvostellut. ja on ajateltu, että ehkä hallitsija arvostelee asioita tasapuolisemmin ja lievemmin kuin kotimaiset viranomaiset. En kuitenkaan luule, että tässä tapauksessa ja meidän aikanamme enää olisi syytä asettua tälle kannalle. Sillä jos tätä lakia ruvettaisiin kohtuuttomasti käyttämään ja sovelluttamaan, niin onhan eduskunnalla käytettävissä keinoja, joiden kautta se voi pitää huolta siitä, että lakia käytetään järjellisesti. Näin ollen pyydän kannattaa lakivaliokunnan mietinnön hyväksymistä.

Ed. **Alkio** kannatti vastalausetta.

Ed. **Nuorteva:** Tämä asia olisi kai mennyt päätöksen alaiseksi ilman pitempiä keskusteluja, enkä usko, että tämä keskustelu enään kenenkään mielipiteeseen vaikuttaa. Mutta koska ed. Ingman on tuonut esille muutamia väitteitä, katson tarpeelliseksi niihin vastata.

Se pieni edistysaskel, josta ed. Ingman puhui, on todellakin niin pieni, että minun on vaikeata sitä havaita. Sanotaan olevan edullista, että asiat tulevat kotimaisten viranomaisten ratkaistaviksi sen sijaan kuin, että ne kuten nyt ovat rajan taakse lähetettävät. Kyllä tämä pitää paikkansa muihin asioihin nähden, mutta minusta se sopii vähemmän tässä tilaisuudessa. Meidän täytyy pitää silmällä, että tämä koskee erikoisasiata, etupäässä kunnianloukkausasioita ja minun mielestäni on aivan väärin, että näissä annetaan ratkaisuvalta henkilöille, joita kunnianloukkaus ei ollenkaan koske, ja että se henkilö, jota mahdollisesti tässä tapauksessa on loukattu, jää kokonaan tällaisen vaikutusmahdolli-

suuden ulkopuolelle. Tämä on pääasiallinen syy, jonka nojalla tätä lakiehdotusta on vastustettu ja perusteluissa on jo tarpeen selvästi sanottu se mielipide, joka on ollut vastalauseen allekirjoittajilla. Meillä ei ole mitään syytä vielä suuremmassa määrässä ruveta laajentamaan sitä poikkeusasemaa, johon hallitsijat kaikkina aikoina ovat olleet asetetut. Tätä vastaan on väitetty, että hallitsijan persoonan loukkaminen on jo sellaisenaan jossain määrin erilainen teko kuin tavallinen kunnianloukkaus, hallitsijan persoonassa kun muka loukataan valtiomahtia. Tätäkin käsityskantaa vastaan voitaisiin sanoa hyvin paljon. Mutta se veisi meidät liian pitkälle ja jokainen tietää, että me ainakaan emme voi tällaista katsantokantaa hyväksyä. Sen mielipiteen, että hallitsija on oikeudellisesti erikoisasemaan asetettava, alkujuuret ovat etsittävät muinaisesta muinaisuudesta, jolloin pakanallisten uskontomuotojen vallitessa hallitsijaa pidettiin jumalallisena olentona ja hänelle vaadittiin se kunnia, joka oli jumalallekin annettu. Vaikkapa kehitys on siitä asti mennyt pitkälle eteenpäin ja on jo ruvettu vähitellen vapautumaan ennakkoluuloista, niin tästä käsityksestä on jyrkästi pidetty kiinni ja keinotekoisesti ylläpidetty tällaista ajatustapaa. Sentähden on lainsäädäntökin kehittynyt tämän ajatuskannan mukaisesti. Vastalauseessa sanotaan, että hallitsijan asettamisesta tällaiseen erikoisasemaan johtuu yhteiskunnallisia vaaroja, sillä hallitsijan, jolla on niin tärkeitä velvollisuuksia ja niin vastuunalainen tehtävä, hänen jos kenenkään pitäisi olla julkisen arvostelun alainen, ja se, että kaikki arvostelu ehkäistään, tuottaa hyvin paljon haittoja. Muuten uskallan yhä edelleen olla siinä epäluulossa, että jos tämä asia tulee kotimaisten viranomaisten ratkaistavaksi, niin näiden majesteettirikosjuttujen luku ei suinkaan vähene. En katso ollenkaan mahdolliseksi, että viranomaiset siinä tapauksessa rupeisivat suopeammin katsomaan tällaisia juttuja, kuin ne nyt katsovat. Jos majesteettirikosjuttu on annettu ilmi, joutuu se nykyisen lain mukaan meidän viranomaistemme harkittavaksi, ja ainoastaan siinä tapauksessa, että he katsovat olevan syytä majesteettirikosjutun nostamiseen, he vetoavat hallitsijaan ja hallitsija silloin ratkaisee, onko aihetta nostaa syyte vaiko ei. Jos asia asetetaan sille kannalle kuin nyt on ehdotettu, niin jäisi ennalleen kaikki se mikä nyt on voimassa. Mutta majesteettirikosjuttujen lukuun lisääntyisi se määrä, jonka hallitsija mahdollisesti olisi jättänyt ilman seurausta, jos ne olisi pantu hänen ratkaistavakseen. En sano tätä siitä syystä, että pitäisin hallitsijaa tässä suhteessa armollisempana ja suopeampana tällaisia juttuja kohtaan kuin meidän viranomaisetkaan ovat, mutta minä tuon tämän esille yksinkertaisena laskuopillisena esimerkkinä, joka muodollisessa suhteessa todistaa sen, että majesteetti-

rikosjuttujen lukumäärä nyt ehdotetun menettelyn kautta ei suinkaan vähene.

Mitä tulee ed. Lauri Ingmanin sanoihin, että me saisimme pestä tämän pyykin täällä kotona ja että meidän ei pitäisi vaivata hallitsijaa esittämällä hänelle kaikki ne kirjoitukset, joissa häntä mahdollisesti on loukattu, niin minusta tämä tuntuu liian suurelta huolenpidolta hallitsijan persoonaa kohtaan. Jos jotakin on kirjoitettu hallitsijan persoonasta, niin se on tietysti jossain määrin tarkoitettu hänenkin luettavakseen. Luonnollisesti mahdollisuus tähän on sangen vähäinen, hyvin harvoin kai tapahtuu, että hallitsija todellakin saa käsiinsä näitä kirjoituksia, mutta ainakin hän saa ne sen kautta, että majesteettirikosjuttua vireille pantaessa hänellä on tilaisuus tutustua siihen, mitä hänestä on sanottu. Tämä saattaa tuntua hyvin heikolta lohdutukselta sekin, mutta kyllä kai sillä jossain tapauksessa saattaa olla jotakin merkitystä. Kyllä minä puolestani saatan vakuuttaa, että jos minulla olisi jotain erityistä sanottavaa ja minulla olisi edes jonkunlainen toivo siitä, että se saattaisi päästä hallitsijan korviin, niin kyllä minä riskeeraisin majesteettirikosjutunkin, jos voisin otaksua, että se tulee hänen luettavakseen.

Mitä ed. Ingman puhui siitä, että perussyy meidän puolelta tehtyyn vastalauseeseen olisi epäluulo omia viranomaisiamme vastaan, niin pyydän sanoa, että hän oli väärässä. Perussyy on se, ettemme tahtoisi yleensä eikä siis tässäkään suhteessa asettaa hallitsijaa erikoiseen asemaan. Että tuo mainittu epäluulo on y k s i syistämme, jolla olemme tahtoneet asiaa vastustaa, sitä en kiellä. En nimittäin usko, että meidän viranomaiset tulevat näitä majesteettirikosjuttuja käsittelemään lievemmin kuin niitä tähän asti on käsitelty. Päinvastoin voin otaksua, että aikoina sellaisina, jolloin poliitillinen nöyryys ja monarkistinen ajatustapa yhä enemmin kehittyä niinkuin se näyttää kehittyvän, voidaan virkamiesten keskuudessa pitää kunnianasiana vetää ihmisiä edesvastuuseen jokaisesta vähäpätöisestäkin lausunnosta, joka annetaan niin korkeasta persoonasta kuin hallitsija heidän mielestä on.

Ed. **Hämäläinen, K.:** Nykyään, kuten sanottu käy näiden majesteettirikosjuttujen vireille paneminen siten, että niistä tehdään ilmianto senaattiin, ja senaatti sitten harkitsee, onko syytä esittää sitä Pietariin. Se väite siis ei ole paikallaan, joka täällä lausuttiin, että nykyään ei olisi suomalaisilla viranomaisilla harkitsemisoikeutta, onko jostain ilmiannosta syytä tehdä esitys Pietariin. Kyllä me olemme nähneet sanomalehdistä, että senaatti, kun on tehty ilmiantoja, joskus on hylännyt ne selittäen, ettei ole syytä esittää asiaa Pietariin, mutta useimmiten se on myöskin harkinnut, että on syytä esittää Pietariin ratkaistavaksi, onko

syytettä nostettava. Nyt, kuten sanottu, muuttuisi asianlaita siten, ettei senaatin tarvitsisi esittää asiaa Pietariin lopullisesti ratkaistavaksi, vaan kysymyksen syytteen nostamisesta ratkaisisi prokuraattori. Tarkoitus tällä lainmuutoksella on hyvin selvä ja perusteet siihen ovat hyvin selvät. Ne eivät ole sellaisia kuin ed. Ingman mainitsi, että olisi tarkoitus saada meidän kotimaisille viranomaisillemme enemmän vaikutusvaltaa, vaan ne ovat sellaiset, että on tarkoitus saada näitä juttuja enemmän vireille, on tarkoitus tehdä mahdolliseksi näiden juttujen nopeampi käsittely ja lukuisampien henkilöiden syytteeseen saattaminen. Sillä, kuten tiedetään, on alotteen tähän lainmuutokseen tehnyt kenraalikuvernööri ja hän kuulemma on perustellut tällaisen lain muutoksen tarpeellisuutta sillä, että puheenaolevien rikosten lukumäärä siitä lähtien, kun ennakkosensuuri lakkautettiin, on tuntuvasti lisääntynyt. Nyt kun on olemassa ratkaisuvalta Pietarissa, käy jonkun verran hitaasti rangaistuksien toimeenpano näissä jutuissa. Mutta kun ratkaisuvalta saataisiin Suomessa oleville viranomaisille, niin silloin se kävisi paljon joutuisammin, ja voitaisi tällaisia asioita ratkaista paljon enemmän, saattaa ihmisiä rangaistukseen paljoa suuremmassa määrässä.

Tämä seikka, että senaatti on ottanut huomioon kenraalikuvernöörin ehdotuksen ja ryhtynyt laatimaan tätä armollista esitystä, näyttää hyvin omituiselta, kun ei ole muuta vaikutinta eikä muuta perustusta kuin se, että näitä juttuja pitäisi saada enemmän, koska muka rikoksia on ruvennut tällä alalla ilmaantumaan paljoa enemmän, ja siis pitäisi tehdä asian käsittely yksinkertaisemmaksi ja joutuisammaksi, että ihmisiä saataisiin enemmän rangaistukseen. Näyttää hyvin omituiselta, että lakiehdotus kotimaisen hallituksemme puolelta eduskunnalle esitetään tällaisessa tarkoituksessa. Ja että tällä lainmuutoksella tulisi olemaan tällaiset seuraukset, että tosiaankin enemmän tulisi oikeuksissa käsiteltäväksi majesteettirikosjuttuja, se on myönnetty aivan suoraan esim. lakivaliokunnassa niitten taholta, jotka ovat sitä kannattaneet. Ja onhan selvä, että kun senaatti esittää asioita Pietariin, niin siellä, vaikkei oltaisikaan suopealla kannalla niitä kohtaan, joita vastaan ilmianto on tehty, kumminkin silloin tällöin sentään hylätään tällainen senaatin tekemä esitys, ja siitä siis jää syytös nostamatta. Mutta kun tällaista astetta ei tulisi olemaan eikä siis mitään juttuja lähetettäisi Pietariin, niin tulisi syytös vireille jokaisesta jutusta, jonka prokuraattori on harkinnut sellaiseksi että siitä syytös on nostettava.

Me tiedämme viimeaikaisesta kokemuksesta, millä tavalla lakia tässä kohden on sovellettu. Ilmiantoja on tehty kyllä kaikissa yhteiskunta asemissa olevia vastaan, varsinkin niin on tehty sanomalehtiä vastaan. Nyt on kumminkin huomattava että senaatti

on jotenkin tavallisesti hylännyt nämä ilmiannot sanomalehtiä vastaan, siinä tapauksessa, kun ne ovat koskeneet jotakin n. s. porvarillista sanomalehteä, mutta sitä vastoin on suuri joukko vireillä juttuja työväen sanomalehtiä vastaan ja työväen sanomalehtien toimittajia vastaan. Sellaisia juttuja on vireillä m. m. sosiaalidemokraattisia sanomalehtiä Hämeen Woimaa, Kansan Tahtoa, Forssan sanomia, Kansan Lehteä ja Sosialidemokraattia vastaan. Sitä paitsi ruotsinkielisen sosialidemokraattisen lehden Arbetarenin toimittaja minun tietääkseni on parhaillaan kärsimässä seitsemän kuukauden vankeusrangaistusta tällaisen tuomion johdosta. Nuo jutut, mitä on nostettu sosiaalidemokraattisia sanomalehtiä vastaan majesteettirikoksen nimellä, ovat monasti johtuneet vähäpätöisistä suomennetuista uutisista. M. m. Oululaista lehteä „Kansan Tahto" vastaan nostettiin Vaasan hovioikeudessa majesteettirikosjuttu noin 10 sentimeterin pituisesta suomennetusta uutisesta. Muistan hyvin, että samanluontoisia uutisia samaan aikaan kierteli muissakin lehdissä, niitä kierteli paljon räikeämpiäkin porvarillisessa sanomalehdissä. Mutta ei edes painoasiain ylihallitus ole niistä tehnyt ilmiantoa senaattiin eivätkä ne siis ole tulleet syytteen alaisiksi, eivätkä ole tietysti ansainneetkaan tulla syytteenalaisiksi. Mutta silloin katsottiin ansaitsevan esittää asia syytteen alaiseksi, kun oli samantapainen juttu ollut työväen lehdessä.

Sitä paitsi on otettava huomioon, että rangaistukset näistä majesteettirikoksista ovat hyvin ankarat, joten koko se lainsäädäntö, joka koskee rangaistuksia majesteettirikoksista ja näiden juttujen vireille panemisesta, olisi uudistettava. Kun nyt tästä huolimatta, vaikka tämä lainsäädäntö on tällaisella jonkin verran barbaarisella kannalla, tehdään esitys lain muutoksesta siinä tarkoituksessa, että ihmisiä pitäisi voida enemmän teljetä vankiloihin näistä asioista, niin muuttuu asia vielä kummallisemmaksi. Pikemmin olisi odotettu, että senaatti, kun kenraalikuvernööri oli sille huomauttanut kyseenalaisen lainmuutoksen tarpeellisuudesta, olisi asettunut sille kannalle, että samassa yhteydessä, eli ennen kuin se ryhtyi tällaisen lainmuutoksen ehdottamiseen, myöskin kaikki näitä majesteettirikoksia koskevat rangaistusmääräykset olisivat muutettavat ja saatettavat sopusointuun muiden samanlaisten kunnialoukkausmääräysten kanssa. Kun kumminkin tällaiseen muutokseen, joka koskisi rangaistusmääräyksiä, ei ole ryhdytty, niin on tästäkin syystä erittäin hyvä, että tämä juttujen vireille-panemistapa pysyy sellaisenaan niin kauvan ainakin, kun tämä asia kokonaisuudessaan otetaan käsittelyn alaiseksi. Sillä kun nämä jutut täytyy lähettää Pietariin, niin aina asiat siinä jonkun verran viipyvät eivätkä herrat ennätä tehdä työtä tässä suhteessa niin paljon. Jos taas tällainen ehdotus hyväksyttäisiin,

niin suomalaisille virkaherroille tulisi verrattain helpoksi laittaa vaikka kaikki työväenliikkeen luottamushenkilöt vankilaan majesteettirikosten nimellä.

Täällä sanottiin, että pitäisi hylätä lakiehdotus asianajajanyhdistyksestä jo siitäkin syystä, että senaatti saisi tarpeellisen huomautuksen, ettei se tuon arvoisia esityksiä laittaisi eduskunnalle. Minusta olisi tällainen huomautus paikallaan tämän asian yhteydessä. Täällä joku aika sitten sanoi muudan hallituksen edustaja, että hallitus kerkiää antamaan eduskunnalle lakiehdotuksia niin paljon kuin eduskunta jaksaa niellä. Jos me ajattelemme, että ne lakiehdotukset tulevat olemaan samaa laatua kuin tämäkin, ei ole todella eduskunnan asemaa hauska ajatella. Ja kun sieltä kerran samanlaatuisia esityksiä on odotettavissa niin runsaissa määrin, niin sitä enemmän tarpeellista olisi minusta tehdä huomautus kotimaiselle hallitukselle, ettei se tosiaankaan tällaisia sepustuksia enää eduskunnalle esitä, ja se huomautus olisi annettava siten, että tämä ehdotus hylättäisiin.

Ei ole laisinkaan ihmeteltävää, että porvarillisten puolueitten edustajat lakivaliokunnassa ovat asettuneet tämän armollisen esityksen puolelle. Minä en sitä laisinkaan ihmettele, sillä tiedän, että sen johdosta, että työväenliike Suomessa on viime aikoina suuressa määrin kasvanut ja kehittynyt, olisi erittäin mieluista monille porvarillisille saada aikaan sellainen laki, jolla voitaisiin tämän liikkeen edistymistä jarruttaa. Mutta tällainen jarruttataminen pakkokeinoilla hyvin huonosti johtaa toivottuihin tuloksiin. Siinä suhteessa pitäisi olla olemassa lukuisia esimerkkejä. Muistakaamme vaan kokemuksia Saksasta n. k. sosialistilain ajoilta, ja on niitä esimerkkejä lukuisia muitakin. Ja nekin esimerkit, joita äsken mainitsin, että lyhyen ajan kuluessa on nostettu kanteita melkein kaikkia Suomessa ilmestyviä työväen lehtiä vastaan, osottavat hyvin hyvästi, että jos tämä lainmuutos pannaan toimeen, tulee tästäkin jonkunmoinen sosialistilaki, että näitä juttuja tullaan sitten panemaan vireille työväen lehtiä vastaan vielä suuremmassa määrin. Tämäkin seikka hyvin vähän houkuttelee hyväksymään tällaista lakia.

Minä siis, kuten edellinenkin puhuja, ehdotan, että eduskunta hylkäisi käsillä olevan armollisen esityksen.

Ed. **Yrjö-Koskinen, E. S.:** Valiokunta on ymmärtääkseni tarpeettoman monin sanoin esittänyt sitä käsityskantaa, joka vastalauseessa on saanut omituisen muotonsa. Sitävastoin valiokunta oman kantansa puolustukseksi mainitsee ainoastaan yhden lainopillisesti lyhyen lauseen: „ett'ei etenkään maan Hallitsijaa voida häntä vastaan tehtyihin kunnianloukkausrikoksiin nähden pitää asianomistajana sanan tavallisessa merkityksessä,

eikä siis asettaa yhdenveroiseksi valtion muitten jäsenten kanssa". Minä arvelen, että tätä kantaa, jota valiokunta edustaa, olisi kannattanut vähän laveammin esittää siitäkin syystä, että vastalauseen käsitys ei nyt tänä päivänä astu ensikertaa esille tässä eduskunnassa, vaikka se tänä päivänä astuu ensikerran julkisessa istunnossa. Sanoiksi saatettuna tämä käsityskanta kuuluisi: Valtionpäämies on suhteissaan muihin kansalaisiin samalla oikeudellisella asteella kuin hekin, ja periaatteellisesti tasa-arvon kannalla. Osoittamaan tämän käsityskannan kieroutta kenties riittäisi viittaus niiden maiden perustuslakeihin, joissa valtionpäämies on ainoastaan valtion korkein virkamies. Sekä yhdysvaltain että Ranskan tasavallan perustuslaissa muun muassa säädetään, että tasavallan presidenttiä ei, niin kauvan kuin hän on virkansa toimituksessa, saa mistään muusta rikoksesta haastaa oikeuteen kuin ainoastaan valtiopetoksesta, ja tämäkin syytös voi tapahtua ainoastaan edustajakamarin aloitteesta. Se on luonnollista, että muissa suhteissa, joihin kansalaiset joutuvat valtionpäämieheen, tällainen näkökanta vieläkin selvemmin astuu näkyviin. Minä saan toisesta kansalaisesta puhua, mitä ikinä tahdon. Minä saan alentaa hänen kunniaansa julkisuudessa. Minä saan valehdella hänestä. Jos hän katsoo olevan syytä, kuten sanotaan „kysyä kunniansa perään", niin hän haastaa minut oikeuteen, ja minä saan ansaitun rangaistuksen. Toiselta puolen: jos minä kansalaistoverini sanoissa tai teoissa näen jotakin sellaista, jota minä katson huonoksi ja halveksittavaksi, niin saan sen vapaasti hänelle ilmaista. Ei minulla ole pakko säilyttää tuttavuutta hänen kanssaan, eikä millään tavalla osoittaa hänelle kunnioitusta. Aivan toinen on kaikessa tässä valtion päämiehen laita, siitä yksinkertaisesta syystä, että hän edustaa koko valtiota ulospäin.

Pyydän valaista tätä katsantokantaa esimerkillä siitä syystä, että täällä eduskunnassa nyt lausutaan mielipiteitä, joitten luulisi olevan kotoisin lastenkamarista. Joku aika sitte ed. Nuorteva ja minä yhdessä katselimme erästä pilakuvaa, joka esitti häntä, ed. Nuortevaa, puhujalavalla. Yhdennäköisyys oli hyvin osattu, ja irvikuvaus ilmeni pääasiallisesti siinä, että ed. Nuortevan muodossa oli nähtävänä vanhuutta ja elämänkokemusta, jota emme täällä ole tottuneet siinä näkemään. Tahdon kysyä, olisimmeko me nauranneet niin sydämmellisesti kuin silloin, jos sama pilakuva olisi esittänyt tämän maan hallitsijaa. Minä luulen, että ed. Nuorteva, kuten minäkin, olisi pitänyt sellaista ihan sopimattomana. Syy on, kuten sanottu, aivan selvä. Ei mikään kansa voi sallia, että jokainen joutilas irvihammas rupeaa piirtelemään valtion päämiehen kuvia, minne haluaa, tahi että jokainen valtiollinen poropeukalo ryhtyy arvostelemaan hänen tekojaan tavalla, joka olisi sopimatonta yksityisenkin henkilön töitä arvosteltaessa.

Tämä periaate, se se on pidettävä voimassa ja tunnustettava. Silti ei ole sanottu, ettei hallitsijan julkisia tekoja saisi arvostella. Mutta, paitsi että arvostelun tulee pysyä tarkasti totuuden rajoissa, vaaditaan lisäksi, että arvostelija joka hetki muistaa, kenestä on kysymys, kenen tekoja arvostellaan. Ei tämä ole mitään ihmisen jumalallista kunnioitusta; kansa kunnioittaa sillä itseään ja sitä valtiollista asemaa, johon se historillisten vaiheiden kautta on päässyt kohoamaan.

Minä saatan myöntää, että meidän oloissamme tätä minun mielestäni selvää ja luonnollista käsityskantaa jonkin verran kaihtaa se tosiasia, että meidän valtionpäämme on samalla Venäjän valtakunnan hallitsija. Mutta, kuten jokainen ymmärtää, tämä seikka myöskin kehoittaa meitä toisesta syystä noudattamaan samallaista menettelyä. Tämä asia ainakin on niitä, joissa valtioviisaus, sekä terve järki ja kansallinen kunniantunto sopivat yhteen. — On aivan mahdollista, että näiden rikosjuttujen luku lisääntyisi sen kautta, että käsittely jätettäisiin yksinomaan riippuvaksi kotimaisista viranomaisista; ei siitä syystä, että niitä lukuisammin nostettaisiin, vaan sen vuoksi, että Hallitsija useimmissa tapauksissa kysyttäessä ilmoittaa, ettei hän pidä asialla väliä. Mutta toisaalta minä periaatteellisesti pitäisin kiinni siitä, että juuri kotimaisten viranomaisten, nim. kansan korkeimpain oikeudenvalvojain asia on tässä valvoa kansan kunniaa. — Tietysti siinä tapauksessa, että tämmöinen laki hyväksytään, hallitsijalle täytyy jäädä se armahdus-oikeus, joka hänellä on rikosasioissa.

Ne syyt, joiden nojalla valiokunta puolestaan on pitänyt omaa käsitystään asian järjestelystä parempaa kuin arm. esitystä, ovat minusta niin selvästi tuodut esiin, ettei niitä tarvitse puolustaa. Minä kannatan mietintöä.

Ed. **Suomalainen:** Minä pyydän lyhyesti vaan saada yhtyä vastalauseeseen.

Ed. **Castrén:** Lukiessani vastalausetta en ole voinut olla kiinnittämättä huomiotani erääseen vastalauseessa olevaan lauseeseen, joka minusta on tuntunut enemmän kuin oudolta. Tämä lause, joka on löydettävänä vastalauseen toisen kappaleen viidenneltä riviltä, kuuluu: „hallitsijan tekojen hänen yksinvaltiaana ollessaan pitää ehdottomasti olla julkisen arvostelun alaisena". Jokainen ajatteleva järkevä lukija, joka on lukenut tämän lauseen ja verrannut sitä siihen, mitä edellä ja jälempänä sanotaan, ei voi tätä lausetta ymmärtää muulla tavoin kuin jos olisi sanottu, että hallitsijan tekojen pitäisi ehdottomasti olla julkisen arvostelun alaiset, koska hallitsija on yksinvaltiaana Suomessa.

Mitä tietää oikeastaan tämä lause? Onko arvoisain vastalauseentekijäin tarkoitus väittää, että Suomen Suuriruhtinas on yksinvaltiaana Suomessa? Jos tämä on tarkoitus, pyytäisin kysyä, onko vastalauseentekijöille tuntematonta, että meillä on perustuslaillinen hallitusmuoto, ja että tämä hallitusmuoto velvoittaa hallitsijaa hallitsemaan Suuriruhtinaskuntaa tämän hallitusmuodon mukaan, vai mitä tällä lauseella oikeastaan ymmärretään?

Puhemies: Kaksi minuuttia on kuulunut.

Ed. **Castrén** Mitä ed. Hämäläinen täällä on lausunut siitä, että viralliset syyttäjät ja oikeudenkäyttö meidän maassamme olisivat menetelleet puolueellisesti ja tehneet erotusta silloin, kun on ollut kysymys sosiaalidemokraattisten ja porvarillisten lehtien saattamisesta syytteeseen majesteettirikoksesta, hallituksen tarkoituksista tätä arm. esitystä annettaessa, on tuota tavallista niin monesti tässä eduskunnassa valitettavastti kyllä kuultua ja tämän eduskunnan arvoa alentavaa agitatsioonipuhetta, johon ei todellakaan kannata vastata.

Ed. **Söderholm:** I lagutskottets betänkande hafva skälen för och emot i denna fråga redan blifvit framhållna och i stora utskottet ytterligare utvecklade, så att jag icke har skäl att vidare uppehålla mig vid dem. Men jag har ansett mig böra taga till ordet med anledning af tvänne talares yttranden beträffande de inhemska myndigheternas ställning till majestätsförbrytelserna enligt nu gällande lagstiftning och sådan den skulle komma att gestalta sig i det af lagutskottet omfattade lagförslaget. För närvarande ankommer det på senatens justitiedepartement att till monarken inberätta rörande majestätsförbrytelser, om hvilka angifvelse gjorts. Att i visa fall senaten icke ansett sådan anmälan behöfva göras, har icke berott därpå, att senaten icke funnit skäl till åtalet såsom sådant, utan därpå att senaten icke eger annan befogenhet än att, då icke tillräckliga bevis synas föreligga, på sådan grund underlåta att göra hemställan till monarken, men senatens hemställan innebär icke förslag att åtal bör ega rum eller icke. Enligt det af lagutskottet antagna lagförslaget blir den högsta myndighetens ställning till majestätsförbrytelserna en helt annan. Enligt detta förslag skulle det ankomma på prokuratorn att pröfva icke endast, huruvida tillräcklig bevisning föreligger, utan också huruvida saken är af den betydelse eller har passerat så nyligen, att värkligen skäl till åtal föreligga. Det är sålunda ett helt annat slags pröfning, som den inhemska högsta åklagaremyndigheten skulle komma att ha enligt lagförslaget. Att häraf draga slutsatsen att,

om detta lagförslag blir antaget och fastställdt, antalet åtal för majestätsförbrytelser skulle komma att ökas, finnes ingen anledning till. Åtminstone kan man icke af lagförslaget draga sådana slutsatser. Om man håller sig till den erfarenhet man har från de senaste tiderna, så har man skäl att antaga, att åtalen för majestätsförbrytelser komme att minskas.

Jag vill därjämte yttra mig om hr Hämäläinens uttalande att i lagutskottet pluraliten, då den fattade det beslut, som här föreligger såsom utskottets betänkande, hade besjälats af den tanken att få någon slags munkafle lagd på yttrandena i arbetarebladen. Något sådant uttalande förekom hvarken i lagutskottet ej eller har något dylikt framskymtat ur något yttrande, som där fällts. Tvärtom voro de skäl, som voro för lagutskottets pluralitet bestämmande, just de i betänkandet angifna och inga andra. men de äro icke af det slag, som hr Hämäläinen ville låta påskina.

Ed. **Nuorteva:** Minun täytyy ed. Castrénille huomauttaa, ettei vastalauseessa ole käytetty sanaa „itsevaltias" vaan „yksivaltias" ja tämä sana on käytetty samassa merkityksessä kuin ruotsinkielessä käytetään sanaa „monark". Se vaan lyhyesti selitykseksi, että tätä sanaa ei ole tarkoitettu siinä merkityksessä kuin ed. Castrén epäili.

Äsken sanoin epäileväni, että kun meidän yhteiskunnassamme pääsee valloille jo nyt hyvin tuntuvassa määrässä näkyvissä oleva ja erittäin ed. Yrjö-Koskisen lausunnosta ilmitullut monarkistinen katsantokanta, silloin ruvetaan tällaisen lain vallitessa hyvin suuressa määrässä ahdistamaan mitä viattomimpiakin lausuntoja, jotka koskevat keisarin persoonaa. Jätän kajoamatta niihin halpahintaisiin vitseihin ja sutkauksiin, joita ed. Yrjö-Koskinen katsoi arvolleen sopivaksi lasketella, tahdon vaan lyhyesti huomauttaa, että olen aivan päinvastaista katsantokantaa, mitä näiden n. s. majesteettirikosjuttujen laatuun tulee, kuin mitä hän sanoi.

Mitä tulee siihen, että valtion päämiestä vastaan ei sovi nostaa syytettä eikä häntä saa haastaa mistään muusta rikoksesta kuin valtiopetoksesta, niin se ei kuulu tähän asiaan. On vallan toista se, ettei valtion päämiestä saada syyttää jostakin rikoksesta. Tästä ei ole tällä kertaa kysymys, vaan siitä, onko Hallitsijan määrättävä syytteen nostamisesta kunnianloukkausasioissa, vai onko tämä tehtävä annettava meidän viranomaisillemme. Aniharvoissa maissa on asianlaita viimeksimainittu, vaan useissa riippuu syytteen nostaminen hallitsijan omasta käsityskannasta, katsooko hän itseään loukatuksi vai eikö. Uskallan yhä edelleenkin väittää, että tämä katsantokanta saattaa olla niin tavattoman erilainen ja sen, mitä meidän viranomaisemme mahdollisesti liiallisessa

virkainnossaan ja monarkististen rakkaudentunteiden vallitessa katsovat loukkaavaksi, joku tervejärkinen ja terveesti asiaa ajatteleva ihminen katsoisi vallan vähäpätöiseksi asiaksi.

Jos me nyt otamme sellaisen esimerkin esille kuin mitä ed. Yrjö-Koskinen täällä moitti, että hallitsijan persoonaa ruvettaisiin jonkunlaisissa pilakuvissa esittämään j. n. e., niin minusta tämä ei olisi ollenkaan pois tieltä. Humoristinen esitystapa saattaa monesti sisältää erittäin paljon hyvääkin ja sattuvasti vaikuttaa siihen ihmiseen, jota se esittää. Karikatyyreilläkin on ollut merkityksensä, enkä ollenkaan tahdo asettua siinä suhteessa niin erinomaisen ylimieliselle, monarkistiselle ja vanhoilliselle kannalle kuin ed. Yrjö-Koskinen asettui, lausuen sen seikan, että hallitsijaa uskalletaan tuollaisissa kuvissa esittää, jo sellaisenaan olevan kerrassaan sopimattoman ja hylättävän.

Niinkuin jo sanoin, ne käsitykset, jotka tästä asiasta vallitsevat, ovat siksi erilaiset ja syvälle juurtuneet, ettei maksa vaivaa ruveta niistä tässä suhteessa kiistelemään. Mitä ed. Yrjö-Koskinen täällä jutteli, se herättää minussa sen hurskaan toivomuksen, että Jumala varjelkoon meitä, jos ed. Yrjö-Koskinen pääsisi prokuraattoriksi.

Ed. **Cederberg:** Jag begärde ordet i anledning af den af hrr Nuorteva och Hämäläinen framhållna åsikten, att den lagförändring, som här är afsedd, endast skulle medföra, att majestätsförbrytelser skulle oftare beifras än hvad nu är fallet, då hemställan göres till monarken. Antalet åtal skulle enligt deras tanke komma att ökas med de brott, om hvilka hemställan gjorts, men om hvilka förordnats, att åtal icke borde ega rum. Hrr Nuortevas och Hämäläinens uppfattning härom kan jag icke dela, och jag är ense om den vedrläggning af denna åsikt, som hr Söderholm här gjorde. Jag behöfver därför ej uppehålla mig därvid. Jag vill endast ytterligare erinra om, att utskottet har gjort en i mitt tycke ganska väsentlig förändring uti propositionen, då det infört uti sitt förslag den bestämningen, att prokuratorn må förordna till åtal om brottet, därest han pröfvar att de förhanden varande omständigheterna därtill gifva anledning. Utskottet använder således här ett annat uttryck än det, som förekommer i 13 kap. 5 § strafflagen, enligt hvilken lag anmälan om majestätsbrott bör göras, då skäl föreligger. Således om skäl, som möjliggöra den för brottet angifnes fällande till ansvar föreligga, så bör alltid enligt 13 kap. 5 § anmälan göras. Men detta har lagutskottet velat undvika genom att införa en förändrad bestämmelse i sitt förslag.

Ed. **Turkia:** Pyysin puheenvuoroa ed. Ingmanin lausunnon johdosta. Kun evästyskeskustelussa asetuin hallituksen esitystä

vastustavalle kannalle, ei minulla ollut määräävinä ne motiivit, joihin ed. Ingman tahtoi nojata. Otin asian siltä kannalta, että jokaisella yksilöllä, ihmisenä, olkoon oikeus nostaa kanne kunnianloukkauksesta sekä muista jutuista, jos hän sen katsoo tarpeelliseksi. Ketään en tahdo asettaa erityisen suojeluksen tai holhouksen alle, ellei hän ole sellaisessa tilassa, että se katsotaan tarpeelliseksi. Lausuntoni alussa nimenomaan huomautin, että käsitteet kunniasta saattavat suuressa määrässä erota, ja sillä perusteella, että jotkut henkilöt eivät voi aina arvostella loukkaako joku lausunto sen tai sen henkilön kunniaa tai ei, sillä perusteella minä pyysin vastustaa sitä ehdotusta. En vastusta sitä sen vuoksi, että tahtoisin antaa epäluottamuslausetta kotimaisille viranomaisille ja antaa samalla puoltolauseen venäläisille viranomaisille. Tällaista ei suinkaan minun puheestani tavata, mutta ehkä keskustassa olevien. Minä en hyväksyisi, että esim. ed. Ingman kanoniseerattaisiin sellaiseksi, jonka kunniata valvomaan asetettaisiin senaatti tai prokuraattori, ja sama käsitys minulla on kaikkien ihmisten suhteen. Jos ed. Ingman sekä useat muut täällä olevat porvarit todistavat, että hallitsija on sellaisessa tilassa, että hän tarvitsee suojelusta tai holhousta, niin sitte minäkin voin mietinnön hyväksyä.

Puhemies: Kaksi minnuttia on kulunut.

Ed. **Turkia:** Minä tiedän sen, että paljaasta sulasta kohteliaisuudesta hallitsijaa kohtaan tämän eduskunnan porvaristo tulee hyväksymään tämän mietinnön. Minä tiedän myös sen, että kun tämä tulee hyväksytyksi, niin sulasta kohteliaisuudesta myös senaatti ja sen prokuraattori tulevat toimimaan hallitsijalle mieliksi, ja kun toimitaan mieliksi, niin täytyy nostaa kunnianloukkausjuttuja niin paljon kuin suinkin mahdollista, että hallitsija näkee: pitäväthän ne siellä minun kunniastani huolta. Kun minä vastustan mietintöä, niin vastustan sitä siitä syystä, että pelkään likakilpailua sillä alalla.

Kun olen jotensakin varma, että tämä mietintö hyväksytään tällaisenaan, niin en saata olla myös lausumatta, että mahdollisesti saamme seuraavaksi lainsäädäntökaudeksi hallitukselta esityksen, jossa ehdotetaan, että Bobrikoffin muisto asetetaan samallaiseen asemaan kuin nyt hallitsijan kunnia.

Puhemies: Kutsun puhujan järjestykseen.

Ed. **Castrén:** Minä en voi auttaa sitä että ed. Nuortevan selitys tuosta huomauttamastani lausunnosta ei tunnu täysin tyydyttävältä. Sanat: „yksinvaltias" ja „itsevaltias" lienevät yhtä

ja samaa. Mutta jos verrataan vastalauseen ruotsalaista kappaletta, niin sanotaan siinä vastaavassa kohdassa: „Monarkens handlingar i hans egenskap af själfhärskare borde ovilkorligen vara underkastade offentlig kritik". Hallitsijahan on „monark" ja yksinvaltias eli itsevaltias on „själfhärskare". Minä tahdon uskoa, että mahdollisesti on ollut tarkoitus lausua toisin. Mutta nyt tulee epäilemättä vastaiselle tutkimukselle vastalauseen allekirjoittajain vastalause esiintymään siinä valossa, että he ovat väittäneet, että itsevaltius on Suomessa vallitsemassa. Suotavaa olisi sentähden ollut, että vastalauseentekijät olisivat ymmärtäneet pitää jonkun verran huolta vastalauseestaan, jos todellakin heidän tarkoituksensa oli lausua jotakin toista kuin mitä he ovat lausuneet, jottei sekä suomenkielisen että ruotsinkielisen vastalauseen kappale antaisi vastaiselle tutkijalle väärää käsitystä.

Ed. **Vuolijoki, Sulo:** Ed. Yrjö Koskisen lausunnon johdosta tahtoisin huomauttaa, että jos jokainen valtiollinen poropeukalo saa kiittää hallitsijan tekoja, niin siitä tietysti seuraa, että jokainen valtiollinen poropeukalo saa niitä myöskin moittia. Muuten herra Yrjö-Koskisen lausunto on minua vaan vahvistanut siinä vakaumuksessa, että tämä esitys on ehdottomasti hyljättävä. (Hyvä!)

Ed. **Nuorteva:** Tahdon huomauttaa ed. Castrénille, että tämä sana yksinvaltias ehkä on sopimattomasti valittu kielellisessä suhteessa eikä tarkoita mitään muuta kuin ainoastaan lausua sen, että hallitsija on semmoinen persoona, jonka yläpuolella ei ole mitään valtaa, ja jos ed. Castrénia pelottaa kovasti, että tällainen lausunto jää asiakirjoihin, niin pyydän huomauttaa, että keskustelu myös jää asiakirjoihin ja siihen voidaan tarpeellisia komentaarioita ottaa. Kyllä tästä itsevaltias sanasta voitaisiin laajemmassakin merkityksessä enemmän keskustella, mutta se ei kuulu tähän.

Kun minulla kerran on puheenvuoro, niin tahdon täydentää mitä äsken sanoin. Vapaaherra Yrjö-Koskinen ihmetteli, minkätähden mietinnössä niin vähäisessä määrässä kosketellaan perusteluita ja niin suuri huomio annetaan vastalauseelle. Pyydän siihen huomauttaa, että valiokunnassa tapahtui ensimäisessä lukemisessa tämän asian esillä ollessa, että jäi 8 ääntä 8 vastaan. Siis vähemmistö ei suinkaan ollut niin vähäinen, se oli sangen tuntuva, ja kun asia ensi lukemisessa ratkaistiin, niin se piti ratkaista arvalla ja Jumala ei ollut sillä kertaa hallitsijan, vaan se tosiaan oli vastalauseen tekijän puolella, niin että vastalause voitti. Minä toivoisin, että niin uskonnollinen mies kuin vapaa-

herra Yrjö-Koskinen tahtoisi tässä kohden nähdä Jumalan sormen, niinkuin sanotaan.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Luulisi kaikkien myöntävän sen, että meillä on edullista ja on suotavaa että, milloin nostetaan kanne tällaisissa asioissa, kysymys ratkaistaan meidän maassamme, meidän kansassamme vallitsevan oikeuskäsityksen mukaan, ja niin tulee tapahtumaan jos armollinen esitys ja valiokunnan mietintö hyväksytään. Tämä maali on ainakin paljon helpompi saavuttaa, jos ratkaisu tässä kohden on oman maan miehen, prokuraattorin tehtävä eikä niinkuin nyt tapahtuu, ilmoitus, joka perustuu todistettuun asiaan, välttämättömästi on tehtävä rajan toiselle puolelle, jolloin päätökseen luonnollisesti voi vaikuttaa aivan toisellainen oikeuskäsitys kuin se, joka vallitsee meidän kansassamme. Tästä syystä minä pidän esillä olevaa ehdotusta ehdottomana edistyksenä.

Ed. **Alkio**: Yhtyessäni kannattamaan vastalausetta olin kyllä kiinnittänyt huomiota siihen lausemuodostukseen, josta ed. Castrén on ottanut erityisesti huomauttaakseen. Mutta minä olen käsittänyt sen todellakin sillä tavalla, ja käsitän yhä edelleenkin, että lausemuodostuksen puolesta saattaa vastata. Minä nim. ensinnäkin käsitän niin että mitä Suomen raha-asiain hoitoon tulee, ei siinä suhteessa eduskunnalla ole oikeastaan mitään sanavaltaa suurimpaan osaan Suomen rahavarojen hoidossa. (Väärin! väärin!). Kyllä asianlaita on semmoinen ettei Suomen eduskunnalla ole suurimpaan osaan rahaasiain hoidossa sanavaltaa (ed. **Danielson-Kalmari**: Ei lainkaan niin!). Nykyään on eduskunnalle esitetty eräs arm. esitys, joka koskee rahavarojen myöntämistä Venäjän sotalaitoksen kannattamiseksi. Siinä suhteessa on eduskunnan keskuudessa tietääkseni ollut kysymyksessä protesteerata sitä käsitystapaa vastaan, että siirrettäisiin suurin osa näistä rahavaroista valtakunnanrahastoon eduskunnan mieltä kuulematta. Mikäli käsitän on siis syytä tähän ajatustapaan, joka vastalauseessa ilmenee itsevaltiuden periaatteeseen nähden, jota tahdotaan meillä sovelluttaa. Sitäpaitsi on olemassa eräs puoli, jota tässä voipi huomauttaa, se seikka nim. että kaikkein useimpien lakienkin voimaantulemiseksi vaaditaan ehdottomasti hallitsijan myöntymys tai lopullinen sana. Jos eduskunta laatisi vaikka minkälaisia lakeja ja hallitsija tahtoo ne evätä ja kieltää, niin ne eivät tule voimaan. Silloin minun ymmärtääkseni tätä menettelytapaa sopii sovelluttaa vastalauseen sanamuodostukseen. Tässä tapauksessa hallitsija on yksinvaltias.

Muuten mitä tulee itse tähän kysymykseen, niin kun on tahdottu olettaa että suomalainen viranomainen olisi soveliaampi

ratkaisemaan, mikä menettelytapa missäkin tapauksessa hallitsijan kunnian suojaamiseksi on oikein, niin minun käsittääkseni ainakin meillä on kokemus osoittanut, että milloin byrokraattiset voimat pyrkivät Suomen hallinnossa vaikuttamaan, milloin siihen on erityisiä edellytyksiä olemassa, suomalainen viranomainen on osoittanut usein tässä tapauksessa erinomaista halua olemaan sangen kekseliäs keksimään niitä syytetapauksia, joihinka tällaiset rikokset mahdollisesti antaisivat aihetta. Minä senvuoksi pelkään että jos tällainen laki tulisi säädetyksi, niin siitä saattaisi olla seurauksena, kuten useat muutkin puhujat ovat huomauttaneet, että meillä olisi paljon useammin esillä kysymyksiä majesteettirikoksista kuin mitä nykyisin on laita.

Ed. **Valpas:** En viitsi paljon sekaantua näin korkeihin asioihin. Huomautan vaan hiukan ed. Castrénin lausunnon johdosta. Hän takertui niin kauhiasti sanaan „yksinvaltias". Olen havainnut täällä Suomessa kahdenlaisia selityksiä, jotka voisi sovelluttaa tähän kohtaan. Toiset väittävät että meillä Suomessa on Suuriruhtinas ja että nimeen „Suuriruhtinas" ei oikeastaan kuuluisi nimi „Majesteetti". Muistaakseni professori Hermansonkin on esittänyt vähän jotakin siihen tapaan (Naurua keskustasta!). Mutta Venäjällä kuuluu keisarin nimen yhteyteen majesteetti ja olisivat majesteettiloukkaukset siis loukkauksia venäläistä majesteettia vastaan. Täytynee myöntää, jotta majesteetti siellä joissakin asioissa esiintyy, yksinvaltiaana, joskin olisi sellaisia käsityksiä, ettei se täällä ensinkään esiintyisi yksinvaltiaana. Siten voi olla ymmärrettävissä, miksi vastalauseen tekijät ovat maininneet yksinvaltiaasta.

Täällä on vielä erittäin käyty sen sosiaalidemokraattien hyvin ilkeästi esittämään mielipiteen kimppuun, että jos meikäläiset herrat saisivat vallan nostaa syytteitä, he käyttäisivät tätä valtaansa hyvin puolueellisesti. Aivan oikein on porvarilliselta taholta huomautettu, etteivät he tule käyttämään sitä puolueellisesti. Ja niin se on heidän omasta mielestään. He tekevät ylipäänsä kaikki tehtävänsä puolueettomasti. Tekivät he tehtäviä mitä hyvänsä, niin ne ovat tietysti koko kansan hyväksi, eikä mitään puolueellisuutta niissä ilmaannu. Semmoinen käsitys on minun mielestäni aivan oikeutettu heidän kannaltaan, se on heidän luokkakäsityksensä ja maailmassa on nyt sillä lailla, jotta käsitykset muodostuvat eri luokkien mukaan. Marxin väite oikeuskäsitykseen nähden pitää siinä jotakuinkin paikkansa. Mutta meillä toisilla on toisenlaisia luokkakäsityksiä. Ja me arvostelemme sitä, mitä toisilla tahoilla arvostellaan hirveän puolueettomaksi ja oikeaksi, usein hirveän vääräksi ja epäoikeutetuksi; niin on laita juuri majesteettiloukkauksiin nähden. Voisin lue-

tella pitkälti esimerkkiä, minkälaista porvaristaholta pidetään loukkauksena, mutta joka meidän mielestämme ei ole loukkaus.

Täällä ovat suomettarelaiset puolustaneet syyttämisvallan antamista porvareille. Mainitsen sentähden muutamia esimerkkejä heidän käsityksistään. Niitä on meillä varastossa varsinkin siltä Bobrikoffilais-ajalta. Silloinhan oli suomettarelaiset painoasiamiehet, jotka ainakin osaksi toteuttivat käytännössä suometarlaisia luokkakäsityksiä. Meille suometarlaiset painoasiamiehet ilmoittivat telefoonissa hyvin usein, että jos se ja se asia otetaan lehteen ulkomaalaisista lehdistä, se on majesteettiloukkaus, josta rangaistaan lehden lakkauttamisella. Ja toisinaan ilmoitettiin, että jos sana „majesteetti" kirjoitetaan pienellä ämmällä, se on majesteettiloukkaus, se on rangaistava. Jos pannaan majesteetista joku asia pikku-uutisiin, niin se on rangaistava, tai jos sijoitetaan majesteetti-julistus venäläiseen osastoon, on se majesteettiloukkaus, tai ellei sitä panna artikkelien edelle lehteen, se on majesteettiloukkaus. Ne olivat sen ajan luokkakäsityksiä. Ja jos sillä ryhmällä, joka silloin piti valtaa, olisi ollut tarve tehdä oikeudessa syytöksiä, niin kyllä se olisi tehnyt niitä tuollaisista syistä. Kuka takaa, ettei Suomessa vielä joskus tule valtaan puolue, joka pitää noin pikkuarvoisia syitä majesteettiloukkauksina. Kuka takaa, ettei nykyinen hallituspuolue kehity vähän siihen suuntaan. Sillä on jo, niinkuin täällä on huomautettu, hyvä halu etsiä suosiota Pietarista päin, ja sen suosion saamiseksi panee se tietysti meitä kapinallisia sosiaalidemokraatteja syytteeseen ja ilmoittaa että näin ja näin paljon on taas pantu syytteeseen. Täten se saa sitä suosiota samalla kuin se puolestaan luulee lyövän kaksi kärpästä yhdellä iskulla: luulee myös vahingoittavansa sosiaalidemokraatista puoluetta, kun vähentää siltä joitakuita voimia joksikin ajaksi tyrmään.

Kun tuo pieneltä näyttävä asia voi lisätä erikoisen vallassa olevan porvarisluokan vaikutusvaltaa, lisätä sen valtaa sosiaalidemokratiaa vastaan ja sillä tavalla vahingoittaa kansan kehitystä, niin on aivan kohtuutonta ja aivan liikaa vaatia, että me sosiaalidemokraatit tulisimme sitä kannattamaan.

Ed. **Söderholm:** Med anledning af hr Sulo Vuolijokis uttalande att, om man engång får uttala sitt gillande af monarken, man äfven bör få uttala ogillande, ber jag att få framhålla, att det är en sak att uttala sitt ogillande och en annan sak att göra det på ett kränkande sätt.

Ed. **Nuorteva:** Pyydän vaan lyhyesti ilmoittaa ed. Alkiolle että tätä sanaa kirjoittaessa en ottanut ensinkään sitä näkökohtaa huomioon, jonka hän täällä esitti.

Ed. **Yrjö-Koskinen E. S.:** Eräs edusmies on täällä kauhistunut sitä ajatusta, että minä joskun tulisin prokuraattoriksi. Se nyt taitaa olla mahdotonta. Mutta en minä tiedä, mikä estäisi nuoria sosialisteja joskus kohoamasta siihen asemaan. Minä en yleensä ymmärrä, mistä syystä sosialistit niin kauheasti pelkäävät asian ratkaisun jättämistä kotimaisen viranomaisen huostaan, kun nämä kotimaiset virkapaikat ovat heille avoinna. Onhan heitä muun muassa viime aikoina kehoitettu astumaan kotimaiseen hallitukseen; mutta ei heissä ole siihen rohkeutta.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. Valppaan viimeinen lausunto on käsitettävissä, kun muistaa että se on sama kunniallinen mies, joka sanomalehdessänsä koetti saada arvostelukykyistä lukijakuntaansa uskomaan, että se oli suomalainen puolue, joka oli ostanut insinööri Norrménin murhaajan hänen kamalaan tekoonsa. Muuten luulisi että sosialidemokraattisen puolueen periaatteet johtaisivat siihen että he koettaisivat vaikuttaa maan prokuraattoriin, saada hänet sillä tavalla vaikutusvaltansa ja mielipiteittensä alaiseksi, että hän virkatoimessaan tulisi noudattamaan heidän puolueensa käsitystä. Sitä he eivät nyt tahdo, mutta tahtovat säilyttää päätäntövallan meidän maallemme täydelleen vierasten piirien käsissä, sillä luonnollista on että tällaisissa asioissa, jos kohta hallitsija tekisikin lopullisen päätöksen, tulee olemaan meidän maallemme vierailla henkilöillä ja heidän lausunnoillaan hyvin paljo vaikutusta hänen päätökseensä. Johdonmukaista sekin! Se ei ole ykistään ministerivaltiosihteeri joka tässä tulisi ratkaisemaan, vaan siinä tulee vaikuttamaan ne henkilöt, jotka Venäjällä määräävät, milloin majesteettirikokset ovat syytteeseen pantavat.

Ed. **Schybergson:** Jag har icke rätt att innehålla med de betänkligheter, jag hyser emot den föreslagna lagstiftningsåtgärden. Jag tror väl att man, såsom lagutskottets ordförande liksom äfven hr Cederberg försäkrat, med denna åtgärd afsett en minskning af antalet åtal för majestätsförbrytelser och jag medger att den föreslagna åtgärden under vanliga förhållanden låter försvara sig. Under vanliga förhållanden är det utan tvifvel riktigt, att monarken icke själf besväras med frågor af denna art. Men jag befarar att, såsom våra förhållanden gestalta sig, den sista väfvan blir värre än den första, om detta förslag antages. Hr Danielson-Kalmari framhöll i sitt första andragande, att han ansåg det vara ett framsteg, att ärenden af denna art i sista hand behandlas af inhemska myndigheter. Jag förstod icke honom först, då han ju icke kunde anse ministerstatssekreteraren och dennes föredragning hos monarken vara på sidan om vår rättsordning. Men hr Danielson-Kalmari förklarade i sitt senare andragande att han afsåg sådana vederbörande, som rätteligen icke

hafva att med finska ärenden taga befattning, men i dessa saker kunde göra sitt inflytande gällande. Tills vidare har detta icke visat sig vara fallet. Senatens framställningar, angående majestätsförbrytelser hafva ju i regeln behandlats såsom ärenden af underordnad betydelse. Men om härefter afgörandet i sista hand öfverlämnas åt finsk myndighet, så följer däraf utan tvifvel, att just de krafter, som hr Danielson-Kalmari afsett, sättas i rörelse, antingen genom den ryska tidningspressen eller på andra vägar, och jag fruktar att prokuratorn kommer i en ställning, som blir honom och de finska myndigheterna öfver hufvud ytterst obekväm.

Jag tror såsom friherre Yrjö-Koskinen att resultatet af den föreslagna åtgärden blir en betydlig ökning af åtalen för majestätsförbrytelser. Jag delar hans uppfattning därom, att dessa förnärmelser emot monarken äro ovärdiga, och jag skulle önska, att de kunde förekommas. Men liksom den röda fanan är mest ofarlig, när den får utveckla sig, göra dessa åtal saken icke bättre utan sämre.

Sist och slutligen kan jag i ett stycke gifva hr Nuorteva rätt. Så afskild, som vår monark själffallet är från den offentliga meningen i detta land, kan det finnas anledning, att han åtminstone genom dessa anmälningar får kännedom om, att tillfredsställelsen icke alltid är odelad.

I alla fall, denna lagstiftningsåtgärd har såsom många andra tvänne sidor. Jag har ansett mig böra oförbehållsamt framhålla den sida, som enligt min tanke dock praktiskt taget är den öfvervägande, nämligen att vi komma från askan i elden. Resultatet blir helt säkert annat än det man afsett. (Bra!)

Ed. **Ingman, Lauri:** Ed. Turkiaa ei näytä enään oikein miellyttävän hänen lausuntonsa remissikeskustelussa, vaan hän koettaa päästä siitä väittämällä, että olisin esittänyt sen väärin. Sitä en kuitenkaan voi myöntää. Hän kyllä teki alussa sen huomautuksen, että on vaikeata päättää, milloin jonkin kunniata on loukattu, milloin ei, mutta koko hänen lausuntonsa sen jälkeen tarkoitti todistaa sitä, että Hänen Majesteettinsa on arvostellut ja edelleen tulisi arvostelemaan kunnianloukkausasioita lievemmin kuin meidän kotimaiset viranomaisemme. Ed. Turkia sanoi remissikeskustelussa: löytyy lukuisia esimerkkejä siitä, että on tehty ilmianto Hänen Majesteettinsa kunnian loukkaamisesta; asia on mennyt virkateitse Hänen Majesteettinsa tarkastettavaksi, ja meidän kotimaiset viranomaisemme, jotka ovat aivan varmasti olleet käsittävinään, että tämä mitä suurimmassa määrässä loukkaa Hänen Majesteettinsa kunniaa, ovat erehtyneet. Hänen Majesteettinsa on antanut epäävän lausunnon kunnianloukkausjutun nostamisesta. Ja minkätähden? Kai sentähden että Hänen Majesteettinsa on katsonut, ettei hänen kunniansa ole siinä tai siinä kohdassa loukattu.» Sitte seuraa se osa ed. Turkian

lausuntoa, jonka tässä ensiksi luin. Ei näitä jälkiä umpeen luoda, kun ne ovat painetut ja ovat kenen tahansa nähtävissä.

Ed. Hämäläinen lausui, että motiivit niillä, jotka puolustavat esillä olevaa ehdotusta on se, että saataisiin lukuisampia syytteitä, saataisiin työväen johtomiehet vankilaan j. n. e., ja yritti mielestäni antaa sen käsityksen, että valiokunnan enemmistölläkin olisi tuollaiset motiivit. Olisi ollut suotavaa, että ed. Hämäläinen olisi esiintuonut edes muutamia lausuntoja valiokunnasta, joista tämä kävisi näkyviin. Sillä ellei sitä todisteta, niin tietysti ed. Hämäläinen huomaa, että hänen lausuntonsa tässä kohdin on paljasta loan heittämistä muita kohtaan, mutta se ei satu heihin vaan loanheittäjään itseensä.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Olisi varmaan lähinnä toisten asia, ehkä hallituksen jäsenten, lausua ajatuksensa siitä, onko hra Schybergson oikeassa, kun hän arvelee, että maan prokuraattori voi helposti joutua vierasten vaikutusten alaiseksi. Mutta minä tahdon kuitenkin häntä vastaan huomauttaa, että onhan kieltämätön asia, että nykyisen lainsäädännön vallitessa kenraalikuvernööri ensi sijassa vaikuttaa siihen, tuleeko majesteettirikoksesta kanne nostettavaksi vaiko ei. Hänkin on maallemme paljoa vieraampi mies kuin koskaan maan prokuraattori. Mutta olot voivat kehittyä hyvin helposti siksi, että kenraalikuvernöörin rinnalla tulevat saamaan sananvaltaa ne henkilöt, joiden mieltä Venäjällä kysytään silloin, kun päätös tehdään siitä, milloin kanne majesteettirikoksesta tapahtuu. Tämä näyttää minusta ehdottoman varmalta. Muuten herra Scyhbergson arveli, että jos nämä kannekysymykset joutuvat hallitsijan itsensä tietoon, on siitä se etu, että hän siten saa jotain tietoa maassamme vallitsevasta mielipiteestä. Mitä hän saa? Sen vain että hänen tietoonsa saatetaan muutamat loukkaavat sanat. Tokko tämä tieto on juuri erittäin edullinen meidän maallemme, sen jätän hra Schybergsonin itsensä ratkaistavaksi.

Ed. **Hänninen, Valpas:** Ehkä sallitaan hiukan vastata sivuasiaan. Ed. Danielson-Kalmari on tämän majesteettisuojeluksen yhteydessä puhunut eräästä suomalaista puoluetta vastaan tehdystä loukkauksesta. Siitä kai ei voi tämän jutun yhteydessä puhua, vaan voitanee siitä tehdä erikoinen esitys sitte, kun tulee uusi anomusaika. Se artikkeli, jonka ed. Danielson-Kalmari mainitsi olleen Työmiehessä, kosketteli tosin Norrménin murhaa, mutta mainitussa artikkelissa ei muistaakseni nimenomaisesti syytetty suomalaista puoluetta, jos se on se artikkeli, jota minä tarkoitan. Siinä oli vaan epämääräisesti sanottu, että mahdollisesti joku toinen puolue on ollut siihen vaikuttamassa. Se voitiinkin tehdä sen perusteella että Suomessa oli myöskin tapahtunut ennen Hertzensteinin murha, jota ei luettane

suomalaisen puolueen syyksi. Ei kaikkia viittauksia tarvitse siten ottaa puolueasiana.

Ed. **Turkia:** Ed. Ingman näytti epäilevän, etten muistaisi remissikeskustelussa käyttämääni puheenvuoroa. Pyydän vakuuttaa, että muistan sen vallan hyvin, mutta en hyväksy sitä selittämistapaa, mitä ed. Ingman on käyttänyt. Nyt ei ole kysymys venäläisestä ja suomalaisesta virastosta. Nyt on kysymys hallitsijasta ja hänen kunnianloukkausjutuistaan, joitten nostaminen siirrettäisiin suomalaiselle virastolle. Siis hallitsija on toisella puolen ja suomalainen virasto toisella puolen. Kun remissikeskustelussa huomautin, että jos tuollainen siirto tapahtuu, jos kanteen nostaminen jää prokuraattorin haltuun, tulee niitä enempi nostetuksi kuin näihin saakka, niin samaa mieltä olen yhä edelleen. Kun huomautin, että on tapauksia, jolloin hallitsijalle on tehty ilmiantoja, mutta hän ei ole nähnyt hyväksi niitten johdosta nostaa kunnianloukkausjuttuja, en tahtonut sillä väittää, että hän olisi ollut niin armollinen tai jalomielinen, että sentähden olisi jättänyt kanteen nostamatta, vaan hän on käsittänyt asian siten, että hänen kunniataan ei ole loukattu. Puheeni alussa sanoin, että käsitteet kunniasta ja sen loukkaamisesta eroavat suuresti ja sitä tahdoin todistaa. Näitä näkökohtia silmällä pitäen ehdotin hallituksen esityksen hylkäämistä ja olen sillä kannalla yhä edelleen.

Ed. **Hämäläinen, K.:** Minä olen pakotettu huomauttamaan ed. Ingmanin lausunnon johdosta, että hän esitti väärin minun edellisen lausuntoni. Kun minä sanoin, että alotteen tähän lainmuutokseen on tehnyt maan kenraalikuvernööri nostaen asiasta senaatissa kysymyksen ja perustellen sen sillä, että puheenalaisten rikosten lukumäärä on sen jälkeen kun ennakkosensuuri lakkautettiin, tuntuvasti lisääntynyt, tein minä tästä sen johtopäätöksen, että perussyynä tähän lain muutokseen oli se, että piti saada nämä jutut pikemmin käsiteltäviksi, jolloin olisi mahdollisuus käsitellä lukuisampia juttuja lyhyemmässä ajassa. Minä sanoin, että tästä muutoksesta tulisi ehdottomasti olemaan semmoinen seuraus, että noitten juttujen lukumäärä enenisi. Samassa yhteydessä minä huomautin, että lakivaliokunnassa on rehellisesti myönnetty arm. esityksen puolustajain taholta että tällainen seuraus tulee todellakin olemaan. Minä en ole sanonut sen enempää lakivaliokunnan toisten jäsenten motiiveista, mutta todistaa voidaan, että mainitsemani myönnytys heidän puoleltaan on tehty.

Ed. **Schybergson:** I anledning af hr Danielson-Kalmaris yttrande ber jag få framhålla, att åtal för majestätsförbrytelser kunna vara af flerehanda slag. Jag förmodar att majestätsförbrytelser, som ske

i form af endast skymfande och råhet, behandlas efter förtjänst, d. v. s. lämnas utan afseende, vare sig att nuvarande förfarande iakttages eller det som af utskottet föreslås. Men andra majestätsförbrytelser kunna förekomma, där allvarsord uttalas, allvarsord, hvilka förtjäna att komma längre än till inhemska myndigheter. Hvad som emellertid för mig i denna sak är det väsentligaste, är, att en s. k. majestätsförbrytelse, så länge den ännu är under handläggning och så länge det ännu är oafgjordt, huruvida åtal i anledning af densamma skall anställas eller icke, är en sak af ringa betydenhet samt äfven af dessa vederbörande, som hr Danielson-Kalmari har frammanat, sålunda bedömes. Men i och med detsamma finsk myndighet har nedlagt en sak af ifrågavarande beskaffenhet, får den betydelse. Då blir den ett vapen i handen hos dessa ryska vederbörande, som vilja komma åt våra finska myndigheter.

Det är därför jag tror, att hela detta lagförslag, så väl menadt det än är, är olyckligt hopkommet. Jag behöfver ju icke säga, att då jag föreslår ett förkastande af propositionen, jag icke gör det på grund af reservanternas motivering. Jag finner att vi böra afböja propositionen, men tillika uttala att motiveringen icke godkännes. Expeditionsutskottet skulle i sådant fall vid affattningen af svarsskrifvelsen endast låta inflyta en anmälan om att propositionen icke kunnat af landtdagen antagas.

Senaattori **Nybergh:** Kun täällä on niin paljon puhuttu siitä, että majesteettirikosjutut tulisivat lisääntymään ja langettavia tuomioita enemmän näkymään kuin ennen, niin ei muisteta, että eihän asia siitä riipu, mitä prokuraattori on syyttänyt, vaan asia riippuu vihdoin siitä, mitä oikeus katsoo oikeaksi. Minä luulen ja olen siitä vakuutettu, että oikeuden asema tulee vastedes olemaan paljon enemmän riippumaton kuin tähän asti. Tähän astihan on ollut se ikävä seikka vallitsemassa, että senaatin oikeusosaston puheenalaisiin rikoksiin nähden on täytynyt sekaantua asioihin, jotka eivät vielä ole oikeuksissa olleet vireillä, lausumalla mielipiteensä siitä, onko syytä nostaa syytettä vai onko asia jätettävä sillensä. Sellainen lausunto voi olla omansa vaikuttamaan asian käsittelyyn tuomioistuimessa, kun maamme ylin oikeus siten ennakolta jo ikäänkuin lausuu mielipiteensä asiasta. Siitä päästäisiin tämän järjestelmän nojalla, jonka mukaan prokuraattori yleisenä syyttäjänä määrää, onko asiasta syyte nostettava vai ei.

Muuten pyydän saada huomauttaa, ettei kaikissa maissa yleisenä sääntönä ole, että kaikki kunnianloukkausasiat yksinomaan riippuvat siitä, tahtooko asian omistaja nostaa kannetta vai ei. On nimittäin useissa maissa säädetty, että milloin viranomaisia syytetään, on yleisellä syyttäjällä syyttämisoikeus ja sellaista järjestelyä voidaan hyvillä syillä perustella.

Ed. **Schybergson:** Den senaste ärade talaren har rätt däri, att det är en oegentlighet att högsta justitieinstans tager befattning med dessa frågor, förrän det sker i egenskap af dömande myndighet, men detta kunde lätt afhjälpas genom att den befattning, kejserliga senaten nu tager med saken i justitiedepartementet, öfverflyttas på prokuratorn.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Herra Schybergsonin tätä edellinen lausunto johti yhä edelleen asian suorastaan poliittiselle alalle. Tahdon häntä vastaan sanoa vaan sen, että hänen ajatuksensa kulku minun ymmärtääkseni johdonmukaisesti veisi siihen, että meidän tulisi pyrkiä siirtämään senaatin ratkaisuvallasta niin paljon meille vaarallisia asioita kuin suinkin hallitsijan itsensä päätettäväksi. Sillä tavoin meillä monessa tapauksessa olisi parempi tuki kuin tätä nykyä vieraalta taholta syntyviä hyökkäyksiä vastaan. Mutta sitähän uraa me nyt emme tahtone kulkea.

Ed. **Schybergson:** Ne eivät ole vaarallisia nykyisen järjestyksen vallitessa, mutta ne tulevat vaarallisiksi, jos prokuraattorin määrättäväksi tulee, onko syytettä alotettava vaiko ei.

Ed. **Danielson-Kalmari:** Ed. Schybergson ei ole ymmärtänyt minun viime lausuntoani. Minä tarkoitin sitä, että jos meneteltäisiin johdonmukaisesti niinkuin hän tahtoo, niin meidän tulisi siirtää niistä asioista, joita senaatti nyt käsittelee ja ratkaisee, pois hallitsijan itsensä päätettäviksi sellaiset asiat, jotka ovat joutuneet venäläisten hammasteltaviksi.

Ed. **Paasikivi:** Nykyistä järjestelmää vastaan, että Majesteettirikoksista on syyte nostettava vasta sen jälkeen, kun hallitsija on siitä antanut määräyksen, voi myös huomauttaa, että se voi olla omiaan vaikuttamaan tuomioistuinten vapaaseen menettelyyn, sillä kun tuomioistuin tällaisia asioita käsitellessään tietää, että hallitsija itse sitte kun asiain kulku on hänelle esitetty ja kaikki siihen vaikuttavat asianhaarat on ilmaistu, on katsonut, että tässä on tapahtunut sellainen loukkaus, josta syyte on tehtävä, niin ei voi muuta nähdä kuin että tällainen tosiasia on myös omiaan häiritsevästi vaikuttamaan tuomioistuimiin. Jos valiokunnan ehdottama uusi järjestelmä saatettaisiin voimaan, niin tuomioistuimet tulisivat tuntemaan itsensä vapaammiksi käsitellessään tällaisia asioita. Tätä näkökohtaa ei minun havaitakseni tässä pitkässä keskustelussa vielä ole esiintuotu.

Ed. **af Ursin:** Herra Schybergson on täällä aivan sitovasti näyttänyt toteen, että jos prokuraattori esittää tämmöiset majes-

teettirikokset hyljättäviksi, niin ryhtyvät voimat idässä asiaan. Tästä seuraa, että prokuraattori katsoo velvollisuudekseen, jos mahdollista, ottaa tämmöiset asiat esille ja puoltaa niitä, ja silloin lisääntyy juuri näiden majesteettirikosten lukumäärä. Vielä on otettava huomioon, että prokuraattori ohjesääntönsä kautta suuressa määrin riippuu kenraalikuvernööristä. Muutenhan olisi, niinkuin herra Schybergson täällä jo viittasi, agitatoorisessa suhteessa suotavaa, että majesteettirikosten luku lisääntyisi, sillä se tuottaisi sosiaalidemokraatiselle liikkeelle voittoa.

Senaattori **Nybergh**: Herra Schybergson lausui äsken, samalla kuin hän näkyi myöntävän, että nykyinen järjestelmä sekin on sopimatoin, että siitä voitaisiin päästä sellaisella lainsäädäntötoimenpiteellä, joka kohdistuisi yksinomaan siihen, että senaatin oikeusosasto vapautettaisiin siitä harkitsemisvallasta ja velvollisuudesta, joka sillä nyt on. Minä voin kuitenkin vakuuttaa olevan ihan ilmeistä, että sellaisella lainsäädäntötoimenpiteellä, joka rajoittuisi ainoastaan siihen kohtaan, ei olisi vähintäkään toivoa tulla hallitsijan hyväksymäksi. Se näkyy selvästi siitä muutoksesta, joka tähän arm. esitykseen on tehty Pietarissa.

Ed. **Sirola**: En voi olla merkitsemästä ed. Paasikiven lausunnossa ilmennyttä tunnustusta sille meidän usein esittämällemme katsantokannalle, että tämän maan oikeuslaitos ei ole vallan riippumaton idästä päin tulevasta painostuksesta.

Ed. **Neovius**: Jag understöder hr Schybergsons förslag därutinnan, att propositionen måtte förkastas och äfven därutinnan att reservationens motivering icke måtte godkännas.

Ed. **Danielson-Kalmari**: Herra af Ursinia vastaan täytyy minun huomauttaa, että hän joko on aivan onnettomasti valinnut sanansa, tai ei hän tunne esillä olevaa asiaa, kun hän puhuu siitä, että prokuraattori tulisi tämän lakiehdotuksen mukaan ehdottamaan kanteen nostamista ja puoltamaan sitä. Tarkoitushan on, että hän päättäisi onko kanne tehtävä. Lisäksi hra Ursin varmaan käsitti asian kokonaan väärin, kun hän puhui siitä, että prokuraattori ohjesääntönsä mukaisesti on riippuvainen kenraalikuvernööristä. Eihän toki tällaisessa asiassa, jossa säädetään erityinen laki prokuraattorin asemasta ja tehtävistä, tarkoitus ole asettaa häntä kenraalikuvernööristä riippuvaiseksi.

Ed. **Estlander**: Det motiv, som nu senast under diskussionen anförts för förkastandet af lagutskottets förslag, synes mig vara det, att man befarat att därigenom skulle uppstå svårigheter i politiskt afseende,

ity nämligen att anmärkningar skulle allt talrikare göras mot det sätt, på hvilket prokuratorn komme att handhafva denna honom åhvälfda ömtåliga befogenhet. Det synes mig emellertid att man härvid glömmer, att fullkomligt samma svårigheter kunna uppstå under den nuvarande situationen, blott med den skillnad, att under den nuvarande situationen missnöjet och beskyllningarna komma att rikta sig mot domstolarna, som tilläfventyrs icke i alla fall, där åtal väckts, afgåfve fällande utslag. Under sådant förhållande kan jag icke inse att någonting vinnes genom att afböja det af lagutskottet gjorda förslaget. Då man därjämte måste erkänna att i hvarje fall utskottets förslag har företräden, och att genom dess antagande självfva förhållandet vinner en sakenligare reglering, så skulle jag för min del anse mig kunna förorda utskottsbetänkandet.

Ed. **af Ursin:** Herra Danielson-Kalmari tahtoo nähtävästi saivarrella sanoja. Minä tarkoitin »esittämisellä hyljättäväksi», että prokuraattori puolestansa tämmöisiä asioita esittää yleisölle toimivaltansa nojalla hyljättäväksi.

Ed. **Schybergson:** Hr Estlander skulle hafva rätt, ifall antalet åtal för majestätsförbrytelser icke genom den nya anordningen ökas. Men om de ökas, såsom jag, liksom hr Yrjö-Koskinen, tager för gifvet, då eger hr Estlanders resonnemang icke riktighet, ty då kommer klandret att i så många flere fall träffa både prokuratorn och domstolarna. Gentemot hr Danielson-Kalmaris senaste anmärkning mot mig får jag nämna, att jag värkligen icke förstod den följdriktighet, hvarom han talade. Jag förstod den icke häller nu, då han i sin jämförelse sammanförde fullkomligt heterogena saker.

Ed. **Estlander:** Det synes mig att man alltför mycket har fäst vikt vid den förmodan, som man småningom ansett som visshet, att nämligen åtalen i och med den nya anordningen skulle komma att ökas. Jag tror man härvid har för mycket fäst sig vid att det under tidigare år icke varit vanligt att dylika åtal förekommit. Denna sed, huru aktningsvärd den än varit, tyckes numera likväl hafva förändrats. Det förefaller som om de senare tidernas erfarenhet skulle visa att med det nuvarande systemet åtalen kunna ökas i precis samma mån, som om förändring sker.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1:o Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Nuortevan tekemän ehdotuksen, vastaa jaa; jos ei voittaa on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Schybergsonin tekemä ehdotus.

Huutoäänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla.

2:o Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, vastaa jaa; jos ei voittaa, on ed. Nuortevan tekemä ehdotus hyväksytty.

Lippuäänestykseen ryhdyttäessä mainitsi puhemies äänestyksen tuloksen ilmoitettavan iltapäivällä, jolloin istunto alkaisi kello 6.

Istunto keskeytyi kello 4 i. p.

Kun kello 6 i. p. jälleen oli kokoonnuttu myönnettiin ed. Mömmölle yksityisten asiain tähden vapautusta ensi tiistaiksi.

Muutoksista rikoslakiin.

Aamuistunnossa toimitetun äänestyksen tuloksena ilmoitettiin annetun 96 jaa-ääntä ja 85 ei-ääntä, joten **mietintö** oli **hyväksytty,** ja asian toinen käsittely julistettiin päättyneeksi.

Pankkivaltuusmiesten johtosääntö.

Esitettiin pöydällä ollut pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 eduskunnan pankkivaltuusmiesten johtosäännöstä.

Puheenvuoron saatuaan lausui:

Ed. **Söderholm:** Som bekant har landtdagen i dag fått ifrån bankutskottet emottaga ett nytt betänkande angående val af bankfullmäktige och revisorer samt deras suppleanter. Då detta betänkande icke kan i dag handläggas utan måste bordläggas till följande sammanträde och det synes mig att återigen det betänkande, som vi i dag hafva till behandling, förutsätter, att val borde försiggå såsnart instruktionen för bankfullmäktige är antagen, men detta val å andra sidan icke kan ega rum, innan vi hafva klart för oss huru många suppleanter för bankfullmäktige och revisorer vi anse oss böra välja, skulle jag hemställa att nu föreliggande betänkande skulle ytterligare bordläggas.

Ed. **Schybergson:** Bordläggningen kommer väl att beviljas såsom vanligt är. Men jag hemställer dock hos dem, som gjort förslaget om bordläggning, att de skulle återtaga detsamma, enär det

ligger vikt på att vi, då vi hafva tid att behandla detta ärende, också skulle göra det, helst det i fråga om valet af bankfullmäktige har sin betydelse, huru denna instruktion kommer att bli affattad. Däremot hindrar ju ingenting att uppskjuta själfva valet. Som sagt, ifall de ärade herrar, som yrka på bordläggning, vidhålla sitt yrkande, kan därvid ingenting göras, men då vi en gång för undantags skulle hafva godt om tid, vore det all anledning att icke uppskjuta behandlingen af detta ärende.

Ed. **Cederberg:** Trots den vädjan som hr Schybergson gjorde till förslagsställaren, skulle jag ändå be att få understöda hans förslag.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **pantiin** mietintö vielä **pöydälle** ensi istuntoon.

Eduskuntatalon rakentamista varten asetettava valtuuskunta.

Esitettiin ja luettiin julki seuraava **valtiovarainvaliokunnalta** tullut kirjelmä n:o 35 lokakuun 3 p:ltä 1907:

Suomen eduskunnalle.

Sittenkun Eduskunta, hyväksymällä viime syyskuun 24 päivänä Valtiovarainvaliokunnan mietinnön N:o 3 tarkoituksenmukaisen huoneiston hankkimisesta Suomen Eduskunnalle, on jättänyt Valtiovarainvaliokunnan asiaksi ryhtyä sellaisiin toimiin kuin sanotun mietinnön kolmannessa ponsilausessa edellytetään, on Valiokunta, jonka keskuudessa oli ilmennyt erimielisyyttä siitä, voisiko eduskuntatalon asiaa valmistamaan valittava Valtuuskunta ryhtyä toimeensa ennenkuin se olisi saanut Hallitsijan vahvistuksen, tästä kysymyksestä pyytänyt Perustuslakivaliokunnan lausuntoa. — Viimemainitun Valiokunnan antama lausunto päättyy ponteen »ettei Valtiovarainvaliokunnan kirjelmässä mainittu eduskuntatalon asiaa valmistelemaan valittava Valtuuskunta voi oikeudellisesti sitovalla tavalla toimia, ennenkuin sen asettaminen on saanut Hallitsijan vahvistuksen.»

Tämän johdosta saa Valtiovarainvaliokunta kunnioittaen ehdottaa

että Eduskunta alamaisessa kirjelmässä anoisi Keisarilliselta Majesteetilta vahvistusta sellaisen Valtuuskunnan asettamiselle kuin edellämainitussa mietinnössä on ehdotettu.

Koska Hallitsijan vahvistusta ei voida odottaa ennenkuin Eduskunta tänä vuotena eroaa, olisi Valiokunnan mielestä välttämätöntä hetimiten suorittaa Valtuuskunnan vaali. Ja kun valiokunnan neuvottelussa on havaittu, että Valtuuskunnan jäseniä valittaessa asian laatuun nähden monta eri näkökohtaa olisi huomioon otettava, pyytää Valiokunta ehdottaa, että Eduskunta ajan säästämiseksi uskoisi vaalin toimittamisen Valtiovarainvaliokunnalle. Valiokunta on vakuutettu siitä, että Valtuuskunnan jäsenet huomaavat mahdolliseksi käyttää eduskuntatalon asian selvittämiseen sitäkin aikaa, joka kuluu ennenkuin Eduskunnan päätös on ehtinyt saavuttaa vahvistuksen.

Valtuuskunnan jäsenille tulevan palkkion on Valiokunta määrännyt 15 markaksi jokaiselta istuntopäivältä helsinkiläisille ja samaksi määräksi istunto- ja matkapäiviltä maaseutulaisille, minkä ohessa viimemainituille tulisi korvaus matkakuluista.

Valtuuskunnan käyttövaroiksi on Valiokunta katsonut riittävän kolmekymmentätuhatta (30,000) markkaa, minkä rahamäärän käyttämisestä tili on annettava 1908 vuoden valtiopäiväin Valtiovarainvaliokunnalle.

Viitaten ylläolevaan saa Valiokunta kunnioittaen ehdottaa:

että Eduskunta päättäisi jättää eduskuntatalon asiaa valmistelemaan asetettavan Valtuuskunnan valitsemisen Valtiovarainvaliokunnan ensi tilassa tehtäväksi; sekä

että Eduskunta sanotun valtuuskunnan käyttövaroiksi tilintekovelvollisuudella 1908 vuoden valtiopäiväin Valtiovarainvaliokunnalle osottaisi 30,000 markkaa.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

E. G. Palmén.

J. Wartiovaara.

Kirjelmän eri ponnet järjestänsä keskustelutta **hyväksyttiin.**

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2 arm. esityksen n:o 25 johdosta **tarttuvien kasvitautien ja vahingollisten hyönteisten tuhotöitten ehkäisemiseksi Suomessa,**

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6 arm. esityksen n:o 21 johdosta, joka koskee **varojen osottamista kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908,**

pankkivaliokunnan mietintö n:o 5, koskeva **pankkivaltuusmiesten, pankin tilintarkastajain ja heidän varamiestensä vaalia.**

Puhemies ilmoitti seuraavan istunnon olevan, siihen nähden että on varsin vähän asioita ja niistä ainakin kaksi vain ensi käsittelyä varten, ensi tiistaina kello 6 i. p.

Istunto päättyi kello 6,32 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

30. Tiistaina 8 p. lokakuuta 1907 klo 6 i. p.

Nimenhuudossa merkittiin poissa oleviksi edustajat Brander, Gripenberg, Kalliokorpi, Lagerlöf, Mantere, Mänty, Mömmö, Nuotio, Paloheimo, Schultz, Sirola, ja Viljomaa.

Pyynnöstä myönnettiin ed. Sirolalle, Kalliokorvelle ja Schultzille yksityisten asiain tähden vapautusta tämän päivän täysi-istunnosta, sekä ed. Sipilälle, Malmivaaralle ja Pulliselle yksityisten asiain tähden ensi perjantain istunnosta.

Eduskuntatalon valtuuskunnan vaali.

Valtiovarainvaliokunnalta saapuneessa kirjelmässä n:o 37 lokakuun 7 päivältä ilmoitettiin että valiokunta eduskunnan tämän kuun 4 päivänä tekemän päätöksen nojalla oli valinnut sen valtuuskunnan jäseniksi, minkä oli valmistettava eduskuntatalon asiaa, arkkitehdit **Armas Lindgrenin** ja **Yrjö Sadeniemen** sekä ed. **Schybergsonin V. Vuolijoen** ja vapaaherra **Y. K. Yrjö-Koskisen.**

Ehdotus laiksi tarttuvien kasvitautien ja vahingollisten hyönteisten tuhotöiden ehkäisemiseksi.

Esitettiin ensi käsittelyn alaiseksi

maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2 arm. esityksen n:o 25 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi tarttuvien kasvitautien ja vahingollisten hyönteisten tuhotöiden ehkäisemisestä.

Keskustelu:

Ed. **von Alfthan:** Nähtävästi valiokunta ei ole oikein päässyt perille siitä mistä täällä on kysymys, kun se ehdottaa tämän arm. esityksen hylkäämistä. Kun on tällainen asia kysymyksessä, niin sen korjaaminen sillä lailla, että eduskunta tekisi joka mahdollisuutta varten erikoisesti sopivan lain, on niin monimutkainen, että siinä ajassa, joka kuluisi, ennen kuin sellainen laki valmistuisi, voisi syntyä niin suuria vahinkoja, että ne tuskin olisivat enään autettavissa; se olisi jotenkin samaa kuin jos tässä kaupungissa tulipalon syttyessä kaupunginvaltuusmiehet kutsuttaisiin kokoon neuvottelemaan siitä, miten tulipalo olisi sammutettava.

Jos nyt valiokunnassa todella ei ole ollut semmoisia jäseniä, jotka tässä asiassa olisivat olleet erikoistuntijoita, niin olisihan valiokunta voinut kääntyä jonkun tiedemiehen puoleen, joka olisi voinut asiaa selvittää, ennenkuin mietintö annettiin. Niin ei nyt ole tapahtunut, mutta sen vastalauseen laadinnalla, joka on tähän mietintöön liitetty, näkyy sillä tavalla tehdyn, ja siitä käy myös ilmeisesti selville, että tämä arm. esitys olisi hyväksyttävä.

En tahdo mennä pitemmälle tässä asiassa; tahdon vaan vielä lisätä, että minulla on täällä esillä se esitys, joka Englannissa on asianomaisten puolesta annettu semmoisia paikkoja varten, joissa tämä nyt kysymyksessä oleva tauti raivoaa. Ja kyllä mielestäni Englannin maa on niin vapaa maa, ja Englannin kansa niin vapaa kansa, että jos ne voivat alistua tällaiseen menettelyyn, niin eiköhän meidän sopisi tehdä samoin. Ja onhan lisäksi huomattava, että jos hallitus todella jossain tapauksessa menettelisi sillä tavalla että sitä ei voitaisi hyväksyä, niin synnyttäisihän se epäilemättä kritiikkiä ja asia voitaisiin kyllä perästäpäin saada korjatuksi, mutta mitä ei voi saada korjatuksi, on se aika, joka menee hukkaan, ennenkuin tällaisissa tapauksissa muuten voi ryhtyä sopiviin toimenpiteisiin.

Koska siis tämä arm. esitys, mikäli voin ymmärtää, on aivan oikeutettu, pyytäisin saada ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi sen vastalauseen, joka tähän mietintöön on liitetty.

Ed. **Kairamo:** Se, mitä hallitus eduskunnalta armollisessa esityksessään pyytää, ei suinkaan ole mikään pieni asia, se pyytää jotenkin rajattoman toimivallan, milloin vaan joku semmoinen kasvitauti maassa ilmenee, minkä hallitus harkitsee olevan sitä laatua, että se kaipaa erityisiä toimenpiteitä, olipa niinkin että nämä koskevat yksityisen omistusoikeuttakin. Täytyy sanoa, että kaiken sen jälkeen, mitä eduskunnassa jo kesäkuussa lausuttiin meidän viranomaisten ja virkamiesten muodollisesta käsityksestä ja heidän kaavamaisesta menettelytavastaan yleensä, niiden monien tilaisuuksien jälkeen, joissa sama käsitys myöhemminkin on julkilausuttu eduskunnassa, on todellakin se luottamus, minkä hallitus nyt on eduskunnalle osottanut, kerrassaan suuremmoinen. Valitettavasti en puolestani voi tähän luottamukseen vastata.

Tosin en ole voinut tätä asiaa ottaa niin kovin juhlalliselta kannalta, kuin miltä vastalauseen tekijät ovat sen ottaneet. Olen päinvastoin ajatellut, että ne heikkoudet, jotka armolliessa esityksessä tulevat esille, johtuvat siitä, että tämä esitys on valmistettu semmoisissa hallituspiireissä, jotka yleensä ovat jotenkin vieraat lainsäädännölle. Olen ajatellut, että näinmuodoin hallitus on hieman taitamattomasti takertunut näihin »tikkelperipensaisiin,» mutta että se siitä kyllä suoriutuu ilman että mitään suurempaa vahinkoa siitä syntyykään. Joka tapauksessa on armollisen esityksen alun ja loppupuolen välillä siksi suuri loogillinen harppaus, etten minä puolestani voi sitä seurata. Vastalauseen tekijät ovat koettaneet täyttää tämän aukon. Ne esittävät asian niinkuin täällä olisi kysymys jostakin suuresta periaatteellisesta käännekohdasta, sanovat, että jollei esitystä nyt hyväksytä, niin me jäämme ainakin 3 kuukautta jälelle siitä, mitä vapaassa Englannissa on tapahtunut.

Myöskin edellinen arvoisa puhuja on viitannut tähän Englannin esimerkkiin, aivan niinkuin vertaaminen Englannin hallituksen ja Englannin parlamentin välisiin suhteisiin olisi meidän oloihimme nähden aivan luonnollisin ja suorin vertaus, mitä tällä maapallolla voidaan tehdä. En voi auttaa, että aivan tahtomatta tulee tämän johdosta ajatelleeksi Kuopuksen isännän sanaa, että onhan kuitenkin minun kurkkuni ja sinun laivapumppusi välillä pieni ero. Englannin hallitus ei todellakaan tarvitse tämmöisiä tarkkoja määräyksiä, se nauttii eduskunnan luottamusta, se tietää sen ja voi sen mukaan myöskin esiintyä ja toimia. Parlamentti antaa huoleti hallitukselle täydellisen ja avonaisen valtakirjan, sillä se tietää, että jos tätä valtakirjaa ei käytetä tarkoituksen mukaisesti, niin seuraukset siitä ovat myöskin selvät. Minun käsitykseni mukaan meidän nykyinen armollinen hallituksemme itse asiassa juuri tarvitsee yksityiskohtiin menevän asetuksen, sillä hallitus ei kykene käyttämään nyt ehdotettua, melkein rajatonta toimivaltaa, olkoonpa vaikka rajoitetulla alalla. Se ei kykene sitä käyttämään, eikä uskaltaisi sitä käyttää

niinkuin asia vaatisi, sillä se tietää, ettei sillä ole tarpeeksi kannatusta maassa ja sen täytyy juuri sen vuoksi pakostakin aina turvautua juuri pykälien suojaan. En puolestani suinkaan periaatteellisesti vastusta avonaisen valtakirjan antamista; olen valmis ensimäisenä sen myöntämään, mutta vasta silloin, kun meillä eduskunnan ja hallituksen suhde on suunnilleen sama kuin Englannissa.

Tahtoisin myöskin huomauttaa eräästä toisesta kohdasta. Armollisessa esityksessä puhutaan ja myöskin vastalauseen tekijät puhuvat asiantuntijoista, joiden tulisi täyttää sitä asiantuntemuksen tarvetta, joka hallituspiireissä luonnollisesti on olemassa. Yleensä meidän maassamme on sangen helppo päästä asiantuntijaksi, ainakin saada asiantuntijan nimi. Saattaa tapahtua, että perhosten tuntija esiintyy yleisenä kasvitautien asiantuntijana, saattaa tapahtua — minä luulen että ennen pitkään saamme siihenkin tutustua — että sanskriitin professori esiintyy asiantuntijana agraarikysymyksissä. Muistaakseni joku hyväntahtoinen puhuja lähetekeskustelussa kunnioitti minuakin tällä arvonimellä, en tiedä, mistä syystä. Mutta asia on, ikävä kyllä, se että meillä kasvitautien alalla kyllä löytyy henkilöitä, jotka tuntevat yhtä ja toista näistä asioista, mutta mitään varsinaista asiantuntijaa meillä ei ole koko maassa. Meillä ei ole mitään sellaista asiantuntijaa, jolle todella voisi luottamuksella jättää, niinkuin tässä tulisi tapahtumaan, epäilemättä ratkaisevan päätösvallan niinkin tärkeistä asioissa kuin mistä nyt on kysymys. Vastalauseentekijät puhuvat asiantuntijoista niinkuin heitä olisi aivan rajaton määrä ja niinkuin ei tarvitsisi muuta kuin kysyä, kyllä he vastauksen antavat. Siinä suhteessa he pettyvät. Valitettavasti me olemme siinäkin hyvin paljon jälellä Englannin oloista.

Tältä paikalta on, ei kauvan aikaa sitten eräs hallituksen jäsen komeasti lausunut, että kyllä hallitus valmistaa asetusehdotuksia niin paljon kuin vaan eduskunta jaksaa niellä. Mutta hallitus tulee ehkä huomaamaan, että eduskunta ei aina ole valmis, niinkuin se on tehnyt, ihan uuvuksiin asti istumaan parsimassa ja parantelemassa niitä vaillinaisia ehdotuksia, joita armollinen hallitus suvaitsee eduskunnalle jättää. Hallituksen tulee laatia asetusehdotuksensa semmoisiksi että ne vastaavat eduskunnan makua, sillä muuten saattaa tapahtua että hallitus saa niellä keitoksensa itse.

Uskallan lausua sen vakavan toivomuksen, että hallitus eduskunnan ensi istuntokaudeksi on tilaisuudessa tekemään lakiehdotuksen, joka vastaa sitä tarvetta, josta nyt on kysymys. Toivottavasti se saa sen siihen muotoon, että eduskunta voi sen hyväksyä, ja että sen kautta niitä vaurioita, jotka karviaismarjarutto on maassamme aikaan saanut, voidaan ensi kesällä menestyksellisemmin kuin tähän asti vastustaa.

Ed. **Rannikko:** Koska täällä on erään puhujan puolelta lausuttu sellainen mielipide, ettei valiokunta ole tarpeeksi ottanut huomioon niitä olevia oloja tämän kysymyksen alalla, jotka maassamme vallitsevat, niin katson minä valiokunnan jäsenenä välttämättömäksi esittää, millä kannalla valiokunta tässä asiassa on ollut.

Valiokunta on kyllä huomannut, että kysymyksessä oleva kasvitauti, jonka ehkäisemiseksi tämä arm. esitys on annettu, on kylläkin sitä laatua, että se ansaitsee toimenpiteitä ja pikaisia. Mutta minun täytyy sanoa ainakin omasta puolestani, että hallituksen puolelta ei suinkaan ole tähän asti ryhdytty niihin kiireellisiin toimenpiteisiin, joita nyt olisi valiokunnalta vaadittu. Sillä tämä mainittu homesieni meidän maassamme on jo ollut tunnettu ei ainoastansa puutarhaviljelijöille, vaan vieläpä hallituksellekin jo yli kaksi vuotta, onpa siitä hallitukselle jo tehty huomautuksiakin, tosin kyllä ei nykyiselle, vaan edelliselle. Mutta tämä arm. esitys, jonka kautta nyt tahdotaan saattaa asia mitä kiireellisimmästi oikealle tolalle, on valiokunnan enemmistön mielestä, johon minäkin itseni luen, sellainen, ettei ole katsottu siitä voitavan niissä puitteissa, missä se on tehty, lakisäännöstä tehdä.

Arm. esityksessä sanotaan, että »maanomistajien olisi alistuttava niihin määräyksiin, jotka hallinnollista tietä asiantuntijoita kuultua annetaan.» Tämä on todellakin hyvin laaja valtuutus. Samalla kun ei ensinnäkään sanota, kutka hallinnolliset viranomaiset ne ovat jotka näitä määräyksiä tulisivat toimeenpanemaan, kenenkä kautta niitä täytäntöön pannaan, annetaanko vahingonkorvausta niille, joiden hedelmäpuutarhoja tämän taudin turmelemina joudutaan hävittämään ja missä määrässä j. n. e. Jos nyt eduskunta lähtisi antamaan tällaisen laajan vallan, joka sanotaan Englannissakin olevan, niin minä luulen ainakin omasta puolestani — ja olen huomannut että valiokunnan enemmistökin on ollut sitä mieltä — että mahdollisesti tulisi meidän maassamme ilmi toinen, ehkä hyvinkin vaikea sieni, jota sanotaan mielivallaksi, ja jonka alle olisi vielä ainakaan näissä oloissa maanviljelijäin vaikea alistua. Sentähden pyydän ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi valiokunnan enemmistön mielipiteen.

Ed. **Rosenqvist, G. G.:** För min del vore jag böjd att, i motsats till den första ärade talaren, väsentligen ställa mig på utskottets ståndpunkt och yrka på propositionens förkastande. Detta gör jag icke af behof att åt den nuvarande regeringen gifva några kolfvar, utan af mera principiella skäl. Det är en alltför vidsträckt fullmakt in blanco man här gifver åt administrationen, och det på ett område, där de vidtagna åtgärderna på ett ganska kännbart sätt kunna komma att ingripa uti medborgarenas ekonomi och fria beslutanderätt. Med ett slag så att säga skulle här ett icke oviktigt lagstiftningsom-

råde ryckas bort från ständernas medverkan. Man kan visserligen med reservanterna säga, att en mer detaljerad lagstiftning skulle komma att sakna samma vighet och anpassningsförmåga, som en lag sådan regeringen här föreslår kan anses ega, men denna vighet och anpassningsförmåga skulle här vinnas på en väg, som kan vara egnad att på ett allt annat än ändamålsenligt sätt skapa ett icke-anpassande efter vitala, faktiska intressen. På väsentligen dessa nu antydda principiella skäl ville jag förena mig om utskottets förslag.

Ed. **Castrén:** Ensiksikin tahtoisin saada sanotuksi, että minä en katso asiakseni puhua armollisesta hallituksesta yhtä vähän kuin armottomasta, sillä meillä nyt on, Jumala paratkoon, myöskin viimeisenlaatuista, siis armotonta hallitusta. Mutta minä tahdon kohdistua itse asiaan.

Hallitus on antaessaan esityksen lähtenyt pääasiassa siitä menettelytavasta, jota on vapaassa Englannissa noudatettu. Kuten vapaaherra v. Alfthan täällä jo mainitsi, ilmestyi 4 p:nä heinäkuuta tänä vuonna Englannissa laki, joka koskee vahinkohyönteisiä ja kasvitauteja ja joka antaa hallitukselle mitä laajimman vallan. Tämä lakiehdotus hyväksyttiin ilman että sitä kummassakaan huoneessa, ei enemmän ylä- kuin alahuoneessakaan vastustettiin. Se antaa Englannin maanviljelysdepartementille valtuuden siellä, missä tarpeelliseksi katsotaan, antaa määräyksiä kasvihyönteisten ja kasvitautien poistamiseksi, paitsi mikäli koskee korvausta. Että tämä näkökanta ja samanlainen näkökanta kuin se, mikä Englannissa on ollut vallalla puheenalaista lakia säädettäessä, myöskin on astunut ilmoille Skandinaavisissa naapurimaissamme, käypi esille siitä lausunnosta, jonka maanviljelyskasvitieteellisen osaston keskuslaitoksen esimies Ruotsissa Jakob Ericsson on asiassa antanut ja jossa lausunnossaan hän sanoo, että jotta tulevaisuudessa voitaisiin ehkäistä niitä epäkohtia sekä ryhtyä tehokkaaseen taisteluun kasvitauteja ja vahingollisia hyönteisiä vastaan valtion puolelta, niin on tarpeellista noudattaa Englannin esimerkkiä. Edelleen hän lausuu: maan korkein maanviljelysviranomainen ja yksistään hän on maan hallituksen ja valtiopäivien valtuutettava ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin ja antamaan sellaisia määräyksiä, joita tarve vaatii ja jotka ovat omiaan antamaan tälle valtuudelle mitä laajimman kantavuuden. Tästä käy nyt esille, että hallitus meidän maassamme on asettunut sille kannalle, joka näyttää tunkeutuvan esille ja vallitsevan ei ainoastaan vapaassa Englannissa, vaan myös naapurimaassamme Ruotsissa samalla tavoin kuin lienee asianlaita muissa Europan valtioissa, joissa puheenalaiseen taisteluun on ryhdytty. Minä nyt puolestani luulen, että tämän esityksen hylkääminen tai hyväksyminen ei toisella tai toisella tavalla vaikuta hallituksen asemaan. Mutta kentiesi saattaa olla syytä, että niissä omituisissa oloissa, joissa

elämme, ja siinä omituisessa asemassa, missä maamme on, hallinnollisen lainsäätämisen tiellä astutaan eteenpäin mikäli mahdollista varovasti. Tässä suhteessa tahdon antaa kaiken arvon niillekin näkökohdille, jotka astuvat esiin niiden valiokunnan jäsenten puolelta, joita yksinomaan tämä näkökohta on voinut olla johtamassa.

Valiokunnan mietintöön on liitetty vastalause, jossa ehdotetaan esityksen hyväksymistä muutamilla siihen tehdyillä lisäyksillä ja täydennyksillä. Minä en puolestani, koska en ole ammattimies, ota lausuakseni, kumpiko näistä kannoista olisi parempi, sellaisenko laajan valtuuden antaminen hallitukselle kuin hallituksen esityksessä on ehdotettu vai hallituksen esityksen hylkääminen ynnä pyyntö saada uusi esitys, joka sisältäisi lähempiä määräyksiä asiassa. Mutta niin tyhjä ei maamme kuitenkaan ole ammattimiehistä, asiantuntijoista tällä alalla kuin eräs arvoisa puhuja on olettanut. Onhan meillä olemassa tässä maassa entomologian professori, joka tällä alalla on asiantuntija, onhan meillä myöskin maanviljelyshallitus, joka epäilemättä ei ole niin vieras puheenalaiselle kysymykselle kuin täällä on arveltu ja joka epäilemättä sekin voisi valvoa tämän lain täytäntöönpanoa, jos se laiksi tulisi, sopivalla tavalla.

Lopuksi tahdon ilmoittaa, että minä puolestani olen ollut estetty olemasta valiokunnassa saapuvilla, kun tätä asiaa kokonaisuudessaan on käsitelty, saman valiokunnan muut tärkeät työt ovat nimittäin estäneet.

Ed. **Neovius A.:** För min del är jag beredd att understöda utskottets förslag på samma skäl, som af hr Rosenqvist närmare utvecklats. Det förefaller mig dock, som om andra klämmen uti utskottets förslag skulle vidlådas af en tvetydighet i det att, ehuru meningen uppenbarligen är att begära en proposition till nästa landtdag, där endast begäres fordersammast en mera i detalj gående lagstiftning. En lagstiftning kan äfven vara administrativ, hvarför det förefaller mig såsom om klämmen borde ändras i det syfte, att det uttryckligen skulle anhållas om proposition angående lag i ämnet. Klämmen borde sålunda få ungefär följande lydelse: »att landtdagen anhåller att snarast möjligt få emotse ny proposition med förslag till en mera i detalj gående lag i det syfte, den nu till landtdagen öfverlämnade propositionen afsett.» Det är ock att märka att i andra klämmen endast talas om växtsjukdomar, hvaremot i propositionen och i motiveringen talas också om skadeinsekters härjningar. Det är väl afsedt att den nya propositionen skall behandla hvardera dessa saker.

Ed. **Gustafsson:** Ehuru jag afgjordt ställer mig på reservationens ståndpunkt, ville jag för de medlemmar af stora utskottet, som möjligen hafva sakliga betänkligheter i denna fråga, framhålla möj-

ligheten af att antaga denna lag på kortare tid, då det troligen skall visa sig, att den ingen fara har med sig.

Ed. **Kairamo:** Minä olen pyytänyt puheenvuoroa lausuakseni epäilykseni siitä, että se Englannissa äsken säädetty laki, joka täällä on mainittu, olisi ollut perusteena myöskin hallituksen töissä tässä tapauksessa. Minun täytyy olettaa, että jos näin olisi ollut asianlaita, hallitus olisi katsonut asiaksensa perusteluissa myöskin jotakin siitä mainita, varsinkin kun nämä perustelut muutenkin ovat erittäin köyhät ja sisältävät oikeastaan vaan muutamia aivan ylimalkaisia fraaseja. Tämä Englannissa säädetty laki on meillä siksi tuntematon, että vielä tänään aamupäivällä vastalauseen tekijät eivät olleet siihen tutustuneet muulla tavalla kuin sanomalehtireferaattien kautta Tämä asetus poikkeaa kuitenkin muutamissa tärkeissä kohdissa siitä, mitä hallitus on meille ehdottanut. Siinä nimittäin ensiksikin on nimenomaan mainittu se viranomainen, jolle vastuunalaisuus lankee, kun taas arm. esityksessä puhutaan vain siitä, mitä hallinnollista tietä säädetään. Toiseksi on englantilaisessa laissa aivan selvästi sanottu, että laki kohdistuu ainoastaan maanviljelys- ja puutarhakasveihin ja niitten tauteihin, kun taas arm. esitys voidaan ainakin ymmärtää siten, että se tarkoittaa kaikkia kasvitauteja. Sitä paitsi on kolmanneksi, niinkuin jo täällä on huomautettu, tuo erittäin tärkeä kysymys korvauksen suorittamisesta erotettu pois englantilaisessa asetuksessa.

Ed. Castrénin lausunnon johdosta pyydän vielä huomauttaa, että asiantuntijoista todellakin on puute, ja juuri se entomologian edustaja, jonka hän mainitsi, on tässä asiassa antamassaan lausunnossa aivan ilmeisesti todistanut, että hän ei ole asiantuntija tässä asiassa. Hän on siinä ilmeisesti erehtynyt. Tahtoisin vielä huomauttaa, että mietinnössä on sanaa »kasvitauti» käytetty siinä merkityksessä, missä sitä ylimalkaan tieteessä käytetään, niin että myös hyönteisten aikaansaamat vauriot luetaan kasvitaudeiksi.

Lopuksi pyydän saada huomauttaa, että jos esitys, niinkuin mietinnössä ehdotetaan, nyt hylätään, niin mitään vahinkoa sen kautta ei voi juuri tapahtua, koska hallituksella on aivan riittävästi aikaa valmistaa uusi esitys asiassa ja talven aikana kuitenkaan karviaismarjoja ei kasva.

Ed. **Renvall:** Kun ed. Kairamo toisessa lausunnossaan todellakin on koskenut vahingollisten hyönteisten tuhotöihin eikä vain muka vahingollisen hallituksen kukistamiseen, niin voisi tehdä hänelle muutamia kysymyksiä hänen lausuntonsa johdosta. Hän on sanonut, että hallituksella on aikaa valmistaa uusi esitys ensi talveksi. Samalla on hän kuitenkin sanonut, että tähän vaaditaan hallitukselta jonkinlaista suurta luottamusta, mikä siltä nyt puuttuu.

Minä en tiedä, millä tavalla herra Kairamo tahtoo valmistaa hallitukselle tilaisuutta saada tätä suurta luottamusta. Tosin Laukon asia jäi herra Kairamon ehdotuksesta toistaiseksi, ehkä silloin saamme nähdä sen syntyvän.

Lisäksi on herra Kairamo myöskin sanonut, ettei meillä ole Suomessa asiantuntijoita, jota tämän lakiehdotuksen valmistaisivat. Kuinka näin ollen voidaan valmistaa tätä uutta lakia, tietysti yksityiskohtaista esitystä, kun ei löydy koko maassa asiantuntijoita. Herra Kairamo on itse ollut senaatissa siihen aikaan, kuin herra Rannikon lausunnon mukaan ensi kerran valitukset tulivat senaattiin ja silloin on hän huomannut oman asiantuntemuksensa niin pieneksi, ettei se silloin riittänyt minkään lakiehdotuksen säätämiseen. Minä luulen, että me todella saamme — jos hyväksymme herra Kairamon lausunnon — pysyä sillä kannalla, että karviaismarjat saavat kasvaa, niinkuin ne kasvavat, siksi, että me saamme asiantuntijoita Suomeen tai saamme hallituksen, jossa on edustettuna suurempi asiantuntemus kuin siinä, jossa herra Kairamo oli jäsenenä.

Ed. **Storbjörk:** Man har talat så vackert om, att man icke bör gifva regeringen alltför stor fullmakt, en del på grund däraf, att man icke hyser fullt förtroende för vår nuvarande regering, en annan åter därför att man dragit i betänkande att därigenom afsäga landtdagen någon maktställning gentemot regeringen. Då jag underskref reservationen, trodde jag icke att denna fråga skulle få en sådan politisk betydelse. Jag ställde mig blott på själfva sakens ståndpunkt. Jag är visserligen icke någon stor jordbrukare, men dock så stor, att jag redan fått erfara följderna af skadeinsekternas härjningar på landtbruket, och jag tvekar icke att underkasta mig de föreskrifter, som skulle befinnas nödiga för att hämma dessa skadeinsekter. Jag tror icke heller att det bemyndigande, som regeringen härvidlag skulle få, skulle vara af så särskildt bärande betydelse, då regeringen i alla fall enligt reservationens förslag är skyldig att inhämta sakkunnigas och fackmannaföreningars råd. Med fackmannaföreningar hafva vi egentligen menat landtbrukssällskap, hvilka genom sina gillen stå i liflig växelvärkan med nästan hvarje landtbrukare i landet. Jag tror därför faran icke skulle vara så stor, och jag hoppas, att lagförslaget skickas till stora utskottet samt att stora utskottet äfven tager dessa förhållanden med i beräkningen, när det kommer att behandla lagförslaget.

Ed. **Kairamo:** Ed. Renvallin lausunnon johdosta pyydän vaan saada sanotuksi, että hän ilmeisesti ei ole käsittänyt, mistä nyt on kysymys. Meillä on kyllä Suomessa semmoisia asiantuntijoita, jotka tuntevat tätä asiata, mutta minä olen sitä mieltä, ettei meillä ole semmoista asiantuntijaa, jolle me luottamuksella voisimme jättää

kaiken sen ratkaisevan vallan, joka hänelle tulisi, jos hallituksen esitys asiassa hyväksyttäisiin.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, **lähetettiin** asia **suureen valiokuntaan.**

Varojen osoittamisesta kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908.

Esitettiin valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6 arm. esityksen n:o 21 johdosta varojen osoittamisesta kansakoululaitosta varten vuodeksi 1908.

Puhemies mainitsi työjärjestyksen mukaan asian otettavan osittain ainoan, osittain ensi käsittelyn alaiseksi. Valiokunnan mietintöön samoin kuin arm. esitykseenkin sisältyi nimittäin lakiehdotus, joka tietysti oli joutuva kolmen eri käsittelyn alaiseksi ja sen vuoksi sitä ei nyt tällä kertaa voitu ottaa muuta kuin ensi käsittelyyn.

Muu osa mietintöä sitä vastoin saattoi nyt tulla ainoan ja lopullisen käsittelyn alaiseksi, lukuunottamatta kahta kohtaa, nimittäin kohtia 2 ja 4, jotka koskivat maalaiskansakoulujen varsinaisen opettajiston palkkaamista varten määrättävää määrärahaa ja määrärahaa palkankorotuksiin maalaiskansakouluja varten, sillä nuo kaksi kohtaa olivat niin läheisessä yhteydessä kerrotun lakiehdotuksen kanssa, ettei niistä voitu ensinkään tehdä päätöstä, ennenkuin lakiehdotus oli lopullisesti käsitelty.

Sen vuoksi oli myöskin asian esittely tapahtuva siten, että ensin esitettiin lakiehdotus ensi käsittelyä varten ja sitten mietinnöstä ainoaa käsittelyä varten kaikki muut kohdat, paitsi kohdat 2 ja 4.

Laki maalaiskansakoulujen opettajiston palkkauksesta.

Keskustelu:

Senaattori **Donner:** Vuonna 1866 ensi kerran järjestettäessä maan ylempää kansakoululaitosta määrättiin se peruspalkka, jolla valtio avustaa maalaiskansakoulujen opettajiston palkkaamista, 600 markaksi opettajalle ja 400 markaksi opettajattarelle, joka palkka erinäisten lisäysten kautta 25 vuoden nuhteettomasta palveluksesta nousi kaikkiaan 900 ja 600 markkaan. Näyttäytyi kuitenkin pian, että sanotut määrät olivat liian niukat, jonka johdosta hallitus jo 1877 vuoden valtiopäiville teki ehdotuksen peruspalkan korottamisesta 200 markalla. Ehdotus raukesi sillä kertaa, kun ainoastaan talonpoikaissääty hyväksyi sen. Mutta vuonna 1885 antoivat valtiosäädyt suostumuksensa hallituksen samansuuntaiseen esitykseen,

jonka jälkeen vuodesta 1886 alkaen peruspalkka on ollut miesopettajalle 800 ja naisopettajalle 600 markkaa. Kun entinen prosenttimäärä palkankorotuksia varten säilytettiin, nousi palkka, jonka valtio 25 vuotisen palveluksen jälkeen myönsi kansakouluopettajille maalla, kaikkiaan 1200 markkaan mies- ja 900 markkaan naisopettajille.

20 vuotta on sittemmin kulunut ja tänä aikana on yhä useammin sekä eduskunnassa että sen ulkopuolella huomautettu, miten välttämätöntä olisi saada maalaiskansakoulujen opettajiston huolestuttava aineellinen tila parannetuksi. Ainakin jossain määrin tyydyttääkseen tätä yleisesti tunnustettua tarvetta opettajiston palkkauksen parantamisesta korottivat kyllä 1900 vuoden valtiopäivät määräaikaisesta palveluksesta suoritettavan palkankorotuksen 50:stä 80:een prosenttiin tai miesopettajalle yhteensä 400 markasta 640 markkaan ja naisopettajalle yhteensä 300 markasta 480 markkaan, jonka kautta nykyiset korkeimmat palkkamäärät 1440 ja 1080 markkaa saavutettiin. Välttämättömimpien elintarpeiden hintain yhä jatkuva kallistuminen on kuitenkin niin suuresti korottanut elantokustannukset että mainitut palkat ovat näyttäytyneet riittämättömäksi. Ne vakavat huolet, jotka tässä suhteessa jo miespolvi sitten olivat olemassa ja jotka silloinen kouluhallitus alamaisessa alistuksessa saattoi hallituksen tietoon, näyttävät yhä vieläkin pitävän paikkansa. Siinä sanotaan nim. että ellei kansakoulun opettajiston aineellista tilaa tuntuvasti paranneta, kansakoululaitosta uhkaa vaara, ettei se voi säilyttää parhaita opettajavoimia tai palvelukseensa saada henkilöitä, joilla on kykyä ja taipumusta opettajatoimeen, varsinkin kun käytännöllisissä ammateissa aina on tarjolla hyvää työn ansiota.

Esiintuotuihin näkökohtiin katsoen ja erittäinkin elantokustannusten kallistumiseen nähden, joka onkin tehnyt välttämättömäksi korotettujen palkkojen myöntämisen suurelle joukolle valtion alempia virkailijoita, on hallitus mielestänsä ollut velvollinen puoltamaan peruspalkan korottamista naimattomalle nais- ja miesopettajalle 1000 markkaan, mutta perheellisten opettajien suurempiin elantokustannuksiin nähden ehdottamaan, että peruspalkka naimisissa olevalle miesopettajalle ja leskeksi jääneelle naisopettajalle, jolla on lapsia elätettävänä, kuin myöskin naimisessa olevalle naisopettajalle jonka mies on kykenemätön ottamaan osaa perheensä elatukseen, määrätään 1200 markaksi.

Maamme taloudellisessa elämässä viimeksi kuluneiden 40 vuoden kuluessa tapahtuneet muutokset näyttävät osoittavan että, joskin kansakoulun opettajiston peruspalkan korottamista 200 markalla kaksikymmentä vuotta sitten pidettiin riittävänä, samanlainen korotus vieläkin 20 vuoden kuluttua tuskin vastaa saman ajan kuluessa tapahtunutta elantokustannusten vielä suurempaa kallistumista ja

palkkojen kohoamista muilla aloilla. Palkankorotuksen rajoittaminen valtiovarainvaliokunnan enemmistön ehdotuksen mukaisesti viime mainittuun määrään eli 200 markkaan kansakoulun opettajiston kummallekin luokalle ei sentähden oleellisesti parantaisi heidän asemaansa. Vertailun vuoksi mainittakoon että Ruotsissa ylemmän kansakoulun opettajain ja opettajattarien palkat ovat tätä nykyä, paitsi luonnossa suoritettavia palkkaetuja, vähintäin 900 kruunua sekä mies- että naisopettajille, joka palkka 15 vuoden palveluksesta korotetaan 450 kruunulla miesopettajalle ja 300 kruunulla naisopettajalle, jotta se vihdoin vastaa Suomen markoissa lähipitäen 1890 ja 1680.

Toisaalta maan rahallisen tilan varteen ottaminen jonkun verran pakottaa varovaisuuteen määrättäessä menoja, jotka luonteeltaan ovat omiansa paisumaan huomattaviin määriin. Pakollisen oppivelvollisuuden säätäminen korottaa monenkertaisesti kansakoululaitoksen tähän asti vaatimat kustannukset ja ne laajaperäiset uudistukset, joita muilla aloilla suunnitellaan, ovat toteutettavissa ainoastaan suurilla rahallisilla uhrauksilla. Valtiovarainvaliokunnan vähemmistön ehdotus, jonka mukaan naimattoman opettajan peruspalkka oli määrättävä 1000 markaksi, mikä peruspalkka olisi korotettava 1500 markaksi naimisissa olevalle miesopettajalle ja leskeksi jääneelle naisopettajalle, jolla on yksi tai useampia lapsia elätettävänä, kuin myös naimisissa olevalle naisopettajalle, jonka mies on kykenemätön pitämään huolta perheensä elatuksesta, 200 ja 300 markan palkankorotuksineen tuottaisi lähes 3/4 miljoonaa markkaa suuremmat vuotuiset menot kuin mihin ne armollisen esityksen mukaan nousisivat.

Tässä on myöskin huomattava, etteivät elantokustannukset kuitenkaan saa olla ainoana tekijänä palkkaa määrättäessä, vaan myöskin suoritettava työ. Kun työ ja pätevyysvaatimukset ovat samat sekä naineelle että naimattomalle opettajalle, tuntuu 500 markkaan nouseva eroitus palkoissa tuskin perustellulta. Armollinen esitys näyttää siten onnistuneemmalla tavalla kuin muut ehdotukset vastakkain punninneen sekä kansakouluopettajiston oikeutetut vaatimukset taloudellisen asemansa parantamisesta että välttämättömyyden ottaa huomioon muita kehityksen aiheuttamia uudistusvaatimuksia, jotka lähimmässä tulevaisuudessa kysyvät maan rahavaroja. Huomattava on myöskin, että kunnille samassa suhteessa kuin kansakoulujen luku lisääntyy, käy yhä vaikeammaksi myöntää opettajistolle suurempia etuja kuin laissa säädetty alin määrä.

Ed. **Pajari:** Suuren valiokunnan suosiolliseen huomioon pyydän nyt kysymyksessäolevassa asiassa lausua muutamia periaatteellisia näkökohtia.

On epäilemättä jokaiselle selvää, että mitä vastuunalaisempi

virka, sen suurempi palkka, mitä suurempia toiveita tulevaisuutta varten johonkin virkaan tai ammattikuntaan kiinnitetään, sitä riippumattomammiksi ovat työntekijät ammattinsa harjoittamista varten tehtävät. Mikäli siis jollekin yhteiskunnan palvelijalle annetaan velvollisuuksia ja edesvastuuta, sikäli on hänelle etuja siitä myönnettävä. Nämä periaatteet ovat toki tunnustettuja ainakin kaikissa kulttuuriyhteiskunnissa.

Mitä yhteiskunnallisia ammatteja olisi sitte noihin edesvastuullisimpiin virkoihin luettava, mikä toimi kansakunnassa olisi suurempien velvollisuuksien sitoma? Niitä on epäilemättä monta. Etupäässä ovat niitä sellaiset toimet, joita kansakunta hallituksensa hoitajille uskoo. Mutta nyt ei ole puhe näistä, eikä minulla, puuttuvan kokemukseni tähden, olisikaan edellytyksiä senkaltaisten toimien arvostelemiseen. Minulla on kuitenkin vähän kokemusta eräästä ammatista ja juuri siitä, josta nyt on puhe. Siksi uskallan siihen kajota, siksi uskallan kansaneduskunnalle esittää arvosteltavaksi tämän maan kansakoulunopettajain viran ja sen vastuunalaisuudet ja velvollisuudet. Kun olen 16 vuotena peräkkäin alkanut työn tässä laitoksessa, kansakoulussa, niin olen ollut pakotettu sitä ainakin omalta kannaltani arvostelemaan ja sen tehtäviä ajattelemaan.

Jokaisen lukuvuoden ensi päivänä olen löytänyt itseni saman kysymyksen edessä, kysymyksen, joka on niitä vaativimpia, mitä mieleeni koskaan on voinut astua. Helppo on kuvailla asemaani ja ajatusalojani silloin oppilasten vastaanotto- eli sisäänkirjoituspäivänä. Nuo ajatukset, joita pyydän tässä lyhyesti refereerata, selostaa, ne ovat kyllä lähellä ja muodossa tai toisessa mielen aloilla lakkaamatta ajelehtimassa; tuskin ne tunniksikaan tässä työssä puhtaiksi pakenevat. Mutta tänä työn ensi-hetkenä, jolloin työnteko jälleen aletaan, jolloin virantoimituksen aika on vakavimmalla kohdallaan ja opettaja taas käy työssä ja totuudessa tärkeiksi tuntemiinsa virkavelvollisuuksiin käsiksi — niin, tänä hetkenä kokoontuvat kaikki kohtalon pakon vaijentamat velvollisuudentunteet ja selvenevät ne monet kysymykset, jotka tähän velvollisuuteen ehdottomasti liittyvät, ja joita tämä tilaisuus, tämä sisäänkirjoituspäivä, jokaisen Suomen kansan kasvattajan ratkaistaviksi asettaa.

Niinkuin muinakin, tavallisinakin työtunteina seisoo opettaja nytkin omalla paikallaan, siellä oman työpöytänsä ääressä, jonka hän, niinkuin oppilastenkin kaikki pöydät ja penkit ja muut kouluun kuuluvat kapineet itse, omin käsin, vastikään on asettanut paikalleen. Hän on ehkä nyt yksinään tehnyt järjestystyön perinpohjaisemmin kuin se tulee tehdyksi varsinaisen työn aikana ja tämä koulu on nyt hänen silmissään kuin sunnuntain lakea tupa, josta työtomut ovat laastut pois. Tämä päiväkin on hänestä puhtaampi muita ja kun hän siinä silmäilee ympärilleen, huomaa hän, että hänellä onkin komea ja kallis työtupa, ei kenelläkään muulla työmie-

hellä hänen lähimmässä ympäristössään ole sellaista työsalia eikä niin kalliita työvälineitä. Hän muistaa, että tämä työsali kaikkine laitoksineen ja siihen kuuluvine muine huoneineen on tullut paljon maksamaan, monta kertaa enemmän kuin melkein kenenkään muun koko paikkakunnalla. Miksi tämä tähän rakennettiin ja ketkä ne tämmöisen rakennuksen hyväksi varansa uhrasivat? Miksi nuo äidit tuovat tänne lapsiansa, noita pieniä pellavatukkaisia, sinisilmäisiä, viattomia ihmistenalkuja? Miksi nuo äidit nyt arkipäivinä ovat noin puhtaisiin pukeutuneet ja mitä he niin hartaina ja vakavina odottavat? Vastauksen näihin kysymyksiin tietää jokainen, suurelle yleisöllekin ne ovat helpot. Mutta opettajan useinkin täytyy seistä yksinään vastuunalaisena ja tuntea auttamattomuutensa noiden helppojen kysymysten käytännöllisessä ratkaisussa. Sillä hänen täytyy tuntea, että noiden, nyt vielä äidin kädessä kulkevien ihmistaimien istuttaminen oikeaan elämänpuuhun eli oikeaan elämän ymmärrykseen jätetään ja uskotaan tässä koulussa hänen tehtäväksensä ja niiden kasvattaminen kunnollisiksi, tulevalle yhteiskunnalle hyödyllisiksi kansalaisiksi kuuluu hänen virkaansa. Hänen täytyy tuntea, että velvollisuudet hänen ja tavallisen tunti- tai päiväpalkkatyömiehen välillä ovat niin erilaisia kuin taivas on maasta ja yö päivästä. Sillä nuo monet isät ja äidit, jotka ovat iloinneet tämän koulun valmistumisesta kylänsä heskelle, ovat iloinneet, että he ovat kiinnittäneet siihen suuria toiveita lastensa, heidän rakkaimpiensa, tulevaisuuteen nähden, siksi, että he toivovat tässä koulussa annettavan lapsillensa, ei ainoastaan tarpeellisia tietoja, vaan, ja ennen kaikkea, oikeaa sisällystä elämälle, ihanteita ja hyviä tapoja. He toivovat ja odottavat tämän koulun tekevän heidän lapsistansa hyviä ihmisiä.

Onko Suomen kansakoulunopettaja siis Suomen tulevan kansan kasvattaja ja Suomen tulevaisuuden tekijä? Onko niin suuri ja vaativa kysymys jo ratkaistu myöntävällä vastauksella, vai ratkaiseeko sen nyt vasta tämä uusi Suomen kansanvaltainen eduskunta? Minä puolestani olen kysymykselle tuon myöntävän vastauksen jo monasti antanut, vaikka onkin täytynyt siihen aina sielussani huudahtaa: voi, mitenkä suuria ja vaativia velvollisuuksia näin vaatimattomassa ja unohdetussa asemassa! Voi, miten suureen riippuvaisuuteen välttämättömien elämäntarpeiden tyydyttämisessä ovat jätetyt Suomen tulevaisuuden ensimäiset huolehtijat!

Jos muutkin, jos kenties kaikkikin kansalaiset tässä maassa ovat kansakoulunopettajan tehtävästä samaa mieltä kuin minäkin, niin silloin ainoastaan tietämättömyys tosioloista ja huolettomuus kansamme tulevasta kohtalosta saattaa tämän eduskunnan nyt käsiteltävän kysymyksen, Suomen kansakoulunopettajien taloudellisen aseman parantamisesta ratkaisemaan valiokunnan enemmistön päätöksen mukaisesti. Jos huolimattomuus tulevaisuutemme hyvästä

tällaisen päätöksen määräisi, niin silloin ei kannattaisi asiaan enempää kajota. Mutta tätä syytä on tuskin pelättävä, sillä onhan meillä ollut ilo huomata, että kansamme uinuvat elämänvoimat nyt vasta alkavat ikäänkuin kuorestansa puhjeta, ja sen kaikki jäsenet uusia tehtäviä kansansa tulevaisuudelle haaveksia. Onhan tiedon ja valistuksen halu jo kauan kansamme syvimpien rivien keskuudessa kytevänä huomattu. Se kytö on nyt jo monin paikoin aivan ilmiliekiksi leimahtanut. Erotus nykyisen ja edellisten vuosikymmenien välillä on ilmeinen. Tähän nähden ei ole syytä pelätä, että kansamme, varsinkin sen virallinen eduskunta, olisi välinpitämätön tulevien sukupolvien hyvästä. Mutta kun kuitenkin, niinkuin näkyy valiokunnan enemmistön päätöksestä, täytyy otaksua eduskunnassa olevan niitäkin jäseniä, jotka eivät tunne kansakoulunopettajan työtä eivätkä kenties ole osanneet kansakoulua asettaa niin suureksi tekijäksi tulevaisen Suomemme luomisessa kuin se todellisuudessa on, niin olen katsonut ylläolevat huomautukseni siinä suhteessa tarpeellisiksi.

Pyydän kunnioittavimmin lähemmin mainita siitä riippuvaisuudesta, johon äsken viittasin. Mistä sitten on nykyänsä kansakoulunopettaja riippuvainen? Hyvin paljosta ja melkein kaikesta, aina sen mukaan kummoinen karakteeri, taloudellinen pohja, perheolot ja muut sen semmoiset hänellä ovat. Tunnettuahan on, että vain harvoilla yhdistyy luja luonne hyvään sydämeen ja pelkäämättömyyskykyyn, varsinkin opettajakykyyn. Sen voi sanoa yleensä ihmisistä, niinpä opettajistakin, jotka joutuvat elämään monta kertaa ja suureksi osaksi vain sen varassa, miten ympäristönsä heitä ymmärtää. He eivät voi olla täysin itsenäisiä ja esimerkillisiä, ellei heitä pakoita työhönsä rakkaus, rakkaus kaikki uhraamaan sen rinnalla, omatkin omaisensa unohtamaan ja — kärsimään. Mutta tämmöisiähän ovatkin vaan yli-ihmiset, eikä niistä voi nyt olla puhe Tavallinen kuolevainen meidän kansakoulunopettajain nykyisessä asemassa voipi joutua vaikka minkälaisiin riippuvaisuussuhteisiin ympäristössään, esim. etsimään niiden suosiota, joiden välityksellä voi sivuammatteja ja sivuansioita toivoa, voimatta itsenäisesti arvostella, missä suhteessa ovat mielipiteet ja maailmankatsomus kouluun ja opettajan tehtävään niillä, joiden suosiota hän on pakoitettu etsimään. Hän saattaa niitä sivutuloja saadakin, vaikkapa tuommoisten paikkakunnallisten olojen suuntaa ohjaavien pomojen välityksellä, lisäten niin suuren perheensä niukkaa leipää. Mutta ken mittaa sen vaaran, mikä hänen kouluunsa tästä syystä koituu. Sillä opettaja voi monasti näin ollen joutua ainakin välillisesti myötävaikuttamaan huonon moraalin mukana ja tehdä sekä käytöksellä että niillä sivuammateilla itsensä ristiriitaiseksi varsinaisen elämäntehtävänsä kanssa. Pahemminkin voipi käydä ja on käynyt. Voipa käydä niinkin, että opettajan, taloudellisen ahdinkotilansa pakottamana, täytyy tuntea masentavaa riippuvaisuutta jonkun pomon puotilaskuista, jotka

kiskomisen kautta ovat päässeet korkeiksi kohoamaan. Opettajan auktoriteetti kouluunsa ja ympäristöönsä on tärkeä. Mutta mikä on hänen vaikutuksensa tässä suhteessa silloin kun kylän puotimies puhuu yleisölle, että opettaja elää hänen armoillaan, ja hän, opettaja, ei voi periaatteittensa mukaisesti kyllin määrääväisesti ja itsenäisesti esiintyä ja toimia. »Meidän kansakoulunopettajamme tekevät niin perin vähän ammattinsa tärkeintä osaa: kansan lasten ja kansan nuorison kasvatustyötä,» sanoi minulle pari vuotta sitte eräs Karjalan valistuneimpia kansanmiehiä perustellen väitettään sillä havainnolla, että kansakoulusta päässeet niin merkillisen vähän eroavat koulua käymättömistä nuorukaisista, ja niillä vain poikkeustapauksissa on huomattavammassa määrässä parempia harrastuksia, joita hän puolestansa luuli löytyvän suhteellisesti yhtä paljon niissäkin nuorukaisissa, jotka eivät ole käyneet päivääkään kansakoulua. »Opettajat eivät,» sanoi hän edelleen, »tähän asti ole tehneet tärkeästä tehtävästään muuta kuin toisen puolen, tuon lukujärjestyksen mukaisen opetuksen.» Hän mainitsi useampia kouluja, joissa opettaja ei ole muuta tehnyt. Ja kuinka ne voisivatkaan, sillä nehän ovat, kuka vakuutusagenttina, kuka sanomalehtireportterina, kuka jonkun yksityisen afäärin palveluksessa, kuka kunnan kirjurina tai esimiehenä, jopa tiesimme me asiasta puhellessamme mainita erään opettajan, jolla oli opettajatoimensa ohella toistakymmentä eri virkaa. Koska noilla sitte olisikaan aikaa koota koulunsa entiset oppilaat ja pitää jatkuvaa yhteyttä heidän kanssaan, edelleen heitä opettamalla, innostamalla ja herättämällä. Mistä saisivat he sen ajan, joka tarvittaisiin kulkemiseen koululasten kodeissa neuvotellakseen heidän vanhempiensa kanssa yhteisistä kasvatusasioista. Milloin olisi heillä aikaa ja tilaisuutta pitää lasten vanhempien kanssa yhteisiä neuvottelukokouksia y. m. y. m., jota tässä kasvatuspuolessa olisi huomioon otettava.

Että tosiaan löytyy opettajia, jotka noin ovat koulutyönsä ohella muihin toimiin sidotut ja sidotut vielä siinä määrässä, että koulutyö jääpi sivuammatiksi, sehän lienee yleisesti tunnettua. Viime kesänä vierailin minä erään minulle ennen tunnetun, syrjäisellä maaseutupaikkakunnalla olevan vanhemman opettajan perheessä. Hänellä oli koko hauska koti, jossa oli hän isänä puolelle kymmenelle pirteännäköiselle pojalle, jotka kaikki olivat jo oppikoulutiellä, jopa vanhin ylioppilaana. Kun minusta oli ihme, että kansakoulunopettaja oli saanut taloutensa niin hyvältä näyttävälle kannalle, ja kustansi niin monta lasta yhtä aikaa kouluun, niin pyysin minä häntä selittämään, mitenkä tämä on mahdollista. mitenkä hän on saanut taloutensa tälle kannalle? »Siihen on ollut ainoastaan kaksi keinoa; juosta niin paljon kuin kerkiää ja kiusata ihmisiä niin paljon kuin ilkeää,» sanoi hän. Hän sanoi tämän leikillä, mutta minä ymmärsin kuitenkin tuon leikkilauseen aivan sanan mukaan, ainakin mitä sen alkupuo-

leen tulee, sillä olin jo ensi silmäyksellä hänen työhuoneeseensa tullessani huomannut, että hän oli henkivakuutusasiamies. Että hän oli tosiaankin juossut ja — kai kiusannutkin, oli minulle selvä kuullessani niitä kuukausitilityksiä, joita hän asioimistossaan teki. Kun minä sitte kysyin, eikö koulutyö kärsi tästä, niin vastasi hän siihen, olkapäitään nostaen: »ei auta. Kyllä se ei lystiä ole tämäkään, mutta omat pojat ennen muita.» Niin, »omat pojat ennen muita!» Näin luulisi nyt sanovan Suomen kansan eduskunnankin, jonka täytyy tänään ja aina käsittää olevansa isä, isä kaikille Suomen kansan lapsille, eikä ainoastaan nyt eläville, vaan vastedeskin syntyville. Ja jotta se tämän asemansa käsittää, ja ymmärtää Suomen kansakoulun suuren merkityksen, tietää sen, että se on tämä kansakoululaitos, joka kerran korottaa Suomen kansan kansakuntien joukkoon, niin silloin se ei hetkeäkään epäile uhrauksiensa tuottamaa hyötyä tämän laitoksensa kautta. Silloin se ymmärtää tuon kasvatusopillisen sananparren: »opettaja tekee koulun,» ja koettaa vapauttaa nämä kansanlasten opettajat siitä riippuvaisuudesta, jossa ne nyt ovat ja asettaa heidät yksinomaan koulua tekemään, s. o. koulun hyväksi kaiken aikansa ja älynsä käyttämään.

Se säästäväisyys on käsittämätön, jota valtiovarainvaliokunnan enemmistö tässä kohden nyt käsiteltävissä olevassa mietinnössä eduskunnalle esittää. Sehän on sama kuin jos maamies, saadakseen laajat heinävainionsa aikanaan niitetyiksi, hankkisi palvelijoilleen sitä varten hyvät viikatteet, mutta ei enään hennoisi hankkia teroitusvehkeitä: kovasimia ja tahkoja, joilla näitä hyviä aseita jälleen teroitettaisiin. Kaikki vertaukset ontuvat ja niin tämäkin. Mutta siinä suhteessa tämä vertaus sopii, että opettajapalkkojen nykyisellä kannalla ollessa ja vielä valiokunnan ehdotuksen mukaankin järjestettynä, ei opettaja pääse itseänsä työntekoonsa teroittamaan. Hänellä ei ole ensinkään ollut siihen aikaa, voimia ja kykyä, kun on täytynyt leivän tähden yhä vaan kuluttaa muualla kaikki väliaikansa, ja toiseksi hänellä ei ole varaa — varaa tilata edes aikakauskirjoja ja sanomalehtiä, puhumattakaan muusta kirjallisuudesta, johonka tutustumiseen ja opettamiseen hänen ammattinsa häntä ehdottamasti velvoittaa. Myönnän, että opettajain asema paranee koko paljon herrojen v. Alfthanin ynnä muitten liittämän vastalauseen mukaisesti järjestettynä, mutta ei sekään vielä nykyajan kasvaneita elämänvaatimuksia vastaa, eikä aseta kansakoulunopettajaa vaativan tehtävänsä tasalle.

Kun minä kuitenkin pyydän tuohon vastalauseeseen yhtyä ja sitä kannattaa, niin tapahtuu se vain siitä syystä, että pidän tätä tointa vain väliaikaisena toimenpiteenä ja uskon lujasti, että jo läheinen tulevaisuus tulee johtamaan Suomen eduskunnan tilaan, jossa se tinkimättä ymmärtää velvollisuutensa, kantaa tälle kansankasvatuksen alttarille suurimmat ja sydämellisimmät uhrinsa.

Ed. **Vemmelpuu:** Harrastaen kansakoululaitoksen kehittämistä ja tuntien sillä alalla toimivien henkilöitten ja etenkin monen perheellisen opettajan tukalan, suorastaan toivottoman taloudellisen aseman, katson suoranaiseksi velvollisuudekseni tuoda esiin valiokunnan mietintöä vastustavan kantani.

Maalaisopettajat ovat olleet pakoitetut elämään jotakuinkin samalla palkalla vuosikymmenestä toiseen. Monilla aikaisemmilla valtiopäivillä on tämä palkka tunnustettu liian niukaksi jo silloisissa oloissa, mutta näinä viime vuosina on niiden riittämättömyys luonollisesti tullut aivan ilmeiseksi, sillä elinehdot ja elintarpeet maaseuduilla ovat, mitä hintoihin tulee, nousseet samalle tasalle kuin hinnat kaupungeissa ja vilkkaamman kaupan, kehittyneemmän teollisuuden ja työväen palkkojen kohoamisen kautta nämä elintarpeet kallistuvat vuosi vuodelta. Mainitsen tässä vaan esimerkkinä joitakuita asiaa valaisevia numeroita niistä elintarpeista, joita kaikki kansankerrokset, niin ylhäisemmät kuin alhaisemmatkin käyttävät. Maaseuduilla vielä joku vuosi sitten voi maksoi 1 m. 60 p., nyt 2 m. 60 p. kilolta, liha maksoi yleisesti 40—50 penniä, ja nyt se maksaa 1 mk' kilo, maito maksoi 10 p. litra, nyt 12 1/2 ja 15 p.; puhumattakaan kunnallismaksujen, palvelijain palkkojen y. m. kohoamisesta.

Ei ole siis ihme, jos opettajat yleensä ovat tämän asiantilan johdosta katkeria, siitä puhuvat, siitä kirjoittavat sanomalehtiin taukoamatta, niin että heidän äänenkannattajansa »Opettajan lehti» ei nykyään sisällä juuri muita kirjoituksia kuin opettajain palkkausasiaa koskevia. Ja kerrotaanpa, etteivät suuret pääkaupungin päivälehdet voi ottaa vastaan sitä kirjoitusten tulvaa, joka niihin lähetetään tästä opettajien palkkauskysymyksestä. Mutta olkoon opettajille kunniaksi sanottu se, etteivät he ole ruvenneet noudattamaan niitä yleisiä tapoja, joita nykyään käytetään tyytymättömyyden ilmaisukeinona, vaan tyytyneet ainoastaan sanan voimaan.

Palkan pienuus on myös yksi syy, joka ehkäisee kansakouluopettajakunnan yleisesti alhaiseksi moitittua kehityskantaa kohoamasta. Mutta ovatpa he sentään toimeen tulleet arvelee moni, joskin joku perheellinen ja velkaantunut opettaja vähän onkin kärsinyt. Se on aivan totta, ja kyllä sitä toimeen tullaan vastakin, mutta muilla keinoilla kuin pelkällä opettajapalkalla. Varsinkin miesopettajat hankkivat itselleen yhä enemmän lisätuloja, ja suurissa maalaiskylissä niitä onkin saatavana. Jos opettaja on kykenevä ja hänellä on rautaiset voimat, niin hän voi tulla hyvinkin toimeen, ansaita joskus enemmänkin lisätulojen kautta kuin mitä varsinainen palkka on; metsäkulmilla asuvien opettajien täytyy vähitellen yhä enemmän ruveta hankkimaan toimeentullakseen itsellensä maanviljelystä ja karjanhoitoa; naisopettajat voivat, jos pakko tulee, järjestää elämänsä ilman palvelijaa, hoitaa välitunnit ja iltapuolet vaate- ja ruokatalouttaan, voivat elää ilman kirjallisuutta ja sanomalehtiä, sillä

muistettava on, että sen palkan, 800, 900 markkaa, joka heillä nykyään on, on mahdotonta vastaisuudessa riittää mihinkään muuhun kuin suoranaisesti yksinkertaiseen ruokaan ja vaatteisiin.

Mutta toinen asia on, onko kansakoululaitokselle onneksi, että sen opettajistossa vakaantuu yhä enemmän se katsantokanta, joka nyt jo on hyvällä alulla, se nim., ettei opetustyön katsotakkaan voivan heitä elättää, vaan että siihen on sivulta hankittava toisia tulolähteitä. Kun opettajat huomaavat, ettei yhteiskunta katso heidän työtään toimeentulon arvoiseksi, niin eikö se ole omiaan lamauttamaan heidän työintoaan ja saattamaan heitä halveksumaan koko opetustyötä? Minusta ei tässä ole yksionmaan kysymys noiden 3 1/2 tuhannen maalaisopettajan taloudellisen aseman parantamisesta vaan ensi sijassa kansakoululaitoksen vastaisesta menestymisestä. Vanha totuus »opettaja se on, joka koulun tekee,» se pitää vielä paikkansa. Kyllä on eroitusta sellaisen koulun välillä, missä toimii aikaansa seuraava, uudistuksiin innostunut opettaja, joka voi työlleen omistaa kaikki voimansa, ja sellaisen koulun välillä, missä lasten kasvattajana on elämän taistelussa masentunut, kuihtunut ja ärtyinen koulumestari, joka on vuosikausia elänyt jonkun metsäkulman kolkalla, tietämättä suuriakaan olojen nopeasta kehittymisestä. Ei minun tarvitse olla silti mikään ennustaja, jos lausun, että jos valiokunnan mietintö hyväksytään, on se takatalvi Suomen kansakoululaitokselle ja haitallisemmin vaikuttava kuin moni aavistaakaan.

Mietinnössä vanhan traditsioonin mukaan tunnustetaan opettajan palkka riittämättömäksi, mutta myös aivan johdonmukaisesti traditsioonin mukaan selitetään, ettei ole nyt oikea aika epäkohdan korjaamiseen. Ja sellaiset korulauseet ja lohdutukset, kun mietinnössä esim. sanotaan: »Kun kansakouluasia laajemmassa muodossa pian tulee käsittelyn alaiseksi ja se seikka saattanee vaikuttaa opettajain palkkoihinkin,» eivät todella merkitse mitään. Mutta jotta asia saataisiin vuosikausiksi haudatuksi, ehdotetaan kuitenkin osalle opettajistoa pieni palkan lisäys, joka ei vastaa muutamien vuosienkaan elintarpeiden ylenemistä, saatikka sitten vuosikymmenien kuluessa syntyneiden epäkohtien poistamista.

Koskematta likemmin niihin periaatteisiin, joita arm. esityksessä samoin kuin valiokunnan mietinnössä ja siihen liitetyssä vastalauseessa on noudatettu, toivoisin, että suuri valiokunta kannattaisi mietintöön liitettyä vastalausetta. Kuitenkin tahtoisin tehdä pienen muutoksen vastalauseen ensimäiseen pykälään, jossa sanotaan: »mutta korotetaan tämä yleinen peruspalkka 1,500 markaksi naimisissa olevalle miesopettajalle ja leskeksi jääneelle naisopettajalle, jolla on yksi tai useampia lapsia elätettävinä kuin myöskin naimisissa olevalle naisopettajalle, jonka mies on kykenemätön pitämään huolta perheensä elatuksesta.» Tämän viimeisen relatiivilauseen

tahtoisin muutettavaksi: »joka on perheensä ainoa elättäjä.» Näillä lauseilla on periaatteellinen ero.

Ed. **Hagman:** Koska minulla on tilaisuutta suuressa valiokunnassa lausua tarkemmin mielipiteeni tässä asiassa, niin tahdon nyt supistaa esitykseni ainoastaan muutamiin sanoihin. Silloin kun tämä asia oli ensi kerran esillä täällä eduskunnassa keväällä, niin niitä anomuksia vastaan, joita tehtiin kansakoulunopettajain palkanylennyksestä, vastustajain puolelta esitettiin se mielipide, että kansakouluopettajain palkat kyllä ovat semmoiset, että niillä voi tulla toimeen, ja verrattiin niitä silloin nimenomaan ruumiillisen työn tekijäin palkkoihin. Koska minusta nämä mielipiteet olivat semmoisia, että mielelläni tahdoin etsiä selvitystä asiaan, niin olen koettanut ottaa selkoa siitä, mimmoiset palkat ovat muutamissa ammattikunnissa, joissa valmistus asianomaiseen toimeen on vienyt paljoa vähemmän aikaa kuin kansakoulunopettajain toimeensa valmistuminen.

Tahtoisin esimerkkinä mainita, että koneenkäyttäjät ja sepät maaseutujen tehtaissa ylipäätänsä nauttivat vuosipalkkaa 1500 markkaa. Me tiedämme, että siihen palkkaan eivät meidän kansakoulunopettajamme tule. Työnjohtajat tehtaissa kantavat vuosipalkkaa noin 2000 markkaa. Nuoremmat konttoristit saavat vuodessa 2000 mk palkkaa ja vanhemmat konttoristit 4000 mk. Semmoiset työntekijät kuin esim. tukkiliikkeen työnjohtajat saavat vuotuista palkkaa keskimäärin 2400 mk. Mitä tulee tehtaan työntekijöihin, niin on lisäksi vielä huomattava, että niillä usein myösk'n on asunto työnteettäjältä. Olen saanut tietää, että rakennusmestarit tie- ja vesirakennuksen alalla saavat vuodessa noin 2000 markkaa ensimäisessä luokassa, ja toisessa luokassa noin 1600 markkaa. Semmoinen työntekijä tai virkailija — miksi häntä sanoisin — kuin perämies kalastushöyrylaivalla saapi vuodessa 2100 markkaa ja ruokarahaa vielä 550 mk, siis 2650 mk, ja koneenkäyttäjä samanlaisessa laivassa 2650 mk.

Mitä tulee esim. alempiin virkamiehiin rautateillä, niin vanhempi rakennusmestari rautatien rataosastolla nauttii palkkaa noin 2604 mk, vanhempi koneenkäyttäjä 1800 ja se nousee aina 2604 markkaan; vanhempi veturinkuljettaja rautatiellä 2004 mk, joka nousee palkankorotusten kanssa 2604 markkaan. Niinkuin äsken jo mainitsin, ovat monet näistä ammattilaisista semmoisia, joilla on paljon pienempi pohjasivistys kuin kansakoulunopettajilla. Minusta tämä osottaa, että kansakoulunopettaja, mitä palkkaan tulee, todellakin nykyään niinkuin ennenkin on hyvin epäsuotuisassa asemassa. Minua ei ollenkaan tyydytä valiokunnan enemmistön ehdotukset. Mitä tulee ensimmäiseen vastalauseen ehdotukseen, niin se minusta sentään on koko lailla parempi kuin valiokunnan ehdotus.

Tahtoisin tässä kosketella erästä periaatteellista puolta, mutta

ainoastaan muutamin sanoin, koska arvaan, etten voi kenenkään mielipiteitä tässä muuttaa, niinkuin ei valiokunta eivätkä vastalausujatkaan tässä ole voineet minun mielipidettäni muuttaa. Sekä valiokunnan enemmistön että vastalausujain ehdotuksessa tehdään erotus naineitten ja naimattomien opettajain ja mies- ja naisopettajain välillä. En voi hyväksyä sitä periaatetta, että lasketaan työn palkka henkilön mukaan, sen aseman mukaan missä henkilö on. Minun täytyy pitää kiinni siitä mielipiteestä, että samasta työstä on maksettava sama palkka. Vastalauseessa on ehdotettu, että naineelle miesopettajalle olisi määrättävä peruspalkaksi 1500 markkaa huolimatta siitä. josko hänellä on lapsia taikka ei, vaan sentähden siis että hänellä on vaimo, joka luultavasti itsekin voisi tehdä työtä ja elättää itse itsensä. Tätä minä en pidä oikeana. Jos kerran tahdotaan seurata tuollaista periaatetta, niin siinä pitäisi sitten oltaman johdonmukaisia, niin että nainut miesopettaja, jolla ei ole lapsia, asetettaisiin palkkauksen suhteen samaan ryhmään kuin naimaton naisopettaja. Mutta, niinkuin sanottu, en voi koko tätä periaatetta hyväksyä. Sen sijaan aijon koettaa ajaa perille semmoista muutosta, että vastalauseessa ehdotettu 1000 mk miespuoliselle ja naispuoliselle opettajalle, joka on naimaton ja 1500 mk naineelle, tasattaisiin niin, että jokaiselle opettajalle, huolimatta siitä onko hän mies tai nainen onko hän naimisissa tai ei, määrättäisiin peruspalkaksi 1250 markkaa.

Jos näin tehtäisiin, niin loppusumma tulisi vähän pienemmäksi kuin se, mihin vastalausujat ovat tulleet. He ovat tulleet summaan 4,265,000; minun ehdotukseni mukaan summa tulisi olemaan noin 4,220,000 mk. Mitä sitten tulee palkankorotukseen, niin minun tietysti täytyy olla johdonmukainen, ja ehdotan siis, että 200:n ja 300:n asemesta pannaan keskimääräksi 250 mk. Siitäkin tulisi hiukan pienempi loppusumma kuin se mihin vastalausujain numerot vievät.

Minusta kansakoulunopettajat täysin ansaitsisivat paljon suuremmankin palkankorotuksen, kuin mitä he ehdotukseni mukaan tulisivät saamaan. Yhteiskunnalliset olot ehdottomasti vaativat, että heidät asetetaan ainakin yhtä hyvään asemaan kuin työntekijät monissa ammateissa. Olen puolestani valmis yhtymään tähän ensimäiseen vastalauseen ponteen sillä edellytyksellä, että perustelut tulevat muutetuiksi ehdottamaani suuntaan.

Ed. **Reima:** Kun katselee tämänpäiväistä esityslistaa, näyttää se sangen vähäpätöiseltä, eihän siinä ole juuri mitään tärkeämpää kysymystä. Mutta heti kun alkoi tämä asia, niin kamariin tuli liikettä kuin häirittyyn mehiläispesään. Tuntui kuin suuren enemmistön jalkoja olisi ruvennut polttamaan, ja että kaikki tämä tapahtui niin vähäpätöisestä joukosta kuin kansakoulunopettajisto on, on mieltä kiinnittävää, on hauskaa. Kun täällä viime kerralla asiasta keskusteltiin, silloin minulla oli kunnia lausua että tämä kansakou-

lunopettajisto oikeastaan on semmoinen välttämätön paha tässä maassa, jota sittekin täytyy kärsiä, kun kerran sivistyskansan nimellä tahdotaan kulkea. Se joukko esiintyy aina silloin tällöin ja tuottaa kuumetta ihmisten mieliin. Mitä ovat nyt nämä kansakoulunopettajat tehneet? He ovat pyytäneet itselleen leipää, sillä senhän puutteessa maalaiskansakoulunopettajat ainakin ovat. Eikä ainoastaan ruumiille ravintoa, mutta he tarvitsevat myös henkistä leipää ja voimaa voidakseen kasvattaa tämän kansan lapsia ja nuorisoa. Se pyyntö, mikä näiden opettajien puolesta viimeksi on tehty, on sangen vaatimatonta laatua. Ja mitä he ovat saaneet valiokunnalta? He ovat leivän sijasta saaneet suorastaan kiven. Sillä näistä palkankorotuksista tullaan tänäkin iltana varmaan puhumaan hyvin kauniisti ja niille tullaan antamaan muka kannatusta, mutta se kannatus on vain aivan näennäistä. Johan heti huomataan valiokunnan enemmistön kannasta että naimattomat miesopettajat, joita on sangen paljon, eivät tule saamaan penniäkään palkankorotusta. Palkankorotus koskee yksinomaan naineita, jotka täten tulevat saamaan hiukan niinkuin lapset, joille annetaan sokuripala, että olisivat jonkun aikaa vaiti. Minusta tämmöinen rääpiminen, jota valiokunta on harjoittanut, olisi voinut jäädä tekemättä; paljon parempi olisi ollut, että olisi suoraan sanottu: me emme korota yhtään penniä, emme ehdota minkäänlaisia parannuksia. Se olisi ollut paljon rehallisempää ja suorempaa puhetta.

Täällä on tänä iltana puhuttu ja tullaan kai vieläkin puhumaan tilastosta, numeroista ja palkoista meidän maassamme. Minusta ei meidän opettajien ylimalkaan pitäisi puhua virkamiesten palkoista, sillä me tiedämme että tämä maa on virkamiesten luvattu maa ja että niiden palkat ovat kohtuuttomia, ja että tarvitaan paljon työtä ennenkuin semmoiset onnettomat olot tulevat korjatuiksi, ja niille, jotka alempana ovat ja kärsivät, tulee osansa niistä. Minulla oli muutamia numeroita samantapaisilta aloilta kuin kansakoulunopettajat, mutta kun sellaisia täällä jo tuotiin esiin, en tahdo niitä enää esittää. Mutta minä otan esimerkin köyhälistön piireistä, joitten puolesta varmaan monta kaunista sanaa tullaan puhumaan. Jos katselemme niiden oloja suurissa kaupungeissa ja suurissa tehdasseuduissa, niin monen ryhmän ja ammattikunnan palkat ovat paljoa korkeammat kuin konsanaan maalaiskansakoulunopettajien. 60, 70 pennin tuntipalkka on ihan lasten leikkiä, markkaan se ainakin nousee vähänkin tottuneemmalta. Sen lisäksi 50 o/o:n korotus ylityöstä ja 100 o/o:n korotus pyhätyöstä. Tähän voidaan muistuttaa, että työmiehen työ ei ole niin säännöllistä, mutta nykyisissä oloissa se sitä kyllä näyttää olevan. Mutta kuitenkin, jos ajattelee palkkaehtoja köyhälistön piireissä, ne menevät huikeasti yli kansakoulunopettajien palkan. Minä en yhtään heitä siitä kadehti, suon sen heille kernaasti. Olen sitä mieltä, niinkuin kaikkien täytyy olla,

että jokaisen rehellistä työtä tekevän kansalaisen asema on tärkeä tässä maassa ja jokainen on paikallaan, mutta uskallan kuitenkin, niin opettaja kuin olenkin, olla myöskin sitä mieltä että kansakoulunopettajan asema sittenkin on monessa suhteessa tärkeämpi monen muun asemaa. Kun virkamies esim. tulee virkatunneiltaan tai työmies työstään, niin, jos hänellä ei ole halua ottaa osaa yhteiskunnallisiin rientoihin ja asioiden johtoon, ei kukaan häntä vähääkään voi siihen velvoittaa ja vaatia, hän on vapaa, hän voi käyttää vapaa-aikansa niinkuin tahtoo. Mutta toisin on kansakoulunopettajan laita. Ainakin tähän asti on meidän kansamme käsittänyt hänen kutsumuksensa toisenlaiseksi, ja minä soisin että se edelleen niin käsitettäisiin. Kansakoulunopettajaa pidetään, semminkin maaseuduilla, jonkun verran ikäänkuin yliluonnollisena olentona, hän on melkein kuin puolijumala, hänen pitää olla kaikkiviisas, totinen, hyvä, armollinen. Se on yleinen käsitys hänestä sydänmaan kylissä. Siellä on se käsitys, että opettajalta voi vaatia paljon. Hänen tulee ei ainoastaan antaa määrätyt koulutunnit, vaan hänen tulee olla johtamassa nuorisoa hyviin ja jaloihin rientoihin, mikäli se hänen omantuntonsa ja vakaumuksensa mukaan mahdollista on. Joka näissä riennoissa vähänkin on ollut mukana, se kuitenkin tietää ettei niissä vaan kauniilla sanoilla ruokita kansaa, etteivät vaan puheet juhlatilaisuuksissa riitä, vaan että kaikki tämmöiset harrastukset vaativat rahaa. Usein opettajan noissa pienissä oloissa täytyy lakkaamatta avata kukkaroansa, ja jos ei raha suorastaan mene kolehteihin ja maksuihin, menee se kyytirahoiksi ja muihin tarpeisiin, joita tällaiset aatteelliset harrastukset osaltaan vaativat. Niihin hänen täytyy usein panna viimeiset roponsa. Ja jos ei hän niin tee, sanotaan pian että opettaja ei harrasta mitään, hän ei tee mitään. Minä en nyt puhu koulutyöstä ja miten paljon enemmän siihen vaaditaan kuin muissa viroissa, sillä siitä on täällä jo puhuttu — mutta minä puhun ulkonapäin toimitettavasta palkattomasta työstä, johon minä velvoittaisin opettajaa. Siinä suhteessa hänellä on paljon suuremmat velvollisuudet kuin monella muulla, jolla on paljon paremmat edut ja olot.

Kauan ovat meidän maamme kansakoulunopettajat valittaneet tuskallista asemaansa. Siihen on jo niin totuttu, että se on melkein samaa kuin jos posetiivin soittaja tulee pihalle. Hänkin vääntää aina samaa veisua niin että me jo olemme siihen väsyneet ja kyllästyneet. Samanlaista veisua on kansakoulunopettajien palkka-asiakin. Siihenkin olemme tympeytyneet ja väsyneet, se on käynyt ikäväksi. Mutta kaikesta huolimatta se tulee esille. Jos opettajilla ennen on ollut syytä valittaa palkkojensa pienuutta, niin nyt, kuten edelliset puhujat jonkun verran ovat viitanneet, ovat nykyiset kalliit ajat tehneet heidän olonsa aivan sietämättömäksi. Suuri osa opettajien elintarpeista on niin kallistunut ja vaatimukset kaikin puolin nous-

seet, että nyt on huutava hätä sangen laajoissa piireissä maalaisopettajien keskuudessa vallalla, siitä ei pääse mihinkään. Ken on liikkunut heidän keskuudessaan, on nähnyt kuinka sydäntä särkevä heidän tilansa on, vaikka sitä voidaan vielä salata ja peittää.

Täällä tullaan varmaan tänä iltana sanomaan, ettei köyhälistö voi myöntää opettajille palkankorotusta syystä että on niin paljon ihmisiä, jotka ovat paljon köyhemmässä ja kurjemmassa asemassa kuin kansakoulunopettajat. Kunhan niiden asema ensin korjataan, sitte voidaan ruveta opettajia auttamaan. Uskallan kuitenkin vakuuttaa että kansakoulunopettajien enemmistö kyllä tuntee köyhälistön, että sen sydän sykkii sille lämpimästi ja useamman kuin yhden kerran se saa seistä näiden ristiriitaisuuksien edessä ja selitellä näitä arvoituksia. Mutta kun minä samalla teen vastaväitteen että, jos kerran niiden piirissä, jotka tämmöisen väitteen tuovat esiin, jos niiden piirissä toiset ryhmät täällä Helsingissä ovat hankkineet itselleen äärettömän hyvät toimeentulot, sopii kysyä, onko se ollut oikein. Onko oikein että täällä Helsingissä saadaan 10 markkaa päivässä, kun muualla saadaan tyytyä 1: 50 penniin. Eikö siinä sama ristiriitaisuus tule esiin. Kun ei toisella ole sen parempia oloja, miksi pitää toisella olla? Tämä ei ainakaan ole mitään johdonmukaista, vaikka semmoista puhetta paljon kuulee täällä eduskunnassa. Ja koska minun tietääkseni ei päästä siihen, että kaikki yhdellä kertaa parannetaan, vaan kaikki tapahtuu asteettain niin minä olen varma siitä että, kun tämän asteen yli on päästy ja opettajien elinehdot on tehty siedettäviksi, hänen työnsä nuorison hyväksi on oleva paljon voimakkaampi, josta taas on oleva seurauksena koko kansan kohoaminen.

Pienviljelijäin puolesta tullaan täällä varmaan myöskin puhumaan ja kertomaan kuinka heidän keskuudessaan on ankara taistelu. Minä kyllä tunnen että taistelu heidän keskuudessaan on ankarampi kuin n. s. köyhälistön keskuudessa. Mutta uskallan kuitenkin vedota pienviljelijöihin ja heidän edustajiinsa. Pienviljelijät ovat kantaneet suuren taakan kansakoulurasituksesta. Ennen oli se käsitys vallalla, että talonpoikain ja pienviljelijäin, joita suurin osa meidän maamme väestöstä on, että näiden etupäässä piti kannattaman kouluja; niiden piti tuoda hirret ja rakennusaineet, halot, heinät ynnä muut. Mutta kun he tämmöisen kauniin uhrauksen ovat tehneet, kuinka he sitte jättäisivät asian niin puolitiehen ja kieltäytyisivät nyt antamasta kannatustaan, kun ei kuitenkaan tällä kertaa ihan suorastaan heidän kukkaroitansa tässä asiassa kysytä. Minä vaan sanon siihen saman, jonka jo sanoin, että kyllä se sittenkin asteettain menee tämä asia. Jos nyt heitämme tämän asian, niin kyllä se viipyy tuomiopäivään asti. Valiokunnan enemmistö puhuu niillä kauneilla fraaseilla, joita kansakoulunopettajille aina syötetään että: nyt ei ole sopiva aika; me uudistamme kansakoululaitoksen — herra

ties koska, — ja sitten tulee tämäkin asia esille, odottakaa nyt vaan kiltisti siihen asti. Nämä ovat niitä ijankaikkisia vanhoja juttuja ja parantumattomien esteitä, jotka eivät vie mihinkään tulokseen ja joita ei enää kukaan usko.

Kun katson valiokunnan mietintöä ja katson vastalauseen tekijöitä, niin minä sieltä hyvin kaipaan muutamia nimiä vastalauseen tekijäin joukosta. Jos he olisivat siellä, niin silloin tämä vastalause olisikin valiokunnan mietintö ja vastalauseentekijöinä saisivat olla toiset. Tahdon tämän johdosta vaan sanoa, että tässä maassa on ryhmä, joka on sanomalehdisssä aina puhunut siitä, kuinka he edustavat tässä maassa sivistystä; he ovat ottaneet melkein yksinomaisen oikeuden siihen. Heidän riveistään on meidän kaikki tiedemiehet ja taiteilijat lähteneet, ja kulttuurin kukka ja sivistyksen kukka on vaan heidän puolellaan. He aina siitä kerskuvat enemmän kuin ketkään muut. Mutta nyt heidän edustajansa valiokunnassa kuitenkin ovat panneet nimensä tuollaiseen tekeleen alle, silloin kun on kysymys sivistyksen pohjasta. »Kansakoulunopettajat ovat aina valmiit viisaampiansa neuvomaan» arvellaan, mutta minun täytyy kuitenkin sivumennen sanoa yksi asia, nimittäin että, jos täällä Helsingissä se unohdetaankin, niin maaseudulla sen kuitenkin pitää tulla huomatuksi, että niin paljon kuin me luulemmekin maamme menestyksen ja onnen riippuvan siitä korkeasta sivistyksestä ja taiteesta, niin, vaikkakin se paljon merkitsee, se ei kuitenkaan maamme kokonaissivistystä vie eteenpäin, eikä sellainen rakennus pysy pystyssä, jollei sillä ole vankkaa kivijalkaa ja vankkaa pohjaa. Se tulee rakentaa juuri tällaiselle sivistyspohjalle kuin kansakoulut ovat. Jos ei tähän kiinnitetä huomiota niiden puolelta, jotka sanovat olevansa sivistyksen etuvartijoita tässä maassa, niin silloin heidän korkeampi sivistyksensä ennen pitkää lahoo ja kaatuu; se ei pysy pystyssä.

Täällä tänä iltana jonkun verran ehkä vedotaan myös siihen, että »valitsijamme ovat meitä evästäneet semmoisilla lausunnoilla». Kyllähän minäkin olen joskus nähnyt semmoisia evästyslausuntoja. Mutta mikäli olen voinut seurata ihmisten mielipiteitä tämmöisessä asiassa, niin kyllä suurimmassa osassa maata valitsijat yleensä eivät ole lausuneet painavasti sanaansa tässä asiassa, ei ainakaan niin vastustavaa mielipidettä. Minä ymmärrän, että kaikkien ryhmien valitsijoissa on semmoisiakin, jotka vastustavat tätä asiaa, niinkuin he vastustavat oikeastaan kaikkea edistystä, mutta minusta se asia ei tässä saisi paljoa painaa. Sen verran meidän edustajien täytyy olla itsenäisiä, että me yhdessä ja toisessa asiassa voimme menetellä oman vakaumuksemme mukaan. Olkaamme kiltisti poissa täältä eduskunnasta, jos meitä ei sellaisen asian tähden enää uskalleta tänne lähettää. Mutta uskaltakaamme sanamme sanoa.

Meille on kaikille tunnettu tuo kertomus väärästä tuomarista, joka ei pelännyt Jumalaa eikä hä·ennyt ihmisiä, ja leskestä, joka

tuli hakemaan häneltä oikeutta. Tuomari ei tahtonut häntä kuulla, mutta leski ei jättänyt tuomaria rauhaan. Vihdoin tämä kyllästyi leskeen ja sanoi: »kun tuo lakkaamatta minua kiusaa, niin minun täytyy häntä auttaa että hänestä pääsisin.» Minusta kansakoulunopettajat ovat sen lesken asemassa. He ovat tulleet uudelleen ja uudelleen ja tulevat taas tälläkin kertaa Suomen kansan eduskunnan luo ja pyytävät, että heille annettaisiin se oikeus, joka heille kuuluu. Olisimmeko me sellaisia vääriä tuomareita, jotka ummistaisimme silmämme ja korvamme emmekä kuulisi tuota avunhuutoa, joka nyt korviimme kaikuu. Eikö Suomen eduskunnalla ole tärkeämpiä tehtäviä ja töitä? Pitääkö meidän uudelleen ja uudelleen tämä asia ottaa esille ja viivyttää eduskunnan kallista aikaa ja estää monia muita asioita tulemasta esille? Minusta ei siihen ole aikaa eikä varaa sillä tavalla enää uhrata, vaan tälle asialle pitäisi nyt saada ratkaisu ja pitäisi saada sellainen ratkaisu, että se kauaksi aikaa edes jossain määrin tyydyttäisi meidän opettajistomme huolia ja elämäntarpeita. Ja jos me asetumme mietinnössä olevien vastalauseentekijäin kannalle, niin silloin, vaikka se tosin ei ole opettajien alkuperäinen kanta — mutta se on siinä puolivälissä ja hyvällä puolella — niin silloin minä voin ainakin opettajiston suuren enemmistön puolesta vakuuttaa, että kauaksi aikaa tulee tyytyväisyys tähän leiriin ja pääsemme tästä ikävästä kysymyksestä. Silloin me varmasti teemme suuren palveluksen ei ainoastaan opettajille, jotka ovat välillisiä kappaleita vaan — jotka yksi toisensa perään siirtyvät pois ja uudet tulevat sijalle — vaan ennen kaikkea sivistystyöllemme, josta niin kauniita puheita pidetään juhlatilaisuuksissa. Sille teemme me suuren palveluksen ja Suomen tulevaisuudelle.

Minä toivon, että mietinnössä oleva ensimäinen vastalause saa täydellisen kannatuksen ja tämä asia sillä tavalla ratkaistaan kuin siinä esitetään.

Ed. **Räsänen:** Minua oikeastaan hävettää hirmuisesti, että aikana tällaisena, jolloin niin monet tärkeät uudistuskysymykset odottavat aikaa, meidän opettajain toinen toisemme jälkeen täytyy esiintyä täällä, omaan pussiimme puhumassa. Mutta sille ei nyt mitään voi. Siksi en malta olla kysymättä, tahtooko Suomen uusi eduskunta pitää yhä asiat sillä kannalla, että tuon juhlapuheissa ylistetyn pimeiden korpien valon suitsuttajajoukon täytyy kerta toisensa jälkeen kullan ja vallan edessä köyristää niskansa ja käydä kerjäämään sitä, mikä sille oikeudella tulevaa olisi? Tahtooko eduskunta alentaa ja nöyryyttää kansansa kalleimpien kasvattajia pakottaen heitä edelleen alinomaa mankumaan ja naukumaan? Ainoastaan siihen johtaisi valiokunnan mietinnön hyväksyminen. Olkaamme varmoja, että Suomen opettajisto ei tule vaikenemaan ennen, kuin sen kohtuulliset vaatimukset on tunnus-

tettu ja tyydytetty. Ja luullakseni, ellen suuresti erehdy, se nyt viimeisen kerran *pyytää*. Tästä lähin se on *vaativa*, sillä se tietää, että on kysymyksessä ainoastaan *oikeus* eikä *armo*.

Mitkä periaatteet lienevät johtaneet valiokunnan tuollaiseen tulokseen? Säästäväisyys ei liene siinä määräävin vaikute. Istuuhan valiokunnassa miehiä, joille kysymyksen ollessa uudesta eduskuntatalosta 2 ja 3 miljoonan eroitus menoissa ei merkinnyt juuri mitään. En ymmärrä, mitenkä näille samoille miehille jo hallituksen ehdotuksessa 1,350,400 markan korotus näyttää niin pelottavalta, kun on kysymys kansan valistustarkoituksesta, sillä ainoastaan siitähän tässä sittenkin on kysymys. Paljoa tärkeämpää ja siunauksellisempaa on mielestäni uhrata miljoonia elävien ihmislasten, kärsivien ja riutuvien henkisten opettajien elämäntarpeiden tyydytykseksi, kuin uhrata niitä säälimättä pääkaupungin kuolleeseen rakennukseen, vaikkapa eduskuntataloonkin.

Valiokunta ilmaisee ajatuksen, ettei nyt ole oikea aika opettajain palkkauksen uudistamiseen. Kysymme milloin se sitte on? Sittenkö kun me olemme jo menneet pois, useat kesken ikäänsä henkisesti ja ruumiillisesti riutuneina. Ehkäpä meidänkin taloudelliset puutteemme poistettaisiin *kuoltuamme*, kuten jo ennen meitä muutaman henkisen viljelyksemme raivaajista. Me tahdomme kuitenkin elää ja tehdä työtä. Vaan työtä tehdäksemme tarvitsemme me leipää. Emmekä elä edes ainoastaan leivästä, ei ole meillä oikeutta siitä yksin elää työmme laadun tähden.

Totta kyllä on, että mullistukset odottavat kansakoululaitostamme, eivätkä ne voine olla vaikuttamatta opettajainkin taloudelliseen asemaan. Vaan nuo lopulliset mullistukset voivat viipyä vielä niin kauan, että niiden tullessa olisi jo muutenkin uusi järjestely opettajan taloudellisessa asemassa tarpeen. Jos olisikin vielä aikaa odotukseen niillä opettajilla, joilla on viisi virkaa ja kuusi nälkää tai niillä harvoilla, jotka syrjäisessä seudussa ovat säästyneet elintarpeiden huimaavan kallistumisen kuristavalta vaikutukselta — ei siihen ole aikaa yksinomaan koulutyöhönsä antautuvalla liikeseutujen opettajalla. Vain minkä neuvon arvoisa eduskunta tahtoisi antaa korotuksen sijaan elämisen varalle esim. Viipurin ympäristön ja lähes koko Kaakkois-Karjalan opettajattarille, jotka 850 ja 900 markan vuosipalkalla saavat Pietarin läheisyyden vuoksi maksaa Helsingin hintoja kalliimmat hinnat ruokatavaroista, puhumattakaan palvelijan palkasta, kyytien kalleudesta ja muusta sellaisesta.

Ehdotan siis hylättäväksi valiokunnan enemmistön mietinnössä opettajanpalkkausta koskevan kohdan.

Periaatteessa pidän oikeimpana vaatimusta: samasta työstä sama palkka, mutta elämäntarpeiden erilaisuuden vuoksi yhdyn

olojen pakosta kannattamaan suurempaa palkkaa perheellisille kuin perheettömille *ainoastaan* sillä edellytyksellä, että tuollainen järjestelmä tehdään vähitellen yleiseksi kaikilla ainakin valtion virka- ja ammattialoilla, joten kansakoulunopettajat eivät tulisi olemaan erikoisasemassa muihin nähden. Mutta eräässä suhteessa en voi olla ilmaisematta eroavaa mielipidettäni vähemmistön vastalauseen suhteen. Jos ei ole aikomus palkita opettajien avioliittoja, vaan asettaa alempaan ja korkeampaan palkkausluokkaan erisuuruisten elämäntarpeiden mukaan, ei silloin ole mielestäni oikea raja vihkiminen, avioliitto sellaisenaan, sillä terve vaimo ei tuota, ei *saa* tuottaa kodissa taloudellista tappiota, vaan päinvastoin hyötyä. Vaimo ei saa ainakaan muiden, vielä vähemmin valtion kustannuksella olla toimeton kodin koristekukka, joka ainoastaan miehensä menoja lisää. Jokaisen täysi-ikäisen, terveen naisen, joko avioliitossa tai yksin, on itsensä itseään elätettävä joko työllä kodissa tai kodin ulkopuolella.

On paljon vanhempia opettajaperheitä, joiden menoja ei ole lapset lisäämässä, vaan joissa vaimo joko opettajana ollen tai muulla työllä tuntuvasti lisää hyvinvointia. Sellaisten opettajaperheitten taloudellinen kanta onkin senvuoksi paljoa parempi kuin yksinäisten. Olisi väärin toisia kohtaan lisäpalkkaa sellaisille antaa. Siis ei mielestäni avioliitto yksinomaan saa vielä oikeuttaa korkeampaan palkkausluokkaan kuulumista, vaan vasta avuttomain perheenjäsenten hoitovelvollisuus. Olkoon sellaisia sitten joko mies- tai naisopettajalla avioliiton kautta suorastaan omia, tai läheisten sukulaisvelvollisuuksien kautta omiksi joutuneita. Siis rajana alemman ja korkeamman palkkausluokan välillä ensimäisen lapsen syntyminen eikä vihkiminen.

Kannatan siis vastalausetta muuttamalla ensimäisessä pykälässä sanojen »1,500 markaksi naimisissa» olevalle miesopettajalle, jälkeen sanan »jolla» sanaksi »joilla». Jos tämä katsotaan mahdottomaksi käytännössä toteuttaa, niin pantakoon silloin riitaraha kahtia ja siinä tapauksessa kannattaisin ed. Hagmanin ehdotusta.

Ymmärrämme hyvin, että olisi ollut eduskunnan ja meidän arvollemme sopivampaa, jos me eduskunnassa olevat opettajat olisimme saaneet kiltisti päältä kuunnella eduskunnan ratkaistessa palkkausasian opettajien iloiseksi tyydytykseksi ja koululaitoksen onneksi. Valiokunnan mietintö on kuitenkin Suomen opettajiston kannustanut sotajalalle. Me ymmärrämme jo, ettei »oikeutta maassa saa ken itse sit' ei hanki». Olisi senvuoksi rikos takanamme seisovia tovereitamme kohtaan, jos me, joihin tuhannet toverit tällä hetkellä jännityksellä odotuksella katsovat, vaikenisimme yhä. Me olemme yleensä olleet kilttiä väkeä. Meistä on tuntunut luonnollisimmalta asialta maailmassa se, että vaatimuksia ja velvollisuuksia meille alinomaa lisätään. Jokainenhan tietää, ettei ole

sitä hyvää aatteta maailmassa, jonka edistäminen ja ajaminen ei olisi Suomen opettajien »siveellinen velvollisuus», sillä aikaa kun korkeasti palkattu ja syvästi oppinut herrasväki olkaansa kohennellen ja säälivästi halveksien katsoo meidän kulunutta takkiamme ja kömpelöä käytöstämme, herrasväki, jonka armollisen ystävyyden murusia heikoimmat meistä riemuiten poimivat — sillä aikaa kun nuo saavat virkatunnit täytettyään kenenkään häiritsemättä iloita ja nauttia elämästä. Me emme kadehdi heitä. Iloiten me tahdomme edelleen vapaina ihmisinä sydämen vaatimuksesta antaa työmme ja voimamme siihenkin, johon varsinainen virkavelvollisuus ei meitä sido, mutta me osaamme jo työmme siksi arvossa pitää, ettemme me tahdo enää kerjäläisluokkaan lukeutua.

Ed. **Karhi:** Kieltämätön tosiasia on, että kansakoulun tehtävä alkeisopetuksen antajana meikäläisissä oloissa on mitä tärkeintä. Kieltämätön tosiasia on myös se, että ne henkilöt, jotka tiedon alkeita kansakoulujen kautta jakavat taajoille joukoille kansamme lapsista, ovat niin niukasti palkattuja tässä suuriarvoisessa ja vaikeassa työssä, että heidän edelleen tässä suhteessa nykyaikana menee paljon vähemmillä tiedoilla varustetut henkilöt. En voi olla kummastelematta, miksi hallitus ei ole ennen ryhtynyt kansakoulunopettajain palkkausta parantamaan monista opettajain puolelta tehdyistä huomautuksista huolimatta, vaikka se auliisti on korottanut niitten virkailijain palkkoja, joille ei olisi sitä tarvinnut ollenkaan tehdä. Vaikka nykyoloissa vastustan kaikkien virkamiesten palkankorotuksia, koska tiedän löytyvän suuret joukot kansalaisia meidän maassa, jotka odottavat korjauksia oloissaan ja joidenka tilaa soisin ensiksi korjattavan, niin kumminkin katsoen siihen tärkeään valistustehtävään, mikä kansakoulunopettàjilla on maaseuduilla, rohkenen astua niitten riviin, jotka puolustavat opettajien palkkojen korotusta. Jos tahdomme säästää, niin sen voimme tehdä muilla aloilla, tässä korotuskysymyksessä ei muudan satamarkkanen, niinkuin valiokunta ehdottaa, paljoakaan opettajan asemaa paranna. Toiselta puolen minun käsittääkseni ei olisi suotavaa, että heidän palkkojansa tällä kertaa korotettaisiin niin paljo, kuin ensimäisessä vastalauseessa ehdotetaan. Mielestäni olisi tässä suhteessa hallituksen ehdotus oikeudenmukaisin. Asetun siis kannattamaan sitä.

Kun tämän kautta opettajan taloudellinen asema saataisiin paranemaan, niin on myös toivottava, että meidän opettajistomme voipi silloin myös suuremmalla innolla antautua tehtäväänsä, mikä olisi suureksi hyödyksi koko kansallemme ja erittäinkin maaseudun valistustyölle. Olisin myös sitä mieltä, että se lisäpalkka, minkä kunnat ovat suorittaneet, tulisi siirtymään valtion maksettavaksi. Kunnille olisi jätettävä ainoastaan huoneistojen hank-

kiminen ja sen yhteydessä oleva avustus. Koska tämä muutos ei voi tulla nyt kysymykseen, niin toivon että se silloin tulee toteutumaan, kun koko kansakoulujärjestelmää käydään uusimaan, mikä toivottavasti tulee piammiten tapahtumaan.

Ed. **Pykälä:** Esillä oleva kysymys on tietystikin nykyajan periaatteellisesti tärkeimpiä kysymyksiä. Viime vaalien edellä jo kaikki puolueet kilvan riensivät ottamaan ohjelmiinsa, että korkeita virkamiesten palkkoja on alennettava ja alempia ylennettävä ja eritoten kaikkien vähäväkisten asema korjattava. Tämä esillä oleva kysymys on tavallansa hallituksen esitys ja osaltansa eduskunnan muutamien jäsenten anomus. Järjestys on tässä vähän muuttunut. Ei ole tietoakaan, päästäänkö korkeiden virkamiesten palkkoihin käsiksi, mutta alempien virkamiesten palkkoja on ruvettu vaatimaan ylemmiksi. Tämä ei ainakaan ole niiden lupausten kanssa sopusoinnussa, mitä vaalien edellä annettiin. Minä olen yksi niitä, jotka kannattavat kansakouluopettajien palkan ylennystä, mutta minua ihmetyttää se, että tältä puhujalavalta on tänä iltana puhuttu niin paljon kauniita sanoja, jopa menty niin pitkälle, että kansakouluopettajain palkan korotus on sama kuin Suomen kansan tulevaisuus. Minä uskallan tästä pikkusen tinkiä.
Tässä on moni kansakoulunopettaja puhunut palkankorotuksen puolesta ja he näkevät vikaa ainoastaan siinä, että opettajilla on vähän palkkaa. Me tiedämme, että kansakoululaitoksen koko uudestaan järjestäminen on ollut useita vuosia kysymyksen alaisena ja sitä ovat komiteat pohtineet. Miksei sitä ensin ole annettu käsiteltäväksi? Sanottanee: se vie aikaa, ennenkuin se on kypsä. Mutta se voi viedä aikaa niin paljon, että se tulee vanhaksi, se tulee kelpaamattomaksi, ennenkuin se saadaan valmiiksi. Minä uskaltaisin esittää vaatimuksen, että kansakoululaitos on perinpohjin järjestettävä ajan oloja vastaavaksi. Meidän seminaarimme ohjesääntö, samoin kuin kansakouluasetus on 40 vuotta vanha ja sitä on korjattu sadoilla kiertokirjeillä. Vastaako se enään tarkoitustaan?

Me näemme että kansakouluopettajien valmistuslaitoksissa seminaareissa, on nykyään paljon lahoa, sitä ei voida kieltää. Tuon tuostakin ilmenee vaarallinen halkeama tuon sivistyspajan seiniin. Korkeat viranomaiset rientävät vain virkamahdilla painamaan asiaa piiloon ollenkaan tutkimatta, pettääkö perustus, onko mitään korjausta tehtävä. Minä uskallan lasten vanhempana panna kysymyksen alaiseksi, onko näissä kauniissa lauluissa perää, voimmeko me todella antaa lapsemme sellaisten opettajien opetettaviksi, jotka noissa lahoissa laitoksissa valmistuvat, jos ei koko puhdistusta tule. Suurelta osalta viittaavat nämät kauniit sanat myös siihen, että seminaareissa ei nykyään ole sitä henkeä, mikä siellä

pitäisi olla ja josta seminaarin valmistamat opettajat ovat täällä puhuneet. Valiokunnan enemmistö, sanoo 5 virkamiestä ja yksi maanviljelijä, on nyt kansakouluopettajien taloudellisen aseman ottanut urakalla korjatakseen, ja on syytetty niitä valiokunnan jäseniä, jotka eivät tuohon ole voineet liittyä. En minäkään tuohon olisi liittynyt, jos olisin ollut valiokunnassa. Asia näyttää kuitenkin siltä, että ne ovat virkamiehet, jotka ovat koettaneet tehdä siitä itselleen suuren numeron korjatakseen kansakouluopettajien taloudellista asemaa. Siinä ilmenee hyvin hyvä johdonmukaisuus. Tuota kohta kaatuvaa lahoa virkamiespyramiidia pönkittämään tahdotaan vetää vielä jotenkin terveet kansakoulunopettajat ja katkaista sekin vähäinen side, mikä nykyään kansan ja kansakouluopettajien välillä on. Minä tahtoisin, että tältä näkökannalta olisi ollut lähdettävä, eikä ruvettava paikkaamaan. Paikkausjärjestelmä on meillä niin erinomainen. Me tiedämme, että jokainen kansalainen tässä maassa vaatii hyviä elinehtoja. Mutta on niin paljon, joilla ei ole ruumiillista eikä henkistä leipää, niinkuin täällä sanottiin, että edes välttämätön jokapäiväinen toimeentulo olisi turvattu.

Jos meillä kerran on rahaa maksaa virkamiesten palkkoja, niin kyllä täytyy olla rahoja kansakoulunopettajainkin palkan maksamiseksi. Se on sittenkin se laitos, johon me maalaiset pikkuviljelijät luomme enemmän huomiota kuin mihinkään muuhun. Täytyy löytyä sen verran varoja, että kyntömiesten lapsilla on on opettajia, joita ei ole leipähuolet painamassa, mutta että ne ovat niin opetetut, että ne ymmärtävät kyntömiestä, että ne ovat kyntömiehen kanssa samaa verta ja aatetta ja ettei niitä vedetä virkamiesten vanavedessä kulkemaan ja haaveilemaan sellaista, jota ne eivät koskaan tule saavuttamaan.

Valiokunnan enemmistön ehdotus on vielä pieni siihenkin nähden, mitä kansakoulunopettajille voidaan asettaa, mihin me pyrimme. Mutta niinkuin sanoin, se on alotettava toisesta päästä eikä siitä päästä, mistä se nyt on alkanut. Epäkohdat ja puutteet ovat kuitenkin sillä alalla niin suuret, että on suoritettava pikainen tehtävä, on tehtävä niin sanottua hätäaputyötä, siksi kun päästään parannuksiin käsiksi. Valiokunnan enemmistön mielipide on ainoa mahdollinen tällä kertaa läpäsemään ja siitä syystä minäkin yhdyn siihen, sillä ehdolla että sama palkka on samasta työstä, teki sen mies tai nainen, teki sen nainut tai naimaton. Minä pitäisin Suomen kansakoulunopettajiston arvoa alentavana sitä ehdotusta että naineille opettajille annettaisiin perheapua. Se on kyllä kaunis ajatus, mutta sekin johtaisi meitä siihen, että ennenkuin tullaan tänne talvella taas kokoon, kaikki virkamiehet ovat juosseet senaatin rappusia pyytääkseen perheapua, kun kerran eduskunta on antanut heille viittauksen siihen ja tätä minä puolestani en toivoisi. Siitä sa-

masta periaatteesta seuraisi myös että pikkuviljelijälle, jolla on paljo lapsia, pitäisi myöskin antaa veron alennusta ja että virkamiehelle, joka on perheellinen, korkeampaa palkkaa kuin perheettömälle.

Sitte on tässä vielä yksi hatara kohta, kun mainitaan että miesopettaja, joka on naimisissa, on saanut tuon iloisen perhetapauksen nimittäin yhden lapsen, että silloin anotaan hammasrahoja 200 markkaa eli niille tienoille, mutta naisopettaja, jos hän samallaisen onnen saavuttaa, saa tuon edun ainoastaan sillä että hän ottaa mieheksensa jonkun raajarikon, joka ei kykene itseään elättämään. Tämä on märkä kinnas päin naamaa kansakoulunopettajattarille. Onko valiokunnan enemmistöllä niinkuin kaikilla vastalauseentekijöillä tarkoitus se, että Suomen kansan kansakoulunopettajattaret tulevat kaikkien raajarikkoisten elättäjiksi. Tähän ei suinkaan ole pyritty ja minäkin ehdottaisin, että asetettaisiin valtion pohjapalkaksi toistaiseksi, siksi kuin keritään käydä niihin asioihin käsiksi, joita olen huomauttanut, 1,000 markkaa miehille ja naisille, naineille ja naimattomille, ja että myöskin palkankorotus annettaisiin sen mukaan kuin on ehdotettu naimattomille opettajille.

Sanotaan, että pitää myös todistaa, mitä on lausunut. Minä tulin tässä puhuneeksi seminaareista. Mitä ovat meidän korkeat viranomaiset tehneet. Minulle ehkä sanotaan: todistakaa. Pyydän viitata ensiksi Kajaanin seminaarin rettelöihin, pyydän viitata tämänkesäiseen pikkutapaukseen Heinolan seminaarissa, pyydän viitata päiväjärjestyksessä olevaan kysymykseen Sortavalan seminaarissa. Painetaanko nämä kaikki villasella, vai ryhdytäänkö tutkimaan, missä kytö on ja onko paljo lahoa, joka voi kyteä. Jos ei hallitus ryhdy näihin toimiin samalla kuin se ryhtyy ehdottamaan kansakoulunopettajille palkankorotusta, niin minä panen myöskin kysymyksenalaiseksi, että me maalaiset rupeamme myöskin epäilemään koko kansakoululaitosta, että eiköhän se johda siihen, missä meidän virkamieslaitoksemme jo on, ja että eletään vain siinä luulossa, että kansa on virkamiehiä varten eikä virkamiehet kansaa varten.

Ed. **Kuisma:** Tänä iltana on jo niin paljon puhuttu tästä asiasta, etten aijo paljon sanoa. Valiokunta ehdottaa seuraavasti: »Laki maalaiskansakoulujen opettajiston palkkauksesta. Muuttaen armollisia julistuksia 19 päivältä Maaliskuuta 1886 ja 12 päivältä Maaliskuuta 1901, mikäli ne koskevat kansakoulujen opettajiston palkkausta, säädetään:

1 §. Valtiovaroista maalaiskansakoulujen palkkauksiin suoritettava apuraha on 1908 vuoden alusta oleva 800 markkaa niin

hyvin miespuoliselle kuin naispuoliselle opettajalle; mutta korotetaan tämä yleinen peruspalkka 1,000 markaksi naimisissa olevalle miesopettajalle ja leskeksi jääneelle naisopettajalle, jolla on lapsia elätettävänä, kuin myöskin naimisissa olevalle naisopettajalle, jonka mies on kykenemätön pitämään huolta perheensä elatuksesta. Opettaja tai opettajatar, jolle on myönnetty korotettu peruspalkka, saa sitä loput virkaaikaansa nauttia.

2 §. Opettaja ja opettajatar, joka nuhteettomasti on tehtävänsä toimittanut, saa viisi, kymmenen, viisitoista ja kaksikymmentä vuotta palveltuaan, joka kerran 160 markan suuruisen palkanlisäyksen, jos peruspalkka on 800 markkaa, ja 200 markan suuruisen, jos peruspalkka on 1,000 markkaa.

Valiokunnan ehdottama mietintö opettajain palkan suhteen ei minun mielestäni ole johdonmukainen. Enin osa kansakoulunopettajia on lähtenyt opinteille maalaiskansan aivan köyhistä kodeista ja tuon oppikurssin suoritettuansa on painava velkataakka kannettavana ja tämmöisessä olotilassa hän saa opettajan painavan viran, vaikka hän tietysti ei silloin ole perheellinen. Hänen on ehdottomasti palkattava palvelija ja hankittava välttämättömiä taloustarpeita ja tämmöisessä olotilassa oleva nuorukainen soisi työstänsä saavansa saman palkan kun hänen perheelliset virkatoverinsakin. Minä myönnän, että tarvitsevalle on annettava apua, mutta ei perhehyvityksen muodossa eikä naimattomien kustannuksella. Siinä on otettava lukuun tositarpeet ja sitte tarpeen mukaan annettava apua. Kun on kerran sama työ toimitettava, niin olkoon sama palkkakin saatava, olkoon sitte opettaja perheellinen tai perheetön. Täten saan arvoisalle eduskunnalle ehdottaa seuraavaa:

Laki maalaiskansakoulujen opettajiston palkkauksesta: Muuttaen armollisia julistuksia 19 päivältä Maaliskuuta 1886 ja 12 päivältä Maaliskuuta 1901, mikäli ne koskevat kansakoulujen opettajiston palkkausta säädetään:

1 §. Valtiovaroista maalaiskansakoulujen opettajiston palkkaukseksi suoritettava apuraha on 1908 vuoden alusta oleva 1,000 markkaa niin hyvin miespuoliselle kuin naispuoliselle opettajalle.

2 §. Opettaja ja opettajatar, joka nuhteettomasti on tehtävänsä toimittanut, saa viisi, kymmenen, viisitoista ja kaksikymmentä vuotta palveltuaan joka kerran 200 markan suuruisen palkanlisäyksen.

Pyydän, että arvoisa eduskunta lähettää tämän nyt tekemäni ehdotuksen valiokuntaan.

Ed. **Järvinen**: Nyt esillä oleva valtiovarain mietintö on jaettu useampaan eri osaan. Kohdistan puheeni lukuun N:o 2, jossa puhutaan kansakoulun opettajain palkoista ja niiden korottamisesta.

Voidaksemme saada selvän, tarvitseeko jonkun ammattikunnan

palkkoja korottaa, on tietysti tarpeen ottaa huomioon, kuinka suuret vaatimukset yhteiskunta on asettanut kysymyksessä olevan ammattikunnan jäsenille, kuinka paljon aikaa ja varoja heidän on tarvinnut tuhlata, ennenkuin he ovat voineet suorittaa pätevyysehtonsa. Kansakoulunopettajia valmistetaan niinkuin tiedetään, erityisissä laitoksissa, seminaareissa. Sisäänpääsövaatimuksena niihin on ylempää kansakoulukurssia vastaavat tiedot. Itse seminaari on neliluokkainen, siis nelivuotinen. Näin ollen kansakoulutiedoilla varustettu henkilö voi valmistua opettajaksi neljässä vuodessa. On kyllä totta, että on olemassa erityisiä seminaareihin valmistavia kouluja, mutta ne eivät ole saaneet alkua seminaarien pääsyvaatimusten suuruudesta, vaan ovat ne syntyneet toiselta puolen liiallisesta oppilastulvasta seminaareihin, siis kilpailun pakotuksesta, toiselta puolen afäärihaluiset seminaarinlehtorit ovat tahtoneet näillä laitoksilla ansaita hyvät rahat. Seminaareihin valmistavia laitoksia ei siis tarvitse ottaa huomioon puhuttaessa kansakouluopettajaksi tulemiseen tarvittavasta ajasta. Kansakoulunopettajaksi lukeminen vaatii vaan yksinkertaisesti tuon jo mainitsemani ajan, neljä vuotta. Seminaarin oppilasten koulunkäyntiä on valtio kaikin tavoin koettanut helpoittaa. Ensiksikään näissä kouluissa ei tarvitse maksaa minkäänlaisia lukukaus- eikä sisäänpääsymaksuja, niinkuin on tapana kansakouluissa ja lyseoissa. Sitten on vanhempien seminaarein yhteyteen perustettu n. s. sisäoppilaslaitoksia. Niissä annetaan oppilaille asunto, valo, lämpö, puhtaus, makuuvaatteet ja ruoka. Siitä kaikesta tarvitsee näissä laitoksissa olevien oppilasten maksaa ensivuotena 120 mk., toisena 80 ja kolmantena 80 markkaa. Näin ollen varaton oppilas saa valtion puolesta koko kolmen vuoden aikana täyden ylläpidon 280 markalla. Voin tässä mainita, että minä olen yksi niitä, jotka ovat kolmen vuoden ajan istuneet seminaarin sisäoppilaslaitoksessa ja näillä rahoilla opettajaksi lukenut. Näiden sisäoppilaiden tarvitsee ainoastaan neljäntenä vuonna kustantaa itse ruokansa ja asuntonsa, ja opettaja on sillä valmis. Jos ei tahdo olla liiaksi »herra seminaarilainen», ja jos ei tahdo pukeutua liian hienosti, niinkuin seminaarikaupungissa asuvat kansalaiset kyllä voivat todistaa mainittujen oppilaiden tekevän, niin ei opettajaksi tulemiseen tarvita erittäin suuria varoja.

Ettei syntyisi epäselvyyttä näistä seminaarien sisäoppilaslaitoksista, niin katson tarpeelliseksi tuoda esiin muutamia numeroita. Valtion tulo- ja menoarviosta, joka meille keväällä jaettiin, näkee, kun sitä selailee, että vuonna 1905 valtio antoi yksinomaan näissä laitoksissa tarvittavaa ruokaa varten kahdeksattakymmentätuhatta markkaa. Oppilasmaksuja kertyi 20,000 markkaa, ja näin valtio suorastaan lahjoitti yli 50,000 markkaa puheenaolevaan tarkotukseen. Tämä on todella kaunis ja huomioon otettava

summa. Ne kansakoulunopettajat, jotka tänä iltana ovat kaunopuheisesti puhuneet asiansa puolesta, eivät ole ollenkaan katsoneet tarpeelliseksi mainita tätä seikkaa. Kun sisäoppilaslaitokseen eivät kaikki oppilaat mahdu, niin on valtio niitä varten, jotka itse hankkivat ruuan ja asunnon, antanut erittäin runsasta avustusta. Äskenmainitussa valtion tulo- ja menoarviossa vuodelta 1905 sanotaan, että valtio silloin taas antoi kahdeksattakymmenettä tuhatta markkaa jaettavaksi apurahoina niille, jotka seminaarin sisäoppilaslaitoksissa saa ruokaa ja asuntoa. Jos nämä seikat otetaan huomioon seminaarin käynnin lyhyys ja valtion myöntämä suuri avustus, niin meidän täytyy yhä vaan väkisin tunnustaa, ettei opettajaksi tuleminen vaadi suuria kustannuksia.

Seuraa toinen kysymys: Antaako yhteiskunta opettajille sellaisen palkan ja muut edut, että ne korvaavat hänen koulunkäyntiinsä käytetyn kapitaalin ja virantoimituksessa olevan raskauden? Tahdon sitä erityisemmin silmäillä.

Kysymyksessä olevassa mietinnössä on valtiovarainvaliokunnan enemmistö ehdottanut maksettavaksi naineelle ja naimattomalle opettajalle valtiolta tulevana pohjapalkkana 800 markkaa sekä perheelliselle miesopettajalle 1,000 markkaa vuodessa. Tähän tulee sitten lisäksi jokaisen viiden vuoden kuluttua 200 markan lisäys, niin että perheellinen miesopettaja tulee 15 vuoden kuluttua saamaan valtion palkkaa 1,600 markkaa vuodessa. Vielä tiedämme, että opettaja saa kunnalta, voimme sanoa keskimäärin 300 markkaa vuodessa. Tosin on paikkoja, joissa kunnan antama avustus on pienempi kuin 300 markkaa, mutta taas toiselta puolen on paikkoja, joissa se on paljoa suurempikin. Minä voin siis normaalimittana pitää 300 markan suuruista kunnan palkkaa. Näin ollen tulisi opettaja 15 vuotta oltuaan opettajana tämän valiokunnan enemmistön tekemän mietinnön perusteella saamaan valtiolta ja kunnalta yhteenlaskettuna 1,900 markkaa vuodessa. Mutta tässä eivät vielä ole kaikki ne edut, mitä opettaja saa. Koulu on aina paikkakunnan komein talo, siellä on opettajalla kolme kamaria ja kyökki. Tähän tulee lisäksi vapaa valo ja lämpö. Kyllä minun tekisi mieli laskea kokemukseni perusteella nämät nousevan 400—500 markkaan vuodessa. Jos opettaja sattuu sairastumaan, saa hän siitä erinomaisen runsasta valtionapua. Todistuksena siitä on tämänkin valiokunnan mietinnön 7 kohta. Siinä ehdotetaan, että vuonna 1908 annettaisiin sairasapua opettajille 70,000 markkaa. Minun tekisi oikein mieli kerrata nämä sanat: yhtenä ainoana vuonna 70,000 markkaa sairasapua! On siinäkin jo rahaa! Kaikkein tärkein etu meidän opettajillamme on vielä mainitsematta; se on eläke. Kun kansakoulunopettaja on palvellut 30 vuotta, antaa valtio hänelle vanhuuden päivien turvaksi noitten palvelusvuosien perästä 1,000 markkaa vuodessa aina kuolemaan asti. Kyllä

kelpaa odottaa elämän iltaa ja nauttia lepoa, kun isänmaa, jolle voimansa on uhrannut, josta voimien uhraamisesta täällä tänä iltana niin paljon on puhuttu, palkitsee työmiehensä tällaisella eläkkeellä. Ei opettajan tarvitse tuhlata varojaan kalliiden kirjateostenkaan ostamiseen, sillä valtio on avustanut yksinomaan heitä varten perustettuja kirjastoja 25,000 markalla vuodessa, ja vuotta 1908 varten ehdotetaan tähän tarkoitukseen käytettäväksi kokonaista 61,000 markkaa.

Näin olen lyhyissä piirteissä kuvaillut eduskunnalle kansakouluopettajien palkankorotussuhteita. Nyt tulen toiseen kohtaan: Kuinka raskas on opettajan työ, josta hän saa nauttia edellä kertomani edut? Kansakouluasetuksen mukaan on opettaja velvollinen joka vuosi pitämään varsinaista kansakoulua noin 170 päivää ja näinä päivinä tarvitsee hänen opettaa 5 tuntia päivässä. Tähän tulee lisäksi noin 30 päivää pienten lasten koulua, ja silloin päivätyö on korkeintaan 4 tuntinen, toiset käyttävät vain 3 tuntia noiden 30 päivän aikana. Jos sitten otetaan huomioon vihkojen korjaus, koulussa tarvittava kirjanpito, järjestystoimi, niin voi laskea korkeimmassa tapauksessa opettajan päivätyön varsinaisen koulutyön aikana 8 tuntiin. Muistan keväällä, mitenkä jotkut opettajat tahtoivat väittää sitä, ettei heidän päivätyönsä olisi kahdeksan tuntinen, että se olisi ehdottomasti pitempi, mutta minä käsitin tämän leikin kannalta. He nimittäin näkivät, että sosialistien ohjelmassa on 8-tuntisen työpäivän vaatimus eivätkä he tahtoneet tunnustaa itsellään olevan sen mittaista työpäivää kuin tuolla vihatulla puolueella. Jos laskemme yhteen nämät 170 ja 30 päivää, saadaan 200 päivää. Tästä puuttuu siis $^1/_8$ vuotta. Opettajalla on vapaa-aika $^1/_8$ vuotta, $^2/_8$ vuodesta hän saa ne palkat ja edut, joista tässä olen puhunut ja koettanut selvää tehdä. Ja tuo vapaa-aika on kesän kaunein aika, juuri silloin, kun maamiehen täytyy ahertaa hiki päässä pellolla ja niityllä. Silloin opettaja saa mennä riippumattoonsa ja siellä heilutella vaikka päivät päästään, kukaan ei häntä sinne komentamaan tule. Kyllä minun tekisi mieli kysyä, eiköhän ne edut, joita opettajat saavat nauttia, ja varsinkin kun valtiovarainvaliokunta heille vielä ehdottaa melkoista korotusta, riitä 200 työpäivästä ja heidän koulunkäyntinsä lyhyydestä.

Tässä maailmassa on kaikki suhteellista, ei mitään ole absoluuttista, kaikki on relatiivista, niinkuin tiedemiehet sanovat. Me saamme sitten vasta täyden käsityksen esineistä tai olosuhteista, kun vertaamme niitä toisiin samanlaisiin. Luodakseni kokonaisen eheän kuvan kansakouluopettajien palkkasuhteista tahdon verrata niitä ylöspäin suuriin virkamiehiin ja alaspäin työläiskansaan.

Jos vertaamme kansakouluopettajien palkkoja ylöspäin niihin palkkoihin, mitä oikein suuret herrat ja virkamiehet saavat nauttia,

niin kyllä meidän silloin täytyy tunnustaa, että opettajan palkka ei vastaa näitä suhteita. Johdetaan mieleen senaattorit, kuvernöörit, asessorit, hovioikeudenneuvokset, tirehtöörit, tarkastajat ja tarkastajain tarkastajat, postimestarit ja ennen kaikkia lihavilla laitumilla käyskentelevät kirkkopaimenet, niin kyllä silloin opettajain palkka jää kerrassaan pieneksi. Nämät herrat juuri, joista tässä mainitsin, saavat monet kymmenet tuhannet palkkaa vuodessa. Vanhuudessa odottaa heitä huimaavat eläkkeet. Ja kun heidät vihdoin siirretään isänmaan multaan, silloin heidän orpo- ja leskiraukkojensa hyväksi tuhlataan valtionvaroja suuret määrät. Tämän korkean virkamiesjoukon palkkoihin emme uskalla ruveta vertaamaan kansakouluopettajien palkkoja, ei ole sellaista suurennuslasia olemassa, että sitä voisi tehdä.

Mutta katsellaan alaspäin työtätekevään maalaisväestöön, joka herratkin ruokkii, joka maan kuokkii, kyntää ja kylvää. Kuinka paljon työmies saa palkkaa, palkan korotusta, eläkettä, sairasapua? Maaseuduilla nousee työmiehen vuotuinen tulo 500—600 markkaan. Olen monessa pitäjässä ja monessa tilaisuudessa kysellyt työmiehiltä, kuinka suuri on heidän palkkansa, ja saanut tällaisen vastauksen. Nyt muistetaan, että opettajain palkka nousisi tämän usein mainitsemani valiokunnan mietinnön mukaan 15-vuotisen palveluksen perästä lähes 2,000 markkaan. Eikö sentään ole suuri ero 500—600 markan palkan ja 2,000 markan palkan välillä? Jos opettaja saattuu sairastumaan, saa hän suuren avun, kuten äsken mainitsin. Mutta minkä verran sairasapua työmies saa? Otetaan käteen se paksu kirja, joka keväällä jaettiin rautatiehallituksen puolesta, selaillaan sitä, niin nähdään, että työmiehen peukalo tai muu sormi maksaa muutaman markan. Jos on juna sattunut murskaamaan hänen jalkansa, maksetaan siitä joku 10 markkaa, ja useimmissa tapauksissa suvaitsevat herrat lausua, ettei se ansaitse mitään huomiota. Mutta saa sentään sairasapua rautatiellä, vaikka se apu onkin ainoastaan tupakkarahaa, kuten sanoisin, muutama markka. Mutta jos siirrymme torppiin, mökkeihin, talojen renki- tai piikatupiin, niin siellä vasta silmät aukenevat näkemään, kuinka pieni on työläisen saama sairasapu. Jos mökin hoitaja sairastuu, niin silloin ei auta muu kuin myydä lehmänsä ja hevosensa, myydä huonekalunsa, ja lopuksi, jos ei voi maksaa veroaan, niin häädetään pois. Jos vertaa 70,000 markkaa, jota opettajien sairasavuksi käytetään joka ainoa vuosi, ja sitä tilaa, jota kuvasin, tulee opettajan asema erinomaisen kauniiseen valoon tässäkin suhteessa. Opettajat tulevat saamaan tämän useasti mainitun valiokunnanmietinnön mukaan joka kolmivuotiskauden kuluttua palkankorotusta 200 markkaa. Tehdään kysymys, minkälaista korotusta saa työmies, ruumiillisen työn raataja. Meidän täytyy sanoa, että hän ei saa mitään korotusta. Kun porva-

risto on saanut hyödykseen käyttää hänen lihastensa voiman, niin sitten kun hän vanhenee, niin myös hänen palkkansa pienenee. sen mukaan. Parhaassa ijässään oleva mies saa hyvän palkan, vaan vanhuuden runteleman ja kuivettuneen palkka pienennetään. Herrasmiehen palkka siis kasvaa sitä mukaa kuin ikä ja parta kasvaa, mutta työmiehen palkka pienenee.

Otetaan puheeksi kansakouluopettajain eläke. Äsken jo sanoin, että hänellä 30 vuotta palveltuaan on 1,000 markan eläke. Kysytään, minkälainen eläke annetaan työmiehelle. Kyllä minä arvaan, että kun tätä täällä kysyn, niin nauruun menee monen suu, ja miksi? Siksi että tämä kysymys näyttää tyhmältä. Miksi se näyttää tyhmältä? Siksi, ettei voida puhuakaan työmiehen eläkkeestä; ei hän mitään eläkettä saa. Kun raataa kaiken ikänsä, kun ruumiinsa runtelee, kun viimeiset penninsä kantaa veroihin ja perhe saa kasvaa kurjuudessa, niin vanhaksi tultua on työmiehen eläkkeenä vaivaistalo. Siellä hän on kuin poispyyhitty elävien kirjoista, äänioikeus on viety. Verrattakoon sitä 1,000 markan eläkettä, jonka opettaja saa, siihen eläkkeeseen, joka vaivaistalossa odottaa, niin selviää meille vastakohta, mikä näitten välillä on.

Olemme puhuneet että opettaja saa asua paikkakunnan upeimmassa rakennuksessa. Siellä saa hän käyttää kolmea hyvin laitettua huonetta ja hyvin laitettua kyökkiä. Ei tarvitse valoa säästää, ei puita surkeilla. Kyllä koulu niistä huolen pitää. Jopa puutkin pienennetään opettajalle, ettei herra opettajan tarvitse tarttua kirveen varteen. Minkälaiset ovat työväen asuntosuhteet? Jos kuten äsken sanoin, siirrytään mökkeihin, torppiin, mäkitupalaisten huoneisiin ja laitakaupunkeihin, niin kyllä selviää, minkälaisia ovat työväen huoneet. Niitäkään kurjia hökkeleitä eivät he saa valtiolta, eikä kunta niitä kustanna, vaan siitäkin pienestä palkasta, minkä saavat, on heidän kustannettava ne.

Sopiihan vielä lausua jokunen sana näistä yksinomaan opettajain hyväksi perustetuista opettajain kirjastoista. Alussa jo mainitsin sen 61,000 markkaa, joka seuraavaksi vuodeksi ehdotetaan näille kirjastoille. Mitenkä avustetaan työväen kirjallisuutta? Ainakaan niin paljon kuin minä tiedän, ei sitä tähän päivään saakka ole avustettu. Päinvastoin täällä eduskunnan puhujalavalta on pidetty jyriseviä puheita Kirjallisuudenseuralle myönnettävästä 50,000 mk., että siihen komiteaan, joka kirjoja tarkastaisi, ei saisi tulla yhtään työväen jäsentä.

Verrataan toisiinsa opettajan ja työmiehen työvuoden ja työpäivän pituutta. Jo alussa mainitsin, että kansakoulunopettaja toimii vuodessa vain 200 päivää ja siitä ajasta on 170 päivää 8-tuntista ja 30 päivää ainoastaan 4-tuntista. Pyöreissä luvuissa karttuu tästä 1,500 työtuntia. Työnraataja saa tehdä 300 päivää vuodessa työtä ja hänen työpäivänsä on noin 10 tuntia, sanoisinko,

siis tasaisissa luvuissa on työmiehen vuosi ihan kaksi kertaa pitempi kuin opettajan vuosi, mutta päinvastoin opettajan palkka on kaksinkertaa suurempi kuin työmiehen.

Kun suhteet ovat näin kierot, niin pitäisi tästä jo lyhytjärkisimmänkin käsittää, että opettajien pitäisi olla tyytyväisiä tähän valiokunnan enemmistön tekemään palkankorotusehdotukseen. Mutta eipäs ole asia niin. Mietintöön ovat suomettarelaiset liittäneet vastalauseen, ja antavat siinä tietää, että he vaativat perheellisen opettajan valtiolta tulevan pohjapalkan heti paiskattavaksi 1,500 markaksi ja vielä jokaisen viiden vuoden kuluttua tämä summa lisättäväksi 300 markalla kerrallaan. Näin ollen tulisi opettaja 15 vuoden palvelusajan jälkeen saamaan yksistään valtiolta 2,400 markkaa. Ja jos tähän lisätään vielä kunnan palkka, joka on noin 300—400 markkaa vuodessa, vapaa asunto, lämpö, valo, koulun peltomaa ja kasvitarha, niin täytyy sanoa, että suomettarelaiset tahtoisivat tehdä opettajista kerrassaan rovasteja palkkojen suuruuteen nähden. Minä puolestani en suinkaan näe suomettarelaisten palkankorotushommassa olleen muuta kehoittavaa syytä kuin saada kansakoulunopettajat järjestään liittymään heidän riveihinsä, saada heistä itselleen hyvin palkattuja agitaattoreja. Ja se tulee tapahtumaankin, sillä tämän vuoden kuluessa on opettajiston puolelta kuulunut uhkauksia, että jos ei vaan suostuta suomettarelaisten ehdottamaan palkankorotukseen, silloin he näyttävät —. Nyt se ihme on tapahtunut; saamme odottaa suomettarelaisten saavan muutamat tuhat puolisivistynyttä agitaattoria. Onnittelen puoluetta, joka tällä tavalla saa työväkeä itselleen.

Kyllä on sentään surullista, että puolueet sillä tavalla, kuin nyt on tapahtunut, pettävät ohjelmansa ja kauniit lupauksensa. Oikein sydäntä repivää oli viime talvena, tai sanoisinko, että ilon tunteet valtasivat mielen, kun sai kuulla viime talvena noita agitatsioonipuheita, joita pidettiin, kun sai kuulla kuinka herrojen lukua vähennettiin, heidän palkkojansa pienennetään ja kansa raukan taakkaa kevennetään. Mutta mitä osoittaa kokemus? Se puhuu aivan toista kieltä. Koko virkamiesjoukon meidän Suomessamme on vallannut ikäänkuin palkankorotuskuume. Ei koskaan ole meillä niin paljon puhuttu virkamiesten palkkojen pienentämisestä kuin viime talvena. Mutta koskaan ei myöskään ole pyydetty niin paljon palkankorotuksia ja saatu kuin juuri tänä vuonna. Seminaarien johtajat ja lehtorit pyysivät palkankorotusta ja senverran kuin tiedän, ovat he sitä saaneetkin. Nimismiehetkin pyysivät ja saivat. Yliforstmestarit, joilla poloisilla ei ole kuin 6,000 markkaa perheraukkansa elättämiseen, pyysivät palkankorotusta, ja tietysti saavat jolleivät jo ole saaneet. Oppikoulujen lehtorit pyysivät palkankorotusta vaan 1,000 markkaa, ei enempää eikä vähempää. ja kuitenkin heillä on ennestään 5,000 markkaa ja koro-

tukset, jotka ovat toisenlaiset kuin kansakoulunopettajille pyydetään. Mutta tästä huolimatta suomettarelainen ylihallitus näkyy, mikäli olen lehdistä lukenut, asettuvan puolustamaan tätä palkankorotusta. Eihän tästä tule meidän maallemme kuin neljännesmiljoonan markan lisämenot; mitäpä se suomettarelaisia liikuttaa? Miten sopii nyt tällainen menettely yhteen niiden komeain lauseiden ja juhlapuheiden kanssa, joita on pidetty jokaisessa mökissä, ja joita eduskunnankin koossa-olon aikana tältä paikalta on lausuttu? Ei Suomen kansa siitä elä, että junalastittain sille kauniita sanoja joka mökkiin kiidätetään, jos ei se muuta saa kuin koreita sanoja. 20 miljoonan markan maksamisen on suomettarelainen puolue tunnustanut kunniavelakseen, se on nuoren sulhasen rakkaudella luvannut kannattaa poliisilaitosta, ja se ainoa epäkohta, mikä sitä siinä on loukannut, on herrasmiehen, erään luutnantin kohtalo. Mutta että sanottu poliisilaitos maksaa paljo maalle siitä ei tuo puolue välitä. Ja nyt tämä puolue tahtoisi arvelematta tuhlata suuret määrät valtion rahoja opettajain palkankorotuksiin. Minkälaista »koko-kansan» rakkautta se on, sopisi kysyä. Ja kyllä täytyy sanoa, että Suomen opettajisto on sangen itsekästä. Heistä jokainen tietää, että neljättäsataatuhatta perhettä tässä maassa on tällä kertaa sellaisessa tilassa, ettei niillä ole isänmaasta ei edes kämmenen kokoista palaa. Heidän täytyy kulkea työpaikasta työpaikkaan, tehtaan portilta tehtaan portille pyytämässä työtä. He tietävät, nämä opettajat, varsin hyvin, että on tuhansittain häädettyjä ihmisiä, joilla ei ole kotoa eikä kattoa talven varaksi, ja joita raskaat verot painavat. Mutta eiväthän nämä heitä liikuta; heillä on ollut sydäntä vaivata eduskunnan ensimäistä istuntokautta, sen kallista aikaa, vaatimalla palkankorotusta itselleen. Missä ovat nyt niiden isänmaallisten laulujen laujalat, joita seminaareissa on kaiutettu, niin että juhlasalin seinät ovat tärisseet? Silloin, kun minäkin olin seminaarissa, monta kertaa laulettiin innostuksen vallassa: »Veri, voima uhratkaamme, isänmaamme etehen». Tämäkö on nyt sitä kehuttua isänmaanrakkautta? Tämäkö, että heillä nyt ensikädessä on vaan oma kukkaro ja oma toimeentulo vaatimuksena? Kyllä Suomen opettajistolta olisi odottanut ainakin kärsivällisyyttä jonkun aikaa, kärsivällisyyttä katsella, miten kodittomat, miten maattomat, miten leivättömät tulevat autetuiksi, ja sitten vasta tulla vaatimaan itselleen palkankorotusta. Ja myös suomettarelaiselta puolueelta olisi odottanut jotakin muuta kuin alttiutta taipua aina ja aina herrojen palkkoja korottamaan.

Muuten omasta puolestani yhdyn kannattamaan valiokunnan mietinnössä ehdotettua palkankorotusta, sillä lisäyksellä vain, että naisille on maksettava yhtä paljon palkkaa kun miehille; samasta työstä sama palkka.

Ed. **Viitanen:** Kansakoulunopettajat ovat täällä tänä iltana tuoneet esille sellaista, että siitä saa käsityksen, että Suomen kansa olisi jossain hirmuisessa vaaranalaisessa tilassa sentähden, että opettajilla on niin vähän palkkaa, ja että heidän palkkansa hyvästi korotettaisiin, silloin tässä maassa olisi kaikki hyvin, kaikki epäkohdat poistuisivat ja onni hymyilisi kaikkialla. Tämä sikseen. Minä luulen — vakavasti puhuttuna — että täällä enemmistö on sitä mieltä, että kansakoulunopettajan palkkaedut ovat siksi pienet, että ne kaipaavat parannusta, varsinkin jos niitä vertailee vaikkapa kaikkein alhaisimpiin virkamiesten palkkoihin. Kukapa ei soisi, että kansanlasten opettajat olisivat hyvästi turvatut aineellisen toimeentulonsa puolesta. Läheisessä tulevaisuudessa luulenkin kysymyksen voitavan ratkaista tyydyttävästi, kunnes eduskunta alkeellisessa työssään ennättää kipeimpiä laiminlyötyjä epäkohtia oloissamme korjata. Sentähden olisinkin suonut, että kansakoulunopettajain palkkakysymys olisi jäänyt siksi kuin olisi ehditty opetusjärjestelmän uudestaanjärjestämiseen ja varsinkin siksi, kun olisi ehditty kovakouraisesti käydä käsiksi siihen loistavaan muuriin, mikä tässä virkamiesten luvatussa maassa on niin komeaksi kasvanut.

Vaikka tunnustankin kansakoulunopettajain palkat. pieniksi, ei se kuitenkaan ole kipein kohta, mikä meillä tällä kertaa on parannettava. Kipein kohta, niinkuin edellinen puhuja täällä jo on sanonut, on eittämättä se, miten kärsivän köyhälistön taloudellista asemaa voitaisiin parantaa edes jonkunverran. Köyhälistön edustajana en siis voi kannattaa tällä kertaa tuntuvampaa parannusta kansakoulunopettajien palkkoihin kuin mitä valiokunta on ehdottanut.

On sanottu, etteivät opettajat voi kunnollisesti täyttää tehtäviänsä, kun heitä aina painaa leipähuolet. Se on kyllä totta, mutta paljon alastomampi tosiasia on se, etteivät ne pienet lukumiehet, joita he opettavat, voi hyvinkään onnistunutta ja harrasta opetusta sulattaa eikä omistaa, jos eivät heidän vanhempansa voi heille antaa tarpeeksi ravintoa ja vaatetta. Ne kalpeat, kuihtuneet, kehnoihin vaateriepuihin puetut olennot, joita opettajat joka päivä luokalla katselevat ja opettavat, ne parhaiten todistavat, että kärsimys tosiaan on suuri niissä perheissä, joista nuo pienet olennot ovat lähteneet. Tosiasia on myöskin, että tuollaiset oppilaat ovat tylsiä, välinpitämättömiä ja haluttomia seuraamaan opetusta tunnilla ja myöskin valmistamaan läksyjään kotosalla. Tämän tietävät opettajat parhaiten itse, jos he vaan rehellisellä omallatunnolla siihen vastaavat.

Täällä on puhuttu niin paljon kansakoululaitoksen tärkeydestä ja sen suuresta sivistyksellisestä merkityksestä kansaan, mikä onkin aivan oikein. Sillä mikä onkaan jalompaa kuin jalos-

taa kansan pohjakerrosten lapsia edes jonkunverran tuntemaan elämää ja luontoa. Mutta kumpi on eduksi kansakoululaitokselle: saada oppilaat sellaiseen asemaan, että he todellakin voivat ottaa vastaan opetusta ja kehittyä, taikka antaa opettajille hyvät palkat? Molemmat ovat äärettömän tärkeitä. Kyllä opettajat tarvitsevat kansan lasten opettajina saada, kuten sanottu, riittävän toimeentulon, mutta se ei yksin vie hyviin tuloksiin kansakoululaitoksen alalla. Minä tahtoisin erittäin juuri huomauttaa sitä seikkaa, että kärsivät lapset eivät voi kehittyä siksi, miksi ne kehittyisivät, jos heidän isänsä ja äitinsä voisivat heille antaa tarpeellisen hoidon, kunnollisen kodin. Sentähden on välttämätöntä, että sen köyhälistön oloista, jonka lapset käyvät kansakoulussa, voidaan poistaa edes pahimpia epäkohtia, että sen olot voidaan tehdä edes hiukan valoisammiksi ja sitten vasta ruvetaan parantamaan opettajain palkkoja.

Täällä on opettajain palkkaa verrattu työmiehen palkkoihin ja sanottu jälkimäisen olevan paremmassa asemassa kuin opettajain. Jos todellakin näin hullusti olisi, niin minä olisin ensimäinen mies opettajain kanssa vaatimaan heille parempaa palkkaa. Mutta asia on nyt sellainen että täällä puhutaan kaikissa asioissa paljon sellaista, jota minä en luule puhujain itsensäkään todeksi uskovan, ja se ei suinkaan kohota eduskunnan arvoa. Miksi aina liioitellaan, miksi ei pysytä tosiasioissa? Edellinen puhuja täällä jo jotakuinkin seikkaperäisesti on tehnyt selkoa siitä, miten opettajain palkat suhtaantuvat työmiehen palkkoihin ja päinvastoin. Täällä on puhuttu ratamestarien, junankuljettajain, koneenkäyttäjäin y. m. s. palkasta ja pidetty heidän palkkojansa työväen-normaali-palkkoina. Mutta jokainen, joka maalaisoloja tuntee — ja niistä nyt tällä kertaa on kysymys — tietää hyvin, että työmiehen palkka maaseudulla vuosittain keskimäärin nousee korkeintaan 600—700 markkaan. Onhan siellä muutamia, jotka saavat enemmän, mutta yhtä paljon on myös niitä, jotka saavat vähemmän, niin että keskimäärä ei suinkaan mene yli 600—700 markan. Kun puhumme maalaistyömiehistä, niin ne ovat esim. renkiä, muonamiehiä, mäkitupalaisia ja satunnaisen työn tekijöitä, jotka ovat oikeastaan maalaistyöväestön kantajoukko, ja kun puhutaan kansakoulunopettajain palkoista ja maalaistyöväestön palkoista ja niitä vertaillaan, niin pitää ottaa tämä tosiasia huomioon.

Kaikkein alin opettajan palkka, valiokunnan ehdotuksen mukaan, tulisi olemaan 800 m:kaa valtion palkkaa ja siihen 300 kunnan palkkaa, joka on 1,000 m:kaa. Jos laskemme vaikka vaan 200 m:kaa asunnolle, valolle ja lämmölle, niin saamme kaikkein alimman kansakoulunopettajan palkan kuitenkin 1,300 markkaan, ja se on kaikkein alimman laskun mukaan laskettu.

Mutta, kuten sanoin, jos sitä tahdomme verrata työmiehen palkkaan, niin tämä ei nouse kuin noin puoleen siitä keskimäärin. Sentähden tahdon huomauttaa siitä, ettei voida koskaan verrata työmiehen palkkaa kansakoulunopettajan palkkaan; kyllä kansakoulunopettajain palkka nykyiselläkin kannalla ollen on puolta parempi työmiehen palkkaa.

Täällä on muiden muassa sanottu, että jos kansakoulunopettajille maksetaan hyvät palkat, niin ne silloin käyvät perheissä opastamassa kasvatusta ja pitämässä yhteistuntoa yllä vanhempien ja opettajien välillä, mikä olisi suotavaa. Mutta mikäli tunnen oloja siellä täällä, on hyvinvoipia opettajia, jotka jostakin syystä ovat erinomaisenkin hyvässä taloudellisessa asemassa, mutta eivät ne käy perheissä sen paremmin, eikä senkään vertaa: nehän ovat herroja.

On sanottu myöskin, ettei saada kunnollisia opettajia, kun palkat ovat niin pienet. Mutta minä olen vakuutettu siitä, että palkkojen pienuus ei ole esteenä kunnollisten opettajien saamiseen. Meillä nähdään nyt jo se ilmiö alussa, että meillä alkaa kasvaa sivistynyttä köyhälistöä. Kohta me saamme nähdä sen, että kilpailu kansakoulunopettajienkin virkoihin on suuri, kun virat laitumella eivät kasva siinä määrin kuin kasvaa koulua käyneitten henkilöiden lukumäärä. Tiedämme myöskin, että niin paljon kuin ylistetäänkin ruumiillisen työn ominaisuuksia meillä Suomessa, ei toistaiseksi vielä oppikoulua ja seminaaria käynyt mielellään lähde auran kurkeen.

Sitten täällä on puhuttu myös „omista pojista", että opettajat omat poikansa pitävät ensimmäisinä ja viimeisinä ja että niiden eteen täytyy uhrata koulutyönkin kustannuksella, jättää koulutyö laimin voidakseen poikiensa eduksi hankkia sivutuloja. Yleensä näkyy opettajien piirissä olevan se käsitys, että heidän palkkansa pitäisi tulla siksi suureksi, että he voisivat lapsensa käyttää kaupunkien oppikouluissa, ainakin muutamat opettajat ovat antaneet aihetta siihen väitteeseen. Luulen, että jos opettajalla on lapsia 4—5, ei sekään palkka, jota he ovat vaatineet, vielä riitä niiden käyttämiseksi kaupunkien oppikouluissa, jos he eivät sivutuloja hanki.

Kuten alussa sanoin, luulen enemmistön täällä olevan sitä mieltä, että opettajain palkat ovat parannettavat lähemmässä tulevaisuudessa, mutta ei se ole kaikkein tärkein kysymys, johon eduskunnan on ensimäiseksi ryhtyminen. Kuten jo on esitetty, opettajain asema ei ole *niin surkea,* joksi sitä on tahdottu kuvailla. Sentähden he voivat odottaa siksi, kun saadaan tärkeimpiä reformikysymyksiä lävitse ja lasketuksi perusteita köyhälistön taloudellisen elämän korjaamiseksi, mikä tällä kertaa on paljon tärkeämpi kuin opettajain palkkakysymys.

Ed. **Soininen:** Pyydän ensiksi saada lausua muutamia sanoja ed. Järvisen puheen johdosta. Pyydän korjata muutamia kohtia siinä puheessa, joka mielestäni ei anna aivan oikeaa kuvaa opettajien asemasta. Ensiksikin puhuttiin siinä opettajain valmistuksen huokeudesta ja niistä eduista, joita heillä valmistusaikanaan on. Heillä kyllä on etuja esim. oppikoulujen oppilaisiin verraten, mutta se ei estä että jokainen heistä, jolla ei ole yksityisiä varoja, ainakin mikäli minä tunnen, on velkaantunut 2,000—3,000 markkaan päästessään opettajaksi.

Puhuttiin sitten myöskin opettajien työajasta. Ed. Järvinen luuli voivansa vakuuttaa, ettei se nouse yli 8 tunnin. Puolestani, mikäli olen voinut seurata opettajien työtä, olen tullut siihen päätökseen että opettaja, joka tahtoo tunnollisesti tehdä tehtävänsä — ja niitä on tietysti kuitenkin suurin osa, vaikka saattaa olla sellaisiakin, jotka siinä kohden eivät tarkkaa tee — semmoinen opettaja saa panna vähintäin 8, mutta luullakseni keskimäärin 10 tuntia päivässä työtä, ennenkuin tehtävänsä suorittaa. Hänellä on nimittäin, paitsi noita 5 koulutuntia, vihkojen korjaaminen, joka nykyjänsä viepi hyvin paljon aikaa varsinkin neliosastoisessa koulussa; sitten on valmistus seuraavan päivän työhön, joka voi niellä aikaa hyvin paljon, riippuen siitä, kuinka huolellisesti sen tekee. Ja lopuksi on annettava apu jäljille jääneille oppilaille, ja se on myös tapahtuva ulkopuolella koulutunteja. Näin voipi opettajan jokapäiväisen työn lukukauden kuluessa arvostella kymmentuntiseksi. Ja onhan varmaa, että henkinen työ, olkoonpa vain 8 tuntia, sentään kuluttaa ajan pitkään enemmän kuin ruumiillinen työ, ainakin sitä vireyttä, jota opettajalla aina pitäisi opettaessaan olla.

Tulen sitten opettajain palkkasuhteisiin. Ed. Järvinen ei koettanutkaan verrata näitä palkkasuhteita henkistä työtä tekeväin virkamiesten palkkoihin, eikä se olisi ollutkaan mikään kiitollinen vertaus, sillä ovathan virkamiesten palkat niin monta vertaa paremmat. Tahdon sivumennen mainita että esim. rautatievirkamiehet maaseudulla, kuten esim. 4—5 luokan asemapäälliköt, joiden sivistys, heidän tullessaan tälle toimialalle, ei suinkaan ole suurempi kuin opettajan, — hehän suorittavat vaan tavallisesti 5 luokan lyseokurssin, jonka moni opettaja on suorittanut jo ennenkuin seminaariin meni —, saavat ainakin kaksivertaa niin paljon palkkaa kuin opettajat. Onpa asemakirjureillakin osittain kaksivertaa niin paljon, osittain he — nuoremmat kirjurit nimittäin — lähtevät siitä, mihin opettajat nykyjään lopettavat, noin 1,800 markasta. Mutta, niinkuin sanottu, ei ole syytä verrata opettajien palkkoja virkamiesten palkkoihin, sillä onhan tunnettu, että tämä on virkamiesten luvattu maa. Mutta ei ole voitu täällä verrata opettajien palkkoja oikeastansa edes

virastojen palveluskunnan palkkoihin. Niinkuin ne numerot, jotka täällä aikaisemmin tuotiin esille, osottavat, jäävät opettajien palkat koko suurelta osalta alle esimerkiksi rautateitten palveluskunnan palkkoja. Saatiin mennä aina asemamiehiin asti, ennenkuin tultiin semmoiseen palkkaan, joka vastasi kansakouluopettajan palkkaa tai oli sitä vähäsen alempikin. Vertauksen voi ehkä yrittää tehdä pikkuviljelijän tulojen ja opettajan tulojen välillä, mutta se vertaus on hyvin vaikea tehdä, syystä että pikkuviljelijä enimmäkseen saa palkkansa luonnossa ja sitä on vaikea arvostella rahassa. Mutta jos me arvostelisimme käypien hintojen mukaan kaikki nuo voi- ja leipäkilot, mitkä he saavat, ja vapaan asunnon ja muuta, niin kyllä minä luulen, että useimpien tulot nousisivat hyvin kansakouluopettajan tulojen rinnalle ja ehkä ylikin. Yleensä on täytynyt mennä aina työväkeen asti, jos on tahdottu saada osotetuksi semmoinen yhteiskuntaluokka, jonka palkat ovat tuntuvasti ja suuressa määrin alemmat kuin kansakouluopettajien. Mutta työväestöstäkään ei voi ottaa varsinaisia ammattitaitoisia työmiehiä, joitten palkat tehtaissa maaseudullakin, niinkuin täällä on osotettu, jo nousevat noin 1,500 markkaan lukuun ottamatta vapaata asuntoa ja lämpöä, siis määrään, joka on koko lailla suurempi kuin miesopettajankin alkupalkka tätä nykyä. Se on tuo työväen keskiluokka ja kaikkein ammattitaidottomimmat työmiehet, jotka palkkasuhteissa ovat niin paljo alapuolella opettajaa, että heidän palkkansa ei todellakaan nouse yli noin 700 markkaa vuodessa. Mutta kyllä minä puolestani olen vakuutettu siitä, että jos meidän pitää odottaa siksi, kun kaikki työväen palkat ovat yhtä suuret kuin opettajain, ennenkuin korotamme opettajan palkkaa, niin kyllä me saamme odottaa siksi, kunnes kaikki koulut ovat tyhjät opettajain puutteesta. Sitä paitsi minä luulen, että kaikkein tehokkain keino parantaa työväen aineellista tilaa on juuri se, että me pidämme huolta hyvistä kouluista, että me opetamme kansan syviä rivejä auttamaan itseänsä, mutta tästä en tahdo tässä yhteydessä enempää puhua.

On kyllä totta, että nyt on paljo tärkeitä reformeja, jotka koskevat kansan syvien rivien aineellisen tilan parantamista, ja minä olen kyllä aina samaa mieltä kuin ne puhujat, jotka ovat sanoneet, että näihin pitäisi ensin käydä käsiksi. Mutta onhan niihin käyty käsiksi. On vain sattuma, että tämä opettajien palkankorotusasia on tullut eduskunnassa esille ennen kuin ne monet suuret sanotunlaatuiset reformikysymykset, jotka eduskunnassa ovat käsittelyn alaisena.

Minä puolestani arvelen, että tätä kysymystä voipi nyt katsella opettajan kannalta, mutta sitä voipi myöskin katsoa veronmaksajien edun kannalta, ja minun täytyy tunnustaa, että kun

olen koettanut sitä katsoa niin toiselta kuin toiseltakin kannalta, minua yhtä vähän on tyydyttänyt valiokunnan enemmistön kanta. Viime vuosisadan keskipaikoilla oli, kerrotaan, eräässä saksalaisessa hevossiitoslaitoksessa tallimestari, ei tuommoinen nimellinen, vaan todellinen, joka ruokki hevosia. Hänellä oli palkkaa 200 taalaria. Samassa laitoksessa oli opettaja, joka opetti siinä asuvien perheitten lapsia. Hänellä oli palkkaa 68 taalaria. Se oli arvoasteikko, jonka mukaan siihen aikaan tallimestarin ja koulumestarin työtä vertaillen toisiinsa arvosteltiin. Onneksi eivät olot nyt enää ole aivan samallaiset, mutta ne numerot, jotka tässä jo on tuotu esille, osottavat, että kyllä vieläkin tuo työ, jota opettaja tekee, kasvavan polven opettaminen ja kasvattaminen, pidetään hyvin halpana.

Minä en tahdo uudistaa niitä numeroita, jotka täällä on aikaisemmin tuotu esiin ja joihinka minäkin äsken viittasin. Lisätä tahdon vain sen, että kun työväenkin palkat ovat 20 viimeisen vuoden kuluessa kasvaneet keskimäärin noin 100 prosenttia, niin ei opettajan palkat eivät ole kasvaneet yhdellä ainoallakaan prosentilla. Kuitenkin on rahanarvo hyvin mennyt alaspäin ja elintarpeitten arvo kaikin puolin noussut, joka tekeekin luonnolliseksi, että työväenkin palkat ovat tuolla tavalla kasvaneet verraten tilaan 20 vuotta sitten. Nyt tosin valiokunnan enemmistö tahtoo korottaa opettajapalkan, mutta ainoastaan 33 prosentilla. Täytyy sanoa, että tämä tuntuu siltä kuin opettajat tahdottaisiin asettaa tässä maassa jonkunlaiseen poikkeusasemaan, ja täytyy kysyä, onko tämä oikeuden ja kohtuuden mukaista. Onko se omiaan antamaan voimia, innostusta ja työiloa niille, joille kansa kuitenkin uskoo parhaimman, mikä sillä on, omat lapsensa? Täytyy myöskin kysyä, onko kansakouluopettajien työ ollut sitä laatua, ettei se milläänkin tavalla tunnustusta ja kehoitusta ansaitse. Minä puolestani luulen, ettei kukaan täällä voi muuta kuin antaa hyvän arvosanan meidän kansakouluopettajien työstä, että he ovat tunnollisia ja ahkeria työntekijöitä, ja suorastansa harvinaisessa määrässä eteenpäin pyrkiviä.

Minä voisin tuosta viimeisestä asianlaidasta tuoda esille montakin esimerkkiä, esim. lomakursseista ja muualta, mutta tahdon rajoittua mainitsemaan vain aivan vereksen tosiasian. Äskettäin on täällä yliopistossa alkanut n. s. yliopistolliset jatkokursit. Niitä varten annettiin 45 opettajalle apurahaa, jotta voisivat yliopistokaupungissa kolme kuukautta tulla toimeen, mutta näiden 45 rinnalla saapui tänne yhtä suuri määrä aivan omilla varoillaan. Millä varoilla he ovat tulleet, sitä minä en tiedä, mutta tulleet he ovat tänne hakemaan tietoja ja valistusta viedäksensä takaisin sen Suomen saloille aina Pohjan perille ja Karjalan rajamaille saakka. Tuommoisten tosiasiain mielestäni pitäisi jotakin painaa.

Mutta lopultakin tässä on kysymys jostakin muusta ja jostakin enemmästä kuin vaan kansakouluopettajien asemasta. Tässä on kysymys koko kansan edusta, sillä se nyt on kieltämätöntä, että opettaja tekee koulun ja yhtä kieltämätöntä on se, että hyviä opettajia kouluihin ei ajan pitkään saada niillä palkoilla, joita nyt on. Kysymys on siis siitä, tuleeko Suomen kansakoulu olemaan vastaisuudessa kelvollinen täyttämään korkeaa tehtäväänsä vai eikö. Meidän tulisi muistaa, että nyt olemme äskettäin lähteneet aivan uusille urille. Sisällisissä oloissamme me olemme saavuttaneet kansanvallan, joka on suurempi kuin missään Euroopan maassa. Mutta tälle eduskunnalle ei tarvinne sanoa, missä likeisessä yhteydessä kansanvalta ja kansanvalistus aina ovat ja missä niiden tulee olla. Nyt on kuitenkin asian laita se, että meidän maassamme kansan valistus on yhtä paljon takapajulla kuin meidän kansanvaltamme on edellä muiden maiden kansanvallasta. Meidän täytyisi ottaa lukuun, että se uusi kehitysura, jolle nyt olemme lähteneet, voi saada hyvinkin surullisen lopun, ellemme pane liikkeelle kaikkia voimiamme kohottaaksemme kansamme sivistystasoa. Ja siinä ei ole kysymys ainoastaan siitä, kuinka paljon kouluja me saamme, vaan myöskin yhtä paljon siitä, mitenkä hyviä kouluja me saamme.

Minua on erittäinkin oudostuttanut — täytyy sanoa — se, että tätä asiaa niin kiivaasti on vastustettu sosiaalidemokraattiselta taholta, sillä onhan sosiaalidemokraattien pääpyrkimys kuitenkin kansan syvien rivien kohottaminen, se on juuri tämä pääpyrkimys, joka niin tavattomassa määrässä tuottaa myötätuntoisuutta tämän ryhmän pyrinnöille, vaikka siitä muuten olisi yhtä ja toista sanottavaa. Eikö nyt huomata, että tässä on yksi tilaisuus ja tapa kaikkein tehokkaimmalla tavalla kohottaa kansan syviä rivejä? Eikö huomata sitä, että lopultakin, niinkuin äsken sanoin, ainoa tehokas keino kansan tilan parantamiseksi on se, että opetetaan kansaa itseään auttamaan? Muut reformikysymykset voivat olla hyvät, mutta kyllä ne raukeavat tyhjiin, ellei kansa opi itseään auttamaan ja itseapuun kouluttaa heitä kuitenkin koulu, jos muuten on totta, että tieto on valtaa.

Täällä on vedottu Suomen kansan köyhyyteen. Minun täytyy tässä kohden sanoa, että juuri sen vuoksi, että Suomen kansa on köyhä, sillä ei ole varaa jättää koulujansa, varsinkaan kansakouluansa, mihinkään ala-arvoiseen tilaan, sillä tämän kansan aineellinenkin kohoaminen riippuu minun luullakseni kuitenkin pohjiltaan ennen kaikkea siitä, minkälainen sivistyskanta tässä maassa on. Nykyajan vaatimukset elinkeinoalalla ovat sitä laatua, että ihminen, jolla ei ole tavallista kansalaissivistystä, kansakoulusivistystä pohjasivistyksenä, ei pääse aineellisestikaan kohoamaan.

olkoon hän millä alalla tahansa, maanviljelijänä, ammattilaisena tai tavallisena työmiehenä.

Totta kyllä, että meidän kansakoululaitoksemme vaatii tätä nykyä paljon muitakin menoja kuin nämä kansakouluopettajien palkkoihin menevät varat, ja minä tulen olemaan ensimäinen puoltamaan, että esim. kansanlasten, jotka käyvät koulua, olisi mahdollista tehdä se ravituin ruumiin ja virkein voimin. Mutta sittenkään minä en pidä näitä varoja pois heitettynä, jotka opettajien palkkoihin pannaan, sillä minulla on se syvä vakaumus, että ne varat, jotka tavalla tai toisella käytetään kansanopetuksen parantamiseen, antavat kirjaimellisesti parhaimmat korot. Niitä ei voida mihinkään paikkaa sitä paremmin sijoittaa.

Ed. **Ahlroos**: Vid handläggandet af i frågavarande betänkande vill jag bidraga till den förståelse, denna viktiga reformfråga så väl behöfver. Remissdebatten i våras visade ett motsatt intresse från visst håll till de i allo rättmätiga fordringar, folkskollärarekåren ställer på oss. I åratal har denna kår varit eländigt aflönad för sitt uppoffrande arbete i folkupplysningens och det allmännas tjänst. De flesta af arbetarerepresentanterna hafva antagligen inhämtat sitt vetande under dessa förkättrade kunskapspluggares ledning och disciplin. Där har rättskänslans första frö sätts och sedan grott, så att de nu i kammaren uppträda såsom rättvisans och klasskampens representanter. Men vid genomläsandet af betänkandet erfar man från arbetarenas sida ingen benägenhet till tacksam erkänsla. Kanske man fruktar för en ny tjänstemannakår. Emellertid finnes det bland oss arbetare inom vissa yrken betydligt högre aflönade än dessa bildade proletärer. För min del vill jag gärna medvärka med min röst för stegrandet af minimilönen. Dock kan jag icke gilla utskottets premieringstaktik att med högre lön aflöna den gifta läraren än den ogifta. Jag utgår från den synpunkten att för lika arbete bör samma lön betalas utan fästadt afseende vid individernas privata omständigheter. Det är endast förmågan och det trägna och ärliga arbetet, som få värdestegras. Godkännes betänkandets princip, är jag säker på, att missnöje skall uppstå bland vår folkskollärarekår, ty flere framstående lärare och lärarinnor finge då arbeta för mindre lön än deras i pedagogiskt hänseende underlägsna kamrater, och detta endast därför att de icke kunnat förmå sig att ingå äktenskap. Flere af dem lefva nu under tryckande brödbekymmer, hafva studieskulder och äro kanske sina egnas enda hopp och stöd. Anslutande mig sålunda till dem, som förorda löneförhöjning åt lärarne vid folkskolorna på landet, föreslår jag, att grundlönen måtte utgå med 1,200 mark för såväl kvinnliga som manliga lärare.

Ed. **Bäck:** Minäkin olen valmis valittamaan, ettei asianomainen valiokunta ole voinut puoltaa edes hallituksen ehdotusta. Toiselta puolelta en kuitenkaan niin paljoa ihmettele sitä tosiasiaa, että valiokunnan mietintö on muodostunut siksi kuin se tosiaankin on muodostunut, kun nim. muistan lähetekeskustelua keväällä. Silloin useat niistä arvoisista edustajista, jotka ottivat osaa lähetekeskusteluun, vastustivat kansakouluopettajan palkan korotusta. Se tapa, jolla vastustajat arvostelivat asiaa, ei kuitenkaan voinut ainakaan minua tyydyttää eikä se nytkään voi sitä tehdä. Ne, jotka ovat asettuneet vastustavalle kannalle, ovat punninneet asiaa niin sanoakseni lihasvaa'alla. He ovat vertailleet kansakoulunopettajan työrasitusta ruumiillisen työntekijän työvaivaan ja sitä tehdessään ovat he tulleet siihen johtopäätökseen — heidän kannaltansa on se aivan luonnollista —, että ruumiillisen työmiehen työ on rasittavampi kuin henkisen työmiehen. Että tämmöinen arvostelutapa ei ole oikea, sen minun mielestäni pitäisi joka ainoan ajattelevan ihmisen myöntää. Jos sitä kuitenkin pidetään oikeana, uskallan väittää, että se on ehdottomasti väärin, että me Suomen kansan edusmiehet kannamme täällä päiväpalkkaa 15 markkaa, sillä jos verrataan meidän lihastyötämme puusepän ja kivimiehen työhön, niin kyllä puuseppä, kivimies tekee paljo enemmän työtä kuin me. Löytyy kuitenkin toinen vaaka, jolla on töitä ja töitä punnittava. Kaikki työ on itsessään yhtä kunniallista ja yhtä hyvää, mutta meidän täytyy myöntää, että toista työtä painaa suurempi edusvastuu kuin toista. Tähän nähden minä en pidä sitä vääränä, että esim. kansan edusmies saa 15 markkaa päivältä, vaikka ei hän tee niin paljon lihastyötä kuin esim. yksinkertainen työmies. Samoin en myöskään pidä sitä vääränä, että kansakouluopettaja saa suhteellisesti suuremman palkan kuin ruumiillista työtä harjoittava. Ajatellaan toki kuinka suuri se edesvastuun kuorma on, joka painaa kansakoulunopettajia! Suomen kansan isät ja äidit jättävät heidän käsiinsä parhaat aarteensa, lapsensa. Nämä suomalaiset vanhemmat ovat oikeutetut vaatimaan äärettömän paljo lastensa opettajilta. He ovat oikeutetut vaatimaan väsymätöntä uskollisuutta, ahkeruutta, innostusta asiaan. Mutta jos Suomen kansa on oikeutettu vaatimaan paljon kansakoulunopettajilta, niin täytyy saman Suomen kansan heille myöskin maksaa kunnollisia palkkoja.

Minä puolestani olen valmis kannattamaan ensimmäisessä vastalauseessa tehtyä ehdotusta. Se palkka, jota siinä ehdotetaan, ei ole liian korkea, vaan verraten siihen vastuunalaiseen työhön, jota kansakouluopettajan täytyy suorittaa, ihan kohtuullinen.

Ed. **Sundholm:** Frågan om löneförhöjning åt lärarepersonalen vid folkskolorna på landet har i långa tider stått på dagord-

ningen, men väntar dock fortfarande på en lycklig och rättvis lösning. De finnas, hvilka i likhet med utskottets flertal visserligen medgifva, att lärarepersonalens löneförmåner icke *mera* kunna anses vara *fullt* tillfredsställande, — de hafva enligt min uppfattning aldrig varit annat än otillfredsställande —, men det oaktadt lägga i dagen största möjliga njugghet, när det gäller att komma lärarekåren till hjälp. Allt för länge har det varit sed här i landet att underskatta folkskollärarekårens maktpåliggande och kräfvande arbete, medan man nära nog ansett det klandervärdt, att lärarepersonalen bittert beklagat det ekonomiska trångmål, hvari den på grund af alltför låg aflöning befinner sig och måste befinna sig, så länge denna är alltför knapp. Dock fordrar man af dessa lärare och lärarinnor, och detta med rätta, ett hängifvet och själuppoffrande arbete både inom och utom skolan.

En ny tid har gjort sitt inträde på många områden, och landets lärarekår väntar af denna nya tid en bättre förståelse och uppskattning af sitt arbete till fromma för land och folk. Vidtgående reformer påyrkas, men när det gäller att reformera på detta område, d. v. s. att uti ekonomiskt afseende bättre än förut vårda sig om folkets lärare och uppfostrare, då draga sig reformvännerna tillbaka.

Att i likhet med statsutskottets flertal affärda krafvet på löneförbättringar åt lärarena och lärarinnorna på landet med en förhöjning af 200 mark för ogift lärarinna och ingen förhöjning alls för ogift lärare, är sannerligen ett slående bevis på oförmåga att uppskatta och förstå arten och vikten af det arbete, som i folkskolan utföres. Lika litet kan en förhöjning af gift lärares och lärarinnas grundlön till 1,000 mark anses vara ens närmelsevis tillfylles. — Att statsutgifterna ansenligt måste ökas för att möjliggöra en värkligt kännbar förbättring af folkskollärarepersonalens löneförmåner är visserligen sannt, men, såvidt jag kan förstå, skall en dylik ökning medföra största möjliga gagn för land och folk. De penningar folkskoleväsendet kräfver äro räntebärande i mycket hög grad. En rättvis förhöjning af lärarekårens löner gör det också möjligt för folkskolans arbetare att gå till sitt arbete med gladt mod.

Efter allt hvad redan blifvit framhållet, finner jag ingen anledning att vidlyftigt orda i denna sak, allra helst jag säkert hoppas, att de synpunkter, som i reservationen gjort sig gällande, skola vinna tillbörligt beaktande. Dock kan jag icke i allo biträda reservationens yrkande, utan tillåter mig föreslå den ändring, att ogift folkskollärares och lärarinnas grundlön fastställes till 1,200 mark. För öfrigt förenar jag mig om reservationen.

Länge nog har folkskollärarekåren förgäfves väntat att få

sina löneanspråk beaktade och därför måste steget nu tagas fullt ut, så att landtdagen åtminstone icke under de närmaste åren nödgas taga denna lönefråga under förnyad ompröfning. En grundlön af 1,200 mark för ogift lärare och lärarinna samt 1,500 mark för gift lärare och lärarinna finner jag väl afvägd och hoppas att denna min åsikt äfven skall vinna understöd.

Jag har några siffror tillhands, hvilka jag icke vill undanhålla landtdagen, allrahälst här blifvit framhållet, att folkskollärarenas ställning skulle vara synnerligt god. Jag erkänner, att dessa siffror hänföra sig till en ovanligt stor familj, men jag skall senare påvisa, att förhållandet dock blir väsentligen detsamma äfven i mindre familjer. Siffrorna äro hämtade ur en tablå öfver en folkskollärares inkomster och utgifter under ett års tid. På inkomstsidan finnes antecknadt: statens grundlön 800 mark, löneförhöjning efter 15 års tjänst 480 mark, hvartill kommer kommunens kontanta bidrag 275 mark. Summa inkomster 1,555 mark. På utgiftssidan hafva vi: uppehälle åt föräldrar, 7 barn och en tjänarinna eller 10 personer, beräknadt efter endast 30 penni pr person och dag, 1,095 mark, kläder och skoplagg åt föräldrar och barn 410 mark, afgift till enke- och pupillkassan 80 mark., lifförsäkringspremie å 3,000 mk. 75 mk., ränta å 2,000 marks studielån 100 mark, kommunala utskylder 38 mark 40 penni, kronutskylder 5 mark 60 penni, tjänarinnans lön 180 mark och diverse utgifter, som aldrig kunna specificeras, 100 mark. Summa utgifter sålunda finska mark 2,165: 75. Då vi på inkomstsidan hafva endast 1,555 mark, måste ifrågavarande folkskollärare förtjäna det resterande utom skolan, och hvem som sist och slutligen blir lidande på sådana biförtjänster, har redan med tillräcklig skärpa blifvit framhållet. Det kan måhända invändas att det är mera sällsynt, att en folkskollärarefamilj består af så många personer. Jag har därför reducerat dessa siffror så att de hänföra sig till en familj, där barnens antal är 4, och detta torde få anses såsom det vanliga. Då stiga i alla fall utgifterna till 1,747 mark 25 penni, så att bristen blir 192 mark 25 penni. Häraf kan man godt finna, att en förhöjning, och en *väsentlig* förhöjning, af folkskollärarekårens löner är på sin plats. Det heter ju att arbetaren är sin lön värd, och det kan icke anses vara öfverensstämmande med vårt lands värdighet att på ett otillräckligt sätt aflöna folkskollärarepersonalen.

Ed. **Näs:** Jag hör ingalunda till dem, som icke vilja förunna folkskollärarena högre löner och därmed följande förbättrad ekonomi. Men hittills har jag icke kunnat tänka annorlunda, än hvad jag tidigare yttrat i nu föreliggande fråga, nämligen att

statsbudgeten kommer att öfverhöfvan betungas, därest ifrågavarande löneförhöjning i kontanta penningebidrag skulle antagas af kammaren. Däremot synes det mig vara lämpligast, att staten skulle genom utgifvande af billiga amorteringslån sätta folkskollärarena i tillfälle att förskaffa sig en egen jordtorfva, hvarifrån de genom god skötsel kunde förskaffa sig själf en förhöjd lön, som med säkerhet flerdubbelt skulle komma att öfverstiga det nu föreslagna. — Och dessutom tror jag, att dessa små jordbruk skulle framdeles komma att blifva ett mönsterbruk för omgifningen, då en större del utaf vår folkskollärarekår är utgången ifrån sådana bondehem, och annorstädes ifrån, där jordbruket skötes mera rationellt än i allmänhet är fallet. Detta isynnerhet hvad ifrågavarande lönetillökning på landsbygden vidkommer. I städerna, och isynnerhet de större, där jorden är dyr och mindre åtkomlig, kunde den af utskottet nu föreslagna förhöjningen tillämpas.

Ed. **Pennanen:** Kun näin evästyskeskustelussa joutuu tuossa 20:nnen vuoron korvilla käyttämään puheenvuoroa, niin voisi siitä jo luopuakin. Se mielipide nimittäin, joka minulla on kysymyksessä olevaan asiaan nähden, on täällä jo monta kertaa julkituotu. Kun nyt kuitenkin tulin pyytäneeksi puheenvuoroa, niin pyydän saada lausua mahdollisimman lyhyesti muutamia sanoja perustellakseni sitä mielipidettä, jonka minäkin omaksun.

Sekä hallituksen esityksessä että asianomaisen valiokunnan mietinnössä on erotettava kaksi kysymystä tähän asiaan nähden nimittäin palkkaperusteet ja palkkamäärät. Mitä palkkaperusteihin tulee, niin on minun täytynyt ryhtyä pitämään kiini siitä mielipiteestä, että samasta työstä on maksettava sama palkka sukupuoleen ja perheoloihin katsomatta. Näihin asti ja vielä nykyäänkin on kansakoulunopettajistolle maksettu palkkaa eri tavalla eri sukupuolille, miehille enemmän ja naisille vähemmän. Tämä on kaiketi tapahtunut siitä syystä, että on oletettu naisen yleensä tulevan toimeen vähemmällä. Sekä hallituksen esityksessä että valiokunnan mietinnössä on nyt luovuttu tästä vanhasta ajatustavasta ja ehdotettu alin valtion maksettava palkka samanlaiseksi kummallekin sukupuolelle. Mutta samassa henkäyksessä tämän tehtyään ehdottaa valiokunta taas uutta luokittelua opettajiston kesken, ja tällä kertaa perheolojen perustuksella. Onhan siinä ehdotuksessa nyt kai ainakin perheellisille opettajille jotain sellaista, joka miellyttää. Mutta en pidä suotavana, että kansakoulunopettajisto tässä suhteessa asetetaan erikoisasemaan kuin muut kansalaiset tässä maassa. Voidaan sanoa, ja onhan jo sanottukin, että valtionvirkamiehille, valtionpalvelijoille yleensä voidaan sitte jälkeenpäin muillakin aloilla sovelluttaa tuota sa-

maa järjestelmää. Voidaan kyllä mahdollisesti, mutta ei koskaan voida myöntää tämän järjestelmän sopivan ruumiillisen työntekijöihin, meihin maanviljelijöihin ja käsityöläisiin nähden. Ja vaikkapa vielä voitaisiinkin joskus, kaukaisessa tulevaisuudessa korvata ihmisille perheellisyydestä johtuvat kustannukset, niin minä nyt en pidä sitä edes niin perin tarpeellisena enkä suotavanakaan. Eiköhän monasti olisi ainakin yhtä järkevää, jos sekä nuorelle miehelle että naiselle valmistettaisiin tilaisuus ansaita jotakin jo ennen perheen perustamista. Siihen nähden on mielestäni opettaja-alallakin pidettävä palkat samoina niin perheellisille kuin perheettömillekin, eikä erityisillä rahakorvauksilla houkuteltava perustamaan perhettä jo heti koulusta päästyä, velkaisena ja ollen aivan puilla paljailla. Ja onhan olemassa niitä, jotka syystä tai toisesta eivät perusta perhettä. Mutta kuka voi väittää, etteivät he sittenkin voi hyödyttää yhteiskuntaa aivan yhtäpaljon kuin jotkut perheelliset; kenties he joissakin tapauksissa hyödyttävät sitä vielä enemmänkin. Syyksi tähän luokitteluun mainitaan hallituksen esityksessä perheolojen aiheuttamat erilaiset elämiskustannukset. Valiokunta on tämän motiivin myös omaksunut ja hyväksynyt. Minä pyydän kuitenkin huomauttaa, ettei kumminkaan aina liene niin, että perheellisillä on suuremmat kustannukset kuin perheettömillä. Voi olla aivan päinvastoin. Voi olla nuoria parikuntia, joilla ei ole vielä lapsia. He voivat monasti tulla paljon huokeammalla toimeen kuin joku nuori mies tai nainen, jolla hänelläkin voi olla elätettävänä omaisia ja läheisimpiä. Minä siis pitemmälti jatkamatta puhettani pyydän evästyksenä suurelle valiokunnalle lausua sen ajatuksen, joka, kuten sanoin, on täällä jo ennenkin lausuttu, että nimittäin sukupuoli- ja perheoloihin katsomatta sama peruspalkka määrättäisiin kaikille kansakoulunopettajille ja -opettajattarille.

Mitä sitten tulee tuohon toiseen kysymykseen peruspalkasta, niin siitä voisi puhua, ja on siitä puhuttukin tänä iltana paljon, sekä puoleen että toiseen. Täällä on erittäin miellyttävästi kuvattu opettajatoimen tarpeellisuutta ja arvokkaisuutta. Ikäänkuin kukaan sitte tahtoisi sitä vähemmässäkään määrässä kieltää! Minä en myöskään tahdo sitä kieltää, vaikka minä en voi mennä niin pitkälle, että olisin valmis tunnustamaan, että meidän ruumiillisen työntekijäin ja kansakoulunopettajain työn välillä on niin suuri eroitus kuin taivaan ja maan välillä, kuten tänä iltana tältä paikalta on sanottu. Liikuttavasti on myös kuvattu sitä puutteellisuutta, jossa opettajiston on sanottu olevan. Onpa joku sanonut, että opettajisto on jo kyllästynyt kerjäämään. Mielestäni ei tässä asiassa enemmän kuin muissakaan tarvitsisi ollenkaan hermostua. Me voisimme katsella asiaa aivan tyynesti ja mahdollisimman puolueettomasti. Jos me vertaamme kansakoulun-

opettajiston elinehtoja sen ympäristön elinehtoihin, jossa he vaikuttavat, niin kyllä minun sen nojalla, mitä olen nähnyt, täytyy sanoa, ettei kansakoulunopettajisto yleensä ole alapuolella sitä tasoa, jossa meidän köyhässä maassamme kansa on varallisuussuhteisiin ja toimeentuloon nähden. Se kilpailu, jolla opettaja-alalle vielä nykyäänkin pyritään, on todistus siitä, että tuota alaa nyt kuitenkin pidetään myös toimentulon puolesta ainakin siedettävänä. Tietysti myös tiedonhalukin kehoittaa nuoria lähtemään opinteille, mutta tuo sama tiedonjano voi monasti myös palaa sellaisen nuoren rinnassa, joka katsoo asiakseen jäädä etsimään leipää mustasta mullasta, ja jonka tehtävänä on hankkia tietoja itselleen yksinomaan itsekasvatuksen kautta. Minä en tahdo väittää, että kansakoulunopettajiston palkkaedut ovat nykyään hyvät. Niissä on korjaamisen varaa. Minä olen koittanut mielipiteessäni mennä niin pitkälle kuin olen voinut, ja olen tullut siihen, että valtiovaroista maksettava peruspalkka kansakoulunopettajille ja kansakoulunopettajattarille olisi määrättävä 1,000 markan suuruiseksi; mitä taas palkankorotukseen tulee niin kannatan siinä nykyistä laskuperustusta nim. 20 % korotusta pohjapalkasta 5, 10, 15 ja 20 vuoden palveluksesta. Tietysti voisi olla liikaa, jos tähän palkankorotukseen nähden voisi mennä pitemmällekin, mutta kun tosiaankin ottaa huomioon sen aseman, jossa monet maksajista ovat, niin minä ainakaan en ole parhaalla tahdollanikaan voinut mennä pitemmälle.

Ed. **Snellman:** Sen jälestä kuin minä puheenvuoroa pyysin, on moni lausunut saman ajatuksen kuin minullakin oli aikomus esittää, mutta kun olen pyytänyt puheenvuoroa, niin pyydän merkitä kantani tähän kysymykseen nähden.

Valiokunta mietinössään ei ole asettunut sille kannalle, että samasta työstä olisi maksettava sama palkka, niin miehille kuin naisillekin, niin naimattomille kuin naimisissa olevillekin. Kuitenkin on otettava huomioon, kuten edellinen puhuja jo täällä mainitsi, että naimattomilla sekä opettajilla että opettajattarilla voi olla läheisiä hoidettavia, kuten vanhempia, sisaruksia y. m.. Sentähden minä puolestani en olisi toivonut, että tässä olisi astunut esille sellainen uusi periaate, että tehdään eroitus naimisissaolevien ja naimattomien opettajien välillä. Tämä voisi olla viittauksena ja pyrkimyksenä siihen, että muillakin virka-aloilla tultaisiin pyytämään korkeampia palkkoja naimisissa oleville.

Kantani tässä asiassa on lyhyesti: nainen on kohotettava miehen tasalle, samasta työstä on maksettava sama palkka, pohjapalkaksi on määrättävä 1,000 markkaa ja 5, 10, 15 ja 20 vuoden palveluksesta myönnettävä kulloinkin 200 markan palkankorotus. Luulen, ettei tällä kertaa ole syytä mennä korottamaan

opettajien palkkoja suuremmassa määrässä, sillä toiselta puolen tulisi opettajiston ja kansan välisiin suhteisiin vaikuttamaan hyvinkin eristävästi se seikka, että opettajisto olisi asetettu paljon suuremmalle elämänkatsantokannalle ja taloudelliselle asemalle kuin heidän ympäristönsä on. Kyllä meidän on tässäkin asiassa otettava huomioon, että meillä on monta hyvinkin tärkeää kansan parasta, kansan taloudellisen tilan kohoittamista tarkoittavaa pyrkimystä pidettävä silmällä, että siihen tarvitaan varoja, ja huomioon on otettava sekin, että meidän valtiovaramme eivät myös ole ehtymättömät.

Ed. **Raunio:** Hyväksyn valiokunnan mietinnön pääasiassa, varsinkin siinä suhteessa, että siinä ehdotettu palkanlisäys tällä kertaa ei ole liian korkea. Voitanee kyllä väittää, että tällä hyväksymiselläni, koskapa en ole asettunut korkeamman palkankorotuksen kannalle, asetun sivistystä vastustavalle kannalle, varsinkin kun täällä on vakuutettu kaiken aikaa, että korotetut kansakoulunopettajain palkat myöskin olisivat edellytyksenä kansan sivistystason kohottamiseen. Tuossa väitteessä kyllä onkin osaksi perää. Mutta jos katselemme niitä parannusvaatimuksia työväestön elämän kohottamiseksi, joita on ehdotettu meidän taholta, niin ne myöskin ovat sellaisia ehdotuksia, että toteutettuina ne kohottavat työväestön sivistystasoa. Täällä on jo puhuttu siitä, kuinka työväestön tyydyttämättömät elinehdot vaikuttavat työväestönluokkaan kuuluvien lapsien ylenemismahdollisuutta. En tahdo siis katsoa siihen seikkaan enää. Voin vakuuttaa, ettemme pyrikkään ainoastaan siihen, että juuri ja juuri tulee toimeen, vaan pyrimme siihen, että kaikki ehdottomasti eläisivät olosuhteissa, jotka kaikille kansanluokille takaisivat elämän sellaiseksi, että sivistykseen ja kohoamiseen on mahdollisuutta. Siis vastaisuudessa myöskin tulemme luonnollisesti kannattamaan suurempiakin korotuksia kansakoulunopettajien palkkaussuhteissa.

Täällä on hyvin monessa puheenvuorossa vakuutettu sitä, kuinka opettajain palkan korottaminen m. m. edistäisi yhteistyötä kotikasvatuksen ja koulukasvatuksen välillä, joka onkin välttämätön, jos mielii, että sivistys todella voittaa alaa köyhälistön keskuudessa. Kumminkin, mitä oikeastaan vielä on tehty työläisäitien aseman parantamiseksi siihen suuntaan, että he voisivat kasvatustyöhön luoda suurempaa huomiota? Ei oikeastaan mitään. Ja senvuoksi en tällä kertaa voi kannattaa korkeampaa palkankorotusta kuin mitä valiokunnan mietinnössä ehdotetaan. Kun olen katsellut, kuinka paljon eroaa toisistaan hallituksen tekemä esitys ja valiokunnan mietintö, kuinka paljon suuremmaksi kustannusarvio nousisi, jos hallituksen tekemä esitys hyväksyttäisiin, niin ero ei olisi enempää eikä vähempää kuin 1,199,000

markkaa. Jos tuokin, vaikkapa ei niin suuren suuri summa, lähes 2 miljoonaa markkaa käytettäisiin esim. tilattoman väestön aseman parantamiseen sitä tietä, jonka me olemme maatalousohjelmassamme tuoneet esiin, niin se jo kohottaisi tosiaankin köyhälistöluokan asemaa niin paljon, että se tulevaisuudessa olisi kykenevä maksamaan suurempiakin kansakoulunopettajien palkkoja.

Kuitenkaan en voi hyväksyä valiokunnan mietinnön ensimmäistä pontta sillä perusteella kuin ed. Hagman täällä esitti. Rohkenen senvuoksi ehdottaa seuraavan suuntaista pontta: että valtionvaroista maalaiskansakoulun opettajiston palkkaukseksi suoritettava apuraha on 1908 vuoden alusta oleva 800 markkaa niin hyvin mies- kuin naispuoliselle opettajalle, mutta korotetaan tämä yhteinen peruspalkka 1,000 markaksi naimisissa olevalle mies- ja naisopettajalle, joka on perheensä ainoa elättäjä. Muuten olen erittäin tyytyväinen valiokunnan mietinnössä tehtyyn ehdotukseen, että myönnettäisiin 100,000 markan suuruinen summa kansakoululasten kirjallisuuden hankkimiseksi. Se jos mikään onkin vaikea seikka köyhässä perheessä, jossa tuskin riittää varoja ruokaan ja vaatetukseen koulua käyvälle lapselle, että vielä lisäksi on hankittava kirjallisuus. Hallituksen ehdottama 20,000 markan suuruinen summa on liian pieni tuohon tarkoitukseen, ja olen varma siitä, että tuo valiokunnan mietinnössä ehdotettu 100,000 markkaa tulee lieventämään monen äidin ja isän suuria huolia. Se ainakin tulee olemaan suurena apuna köyhälistön lasten sivistystason kohottamisessa, josta täällä on puhuttu niin paljon kansakoulunopettajien palkankorotuksen muodossa.

Eräs puhuja täällä lausui, että jos me emme korota kansakoulunopettajien palkkoja, niin emme toista kertaa varmaankaan täällä eduskunnassa ole. Minä uskallan vakuuttaa ja vielä edelleen väittää, ettemme luonnollisesti vastusta kansakoulunopettajien aseman parantamista, mutta niinkauvan kun ne uudistukset ovat toteuttamatta, jotka kohottaisivat työläisjoukon maksukykyä, niinkauvan kuin täällä eduskunnassa ei saada työläisluokalle aikaan muuta kuin korotetut kansakoulunopettajain palkat ja laki kaavojen ja mallien suojelemisesta, silloin varmaankaan ei meidän tänne toista kertaa ansaitse tulla.

Ed. **Käkikoski:** Sillaikaa kuin ed. Järvinen piti täällä mahtipontisen esitelmän kansakoulunopettajain loistavasta asemasta, minä silmäilin kirjettä, jonka eräs kansakoulunopettajatar kirjoitti minulle muutama päivä takaperin. Hän ei puhu siinä itsensä puolesta, sillä hän on verrattain edullisissa oloissa suorittanut opintonsa ja elänyt tavallista paremmissa palkkausoloissa sekä palvelee nyt jo täydellä palkalla. Mutta hän laskee minun sydämmelleni erittäin kansakoulunopettajattarien aseman, niitten

jotka palvelevat alimmalla palkalla, joka tekee 850 ja 900 markkaa vuodessa. Hän on koonnut muutamia tietoja siitä, mitä kansakoulunopettajattarien välttämättömiin menoihin kuuluu. Minä pyydän esittää pari näistä luetteloista. Täällä on jo tuotu esiin luettelo erään perheellisen kansakoulunopettajan menoista. Tämä olkoon lisäyksenä siihen:

Opettajatar, joka saapi 900 markkaa, laskee menonsa näin: Ruoka kahdelle hengelle kuukaudessa 60 markkaa, siis vuodessa 720 mk. Palvelijan palkka 144 mk., vaatteisiin 100 mk., sanomalehtiin 20 mk., kirjallisuuteen 15 mk., henkivakuutus 60 mk., kunnalle, kirkolle ja papistolle 45 mk., kirjevaihtoon 10 mk., talouskalujen ostoon ja korjaukseen 10 mk., huonekalustoa varten 20 mk., velan korkoihin 120 mk. vuodessa, yhteensä 1,264 mk. Siinä on melkoinen vaillinki. — Toisen kansakoulunopettajattaren menot, sen johdosta, että hän asuu paikassa, jossa elintarpeitten hinnat ovat kalliimmat, tekevät 1,474 mk. Ja kun katselee näitten kumpaisenkin opettajattarien menoja, huomaa, että ne ovat jokseenkin niukasti lasketut. Eihän voi sanoa, että 20 markkaa sanomalehtiin on liikaa. Ei sillä saa paljon enemmän kuin yhden jokapäiväisen lehden. Kirjallisuuteen 15 mk. vuodessa ei ole suuri summa. Tässä ei ole sitä paitse ollenkaan laskettu mitään matkoihin, ei mitään lääkkeisiin. Ja kuitenkin kansakoulunopettajattarilla ja opettajilla ovat matkat välttämättömiä, ei ainoastaan huvimatkat, mutta ennen kaikkea matkat kansakoulunopettajakokouksiin, matkat lomakursseihin y. m. Ja onhan välttämättömiä matkoja myöskin esim. omaisten luokse. Kansakoulunopettajalla on myöskin henkistä janoa, henkistä nälkää, jota ei aina kouluhuoneen läheisyydessä saa tyydytetyksi. Nyt kysyttänee, mitenkä kansakoulunopettajatar voi tulla toimeen 900 markalla koska hänen menonsa nousevat yli 1,000 mkan, millä he säästävät. He vähentävät menojaan ruokaan jossain määrin, mutta ensiksi he ovat vailla palvelijaa. He hoitavat itse talousaskareensa tai käyttävät jonkun pienen oppilaansa apua silloin, tällöin. Mutta mikä siitä on seurauksena? He tekevät itse työtä, joka on hyvinkin raskasta ensimäisinä vuosina, jolloin täytyy huolellisesti valmistaa, kun on tottumaton opettamaan. Sillä aikaa kun he hoitavat kouluntuntejansa, heidän patansa kiehuu itsekseen liedellä eikä kukaan pidä huolta siitä, että ruoka tulee maukkaasti keitetyksi, tapahtuu vahinkoa, tapahtuu tuhlausta. Ja usein tämmöinen keitteleminen on siksi vaivaloista, että opettajatar mieluummin syö kuivaa ruokaa tai juopi kahvia. Olen ollut kansakoulunopettajattarien luona matkustaessani pitkin maata esitelmämatkoilla, ja huomanut, että heillä on suurena puutteena se, ettei kukaan pidä huolta heidän taloudestaan. Heidän ruokajärjestyksensä on tunnettu ja on sitä laatua, että vatsakatarrit ovat mitä

tavallisimpia ilmiöitä opettajattarien ja myös opettajien keskuudessa. Terveys turmeltuu aikaisin. Täytyy hankkia lääkkeitä, mennä lääkärille, hakea sairasapua. Se, joka hiukkasenkin tuntee elämää tai on oleskellut jossakin halpahintaisessa parantolassa, hän on saanut tutustua suureen joukkoon parhaassa ijässänsä, kesken aikaansa riutuneihin kansakoulunopettajiin, joitten riutumisen syynä, ensimmäisenä tai vaikuttavimpana syynä, on se, ettei heillä ole ollut kylliksi varoja pitääksensä luonansa jotakin, joka hoitaa heidän talouttansa. Tämä on semmoinen tosiasia, jolle kukaan ei voi ummistaa silmiänsä.

Täällä on puhuttu siitä, että on työläisiä, jotka saavat parempia palkkoja kuin kansakoulunopettajat. Niitä tietoja on ivattu, mutta niistä ei pääse mihinkään. Sitte on huomattava, että useat niistä, jotka nauttivat paljon parempaa palkkaa kuin kansakoulunopettajat ja opettajattaret, ovat päässeet toimeensa ilman erikoista ammattivalmistusta. Palvelijat, „piiat ja rengit", kuten täällä on sanottu, saavat ensimmäisestä palveluspäivästänsä jonkunmoista palkkaa, vaikkei heillä mitään ammattivalmistusta olisikaan. Eihän se palkka aina niin suuri ole, mutta kuitenkin se on enemmän kuin ei mitään. Ja kansakoulunopettaja tarvitsee kuitenkin monta vuotta valmistua ammattiinsa, ei riitä ne neljä vuotta, jotka seminaarissa käydään. Täällä on huomautettu jo, että tarvitaan paljon lisään. Ei kuitenkaan ole mainittu sitä tosiseikkaa, että kansakoulun palveluksessa on paljon tyttökoulun ja jatko-opiston käyneitä sekä ylioppilaita. Heidän ammattivalmistuksensa on kysynyt useita pitkiä vuosia ja aniharvat köyhän kodin lapset ovat päässeet siitä velatta. Hekin tekevät työtä pienellä palkalla ja saavat kantaa velkataakkaa vuodesta vuoteen. Se riuduttaa paljon enemmän kuin puutteelliset elinehdot muuten.

Täällä on ed. Järvinen puhunut siitä, mitenkä suurena etuna on kansakoulunopettajalla m. m. se, että hän saapi vapaan asunnon. Onhan se etu, mutta se etu on monella muullakin työntekijällä, joka saapi muuten paremman palkan kuin kansakoulunopettajaa. Mutta mitä taas tulee vapaihin asuntoihin, niin kyllä niilläkin on varjopuolensa. Useat meidän kansakouluistamme ja opettajiemme asunnoista ovat huonosti rakennetut, ovat rappiolle joutuneita, usein kansakoulut majailevat vuokrarakennuksissa, jossa seinät ovat harvat ja lattiasta tuulee, joten moni kansakoulunopettaja kituu, kun joutuu tekemään työtä vetoisessa huoneessa. Monet saavat reumatismin ja kärsivät siitä koko ikänsä.

Ed. Järvinen myös puhui siitä että kansakoulunopettajat ovat vapaat sinä vuoden aikana, jolloinka maamies raataa pellollansa. Luulen voivani arvostella tätä etua asiantuntijana, koska olen kasvanut kuokka kädessä ja tehnyt pellolla ja niityllä työtä joka kesä 22 vuoden ikäiseksi asti. Olen hikoillut ja raatanut, ja tie-

dän, kuinka raskasta maatyö on. Mutta koska olen myös jonkun verran kokenut henkistä työtä, minun täytyy sanoa, että sittekin tuolla ruumiillisella työllä, niin raskasta kuin se onkin, on myöskin valopuolensa, kun nim. saa raataa ulkoilmassa, kedoilla ja metsässä, jossa on ravinnon lisänä raitis ilma. Se korvaa niin paljon sitä, mitä muuten lihasvoimista kuluu. Tätä ei oteta huomioon, kun arvostellaan, kuten täällä sanottiin, „lihasvoiman mukaan".

Paitsi sitä on huomattava että maatyöntekijä saapi korvauksen työstänsä; kun hän parantaa peltoansa, kehittää maanviljelystänsä, hän saapi itse tai hänen lapsensa nauttia siitä lisääntyvät tulot, mutta kansakoulunopettajan ja -opettajattaren työn hedelmät tulevat muitten hyväksi. Se, mitä he ovat levittäneet valistusta, tieto- ja työtaitoa, on tullut maanviljelijäin, työmiesten ja muiden kansalaisten hyväksi siten, että se on tehnyt heidän työnsä suurempaa aineellista korkoa kasvavaksi, mutta he eivät itse ole tähän saakka saaneet siitä aineellista korkoa. Nyt olisi syytä antaa osa korosta myöskin heille, koska heidän palkkansa ei ole pitkiin vuosiin kohonnut, vaikka toisten työntekijäin palkat ovat useilla prosenteilla kohonneet.

Muuten se seikka, että täällä syvien rivien edustajat, köyhälistön edustajat, asettuvat kansakoulunopettajain palkankorotusta vastaan, on minusta harmaa lehti Suomen ensimmäisen yksikamarisen eduskunnan historiassa. Ja kaikkein harmainta tällä lehdellä on se, että tätä oikeutettua vaatimusta vastaan ovat puhuneet moniaat sosialistiedustajat, jotka itse ovat kansakouluopettajina ainakin olleet ja joista useimmilla, jollen erehdy, on muitakin tuloja, ja jotka eivät ole kokonansa riippuvaisia kansakoulunopettajan tuloista. Tässä johtuu mieleen sana: „minun on hyvä, mitäpäs minä muista huolin". Meidän juhlissamme on usein siteerattu J. V. Snellmanin sanoja: „Suomi ei voi saavuttaa mitään väkivallalla, sen ainoa pelastus on kansan sivistys ja siveellinen voima". Osottavatko nuo lauseet vasemmistosta ja muutamat muutkin lausunnot, että näillä sanoilla on täyttä totta tarkoitettu? Toimikaamme niin, että tuo lause ei ole ainoastaan korulause juhlissa, vaan että sitä toteutetaan elämässä. On niin omituista tänä iltana muistella sitä anteliaisuutta, sitä loistavaa anteliaisuutta, mitä osotettiin silloin, kun oli puhe uuden eduskunnantalon rakentamisesta. Se oli saatava komea ja korskea, tuonne ylhäälle Tähtitornivuorelle, jotta se kauvas näkyisi. Jos me arvelematta panemme miljoonia tuohon rakennukseen ja tingimme tuhansia kansakoulunopettajain palkasta, sillä me parhaiten osoitamme, että me emme ole se kansa, mikä meidän pitäisi olla, „kansanvaltaisen vapauden esivartioina", ja voi vielä tapahtua, että

nuo korurakennukset, jotka kauvas näkyviksi rakennetaan, hajoavat maan tasalle.

Puolustaessani ehdotusta kansakoulunopettajain palkan korotukseksi, asetun vastalauseen kannalle, kuitenkin sillä tavoin, etten voi hyväksyä, että perheellisille maksetaan eri perusteilla palkkaa. Niillä syillä, joita täällä ovat tuoneet esiin m. m. edustajat Hagman, Ahlroos ja Pennanen, minä puolustan periaatetta: „sama palkka samasta työstä". Ehdotan, että tuo vastalauseessa palkankorotukseksi ehdotettu summa jaettaisiin tasan kansakoulunopettajain kesken ansion ja virkavuosien mukaan, niin että peruspalkaksi tulee 1,250 markaa, ja palkankorotus lasketaan 250 markan mukaan miehille ja naisille, naineille ja naimattomille.

Ed. **Tokoi:** Sen jälkeen kun täällä useat edustajat ovat pitäneet puheita, niin melkeinpä kuin häpeän tunne kalvaa rinnassa, että olen kuulunut siihen valiokunnan enemmistöön, joka tämän palkkausjärjestelmän on laatinut. Se on täällä jo senvuoksi saanut kuulla kovia sanoja, jopa ed. Käkikoski uhkasi antaa passin harmaalle paperille, mutta kaikesta siitä huolimatta kuitenkin on olemassa tosisyitä, joita voi edes hiukan puolustuksekseen vetää. Ennen kaikkea on eräs syy, johon valiokunta mietinnössäänkin on viitannut, nimittäin se, että tämä palkkausjärjestelmä on ainoastaan toistaiseksi väliaikaisesti laadittu. Kun me tiedämme, että koko meidän kansakoululaitoksemme on hyvän joukon vanhentunut laitos, joka kaipaa melkoista uudistusta, — se on täällä jo kyllin selvästi sanottu — ja koska tiedetään, että sen uudistuksen yhteydessä luultavasti tulee myös kysymykseen opettajain palkkausjärjestelmä uudestaan, niin voitanee tätä seikkaa pitää jonkun verran lohdutuksena.

Mitä taas tulee siihen seikkaan, kun on väitetty, että uudistusten tulee käydä asteettain, joku vissi kansanluokka ensin ja sitte vasta toinen, niin myönnän, että eihän kokonaista parannusta voitanekaan saada aikaan yhtäkkiä. Mutta koska kuitenkin täytyy tunnustaa, että parannuksia vaikka asteettaisiakin täytyy ennen saada muillakin aloilla ei ainoastaan kansakoulunopettajiston palkkausalalla ja vertaillaan niitä parannuksia, joita muilla aloilla on toimitettavissa, niin suhteellisesti vertailun vuoksi voitanee pitää tätä parannusta kansakoulunopettajain palkkauskysymyksessä jossakin määrin vastaavana niitä parannuksia, joita voidaan toisilla aloilla saada aikaan.

Täällä useat edustajat ja muun muassa senaattori Donner ovat viitanneet siihen, että silloin ei voitaisi saada kyllin kykeneviä kansakoulunopettajia, jos palkkaus jää niin mitättömän alhaiseksi. Kuitenkin on tosiasia, että kansakoulunopettajauralla

on melkoista enemmän opettajia kuin opettajapaikkoja. Tästä voimme siis tehdä sen johtopäätöksen, että ne opettajat, jotka nyt näillä mitättömillä palkoilla ovat tunkeutuneet opettajauralle, ovat ala-arvoista laatua. Tämä on jokseenkin arveluttava epäluottamuslause meidän nykyiselle opettajistollemme. Muun muassa sanoi senaattori Donner, että hän pitää hallituksen ehdotusta ehdottomasti parempana. Tietysti jokainen pitää omaansa parhaimpana ja koska minä olen kuulunut valiokunnan enemmistöön, lienee minun oikeus pitää valiokunnan mietintöä parhaimpana.

Täällä ovat monet tahtoneet terottaa sitä seikkaa, miten opettajiston henkinen työ on paljon arvokkaampaa, sen ja ruumiillisen työn välillä on niin suuri ero kuin yöllä ja päivällä. Olletikin viimeinen puhuja, ed. Käkikoski sanoi, että henkinen työ on äärettömän paljon raskaampaa kuin ruumiillinen työ ja tahtoi kuvailla niitä nautinnoita, mitä ruumiillinen työ tuo mukaansa. Minä vaan ihmettelen, että hän on jättänyt tuon virkistävän työn ja ryhtynyt vaikeampaan työhön. Tästä voisi vetää sen johtopäätöksen, että monilla muillakin opettajilla olisi ollut kyllin tilaisuutta tästä virkistävästä työstä nauttia, mutta että he ovat vapaaehtoisesti kuitenkin siitä luopuneet.

Täällä on myös tahdottu terottaa sitä seikkaa, että ruumiillisen työn tekijät ammattialalla saavat koko paljon suuremman palkan kuin kansakoulunopettajat. Muun muassa ed. Reima tahtoi ikäänkuin kauhistuttavana asiana sanoa, että nykyään ammattilaiset kaupungissa vaativat yhden markan tunnilta. Ja kuitenkin opettajiston palkka tekee suhteellisesti 1 mk. 20 p. tunnilta, mutta se ei ole mikään kauhun esine.

Täällä on puolustettu, ehkä jotenkin pätevilläkin syillä, sitä. että samasta työstä olisi maksettava sama palkka. Valiokunta ei ole tätä ottanut niin erittäin harkittavaksi, mutta koska kansakoulunopettajat ovat vaatineet perheellisille suurempaa palkkaa ja kouluylihallitus ja hallitus ovat tätä järjestelyä puolustaneet, niin luulisi sen olevan todistuksena siitä, että tämä järjestely on yleisenä vaatimuksena. Kun ed. Hagman on tahtonut lisättäväksi sen seikan, että lapsettomille naineille ei olisi maksettavaa samaa palkkaa kuin sellaisille, joilla on lapsia, niin tahtoisin huomauttaa, että valiokunta ei katsonut tätä seikkaa voivansa ottaa huomioon, koska lienee verrattain harvinainen poikkeustapaus, ettei naineella kansakoulunopettajalla olisi lapsia.

Muun muassa ed. Soininen täällä sanoi, että nykyään on niillä, jotka omaavat vastaavat määrät tietoja esim. rautatiealoilla ja muilla virka-aloilla, paljon suuremmat palkat kuin kansakoulunopettajilla. Mutta hän ei maininnut sitä seikkaa, että ne kuuluvat siihen virkamiesluokkaan, joiden palkkojen kanssa eduskunnalla ei ole mitään tekemistä. Jos niin ei olisi laita, niin

olen varma siitä, että ed. Soininen saisi meistä hyvää apua, silloin kun näiden virkamiesten palkkoja alennetaan. Ja jos nyt eduskunta tahtoisi näiden virkamiesten palkkoja, joiden kanssa sillä on tekemistä, korottaa samaan tasoon niiden kanssa, joiden palkkoihin se ei voi ryhtyä, niin miten korkealle vihdoin viimein jouduttaisiinkaan? Mutta, kuten sanottu, eduskunnalla on oikeus ainoastaan kansakoulunopettajien palkan järjestämiseen ja siihen se tahtookin ottaa osaa.

Nyt täällä väitetään, että sosialidemokraatit silloin esiintyvät suorastaan sivistyksen vastustajina, kun he tahtovat vastustaa opettajain palkankorotusta tuntuvammassa määrässä. Mutta oltakoon vakuutettuja siitä, että sosialistit eivät suinkaan tahdo sellaisina esiintyä; he katsovat ainoastaan, kuten jo äsken viittasin, että koska ei parannuksia voida muillakaan aloilla suuremmssa määrässä panna toimeen, niin ei ole myöskään syytä vielä tällä yhdellä alalla pitempiä askeleita tässä suhteessa ottaa. Täällä kyllä m. m. ed. Reima ja Soininen viittasivat siihen, että jos odotetaan niin kauan, että saataisiin parannuksia aikaan muillakin aloilla, ja sitten vasta ryhdyttäisiin kansakoulunopettajainkin palkkoja korottamaan, niin se veisi tuomiopäivään asti. Onpa sangen hauska tietää, että on niin pitkä aika odotettava, ennenkuin muita yhteiskuntaoloja voidaan saada parannetuiksi. Mutta siitä huolimatta on sosiaalidemokraattinen ryhmä tahtonut osoittaa, että se tahtoo sittekin esiintyä oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti, myöskin ryhtymällä niihin parannuskeinoihin, mitä nykyiset olosuhteet voivat myöntää kansakoulunopettajiston palkkojen parannukseksi.

Täällä on sanottu, että mietinnössä ehdotetut parannukset ovat sangen pieniä murusia, vaivaisapua, mutta tekeehän tämä korotus 676,000 markkaa vuodessa. Silloin kun myönnettiin nälkävuosina muutamia kymmeniä tuhansia hädänalaisten avustamiseksi, kyllä silloin valtaluokan äänitorvet ylistivät hallituksen ja ylempien luokkain anteliaisuutta. Mutta nämä ovat tietysti vaan muruja, armopaloja.

Täällä on puhuttu, kuinka kansakoulunopettajain sivistystasoa tarvitsisi saada kohoamaan. Valiokunta onkin pitänyt sangen hellää huolta tästä asiasta ja minä toivoisin, että valiokunnat aina voisivat pitää muidenkin kansankerrosten sivistystason kohottamisesta yhtä hellää huolta; nouseehan nimittäin ensi vuodeksi kansakoulunopettajain luentokursseja ja kirjastoja varten määrätty summa 20,000 markkaan, joka tekee 61 markkaa jokaista kansakoulunopettajaa kohden. Näitä seikkoja ei tietysti ole katsottu tarvittavan ottaa huomioon, silloin kun puhutaan kansakoulunopettajain sivistystason korottamisesta, kyllä ne ovat armopaloja. Myös kansakoulunopettajain terveydenhoitoa varten,

heidän suolikatarriaan, reumatismiaan y. m. varten on varattu 70,000 markkaa, mikä tekee 22 markkaa jokaista kansakoulunopettajaa kohti.

Jos vertaa näitä seikkoja siihen, mitä on voitu varata kansakoululasten kirjojen ostoa varten, joka summa on 100,000 markkaa, niin täytyy myöntää, että valiokunta ja eduskunta tekevät verrattain suuren myönnytyksen tämän kansanluokan aineellisen ja henkisen toimeentulon korottamiseksi hyväksyessään valiokunnan mietinnön. Ja sitäpaitsi, onhan meillä eduskunta koolla joka vuosi. Täällä ed. Räsänen sanoikin, että opettajisto ei tästä puoleen tulekaan inisemään ja rukoilemaan, vaan se vaatii jyrkästi. Siinähän jo kalskahti vähän terästä; minä toivoisin että kansakoulunopettajistossa ilmestyisi enemmänkin terästä, silloin he voisivat myös ajaa läpi oikeutettuja vaatimuksiaan. Armopalojen myöntämisestä ei yleensä pidetä, mutta oikeutettuja vaatimuksia otetaan huomioon.

Olen tahtonut vaan mainita tästä kaikesta ikäänkuin heikoksi puolustukseksi tuota väitettyä valiokunnan sydämettömyyttä vastaan, jota se muka on osoittanut kansakoulunopettajia kohtaan.

Ed. **Raatikainen**: Niiden puolesta, jotka täällä tänä iltana kaikkein kiivaimmin vaativat kansakoulunopettajain palkankorotusta korkeimmalla määrällä mitä täällä on esitetty, tuotiin esille ajatus että vähempi palkankorottaminen ja sen tueksi vetoaminen siihen että asiat ovat järjestelyn alaisina nykyisin, että se mukamas olisi suorastaan verukkeita ja viivyttelyä tekosyillä. Minä puolestani tahtoisin lausua, että tässä asiassa on kuitenkin huomioon otettava varsin vakava ja kauvas tähtäävä ajatus. Kun nyt parhaillaan on hallituksen toimesta olemassa komiteoita kouluolojen uudistamiseksi ja kai yleinen mielipide maassa kehittyy siihen, että kansakouluasiain ennen pitkää täytyy tulla järjestetyksi uudelle kannalle, niin minun mielestäni tämä asia juuri takaa tälle palkankorotukselle väliaikaisen luonteen. Komiteain töistä on kuulunut, että siellä on suunniteltu sitäkin, että pikkulastenkoulu ja ylempi kansakoulu erotettaisiin toisistaan tyyten ja että ne tulisivat erityisiksi laitoksiksi. Silloin kun Suomen kansa kansakoululaitoksensa pystyssäpitämiseksi ja sen kehittämiseksi uhraa niin suuria summia kuin se on uhrannut ja tulevaisuudessa täytyy uhrata, niin minusta näyttää aivan mahdottomalta että pikkukoulu eristettäisiin ja että siitä hankittaisiin aivan rinnakkainen laitos korkeamman kansakoulun rinnalle. Minä pitäisin että olot olisivat ohjattavat siten että korkeamman kansakoulun työaika miltei lyhennettäisiin ja samoille opettajille annettaisiin myös pientenlastenkoulu, ja pitennettäisiin siten opettajien kokonaistyöaikaa vuodessa. Luulen ettei koululaitoskaan siitä kärsisi,

jos opettajain kokonaistyöaika jatkuisi. Mutta silloin kuin tämmöinen on aivan tekeillä, kun tämmöinen on aivan oven edessä olemassa, ei mielestäni olisi palkkojen suhteen nyt vielä mentävä siihen, mihin lopullisesti pyritään.

Meidän maassamme ovat olot senjälkeen, kun kansakoulunopettajain palkkoja viimeksi lisättiin, niin suuressa määrin muuttuneet että palkkojen korottaminen ehdottomasti on tarpeen. Luulen että nykyhetkellä on mahdollista väliaikaisesti asettua hallituksen esityksen kannalle, jos todella ajatellaan sitä että kansakoulun järjestäminen on aivan heti tehtävä, joka ei suinkaan ansaitse viivyttelyä, — ja toivoa sopiikin että nykyisen kansanvaltaisen eduskunnan aikana jo vakavat tarpeet saadaan tyydytetyiksi pikaisesti. Silloin ei mielestäni tällä kerralla olisi mentävä palkoissa niin korkealle että sitten, kun kouluja uudestaan järjestetään ja mahdollisesti annetaan lisätyötä kansakoulunopettajille, voisi tulla tinkiminen palkoissa kysymykseen. Tältä kannalta katsoen puolestani toivoisin, että hallituksen esitys tällä kertaa menisi lävitse ja että se pidettäisiin väliaikaisena korjauksena tällä alalla.

Ed. **Nissinen:** Sen työn tärkeyteen nähden, joka kansakoulunopettajilla meidän kansamme lasten kasvattajina on, olen sitä mieltä, että heille on suotava parempi toimeentulo kuin tähän asti. Periaatteellisesti siis hartaasti kannatan sitä mielipidettä, että kaikille kansakoulunopettajille, miehille ja naisille, naineille ja naimattomille on annettava samallainen palkka, ja *sellainen* palkka, että he ilman puutetta voivat tärkeän tehtävänsä toimittaa kansamme hyväksi. Ei valiokunnan mietintö eikä edes vastalausekaan vastaa täydellisesti niitä toivomuksia, joita kansakoulunopettajilla itsellään tilansa parantamiseksi on. Koska kumminkin mielestäni ensimäisessä vastalauseessa myönnetään suurempia etuja kansakoulunopettajille kuin valiokunnan mietinnössä, niin yhdyn kannattamaan ensimäistä vastalausetta, kuitenkin niillä muutoksilla, jotka ed. Hagman siihen aikaisemmin täällä on ehdottanut.

Ed. **Huotari:** Tahtoisin vaan lyhyesti huomauttaa siitä, kun joku surkutteli kansakoulunopettajien huonoa taloudenhoitoa, onko mainittu puhuja tullut ajatelleeksi tehtaalaisten ja ompelijain asemaa, jotka päivän ovat vieraassa työssä, taikka työläisäitejä, joilla on kolme, neljä lasta, ja jotka koko päivän ovat työssä ja sen lisäksi aamuin illoin saavat hoitaa lapsiansa sekä talouttaan. Mitä taas tulee kansakoulunopettajien asuntoihin, niin, mikäli minä olen niitä nähnyt, ovat ne paljoa komeammat kuin jälkimäisten. Muuten koska en voi hyväksyä valiokunnan enemmis-

tön mielipidettä, kun se asettaa rajoituksia naiselle korkeamman pohjapalkan saamiseksi, pyydän saada kannattaa ed. Raunion tekemää pontta.

Ed. **Jalava**: Kävisi liian pitkäksi ruveta kohta kohdalta huomauttamaan niistä seikoista, mitä täällä muutamien edustajien puolelta on lausuttu puolustukseksi muka tuolle kansakoulunopettajien palkankorotukselle. Lausun vaan sen, että minuun nuo korkeat veisut, jonka ed. Pajari täällä aloitti, eivät ollenkaan ole tehneet sitä vaikutusta, että kansakoulunopettajien asema olisi niin verrattain huono kuin sitä täällä puolelta ja toiselta on koetettu kuvitella. Minä pidän paljon ikävämpänä ja paljon vaikeampana seikkana sitä, että meillä on sadottain ja tuhansittain sellaisia perheitä, jotka lähettävät lapsensa kouluun paljasjaloin. Nämä tällaiset lapset koulupenkillä istuen saavat kärsiä vilua ja nälkää. Ei sillä yksinomaan kansakouluolot tule järjestetyksi, jos opettajain palkkoja lisättäisiinkin. Täällä on huomautettu, kehityksen täytyy tapahtua asteettain. Minäkin olen sitä mieltä, mutta olen myöskin ehdottomasti ja tinkimättömästi sitä mieltä, että kyllä on nyt jo aika ryhtyä parannuksiin alhaaltapäin. Mitä ajattelevat ne sadattuhannet perheet, jotka kärsivät vieläkin suurempaa aineellista ja henkistä nälkää kuin kansakoulunopettajat konsanaan ovat osanneet ajatellakaan. Mitä ajattelevat ne siitä, kun heille on luvattu korjata heidän asemaansa ja kuitenkin näyttää siltä, että he saavat tyytyä vaan siihen, mihin he jo monta kertaa ennen ovat saaneet tyytyä, siihen nimittäin, että sanotaan, odottakaa, kyllä parannetaan jahka keritään. Ei ole tämä kansakoulunopettajien palkkausasia niin ernomaisen tärkeä, että tosiaan olisi ollut mitään syytä ruveta sitä nyt niin erityisen mahtipontisesti täällä läpiajamaan. Minä pidän kymmentä jopa sata vertaa tärkeämpänä sen, että yhteiskunta ja valtio turvaa ensin ne, jotka yhteiskunnan ylläpitävät, s. o. ruumiilliset työntekijät. Nämä täytyy ensin turvata kunnallisella suojeluslailla, työkyvyttömyys- ja vanhuudenvakuutuslailla j. n. e., mutta semmoisia meillä ei vielä ole. Minä uskallan sanoa, että meillä on satoja tuhansia palvelijoita, jotka kärsivät vielä siitä orjalaista, mikä meidän nykyinen palkkaussääntömme on. Jok'ainoan ihmisen täytyy myöntää, että näiden asema on monta vertaa surkeampi kuin kansakoulunopettajien. Täällä on kyllä tuotu esille sellaisia näkökohtia, ettei muka heidän palkkansa ansaitse niin suurta huomiota, koska heidän ammattinsa muka ei vaadi niin suurta oppia. Sitä voi sanoa se, joka ei ole koskaan tehnyt työtä, mutta minä uskallan vakuuttaa, että kullakin ammatilla, kullakin työllä on oma vaikeutensa, joita ei toinen tunne. Täällä on eräs edustaja lausunut, että hän on ollut kuokka kädessä 22 vuo-

den ikään asti ja luetteli niitä erinomaisen hyviä ominaisuuksia, joita muka maanviljelystyöväestöllä on. Hän mainitsi vielä, että he saavat heti, kun menevät palvelukseen, jonkinmoista palkkaa. Onhan se tavallaan totta, että he saavat jonkinlaista palkkaa, mutta kun rupee laskemaan, mitä tuo palkka tuntia kohti tekee, niin se monessa tapauksessa tekee ainoastaan 2, 3 penniä tuntia kohti, kaikissa tapauksissa ei sitäkään.

Sitten on täällä puhuttu niistä työläisistä, joiden on onnistunut ammatillisen taistelun avulla kohottaa palkkojansa jonkun verran korkeammiksi, ja lausuttu, että 70 pennin tuntipalkka on aivan leikin asia ja että monessa ammatissa saa markan tunnilta. Minun täytyy kuitenkin vakuuttaa, että tämä kaikki on perätöntä juttua. Minä olen ehkä vielä tilaisuudessa tuomaan esiin niille edustajille tilaston siitä, minkälaiset palkkaustariffit eri ammattikunnilla täällä meidän maamme pääkaupungissa on, jossa minä oletan että työpalkat sittenkin ovat korkeammat kuin missään muissa maamme kaupungeissa ja minä uskallan nyt jo sen vakuuttaa ettei ole kellään ammattikunnalla sellaista palkkatariffia, jossa alimpana määränä olisi markka tunnilta, se on 1 markka pohjapalkkaa. Kyllä voidaan siis työväen hyviä palkkoja kehua ja ylistellä! Ei myöskään pidä paikkaansa se väite, kun kehutaan että kansakoulunopettajat tarvitsevat palkankorotusta sentähden että työväkikin on korottanut palkkojansa, josta muka olisi johtunut se että voikilot, lihakilot ja maitolitrat ovat tulleet maksamaan niin ja niin paljon enemmän kuin mitä ne maksoivat vuosi sitten. Mitä ravintoaineiden kallistumiseen tulee, niin ei siihen ole vaikuttanut työmesten palkkojen korotus, vaan ihan toiset syyt, nim. meijeritalous, metsätalous j. n. e. Ei siis ole elintarpeiden kallistumisia työväen kontolle pantava. Ja jos työntekijöillä, pikkuviljelijöillä ja palvelijoilla, on niin erinomaisen hyvät olosuhteet kuin täällä on kehuttu ja ylistetty, niin kehottaisin antautumaan siihen työhön; kuka pakottaa heitä huonommille aloille. Minä tunnen näitä oloja; minä tunnen maanviljelystyöväen oloja, olen kahdeksantoista vuotiaasta raatanut maanviljelystöissä, sen jälkeen tehdastöissä ja tiedän että työntekijä saa raataa alituisesti ilman että hänellä on lohdutuksena edes se tieto että, kun hän tulee vanhaksi ja työkyvyttömäksi, niin yhteiskunta hänestä edes silloin pitää huolta. Jos nyt miljoona miljoonan jälkeen myönnetään ja koetetaan vakuuttaa ettei se niin suuri summa ole tällä kertaa, kyllähän sen voi myöntaa, niin kyllä sitten, kun pitäisi tosiaankin ruveta korjaamaan kansan pohjakerrosten, syvien rivien asemaa, varmasti tullaan huomauttamaan tältä paikalta että valtiolla on niin paljon menoja, ettei voida työntekijöille myöntää sellaisia eläkkeitä kuin esim. sosiaalidemokraatit vaativat, nim. kokonaista 350 markkaa.

Siitähän on meidän puoluetta niin tavattoman suuressa määrässä arvosteltu. Mutta onhan näillä eläkkeillä koko suuri ero: kansakoulunopettajathan saavat 1,000 markan eläkkeen, mutta työläisille pidetään ihan mahdottomana antaa 350 markan eläkettä. Eikö työntekijä tarvitse syödä, eikö se tarvitse vaatetta, asuntoa j. n. e. Minua muuten ihmetyttää se numerotilasto, joka täällä on esitetty työntekijäin palkoista. Ed. Hagman luetteli koko sarjan niitä, mutta ne olivat kaikki työnjohtajien y. m. s. palkkoja. Kun hän mainitsi koneenkäyttäjistä, niin pyydän ilmoittaa etteivät kaikki koneenkäyttäjät saa 1,500 markan palkkaa. Voin näyttää toteen että meillä on koneenkäyttäjiä, jotka ansaitsevat 700—800 markkaa vuodessa. Kaikki eivät saa edes sitäkään. Ei myöskään voida väittää, että työntekijäin palkat maaseuduilla nousevat 500—600 markkaan. Tunnen maaseutuoloja niin paljon että tiedän että Hämeessä, Keski-Suomessa, Karjalassa, Savossa ansaitsee moni työläinen 300, korkeintaan 400 markkaa. Ja tällaisella perheenisällä on myös suuri lapsilauma elätettävänään. Jos lasketaan, kuinka paljon siitä tulee kutakin perheen henkilöä kohti, nähdään ettei se nouse kuin muutamaan penniin. Ja kun lisäksi ottaa huomioon että työmiestä rasittavat ankarat verot, kunnanverot, kirkolliset verot ja valtionverot ja senkin seitsemät maaverot, niin ei paljoa jää työmiehen taskuun siitä, mitä hän ansaitsee. Jos työntekijä ansaitsee muutamana vuoden aikana muutamia markkoja päivässä, niin tulee ottaa huomioon että sitä ansiota ei ole kuin lyhyt aika, se ei tule hänelle ympäri vuotta. Jos nyt korotetaan kansakoulunopettajien palkkoja, niin uskallan olettaa että siitä on oleva seurauksena että yleensä rahvas ja kansa meillä oppivat vihaamaan koko kansakoululaitosta.

He tietävät, että uusia verorasituksia tulee heidän hartioillensa siitä, ja jos asiat siihen suuntaan kehitämme, se ei suinkaan ole onneksi. Kyllä minäkin olen sitä mieltä, että kansakouluopettajien palkkauksessa on korjauksia tehtävä, mutta sitä voidaan tehdä vasta sitte, kun tämä eduskunta on näyttänyt, että se tahtoo ensin parantaa niitten asemaa, jotka paljo kipeämmin parannusta kaipaavat. Minä olen kyllä valmis myöntämään kansakouluopettajille palkkaa vaikkapa 2,000 markkaa vuodessa, kun ensin saadaan uusi verotusjärjestelmä asteettain yleneválle kannalle, saadaan valtion korkeampien virkamiesten suuret palkat vähän alennettua ja niiden tarpeettomat eläkkeet ja lahjapalkkiot lakkautettua. Kyllä minä olen sitä mieltä, että silloin kansa voi opettajilleen maksaa enemmän, kuin mitä se niille nyt voi maksaa. Minä en puolestani katso voivani, vaikkapa jäisin aivan yksikseen, olla sanomatta tässä asiassa mielipidettäni ja se on se, että minä en voi mennä palkankorotuksessa edes niin pitkälle, kuin valiokunnan mietintö on mennyt. Minä olen kyllä valmis

myöntämään sen, että samasta työstä on maksettava sama palkka, se on, että naisopettaja on oikeutettu, kun häneltä kerran vaaditaan sama työ, saamaan saman palkan kuin miesopettaja, ja hyväksyn, että kansakoulunopettajalle myönnetään tämä peruspalkka 800 markkaa, olkoon sitte nais- tai miesopettaja, ja myös hyväksyn ne lisäykset 5, 10, 15 ja 20 vuoden palveluksesta, joita täällä on ehdotettu 20 % :n mukaan korotusta. Mutta minä en voi hyväksyä sitä kantaa, että naineelle kansakoulunopettajalle tulisi mitään etuoikeuksia, sentähden, että jos tämmöinen tulisi hyväksytyksi, niin se johtaisi hyvin arveluttaviin seikkoihin. Jos nimittäin tunnustettaisiin yleensä se periaate oikeaksi, että aviolitossa oleva tarvitsee saada korkeampaa palkkaa, niin siitähän luonnollisesti olisi seurauksena, että toisilla virkakunnilla ja palveluskunnilla olisi aivan hyvä syy vaatia samoilla perusteilla itselleen palkankorotusta, ja sitte samaa seurattaisiin ammatti- ja liikealalla. Liikemies vaatisi luonnollisesti sentähden suurempaa voitto-osuutta, koska hän on naimisissa j. n. e.; voisipa käydä niin, että tehtaan työväki ja muu palkkatyöväki rupeisi itselleen vaatimaan enemmän palkkaa sillä perustuksella, että on naimisissa, ja tästä voisi johtua, että työnantajat karkoittaisivat nämä naineet työstä, joten he eivät saisi ollenkaan työtä. Se ei suinkaan ole miksikään eduksi.

Mielihyvällä olen merkinnyt, että valiokunta on ehdottanut apurahan oppikirjojen ostoon maalaiskuntia varten 100,000 markaksi. Hallitus luonnollisestikaan ei ole pitänyt tätä niin tärkeänä, kun se on ehdottanut sen vaan 20,000 markaksi. Mitäpäs tuo hallitusta liikuttaa, jos köyhien isien ja äitien lapset saavat oppia tai ei, jos ne voidaan kouluun lähettää tai ei.

Ed. **Tikkanen:** Koska tästä asiasta on jokseenkin paljon puheenvuoroja käytetty, niin en tällä kertaa tahdo siihen erityisemmin kajota. Muutamista kohdista tahdon kuitenkin huomauttaa. Täällä peljätään, että jos ei suostuta kansakouluopettajien palkanlisäykseen, seuraisi siitä, että koulut tyhjenisivät. Minä ajattelen kuitenkin toisella tavalla, että, jos me emme noudata kärsivän kansanosan mielipiteitä, ja tyydytä sen vaatimuksia, niin todellakin voi läheisessä tulevaisuudessa kansakoulut jäädä tyhjiksi.

Muuten itse asiassa minä hyväksyn ed. Järvisen kannan.

Ed. **Kanervo:** Valiokunnan enemmistöön kuuluvana minäkin tahdon mainita, että tuo vähempi palkankorotus tällä kertaa johtui jo siitäkin syystä, että ne valitsijat, jotka ovat surullisen kuuluisan vasemmistopuolueen tänne valinneet, eivät ole heitä ollenkaan evästäneet kansakouluopettajien palkankorotuksella,

vaan päinvastoin sillä, että kansakouluopettajien palkat pysytettäköön sellaisenaan siksi, kun tasaisesti kaikkein kansankerrosten asemaa voidaan parantaa. Siitä siis johtui, ettei voitu tuon enempää myöntää, koska ei ollut lupa myöntää niinkään paljon.

Meidän täytyy ruveta noudattamaan uutta menettelytapaa kansansivistämisen alalla. Ei kelpaa enää se, mikä tähän asti on ollut käytännössä, ettei katsota minkälaiset suhteet on opettavien ja opettajien välillä. Jos kansa vieroo opettajiaan, on opettajan työ mahdotonta, siitä on vähän tuloksia. Jos taas kansa rakastaa ja ymmärtää häntä, jos kansa itsekin, lasten vanhemmat saa opetusta, saa laveamman käsityskannan, että koulu on tarpeellinen, opettaja on tarpeellinen, silloin työ tuottaa runsaampia tuloksia. Näin ollen jos korskeasti toiselta puolen mennään ylöspäin ja halveksivasti toiselta puolen painetaan alaspäin, hävitämme me mahdollisuuden lasten opettamiseen, eikä ole kansakoululla mitään mahdollisuutta tehdä sitä hyötyä, minkä se toisella menettelyllä voisi tehdä.

Kun täällä on tuotu esiin numeroita kansakouluopettajien tarpeesta elantokustannuksiin, kirjallisuuteen ynnä muuhun nähden, voimme tuoda esiin numeroita toiseltakin puolen, että kansassa löytyy satoja tuhansia perheitä, joissa viittä lasta kohden on ostettu kolme katkismusta, kaksi virsikirjaa sekä pari kolme aapiskirjaa eikä yhtään sanomalehteä eikä muuta kirjallisuutta.

Puhemies: Kaksi minuuttia on kulunut. Puhuja on hyvä ja jatkaa lavalta.

Ed. **Kanervo**: Niin kauan kuin löytyy enemmistö tällaisia vanhempia, jotka eivät tämän enempää saa sivistystä, niinkauan ei myöskään kansakouluopettaja korkeammalla sivistyksellään voi vaikuttaa tuohon kansaan. Koska se on niin alkuperäisellä kannalla, niin ei korkeampi sivistys siihen pysty, vaan se täytyy olla alkuperäisempää. Sen vuoksi on valiokunnan enemmistö ollut sitä mieltä, että koko kansamme lasten vanhempia myös on kehitettävä, on saatava kaikille tietoja, ennenkuin heidän kasvattajiaan, koulunopettajia kohotetaan varsinkaan aineelliselta puolelta jopa sellaiseen asemaan, että kansa rupeisi heitä halveksimaan tai vihaamaan tuollaisena herrasluokkana keskuudessaan. Eivät valiokunnan vasemmistoonkaan kuuluvat jäsenet itse olleet niin vähän käsittäväiset, että ehdotettu korotus kansan lasten opettajan raskaasta työstä olisi paljon, mutta toiselta puolen, koska tasaista kehitystä noudattamalla voidaan koko kansaa enemmän hyödyttää, katsoivat he tämän olevan tällä kertaa tyydyttävän.

Ed. **Perttilä, V.**: Onhan totta, että tieto on valtaa, ja meidän täytyy kaikkien tunnustaa, että kansakoululaitos on Suomessa

ollut sellainen tekijä, joka on suurimmaksi osaksi vaikuttanut siihenkin, että todellakin meidänkin maan kansalaiset jo ymmärtävät vaatia oikeuttansa. Sen vaikutus ei supistu yksin sille alalle, mihin sitä yleensä käsitetään, vaan paljoa laveammalle. Minä olisin ehdottomasti sitä mieltä, että kaikilla elämänaloilla, millä hyvänsä, joissa on huonot elämisen ehdot, olisi saatava palkat kohoamaan. Mutta toiselta puolen minä omasta puolestani arvelen, että tuo tarkoitus tällä kertaa on jo saavutettu valiokunnan ehdotuksen perusteella. Täällä on ladeltu pitkiä valitusvirsiä siitä, minkälaisissa kurjissa oloissa kansakoulunopettajat muka toimivat. Siinähän on paljon perää. Paljonhan silläkin olisi toivomisen varaa. Mutta tasapuolisuutta ei ainakaan tässä näytä noudatettavan. Minä esimerkkinä ed. Käkikosken opettajain ruokalistalle tahdon esittää erään toisen esimerkin, missä myös olisi korjaamisen varaa ja jonka puolestani pidän tähdellisempänä, koska sillä alalla täytyisi tehdä jotain ja hyvin pian.

Täällä etelä-Suomen hedelmällisimmässä seudussa on paikkakunta, jossa yleensä työläisellä, tuollaisella niin sanotulla muonamiehellä, on palkat sellaiset, jotka todenteolla ovat niin mitättömän pienet, että kansakouluopettajien luulisi tuollaiset olosuhteet tietäen tyytyvän toistaiseksi sellaisiin ehtoisin kuin valiokunta on ehdottanut. Näiden samojen torpparien ruokalistassa ovat seuraavat tulot: 10 hehtolitraa rukiita, 2 nelikkoa silakoita, 1 hehtolitra ohria, $^1/_2$ hehtolitraa herneitä, 60 leiviskää heiniä, 1 pari saappaita, 5 kappaa suoloja, puoli lahtia nautaeläimestä. Kun nämä erät laskee yhteen, niin siitä tulee tavallisissa käypähinnoissa 283 markkaa 25 penniä. Lisäksi saavat he toisissa taloissa tehdä työtä tämmöisen tuloerän saavuttamiseksi 4 päivää viikossa, toisissa 3, sillä edellytyksellä, joka on nimenomaan kauppakirjassa määrätty, että nuo loput päivät tulee taloon tehdä määrätystä hinnasta. Palkka näiltä on tavallisesti 1 markka ja 1 markka 25 penniä. Siitä tulee vuodessa lisää ehkä 144 markkaa, jos nimittäin on 3 päivää omaa työtä, toisissa taloissa ainoastaan 96 markkaa, joten kokonaistulot tällaisen työläisen raatamisesta nousevat 379 markkaan 25 penniin. Lisäksi on hänellä perunamaa, jota on aivan niin paljon, että se hädintuskin riittää, ei liikene vähintäkään myytäväksi. Kun nämä kansalaiset, joiden lapsia opettajisto juuri opettaa, elävät tällaisissa olosuhteissa, niin kyllä minä en toden teolla pidä tasapuolisena sitä, että opettajisto lähtee vaatimaan korkeampia palkkoja kuin valiokunnan mietinnössä jo määritellään. Erittäin jos silmäilee ed. Käkikosken luetteloa, niin on siinä huikea ero. Pidän sentähden kerrassaan asiaan kuulumattomana enää esittääkään tällaisissa oloissa mitään palkankorotusvaatimuksia.

Sitten näillä samoilla työläisillä, joista olen maininnut, ei,

niinkuin tiedetään, ole minkäänlaista eläkelaitosta; ainoa, johon ne näkyvät viime aikoina kiinnittäneen mielensä, on työväenjärjestö. Sieltä ne toivovat heillekin jonkunlaista eläkelaitosta, ja sitä tietä se heille varmasti tulee piakkoin.

Olisi tietenkin paljonkin puhumista tässä asiassa, mutta yhdyn vain mainitsemiani näkökohtia silmälläpitäen valiokunnan ehdotukseen. Siinä on palkkoja korotettu koko suurin määrin ja kun toiselta puolen on tällaisia esimerkkejä, niin ei ainakaan minulla ole halua lähteä niitä sen korkeammalle kohottamaan. Pidän sen tällä kertaa aivan riittävänä, joten vastalauseen kannattajain mielipiteet eivät ole tällä kertaa oikeutettuja.

Ed. **Ahmavaara:** Kun en katso sopivaksi ruveta evästelemään asiaa suureen valiokuntaan, johon itse kuulun, en olisi ollenkaan puhevuoroa käyttänyt, ellei siihen olisi minua pakottanut se seikka, että valiokunnan mietinnön alla on minunkin nimeni ja kun ei ole minulta mitään vastalausetta, niin ei voi muuta luulla kuin että olisin valiokunnan mietinnön kannalla, mikä ei kuitenkaan ole asian laita. Kun en ajoissa tullut liittäneeksi vastalausetta valiokunnan mietintöön, jossa olisin kantaani selittänyt, pidätin jo valiokunnassa itselleni oikeuden eduskunnassa sen ilmoittaa. Olen ollut tässä asiassa valiokunnassa muuten valiokunnan mietinnön kannalla, paitsi että olen tahtonut perheellisen opettajan palkkaa korotettavaksi 1,200 markaksi. Mutta kun minä nyt olen tänä iltana kuullut tehtävän uusia ehdotuksia, jotenka nähtävästi minun ehdotukseni ei tulisi saamaan isompaa kannatusta, niin minun täytyy luopua siitä, ja tulen kannattamaan arm. esitystä, se kun kulkee sittenkin mielestäni keskitietä.

Olisi tietysti hyvin mieluista enemmänkin korottaa opettajain palkkoja, sillä kyllä kai me kaikki myönnämme opettajan työn sellaiseksi, joka ansaitsee sellaisen palkan, että opettaja ilman suurempia leipähuolia voi uhrautua työllensä. Mutta, niinkuin täällä on jo liiankin paljon siitä puhuttu, tekee tämä korotus valtiovaroissa sentään jo niin tuntuvan summan, että yht'aikaa ei kenties voitane mennä pitemmälle.

Täällä eräs arvoisa puhuja lausui, että olisi paljoa kauniimpaa, että opettajain ei olisi tarvinnut tässä asiassa ollenkaan esiintyä palkkojensa korotuksen pyytäjinä, vaan että eduskunta olisi sen muuten tehnyt. Pidän luonnollisena, että tässä asiassa käyttävät puheenvuoroa opettajat, jotka paraiten asian tuntevat, mutta kyllä minustakin on muutamia lausuntoja esitetty opettajien puolelta, jotka eivät suinkaan ole asiaa parantaneet vain pikemmin sitä huonontaneet. Täällä eräs arvoisa puhuja, joka oli opettaja, suvaitsi lausua valiokunnan mietinnöstä, että se on sellaista rääpimistä, että siinä tarjotaan kivi leivän sijasta ja että olisi

ollut paljon rehellisempää, niinkuin hän sanoi, ettei valiokunta olisi mitään korotusta ehdottanut. Kun kuitenkin valiokunnan ehdotuksen mukaan itse peruspalkassa tulisi 200 markan korotus ja sitten 5, 10, 15 ja 20 vuoden palvelusajasta joka kerran 40 mk. korotus nykyisestä, yhteensä siis 160 markkaa, eli yhteensä korotus 360 markkaa, niin minun täytyy sanoa, että se opettaja, joka voi tätä sanoa niin mitättömäksi, ettei sitä olisi ollenkaan kannattanut esittääkään, ei ole itse kokenut puutetta, siitä olen vakuutettu, sillä se jolla on ollut puutetta, tunnustaa, että 360 markan korotus on parempi kuin ei mitään. En tahdo sanoa, että tämä korotus olisi aivan riittävä, mutta minusta on liian kopeata tuolla tavoin kohdella vaikkapa vähempääkin korotusta.

Sitten täällä sama puhuja viittasi siihen, että eräs ryhmä valiokunnassa, ryhmä joka muka on ottanut itse-oikeudekseen kansan sivistysasian yksinään ajamisen, on tässä asiassa osottanut, minkälaista sen valistuspyrinnöt ovat, se kun ei tahdo korottaa opettajan palkkoja, koska sen ryhmän jäsenet eivät ole panneet vastalausetta valiokunnan mietintöä vastaan. Minä en tunne sellaista ryhmää, joka yksinomaan on ottanut tai edes sanonut ottavansa sivistyksen ajamisen, mutta minä hyvin ymmärsin, että puhuja tarkoitti sitä ryhmää, johon minä kuulun, koska meillä ei ole vastalausetta. Olen jo selittänyt syyn, miksi minulta ei ole vastalausetta. Mutta ettei meidän ryhmämme ole kieltävällä kannalla, sen todistaa se, että meidän ryhmän puolelta on tehty anomus, jossa vaaditaan samaa korotusta kuin ensimäisessä vastalauseessa ja että täällä useat meidän ryhmämme edustajat ovat kannattaneet tätä vastalausetta. Emme ota kaikkia asioita puolue-etujen emmekä taktiikan kannalta. Tämä on yksi semmoinen asia, joka ei tarvitse tulla puoluekannalta otetuksi. Tässä on itse asia niin tärkeä, että sen kannattaminen täytyy tapahtua itse asian tähden eikä taktillisista syistä.

Se oli tämä ja eräs toinenkin lausunto, jolla tahdon todistaa, että muutamat lausunnot eivät ole asiaa parantaneet, vielä otan todistukseksi erään lausunnon, jossa sanottiin, että opettajat eivät vasta tule pyytämään vaan vaatimaan. En tiedä, mitä puhuja tällä uhkauksella tarkoitti, mutta minun kannaltani katsoen ei se ollut asialle avuksi, eikä tuollainen sopimaton uhkaus eduskunnassa kuitenkaan mitään vaikuta. En tahdo asiasta enempää lausua, koska minulla on valiokunnassa siihen tilaisuus.

Ed. **Castrén:** Säästääkseni eduskunnan kallista aikaa ja etupäässä siitä syystä, että asia tulee menemään suureen valiokuntaan, jonka jäsenenä minulle tulee tilaisuus ottaa osaa sen käsittelyyn, pyydän ainoastaan lyhyesti ilmoittaa asettuvani ensimäisen vastalauseen kannalle ja kaikissa pääpiirteissä kannattavani

sitä, kumminkin niillä muutoksilla, joita ed. Hagman on siihen ehdotellut.

Tahdon kumminkin tässä tilaisuudessa lisätä muutaman sanan. Minua ei ole voinut olla ihmetyttämättä se kanta, jolle sosiaalidemokraattinen puolue on eduskunnassa kansakoulunopettajiston palkkaan nähden asettunut. Minä tosiaankin olisin odottanut, että kansakoulunopettajiston vaatimukset mainitun ryhmän puolelta saisivat toisenlaista vastaanottoa, toisenlaista kaikua. Täällä on mainitun ryhmän puolelta verrattu muun muassa maalaistyöläisten, muonamiesten y. m.palkkoja kansakoulunopettajain palkkoihin sen osottamista varten, kuinka mainituilla työläisillä on paljoa alhaisemmat palkat kuin kansakoulunopettajilla. Onko nyt todellakin tälle ryhmälle tuntematonta, mitä kansakoulunopettajalta vaaditaan, ennenkuin hän pääsee kansakoulunopettajaksi? Ovatko asetuksen vaatimukset tuntemattomia, ovatko seminaariin pääsemisen ehdot tuntemattomat (Vasemmistosta: On!), onko tuntematonta, että kansakoulunopettajan täytyy suorittaa nelivuotinen kurssi seminaarissa (Vasemmistosta: On!), että seminaarissa käyväin täytyy hankkia itselleen kirjoja, että heidän täytyy velkautua, koska useimmat heistä ovat juuri kansan syvistä riveistä lähteneet? Ja kumminkin tahdottaisiin nämä täten velkautuneet kansakoulunopettajat astuttuaan tärkeään kansanlasten kasvattamista tarkoittavaan toimeensa jättää nälkää kitumaan. Tämä oli todellakin enemmän kuin minä olisin uskaltanut odottaa.

Ed. **Vikman:** Pyysin puheenvuoroa pelastaakseni tämän keskustelun katkeamasta aivan ennen aikaansa. Kun se on kestänyt ainoastaan 4—5 tuntia ja on ollut niin perin konsentreerattua ja asiallista, niin olisihan sääli, jos sen nyt täytyisi kesken päättyä.

Minä puolestani olen lausunut ajatukseni tästä asiasta silloin, kun olen kirjoittanut nimeni sen anomuksen alle, joka eduskunnalle toukokuussa jätettiin. Koska ensimäinen vastalause perustuu tämän anomuksen vaatimuksiin, niin tahdon ilmoittaa sitä kannattavani.

Lisäksi tahtoisin huomauttaa sitä seikkaa, että täällä muutamat puhujat ovat minun ymmärtääkseni aivan väärin käsittäneet sen, että tässä olisi kysymyksessä aivan uusi periaate palkkausjärjestelmässämme. Sanotaan, että on uutta se, että perheelliselle miehelle ja naiselle annetaan korkeampi palkka kuin perheettömälle. Ei tämä periaate itse asiassa ole meillä mikään uusi. Meillä on tähän asti annettu miesopettajille korkeammat palkat kuin naisopettajille, ja tämä ei suinkaan ole tapahtunut siitä syystä, että miehen työ olisi katsottu arvokkaammaksi kuin naisen, vaan siitä syystä, että miehen tehtävänä on säännöllisissä tavallisissa oloissa perheen elättäminen. Sama periaate on ky-

symyksessä tässä uudessakin ehdotuksessa ja juuri se on palkan lisäyksen aiheuttanut. Tältä kannalta katsoen ei tämä ehdotus sisällä mitään uutta periaatetta, vaan se on ainoastaan vanhan periaatteen johdonmukaista jatkamista käytännössä.

Ed. **Gustafsson:** I afseende å den förhöjda grundlön, hvilken ingår i alla här framlagda förslag och som synes mig rättvis, ehuru om densamma kan tvistas, kan enligt min mening konsekvens uppnås blott sålunda, att denna förhöjda grundlön medgifves lärare eller lärarinna, gift eller i enkestånd, som har barn att försörja.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi lähetettiin käsitelty **lakiehdotus suureen valiokuntaan.**

Mietinnön ensi kohtaa käsiteltäessä käytti puheenvuoroa

Ed. **Ahmavaara** lausuakseen: Minä katsoisin käytännöllisemmäksi, että pantaisiin pöydälle kaikki nämä ponnet siksi, kun asia tulee kokonaisuudessaan ratkaistavaksi.

Ed. **Castrén** kannatti edellisen puhujan tekemää ehdotusta.

Puhemies huomautti että, kun mietintö on vasta ensi kerran käsiteltävänä, niin sen kyllä sopii panna uudelleen pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon kun kaksi jäsentä sitä pyytää. Mutta mitä tulee koko asian käsittelyn lykkäämiseen, kunnes lakiehdotus lopullisesti on käsitelty, niin tästä asiasta on eduskunnan erikseen päätettävä.

Ed. **Yrjö-Koskinen, Y. K.:** Minäkin pyytäisin kannattaa tätä ehdotusta, koska nimenomaan aijon tehdä samanlaisen ehdotuksen 5 ja 6 kohdan suhteen, jotka koskevat opettajain eläkkeitä, ja joiden päättäminen ainakin perusteluihin nähden jossain määrin riippuu siitä, miten palkkausasia tulee päätetyksi. Joka tapauksessa nämä kohdat olisivat jätettävä siksi kuin itse palkka-asia on lopullisesti päätetty. Kannatan siis ehdotusta, että koko mietintö pannaan pöydälle siihen saakka.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, lykättiin mietinnön jäljellä olevien kohtien käsittely siksi, kunnes lakiehdotus maalaiskansakoulujen opettajiston palkkauksesta olisi loppuun käsitelty.

Ehdotus laiksi, joka koskee muutettuja määräyksiä eräiden Rikoslain 13 luvussa mainittujen rikosten syytteeseen panemisesta.

Vaikka aika jo oli pitkälle kulunut, esitettiin puhemiehen ehdotuksesta vielä kolmannen käsittelyn alaiseksi

suuren valiokunnan mietintö n:o 6 arm. esityksen n:o 8 johdosta, joka koskee yllämainittua asiaa.

Puhevuoroa käytti:

Ed. **Mikkola** huomauttaen, että aika jo oli niin pitkälle kulunut ettei hän tahtoisi enää ottaa osaa tämän asian käsittelyyn.

Ed. **Söderholm**: Då det är tredje läsningen af föreliggande lagförslag, skulle jag hemställa, att det skulle nu behandlas.

Ed. **Hämäläinen, K.**: Minä olen sitä mieltä, että tätä lakiehdotusta, joka liittyy käsillä olevaan hallituksen esitykseen, ja jota sittemmin muutettuna on puolustettu, ei hyväksyttäisi. Minä ehdottaisin sen hylättäväksi.

Ed. **Järvinen**: Pyydän kannattaa ed. Hämälaisen tekemää ehdotusta.

Kun keskustelu oli julistettu päättyneeksi, hyväksyttiin vastattavaksi seuraava **äänestysesitys**:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön lakiehdotuksineen, vastaa jaa; jos ei voittaa, on se hylätty.

Äänestyksessä olivat jaa-äänet voitolla, joten **lakiehdotus** oli lopullisesti **hyväksytty**.

Asiain käsittely tähän keskeytettiin kun aika jo oli myöhälle kulunut.

Esitettiin ja **pantiin pöydälle** ensi istuntoon

seitsenmiehisen valiokunnan ehdotus muutoksiksi ja lisäyksiksi niihin määräyksiin, jotka koskevat **valtiopäivillä suhteellisen vaalitavan mukaan toimitettavia vaaleja,**

laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3 arm. esityksen n:o 13 johdosta, joka sisältää ehdotuksen **laiksi paloapuyhdistyksistä,**

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7 arm. esityksen n:o 17 johdosta, joka koskee **rautatierakennuksia varten annettavia määrärahoja.**

Ensi istunnon ilmoitettiin puhemiesneuvoston määränneen pidettäväksi ensi perjantaina kello 6 i. p., koska valiokuntien työt pidettiin niin tärkeinä, että edelleenkin oli pidettävä iltaistunto tällä viikolla.

Istunto päättyi kello 12,22 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

F. W. Kadenius.

